III II. 629 au.
Theol.
96
R
2084

H. Benzenberg
Past. Schöllerhng
1791.
Ex donat. D. Jacobsen
Eccles. Hafniensis.

J. Menken.

De Joachimo Abbate Florensi v. Joecher Lexicon Eruditorum
& L. Ellies du Pin, Nouvelle Biblioth. des Auteurs Ecclesiast. T. X. p. 50 sq 105. 159

In Indice librorum prohibitorum occurrit hic Joachimus.

4-III A
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
1109
i18287438

Expositio magni prophete Abbatis Joachim in Apocalipsim.

Opus illud celebre: Aurea: vz: ac preceteris longe altior ⁊ profundior explanatio in Apocalipsim Abbatis Joachim de statu vniuersali reipublicę christianę. Deqz ecclesia carnali in proximo reformanda atqz in primeuam sui ętatem redigenda: triplici prius tñ pęutienda flagello: Moxqz omniuz infideliũ (ad Christi fidem conuersione) iã multis sepulta sęculis: sz ad implẽdi tpe in stãte) ad vtilitatez ⁊ ꝯsolationem fideliũ) (nutu diuino detecta atqz reserata) in lucem primo venit.

Cui adiecta sunt. Acc. No 1687.

Eiusdẽ psalteriũ decez cordaꝝ opus ꝓpe diuinũ.
Lectura itẽ plucida in Apocalipsiz Reuerẽdi magistri Philippi de Mantua Augustinianę Eremiticęqz familię Doctoris clarissimi.
Index quoqz sũmarius pulchriora vniuersa deflorãs.

Cum gratia ⁊ priuilegio. V. Barkey, D.

BIBLIOTH. ACADEM. DORPAT.

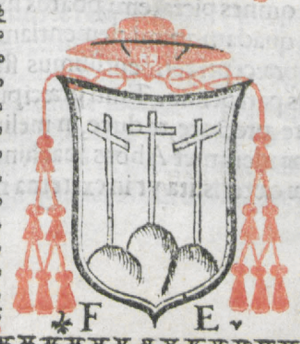

¶ Reuerẽdissimo in Christo Dño. D. Egydio, Tituli sancti Mathei: Præsbytero Cardinali. Eiusdem deuotus filius frater Siluester Meuccius de Castilione Aretino (Augustinianæ familiæ professor Eremita) commendationem perpetuam.

QVum superioribus annis (functa legatione Yspaniæ aliarũq; multarũ prouinciarum) contigerit: vt tua Reuerendissima Dominatio per Venetias (vbi ab hoc Illustrissimo Senatu plurimum: ac benemerito) venerata est (ad vrbem rediret) visendi eam affectus desideric:) ad ipsam me contuli. Cui (vt valui) exhibita reuerentia: mox a me petiit sibi quædam afferri opuscula Abbatis Ioachim: quæ mei cura impressa audierat. Quibus allatis, plectiq; aliquantisper: non parum delectata est. Sibiq; rem mirum immodum gratam me factum: si alia (eiusdem auctoris opera: & præ cæteris sup Apocalipsi) excudenda cura rem) hortata est. Quod quum animaduerterem (vtpote) qui Dominationi tuæ Reuerendissimæ rem gratam facere: die ac nocte studeo) meq; diusfidius q̃primum egissem si Calchographi id præstitissent. Nunc vero (cum facultas opportunæ euenerit) id ædi ac præclaro tuo sub nomine: armisuæ in fronte munitum: tuæq; Reuerendissimæ Dñationi dicatum: in lucem prodire volui. Tum enim quia idem a me Dominatio tua Reuerendissima: deposcebat opus. Tum vt meam in te beniuolẽtiam amplius declararem. Tum vt honestius sic in publicũ presens opus exiret: & cum nouitatis gratia: auctoritatem quoq; apud lectorem haberet. Tum etiam qm̃ nemo profecto te ãlter mihi visus est dignior cui præclarę hoc adiicere tur opus. Nam (vt innumeras sapientis animi tui virtutes omittam) tu oprimis bonarę disciplinarę studiis: ante omnes alios longe excellis. Tu nõ in humanis modo: verę & in diuinis: lumen euasisti præfulgidum. Quid dicam: quum nõ solum latinis litteris (quarę culmen egregie attigisti:) verum & peregrinis nõ minus (vtpote) Hæbraycis: Græcis: Caldayeis arq; Arabicis splendescere dicaris: ita vt non facile tui par: (nostra hac ætate) qs inueniatur: Tu quoq; sanctam veræ nostræ fidei religionem: puro ser/uas corde. Tu maximam in omnes pietatem: ꝓbatos mores: summam æquitatem: iustitiam ac diuinam quadam animi clementiam semp præstas. Tu demum is es qui Platonici præcepti retinentissimus studiosos oẽs diligis singulari arq; amplo ꝓgis patrocinio. Tum præcipue q̃ nostram hanc oẽm Eremitarę familiam (te ꝓtectore, te duce, in melius in dies reformari nõ dubitem. Adde q̃ hanc idemmet Abbas Ioachim: & piis celebret honoribus laudeq; augeat præ cæteris: ita vt in extrema mundi ætate, ordinem ipsum Eremitarę viribus diuinæ gratiæ fultum: in zelo ac dei amore velut ignis ardescentem) Christi fidem: eiusq; ecclesiæ collapsa reformatuę: ac vniuersa restauratuę: fore asserat. Sic enim ait cap̃. xiiii. in huius operis explanatione. Surget ordo qui videtur nouus: & nõ est. Induti nigris vestibus & desup accincti zona pellicea. Hi crescent & fama eoę diuulgabitur: & prædicabunt fidem: quam & defendent vsq; ad mundi consumationem: in spiritu & virtute Helyæ. Qui erit ordo Eremitarę æmulatium viram angeloę. Quoę vita erit quasi ignis ardens in amore & zelo dei ad comburẽdum spinas & tribulos (hoc est) ad consumendum & extinguendum pnitiosam vitam prauoę: ne mali amplius abutantur dei patientia. Hæc ibi: Et hoc idem ad litteram recitat Dñs Archiepś Florentinus: titulo vltimo tertiæ suæ partis hystorialis: vbi de præfato nostro ordine ptractat. Idem quoq; memorans Dñs Vlricus de Vrimaria: & ipse nostræ religionis doctor egregius: in tractatu de ipsius ordinis origine: adicit. Et qa virtute radicis: rami in altũ & in lõgum naturaľr ꝓducunt. Ideo virtute Institutoris ac Fũdatoris: aliorũq; successoę patrũ (qui fuerũt sctitatis eximiæ ac huius ordinis primarii fundatores) verisiľr præsumẽdum est, q̃ sup eoę filios & posteros per diuinam clemẽtiam: bñdictio copiosa descẽdet. Hæc ille. Ipse enĩ ordo a parẽte nostro brõ Augustino fundatus extitit: a quo regulã viuendiq; formã accepit: nec in dubiũ verti põt. Qd̃ & idẽ Ioachim hic in parte ꝓhemiali testaẽ dicens. Ordo Eremitarę fundatus fuit a btõ Augustino in Aphrica, Ordo vero Ganonicoę regulariũ in partibus occiduis a btõ Rufo: q̃uis & ipsi teneant regulã ipsius Augustini. Itẽ sup Hieremia cap̃. i. sic inqt. Licet nouus ordo prædicãtium tunc. i. in ipsa tribulatione futura: videaẽ oriri ipsi ecclĩæ: nihilominus ipse fuit initiatus prĩo a ꝓphetis: deinde ab aplis: postremo a doctoribus tertii tpis ecclesiastici: charus: cognitus & electus a deo, signatus in Ysaac & Ioane Baptista. A quo qdẽ ordine ꝓdiit ordo Monachoę ac ex his duobus: cæteri postmodũ ꝓdierũt ordines. Qui duo ordines iteę reuelãdi sunt: p eoę nouã ac obstupẽdam reformationẽ: ita vt nouiter oriri videanẽ. Nã sicut Helyas finit q̃rta ætate mũdi: ducẽs vitã eremiticã: (quo tpe filĩ Helysę & filii ꝓphiarę: eremos icolebãt) & iteę sexta ætate est reuelãdus) ita & Eremitæ (qui p cõcordiã: & typũ ei correspõdẽtes) fuerũt & floruerũt q̃rto tpe ecclesiastico: iteę vẽturi & reuelãdi sunt (mõ ꝑdicto) & ꝓpagandi vsq; in finẽ sæculi: ĩgressuri tpa iustitiæ & pacis abũdantiã: visuriq; statuæ cõfractionẽ: atq; supaturi gladio diuini verbi: gẽtes & regna (agnita v 3 fidei veritate. Vñ & ipse Ioachim eodẽ. xiiii. cap̃. ꝓsequtur dicens. Puto q̃ in tpe illo post ruinã Babylõis (.s. ecclĩæ carnalis) vita monachoę erit q̃si ymber ad irrigãdã supficiẽ terræ in oĩ pfectione & iustitia fraternæ charitatis. Vita vero Eremitarę q̃si ignis ardẽs in dei amore & zelo ad cõburẽdos tribulos

& spinas: vt nec bonis desit gratia dei ad salutē: nec impii abutant amplius dei patiētia. Qui (suggerēte spū) petā delinquētiū: durius increpabūt ac si in spū & virtute Helyæ. His dictis ac silibus (de duobus præfatis ordinibus) plena sunt vniuersa eius opuscula: vti cūctis ea legētibus, pspicuum esse pōt. Hæc pauca ex multis, mi Dñe. R. (de ipso Eremitaꝝ ordine) mihic adducere ac iserere cōpulerūt. Primū eqdē: qdā nostri moderni amici opinātes & asserētes, q̄ vbicūq; hic auctor loqt de duobus ordinibus (tot ac tāta p fide Xpi facturis magnalia) itelligi vult de suis ordinibus. Q d q̄uū dissentiat a veritate: ex adductis apparet. Alia ad hoc, me pellēs rō fuit, ne lateret. R. D. tuam. Quid de Eremitaꝝ nostro ordine senserit iste auctor. Quē, quū asseratū donū ac spūm habuisse ꝓphetiæ: nō est ei modica fides adhibēda. Adieci & eiusdē Psalteriū decē cordaꝝ. In quo de summa Trinitate eius q̄ distinctione ppulchre idagat. De numero psalmoꝝ & ecq̄ar chanis & mysticis sensibus. De psalmodia. De mō & vsu psallendi simul & psallētiū. Quoꝝ cūm vsus & mysteria: post Babylonis ruinā: iam data vndiq; pace Xpi amatoribus: ac eius eccl̄ia inouata (vt aglæ iuuētute) maxime florebūt. Addidi & plucidā lectura in ipsam Apocalipsim nostri sacri ordinis doctoris clarissimi. Magistri v ꝫ Philippi de Mātua. Qui ita docte clareq; dixit: vt ei parē videtur in neminē. Postremo nō ambigo apud tuam R. D. me excusatū iri ex īperitia in dicendi scribēdiq; facultate: quū ferme ab ineūte ætate nouerit eiusmodi artis nesciētiam meā. Quocirca præsul optime, hoc (iure ipso) sese tibi & adiicit & vouet opus. Ipsum ergo accipe: Ipsumq; lege grato aīo. Et me tibi de pauculis hisce laboribus addictū: foue & ama. Vale religiōis r. ꝛ ꝓ & decus clarissimū. Apd Venetias in Locello nostro īsulari diui Christophori a pace, Kalendis Februarii. 1527.

PRo maiori intelligētia mysteriorū q̄ in hoc t alijs opusculis (huius auctoris) ptinent pmittēda sunt q̄ t ipse auctor pmittit i expōne sup Esayā: vz: i pmis pmittit de trib⁹ seculi statib⁹: icipiēs ab Adā: t pcedēs vsq; in finē seculi. Deinde q̄sdā p̄cordias t̄ conuenientias seu combinationes. Et significātia t significata temp⁹ cum diuersoꝝ.

¶ Premittit t mysterium eccl̄ie: qđ annuatim reuoluitur (in draconē insertum) incipiēs a capite eius: t a septuagesima: per qđ declarant t significant tribulationes t pressure q̄s passa passuraq; est eccl̄ia vsq; in mūdi finē. Et sīl p̄solationes t diuina auxilia.

¶ Premittit tempus ante legē: t tempus sub legē: t tempus gratie t eoꝝ sacramēta.

¶ Tubam t eius figuram ac significatum: Sigilla t apertiones eorum.

¶ Premittit draconē alterius figure: hūtē. 7. capita. 7. designātia pressuras seu plia. 7. vniuersa: vz: mala que passa passuraq; sūt est ipsa eccl̄ia t eius mēbra per septem tpa.

¶ Premittit psalteriū. x. cordaꝝ: i quo istruitur fugare: vincere t sapare insidias ipius spētis t antiq hostis: qđ figuratū est in Dauid q psallēs spūz malū agitātez Saulē fugauit.

¶ Premittit t mysteriū rotaꝝ: per qđ miro modo ac ingeniose distinguit multiplices sensus t intellectus diuine scripture lz specialiue: longeq; subtilius t clarius hoc diluciderit in ipso psalterij decem cordaꝝ tractatu: vbi ponit duodecim sensus sacre pagine.

¶ Hec diximus fore q̄dam ḡualia ad itelligētia multoꝝ mysterioꝝ t dictoꝝ huius auctoris: ea (p̄fecto de cā: qsi in oibus suis fere opibus: eiusmodi: figuris t terminis vtit sine quorum notitia: plurima ipsius victa) intelligi nequeunt.

Exo. 4. Jesi 7. Pe. 46

Jesi. 2.

Dat. 1 Luce. 1

. para i. 26.

mac. 1

Ibidez

Esa. 9. Ap. 12.

Dani. 8

Johe. 2 Job. 28 Dat. 2

oā. 6. uc. 4

k. 46

TRimus status tuꝰ seculi claruit ab Abraaz: cuius initiatio ab Adā: cuius finis in xpo. ¶ Secundus status claruit a zacharia pē Joānis: in quo sacerdotū legis cōmutauit: cuius initiatio ab Ozia rege Juda: t ptendet vsq; ad annū. 1260. ¶ Tertius status hz clarescere a diebus nr̄is: cuius initiatio a beato Benedicto: accepturus finez in psūmatione seculi. Sane primo statui in finez deducit Anthiocus radix pcti: egressus ō terra Cethym. i. grecia. Secdo statui dabit illa radicum plātatio Federici: cuius germē vel brachia ex eo pdeūtia p̄fecturaꝝ fasti gia: vt in libro Machab. legit: occupabunt. Imposuerunt (inquit) singuli qbus post ducem mac donuz fuit terra diuisa gratuito in capitibus suis dyademata t multiplicata sunt mala in terra. Tertio vō daturus est finem: pphetā docēs mēdacium Antexp̄s: ac si in cauda draconis: qui lz breui sit spatio tpis regnaturus: tū supra q̄z credi poterit vniuersa vastabit. Unde Johel añ faciem eius ignis vorās: t post eum solitudo deserti. Et Job. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igne subuersa est. lz enim xp̄s de synagoga ortus sit verus panis: t de Romana eccl̄esia per doctrinam semper emanet: tū magnis auaritie sebaꝝ estuat: t idcirco sibi caueat: ne eam eius dñs iam in prima tribulatione subuertat. Qui ingressi sunt Egyptum designant apostolos. Josue. 5 Act. 19.

¶ Qui electi sunt in deserto signant eos: quibus imposuit manus Paulus.

¶ Qui de terra pmissionis botruz in vecte portarūt: pfigurāt duos ordines futuros testes: nec dubiū euāgelice vitatis. Eritis mihi (inqt) testes in iudea: Hierlīm: t Samaria: t vsq; ad vltimuz terre Signat iudea latinos: Hierlz ecclīasticos: samaria grecos: vltimū terre pplos ad dñz quertēdos. Cōtra Moysen t Aarō Jānes t Mambres: ptra Paulū t Petrū Simō magus t Elymas: ptra duos testes futuros: patareni t alij heretici insurgēt: quos duo cornua bestie: sicut in Apoca. legit pfignat. Fluc. 15 Apo. 11 Actu. 1. 1. thi. 5. Actu. 8 Act. 13.

¶ Tps filioꝝ Jacob vel pātriarchaꝝ figurat tps aplorū. Tps iudicū. Tps martyrū. Tps pphetaꝝ. Tps confessoꝝ. Tps filioꝝ pphetaꝝ. Tps eremitaꝝ t virginū. Tps Josue: idolatriā extirpātis. Tps eccl̄ie: quo Leo pp̄ ficulus bereses pfligauit. Tps sextū: in quo iudei sederūt secus fluuiña Babylonis: pretēdit tps istud: in quo tāz clerus q̄z pplis vndiq; fornicat a deo. Tps aūt septimus erit quertētiuz ad xp̄m. Cūm t dī. Relinquet sabbatismus pplo dei quo ad quietē libertatis sīm spūm t quertiēnez quoad fidei sacramētuz. Unde Lucas. Factū est cum baptizaret ois pplis: qđ nec duz cōpletum fuit in eccl̄esia. Complebitur aūt sub septimo angelo: vt ait apostolus. Cum intrauerit plenitudo gentium: tunc ois israel saluus fiet: huic in cāticis: capilli tui sicut greges capraꝝ adscendentiuz de mōte Galaad: qui caput est Libani. l. vuizandi. Apo. 11 Apo. 15 Ge. 49 Josue 8 ps. 1. 6. Hebr. 4 Luce. 3 Ro. 12. Canti. 6

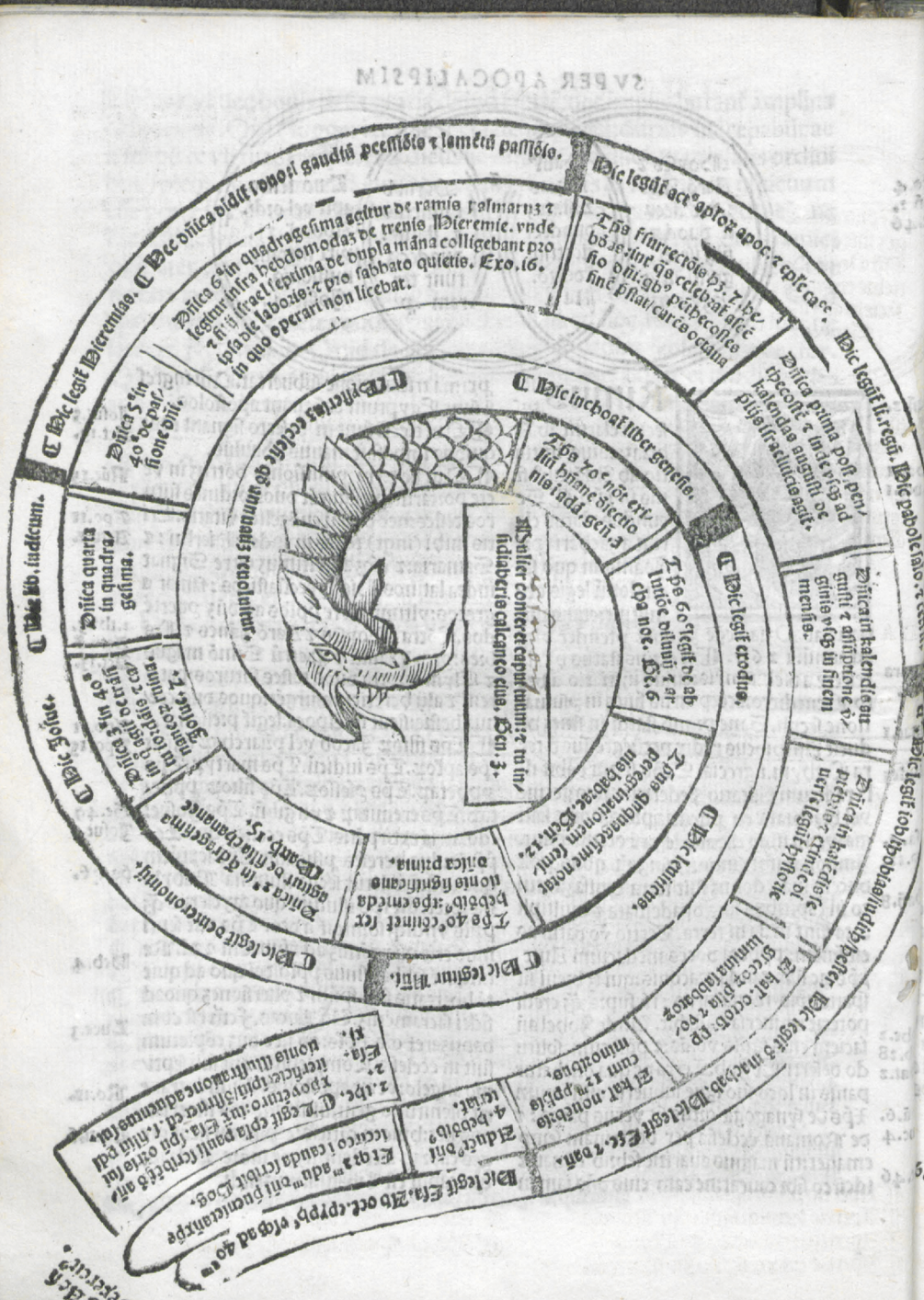
Dñica 6ª in quadragesima agitur de ramis palmarum
Dñica 5ª in 40 de passione dñi.
Dñica quarta in quadragesima.
Dñica 3ª in 40 de samaritana
Dñica 2ª in 40 de chananea
Dñica in ramis palmarum
Dñica in media quadragesima
Dñica in passione
Dñica in palmis
Dñica in ramis palmarum
Dñica in albis
Dñica 2ª post pascha
Dñica 3ª post pascha
Dñica 4ª post pascha
Dñica 5ª post pascha
Dñica 6ª post pascha
Dñica in ascensione dñi
Dñica infra octauam ascensionis
Dñica in die pentecostes
Dñica infra octauam pentecostes
Dñica prima post pentecosten
Dñica 2ª post pentecosten
Dñica 3ª post pentecosten
Dñica 4ª post pentecosten
Dñica 5ª post pentecosten
Dñica 6ª post pentecosten
Dñica 7ª post pentecosten
Dñica 8ª post pentecosten
Dñica 9ª post pentecosten
Dñica 10ª post pentecosten
Dñica 11ª post pentecosten
Dñica

Promissiones Abbatis Joachim.

Singula hoꝝ accipiendi sunt cum successoribus suis.

Herodes.

Nero.

Constantinus.

Coldroe.

Hericus primus

Saladin⁹ vnus est.x.

Federicus.2.

Quinq; ecclesie

¶ Primum caput draconis cepit ab herode, pfluto & pseuavit vsqz ad Neronē ispiū: & ab eo vsqz ad ꝓstātinū arrianuz 3. ab ipso vsqz ad cosdroe regē pſax: sub quo pditus maometus inualuit. 4. sub illo vsqz ad hēricū primū regē alemanoꝝ. 5. ab ipso vsqz ad saladinū soldanū babylōis. 6. ab eo vsqz ad Federicū primuz. 7. ab eo vsqz ad Antexp̄z cū successiōe sua.

¶ Et notādū q. sub septimo capite ḡdaz pmixtio tpis pfusibilis incrit: vt inantea mūdi huius palea simul cū tritico solito fortius ventilata mōqes fessis arrideat: mō labor quiescentibus indicatur.

¶ Sz sciēdū ⁊ in esse draconis capita alia bestie de abysso ifidelis populi saliēcis q illa ceperūt ab eo herode q pſequutus est xp̄z ista acosdroe monēte ꝓ filios ecclesie virginolis: ⁊ in. sint mēbra dyaboli hostis huiuscemodi pest lētes & in corpus vnū trāsciūt antexp̄i. Capita tñ bestie ḡd. iformis referēda sunt ad sectā s. Idanoz: i secta saracēica vsqz ad ea tpa profectura. Vbi oēs regna secul adversantia sce petre ꝓphetie si in pedibus statue babyloni cē ꝓterent. Sane de cē cornua bestie: hoc sexo tpe vnīēda sunt quodā mō advulgus ḡciū sm̄ dapvt & de ītā iusto iudicio ꝓterāt & ꝓpz̄ mahometi eū de terra disperdāt

Duo capita. 6. & 7. nō ꝓncia sunt pp. 6. ꝑs qō ē duplex. Apo. 17.

Apoc. 12

¶ Primū draconis sunt deoꝝ: scōz pa nouū: terciū a nouū: quartuz s cenoꝝ: quintū manoꝝ: sextū sarracenoꝝ: s mū principi ioꝝ & hereti Octauo lec ciuda draco erit ꝑflictus ꝓphanis a seq cibus Antexp̄i

Apo. 12.

¶ Quia ca draconis est t tura: sic stella li in terrā i te parte sui ad e ditos re'erēd est ad t rren carnal a defi ria prolapsur

Tabula i expōnē sup Apoc. Abba. Joa.

¶ Incipit Tabula principalium dictoꝝ venerabilis Abbatis Joahiz i expositionez super Apocalypsim.

Quod Abbas Joachiz mādat vt ola opuscula sua examini ecclesie: saltem post eius obitum presentētur: si ante nō poterit. folio primo. colōna secunda.

Q breue admonitoriū Clemētis pape: vt q̄z citius ipse Joachim compleuerit expositionem super Apocalypsim velit ei presentare: vt sit ad vtilitatem fidelium. fo.1.co.2.

Q rebeccha typū ecclie gerebat: fo.2.c.1

Q auctor dicit se auctoritate pōtificis abstrictum exponere velle Apocalypsis libzum. fo.2.co.2.

Q dicit se certis & necessarijs documētis posse oīdere adesse pfuras. fo.2.co.2.

Q nō vsqz in finez mundi clausos & signatos esse sermones p̄dixit angelus danielis: vsqz ad tēpus prefinitū: fo.2.co.3.

Q qui non potest credere: intelligere nequit. fo.2.co.4.

Q primū librum vocat: introductoriū auctoꝝ in quo totius libri & operis continetur materia. fo.2.co.4.

Q diuiduntur Libri totius veteris testamenti. fo.2.co.4.

Quare dicatur liber Apocalypsis septenarius & de eius prerogatiua. fo.3.co.2.

Quomodo sacra scriptura dicitur aque viue. fo.3.co.2.

Q apocalypsis est omnium altarū prophetiarum prophetia & omnes alias comꝑhendens. fo.3.co.2.

Qualiter in singulis partibus semper fiat recapitulatio. fo.3.co.3.

Q Joannes euangelista dicitur camerarius celi. fo.3.co.2.

Q erat vetus testamentum ab Abraam vsqz ad Christum: septem signaculis in uolutum. fo.4.co.1.

Q notant septē bella hebreoꝝ. fo.4.co.1.

Q libri Machabeorum non sunt in canone. fo.4.co.2.

Qualiter sextum tempus videatur in duobus diuisum. fo.4.co.2.

Q tribus horis cum dimidia stetit Christus in cruce suspensus. fo.4.co.3

Q iudei ad Christuz conuersi cantabunt & laudabunt dominuz. fo.4.co.1.

Qualiter in sexto tēpore esse debent due pſecutiones. fo.5.co.1.

Qualiter habent intelligi tres status mūdi seu ecclesie. fo.5.co.2.

Quomodo precellens claritas sancti Benedicti expectanda est circa finem mundi: tempore. s. Enoch & Helye: & populus iudaicus conuertetur. fo.5.co.2.

Quomodo videtur litera prioris testamēti pertinere ad patrem: nouū ad filium & spiritualis intelligentia que ex vtraqz ꝓcedit litera pertinere ad spiritum sciz ꝓ quandam similitudinem. fo.5.co.2.

Qualiter sicut ordo coniugatoꝝ videt pertinere ad patrem: & ordo predicatoꝝ ad filium: ita ordo monachorum cui extrema tempora data sunt: ad spiritum sanctum. fo.5.co.3.

Quid sit tempus sub litera euangelij: spiritualis intelligentie & manifeste visionis: & quō oia tpa sūt qnqz. fo.5.co.3.

Q declaratur mysterium trinitatis in patriarchis. fo.5.co.3.

Qualiter ab Adam vsqz ad Moysen peccatum non imputabatur ꝓ carentiā legis & quomodo itelligatur. fo.5.co.4.

Qualiter tria tempora ascribuntur: diuersimode ꝑi & filio & spū sco. fo.5.co.4.

Q post resurrectionē corpora nostra erūt spiritualia & tēplū spūs sci: q̄ nihil corruptibile in eis remanebit. fo.6.co.1.

Quomodo a patribus siue sacris doctoribus hmōi regula mysteriorum in diuina scriptura frequēter vtat. fo.6.co.2.

Tabula in exp̃oné super Apocal.

Diuisio statuum quo ad extensionem temporum. fo.6.co.2

De cõcordia ⁊ aspectu ad alterutrum duorum testamentorum. fo.6.co.3

De apertione sigillorum in p͞mo siue veteri testamento. fo.6.co.3

Item de apertione sigillorum noui testamenti. fo.6.co.3

Quomodo comparatur ecclesia orientalis decem tribus israel. fo.7.co.3

Imperium Romanorum assimilatur imperio chaldeorum ⁊ illud egypti impio constantinopolitano. fo.7.co.3

In regno grecorũ cõtinetur in spiritu samaria ⁊ Egyptus. Et in regno latinorũ Hierusalem ⁊ Babylon. fo.7.co.4

Quomodo sitiatur imperatores alamanorum auferre libertatẽ ecclesie presertim in temporalibus. fo.7.co.4

Assimilatur destructio Babylonis destructioni Rome. fo.7.co.4

Declaratur illud dictum de septem regibus in Apoca. quorum quinq; iam ceciderunt ⁊c. ⁊ qualiter adhuc existẽte sexto veniet septimus. Item de decẽ regibus ⁊ qui post eos venturus est omniũ pessimus. fo.8.co.1

Qualiter cito percutiẽda est noua Babylon: ⁊ hoc a pluribus regib⁹. fo.8.co.2

Qualiter gens mahumeth pugnabit contra nouã Babylonem. fo.8.co.3

Q͞ mahumeth cũ suis dicitur. Bestia que fuit ⁊ non est ⁊ quomodo illa bestia iterum ascensura est de abysso. i. populo infidelis hoc faciet maxime ad suggestionem alterius bestie ascendẽtis de terra ⁊ de pseudo ꝓpheta: post quod infideles conuertentur. fo.8.co.3

Quod sub sexta apertione percutienda est noua Babylon: ⁊ sicut post anthiocũ datus est finis veteri testamento ita ⁊ post gog erit ꝓsumatio seculi. fo.9.c.1

Quod anno. 1200. finis fuit quadragita generationum. fo.9.co.3

Quod finis secul in sacra pagina largo ⁊ stricto modo accipitur. fo.9.co.3

Quod tempore p͞mi status fuit ab habraã vsq; ad Joãnem baptistaz: secũdi ab eo vsq; in presens: tertii a p͞ti tpe vsq; in finem mundi. fo.9.co.4.

Qualiter cõsumatis ab infidelibus pressuris que cito venture sunt: erit tempus beatũ: ⁊ erit terra plena scientia dei: ita vt vix vllus audeat negare x̃pm: nõ esse verum filium dei exceptis dumtaxat q busdaz gẽtibus quas in fine productus est diabolus contra fideles scilicet: gog. fo.9.col.4

Sicut in fine p͞mi status vltimus rex. s. antiochus ceteris immanior fuit: ita in fine secũdi qui erit in proximo septimus rex ille venturus est de quo dicitur hic: ⁊ vnus nondũ venit. fo.10.la.1

Quod in fine tertii status. s. in fine mũdi venturus est alius oium pessimus. s. gog qui ⁊ ipse antix̃s erit. s. de quo dicitur principaliter. fo.10.la.1

Que fuerunt ⁊ erunt septem capita draconis ⁊ quod fuit p͞mum secundum ⁊c. folio. 10.la.1.

Quomodo intelligẽdum est illud quinq; reges ceciderunt: ⁊ vnus est ⁊ vnus nõdum venit. fo.10.la.1.

Quomodo concordant Daniel ⁊ Joãnes in apocalipsi ⁊ de bestia: cornibus ⁊ regibus ⁊c. fo.10.la.1

Quod erit septimum caput draconis ⁊ de cauda eius quod erit alius ⁊ vltimus rex veniens in virtute ⁊ spiritu p͞orum: ac si Joannes in spiritu ⁊ virtute Helye. fo.10.la.2

Quod nihil tam affectat Diabolus quam inueniri per omnia contrarius operibus creatoris: ⁊ exemplificatur. folio 10.la.2.

Quod ille qui dicitur in Apoca. rex ⁊ caput septimum: erit ille antichristus magnus qui decipiet infinitam multitudinem iudeorum ⁊ gentium: ita vt pauci euadant astutiam: nequitie ⁊ callidita-
tis illius: ⁊ sicut christus dictus est rex ⁊ pontifex ⁊ propheta: ita ⁊ ipse se men-

Abbatis Joachim

tetur esse. fo.10.la.2.

Quod predictus Antichristus taz magna signa falsa ⁊ plena mendacijs faciet: vt nulla extimẽtur signa Christi in comparatione illorum. fo.10.la.2.

Quid opinentur aliqui de Gog an sit Antichristus verus. fo.10.la.2.

Opinio de Antix̃o q; nimius coartatus potẽtia Christi se retrahet ad barbaras nationes per aliquod tps ⁊ postea ibidẽ seductã Gog ⁊ exercitũ eius: veniat cõtra ecclesiam. fo.11.la1.

Quod tempore Gog in capite draconis. s. septem tam contrita erunt ipse aũt cauda erit: que tribulatio erit articulo extremo: ⁊ fine mundi. ffo.11.la.1.

Quod notitia de apertionibus signaculorum necessaria sit ad intelligentiam huius libri: fine quorum notitia ambulare per librum istum: deuiare est: ⁊ aliquid in eo diffinire temeritas fo.11.la.1.

Q͞ partes generales pertinentes ad secundum statum: sunt sex: ⁊ quelibet diuidit ⁊ distinguitur in septem distinctiones. fo.11.la.1.

Sexta pars est duplex propter duplicem tribulationem: septima autem pars pertinet ad tertium statum mundi: in quo erit pax ⁊ sabbatismus in ecclesia Dei ⁊ otium. fo.11.la.1.

Sensus mysticus de Lya cum septẽ filijs suis: ⁊ Rachele cum vnico in vita: q; aliũ moriendo parturijt. fo.11.la.1.

Q͞ iste liber habet octo partes: ⁊ quomodo. solio 11.la.2.

Liber iste etiam distinguitur in tribus decisionibus: prima pertinet ad secunduz statum: secunda ad tertium: tertia ad futurum seculum. fo.11.la.2.

Quando Christus incarnatus est: tunc cõpleuerunt quinq; etates mundi: ⁊ sexta ichoauit ⁊ ꝓseuerat i labor. fo.11.la.2.

Qualiter vniuersa scriptura noui testamẽti: sic partim pertinet ad secundum statum vt non transeat ad tertium: vt est illud. Petre sequere me: ⁊ econtra: vt illud de Gog. fo.11.la.2.

Q͞ beata virgo significat ecclesiam contemplantium: ⁊ Helisabeth predicatorum. fo.11.la.2.

Q͞ secundus status hz sex tpa sicut mundus sex etates. fo.11.la.2.

Q͞ in exordio tertij status debẽt in spiritu renouari multa: ac si iterũ Christus nasceret: ꝑdicaret: pateret ⁊c. fo.12.la.1.

Q͞ inconcussa esse tenendum est: ⁊ credenduz esse in filio patrem ⁊ spiritum sanctum esse in filio patrem ⁊ spiritum: esse i spiritu sancto patrem simul ⁊ filium: ⁊ hij trees simul vnus deus sunt. fo.12.la.2.

Q͞ in Agar designatur tota presens vita. s. tres status mundi: ⁊ in Sarra futura vita ⁊c. fo.12.la.2.

Qualiter oportet lectorem scripture sacre habere discretionem ⁊ intelligere: cum quid asseritur aut negatur vtrum hz totum aut p͞m partem ⁊c. fo.12.la.2.

Qualiter id quod operatus est Moyses in exordio veteris testamenti: illud operatus est Joannes Baptista in exordio noui. fo.13.la.1.

Q͞ Enoch ⁊ Helyas venturi sunt in fine secũdi status. s. sexte etatis. fo.13.la.1.

Q͞ quedam in diuinis personis propter p͞prietatem earum attribuuntur cuilibet de per se: que tamen eadem propter vnitatem essentie communiter referuntur ad omnes personas. fo.13.la.1.

Quare non sint tria testamenta: propter aliqua attributa diuinis personis: sed tãtum duo. fo.13.la.2.

Q͞ Anthiochus concordat cum Gog ex fine vtriusq; testamenti. fo.13.la.2.

Q͞ mystica expositio est: cum per minima intelliguntur maiora: vel per modica multa: siue in bona siue in mala parte: vt cum per regem Hyerusalem intelligitur Deus: ⁊ per regem babylonis diabolus. fo.13.la.2.

Q͞ multa occulta ⁊ precipue ventura: si essent omnino ante tempus denudata vilescerent. fo.13.la.2.

Tabula in exp̃ōē ſuper Apocal. Abbatis Joachim

Q In ſenſu literali aliq̃ maior eſt difficultas quam in intellectu ſpirituali ꝛ myſtico. fo. 13. la. 2.

Q Tres ſunt modi generales quibus deus loquitur in ſcripturis. fo. 14. la. 1.

Q In verbis hyſtoricis noui teſtamenti inueniũt duo itellect⁹ miſtici. fo. 14. la. 2.

Q Ad octauã partem huius libri: nullus alius intellectus pertinet preter anagogicus. fo. 14. la. 2.

Quare Joannes in octaua parte huius libri vſus eſt tã nobilibus imaginibus: vt ſunt aurum: lapides p̃cioſi. fo. 14. la. 2.

De diuerſitate acceptionis ſabbatorum: ſolio. 14. latere ſecũdo.

Q In tribus ſtatibus mundi fuerunt ſua ſabbata. ſ. ante legez: ſub lege: ꝛ tempore gratie. fo. 14. la. 2.

Q Aſſimilatur ſilentium noue babylonis: ſilentio veteris. fo. 15. la. 1.

Q Opz q̃z cito deſtrui nouam babylonez: ꝛ reedificari nouam Hyeruſalem de lapidibus viuis a filijs tranſmigrationis noue: ꝛ cantabitur illud magnum Alleluia. fo. 15. la. 2.

Q Nõ ſimul totus incarceratus eſt ſathanas ſz p ſingulum quinq; temporum ſecundi ſtatus: ſingulum oraconis caput incarceratum eſt: ꝛ in ſexto tempoꝛe duo ſimul. fo. 15. la. 2.

Quid per mille anni incarcerationis Sathane intelligatur. fo. 16. la. 1.

Q Ō ſeptem tempora ſunt ab aduentu ſalnatoris vſq; ad extremum iudicium: in ſexto vero tempore iudicabitur babylõ noua ꝛ deinde beſtia ꝛ pſeudo prophe/ta: ꝛ poſtea erit ſabbatum populo dei: vſq; in finem ipſius ſexti temporis: in quo iteꝝ ſoluet ſathanas. fo. 16. la. 1.

Q Beatus Joannes inuitatus fuit abvno ſeptem angelorum habentium phialas iracundie dei: ad contemplandam claritatem ſuperne Hyeruſalez matris noſtre. fo. 16. la. 1.

Quare quelibet quinq; partium generalium huius libri in ſeptem diſtinguitur portionibus aſſignat cauſa. fo. 16. la. 1.

Quomodo omnes ordines ſanctorum cõtra hoſtes confligentium in omni tempoze ſubueniunt alter alteri ꝛ ferunt ſolamen. fo. 16. la. 1.

Q Datur de p̃dictis ſubſidio ꝛ ſolamine exemplum nota. fo. 16. la. 1.

Q Liber iſte cõreſpondet veteribus myſterijs. ſ. veteris teſtamenti ꝛ plurimuz cũ eis habet concordiam. fo. 16. la. 2.

Q Quinq; primi panes quos benedixit dominus fuerunt ordeaci ꝛ ſeptem vltimi tritici ꝛ quid ſignificent. fo. 16. la. 2.

Q Nũerus duodenarius iter pfectos ꝛ ſolẽnes nũeros pfectiſſim⁹ ẽ. fo. 16. la. 2.

Q In quinq; coꝛporis ſenſibus ꝛ ſeptẽ virtutibus anime perfectio hominis p̃tinetur. ſ. hõ exteriꝛ ꝛ iteriꝛ. fo. 16. la. 2.

Quare voluit deus ponere i eccleſia diuerſos ordines vt ſũt preſbiteri: diacones: epiſcopi: ꝛ qd ſignificent. fo. 16. la. 2.

Q Natiuitas chriſti attribuitur ſacerdotibus: paſſio diaconibus: reſurrectio epiſcopis: aſcenſio contemplatoꝛibus: aduẽtus ſpũs ſcizin cõi vita ſeruẽtibus: ꝛ hi ſũt qnq; ordines generales. fo. 17. la. 1.

Q Liber iſte ſacramentis ſpiritualibus plenus. Viris ſpiritualibus ꝛ valedicentibus curis ſeculi p̃cipaliter datus eſt. folio 17. la. 1.

Q Liber iſte agit de ſeptem ordinibus deſignatis in ſeptem tribubus iſrael ꝛ in ſeptẽ eccleſijs q̃ ſunt in Aſia. fo. 17. la. 1.

Q Septem partes huius libri nihil ſonant hyſtoricum: ſicut quinq; libri hyſtorici: ſed totuz pene quod in eis intelligitur: ſpiritus ꝛ vita eſt. fo. 17. la. 1.

Q Tribus vicibus datus eſt apoſtolis ſpiritus ſanctus: primo datus eſt qñ crediderunt in Chriſtum: ſecundo in die Paſce: tertio in die penthecoſtes: primo datus eſt vt preueniret: ſecundo vt cooperaretur: tertio vt perficeret. fo. 17. la. 2.

Q Qui ſic (vt dictum eſt:) non accipit ſpiritum ſanctum perfectus chriſtianus eſ ſe non poteſt. fo. 17. la. 2.

Q Petrus ſignificat vitam actiuã ꝛ Joannes contemplatiuam. fo. 17. la. 2

Q Quinq; ſenſus coꝛporis ad actiuaz: ꝛ ſeptẽ virtutes animi ad p̃emplativaz vitã pertinent. fo. 17. la. 2.

Q Petrus p̃fuit quinq; eccleſijs: Joannes autem ſeptem. fo. 17. la. 2.

Q Eccleſie quibus p̃fuit: Petrus apoſtolus fuerunt. Hyeroſolimitana: Anthiochena: Romana: Alexandrina: ꝛ conſtãtinopolitana: ꝛ qualiter quatuor animalibus aſſimulantur. fo. 17. la. 2.

Quomodo eccleſia dicta eſt Hyeruſalem in triplici ſtatu: ꝛ prima aſſimilata eſt ꝛ deſignata in Sarra: ſecunda in Rebecha: tertia in Rachele: prima per timorem iuncta eſt patri: ſecunda per humilitatem copulata eſt filio: tertia per deuotionem vnita eſt ſpiritui ſancto: ſolio. 18. la. 2.

Q In exordio ſecundi ſtatus: filius ꝛ ſpiritus ſanctus miſſi ſunt. fo. 18. la. 2.

Q Genus humanum in tres ſtatus diſtinctum eſt. ſ. coniugatozum primus creatus ad imaginem patris: ſecundus clericozum inſtitutus ad imaginem filij: tertius monachoꝝ ad ſimilitudinem ſpũs ſancti: vide exemplicationẽ. fo. 18. la. 2

Q Ordo coniugatozum perſeuerauit ab Adã vſq; ad Chriſtũ: ꝛ dicitur primus ſtatus mundi: ſecundus a Chriſto i quo ordo clericozum: tertius poſt deſtructionem noue babylonis in quo ordo monachozum: appꝛopiatus Spiritui ſancto. fo. 19. la. 1

Q Duplex ſpiritus quez Helyſeus ab Helya poſtulauit ſignificat vitam actiuam ꝛ contẽplatiuam. fo. 19. la. 1

Qualiter aſſignãt ſinguli ordines ſingulis filijs Jacob. fo. 19. la. 1

Q Ordo primus religioſozum inſtitutus ẽ ab apl̃s in eccleſia p̃mitiua. fo. 19. la. 1

Q Quartus ordo. ſ. heremitarum ꝛ virginum inſtitutus eſt a beato Auguſtino i Affrica. fo. 19. la. 2

Q Quintus ordo ſunt canonici regulares qui quamuis teneant regulaz beati Auguſtini: ſunt tamẽ inſtituti a ſancto Ruſo in occiduis partibus. fo. 19. la. 2

Qualiter fertur quaſdam mulieres emulatas eſſe vitam illam ꝛ ad formam canonicozum regularium conuenisſe in vnũque vtinam non ſicut dina corruptionis macula deperirent. fo. 19. la. 2

Qualiter inſtitute ſunt a doctoꝛibus ſanctis monaſteria virginum: cui religioni ſignificare ſunt in Bala ancille Rachelis: natus eſt in filium ordo monachoꝝ grecoꝝ: deſignatus in Dan. fo. 19. la. 2

Q Occidentalis ordo monachozum deſignatus eſt in Hleptalim: ꝛ ordines fratrum: hoſpitalis ꝛ militum templi deſignati ſunt in Gad ꝛ Aſſer. fo. 19. la. 2

Qualis erit ordo ſignificatus in Joſeph. folio. 19. la. 2

Q Populus iudeozum ſignificatur in Beniamin qui natus eſt in obitu matris: quia conuertetur in fine mundi. i. ſecundi ſtatus ꝛ non in fine tertij ſtatus: ſolio. 20. la. 1

Quid deſignet q̃ beata virgo p̃ius obijt: q̃z Joannes. fo. 20. la. 1

Q Religionem ſignificatam in Rachele ſiue in matre domini Maria: oportet in fine ſecundi ſtatus clarificataz p̃ius in domino conſumationem acciperevt ſtuaꝝ ordo ille qui ſignificatus eſt in Joſeph. fo. 20. la. 2

Q Joannes concordat in myſterio cũ Joſue ꝛ etiam Joſeph. fo. 20. la. 2

Q Hoyſes deſignat Chriſtuz ꝛ Joſeph ſpiritum ſanctum. fo. 20. la. 2

Q Petrus Paulus ꝛ Joannes gerunt myſteriuz trinitatis: quod Paulus predicauit in Aſia ponens ibi fundamentum fidei: abidem poſtea Joannes ſuper edificauit: ꝛ quare hoc. fo. 21. la. 1

Q Iz carnalis ille populus hebreoꝝ nõ intelligeret veritatẽ de filio ꝛ ſpiritu ſancto: in diuinis ſcripturis tamen credza erat ꝛ aperta mẽtio de ſpiritu ſancto: de filio vero rara ꝛ occulta ꝛ hoc: q; occul/

ratio plerūq; humilitatis est: reuelatio libertatis. fo.21.la.1
Qualiter Joannes accepit aliquid de doctrina ℔auli: ꝛ quomodo. fo.21.la.2
Q septem ecclesie Asie dissimulantur filijs Jacob. fo.21.la.1
Q qui emulantur virginitatem ꝛ non vitam contemplatiuam iunguntur quidē contemplatoribus sed non perueniunt vsq; ad illam munditiam ꝛ de qua dicitur. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. fo.21.la.2
Q ordo ille qui creatus est ad imaginem spiritus sancti significatus in Joseph ꝛ Joanne: sicut spiritus sanctus habet septem dona: ita ille ordo septem speciales ordines ex eo procedentes habiturus est. fo.22.la.1
Q conuersio populi iudaisini post conuersionem oiuz gentiū: seu plenitudinē gētium ptinet ad tertiū statū. fo.22.la.1
Q tempore secundi status ꝓprie attribuitur vita actiua ꝛ in parte contemplatiua: sed tempore tertij status solum contemplatiua datur. fo.22.la.1
Q sitiet primus status proprie attribuitur patri: secundus communiter filio ꝛ spiritui sancto: tertius solum spiritui sancto: ita intellectus secundi status communis est actiue ꝛ contemplatiue vite: ꝛ tñ magis ꝓuenit actiue. fo.22.la.2
Q id quod animale est pertinet ad vitam actiuam quam pro nobis filius Dei subire dignatus est: spirituale vero ad cōtemplatiuaz qō proprium est Spiritus sc̄i: nā vbi spūs ibi libertas. fo.22.la.2
Q tempus quadragesime significat ꝛ accipitur pro secundo statu: tempus vero paschale vsq; ad Ascensionem siue ℔Pēthe. pro tertio. fo.23.la.1
Qualiter datur vna regula expositionum laboriose inquisita: ꝛ tam fructuose discussa est: vt absq; ipsa frustra quis se posse assignare speret scripturarum thesaurum. fo.23.la.1
Q ex octo partibus huius libri sex ꝓprie ascribunt secūdo statui: ꝛ septima tertio: octaua vero vite future. fo.23.la.1
Q omnis fere scriptura que iuxta spiritualem intellectum ꝓprie respicit Christum in secundo statu consumanda est: que autem respicit spiritum sanctuz: in secundo ꝛ tertio. fo.23.la.1
Q sex sunt tempora laboris secūdi status ꝛ sextum tempus duplex est: quia due in eo sunt ecclesie: septimū vero tps erit in gete ꝛ octauū in patria. fo.23.la.2
Qualiter datur regula valde notabilis: vt sine magna difficultate cum dei auxilio: circa septē ptes huius libri. fo.23.la.2
Q summa partium huius libri: declarās cuiuslibet earum materiam ꝛ quibus ascribantur singule partes. fo.23.la.2
Q Babylon dicitur regnum Diaboli: ꝛ ℔Jerusalem regnum dei. fo.23.la.2
Q ℔Jerusalem habet quatuor animalia: scilicet ordines pro ea pugnantes: ꝛ babylon quatuor bestias que pugnant pro ea quantum iubet deus ꝛ pugnant singule contra singulas. fo.23.la.2
Q quatuor bestias a Daniele descriptas: Joānes sub vna ꝙphēdit: que ex ipis q̄tuor videtur esse cōposita. fo.24.la.1
Q premissis quatuor prelijs specialibus: quinto loco ꝛ tempore hierusalem ꝛ babylon ambe simul ꝓfligent. fo.24.la.1
Q in primo tempore sexte etatis conflixit ordo apostolicus assimilatus leoni: cum synagoga iudeorum: quā designat leenas. fo.24.la.1
Q in secundo tempore cōflixit ordo martyrum: in tertio doctorum: in quarto virginum ꝛ heremitaruz in partibus Africe vigentium. fo.24.la.1
Q quinque certamina sunt vsq; modo commissa inter milites ℔Jerusalem: ꝛ milites Babylonis in campo huius mundi. fo.24.la.1
Q illud dictum apostoli. ℭNos sumus in quos fines seculorum deuenerunt: ter dicendum est anteq; finat mundus: primo consumatio seculi hebreorum: & cū

do hoc est in proximo: consumatio seculis plenitudinis gentium: tertio consummatis quasi in fine mundi seculis reliquiarum israelis: ꝛ gentiū. fo.24.la.1
Q oportet miro modo in sexto tempore omnia confundi: vt. ℭomnes reprobi cōtra omnes electos videantur conspirare in vnum: siue iudei: siue gentiles: sive heretici: siue sarraceni: siue superbi ꝛ maligni christiani: vt ventilent eos cornibus suis: vt si fieri posset: deleant de terra. fo.24.la.1
Q sicut separatis reliquijs fidelium a synagoga reproba: tam ipsaz q̄z filios suos Deus tradidit in manibus romanorū: ita ꝛ nunc erit de babylone in spiritu dicta idem iudicium. fo.24.la.1
Qualiter exponitur illud. ℭ Vidi vnuz de capitibus bestie occisum: quas ad mortem ꝛ plagā eius curata est. fo.24.la.2
Qualiter in fine secundi status destruetur noua babylon. fo.24.la.2
Q sexto tempore Diabolus incarcerandus est in abyssō. i. in reliquis gentium: vnde exibit Gog ꝛ ℳagog ex angulis terre. fo.24.la.2
Q Gog veniet tēpore tertij status in Johanne designatus quem ignis de celo cōburret: ꝛ ita erit consumatio mundi: solio. 24.la.2
Q sub breuitate compilata sūt de vniuersa proprietate multiformis intelligentie libri huius: que sub cortice figurarum ꝛ occulto nimis velamine multipliciter latebant. fo.24.la.2
Q non sunt semper attendende figure in varietatibus scripture: sed magis ipse res quia non propter mysteria res: sed econtra non enim credimus Deum esse tres personas: quia mysteria docent sed quia ipse filius dei venit in mundū apertissime hoc docuit: ꝛ post ipsum testes plurimi. fo.25.la.2
Quomodo adhuc maneat velamen ne apte intelligere valeamus: quousq; aperiat sigillum septimum quādo in voce septimi angeli tuba canentis consumabitur mysterium dei. fo.25.la.1
Q illi duo testes venturi sint Enoc ꝛ ℳElias: est opinio ꝛ non certitudo: sed potius coniectura. fo.25.la.2
Q in spirituali intelligētia in qua veritas est soli spiritui sancto est honor ꝛ gloria exibenda qui fugatis tenebris ignorātie docet electos suos omnem certitudinē veritatis. fo.25.la.2
Q siquis nos interrogaret: qd actū sit de corpore ℳMoysi: de corpe matris dñi: de corpore Joannis ꝓ certo nihil aliud respōdere possumus: nisi q; nescimus sed quare voluerit Deus ipsa occultare assignatur causa. fo.25.la.2
Quomodo Aaron accipitur loco corporis qui hominibus loqueret: ꝛ ℳMoyses loco aie: q; deo loqueretur. fo.26.la.1
Qualiter ex supradictis exēplis apte monstrat esse vitā post mortē corpis. ℭ aiam viuere eternaliter. fo.26.la.1
Qualiter multotiens ignorātia litere q̄ occidit sit ad sapiam dei volēte. ℭ. 26.la.1
Q q̄zuis intellectus spiritualis sacre scripture sit in se vnus eius tamen pluresē sunt species. fo.26.la.2
Q gñales differētie spūalis itellectus q̄ ꝓcedūt ex vno fonte l℔e sūt. 4. vz typica: hystorica: moralis ꝛ allegorica: ꝛ quelibz eaz diuidit i diuersas spēs. fo.26.la.2
Q typica itelligētia diuidit in. 7. spēs sub ipso noie de qua auctor ꝓ optie tractat in libro scdo psalteriȝ decē cordaz q̄ resurē ad diuersos mūdi statꝰ. fo.26.la.2
Q allegorica diuidit i tres hoc ē i tropologicā ꝓplatiuā ꝛ anagogicā. fo.26.la.2
Q quaz sūt itelligētie generales q̄ ꝓpriis noibus distinguūt: vz historica moralis tropologica: ꝓplatiua ꝛ anagogica: ꝛ oiuz assignatur diffinitio. fo.26.la.2
Q nequaq̄z veritas mysteriȝ: sed veritati mysteria subiecta sunt. fo.26.la.2

ℭ Explicit tabula primi libri. ℭ. pemialis.
Et incipit prima pars libri.

Tabula in exp̃oné super Apocal.

Quod quotienscunq; xp̃s Jesus aliquid a patre ex tempore accepisse: siue aliquid in forma serui peregisse narratur illius mox apostolici memorari debemus: vz. Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est. fo. 26. la. 2

Christus Jesus inquantum homo accepit a patre hunc librum. s. Apocalipsiz ⁊ non inq̃tum deus. fo. 26. la. 2

Dei filius homo factus est nascendo. Titulus in patibulo moriendo. Leo ex mortuis resurgendo: ⁊ aquila ad supos ascendendo. fo. 26. la. 2

non malis ⁊ impijs fienda sit hec reuelatio: sed bonis ⁊ seruis Dei: quia boni ⁊ electi audiunt verbum Dei ad salutem: impij autem ad maiorem eoruz dn̄ationem: ita vt non possint se excusare. fo. 27. la. 1

in hoc libro non introducitur nomen angeli simpliciter: sed nomine angeli: semper mystice intelligitur aliquis sanctus aut ordo: aut aliquid ad rem pertinens designatur. fo. 27. la. 1

vsus est scripturarum sanctaruz vt homines missi diuinitus angeli nominentur: vt dicitur de Joanne baptista. Ecce ego mitto ꝛc. fo. 27. la. 1

ministri altaris dicuntur Angeli: folio. fo. 27. la. 1

qui nesciens testimonium perhibet: aut falsidicus aut adulator est: etiaz si verum sit quod dicit. fo. 27. la. 1

lectio ad literatos pertinet: auditus aũt ad idiotas. fo. 27. la. 2

iste liber non solum specialiter sicut ceteri dicitur prophetia: verum etiam generaliter: quia que larga prophetarum volumina sparsim ⁊ confuse protulerũt in summa libri huius ꝓphete spũs: sanctus coartauit. fo. 27. la. 2

dum plures falsos incurrimus quos putamus veraces: contigit vt indifferẽter tam bonos q̃z malos suspectos habeamus: ⁊ plerunq; mendaces credimus eos qui Deo familiarius adhe-rent. fo. 27. la. 2

tunc in tante necessitatis articulo: nullum melius haberi potest consilium: q̃z quisq; se deo omnipotenti cum magno compunctionis gemitũ cõtinue cõmẽdare: vt illuminetur. fo. 27. la. 2

Qualiter beatus Joannes voluit superedificare iam a Paulo fundatas septem ecclesias in Asia: ⁊ cur librum Apocalypsim eisdẽ spãliter delegauit. fo. 27. la. 2

quinq; sunt principales eccleſie. s. Hyerosolimitana: Anthiochena: Alexandrina: Constantinopolitana: Romana: folio. 28. la. 1

propter principatum Petri Romana ecclesia extollit omnes alias. folio. 28. la. 1

Quomodo in filijs israel figurantur duodecim ecclesie: ⁊ quare ostenditur: folio. 28. la. 1

Qualiter tribus Juda coaptatur Romane ecclesie: iuxta illud. Repulit autem Dominus tribus decem: ⁊ tribus Effraim: non elegit: sed elegit tribus Juda ꝛc. fo. 28. la. 1

Qualiter duodecim reperiuntur ecclesie: que tribubus duodecim figillatim conueniunt: ⁊ adaptatur illud psalmi. Constituit terminos gentiũ. fo. 28. la. 2

Qualiter adaptantur mundi etates filijs Jsrael. fo. 28. la. 2

Quare Adam non est appellatus patriarcha sicut Abraam cum subsequentibus ⁊ similiter pater Christi sicut Abraam ⁊ Dauid dicti sunt. fo. 28. la. 2

due etates cum dimidia fuerunt ante legem ⁊ due alie cum dimidia fuerunt sub lege. fo. 29. la. 1

in sexta etate in qua sumus: ab initio eius vsq; in initium tertij status: septez temporum distinctiones institute sunt. folio. 29. la. 1

Quare dominus pasciturus populum fide miraculorum: primo quinque ordeaceis: ⁊ postremo septem: turbas sattare dignatus est. fo. 29. la. 1

Abbatis Joachim

assignatur causa cur beatus Joannes scripsit septem ecclesijs. fo. 29. la. 2

non dicitur pacificus ille qui cum cũcta que libz licent: sed ille qui scãdali tẽpore perseuerat illesus. fo. 29. la. 2

verbum hoc substantiuum: scilicet est diuina sibi maiestas: in nomen sibi vendicauit eternum. fo. 30. la. 1

solus Deus habet incommutabiliter esse: a quo ⁊ quicquid est: accepit esse. folio. 30. la. 1

Quomodo dicit deus venire ⁊ esse in homine: per gratiam ⁊ presentiam: folio. 30. la. 1

Qualiter exponitur illud scilicet qui est ⁊ qui erat ⁊ qui venturus est: pro singula personarum in tribus statibus: folio. 30. la. 1

Quare dicitur notanter. Qui est ⁊ q erat ⁊ non qui fuit ⁊ qui erit: assignatur ratio. fo. 30. la. 1

Quomodo est eternitas in Deo exemplificatur. fo. 30. la. 1

duo tempora scilicet preteritum: ⁊ futurum que nobis presentia esse non possunt: simul presentia sunt ipsi Deo: folio. 30. la. 1

Qualiter anima ad Dei imaginem creata: hec tria tempus in memoria retinere dinoscitur. fo. 30. la. 1

Quomodo exemplificatur de sancta Trinitate. fo. 30. la. 2

septẽ dona spiritus sancti mystice sunt hi septem spiritus. fo. 30. la. 2

sunt preter septem dona spiritualia spiritus sancti: alia infinita. fo. 30. la. 2

patres ⁊ filij seu nati hominuz: in hoc q illi gignunt: ⁊ isti geniti sunt: ad imaginem Dei patris ⁊ filij specialiter habent: angeli autem spetialius imaginez spiritus sancti. fo. 31. la. 1

patres testamenti veteris: (in hoc q patres dicti sunt:) imaginem dei patris consecuti quodammodo consecuti sunt Et filij testamenti noui: qui ⁊ proprie filij hominum dicti sunt: imaginem filij angeli: qui neq; patres neq; filij: imaginem spiritus sancti. fo. 31. la. 1

De septem angelis qui assistunt ante Dominum: ⁊ operibus earum in hominibus. fo. 31. la. 1

duo magna opera spiritus sanctus operatus est: vt nihil in creatis rebus Deo charius ⁊ vicinius ac hominib⁹ magis necessarium esset. fo. 32. la. 1

nemo potest fieri filius Dei nisi accipiendo spiritum sanctum neq; datur alicui spiritus sanctus cui non dentur virtutes eius. fo. 32. la. 1

sicut summa cura est sponso ornare monilibus sponsam suam: ita Christo ecclesiam suam. fo. 32. la. 1

Qualiter Christus accepit de natura nostra: sensus ⁊ infirmitates ⁊ ex opposito dedit nobis dona: exemplificat de septem donis spiritus sancti correspondẽtibus. fo. 32. la. 1

naturaliter ab omni carne timet mors ⁊ ratio assignatur. fo. 32. la. 2

non sunt due charitates. s. qua diligimus deum: ⁊ alia qua diligimus proximum: sed diuersi affectus quibus deuz ⁊ hominem diligimus. fo. 32. la. 2

Qd benedictio Manasse ⁊ Effraim ab Jacob figurabat populum gentilem ⁊ iudaicũ ⁊ quomodo declarat. fo. 32. la. 2

Que sit causa q; in hoc libro prescribũtur septem spiritus: ⁊ eisdem subscribitur homo christus iesus. fo. 32. la. 2

in die iudicij cum homines viderunt Christum magnus erit planctus: tum timore tum amore: ⁊ presertim de ingratitudine redemptionis humane: folio. 33. la. 2

Quare cum nos respondendo solemus in fine locare. Etiam vel Amẽ. Xp̃s autem in principio? fo. 33. la. 2

hic dicitur. Qui est ⁊ qui erat ⁊ qui vẽturus est: vt ostendatur tota simul Trinitas operari. fo. 34. la. 1

primo se agnosci fecit pater: postea filius: ⁊ vltimo venturus est spiritus san

ctus vt se a mũdo ⁊ precipue ab electis specialius agnosci faciat: docendo omnẽ veritatem ⁊ sic pariter ipsi requiescant a laboribus suis. fo.34.la.1

Q. non sufficit mundo credere tres personas in diuinis nisi credat distinctas ⁊ q̃liter distinguatur. fo.34.la.1

Qualiter ex ignorantia distinctionis in diuinis accidat aliquando: vt adoretur vnum quoddam idolum. fo.34.la.1

Q. archanum mysterium trinitatis ⁊ vnitatis non potest aperiri animalibus hominibus: ⁊ quomodo apparuit Abraaz Ysaac ⁊ Jacob in deo omnipotente: q̃d significat. fo.34.la.2

Q. quamuis Deus tribus modis in lege veteri patribus apparuerit: ostendens se esse Deum trinuz ⁊ vnum: nomen tamen suum Jeue: quod Hebrei legunt Adonay: non indicauit eis nec aperuit per spiritualem intellectuz. fo.35.la.1

Q. hominibus animalibus sufficit eis simpliciter credere quod audietur: de nomine autem Dei quod est Adonay melius reticere ꝛz. fo.35.la.2

Qualiter hoc nomen Adonai dicitur ineffabile tam a latinis q̃z ab Hebreis: a quibus non pronuntiatur eisdem literis q bus scriptum est. fo.35.la.2

Q. istud nomen in greco dicitur Thetha/gramaton: ⁊ tradunt peritissimi hebreorum: q̃ est tante virtutis: vt si distingua tur in tribus dictionibus: ad hoc vt sigillatim proferatur: JE: ET: UE. singula dictio seu syllaba: integritatem sui nominis habeat: ac si totum nomen proferatur. fo.35.la.2

Q. mira est profunditas contecta que in illo p. fato nomine: scilicet Jeue: quod quatuor literis scribitur: ⁊ non immerito ab hebreis scribitur ⁊ non profertur propter ineffabilitatem suam. Et hoc contemplabatur beatus Augustinus in libro de Trinitate: cum dicebat. Cum coartaret humana inopia. fo.36.la.1

Qualiter pro declaratione nominis Trinitatis: vnitatis: ⁊ essentie: assummitur in exemplum illud. s. Pater de celis deus: fili. ⁊c. fo.36.la.1

Q. si in rebus corporalibus possumus vere dicere idem: esse vnum ⁊ esse tria: q̃ ab inuicem separari nequeunt: possumus non minus hoc de ipsa Trinitate dicere cum nihil sit a ratione alienum ibidem exemplificatur. fo.36.la.2

Quomodo auctor dicit se babuisse declarationem illius ineffabilis nominis: a quodam iudeo nuper ad Christũ conuerso: quod in secretis secretorum continetur quid iudeos: nota ibidem. fo/lio. 36.la.2

Q. sicut in quinq; etatibus primis Deus pater visus est manifeste operari: ⁊ i sexta filius: necesse est vt ⁊ ipse spiritus sanctus operetur in septima etate: quatern⁹ sicut deus trinitas est: ita triũ opa temporum singulis personis deitatis p prietate mysterij distincta esse videanẽ: certis metis. fo.37.la.2

Q. in primo statu mundi viguit Ecclesia laycorum: in secundo statu ecclesia clericorum. In tertio vero statu vigebit Ecclesia ℳonachorum: ⁊ Heremitarum. fo.37.la.2

Qualiter supradicti status exponant̃ mystice ⁊ moraliter. fo.37.la.2

Q. principium primi status est ⁊ fuit ab Abraam principium secundi: ab aduentu domini: ⁊ principium tertij a cõuersione israel. fo.38.la.1

Qualiter auctor se excusat: ⁊ in exemplo declarat ea que prius dixerat de illo ineffabili nomine sancte trinitatis nequis per ea que dicta sunt: arbitretur eum scindere voluisse vnitatem diuine essentie. folio. 38.la.1

Qualiter alio modo assignantur initia ⁊ fines trium statuum: in figura ostendens ⁊ per literas illius nominis. fo.38.la.1

Q. non prius filius nasciturus a patre: ⁊ postea ab eodem procedit spiritus scũs: quod simul vterq; semper. fo.38.la.2

Qualiter auctor dicit hucusq; fuisse salutatio ⁊ exordium ammodo ⁊ quod sequitur totũ est de corpore libri. fo.38.la.2

Q. per Petrum ⁊ Joannem designantur ordo clericorum ⁊ monachorum: quibus continue salutis verbo secundatur ecclesia. fo.38.la.2

Qualiter in nocte dominice resurrectionis hora qua creditur Christus a mortuis resurrexisse ipsi Abbati Joachim meditanti ac oranti: subito facta est reuelatio cum quadam mentis oculis intelligentie claritate de plenitudine librorum tus ⁊ tota veteris ac noui testamenti cõcordia. fo.39.la.2

Q. liber iste habet duos intellectus typicos: vnum. s. pertinentem ad scõz statũ: alterum ad tertium statum. fo.39.la.2

Qualiter declaratur: quare vocatur Christus pmogenitus mortuoz. fo.39.la.2

Q. eo tempore conditum est testamentuz nouum: quo scripture veteris tastamenti aperiri ceperunt. fo.40.la.1

Qualis est descriptio tube ⁊ de eius mystica significatione. fo.40.la.2

Que sint interpretationes ecclesiarũ Asie: ⁊ sensus spirituales. fo.41.la.1

Q. singula dictarum ecclesiarum habet septem ordines. fo.41.la.2

Q. duplex ẽ custodia castitatis. f.42.la.1

Q. due sunt speciales intelligentie: circa quas fidelis anima occupari debet: vz scientia exteriorum que infra nos est: ⁊ sapientia interiorum: que desursum est. folio. 42.la.1

Qualiter qui aut sanctarum scripturarum notitiam: aut eas legendi consuetudinẽ non habẽt: terrenis desiderijs vehemẽter incumbunt. fo.42.la.2

Que differentia sit inter zonas pelliceas: ⁊ aureas: ⁊ intes corporis castitatẽ ⁊ mẽtis: folio. 42.la.2

Q. quamuis quis possit aliquando gloriari de munditia carnis: potest multoties carere munditia mentis: sed non econtra. folio. 42.la.2

Qualiter non est desperandum de eis qui in religione seu in vita spirituali: nõ possunt ad perfectionem attingere priusq; ex hac vita decedant: q̃uis faciat quod in se est: quia deus non minus fidem ⁊ intentionem attendit ac remunerat q̃z opera: vbi exequi nõ valẽt. fo.42.la.2

Q. qui sic militat in via Christi: vt gressũ figat: existimans sibi sufficere posse: q̃ se sola carne continet: parui pendens spiritualem cordis munditiam: stultus ẽ. folio. 42.la.2

Q. aliud est timore pene corporali resistere passioni: ⁊ aliud est amore glorie propositum spiritualis munditie totis mẽtis annisibus amplecti. fo.43.la.1

Sanson in exemplum adducitur: cuiusq; fidelis ex proposito continenter viuentis: postmodum ruentis. fo.43.la.1

Q. septem crines Sansonis: significant septem virtutes animi in natura nobis donante in quibus septem dona Spiritus Sancti requiescunt: nota pulchra. folio. 43.la.1

Que sint prima: secunda: tertia: ⁊ quarta vincula Sansonis quibus eum Dalida meretrix Philistinorum ligauit: quod etiam contingit in quolibet peccatore. vt in Adam ⁊ de ordine temptationis vide pulchra. fo.43.la.1

Qualiter primo adeo gratia nobis datur: vt bonum velimus: deinde vt id possimus bonũ quod volumus. fo.43.la.1

Qualiter valde timenda est ruina viris perfectis exemplo Sansonis. fo.43.la.2

Q. septem virtutes naturales que sunt in anima: tenent imaginem septem donorum spiritus sancti. fo.44.la.1

Qualiter terrena altitudo confundit: cum celsitudo celestiuz aperitur: fo.44.la.1

Q. nunq; mens humana melius suas tenebras diudicat: q̃z cum diuine sapientie lucem ⁊ veritatem agnoscit: de quo datur exemplum Job qui audita voce domini conuictus in responsione sua defecit. fo.45.la.1

Tabula in exp̃one super Apocal. Abbatis Joachim

Qualiter prauum ac impium sit velle ante tempus iudicare. Et cur iustus ac pius omnipotens deus calamitatibus plerunq; innocentes affligat. fo. 45. la. 2

Q. primus ordo fuit martyrum: nouissimus virginum erit. fo. 46. la. 1

Quid actum sit de sanctissimo corpore dei genitricis Marie vsq; hodie ignoratur & apud multos qui mysterij causam nesciunt admiratione p̃stitit. fo. 47. la. 1

Q. cuius omnia opera simul iaciant: pater: filius: & spiritus sanctus: nihilominus: aliqua proprie attribuuntur vni eorum quod non attribuitur alteri: folio. 48. la. 2

Q. proprietas filij est predicādi: spiritus vero sci est potius silendo inspirare. Nota de clericis & monachis. fo. 48. la. 2

Q. mysterium emanationis deo nato magis conuenit: inspirationis autem & insufflationis magis Spiritui Sancto: folio. 49. la. 2

Q. specialiter visus est Christus Jesus in illis requiescere: qui partem humiliorem sectati sunt: Spiritus vero sanctus in his qui libertate letantur: vt diuinis famulatibus vacare queant. fo. 48. la. 2

Q. primus filius Joseph designat latinos secundus vero grecos: ad quos missus est Joannes: ad latinos autez Petrus. folio. 49. la. 2

Q. felicior est vxor militis a viro dilecta q̃ Regina & vxor Regis quam Rex non diligit. fo. 50. la. 1

Q. per quinq; ecclesias generales intelliguntur quinque ordines iustorum: folio. 50. la. 1

Qualiter intellectus quinque generalium ecclesiarum & quinque partium generalium huius libri pertinet tantum ad secundum statum: & intellectus septem ecclesiarum & septem proportionum pme partis huius libri pertinet ad secundum: & tertium. fo. 50. la. 2

Que dixerit apostolus: secūda Cor. capitulo quarto disputans de litera & spiritu: & q̃ magna differentia sit inter lumen in facie Moysi & lumen quod designatur in facie Iesu Christi. fo. 51. la. 1

Q. consuetudo scripturarum diligenter inspicienda est: que vnam eandemq; rem diuersos plerunque intellectus parere demonstrat: p̃m q; rote scripturarum pro impetu Spiritus gradiūtur. folio. 51. la. 2

Q. qui nescit regulam quandaz mysteriorum hic positam difficile est intelligere loca multa sacre scripture. fo. 51. la. 2

Qualiter in septem stellis de quibus hic fit mentio: designatur & ostenditur quāta sit gloriabonoz prelatoz. fo. 52. la. 1

Q. in quatuor animalibus de quibus Ezechielis primo capitulo dicitur significātur quattuor ordines. s. Apostolorum: Martyrum: doctorum: & monachorum: seu virginum. fo. 52. la. 1

Q. maius est teneri q̃ haberi aliquid: & quare. fo. 52. la. 1

Qualiter nisi deus aliquos roborando teneret: vniuersa ecclesiarum fabrica pateretur ruinam. fo. 52. la. 1

Q. septem stelle in dextera x̃pi dicte sunt etiam septem cornua agni quibus venti lat nationes & regna. fo. 52. la. 1

Q. stare & sedere proprie magistri & presidētis est: ire autem & redire discipuli & obsequentis. fo. 52. la. 2

Q. quis q̃sto humilior tanto beatior est in numero electorum: ex quo subditi non debent prelatos suos zelari: quum ipsi feliciores sint: sed nota quomodo: folio. 52. la. 2

Q. Petrus Apostolorum primus potuit emulari Joannem super prerogatiua dulcedinis qua a Christo diligebatur: sed nunquam Joannes: prioratum: aut potestatem Petri: redditur causa. folio. 52. la. 2

Qualiter tam prava dicta ac scripta sint de septem planetis a prophetis huius mundi: vt loqui de eis viri catholici arbitrarent illicitū. ne eis suffragia videāt nisi solē & lunam & stellas & etiam nominatim aliquas. fo. 53. la. 1

Q. philosophi huius mundi seu astrologi dicūt huiusmodi artē nō esse peccatū: q; naturaliter habetur: sed nota responsionem. fo. 53. la. 1

Q. are auguriādi reprobat & abhorret fideos x̃pi: & i lege veteri filr. fo. 53. la. 1

Q. deus tolleret ac patit aliqū hmōi hominum desperatos aliqua futura predicere: & quare. fo. 53. la. 1

Q. sol: luna: & stelle celi non solum habent a deo officium lucendi super terram p̃pter homines: verum etiam significādi lucem inuisibilem & magnuz ac competens sacramentum. fo. 53. la. 1

Q. sol significat Christum & luna ecclesiā: stelle electos: & quomodo vna stella differat ab alia. fo. 53. la. 2

Q. sol & luna multiplicia habent significata. fo. 53. la. 2

Qualiter quondam deluſa gentilitas vocabat septē planetas deos. fo. 54. la. 1

Q. cursus syderū p̃cipue gentiles ad errorem coegit. fo. 54. la. 1

Q. astra celi nō sunt corpora viuētia: vt aliqui dixerunt. fo. 54. la. 1

Q. numerus septenarius tante est p̃fectionis vt vix aut nunq̃ carere possit perfecto mysterio. fo. 54. la. 1

Qualiter Adam est primus etate: & nō dignitate: quia ob culpā in obedientie sue pdidit primo genita sua: secūdus Noe: tertius Abraam: quartus Moyses: quintus Dauid: sextus Joannes baptista: septimus Helyas quia in fine seculi venturus ē: hos septē viros magnos misit deus in mundū. Nota. fo. 54. la. 1

Qualiter sicut stellarum splendor absconditur & penitus disparet ad ortum solis ita sapientia mūdi deperit vbi minimū qd oñdit sapientie dei. fo. 54. la. 2

Q. Adā assimilatur Saturno planete quo ad naturā & cursum. s. frigide nature: & tardi cursus. fo. 54. la. 2

Q. etas prima mundi: cunctis longior extitit & quare. fo. 54. la. 2

Q. planeta Venus assimilatur Noe: Jupiter ceteris ab Astrologis preferrur & assimilatur Abrae: Mercurius Moysi: Mars Dauid: Sol Helye: & Luna Joanni baptiste. nota rones. fo. 54. la. 2

Q. colūba i sue creationis origine ex aq̃ producta est. fo. 55. la. 2

Q. sol aliter illuminat (manēs in seipso absconditus:) per lunā & alios planetas & stellas: & aliter in p̃sentia sui qñ calor eius manifestus ē sup terrā. fo. 56. la. 1

Q. nulli manifestat x̃ps: nisi ad quē venit spūs sanctus. fo. 56. la. 1

Q. etiaz infideles & gentiles in suis erroribus: lz iuiti mlcoties deo sic disponēte testimoniū dicūt veritati. fo. 56. la. 2

Qualiter Virgilius lz verba inuentum p̃ferret: mirabiliter tamen veritatem de natiuitate christi p̃mit dicēs. Jā nova pgenies celo demittit alto. fo. 56. la. 2

Q. in planetarum ordine mira dei puidētia factum est: vt gētiles errando quodā modo non errarent. fo. 56. la. 2

Qualiter per supascripta solēnes viri assimilatur septē angelis: septem ecclesiaz Asie. fo. 57. la. 1

Qualiter septem ordines designātur quorum primus est apostolorum. Secūdus martyrum: tertius doctorum: quartus heremitarum: seu virginum: quintus conuentualium: sextus continentium: septimus coniugatorum: quibus & predicti septē viri adaptant. fo. 57. la. 1

Quomodo dicti septez viri assimilati sunt septem planetis. fo. 57. la. 1

Q. malis nostris bene in bono vtitur bonus deus. fo. 57. la. 1

Q. Noe accepit a deo mandatum: ne ipse aut semen eius carne cum sanguine vesceretur. fo. 57. la. 2

Q. in septē preceptis datis supradictis magnis viris. s. Ade: Noe: Abrae: Moysi: Dauid: Joāni baptiste: & Helye ois plenitudo iustitie p̃tinetur. fo. 58. la. 1

Q. duplex ē cordis p̃tritio: orie confessio &

opēris satisfactio. fo.58.la.2.

Q non solum nobis ingemiscendum est pro malis commissis: verum etiam ꝛ p negligentia boni. fo.58.la.2.

Q ex obseruatione senaria mandatorum prescripta omnis purificatio consumat tam corporis q̃z mentis: tam exterioris hoīs: q̃z interioris. fo.59.la.1.

Qui sunt ꝛ quomodo quis consequi̇ gratiam contemplationis. fo.59.la.1.

Q Micholaus hereſiarcha fuit vnus de septem diaconibus: qui habuit vxorem ꝛ eam exposuit volentibus abuti: vñ originem habuit error suus. fo.62.la.1.

Q aliter vicina ꝛ visa: ꝛ aliter longinqua ꝛ audita perturbant. fo.62.la.2.

Q Romana ecclesia est altera Hyerusalē in principatu ꝛ obtinuit priuilegium a Constantino imperatore. fo.62.la.2.

Q Romana ecclesia ē caput ꝛ mater omnium christianorum. fo.62.la.2.

Qualiter ecclesia Constantinopolitana est altera summaria ꝛ caput multarum ecclesiarum. s. orientalium. fo.62.la.2.

Q sicut inter Judam ꝛ Effraim suborta est inuidia propter regnum: ita inter romanam ꝛ ꝓstantinopolitanā ecclesiā: iusto dei iudicio pmittēte. fo.63.la.1.

Qualiter Romana ecclesia erit perpetua vsq; in finem seculi non autem ꝓstātinopolitana ꝛ orientalis. fo.63.la.1.

Qualiter accidit ecclesie orientali sicut synagoge de ablato abeis regno: ꝛ dato faciēti fructum. s. latine ecclesie: ꝛ assignatur causa. fo.63.la.1.

Quomodo intelligitur quod de sacerdote ait apostolus: q̃ debet ēe vir vnius vxoris. s. spiritualiter ꝛ non ad literam: vt intelligunt Greci. fo.63.la.2.

Qualiter teneantur prelati ecclesiarum subditos instruere ꝛ animales homines de ortum pmentes corrigere. fo.63.la.2.

Q multum interest inter verbum auditū ꝛ gratiam spiritualiter infusam: quia ibi homo: hic spūs scūs logt. fo.63.la.2.

Quare dicitur Christum alloqui angelos: spiritus autem sanctus ecclesijs in hoc libro. fo.64.la.1.

Qualiter iudei reprehendunt Paulum de circuncisione ꝛ q̃ non causa salutis gentium ꝛ nostre: sed inuidia stimulatus inter alia predicauit ꝛ dixit. Littera occidit. fo.65.la.1.

Q q̃nis antiqui patres professi sint se deū vidisse: non tamen eum viderunt quū sit inuisibilis substantia: sed angelos viderunt. fo.65.la.1.

Qualiter primo a patre mendacij diabolo translatum est nomen dei ad creaturaz qū dixit. Eritis sicut dij. fo.65.la.1

Q iuxta sententiam apostolum inhibentem sectandam esse literam: que occidit ꝓfitit scientia boni ꝛ mali. fo.65.la.1.

Quare primi parentes in paradiso cum essent nudi ante peccatum non erubescebant: q̃z bene post peccatum. fo.65.la.1.

Q difficile sit incestuosis ꝛ adulteris relinquere peccatum. fo.65.la.2.

Q qui vtuntur verbis legis ꝛ sacra scriptura: vt ad carnalem intellectum eam trāsferrāt: bonū esset eis dediscere ꝛ ignorare magis q̃z adiscere legē. fo.66.la.2.

Q qui non credit: non intelligit scripturas diuinas: ꝛ qui durus ē corde ad credendum durior efficitur ad intelligendum. fo.66.la.2.

Q in hoc libro designantur ꝛ declarātur septem specialia tempora ꝛ septem ordines nota diffuse. fo.67.la.1.

Q vita contemplatiua est angelorum: actiua vero filiorum hominum. fo.67.la.1.

Que sit proprietas myrrhe. fo.67.la.2.

Q non solum mors fugienda non est: verum etiam ad eam modis oibus accelerandum ꝛ quare. fo.67.la.2.

Q qui Christum negant falso dicuntur iudei. fo.68.la.2.

Q per potestatem datam diabolo decem diebus: intelliguntur decem generationes annorum que peracte sunt a tempore quo liber iste scriptus est ab apostolo vsq; ad Julianum apostatā. fo.69.la.1.

Q non protinus alicui peccatori dimissa a Deo culpa ei dimittitur pena: vt in exemplo Dauid de commisso adulterio ꝛ homicidio: nota ꝛ in baptismo: folio. 69.la.2.

Q Spiritus sanctus ter datus est Apostolis: primo quando baptizati fuerunt: secundo in die Pasche: tertio in die Pēthecostes. fo.69.la.2.

Q nemo potest Deum diligere ꝛ charitatem habere: sine gratia Spiritus sancti. Nota. fo.69.la.2.

Q difficile est operatorem boni carere extollentie malo ob innatam huiusmodi mutabilitatem nature: quod vitium si insolescat: itur in scelus confusionis. folio. 70.la.1

Quare Deus flagellat iustum: nota exemplum de medico incidente carnem aut membrum non putridum. fo.70.la.1

Q doctor ecclesie est portarius paradisi: ꝛ verbum dei est hostium paradisi per q̃ intratur. fo.70.la.1.

Q sicut chorus humilium est sedes Christi: ita collegium superborum est sedes diaboli. fo.70.la.2.

Q tempore Arrij ꝛ aliorum hereticorum fuerunt contra eos magni doctores: latini ꝛ Greci: vt Hylarius: Ambrosius: Augustinus: Hieronymus. folio. 71.la.1

Que fuerint hereses Arrianorum ꝛ Sabellianorum. fo.71.la.1.

Que fuerint hereses Saduceorum ꝛ phariseorum. fo.71.la.1

Q duo sunt genera errorum que frequentius angustant ecclesiam: vnum in doctrina fidei: alterum in custodia morū: primum viri sancti nunquam tollerāt: secundum vero sepe sepius ꝛ quare. folio. 71.la.2.

Quare scandalum docuit Balaam mittere coram filijs israel. fo.71.la.2.

Q mens carnalis multos vagos ꝛ inordinatos motus parturit: etiam ꝛ si docta: ꝛ liberalibus artibus imbuta: folio. 71.la.2.

Q grauе ꝛ quale fuerit peccatum Balaam ꝛ multi eius similes inueniuntur. Nota. fo.72.la.1.

Unde est q̃ doctrina Balaam sit accepta in Cathalago sacrarum scripturarum. fo.72.la.1.

Quid iustorum gemitus peccatoribus cōferat? ꝛ quid detrimenti inferat iustis perditio miserorum si negligunt iusti p̃ditorum salutem. fo.72.la.1.

Q detrimenta gregis dominici redundat in pastores quando culpa eorum fiunt. Unde quasdam regulas: ꝛ ex epistola. folio. 72.la.1:

Q nemo debet sibi prefigere terminum penitentie putans diem mortis sue distare ac dicens. Cum senuero penitentiam agam: ꝛ toto corde conuertar: folio. 72.la.2.

Q doctores ecclesie in sacra scriptura dicuntur os domini: ꝛ verbum eius gladius. fo.72.la.2.

Quis est ita perfectus in verbis vt cum loquitur potestatibus mundi: siue pro captanda beniuolentia: siue pro deuitanda: ita remissius q̃z oporteat: non loquatur. fo.72.la.2.

Q terra humani corporis similitudinem gerit: aqua animе: aer angelici spiritus ignis diuini. fo.73.la.2.

Q nullum aliorum elementorum illuminat presentem mundum nisi solus ignis. Nota de diuina natura illuminante. fo.73.la.2.

Q sicut ex claritate solis illustratur luna: ita ex visione Dei ecclesia contemplantium ipsum deus illustrat. fo.73.la.2.

Quid sit sibi ipsi viuere: ꝛ quid sit nō sibi: sed deo viuere. fo.74.la.1.

Q mulier propter id quod est infirmioris nature: quam vir nequaquam sibi ipsi sufficit sine adiutorio viri: folio. 74.la.1.

Q ōrd⁹ ordo primet ad vtrūq; sexū: q̃z prerogatiua et⁹ femineo sexui attribuat ob

reuerentiam matris dei a qua inchoatus est. fo.74.la.1.
Q vita contemplatiua:solis mentibus liberis z mundis:atq; charitate feruentibus concessa est. fo.74.la.1.
Quomodo differant vita actiua z contemplatiua. fo.74.la.2.
Quod Jezabel simulauit se esse prophetē aggregans sibi turbam falsorum prophetarum. fo.75.la.1.
Q tempore Helye z Helysei inuenti sunt in populo grecoꝝ viri ꝓbatissimi habitatores heremi eos imitates. fo.75.la.1.
Q perfectio vite monastice que primo viguit apud grecos multiplicatis errorib⁹ apud eos translata est ad latinos: quousq; veniat tempus visitationis illorum. fo.74.la.1.
Q mulieribus nō est danda potestas docēdi sed viris:mulier enim fuit seducta z non vir a serpente. fo.75.la.2.
Q tunc debet rector cessare a correptione prauorum cum superabundante iniquitate:nec ei tutum est habitare inter ipsos prauos:z q nihil proficere vlterius valet. fo.75.la.2.
Q anno domini.630.Heraclius imperator qui regem persaruꝫ occupantē Hyerusalem gloriose deuicerat lignuꝫ sancte crucis:a dicto rege ablatum:cum ingēti letitia populoꝝ Christianoꝝ ad locum pristinum reportauit. fo.76.la.1.
Q gaudium ypocrite est ad instar puncti. fo.76.la.2.
Q nō minus graue sit humane nāe vacaꝛ deo:vt maria magdalena:q̃ aliqd corporaliter agere:z p varias actiões opando discurrere vt Martha. fo.77.la.1.
Q ordo designatus i petro.s.ecclesiasticus deficiet:z qui designatur in Joanne euāgelista.s.heremitaꝝ remanebit data vbiq; trāglitate xp̃i amatoribꝰ. fo.77.la.1
Q Helias fuit i q̃rta etate secli z q̃ ét i septima itez reuelādus est. fo.77.la.1.
Qualiter in quarto tēpore ecclesiastico.s. tempore heremitarum z virginum:claruit vita contemplatiua:z clarebit i septimo tempore post tribulationes sexti temporis. fo.77.la.1.
Q futurum est:vt ordo heremitarum qui claruit quarto tempore:vsq; in finez seculi ꝓpagetur: ingressurus tēpora iustitie z abundantiam pacis:z visurus confractionem statue:z superaturus gentes z regna agnita fidei vītate. fo.77.la.2.
Q ad quinq; ecclesias generales(que ptinent ad Petrum)pertinēt quinq; opera Christi:siue quinq; virtutes institute per ea:ad septem vero ecclesias: que ptinēt ad Joānē.s.qbus ipse scribit ptinēt septē dona spūs sancti. fo.78.la.1.
Q per ecclesiam sardis intelligitur quintus ordo:qui est ordo monachoꝝ occidentalium:quoꝝ pater fuit sanctus Benedictus. fo.78.la.1.
Q monachi seu religiosi:q semetipsos diligūtz que sua sunt tantummodo q̃rūt: z communem multis z vtilem parui pendunt salutem:tales non monachi sz potius pseudo monachi dicendi sunt. folio. 78.la.2.
Q vnitas bone voluntatis z cordium:est nutrix charitatis q; vbi vnitas talis deest:charitas esse nō potest. fo.78.la.2.
Q quatuor primi ordines qui designātur in quatuor animalibus:preiuerunt quousq; veniret tempus cōe pertinēs ad sedem dei:(hoc est:)tempus q̃nti angeli: z quinti tpis ecclesie. fo.79.la.1.
Q ypocrita solum nomen habet q; viuat sed mortuus est:vt erāt pharisei ypocrite a quoꝝ doctrina iubet dominus apostolos cauere:nihil enim detestabilius ypocrisi apud deum. fo.79.la.1.
Q periculosum sit siue difficile nescire discernere inter ypocritaz z iustū: z quot mala exinde sequantur. fo.79.la.1.
Qualiter vigilantia pastorum subditis ꝓfit z negligentia obsit stante dei predestinatione electoꝝ z reproboꝝ pre scientia: nota. fo.79.la.1.
Q nō deficit vnus ordo nisi ꝑus inchoet alius:

alius:vz primus apostolorum: secūdus martyrum:tertius doctoꝝ: quartus heremitarum: quintus monachoꝝ: z q̃o mali ꝓuniti sint. fo.79.la.2
Q semper quando vnus doctoꝝ ordinum adeo iudicatus seu punitus fuit ꝓ delictis suis:semper secutus est ordo alius qui statueretur pro eo. fo.80.la.1
Q non est dubium quin z q̃nti ordinis.s. monachoꝝ appropinquante ruina susciteꝫ alius ꝓ eoꝝ accipiat ꝓmissionē quā ipse ꝓsequi non est dignus. fo.80.la.1
Q nutrix amoris z radix dilectionis é humilitas. fo.80.la.1
Q Deus meus hebraice dicitur Heloy: q̃ primus angelus.s.Lucifer z Diabolus dicere noluit. fo.80.la.1
Q charitas subditi nō est vera si careat radice humilitatis:sz potius supba libertas dicit talis amoꝝ z que differētia est inter amorem z charitatez. fo.80.la.1
Q tūc ꝓbatur virtus amoris subditi:cum flagellatus pre amore non remurmurat z iniuriatus iniurias non rependit:nota rationes. fo.80.la.1
Quare diabolus per inuidiam homicida effectus est. fo.80.la.1
Q in sacra scriptura habetur nihil esse in terra sine causa. fo.80.la.2
Q sanctus Benedictus ordinauit horas canonicas alio ritu z mō q̃z Romana ecclesia:z quare. fo.80.la.2
Q monachi sancti Benedicti fregerunt precepta siue regule decimantes mentuz z anerum vt ait dominus. fo.80.la.2
Q sub quinto cursu ecclesiastici temporis sub beati Benedicti nomine plura monasteria edificata sunt:que vsq; ad presens tempus perdurant. fo.80.la.2
Qualiter aliquāta capitula regule sancti Benedicti non obseruant ꝑfecte a monachis delicatis effectis pp nimias diuitias:vt est de abstinentia: z opere manuum. fo.80.la.2
Q inter diuitias z delitias carnis difficillimum est vitam inopem tenere:z castita-
tis propositum. fo.80.la.2
De vitijs z sceleribus nephādis in quolibet genere luxurie quibus plurimum laborant monachi huiusmodi delicati: z moribus corrupti. fo.80.la.2
Q monachus q semel associatus ꝓposito seruoꝝ dei perseverat in vltima mechie specie infelix:expers efficit a vestimētis albis.s.regno celoꝝ. fo.80.la.2
Q quintus ordo designatus in angelo ecclesie Sardis est monachoꝝ.s. quintum tempus ecclesie. fo.80.la.2
Q ociositas est inimica anime:z q; illi sūt vere monachi si de laboꝛe manuum suarū viuāt z qd eis liceat hēre z nō habere:z victu z vestitu nota. fo.80.la.2
Q que laycis monita sunt:monachi iure voti z expromissi debito:ac ex ipsa specie habitus seruare tenētur. fo.81.la.1
Q tempus quinti angeli appropinquat tēpore illi in quo tpaliter iudicā da est meretrix magna que sedet super aquas.s. Roma z ecclesia carnalis quando ypocrite radentur de terra. fo.81.la.1.
Q cum in sacra scriptura dicit. Dies iudicij siue nouissimus nō semper intelligitur ꝓ extremo die iudicij sed aliquando pro speciali aduentu ire dei:z pro vltima etate z aliquali lōgo tēpore proximo illi diei:ꝓquo adducit Augustinus z sacra scriptura. fo.81.la.1
Quid significent:colūba z corvus de quibus dicitur fuisse in archa.s.religiosos z q; in quolibet ordine reperiunt hmōi animalia volatilia: nota. fo.81.la.2
Qualiter de hoc quito ordine.s. monachorum relinquetur semē a domino: z multiplicabitur super terraz:vz qui designatur in columba:qui autem in corvo delebuntur. fo.81.la.2
Q charitas dicitur cōe nomen vniuersitatis iustoꝝ:vt vocent ciues Hyerusalez quot quot sunt adeo electi z preordinati ad vitā:sicut ad diam cōmunis causa nature dat vniuersale cognomen filijs Adam:vt singulus quisq; vocetur ho-

mo ad differentiaz bruto. fo.82.la.1
Q Christus q mediator est Dei z hoium ois in semetipso ꝓiungit z est terminus pacis: z factus est cũ deo deus: cũ hoie homo: z cũ angelis angelus quo ad am mam: nota quomodo. fo.82.la.1
Q tpe sexto z sexti angeli ecclesie phyla/ delphie erit quedã inouatio seculi z in cipiet tertius status mundi. fo.82.la.2
Q beata Helysabeth significat ecclesiam primitiuaz z latinorum translatam ab Hyerosolimis simul cum Petro: (qui eidez a principio presuisse describitur:) Rome vt ibi mater omnium ducere/ / tur z esset. fo.82.la.2
Q in ecclesia clericorum z maxime greco rũ tolleratũ z dispẽsatũ est z quasi lege publica ꝓstitutũ vt clericus hẽat vxorẽ sz nunqz inter religiosos. fo.83.la.1
Q in sexto tpe post tribulationẽ illius im quissimi regis q vniuersa vastabit: veni et tps ocij z quietis. fo.83.la.1
Q ecclesia ꝓtemplatiũ designata z inchoa ta a gloriosa virgine maria mr̃e dñi cla rebit in sexto tempore. fo.83.la.1
Q nõnulli monachoz in oibus cenobijs suis sacrum vocabulũ beate virginis as sumpsisse noscunt z quare. fo.83.la.1
Q vnus ordo nasciturus est ipsi ecclesie: sub pessima illius vndecimis Regis: z alius tempore Gog. fo.83.la.1
Q ordo designatus in iesu erit pre ceteris spiritualis: preclarus: z deo amabilis: q nasciturus est z clarebit sexto tempore ecclesie. fo.83.la.2
Q victus ordo acceptarus est initiũ suuz a sexto tpe secũdi status: sz i tpe tertij cõ secuturus augmentum. fo.83.la.2
Q non debet nos mouere illud qõ multo rum tenet opinio. s. qꝫ post pressionẽ iu deoz ad xp̃z: tempus superesse brevissi mum ad diem iudicij. fo.84.la.2
Quomodo intelligitur illud Joãnis. Mo tissima hora est. Nota. fo.84.la.2
Q Petrus significat electos sedi status: z Joãnes tertij: z exponiꝫ illõ qõ ait dns Petro. Sequere me: de Joanne vero: Sic eum volo manere: nota de ordine. folio. 84.la.2
Q status ille tertius post pressionem iu deoz z gentium: q̃uis fuerit breue tps tamen habebit z ipse portionem suaz z gratiarum munere erit ceteris copio/ sius: folio. 84.la.2
Q illud dictum Pauli: scilicet Nunc exp te cognoscimus: z illud Joãnis. Unctio dei docebit vos de omnibus: ptinet ad tertium statum principali: z non cui scribebantur talia. fo.84.la.2
Q solus ex discipulis: Joãnes relictus ẽ ad designandũ ordinẽ illũ tertij status: q ꝑ ceteris glorioſior erit. fo.84.la.2
Quomodo iubilatio psalmoz pertinet ad spũz scũz: sicut studiũ lectionis ad ver/ bũ z opus manuũ ad patrẽ. fo.84.la.2
Q psallere nõ potest deo q nõ diligit: quã uis sibi ipsi possit psallere: si autem coa/ cte: nec sibi: nec deo. fo.85.la.1
Q ꝓfectio vere scientie z doctrine atqz ꝑ phetie acqrit ꝑ psalmodiã z pbat auctoritate psal. z bti pape Greg. fo.85.la.1
Q clauis dauid est intenta z deuota assi/ duaqz iubilatio psalmodie absqz vanita tis vlcere dei causa prolata p quã iter pa ratur dño: vt descendat ad cor: z incen/ dens illud gratia sua: etia: secreta Dei i/ telligere faciat nota helisei. fo.85.la.1
Q intm̃ est laudabilis virtus psalmodie: vt deus q aduocat p illã: nõ solũ euz q sanus est seruet in gaudio: verũetiã ꝓ lidet z sanet eũ q ꝓritus est corde: z da to illi cordis solamine: a mentis amari/ tudine medeatur. fo.85.la.1
Quare priuilegiũ clauis huius: magis re/ gi Dauid qz cuilibz alij: datum sit: nota causam. fo.85.la.2
Q in trib⁹ ꝓprietatibus distictũ ẽ oẽ tps hebreoz ab Abraã vsqz ad transmigra/ tionem Babylonis. s. patriarche: iudi/ ces z reges. fo.85.la.2
Q patriarche significãt ꝓlatos primi sta/ tus. Judiceo secundi: z reges tertij tpis:

cuius status compositum est psalteriuz decẽ cordarũ: z liber psalmoz a Dauid: qui proprie ptinet ad spũz sanctũ loquẽ tem verba spiritualia: z psallentez in eo: nota pulchra. fo.85.la.2
Q in ꝓmo statu studiũ fuit patribus enar rare magna opa dñi inchoata ab origi/ ne mũdi: in secũdo filijs ꝗrere sapiẽtiã mistice rerũ: z mysteria occulta gene ralibus seculoz: i tertio vero cognoscẽ/ tibus z ꝓsideratib⁹ tot dei magnalia erit studiũ psallẽdi z laudãdi deũ. f.85.l.2
Q̃ dicit pater: z qũ filius: z qũ spꝰs scũs veniꝛe ad nos z quiescere i cordibus no stris: cũ dulcedo amoris eius ꝗ̃ suauis sit degustamus ita vt psallere magis li/ beat ꝗ̃ a laude dei cessare. fo.85.la.2
Q̃o dicitur a nobis elõgari pater: aut fili us: aut spũs: sine inhabitare p gr̃az: iux ta ꝓprietatẽ cuiuslibz: nota. fo.85.la.2
Q per tria hec nobis approꝑinquatur: deus. s. timorẽ: sapiaz z charitatẽ: z per tria manet in nobis. s. laborẽ: lectionẽ: z iubilationẽ: q bus tria ꝓtrariant. s. ociosi tas: ꝓtra timorẽ. not. pulchra. fo.85.la.2
Q si vis habere timorẽ dei: noli esse ocio/ sus: z si sapiens ea sapientia que de celo est: vaca humiliter lectiõi z meditatiõi assidue: ñ ãt charitatẽ dei habere cupis: ãñ oia z sup oia dilige psalmodiam: ita tñ vt non videaris ab hoibus: nec ad aliud ꝗ̃ ad gloriã dei: gratiaꝝ actiones z laudes pro beneficijs nota. fo.85.la.2
Q Joannes significat electos tertij status z quomodo. fo.86.la.1
Q claritas (que in facie xp̃i resplenduit in trãsfiguratione) repꝛesentat sextuz tem/ pus ecclesie in fine secundi status: z in tertio florebit. fo.86.la.2
Q sexto tpe opz aperiri veritatẽ script ra rum: eo q non per miracula resistendũ sit antixp̃o multa facturo miracula: lz mendaciter: sed p sacras scripturas z in oi verbo qõ ꝓcedit de ore dei. f.86.l.2
Q clauis Dauid est spiritualis psalmodia gratis data tñ oibus: sed illis q designã/ tur in dauid vt psallẽt dño. fo.87.la.1
Q volens scire qualis esse debet iubilatio psalmodie vt tante valeat esse efficacie: vt dicit opz q discutiat primo quid sibi velit lectio scripturaꝝ sanctaꝝ: z qualr valeat ad scientiã veritatis z n otitiã ar/ changelorum. fo.87.la.1
Q quando sancti viri non poterãt respõ dere argumẽtis z cauillationibus cõtra fidẽ: currebãt ad miracula dicentes. Et si nõ possumus simonib⁹: disputemus i signis: vt legit de scõ Ber. fo.87.la.2
Q illud Mat.4. Non in solo pane viuit homo ꝛc. tempore sexto ecclesie: necesse erit adimpleri z quomodo. fo.87.la.2
Q in exordio nascẽtis ecclesie necesse fuit fieri miracula qõ confirmãda corda cre dentium: z incredulos ꝙuertendos ad fidem: sed postqz ecclesia radicez posuit: ammouendum erat hoc opus miracu/ loz: a cordibus electoz ꝗ̃re. fo.87.la.2
Q in tpe sexto ecclesie: oia signacula libri erũt aperta z quo hoc erit. fo.87.la.2
Q qui vult adeo amari: oportet vt odiat a mundo: vt contemnatur ab homini/ bus: vt persecutionẽ patiat. fo.89.la.1
Q temptatio seu tribulatio sub tempore significato i angelo phyladelp hye: erit vniuersalis: sicut tẽpore Noe. s. tempore sexto in quo ordo ille sepissime commẽ/ datus seruabitur a domino de quo nota folio. 89.la.1
Q ex predicto ordine eligendus est cetus iustorum quem ordinez significat ange/ lus phyladelphie. fo.89.la.2
Q Zacharias propheta capitulo decimo/ tertio prophetat de generali ordine mo nachoz seu religiosorum. fo.89.la.2
Q non omnes eiusdez ordinis mon. cho rum seu religiosoz seruabunt in tali tẽ ptatione z flagello: siue eligent: sed ter/ tia pars preseruabitur: transiens p ignẽ tribulationis. fo.89.la.2
Q appetere ꝓlaturã ex ãbitione detestabi/ le ẽz ꝗs appetit amore ꝓficiẽdi subdi tis: dignus ẽ remuneratiõe. fo.89.la.2

Tabula in exp̃ōē ſuper Apocal. Abbatis Joachim

Q regnum Salomonis z tempus ſuum deſignat regnuz tertij ſtatus in quo pax magna erit z otium ad contemplationi vacandum. fo.89.la.2

Q neceſſe eſt vt in eccleſia maneat q vult participare dono dei:illo.ſ.dono qui ſpiritus ſanctus:quod ſolum eccleſie donatum eſt. fo.90.la.2

Q ſacramenta non conferūt aliquid abutentibus:ſed his qui ita viuunt quomodo ſacramenta ſignificant. fo.91.la.1

Q eccleſia Chriſti aſſimulatur turturi dormienti z quare. fo.92.la.1

Q ordo deſignatus in Joſeph z Joanne: z in ãgelo phyladelphie multis decorabit donis z gratijs adeo cui dabit i ſpũ ſcire ſacramenta abſcõdita z rimari p̃ ſolito etiam profunda dei. fo.92.la.1

Q deus inſolubili nodo vniuit tribus leui z Beniamin cuz tribu Juda vſqz ad aduentum Chriſti. fo.92.la.2

Q per Joſeph deſignatur idem ordo:qui z in eccleſia phyladelphie dignatus eſt z idẽ p ordo qui Beniamin deſignatur idẽ quoqz p eccliaz laodicie.fo.93.la.1

Q aliter z aliter intelligenda eſt ſacra ſcriptura propter diuerſos ipetus ſpũs ſci q varios pturit intellectus. fo.93.la.1

Q vita ſpiritualis ſignificata in Rachele cũ filijs ſuis:que erit i tertio ſtatu: eſt ci uitas illa dilecta quã circundabit exercitus gog i diebus nouiſſimis.fo.93.la.2

De duabus ſororibus.ſ.Lya z Rachele reſpectu ſecũdi z tertij ſtatus : quomodo diuerſim̃ode accipiuntur. fo.93.la.2

Qua ratione veritas magis filio : quam patri vel ſpũi ſcõ aſcribit z quare dicit Xp̃s principium creature. fo.93.la.2

Q op̃z chriſtum cõplere in nobis his noſtris temporibus que in die paſche abeo multis myſterijs deſignata ſunt:cuz inſuſſlauit in diſcipulos:vt.ſ.iteruz in omnem terram predicẽt euangeliũ vt veniat plenitudo gentiũ ad fidẽ.fo.94.la.2

Q maius fuit peccatum iudeoz in extinctione ſpũs ſci q̃z in morte Chriſti:quia ibi in filiũ:hic autem in ſpiritũ ſanctuz peccauerunt:ita vt non inueniãt remiſſionem ꝛc. fo.95.la.1

Q creditur Chriſtus poſt reſurrectionez: primo apparuiſſe ſ.Marie:deinde duob⁹ diſcipulis eũtibus i emaus. fo.95.la.1

Q non eſt p̃fundendus ordo euangelioz: vt alterũ per alterũ exponaſ ꝓpter myſticos intellectus. fo.95.la.1

Q iudei z greci quottidie conãſ diſputaſ ð veritate q̃ ẽ i ſpũ:videt illã ſ̃nõ agnoſcũt:z ſic ſuccũbũt in fide. fo.95.la.1

Q inſtat tẽpus in quo oẽs qui veritatem ſitiunt illam palpent attrictent : ac ſentiant. fo.95.la.1

Q reuelatio facta diſcipulis in die pentheoſtes in ſpecie ignis : in conſumatione ſeculi expectãda eſt iuxta id q̃ in tribus ſtatibus ſolemniter conſumanda ſunt omnia. fo.95.la.2

Q arbitratur paucos remanſuros de populo iſto Chriſtiano.ſ.qui carnaliter viuũt:vt filij iſrael q de egypto exierũt: z hoc i tribulatiõe ſexti t̃pis. fo.95.la.2

Q vnigenitus dei filius locũ humilem z deſpectũ tenere inter homines ſemp cõcupiuit vt oñderet hominibus viã qua venitur ad deum: virtutem vz illaz que in infirmitate perficitur. fo.96.la.1

Q nemo eſt tã p̃fectus z ſcũs in hac vita: vt dicere poſſit fiducialiter:nõ eſt mihi tumẽdũ ab vllo vitio:z maxime ambitionis z excellentie. fo.96.la.2

Q homo ſolet aquã tepidã z cibum ſemicrudũ(non valente ſtomacho tenere:) euomere:ſic qui nec triſtis ad penitentiam:nec letus ad obſequiuz dei tanq̃ non aptus ſaluti. fo.97.la.1

Q naturale eſt inferiores inuidere ſuperioribus. fo.97.la.1

Q inuidia mendacium parit: mendaciuz oſtentationem z obſtentatio p̃ſumptionez. Ubi confuſio ibi triſtitia. fo.97.la.1

Q nullo vitio deteriori q̃z inuidia iterior intellectus hebetaſ cum ei ſemper adſit appetitus in omnis glorie. fo.97.la.1

Q in angelo phyladelphie nitiatus eſt tertius ſtatus. fo.97.la.2

Q laus angeli phyladelphie pertinet ad exordium tertij ſtatus z vituperatio angeli laoditie ad finem ſecundi pro quo nota exẽplũ de ſabbato ſcõ.fo.97.la.2

Q ſolent nonnulli ex ſolo temptationis impulſu ventilari z aſpernati:ſacra ſigna religionis arripere:qui cum a domino non ſint vocati:expaueſcere debent: nota qd tales agere debeant. fo.98.la.2

Q ſine charitate omnis religio eſt obſtentatio. fo.97.la.2

Q charitas procedit ex ſapientia:nõ ſecũli:ſed que ex deo eſt que non inflat ſicut ſcientia mundi. fo.98.la.1

Q qui vult eternam patriaz poſſidere nõ ſufficit q̃ corporaliter mundum hũc deſeratſed op̃z vt quottidie igemiſcat ſuper incolatu ſuo z humiliter poſtulet a Deo. fo.98.la.1

Q Deus patienter tollerat z ſuſtinet malos p̃ſertim quos reprobos iudicat z ſcit:ac ſi ſpurios z idignos regno z eterna hereditate:vt tandem eos damnet. ſolio. 98.la.1

Q deus diliget illum vltimum ordinẽ deſignatum in angelo vltime eccleſie.ſ.laodicie:quemadmodum Jacob patriarcha Beniamin filium ſuum:eo q̃ in ſenectute mundi genuerit eũ.fo.98.la.1

Q emulari bonos in bono:ſeruoz eſt charitatis:ſed emulari malignãtes inuidie ſeruoz eſt non amoris. fo.98.la.1

Q illud quod in nullius bonis eſt: in ius deuoluitur occupantis q̃to magis qõ donatur alicui ab eo qui poſſidet iuſto iure.ſolio. fo.98.la.2

Q pulſare domini ad hoſtium eſt aut occultis inſpirationibus excitare cordano ſtra:aut apertis reuelationibus z p̃miſſis inuitare ad palmam.Aperire autem noſtrum eſt:ſciſſa mentis noſtre duritia ad eius dilectionis amplexus:cordis penetralia aperire. fo.98.la.2

Quibus ſerculis deletatur deus:z quibus muneribus hoſtijſqz placeat.fo.98.la.2

Qualis differentia ſit inter cenam z prandium ſponſi. fo.98.la.2

Q ſenarius numeruz eſt p̃fectiſſimus:quo ad opus. fo.99.la.1

Q tempore illius ordinis deſignati in angelo laoditie:qui erit vltimus in ſecundo ſtatu:erit perſecutio magna per illũ regem deſcriptum a Daniele : capitulo ſeptimo. fo.99.la.1

Quare ſepties repetitum eſt illud:vz q̃ hz aures audiendi audiat. fo.99.la.1

Explicit tabula ſecundi libri.

Incipit Tabula tertij libri Abbatis Joachim in Apoc.

Quod quamuis in precedenti ſecunda parte agatur de vno ſpeciali ordine:z vno tempore eccleſie : tamen tanguntur omnia ſeptem tempora eccleſie ſcilicet tot ordines z tempora quot angeli ſeu eccleſie Aſie. fo.99.la.1

Q in hac ſecunda viſione deſcribit ſecundus ordo.ſ.martyrum. fo.99.la.2

Q per celum in hoc loco intẽlligitur ſcriptura. fo.99.la.2

Q p̃ hoſtũ in hoc loco intelligit aditus ſpiritualis intellectꝰ fo.99.la.2

Ad quid inuentum fuerit inſtrumentum tube. fo.99.la.2

Q innumero p̃tioſoz lapidũ Jaſpis primus omniũ ſcriptus eſt: fo.100.la.2

Quare virtus charitatis cibus alijs p̃ferat:cauſa aſſignatur. fo.101.la.1

Q Petrus apoſtolus poſt Chriſtum totius eccle eſt fundamẽtũ.fo.101.la.2

Q omnis peccatoz eo ipſo iuſtus eſſe incipit:quo ſententiam iudicis: iuſtam eſſe fatetur. fo.102.la.2

Q eligendi ſunt duodeciz viri z ſeniores magne ſanctitatis ad inſtar duodecim apoſtoloz ex populo gentiliſicut duodecim apoſtoli electi fuerunt ex populo iudaico:tẽpore quo venturus eſt Helyas:per quos Judei conuertentur ad

xp̃m sicut gentes p aplos. fo.103.l.1
Q per quatuor animalia dignantur quatuor ordines.s. pastorum: diaconorum: doctorꝫ ꝛ prelatiuorꝫ nota.f.106.l.1
Q doctrina siue scientia coniungitur virtuti humilitatis:quia nulla est doctrina aut quasi nulla que caret virtute humilitatis:dicitur per apostolum Jacobuz: capitulo quarto. fo.106.la.2
Q decet doctores exponere sacras scripturas:corrigere vitia: componere mores: quod docet ℳatheus fecisse Christuz in euangelio suo ex eo loco vbi scripcuz est. Misi abundauerit. fo.107.la.1
Q quatuor ordinibus ꝓueniunt quatuor animalia.s.leo:vitulus:homo:ꝛ aquila: ꝛ similr quatuor euãgeliste. f.107.la.2
Q primi ordinis.s.pastorum:cuius caput est ℙetrus:datum est euangeliuz ℳarci:secundo ordini.s.diaconorum: cuius primus est Stephanus:euangeliuz Luce:tertio.s.doctorꝫ:cuius primus ℙaulus:euangelium ℳatthei:quarto.s.virginum seu heremitarum:cuius prima ẽ virgo ℳaria mater domini:euangeliũ Joannis. fo.107.la.2
Q ad leonem pertinet gloria resurrectionis:ad aquilaz sublimitas assumptionis ad ℍominem natiuitas:ꝛ ad ℙitulum passio. fo.107.la.2
Q q̃tuor euangeliste designant in hac parte quatuor genera predicantium ad instruendos illos quatuor ordines: verbi gratia euangelista apostolos:primos testes resurrectionis. fo.107.la.2
Q multiplex est ꝛ inuolutum sanctarum scripturarum mysterium ꝛ veluti de altera forma in alteram:ac si cera liquida commutatur. fo.107.la.2
Q in quatuor animalibus designantur ẽt vltra dictos ordines quatuor opera X̃pi ꝛ q̃tuor virtutes morales.s.hũilitas:patientia:fides:ꝛ spes. fo.108.la.1
Q in leone intelligũtur fortes in fide. In vitulo robusti in patientia: In homine prediti scientia: In aquila vero contemplatione suspensi. fo.108.la.1
Q quasi quibusdam radicibus intenduz est ꝓteritis culpis:ne forte elationis aura operantem agitet:ꝛ inde altius eleuatus cornat:vnde se firmius stare confidit:ℍota. fo.108.la.2
Quare deus pepcit Dauid:q simul adulterium ꝛ homicidium perpetrauit ꝛ nõ Saul:qui minus videtur peccasse nolens occidere armenta:ꝛ Amalech contra mãdatum Samuelis ꝛ dñi.fo.108
Quid itelligatur p quatuor aialia habere oculos ante ꝛ retro. fo.108.la.2
Q non sufficit nobis ꝑensare foueas.in q/bus aut cadere possumus: aut lapsi sumus:nisi etiam virtutes ꝛ vitia interioris hominis vigilanti discussione scrutemur:ne aut aliqua virtus desit nobis:sine qua nec cetere stare queant:aut furi his qui temptat.s.diabolus vitia per ali quod foramen immittit. fo.108.la.2
Q liber intus ꝛ foris signatus septez sigillis:est vnum volumen generale scripturarum sanctarum:continens in se omnes hystorias editas a sanctis ꝓphetis: sub priori testamento. fo.109.la.2
Q idiotis non valentibus capere spiritualia:proponimus exempla patrum:ꝛ vitas:vz innocentiam Abel obtinentia:m Abrae:simplicitatem Jacob: patientiaz Job:ꝛ his similia. fo.109.la.2
Q spiritualis homo omnia iudicat ꝛ a nemine iudicatur. fo.109.la.2
Q preditus liber signatus septem sigillis: añ xp̃i passionẽ nulli hoiuz patebat: nã eidem domino seruabaꝫ. fo.109.la.2
Q ab aduẽtu saluatoris sacra scriptura nobis cepit apiri ꝛ expte iã maxima apta ẽ iudeis vero opta velamie.fo.110.la.1
Q causa precipue errorum ꝛ heresum cõtingit ex ignorantia mystice ꝛ spiritualis itelligẽtie sacraꝝ scripturaꝝ.fo.110
Q pullulãtibus heresibus:misit deus magnos doctores:tam grecos: q̃ latinos. folio. 110.la.2
Quare xp̃s deũs ẽ radix dauid ꝛ nõ potꝰ palmes aut verter. fo.111.la.1
Q septez cornua agni sunt septez viri designati p septem angelos qui prefuerunt septem ecclesijs Asie:qui quidem sancti viri missi sunt per septem tempora ecclesie:nota. fo.111.la.2
Q dona spiritus sancti ꝛ gratiarum conueniunt:ꝑm proꝑietates ordinum: vz ꝓ prelatis fortitudo: diaconibus scientia: doctoribus:intellectus:Contemplatoribus sapientia conuentualibus:consiliũ. ℍis qui panperibus miserentur pietas. Coniugio alligatis timor.fo.111.la.2
Q apertio libri sacre scripture inchoata ẽ in die resurrectionis.s. quãdo Christus iungens se duobus discipulis:incepit a ℳoyse. fo.111.la.2
Q est paradisus:celestis:terrestris:ꝛ infernus inferior:ꝛ superior. fo.113.la.1
Q a q̃ pluribus opinatur(:ꝛ forsan non incongrue:)q̃ in paradiso terrestri requiescant anime fideliuz que debita pecatorum exsoluerunt:vsq̃ ad diem iudicij:soljo. 113.la.1
Q infernus superior est iste mundus presens:infernus vero inferior ille est:cuius ora per diuersas mundi partes:maxime in Sicilie insula efferbentibus incendiis patuerũt: vt qui auditu forte nõ credunt saltẽ visu terreatur. fo.113.la.2
Q in hoc mũdo sunt quatuor specialia genera hominum:iuxta predictas quatuor distantias locorum. fo.113.la.2
Q Christus tẽpore resurrectionis sue primum reserabit sigillum. fo.114.la.1
Q per quatuor animalia que ab Ezechiele describenꝫ:designãꝫ q̃tuor generales intelligẽtie sanctaꝝ scripturaꝝ.fo.115
Q predicti intellectus seu sensus sacre scripture.s.hystoricus: typicus: moralis ꝛ contemplatiuus: conueniunt quatuor animalibus ꝛ quatuor ordinibus: vz intellectus typicus ꝓgruit primo ordini: s.apostolis significato per primum animal.s.leonem:secũdus hystoricus:martyribus:significato per vitulũ: tertius moral.s:doctoribus seu cõfessoribus:significato per hominem:quartus contẽplatiuus:contemplatoribus seu heremitis:significato per aglam. fo.115.la.1
Q animales homines:qui nõ possunt ea que sunt spiritus dei percipeꝛ nequaq̃ debemus nostra exhortatione prouocare ad otium sed ad laborem scientes illud viri sancti. Otium sine literis mors ẽ ꝛ viui hois sepultura. fo.115.la.2
Q sicut in prima parte huius libri proꝑie agitur de pastoribus:in secunda de martyribus:in tertia de doctoribus:ita ꝛ in quarta ꝓꝑie agitur de heremitis ꝛ virginibus. fo.115.la.2
Q ordo heremiticus specialius morabaꝫ i plaga meridiana:vbi a paganis suo tpe pressuras passus est. fo.116.la.1
Q ille quatuor bestie quas vidit Daniel: designant quatuor bella:quatuor ꝓnominatorum ordinum. fo.116.la.1
Q ℳahumeth fuit causa damnationis multorum. fo.116.la.1
Q in temporibus Affrice ꝛ ℳauritanie est quedam secta procedẽs ex secta mahumetthi:que vulgo dicitur meses mutus:folio. 116.la.1
Q omni tempore quo imperatoris Cõstantinopolitani imperauerunt ℝome:taz ipsi q̃z episcopi eiusdẽ vrbis claritatẽ ipsius ℝomane ecclie:quã accepit a xp̃o nõ ratione:ꝫ tyrãide obfuscare ꝛ subuertere moliti sunt. fo.116.la.1
Q psecutio prima ꝓtra primũ ordinem.s. aplicum:excitata est in iudea.2.ꝓtra secũdũ rome.3.ꝓtra tertiũ i grecia.4.cõtra q̃rtũ i arabia orta est.so. fo.116
Q sicut q̃rtus ordo: vz heremiticus post psecutionẽ sñã.s.q̃rto tpe i diuersis gẽtibus monachoꝝ ꝓpagatꝰ ẽ:ita ꝛ q̃rta bestia de q̃ Dan.ca.7.s.℞o.ipius i diuersis sectis hoiuz ipioꝝ. fo.116.la.2
Q post tps cõpletũ aptionis qnti sigilli: (i cuꝰ extremitate sumus:)erit tribulatio maxia ꝛ iplebit illo qõ dr. Expectate modicũ tps donec ꝛc. fo.116.la.2

Tabula in expōnē super Apocal.

Q nouā babylon debet deponere cultum aureum ⁊ assummere lamentuz ⁊ luctū quia appropinquat maxima sua tribulatio ⁊ perditio. fo.117.la.2

Q necesse est vt ipsa babylon recipiat in sexto tempore in apertione sexti sigilli: id.s.malum quod in quinto tempore cō tulit alijs ⁊ ēt i duplo magis. fo.117

Q ex sententijs beati Augustini ⁊ ℣Yeronimi quicunqz ℣Petri ecclesiam moribus ⁊ virtūb⁹ impugnāt:scīāt ⁊ p̄remiscēt se esse filios babylonis. fo.117.la.2

Q reges qui percussuri sunt fornicariam: vt emundent superficiem terre: occasione ipsorum falsorum christianorum: cultos veros ⁊ fideles interficient:vt martirio coronentur. fo.117.la.2

Q dies iudicij accipitur large pro tempore propinquo:⁊ stricte pro vltimo die iudicij:vt Augustinus. fo.118.la.1

Q in proxima tribulatione (que subito ⁊ ex improuiso superueniet:)multi q putabuntur strenui ⁊ eximij doctores:prostrabuntur. fo.118.la.1

Q p̄sapia ℣Delye pphete ē icerta.fo.118

Q necesse ē:vt sacerdotes ecclesie in hoc seculo ad exemplar nauturz sepe timeant contra quos procellarum spiritus indefinenter surgit. fo.118.la.2

Q pax amica est conuersationi cōtēplantium ⁊ optata tranquillitas:q; nō pōt meroze leta deuotio excitari. fo.118.i

Q causā quare ordo monasticus:duz multum laborat ⁊ parum proficit:est quia nimis occupat in exterioribus: pro stipendijs carnis ⁊ ideo a studio vite spiritualis efficitur alienus. fo.119.la.1

Q in vita clericorum seu in ecclesia clericorum nihil est spirituale amplius: sed totum pene lubricuz ⁊ carnale:lites:scādala: rixe: inuidie: ⁊ emulationes.folio. 119.la.1

Q sicut stelle in celo illuminant hec inferiora:ita ⁊ electi in ecclesia ⁊ prelati subditos. fo.119.la.1

Q sexto tempore ob maximam tribulationem fidelium effugatis de locis suis cōuentibus monachorum seu religiosorum ⁊ clero:aut destruentur penitus vt nō sint:aut preter ea que in archa ℣Noe designata sunt:vti legibus suis non finentur:folio. 119.la.2

Q in principio sexti temporis cōglobati simul in vnum reges terre: consurgent pariter contra magnam illam meretricem babylonem.s.carnalem ecclesiā eaz destruentes:purgantes vineam domini spinis aream paleis:oleuz murca sua ⁊ messez agri dñi zizanijs. fo.120.la.1

Q facto iudicio de Babylone: idest prophana multitudine populorum: qui se dicunt Christianos esse ⁊ non sunt:paulopost:cū ipsi infideles ⁊ ℳAbahometani attribuent sibi talem victoriaz pp̄ suum ℳAbahomet pseudo aplm. fo.120.l.1

Q dicti infideles compellent Christianos varijs supplicijs transire ad ritum ⁊ legem suam negato nomine Christiano:⁊ hoc maxime suggerentibus pseudo prophetis qui de populo christiano egressuri sunt. fo.120.la.1

Q tunc Christus pugnabit in membris suis ⁊ superabit gentes illas infideles: datoqz euidentissimo signo cessabit seua illa tempestas cognita Christi virtute. fo.120.la.1

Q Angelus qui ascendebat ab ortu solis habens signum dei viui:capitulo septio erit pontifex Romanus. fo.120.la.2

Q p̄latus ℣Papa erit magne sanctitatis:ad cuius etiam vocis virtutem aduersarie potestates quiescent:⁊ certis inditijs predicabit vicinuz esse iudicium:⁊ omnium iustorum resurrectionem. fo.120.la.2

Q in sexto tempore erit aliquantulū gaudium fidelibus inter p̄ssuram ⁊ p̄ssuram:⁊ qualiter in ℣Petro significat. folio. 120.la.2

Q piscatio ℣Petri post ℜResurrectionem Domini:significat tribulationem sexti temporis:⁊ de p̄andio:⁊ captione.pi

Abbatis Joachim

scium. fo.120.la.2

Q sub sexta apertione:ordo Sanctorum ℳMartyrum consumationem accipiet. folio. 121.la.1

Q in illo medio tempore inter vtranqz tribulationem sexti temporis signabuntur multi iudeorum ⁊ gentium signaculo sancte Trinitatis:ex quibus complebitur ille magnus numerus infinitus martyrum. fo.121.la.1

Q numerus ille.s. centumquadraginta-quatuz milia ex quo etiam constāt muri superne ciuitatis magne ⁊ preclare p sectionis est. fo.121.la.1

Q a sexti apertione signaculi ⁊ deinde omnes pene mundus conuertetur ad Dominum. fo.122.la.1

Q in septimo tempore cum ceperit septimus Angelus tuba canere complebitur mysterium Dei.i. erit silentium in celo:quia tempus exponendarum scripturarum consumatum erit: ⁊ cessabit huiusmodi labor in Ecclesia Christi: folio. 123.la.1

Explicit Tabula tertij libri.

Incipit Tabula quarti libri.

QUod significabant septez sacerdotes cum septem tubis suis circa muros Jericho in libro Josue:hoc idem significant septem Angeli cum septem tubis in Apocalypsi. fo.123.la.2

Q in prima parte huius libri propzie tractatur de principibus populi.s. prelatis ecclesiarum in secunda de exercitu sanctorum martyrum in tertia de angelis tubis canentibus.s.doctoribus ⁊ predicatoribus:in quarta de archa sederis domini:que heremitarum ⁊ virginum designat ecclesiam:⁊ in quinta de templo tabernaculi:quod multitudinez electorum in populo prosequenti archam domini figuratam designat:nota qz hec q̄ dicta sunt magni ponderis sunt:que vtili

genter considerare debet: prudens lector:folio. 123.la.2

Q ad similitudinem ciuitatis Jericho: p sex dies.i.per sex tempora vsqz ad sexti sigilli apertionem:predicatores ⁊ sancti viri predixere ruinam mundi:sed vltimo tempore.s.septimi sigilli apertionis non semel neqz bis circuierunt: sed septies iterando ad ipsuz:vñ vltimo muri Jericho corruerunt. fo.123.la.2

Q sub septimo angelo tuba canente:adesse excidium regni mundani: Doctores sancte ecclesie vna voce predicabunt:idqz momentis assiduis: ac si gallus positus in auroza instātius pre solito crebriusqz clamabunt. fo.123.la.2

Q quamuis in sex temporibus laboriosis annuntiatum sit euangelium Christi mundo:tamen quo ad eius plenitudinem ⁊ quo ad spiritualem intellectum: non nisi in septimo manifestabitur: cuz inimici Crucis Christi: conuertentur ad ipsuz. fo.123.la.2

Q septem sepe nominata tempora continentur sub sexta etate mundi.s. sub nouo testamento:qua etate consumata ruet mundus cum habitatoribus suis: folio. 124.la.1

Q in sacra scriptura quantum ad hystoricum sensum:qui spiritualem obumbrat intelligentiam:aduenīēte septima apertione sigilli:silentium erit:quantum vero ad spiritualem intellectum: tūc multo magis aperietur. fo.124.la.1

Q claritas intelligentie sacre scripture incipiet apparere aliquibus sexto tempore que hactenus quasi sub nube latuit: sed in septimo:scilicet cum septimus angelus ceperit tuba canere: tunc videbunt homines de Deo multa: ⁊ agnoscentes veritatem Dei quiescent deinceps ab huiusmodi labore quia non amplius erit opus. fo.124.la.1

Q ignorantia sacre scripture est ⁊ fuit mater erroris ob quem vsqz ad septimum tempus multe fuerunt ⁊ erunt hereses.

Tabula in exp̃one super Apocal. Abbatis Joachim

folio. 124.la.1

Q ignoratia ẽ mater errorũ. f.124.la.1

Q singule quinq; prime partes huius libri: sic sunt certis specialiter deputande temporibus: vt tamen generaliter ad omnia septem tempora referantur. nota. fo.124.la.1

Q vota z suspicia iustorum omnium in Christo vniuersaliter collecta sũt simul z ipe ea p eis offert deo pã. fo.124.l.2

Q non solus Christus intercedit pro nobis apud patrem: z si solus obtineat qõ alij non merentur. fo.124.la.2

Q qui volunt videri sancti anteq̃ sint: apparet: quia nolunt vituperari z despici ab hoibus sicut Christus. fo.125.la.2

Q propter periculũ proxie z inanis glorie: nemo debet opera sua bona anteponere hominibus intuenda nisi sit prius bene fundatus z radicatus in humilitate: exẽplo Christi q triginta annoz erat anq̃ quicq̃ ostenderet. fo.125.la.2

Q columba z cetere aues in principio mũdi de aque sba pcesserunt. fo.126.la.1

Q in simili causa dicti: simillis est causa dicendi. fo.127.la.1

Q primus angelus tuba canẽs fuit Paulus ap̃lus cũ sodalib9 suis. fo.127.la.2

Quare pene in omnibus angelis dictum sit tertia pars: si in errorem inducaf z. folio 127.la.2

Q tria sunt genera baptizatorum: que cõtinet infra vteruz suum sancta mater ecclesia. f. sapientum qui donum sapientie consecuti sunt a deo: secundũ eoruz qui se existimant scire quod nesciunt: tertiũ simplicium. fo.128.la.1

Que est causa q̃ semper tertia pars hominum dilabitur. fo.128.la.1

Q tertium tempus ecclesie. f. doctoz incepit a tempore Constãtini. fo.128.la.2

Q ante ruinam exaltatur cor hominis deinde ex superbia z libertate venitur ad appetitum inanis glorie: exinde ad obstinationẽ z cordis duritiam: exinde nascitur zelus malus z furor: idignationis aduersus correptores. fo.128.la.2

Q Arrius fuit alexandrin9 z magnus supremo dum videbaf in ecclesia vide bonas conditiones suas. fo.128.la.2

Q in sole: luna: z stellis significatur ordo heremiticus z virgineus: z assignatur causa. fo.129.la.2

Q quarto die fecit deus solem: lunã: z stellas z quare i hoc libro de eis fit mentio in quarto angelo tuba canente: z phyalã tre effundente: nota. fo.129.la.2

Q mulier amicta sole ꝛc. significat ecclesiam quarti temporis. f. heremitarum z virginũ: nã tũc claruit. fo.129.la.2

Q ordo heremitarum z virginum incolebat partem meridionalem: qui tempore sarracenorum z Mahometh: tum vi z martyrio: tum hereſi z falsa lege defecit folio. 130.la.1

Q lex Mahomethana ponit summuz bonum z gaudiuz in luxuria: quod z post finez mundi promittit sectatoribus suis que lex magis nocuit fidei nostre: quaz vlla alia secta aut hereſie. fo.130.la.1

Q deus solos illos heremitas z virgines superari promisit: qui morbo ypocrisis laborabant. fo.130.la.1

Q vox illius aquile volantis per mediuz celum z dicentis. Ue: ue: ue: habitantibus in terra: est beatus Gregorius quia multa de pressuris z mundi fine dixit. folio. 130.la.1

Q autem non cito accidit quod predixit beatus Gregorius: non ideo non accidit: quia deceptus est: sed quia iudiciuz quod facturus erat dominus: misericordia tẽperauit: z q̃re: nota. fo.130.la.1

Q primum ve attribuitur quinto angelo tuba canenti: z stella de celo cadens est quidã clericus imbutus scientia literaz: multa mala facturus. fo.130.la.2

Q per locustas intelligitur secta hereticorum patharenorum. fo.130.la.2

Que sit ars z calliditas patharenorum ad seducendum incautos z amatores z cupidos diuitiarum. fo.231.la.1

Unde est q̃ illi patharenj semper sunt tristes: eorum facies pallore perpetuo depinguntur. fo.131.la.2

Q dictum de locustis intelligitur de fine quinti tpis: z de fidelibus. fo.132.l.1

Q patharenj vocant suos igne crematos a fidelibus: martyres: z pro vera fide passos. fo.132.la.1

Q dictum illud serenissimuz Apostoli ad Thimotheum: scilicet spiritus manifeste dicit q̃ in nouissimis tẽporibus nũc verificatur. fo.132.la.2

Q ipsa secta patharenorum fatetur se habere apostolicum. f. Papaz qui est pseudo Papa. fo.133.la.1

Q dictus pseudo Papa tenet locum antichristi sicut Dauid z alij reges Hyerusalem tenuerunt locum Christi quousq̃ veniret. fo.133.la.1

Q iam multi precesserunt huiusmodi vicarij Antichristi: post quos reuelabitur ille magnus. fo.133.la.1

Q auctor considerans sacras scripturas: z earum comcordias: credidit Antichristum tunc temporis presentem esse: folio. 133.la.1

Q anteq̃ reueletur Antichristus magnus oportet desolari Imperium Romanum quod sibi resistit ne reueletur. folio. 133.la.1

Q dictus Antichristus reuelabitur sub sexto Angelo tuba canẽte: manifeste q̃ tempus breue erit. fo.133.la.1

Q tempus sextum ecclesie duplex est: z adhuc non completo prelio quinti Angeli z quinti temporis: venient nunrij Antichristi: scilicet pseudo Prophete. folio. 133.la.1

Q sub quinto Angelo tuba canente ecclesia magnum exterminium patietur: sub sexto multo maius: vltimo vero sub septimo maximum ac durissimum patietur: folio. 133.la.1

Q semper quilibet sex Angelorum prius incipit tuba canere q̃ precessor suus insonare desistat: z prius inchoantur subsequentia prelia: q̃ bella precedentia ad consumationez pueniant. fo.133.la.2

Q quatuor Euangeliste narrant Jesum Christum fuisse traditum: in manus peccatorum in fine quinti diei: die vero sexto Crucifixum mortuum: z sepultum: sic erit in fine quinti temporis ecclesie z in sexto: quia soluendi sunt filij tenebrarum: scilicet infideles: folio. 133.la.2

Q dominus non dixit vnum tantum antichristum: aut vnum pseudo Prophetam: sed multos fore venturos: folio. 134.la.1

Q quatuor angeli alligati in flumine Eufraten: sunt quatuor Euangeliste Antichristi. fo.134.la.1

Q quarto tempore ecclesie apparuit Bestia que ascendit de abysso. f. secta Sarracenorum que resistit quarto Angelo: tuba canenti: z quinto tempore: Bestia ascendens de terra. f. secta z hereſis Patharenorum resistens quinto Angelo: sed tamen occulte: illa autem manifeste. folio. 134.la1

Q in sexto tempore egressuri sunt aliqui ex vtraq; predicta secta contra Ecclesiam: folio. 134.la.1

Q anno millesimo cẽtesimo nonagesimo quinto patharenj miserunt legatos ad sarrarenos postulantes ab eis communionem: z pacem: seu vnionem z considerationem: quod q̃ illis concedẽtibus reuersi sunt ad suos. fo.134.la.1

Q omnes bestie silue dicte sunt omnes infideles gentes: quarum quedam venient ab oriente: scilicet Turchi: alie a meridie: sicut Ethiopes: alie ab Occidente: vt Barbari: seu Mauri: alie ab Aquilone: vt Tartari. fo.134.la.2

Q dicte gentes alligate fuerunt in flumine Eufrate a Romano impio quod Deus instituit ad munitum pacis z defensionem ecclesie: sed sexto tempore soluẽtur vt veniant. fo.134.la.2

Q gentes saracenorum in quarto z sexto

Tabula in exp̃one super Apocal. Abbatis Joachim

tempore insurgere habent contra fideles: ꝫ i sexto tpe crudelius. fo. 134. l. 2

Quare in statua quam vidit Nabuchodonosor: bis ponitur ferrum: ⁊ qꝫ ex quarto regno oꝛietur aliud. fo. 135. la. 1

Exercitus equestris quem vidit bestus Joannes designat pseudo prophetas simul ⁊ sarracenos. fo. 135. la. 1

Pseudo prophete munient se tribus tegumentis. s. ira: luxuria: ⁊ ypocrisi: nota quomodo. fo. 135. la. 1

In sexto tempore due erunt tribulationes: solio. 135. la. 1

Rustici ⁊ brutales homines: cuꝫ potestatem aliquam accipient aliquem punient: ac si leones rugientes frendunt dentibus: nullum se ostendentes affectum miserationis ⁊ humanitatis habere: vt officiales Pilati: omnino immanes cõtra Christum. fo. 135. la. 2

In principio sexti temporis: terminanda est tribulatio ad horam data aliquantula pace adeo vt si quomodo qui morantur in peccatis: conuertantur ⁊ viuant. fo. 136. la. 2

Sunt multi qui se putant adorare quod non adorant: ⁊ non adorare quod non adorant: ⁊ quomodo fo. 136. la. 2

Post pacem illam secuture sunt tribulationes quales non est expertuꝫ genus humanum ab origine mundi: sed prius mittet Dominus hominibus angelum lucis: qui docebit archana misteriorum dei: que erunt electis ad subsidium ⁊ reprobis ea contemnentibus ad cumulũ damnationis. fo. 137. la. 1

Sexto tempore mittendus est Predicator veritatis a domino qui doceat homines terrena despicere ⁊ amare celestia: ⁊ vt possint electi redimere tempus: qꝫ dies mali erunt: ⁊ vt reprobi excusationem non habeant cum durius flagellabuntur. fo. 137. la. 1

Predictus predicator erit robustus: ⁊ fortis in fide ⁊ homo contemplatiuus ⁊ multum preclarus ⁊ creditur ab auctore fore Enoch aut Helyaꝫ: quamuis eo tpe multi mittẽdi sint. fo. 137. la. 1

Sicut Christus elegit sibi non paucos discipulos ad predicandum literam euãgely: ita oportet Spiritum Sanctum eligere plurimos ad predicandum spiritualem: ac vinificum intellectum euãgelij ⁊ sacre scripture. fo. 137. la. 1

Sexta etas mundi que terminatur in sex specialibus temporibus: pertinet ad vitam actiuam ⁊ laborem: septima vero que incipit in confinio secũdi status pertinet ad vitam contemplatiuam: ⁊ quietam: quando mira claritas fidei ⁊ nulle tenebre amplius apparebunt: folio. 137. la. 2

Sub sexto angelo tuba canente liber. s. sacrarum scripturarum: qui clausus ⁊ signatus erat: apparebit apertus: qꝫ adeo erit prefinituꝫ tempus vt sermones clausi ⁊ signati: vt ostensuꝫ fuerat Daniel) aperiantur. s. sensus ⁊ intellectus mysticus ⁊ spiritualis sanctarum scripturaꝝ: elucescat fidelibus nota fo. 138. la. 1

Testamentum vetus dicitur primum celum: testamentum nouum dicitur secundum celum: ⁊ intellectus spiritualis sacre scripture dicitur tertium Celum qui procedit ex vtroq; testamẽto. folio. 138. la. 2

Quomodo intelligitur signa que locuta sunt septem tonitrua: ⁊ noli ea scribere: folio. 138. la. 2

Lingua doctoris assimilat calamo scribe: nam sicut calamo scribitur in libro: ita doctoris lingua scribitur in corde hominis: ei imprimendo diuina verba. folio. 139. la. 1

Mundus: seu carnales homines non sunt digni intelligere archana verba: nec videre margaritas: quas pedibus suis sepe conculcant: sed reponenda ita mysterialiter in membranis: vt hi qui spirituales sunt spiritualiter cupiant: ⁊ hi qui animales prophanare non possint: folio. 139. la. 1

Tres sunt celi sacre scripture: primum pertinẽs ad primũ statũ mũdi. s. scriptura veteris testamenti: secũdũ pertinens ad secũdũ statũ. s. scriptura noui testamẽti: ⁊ tertium pertinens ad tertium statum. s. ex vtroq; resultans spiritualis intelligentia. fo. 139. la. 1

In primo doctoꝝ celoꝝ eruditũ paruulis in secũdo instituũ adolescẽtes: ⁊ i tertio inebriantur amici. fo. 139. la. 1

Sicut in fine primi status ⁊ exordio secundi christo aperiente patuit aditus veteris testamenti: ita in fine secũdi ⁊ initio tertij in litera testamẽti noui: ⁊ maxime huiꝰ libri aperiẽte spũ scõ: opꝫ septẽ tonitrua loqui sublimius voces suas vt ipleat illud. Cũ venerit spũs veritatis docebit vos oẽꝫ veritatẽ. fo. 139. la. 1

Sm Augustinũ: vltimũ die diuini iudicij dicimus esse vltimũ tempus: sed per quot dies tendat: nescimus: qꝫ incertuꝫ est: sed more sanctarum scripturaꝝ: dies pro tpe solet sepe poni. fo. 139. la. 2

Presumit dñꝫ venturũ ad iudiciũ: nõ i fine ⁊ in vltimo articulo pdicti tpis: ſꝫ circa principiuꝫ illius temporis: aut nõ longe a principio. fo. 140. la. 1

Sm beatũ Augustinũ: in fine mũdi vel circa ipsuꝫ finẽ: has res didicimus affuturas: vꝫ Helyã: fidẽ iudeoꝝ: antichristi psecutionẽ: Christũ iudicaturuꝫ: mortuorum resurrectionẽ: bonoꝝ maloꝝq; discretionem: mundi ꝓflagrationẽ: eiusdẽqꝫ renouationem. fo. 140. la. 1

Sicut vita pisciũ est aqua: ita vita bonorum clericorum est scientia sanctarum scripturarum. fo. 141. la. 1

Quomodo intelligitur qꝫ cũ septimus angelus ceperit tuba canere cessabit tps ⁊ nõ erit amplius. s. laboris. fo. 141. la. 1

Ordo ꝓtemplantiũ. s. heremitaꝝ ⁊ monachoꝝ designatus i Joãne: cuius multa passurus sit mala: nõ tñ deficiet vsqꝫ in finem mundi: sicut ordo clericoꝝ designatus in Petro. Nota exemplũ Dauid fugientis. fo. 142. la. 1

Ordo clericoꝝ in futura tribulatiõe defitiet: sed heremitaꝝ ⁊ monachoꝝ relinquet ad pdicadũ euãgeliũ regni poplis hucusqꝫ i cecitate relictis. fo. 142. la. 1

Futurũ est: vt iudei ⁊ reliquie gentium credant i xp̃z ⁊ quertant. fo. 142. la. 1

In tribus certaminibus: (pro eo qꝫ Deus trinitas est) opꝫ dissolui regnũ mundi: primũ fuit tempore Moysi: secundũ tẽpore apostoloꝝ: tertiuꝫ tempore illoꝝ seu sub illis quos designat beatus Joãnes. s. ordo monachorum: ⁊ contemplantium: fo. 142. la. 1

Psumato penitus ordine (quẽ Petrus signicat vꝫ clericoꝝ) ordo significatum p Joannẽ. s. ꝓtemplantiũ. i. heremitaruꝫ ⁊ monachoꝝ pdicabit ⁊ pphetabit poplis ⁊ liguis ⁊ regibꝰ mltis. fo. 142. la. 2

Pphetare est annuntiare futura: aut p occultam inspirationem aut intelligentiam spiritualem. fo. 142. la. 2

Quomodo dicatur Hyerusalẽ ciuitas sancta quum nõ inueniat: vnde dicat scã: ſꝫ magis Romana ecclia. fo. 142. la. 2

Sicut decem tribus scisse sunt a domo Dauid: ita ecclesie grecoꝝ scisse sunt ab ecclesia Petri: qui est vnus pastor ecclesie dei: cui generali ac solemni mandato Dominus suas pascendas tradidit oues. fo. 142. la. 2

Ecclesia latina calcanda est a gentibus infidelibus mensibus quadraginta duobus ⁊ similiter relige grecoꝝ qꝫ psugiẽt ad ecclesiam Romanam. fo. 143. la. 1

Maria Magdalena designat synagogam iudeoꝝ: Petrus: populũ latinũ ⁊ Joannes grecuꝫ ⁊ quo. fo. 143. la. 2

Christus dedit Petro vniuersalẽ potestatem soluendi ⁊ ligandi ad omnes ⁊ super omnes qui censentur nomine Christiano. fo. 143. fo. 2

Beatus Joannes datus est populo greꝯ a quo incepit pfectoꝝ religio monachorum. fo. 143. la. 2

Judei ⁊ relige grecoꝝ quertẽ ad xp̃z: aguita veritate que est in spiritu ⁊ non

in litera que occidit. fo.144.la.2
Sanctus Lucas dicit eos cõuerturos secundum partem anteq̃ reueletur Antichristus: Sanctus vero Mattheus post ruinam Antichristi generaliter cõuertenttur ad X̃pm. fo.144.la.2
Pars grecor̃ que nõ cecidit conuertetur ad Christum: anteq̃ conuertantur vniuersaliter iudei. fo.145.la.1
Primo cõuertetur tribus iuda ad christum: q̃s ille decem tribus trãslate in assyrios. fo.145.la.1
Joãnes adductus fuit ex Epheso ad Romam: & ibi missus in dolium feruẽtis olei: & inde illesus exiens: restitutus ẽ epheſi & inde in exiliuz. fo.145.la.1
Ordo monachorum designatus in Joãne a grecis peruenit ad latinos & exinde reuertetur ad grecos permansurus vsq̃ in finem. fo.145.la.1
Non dixit dominus Petro. Super hãc petrã edificabo ecclesias meas: q̃ ecclias meam: nota quo itelligit. fo.145.la.1
Qui descendunt ab vnitate ecclesie: iusto dei iudicio gentibus infidelibus dãdi sunt. fo.145.la.1
Vestimenta domini significãt quatuor ecclesias patriarchales: sed eius vestis i cõsutilis: ecclesiã romanã. fo.145.la.2
Vestis icõsutilis x̃pi significat ecclesiaz latinã & Romanã: nõ posse & nõ debere diuidi ab hereticis que tũ calcanda est a gentibus infidelibus. fo.145.la.2
Ecclesia Jherusalem intelligẽda est ecclesia latina & in Samaria ecclesia Grecorum. fo.145.la.2
Dicte ecclesie ꝓpter pctã sua ambe trãdende sunt in manus gentũ infideliuz dentur: sed dissimiliter: q̃ altera. s. greca tradita est oblitioni perpetua: altera scilicet latina castigata & non mortificata: sed quasi misericordiam consecuta. folio. 145.la.2
Ecclesia latina quo ad fidẽ sancta & virgo ac sine macula & ruga est: que nõ dicitur danda gentibus sed calcanda tm̃ modo: donec impleatur tempora nationum. fo.145.la.2
Conuenient in vnum in persecutione iustorum gentes infideles cum rege suo & Pseudo Prophete: cum Rege suo: ex secta falsorum Christianorum: folio. 145.la.2
Duo erunt in simul reges qui conculcabunt ecclesiam latinam. s. rex vndecimus sub quo regnaturus ẽ ali⁹ de quo Daniel inter alia dixit. Surget rex impudens. fo.145.la.2
Dicti reges designati sunt in Pilato & Herode: nam conuenient in vnuz gentes infideles & pseudo prophete cũ suis Regibus. s. Rex infidelium: & Rex hereticorum. fo.145.la.2
Neq̃ intellectu spirituali: neq̃ hystorico probari potest illos duos testes vẽturos contra antichristum: esse Enoch & Helyam: sed potius Moysen & Helyam. folio. 146.la.1
Beatus Hyeronimus interrogatus a quodam: an essent illi duo: Enoc & Helyas: respondit. De Enoch & Helya quos venturos refert apocalypsis: & esse morituros: non est presentis temporis disputatio &c. vide quid dicat: quia spiritualiter. fo.146.la.1
Venturi sunt duo ordines & pugnaturi cum bestia que ascensura est de abysso. s. infidelibus. fo.146.la.2
Enoch sit socius Helye. s. cum eo venturus: nec in litera: nec in spiritu: palaz aut in enigmate: sermo sermo est: sed tantum presumptum: quod ad hoc reseruatus sit & translatus: vt & ipse cum Helya testimonium perhibeat. folio. 146.la.2
Beatus papa Gregorius tenet Enoch venturum cum Helya dicens: Enoch: & Helya predicante: multi ex his q tũc ex iudeis in infedilitate: remanserint: ad agnitionem veritatis redient: folio. 146.la.2
Moyses & Helyas in spiritu signũ

cant vnus ordinem clericorum: scilicet Moyses: & alius monachorũ: scilicet Helyas. fo.146.la.2
Beatus Ambrosius & Josephus iudeus asserunt Moysen non obijsse: folio 146.la.2
Opinari aliquid: quod non sit contra catholicam fidem: & falli humanum est & excusat opinantem pietas illa. s. Tulerunt dominum meum & nescio vbi posuerunt eum. fo.147.la.1
Anteq̃ veniat Helyas mittendi sunt a Domino aliqui spirituales viri similes Moysi: & Helye: apparentium cum Christo in monte Thabor predicaturi hominibus verba vite: vel certe duo ordines p eos designati: ex quibus duo decim eligentur. fo.147.la.1
Nõ est alienũ a mysterio: q̃ vẽturi sint Enoch moyses & Helyas: p quos & trinitas significatur: nota. fo.147.la.2
Possibile & verisimile est Moysen moztuum fuisse: & paulopost resurrexisse: qui & ipse vẽturus & iterũ moriturus est cũ socijs supradictis. fo.147.la.2
Sub nomine trium angelorum: tres magni predicatores reuelandi sunt in fine huius secundi status: quorum vnus accepturus est euangelium eternum: vt annuntiet habitantibus in terra: alius subsequuturus & dicturus. Cecidit cecidit Babylon magna: tertius. Si quis adorauerit Bestiã & imaginem eius: bibet de vino ire dei: & hoc erit sub apertione sexti sigilli. fo.147.la.2
Sicut in exordio primi status electi fuerunt a Domino tres magni Patriarche: scilicet Abraam: Jsaac: & Jacob: & in exordio secundi status: Zacharias: Joannes Baptista: & homo Christus Jesus: ita & nunc in exordio tertij status eligendi sunt tres: quorum primus preire debet: vt Zacharias & alij duo simul sequi: & simul occidi ab infidelibus: vt Joannes baptista & x̃ps: occisi fuerunt. fo.147.la.2
Solus Helyas venturus esse narratur: quia tertius status seculi qui futurus est in fine mundi: in Helya designatur: folio. 148.la.1
Quomodo opinatur fuisse baptizatos a Domino: occulte: Enoch: Moysen: & Helyam: & postea remissos in locum suum. fo.148.la.1
Quomodo ars deluditur arte: & ingeniuz ingenio. fo.148.la.1
Beatus Hyeronimus: Theodorus: & Appolinaris: videntur tenere Enoch: & Helyam: non amplius morituros: sed in eternum viuere: nota qualiter. folio. 148.la.1
Sancti qui tempore extremi iudicij inuenientur: non gustabunt mortem: sed cum alijs sanctis qui ex mortuis resurgent: rapientur in nubibus obuiam christo in area & qualiter. fo.148.la.1
Diuerse sunt opiniones doctorum: an Enoch & Helyas sint illi duo testes: & si potius in spiritu intelligantur: nota. folio. 148.la.2
Deus voluerit celare supradictam veritatem de Enoch: & Helya: vsq̃ ad tẽpus statum & q̃ quicquid sancti patres de hoc dixerunt: opinatiue magis quã aliter: dixerunt: & ideo accidit multorũ falli: etiam prophete vt ait beatus Gregorius: nota. fo.148.la.2
Moyses significat ordinem clericorum: Helyas vero Monachorum. folio. 148.la.2
Tempore predicationis dictorum testium: calcabitur sancta ciuitas: ab infidelibus gentibus: scilicet annis tribus cũ dimidio. fo.148.la.2
Rex vndecimus qui venturus est: tot mala facere: est illud cornu vndecimum: de quo dicit Daniel: quod putabit q̃ possit mutare tempora: & leges: folio. 149.la.1
Oporteat stare predictos duos testes: siue reliquias duorum ordinum ante cõspectũ Antichristi ad phibẽdũ testimo/

niũ veritati: ficut Moyſes z Aarõ coraz Pharaone z Petrus z Paulus coraz Nerone ſteterunt. fo.149.la.1
Quomodo illi magni viri z eis ſimiles pcutient terrã.ſ.homines carnales omni plaga: naz multi conſurgent in diſceptationibus ſcripturaz ptra eos: ſed non pualebunt: qz ignis de oze eoz exiet.ſ. ſpiritualis i telligentie: z conſumet carnalem intelligentiam malozuz: z carnaliter ſentientium. Vide. fo.149.la.2
Q cum dicti duo teſtes cõpleuerint opus miniſterij ſui inter falſos xpianos: interficiẽtur ab infidelibus. fo.149.la.2
Q dicti infideles ſunt illa q̃rta beſtia quã ſcribit Daniel: que bellũ faciet contra ſanctos: aſſiſtentibus ſibi pſeudo prophetis: cuius beſtie caput erit Rex ille vndecimus. fo.149.la.2
Q gens effera z crudelis egredieẽ de vmbilico nationum. fo.149.la.2
Q ille vndecimus rex.ſ.Antichriſtus cõuocabit iudeos in Hyeruſalem dicens ſe eſſe ſaluatorẽ eoz: vt z ipſi impleant viſionem z corruent iuxta Danielem: z ibi interficientur illi duo teſtes miſſi a Deo. fo.150.la.2
Q cuz illis duobus teſtibus reſurget multi: ſicut i reſurrectiõe xpi. fo.150.la.2
Q tpe antixpi multi clerici adherebũt ipſi Antixpo z ſecuz multos alios laycos ſeducent. fo.151.la.2
Q dicti clerici in ſeductionem z deceptionem alioz: dicent reſurrectionẽ Enoch z Helye ſeu illoz duoz teſtiũ dei: factaz eſſe arte diaboli. fo.151.la.2
Q neſciẽ q̃to tpe añ vltimũ diez iudiciũ: erunt ſigna in ſole z luna z ſtellis ꝛc. Et hoc eſt tertiũ VE.ſ.qy mox cõpleta paſſione ſanctoruz: incipiet ſeptimus angelus tuba canere: oñdens oino cõſumata eſſe myſteria dei. fo.152.la.2

Explicit Tabula libri quarti.

Incipit Tabula libri quinti.

QUod quarta mundi etate clarueruñt in iſrael: Elyas z Helyſeus z filij p phetarum: quadraginta: parte huius libri oñditur mulier amicta ſole z luna: ſub pedibus eius: z quarto eccleſie tempore emicuit ordo heremiticus preciputus gratia caſtitatis. fo.153.la.1
Q teſtamentũ vetus ſm carnem dictum eſt: cuius filij carnales erant ſz teſtamẽtum nouum datũ eſt ſm ſpirituz cuius filij ſpirituales ſunt: cuius glia caſtitas virginitas eſt. fo.153.la.2
Q notandum diligenter eſt: qd ea que in quarta parte huius libri dicunt generaliter ſpectant ad ſtatum totius eccleſie ſed ſpecialiter ad quartũ ſtatũ.ſ.heremitarum z virginum. fo.153.la.2
Q ſicut ordo martyrũ fuit ptẽporaneus apoſtolico q̃uis apoſtolicus preceſſerit ita z heremiticus doctoz ordini: q̃uis ordo doctorum iter aperiendo preceſſerit heremiticũ z virgineũ: z quomodo hoc fuerit nota. fo.153.la.2
Q boni ſemper cupiũt ſibi ſimiles imitatores ſue perfectionis z gratie habere z mali ſimiliter econtra: ſcilicet malos cupiunt. fo.154.la.1
Q per celum hic intelligitur ſcriptura diuina i quo vniuerſa que ſcripta ſunt ad ſignificandum oſtenduntur eſſe ſigna: quia ad hoc ſcripta ſunt vt aliquid deſignent. fo.155.la.1
Q in Helya aſcendente in celum p currũ intelligentie Chriſtus in celũ aſcendẽs in Helyſeo ordo apoſtolicus ſuper quo xpi ſpus requieuit. fo.155.la.1
Q nulli ſunt: qui maiores dolores: clamores: temptationes a Diabolo: patiantur: z ſuſtineant q̃ bi qui vitam ſolitariam z cenobiticam in heremis ducunt. fo.155.la.1
Q qui vincit quinq; ſenſus: quinq; ſibi acquirit coronas. fo.155.la.1
Q homo perfectus debet habere in capite coronã.12.ſtellaz.i.virtutib9.12.oz natus: quaz quinq; ſunt ptra quinq; ſenſus que minores ſunt: z ſeptẽ que maiores dicunt: vz prima penitẽtia: ſecũda mia: tertia patientis: quarta humilitas: quinta fides: ſexta ſpes: z ſeptima charitas: que per ſeptem dona ſpiritus ſancti acq̃runt vide: modum pulchrum. fo.155.la.1
Q ſine ſex p̃mis virtutib9 p̃dictis nemo puenit ad charitatem: que radix eſt z mater omnium aliarum. fo.155.la.2
Qualiter vir catholicus debet depingere in corde ſuo hmõi virũ pfectũ z ſpũalẽ: ornatũ p̃dictis virtutibus cui ſi aliqua deerit: nec pfectus nec ſaluus eſſe poterit: nota qualr deducit. fo.155.la.2
Q̃o ex dictis virtutibus conficiatur corona in capite viri ſpiritualis z pfecti q̃liter locentur nota. fo.155.la.2
Q in luna deſignatur ſimplicium fratruz caſta humilitas: in ſole pfectoz iuſtitia: que igne charitatis ſuccenſa eſt: i caſtrorum ordinata acie virtus charitatis ſraterne. fo.156.la.1
Q Helyſeus typum gerit vite monaſtice qui quondam fratrum multitudini preſuit in Jericho. fo.156.la.1
Q Helyſeus ex equo ꝓcordie reſpicit ſcũz Bñdcuz: q̃ q̃uis iſtitutio ab eo ſcã vite monaſtice aſcribat q̃nto tpi eius tñ p fectio claruit quarto tpe. fo.156.la.1
Q prima pſona eccleſie quarti temporis.ſ. virginum z heremitaruz: fuit beata virgo Maria. fo.156.la.1
Q corpus diaboli.ſ.myſticũ: ẽ multitudo reproborum. fo.156.la.1
Q ſeptẽ capita draconis ſunt ſepta noiaty rãnoz: q pceãndo eccleſiã ſibi p rpa ſuccceſſerũt: ſz decẽ cornua decẽ reges ſunt: qui ſimul regnaturi ſunt: z ipſi contra eccleſiam. fo.156.la.2
Q per caudam draconis intelligit Gog õ quo Ezechiel.38.q in fine ſecu li vẽturus ẽ nouiſſimꝰ tyrannus. fo.156.la.2
Q quãtus diabolus cognouiſſet ea que de Chriſto ſcripta erant: ſcã nõ ad plenuz: z ideo temptauit eum. fo.156.la.2
Q ſi plene cognouiſſet a tẽptatione ceſſaſſet: ſi tamẽ eũ deſiſtere eius mõte deſtituiſſet: ſi tamẽ eũ deſiſtere eius malitia pateretur. fo.158.la.1
Q in illa ſupna ciuitate tanta eſt inter ſanctos ſimplicitas: vt quodãmodo alteri alteros credãt eſſe maiores z tãta charitatis accenſio: vt alijs q̃s ſibi viciſſiz attribuãt: imo cupiãt dignitatẽ. fo.157
Q fortitudo maſculi ẽ pulchritudo mulieris. fo.157.la.2
Q graniſſimus ſuerit cruciatus virginis matris: qz quod chriſtus in carne: illa in mẽte: ita vt grauꝰ pateret. fo.158.l.1
Quare xps in cruce: aliũ p ſe mri ſue cõgnauit filũ.ſ.ioañẽ euag. fo.158.la.1
Q Michael eſt princeps celeſtis exercitus a dño ꝓſtitutus: ſz diabolus p ſe ipſum vſurpauit ſibi regnum ſuper angelos malos. fo.158.la.2
Q eccſia di cehĩ: qr in alto ꝓſiſtit reſpectu ſynagoge que ſola terreſtria ꝓcupiſcit: z reſpectu illoz hoiuz q q̃uis in baptiſmate ſignũ celeſtis hois accepit: potius tamen terrenum hominem q̃ celeſtem ſequuntur. fo.158.la.2
Quar dicit i celo ſcũz eſſe pliũ.ſ. fo.158.l.2
Q bonis hoibus boni angĩ aſſiſtũt z mali malos acuunt vt profundius ruant. ſolio. 158.la.2
Q in eccleſia xpi Petrus fuit princeps a dño ꝓſtitutus: In ſynagoga aũt ſathane: Herodes maior tenuit principatũ gerẽs vicem draconis: vt in libro ꝓcordie ꝛc. ſolio. 158.la.2
Q erat michael angeloz prelatus in Hedro principe xpianoz. Erat diabolus ꝓn ceps demonioz dimicãs in herode iudeoz plato: z in his plijs erãt q̃dripartite pliantiũ turme: nota. fo.158.la.2
Q p̃ceptis tpalibus hñficijs gras agere creatori: eo magis neceſſe eſt: quo nihil eſt deterius ingratitudine: tã apũ homines q̃s apud deum. fo.159.la.1
Q gratiaz actio que deo fit pro ſpiritualibus donis z regno dei: lõgius diſpar

est q̃z distet ortus ab occidente : ab illa que fit p̃to temporalibus. fo. 159. la. 1

Q; q p̃ tpalibus deũ diligunt: nõ veraciter: sed fallaciter colũt deũ: q; temporalibus deficientibus: deficiũt t ipsi quos diabolus bñ cognoscens suam fundanorationem dicit. Il lunquid frustra Job timet deum? tc. fo. 159. la. 1

Q; cum contemptores iustitie durius volumus increpare: vitã eis ex aduerso p̃ponimus obediẽtiũ fratrũ : quatenus q verbis aut monitis exsuperari nequeũt ex illaruz cõparationibus conuicti erubescant: vt aut corrigantur: aut si incorrigibiles sunt obtumescãt. fo. 159. la. 2

Q; mõ p̃trario p̃digit bonis t reprobis ex correptione t admonitiõe eis scã: nã vñ vita bonoz p̃ficit: inde reproboz p̃uitas supra modum exercescit. fo. 159

Q; deus sancti viri. s. Job iustitiã cõmẽdat coram patre mendacij: vt superbiã eius exprobrando confundat: q relicta simplicitatis gr̃a: torius se esse voluit prauitatis auctorem: quiq; modis omnibus veritatem deserendo ceciderat. fo. 159. la. 2

Q; diabolus conat pcũz suũ corrupte nature ascribere t nõ potius arbitrio suo: quo nequaq̃z bene vsus: sed voluntarie abusus est. fo. 160. la. 1

Q; proprietas veritatis est cognoscere nõ esse aliquod bonũ nisi a solo deo: rapud eum q est summa veritas: nõ ee aliquã iniquitatem. fo. 160. la. 1

Q; tpe Cõstãtini cõpleuit pliũ martyruz: q; tũc ordinata cepit esse ecclesia ad salutẽ t virtutẽ multoz t vicarius iesu x̃pi cepit liberã habere ptãtẽz ad faciendaz vindictam in nationibus t increpationes in populis. fo. 160. la. 2

Q; diabolus videns se superatũ p secũdũz pliũ p̃tra martires: aggredit fideles : t ecclĩã per tertiũ pliũ p̃tra simplices t ipitos: t hoc p hereses. fo. 160. la. 2

Q; due p̃cipue virtutes sup oẽs alias necessarie sunt: scire cupientibus veritatẽ. Sapia. s. q̃ desurſũ ẽ: t charitas dei. fo. 161

Q; sapientia attribuit Christo: t charitas spiritui sancto. fo. 161. la. 1

Q; sine his duabus virtutibꝰ t doniis nulla põt esse p̃templationis p̃fectio que cõtẽplatoribus necessarie sẽ. fo. 161. la. 1

Q; in deserto manere: p̃prie est a mundanis opibus quiescere t vacaſ. s. 161. la. 1

Q; tpe heresum Arrij t alioz plures fideles elegerũt vitam heremiticaz: melius decernẽtes cũ bestijs habitare in siluis: q̃z cũ Arrianis participare in foro: sicut t Helyas regũ temporibus cũ cerneret israelitica plebẽ dedita errori p annos tres t dimidiũ se ab illoz aspectibus absentauit accipiens a coruis primo: deinde a muliere vidua cibũ carnis. s. 161

Q; idẽ est mysteriũ: (mediante cõcordia:) Helye: q virginee atq; heremitice vite p̃figurator erat: t in numero annorum: t fuga t mora solitudinis : t cibo ipsius:) t mulieris de qua hic agit que i solitudinẽ fugit. fo. 161. la. 1

Q; locus vbi fugit mulier: in solitudinez spiritualis est: t contemplatiua religio: q̃ t in vrbibus etiam est. fo. 161. la. 1

Q; plerunq; cognoscentes culpam aliorũ: vitamus eam: que nequaq̃z a nobis cauere posset: nisi p̃ius ipsam diuidicãdo in alijs culparemus. fo. 161. la. 2

Q; ordo monachorum designatus in Johanne euangelista: in colunt seu icoluerũt ptẽ t regionẽ meridianã. fo. 162. la. 1

Q; primũ bellũ fuit eius quẽ genuit mulier: secũdũ Michaelis t angeloz eius: tertiũ mulieris: tpe hereticoz: quartuz vero eorum qbus datum est vacare orationibus t psalmis. s. heremitarum : t virginum. fo. 162. la. 1

Q; maxie subtilitatis sit liber iste: i quo nihil potest assignari speciale sine generalibus. fo. 162. la. 1

Q; significatũ bestie ascẽdẽtis de mari: daniel vidit i. 4. bestijs diuisuz. s. 162. la. 1

Q; celum significat ecclesiam vel sacram scripturam. fo. 162. la. 1

Q; quatuor intelligentie sacre scripture cõgruũt quatuor ordinibus fideliũ t qũo adaptantur nota. fo. 162. la. 1

Q; dicti q̃tuor intellectus spirituales sunt velut quatuor flumina paradisi: qui irrigant corda hominum fidem habentium. fo. 162. la. 2

Q; quatuor bestiaz: prima est synagoga iudeoz: secũda paganoz: tertia Arrianoz quarta Agarenoz. fo. 162. la. 2

Q; spiritibus apostolis: quoz ordo assimilat leoni: p̃cessit p̃tra illos leena de populo iudeoz: spiritibus martir bus: p̃cessit p̃tra illos vsus de populo paganoz spirantibus doctoribus: q t p̃sessores dicti sunt: p̃cessit p̃tra illos pardus de secta Arrianoz: spiritibus heremitis: p̃cessit p̃tra illos. 4. bestia dissimilis ceteris degẽte effera sarracenoz. s. 162

Q; ũo cõueniãt Joannes euangelista : t daniel de quatuor bestijs. fo. 162. la. 2

Q; mare siue abyssus p̃nez mũdũ: t cum terre respectu describit: populũ significat infidelem de quo populo infideli diuerse hominum secte egresse sunt in tẽporibus suis: que bestiali feritate persequunt ecclesiam dei: que q̃tuor sũt p̃ncipaliter vt dictũ ẽ nota. fo. 162. la. 2

Quare tertia bestia describit habere q̃tuor capita: q; p̃uenerũt i vnã heresim q̃tuor nationes infidelũ. s. greci gothi vuãdali: t longobardi. fo. 163. la. 1

Q; quarta bestia de qua daniel p̃hetauit: ẽ secta maumethana : q̃ ceteris bestialioz t imanioz est: cuius erroz nõ aliqua ratione humana munitus est : sed solo detestandi furoze mendacij: t tyrãnica ptãte armoz defensus. fo. 163. la. 2

Q; multe p̃uintie x̃pianoz t ecclesie desolate sunt a predicta secta: in qbus abolito nole X̃pi: ipsius maumeth detestãda traditio: q̃si magni p̃phe dñi t p̃conis altissimi p̃dicatur. fo. 163. la. 2

Q; sicut Moyses legislator dei: longo añ tpe p̃cessit Christũ: ita t mahumeth legislator mẽdacij: t sathane añcessit an tx̃pm parẽs ei itinera. fo. 163. la. 2

Q; quartũ p̃lũ ptinet ad illos scõs : qui sunt de semine mulieris. s. ecclesie catholice: vz ad heremitas t virgines. s. 163

Q; draco rufus t inuidus : primo iudeos p̃tra apostolos: paganos p̃tra martires: Arrianos p̃tra catholicos direxit in bellum: nouissime vero: tratus q; nouũ genus martyrum: heremus mittebat ad regnum celorum: contra ipsos heremitas Agarenorum sectam immaniorez ceteris delegauit. fo. 163. la. 2

Q; per decem cornua quarte bestie intelliguntur decem reges futuros: (hoc est: in illa extremitate temporis quando regnum bestie finietur. fo. 164. la. 1

Q; omne nomẽ: q̃d p̃trariũ ẽ nomini christiano nomẽ blasphemie dici potest : t similiter quicquid sit aut dicitur ad iniuriam creatoris. fo. 164. la. 1

Q; p̃ nihilo habet humilis : vbi regnat superbus. fo. 164. la. 1

Q; illud caput bestie quod occisuz ad mortem videbatur: t postea plaga eius curata est: intelligitur futurũ esse: vt christiani p̃ualeant contra turchos: t pene vsq; ad defectum t interitionem perducãtur: t i breui resumptis viribus ad pristinã redeãt feritatẽ t potẽtiã. s. 164. l. 2

Q; anno incarnationis. 1015. apparuerũt in aere multe stelle discurrentes in modum auium: nota. fo. 164. la. 2

Q; p illud vndecimũ cornu de quo tã terribilia locutus est daniel: dat itelligi q; nõ tã hõ erit: q faciet tãta illa mala : q̃z ipse p seipz auctor maloz. s. draco rufus q ẽ diabolus t sathanas. fo. 165. la. 1

Q; sathanas p̃cipaliter habitabit in illo vndecimo rege tãq̃z i p̃prio tẽplo t idolo regni sui: vtẽs illo quasi p̃prio pharetra habitationis sue. fo. 165. la. 1

Q; Daniel vocat dictũ regẽ prauũ hominem: Joannes autem diabolũ: negs putet ipz a seipso talia facere. fo. 155. la. 1

Qualiter admonentur parentes ne delicate nutriãt filios: q̃z potius eos docere debere habitare in siluis: viuere in deserto

de radicibus herbaꝝ: vt diſtāt in mōtibus cōmouari cū ſeris: donec ptranſeat indignatio dei magna. ſo.165.la.2
Q tribus' annis cū dimidio credit q̄ maxima illa tẽpeſtas ſeu pſecutio illius vndecimi regis ſeuiet. ſo.165.la.2
Q ſi queriſ quare deus ſic pmittit ſcōs ſuos trucidari?nihil ē qđ rñderi q̄at: niſi q̄ ſic oz a paleis triticū diſcerni.ſo.166
Q in tāta neceſſitate ad xp̃z p̄ces fūdere: ac voce miſerabili exclamaſ: neceſſe erit nota oratiōem. ſo.166.la.1
Q p abyſſum populus gentiū:z p celū populus xp̃ianus intelligit:qz pſecutio veniet ab ifidelib⁹ z falſis xp̃ianis.ſo.166
Q beſtia q̄ egreſſa eſt de mari:eſt populus infideliū:ſed beſtia aſcẽdens de terra eſt caterua pſeudo ꝓphetaꝝ egreſſura ō ecclēſia:me gor prima q̄ beſtie in ſimul cōuenīēt contra fideles. ſo.166.la.2
Q ſeptē cornua agni:ſunt ſeptē magni viri p diuerſa tpa mittēdi: de qbus i ꝓma parte dictum eſt:nota. ſo.166.la.2
Q vnuſq̄q fidelis debet attẽdere z eſſe caut⁹:ac circūſpectus:ne ꝑ vero enoch z helya:ſuſcipiat vtrūq̄ falſuz.ſ.pſeudo ꝓphāz:q dñr duo cornua beſtie.ſ.166
Q difficile erit cognoſcere pſeudo ꝓphās ná z ipſi loquent myſtica: q̄ nihil min⁹ apud ipſos z incautos videāt habeſ: adeo vt ēt de eruditis ruat.ſo.167.l.1
Q oē id qđ veriſimile ē z certā auctoritatē nō hz:ē ſuſpectū z ſub cautela manet donec rei exitu cōprobāt. ſo.167.la.1
Q ſicut Jānes z mābres coram Pharaone:z Symō magus in ſpectu Neronis z exercitus eius: ita pſeudo ꝓphete cozā multitudine illa infideliū z falſorū chriſtianoꝝ de qbus ſupradictuz eſt: facient ſigna in conſpectu illius Regis vndecimi z exercitus eius.ſo.167.l.1
Q draco z beſtia z pſeudo ꝓpheta ſacturi ſunt predicta ſigna. ſo.167.la.2
Q predicta beſtia z pſeudo propheta quitam magna ſigna facturi ſunt: egrediēntur de ſinu Eccleſie: vt magis apti ad decipiendum. ſo.167.la.2
Q cū exigētibus peccatis:noua babylon in manu beſtie z regni eius penitenda tradet:eo vz tpe quo rex ille vndecim⁹ z vltimus in regno ſarracenoꝝ regnaturus eſt:pſeudo ꝓphete adibūt ipſos gētes paganoꝝ z ab eis ſuſcipiēt pactū pacis:z ſic venient. ſo.167.la.2
Q due pſone vngi ꝓſeuerūt i eccl̃ia dei: vna i regē:altera i pōtificē.ſo.168.l.1
Q ſicut beſtia que aſcendit de mari.ſ.populo infideli habitura eſt quēdā regem de ſecta ſua:q̄ ſit ſimilis Neronis: ita z beſtia que aſcēdet de terra habitura eſt quēdā magnū prelatū:q̄ ſit ſimilis Symonis magi:z q̄ſi vlis pontifex in toto orbe terraꝝ de populo xp̃iano. ſo.168
Q nōnulli doctoꝝ illū regē vndecimum nominant antixp̃z:ſicut z illū q̄ vocat Gog z hoc verū videt:qz vnus eſt draco:ſed multa capita:z malitiā quaz non cōplet in vno antixp̃o:cōplebit in alio z qui deterior eoꝝ erit:ipſe dicēdus eſt maximus antixp̃s. ſo.168 la.1
Q predicatores dicuntur vnditores: auditores autem emptores qui adiunt z ſuſcipiunt verbum. ſo.168.la.2
Q humanus itellectus cupidus ad capiēda que neſcit mox agnita que cupierat: ſine mora contemnit ſo.168.la.2
Q ſi totum ſimul ſcriptura ſcā detegeret: apud iprobos z ſupbos hoies ꝑ ſua patefactione vileſceret. ſo.168.la.2
Q q̄ cupit effici dignus puenire ad notitiam eoꝝ que neſcit:ſtudeat habere charū qđ nouit:vt videſ ille q̄ eū imitanit deuotionem ipſius:dicat ei. Amice aſcē de ſuperius. ſo.168.la.2
Q expectanda eſt vſq̄ ad tempus reuelationis antixp̃i ſeu beſtie:qz nullus pōtel ſe itellect⁹ i re cui⁹ lr̃a ignoraſ. ſo.169
Q numerus nois beſtie ſignificat vniuerſalitaté tpuz ſeculariū ab adā vſq̄ ad fi/nem huius beſtie que erit in tempori/bus antichriſti. ſo.169.la.1
Q ſexcenti ſignificant ſex etates mundi:

in qbus regnauit hec beſtia in membris ſuis a ꝓncipio ſeculi: ſexagita ſignificat ſex tpa huius ſexte etatis:ſex vero ſignifi cāt tps illi⁹ cornu vndecimi. ſ.169.l.1
Q pſalmus nonus ſpāliter reſpicit tps ſexte ecclēſie in quo regnaturus eſt hō peccati:quo deſtructo adeo ꝓcib⁹ pulſato ecclēſie:reliquie iudeoꝝ z gētiū cōuertentur. ſo.169.la.2
Q ea q̄ dicta ſunt de duabus beſtiis i hac q̄rta pte referēda ſunt ad ſextū tps eccl̃e q̄re aūt hic itroducāt.vide ſo.169.l.2
Q beſtia quarta q̄ gētē ſignificat paganorū quarto tpe eccleſie ſurrexit aduerſus heremitas:z ꝓcipue arabes eos crudeliter tractauerunt deſtruentes oia loca:z eos occidentes. ſo.170.la.1
Q in hac quarta parte ꝓmo voluit draco deuozare filū virginis: ſcōo huic belluz cū michaele z angelis eius:tertio pſecutus eſt mulierē:quarto abiit facere bellū cū religo q̄ ſunt ō ſemine mulieris.i.heremitis z virginibus z ducentibus vitā monaſticam z caſtaz. ſo.170.la.1
Q eccleſia gñaliter accipit aſſidua mater dñi inchoans nō niſi in plenitudine gentiū conſummabitur. ſo.170.la.1
Q id qđ dī:vidi vnū de capitibus eius q̄ſi occiſum ad mortē z cetera q̄ ſequūt ad ſextū tps eccleſie referſ. ſo.170.la.1
Q id qđ dī z vidi:z ecce ſupra mōtē ſyon .i.eccl̃iā agnū ſtantē z cū eo centū quadragintaquatuoꝝ milliaꝝ:intelligit de heremitis z virginibus. ſo.170.la.1
Q qđā ſimpliciū putāt ꝓdictū nūeꝝ ſcripturū eſſe de innocētibus ab herode occiſis:ſed errāt quū taz magna multitudo vix in vno magno regno talibus collectis parvulis:cōſumari poſſet: illi.n. in numero martyꝝ cōputādi ſunt z eoꝝ q̄ ꝓ xp̃o ſanguinē fuderūt hos āt ſanctus Joānes nequaq̄z de martyrio:ſed de cōfeſſione laudum:z virginitate commendat. ſo.170.la.2
Q quare dī q̄ multitudinem martyruz nemo dinumerare pōt:z nō dī de virginibus ſeu heremitis. ſo.170.la.2
Q ordo martyrū ſequēs xp̃m cū ſcōo ſtatu ſeculi cōſummationē accipiet:ordo aūt virginū in typo ſpūs ſancti pſeuerabit z durabit vſq̄ in finē tertii ſtatus ſeculi de primo dictū eſt petro:ſequere me:de ſecūdo aūt Joanni:ſic eum volo manere donec veniam. ſo.171.la.1
Q religioſus dz eſſe caſtus z contemplatiuus:qz ſine hūs virtutibus nō ē verus religioſus:q̄ qui nō eſt mundus nō pōt deū videre aut cōtēplari:z ſi non vi:nec amatur nota. ſo.171.la.1
Q munditia cordis ſine mūditia corporis non pōt haberi: z caſtitas corporis ſine munditia z caſtitate cordis nihil eſt: vñ caſtitas corporis z cordis omnino neceſſaria eſt. ſo.171.la.2
Q angeli ēt dñr cytharedi:qz iugiter laudant deū:z laus illa ꝓe multa dulcedine eſt perpetuus cibus eoꝝ z nunquam cōſumitur ſed perpetuaſ. ſo.171.la.2
Q fides:ſpes:z charitas:ſūt tres cordis cythare qbus pulſat vir iuſtus z caſtitatis ꝓpoſitum habens z promit ſonum letitie. ſo.171.la.2
Q nemo ſine fide veraciter gaudet: z ſine ſpe fructuoſe letatur:ac ſine charitate ſapienter letatur. ſo.172.la.1
Q vanitas cythare voluntariaz ſignificat paupertatem. ſo.172.la.1
Q nemo pōt illas ꝑdictas tres virtutes ꝑfecte habere:aut effectū earū:niſi vacua ſit mens a cupiditate pecunie: z rerum temporaliū. ſo.172.la.1
Q q̄zuis hoc nouū canticū.ſ.caſtitatis:ante aduentū dñi aliqui viri ſancti cātauerint vt helyas z helyſeus:in xp̃o tū ſoleniter confirmatū eſt. ſo.172.la.1
Q iſti viri ſancti quarti tpis cantant canticū nouū qđ nemo alius cantare pōt:per ꝓpriū priuilegiū z donū caſtitatis z qz in ore eorum nō eſt inuentū mendaciū.nā donū ſibi datū deo attribuunt. ſo.172.la.1
Q ſicut verus eſt numerus.24. ſenioruz: ita verus eſt numerus centū quadragin

taquattuor miliū martyꝝ ⁊ totidē vi rginum vt ſint quaſi principes ⁊ prelati illius multitudinis que denūciari nō poteſt. fo.172.la.2.

Q per angelū volantē per medium celuꝫ hñtem euangeliū eternū intelligit idem cū eo q ſuperius voce magna clamauit. Ueh veh veh habitantibus in terra qui fuit btūs gregorius papa. fo.173.la.1

Q in hoc loco per hoꝛā iudicij non intelligitur extremus dies iudicij:ſed tps babilonice deſolationis. fo.173.la.1

Q nuntij oipotentis dei aliqñ longe ante tempus aliqñ prope dirigūtur:⁊ tñ ſiue longe ante tps ſiue prope mittunturvni formiter iudicium dei prope eſſe dicunt: quia apud deum omnia prope ⁊ preſentia ſunt. fo.173.la.1

Q ideo putat iſte angelus eſſe beatus gregoꝛius:qꝛ ei nihil iter oia que ſcribit ad ad eo familiare eſſe conſtat:qꝫ timoꝛē oi potentis dei ⁊ diem extremi iudicij hoibus ſuadere. fo.173.la.1

Q in diebus beati gregorij exoꝛduri iaꝫ inceperat mahomet telam ſuā per quā data eſt occaſio vt beſtia illa quarta egrederet de abyſſo ⁊ faceret ſicut p euꝫ ompa deus faciendū pſciuit. fo.173.la.1

Q in proximo ſunt reuelādi treꝭ angeli.ſ. in fine ſecundi ſtatus ⁊ quinti tpis eccleſie omnes clamantesvoce magna quoꝝ primus hꝫ euangelizare euangeliū eternuꝫ oibus gentibus:ſcōs excidium babylonis dicens:dicēs cecidit cecidit babylon illa magna:terti⁹ hꝫ prohibere cōmunicans ne quis adoꝛet beſtiā aut eius imaginem. fo.173.la.1

Q p̄dictoꝝ angeloꝝ primū oportet p̄cedere alios ſub apertione quinti ſigilli: reliquos vero ſubſequi ſimul ſub aptione ſexti qui erunt forte:vt ſupꝛa dictū eſt illi duo teſtes:nota de helya.ſ.173.l.1

Q poſt vicinam babylonis ſurgent pſeudo chriſti ⁊ pſeudo ꝓphete ō beſtia que aſcendit de terra ad ſeducēdū(ſi fieri poteſt)ēt electos. fo.173.la.2

Q tradenda eſt ipſa meretrix babylon et imperium romanorum beſtie.ſ. infideliū. fo.173.la.2

Q infidelis ⁊ pſeudo chriſti dicturi ſunt: ideo eis traditum eſſe romanū imperiū qꝛ falſa eſt religio noīs chriſtiani ⁊ ſtatim ſurget ꝓtra eos xpi p̄dicatoꝛ.ſ.273.l.2

Q ſemp malum cogitāt qui coꝛ hꝫ iniquū ⁊ poſitus in flagellis :non odoꝛem aromatum:ſed fatentis ſulphuris fumum mittit. fo.174.la.2

Q boni cū affligunt benedicunt dūm:⁊ illa benedictio ſumus aromaticus eſt. folio. 174.la.2

Q mali cum affligunt murmurant ⁊ blaſphemant:⁊ blaſphemia eoꝛum quaſi fumus ſulphuris:aut carnis putride fetoꝛ aſcendit. fo.174.la.2

Q chriſtus per paſſionē ſuam ab oi paſſione quieuit:⁊ vna cuꝫ conſorte.ſ. latrone cum palma victorie paradiſuꝫ introiuit folio. 174.la.2

Q licet latro pro delictis ſuis fuerit crucifixus:tñ poſt confeſſionē ſuam pena delictis debita verſa eſt in virturem ⁊ facta eſt voluntaria ꝓ xpi amoꝛe.ſ.174.la.2

Q ſicut chriſtus paſſus eſt die ſexto ⁊ ſabbato requieuit a laboꝛibus ſuis :ita in ſexto tpe eccleſie complebitur paſſio coꝛporis chriſti.ſ.miſtici ⁊ erit poſt hoc ſabbatum gloꝛioſum ſeu in illis qui iam regnabunt cū chriſto ſeu in his q̄ antichriſto ruente remanebunt ſup terram māſuri in vita pro velle dei quouſq̄ cōplea tur tempus illud qō vocatur dies nouiſſimus. fo.175.la.1

Q auctoꝛ dicit ſe nolle videri : qō non eſt fingens aliquid ex pſcriptione ſua: qꝛ ē homo agricola a iuuentute ſua ⁊ ne qs extimet ab eo exigendū qō ab ipſis quoq̄ prophetis exigi ante ſua tempoꝛa nō licebat. fo.175.la.1

Q ſicut prophete ex parte videbant :⁊ ex parte prophetabant.ita ⁊ nos modo videmus:nam aliud eſt videre multa ⁊ aliud videre omnia. fo.175.la.1

Q aliter vꝺ ciuitas cum adhuc per dictā longtus diſtat:aliter cūvenitur ad ianuā ⁊ aliter cum pgitur intus : nos igit qui ad ianuā ſumus multa log poſſumus q̄ aliqñ aut ex toto aut ex parte latebāt:illi aūt qui intus erunt oculo ad oculuꝫvidebunt. fo.175.la.1

Q de duobus angelis hñtibus falces ⁊ de duobus alijs clamātibus ad eos non eſt vſq̄quaq̄ expoſitio certa.fo.175.la.1

Q ſtatū illius eccleſie que futura eſt in nouiſſimo tpe poſt ruinā beſtie: plene ſicuti futurus ē aſſignaꝝ neqm⁹.ſ.175.l.1

Q primus angelus qui ſedet ſup nubē cādidā hñs falcem acutā ſignificat quēdā ordinem iuſtoꝝ cui datuꝫ eſt perfecte imitari vitam filij hominis.ſ. Chriſti ⁊ ioannis euangeliſte. fo.175.la.2

Q dictus angelus ⁊ viri dicti ordinis habebunt linguam eruditā ad euangelizā dum euangelium regni dei ⁊ colligēdū in areā dñi vltimā meſſionē.ſ.175.l.2

Q ſcōs angelus qui egreſſus eſt de tēplo ⁊ clamauit ad primū vt metat:qꝛ venit hoꝛa:⁊ meſſis aruit:ſignificat filium hoīs: ſiue aliquo maioꝝ nunciorum eius. folio. 175.la.2

Q p̄dictus ordo ſeu viri illius ordinis habebit ex manifeſto dei dono vt non iam per enigmata intimet mundo iudicium affuturum q̄ in veritate certabit contra omnia vitia ⁊ ſuperabit ea ⁊ pro p̄cēdēti victoria contra.ſ. beſtiam ⁊ pſeudo pphetas dign⁹ exiſtimabit vt euāgelizet electis⁊ ꝓgregat triticum in regnum celoꝝ. fo.175.la.2

Q p̄dictus ordo erit oio ſpūalis ⁊ contēplatiuus ⁊ non erit ſubditus actioni ſicut ⁊ nos cogimur eſſe ⁊ ſi multi inuiti: ſed ille pre gratie vbertate magis contēplationi erit intentus. fo.175.la.2

Q ſicut diſtat inter terrā nigrā ⁊ nubē cādidā:ita ⁊ hoc diſtare vt inter coꝛpoꝛalem exercitationē ⁊ ꝓplationē celeſtiū nam ibi coꝛporalia hic aūt ſpūalia acquiruntur. fo.175.la.2

Q tertius angelus qui exiuit de tēplo qō eſt in celo hñs ⁊ ipſe falcem acutā aliuꝫ ordinem ſignificat. fo.175.la.2

Q primus ordo q̄ deſignat in nube ē humilioꝛ ſcōs:eo.ſ.q̄ deſignat in celo..ſ.175

Q in ſingulis q̄ hñt falces deſignant aliq ordines:in eis aūt q̄ clamāt ad eos:itelligēdi ſunt filius ⁊ ſpūs ſanctus:quoꝝuꝫ clamoꝛ eſt inſpiratio manifeſta:vel certe aliq viri ſpūales p quos ipſi filius ⁊ ſpiritus ſanctus ſpecialius loquentur :nota quomodo. fo.175.la.2

Q nouum teſtm̄ continet in duobus ſtatibus mundi. fo.175.la.2

Q cuius primus hoꝛ duoꝝ ordinū q̄ deſignat p angelū q̄ aſcēdit ſup nubē candidā cōtemplatiue vite iſtat reſpectu eoꝝ qui terrenis iplicant negotijs altioris tñ vite eſt ille q̄ egredit de tēplo qō eſt in celo. fo.175.la.2

Q eſt futurus ordo perfectorum virorum ſeruantium vitam Chriſti ⁊ apoſtoloꝝ deſignatus in primo angelo qui eſt ſimilis filij hominis. fo.175.la.2

Q eſt alius ordo futurus cōtemplatiuus diuini amoꝛis deſignatus in angelo qui egreſſus eſt de templo qō eſt in celo:qui erit ordo heremitarum emulantium vitam angelorum. fo.175.la.2

Q viri ſeu religioſi primi ordinis qui deo militant in humiliꝛi perfectiōe ad vtilitatem intuentiū in conſpectu electoꝝ hoīm dati ſunt quatenus ab eis accipiant ſalutis monita ⁊ pie ꝙerſationis ac perfectionis exemplū. fo.176.la.1

Q ordo heremitaꝝ q̄ vt perfectius viuāt remotiora petunt:⁊ ſi qñ ſuggerente ſpiritu egrediunt ad hoīes veluti de arcāis celoꝝ aduēiſſe putāt. f.176.l.1

Q cū dicti heremite ſi qñ ſuggerēte ſpiritu egrediunt ad hoīes multotiēs ſolēt coꝛda hoīum ituētiū ⁊ admirātiū ſeu vite pfectionez ſeu preſentie nouitatem timoꝛe concutere. fo.176.la.1

Q ēt dicti heremite ſpū ſuggerente peccata delinquentium duriꝰ increpabunt.

z nonnullos nō incuſſuz ēt lingue iacu lo ſine mora fuerit. fo.176.la.1

In illo tpe qō vocaſ dies iudicij.ſ.poſt ruinā babylonis z beſtie egredieſ de al tari:hoc eſt de eccleſia ſpūalium viroruz .ſ.heremitaz ſub qua clamāt nōnulli iu ſtoz dicentes.Vindica dñe ſanguinē no ſtrum q effuſus eſt ſup terrā angel9 q hz prātem ſuz ignē.ſ.ſpūs dei viui z accen det corda illoz heremitaz qui ſibi ſpā lius adherebunt ad faciendā vindictam in nationibus z increpationibus in po pulis. fo.176.la.1

Dictus ordo heremitaz videbiē nouus ſed non erit nouus:qui induti erunt ni gris veſtibus z accincti deſup zona:hi creſcent z fama eoz deuulgabit:z predica bunt fidē chriſti quā z deſcēdent vſque ad conſumationem ſeculi in ſpiritu helye. fo.176.la.1

Dictoz heremitarum vita erit:quaſi ignis ardens in amore z zelo dei ad cō burendū tribulos z ſpinas:hoc eſt ad cō ſumendū z extinguendū pnitioſam vi tam p:auoz̄ ne amplius abutātur pa tientia dei. fo.176.la.1

In illo tpe poſt ruinam beſtie vita mo nachoz erit q̄ſi imber ad irrigandā ſup ficiem terre in omni perfectione z iuſti tia fraterne charitatis:vita aūt heremi tarum erit:quaſi ignis ardens in amore z zelo dei ad cōburēdum tribulos z ſpi nas:vt nec bonis deſit gratia ad ſalutez nec impīi abutantur amplius patientia dei. fo.176.la.1

Ordo monachoz̄ erit tanq̄ mitioz z ſuauioz ad colligendas ſegetes electoruz dei velut in ſpū moyſi. fo.176.la.1

Ordo heremitaz erit ferocioz z arden tioz q̄ ordo monachoz:ad colligendaz vindemiam reprobor̄:ac ſi in ſpiritu helye. fo.176.la.1

Illi duo angeli deſignati per filiū z ſpiri tum ſanctum fortaſſis erunt duo teſtes illi qui occidendi ſunt a beſtia.ſ. helyas z ſocius eius:hoc aūt non aſſertiue dici tur:ſed opinando:q; quando iſta fieri in cipient:iam illi duo prophete interfecti erunt a beſtia:niſi forte reſuſcitati fuerit a mortuis. fo.176.la.1

Secundum dictum beati hieronymi:q dam dixit helyā z ſocium eius non ſoze occidendos a beſtia:ſed aliquos alios:ip ſos aūt poſt ruinā antichriſti ad hec om nia conſumanda ſine mora venturos ſo re. fo.176.la.1

Quomodocunq; iſta fiant:certum eſt mittendos ſoze duos viros ſimul:vnuz in ſpū manſuetudinis qui iubeat colli gi meſſionem:alterum in ſpū zeli qui p̃ cipiat concludi vindemiaz:q; z vſq; ad illum tp̃s articulum erunt aliqui prede ſtinati ad vitam z aliqui preſciti ad mor tem nota quomodo. fo.176.la.2

Tēpore chriſti:completis quadraginta generationibus ab habraam:ſuperuenit meſſio populi circuncifi:ita z nunc poſt quadraginta generatiōes erit meſſes eo rum qui vocati ſunt z vocabuntur ad huc in fide. fo.176.la.2

Predicatio vltima huius ſeculi in falc i bus z nō in gladiis deſignata eſt:q; falx quicquid accipit tenet ſimul z multa pa rter compr̃hēdit in vnum:in alijs aūt tp̃ibus ſecuris iuxta arborem poſita iu dicinm multis ictibus cōminabaſ z diſ ſerebat i illo āt nō ſic nota. fo.176.la.2

Dicta meſſio tum reprobor̄uz q̄ electo rum conſumanda eſt ſub ſexto angelo: z quando non erit amplius tempus pe nitentie. fo.176.la.2

Duo ſunt que modū excedunt:ne debe ant tolleran immēſitas.ſ.z diuturnitas culpe. fo.177.la.1

Meſſio vltima z hec mala q̄ dicta ſunt erūt in fine ſex etatū mūdi.fo.177.la.1

Impii malum q̄ inceperūt ſemper age re uellent etiam vſq; ad infinitum tem pus perſiſtere inuincibiles in ſceleribus ſuis. fo.177.la.1

Explicit tabula libri quinti.

Incipit Tabula ſexti libri.

Quod nemo poteſt habere veraz z p/ fectam fidem:niſi habeat patientiaz: humilitatem:charitatem:z ſpem:nota. folio. 177.la.2

Sine predictis quinq; tā preclaris virtu tibus vanuz ſit q ſecunq; alia bona ope poſſidere. fo.177.la.2

Quinq; ſunt pre ceteris: ſolemnia ope/ ra que operatus eſt xp̃s in hoc mūdo z in aduentu ſpūſci:vz:primū natiuitas: ſecūdū paſſio:tertium reſurrectio:quar tum aſcenſio:quintū aduentus ſpūs ſci: p que qd agere moraliter z allegorice de beamus i eccl̃ia oūdit nota.ſ.177.la.2

Non poteſt dici vir catholicus cui hec quinq;tam preclara opera:non ſunt ple ne nota z preciosa. fo.177.la.2

Quatuor partes precedentes attribuun tur quatuor animalibus:ſed iſta quinta attribuitur ſedi oipotētis dei. fo.177

Septem ſunt angeli qui de templo pro cedunt effundi zelū dei ſup impios per ſingula ſeptem tempora. fo.177.la.2

Quare in hac quinta parte:z non in aliq precedentium:phyale iracūdie dei effu duntur ſup terrā:z cur dicaſ nouiſſime z i illis ꝓſumata ſit ira dei. fo.177.la.2

Oēs ſci quo ad intentionē z volūtatē ze lantur z miſerentur ſm q̄ opz:z q̄ plus diligit plus zelatur. fo.171.la.2

Alijs plus zeli:alijs plus clementie daſ adeo ſm q̄ nō oia tpa zelo:nec omnie clementie aperta ſunt. fo.177.la.2

Ordini conuentualiū (de quo p̃cipa liter agitur in hac quita parte libri) ſpe/ ciali quadam prerogatiua amoris:zelus donatus eſt a ſpū ſcō. fo.178.la.1

Quatuor ſupradicti ordines quatuor p/ tium:per quatuor ſua ſpecialia tpa ha/ buerunt conflictum cum ſuis aduerſa/ rijs.ſ.apoſtolorum:martyrum: confeſſo rum ſeu doctorum:virginum ſeu here/ mite:quibus in ſuo proſectu adaptātur q̄tuor feſta ſolemnia.ſ.natiuitas:paſſio reſurrectio:z aſcēſio:nota qūo.fo.178

Quintus ordo de quo hic agitur:ꝓgre/ gatus in honorem ſancti ſpiritus illum ſe eſſe converſatione oūdit:de quo dicit pſalmiſta.Ecce q̄z bonum z quam iocū dum habitare fratres in vnum:ſicut vn guentum ꝛc. fo.178.la.1

Ad ſpiritum ſanctum z ad eius effuſio/ nē ptinet zelus dei:q vocaſ z ira pp eos quos iuſte de terra pdit fo.178.la.1

Grauius eſt peccare in ſpiritum ſanctū q̄z in filium:q; difficile videbatur homi nibus credere chriſtum eſſe deum quuz apparuerit quaſi vnus ex mortalibus in carnatus z paſſibilis:z ideo ad bonitatē ſuam pertinebat ignoſcere eis qui nō fa cile ei credebāt:viſis āt miraculis z vir tutibus ſpūs ſci ꝛc.vide. fo.178.la.1

Quare ſpūs ſcō ſpālius q̄z pri z filio aſcri/ bunē ſigna z miracula no. fo.178.l.1

Sicut perſona ſpūs ſci intelligiē in vir/ tute miraculoruz:ita z perſona filij i po tentia verboruz z perſona patris in fa/ brica totius mundi. fo.178.la.1

Hec tria ſunt que admirari faciunt ho/ mines:vz eminentia operū creatoz:pro ſunditas ſapientie:z virtus miraculoz: que tria z ſi cōia ſint ipſis tribus perſo nis:q; vna in his o; eratio triū proprie/ tate tū myſterij:primū patri:ſecūduz fi lio z tertiū ſpūi ſcō aſcribiē.ſ.178.la.1

Quare excuſatione nō hūt qui peccant in ſpūz ſcūz:q; odium eſt in cauſa:qō e gra uius omni ſcelere. fo.178.la.2

Quare dicere verbum p̃tra filiū hominis remittitur ei z non ſi in ſpiritum ſanctū dicatur. fo.178.la.1

Quare magis in hac quinta parte libri agi tur de effuſione iracūdie dei z de plagis nouiſſimis:potius q̄z i aliq p̃cedētiū: z in illis ſit ꝓſumata ira dei.fo.178.la.2

Quando filius dei factus eſt homo:exē plum exhibuit humilitatis:quando ſa/ ctus eſt vitulus in ara crucis:exēplū pa tientie:quando reſurrexit a mortuis:fi/ dei fortitudinem:quando in celum aſcē

dit:spem:quando misit spiritum scūm: ad se diligendis corda fidelium inflammauit. fo.178.la.2

Q sicut humilitatez sequitur patia: paiaz fortitudo fidei:fortitudinē fidei spes:spē vero amor dei q est ignis diuinus:ita su perbiā cordis comitatur in patientia: i patientiam infirmitas fidei:infirmitatē fidei desperatio:sperationem vero odiū qō est peccatū ad mortem:q; g odit deum aut ꝓximū:mortuus est ⁊ adhuc viuēs in carne i iferno sepultus ē. f.178

Q aliq arbitrantur multa esse alia grauiora peccata:q̄z nocua odij: sed nota qualr declarat esse maximum. fo.178.la.2

Q sicut anima hominis vita corporis est ita gr̃a spūs sci vita aie est:q ār nō amorē ꝟ odiū ꝟ mortuus ē. fo.179.la.1

Q odium in corde radicatum peccatum est ad mortem. fo.179.la.1

Q pro predicto peccato prohibet Joānes ne quis oret: quia pro odientibus non est orandum. fo.179.la.1

Q sicut ꝓsumatio legis est charitas:ita cō sumatio pctōrū est odiuz. fo.179.la.1

Q q̄diu aliquis odit: tam diu manet in morte. fo.179.la.1

Q teste veritate oblatio adeo non suscipitur ob peccatum odium:quia est ceteris grauius ⁊ deterius. fo.179.la.1

Q non est mirum si peccatū odij sit tam exsecrabile apud deū:qñ qdem ⁊ apud homines nihil eo sceleſtius:nihil odibilius sit:nā q̄tumq; sit tibi frater improbus ⁊ molestus:dū tñ de illius dilectione nō dubitas:equanimiter eū sustines ⁊ portas:si vero te ab illo odio scis haberi vix poteris ⁊ q̄tiscūq; blandiatur obsequijs:quasi q̄dam stercora blandimenta ipsa contemnis. fo.179.la.1

Qualis debet esse oro ꝓ odiētibus nos nota pulchra oratione. fo.179.la.1

Q qui scienter odit deū ⁊ mẽbra eius.s.ꝓximū suū:ipse peccat peccato in spiritū scūz:qō nō remittit i hoc:neq; i futuro seculo:⁊ dī aliter iniquitas. fo.179.la.1

Q sicut qui diligit indulgētiā suoꝝ peccatoꝝ:ꝓsequit(veritate attestāte). Dimissa sunt ei peccata multa.qñ dilexit multum:)ita q odit indulgentiam cōsequi non meretur. fo.180.la.1

Q peccatum odij qō vocatur iniquitas: ac si vorax Caribdis:que hominē trahit i profundum) metuē dū est:q; qō semel involuit:suffocat ⁊ occidit. fo.180.la.1

Q homo nō potest diu manere in eodem statu nā aut a bono:pgit in melius: aut a malo cadit in peius:nā sicut boni i melius:ita mali i peius ꝓficiūt.f.180.l.1

Q boni fidei sue addūt patientiam: patiē tie humilitatē humilitati spē: spei vero charitatē:sed mali incredulitati sue apponunt ipatientiā:in patientie superbiam:superbie desperationē:⁊ desperationi odiū. Sicq; fit:vt qūo electi in quinto loco accipiūt ignē diuinū.s.donū spiritus sci:ita reprobi velut in quita apostasia icidant in odiū:qō est ꝓtrariū charitati:⁊ ob hoc supra modū mortaliter peccat:q; in spūm scūm. fo.180.la.1

Q deus sustinet peccatorē vsq; ad tertiuz precipitium:parcens ⁊ miserans delinquenti in quarto terribiliter minat nō conuerso in tribus:in quinto vero non remittit nec i hoc seculo nec in futuro. folio. 180.la.2

Qūo ad ꝓpositū adducit ⁊ exponit illud prophete:vz. Sup tribus sceleribus poli ⁊ sup q̄rtū nō q̄uertā eū. f.180.l.2

Q desperatio est vicina peccato quod est ad mortem.s.odium. fo.180.la.2

Q primam perditionis causam: peccatum esse superbie omnibus catholicis notum est. Et hanc vnigenitus dei filius volens in prima fronte perimere vēturus ad redimendum mundum: non in sua maiestate venire voluit ⁊ virtutē ostendere potestatis:sed qui erat Deus factus est homo. fo.180.la.2

Q qui sciens paupertatem Christi regis sui erubescit egere Christum offendit positum in presepio:⁊ qui erubescit ascē

dere mite animal Christi ⁊ spumantis sibi equi arrogantiam querit: Regem suum ostendit quem super asinum sedisse reminiscitur. fo.180.la.2

Quomodo inducunt quatuor scelera moraliter nota pulchra. fo.180.la.2

Q in sexta etate mundi primo missi sunt apostoli:secūdo martyres:tertio doctores:quarto contemplatores::⁊ non audiuit eos mundus:⁊ ob hoc in quinto tpe missi sunt alij qui effunderēt sup genus pessimoꝝ phyalas iracūdie dei: vt induratum ⁊ occecatum ambulet in tenebris:⁊ nesciat quo vadat:donec i sexto tempore mittantur iudices contra illud qui auferant de terra memoriam babylonis. fo.181.la.2

Q quis q̄to magis diligit deū:tanto amplioꝝ zelo accenditur contra delinquentes:tum quia illos amplius decet zelari quorum vita irreprehensibilis est: tū q; non est vnde timeāt si aduersus eos scādalum concitatur. fo.181.la.2

Q magna est virtus in ore spiritualium virorum ad faciendam vltionem contra delinquentes. fo.181.la.2

Quis modus sit tenendus in corrigendo peccatorem. fo.181.la.2

Q oportuit preire spiritum mansuetudinis in apostolis ⁊ alijs predicatoribus:⁊ sequi tandem spiritum Helye:⁊ Helysei circa finem ad faciendam vindictaz in nationibus. fo.181.la.2

Q malus ⁊ peccator factus incorrigibilis ⁊ deterior ex increpatione incipit pseq: ⁊ adire medicum. fo.182.la.1

Que sit causa q; seua increpatio sanctorum dicta sit plaga nouissima:⁊ q; in ipsa cōsumata sit iracundia dei. fo.182.la.1

Q multotiens retinetur a sanctis per aliquod tempus: impetus ire Dei: eo q; simulent loqui peccatoribus verba dura:ne corruant in soueaz desperationis. folio. 182.la.1

Cur aliqui sancti viri loquantur peccatoribus humiliter ⁊ benigne quasi fratribus suis egrotātibus:⁊ alij i zelo q̄si hostibus dei:⁊ tñ vtriq; bñfaciāt. fo.182

Q Christus primo venit in spiritu lenitatis:sed ad iudicium venturus est quasi in spiritu ardoris:in primo aduētu animati sunt peccatores:sed in secundo timebunt etiam iusti. fo.182.la.1

Cur dicant plage nouissime. fo.182.la.1

Qualiter ad similitudinem ficulnee expectate vsq; ad quartum annum in quinto omnino succidenda:ita est in hac q̄rta etate ecclesia temporis succidenda ecclesia carnalis. fo.182.la.1

Q in bestia designatur multitudo infideliū psequentiū ecclesiā dei:i imagine:doctrina ipsius bestie:⁊ i nūero nois eius numerositas vitiorum. fo.182.la.2

Q beatus Augustinus commendat superlibrum psalmorum tres ordines fideliū: primum ꝟ laycorum:secundum clericorum:⁊ tertium:monachorum: vbi dicit se nullos compisse meliores q̄z qui i monasterio presecerunt. fo.182.la.2

Q ab ordine laycali exigitur specialiter victoria bestie:a clericali victoria bestie ⁊ imaginis a monachali vero bestie imaginis ⁊ numeri nois eius. fo.182.la.2

Q multi in ordine laycorum ⁊ clericorum perfectionez vite monastice seruauerūt: ⁊ seruant:⁊ econtra multi habentes habitū monachalē lōge sunt a pfectione illa quā hius figura prēdit. fo.183.la.1

Ad quid religiosus ingreditur claustrū nota de tribus votis. fo.183.la.1

Q non est monachus qui monachus dicitur sicut nec clericus:siue xp̃ianus qcūq; dicitur clericus ⁊ xp̃ian°. f.183.l.1

Q q vere monachus ē nihil reputat esse suū nisi nouū hoiez q ꝟ deū creatus ē: aūt opationē spūs sci i q̄ resonāt tres corde gīiales.s.fidez:spes ⁊ charitas.f.183

Q cor illud nō pōt absolute deū laudare: quod rerum imaginibus ⁊ mundi sollicitudine occupatur. fo.183.la.1

Q fine fide:spe.⁊ charitate:laudare deum corde ⁊ aio minime valem°.f.183.l.1

Tabula in exp̃one ſuper Apocal.

In ꝓalterio conſiſtit plenitudo legis. folio. 183.la.2

Ordo monachorum procedit ab ordine laycorum ⁊ clericoꝝ in typo ſp̃us ſci ꝓcedentis a patre ⁊ filio. fo.183.la.2

Quo viri ſpirituales oñr effũdere phialas ire dei ſup peccatores. fo.184.la.2

Quiſq; cauere debet ne in diſcreto zelo accendatur aduerſus proximos ſuos ⁊ percutiat fratres delinquentes: ipſe percutiendus ab alio: ſed tanto diſcat aliorũ culpis h̃ũiliter miſereri: q̃nto ſe miſericordia indigere cognoſcit. ſ. 185.la.1

Zonas pelliceas circa lumbos multi habẽt: ſed zonas aureas circa pectora pauci habent. i. carnis continentiam multi ſeruant: ſed munditiam mentis pauci poſſident. fo.185.la.1

Quomodo ſpirituales viri qui ſilentio vacant: audientes non conuerti populum ad pcutientẽ ſe: accenduntur zelo ⁊ tpe neceſſitatis ingerũt ſe ⁊c. fo.185.la.1

Helyas deſignat ꝓtẽplantiũ ordinẽ. i. heremiticum. fo.185.la.1

Sicut Helyas zelatus eſt pro domino: ⁊ tamen non effudit zelum ſuũ ſuper domum regis: ſed loco ſuo dimiſit Helyſeum: ita ordo heremiticus ordinẽ monaſticũ vt loco ſuo ſurgeret. fo.185.la.2

Ordo heremitarum inſtituit ordinẽ monachorum. fo.185.la.2

Ordo heremiticus preceſſit habens preparatas phyalas ſibi traditas: a iuſto Deo: ſed tamen ipſe non effudit eas ſed tradidit eas alijs effundendas tpe quo eſſent conſumata pcta. fo.185.la.1

Phyale ſunt pie traditiones patrũ: quibus perfectos inſtituerũt diſcipulos docentes eos operari iuſtitiam ⁊ zelari ꝓ ipſa: vt luceret lux eorum coram hominibus. fo.185.la.2

Illa eſt vera religio in conſpectu dei: q̃ ⁊ foris lucet ꝓ exemplũ: ⁊ intus accenſa eſt ꝓ ardorem iuſtitie. fo.185.la.2

Ita ſibi conueniunt iſta duo. ſ. vita ſancta ⁊ zelus dei: vt alteruꝫ ſine altero deo placere non poſſit. fo.185.la.2

Qui ſe ipſum vſq; adeo miſerum eſſe deprehendit vt niſi miſereatur ſui deus dignus ſit ira: miſereri potius debet delinquentibus quam oſtendere zelum: folio. 185.la.2

Qui vult in peccatoribus exercere zelũ dei oportet ſancte eſſe vite: ⁊ habere manifeſta ſigna ſanctitatis vt non ſit q̃ poſſit arguere vitam eius ⁊ dicere. Ejice primum trabem de oculo tuo ⁊ tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui. fo.185.la.2

Indignatio diuina cecat oculos mentis hominum impiorum: vt non videant veritatem. fo.186.la.1

Sepe notandum eſt. ſ. q̃ ſingule partes huius libri habent propria tẽpora deputata ſibi: ly vniuerſa tempora omnibus partibus ſint communia ꝫ q̃ in manu huius opis ẽt ſub figura quinq; populorum intimatum fuit. fo.186.la.2

Singulum tempus a primo vſq; ad ſeptimum habeat in ſe aliquid quod pertineat ad paſtores ⁊ ſimiliter ad ceteros ordines: ⁊ vnuſquiſq; ordo a primo vſq; ad ſeptimum in ſeptem portionibus diſtinguitur. fo.186.la.2

Quare ſeptem angeli eſſe dicuntur q̃ egreſſi ſunt de templo ad effundendas ſeptẽ phyalas iracundie Dei: cum omnes ſint vnius ordinis: ⁊ vnius poteſtatis. folio. 186.la.2

Sex ſunt tempora: (ſed ſextũ ẽ duplex:) que data ſunt ad penitentiam populo Dei: in quibus electi percutiuntur vt profitiant: ⁊ reprobi ne excuſationem habeant de peccato ſuo: ⁊ vt reueletur eorum conſumata malitia in charitate iuſtorum. fo.186.la.2

Ecclefia p̃mitiua q̃ collecta ẽ i iudea ex circunciſione dicta ẽ terra. ſ. 187.la.1

Ecclefia gentium deſignatur in mari. folio. 187.la.1

Populus gẽtilis incepit a Japhet vſq; ad Chriſtum. fo.187.la.2

Abbatis Joachim

Tertium tempus eccleſie incepit a Conſtantino imperatore. fo.188.la.2

Humanum eſt incidere aliq̃n in errore ſed ꝓ defenſione erroris pſequi catholicos ⁊ eorum ſanguinem fundere: diabolicum eſt. fo.188.la.2

Vana eſt oĩs caſtitas ⁊ oĩs religio q̃ nõ ẽ fundata ⁊ ſolidata in radice h̃ũilitatis etiam ſi pro ſua excellentia videt trãſcẽdere aſtra celi. fo.189.la.1

Ypocrite q̃ ſe ſcõs ⁊ iuſtos ac ceteris ſe digniores putãt: ſi ab aliquo increpant: tãto magis accẽdũt ira: quãto nihil eſſe putant vitam aliorum. fo.189.la.1

Solent prædieti qui ſe iuſtos reputãt: cõqueri ꝓcurrentibus ad ſe: ⁊ exponere illis vitã ſuã: vt ſciant q: zelo inuidie ⁊ liuore odij arguunt. fo.189.la.1

Carnales homines ſcandalizant q̃ vident lites ⁊ diſcordias inter eos: quos ſcõs ⁊ iuſtos reputabant. fo.189.la.1

Hoies carnales eſtuãt ⁊ accendunt ira aduerſus pſequẽtes ypocritas quaſi homines pditos: quos ipſi ex multo tẽpore ſcõs inter hoies fore teſtati ſũt ⁊ credebant ſeu predicabant. fo.189.la.2

In quinto tempore claruit generalis eccleſia. ſ. ordo clericoꝝ: ⁊ quẽtualiũ religioſoꝝ in cuius temporis calce ſumus. folio. 189.la.2

Antixp̃s regnauit a principio eccleſie i membris ſuis. fo.189.la.2

Religioſi mali ſunt deteriores q̃ſ alij ſeculares vt ait Aug. Multos cõperi meliores q̃ſ qui in monaſterijs pfecerunt: ⁊ ecõtra: nullos cõperi deteriores: q̃ſ q in monaſterijs defecerunt. fo.189.la.2

Tales religioſi mali ſupra modum ãbiũt regnaꝝ ſupra fratres ſuos: vñ merito auferetur ab eis regnum dei. fo.189.la.2

Ambitioſi cũ a coequalibus quo ad habitũ increpant indigne ferũt nõ attẽdentes: q̃ habitus nõ pfit: ſed obſit: ſi habitus a vita diſcordet. fo.190.la.1

Odiũ occecat mẽtẽ: nã q̃ odit fratrẽ ſuũ in tenebris ẽ ⁊ lumẽ nõ vidit. fo.190

Cũ huius carnales hoies ãbitioſi: ſi q̃ſ impediti a viris ſpiritualibus: non pñt otinere quod cupiunt: pre nimio dolore cordis in detractionem eoꝝ q̃ ſe increpant protinus erumnunt. fo.190.la.1

Qui dũ increpant ſuſtinẽt patienter: ⁊ iuſte ſe argui ꝓfitent: paulopoſt ſi pſeuerãt in patiẽtia: ſupueniente gratia inuenĩũt pſolationẽ ⁊ pſolati bñdicunt dñz: q̃ ſaluat ſperantes in ſe. fo.190.la.1

Q̃ dũ corrigunt ipatientes ſunt: primo lantãt dẽtibus correctores ſuos: deinde creſcẽte i patiẽtia ⁊ malitia: vſq; ad blaſphemias creatoris erũnũt. fo.190.la.1

Q̃ a principio nõ reſiſtit ꝓcipiscẽtijs ⁊ vitijs dũ tps eſt penitẽdi: ad extremuꝫ multiplicatis doloribus: (q: nõ lz quod libz:) ita ſagittis tẽptationũ iteriora cordis ſui vulnerari ꝓtingit vt plerunq; ⁊ inuitus rapiatur animus ad blaſphemiam: ⁊ querẽs penitentie aditum inuenire non poſſit. fo.190.la.1

Stulti ſunt q̃ differunt de die in diẽ conuerti q: q̃ promiſit miſericordiã peccatori quacunq; hora peniteat ex toto corde ſuo: dare ſe ſemꝫ er peccantibus affectũ penitẽtie: nõ promiſit: vnde dixit dominus. Cõtendite initiare per angũſtã portam: quia dico vobis: multi querent intrare ⁊ non poterunt. fo.190.la.1

Quinta phyala iracũdie dei effuſa eſt ſupra eos q̃ videbãt eſſe de familia domus dei: ⁊ ordinib⁹ pfectoꝝ. ſ. clericoꝝ religioſorum. Sexta vera phyala effundet ſupra irregulares ⁊ mundanos: ſicut milites ⁊ negotiatores terre. fo.190.la.1

Flumẽ Euſrates influebat quondã opulẽtiſſimã illã antiquã Ba. fo.190.la.2

Ciuitas Romana eſt noua Babylon ⁊ meretrix que ſedet ſuper aquas. i. populos romani imperij. fo.190.la.2

Aquas ſiccari eſt exercitus debilitari ne poſſint reſiſtere regibus ⁊ gentibus infidelium venientibus ab ortu ſolis quod ad literam intelligitur. fo.190.la.2

Poſt deſolationem romani impery re-

uelabit Antixps qui habebit in comitatu suo militia hoiuz pditoz t cateruaz falsoz clericoz t quasi prophetaruz suorum: vt quocent reges infideles ad euacuandum regnum christi: que vocatur bestia que ascendit de terra: que dicit pseudo prophetā. fo.190.la.2

Cum consumati videbunt verba q̄ Johannes loquit in hoc capitulo: ppe erit aduentus dñi: adeo vt ex illa hora oporteat electos esse suspctos t pparatos ad aduentū iudicis nescientes qua die aut hora venturus sit. fo.191.la.1

Exemplū de diluuio tpe Noe adductū a dño t illō apli. Cū dixerit pax t securitas ꝛc. intelligēdū magis ē de iteritu babylonis q̄z de extremo iudicio. fo.191

In sexto tempore sextus angelus effundet generaliter phyalā suam cōtra oēs reprobos: q ptinus pcussi exterminabūtur de terra. Et mox sequetur septimus angelus effundēs t ipse phyalā suā sup electos: nota. fo.191.la.2

Ecclesia quinti temporis dicta est sedes dei: t ecclesia generalis que dicta est in spiritu Hyerusalem: que conflictum habet cum ecclesia malignantium: scilicet babylonis. fo.191.la.2

Cum deus vult per successionē temporum mutare statū ecclesie: pcedūt ante aliquod annos nuntij sui aut miracula faciendo t denuntiando: vt. s. somnolēti ac desides excitent a somno mortis. s. peccatorum suorum: t vt taz ipsi q̄z alij intelligāt q̄ nouuz aliquid facturus est dominus super terram. fo.191.la.2

Quare nō pferūt vsq̄z modos volentes se t Christum vlcisci contra infideles t recuperare terrā sanctam. fo.192.la.1

Qualiter ipiuz grecoz dabit: isnūc datū ē gētibus infidelibus: t ꝛre. s. 192.la.2

Vsus ē sanctaz scripturaz: vt sepe paralicuius rei accipiat p toto t qd agit i pte referat ad totū: nota ꝛre. s. 192.l.2

T si diuersa sunt p tpe accidētia: vna ē tñ reproboz oiuz: sicut t electoz: voluntas: nā audiūt filij iudeoz reprobasse patres eoz iesum nazarenuz quasi seductorem t hostem legis sue: t placet eis studium patrū suoz: adeo vt crucificant t ipsi voluntate quem non possunt perse qui actione. fo.192.la.2

Deus gḡaliter in gnq̄z tpibus sustinuit patienter t pmisit regnare babylonem in delitijs suis: affligi vero filios Hyerusalem a filijs Babylonis: donec istorum iustitia: t illorum iniquitas compleatur ꝛc. fo.193.la.1

Sexto tempore nō erit tribulatio aduersus electos a filijs Babylonis. i. a falsis christianis qui dicunt sed nō sunt xpiani: quia iam deleti erunt. fo.193.la.1

Carnales homines qui diligunt mundum: t ea que sunt mundi nequeūt patienter ferre cum audiūt vīr perire qō amant putantes nihil esse iocundius vita psenti. fo.193.la.2

Latro q̄ i cruce dixit dño. Si filius dei es: salua temetipz t nos: erat crucifixus ad similitūdinē partez domini. fo.193.la.2

Qualr reprobi xpiani blasphemāt contra xpz dicētes: que necessitas fuerit eū patinā si omnipotēs est poterat sine passione nos saluare. fo.194.la.1

Vtile sit videre t scire dānationē meretricis magne: q̄ q nescit q̄d passura sit p errozibus suis: de facili decipitur mutibus oculozum suoz. fo.194.la.1

Patres catholici dixerūt romā esse hāc magnā meretricē: nō quo ad ecclesiā iustoz q̄ peregrinata est apud eā: sz quoad multitudinē reproboz: q blasphemāt t impugnant opibus iniqs eandē apō se pegrinantē ecclesiā. fo.194.la.1

Q̄uis Roma sit principaliter intelligēda ipsa famosissima meretrix t babylon nō est tū in vno regno aut puincia que rēdus locus huius meretricis: sed in toto ipio romano eoz maxie quoz maioz ē facultas t volūtas peccādi t ducūt vitā luxuriosaz t delitijs affluēt. s. letātur cum malefecerint ꝛc. fo.194.la.1

Reges terre in hoc loco intelligūtur plati quibus pcessuz est regimē animaruz t fornicātur cū babylone. fo.194.la.1

Q̄ desiderat episcopatū ad hoc tm̄ vt sit pater orphanoz t iudex viduarū: bonū opus desiderat: q̄ āt desiderat vt fiat magnus t amicus diuitum t affinis potentum fornicantur. fo.194.la.2

Per vinuz qō propinat fornicaria intelligitur dulcedo voluptatis eius: t noie fornicationis: omnia peccata volūtarie commissa principaliter tū vitiuz corruptionis babylonice. fo.194.la.2

Q̄ amor t ardor luxurie regnāt in diuitibus huius mundi. fo.194.la.2

Duo sunt que nō omittunt hominem videre ruinam filiozum huius mundi. Sollicitudines. s. terrene t sensus litere que occidit. fo.194.la.2

Q̄ otiū tibi in legendo: pax t silentiū necessaria sunt si vis intelligere que legis. folio. 194.la.2

Si. n. sic semper accipis que legis: vt legis: carnalis intellectus te ad inconueniens sepe ducet: nam spiritus est qui vnificat: caro āt nō pdest qcq̄z. fo.194

In hac sexta parte est ita sermo cōmixtus vt nonnulla intelligenda sint sm̄ literam t nonnū la sm̄ allegoriam t ꝛre nota. fo.195.la.1

In hac sexta parte libri t in sexto tempore archana mysteria aperiētur electis t erit liber ad liquidū apertus: q̄ aduenit statutum tempus dictum a Daniele: vbi dixit: q̄ clausi t signati erunt sermones vsq̄z ad statutū tps. fo.195.l.1

Vbi copia est diuitiarum ibi est enormitas vitiozum. fo.195.la.1

Q̄ filij Hyerusalē offendūt verbo vel opere erubescūt nimis t querāt abscondere reatū suū corā deo t hominibus ne forte scādalizētur boies t peccēt: aut deus indignatus puniat eos: abscondunt autē cū pnitētia agūt. Filij autem babylonis econtrario modo. fo.195.la.1

Nō tm̄ romana ciuitas extimāda est babylon: sed vniuersa multitudo hoiuz impioz t natoz sm̄ carnem. fo.195.l.2

Bestia que fuit t nō est: est populus infidelis de secta mahumeth: t qō dicit fuit t nō est: sexto tempori ecclesie ascribendū est: sub quo pcussa prius babylone. s. ipa meretrice: superabit a xpo. s. a fidelibus ipsa bestia t dicit nō est: q̄ cessare opz velut ad horam feritatis ipsius prevalente Christo cū militibus suis: t post modicum ascensura est que putabatur interfecta t ꝛre. fo.196.la.1

Hoies carnales videtes iterū populū i fidelē extra christianos pugnare scādalizabuntur dicentes. Si iste Christus esset filius dei: vt dicitur nequaq̄z pseutio infideliuz que nup sedata est iterum surgeret in tanta potentia sed apparet q̄ nihil potest. fo.196.la.1

Septem regum hic scriptorum primus fuit Herodes cum successoribus suis: secundus Nero t iste cum successoribus suis ꝛc. tercius Constantius: quartus Mahumeth vel potius Cosdroe: cum successoribus suis. fo.196.la.2

Quintus rex est ille qui primus in partibus occidius cepit fatigare ecclesiam p in festuras ecclesiarum: ob quam causam multa scismata t tribulationes orta sunt ex eo tempore in ecclesia dei: cū successoribus suis. fo.196.la.2

Sextus rex est ille de quo dicit. Et vnus est: in cuius tempore aperienda est ad liquidum reuelatio: t percutienda est nouā babylon. s. roma ab eodem rege t cōplicibus suis. fo.196.la.2

Post percussionem babylonis: occidetur septimus caput bestie: quasi ad mortem: t dabitur trāquillitas t respiratio ecclesie christi: deficiente omnino imperio babylonis. fo.196.la.2

Predicta bestia veluti de morte resurget ascensura de abysso: vt faciat adhuc vnā persecutionem veluti in octauo loco: t protinus t ipsa in interitum ibit ne amplius resurgat. fo.106.la.2

Tabula in exp̃one super Apocal.

Q dubium est an prius decem illi Reges conuenientes cuz aliquo magno Rege regnante super bestia & percussuri sint pariter babylonez & postea regnaturus sit ille qui tres illorum regũ humiliabit facturus plũ ꝓtra xp̃m. fo.197.la.1

Q nisi prius siccentur aque: ideſt populi seu exercitus xp̃iani impij regesi fideles nõ p̃nt venire ꝓtra fideles. fo.197.l.2

Q venturi sunt in fideles qui omnes vno animo odiunt Christianos: & maxime Romanum imperium: vt desolataz faciãt fornicariã a filijs suis: & a sba & occidant eos in ore gladij. fo.197.la.2

Q in dicta tribulatione ab ifidelibus vna erit persecutio que inuoluet christianos in die illa: sed non vnus profectus: quia alij per ipsam coronabuntur martyrio: alij cognoscentes reatum suum q̃ merito ea patiantur: veniam consequentur & viuent. Alij blasphemantes Christum & dicentes. Si hic esset filius dei quem colimus nõ sineret nos tradi in manus inimicorum suorum: tradentur de terra: folio. 197.la.2

Q Roma ẽ illa ciuitas magna & noua babylon & meretrix: in qua ciuitate ẽt peregrinat hyerusalẽ ciuitas scã. fo.198

Q non solum illi boni vel mali tribulãdi intelliguntur qui Rome habitant: sed omnes qui pertinẽt ad imperiũ eius q̃z uis sit diuisum & dilaceratum in partibus. s. imperium latine lingue principaliter. fo.198.la.1

Q aliqui contempta expositione sanctoz patrum. s. Augustini & Hyeronimi: de eo quod dictum est de Roma adherent illi verbo beati Gregorij qui dicit se audisse: q̃ beatus Benedictus propheta uit q̃ Roma nõ destruet ab ifidelibus: sed terremotibus fatigata in seipsa marcescet: quod quidem verum est de membus sed non de habitantibus in ea cõtra quos iratus deus tot ac tanta ei minatur mala.. fo.198.la.1

Q angeli qui dicuntur egredi de templo sunt predicatores & viri sancti de ordine conuentualium: qui autem dicuntur descendisse de celo sunt solitarij & contemplatiui. fo.198.la.2

Q angeli effundẽtes phyalas ire dei egre diuntur de templo: ideſt ordine conuentualium. fo.198.la.2

Q reges terre hic intelliguntur prelati ec clesiarum: quoruz aliqui imo multi fornicant cum babylone. fo.198.la.2

Q mercatores terre qui diuites facti sunt de delitijs babylonis: sunt falsi sacerdotes & ypocrite qui inhiãt temporalibus lucris: & querunt verbis subdolis placere diuitibus huius mundi extrahentes ab eis elemosynas: vt ipsi diuites fiant & possint de cetero in delitijs viuere. folio. 198.la.2

Q sustinet deus peccatores & filios babylonis quamuis etiam continue pſequantur electos. Sed cum peccator ponit os suum in celum. s. blasphemando quotiensc̃unq̃ contingit ei aliqd aduersi: tũc vltra pati nõ põt deus. fo.199.la.1

Q non semper precipit dominus orandũ soꝛe pro inimicis: maxime si sint inimici dei: sed pro tpe. i. vsq̃ ad tempus statutum. s. penitentie: nam cũ venerit tẽpus iudicij nõ ẽ ãplius orãdũ. fo.199

Q negociatores terre sunt sacerdotes: bruti animales qui manducant peccata populi: qui vendunt orationes & missas p denarijs faciẽtes domum orationis apotheca negotiationis & forum publicum &c. fo.200.la.2

Q merces auri & argenti: & lapides pretiosi: margarite: & byssi: & purpure: & simila spiritualiter intellecta: commissa sunt sacerdotibus & clero non vt commutẽtur pro carnalibus sed pro spiritualibus ideſt pro animabus fideliuz & operibus bonis. fo.201.la.1

Q aliquibus a deo commissum est aurum sapientie & argentum eloquentie ad vtilitatem ecclesie: sed tamen p̃ter hoc: non electos dei: (qui plerunq̃ despecti habent)

habent̃ edificare querunt: sed magis adherere diuitibus huius mundi loquentes eis placentia: vt honorentur ab eis: & questũ querãt ampliorẽ. fo.201.la.1

Q multis commissa sunt sacramenta diuina designata in margaritis & lapidibus pretiosis pro salute viuorum & mortuoꝛ sed nolunt ea dare aliquibus nisi: aut accipiant aliquid: aut accipere sperent. folio. 201.la.1

Q q̃ ẽ tantorum scelerum in vrbe scorni caria. i. roma principaliter manet: ideo ad iustum superni iudicis pertinet examen: vt magna illa meretrix que prouocat alios ad scelera sua iudicetur prius: qui aũt ab ea seducti sunt reseruẽtur ad luctum videntes ablatum sibi gaudiuz. &c. folio. 201.la.1

Q non possunt mẽtes carnales de leui oblinisci eorum que amauerunt maxime: cum non habeant consolationem de celo aut aliquid esse putent celi gaudia respectu terrenoꝛũ: q̃z animalis homo nõ percipit que sunt spũs dei. fo.201.la.2

Q concupiscentie gule maxime & principaliter manet in pomis pinguibus & potionibus in quibus delectatur babylon. folio. 201.la.2

Q non solũ nonnulli epi & sacerdotes implicãtur negotijs babylonis: vt diuites fiunt: verum ẽt nonnulli abbates & monachi & alij religiosi. fo.202.la.1

Q per gubernatores intelliguntur prelati cenobiorũ & naues sunt monasteria ipsorum religiosorum. fo.202.la.1

Q hij omnes carnales qui diligunt ipsaz babylonem videntes excidium eius: & aliarum ciuitatum nobilissimaz: ac eas esse sine habitatore grauissime lugebunt & flebunt q̃z temporaliter: & carnaliter amauerunt. fo.202.la.1

Q carnales homines nesciunt cogitare nisi gloriam carnis: & si legunt in canonicis libris minus intelligunt: aut plene intelligentibus fidem exhibere nõ possunt. fo.202.la.1

Q sicut oleuz infundere super caput significat gaudium: ita puluerem tristitiam. folio. 202.la.1

Q rex theodorice tactatus fuit in olla vulcani miraculose a papa iohãne. f.202.l.2

Q sicut filij iuda erepti a viculis illius antique babylonis & reuersi ad patriã cantico letitie cantauerunt: ita & nos cuz percusserit deus emulam nostram. s. nouam babilonem cantabimus alla: nõ q̃ ipsa corruet: sed q̃ (ipsa ruente) nobis relinquetur libertas. fo.203.la.1

Q sicut quater facta fuit letitia magna a populo iuda reuerso de babylonia q̃ ter cantabitur alla ab electis in ecclesia post ruinã meretricis. fo.203.la.1

Q statim post ruinã noue babylonis tãta erit letitia electis dei q̃z non fuit a diebus cõstantini imperatoris. fo.203.la.1

Q sicut sexto signaculo inchoate percussa est babylon metropolis ciuitas chaldeorum a medis & soluta ẽ captiuitas iudeorum & reedificatum est templuz: ita & inchoato nunc sexto tempore percutietur noua babylon & electi liberabuntur &c. folio. 203.la.2.

Q ab electis in ecclesia cantabitur primũ alla propter peremptionem adultere: & secundum alla propter liberationem ecclesie persecute oppresse ab ipsa adultera. s. babylone. fo.203.la.2

Q in hoc libro quatuor animalia designãt quatuor spãles ordines: & sedes seu thronus dei gñalem ecclesiã. fo.204.la.1

Q predicti quatuor ordines non recipiũt in se nisi perfectos & probatos ecclesiastica generalis: & vita communis ita est tẽperata a patribus sanctis: vt recipiat imperfectos vt non excludat in christo parvulos: sed mea sint fortes & infirmi. folio. 204.la.1

Q dicta vita communis habet fructũ centesimũ sexagesimũ & trigesimũ hij conte platores in claustris operatores in ministerijs erudiendos in scolis. f.204.l.1

Q due sunt perfectorum ecclesie que quã

dã

ſt communiter inceperunt.ſ. predicatiũ
deſignata in Petro:z contemplantiuz
deſignata in Joanne. fo.204.la.2

Q; dicere angeli: eſt aliquid exponendo
narrare:ſcribere autem audientis:eſt in
cordis volumine aliquid memoriter re
tinere. fo.205.la.2

Q; beatus Joannes in hoc libro gerit ty
pum piorum auditorum. fo.206.la.1

Q; maioris meriti eſt credere quod neſci
tur:q̃z querere intellectum in ſcriptura
per quem perueniatur ad fidem: ſo//
lio: 206.la.1

Q; hebdomada quinta quadrageſime qua
nos vocamus de paſſione:greci vocant
ſextam z quid ſignificet myſtice: Nota
folio. 206.la.1

Q; inſtitutiones grecorum in multis my
ſtice intelligũt apd latinos.fo.206.l.1

Q; in quinquageſima: ſolemniter incipit
abſtinentia grecorum:qualiter deſignat
duplicem tribulationem ſexti tempo//
ris. fo.206.la.1

Q; i.6.tpe erit duplex tribulatio.fo.208

Q; ante alleluia quod hic a ſanctis canta/
tur:z poſt erit tribulatio contra eccleſiã
dei quod myſtice in off cio ſabbati ſcti
continetur. fo.206.la.2

Q; opz ſeptem tribulationes pati eccleſiã
anteq̃z perfecte conſequatur quod dicit
apoſtolus.Ubi ſpiritus dñi:ibi libertas
z impleatur id quod ſcriptum eſt: per/
cutiam vos ſepties propter peccata ve/
ſtra:quaz q̃tuor trãſierũt. fo.206.la.2

Q; duorum vltimorum capitum draco//
nis prelianorum contra fideles:primũ
erit ille rex:qui ſedet ſuper beſtiam aſcẽ
ſurram de mari:ſecundum vero ſuper
beſtiam aſcenſuram de terra.i.pſeudo p
phetam. fo.207.la.1

Q; dubitatur ab aliquibus an Chriſtus p
ſonaliter ante diem iudicij veniat ad pu
gnandum contra predictas gentes pro
electis ſuis:an non:ipſe autem tenet q̃
ſic. fo.207.la.1

Q; beatus Auguſtinus ſe neſcire profite//
tur:vtrum circa principium illius'tem/
poris quod vocatur iudicij dies:an in fi
ne:futura ſit reſurrectio mortuorum.
folio. 207.la.2

Q; per angelum qui ſtat in ſole in hoc lo
co intelligitur Helyas prophęta cui da
ta eſt proprietas vite contemplative.fo//
lio. 209.l.1

Explicit tabula ſexte partis.

¶ Incipit tabula ſeptime partis.

QUod ſeptimũ tps eccle ẽ vltima etas
ipſius eccleſie z mũdi:z i ea ẽ tertius
ſtatus mundi:vbi quoq̃ ſabbatiſmus: q̃
etas deſignatur per illud geneſis vz. Et
requieuit deus die ſeptimo ab oi opere
qd parrarat:z benedixit diei ſeptimo z
ſanctificauit illum. fo.209.la.2

Q; ſcdm beatum Auguſtinum z remigiuz
vltimus dies iudicij non eſt ſemper acci
piendus pro vltimo articulo finis mun
di:ſed pro vltimo tempore z vltima eta
te mundi.nam poſt caſum antichriſti per
quot dies tendatur hoc vltimum tps z
etas mundi incertũ eſt. fo.210.la.1

Q; draco in ſeptimo ſuo capite ad extre/
mum pugnaturus eſt contra Chri//
ſtum z eius eccleſiã deſperatius z atro/
cius. fo.210.la.1

Q; ſeptima etas que vocatur ſabbatum:
erit breuis. fo.210.la.2

Q; q̃ ſupabit a fidelibus beſtia z pſeudo
propheta Antichriſtus:iam tunc erit in
mundo z preſens. fo.210.la.2

Q; opinatur q̃ Antichriſtus videns ſe ſu/
peratum a fidelibus abſcondet ſe a con/
ſpectu electorum ad horaz z conferet ſe
ad gentes ſythicas:vt vocato gog cum
exercitu iterum veniat. fo.210.la.2

Q; poſt traditionem beſtie z pſeudo pro/
phete in ſtagnum ignis non ſtatim dra
co ipſe eradendus ſit etiam in ſtagnum
ſz mittendus in carcere ad tẽpus. ſo//
lio. 210.l.2

Quomodo verã ſit opinio eorum qui di/
cunt remanere tempus poſt caſum An/
tichriſti. fo.210.la.2

Q; videtur velle textus huius libri q̃ in/
choato ſexto tẽpore producturus ſit dia
bolus ſarracenos contra chriſtianiz im
periũ z tradenda ſit babylon in manus
eorum iudicanda z deſtruenda ab eis z
tandẽ poſt multa mala illata fidelibꝫ ipſi
quoq̃ a fidelibꝫ ſupandi ſunt.ſ.220.l.1

Q; predicto prelio peracto erit pax in ec/
cleſiã dei qua in breui conſumata:iteruz
draco excitauit ipſam mortuam apparẽ
ter beſtiam.ſ.paganos z addet illis pſeu
do prophetas in adiutorium z rurſum
fortius contra chriſtum fideles pugna/
bunt z tandem a Chriſti militibus ſupe
rabuntur z mittentur beſtia z pſeudo p
pheta in ſtagnum z diabolus incarcera
bitur a Chriſto vſq̃ ad tempus ex cete
ri conuertentur ad dñm. fo.210.la.2

Q; ipſo prelio conſumato erit magna pax
in eccleſia chriſti qualis non fuit ab ini/
tio ſeculi cuius terminus z finis erit in
arbitrio dei. fol.210.la.2

Q; deniq̃ ipſa pace completa:egreſſus dia
bolus de carcere adducet ſecum gog z
exercitum eius z committet adhuc ter/
tium preliuz valde grauius duobus pri
mis:poſt qd punitus omnibus qui ſecũ
venerint:ipſe quoq̃ diabolus poſt om/
nes tradẽ in ſtagnũ ignis.fo.210.la.2

Q; iſta tua prelia tam(fortaſſis)erun v ci/
na:vt Antichriſtus poſſit omnibus in/
tereſſe:maxime autem ſecundo z tertio
nota. fo.210.la.2

Q; aliqui putauerunt ex occaſione huius
loci vbi dicitur q̃ diabolus ſit incarce/
rãdus per mille annos: q̃ ſeptima etas
protelari deberet mille annis: que falſi/
tas ab auguſtino deſtruit.fo.211.la.1

Q; illud qd dixerunt quidam carnales ho
mines q̃ dominus Jeſus cum ſanctis
ſuis vacaturus eſt carnalibus epulis mil
le annis poſt reſurrectionem generalem
olo ẽ auerſũ a fide z erroneũ.ſ.211.l.1

Q; eo tempore tollitur regnum a diabolo:
quo incipit regnare in humano genere
ſpiritus diuinus quem dicimus eſſe iſtũ
angelum qui deſcendit de celo ad cupiẽ
dum ſpiritum iniquum. fo.211.la.1

Q; abyſſus hic deſignat populum infide/
lem: fo.211.la.2

Q; diabolus habere clauem abyſſi ſigni/
ficat habere quandam poteſtatem exer/
cendi opera ſua: in populo infideli: i
quam aliquandiu habẽs Diabolus ma
le vtitur ea:quam notiſſime habebit ſpi
ritus ſanctus iure victorie auferens illi
regnum z poteſtatem. fo.211.la.2

Q; datur Diabolo adeo talis clauis z po/
teſtas aperiendi puteum abyſſi z produ
cendi ex ea beſtias z reptilia terre pro/
pter peccata hominum impiorum eo/
rum:ſcilicet qui confitentur ſe noſſe De
um factis autem negant. fo.211.la.2

Q; Angelum habere in manu ſua cathe/
nam magnam eſt virtus concordie quã
habet ſpiritus ſanctus ad ſeruanda cor
da fidelium in vinculo pacis:z hec ſola
eſt cathena qua tenetur Diabolus com
peditus dum non poteſt inuenire: qua
parte ingrediatur vt noceat z virtus ſu
um pro ſolite effundat. fo.211.la.2

Q; tẽpus incarcerationis: Sathane de/
ſignatum in mille annis itelãgitur a re
ſurrectione domini vſq̃ ad tempus ſo/
lutionis ipſius. fo.211.la.2

Q; Sathanas tempore ſue incarceratio/
nis:concluſus eſt a Deo in cordibus gẽ
tium ſithicarum:ſcilicet tartarorum:cõ
tra libitum ſuum:quia non licet ei pro/
ducere dictas gentes cõtra fideles vſq̃
ad ſtatutum tempus. fo.211.la.2

Q; poſt ruinam ſeptimi capitis Draco/
nis erit pax:z poſt pacem perſecutio de
ſignata in cauda Draconis:ſcilicet gog
cum ſuo exercitu gentium ſithicaruz:in
terim tamen ante predictum z vltimũ
prelium omnes infideles: tam iudei q̃z
gentiles conuertentur ad Chriſtum.
folio. 212.la.1

Idem tempus duratione itelligitur incarcerationis draconis ⁊ regni ſanctoꝝ cum chriſto. ſo.212.la.1

Quomodo concordet dictum Ezechielis de gog ⁊ dictum pauli apoſtoli: mortui qui in Chriſto ſunt reſurgent primi. ſolio. 212.la.2

Dubitatur propter ea que hic dicuntur de ſanctis an protinus poſt reſurrectionem ſuam abſq; terribilis illius iudicij examine ⁊ abſq; interuallo dieruꝫ intraturi ſunt ad eternam vitam: ceteri vero non ſtatim ſed poſt conſumationem iudicij. ſo.212.la.2

Quomodo illud predictum poſſit ſtare ſi poſt dictam reſurrectionem mortuorum adhuc relinquende ſint alique gentes q̄ ſeducende ſint a diabolo. ſo.212.la.2

In illa vltima tribulatione gog: erunt cenobia monachorum quaſi caſtra ⁊ eccleſia generalis dilecta ⁊ electa ſicut ſol ⁊ erit pax in orbe terrarum. ita q; nihil mali ſuſpicabuntur homines: ⁊ ſic ex inſperato veniet ſup eos gog. ſ.212.l.2

Diligenter notādum eſt q; beſtia ⁊ pſeudo propheta mittentur in ſtagnū ignis in fine ſexte etatis: ſed draco.i. diabolus in fine ſeptime poſt dies illius qui vocatur gog. ſo.213.la.1

Magni doctores videntur ſentire gog eſſe illum quem ducit apoſtolus: aduerſari ⁊ extolli ſupra omne qđ dicitur deꝰ aut colitur ⁊c. ſo.213.la.1

Auctor non videtur gog eſſe antichriſtum: ſed principem exercitus antichriſti: vt ſupra dictum eſt. ſo.213.la.1

Explicit tabula ſeptime partis.

Incipit tabula octaue partis.

Otho ſicut initiū oīs iuſtitie videt p timere ad patrem ita conſumatio pertinet ad ſpiritum ſanctū: ſo.213.la.1

Diem pentheccoſtes valde ſolemnem: ceſſit obſeruatio quadrageſime in affli-

ctione ieiunij: deinde tempus paſche in iocunditate epularū. ſo.213.la.1

In ſex partibus huius libri agitur de totidez tpibus erumnoſis huius ſexte etatis mundi ad quaz pertinet vita actiua ⁊ in ſeptima parte libri. ſeptima etas mūdi ſimpliciter continetur: ⁊ erit vita cōtemplatiua. ſo.213.la.1

Ōnis breue fuerit tempus ſeptime etatis: non tamen breue erit gaudium conſolationis iuſtorum. ſo.213.la.1

Secunda etas mūdi tante breuitatis fuit reſpectu prime: vt Noe qui iam vixerat ſexcentum annos ante diluuiū: vſq; ad finem ipſius etatis: ⁊ initium tertie permanſiſſe traditur. ſo.213.la.2

Sex partes libri huius pertinēt ad marthām que turbatur erga plurima: ⁊ ps ſeptima ad mariaz que ſedet ſimpliciter ſecus pedes dñi Jeſu. ſo.213.la.2

Initium ſeptime etatis: illucebit huic mundo a principio ſexte: ⁊ hoc quare vide. ſo.213.la.2

Populus latinus ad honorem filij proprietate miſterij electus eſt: grecus autē ad honorem ſpūs ſancti quibus non ceſſit traditum eſt a maioribus ſuis tempore quadrageſimali ſolemniter cantare alleluia: nobis aūt a maioribus noſtris ſilendum eſſe ab eodem cantico vſq; ad paſcha. nota. ſo.213.la.2

Incertum eſt an ſtatim cum dñs venerit in maieſtate ſua: ſederit iudicaturus: an poſt aliq̄ tempus ſeu dies: nā ſcm Auguſtinum oportet eſſe aliq̄ tempus medium inter horam aduentus eius: ⁊ diē in quo ſedebit in ſede maieſtatis ſue vt diuidat bonos a malis. ſo.214.la.1

Si Chriſtus non eſt ipſe perſonaliter venturus ad iudicandum Antichriſtū: ſed miſſurus: Archangelum Michahelem: ſed ipſe poſtea veniet in fine illius temporis quod reſtat poſt caſum Antichriſti: quomodo habet intelligi dictuꝫ apoſtoli: vbi dicit. Quem dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui: ⁊ deſtruet

illuſtratione aduētus ſui ⁊c. ſ.214.la.1

Beatus Hieronymus dicit dominum per ſe ipſum venturum ad deſtruendū Antichriſtum: cum in igne eum venturum ſcriptura commemoret: ⁊ beatus Petrus q; ignis cōſumpturus eſt gog. ⁊ exercitum eius. ſo.214.la.1

Si aperte loqueretur ſcriptura de aduētu filij dei: vt vz in ſuo ordine ſicut multa alia: non diceret dominus. De hora illa nemo ſcit niſi pater ⁊c. ⁊ ideo quaſi repugnantibus ſibi auctoritatibus diuinis: angustiamur pariter in hac parte: hebetamur: opprimimur ⁊ deficimus. ſolio. 214.la.1

Non eſt intelligendum vt peccata de q bus iudicati ſunt electi in hac vita a vicarijs Chriſti: ⁊ remiſſa ſunt: referenda ſint iterum in die iudicij: ſed referrrent bona ad confuſionem malorum: ſolio. 214.la.2

Hic ⁊ in qurata parte libri: nomine mortis: intelligendus eſt pſeudopro Mahometa ſarracenorum: ⁊ nomine inferni ille rex vndecimus regnaturus in fine ipſius regni: de quo tam multa locuti ſumus. ſo.215.la.1

Si aliſqui deſcendunt viui in infernum ⁊ ſtagnum ignis: (vt hic dicitur:) nō eſt credendum q; non moriantur ſicut ⁊ ceteri: ſed q̄z citius corpora eorum arabūtur doloribus: parturient nequas animas deputatas in penis: ⁊ corpora corrūpentur ſicut ⁊ ceterorum: quatenus receptura mala que geſſerunt: cū ceteris: a morte reſurgant. ſo.215.la.1

Reſurrectio prima: beatior ē reſurrectione ſecunda ⁊ mors ſecūda infelicior morte prima: quia reſurrectio prima pertinet ad gloriam ſanctorum: ⁊ mors ſecūda ad eterna ſupplicia reproborum: ſolio. 215.la.2

Retruſis impijs in inferno: apparebit celum nouum ⁊ terra noua. ſo.215.la.2

Sicut fluuius ſemper manans a ſuo fonte ⁊ a loco eminentiori: deſcendit ad pre-

ma ⁊ tamen ſemper eſt vbi manat ⁊ vnde emanat: ita Hyeruſalem illa ſuperna ſemper manens in celo: per humilitatē deſcendit: vide quomodo. ſo.217.la.1

Primus homo accipit lumen fidei: quod viuificat animam: deinde lumen ſcientie que magnificat viuificatam animaz. ſolio. 217.la.1

Duodecim lapides precioſi ſignificant duodecim apoſtolos: qui ſunt duodeciz fundamenta: ⁊ quomodo aptantur eiſdem virtutes: vide. ſo.225.la.1

Qui proponit vrbem edificare: primo inuenit loocum in quo fodiens iaciat fundamenta: ſecundo edificat muros: tertio ſtatuit portas ⁊ edificantur domus. ſolio. ſo.225.la.2

Ad ſimilitudinez terrene ciuitatis: ſundatur illa nobiliſſima ⁊ ſuperna ciuitas: primo loco fundamenti electus eſt populus Iſrael: vt fieret in eo prepara-tio huius nobiliſſime ciuitatis: ſecundo in aduentu domini electi ſunt duodeci apoſtoli: vt eſſent in fundamentis ciuitatis: ⁊ poſt ipſos filij ⁊ nepotes eorum in fide de populo gentili. ſo.226.la.1

In tertio ſtatu mundi eligēdi ſunt duodecim viri ſpirituales quando venerit ad fidem Chriſti plenitudo gentium ⁊ iudeorum ſed vtrum ex populo gentili an iudeorum: an vtriuſq; eligendi ſint incertum. ſo.226.la.1

Tempore tertij ſtatus: magna erit caſtitas electorum ⁊ veluti lilia ⁊ roſarū flores: purpureas coronas martyrū in candore ſequentur. ſo.226.la.1

Duodecim margarite per ſingulas portas: que ſimul ſunt centuz quadraginta quatuor: erunt adiutores illoruꝫ duodecim virorum in predicatione euangelij de qua dicit dominus predicabitur hoc euangelium regni in vniuerſum orbez in teſtimonium omnibus gentibus: ſolio. 226.la.1

Queritur quare hic eligentur centūqua dragintaquatuor adiutores: illoruꝫ duo

decim:cum nec ℳoyſes nec Chriſtus elegerit:niſi ſeptuagintaduos: ⁊ hic bis ſeptuagintaduos. fo.226.la.1
margarite duodene que vise ſunt i portis ciuitatis predicatores erunt euangelice veritatis:tempore quo iſrael cõuertetur ad dominum:quando ⁊ ℍelyas venturus eſt vt conuertat corda patruꝫ ad filios:⁊ adherebunt duodecim portis ſicut ſeptuagintaduo diſcipuli: duodeciꝫ apoſtolis ieſu chriſti.fo.226.la.1
cur potius in quinqꝫ partibus ciuitatis:q̃ in ſex aut ſeptem:dicit auctor: q̃ in opere pſalterij decem chordarum plenius aſſignauit rationem. fo.226.la.2
autem alie porte ciuitatis ab oriente: alie ab occidente:alie ab auſtro vel meridie:alie ab aquilone eſſe ſcribuntur: ad diuerſas gratiarum referendum eſt⁊ nota p ſingulas:ſingulas virtutes.fo.226.la.2
pertinet ad virum ſpiritualem docere intellectum ſpiritualem ſacre ſcripture ⁊ non ad virum animalem:ſed tantum ſuperficiē lre docere valet. fo.227.la.1
in ſex etatibus mũdi imponetur finis regno Babylonico: quo deſtructo perficietur in ſeptima etates quicquid minus erit in ſtructura ℍyeruſalem ⁊ vocatione vniuerſi populi futuri i ea:quatenus in futuro ſeculo quod erit: velut octauum:vniuerſam que pertinet ad eā appareant conſumata. fo.227.la.1
in ipſa ſeptima etate: in eccleſia ſancta erunt aperta viſcera pietatis dei: ⁊ omnibus patebunt:⁊ hoc ipſum non in caligine ignorantie:ſicut vſq̃ ad preſens: ſꝫ i plenitudine intellect⁹.fo.227.la.1
tunc non erit amplius obbrobriū: aut erubeſcentia eccleſie ſanctorum:ſicut aliquando:ſed decus ſublimitas ⁊ maieſtas:quia gentes conuerſe ad regē Chriſtum conferent gloriaꝫ ⁊ honorem ſuum in illam clariſſimam ciuitatē:vt poſſint ⁊ ipſe eſſe participes glorie ipſius: ⁊ proſternent ſe humiliter veſtigijs ſanctorū deprecantes vt earum memores ſint in orationibus ſuis. fo.227.la.1
non ſemper nomine ſpiritus intelligēda eſt tertia perſona trinitatis:ſed aliquāſi pro dono ſpiritus ſancti:vt in ℍelyseo: cum dicit.Oro vt fiat ſpiritus tuus duplex in me. fo.227.la.2
Chriſtus eſt lignum vite:in ſe ſimplex ſed multiplex in palmitibus ſeu etiam in propagimbus ſuis. fo.227.la.2
ſine operibus pietatis: fides mortua ē ⁊ doctrina inutilis. fo.228.la.2
huius verbi.Ego ſum. A.⁊ ω i.principium ⁊ finis:ter in hoc libro repetitio facta eſt:vt intelligamus ⁊ veluti p tres ſolemnes gradus pertenire nos oportere ad plenam notitiam deitatis: ſm q̃ tribus vicibus ⁊ tribus modis facta eſt reuelatio ſancti ſpūs.i.in colũba:iſufflatione ⁊ igne. fo.228.la.2
ſtole quibus induimur: ſunt opera iuſtitie que tamen ſepe polluũtur: velut ſanguine mortuorum dum inter bona opera que agimus multa quibus polluantur : quottidie committimus mala. folio. 229.la.1
Chriſtus fꝫ q̃ homo dicitur ſtella ſm vero q̃ deus ſol dicitur:⁊ fꝫ q̃ ſtella matutina precedit aduentum ſolis: ita reuelatio ⁊ manifeſtatio humanitatis ipſius proceſſit oſtenſionem maieſtatis: quia eſt verus ℍomo ⁊ verus Deus Chriſtus Jeſus. fo.229.la.1
beatus Joannes ſciēs:q̃ animales homines ſcandalizarentur de verbis huius libri non intelligentes alta myſteria ⁊ pfundas intelligētias que in eo ſunt: putarentq̃ opus pietatis addere vel minuere textui in aliqbus locis: proteſtatur ꝛc. fo.229.la.2
auctor petit a domino veniam ſi aliter q̃ ipſe voluit:⁊ ei placuerit in aliqbus locis preſumpſerit loqui : quia ipſe ſcit q̃ ſolum timor ⁊ amor eius coegit ipſum preſummere:ei gratias referēs q̃ decurſis tot ac tantis pelagis eum ad portum perduxit. fo.229.la.2

auctor obſecrat fideles dicens. Obſecro ⁊ vos fideles vt ſicut ego p veſtra ſalute laborem tanti oneris aſſumpſi cupiens dare vobis ſignificationem vt ſuggatis a facie arcus:ita ⁊ vos mihi manuum mie porrigatis:quatenus ſi in hoc aut alijs opuſculis meis erraui ſicut homo(licet in conſciētia nō habeā:)illi q̃ bonus eſt mihi indulgeat. f.230.la.1
auctor ex mandato romane eccleſie:ac eius licentia:hoc opus ſcripſit cuius auctoritati ſe in oībus ſubmittit. fo.230
ſi aliqua dicta in hoc opere minus bene forte videt habere:ac p hoc ab emulis trahi poſſent ad illicitū intellectū: querat diligenter defenſor veri in alijs ſuis opuſculis ⁊ inuenet ſufficienter. folio. 230.la.1

¶ Explicit Tabula octaue ⁊ vltime partis huius operis Abbatis Joachim.

Incipit epistola prologalis dñi Abbatis Joachiz florensis omniuz opusculoꝝ suoꝝ tã cõpilatoꝝ q̃ cõpilandoꝝ ab eo omniũqz iuditio ac examini romanę ecclesię pręsentãdoꝝ sub protestatione mãdãtis suis fratribus: casu quo accidat eũ e vita decedere anteq̃ huiusmodi opuscula ab ecclesia approbarentur.

Universis q̃ bus littere iste ostense fuerint: frater Joachiz dictus abbas de flore: eternam in dño salutem. Sicut ex literis dñi pape quondã clemẽtis (que apud nos sunt) percipi põt ex mandato dñi pape Lucij ⁊ dñi pape Urbani: visus suz aliqua scriptitasse: ⁊ hucusqz ⁊ quod occurret ad gloriã dei ⁊ vtilitatem legentiũ scriptitare nõ desitio: Deniqz librũ cõcordie quinqz voluminibus incisuz: expositionẽ apocalipsis octo partium titulis insignitã. Psalterium decem cordaꝝ tribus voluminibus cõprehensuz: prout deus inspirauit ⁊ facultas affuit ingenij: ad consumationez perduxi: preter alia que in paruis libellis: seu contra iudeos: seu contra catholice fidei aduersarios comprehendi: ⁊ si aliud duz suz in hoc corpore: possedatur ad edificationez fideliũ xp̃i: ⁊ maxime monachoꝝ: dare operã nõ postpono: Quia vero pro angustia temporꝝ: non potui hucusqz opuscula ipsa preter librũ concordie apostolico arbitrio: presentare vt ab eo corrigerentur: siqua ibi q̃ non abnuo ⁊ si mihi conscius non sum occurrerint corrigẽda: ⁊ incertus est homini numerus dierum suoꝝ. Si me contigerit prius egredi ex hac luce: q̃ ea possiz: ꝑm qd̃ accepi in mãdatis: siqdẽ ea cõditione suscepi dictanda vt meus

Prologus

quidem labor eius vero in eis esset omnimodo magisteriuz sedi apostolice ꝓsentare: Rogo ex parte omnipotētis dei: co abbates meos ⁊ ꝓres ⁊ ceteros fratres metuētes dñm: ⁊ ea qua posse videor auctoritate precipio: quatenus pñs scriptū aut exemplar habētes secum: ac si pro testamēto opuscula que hactenus cōfecisse videor: ⁊ si quid me de nouo vsqz ad diem obitus mei cōtigerit scriptitare (qz citius poterint collecta omnia relictis in salua custodia exemplaribus apostolico examini repꝛesentent recipiētes ab eadem sede vice mea correptionez: ⁊ exponētes ei meaz circa ipsam: deuotionem ⁊ fidem: ⁊ qō ea semp tenere paratus sim: que ipsa statuit: vel statuerit: nullamqz meaz opinionē cōtra eius defendere sanctā fidem: credens ad integrū que ipsa credit ⁊ tam in moribus qz in doctrina eius suscipiens correptionem abiciens quos ipsa abiicit: suscipiens quos suscipit ipsa credēsqz firmiter nō posse portas inferi pꝛeualere aduersus eam: ēt si eam ad horaz turbari ⁊ procellis agitari cōtingat non deficere fidē ei⁹ vsqz ad ꝓsumationem seculi. ROBORATIO. Hoc scriptum feci ego abbas Joachim ⁊ ꝓpria manu roboraui. anno dominice incarnationis. M.C. ⁊ sic me tenere cōfiteor sicut in eo continetur. SVBSCRIPTIO. Ego frater Joachim Abbas florēs.

¶ Breue admonitoriū seu preceptorium sūmi pōtificis vt qz citius perficiat expōnez Apocalipsis ⁊ se pontifici pꝛesentet.

Clemēs epūs seruus seruoꝝ dei. Dilecto filio Joachiz Abbati: de curatio: salutē ⁊ apl̄icā būdictionē. Canonis suadet ⁊ debitū euāgelice charitatis: vt in cūctis actibus nr̄is: ad id plurimū itēdamus qliter ꝑm veritatis euangelice testimonium: opera nr̄a bona luceant coraz hominibus: vt ex eis pꝛofitiendi materiā capiant ⁊ exemplum quū igitur iubente ⁊ exhortante bone memorie lucio papa predecessore nostro: expositionem Apocalipsis ⁊ opus concordie in choasse: ⁊ postmodū auctoritate dñi pape Urbani successoris ipsius composuisse dicaris: caritatē tuā monemus ⁊ exhortamur in dño p apostolica scripta mandantes: quatenus laboribus tuis i hac parte peroptatum ⁊ debitum finem imponens (gratia dñi pꝛosequēte) ad vtilitatem pꝛoximoꝝ opus illud cōplere ⁊ diligēte studeas emēdare venienszqz ad nos qz citius opoꝛtunitas aderit: discussioni apostolice sedis ⁊ iudicio. vt pꝛesentes: Si. n. vellis in abscōdito retinere: diligenti cura pꝛospitias: qua possis sūmi patrisfamilias offensaz de talento scientie tibi credito: satisfactione placare. Datū late. sexto idus iunij. Pontificatus nostri anno ꝓmo.

¶ Incipit plogus dompni Joachiz Abbatis florēsis in expōnē libri Apocalipsis.

Quam propensioribus studijs a viris catholicis ⁊ orthodoxis certatū sit: vt nouiter exoꝛtam ecclesiaz pꝛeceptis humilioribus instituerent: ⁊ iacentez adhuc p tempoꝛe (in cunabulis fidei lactis potu nutrirent: illoꝝ que per cursum tēpoꝝ: ad nos vsqz derivata sunt opera celestiuz doctrinis vberū secundata testantur: Talia nempe illos tunc temporis oportebat docere talia (spiritu sancto suggerente) describere qlia lactenti hebreoꝝ (⁊ paruule: in expteqz a cibo solido) cōueniret: vt nō pꝛius ad alta misteria ruitura ꝓscenderet qz plenius erudita in infimis discceret: humilibus cōsentire: Quū vero hāc adultā ⁊ aptā matrimonio cernerent maiora illi ostendere sacramēta ceperunt qbus exercitata diutius solidi ac perfecti cibi: experiret dulcedinez: ⁊ relicto pꝛeceptoꝝ xpi inchoatiōis sermone ad perfectionem ferretur: ostenderunt deniqz illi spiritualiū carismata vnguentoꝝ: pretiosa diuersoꝝ scematum ⁊ imēse pulchꝛitudinis indumenta in aures ⁊ armillas: ⁊ omne qō ꝓtinet ad ornatum. Nō est vltra quo indigeat tāta donoꝝ copia iā pꝛemissa: nec est qō a nobis expectare debeat: taz meritis extremis qz tēpoꝛe nisi forte vt manifestius pꝛesolito ostendatur ei quē diligit anima eius: sponsus vtiqz ille celestis: cui tā to opere ab infantia sua adherere qsuit.

Lañ. 1. Ge. 24 Deniqz ⁊ Rebecca mater Jacob cui i typo sancte huius ecclesie ministeria ꝑa munuscula data sunt ⁊ vtiqz a seruo habrae: qui ecclesie doctoꝛes designat: nō legitur circa finē itineris quo reuersus est seruus ad Jsaac dñm suum vel ab ipso seruo qui eam duxerat: vel a quolibet alio: noua doꝛnata percepisse sed tantuz faciem sponsi: quem auditu solo didicerat docēte se eodem duce suo cōtemplata fuisse: ⁊ induēda pallio decoris sui de toꝛtuoso animali quod insederat descendisse: atqz in tabernaculū sarre exultante cōiuge introisse:

Ge. 24 Cuius vtiqz serui recte nos quoqz vltima imitamur vestigia: si ei quam designauit Rebecca veritatē (que est in spū) demonstrare curemus: quatenus ⁊ ipsa diligēter istructa ꝓtēdat obliuisci que in terra sunt ⁊ apprehendere ⁊ tenere pro quo ⁊ vsqz

ꝑs. 44 Apo. 19 Mat. 25. modo cucurrit: obliuisci in qz populum suum ⁊ domū patris sui: ⁊ qz tps nuptiaꝝ vꝛget: cooperire se iuxta vocez libri huius byssino splendenti ⁊ candido: vt aptatis accēsisqz lampadibus: ingredi cū sponso mereatur ad nuptias. Meqz. n. celoꝝ rex illius poterit cōcupiscere speciē nisi ⁊ ipsa sponsi thalamum concupiscat: qz nec sunt legittime nuptie in qbus ꝑs altera non cōsentit. Unde ⁊ ab eodez dño

Mat. 10. in euāgelio dicit: qui amat patrez aut matrem plusqz me nō est me dignus: quod si ita est. imo qz ita est: nec ꝓdest sponse pulchꝛitudinis decoꝛ: nisi populum ⁊ patriam (sponsi gratia) spernat: nimirum qz vel sponsum non amat: vel alius ab ea q non est sponsus diligitur: persuadēda est modis omnibus tanta deuitare infamia: ne thoꝛo (qō abhit) regio cōprobetur indigna: Sed quibus eaz sermonibus persuadere quis poterit que relinquere presentia pro futuris. deserere cognita pro incognitis: parētes ⁊ vicinos quos nouit: pro sponso ⁊ patria quoꝝ gloriam nescit: sicut inexpertū habet ita impossibile putet pꝛesertim cū non extimet tps nuptiarū instare? Nō paruus laboꝛ iste est: q nobis hijs diebus incūbit: Sz ad hec qs ydoneus? forte ⁊. n. qui posset spernit: qui cuperet nescit cui cultus sermonis ineꝛt sciētia deest: cui scire concedit dicere opoꝛtune negatur. Sic ergo nullus idoneus. Sed nū omnes pariter excusati? Habet qui nescit si tū non parumpēdit: vel negligit: aut plenam aut qualēcūqz excusationis fiduciaz nullā aut quasi nullā cui datuz est cognoscere: vel ex parte: Sed num qz istud dicoꝛ: alterū mihi e duobus attribuo vt sciēti e mihi: titulū arrogare pꝛsummaz? absit nime: sed qui me pꝛorsus in altero insufficientē pꝛofiteoꝛ: in altero iuditium pertimesco: qz ⁊ si me sciēte nō nisi inspiēter credīderim: ignorare me tū qp loqui tenear nō nisi mendaciter excusabo: Loquar ergo pꝛout poteroꝛ: sin minus nutibus indicabo: Defecisse mundi gaudia imineꝛe pꝛsuras: celoꝝ regnū adesse in ianuis: ⁊ si sermone rustico ⁊ ipolito certis tū ⁊ necessarijs ꝓbare me posse arbitroꝛ documentis: si tū ille affuerit: qui pꝛesumētes de se ipsis irridet ⁊ linguas infantiū: cuz sibi placet facit disertas. Non igit de meo (qō nō habeo) sed de xpi benignitate cōfidens. Apocalipsim quā beatus Joānes in pathmos ysula religatus descripsit nō mee pꝛesumptionis audatia: sed romani auctoꝛitate pontificis exponendā assumpsi: ex cuius vt ego extimo serie probari plane poterit: qō ꝓdixi ⁊ si qua sunt alia laude digna: que possint ad contēptuz seculi spōsam ⁊ regni filios aiare ⁊ vocē illā dñi sibi esse factā qui dicit: Respicite ⁊ leuate capita vestra ecce appꝛopinquat redemptio vestra: Ut aūt ad alta nimis cō templanda misteria: facilius annuēte deo sublimari possimus (manentib⁹ nobis adhuc in plano) omnem libri materiam: in summaz colligere opus est quo. n. inusitata sunt que aggredimur eo in reseranda libri ianua latioꝛi ⁊ multiplici idigemus sermone: Unde est qp pꝛeter solitū ⁊ vsum maioꝛuz nō tā pꝛofationes qz libellū: vtilitati potius lectoꝛis cōsulentes qz vsui: non ignoꝛātes qnte difficultatis sit ꝓsiderare sacramentoꝝ excellentiam ꝑm plenitudinē scripturaꝝ dilatare sinū angustementis ad cōtēplanda velut in ictu oculi

Judith 6. Sapie. 10.

Rut. 2

tam multa ⁊ tã archana mysteria que velut in quadã libri summa: in libro Apocalipsis collecta sunt: quatenus qui domum illam spiritalem in qua multis obsecrata firmaculis scripturaꝝ intelligentia clausa est intrare satagimus nõ sine clauibus mysterioꝝ accedamus ad eaz: nequando (qõ absit) accidat illud quod quibusdam per
Esa. 29 prophetam dicitur. Erit vobis visio omnis sicut verba libri signati quem cum dederint scienti literã: dicent. lege. Et respõ
Da. 12. debit. Non possum signatus est. n. Mõ. n. vsqz in finẽ mundi clausos esse signatosqz sermões pdicit angelus Danieli: sed vsqz ad tempus prefinituz: vsqz ad tempus angeli philadelphie: hoc illius ordinis qui
Apo. 3. significatur in xpo cui ⁊ dicitur. Hec dicit sanctus verus qui habet clauẽ dauid qui aperit ⁊ nemo claudit: clauit ⁊ nemo aperit. Scio opera tua: ecce dedi coram te ostiũ apertum quod nemo põt claudere: q; modicam habes virtutez: Quod si hi qui iuxta saluatoris vocem nozunt iudicare faciem celi ⁊ terre signa tẽpoꝝ: aut non cognoscũt aut non' credunt agnoscentibus ea: non est meum iudicare de eis: Est acutus dei sermo: ⁊ penetrabilioz omni gladio ancipiti qui iudicat eos: cuius vox apHeb. 4 ta ⁊ terribilis nimis. In eodem Danielis
Da. 12. volumine subsecuta est dicẽs: Eligentur ⁊ dealbabuntur: ⁊ quasi ignis probabuntur multi: ⁊ impie agent impij: nec intelligent omnes impij: porro docti intelligẽt.
Ma. 12 Hinc ⁊ per se ipsam veritas dicit: Confiteor tibi pater domine celi ⁊ terre: q; abscõdisti hec a sapiẽtibus ⁊ prudentibus ⁊
2. cor. 4 reuelasti ea paruulis. Hinc ⁊ per apostolũ dicit. Et si opertũ est euangelium nostruz in his qui pereunt apertum est in quibus deus huius seculi excecauit mẽtes infidelium: vt nõ fulgeat illuminatio euangelij glorie christi qui est imago dei. Et ne quis eum de vanitate argueret qui se quidem intelligere verba dei: nõnullos ignorare docebat mox euidens signum dedit humili
2. cor. 4 tatis sue: cuz primus adiecit ⁊ ait. Non. n. nos metipsos predicamus sed iesum xpm dñm nostrũ: Tale est eniz ac si apertius dicereꝰ: Si voluero gloriari nõ ero insipiẽs veritatem. n. dicã. Qui enim loquitur ve- 1. cor. 13
ritatem ipse est qui predicat xpm: qui loquitur veritatẽ humilis est: q; intelligit se nõ habere de proprio. Et ideo nõ logtur vt videatur ab hoibus: ⁊ glorietur de sciẽtia sua. Sed q; veritas ⁊ charitas vnget: iuxta id quod alibi ipse dicit. Si euangelizauero: nõ est mihi gloria: necessitas eniz mihi incũbit. Ue. n. mihi est: si non euangelizauero. Non ergo discipuli veritatis
Phi. 2 seipsos predicant: sed xpm iesum: q; nõ q̃rũt que sua sunt: sed que iesu xpi. Qui ãt querunt que sua sunt: inuenire' nequeunt veritatẽ: teste ipsa veritate: que icredulis iudeis inter cetera dicit. Quo potestis credere qui gloriam ab inuicem accipitis: ⁊ Joã. 5. gloriam que a solo deo est: nõ queritis? Liquet ergo q; nõ põt credere q; querit gloriam suam: ⁊ qui nõ põt credere: intellige re nequit: q; tenebre incredulitatis obcẽcãt oculos mẽtis eius ⁊ palpare in circuitu non sinitur ostium inuenire. Eis autẽ qui spernunt gloriam suam: datur a dño vt possint credere dũ vt credẽtes intelligere queãt: p quibus quod donauerit deus in libello isto itroductorio q; veluti pãmbulus ẽ in expõne totius libri itimare curabimus vt tãto p icognitas vias maris huius securius nauigare possimus: q̃sto manẽtes adhuc in portu sedemus cõpũtates sumptus q; necessarij sunt. Quo circa lectorẽ moneo libri huius vbera sitiẽtẽ: vt sic ex eo plenũ se capere itellectũ cõfidat: si in eo itẽtus ⁊ iteger sine vocis strepitu mediteꝰ ⁊ subscripte itroductiõis sumulã lectitare nõ pigeat: in q̃ totiꝰ libri cõtinet materia. Explicit prologus.

Dilio libroꝝ vet. tcti.

¶Incipit ppatio siue liber itrodueto/rius in expõnem Apocalipsis. Cap. 1.

Vniuersa hystoriarũ nemora q̃ vetus testm obũbrant in q̃q; portionibus diuidunt: quaꝝ vna generalis est: q̃tuor spãles. Una ẽ. n. rota quatuor hñs facies: vna est generalis hystoria: quatuor spãles: Generalis hystoria illa est: q; a mũdi inchoata pncipio: vsqz ad libũ Esdre: recto ourſu dirigit: ⁊

hoc quidem patriarcharũ primo: secundo iudicum: tertio regum: cronicas exhibet: habens quidem vnaz narrationis seriem: sed scriptores diuersos: eo q; morte diu p/hiberent manere: Quattuor vero hystoriaruz spãlium: prima est que intitulatur iob: secũda tobie: tertia iudith: quarta hester. Illa ergo rota iste facies. Et q; dẽ haꝝ due minus apud hebreos iudicantur canonice vt ait hiero. iudicanꝫ sed nõ apud ecclesiaz cui spũs testimoniũ reddit. Pro quattuor aũt hystoriis: quattuor euãgelia data sunt: nõ sine ostensione cõcordie: ⁊ spiritalis mu nimine intellectus. Illud vero inter cetera distincta est rõne pẽsandũ: q; pmus euã gelista: ⁊ vltimus: ꝛ̃ Matheus. s. ⁊ Joannes apostoli sunt iesu xpi ⁊ visa magis referũt q̃z audita. Duo vo medij: ꝛ̃ Marcus ⁊ Lucas: non apostoli sunt: sed apostoloꝝ discipuli: ⁊ audita potius q̃z visa describunt. Sicut ergo apud nos si hũano liberaret iuditio: maioris auctoritatis esse quis diceret: q; apostoli visa q̃z q̃ apostoloꝝ discipuli: nõ tã visa q̃z audita scripserũt: ita hystoriaꝝ quattuor: prime vltime iob. s. ⁊ hester maioꝝ iudeoꝝ pfiteri auctoritatẽ derunt: q̃z duabus medijs. Tobie: vz ⁊ iudith. Sed hec nequaq̃z dixit archani speculatoꝝ eloquij ⁊ qui in eis spiritalẽ ac mysticũ esse pcipit intellectũ. Nunq̃z. n. historias ipas tã clara illustrarẽt misteria: si eas digitus dei sicut ⁊ ceteras: non scripsisset. Sicut autẽ pro illis quattuor quasi in medio rotarum rote: quattuor euangelia data sunt: ita gñali hystoria datus est liber Apocalipsis: Utriqz ipse quasi rota infra rotaz: dico illam que primo apparuit super terram: vt pphetia ex integro cõpleret que dicit. Et similitudo rotaꝝ ⁊ opera: quasi fit rota in medio rote. Est ergo rota prima ⁊ maior ceteris: generalis illa hystoria: seu magis hystoriarũ libroꝝ congeries: que ab Adam vsqz ad Esdrã per successionem protensa est: postq̃z ⁊ scriptores sacre pagine sabbatizasse nosciunt. Sane rote huius exteriorꝭ liber iste Apocalipsis rota interior: factus est tendensq; vsqz ad finez seculi: ⁊ pertransiens sine reuelans misteriozuz abdita que in illa prima rota latebãt: Quo circa nõ imerito Apocalipsis dictus est: eo q; occulta detegat ⁊ reuelet archana. Est enim clauis veterũ: notitia futuroꝝ: signatozum apertio: detectio secretoꝝ: ꝛ̃ magna est ⁊ singularis huius prerogatiua voluminis: quia magnus est dei spiritus qui in eo aperte loquit: voces suas: per hoc. n. q; libruz istũ septenarius totuz possidet numerus: q̃z familiaris sit ei qui donoꝝ septem largitor est: innotescit: Nec miruz si a celi camerario scribit: cui recũbenti supra pectus dñi archana speculari misteria ⁊ detorrente spũs sancti abũdantius bibere datum est: vt in se spãlius cõpletũ esse probaret q; ipse generali promissione ex ore veritatis processisse testatus est dicẽs: qui sitit veniat ⁊ bibat ⁊ flumina de vẽtre eiº fluẽt aque viue. Si. n. amorem xpi spũm scũm a Joã. 7. patre ⁊ eodẽ filio procedentẽ taz pie q̃z catholice esse tenemus: quid aliud intelligẽdum dicimus q; se xpi dilectum Ioannes ipse cõmemorat: nisi vt gratiaꝝ fluẽta abũdantius se de pectore xpi exhausisse testeꝰ quod ergo ipse bibit hoc tãdẽ propinauit electis: aquã. s. viuã quaz ipse potauerat de fonte vite. Sũt. n. aque viue spiritales scripture: nõ attramẽto ⁊ calamo in papiro de picte: sed in libro humani cordis virtute sancti spũs exarate. Tales sane aque inspirate diuinitus: pducte ex cordis puteo infatigabiliter fluũt: ex quibus greges dñici ammoto prius lapide ad aquanꝫ. Ne non terraꝝ iugera: sed arridaꝝ sepe mentiũ prata rigant ⁊ sitientiũ corda hoium fructuũ vbertate fecundant: Et hoc quidẽ generale est oĩum: At de libri huius progatiua quid dixerim in quo celestis fluminis impetus letificat ciuitatem dei septem meatuum plenitudine seruens ad irrigan/dam omnem terram: abundantius nobis his diebus ex Joannis ventre profluxit: Beatus (ait) qui legit ⁊ qui audit verba prophetie huius ⁊ seruat ea que in ea scripta sunt: Mõ. n. hec prophetia qualiscũq; est: sed omnium aliarum (si sane sapimus) prophetia: vt pote que omnes: aut pene omnes compreh̃edit in vnum: ⁊ q; eo ma- ps. 45.

ius est: cõprehẽdit ⁊ aperit. Alie nãq; prophetie aut pauca aut obscura protulerũt spãlium populoꝝ bella in typo futurorũ tangẽtes. Hec generaliꝫ occulta refert: patefacit archana: soluit sigillorũ vincula tenebrosa illustrat. Mirum istud: sed alterũ mirabilius: ita ecclesiastica prelia: summatim ⁊ seriatim prosequitur: ita p curricula tẽporũ ordines ⁊ bella distinguit: vt tũ a veteribus non discordet: ostẽdens oportere cõpleri in ecclesia xpi quecũq; in hebreoꝝ populo: in figura precesserant. Nec cõfuso id ordine factum esse: vt prima vltima: vltima prima scribant: ac per hoc lectoꝝ ipius difficultate sibi facta diffidat: sed vt futura erant per tẽpora succedentia sibi scripta esse non dubitet: ita tũ vt ptes singulas prout infra ostendemus: distinguat ⁊ in singulis partibus recapitulatio fiat. Quia tũ hoc ipsum q̃ clarum est nescienti libri materiã: minus claret: nõ parua prephatione lectorẽ indigere perpẽdo. Quinimo (vt iam dixi) nõ tã pphatione q̃z libro: per quẽ reserata ianua pateãt oia que in domo sunt: vt pus: vz: quo pergat videat q̃z vt posteavideat p icognita pgat.

¶ De aptione litere ⁊ libri. Cap. 2.

Omnes itaq; libri hystorici quorũ in typo rotaꝝ: gnq; supi⁹ fecimus mẽtionẽ: in quibus ab exordio tẽporũ: vsq; ad Joãnem baptistã gesta mystica scripta sunt sub generali quodã libro colleca erãt septẽ signaculis inuolutis: in cuius solutionis palma nemo (vt testatur in hoc libro Joãnes) dignus inuẽtus est nisi ille qui mortis regnũ moriendo exsuperãs leonis fortitudinez resurgendo calcauit. Ecce (inq̃t) vicit leo de tribu iuda. apire librũ ⁊ soluere septem signacula eius. Libri ergo huius tam magna: tã archana mysteria soli moriẽti ⁊ resurgẽti dño apire donatũ ẽ: qz: vz: ⁊ moriẽte xpo: litere vis que occidebat interũt: ⁊ 2.cor.3. spũalis intellectus q̃ viuificat: vixit. Erat eni veluti tumulus signatus vndiq; liber iste: in quo vita iacebat mortua ne ipẽdẽt mortuis lumen vite. Vbi aũt vita xps resurrexit a mortuis: vitalis intellectus qui latebat: prodijt: ⁊ quasi cuiusdã floris species de scriptura monumẽto processit. Dispntat circa ista in epistola ad romãos apostolus ⁊ inter multa que de lege ⁊ gratia disserẽdo cõscripsit: cur in aptiõe libri seu leonis victoria: seu vite resurrectio cõmendet verbis. Hec eadẽ ptinẽtibus: apit dicẽs. Cõsepulti sumus xpo p baptismuz in morte: vt quo surrexit xps a mortuis per gloriã pris: ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. Et q̃ litere vetustas ad morte: spũs nouitas pertinebat ad vitaz q̃busdã interpositis subsecutus est dicens. Nunc aũt soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita vt seruiamus i nouitate spiritus: ⁊ nõ in vetustate litere. Et post aliqua. Quod.n. impossibile erat legi in qua infirmabamur p carnẽ: deus filũ suũ mittens in similitudinẽ carnis pcti: de peccato dãnauit pctũm in carne vt iustificatio legis impleret in nobis: qui nõ scõm carnẽ ambulamus: sed scõm spũm. Quis est enim qui p virtute spũs resurrexit a mortuis nisi is qui pro carnis infirmitate agnotanq̃z occiso similis esse phibetur? Si.n. maccate ouis debilitas infirmitatẽ preno/tat carnis: qd insuperabilis fortitudo leonis nisi triumphatoris spũs maiestatẽ designat? Inde est q̃ Sanson ille sortis q̃z diu sibi spiritus fortitudinis affuit fortitudinem superauit leonis: cuz vero amore carnis in culpam prolapsus est: ne vt secũdo ⁊ tertio inimicis resisteret: vtute spũs priuatus est. Quia igitur in morte xpi: inuerata carnis infirmitas: infirmata vt ita dicaz interijt: ⁊ antique vetustas litere cõsumationem accepit: in resurrectione vero nouitas spũs ⁊ fidei fortitudo surrexit. Recte libri aptio in leonis victoria: recte in vita xpi sigillorũ solutio ỏdicat. Tũc.n. aperuit discipulis sensum vt intelligerent scripturas. Aperit ergo librũ xps qui magister est omnium: aperit qui ligauit ⁊ signacula soluit. Sic enim vt iam predixi/mus in angelo philadelphie: de eo inter cetera scriptum est. Hec dicit sctũs ac verus qui habet clauem dauid qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo apit. Erat

Ro.6.

Ro.6.

Ro.8.

Jud.16

Lu.24

enim vt iam diximus testamentuz vetus ab habraaz patriarcha: vsq; ad xpm septẽ signaculis inuolutũ: q̃ septem spũalia prelia: tẽporibus ⁊ figuris distincta sub eodẽ testamento scripta sub eodem consumata legũtur: in quibus ecclesiastica bella ⁊ spiritalia sctorũ plia laboreq; signantur.

¶ De septẽ sigillis ⁊ aptiõib⁹ eoꝝ. Ca. 3.

Sed frustra signaculorũ septẽ solutionem querimus: nisi prius signacula ipsa que librum signauerant denotamus. Et quidem sigillis septẽ liber ipse signatus erat: sed aliquid interest: quod notari oporteat. Quinq; sane illorum vniformia sunt. Sextũ ⁊ septimũ dissimilia: Sũt enim simplicia quinq;: sextum duplex: septimũ sabbatizat. Ergo in sex signaculis labor est aliqs designatus. Sex itaq; sigilla: sex sunt generalia bella a tpe Moysi: vsq; ad obitũ Esdre: quẽ quidã esse autumãt Malachiã pphetã in sex tẽporibus cõsumata: ⁊ in sacris codicibus a prophetis cõscripta. Exo.14. Josue 3. Re. 20. 22. 4. Re. 10.13. Judith Hester. Hoꝝ belloꝝ primuz fuit egyptioꝝ. Secundum cananeoꝝ. Tertiũ syriorum. Quartuz assyrioꝝ. Quintũ chaldeoꝝ. Sextũ quod duplex fore diximus: item assyrioꝝ ⁊ macedonũ. Sexta ⁊ eniz cõcertatio ptinet in hystoria Judith. Septima ptinet in hystoria Hester. Fuit aũt Holofernes assyrio⁹. Aman qui ⁊ agagita natione macedo. Quidam tũ dubie traditerũt: prius fuisse cõditã hystoriaz Esdre q̃z hystoriã Hester. Quod q̃ opinio ẽ nõ assertio ppter duos artaxerses: quoꝝ alio⁹ post aliũ regnasse credit: nescio vtrum sit cedendũ opinioni eoꝝ: vt vz: tẽpore posteriozis artaxerxis fuisse credaꝫ: ⁊ non potius sub tpe primi sub quo ⁊ Esdra: cum apte dicat scriptura fuisse mardocheũ ex numero captiuoꝝ quos trãstulerat nabuchodonosoz rex babylõis cũ Jechonia rege iuda: ⁊ pm computationẽ annoꝝ qui a trãsmigratione babylonis: vsq; ad vltimũ artaxersem regnasse ferunt plusq̃z ducenti anni fore tradant satisq; videatur absurdum vt hõ ducẽtoꝝ annoꝝ extimaretur aptus ad ministrãdum in palatio regis: ⁊ haberet neptem puellam filiaz fratris sui. Etiã si septuagenarius esset mardocheus qñ natus est frater eius: ⁊ septuagenarius frater eius qñ nata esset Hester: qũo esset Hester puella qñ assumpta est in matrimonium regis: q̃z ad minus sexagenariaz esse cõstaret. Verum hoc propter Esdraz hystoriographũ quẽ inter scriptores veterũ hystoriarum: vltimum fore dixi. Hystoriarum autem dico non quarũcunq; : sed auctenticarum. Quia libri machabeorum extra canonem sunt. Si aũt subscribenda est hystoria ista: ⁊ ita magis placet lectori. In nullo propter hoc offenditur series tẽporum ⁊ ordo bellorum: q̃ ⁊ si contemporanei fuerint Esdra ⁊ Mardocheus: potuit tamen prius incipere hystoria Esdre quod oĩno verum est: vtpote que icipiẽs a Cyro vsq; ad finem dieruz suorum que acciderũt p tpa cõpilault. Quocirca dandũ est nobis aliqd circa legẽ lre q̃ occidit vt nõ extiguaꝫ in nobis spũs q̃ viuificat: ⁊ siue in obitu Esdre quẽ qdã (vt iã dixi) tradũt fuisse malachiã: siue in obitu nehemie q̃ adiũctus est ei: siue in zorobabel qui edificauit tẽplũ dño: siue in Hester statuamus finẽ pie ⁊ simplr accipiaꝫ: q̃ ⁊ si eos ptẽporaneos fuisse nõ dubitam⁹: qs tũ eorũ pus obierit ⁊ qs posterius ignoramus. Q̃ tũ qd dictũ est de malachia q̃ pphetarũt de Joanne baptista: q̃ ipse sit. Esdra: opiniũcula ẽ nõ assertioa. Statuam⁹ si placet in eo finẽ sexti signaculi q̃ vltim⁹ fuit duodeciz pphaꝝ: ⁊ post aggeũ ⁊ zachariã q̃ dary Perse pphetauerũt: ñ ẽ i senectute zorobabel pphetasse dignoscit. Cetez qd spectat ad signaculũ sextũ sub vno (vt iaz dixi) tpe sexto: due tribulatiões vltie pene simul pacte sũt: vna sub nabuchodonosoz rege assyrioꝝ: altera sub artaxerse qui regnauit sup cẽtũ viginti septẽ puicias. Ut eni filij israel ascẽderẽt de egypto: dabat mãna qd eis celitus mittebaꝫ: singuli gomoꝝ p plonas singulas singulis q̃nq; diez cuiuscũq; hebdomadis legere iussi sũt: sexto vo die i duplũ: hoc ẽ simul duo gomoꝝ: vnũ vz: p sexta feria: alterũ p die sabbati i quo nõ licebat opari: ita in sexto tpe duplicatũ est bellum: ⁊ quasi duplex alimonium Hest. 8. Exo. 16.

repositũ est in libro vnum qdem pro tpe sexto: alterum p septimo in quo antiquo illo populo ocũ sabbati datum est: Naz t nox diei sexti in quo passus est xps: si sane sapimus: duplex fuit: qz bis in eo facta est nox: primo. s. pro cursu tpis: secũdo preter legez nature. Sic t ex loco illo vbi agitur de regno bestie que penssura é babylone vsqz ad eũ locũ vbi cãtat a sctis Alleluia: pro nocte illa in qua traditur xps accipiẽ dũ est. Ex eo aũt vbi dr. Vidi celũ aptuz: Apo. 13 17. 19. t paulopost. Vidi bestiam t reges terre t exercitus eoz cõgregatos ad faciendum preliũ cuz illo qui sedebat in equo t cum ibi. 20. exercitu eius: vsqz ad eũ locuz vbi agitur de incarceratione sathane: p illis tenebris accipiẽdũ est que facte sunt ab hora sexta vsqz ad horã nonam. In quibus horis crucifixus est xps qui t fortassis mediãte hora nona: tradidit spũm: vt tribus horis t dimidia suspensus in patibulo fuisse creBañ. 7 datur: t intelligatur illud quod de cornu vndecimo in Daniele scriptũ est: Putabit q possit mutare tẽpora t leges t tradentur in manu eius in tẽpus t tpa t dimidiũ tpis: ex qua re t illud intelligi possit datur quod dr. Vidi vnuz de capitibus bestie occisum quasi ad mortẽ t plaga gladij eius curata est. Aut si due ille pressure Judi. 3 que geminate sũt sub signaculo sexto: hoc est sub holoferne principe exercitus regis assyrioz t aman agagita: cõem vnius tẽporis pcellã insinuãt p eo. s. q liber Apocalipsis bestiã ascendẽtẽ de mari: t bestiã ascẽdẽtẽ ỗ terra i vnũ puenire demõstrat fieri põt vt presens tribulatio designata secundũ partẽ in bestia ascendẽte de mari: prevalente potẽtia xpi pene ad defectum deueniat: t rursuz p draconis asturiã. semiuiua vel redituua cõsurgat eo q pseudo pphetaz turba assotiata pualeat: ita vt aiAp. 16. ta per illã: deteriora faciat q̃ fecisse antea videbatur. Unde t in alio loco scriptum est. Vidi de ore draconis t de ore bestie t de ore pseudo pphete exire spũs tres imũdos in modũ ranarũ. Sũt. n. spũs demonioz facientes signa: t procedũt ad reges totius terre cõgregare illos in preliuz ad diẽ magnũ dei oipotẽtis. Uerum hoc ad 1. cor. 9. extremũ: qñ caput iã pene mortuum viuificari incipiet. Satis. n. clare ostẽduntur ista duo ingẽtia prelia in sexta parte libri huius scõm q predixim⁹ affutura. Primũ denotatũ est circa exordiũ sexte partis in loco vbi de regibus t de bestia dicitur. Bestia quã vidisti fuit t nõ est: t ascensura est de abysso t in interitũ ibi. Secũdũ de quo in sequẽtibus: dr. Vidisti bestiam t reges terre t exercitus eorũ cõgregatos ad faciẽdum prelium cum illo qui descendebat in equo. Oportet. n. deficere bestiam istã que actenus impertinacia sua superbe agere visa est. Sed nõ pterea cõfidendũ est de pace illa: q̃ redituua ipsius bestie tẽptatio denigrabit eã addita nihilominus t illa que fiet per aliam bestiam ascendentem de terra.

¶ De duabus pſecutionib⁹ tpis. Ca. 4.

ATenim vna fuit tribus Joseph: gemina tñ in Manasse t Effraiz ita sextum tẽpus geminum esse cõstat: adeo vt in duobus videat diuisum t inter primuz t sequens tẽpus pax nõ satis vera distiguat: ſz melius ostẽdemus hoc: q dicimus esse. vz geminum tẽpus sextũ: in exordia ieiunioz que apud grecos solemnia sunt ministerialia: t ipsa quoq; foze pensamus: q̃ magnos t ipsos habuisse viros a quibus hec acceperunt: nulli ambiguũ esse põt: t si tpa ieiunioz preiudicẽt vetustioribus t eis gratia pserant. Si ergo ab eadẽ hebdomada numerare incipimus: presertim cum t nos ipsi ex eadẽ ieiunare t abstinere a carnibus incipiamus: t si nõ ita solemniter qũo in sequẽti hebdomada: profecto hebdomada illa que de passione intitulat respectu illius hebdomade: sexta est: ea vero que precedit pascha t alio gñe sexta eẽ istiusmodi respectu: iam nõ erit sexta: sed septima: vel vt melius dicamus nõ septima: sed itẽ sexta propter duas ecclesias grecorũ: vz: t latinorum. quarũ prima primo percutiendа erat: secũda secundo: Inter vtramq; vero hebdomadã solemnitas palmarũ distinguit: nimirum q̃ tribulatio sexta: ma-

gna saluandoz solemnitate interpolanda est: secundũ q in sexta parte libri manifeste ostendit: in eo: vz: q exultantiũ voces t Alleluia cantantiũ: persecutio sepe scripte bestie: t preut t secutura est. Erit aute gaudium ipm propter pueros hebreoz: qui cõuertent ad dñm laudantes t dicentes. Benedictus qui venit i noie dñi. Et propter alia bona que facturus est dñs: nõ filijs huius seculi qui destruentur: sed oibus qui recti sunt corde: Ostenditur hoc quoq; in sexto angelo tuba canente vbi postq̃z agi incipit de tribulatione sexti tẽporis: interponunt aliqua de apertionibus libri: t rursum addunt alia in consummatione laboris: in qua: vz: cõsumatione recte mẽtio fit de mensibus quadraginta duobus: hoc est de annis tribus t dimidio: vt ostẽdatur ea esse tribulatio: quam facturus est rex ille vndecimus de quo dicitur in Daniele. Putabit q possit mutaDa. 12. re tempora t leges: t tradent in manus eius in tẽpus t tẽpora t dimidium tẽporis. Erit aũt istud in consummatione sexte tpis: in quo sancti dei occidendi sunt agẽtibus. sicut t dñs ihesus tradẽtibus iudeis: t ante ipz Joãnes baptista: aut certe sicut petrus t paulus qui altercante cũ eis Symone mago in cõspectu Neronis ab eius apparitoribus occisi sunt. Et hoc quidez propter duo gomoz t duas persecutiones sexti tpis: in quibus opz dei populum de aiarum hostibus triũphare. Postro persecutionis vltime que facta est sub Anthiocho: pausq̃z dei filius veniret in mundũ: alia est causa mysterij. Non. n. est in canone libroz: t ideo sepaꝛat a lege ista. Que tamẽ q̃ iam ostẽsa fuerat Danieli pphete in spẽ hyrci caprarũ nõ vacat a mysterio: quod de ea scripturz est: de qua q̃ deus cõcesserit: suo loco dicemus. Nunc in proptu est dicere de duoz cõcordia testamẽtorũ: seu ẽt de cõcordia trium operuz que in tribus statibus mũdi: alia post alia clarere ceperunt: vt dum similia queq; similibus sinis respõdere perpendimus: eo magis intẽtionẽ auctoris indagare possimus: quo magis cõuenire noua veteribus: t vel luci ex eisdem subsistentia consonare sentimus. Quia vero de tribus statibus seculi mẽtio facta est. oportet eosdẽ status breuiter designare: vt qui sunt ipsi status: t ad quid sane memorie cõmendemus: exacturi illud in locis suis: cũ aliquid de eis eloquendum occurrerit.

¶ De tribus statibus mũdi. Cap. 5.

PRimus trium statuz de quibus nobis sermo fuit sub tẽpore legis qñ populus dñi adhuc pro tẽpore paruulus seruiens erat sub elemẽtis huius mundi non valens adipisci libertatem spũs: quousq; veniret ille q ait. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Joã. 8. Secũdus status fuit sub euangelio t manet vsqz nunc in libertate quidẽ respectu preteriti: sed nõ in libertate respectu futuri. Dicit enim apostolus: Nunc ex parte cognoscimus t ex parte pphetamus: cuz aũt venerit quod pfectũ est euacuabitur quod ex pte est. Et alio loco. Dñs aũt spiritus est: t vbi spũs dñi: ibi libertas. Tertius ergo status erit circa finẽ seculi: iam nõ sub velamine litere: sed in plena spũs libertate: qñ euacuato t ỗstructo pseudo: euãgelio finis pditionis: t pphetarũ eius: hi qui ad iustitiã erudient multos: erunt sicut splendor firmamẽti: t quasi stelle in perpetuas eternitates. Et primus quidẽ Ba. 12 status qui claruit sub lege t circuncisione initiatus est ab adam. Secundus qui claruit sub euangelio initiatus est ab Ozia. Tertius ẽz tum datur intelligi ex numero generationum: a tpe sancti Benedicti cuius precellens claritas expectanda est circa finem: ex eo: vz: tempore quo reuelabitur Helyas t incredulus iudeorum populus conuertetur ad dominuz: ita vt in eo spiritus sanctus videatur voce sua in scriptura clamare. Pater t filius vsqz modo operati sunt: t ego operor. Ut enim litera testamenti prioris proprietate quadam similitudinis videtur pertinere ad patrem. Litera testamenti noui pertinere ad filium. Ita spiritalis intelligentia q̃ procedit ex vtraq; ad spiritum sanctum: Et rursum sicut ordo coniugatorum: qui

primo tempore claruit: proprietate simi/litudinis videtur pertinere ad patrem. ¶Ordo predicatorum qui secundo ad fi/lium: ita ordo monachorum cui extre/ma magna tempora data sunt: ad spiritus sanctum. Et secundum hoc primus qui/dem status ascribitur patri. Secundus filio. Tertius spiritui sancto: licet alio mo/do vnus dicendus sit status mundi: ⁊ vnus populus electorum: ⁊ omnia simul sint patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. ¶Nec illi auctoritati patrum putetur esse contra/rium qua dictum est. Tempus ante le/gem. tẽpus sub lege. ⁊ tempus sub gratia: qz ⁊ illud in suo genere dici necessarium fuit: ⁊ istud in suo necessarium est. Nam vt teneamus vtrunqz. Tertia quoqz as/signatio temporum adiungenda est. Idest tempus sub litera euangelij. Tempus sub spiritali intellectu. Tempus manifeste visionis domini. ¶Omnia tempora simul quinqz. Licet quintum quod erit in pa/tria abusiue nõ proprie tempus dicatur: dicemus tamen phemni seculorum tem/pore. ¶Primuz itaqz tempus ante legem. Secundum sub lege. Tertium sub euan/gelio. Quartum sub spiritali intellectu. Quintum in manifesta visione dei. Sic
ps. 83. enim oportuit electos dei ire de virtu//te in virtutem ⁊ transire de claritate in claritatem donec videatur deus deorum in syon. De lege naturali ad legem moy si: de lege moyi ad euangelium. de euan/gelio Christi ad spiritalem intellectuz: de spiritali intellectu ad veram ⁊ eternam contemplationem dei. ¶Diro autem mo do in quinqz distinc ionibus istis manet inuolutũ ⁊ consignatũ sacrum mysterũ trinitatis: ita vt seipso manens integruz in nullo patiatur scandalum: circa myste rium vnitatis. Sed primo ostendamus hoc in minimis vt facilius possimus ad
He. 21. 25. 30. maiora transire. ¶Abraam genuit Isaac: Isaac genuit Jacob: Jacob genuit Jo/seph: Joseph genuit Effraim. Hi quinqz viri iusti magni extimati sunt coram deo: in nullo sicut hi qui reprobati sunt a do/mino habentes redargutionem eo qꝯ ele git illos dominus in signum ad designan da incerta ⁊ occulta sapientie sue. Non quidem omni populo sed eis qui in spiri tu vocati sunt israel. Igitur habraam si/gnificat patrem: Isaac filium: iacob spi ritum sanctum. Et hoc quidem ita est: sed nequis existimet nõ esse in patre filium ⁊ in filio patrẽ: oportuit exhiberi aliud my sterium i quo asciberet nomẽ paternitatis: isaac cui videbat ascripta similitudo filij: ꝑm qõ dicendũ est isaac significare patrẽ: iacob significare filiũ: ioseph spiritum san ctũ. ¶Hoc eni nos aliquãdo intelligere co/gunt sacra mysteria: que diuersa nimis ⁊ multiplicata sunt. ¶Rursum nõ esse in pa/tre ⁊ filio spiritũ sanctũ: ⁊ i spiritu sancto patrem aut filium humana fragilitas exti maret: data est iacob significatio patris: io seph significatio filij: Effraiz spiritus san cti: ⁊ inuentus est iacob primus qui puta batur vltimus in mysterio trinitatis: vt nihil in ea prius aut posterius esse creda/mus: nihil maius aut minus: iz tota tres psonas coeternas sibi eẽ ⁊ coequales. Pa
Atha/n. sius triarcha ergo habraam: patriarcha isaac: patriarcha iacob: ⁊ ab eisdem dissemina/tus est populus israel: quia creator gene/ris humani pater: creator filius creator ⁊ spiritus sanctus. Secundum hoc quoqz tempus: quod fuit ante legem ascribitur patri: tempus quod sub lege filio ascribi/tur: tempus quod vocatur gratie: spiritui sancto. Et hoc quidem digne satis. Tem pus ante legem ascribitur patri: idest tem pus illud in quo peccatum non imputa/batur: cum lex non esset: sed tñ regnauit mors ab Adam vsqz ad ¶Moysen: quia terribilem se per hoc iudicium ostendere voluit deus pater in consilijs suis super filijs hominum vt icuteret timorem suũ generi humano: quod nesciens causam culpe tali se animaduersione sentiebat pu niri. Tẽpus quod successit sub lege ascri/bitur filio: quia ipse est magister ⁊ legis
Joã. 1. lator qui illuminat omnez hominem ve/nientem in hunc mundum. Tempus

2. cor. 3. autem gratie ascribitur spiritui sancto: quia vbi gratia est aboletur lex ⁊ vbi spi/ritus dei: ibi libertas. ¶Rursuz illud quod fuit sub circoncisione ⁊ lege: hoc est ab ¶Habraam vsqz ad Christum ascribitur pa tri: quia in eo multipharie multisqz mo
Heb. 1. dis locutus est deus pater: patribus in ꝓ phetis: Tempus quod successit sub euan gelio: ascribitur filio: quia in ipso idem fi/lius mũdo apparuit manifestus: ⁊ doctri na euangely sui conuertit ad seipsuz mul titudinem gentium. Tempus quod om/nino erit ammodo sub spirituali itellectu ascribitur spiritui sancto: quia datus ho/minibus abundantius docebit eos quos repleuerit omnem veritatem: ⁊ eos qui vsqz ad presens in perfidia perseuerant ne quaqz sibi in aliquo obuiare valentes: vo cabit de tenebris ad admirabile nomen suum: ¶Rursum tempus istud quod de cursum est a Joanne baptista: vsqz modo: ascribitur patri quia in eo procreat sibi fi
¶Mat. 3. ¶Mar. 1. Joã. 1. lios spiritales per spiritum sanctum quez misit super Christum in specie Colum/be: de quo ⁊ renascũtur quotidie qui sint filij dei: vt clarificetur pater in filijs. Tem pus quod erit ammodo vsqz ad consu/mationez seculi: ascribitur filio: quia quod in Christo nato secundum carnem desi/gnatum est: in eo secundum spiritum: ¶Opz plenius consumari. Seculũ futurũ quod erit post resurrectionem: ascriben/dum est spiritui sancto: quia ibi non so/luz anime: que natura subtiliores sunt ve rum corpora nostra spiritalia erunt: ⁊ tem plum spiritus sancti: quando ⁊ consum/ptis vniuersis corruptionibus carnis: so/lus idem spiritus regnabit in eis. In as/signatione primi mysterij: datum est spi/ritui sancto tempus euangelij. In assigna tione secundi: tempus spirituale is intelle ctus. In assignatione tertij vita futuri se/
¶Mat. 22. culi. In qua neqz nubent neqz nubentur sederunt sicut angeli dei in celo. Sed putas horum aliquid sine causa? Absit. ¶Propter hec enim tria: tribus modis tri bus viribus missus siue datus: legitur spiritus sanctus. Primo in specie co/lumbe. Secundo in sufflatione: Tertio in igne. Primo ostensum est qꝯ proce/dit a patre. Secundo qꝯ procedit a filio. Tertio qꝯ idem spiritus vbi vult spiret: ⁊ dividat de suo singulis prout vult. ¶Hec regula mysteriorum frequens est satis in diuina scriptura: ⁊ ea generaliter patres vtuntur: ⁊ licet ipsi forte non apertius exprimant causam: cur videlicet: ea per/sona que aliquando accipitur in signi/ficatione patris: aliquando accipiatur in significatione filij: aliquando in significa tione spiritus sancti: ⁊ econuerso. Que cum vniuersaliter vera sint: ⁊ fideliter amplectenda in locis suis. ¶Nos tamen illorum temporum status in vsum expo nendarum scripturarum proprie tenere decreuimus: in quibus sunt idiuidue tri nitatis opera lucidiora ⁊ manifestiora cla ris exhibent sacramentis: hoc est sub tẽ/pore litere testamenti veteris: sub tempo re litere testamenti noui: ⁊ sub tempore spiritualis intellectus: quod erit ex hoc nũc vsqz ad cõsumationẽ seculi. Ubicũqz ergo de tribus statibus absolute fit men tio in hoc libro preterm̃isso tempore illo quod fuit ante legem: secundo post si/nem mundi futuro. ¶Primuz statum esse dicamus ab ¶Habraam siue iacob vsqz ad Joannem baptistam. Secundum a ioan ne baptista vsqz ad tempus plenitudinis gentium. Tertium ex eo vsqz ad consu/mationem seculi. ¶Hec de tribus statibus dicta sunt: vt sciamus vnde agitur: cum de eis facimus mentionem. ¶Nunc de cõ/cordia videamus.

¶Assignatio concordie duorum testa/mentorum. Cap. 6.

¶Si secundum qꝯ se mutuis vultibus duo: que scriptura sepe commemo rat testamenta respiciũt: concordiã duorũ temporũ volumus assignare.

Primus temporis cursus: a iacob patriarcha inchoandus est: z terminãdus in xpo. Secundus a Xpo vsq ad finem seculi: quando rursuz ad faciendum iudiciũ venturus est in gloria xps: facta fuit tamen illic initiatio in habraã: hic in zacharia patre ioannis. Sin vero quia testamentum nouum geminum est z quasi duplex: pro eo q non solum filius in carne apparuit: verumetiam z spiritus sanctus reuelari dignatus est hominibus in columba z igne: z nõ solus filius missus est: vt redimeret mundum: verumetiaz z spiritus sanctus qui procedit ab ipso complere que ipse inchoauerat. Tempus istud quod dicit gratie in duas temporuz portiones distingui tur: qõ omnino necessariũ est: inuenimus in tribus statibus magna quedam opera dñi distincta proprietatibus suis: in quibus trinã cõcordiã oporteat assignari: saluo intellectu superiorum: z prima illa assignatione que duo velut ex equo testã procedat: Non.n. manus aliqd sunt filij z spũs scũs: q solus pi: aut minus aliqd solus filius: aut solus spũs scũs: z ideo simplex relatio est noui testi ad vetus z equa secũdi status ad primum: z tertij ad scõm. Inde est vt z duo testã que scriptura cõmemorat: z opa triũ statuũ que equaliter i singulis magna sunt: simplex hinc z inde similitudo ꝓspiciat. In prima distinctione taliter cõcordia assignãda est. Tẽpus primi figilli a Jacob patriarcha vsq ad moysen z Josue. Tempus scõi a moyse z iosue vsq ad samuel z dauid: Tẽp9 tertij a samuele z dauid vsq ad helyaz z helyseuz. Tẽpus quarti ab helya z helyseo vsq ad ysaiaz: z ezechiaz. Tẽpus qnti ab ysaia z ezechia vsq ad trãsmigratione babilonis. Tẽpus sexti a transmigratiõe babilonis vsq ad obitũ hester aut malachie ꝓphete. Tẽp9 septimi ab obitu malachie vsq ad zachariã prem Joannis baptiste. Hec in veteri: In nouo autẽ sic. Aptio primi figilli a zacharia pre Joãnis: magis aũt a resurrectione dñi vsq ad obituz sancti Joãnis euãgeliste. Apertio secũdi ex eo tpe vsq ad Cõstãtinũ augustum. Apertio tertij ex eo vsq ad Justinianum. Aptio quarti ex eo vsq ad Marolũ. Apertio quinti ex eo vsq ad põtes dies: in qb9 initiata apertione sexti percutienda est nouna babilon: scõm q ostendit in ꝓphetis z liber iste apocalipsis manifeste demõstrat: licet nec dum quinta cõsumationẽ acceperit. Cõpleta vero apertione sexta: erit sabbatuz dñi sctum. De quo dicit apostolus. Relinquitur sabbatism9 populo dei: quousq veniat dominus ad extremum iudicium: preeunte ante faciem eius helya propheta sicut quondã preiit Joãnes baptista. Quia vero sabbatum laboꝛes preeunt z quietem certamina: notanda sunt inde israelitica prelia: hic ecclesiastica bella: siue que tunc pro fide vnius dei: qui creator est oium: siue que nũc pro nomine xpi qui verus est z vnus cũ patre deus: per quẽ facta sunt oia: fideles pertulisse leguñ: vt dum similia bellorum gesta in duobus testamẽtis perpreendimus: agnoscamus verã esse saluatoris sentẽtiã qua dicit. Pater meus vsq modo operat z ego operor: In tẽpore primi figilli habuit cõflictũ israel cuz egyptijs qui euz multis doloꝛibus affligẽtes: seruitutis quoq vinculo compeditum tenebant: ita vt non liceret eis egredi ad explenda iussa dñi in desertum nec cessare ab operibus laterũ que sibi indixerat rex egypti. In tẽpore quoq aperticnis prime sub quo terminato in patribus testamento veteri: inchoatum est nouuz surrexit itez pro patribus: nouus z spiritualis israel qui aduersus nouos egyptios iudeos nouũ propter spirituz iniret certamen: nouo quoq moyse qui est fidelissimus legis lator z ꝓphetaruz oium dñs inchoante: vt quomodo: in illo primo conflictu silentibus filijs israel: moyses famulus dñi dimicauit z vicit: ita z hic tacentibus electis qui sub onere legis z lre oppressi laboꝛe superuacuo insudabant solus xps ihesus pugnaret z vinceret eosq in manu valida z extẽta a litteꝛe superstitione z legis eriperet seruitute: in cuius tamen concordie serie illud vigilantur obserua quod in domino nostro iesu xpo qui lapis est angularis oium antiquoꝛ patrum opera virtute quadam sue potentie

Mat. 3 a turñ. 2.

3 Nota

Nota

Heb. 4

Mala. vlti.

Jo. 3.

Act. 13.

Ps. 23.

Apo. 6.

Apo. 6.

Jos. vl.

potentie ostẽdũtur inuicta z nihilominus que in filijs, complenda erunt tẽporibus suis: ita vt in operibus eius tam noua q vetera redigantur in summa: Ex qua re mirum aliquid accidit: vt sicut ipse vbiq est: ita in q pluribus scripture locis inueniatur vnus ipse respondere tam multis patribus testamenti prioris z tamen in cõcordie serie soli respondeat patriarche Jacob: qui sic in veteri testamẽto genuit duodecim patriarchas: quomodo apostolos totidem: ipe qui verus est israel procreauit in nouo: excepto q ibi caro ex carne: hic spiritus ex spiritu propagatus est: teste veritate ipsa que dicit. Quod natum est ex carne caro est: z quod natum est ex spiritu spiritus est. Non igitur christus iesus ita in cõcordia respuit Moysen: quomodo Jacob patriarcham: sed sicut aliq quẽlibet qui typum eius pro loco z tempoꝛe tenuisse: probatur. Quo circa: vt patriarchas duodecim respiciũt apostoli primi: ita Moysen z Aarõ. Paulus z Barnabas apostolorum nouissimi: quia sicut Moyses z Aaron preceſſerunt filios israel egressuros de egypto z progressuros in terram chananeorum: ita Paulus z Barnabas fidelem populum exiturũ de synagoga incredula z transiturum ad promissas paganoꝛ. Pugnauit moyses pro libertate israelis: pugnauit z Paulus. Ille vt cessaret seruitus que erat in factẽdis lateribus. Iste vt cessaret seruilis lex que erat in opibus carnis z veteriq donãte deo prostratis hostibus triumphauit: Nec mirum: quis.n. pugnabat in illis? nisi ille de quo in psalmis dicit. Dñs fortis z potẽs in prelio. Et de quo per Joãnem dicitur in libro isto: Cum aperuisset vnum de septẽ sigillis audiui vnum de quatuor animalibus dicens tanq voce tonitrui. Veni z vide: z vidi z ecce equus albus: z qui sedebat super illum habebat arcum: z data est ei coꝛona z exiuit vincens vt vinceret. Perseuerauit ergo primum sigillum vsq ad obitum Josue z vniuerse generatio nis illius q egressa est in patribus ex egypto: sed tamen a Jordanis transitu in

Jo. 3.

Exo. 17

3. re. 12.

ibi. 20.

4. reg. 24.

choauit secundum. Eodem modo apertio prima vsq ad dormitionem sancti Johannis cuius est liber iste per plurimam z euidentem concordiam cuz Joseph: z Josue comprobatur habere. Quare autem cum duobus vnus? Quia prohibiti sunt patres mortis debito diutius in hac vita manere. Et ideo necesse erat supplere filios loco patrum: vt q minus patres expleuerant suppleretur in filijs. Non soluz autem propter hoc: sed z propter alia figurarum enigmata de quibus quod deus donauerit in suis locis dicetur. Sed neq illud silendum puto q cuz bella egyptiorum pertineant ad primum sigillum chananeorum ad scõm: nequaq tamẽ bella secundi vsq ad initium temporis sui dilata sunt: sed manente adhuc tempoꝛe primi iniciata sunt in transitu bella secundi: quod in alijs quoq signaculis obseruandum est: In tempoꝛe itaq secundi sigilli bella chananeoꝛuz secuta sunt ꝓ quibus in ecclesia Christi paganoꝛum certamina succeſſerunt: inchoata quidez sub apertione prima: sed consumata in diebus apertionis secunde. In tempoꝛe sigilli tertij facta sunt scismata inter iudam z israel eoꝛesq varij oꝛti sunt in vtroq regno: sed magis in tribubus israel ꝓ quibus inter se diutius pugnauerunt: z aliarum quoq gentium: bella grauissima oꝛta sunt: In tẽpoꝛe sigilli quarti preeuntibus syriorum prelijs succeſſerunt bella assyriorum: ꝓ quibus in ecclesia Christi preeũtibus bellis persarum oꝛta sunt bella agarenoꝛum: Tempoꝛe vz apertionis quarte: quoꝛum atroꝛ immanitas vsq ad presens tempus perdurat. In tempoꝛe sigilli quinti preeuntibus aliquantis egyptiorum prelijs cum adhuc superesset aliquid de procellis assyriorũ secuta sunt in tribu iuda certamina chaldeoꝛum per que z iudeoꝛum regnum dissipatam est: sicuti iam dixi sub sigillo quarto absoꝛtum est per assyrios regnum Samarie translatis ex ea decem tribubus propter iniquitates suas: verum tamen ciuitatis Samarie replete sunt semine alieno gentibus aduenis z adulte/

rinis:que tamē(q; misit dñs leones in illas ⁊ deterruit eas plaga sortitudinis sue) compulse sunt ⁊ ipse accipere legem dñi: ⁊ mentiri se esse de filijs israel nisi forte reliquie israelis q̄ manus assyrioꝝ, latitates euaserant cōtrahētes matrimonia cū eis dē:vnus cū eis populus facte sunt:⁊ hoc fit quod ait dño samaritana illa .Numqd tu maior es patre nostro Jacob ⁊ patres Jo.4. 4.re.7. nostri i mōte hoc adorauerunt:vos aūt dicitis q; Hierosolimis est locus in quo nos oportet adorare:fuerūt(iquit scriptura)gentes iste metuentes dñm:sed nihilominus idolis suis imolantes. Secundus hoc accidit ecclesie orientali designate in decem tribubus israel ex eo tempore ex quo in partibus illis crebri agarenoꝝ impetus undare ceperunt:Vident ⁊ enim ⁊ ipse aliquid esse:cum nihil sint:q; ex eo tempore(vt hystorie referūt)ab ecclesia romana scisse sunt:quāuis nō defuerit in eis reliquie querentes in corde bono ⁊ integro deū patrum suoꝝ:sicut ⁊ de reliquijs israel Helye a dño dictū est. Reliqui mihi septē milia viroꝝ qui nō curuauerūt genua sua ante Baal. Sic ergo visa est stare vsq; nūc orientalis ecclesia:ꝛ vix in paucis reliquijs,perseverat in fide:q; extra corpus ecclesie seponēdus est:qō petri ecclesie non adheret:sicut sub sexto angelo tuba canēte Joanni dr̄:Surge metire templū dei ⁊ Apo.11 altare ⁊ adorantes in eo:Atriuꝝ aūt quod est foris tēplū eijce foras ⁊ ne metiaris illud:qm̄ datū ē gētibus:Nō sic aūt in Juda nō sic:sed licet pro sceleribus suis trāsmigraret ⁊ ipsa nihilominus tamen in babylone posita prophetaruꝝ solamina non amisit ⁊ cōpletis septuaginta annis pensa babylone ⁊ rege eius iubente Cyro re- Je.25. Bañ.5 ge persarum terre sue de qua transmigrauerat:restituta est que mox vt in ipsa recepta est restaurauit altare:fundaut tēpluꝝ ⁊ licet in angustia tēporū restituit muros ciuitatis deterrentibus se hostibus in circuitu:⁊ vim faciētib⁹ inimicis. Nec illud mouere debet q; impium grecoꝝ hucusq; perdurare cognoscit:q; sicut romanū imperiū.imperio chaldeoꝝ assimilatum est. ita cōstātinopolitanū extremo regno egypti numerū q; ⁊ in regno grecoꝝ cōtinet in spū samaria ⁊ egyptus ⁊ in regno latinoꝝ Hierusalē ⁊ babylon:vt ergo in quo tēpore reges egypti ⁊ babylōis qui aliquādo videbantur amici finisse regū iuda deterius pre ceteris gētib⁹ afflixerūt eos: ita in tempore ecclesie quinto ⁊ maxime a diebus henrici primi imperatoris alamanoꝝ mūdani principes qui xp̄iani dr̄ ⁊ qui primo videbant venerari clerum:deterius pre gentibus q̄ ignorāt deum auferre quesierūt libertatē ecclesie ⁊ quantū ad eos pinet abstulisse noscunt. Quo enim datur cornu potētie hoibus impudicis eo succūbente Hierusalē gloriaꝝ quasi domina babylon in sceleribus suis ⁊ dña vniuerse terre ingemiscēs ⁊ sustinēs obmutescit. Veniet:veniet tps:timo ⁊ iā venit in quo percutiet superba aperietq; dñs ora mutoꝝ ⁊ linguas infantū faciet cōtra illaꝝ disertas. In tpe deniq; sexti sigilli soluti sunt de carcere suo medi ad percutiēdos chaldeos per quos ⁊ superbia babylonis que ascendebat vsq; ad celos prostrata est vsq; ad infernū:⁊ humilitas Hierusalē in sublime leuata. Vt enim legimus in libro Esdre quod etiam libri reguꝝ in extrema sui parte cōmemorāt primo āno quo Cyrus persa regnare cepit:⁊ vtiq; vt doctores dicūt vna pariter cum Dario medo qui peussit balthasar ⁊ regnū eius : ⁊ primus de gente medoꝝ regnasse legitur in babylone:vniuerso regno suo scribi fecit edictum vt quicunq; esset in eo de semine iudeoꝝ:velletq; ascēdere in terram iuda ad restaurādā domū dei:quā succēderāt chaldei ascēderet ad eā secure accepta licētie libertate:⁊ ceteri de locis suis vnusquisq; prout vellet ⁊ posset subsidia ministraret:Circa illud quoq; tēpus:siue post necem Balthasar ⁊ regnū Darij:siue qō magis credit:⁊ sicut ex nomine sacerdotis qui legitur in libro Hieremie ꝓphete qui intitulat baruch colligitur ante illud hystoria Judith cuius supra fecimus mētionē cōpleta esse mōstratur ⁊ post ipsam Hester:⁊ in illa quidem finis fuit persecu- Rex Alamanorum. Bañ.5 Scōo pari.pl. Primi Esdr.1

tionis assyrioꝝ:in ista initium persecutionis macedonum. Fuit enim aman vt iam diximus macedo:sic ⁊ alexander ⁊ antiochus:qui peusso Dario rege regnauerūt in pside. Hesta sūt hec tria sub tpe signaculi sexti:pro qbus in vicino tpe similia cōsumāda sūt:vt in eis quoq; apertio sexta: ac si candor lucis erūpat:vt que hactenus in tenebris legimus,pferantur in lucē ⁊ q̄ auribus percepta sunt in cubiculis predicent super tecta:Qui ergo hz aures audiēdi audiat. Pro rege illo superbissimo qui sibi nomen diuinum arrogare nō metuit cuius pnceps militie nomine holofernes a Judith honesta femina intersectus est: Judith iz. Rex superbissimus. Rex quā supbissimus surrecturus erat q multa in xp̄iano populo mala cōmitteret:ō quo beato Joāni i sexta parte libri p angelū qui sibi hoc ostendebat inter cetera dr̄. Reges septē sunt:quinq; ceciderūt Ap.17. ⁊ vnus est:⁊ vnus nōdū venit: Si qnq; ceciderūt:⁊ vnus est:⁊ vnus nōdum venit:restat vt sermo Joāni de sexto rege ⁊ de sexto tpe factus:esse credat sub quo librum qui signatus erat solutis prope cunctis signaculis aptum oportuit exhiberi. Apo.5. De quo ēt rege:vt supius scripsimus Danieli per angelum dictū est. Quarta bestia Da.7. quartū regnuꝝ erit imundo quod maius erit oibus regnis ⁊ destruet vniuersaꝝ terram ⁊ cōminuet eaꝝ. Porro cornua decē: ipsius regni decem reges erūt:⁊ alius surget post eos:⁊ ipse potētior erit priorib⁹ ⁊ tres reges humiliabit : ⁊ sctōs altissimi conteret:⁊ putabit q; possit mutare tpe ⁊ leges:⁊ tradent in manu eius in tēpus ⁊ tpa ⁊ dimidium temporis. Hec de rege sexto de quo ⁊ dr̄ vnus est:Quid de septimo rege de quo ⁊ dr̄:nōdum venit. Surget inquit rex impudens facie ⁊ itelligēs propositiones:⁊ roborabit fortitudo eius: Da. 8. ꝛ nō in viribus suis:⁊ supra q̄ credi pōt vniuersa vastabit. Et quidē sextum regē solum a pncipio regnare opꝛ:vt veraciter dici possit vnus est ⁊ vnus nōdum venit sed tū vt xp̄s iesus secutus est Joannez baptistā ⁊ factū est duoꝝ Joānis.ſ.⁊ xp̄i tēpus vnum : Sic vt ego extimo septimus rex prius veniet q̄ deficiat sextus ⁊ erit eis votū vnum ad complenda opera patris sui:sicut factū est Neroni ⁊ Symoni mago vnum cor ⁊ vna volūtas ad resistēdū veritati quā annūtiabāt apostoli. Et hoc qdem ꝓsumanda in proximo velit nolit mūdus sine mora cōtingēt ⁊ percutiet inter hec filia babylonis a regibus illis decē q; scripti sunt i volumie isto sicut vetus babylon percussa fuit a dario rege medoꝝ vt distant hij qui ambulant in superbia dñi esse terrā ⁊ regnare altissimuꝝ sup filios hoium:Et bene decē reges illi vni per cōcordiā resonant q; licet rex medoꝝ vnus fore legatur : Hieremias tamē ꝓpheta nō vnum tm̄ regem venturū esse pdixit:sed plures:nec simpliciter contra babylonē:sed contra filiam babylonis vt aperte ostēdat super filiam esse complendū id qō non accidit super matrem . Sic enim scriptum est in eodem.Ecce populus venit ab aquilone ⁊ gens magna ⁊ reges multi cōsurgēt a finibus terre arcum ⁊ scutum apprehendent crudeles sunt ⁊ in misericordes.Vox eoꝝ quasi mare sonabit:sicut vir paratus ad prelium cōtra te filia babylō.Et post pauca . Curauim⁹ babylonē ⁊ nō est sanata derelinquamus eam:⁊ eamus vnusquisq; in terrā suā:qm̄ peruenit vsq; ad celos iudiciū eius:⁊ vsq; ad nubes eleuatum est:Suscitabit dominus deus spūm regū medoꝝ:⁊ cōtra babylonē mens eius vt perdat eam . Ecce aperte dicit Hieremias multos reges vēturos contra babylonē non vnū secundū ea q̄ scripta sunt in libro Apocalipsis de decē regibus illis:siue qꝛ veraciter decē erunt:siue qꝛ de denario numero multitudo aliqua designat. Nec illud mouere debet q; deleto nomine regis illius q se deū terre predicari faciebat sub rege medoꝝ atq; persarum templum dei ⁊ ciuitas restituta sunt cum aperte liqueat ex libro Apocalipsis q; reges illi qui vēturi sunt in auxilium bestie agni sceptro subijcient haud dubiū q; superati gladio xp̄i gladio nō tam ferri q̄ verbi. Sic enim de eisdē regibus in sexta parte scriptum est. Decē Apo.17 Bañ.4 Hie.50 Hie.51 Bañ.5 Ap.17. Ap.17.

cornua que vidisti decem reges sunt qui qui regnũ nõdum acceperũt:sed potestatẽ tanq̃z rges vna hora accipiẽt post bestiaz.

Ap.17. Hi vnum cõsiliũ habent ⁊ virtutez ⁊ potestatem suã bestie tradent. Hi cum agno pugnabunt ⁊ agnus vincet illos:qm̃ dñs dñoz est ⁊ rex regũ ⁊ qui cũ illo sũt vocati electi ⁊ fideles. Et dixit mihi. Aquas q̃s vidisti vbi meretrix sedet ppli sunt ⁊ gentes ⁊ lingue. Et decez cornua q̃ vidisti hi bestia:hi odient fornicariam ⁊ desolatam facient illam ⁊ nudam ⁊ carnes eius manducabũt:⁊ ipsam igni cõcremabũt. Ex q̃ re manifeste colligitur q; contra supbiam babylonis tam reges illi q̃z ⁊ bestia cõspirabunt simul:⁊ nihilominus cõtra regem xp̃m erigent calcaneũ suum querẽtes nomẽ ipsius(tanq̃z eius qui nihil possit:)delere de terra vt statuãt blasphemiam mahumeth:sed tñ xp̃s vincet illos pugnans aduersus eos in reliquijs electoz suorum sicut quõdam vicit romanos qui nõ solũ Hierusalem illã terrenã(que ⁊ ipsa in spũ babylon erat)terribiliter percusserũt:verũetiam ⁊ contra xp̃m multa instãtia pugnauerũt. Deficiet ergo bestia ista que modo insuperabilis esse videtur:vt cõpleat quod ibi scriptũ est de ea:Bestia quã vidisti fuit ⁊ non est:sed rursuz post paucos annos vel dies ascẽsura est de abysso. Hoc est de populo infideli qui semp est instabilis sicut abyssus ⁊ rursus collectis regib⁹ multis pugnabit ꝓtra xp̃m ⁊ seruos eius maxime ad suggestionẽ alteri⁹ bestie ascẽdentis de terra:illius bestie :dico que dicta est a Joãne:pseudo ppheta vtente singulari numero pro plurali:qui tamen cõmisso magno ꝓlio illo:in quo ⁊ multi coronabunt martyrio:propter quod ⁊ veste aspersa sanguine rex noster in articulo illo indutus esse describitur: ꝓsternẽtur oẽs gladio xp̃i ⁊ cõuertentur ad eũ' capta:vz: bestia cũ ipsa pseudo ppheta ⁊ misso cuz ea pariter in stagnũ ignis:sicut apte in sequẽtibus demõstratur cum dicitur: Vidi celuz apertũ:⁊ ecce equus albus:⁊ qui sedebat super eum vocatur fidelis ⁊ verax ⁊ in iustitia iudicat ⁊ pugnat. Oculi autẽ eius sunt flãma ignis ⁊ in capite eius dyademata multa habens nomen scriptũ qđ nemo nouit nisi ipse ⁊ vestitus erat veste aspersam sanguine ⁊ vocabatur nomẽ verbũ dei ⁊ exercitus qui sunt in celo sequebãtur eũ in equis albis vestiti byssinũ albũ mundũ ⁊ de oze eius procedit gladius acutus vt in ipso percutiat gẽtes ⁊ ipse reget eos in virga ferrea:⁊ ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotẽtis:⁊ hz in vestimẽto ⁊ in femore suo scriptũ. Rex regũ ⁊ dominus dñantium:⁊ paulo post.

Ap.19. Vidi bestiã ⁊ reges terre ⁊ exercitus eoz cõgregatos ad faciendũ prelium cũ illo q sedebat in equo ⁊ cum exercitu eius:⁊ apprehensa est bestia ⁊ cum illa pseudo ꝓpheta qui fecit signa coram ipsa:quibus seduxit eos qui acceperũt caracterem bestie ⁊ qui adorauerũt imaginẽ eius:viui missi sunt hi duo in stagnũ ignis ardẽtis sulphure:⁊ ceteri occisi sũt in gladio sedentis super equum qui procedit de oze ipsius. En ex verbis istis manifeste colligit q; bestia illa que ascẽdit de abysso que aliquod spãle regnũ paganoꝝ designat vna cuz bestia illa altera que ascendit de terra quã Joãnes ipse nominat pseudo ppheta:⁊ reges multe qui seducent ab eis cõsurgẽt vna pariter ad psequẽdaz ecclesiã:sicut in sexto capitulo quinte partis manifestius dr̃. Vidi de oze draconis ⁊ de oze bestie ⁊ de ore pseudo ppbete spũs tres imũdos in modũ ranaz:sunt.n.spũs demonioꝝ facientes signa ⁊ procedent ad reges totius terre cõgregare illos in ꝓlium ad diẽ magnũ dei omnipotẽtis. Verũtamẽ iustus ille iudex qui facit misericordiã ⁊ iudicium pia moderatione inter seductores ⁊ seductos distinguet:ita vt illos puniat ꝓpter iniquitates eoruz:istos deterreat ⁊ illuminet ꝓpter misericordiã suã. Et notanduz q; in sola sexta parte dictus est rex regum ⁊ dñs dominãtium:hoc est in eo loco vbi dicitur. Hi cum agno pugnabat ⁊ agnus vincet illos:qm̃ dñs dominoruz est:⁊ rex regum:⁊ qui cũ illo vocati sunt electi ⁊ fideles:⁊ in sequẽtibus vbi scriptum est de eo. Hz in vestimẽto ⁊ i femore suo:scriptũ

rex regũ

rex regũ ⁊ dñs dominantiuz. Usq; et entz ad sextum tempus:⁊ articulũ illum tpis: in quo hec fient: permittit deus regnare ⁊ supbire inimicos suos:sustinens blas/

ps.77. phemantiuz linguas ⁊ cõuiti: hoium impioz expectãs cõgruũ finem patiẽtie sue: cũ vero excitabitur quasi dormiens a somno ⁊ exurget quasi potẽs crapulatus a vino vt ponat inimicos suos scabellũ pedũ suoz:tunc vere apparebit q; ipse solus sit dñs ⁊ solus deus:⁊ ipse cui debetur imperium ⁊ sublimitas regni. Hoc est enim illud quod in supascripta Danielis visione de rege illo superbissimo:scriptum est.

Dañ.7 Et iudiciũ sedebit vt auferatur potentia ⁊ cõteratur ⁊ dispereat vsq; in finẽ:regnũ aũt ⁊ ptãs ⁊ magnitudo regni que est subter omne celũ datur populo sctoz altissimi. Et in visione nabuchodonosoz: quaz exposuit Daniel illud idem luce clarius demonstratur:cum dr̃. In diebus autem regnoz illoz suscitabit deus celi regnum: quod in eternũ non dissipabitur:⁊ regnũ eius alteri non tradetur. Igitur vt sub sexto signaculo percussa est babylon: ⁊ due persecutiones valide mote sunt contra filios israel:ita ⁊ sub sexta apertione percutienda est a regibus:noua babylon: ⁊ nihilominus fidelis populus duabus ꝓter hoc:affligẽt pressuris:quarum vna presto est:alia cuz tempus aderit fine mora sequetur: Ibi post antiochũ regem datus est finis veteri testamẽto: Hic post aduentum

Ap.20. gog erit cõsumatio seculi. Nec de illa concordia q̃ in duobus pstringit testamẽtis.

¶ De secũda assignatiõe ꝓcordie. Ca. 7.

Nunc dicendũ est aliquid de concordia trium operum:hoc est de illa ꝯcordia que in tribus statibus cõsistit. Propter illã namq; cõcordiã dictũ est in euangelio. Erant ibi hydrie lapidee sex ponte capientes singule metretas binas:propter istam additum est:vel ternas. Utrũq; enim vt iam diximus necessarium est. Unde cum dñs vellet ostendere:quot hoies essent sufficientes ad testimoniũ. In oze(inquit)duoruz aut triuz testiũ:stabit oẽ verbũ. Quia ergo audiuimus testimoniũ duoz:necesse est vt addito tertio:audiamus ⁊ triuz. Et quia ozbi ostendimus duo tẽpora distincta certis metis ⁊ opibus suis:necesse est vt hic assignemus ⁊ tria:quod vt fieri queat:ita tẽpus noui testamẽti geminum esse intelligatur:quomodo vt iã scripsimus vna tribus ioseph sola inter ceteras gemina sinisse describitur:aut sicut ille due manne gomoz:que simul sexta feria legebãtur:q̃z q̃z vnũ ad diẽ sextũ:alterũ pertinẽt ad sabbatum. Mã secundũ vnam rõnem:totum tẽpus istud quod suo sacratissimo dñs consecrauit aduẽtu:sexta etas dici potest. Et scõm aliam rõnem:sexta simul ⁊ septima. Secũdũ ⁊ .n. illud qđ modo diximus de duobus testamẽtis:sexta etas dicendũ est totũ tempus istud:⁊ totum ascribendum est xp̃o:sicut tps illud quod precessit ascribendum est patri:q; ibi operatus est manifeste ille qui genuit:hic operatur is qui genitus est. Est aũt cõmune sabbatum in regione viuoz:quod agũt simul aie iustorũ:tam veteris q̃z noui testamẽti vsq; ad occultum finẽ seculi:⁊ in eo requies vera 2.col.3. est ⁊ libertas spiritus sancti:quia vbi spũs dñi ibi libertas. Est aũt in hac re similitudo vera genitoris ⁊ geniti: nec non ⁊ ex vtroq; spũs procedentis:q; ibi agitur de gloria patrum:hic de humilitate filiorum renascentiũ ex aqua ⁊ spiritu sancto. Illic aũt de requie animarũ que procedẽtes ex vtroq; populo cõgregantur in vnum. Et rursum sicut de litera veteris testamenti: orta est litera noui:sic de sapiẽtia patre:sapientia filius natus est. Et sicut ex vtraq; litera vnus spiritalis intellectus pcedit: sic a pre ⁊ filio vnus spũs sanctus. Et hec quidem vera sunt:⁊ in fide manentia. Sz q; ⁊ illud omnino verum est:q; tres persone deitatis coeterne sunt sibi ⁊ coequales:⁊ q; simul operantur omnia:⁊ equaliter vniuersa:oportet nos tẽpus testamẽti noui:duplex ⁊ geminũ intelligere:ita vt in duobus tẽporibus ⁊ duobus populis videatur diuisum:⁊ in primo quidem ex/

Ma.18 Deu.7

Exo.16

hibere manasse:in vltimo aũt Effraim. Et secundũ hoc primũ tps attribuẽ dũ est patri: Secũdũ filio. Tertium spũs sancto. Tempus quod attribuit pr̃i:ab habraam vsq; ad Joãnem baptistã. Tẽpus qõ attribuitur filio:a ioãne baptista vsq; ad pñs. Vsq; ad psens dico secundũ initiũ tertij status:nõ secũdum finem secundi. Inter initiuz enim tertij status ⁊ finem secundi duarũ tempoz generationũ quasi cõmuniter peragunt:vt compleatur ⁊ in eis illud prophetic̃ũ. Donec nascant noua:vetera comedetis. Ubicunq; ergo dicimus. Vsq; ad psens:ita recipiat ac si totũ tẽpus generationũ istarum ad quarũ prope finẽ deuenisse videmur pro fine secũdi status ⁊ initio tertij recipiatur: Et siue dicamus vsq; ad annũ. M.CC. icarnatiõis dñi ce in quo finis est. xl. generationum siue vsq; ad psens:siue vsq; ad tẽpus plenitudinis gentiũ aut cõuersionis israel:non putet esse diuersum:q; finis in diuina pagina:largo ⁊ stricto modo accipi soleuit: ita vt aliq̃ dicatur finis mũdi tota sexta etas q̃ ichoauit a xp̃o:aliq̃ ille vltimus dies in quo vẽturus est dñs ad extremuz iudicium. Qõ si tota sexta etas dicit finis mũdi:q̃to magis vna generatio siue due vel tres finis dici p̃t:siue primi status:siue secũdi siue tertij. Igit̃ tẽpus primi status quod ꝓprietate mysterij attribuit patri:fuit ab habraam vsq; ad Joãnẽ baptistã. Tempus secũdi quod attribuitur filio a ioãne baptista vsq; ad psens. Sed ⁊ ꝓ eo quod ⁊ zacharias ⁊ ioãnes baptista:⁊ homo xp̃s iesus figurã retinẽt trinitatis: sicut ⁊ habraam isaac ⁊ iacob:ita cõiter incipiẽdũ est a tribus vt totũ tps eoz ac si pro vna generatione ⁊ veluti pro vno pncipio accipiendum sit:⁊ siue dicamus a zacharia:siue a ioãne baptista:siue a xp̃o ieſu:pro pncipio secũdi status indifferenter accipiatur:sicut pro fine primi cũ dicimus:vsq; ad zachariã:vsq; ad ioãnem baptistam vsq; ad x̃pm. Eodẽ modo in fine secundi status:tres generationes vltime accipiẽde sunt. Igitur tẽpus primi status qõ proprietate mysterij attribuit pr̃i: fuit in claritate sua ab habraaz vsq; ad ioannẽ baptistã. Tempus quod attribuit filio a ioãne baptista vsq; ad psens. Tempus quod attribuitur spũi sancto:a p̃senti tpe vsq; ad finẽ mundi: Et secũdũ hoc ita est assignãda cõcordia. Tempus primi figilli ab habraam patriarcha vsq; ad obitũ iosue. Tẽpus secũdi vsq; ad dauid. Tẽpus tertij:vsq; ad Heliã. Tẽpus ẽrti vsq; ezechiã. Tẽpus qnti vsq; ad trãsmigrationẽ babylonis. Tẽpus sexti vsq; ad obitũ malachie. Tempus septimi vsq; ad zachariã: Hec omnia sicut supra: Exinde aptio primi a zacharia pr̃e ioãnis baptiste: vsq; ad obitũ scti Joãnis euãgeliste. Apertio secũdi vsq; ad cõstãtinũ. Aptio tertij vsq; ad iustinianũ. Aptio ẽrti vsq; ad Karolũ principẽ qui fuit in diebus pape zacharie. Exinde autẽ aptio qnti vsq; ad psens. Aptio sexti nup initiata in paucis annis vel diebus cõsumationẽ accipiet. Exinde erit sabbatũ sicut in diebus ioannis: ⁊ in eo status iste secũdus ꝓsumationẽ accipiet. Ut aũt in tpe sexti signaculi pcussa est vetus babylõ:ita ⁊ nũc pcutiet noua: Et sicut tũc assyrij ⁊ macedones deterruerũt iudeos:ita ⁊ nũc sarraceni ⁊ q̃ post eos vẽturi sunt pseudo ꝓphete:faciẽt mala multa in terra:⁊ talẽ tribulationẽ:qualis non fuit ab initio. Consumatis autem p̃furis istis aduenier tempus beatum: tempus quod erit simile solennitati paschali: in quo reuelatis ad plenum mysteriozuz latebris:incipient videre fideles facie ad faciem:⁊ nullus pene aut vix vllus audebit vltra negare Christum esse filium dei:q; plena erit terra sciẽtia domini:sicut aque maris opientis:exceptis dũtaxat qbusdã gẽtibus:quas ꝓducturus est diabolus in fine mũdi:ad quas sicut arbitramur v̄bũ dñi nõ pueniet. Iste erit tertius status pt̃inẽs ad spũz sanctũ: Qui:vz:status ita septima etas dicenda est:quomodo p̃cedẽs status etas sexta. Ut aũt in fine primi status vltimus rex anthiochus noie:ceteris imanior fuit:ita in fine secundi qui erit in proximo:septimus rex ille vẽturus est:de quo dicit Joãnes. Et vnus nõduz venit ⁊ ipse deterior erit oĩum qui fuerũt ante se:vtpote qui supra q̃z credi põt:vniuersa vastabit. Sane in fine tertij vẽturus est alius:q cognominatus est gog:⁊ ipse erit vltimus tyrãnus ⁊ vltimus antix̃ps. Et enim antichristi multi sunt dicente Joanne. Sicut audistis q̃ antichristus venit nunc antichristi multi facti sunt. Et dominus in euangelio:multi venient in nomine meo dicentes. Ego sum christus:⁊ multos seducent: Et rursuz surgent pseudo xp̃i ⁊ pseudo ꝓphete:⁊ dabunt signa magna ⁊ prodigia:ita vt in errorem induc̃ant:si fieri põt etiam electi.

Ap.17. Dañ.8 Ap.20. Joã.1. 2Mat. 24. Dañ.9 Apo.12 Primũ caput. Esa.11. Ma.2. 8.ca.

¶ De antichristo ⁊ dracone:⁊ capitibus ⁊ mẽbris eius. Cap.8.

Cum ergo cõstet oi modo multos esse antix̃pos: queritur qs sit ille de quo dicit apostolus. Nisi venerit discessio primum ⁊ reuelatus fuerit filius ꝓditionis:q extollit̃ ⁊ aduersat supra omne qõ dicitur deus:aut qõ colitur:ita vt in tẽplo dei sedeat: ostendens se tanq̃z sit deus. Et in quo tẽporis articulo reuelãdus sit. Sed melius hoc ostẽdere:possumus(tñ possumus)si auctoritas illa Apocalipsis in mediũ proferat:qua dicit. Signũ magnũ apparuit in celo. Dra/co rursus habẽs capita septẽ ⁊ cornua decem:⁊ cauda sua trahebat tertiaz partem stellarũ celi:⁊ misit eas in terra. Draco iste diabolus est. Corpus eius sunt oẽs reprobi. Capita ipsius:hi qui pncipant inter reprobos ⁊ ipos quoq; quibus p̃sunt:p̃cedũt ⁊ p̃cellũt in malũ. Primum caput ipsius p qõ effudit draco venenũ suũ:fuit herodes:per ipsuz.n.natũ x̃pm deuozare quesiuit:⁊ qz ipm nõ potuit:inocentes occidit. Cum ipso autez accipiendi sunt oẽs reges regionis iudeoz quos in psecutione x̃pi tam regni q̃z facinoris successores reliquit. Secundũ caput fuit Nero inter

sectos pncipum apostolorum. Et cum ipso accipiendi sunt omnes successores eius qui vsq; ad iulianũ apostotatam per secuti sunt ecclesiam dei: Tertium caput draconis fuit Constantius Arrianus qui ⁊ ipse cum successoribus suis(perfidie dico non regni) vsq; ad tempora sarraceno/rum afflixerunt ecclesiam. Quartum caput draconis fuit Cosdroe Rex persarum cuius regnum post paucos annos datum est in manu sarracenorum ⁊ confirmata est in eo secta Mahumeth: que tempore ipsius Cosdroe in partibus arabie condebatur: Quintum caput draconis fuit vnus de regibus babylonis nouue qui volens sedere super montem testamenti ⁊ apparere similis altissimo: multas propter hoc ecclesie persecutiones ingessit: Sextum caput draconis ille est de quo dicitur in Daniele. Alius rex surget post eos: ⁊ ipse potentioz erit pr̃ioribus: quamuis initium sexti capitis a rege illo turchorum Saladino nomine sumptum putem qui nuper calcare cepit sanctam ciuitatem: quiq; peccatis nostris exigentibus in ceruicibus christianorum supra q̃z putauimus crassatus est. Quod autem aut Joannes in sexta parte. Et reges septẽ sunt. quinq; ceciderunt: ⁊ vnus est: ⁊ vnus nondum venit: ita est sermo accipiendus ac si nobis fieret: qui hic ⁊ loquimur:ac si in tempore sexto. conclusa esset prophetia. Mirum quia in ipso erat aperienda fidelibus: In solo enim tempore sexto: ⁊ in sexta visione libri sui instruit angelus Danielem docens illuz mysterium bestie habentis cornua decem: ⁊ in solo sexto tempore ⁊ sexta parte libri: loquitur angelus beato Joanni docens illum pari modo mysterium bestie habentis cornua decem: vt perpendant ⁊ intelligant ⁊ recogitent pariter: Hi quos Daniel ⁊ Joannes viri deo dicati ⁊ precipui castitate designant: datum sibi esse a domino nosse in hoc tempore sexto mysteria regni Dei: ⁊ scire

3.ca. 4.ca. 5.ca. 6.ca. Dañ.7 Ap.17. Ap.13.

sacramentuz a diebus antiquis ⁊ occulta
tũ vsqz ad psens a generationibus secu/
loꝝ. Siue ergo Saladinus iste: ille sit q
Saladi nus. est scriptus in libro Danielis ꝓphete siue
nõ iste: ille sit: sed alius q vẽturus est post
eũ indifferenter tamẽ hoc totũ referendũ
est ad sextum illum regem de quo dicit io
Apo.17. annes. Et vnus est: qz ⁊ possibile est totũ
istud sub isto cõpleri: ⁊ possibile est sub no
mine sexti regis alium cõsurgere post pre
sentez in quo compleatur quod scriptuz ẽ
de vndecimo rege: qui humiliatis tribus
regibus contra excelsum verba loquatur:
putans q possit mutare tempora ⁊ leges
Dañ.7 traditis eis in manu eius in tẽpus ⁊ tem
pora ⁊ dimidiũ tpis. Pro nro septimus rex
de quo ibi dicitur. Nõdum venit: ille est
de quo in septima visione eiusdem Danie
lis dr. Surget rex impudens facie ⁊ intel
ligens propositiones ⁊ roborabit fortitu
do eius: sed nõ in viribus suis: ⁊ supra qz̃
credi põt vniuersa vastabit. Iste est septi/
mũ caput draconis: ⁊ iste videtur esse ille
de quo dicit apostolus: extollitur ⁊ aduer
satur supra omne qõ dicitur deus: aut qõ
7.cap. 2.thes.2 colitur: ita vt in tẽplo dei sedeat ostendẽs
se tanqz̃ sit deus. Iste est magnus ille tyrã
nus q facturus est multa mala in mundo:
licet sit ⁊ alius designatus in cauda. Ita
aũt miro mõ alter in alterius spũ ventu/
Mal.4 rus est: qõ i spũ helye vẽturus erat Joã
nes: Quasi.n. vnus helyas pmissus est a
dño: v ꝓphetã dicẽte. Ecce mittã vobis
Helyam prophetã. Et tamẽ duos helyas
mittẽdos a dño foze nouimus: vnus qui
iam venit: alius qui venturus est. Et qua
si de vno magno tyrãno locuti sunt viri
sancti: ⁊ tñ duo vẽturi sunt circa finẽ quo
rum singulus sit homo iniquus: ⁊ maxi/
Apo.7. mus aduersarius fidei xpiane: ille. s. ꝺ quo
dicit Joãnes. Unus nõdum venit ⁊ cum
venerit: opz illum breue tẽpus manere: ⁊
alius qui cognominatus ẽ Gog. Nec mi
rum tñ si ita in duobus prauis hoibus lu
dificare studebit diabolus genus huma/
num: qz nihil tam affectat sub omni celo
qz̃ inuenire per oia cõtrarius opibus crea
toris. Deniqz pro Adaz quem posuit dñs
in paradiso: ipse in ciuitate sancta permit/
tente iusto iudice deo: regem sibi ipsi pre/
parauit herodẽ. Pro noe viro iusto: ipse Mat.2
in vrbe Roma: Neronem impurissimuz
adinuenit: pro fideli habraã: Cõstantium
prestitit arrianuz. Pro moyse legislatore:
Mahumeth traditionis inique: ⁊ legis
spurcissime inuẽtorẽ. Pro dauid rege hie
rusalem: regem exhibunt babilonis. Pro
Joãne baptista: rex ille vndecimus q scri
Dañ.7 Mat.4 ptus est in Daniele propheta. Pro helya
Ap.17. qui vẽturus est: missurus est illũ regem se
ptimũ: de quo dicit in hoc libro: Et vnus
nõdum venit ⁊ cum venerit opz illũ bre/
ue tẽpus manere. Utrum aũt vnum isto/
rum induat diabolus ad loquẽdũ specia/
lius per os eius: an aliquẽ aliũ incertum
est: Quicunqz aũt sit ille magnus antixps
venturus est tũ clam insignis ⁊ prodigijs
mẽdacibus: sicut xps in veris: ⁊ decipiet
multitudinem infinitã iudeoꝝ ⁊ gentiũ:
ita vt pauci sint qui euadãt astutiã nequi
tie ⁊ calliditatis illius: Sicut aũt xps ie/
sus dictus est rex ⁊ pontifex ⁊ ꝓpheta: ita
⁊ ipse nunc ꝓphetã: nunc pontificẽ: nũc
se regem xpm simulabit ⁊ dicet. Tam ve/
ro magna erunt signa que faciet (licet oia
falsa ⁊ mẽdacys plena) vt nulla extiment
signa xpi: cõparatiõe signoꝝ eius. Et hoc
quidem faciet diabolus: aut per regẽ illuz
septimum: qui post sextũ vẽturus est: aut
per aliquem aliũ quem assumet in ꝓpriũ.
Quia vero vẽturus est adhuc dñs in glo Ap.17.
ria patris sui: ⁊ oẽs sancti eius cũ eo. Ip'e
quoqz diabolus exiturus est ad gẽtes que
sunt super quatuor angulos terre: ⁊ subi/
to apparebit cũ eis: quasi iudicaturus oz/
bẽ: vt illum se esse mẽtiatur qui vẽturus
est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculuz p
ignem. Unde ⁊ multoꝝ tenet opinio de
vltimo illo tyrãno qui vocat gog: q ipse
sit antichristus: nisi forte dicat aliquis non
esse gog ipsum antixpm: sed quasi princi/
pem exercitus illius regis quem induet
ipse diabolus: qui quidẽ post multa mala
que facturus est p pseudo xpos ⁊ pseudo

ꝓphetas: ad extremum in assumpto hoie
peccati: exiet ipsemet manifestus: ⁊ sedu/
cet gog ⁊ exercitũ eius ad persequẽdã ec
clesiam: quod videt velle Joannes in eo
Ap.20. quod dicit: Et seducẽt gentes q̃ sunt sup
qtuoꝝ angulos terre gog ⁊ magog: Qua
in re illud opinari nõ est ꝓtra fidez: ne fos
te ipse diabolus in assũpto hoie operetur
prius occulte in filijs diffidentie mittens
bestiã ⁊ reges terre ⁊ pseudo ꝓphetas ad
Mat. 24. decipiẽdos si fieri possit etiam electos. Et
qz eisdem victis ⁊ superatis: nõ poterit p/
ualere coartatus nimis potẽtia xpi retra/
het se ad barbaras nationes manẽs incar
ceratus apud illos per aliquot dies vel an
nos: agente interim otiũ ⁊ sabbatuz eccle
sia dei. Et rursum post pacẽ illam ducat se
cum seductũ gog ⁊ exercitũ eius: ⁊ faciat
Ezech. 38.39. omne malũ quod scriptũ est in libro Eze
chielis ꝓphete. Quocũqz aũt modo istud
se habeat: erit tamen tribulatio ista veluti
in extremo articulo: ⁊ in cauda draconis
qz capita iã ꝓrita erũt in tẽporibus suis.
Hec de septẽ signaculis ⁊ aptionibus eo/
rũ breuiter quidẽ: sed necessarie dicta sũt:
Utpote sine quoꝝ notitia ãbulare p'libũ
istuz deuiare est: ⁊ aliqd in eo deffinire te
meritas. Quia vero donãte deo: iter quo
eundũ sit: vidimus ⁊ scimus: quo in libro
isto impetus spũs dirigat: oportet nos di
ligentius cõsiderare partes libri: ⁊ metas
quibus singule distinguñt nõ immemores
Esa.11. illius ꝓmissi: quod factũ est nobis p pro
phetã dicentẽ. Desolabit dñs linguã ma/
ris egypti ⁊ leuabit manũ suã sup fluuiuz
in fortitudie spũs sui ⁊ pcutiet eũ in septẽ
riuis: ita vt trãseãt per eum calciati.

¶De generalibus partibus Apocalip/sis. Cap. 9.

Generales libri partes que perti/
nẽt ad secũdũ statũ: sex sunt ⁊ ha
rũ plurime spales. Singule enim
harũ partiũ: quibusdã certis capi
tulis distinguñt: ita vt in vnaquaqz gnqz
partium: preter alia que precedunt in eis
septẽ distinctiones vident habere licet in
quarta parte non adeo distinctiones ipse
manifeste sint qũo in ceteris partibus: que
tñ ex quibusdã imutationibus cõsidera/
ri queunt ⁊ discerni singule ꝓprietatibus
suis. Pro nro sexta pars quam duplicẽ esse
cõstat: nõ eo modo quo alie distiguñ per
tempora aut capitula septem: sed tñ ⁊ ea
ipsa nõ caret septenario suo: cum cõstet q
⁊ bestia que regnatura est spãlius in tẽpo
re sexto: septẽ capita dicat habere ⁊ esse se
ptem reges ipios de qbus dicit. Quinqz Ap.17
ceciderũt ⁊ vnus est ⁊ vnus nõduz venit
⁊ cũ venerit oportet illũ breue tẽpus ma/
nere. Sex sunt itaqz libri partes ⁊ totidez
tẽpora pertinentia ad secũdũ statũ in qua
rum cõsumatione iudicata prius meretri
ce magna que sedet sup aquas multas: ca/ Ap.19.
piet bestia ⁊ cũ illa pseudo ꝓpheta vt mit
tant simul in stagnũ ignis qñ ⁊ diabolus
qui auctor est tanti mali claudẽdus est in
abysso vt nõ seducat amplius gẽtes vsqz
ad extrema tẽpora tertij status: sitqz pax
⁊ otium in ecclesia xpi. Ex eo itaqz loco
vbi hec scripta sunt incipiet pars septima
libri que sola cõtinet tps tertij status. Et
qz ibi incipiet haberet tẽpus suuz ecclesia
illa spũalis: q tẽdit ad vnũ qõ est cõtem/
platoribus necessariũ: nõ necesse est vt cir
ca plurima diuisiones fiãt: sed maneat to/
ta integra in contẽplatione dei respiciens
cõtinue ad regẽ suũ vsqz ad cõsumationẽ
seculi. In sex ergo libri partibus ꝓtinetur
secũdus status. In vna: hoc est in septima
status tertius: ac per hec alio genere: sex
ille ptes cõtinent sub vno: ac si mater lya
cũ septem liberis suis. Sub altero: sola se
ptima ac si sororis eius Rachel cum ioseph
vnico suo: Nequ enim aliuz habuit in vita
sua Rachel: qz alterum mox vt edidit: de
functa est. Ad quinqz itaqz filios perti/
nent quinqz libri partes: hoc est ad illos
ordines qui significantur per ipsos. Ad Ge.35.
sextam vero ⁊ septimam filiaz: sexta pars
que gemina est. Pro nro septima pars ad so
lum Joseph quem solum enixa est Ra/
chel in terra natiuitatis sue: ac per hoc
vsqz ferme ad annos septem ⁊ extremum
vite Rachel vnigenitus erat vt vnitatẽ

designaret illius ecclesie que i tertio(vt se
Ap.20. pe diximus)statu futura est. Sane octaua
pars libri:que alio quoq; genere:tertia di/
cēda est:ex eo loco incipit vbi dicitur. Vi
di throno magnum & candidum & sedentem super eum:a cuius conspectu fugit terra & celū:& locus non est inuentus ab eis.
Ut aūt intelligat plenius:quod de octo li
bri partibus dictum est. In tribus incisio
nibus distinguēdus est totus liber. Secū
dū q incisio vna pertinet ad scām statū iuxta proprietatez litere que diuersis enigmatibus palliatur. Secunda ad tertium.
Tertia ad futurum seculum:quod erit re
gnum eternum ad diem illum beatum de
ps.83. quo dicit psalmista, zDelior est dies vna in atrijs tuis super milia. Prima incisio que pertinet ad secundum statum: in sex generalibus partibus:sicut iam diximus distincta est:ita vero vnaquaq; istaruz sex habet septenarium suum: quo vnaquaq; sex hebdomadarum temporis quadragesimalis septem dieruz numero terminatur que cum ita se habeant: liquet q & respectu sex temporum istorum que pertinent ad secūdum statum:dicenduz est:septimū tempus quod erit tertij status:& respectu sex partium libri pertinentium ad secūdū statum:dicenda est septima pars illa quaz ad tertium pertinere predixim⁹. Non solum autem respectu sex temporum pertinentium ad secundum statum:tempus illud quod erit tertij status septimum extimandum est. Verumetiaz respectu sex etatum mundi:quarum quinq; preterierat:
quando xps venit in mundum:sexta vero inchoata ex eodez tempore perseuerat in labore vsq; ad hec tempora nostra:in q
bus & status secundus in extremis agit & tertius qui erit sabbatū initiatus est. Quia vero vniuersa scriptura testamenti noui:
sic partim pertinet ad secundum statum:
vt non transeat ad tertiuz:vt est illud qō
Joā.21. ait dominus petro. Sequere me. Sic partim ad tertium:vt non referatur ad secū
Ap.20. dū:sicut illa que in septima parte libri scripta sunt:vt est de aduentu gog:& extremo iuditio & his similibus:partiz sic pertinet ad secundum:vt nihilominus referaī ad tertium. Talem nos oportet facere differētiam inter illam scripturā q tāgit vel que tāgunt pphete ppie scām statū:& illam que proprie tangit tertium:& eam cōmuniter tangit vtrunq;:ita referaī ad statum secundū:vt nihilominus referatur ad tertium vt eā que spāliter tangit tertium statum nunq; referamus ad secundum. & eā que proprie tangit secundum:nunq; referamus ad tertium. Ea vero que vtro impetu tangit vtrunq;:ita referatur ad statū secundū:vt nihilominus referatur ad tertium. Verbi gratia. zHabetur cōmunis sermo in euangelio de helisabeth & maria p eo q altera ꝓtra spem concepit in senectu
Luc.1. te de viro:altera adhuc puerpera:de spiritu sancto. Et dubium non est quin helysabeth ecclesiam predicatorum designet. zMaria ecclesiam contemplantium quarum quidem altera in concept.one precessit. altera vero secuta est. Quia vero hee due sancte femine inter vetus testamentum & nouū ord̄e sunt:significat in primo intellectu:helisabeth synagogam. zMaria conuersam de gentibus ad deum viuum:
ecclesiam. In secundo helisabet ecclesiam secūdi status. zMaria vero ecclesiam tertij quia non prius quod spirituale est:sed qō animale:deinde quod spirituale. Similiter quoq; mysteria precursoris & xpi accipienda sunt. Similiter apostoli petri & io
1.cor.15 annis cuius est liber iste. Igit helisabeth ioannes baptista:& apostolus petrus:non transeunt terminū secundi status. zMaria vero:xps & ioannes euāgelista:ita manēt in secundo:vt multo cōgruentius accipiā
tur in tertio. Sane scriptura illa que edita est in gētibus:sicuti liber iste non habet in se quod referri queat ad primum statū:
sed aut simpliciter ad secunduz:vt que de bestia habente capita septem & cornua decem:& de prelijs sanctorum martyrū scripta sunt. Aut simpliciter ad statuz tertiū:
Apo.13 vt illa q̄ scripta sunt in septima parte. Aut cōiter ad vtrūq;:vt illa que de septē eccle

sijs. Illud autez quod de septima parte dictum est:ita incunctāter obseruari opz:vt & quādo agimus de duplici concordia:respectu sex partium libri dicatur septima. Et tunc tempus ipsum dicatur sabbatū:
tam:vz:respectu sex etatum mundi:q̄z respectu sex temporum secundi status. Et quando de triplici concordia agendū est:
sex quidem temporibus suis terminetur secūdus status. vt superius diximus: eisdem sex libri partibus ascriptis quaruz.s. partiū:propter hoc mysteriuz:vltima duplex est. Septima vero pars reputeī principaliter in suum statuz:& tunc status ille dicatur:magnum sabbatum ac si tempus paschale:quod septē hebdomadis terminatur. non modo vt iā diximus respectu sex tēporum secundi status:sed & respectu sex etatum mūdi:incipientiū ab Adā. Si enim primus status spāliter ascribitur patri. Secundus filio: tertius spūi sancto.
Quid cōuenientius esse potuit:q̄z vt status ille qui pertinet ad spiritum sanctum:
& respectu sex etatum mundi: & respectu sex tēporum secundi status sabbatum esse videatur:vt per hoc vnus idēq; spiritus a patre filioq; procedere intelligatur? Sz & qū istud fit:tunc scriptura illa q̄ duplici
ter intelligitur & iuxta ppietatem intellectus pertinēs ad scām statum seculi:ad eūdem secūdū statum referenda est. Et sicut vniuersaliter scām toruz:siue spāliter
relinquitur:in tertiū statū seculi spiritaliter refundēda ac si his diebus nasceretur xps:his diebus resuscitatus a mortuis:donū spūs sancti ifusuraret i discipulos suos
his diebus apostolos suos mitteret ad p̄dicādū in gentibus. his iterum idem apostoli nouas complantarent & superedificarent ecclesias:quod totum vt iam dixi:in
spiritu in exordio tertij status consumari oportet. Illud autem sicut iam dixi: non videtur mihi complendum esse in spiritu in illo tertio statu. quod spectat ppie
ad illos qui vite typum gerunt actiue. propter vbertatem spiritus sancti:que vt haberi queat a filijs regni eget otio & quiete.

¶ Exēplum veterum. Cap. 10.

Sed forte in hoc ipo satisfaciet nobis veritas si veterū exempla pensamus attendentes q̄ sicut agar ancilla significat synagogaz que pertinuit ad primum statum. Sarra ecclesiam que pertinuit ad secundum:ita lya ecclesiam que pertinet ad secundum. Rachel autem ecclesiam pertinentem ad tertium. Que cū ita sint libet considerare:q̄ sarra habet ali
quando locum in statu primo & in illa maxime hystoria vbi dicitur isaac introduxisse Rebecham in tabernaculum matris sue. & intantum eam dilexisse:vt dolorem qui de morte matris acciderat:tēperaret. Agar autez in statu secundo: qui datus est libere:secunduz hoc non est locus q̄ postq̄z natus ē patri filius de libera matre:expulsa est ancilla & filij eius omnes. s. iudei qui sectatores iustitie que est in lege:q̄z amatores gratie esse maluerunt. Eodez modo Rachel & mater domini:& ipe etiam dominus ihesus & ioannes euāgelista cuius est liber iste:habēt locū in mystē
rijs in statu scdo magis aūt in tertio. Lya vō & helisabeth & ioānes filiꝰ eiꝰ & petrus sic hūt locū in scdo statu: vt nō hēant istomō in tertio:fructus aūt itellectus huius iste est. Cū pmus itellis ppie ptineat ad patrē:scds ad filiū:tertiꝰ ad spūm sctūm:
opz q̄dē pmū ptinere ad primū statū:scdz ad scdz vt itelligat pr̄ mittēs filiꝰ missus.
Et q̄ nō solus filius a pre mittit:verūēt cum eo spirits sanctus: necesse est vt habeat locuz intellectus qui pertinet ad spiritum sanctum in secundo statu:vt intelligatur simul missus. Sane iuxta istum intelligentie modum: neq; intellectus qui pertinet ad patrem: habet locum in secundo statu: neq; intellectus qui pertinet ad filium: habet locum in tertio:
quia neq; pater intelligitur missus cum filio: quando filium pater mittere dicitur est. Neq; filius cum spiritu sancto: quando dicitur. Idem filius mittere spiritum sanctum; & si venire pater

cum filio dici queat: ⁊ filius cum spiritu sancto teste ipsa veritate que dicit. Si quis diligit me sermonem meum seruabit ⁊ pater meus diliget eum ⁊ ad eum veniemus ⁊ mansionem apud eum faciemus. Et hec quidem ita se habent. Jo. 14.

¶ De alio intellectu. Cap. 11.

Sed si nos ad alium intellectum cõuertimus: inuenimus alio modo habere locum in secũdo ⁊ tertio statu: que proprie pertinere dinoscuntur ad primum ⁊ habere locuꝫ in primo ⁊ tertio: que proprie pertinent ad secundum: haud dubium: qꝫ ⁊ de hijs que pertinent ad tertium intelligendum est. Hoc autez differt inter illud ⁊ istud: qꝫ non ita istud proprie accipi: põt quomodo illud quod superius dictum est. Ecce enim ancillam reprobam diximus designare proprie qõ pertinet ad primum statum: ⁊ tamen qui in secundo ⁊ tertio carnaliter viuunt in ancille filios reputanť: qꝫ qui facit (ait dñs) peccatũ seruus est peccati. Dixim⁹ lyam ⁊ alios quosdã designare eos qui ꝓ prie pertinent ad secundũ statum ⁊ qui tamen in primo statu verbum vite predicauerũt in lyã reputati sunt. Similiter ⁊ q in tertio: q̃ plures ad eius notitiaꝫ doctuti sunt. Diximus Rachelem ⁊ alios quosdam designare proprie qui ptinent ad tertiũ statũ: ⁊ tamẽ ⁊ in primo ⁊ in secũdo reperti sunt viri cõtemplatores qui ꝓ merito vite sue designati sunt: tunc etiã in Rachel. Restat ergo vt scõm plus ⁊ minus hec ⁊ similia intelliganť. Quod si horum quoqꝫ intellectuũ requiritur scientie fructus. Ille est quem a sctis patribus obseruare firmiter docti sumus credere. s. ⁊ icõ esse tenere esse in patre filiuꝫ ⁊ spũm sanctum: esse in filio patrem ⁊ spũm sctũm: esse in spũ sancto patrẽ simul ⁊ filium. Et q: hij tres, simul vnus deus sunt. Designatur simul in agar tota presens vita que cõtinet in seipsa tres status mundi. In sarra vero vita futura. Similiter ⁊ in lya cum ponit in respectu Rachelis. Similiter ⁊ in Rachele: cum ponit in respectu beniamin: qꝫ. n. isto edito illa mortua ẽ: designatur illud quod per apostoluꝫ dicitur. Cũ autem venerit quod perfectuꝫ est: euacuabitur quod ex parte est. Ut autem rẽdeamus ad causam propter quam hec omnia dicta sũt: necesse est lectorẽ diuine pagine habere discretionẽ ⁊ intelligere cuꝫ quid asseritur aut negatur: vtrum scõm totum an scõm partem: vtrum scõm id, quod ꝓ priuꝫ est: an vniuersaliter ⁊ absolute intelligendũ sit: ne quãdo cogamur magis silere q̃ aliquid dicere: si non licet ita loqui: quõ in scripturis diuinis ab antiquis temporibus cõsuetũ est. Si enim qꝫ synagogã iudeoꝫ reprobã esse dicimus: idcirco sub hoc verbo: omnem multitudinẽ israelis includimus patriarchas quoqꝫ ⁊ prophetas reprobos cõprobam⁹. Et si ꝓ eo qõ dicimus electaꝫ xp̃ianoꝫ ecclesiam: oẽs qui xp̃iano cẽsentur noie colligimus sub' hoc verbo: illos quoqꝫ cogimur fateri electos de quibus dictuꝫ est. Qui vero mala egerunt ibunt in ignem eteruum. Gen. 16 Joã. 8. 1. cor. 13 Joã. 5

¶ De duplici itelligẽtia diſtinctionis. Cap. 12.

Quia vero de distinctione ptũ libri Apocalipsis sermo' erat: cuius duplex est intelligentie causa: vna qua recto cursu per tẽpora propria interpetanda sunt verba eiusqꝫ: vsqꝫ ad eũ locũ vbi agit̃ de iudicio: altera qua facienda est distinctio inter sextã ⁊ septimam portionẽ: vt fiat dria inter secundũ ⁊ tertiuꝫ statũ: libet ⁊ in hoc ipo fructum exquirere spãlem: vt qui iaꝫ fide cognoscimus deũ nostrum ad contemplãdã quoqꝫ spẽm celsitudinis eius: quãtum ipse dederit festinare possimus. Liquet oibus xp̃ianis qui fidem catholicã firmiter tenẽt: qꝫ due persone sunt in trinitate que deus est: quarum vna ingenita est: altera genita atqꝫ vna earũ a nullo est: altera vero a solo patre. Est vero ⁊ alia psona que a ꝑe filioqꝫ ꝓcedit: que sicut filius cooperatur patri: ita ipsa quoqꝫ patri cooperatur ⁊ filio. Cãta quippe est ideꝫptitas inter patrem ⁊ filium: vt cum se dicat mittere filius quem dicit ipse mittere patrem ⁊ eum dicat a patre procedere qui procedit a se. Tanta vtriusqꝫ perfectio: vt aliqñ dicatur absolute spũs patris: vt est illud. Non enim vos estis qui loquimini sꝫ spiritus patris vestri qui loquit̃ in vobis. Et si spũs eius q̃ suscitauit iesum xp̃m a mortuis: habitat in vobis: aliquando absolute dicat esse spũs filij: vt in eodem apostolo. Misit deus spũm filij sui in corda nostra in quo clamamus Abba pater. Neqꝫ enim virtutis huius: que a patre filioqꝫ ꝓcedit: ⁊ ab vtroqꝫ mittit̃ ad factẽda signa ⁊ sanctificandam creaturã: pars vna pris est: ⁊ pars vna filij: sed tota patris est: tota filij: cooperãs in oibus patri ⁊ filio: qõ dignis ⁊ lucidissimis mysterijs in diuina pagina demonstratur. Mat. 10. Ro. 8. Gal. 4.

¶ Tota pulchrũ mysterium. Cap. 13.

Liquet enim qꝫ Moyses famulus dñi: missus est a dño in exordio veteris testamẽti: Joãnes baptista in exordio noui. Et dictũ est de ioanne: qꝫ iret ante dñm in spiritu ⁊ vtute helye: qui etiam cum Moyse coram dño in monte a tribus apostolis visus est. Et circa finem secũdi status ⁊ initiuꝫ tertij: hoc est in fine sexte etatis sicut creditur vẽturus est. Cũ ergo tres viri isti simul in mysterijs cõferunt: vꝫ moyses ⁊ ioãnes ⁊ helyas: id profecto significant ipsi quod habraã: isaac ⁊ iacob. Qõ illi tres angeli qui apparuerũt habrae: moyses vtiqꝫ q filios habuit significat hoc loco psonã pris: ⁊ Joãnes baptista qui missus est baptizare in aqua: psonaꝫ filij Helyas qui operatus est in igne iudicia personam spũs sancti. Quod ergo moyses operatus est in exordio testamẽti veteris. Joãnes in exordio noui: id nobis profecto innuit quod veritas in euãgelio vna voce fatet dicens: pater meus vsqꝫ modo operat: ⁊ ego operor qꝫ vero vnus helyas cooperatus est moysi sub veteri testamẽto: ⁊ cooperabit̃ ioanni sub testamẽto nouo: demonstrat nobis qꝫ vnus spũs cooperet patri ⁊ filio eo qꝫ abvtroqꝫ procedat scõm qꝫ dñs ipe ait. Ille me clarificabit qꝫ de meo accipiet ⁊ annũtiabit vobis. Ubi ⁊ mox subdit. Oia que hꝫ pater mea sunt: propterea dixi vobis qꝫ de meo accipiet ⁊ annũtiabit vobis. Sic Joãnes euãgelista q hierosolimis cooperatus est petro ob eãdẽ causam mysterij abijt Ephesum sup edificare ecclesias quas fundauerat Paulus. Arguunt nos ista dicere: qui Sabellianũ virus occultãt in pectoribus suis metuẽtes in scriptura diuina aliqd ꝓferre qõ distincte referatur ad personas singulas ne videant scissionẽ facere in vnitate deitatis: nõ attendentes qꝫ sicut vere in personis ꝓprietas est ⁊ in essentia vnitas: ita quedaꝫ sunt que ꝓpter ꝓprietatẽ psonaruꝫ: ꝓpe ascribanť patri. Quedaꝫ que proprie ascribanť filio. Quedam que proprie spũi sancto: ⁊ qꝫ propter vnitatẽ essentie: ipsamet cõiter referãtur ad omnes. Qñ quidem sic vere sunt tres psone: pater ⁊ filius ⁊ spũs sanctus: vt tũ in patre sit filius ⁊ spũs sanctus. In filio pater ⁊ spũs sanctus. In spũ sancto pater ⁊ filius. Sicut ergo vox illa qua dictum est. Tu es filius meus dilectus: ptinuit ad solum patrem: ⁊ caro ipsius filij: ad solũ filiũ: ⁊ colũba ad solũ spũm sanctuꝫ: ⁊ tamẽ hec tria tota simul trinitas opata est. Ita primũ statuꝫ ꝓprietate mysterij: dicimus ascribendũ patri: scõm filio: tertiũ spiritui sancto. Et tũ tres simul tribus psonis cõmunes sunt: qꝫ nihil habet pater qõ non sit filij ⁊ spũs sancti. Nihil filius qõ non sit pris ⁊ spũs sci. Nihil spũs scũs qõ nõ sit pris ⁊ filij: Eapp si verbũ istud pensamus quo ait dñs. Pater meus vsqꝫ modo opatur ⁊ ego operor: qõ videt ꝓprie dinstinctionẽ facere inter psonã pris ⁊ psonã filij: ac si solus tũc opatus sit pater ⁊ solus nũc opatus sit filius. Et illud quod generaliter scriptum est de verbo patris. Omnis per ipsum facta sunt. Et illud qõ idez filius testat de patre dicẽs. Pater in me manẽs: ipse facit opa: ita miro mõ Sabelij arrijꝫ venenũ donante ipso de quo ⁊ loquimur: deuitare sufficimus: vt ⁊ per hoc qꝫ inuenimus aliqua proprie ascripta Exo. 3. Luc. 1. Joã. 5. Joã. 5. Joã. 1. Joã. 14 Jo. 16. Luc. 3. Joã. 5.

patri:proprie filio:proprie spūi sancto:discamus intelligere ꝓprietates personaruꝫ Et per hoc q̄ inuenimus oia pertinere ad oēs:discamus pie sentire vnitatē essentie.

Joā.5. Mō igitur absq̄ causa dictū est a filio. Pater meus vsq̄ modo operat̄ & ego operor: cum & semp operet̄ cū patre filius & cū filio pater. Nec absq̄ causa inuenitur spūs sctus in testamēto veteri coopatus esse patri loquēs assidue per ꝓphetas:& in nouo testamēto coopatus est filio loquēs p apostolos & doctores ecclesie:eo q̄ sit ipse spiritus scūs:virtus ineffabilis vtriusq̄ patris.s.& filij:qui in duobus testamētis opati sunt:pīsertim cum sicut duo populi:qui ad duo ptinēt testamēta ad imaginem patris & filij creati sunt:ita angelicus ille cetus:qui in celis habitat ad imaginē spūs sancti. Hec enīz causa est pro qua nō tria testamēta:sed duo esse scribunt: quorum concordia manet integra:a iacob patriarcha vsq̄ ad primū aduentum dñi:& a primo eius aduētu vsq̄ ad finē seculi. Quia vero idem spūs qui patris & filij donum est.eiusdez est auctoritatis ad operandum ꝓ velle suo cuius sunt pater & filius:oportebat & ipm quoq̄ operari opa similia sibi ad testificāda ea ipsa que pater & filius testificati sunt:vt ita fit in notitia hominuꝫ quō est in notitia angelorum:quatenus in noie trinitatis:q̄ deus est oē genu flectat̄

Phi.2 celestium terrestriū & infernoꝝ & ois lingua cōfiteat̄:q: filius & spūs sanctus in gloria sunt dei patris ꝓpter hanc catholicam fidem:gemina est(vt supradiximus)causa cōcordiarum:& occulta quedam intelligētie regula:que inter verba & verba:qn immo inter sensum & sensum dīaz facit. Si enim iuxta tēporū cursum vsq̄ ad finē seculi:seriez libri huius cōsiderare libet:ita singulis septē tēporum:inuenimus singula septē partium vsq̄ ad eū locuꝫ vbi agitur de iudicio cōuenire vt a iacob patriarcha vsq̄ ad aduētuꝫ dñi:& exinde vsq̄ ad finē seculi duplex cōcordia teneat̄: respondētibus p singula veteribus nouis: adeo vt rex anthiochus qui precessit primum aduētum dñi:cōcordet cum eo qui vocat̄ gog. Cum aūt inter secūdū & tertium sta- Ap.20
tū(q̄ oīno necesse est)differētia fecimus: tūc multa verba libri huius que quasi hystorice scripta sunt:& que sex tēporibus secūdi status mystice ascribuntur ad concordiam:tertij status referenda sunt statuto libri principio:principio tertij status: tempori:vz:isti & extremus q̄busdam verbis que in eodem libro hystoraliter tanguntur:fini eiusdem tertij status:a qua tū lege ammouentur illa : vt sepe diximus: que ad passionem secundi status referuntur:& illa que scripta sunt ad literaz de eodem tertio statu : quia & ista vt iam dixi non conueniunt ꝓprie tempori pacis: & illa non habebunt post se tempus in quo possint in spū sctō ꝓsumari: Nec q̄.n. in illo seculo futuro:quod erit post extremū iudiciū incarceratū diabolū in abysso solui opz modico tpe:& congregari iterū aliquas gētes extra electos hoies aut aliquid huius fieri:q̄ tēporaliter oporteat terminari. Et ideo lectio ipsa explanatione indiget circa obscuritatē verboꝝ:nō mystica expositione:q: mystica expositio est:cum per minima itelligūt maiora:vel p modica multa:siue in bona pte siue in mala:vt cū in rege hierusalē:intelligit deus:in rege babilōis:diabolus. Hic aūt vbi de ipso diabolo apte aliquid dī:nō est id:q̄ dicit in psona aliqua mystice refundēdū in posterū:pīsertim cū nō sit aliqs diabolo in nequitia maior qui possit designari per euz: sed q̄ dī de eo:hoc itelligi debet:& si sint ibi aliqua q̄ spāli egeāt intellectu:negs cathenam:qua captus dī:mālē esse putet:& alia q̄ occultis q̄busdā obscuritatibus pallant:ne si oīno essent aīa tps denudata vilescerēt. Neq;.n. ibi tm modo obscura esse scriptura credēda est. vbi mysticis figuris obuoluit:aut ibi tm manifesta:vbi literalis intelligentia ꝓsto est:vt quibusdam videtur:sed plerunq̄ multo amplius in
litera q̄z in spiritu. Dicit enim apostolus Ro.5
disputans de operibus & fide . Justificari hominem per fidem sine operibus. Dicit Jac.2.

alius econtrario iustificari hominem per opera :intantum vt prosequatur & dicat Fides sine operibus mortua est. Hec verba iuxta literam intelligenda erant. & tamen in se ipsis occulta satis & pene intel-
ps.111. lectu difficilia. Psalmista dicit i psalmis. Beatus vir q̄ timet dñm. Et dñs in euā-
Mat. 10. gelio precipit dicēs. Eū timete qui potest
Jo.4: animā & corpus perdere in gehēnā. Joannes aūt videtur in ꝓtraruz sentire dicēs. Qui timet nō est pfectus in charitate:sed
Ma.6. perfecta charitas foras mittit timorē. Dominus dicit in euangelio. Respicite volatilia celi: & nolite solliciti esse dicentes. Quid māducabimus aut quid bibemus aut quo opiemur:& opamini:non cibum
Joā.9. qui perit:sz qui permanet in vitā eternā:
2.the.3. Apostolus aūt ꝓcipit fidelibus:vt operē-tur panem suuz dicens. Qui non laborat nō manducet. Verum hec exempli causa: negs se putet facilē ad intelligendā lram: & in solis allegoricis sensibus difficultatez haberi:cū ecōtrario circa nuda verba ipsa q̄ ꝓphice scripta sūt maiorē patiamur difficultatez. ita vt de illis spāliter videatur
ps.17. scriptū. Tenebrosa aqua in nubibus aeris.
ps.68. Quid enim apertius esse pōt q̄z Dederūt in escam meam fel:& in siti mea potauerūt me aceto? Et tamen q: nō dixit ps. Dabūt in escam xp̄i fel & in siti eius potabūt eū aceto:sed locutus est de xp̄o in psona ꝓpria:& hoc verbo ꝓterito nō futuro.
2.cor.3. Quis hoc intelligeret anteq̄z cōpleret in xp̄o? Nō igit extimādū est:nō esse q̄zplura in ipsa litera difficilia intellectu:litera dico illa q̄ alio genere:spūs est non illa de qua dicit apostolus. Litera occidit:nimirū q: nō ipsa veritas est:sed tm̄ figura veritatis:nec in ea est attēdendū quod legit̄ sed q̄d significat. Quod aūt non est figura sed veritas:sic est accipiēdum:vt legit: si tamen non sit ibi aliquid quod explana-
Jo.14. tione indigeat:ne forte nō sicut est:sed aliter q̄z res exigit intelligatur:vt illud. Si diligeretis me:gauderetis vtiq̄ : q: vado ad patrem:q: pater maior me est. Verum siquidem est q̄ pater maior illo est:non tm̄ secūdū q̄ deus est xp̄s:sed scōm q̄ homo: Quod aūt intelligatur:libet vigilanter attendere tres esse generales modos:quibus deus loquit̄ in scripturis:scōm q̄ & in libro isto:sicut & in alijs manifeste mōstratur. Aut.n. loqtur hystoraliter:vt in Genesi & libris regū:& oibus oīno libris q̄ hystorice scripti sunt:scōz quod genus locutionis:euāgelia quoq̄ q̄tuor & liber actuū apostolorū accipienda sunt:& si sint in eis aliqua que a legis huius regula secludantur:aut in reuelatiōe imaginū vt est rota illa q̄ apparuit Ezechieli : & bestie q̄ ostē- Eze.1.
se'runt Danieli:aut in simplicitate veritatis:vt est illud. Ecce dies veniūt dicit do- Da.4. Mic.23.
minus & suscitabo dauid germē iustū. Et ecce dñs deus me⁹ veniet:& omnes sancti eius cū eo:& cetera que ꝓphetico spiritu: nō sub mysteriorū caligine:sed aperte pro-
nuntiata sunt. Secundū hec ergo tria loquitur ioānes in Apocalipsi:hystorice nē-
pe ibi lōquitur cum dicit de se ipso . Fui in insula que vocatur pathmos & quodvides scribe in libro & mitte septem eccle-
sijs que sunt in Asia . In reuelationibus Apo.20
imaginum:vt cum dicitur . Vidi ostium apertuz in celo & ecce sedes posita erat in eo:& cetera que ibi sequuntur & cum aperuisset vnum de septez sigillis.ecce equus albus:& qui sedebat sup̄ eum:data est ei corona.& venit vincens vt vinceret:& vidi septem angelos ꝓparatos vt canerēt tubis : & vidi & ecce draco Rufus : & vidi bestiam ascendentē de mari . Et hijs similia que in simplici veritate : vt illud. Soluetur sathanas de carcere suo . Que cum ita se habeant:oportet nos in tribus cautibus modis istis:talem in hoc libro discretionem habere : vt imaginibus vsq̄ ad finem sexti temporis ostense sunt:intelligamus certamina secundi status. In verbis prophetic̄is:que in parte septima velut ad literam prolata sunt : intelligamus pertinentia ad illum tertium statum in quo non erūt sicut hactenus enigmata tenebrosa: vtpote i qua manifestius & veluti facie ad faciez videre incipiemus

in his que hystorie dicta sunt: opera quedã duplicia ptinẽtia ad vtrũq; statum: eo q; duo mystici intellectus in verbis hystoricis testamẽti noui: inueniri queant: se cũdũ q; superius dictũ est. Sic igitur ex his que scripta in hac sũmula: ꝛ ex aliis q̃ scribi possent: donari libertaté in illo sabbato: ppõ dei ad agnoscẽdã veritatez: apt̃issime liquet. Sicut ꝛ per apostolum dicitur. Relinquitur sabbatismus populo dei Hec illud moueat q; in octaua parte de'lapidibus preciosis ꝛ auro mundo: superna illa ciuitas: que vocaꝫ Hierusalem: cõstructa esse narratur. Aut q; fons aque viue i fluere ciuitatem illam: ꝛ lignum vite plãtatuꝫ ex vtraq; ripa fluminis perhibetur q; ad octauaꝫ partẽ libri: nec typicus nec hystoricus ptinet ꝓprie intellectus: ſꝫ trĩ anagogicus: qui sola celestia cõtemplatur. Hec ꝓpterea p figuras loquit ibi ioãnes de ciuitate illa: vt quasi obscuris enigmatibus occultet intellectus eaꝝ: sed vt per nobiles imagines visibiliũ reruꝫ: quibus taꝫ gloriosa dicta sunt de ea: rapiatur legẽtis animus ad amorem ipsius.

Heb. 4

Apoc. 21. 22.

¶ De differentia sabbatoꝝ Cap. 14.

Quia vero in his que hactenus scripsimus mentio de sabbatis facta est: ꝛ iscribẽdis q̃ frequẽtio: occurret: operepretiũ arbitror: qd differat iter sabbatũ ꝛ sabbatũ diligẽti scrutatione discutere ne ꝓ eo q; diuersa sũt: ꝛ sabbata ꝛ diuersa mysteria sabbatoꝝ: aliud occurrẽs ꝓ alio intellectu obscuret: ꝛ sicut solet accidere in similibꝰ rebꝰ: occupata mens circa plurima ad diuersa discurrat: ꝛ alia ꝓ aliis accipienda despiat. Sabbatoꝝ ergo genera plura sũt. Est enim sabbatũ hystoricũ: ꝛ est sabbatũ mozale: Est sabbatũ tropologicũ: ꝛ est cõtẽplatiuum ꝛ anagogicũ. Sabbatũ hystoricum est cũ quis post quottidianuꝫ laborem: saltem in diebus festis: ad cõtemplationem recurrit. Sabbatum mozale est: cum relicta quis vanitate seculi: deo se totum exhibet mente ꝛ coꝝpore seruituruꝫ. Sabbatum tropologicum est: cũ post laboꝝ addiscende litere: sublimatur aliqs ad intellectum spiritalem. Sabbatum cõtemplatiuum est: cum post exercitium vite actiue: ducitur aliquis ad vitam contẽplatiuam. Sabbatum quoq; anagogicuꝫ est: cũ seminatur coꝝpus animale: vt rege scat anima donec peracto sabbato suo: coꝝpus recipiat spiritale. De hoc sabbato dicit apostolus. Qui ingressus est in regem eius: etiam ipse requieuit ab opibus suis: sicut a suis deus. Est aũt ꝛ aliud sabbatuꝫ quod dicit typicum habens plures spẽs quod de figuris testamẽti veteris exhibetur in nouo: cum: vz: singulis tẽpoꝝibus sexte ętatis vsq; ad sextum tempus. Hoc est singulis sex tẽpoꝝibus inesse sabbatũ i'telligit: eo q; per singula sex certaminum: dederit deus pacem ecclesie sue vt requesceret interuallis temporum a laboꝝibus suis: vt enim singula hebdomadarũ quadragesime sabbatũ habere dignoscitur: ita singulo ecclesie tẽpori datũ est habere sabtũ suũ: ne ꝓtelata nimis afflictio despatiõe inferret. Doꝝo de hoc sabbato ad hebreos p apostolũ dr. Relingtur sabbatismus populo dei. Hec de diuersis generibus sabbatoꝝ: q̃ p alias ꝛ alias itelligentias discurreret iuxta ꝓsuetũ vsum ꝛ solẽnẽ intelligentiã scripturarũ. Verũtũ alia mõ tria sabbata assignari queũt: quoꝝ tertiũ illud est: quod in tertio statu seculi diximus ad futurũ. Doꝝ primũ fuit ante legẽ. Scõm sub lege. Tertiuꝫ sub gra. Ante legem fuit sabbatũ: p q̃dringentos ꝛ triginta annos manẽtibꝰ filijs israel in egypto: hoc est eo tpe quo patres eoꝝ igressi sunt egyptũ vsq; ad moysen. Scõm sabbatuꝫ sub lege fuit: cessãtibus hystorijs ꝛ ꝓphetis: a diebus. s. malachie prophete: vsq; ad ioãnem baptistã. Sane tertiũ sabbatũ sub gratia futurũ est a tpe quo diabolus icarcerabit: vt nõ seducat amplius gẽtes vsq; ad finem seculi. Et q; scriptum est de primo triũ ad literam per quẽdã sapiẽtẽ: Dum medium silentium tenerent oia quod tamen in spiritu de secũdo intelligẽdũ est: queritur nõ absurde: vtrum etiam

Hebr. 4

Hebr. 4

Hebr. 4

Ge. 46

Exo. 3.

Apo. 20.

secundũ

secundũ ꝛ tertiũ sabbatũ silentium habuerint: ꝛ qñ: ꝛ quale fuerit silẽtiũ singulorũ. Si incipimus enumerare gesta patrũ: cursusq; tẽpoꝝ ꝛ annoꝝ ꝓ singulos patres exordiẽtes ab Adam inuenimus in eis annoꝝ numerũ ꝛ continuam gestoꝝ narrationem vsq; ad virum iustũ Joseph: qui mortuus est in egypto deficiẽtibus in eo hystorijs ꝛ cõputatiõibus annoꝝ. Ex eo nãq; tpe vsq; ad Moysen de nullo nepotũ iacob scriptum est: q; cũ eẽt tot annoꝝ genuerit talẽ: aut talẽ: ꝛ si videaꝫ scriptus annoꝝ numerus vite leui ꝛ filij ac nepotis ipsius: per quẽ trũ chronicarũ tempora assignari nõ possint: nisi q; cõfuse ꝛ velut in summa traditũ est: q; habitatio filioꝝ israel in egypto fuerit quadringẽtoꝝ ꝛ triginta annoꝝ: Sed neq; alicuius: opa scripta sunt: sicut antea fieri consueuerat ꝛ sicut in sequẽti tpe a Moyse: vsq; ad Esdram: vt esset tẽpus illud sabbatum tam silentium testaretur q̃ otiũ. Eodez modo a zorobabel ꝛ neemia vsq; ad ioãnez baptistã: neq; per regũ chronicaz: neq; p patrũ genealogiã annoꝝ summa distincta est. Sed neq; gesta aliquoꝝ vsq; ad ioannem baptistã eo modo quo antea scripta sunt: ꝓterq; libri machabeoꝝ qui teste scõ Hieronymo extra canonẽ sunt: donec oipotẽtis dei sermo de regalibus sedibus adueniret. Dicit aũt sabbatũ tps primi silentij vsq; ad ioseph qui dominatus est in terra egypti. Secũdũ respectu eoꝝ que decursa sunt sub lege ꝛ ꝓphetis vsq; ad Malachiã ꝓphetã. Tertiũ respectu nouoꝝ: q̃ hactenus sub gratia decursa sunt: ꝛ vsq; ad finem sexti tpis in erũnis ꝛ gemitibus peragunt. Sicut aũt iudicii sodome: primũ silentiũ anteiit. Secundũ iudicium babylonis puto q̃ fuit metropolis chaldeoꝝ: ita silentiũ nouum qd in proximo est iudicium babylonis noue quod in sexta parte huius libri: Joãnes annotare curauit. Et notandum q; in singulis statibus consolatur deus oipotens plebẽ suã: vt ꝓ bona que temporaliter ꝓcipimus: firma sit expectatio futuroꝝ. In primo de niq; sabbato: sublimatꝰ ioseph in egypto ꝛ vniuersa domus iacob requieuit in pace. In secundo restituto templo: obducti sunt muri hierusalẽ quos destruxerat rex babylonis: sub neemia principe iuda: ꝓbentibus subsidia regibus terre ꝛ honoratibus domũ dei ꝛ ministros eius. ꝛ vbem licet non deessent insidie querentium malum filijs iuda ꝛ deterrentiuꝫ eos vndiq; per circuitũ ne opus perficerent inchoatum. In tertio quoq; sabbato reedificanda est ciuitas de lapidibus nouis: ꝛ hoc a filijs transmigratiõis moderne sicut quõdã rẽplũ illud ꝛ ciuitas a filijs trãsmigrationis iude. Sz si respectu predictoꝝ tẽpoꝝ: tempora illa sabbata dicta sunt: restat vt sequentia secula: siue primo secunduꝫ literam: siue ad extremũ scõm spũm ꝓ octauis accipiamus eo q; dignioza fuerit secula que duo preterita sabbata secuta sunt seculis antiquioribus ꝓcedentibus illa: haud dubiuꝫ q; ꝛ illud futurũ seculũ: quod tertium sabbatum secuturũ est. In exordio nãq; sabbati primi quod fuit ante legem: magni illi patriarche quibus facta est repromissio de xpo permissi sunt qdez cõmozari in terra chanaã in qua sita est mystica illa ciuitas que vocatur Hierusalem: sed tñ sicut hospites ꝛ peregrini: non vt possessozes ꝛ domini: post sabbatum vero ipsum: introducta est in ea vniuersa multitudo filiozum iacob: non iaz sicut patres peregrinaturi in illa: sed sicut de eis mystice in Exodo scriptũ est: Introduces eos ꝛ plãtabis in mõte hereditatis tue firmissimo habitaculo tuo quod operatus es dñe. In exordio quoq; secundi sabbati quãdo redificatum est templũ: visum est oziri nouum gaudium filijs iuda: eo q; suscitasset deus regẽ in terra: qui quereret que ad pacem erant Hierusalẽ: tñ inter gaudium ꝛ gaudium quod factũ est electis in ortu ꝛ resurrectione dñi: seu etiam in aduẽtu spiritus sancti: nulla cõparatio est. Sz ꝛ nũc in exordio tertij sabbati in quo oportet q̃

Ge. 41.

Hiero.

Ge. 41.

Exo. 15.

Ge. 19. Dan. 5.

cito destrui babylonem nouam ⁊ reedificari nouam ☩ierusalem de lapidibus viuis a filijs transmigrationis noue: qui nõ obliuiscuntur ☩ierusalem: magna erit letitia diligentibus deum: scõm qp in sexta parte libri huius luculenter ostendit: vbi
Ap.19. cantatur ab omnibus: Alleluia: sed tamẽ respectu illius que nos expectat in patria paruum est ⁊ momentaneuꝫ quicquid tẽporale magnum esse videtur. Et hec quidem de tribus sabbatis que maiora ⁊ generalia sunt: ex quibus aliqua sabbata specialia pendent: de quibus qꝫ occasio mota est: aliquid in hac summa differere cõmunis est causa ratiõis: Sed melius hoc oñdimus si figuras exẽpli cã sumamus.

¶ De septem portionibus anni quarum sexta est a qnquagesima vsqꝫ ad pascha: septia a pascha vsqꝫ ad pẽthecostẽ. Ca. 15.

SAcrum illud tempus quod pascha/le vocatur a sancto. s. die pasche vsqꝫ ad penthecostẽ: septimã totius anni portionem cõplectitur: quindecim tm̃ diebus exceptis: qui velut in supplementum quinquagesime ⁊ superabundãtiam dati sunt: secundum qꝫ septuaginta seniores scriptura sacra fuisse cõmemorat:
Exo. 24. ⁊ tũ duo alij ad aliquid superadditi sunt qui vsus est diuine scripture vt minima queqꝫ in mysterijs portionibus cadãt: Oõ si in sexta portione anni tempus reputat ieiunij: in septima paschalium epularũ: liquet qꝫ sicut tẽpus ieiunij: sextam mundi designat etatem. ita tempus epularum qõ paschale vocat sabbatum illud tertium respicit: quod duobus p̃teritis clarius est: vtpote cui illa duo in mysterijs seruierũt. Nam quomodo quinqꝫ quinquagesime p̃cedunt sextam que ieiunijs est p̃ceteris deputata: ita quinqꝫ etates mundi sextaꝫ velut in carnis epulis p̃cesserunt etatem. Ipsa vero sexta etas sacris ieiunijs deputata est. Sequitur autem septima quinquagesima a sacro die pasche vsqꝫ ad penthecosten: ⁊ ipsa venerabiliorem ceteris: septimaꝫ huius seculi designat etatem: in qua oportet cõsumari benedictionem illam: de qua in Geneſi scriptuꝫ est.
Ge. 2. Benedixit deus diei sabbati: ⁊ santificauit illum quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod patrarat. Licet autem septima etas in sabbatum e solenne ⁊ generale reputata sit: nihilominus tamẽ ⁊ tempus p̃mi status quod quinqꝫ etatibus comp̃henditur: habuit sabbatum suuꝫ: ⁊ tempus secundi status: quod sub vna (hoc est) sexta coartatur etate: habituruꝫ est sabbatum suum: ⁊ nihilominus tẽpus tertij statꝰ: quod septima finietur etate habiturum est ⁊ ipsum sabbatum suum: quorum vnum: quod erit secundi status: designatum est in sabbato vigilie paschẽ: alterum quod erit tertij in sabbato vigilie penthecostes. Et hec sola quantuꝫ mihi videtur: non simpliciter sabbata dicenda sunt: sed cum adiectione: sabbata sabbatorum. Sane liber iste quantum ad sex partes suas: infra limitem secundi status extendit ⁊ retinet passus suos: ita vt inciens a resurrectione domini perueniat vsqꝫ ad finem eius: ⁊ iterum atqꝫ iterum redeat ad principium sui. In singulis denicꝫ qnqꝫ partiuꝫ: recapitulatio fit: ⁊ vsqꝫ ad finem secundi status dirigitur in singulis cursus eius. Que videlicet recapitulationes non scõm totuꝫ accipiende sunt sed secundum partem: sicꝫ tenenda sunt tempora secundi status: in singulis partibus generaliter: vt tamen specialiter singule partes vel ordines p̃priis temporibus coaptẽtur p̃ma. s. primo: ☩ecunda secundo: ⁊ sic de ceteris. Deniqꝫ ⁊ in vltimis partibus: non desunt aliqua que indigeant recapitulatione. Sed ideo hic: gnꝫ partibus specialius attribuimus: quia magis est in eis recapitulatio manifesta. Ceterum sex partes communiter se habent ad laboris certamina. Septima vero pars distincta est ⁊ separata a sex ptibꝰ libri: quauis numerus annorum incarcerationis sathane videatur secundum partem ad secundi status tempora pertinere. Non enim simul totus incarceratus est: sed per singulum quinqꝫ temporum secũ

di status singulũ draconis caput debellatum est: ⁊ in sexto tempore duo simul: ita vt non habẽs de reliquo in quo exerceat vires suas: cogat vsqꝫ ad finem seculi: qõ erit tempus cãde ipsius fine spe ꝑtran de malitie icarceratus manere: ⁊ scõꝫ hoc mille anni: oẽ tẽpus qõ decurſuꝫ ẽ a resurrectione dñi designare videtur: vsqꝫ ad tẽpus gog: nõ qꝫ mille anni erũt tm̃: sed qꝫ millenario numero annoꝝ numerositas designat. Sꝫ iã nũc distinguẽde sunt ptes ipse: perscrutatis mysterijs singularuꝫ: vt qõ hactenus nudis vbis ꝓtulimus: auctoritate quoqꝫ verbi cõprobare possimus.

¶ De distinctione octo partiũ libri Apocalipsis. Cap. 16.

DIximus superius septem esse libri partes ⁊ totidẽ tẽpora ab aduentu saluatoris vsqꝫ ad extremũ iudicium. Et in p̃ma quidem parte agitur de p̃latis qui p̃muꝫ bellum temporis acceperunt. In secunda de martyribus. In tertia de doctoribꝰ. In q̃rta de virgimbus. In qnta de generali ecclesia. Et q̃tuor qdem ordines illi: ꝓtra q̃tuor spãles bestias habuere cõflictũ bestias illas dico quas se Daniel ꝑpha dicit
Dañ. 7 in visiõe vidisse: ecclesia vo q̃ est noua hierusalẽ aduersus ipiissimã babylonẽ. Que vꝫ: babylõ noua sicut ostẽdit in sexta parte libri: in sexto tpe iudicãda ẽ. Et post ipsaꝫ (vt iã diximus) iudicãdi sũt bestia ⁊ pseudo ꝑpha: q in ipo articulo sexti tpis audaApo.9. cius ꝑsolito ꝓtra xp̃m ꝓsurget. Deide icarcerato diabolo erit sabbatũ populo dei: circa cuius finẽ soluet item diabolus de carcere suo: ⁊ seducet gẽtes q̃ sunt sup q̃tuor angulos terre gog ⁊ magog: Ad extremũ mittet diabolus i stagnũ ignis: eritqꝫ vltima iudiciũ ⁊ resurrectio mortuoꝝ. Quibus pactis nulla erũt vlterius tpa secularia: sꝫ dies vnus eternus: nec regnabũt vlterius reges terre: sꝫ solus rex dñs exercituũ: nec erũt vltra sicut hactenus ⁊ nũc ciuitates gẽtiũ: sꝫ sola ciuitas dei: mater nra hierlm cuius claritatis gloriã: ps octaua ꝑsequetur: scõm qꝫ ostẽsuꝫ est ioãni ũnitato ad cõ
tẽplãdã gloriã claritatis ipsius ab vno de septẽ angelis hñtib septẽ phyalas iracundie dei. Sic. n. ipe dicit de hoc: Veniꝫ vnꝰ de septẽ angelis hñtib septẽ phyalas plenas septẽ plagis nouissimis: ⁊ locutꝰ ẽ mecũ dicẽs. Veni oñdã tibi spõsã vxorẽ agni
Ap.21. ꝑtinusqꝫ adiecit. Et sustulit me i spũ in mõtẽ magnũ ⁊ altũ ⁊ oñdit mihi ciuitatẽ sctãm hierlꝫ descẽdẽtẽ de celo a deo hñtẽ claritatẽ dei: ⁊ cetera q̃ ibi sequuntur.

¶ Quid sit generale cuilibet sctõrum ordini ⁊ quid speciale. Cap. 17.

SUfficere posse credẽ hec me in libri ianua ꝓlibasse nisi mysteriꝝ sũt sculi pullulãtes hic ide in modũ spiſoꝝ palmitũ difficultatẽ minarent. Adeo nãqꝫ ptes ptium ⁊ ramoꝝ (vt ita dicã) ramusculi seipsos in retis modum intricando ⁊ quasi cõcathenãdo iplicant vt in altera sua vox sileat: nisi altere cõsonẽt ⁊ alterius sonus hebes appareat: nisi altere pariter colloquant. Si ergo de spãlibus ptibus agenduꝫ est: qd sibi velint ⁊ ipse: qñqdem ⁊ vnaqueqꝫ qnqꝫ partiũ generaliũ in septẽ distinguit portionibus: illud ꝑspecto cause est qꝫ vnusqsqꝫ sanctoꝝ ordinuꝫ hꝫ ꝑprie tempus suum: in quo debent cõtra hostes cõfligere: sed tm̃ nõ omittũt iugiter oẽs simul ordines ꝑliari: subueniẽtibus sibi oibus ⁊ seruientibus solamẽ adinuicem. Ut aũt intelligat leuius: vtamur exẽplis. ☩Ponamus qꝫ populus hierosolimitanus habuerit pliũ ꝓtra arabes ⁊ fuerit ei spãlius demicãdũ mense ꝑmo dato sibi subsidio oium populoꝝ q̃ ifrascripti sũt: vt ⁊ ipse ꝑ singulos alioꝝ menses ꝑposse auxiliũ ministraret. Eodẽ mõ anthioche/nus ꝓtra syros: ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse scõ. Alexãdrinus ꝓtra ethyopes ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse tertio. Cõstãtinopolitanꝰ ꝓtra scithas ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse q̃rto. Romanꝰ ꝓtra barbaros ⁊ fuerit ei dimicãdum mẽse qnto. Quibus oibus simul expletis: sit oẽs habuerit pliũ gñale: qõ ex equo tãgeret oẽs: eo qꝫ ꝓglobate gẽtes sit̃ isurgerẽt ꝓtra oẽs fueritqꝫ oibus ex equo dimicãdũ mẽse sexto: ⁊ ita ichoa/

to mẽse septimo: cõsopitis oĩbus bellis remearent ad propria. Igitur ꝓter sextum bellũ: quod generale est ꝛ oĩum cõmune cetera quinq; specialia sunt: ꝛ singula imminentia singulis. Ad os est enim regum terrarum qui in expeditione sunt: ex oĩbus ciuitatibus que in pace sunt armatam electoꝝ militum producere iuuẽtutẽ ꝛ mittere in subsidium ciuitatis quam hostiuꝝ legiones impugnãt: ne non solum obsessa ciuitas patiatur obsidium: verumetiam victore hoste: cetere quoq; vrbes detrimentum incurrant. Si aũt vt ponamus hoc est presens: singulis quinq; vbiũ permensos singulos taliter ab oĩbus succurrẽdũ est: ꝛ ad vltimum generale prelium in cõmune oĩbus cõmittendum: quid restat nisi vt fateamur singulos populos: singula spãlia cõmisisse: etiam ꝓter illud quod generale est oĩbus ꝛ cõmunes: ꝛ tamẽ dũ omnes simul singulis ciuitatibus subuenisse noscunt: fateamur vnũquẽq; illoꝝ sex prelia cum ceteris cõmisisse? Si enim interrogas primum populũ. quot mensibus in bello pstiterit? Respõdebit sex. Si queris quot cõmiserit prelia cum sodalibus suis. Respõdebit sex. Similiter ꝛ oẽs dicturi sunt. Si aũt querit eoꝝ singulus: quot bella commiserit specialia. Respondebit vnum. Sic igit quinq; sunt prelia que singulis ordinibus propria sunt: ꝛ sextũ in quo oportet omnes simul transituros ad requiem cõuenire tempore. Eccle/sie sexto in quo ꝛ primitie noui ordinis ptinentis ad tertium statũ initiate sunt: q/tenus ꝛ hi qui vsq; modo laborauerũt sabbatizent in celis: ꝛ hi qui pertinent ad tertiũ statum requiescant in terris. Sicq; fit vt dũ singulus quinq; ordinũ in septẽ obdiuisorum varietates temporũ distinguit speciebus ꝛ quasi quedam spiritalis progenies vsq; ad septimam generationeꝝ ꝓtenditur ꝛ quinarius simul habeat in numero ordinuꝝ ꝛ septenarius in pfectione: ita vt in eisdem ordinibus: ꝛ qnarⁱ⁹ veraciter ꝛ septenarius inueniri queat: Nec ꝓtermittendum; quãte pfectionis sint isti numeri ꝛ quẽadmodum sibi ipsis mira ꝛ inexplicabili affinitate cõueniant.

¶ De pfectione quinarij ꝛ septenarij numeri. Cap. 18.

DIximus superius libũ istum veteribus respondere mysterijs ꝛ plurimã cũ illis possidere cõcordiam. Sed q; nõ hunc oĩbus respondere duximus: sed qbusdaz: illud qõ superius ꝓtermisimus adyciẽdũ puto: nõ librum: vz: istum solum: verũetiam ꝛ librum actuuꝝ apostolorũ qui hystoricus est apponendũ simul fore cum eo hystorie generali: vt ita duo vltimi euangeliste ostendantur cõuenire in vnuꝝ: quatenus dum vnus dierũ penthecostes: alter septem ecclesiarũ ꝛ septem temporũ faceret mẽtionem: pfectionem duodenarij numeri in quinario ꝛ septenario: ac si in carne ꝛ spiritu cõsumandã ostenderet. Quare in quinario ꝛ septenario? Quia quinq; de tribubus israel primo ꝛ septimo ad extremũ acceperũt hereditatẽ. Et in testaméto nouo simile aliquid reperit. Quinq; sunt enim principales ecclesie de qbus ait prophetа. Erunt quinq; ciuitates in terra egypti loquẽtes lingua chanaam: ꝛ septem quibus inscribitur liber iste. Nam ꝛ panuꝝ quos benedixit dñs: quinq; primo ordeacei: septeꝝ vero extremi: tritice fuisse credunt. Qui notare sufficit verbi causam: intelliget in quinario ꝛ septenario numero: magna mysteria ꝓtineri: ꝓ quibus maxime duodenarius inter pfectos ꝛ solennes numeros perfectissimus est: quinq; eniꝝ ꝛ septẽ duodecim faciũt: vt aũt prepalet causa: que ꝛ quãta sit pfectio numeroꝝ istoꝝ producamus ad lucem. Motũ est enim q sane sapiunt in quinq; corporis sensibus ꝛ septem virtutibus aie pfectionẽ hominis cõtineri: ita vt minus aliquid habeat exterior nr homo a pfectione sua: si careat vel vno illoꝝ quinq;: ꝛ minus aliquid homo noster interior se careat aliquo illoꝝ septem. Secundũ hoc igitur voluit deus omnipotens diuersos ordines ponere in ecclesia sua. Et alios quidez qui viderent exercitari

Jos. 13.

Esa. 19.

1. Apo.

Joã. 6.

exercitari in carne: alios quoꝝ exercitia magis essent in spũ qz in carne. Dedit. n. deus ecclesie presbyteros quasi aures ad informãdos ꝛ docẽdos: ꝛ discipulos in doctrina euangelij sui. Diacones quasi os ad euangelizandũ quod a presbyteris didicerunt. Episcopos quasi manus qui vere fidei soꝛtitudine defenderent gregẽ sibi creditum a laceratiõnibus bestiaruꝝ: ꝓpter qõ ꝛ inde patriarche qui fuit soꝛtissimus inter fratres: assimilati sunt. Virgines qsi oculos qui sedeant contemplãtes que dei sunt: expectãtes beatam spẽ ꝛ aduentum glorie magni dei ꝛ saluatoris nr̃i iesu xpi. Dedit ꝛ clerum quasi nasum ad currẽdũ in odorem vnguentorum suoꝝ: sub quo ꝛ vniuersa multitudo fidelũ cõtinet: creatamĩlominus ꝛ ipsa ad laudem ꝛ gloriã summi dei ad honorem sancte matris ecclesie: ꝛ cõsumationem corporis Christi. Ad istos quinq; ordines ptinent quatuor euangelia: ꝛ liber actuum apostolorum: q sic incipit. Primum qdem sermonem feci de omnibus o Theophile que cepit iesus facere ꝛ docere vsq; in diem qua ꝑcipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Ut enim ostẽderet beatus Lucas significari quatuor illa opa xpi in qtuor decadis dierũ adiecit ꝛ ait. Quibus ꝛ prebuit seipsum viuuꝝ in multis argumentis per dies quadraginta apparẽs eis. Qui rursuꝝ vt ostẽderet in quinto tẽpore ꝛ quinto opere dari consumationẽ a spiritu sancto: his que cepit iesus facere ꝛ docere: aliquãtis interpositis adiecit' ait. Et cum complerent dies penthecostes: sanctus est repente de celo sonus tanq; aduenientis spũs velemẽtis ꝛ repleuit totam domũ vbi erant sedentes. Natiuitas itaq; ascribit sacerdotibus quos significat paulus: passio diaconibus: qui ꝛ euangeliste: quos significat Stephanus: resurrectio epis quos significat petrus: ascensio contemplatoribus quos designat Joãnes adueꝛtus spũs sancti in cõi vita seruẽtibus: significatis in ecclesia discipulorum xpi supra quos in die penthecostes cecidit spũs sanctus ꝛ vtiq; ad cõplẽdum illud quod psalmista predixerat. Ecce qz bonum ꝛ qz iocundum habitare fratres in vnum. Hi sunt quinq; ordines generales ptinentes ad quinq; corporis sensus: propter passiones quas sustinẽt in carne sua: de quibus nihil pertinet in hunc modũ ad libitum Apocalipsis: sed potius ad quatuor euangelia ꝛ librum actuũ apostoloruꝝ: quoniã oẽs isti ordines possunt in cõmuni habitu quez tamẽ decet clericos militare sicut ꝛ fieri cernimus in ecclesia xpi. Nunqd enim sacerdotes vel epi vel diacones vel virgines q in cõi habitu deo deseruire nescunt: seu ẽt clericoꝝ nõnulli qui ꝛ vxores quoq; in minoribus ordinibus habere pmissi sunt: illam exhortatiõnẽ dñi ad implesse noscunt: qua dicitur. Vẽte oia que cunq; habes ꝛ da pauperibus: ꝛ veni seq̃re me? Aut nũquid soli illi qui hoc faciũt perveniũt ad regnuꝝ dei? (Absit) Idcirco enim dei filius venit in carne: vt videat oĩs caro pariter salutare dei. Nũc ergo de ordinibus istis nihil isto modo ad librum apocalipsis: qz habuerunt ipsi libros suos hystoricos in quibus institui potuerunt nõ solum scõm mysticum intellectuꝝ qui cõmunis est ꝛ ipsis ꝛ alijs: verũetiaz iuxta litere superficiem ꝛ hystoricã moralitatez: que non minus hominem exteriorem qz interiorem requirit. Porro liber iste sacramẽtis spiritalibus plenus: viris spiritalibus ꝛ vale dicentibus curis seculi principaliter datus est: qui nolint hic habere manentem hereditatem: sed futurã inquirant. Agit enim de septem ordinibus designatis in septez tribubus israel ꝛ in septẽ ecclesijs que sunt in Asia sicut illi quinq; ordines in quinq; tribubus maioribus ꝛ ecclesijs totidẽ designati sunt. Apponunt aũt illis qnq; panes ordeacei (hoc est) qnqz supra scripti libri qui hystorici sunt ꝛ in quibus fructus spiritalis sub cortice latet. His autem septem panes triticei (hoc est) septem partes libri huius que nihil sonãt hystoricum sicut illi: sed totuꝝ pene quod in eis intelligitur: spũs ꝛ vita est. Hic aũt

Tit. 2.

Actu. 1.

Actu. 1.

Psa. 132.

Mat. 19.

Esa. 40.

vigiläter pensandum q quinq; de septez ordinibus qui notantur in libro isto magnam cuz quinq; suprascriptis ordinibus habēt affinitatē: z ideo diligenter discutiē dum est: ne in carne spūs extinguat: ne intellectus (quod absit) superior ab inferiori absorbeatur. Differt tñ inter vtrūq; q in illa similitudine prima: in pmo manet natiuitas: in secundo passio: in tertio resurrectio: in quarto ascensio: in quinto aduētus spūs sancti. In istavero non sic: sed in primo manet resurrectio: in secundo passio: in tertio natiuitas: in quarto ascensio: in quinto sexto z septimo donatio spiritꝰ sancti. Quare in quinto: sexto z septimo? Quia tribus vicibus datus est apostolis spūs sanctus. Primo quādo crediderunt in xpm: secūdo in die paschę: tertio in die penthecostes: primo datus est vt preueniret: secūdo vt cooperaretur: tertio vt perficeret. Qui enim sic non accipit spūm sanctum: pfectus xpianus esse non pōt: Propter hoc enim tria data dico: non spūs: q spūs quidem vnus est: sed tria data: semel puer inungitur oleo anteq; baptizetur: semel baptizatus chrismate per manum baptizatoris: semel etiam per manum epi. Quānis aūt septem sint ordines ad quos ptinet generaliter liber iste: quinq; sūt tamen ex eis qui pertinent propāe ad secūdum statum: apostolorum. f. martyrū: doctoz z virginum z eoruz qui pro vita cūmuni regulares dñr. Non autem isti ordines cum illis deputandi sunt: quos superius scripsimus sed supra illos. quia illi q dem: vt iam diximus: dederunt z tenerūt: isti z se z sua libenter pro dño impēderunt. Nonuz aūt primus designatus est in leone: secundus in vitulo: tertius in hoie: quartus in agla: quintus in throno dei. Isti vt iā diximus q; ordines: qui z per quinq; ecclesiastica tempora claruisse noscunt: propāe pertinēt ad secūdum statū. Duo vero qui sequunt sextus z septimus licet z ipsi sicut z pcedētes ad scām statuz pertineant: obscuratur tñ illoz claritas a supueniētibus nouis: vt sublato a veteribus gressu sermonis: ad nouos magis q; ad veteres ipetus spūs dirigat. Et hoc q dē ita. Verūtñ pfectio ipsa: quarū z septenarū numeri in solo quoq; libro apocalipsis assignari pōt: ac si q; corporis sensus z septem virtutes animi in vno perfecto viro q̄uenire putent: Sz hoc melius itelligimus si duoz apostolorum xpi magna valde in mysterijs gesta pēsamus.

¶ De vita actiua designata in petro z de cōtēplatiua designata in ioāne. Cap. 19.

Petrus z ioannes magnā precoapostolis suis progatiuaz in mysterijs habuisse noscuntur. Primus nāq; actiuā: secundus pnotat vitam cōtemplatiuaz. q; alter assumpta cruce secutus est dñm: alter diu certans in corpore pacato fine quiit. Et q; q; corporis sensus ad actionē ptinent: septē virtutes animi ad cōtēplationē: cōgruum fuit vt Petrus senior q; presideret ecclesijs. Joānes iunior septem: quatenus in duodeciz istis: oīum aliarū fundamēta consisterent. Et de ioāne quidem certam auctoritatez habem⁹. De petro aūt vtrū haberi valeat ingrēdū est. Petrus a pncipio pfuit hierosolimis z edificauit ibi ecclesiā q; hz cōcordiā cū rubē. Deide pfuit anthiochene q; hz cōcordiā cū tribu gad. Deide rome que cōcordat cū tribu iuda. Porro alexandrine per se ipm nō pfuit: sed misit illuc discipulū suū. qui fundaret illā z regeret vice sua: z inter primas ecclesias sublimādā nutriret. Cū vero pars romanoz̄ sequeret augustū. z ex ea apud Cōstātinopolim gēs noua ꝓpagata fuisset: ita vt antiquitus noua roma tanq; rome filia z cōsors imperij diceret: visuz est platis ecclesiarū: z ctiā in cōciljs statutū est: vt inter pncipales ecclesias: Cōstātinopolitana. sublimari debuisset: essetq; a romana secūda puma inter ūtruoz reliquas: tanq; cōsors z particeps sancte romane ecclesie. Est ergo ecclesia romana quasi altera hierusalē: z quasi altera hierusalē sedes dei: in cuius circuitu z in medio q̄tuor aialia visa sunt: de qbus in hoc libro p ioannē dr. Et aial

primū simile leoni: z scām aial simile vitulo: z tertiū aial habēs faciez quasi hoīs: z quartū aial simile agle volāti. Assimilata denīq; est primitiua ecclesia fortissimo aiali leoni: q; in ea fuerunt sancti apostoli fortes in fide: per quos placuit oipotenti deo debellare terrā orbē terre. Assimilata est anthiochena secūdo aiali. i. vitulo q; i ea cognominati sunt: primo discipuli xpiani: parati ad obediēdū in oībus q; mandarent apostoli. Assimilata est alexandrina: tertio aiali: hoc est hoī: q; magni in ea doctores antiqtus repti sunt: cū nec dū in latina ecclesia doctoz suoz aliqs claruisset. Assimilat ecclesia illa orientalis q; postea ab vrbe regia cōstātinopolitana dicta est: q; rto aiali (hoc est) aquile: q; infra terminos eius ptinebat illa ecclesia: cui a paulo non sine tā mysterij a pncipio dictū est. Emuloz. n. vos dei emulatione: dispondi. n. vos vni viro virginē castā exhibere xpo. Detinere vero ad ecclesiā virgines pēnas aq le volantis: testat in hoc libro ioānes: qui in quarta parte ipsius in qua ꝓprie de virginibus agit: loquens per aliqua de muliere amicta sole: adiecit z ait. Et date sūt mulieri due ale sicut agle. Et hoc q dē de qnq; magnis z notatis ecclesijs: de qbus vt iā diximus: p Isaiam dr. Erūt q; ciuitates in terra egypti loquētes ligua chanaā. Porro septē ecclesie quas scribit z q; bus scribit in hoc libro ioānes de qbus z p eūdē pphetā spāliter scriptū est. Appre hēdent septē mulieres virū vnū: ita illos ordines spiritales designāt: qui a mūdi cōsortio segregati sunt: quo ille qnq; quas petrus: aut pse aut per alios fundasse dignoscit illos q; q; ordies generales quos supius scripsimus: quod si q; q; principales ecclesie ptinētes ad petrū: q; q; generales ordines addictos passioni: septē vero ptinētes ad ioānē: septē spāles ordines vite religiose deputatos designāt. Restat vt de istis ordinibus: q sint ingrere debeamus: z vtrū cum illis quinq; aliquid simile experimentur habere: z vtrū ita sibi conueniant: quomodo sensus corporis cum

I. cor. 10

Apo. 12

Esa. 19

Esa. 4

virtutibus anime. Primo igitur discutiēdū est quod paulo ante distulimus. Utrū sub quinario numero septenarius: tacite intelligat: pīsertim cū q; q; z septez a duodecim cōsurgant: z nequaq; sibi ex equo q̄ueniāt: q; vt sibi cōuenire possint septē septem requirunt. Perturbaret hac in re sacrāmēti fidē duodenus apostolorum numerus: si nō eidem sacro numero: paulus z barnabas segregari in euāgelio gētū: fidei vnitate aggregati fuissent: vt nō soluz q; q; z septem distingui queant in hoc q; a principio duodecim sunt electi: verum etiā septē z septē in hoc q; duo apostoli superadditi sunt. Eodem modo duodecim patriarchis: iuncti sunt duo nepotes ipsorum filij ioseph: qbus ēt primogenita que amisit Ruben data fore leguntur. Igitur quinarius numerus non solum primo statui cui iure attribuunt q; q; panes ordeacei: ascribēdus est: verūetiā z secundo: sed tñ septenarius sub eo tacite intelligit quatenus z in vno dria sit z in vno pcordia. Nam z sensus corporis: vt iam diximus quinq; sunt: sed tñ sub noīe tactus incessus pedū z opus cōiugij cōtinet: Eodem modo generales ordines q; q; sunt: z tñ sub q; nto generali qui designat in sede dei ordines cōtinētium z laycoz cōsistūt. Cōstat ergo q; quinq; ordines qui videntur pertinere ad petrum: qui z alio genere septē sunt: hūt plurimā cōcordiā cū septem istis ordinibus qui ptinēt ad ioānem: ita vt quo illi pcedūt: hi ex parte aliqua subsequātur: sicut z de seipso ioānes dicit. Cōuersus petrus vidit illum discipulum sequentē quē diligebat iesus. Sic z ciuitas illa celestis hierl̄ q; q; gnales ptes demōstrat hīe: sz tñ sub q; nta pte: subvrbana pariter ptinēt z vity. Est. n. ciuitas ipsa in q̄dro posita sicē dicit ioānes: z i vnaq̄q; suarū ptiū tres ianuas hīe describit. Nouꝰ pstor orientalis ptinet ad leonē: q; designat pastores: septentriōalis ad vitulū: q; designat diacōes: occidētalis ad hoiez: q; designat doctores: australis ad aglā q; designat ꝓplatores: corpus ciuitatis ac colūbā q; ecclesiā

Act. 13.

Jo 1.

exprimit clericoꝝ:sub qua tñ cõtinentur duo ordines inferioꝝ:cõtinẽtium .s.t cõiugatoꝝ. Hec aũt ciuitas vna est:t nomẽ eius proprium hierusalem:que tñ in peregrinatione manens cognominatur eccleſia:Illam t illa que olim dicta est synagoga:hierusalẽ dicebatur:sicut t illa ecclesia que in tertio statu secundi futura est. Nec mirum si vnaqueq; dicta sigillatiz est hierusalem t simul tres vna hierusalem:quãdo quidem vnãquãq; dentatis personam deum ac dñm cõfiteri xpiana veritate cõpellimur:t tamẽ tres deos aut dños dicere catholica religione prohibemur. Prima hierusalẽ que dicta est synagoga designatur in sarra nõ de reprobis dico quos designat agar:ſz de electis quos significat sarra:t hoc cum accipiꝫ in respectu rebecche. Cum enim accipiꝫ in respectu Agar: tunc agar designat synagogam reprobaz. Sarra ecclesiam aduocatam de gẽtibus. Cuz aũt ponitur sarra in respectu Rebecche:tunc Sarra significat synagogã:non quo ad reprobos:sed quo ad electos. Rebeccha q̃ introducta est i tabernaculũ sare:ecclesiam gentilem que facta est p dominum qui est heres regni. Prima itaq; hierusalez que dicta est synagoga: designata est in Sarra:scda que vocatur ecclesia: designata ẽ in Rebeccha:tertia que felicior est:designata est in Rachel. Prima pertimorẽ iuncta est patri:scda per humilitatem copulata est filio:tertia per deuotionem: vnita est spũi sancto. Uerũtñ quod vni persone iungiꝫ:nũgiꝫ simul tribus:qz t pater t filius t spũs sanctus vnus deus t tres populi vnus populus sunt. Prima hierusalem edificata est in primo statu:scda in secundo:tertia in tertio. Uerũtamen harum tertia que in tertio statu seculi edificanda est:ab exordio secundi status cepit edificari pariter cum scda:fiqdẽ due ipse simul:vna sunt:t vt inferam illud libri Esdre. Jactata sunt fundamenta eius a principio ipsius status scdi:sed impedietibus inimicis:dilatũ est opus eius: quo vsq; cõpleatur quadraginta anni: hoc est

Esd. 6. t Aggei 2.

generatiões totidẽ que significanꝫ p eos. Quare hoc? Quia nõ est quantuz ad hoc similis causa filij t spũs sancti:vt ita sit spiritus sanctus a solo filio:quomodo est filius a solo patre:sed est ipse quoq; a patre sicut t filius:propter quod in exordio secundi status:ambo pariter missi sunt. Ut ergo idẽ spũs qui t filij est pcedere ostendat a patre:completo opere primi status quod spãlius causa mysterij ascribitur ipsi patri:oportebat initiari aliud opus:qõ simili causa mysterij eidẽ spũi ascriberet:t t oportebat nihilominus:imo pro tẽpore multo clariꝰ incipe aliud opus qõ ascriberet filio:q̃tenus mitti ãbo simul ostenderent a patre. Multo clarius dixi:q: opus quod spãlius ptinet ad spũm sanctuz:habiturum est in tertio statu claritatem suã sicut opus quod ascribitur filio:vti iaz diximus in secundo. Est aũt opus istud de quo t loquimur:genus humanum:vnuz qdẽ in natura:sed proprijs ordinibus velut in trinitate distinctum. Est enim primus ordo cõiugatoꝝ creatus ad imaginem patris. Scdꝰ clericoꝝ institutus ad imaginem filij:tertius monachoꝝ ad similitudinem spũs sancti. Et enim cõiugatorum ordo a nullo ordine est:t ad hoc institutus:vt filios debeat pcreare: clericorum ordo nõ esse ipsor:sed a solo ordine cõiugatorum propagatus est origine carnis: qui tamẽ nõ est institutus ad procreãdos filios carni:sed ad euangelizandũ verbuz dei:sicut t ipse xps ad cuius imaginẽ istitutus est: Monachoꝝ ordo procedit ex vtroq;:q: t de cõiugatis si fiat ex consensu recipiunt ad monasticham vitam:t de clericis multo liberius recipiunt ad illaz. Quem bene quoq; procedere diximus:q: quasi datus alij vel emissus:etiam corporaliter egreditur de locis suis:vt moretur vbi ante nõ erat:sicut t iacob patriarcha qui simili causa mysterij de domo propria egressus est querẽs sibi vxores t liberos in regione aliena:fuit aũt coniugatoruz ordo a principio constitutus:t pseuerauit solus: aut quasi solus omni tempore ꝑmi

status:hoc est ab adam vsq; ad xpm: q: t si fuerunt in tempore illo duo reliqui ordines:sub vmbra tamẽ litere tenebantur inclusi t sub vinculo coniugij sicut t ceteri cõstituti. Finito aũt primo statu t inchoato secũdo mox clericoꝝ t monachoꝝ ordines inchoati sunt: haud dubium q; in ecclesia primitiua que t vitam ecclesiasticam predicando t ordinem monasticum p cõmunẽ vitaz seruabat. Tanta autẽ fuit cõio duorum ordinũ istoꝝ in hoc statu secundo: vt nec clerici deessent in eo qui vellent cõiter sicut monachi:nec monachi quibus officiũ cõmitteret clericoꝝ. Uerũ tñ q: vnus iacob duas duxit vxores:lyã: vz:t rachel:videt q; ordo monachorum quẽ scdm significatum pertinere diximus ad ioãnẽ duplex sit: ꝓpter duas vitas quibus mittit:actiuam.s.t cõtemplatiam: t propter duos intellectus: quorum vnus pertinet ad secũdũ statu:alius ad tertiũ. Et enim significatum petri sic accipiẽdũ est in secundo statu:vt nunq; tñ vti iam diximus:transeat ad tertiũ. Significatuz vero ioãnis sic accipiẽdum est in secũdo statu vt multo tñ dignius refũdat ad tertiũ. Quo circa vt isaac habuit vxorẽ vnaz rebeccham. Jacob aũt primo lyam: deinde sororem eius rachel:ita in secundo statu seculi:simpliciter ecclesia clericorum iũcta est quodãmodo in matrimonio xpi: duplex aũt monachoꝝ spũi sancto:ita tñ vt ea pars que pertinet ad lyam proferret fructũ suũ in statu secũdo:que aũt ad rachelem in tertio. Propter hoc enim tria

Esa. 7.

dicit ꝓpheta. Jn tempore illo nutriet homo vaccã bouz aut duas oues:t pre vbertate lactis cõmedet butyrum. Igiꝫ rebecha mater iacob que iũcta est matrimõio isaac:significat generalẽ ecclesiam que iũcta est xpo. Lya vero t rachel que iuncte sunt pariter vni iacob:designat duas illas spãles ecclesias que p vinculũ charitatis

Jo. 13.

t vnitatis iũcte sunt arctius spũ sancto. Unde t per psalmistaz dicitur. Ecce qz bonum t qz iocundum habitare fratres in vnum:sicut vnguentũ in capite qõ descẽdit in barbã barbã aaron. Quare autẽ due simul:q: bis post resurrectionem dñi datus est apostolis spũs sanctus:q: habere duplũ helye spũz helyseus postulauit: q: vna est vita actiua:alia contẽplatiua q: duo sũt ꝓcepta charitatis: amor ꝓximi t amor dei.

¶ De signatione patrum. Cap. 20.

Jro ergo modo actũ est in statu secundo vt vita illa q̃ significatur in rebeccha:videat propie pertinere ad xpm. Due vero vite que designate sunt in lya t rachele: ꝓprie ad spũm sctũm:t ad ecclesiam qdem generalẽ q̃ significat in rebeccha:ptinent

Act. 15.

qnq; ordines gñales:scdm numerũ ecclesiarũ quas diximus pertinere ad petrum: hoc est:platoꝝ:dyaconoꝝ:sacerdotũ: virginũ:t cõis clericoꝝ ecclesie: Secundum qnq; ordines istos:accipienda sunt q̃tuor euangelia:t liber actuũ apostolorum. Ad duas ecclesias spãles que significate sunt in lya t rachele:pertinent simul:sex t septẽ:sex quo ad laborẽ actiue: septem quo ad otiũ vite cõtemplatiue. Et .n. t lya sex mares genuit tñ:t Josue qui fuit de semine Rachelis:septẽ spãlibus tribubus diuisit hereditatem. Uerũtñ sex filijs lye addita est filia dina ad cõpletionẽ numeri septenarij ꝓpter septenariũ numerum ecclesiarũ quibus scribit ioãnes. Sane eo tẽpore quo cõcepit Rachel:cepit soror eius lya infirmari in partu:q: cuz defectu scdi status in sex etatibus mũdi träsiet exercitatio vite actiue:t icipiet cõualescere structus vite cõtemplatiue. Et q: maioris felicitatis est vita cõtẽplatiua:imo q: a sexto tpe scdi status sit initiatio tertij videt in eodẽ sexto tpe quẽadmodũ t in septio deficere similitudo zabulon t dine:manere aũt ioseph t beniamin duoꝝ .s. filiozuz Rachel. Ut aũt itelligaꝫ qõ dr̃:libet ipos filios iacob singulis ordinibus assignare. Primus ordo religiosoꝝ institutus est ab apostolis in ecclesia primitiua:t ipse designatus est in ruben. Secũdus in anthiochia vbi primo dicti sunt discipuli xpiani

Augustinus pf⁹ & fundator hereditarū

Sāctus Rufus fūdator canonicorum

& ipse designatus est in Symeō. Tertius in alexandria de quo vt refert ecclesiastica hystoria: multa laude digna retulit philo iudeus laudās sobrietatem & cōuersionē illius: & ipse designat⁹ est in leui. Quartus ordo institutus est in africa a btō Augustino: & ipse designatus est in iuda: quoꝝ tempore etiam sacris virginibus qualiter viuerent in ecclesia Christi: tam ipse Augustinus q̄ Ambrosius & Hieronymus: qui eo seniores erant tempore: libros doctrina morum lucidos tradidisse noscuntur. Quintus ordo fuit canonicorum regularium in occiduis partibus instutus: qui pro parte ipsius regule quaz tenent dicitur: & ipse sancti Augustini: quem tradunt institutum a sancto Rufo: & ipse designatus in ysachar. Sextus ordo videtur esse canonicorum premonstrensium: & ipse designatus in zabulon: fuerunt autem aliquas mulieres emulatas esse vitam illam: & ad formam canonicorum regularium conuenisse in vnum. Que vtinam non sicut Dina corruptionis macula deperirent. Hec de filijs Lye que videtur in quinq; aut sex temporibus omnes filios pepisse. Sane sozor Rachel quarto tempore emulata sozorem: q̄ non poterat ex se habere liberos: tradidit viro ancillam suam: vt saltem ex illa filios videretur habere. Significat autem ancilla Rachel: carnem, virgineam: que vnita est anime contemplantis deuz: & significat ecclesiam illarum virginum que castitatem quidem corporum vigilanter custodiunt: nec tamen ascendere queunt vsq; ad perfectionem illam que designata est in Rachel: que tamen propter bonum virginitatis iungitur & ipsa domino ad procreationem filiorum. Institute sūt. n. vt iā diximus a sctis doctoribus monasteria virginū docētibus eas qualiter viuerent: & qualiter castitatem suā seruare strenue debuissent. Hanc religioni significate in bala ancilla rachelis: natus est in filiū ordo monachoꝝ in grecorum qui dez ecclesia a sanctis patribus institutus: nec tamen in ea puritate & sinceritate seruatus. Hic itaq; ordo designatus est in dan filio bale ancille Rachelis. Dicta est autem ancilla propter timorē obedientie: sicut & mater domini angelo de seipsa. Ecce ancilla domini fiat mihi scōm verbuz tuum. Genuit autem bala secundum filium nomine neptalim qui videtur designare occidendalium ordinem monachorū: & defuit parere. Sed & lya in hoc ipso emulata sozorē: tradidit & ipsa zelfam ancillā suā viro: que genuit gad: & asser in typo duorum ordinum laycoꝝ fratruz: qui claruerunt his temporibus in partibus occiētis (hoc est) hospitalis & militum templi. Igitur significatuz quatuor filiorū ancillarum cum tribus vltimis lye: q̄ztum mihi videt: sub quinto simul tempore accipiendum est. Porro sexto anno vel circa sextuz a natiuitate ruben: peperit Rachel filiū suum primogenitū: cuius significatū, vtruz iā inceperit: deus melius nouit. Licet enim tēpus quod respicit sextū signaculū nōdum inceperit secundū numerum generationū inchoatū a xpo: vt tū initiatuz esse respectu illius initiatiōis que fit a zacharia patre ioānis secundū q̄ in libro concordie sufficiēter ostenduz est. Hec idcirco dico: q̄ vtrum ordo iustoruz designatus in ioseph: inchoatus sit: nescio & si iam inchoatus est: non est preter ordinem rationis. Ut ergo ecclesie primitiue designate in lya: eo tempore quo Christus venit in mundum & misit spiritum suum ad eandem ecclesiam: natus est ordo primus: designatus in ruben: eorum: vz: de quibus scriptum est. Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: ita in tempore sexto oportet nasci filium (si tū natus nō est) designatuz in ioseph ecclesie quaz designat Rachel: vt compleatur: in ea illud quod dictum est per prophetam: letare sterilis que non paris: erumpe & clama que non parturis quia multi filij deserte plus q̄z eius que habet virum. Igitur eo tempore inueniatur concepisse Rachel quo ceperat sozor

Luc. 1.

Gc. 30.

Gc. 30.

Act. 4.

eius lya infirmari in partu: vt videretur ibi quoq; esse completum illud quod secundum eandem causam mysterij in Samuelis volumine scriptum est. Donec sterilis peperit plurimos: & que multos habebat filios infirmata est. Ergo lya & Porrata Rachel: q̄ & si sexto tpe a natiuitate primogenitū lye. vnuz peperit ioseph ad significandum illud vnum de quo dicit psalmista. Ecce q̄z bonum & q̄z iocundum habitare fratres in vnum. Ipsum tamen vnuz multiplicabit deus: ac si manassen & Effraim: secundum q̄ in benedictione ipsorum dictum est: de eis a patriarcha Jacob. Angelus qui eruit me de cunctis malis: benedicat pueris istis & invocetur super eos nomen meum: nomina quoq; patrum meorum. Habraam & Isaac: & crescant in multitudinem super terram. Secutus est autem Beniamin qui natus est in obitu matris: in quo significatus est populus iudeorum qui cōuertetur in fine: in fine dico secundi status: non in fine terty licet: hoc totum in fine mundi: quia nos sumus (vt ait apostolus) in quos fines seculorum deuenerunt. Et enim in tempore regis septimi: qui scriptus est in hoc libro: oportet inconuersione israel: deficere religionem illam que designata est in Rachel vt statuatur illa que significata, é in Joseph. Et vt alijs vtar mysterijs facientibus pro eodem: oportet consumari vitam illam que designatur in matre dei. Manere vero illam que significata est in Joanne. Consumari vitam illam que designata est (vt de vicinis rebus accipiamus exemplum) in beata Scolastica non valente pervenire ad summitatem montis: manere autem illam quam beatus: significat Benedictus: qui sibi in montis verticem mansionem iocauit. Sed quare illa vita deficere dicitur: que significata est in tam sanctis virginibus: nisi quia & si tam sancte fuerunt: maxime autem mater domini: propter infirmitatem tamen sexus earuz: perfectius oportet esse illud quod significatur in viris? Et quidem de Rachele & Joseph: de Scolastica & Benedicto: nulla penitus questio est. Est autem de matre domini & Joanne propter excellentiam glorie ipsius virginis ad quam preter illum quem genuit: nullus mortalium peruenire concessus est. Sed quid si aliquando quod minus perfectum est: cum aliquando id significet quod reprobum est? in loco: scilicet illo vbi dictum est domino a quodam iudeo. Ecce mater tua & fratres tui foris stant querentes te. Ergo quia dictum est matri dei ab eodem domino de discipulo quem diligebat. Mulier ecce filius tuus: ad discipulum autem. Ecce mater tua: ad significandas illas duas species doctrine celestis: quarum vna in litera testamenti noui: alia in spirituali intellectu: qui procedit extra: recte procedit illud quod significat literaz: sequitur vero illud quod spiritalem significat intellectum: quia non prius quod spirituale est: sed quod animale: deinde quod spiritale. Quod ergo mater domini Maria obijt hierosolymis, Joannes autem superuixit & diu mansit in Elsia edificans in ea septem ecclesias & diuidens illis in spiritu: non terrenam sicut olim: sed patrie celestis hereditatem: significat oportere dari finem: siue vt dicamus melius: consumationem intelligentie carnali pertinenti ad literam que occidit: manere autem vnctionem illam: que nos docebit de omnibus: secundum q̄ & veritas ipsa dicit. Cum venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem. Quecunq; ergo sit religio illa: que significata est in Rachele: sive in matre domini Maria: oportet eam in fine secundi status clarificatam prius in domino: consumationem accipere: vt statuatur ordo ille qui significatus est in Joseph in exordio primi status: in exordio secundi: in Joanne cuius est liber iste. Sed melius hoc ostendimus, si ad huc prescriptorum filiorū Jacob alta mysteria perscrutamur.

2. reg. 2.

Ps. 132.

Gc. 48

1. cor. 10

Scolastica Benedictus

Jo. 12.

Jo. 19.

1. cor. 15

Jo. 16.

De alijs mysterijs filiorum Jacob. Cap. 21.

Cum ageret superius de filijs lye t Rachelis scõm ordinẽ natiuitatis eox t scõm eum intellectuz: q pertinet ad secũdum statũ inuenimus nouissimos liberox iacob eẽ filios Rachelis ioseph. ſ. t beniamin. Sed cum itraret terrã pmissionis que dicebat fluere lac t mel: inuẽti sunt forte primi: qui videbant nouissimi: ita vt vice ioseph pris sui pnciparetur in populo iosue: t ipse septem tribubus que necdũ acceperãt hereditatẽ: diuideret terram in funiculo distributionis: t caderet prima sors tribui beniamin. ¶Diro autez modo: vnus ioanes hz cõcordiam cũ duobus ioseph: vz: t iosue q: sicut ioseph vnus fuit de duodecim patriarchis: ita ioanes vnus fuit de duodecim apostolis. Et sicut iosue cõsurrexit ioseph i tribu sua t diuisit septẽ tribubus hereditatẽ: ita ioanes septẽ ecclesijs spiritalem: vt iaz diximus hereditatez diuisit. Nec mirũ si vnus ioanes habet cõcordiã cũ ioseph t iosue: q: sic plerunq accipienda est in mysterijs vna tribus ioseph a pncipio vsq in finez: ac si ipse ioseph psens esset in ea. Similiter t aliorũ. Verũtamẽ vt hoc fieret: magni causam esse cõstat sublimisq mysterij. Et quidem archana nimis: sed tñ ad roborandã fidez: satis viro perito t studenti prudẽtie necessaria. Scimus enim q: post ioseph q dominatus est in egypto: natus est ibi moyses qui pcusſit egyptum omni plaga t eduxit ex ea filios israel. Cui: vz: moyſi succesſit iosue filius nun: q fuit de tribu ioseph. q: mortuo xpõ p peccatis populi: missus est t mittetur adhuc paraclitus spiritus sanctus: q pcedat fideles t introducat eos re vera in terrã fluentez lac t mel: t diuidat eã septẽ tribubus in funiculo distributionis. Qđ ergo a principio pcessit ioseph: t secutus est moyses: significat mysterium dñice icarnationis: scõm q spus scus pncipiũ est filij sicut t oĩum creaturarũ: t secũdũ q dictũ est de xpõ: q pceptus est de spũ sctõ ex maria virgine. Qđ aũt pacto ministerio laboris fuit: ascẽdit moyses ipse solus in mõtẽ: t misit iosue q pcederet populũ t introduceret eũ in terrã pmissiõis: bu ioseph p pre suo: accepit tandẽ a moy se sapiam t doctrinã quã annũtiaret filijs israel significat illud qđ dicit idẽ filius de spũ sctõ. Nõ. n. loquet a semetipso: sed q cunq audiet loquet: t ille me clarificabit q: de meo accipiet t annuntiabit vobis. Propter huius sacre fidei t pie pfessiõis archanũ: placuit ei qui fecit oia scõm cõsiliũ voluntatis sue: reponere hec oia in saeris libris t vsq ad tps statutũ dignis vtis t multiplicibus cõsignare mysterijs: negs forte hec nouiter ad inuẽta putaret t nõ potius occultata t coopta quousq tps lucis t reuelationis ad esset. Igit in typo spus sancti qui procedit a patre: sublimatus est ioseph in terra egypti: t soluit somnia pharaonis. In typo vnigeniti dei filij: qui descẽdit de celis t icarnat⁹ est de spũ sctõ: t maria virgine: natus est moyses in egypto: t ipse eduxit filios isrl de terra egypti: t duxit per desertũ qua draginta annis: querẽs introducere in terram fluentem lac t mel. Ut ergo nasceret moyses i egypto: dñiuz ioseph qđ habuit in egypto: fuit in causa: q: nisi ipse dñaret in egypto: iacob t filij eius in ea habitaturi: nõ irent: licet vtrũq fuerit pdestinatũ: t dño disponẽte peruenerit ad effectũ. Sed moyses q eduxit populũ de egypto mortuus est: t ipse p: peccatis populi: t quodãmõ defecit in via: t nõ ipse introduxit populũ in terrã fluentẽ lac t mel: sed iosue filius nun: q fuit de tribu ioseph. q: mortuo xpõ p peccatis populi: missus est t mittetur adhuc paraclitus spiritus sanctus: q pcedat fideles t introducat eos re vera in terrã fluentez lac t mel: t diuidat eã septẽ tribubus in funiculo distributionis. Qđ ergo a principio pcessit ioseph: t secutus est moyses: significat mysterium dñice icarnationis: scõm q spus scus pncipiũ est filij sicut t oĩum creaturarũ: t secũdũ q dictũ est de xpõ: q pceptus est de spũ sctõ ex maria virgine. Qđ aũt pacto ministerio laboris fuit: ascẽdit moyses ipse solus in mõtẽ: t misit iosue q pcederet populũ t introduceret eũ in terrã pmissiõis:

Exo. 2.

Jo. 16.

Gc. 41 Exo. 2.

Deut. vltimo.

significat illũ qđ ait dñs ỏ se t de spũ scõ.

Jo. 16. Nisi ego abiero paraclitus nõ veniet ad
Jo. 14. vos: si aũt abiero: mittã eũ ad vos. Et iterũ. Paraclitus aũt spus scus quẽ mittet pr̃ in noie meo: ille vos docebit oia: t suggeret vobis oia q̃cũq dixero vobis. Nec. n. ad aliud dicta est terra illa lacte t melle manãs: q̃z vt intelligaf illud qđ dicit dñs
Jo. 16. de spũ sancto. Cũ aũt venerit ille spus veritatis: docebit vos oẽm veritatẽ. Et q si tit veniat t bibat t flumia de vẽtre eius fluẽt aque viue. Cũ. n. venit ipse ad ecclesiã xpi q̃ aliquã erat sterilis t inanis: mox secundat illã gr̃a sua t facit eã duplici spẽ doctrine manare: vna: vz q̃ nutriat pusillos: altera qua faciat gustare viros: qđ illud sit qđ p psalmistã dr̃: Quam magna
Ps. 30. multitudo dulcedinis tue dñe: quã ascõdisti timentibus te. Igit ioseph t Josue: vnũ spũm sctũm designãt: q: t filius dei missus est euãgelizare: iuxta illud Isaie.
Esa. 48 Ecce dñs misit me: t spus eius: q̃z tuz: vz. in eo q̃ homo erat: t ipse spus missus est ab eodẽ filio: q̃z tum in eo q̃ deus: vtpote q: ab ipso pcedit. Ut. n. ostẽderet iosuevi cẽ ioseph pris sui in hoc mysterio tenuisse: t nois ipsi⁹ similitudinẽ tenuit t ad numerũ annox vite eius ptingẽs: annorum numex nõ excessit. Siqdẽ anni vite vtriusq: numero cẽtũ t decẽ fuerũt. Atq: neGc. vl. quis ex hoc in corde legẽtis pfidie scrupulus nascerek: t putarek alius eẽ spũe q̃ pcedit a pre: alius q̃ pcedit a filio: coartata est similitudo mysterij in nouo testõ: t datus est vnus ioanes q̃ hẽret equã cãm cõ cordie ad vtrũq (hoc ẽ) ad ioseph t iosue ita vt qđ ibi ostensuz est p duos illos: hic ostẽderet p vnũ: qđ tali ordie cõpletuz ẽ.

¶Quod petrus paulus t ioanes gerãt mysteriũ trinitatis. Cap. 22.

Ioanes fuit electus a xpõ a pncipio: t magnus hitus est iter primos apostolos: vtpote quẽ dñs spãlius diligebat: paulus apostolox oĩum vltimus fuit. Et sicut ipse dicit. ¶D inimus apostolox. ¶Dic tñ qui sunt vocatiõe vltimus: inuetus est ad extremũ cũ petro apostolox principe gratia primus. Qui ẽt in pdicatione gẽtiũ sorte vocatus: pdicauit in asia t posuit ibi fidei fundamẽtũ. Quo discendẽte ex eadẽ puincia: supuenit ioannes t sup edificauit in fũdamẽto pauli. Et hoc qdẽ fecit ioanes: qđ paulus sicut ipse sibi testimoniũ phiber: facere noluit: ne super alterius fundamẽtũ: supedificare videretur. Jta. n. dicit de hoc in epistola ad Romanos. Sic aũt hoc pdicaui euãgeliũ: nõ vbi noiatus est xpõs: ne sup alienũ fundamẽtũ edificarẽ. Sz si paulus nõ vult edificare sup fundamẽtũ prioz aplox quox vnus erat ioanes. Joanes ãt supedificat i fundamẽto pauli. Aut supbie nota videk cadere in paulũ: qđ falsuz est: aut vera est ipsi⁹ pauli sniã: qua dicit lr̃a occidit: spus aũt vinificat. Si. n. scõm lr̃e faciẽ: rõnem queris: magis viderek expedire paulo: supedificare in fundamẽto ioanis t aliox apostolox qui a principio dñm audierũt: t spũm sctũm soleniter acceperũt: q̃z ioanni supedificare in fundamẽto pauli: q mitimus fuit oĩum apostolox: t sorte vltio vocatus est. Et lr̃a qdem hoc velle videtur. Qđ q: aliter est: occidit nõ vinificat: destruit nõ edificat. Spus aũt nõ fic: sz illud magis approbat qđ factum est. Illud necessariũ t fidele demõstrat. Qđ. n. ioannes a principio opabat cũ petro qui erat totius pater ecclesie: qũ nulla mẽtio erat de paulo: significat spũm dñi locutũ p pphetas: t apte a populo iudeox spuz dñi noiatum: qñ de filio dei nulla erat apta in populo eodẽ pfessio. Cũ t p pphã dr̃. Dñe qs credidit auditui nr̃o: t brachiuz Esa. 53 dñi cui reuelatũ est? Et ascẽdet ingt: q̃si vgultũ coram eo t sicut radix de terra sitiẽti. Y icet ergo carnalis ille populus nec ỏ spũ dei: nec de filio iteligere veritatez: in scripturis tñ diuinis creb̃a t apta mẽtio erat de spũ scõ: de filio aũt rara t occulta. Quare hoc? Quia occultatio p'erũq: bumilitatis est: reuelatio libertatis. Et ad filiũ qdẽ pprie ptinet humilitas: ad spũm scũm aũt libertas. Utrũq t. n. ostẽdit in diuinis scripturis. Quo circa t in typo

humilis filij electus est nouissimus pau/lus:qui ꝛ per vnum discipuloꝛ minimuz baptizatus est:ꝛ factus est apostolus ꝛ pre/dicatoꝛ ecclesie.Quem aũt alium signifi/cat iste minimus:iste paulus:qui cõpleto
Phi. 2 ministerio predicationis sue:inuentus est Rome sedere cũ apostolo primo:nisi euz quisemetipsum exinaniuit formã serui ac/cipiens in similitudinem hominũ factus ꝛ habitu inuentus vt homo:nisi eum qui repente in bethleem reptus est paruulus ꝛ positus in presepio ꝛ ad extremũ loqui/
Apo.3. tur in apocalipsi ꝛ dicit. Sedeo cũ patre meo in throno eius.Quod aũt predica/tione pauli multitudo gentium conuersa est ad deum significabat per euãgelii xpi conuertendas esse gentes que antea igno rabant deum viuuz ꝛ verũ:sicut ꝛ factuz est.Et q paulo discedente ab epheso:sup uenit ioãnes ꝛ supedificauit in fundamẽ
Jo.8. to pauli:significat aduentũ spũs sancti de quo xps ait.ZMulta habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo:cuz autem
Gal.2. venerit ille spũs vitatis:docebit vos om/nez veritatẽ.Quod ergo a principio pau lus ascendit hierosolimã cõferre euange/liũ suũ cum antecessoribus suis apostolis humilitatem significat filij dei:qui inuen tus est a matre in tẽplo inter doctores au diens illos ꝛ interrogãs.Et q ioãnes se/cutus est paulũ in p̃dicatione asye:veri/tatem significat spũs scti de quo dñs ait.
Jo.16. Nõ.n.loquet in semetipo sed quecũq; au diet:loquet ꝛ que vẽtura sunt annuncia/bit vobis ille me clarificabit: q; de meo accipiet ꝛ annuntiabit vobis.Accepit.n. aliqd ioãnes de doctrina pauli ad confir mãdos eos qui crediderãt p verbũ eius: q; qui prius cũ esset hierosolymis cũ Ja/cobo ꝛ petro:nõ audebat abijcere circũci sionẽ ꝓpter eos q crediderãt ex iudeis ꝛ erant emulatores legis: adeo vt diceret paulus de eo ꝛ de alijs coapostolis suis:q; nõ recte eẽnt igressi ad veritatẽ euãgely.
Ga.2. Postea sequẽs paulũ q iã ꝓpter hoc diu laboꝛauerat:ꝛ multas ptulerat temptatio nes libere predicauit gr̃am euangely xpi.

Sic igit in vno ioãne ostẽsuz est mystice in testõ nouo:qđ prius ostẽsum fuerat in duobus viris:ioseph:vz:ꝛ iosue. Quod ẽt in scripturis alijs obseruandũ est.Nec absurdũ videri debet:q; vnus ioãnes ha/beat cõcordiã cum duobus:q; aliter log/tur magister pfectis discipulis ꝛ qui sen/sit ꝛ etate viri sunt ꝛ aliter in pfectis ꝛ in doctrine exordio cõstitutis.Jstis.n.hoc ẽ in pfectis diuidere ptes in syllabis neces/arijs est:illis nõ ꝓferre simul:iudicat insa sinũ.Unde ꝛ apostolus quibusdã dicebat.
Heb.6 Intermittẽtes xpi inchoationis:xpi s.i/ Esa.10. monẽ:ad pfectionẽ feramur.Et prophe/ta.Sermonẽ breuiatũ faciet dñs sup ter/rã.Ergo ꝛ ecclesie septẽ: duplicẽ quo ad
Ro.9. cõcordiam habẽt cãm relationis.Jn eo ꝛ enim itellectu q ptinet ad secundũ statũ: ẽcclesia epheſi ꝛcordat in mysterijs cũ ru ben:ecclesia smyrne cuz Symeone: eccle sia pgami cũ leui:ecclesia Thiathire cum iuda ꝛ cum rachel:q; nato eodẽ iuda emu lata est sororẽ lyaz ꝛ dixit iacob.Da mihi filios aliogn moziar:vel potius cum bala famula eius:q; cõcepit ꝛ peperit super ge nua sua.Pro eo.n.q; nõ potuit rachel ha bere filios de seipa:dedit famulã suã viro vt ex illa filios videret habere.Significat enim vt iã diximus:ancilla rachelis carnẽ aie q̃rẽtis deũ q̃ in virginitate ꝛ castitate cõsecrat deo:cuius multi,puocati exẽplo: veluti ex ancilla rachel sterili mri nati na scunt.Quare ex ancilla?Quia illi q emu/lant virginitatẽ ꝛ nõ emulant vitã cõtẽ/platiuã:iũgunt qdẽ ꝓteplatoribus simili/tudine muditie ꝛ castitatis:sz q; non pue niũt vsq; ad illã mũditiã de qua dr̃. Bti
Ma.5. mũdo corde qm ipsi deũ videbũt: filij q/dẽ ancille rachelis dici pñt:sed filij riache lis dici nõ pñt.Ergo q ab exordio ecclesie gr̃am istã habuerũt.Qẽs in rachel repu/tati sunt:que idcirco sine filijs erat:q; qui hãc hẽret gr̃az:pauci erãt.Nõ.n.venerat adhuc tps quo gr̃a ista pueniret ad mul/tos:q; in tertio statu seculi:in vtute ꝛ opa tione spũs sancti reueläda erat vt in ipso omnis perfectio cõsumationem accipiat.

1.cor.13 Est enim ipse charitas dei.Et scriptuz est de charitate:q; nõ cogitet maluz:propter quod ꝛ perfecta charitas foras mittit ti/morẽ.Igit ecclesia thiathire hz scõm quid cõcordiam ad iudã:hz ꝛ ad balam ancil/lã rachelis. Porro ecclesia sardis ad reli/quos filios lye simul ꝛ ancillaruz:qui oẽs pariter cũ una fuere numero septẽ.Eccle sia philadelphie que est sexta in numero ad ioseph.Ecclesia laudicie ad beniamin. Hec in eo intellectu qui ptinet ad secun/dũ statũ.Jn eo vero intellectu qui ptinet ad tertiũ:sic.A sexto tẽpore secũdi status initiari oportet tertiũ statũ simul ꝛ nouuz ordinẽ qui creatus est ad imaginem spũs sancti:significatũ in ioseph ꝛ ioãne euan/gelista.Quia vero sicut spũs sanctus ha/bet septẽ dona:ita ordo ille septem spãles ordines procedentes ex eo:habituros est. Unũ:vz:coherentẽ sibi sicut ecclesiã ephe si sancto Joãni.Sex vero hinc ꝛ inde:se/cũdũ similitudinez candelabri quod fecit moyses in deserto:dãda est cõcordia ephe si beniamin cui cecidit prima sors: qñ de/dit iosue sortes septẽ:septẽ tribubus:vt si bi diuiderẽt hereditatẽ. Concordia vero smyrne tribui Symeõ:ꝛcordia pgami tri bui zabulon:cõcordia thiathire tribui isa car:cõcordia sardis tribui asser.Cõcordia philadelphie tribui neptalim:concordia laudicie tribui Dan. Hic finis tertij sta/tus:ꝛ hic assignatio ecclesiarũ septẽ scõm eũ itellectũ q ptinet ad tertiũ statuz: hoc est:ex eo tpe quo israel cõuertet ad dñm:
Ro 11. cõplera plenitudine gẽnũ de qua loquit paulus in epistola ad romanos vsq; ad cõ sumationẽ seculi.Igit in secundo statu iue nit aliqd secundi significatũ ptinere com/muniter ad filiũ ꝛ spũm scti:um: hoc est ꝛ significatũ rebecche que fuit vxor Jsaac ꝛ significatũ lye ꝛ rachelis q̃ fuerũt vxores iacob.Jn tertio aũt id solum remanet:qđ ptinet ad spũm sanctuz(hoc est)significa
Jos.18. tũ Rachelis ꝛ ioseph ꝛ iosue ꝛ septẽ tri/buum quibus ipse diuisit hereditatez. Ut ne cui videat obscurũ qđ de secũdo ꝛ ter/tio statu dictũ est ꝛ sepe dñm mysteria pe

tri ꝛ ioãnis in exẽplum summamus.

¶Qđ tpe scõi status cuius est ꝓpria vi/ta actiua:data sit ex parte vita contempla tiua:tempore autem tertij cuius erit pro/pria vita contemplatiua:non sit adhiben da actiua. Cap.24.

Petrũ ꝛ ioãnez (quoz supra secim̃ mentionẽ)habere adinuicem rela/tionẽ mysterij:ꝛ frequens auctori/tas donat fidẽ:ꝛ auctoritatis aper tio intellectũ.Ait enim de eis euangelista Lucas in libro actuũ apostoloz. Petrus ꝛ ioãnes ascendebãt in tẽplũ ad horã ora
Act.3. tionis nonã.Et cum audissent:ingt apo stoli q; recepit samaria verbum dei:misse rũt ad illos petrũ ꝛ ioãnem.Et in euãge lio simile aliqd repit:Nẽpe ad ꝓparãdaz sibi cenã:petrũ ꝛ ioãnẽ dñs misisse descri/bit.vt p hoc q; duos illos apostolos ꝓiũ ctos in mysterio repimus:significare eos magni aliqd itelligamus:ꝛ diuersa ẽt p di uersitate locoz de qbus nõ est locus disse rendi diutius:q; ad finẽ huius summule ibianter festino. Illud aũt qđ ad rẽ magis ptinet:ponere ꝛ exponere: locus est. Ex eo vtiq; loco vbi scriptuz est dixisse dñm
Jo.21. perro.Sequere me.Cidisse aũt petruz il lũ discipulũ quẽ diligebat ihesus sequẽtẽ:ꝛ iterrogasse de eo atq; dixisse. Hic aũt qđ? ꝓtinusq; respondisse dñs ac dixisse. Sic eũ volo manere donec veniam:qđ ad te? tu me sequere. Pro eo nẽpe qđ in pascen dis ouibus:petrus loco xpi successit.Joã nes vero plus ceteris amabat a xpo:desi gnat in hoc loco petrus id qđ spectat ad xpm:vitã:vz:laboriosam:quã ꝓ nobis su bire dignatus est.Jannes aũt vitã getam que pertinet ad spiritum sanctum. Si er go obeunte petro:succederet in fide ioan nes(hoc est)si eo tempore vocaretur ioã/nes:quo pateret petrus:daretur manife/ste intelligi:ita absolute secũdũ statuz ptj nere ad filiũ:quo tertiũ ad spũz sctũ. Qz vero pene simul:ꝛ fortassis vno die ꝛ vna hora a domino sorte vocati sunt petrus: scilicet ꝛ Joannes:nec tamen simul tran sierunt de hoc mũdo ad deum:sed primo

qdem petrus:longe aūt post ipm:ioānes liquet q ad scdz statū:q designatus est in cursu petri:nō solū vita petri pertinet: sz ꝛ vita ioānis. Ad tertiū vero statū trīs vita ioānis. Qđ si lumē intelligētie querit, clarū ē:ꝛ qz numis nostre fidei necessariū: vtpote quo docemur archanū qđđā capere sacrm:mitti.s.ab vno duos hoc est :a pre filiū ꝛ spūm sanctuz:a filio vero vnū(hoc est(spūm sctūm:nec alium qz ipm spūm sctūm:qui mittit ꝛ pcedit a pre. Quod cū ita sit:queri nō absurde:quo secūdus status spālius ascribit filio:vt ita itelligatur plenitudo ptātis in filio:quēadmodū in spū sancto neqs(quod absit)putet nō potuisse aliqd filius sine adiutorio gratie spūs sancti. Sed notādum q qdiu cum petro māsit ioānes:p oia videt cessisse illi tanqz seniori suo:ita vt astāte ioanne petrus claudo loqueret:ac diceret. Argētuz ꝛ aurū nō est mihi : qđ aūt habeo hoc tibi do. Astāte ioāne icreparet symonē magū ac diceret. ¶Pecunia tua tecū sit:in perditione. Quid multa? Lege p ordinē actꝰ apostolorꝫ ꝛ iuenies petrū principaliter ꝑ dicasse:ananiā ꝛ saphiraz mortis sniam condēnasse:solo tactu vmbre sue copiosam infirmorꝫ multitudinē sanasse:manus seniētis herodis nō sine miraculo eusisse:tabitā a mortuis suscitasse:corneliū ꝛ qui cuz eo erāt premissis hinc inde revelatiōibus ad fidē xpi vocasse. ¶Hec spāliter legimus de petro in libro actuū apostolorꝫ. De ioāne vero nihil excepto q cōiter dei oibus apostolis dictuz est. ¶Per manus aūt apostolorꝫ fiebāt signa ꝛ pdigia multa in plebe. Tanqz si ioannes expectaret ꝛ diceret. Tempus meū nōdū venit:interim cedēduz est petro:cuius nūc ppria tps est. Venient aūt dies qñ ipse vocabitur ex hoc mūdo ad deū:ꝛ tunc implere incipiā cursum mynisterij mei:Et eni post mortem petri:legitur ioannes pdicasse in Asia:septem.s.ecclesijs : que erant in ea : librum istum ꝛ euangelij:excellentius pre ceteris descripsisse:ꝛ secunduz q traditur in scriptura illa q scripta ē de vita ipsius:magna signa ꝛ pdigia p eū ibi deus operatus est. Licet ergo simul vocati fuerit:ꝛ simul cū ceteris ad pdicandum missi:petrus.s.ꝛ ioannes:qz tū viuente petro:visus est eidē petro:ioānes iunior detulisse:satis aperte liquet mysterio:quod in re exigit fides:p tinere.s.secūdum statum cōmuniter ad filium ꝛ spūm sanctuz:ꝛ tū magis ppria ad filium qz ad spiritum sanctum:qz:vz:ꝛ rachel ꝛ lya sub eiusdē temporis spatio iacob matrimonio iuncte sunt:non tū ambe simul matres effecte:sed pmo infra cursum septē annorum:lya primogenita mater effecta est:deinde cōcepit ꝛ genuit tūc vsqz in secunda rachel. Igitur vt primus status proprie deo patri ascribit : secūdus cōmuniter filio ꝛ spiritui scō:ꝛ tū magis ppie filio:tertius vni eoꝝ:hoc est: spiritui sctō:ita intellectus secundi status cōmunis est actiue ꝛ cōtemplatiue vite:cōmunis senario ꝛ septenario:communis filio ꝛ spiritui sancto:ꝛ tū magis conuenit actiue qz cōtemplatiue vite:magis senario qz septenario:magis ppie filio qz spiritui sctō. Intellectus aūt tertij status p prie spiritui sctō:qz nō prius qđ spūale est sz quod aiale:deide quod spirituale. ¶Pertinet.n.aiale ad actiuā vitā:quā dignatus est dei filius p salute nostra subire. Spirituale vero ad contēplatiuā:quod est prīum spiritus scti:scriptura attestante q dicit. Ubi spiritus dei :ibi libertas : ꝛ nimiꝫ vtiliter illa pcessit vt ista seliciter sequeret. Hac in re diligētius cōsiderare libet:qz maxima discretio in scriptura testi noui adhibenda sit ad discernendum inter illa verba que ad solum secundum statum referri queunt ꝛ illa que pertinēt ad vtrūqz simul:hoc est ad scdz ꝛ tertiū. Eaqz verba q ad actiuā pertinent vitam: absolute referuntur ad secundum statum q autē ptinēt ad cōtemplatiuaz:simul ad scdm ꝛ tertium:lz magis proprie referant ad tertiuz:qz ppietas tertij status cōtēplatiōis est:sicut actiōis secūdi. Si ergo verbum istud quo dictuz est per sanctuz Lucam in actibus apostolorum. (Vos autez

Act.3.

Act.5.

1.col.15

2.col.3

baptizabimini

Act.2

baptizabimini spū sancto nō post multos hos dies:ꝛ illud quo cōsequēter adiungitur. Eritis mihi testes in hierusalem ꝛ in omni iudea ꝛ samaria:ꝛ vsqz ad vltimum terre) discrete pensamus:inuenimus horum primum quod est contemplatiuum pertinere ad vtrunqz statuz:secūdū qđ est actiuum:ad scdm trīm:qñ vtiqz predicare actionis est:baptizari spiritu sancto cōtemplationis:qz ibi labor est:ibi requies. Cuz igit in quadraginta diebus qbus se pbuit dīs discipulis suis viuū i multis argumētis per dies quadraginta apparēs eis ꝛ loquens de regno dei:tēpus accipimus status secundi:tunc vniuersaliter adimpleri oportet:quod subditur. Accipietis virtutem supuenientis spūs sancti in vos:ꝛ eritis mihi testes in hierusalē:ꝛ in omni iudea ꝛ samaria:ꝛ vsqz ad vltimū terre:opz enim compleri ista in fine secundi status: qui:vz:finis principiū tertij dicendus est ꝛ in quadraginta scdm quid:siue etiam in quinquaginta diebus designatus est:seu ꝛ in omni tempore quo Christus ꝛ apostoli pdicauerūt in mūdo vsqz:vz:ad passionē apostolorꝫ petri ꝛ pauli:qui ꝛ ipsi singillatim in operibus suis:scdm statum designant. Cum vero in quadraginta vel quinquaginta diebus temporis quod vocatur paschale:tempus tertij status vniuersaliter accipimus sicut in diebus quadragesime:tempus secundi q:vz:intellectus magis est proprius qz prescriptus : tunc quidem peramplius ꝛ pfectius complēdum esse dicimus in fine seculi secūdi quod de spūs sancti effusione promittit. Sed tamē illud quod sequit. Et eritis mihi testes in hierusalem:ꝛ in omni iudea ꝛ Samaria ꝛ vsqz ad vltimum terre:ꝛ multa q sequuntur in eodem libro:nō habēt locuz in hac parte mysterij:qz in illa beata vita que sequetur post finem seculi:sicut non erit tēpus cōiugij:ita nec predicationis erit : qz in resurrectione vt ait dīs : neqz nubent neqz nubent:sed erunt sicut angeli dei in celo:ꝛ filij erunt dei cum sint filij resurrectionis. ¶Hec regula expositionum laboriose inquisita:tam fructuose discussa est : vt frustra se:absqz ipa assignare qs posse:speret scripturarū:ꝛ thropos:qui diuersis prophetatibus profusi:ad diuersa discurrunt: nō solum in libro isto de quo nobis ppria sermo est:verūetiaz in omni sacra pagina tam veteris testamēti qz noui. Quo circa spiritalem virum attentuz esse cōdecet in id ipsum:vt qd secunduz quid:ꝛ quomodo ꝛ qñ accipiendum sit aliquid:vigilanter attendat:simulqz considerare studeat: quid in diuina pagina differat inter verba ꝛ verba:quatenus ꝛ cū libri huius principium:principio secūdi status ascribitur: aliquid in eo esse non dubitet:quid pertineat sigillatim ad vtranqz vitam:ꝛ cū initio tertij status:statuitur principiū ipsius libri:pretermittens illa oia:que ptinēt ad vitaz actiuam:sola illa tenere studeat que pertinent ad cōtemplatiuam. Et hec qui dez simplicia sunt ꝛ pauca:quia ¶Martha (vt ait dīs) sollicita est:ꝛ turbat erga plurima. ¶Marie vero non multa : sed vnum est necessariuz. Inde est q in serie libri:ser quidem partes ascribunt proprie:secūdo statui:tertio vō sola septia:octaua sola vite future:qz hic quidem multiplicitas:ibi autem simplicitas est. Vita quippe actiua occupatur circa multa:ad diuersa discurrit. Contēplatiua vero in vno trīi : quod est speculari iugiter deum viuū. Ubicūqz ergo in diuina scriptura:de duobus viris aut mulieribus sermo est:ad designandas duas vitas istas:quas sepe cōmemorāt sancti dei:ita recte a nobis intelligi debet:vt fateamur secundum statum pertinere ad vtrunqz:ac si ad petrum pariter ꝛ ioānē: ad tertiū vō vnā trīi:que ptinet ad ioānē. secundum q passio petri:ioānes solus relictus est. Et qua re illud quoqz manifeste ppenditur:q siue xps iesus cum ponitur in respectu ioannis baptiste:siue ioannes euangelista cum ponit in respectu petri:sic in secūdo statu habēt locum:vt tamen in tertio magis proprie. Joannes vero baptista ꝛ petrus nō simul in secundo ꝛ tertio:sed in solo secundo. Omnis itaqz

Act.1.

Luc.10

Act.2

scriptura:aut pene oīs:q̄ iuxta spiritalē i tellectū ꝓprie respicit xp̄m:ꝓprie in secūdo statu cōsumanda est:ꝓ eo.s.q̄ xp̄s homo fieri:p̄dicare:affligi ⁊ pati voluit: vt nos a misera huiuscemodi conditione eriperet. Que aūt respicit spūm sanctū:in secūdo ⁊ tertio. Causa vero huius mysterij dicta est. Et q̄ hō xp̄s iesus:spūs sancti typū gerit:sicut Joānes baptista:ipsi⁹ xp̄i vniuersa que de ioanne baptista scripta sunt ad literā:infra limitem secūdi status in spū assignare debemus:que aūt de xp̄o scripta sunt i secūdo ⁊ in tertio: licet in tertio magis ꝓprie. Quia tertius (vt sepe diximus) status magis proprie ptinet ad spūm sanctum:ita dūtaxat vt quicqd de labore ⁊ p̄dicatione xp̄i:scriptuz est:ad secundum potius statum:q̄z ad tertiuz referatur:p̄sertim cū in respectu spūs sancti: aliquid de eo proferendum occurrit.

¶ Summa omnium que dicta sunt in hoc libro. Cap. .x. 5.

VT aūt que sparsiz dicta sunt reducamus in sūmā: ⁊ qnq; ordines qui cōtinent in qnq; partibus libri:tenere debemus i genere:⁊ septem alios qui designati sunt in septez ecclesijs: qbus destinatus est spāliter liber iste:assignare in spē:⁊ nihilominus sex tēpora in labore:quoz tamē sextum duplex est:eo q̄ due simul in eo cōtinent ecclesie.

Apo.16 Porro septimū tempus erit in quiete: ⁊ octauū in patria. Que oīa si diligenter notauerit:nulla erit cuz auxilio dei:intelligere difficultas cur in qnq; ptibus suis: qnq; generales ordines. sex aūt tēpore in labore cōplectit liber iste:aut cur in septē diuisionibus prime partis agitur de septem ecclesijs in typo:septē ordium spāliū p̄nentiuz ꝓprie ad spūm sanctum:sicut generales ad xp̄m. Illud enim quod generale est:videt quasi corporeum ⁊ aiale:illud q̄ spāle:q̄si in corporeū ⁊ spirituale. Jōq; illud magis nosc̄ibile:istud intelligere:nō adeo p̄facile est. Que oīa nisi caute discutiant:in capite difficile:in mēbris corpis discuti queunt:ꝓpter quod ⁊ maxime in hoc libello ad vestigandos ⁊ soluendos mysterioꝝ nodos:lōgioris more spatium protraxisse videmur:me tūc nos lustrare inexperta litora necessitas cogeret:cū datis aurevelis declinare a syrtibus nō licet.

¶ De partibus libri.

PRima itaq; pars libri in qua facta ē mētio de dñica die ⁊ de angelis: septem ecclesiarū pastoribus ascripta est:secūda in qua agitur de agno qui fuit occisus ⁊ de septē apertionibus signaculoꝝ: martyribus:tertia in qua agitur de angelo offerēte incensuz coꝝ altari aureo ⁊ de septē angelis canētibus tubis. doctoribꝰ: quarta in qua agit de muliere amicta sole ⁊ de filio eius ⁊ de centum quadraginta quatuor milibus qui nō sunt cū mulieribus coīnquinati virginibus:qnta in q̄ agit de templo tabernaculi ⁊ mari vitreo mixto igne:⁊ de septē angelis egredientibus ex ipso:generali ecclesie. Quia vero hi qnq; ordines in carne q̄dē mortali militant nec tamen carnaliter pugnāt non frustra vnusq̄sq; eoꝝ septē tēpora habere describit:cū cōstet luce clarius sex tempora data esse p̄eliantibus ad laboreꝝ:septimū in sabbatū:vt requiescāt:⁊ ipsi sicut deus ab operibus suis. Ut enim breuiter, proferam que latius liber iste cōplectitur:quid esse dicimus babilonem:nisi regnū diaboli quod est in inferno.⁊ q̄d hierusalē:nisi regnū dei:quod ē in celo? Sūt ergo duo reges cōtrarij:deus oipotās:⁊ diabolus: vnus qui vocaī austri:alter qui dicīr aquilonis. Similiter ⁊ ciuitates due sunt: vna hierusalem q̄ est regnum dei:altera babilon que est regnum diaboli: licet abusiue dicaī regnum: q̄quid regno illi vero aduersariuz est. Habet hierusalē quatuor alia lic quatuor.s.ordines militanz:q pugnant pro illa:⁊ ipsa nihilominus q̄ztuz ꝑualet: qm̄ habet vnusq̄sq; ordinum:sicut supra scripsimus:tempus suum. Habet ⁊ babilon quatuor bestias que pugnant pro ea: que iubēte deo insurgent ad vltimuz contra ipsam: q: nō est pax impijs dicit dñs. Pugnant ergo singule contra singulas: Esa.48

secūdū q̄ in cōtrariū opposita esse videntur. Pugnant aūt spāliter adinuicem: preter id qđ oībus cōmune est: leo.s.⁊ leena: vitulus ⁊ vrsus: homo ⁊ pardus: aquila ⁊ bestia: illa quarta que (iuxta Danielē prophetam) dissimilis erat ceteris ⁊ terribilis nimis. Quatuor vero bestias istas: iosnes comprehēdit in vna: que velut ex ipsis q̄tuor bestijs videtur esse cōposita. Pugnāt ergo singule cōtra singulas: ⁊ ad extremū hierusalē ⁊ babilon: p̄missis quatuor plus spālibus: qnto loco ⁊ tēpore simul ambe confligent. In primo nempe tēpore sexte etatis: cōstixit ordo apostolicus assimilatꝰ leoni cum synagoga iudeoꝝ quā designat leena. In secūdo ordo martyrum designatus in vitulo cū cultoribus ydoloꝝ quos significat vrsus. In tertio ordo doctorum designatus i hoie: cū populo arriano quē significat pardus. In quarto ordo virginū designatus in aquila: cum gēte sarracenoꝝ designata in bestia terribili occupante syriā ⁊ partez asye: affricā pariter ⁊ egyptuz: in qbus maxime ptibus sacre virgines ⁊ heremite: suo tēpore crebuisse legūtur. In quinto Romana ecclesia q̄ est spiritalis hierusalē: cū noua babilone: qn immo generalis ecclesia: cū generali multitudine reproboꝝ: que nō cessat vitijs ⁊ corruptionibus fedare filios hierusalē: qui secundū spūm nati sunt: qui pro eo q̄ nō acquiescunt votis eoꝝ nefarijs ⁊ iniustis abeis multipliciter affligunt. Nec sunt qnq; certamina: que milites babilonis: ⁊ milites hierusalē in cāpo mūdi huius cōmittūt: singule turme ꝓtra singulas in tribus quinq;: hz generaliter oēs ꝓtra singulas: ⁊ turme singule: cōtra oēs. Et de his p singulas qnq; ptium: p dono oipotētis dei: abundātius in suis locis loquemur. A ꝑncipio. s. ecclesie vsq; ad dies istos: in quos fines seculoꝝ istoꝝ deuenerūt: qm̄ quidez vt verum fatear: ter verbum istud dicendum est anteq̄z definat mundus iste: anteq̄z transeant transitoria ⁊ clarescāt eterna. Et primo quidem consumatis seculis hebreoꝝ: secūdo hoc est in proximo cō- Da.7. 1.Cor.10 Apo.19. sumatis seculis plenitudie gētiū: i fine vo mūdi ꝓsumatis adhuc seculis reliquiaruz israelis ⁊ gentium. Quia vero qnq; ordinibus istis: sex tēpora data sunt in labore: opz miro modo cōfundi oīa in tēpore sexto: vt oēs reprobi cōtra oēs electos videā tur conspirare in vnū: siue iudei: siue gentiles: siue heretici: siue sarraceni: siue supbi christiani: qui omnes surgent vnanimiter: contra omnes ordines electoꝝ dei: vt ventilent eos cornibus suis: donec (si fieri posset) deleantur de terra. Et respicit dominus de loco sancto suo ⁊ de excelso celoꝝ habitaculo: ⁊ armabit electos suos in pugnā ⁊ pugnabūt ꝓtra gētes: ifideles ⁊ ꝓtra reges multos in gladio oris sui ⁊ superabunt eos ⁊ vincent: quia ipse dñs erit cum eis. Sic enim scriptuz est in sexta parte de quibusdam regibus gētiū: qui cornua bestie dicti sunt. Hi cum agno pugnabunt: ⁊ agnus vincet illos quia dominus dominoruz est: ⁊ rex regum: ⁊ qui cum ipso sunt vocati electi ⁊ fideles. Sed quid si vincunt illi ⁊ manet adhuc superbia babilonis aduersus ciues hierusalez? Quis enim deterior hostis q̄z familiaris inimicus? Quid inde si non occidor a gētibus ⁊ me superbus christianus affligit. Non ne christum ⁊ apostolos persecuti sunt hi q videbant esse sui: ⁊ occiso ꝓtius capite deseuierunt in membra: ita vt fugientes a iudea: cogerentur nuntiare gentibus euangelium dei. Et enim ⁊ illo in tempore reges gentium pugnauerunt cū agno: ⁊ agnus vicit illos: q: qui cum illo vocati erant electi erant ⁊ fideles. Quocirca vt in tēpore illo in paucis reliquijs iudeoruz vicit dominus inimicos: ita vincet ⁊ nūc in reliquijs gentiū. Gentiuz dico: non earum que sunt extra fidem: sed earū que xp̄iana professione cēsentur. Et sicut tunc separatis reliquijs suis a synagoga reprobata: tam ipsam q̄z filios suos tradidit in manibus Romanoruz: ita ⁊ nunc segregatis aliquātis reliquijs a multitudine impioꝝ hominum q̄ dicta est in spū babilon: ipsā cum filijs suis: tradetur

Ap.17 iudicanda potestati regum illorum : sicut in sequẽtibus dicitur. Decem cornua que vidisti ⁊ bestia: hi odient fornicariam ⁊ desolatam illã facient ⁊ nudã: ⁊ carnes eius manducabunt: ⁊ ipsam igni concremabunt. Et hec qdem factura est bestia: gẽs s. saracenoꝝ cũ regibus suis: que a facie qdem xpi ⁊ seruorum eius vincetur ⁊ morietur: sed tñ post aliquãtulum tẽporis apparebit viuens: ⁊ mirabitur super ea vniuersa terra. Ostendetur hoc in quarta parte libri: vbi dicitur. Vidi vnum de capitibus bestie occisum quasi ad mortez: ⁊ plaga gladii eius curata est. Jungeꝫ autẽ illi alia bestia quam ioãnes nominat pseudo pphetam: secta. s. falsorum pphetaruꝫ: de quibus ait dñs discipulis suis. Attendite a falsis pphetis qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium intrinsecus aũt sunt lupi rapaces. Bestiã illam dico: que ascẽdit de terra: ⁊ habebat duo cornua similia agni: ⁊ fecit signa magna in cõspectu ipsius bestie: que habuit plagam gladij. ⁊ vixit. Et seducet habitantes in terra: sicut Symon magus fecit in conspectu neronis ⁊ exercitus eius ⁊ seduxit multos. De igitur due bestie erunt simul cum draconẽ: ⁊ p/cedent ad reges totius terre: sicut dicitur in angelo sexto. Effundentiũ septez phyalas iracundie dei: ⁊ cõgregabunt eos in p̃lium ad diem magnum dei omnipotẽtis.

Mat.7

Apo.16 Et rursum. Pugnabit dñs aduersus reges illos in gladio oris sui ⁊ vincet eos: positis duab⁹ bestijs illis in camino ignis ardentis: sulphure vbi cruciabunt die ac nocte vsqꝫ in secula seculoruꝫ. Igit in fine secũdi status destruetur: vt iam diximus noua babilon: inchoato dũtaxat tempore exto: sub quo ⁊ regnuꝫ bestie ⁊ pseudo pphete: ⁊ omnia pariter regna mundi: que designata sunt in statua illa terribili: que

Dan.3. ostensa est in visione nabuchodonosoꝛ: reducent ad nihilum. Regnum vero quod est subter oẽ celuꝫ dabit (vt ait apls) populo sanctoꝝ altissimi. Quo: vꝫ: tempore diabolus quoqꝫ qui est auctoꝛ tãti sceleris in carcerandus est in abyssoꝛ: hoc est in reliquijs gentium ad quas nõ peruenient verbũ dei: eritqꝫ pax ⁊ sabbatum vsqꝫ ad solutionem ipsius. Exibit aũt circa finez secuApo.20 li ⁊ seducet gentes que super quatuoꝛ angulos terre gog ⁊ magog: quoꝝm est in/quit numerus sicut arena maris. Veniẽt aũt simul ⁊ circũdabunt castra sanctoꝝ ⁊ ciuitatem dilectam: que est ecclesia cõtẽplantium designata in ioãne euãgelista: quousqꝫ descendat ignis de celo qui cõsumat eas: ⁊ diabolus qui seducet illas mittatur in stagnum ignis: vbi prius bestia ⁊ pseudo pphẽta: ⁊ ita veniet consumatio. Sequetur autem calamitatem illam dies magni iudicij: ⁊ resurgẽt agmina mortuorum statuenda coram iudice xpo: ⁊ discernentur agni ab edis eũtibus in ignẽ eternum: agni vero in vitã eternam. Pascent aũt agni: vt ait prophẽta iuxta ordinẽ Esa.5. suum accipiẽtes singuli ppriam mercedẽ Dan.12. secundũ suum laborẽ. Tunc apparebit iuꝰ stoꝝ gloria quasi splendoꝛ firmamenti fulgebunt enim quasi sol in regno patris eoꝝ rum. Cõsumatisqꝫ ad integrũ muris hierusalem: ⁊ vniuerso numero electoꝝ dei apparebit gloriosa ⁊ felix: sedens quasi regina a dextris dei in vestitu deaurato: circũamicta varietate. Habit aũt illi dñs deus partem glorie sue ⁊ regnabit cum illo vsqꝫ in eternum ⁊ regni eius non erit finis: Amen.

¶ Epilogus predictoꝝm: ac confirmatio. Cap. 26.

Hec succinte nimis: sꝫ tamen necessarie cõpilata sunt ⁊ congesta in summa de vniuersa propriera/te multiformis intelligentie libri ad ostendendũ exitum ⁊ introitum eoꝝ que sub cortice figurarũ ⁊ sub occulto nimis velamine multipliciter latebant: quãpo. 26. uis difficile sit oino discutere per singula verba itinera viarum dei : ⁊ ostendere in summa vniuersos exitus allegoriarũ: scriptura attestãte que dicit. In mari vie tue ⁊ semite tue i aquis multis: ⁊ vestigia tua nõ cognoscent. Non enim ita sunt vie maris sicut vie terre: vt cum veneris ad locũ angustum

angustuꝫ: nõ liceat tibi aliũde trãsire ⁊ exposita oibus via: aly alios subsequũt. Sz vnusqisqꝫ nautaꝝ eligit viã suã scdz qd ducit eos spus ventoꝝ: ⁊ si qdẽ non errant in signis celi: omnes si sic libet puenirũt ad vnum portum. Ut enim pauca de multis accipiamus in exemplum. Aliud significat habraam vbi dicitur ei a domino. Exi de terra tua ⁊ de cognatiõe tua: aliud vbi Gc.4. dicitur. Habraam duos filios habuit vnũ Gal.4. de ancilla ⁊ vnum de libera. Aliud significat Jsaac vbi ductus est ad montẽ vt mactaret a patre: aliud vbi filys benedicit. Gc.22. Aliud significat iacob vbi benedicitur a patre: aliud vbi scribuntur simul. Habraã Jsaac ⁊ iacob. Aliud significat Sarra vbi agitur de ea ⁊ agar: aliud vbi agitur de ipsa ⁊ de Rebeccha. Aliud significat rebeccha vbi ducitur ad Jsaac: aliud vbi consulit filio⁹ vt benedictionem accipiat. Aliud significat lya ⁊ Rachel: cum agitur communiter de ipsis solis ⁊ Rebeccha. Aliud cum agitur de ipsis ⁊ filys. Et in vno quoqꝫ loco intelligẽtie multe. Et in testamento nouo similiter. Jmmo tanto amplius in nouo: qãto istud viris: illud parvulis datum est. Ut enim incipiamus ab vxore zacharie helysabeth ⁊ matre domini maria: aliter accipienda est significatio helysabeth ⁊ marie cũ agitur de cõceptione filiorum: aliter cuꝫ agitur de partu: aliter cũ agitur de matribus seorsum a filijs: ⁊ de filys seorsum: a matribus: aliter cum agitur cõmuniter de vtrisqꝫ. Rursuꝫ mater domini maria aliter accipienda est in mysterijs: quando agitur de ea ⁊ Helysabeth: aliter cum agitur de ea ⁊ de ioseph ⁊ de angelo qui salutauit eam: aliter vbi agitur de ea ⁊ filio ⁊ Joseph : aliter vbi dicit ipa eidem filio suo quem genuit de spiritu sancto: fili quid feciſti nobis sic: ecce pater tuus ⁊ ego dolentes querebamus; te: Lu.2. aliter: cum agitur cõmuniter de natiuitate ipsi⁹ ⁊ natiuitate ioãnis baptiste: aliter cuꝫ agit simul de dormitione ei⁹: ⁊ dormitione scti ioãnis euãgeliste. Sz ⁊ ipse ioannes euãgelista aliqñ pz cãm mysterij cum

mre dñi maria: aliqñ cũ iacobo fratre suo: aliqñ cũ petro: aliqñ cũ paulo: aliqñ cũ vndecim apostolis ⁊ cũ septez ecclesijs: aliqñ cũ angelo q dedit sibi librum aprũ: ⁊ in oĩ/Apo.10 bus mutatiõibus istis: aut in toto aut in parte variant mysteria: in oibus aũt varietatibus istis nõ sunt ꝓncipaliter attendẽde figure: sꝫ res: q: nõ ꝓpter mysteria res: sed ꝓpter res mysteria data sunt. Et ẽt si ipsa deessent. opa tñ dei semp essent in fide. Nõ. n. idcirco credimus deũ esse tres psonas: q: mysteria docẽt: sed q: filius dei q venit in mũdũ aptissime docuit ⁊ post ipm quidam in ipꝫ testes fidelissimi ⁊ pbati. Nec ideo credimus esse aliã vitã: ⁊ aliã lucez ⁊ aliã patriã: loca iustoꝝ ⁊ reprobo⁹: q: misteria docent: sed qñ ⁊ ipse xps p se ipꝫ exposuit: aut ꝓphete vel apoApo.18 stoli in suis libris scripserũt: vt sicut in ore duoꝝ: aut trium testiũ stat oẽ verbuꝫ: ita ad testimoniũ patris loquẽtis in litera testamẽti veteris: ⁊ ad vocem ⁊ testimoniũ filys loquẽtis in litera testi noui : credam⁹ sermonibus veritatis: quousqꝫ loquat⁹ nobis terti⁹ testis in itelligẽtia spiritali: ⁊ auferẽs a cordib⁹ nr̃is velamẽ lr̃e: vbi mysticã ẽ: doceat nos oẽm vitatẽ. Qñ. n. eram⁹ puuli: ea q̃ tenebam⁹ in fide: videbam⁹ p speculũ in enigmate: cũ aũt icipim⁹ eẽ virit: icipim⁹ fine speculo videẽ facie ad faciẽ. Adsit tñ adhuc labor amouẽdi velamẽ istud quousqꝫ apiat⁹ sigillũ septimũ: qñ in voce septimi angeli tuba canẽtis ꝓsummabit mysteriũ dei. Nõ igit ẽ q̃rẽdũ de re il/Apo.10 la: vel illa q̃ iã pz ex aptiõe aliquoꝝ mysterioꝝ dei: quot ⁊ qãte spãles itelligẽtie: q/bus modis ⁊ qbus locis: seu i veteri testõ seu i nouo: ei phibeãt testimoniũ: q: pene indicibile est sꝫ ꝓmitte alios ⁊ alios: alijs ⁊ alys vijs venire ad vitatẽ: i q̃ tu es: tibi sufficiat duabus aut tribus semitis puenisse ad illã. Est quidẽ laudis eius q terminabat eẽ reus: habere mille testes in occẽtie sue: sꝫ tñ ad absoluẽdũ se a crimie: sufficiũt duo vel tres. Nec in mysterijs. Jn lr̃e vo supficie q̃ pz sortis illõ ẽ sollicite obuiãdũ neqs ꝓsumat aliqd: q scriptura nõ

dicit:aut si aliqd p̃sumitur:non dicatur intellectus:sed opinio qualiscunq;:vtpote vbi dicitur. Jn diebus antiphas testis meus: ⁊ dabo duobus testibus meis: ⁊ ꝓphetabũt diebus mille ⁊ ducẽtis ⁊ sexaginta:⁊ si qõ simile. Et enim si ad literaz queritur quis fuerit iste antiphas:ignoratur oino:⁊ si dicit aliqs:duos illos ꝓphetas qui scripti sunt:in hoc libro eẽ enoch ⁊ helyas:opinãdo quidem dicere põt:ex aliquibus cõiecturis:que extra sunt: non intelligendo ⁊ asserẽdo:q̃uis quid significent ipsi duo:non per opinionem dubiã sed per certã intelligẽtiã dici queat: quia aliud est assimilare illud illi:aliud est dicere:quid sit illud vel illud:verbi gra. Ponamus esse aliquem hoiem:qui non viderit naues:nec noia earum didicerit:qui si forte casu duceret ad litus:⁊ videret vasa parua transire de ꝓpe:magnas autem naues duci flatibus per altũ mare:facile esset ei dicere. Hec parua vasa similia sunt illis ⁊ si q̃titate inequalia:dicere autem nomina singulorũ ⁊ vbi fabricata fuerint: dicere vnde venerint aut quo vadant nisi audiat a dicente:intelligere nequit. Sed sic iuxta faciem litere: solus scriptor si p̃sens esset:aut aliquis alius qui videret aut sciberet de eodez:⁊ forte ipse scriberet quod iste taceret sicut sepe accidit in euangelio: vbi aliquid duceret in dubiuz:simpliciter esset interrogandus in rebus aũt allegoricis nõ sic:sed spũs vbi vult spirat:⁊ diuidit de suo singulis prout vult. Tt enim diuine volũtatis fuisse nõ est dubium incarnari verbũ dei:⁊ loqui hoibus lingua carnis:⁊ docere primo ore ꝓprio discipulos suos:processu aũt temporis mittere spũm sanctũ:qui absq; auxilio humane doctrine:doceret eos:nõ vmbram veritatis que est in litera:sed ipsam que est in spũ:veritatem:ita voluntas eius est: in agnoscenda litera vtriusq; testamẽti:nihil ꝑter id qõ scriptum est:relationibus altoruz:aut opinione p̃sumere:sed illoruz tñ qui scripserunt magisteriũ venerari:nisi forte id qõ additur aliunde probetur: in spũali vero intelligẽtia in qua veritas est:soli spũi sancto est honor ⁊ gloria exhibẽda:qui fugatis tenebris ignorãtie:docet:electos suos omnem certitudinem veritatis.

Apo.11

1.cor.12

¶ Quare voluerit dñs celare corpus genitricis sue marie. Cap.27.

Si ergo angustamur in litera exigentibus a nobis hoibus:quod scriptura non dicit:vt siquis interrogaret. Quid actuz sit de corpore moysi:de corpore matris dñi de corpore ioãnis:qd aliud q̃ nescimus. Respõdere debemus? Vbi si forte aliquis exprobat nobis dicẽs: ⁊ si hec nescitis:vbi est intelligẽtia vestra? Intelligat ipse si potest. Idcirco voluisse deũ hec ipa occultare ab electis suis:vt in ipsa occultatione que facta est ad tempus: satis dignã relatu itelligẽtiã haberemus. Verbi gratia. Je qui a ꝓncipio creauit hominem:formãs illum de limo terre:inspiraut in faciẽ eius spiraculũ vite ⁊ factus ẽ homo in aiam viuentẽ. Erat igitur vnus homo cõstans ex duobus:(hoc est) de re visibili ⁊ inuisibili(hoc est)ex carne ⁊ anima rõnali. Quando autez ceperunt mori hoies ⁊ redire in terre puluerem de qua sumpti erant:multi videntes timuerunt valde:arbitrãtes nõ esse aliquod spiraculum vite:non esse vitam aie post excidiuz carnis. Quia vero futurũ erat:vt veniret ille qui redẽpturus erat genus humanuz ⁊ docturus filios hoium esse vitã aie post mortem carnis voluit hoc ipsum premõstrare mysterijs: ⁊ exprimere signis: vt vt euangelio eius:non soluz verba: sed ẽt signa operum testimonium perhiberent. Diximus aũt duo esse:carnem ⁊ animaz: vnum visibile:alterũ inuisibile:vnum qõ per mortem accipit finẽ vite:aliud quod post mortez carnis viuit ⁊ permanet sine fine. Jn horum ergo similitudine: electi sunt a dño duo ⁊ duo:quoruz vnus videret mori:alius nõ videretur:sed quasi putaret manere fic:in typo:vz:carnis ⁊ aie: quarũ prima moritur:scda vnit:prima resoluitur in terre puluerem:secũda relinqtur ⁊ manet in eternum. Electi sunt ergo

duo ad regimẽ populi:aaron:vz:⁊ moyses. Unus qui designaret corpus:primus. s.q; prius formatũ est corpus q̃z aia:alius qui designaret aiam:q̃ dicta est:spiraculũ vite. Et bene corpus aarõ:qui electus est vt loqueret ad populum:aia moyses q̃ loquebatur deo:q; ⁊ nos cum loqui volumus hoibus:nõ eis loqui possumus nisi lingua carnis:deo aũt qui non est caro:sz spũs:frustra ore loqui querimus:nisi loq̃mur ⁊ mente. Ulsus est autem occubuisse aaron:moyses aũt non est visus:sed viuẽs sicut erat disparuit:vt quasi sicut erat viuẽs:videretur manere:q; corpus quod significat aarõ:versum in terre puluerẽ desinit esse sicut erat prius. Anima vero quã designat moyses:etiã post mortem carnis viuit in semetipsa:⁊ manens in loco suo: expectat susципere qõ deponit invita. Ne aũt videret minus sufficiens qõ significatum est in duobus:supducti sunt alij atq; alij testes q̃ id ipsum similiter designaret. Juncte sunt enim ad designandum hoc ipsum helisabeth ⁊ maria:quarum prima manifeste:sicut ⁊ ceteri hoies creditur ob dormisse:de secũde vero transitu qualiter recesserit ex hoc mundo:⁊ quid actuz sit de sacro corpore eius certitudo non habet. Jũcti sunt quoq; duo apostoli ad designãdum hoc ipsum:petrus:vz:⁊ ioannes:in loco illo vbi dictum est petro a dño. Seq̃re me:⁊ interrogante eodẽ petro:de ioãne:subiunctũ est. Sic eũ volo manere donec veniã:qd ad te:untñ q; exiuit sermo inter fratres q; discipulus ille non moreretur. Et hec qdẽ predicta sũt a dño:qui nouit oia anteq̃z fiant:imo qui nouit:qd pro quo:⁊ qui nouit p̃dicere:qõ se p̃scivit ipse facturũ. Ut.n.symõ petrus senior erat ioãne:ita prius cõsumauit per palmã martyrij cursum suũ. Joannes vero sicut traditur:viuus quidem ⁊ incolumis descendit in sepulturã:sed tñ requisitus non cõparuit:sicut ⁊ mater dñi:⁊ moyses ac si deus tulisset eũ. Jgit per hec ⁊ similia manifeste cognoscimus esse vitam post mortem corporis ⁊ viuere animam post sepa-

Jo.21.

rationez carnis:sicut ⁊ dñs noster ait. Mõ est deus mortuoz sed viuez. Sed modo perpendãt illi qui caussant ignorantiam litere ⁊ discãt hoc ipsum esse aliqñ ad sapiẽtiam:q; aliqua deo volente ignorantur a nobis:qñ qdẽ ex abysso ne sciẽtie huius: tanta sapientie ⁊ scientie fluẽta manãt:sciantq; verã esse sniam p̃lmiste qua dicit. Sicut tenebre eius ita ⁊ lumen eius. Bonum est ergo aliqd nescire secundum superficiem litere que occidit:vt statuatur spiritalis qui viuit ⁊ viuificat itellectus. Qui vz:itellectus spiritalis:sicut spũs sanctus simplex est in substãtia opulẽs in donis:sicut inq̃z ipse vnus ⁊ idez:sed plures sunt diuisiones gratiarũ ipsius:ita ⁊ ipse vnus est:sed tñ spẽs eius multe. Generales tamen differentie ipsius que procedunt ex vno fonte litere quatuor sunt. Typita hystorica: moralis:⁊ allegorica:typica diuiditur in septez spẽs sub ipso vno noie velut in fasciculo colligatas. Allegorica diuiditur in tres hoc est in tropologicã:cõtẽplatiuam ⁊ anagogicam. Sunt enim q̃dq; intelligẽtie generales que ꝓprijs nominibus distinguñt. Septez spales. Prima quinq; intelligẽtiarum:dicitur hystorica. Scda moralis. Tertia tropologica. Quarta cõtemplatiua. Quinta anagogica. Hystorica intelligentia est similitudo rei visibilis ad inuisibilẽ:vt est aliqua virgo xpi: designata in libera:aliqua cõiugata:in ancilla. Moralis itelligẽta est similitudo rei visibilis ad inuisibilẽ secundũ partem vt alicubi:siue secũdum totum vt est in ancilla significari carnem que genuit in seruitute:in libera mentem:si tñ libera:que otio spiritali ⁊ quiete letat. Tropologica intelligẽtia est que ptinet ad doctrinam: vt est in ancilla significari literam:in libera Intelligẽtiã spiritalẽ. Cõtemplatiua intelligẽtia est q̃ pertinet ꝓprie ad dona spiritus sancti:vt est in ancilla significari vitam actuam:in libera contẽplatiuã: siue in ancilla timorem seruilem:in libera gratiam spiritus sancti: que est charitas dei ⁊ proximi:q; in illa seruitus est: in ista li-

Mat.b. 22.

ps.138.

2.cor.3.

Ga.4.

bertas. Anagogica intelligentia est que p tinet ad supernam patriam: siue aliquando ad ipsum deum: vt est in ancilla significari terrenam patriam: in libera illam que sursum est hierusalem que est mater nostra. Dicta est autem hystorica intelligentia: eo q̃ non longe sit ab hystoria: sed omnino prope ipsam ⁊ secundum ipsam gradiatur. Dicta est moralis q̃ mores cõponit. Dicta est tropologica: q̃ complectitur modos eloquiorum dei. Tropos enim grece latine modus: logos. i sermo. Inde tropologica: q̃ modus sermonum dei complectitur ⁊ discernit. Dicta est cõ
2.cor.4. templatiua: q̃ facit contemplari inuisibilia dei: dicente apostolo. Contemplantibus nobis: non ea que videntur: sed que non videntur. Dicta est anagogica eo q̃ superior ceteris sit agẽs de ipso deo: vel de ip'a superna patria: in qua qui predestinati sunt ad vitã: cessantibus vniuersis exercitijs istis: sine fine ⁊ defectu: in gete manebunt. Septem vere intelligentie typice: ad diuersos mundi status referẽde sũt de quibus in secundo libro psalterij decez cordarum: sicut ⁊ de quinq̃ prescriptis: sufficienter diximus: ostẽdentes quid cõueniat tribus primis: quid tribus sequentibus: ⁊ quid vltime: ⁊ quid magis est necessariuz: quare hoc: vel illud aut que vtilitas. Nec de diuersitate mysteriorum summatim ⁊ breuiter dicta sunt: nequis putet esse contrarium quod apparet diuersum: q̃ nequaq̃ veritas mysterijs: sed veritati mysteria subiecta sunt. nec curandum est de diuersitate viarum: dũmodo diuerse vie ad vnã pueniant ciuitatem.

¶ Explicit liber primus dictus introductorius. Ad septem sequentes.

¶ Incipit prima septem partiuz in expositione apocalipsis. Cap. primũ.

Tex.1 ¶ Apocalypsis iesu xpi quam dedit illi deus palam facere seruis suis que oportet fieri cito.

Uia profunda libri huius itinera velut ex alta montis specula contẽplari volẽtes: aliquã tuz in exordio moraz fecimus: libet prospera comitante nos aura leuatis in altuz velis: adiacẽtia queq̃ litori pertransire velocius: vt cum per alta huius operis maria nauigare ceperimus: equanimiter ferre possimus: si caute: vbi non est fatigationem vitamus. Apocalipsis (inqt) iesu xpi quã dedit illi deus palaz facere seruis suis. Quotienscũq̃ xps iesus aliqd a patre ex tpe accepisse: aliqd in forma serui peregisse narrat: alliusmox apostolici memorari debemus: q̃ cum in forma dei esset: nõ rapinã arbitratus est esse Phi.2
se equalẽ deo: sed semetipm exinaniuit formam serui accipiens: factus ⁊ habitu inuentus vt homo. In qua vz: serui forma: scõm q̃ homo est: non scõm q̃ deus accedisse a patre apocalipsim describit reuelationẽ. i. mysteriorz dei: sic. n. latine interp̃tat: q̃ nisi dei filius hõ fieret nascẽdo: vitulus in patibulo moriendo. Leo ex mortuis resurgendo. Aquila ad superos ascendendo: ea que de ipius natiuitate: passione: resurrectione: nec non ⁊ in celũ ascensione: seu etiã de aduẽtu spũs scti: scripta sunt reuelari nequirẽt. Nõ solũ aũt illa sz ⁊ cuncta sctõrz opa vel agones que pphete p̃dixerãt: tanq̃z q̃ nõ essent patefieri nõ possent. Reuelatio ergo xpi: opus est veritatis: q̃ que ipse facturus erat in plenitudine tẽporis: inspirati diuinitus p̃dixere pphete: ⁊ que illi obscuris verbis significauerãt: xps exercẽdo potius q̃z loquẽdo reuelat. Dedit ergo hanc pater filio reuelationẽ futurorz: cũ eũ incarnari: mori ⁊ resurgere fecit a mortuis: ac in assumpte mortalitatis nre substãtia: in sua illũ dextera collocauit: ⁊ cũ spũm sctũz apostolis in noie eius misit ⁊ compleuit per eum ⁊

complet oia que autem a pphetis p̃dicta sunt: aut in patrũ operibus p̃signata. Et bene addidit. Quã dedit illi deus palam facere seruis suis que opz fieri cito: q̃ circa horã nouissimã xps venit' in mũdum. Nõ tũc aũt facta est palam reuelatio ista: qñ sctõ ioanni ostensa est: nec qñ inchoata est in resurrectione dñica: sed magis in ecclesia tẽpore sexto cuius initia iam tenemus cũ: vz: in manu illius angeli q̃ visus est de celo descẽdere liber q̃ aliqñ clausus erat demõstratur aptus. Sz qbus hec reuelatio fieri p̃mittit? Nũ filys huius mũdi? qbus in typo hierusalez dñs dicit. In
Lu.19. hac die tua q̃ad pacẽ tibi: nũc aũt abscondita sunt ab oculis tuis? Num occultãtibus margaritas ⁊ disrũpentibus offerentes illas? Minime. Non inq̃z illis: sed serDa.13 uis suis: nõ illis: sed qbus ipse iaz dixerat. Vobis datuz est nosse mysteria regni dei: ceteris aũt in parabolis: vt videntes non videãt: ⁊ audiẽtes nõ intelligãt. Sic ergo nõ oibus qui audire videnẽ verbũ dei: sz tm̃ electis suis sacroz mysteriorz patefacit archana: q̃ alij audiunt ad iudiciũ vt excusationẽ nõ habeãt: alij audiũt ad salutem: vt audientes credãt: ⁊ credẽtes: operenẽ qõ bonũ est: ⁊ opantes vitã eternam consequanẽ: sequitur.

Tex.2 ¶ Et significauit mittens angelum suum seruo suo ioanni qui testimoniũ perhibuit uerbo dei & testimonium iesu christi que cunq̃z uidit.

Notandum vero q̃ in hoc libro vix aut numq̃z nomẽ angeli simpliciter introducit: vt nõ mystice angeli noie: aut sctũs aliquis: aut ordo: aut aliqd ad rẽ ptinẽs designẽt. Usus est. n. scripturaruz scãrum vt hoies
Ma.11 missi diuinitus: angeli nominent: sicut io
Mal.3 annes baptista de quo ⁊ dr. Ecce ego mitto angelũ meũ: ⁊ helyas pphetа in cuius pũ dei filiũ p̃cessit ioanes: ⁊ ipse precurrurus est in fine: vt cõuertat corda patruz ad filios anteq̃z veniat dies dñi magnus. Mal.4
Nõ solum isti qui tanti sunt culminis vt Lu.1.
inter natos mulierũ nõ credant aliquos habere maiores: sed ⁊ ipsi altaris ministri angeli dei dicti sunt: ppheta attestante q̃ ait. Labra sacerdotis custodiũt sciam: ⁊ le Mal.2
gem requirũt ex ore eius: q̃ angelus dñi exercituũ est. Angelus ergo in hoc loco: doctores spũales ⁊ celestia sacramẽta nuntiantes designat. Quin immo spiritum dei viui qui loquitur sua verba in illis. Sanctus vero ioanes ordinem cõtemplãtiuz cui datũ est: vt iã meminimus: nosse mysteria verbi dei. Angelus ergo ioanni loquit: vt ioanes ceteris audita cõscribat q̃ quod pfectis discipulis doctores spiritales idicãt: vel certe ipe p se auctor spũs ifũdẽdo infundit: hoc plecti discipuli exhibent fideliũ turmis: nimirũ q̃ ⁊ spũs sanctus magister ẽ spiritaliũ virorz: ⁊ ipi spiritales viri eorz qui p donum ipsius spũs verba spiritalia intelligere querũt. Recte aũt in typo doctorz de ioane subiũgitur. Qui testimoniũ perhibuit verbo dei ⁊ testimoniũ iesu xpi quecũq̃z vidit. Dum. n. Apo.1.
discipuli veritatis p̃dicant hoibus verba vite: testimoniuz phibẽt verbo dei. i. filio q̃ ipse sicut deus verus ex deo vero ante secula genitus: ⁊ testimonium iesu xpi: q̃ ipse sit verus homo de matre virgine in tempore natus. Qui testimoniũ inquit p hibuit verbo dei ⁊ testimoniũ iesu xpi q̃cunq̃z vidit. Qui nesciẽs testimonium phibet aut fallidicus est: aũt adulator. Tales aũt testes non approbat: sed reprobat deus: q̃ qui id qõ se nescire: scit loquit: testem cõtra se cõscizq̃ prouocat: etiã si verũ sit id quod dicit. Odibilis est enim nesciẽti: cum ceteris audire testez q̃z testimoniũ phibere: cum vocatus non sit: ne si esse discipulus veritatis refugit: ad detrimẽtuz sue aie: magister erroris fiat. Non ergo discipuli veritatis super his que ipsi nesciũt testimoniuz dicunt: sed q̃ vel legendo vel audiendo ab ore spũ alium virorz qui sibi hec annuntiãt: reuerenter adduscunt: vel certe q̃ accipiũt ab ipso spũ qui spirat vbi

vult: z diuidit de suo singulis prout libet.
Luc.11 Beati autē sunt z ipsi: z qui vel ipsis docentibus audiunt verbuz dei z custodiūt illud. Unde z hic subditur.

Tex.3 ¶Beatus qui legit & qui audit uerba pphetie huius & seruat ea que in ea scripta sunt: tempus enim prope est.

Lectio ad literatos ptinet: ad idiotas auditus: siue ergo q audit: siue qui legit verba p:phetie huius: in hoc se beatuz esse gaudeat: in hoc se putet esse felicē: si seruat ea que in ea scripta sunt. Siquis.n. iuxta iacobi sniam: auditor verbi est z non factor: hic cōparabitur viro cōsiderāti vultū natiuitatis sue i speculo. Prophetia vero: liber iste: nō mdoo
Jaco.1. spāliter sicut alij quidaz: verūetiā generaliter: dictus est: q; q̄ larga pphetarum volumina sparsim z pfuse protulerunt: in sūma libri huius pphetie spūs coarctauit: secundum qp Isaias pphetaruz egregius
Isa.10. Ro.9. in sui operis vaticinio memoratus est dicens. Uerbū breuiatum faciet dñs super terram. In preceptorum vero obseruatione: multum impedire solet premioz dilatio. Me ergo diuturnitate vite huius obseruatoz languesceret: ad tātam hic ioannes beatitudiné exhortat cū dicit. Btūs
Apo.1. qui legit z q audit verba pphetie huius
1.cor.10 z seruat ea q̄ in ea scripta sunt: tēpus.n. p pe est. De hac breuitate tēporis paulus dicit. Nos sumus in quos fines seculoz deuenerūt: z ioānes ipse cuius est liber iste.
1.Jo.1. Sicut audistis: inquit: q; antixps venit: nūc antixpi multi facti sūt: vñ scimus q; nouissima hora est. Ex hoc idcirco dicit ioānes: vt quo magis appropiat dies vltimus: eo magis pseudo xpos z pseudo pphetas crebrescere sciamus in mūdo: tā toq; nobis incūbit necessitas caute redimere malos dies: q̄zto nōnūq̄z z illos incurrim⁹ falsiloquos: q ob fictā religiōis spēz: extimant veraces. Qua in re z aliud metuēdū est: q; ex hoc ipso circa fidē naufragij periculū generat: cp dū plures falsos incurrimus: quos putamus veraces: tā bonos (indifferēter) q̄z malos recipimus habere suspectos: z plerunq; illos mēdaces credimus q deo familiarius adherēt: z p secto necesse est. simplices p diuersa pcipitia ruinā pperi: dū a quo sanū petāt consiliū (suspectis oībus) nō agnoscunt. Tales sunt dies isti: tales q e vicino sequunt de
Lu.17. qbus z saluator ait. Uenient dies q̄s desideretis videre vnuz diē filij hois. Nos dies intuebat apostolus q̄ dicebat. In nouis-
2.Ti.3. simis diebus instabūt tpa piculosa: cū sanā doctrinā nō sustinebūt. Sed in tāte necessitatis articulo: nullū hoc melⁱ puto eē psiliū: q̄z vt se q̄q; oīpotēti deo suo cū magno cōpūctionis gemitu cōtinue in oratione cōmendet dicens. Illumina oculos
Ps.12. meos ne vnq̄z obdormiā in morte ne q̄n dicat inimicus meus pualui aduersus eū. Notādū vero in hoc ope est: q; vsq; in p̄sentē locū quasi modū pfatiōis tenuit beatus ioānes: nomen tm libri z causam: sed z fructū legētis z audiētis simulq; opantis insinuās: sicq; septē ecclesijs gram optat z pacē: quibus ēt visiōis modū: quo sibi ordine reuelatus fuerit edisserit: illo hanc in loco cōcludens: vbi verba ipsa q̄ audierat z viderat singulis ecclesijs enarrare icipit dicēs. Et angelo epheſi ecclesie scribe. Ut igit̄ z nos in hoc ope: certas cū auctore libri statione ponamus. Prima in hoc loco distinctionē facimus q̄tenus salutiferaverba: altero exordio a salute sumamus.

¶Ioannes septem ecclesiis que sunt in asia: gratia uobis & pax Tex.4
ab eo qui est: & qui erat & qui uenturus est.

Querendum est nobis p̄mo in huius salutationis exordio: cur btūs ioānes septē ecclesias edificare (q animo iā fūdatas a paulo:) supedificare voluerit: aut cur apocalipsis libz̄ eisdē septē ecclesijs quasi spāliter delegauerit: q nō mō ex pte vt pphete ceteri sz generalius pre multis alys: fidelibus loquitur vniuersis. legimus in pēthateu-

Dēu.32 co moysi: libro vltio. Cōstituit terminos gentiū iuxta numerū filiorū israel. Filios aūt israel fuisse duodeciz scripture diuine
Ge.49 Exo.1. auctoritate didicimus. Ut ergo ppheticū illud cōpleret i nobis: gn imovt testiñ sequēs cōcordaret p̄dicatoz: eo ordine oportebat in testō nouo duodecim fundari ecclesias quo duodeciz quōdaz tribus israel in possessionibus abtinēdis: distribute legūtur. Ruben sane z gad: z dimidia tribus manasse citra fluenta iordanis ad plagam orientalē: reliqua vero pars manasse cum effraim z iuda ex alia pte fluminis deputate sunt. Et tribus egdē q̄q; q̄ maiores inter ceteras videbanē: tā certo mediante termino possessionibus suis locate sūt. Septē vero reliquę tribus: q nec dū hereditatē acceperāt: vbi inter se sorte diuideret terrā: mādatū nouissime peceperūt. Facta est āt p̄dia Beniamin q̄ erat nouissima z maioz gra q̄ erat extrema: vt discant amplecti minima qui letanē i magnis: z libenter cōsentire humilibus: q cupiūt z ambiunt esse primi. Sed de primis q̄q; tribubus agendū primo: ordo ipse narrationis expostulat: vt dū singulis primis: sua singula reddimus: ad cōcordiā sequētium ordinatius transire possimus. Fuit ergo Ruben primogenitus lye: iter ancillaruz filios primus extitit gad: manasse quoq; z effraim gemine p̄oli ioseph: q z ipse primogenitus rachel fuit: data sunt primogenita inter patruos suos: vt ipsi hereditarent gratiā quā amisit Rubē: castitatez
Ge.29. sp̄ris filij: qua icestus amisit: Judā quoq; cōmēdat scriptura dicēs: illū fortissimū in
Ge.30. ter fratres pp qō z sup oēs principatū accepit. Habemus ergo de veteri q̄q; principales tribus: habemus z de nouo q̄q; principalis ecclesias. Prima harū oium: hierosolimitana est: secūda anthiochena: tertia alexādrina: quarta cōstantinopolitana: quinta Romana. Tali nēpe ordine vnāquāq; floruisse cognoscit. Licet ob petrū primū principē qui fūdauit eā: romana ecclesia: dignitate p̄cellat: z q̄uis a ciuitate roma missus fuerit marcus a petro in ciuitatē alexādrie: q̄z cōstātinopolitana ecclesia honorē p̄riarchat⁹ sui nouissima p̄cepisse trādat: ppterea tñ romana: i fine scribēda ē: q; alie q̄tuoz sc̄z aliqd p̄currētes defecerūt in via: hui⁹ āt extrema tpa in fidei puritate charioza fuerūt. P̄ro eo aūt q̄ ecclesie iste alijs ecclesijs p̄ferēde erāt p̄uidēs illas in spū Isaias pphā. In
Isa.19. die (inqt) illa erūt q̄q; ciuitates in terra egypti loquētes lingua chanaā z iurātes p dñz exercituū: ciuitas solis vocabit vna. Ut.n. rubē primogenitus israelis: ita hierosolimitana ecclesia xp̄i (vt ita dixerim) primogenita fuit. Sz sic̄ p̄mogenit⁹ rubē: q; p̄ris sedauit thoz: p̄didit p̄mogenita sua: ita hierosolimitana eccl̄ia: q; p̄aue scripturā iterp̄tādo: q̄si sedo semie vbi iudaizare fideles visa ē: iure primogenita sua q̄ sibi vt primogenite debebanē: amisit. Data sūt aūt manasse z effraim: hoc ē: alexādrine z cōstātinopolitane eccl̄ie. Rubē itaq; hierosolimitane: gad āthiochene: manasses alexādrine: effraim cōstātinopolitane: iuda
Ps.77. sc̄te romāe coap̄tat eccl̄ie. Repulit āt dñs tabernaculū ioseph: z tribuz effraiz nō elegit: sz elegit tribū iuda: mōte syō quē dilexit. Hoc q̄d significet satis euidēs ē. Sed quō effraim p̄latus ē manasse cuz manasses natiuitate p̄cederet: ita cōstātinopolitana ecclesia: alexādrine p̄cessu tp̄is plata ē: cū hec p̄dia antiqtus post romanā eccl̄esiā: scriberet: Et sicut rubē z gad z dimidia tribus manasse ad plagam orientalez hereditatem accepcrunt: reliqua vero dimidia tribus cum effraim z iuda ex alia parte fluminis sita ē. ita hierosolimitana: anthiochena atq; alexādrina ecclesia ifra terminos orientalis plage fūdate sūt: hoc ē in p̄finijs illi⁹ populi: ex quo in p̄triarchis z pphis: fides seculo cepit oriri. A fluuio sane magno eufrate vsq; ad flumē egypti circa quoz p̄finia he ecclesie site sūt: p̄missa erat possessio filijs israel: q ēt infra ipsos fines aliqū z aliq̄diu habitasse nosc̄unt. Sz qd in hoc loco p iordanē fluuiū nisi baptismi gratia z Christi passio designat? Quod autem Ruben z gad z di-

midia tribus manasse transeuntes iordanem fluuiũ ad preceptum moysi preliando:tribus reliquas precesserũt:fideles ex circũcisione respicere clarum est:qui sic legem moysi obseruandã:sic exhibendã reuerentiã verbis legalibus crediderũt: vt tamẽ perfusi baptismi gratia:gẽtiles pdicãdo pirent ⁊ magni cruciatus agones pxpi nomine sustinerent.Ex alia vero parte filius:hoc est in natione gentilium:vbi nihil de iudaismo actũ est:quasi pars vna manasse:⁊ effraim ⁊ cum eis pariter tribus iuda cõstantinopolitana ⁊ ecclesia romana:largas possessiones accepisse noscũtur.Nec dissimile putãduz est:q dimidie tribui manasse alexãdrinam:cõstãtinopolitanam vero ecclesiã integraz effraym:⁊ dimidie tribui manasse assimilari dicim⁹: qz nec illa tribus dimidia manasse q̃ iordanez trãsiuit:diuisa fuisse legit ab effrayz sed cũ ea pariter possessionẽ accepit. Sic igit quinqz tribus maiores cũ qnqz pncipalibus ecclesijs ꝓuenire noscunt:sicut septem relique tribus cũ septẽ ecclesijs que
Apo.1. fuerunt in asia:quibus spãliter missus est liber iste:sicut ⁊ in sequẽtibus dr. Quod vides scribe in libro ⁊ mitte seprem ecclesijs q̃ sunt in asia.Epheso:⁊ smyrne :⁊ pergamo:⁊ Thyatyre:⁊ Sardis:⁊ Philadelphie:⁊ laoditie:Quas: vz:ecclesias:tã fundatoris dignitas:q̃z mysteriox fides: tam auctoritas antiqtatis : q̃z numerus: cũ supra noiatis quinqz:venerables fecit
Deu.32 vt scriptura cõpleret ⁊ intelligeret que dicit.Cõstituit,terminos gẽtiũ iuxta numerũ filiox israel.Dũ.n.quinqz primis ecclesijs:septẽ asiatice coniunguntr:duodecim profecto reperiunt ecclesie que tribubus duodeciz figillatim conueniũt. ¶ Libet autem hec ipsa largo modo prospicere: ⁊ internozum aciem luminum ad spiritalẽ dirigere intellectum:vt ea que tam perspicue concordasse didicimus in vnum sensum mysticum conuenire monstremus. Designata est in ruben:prima etas seculi: a primo inchoata parẽte:cui iusti noe natiuitas:aut diluuium secundum quosdã. quod sub ipso factũ est:finẽ dedit.A Noe vsqz ad habraam secuta est etas secũda designata in gad:cui tertia quoqz etas adiũcta est:hoc est:ab habraam vsqz ad dauid: designata ⁊ ipsa in manasse q̃ velut i duas partes distincta luculenter apparuit:duz in ea vt iordanis medius legislator accessit. Josue quarta etas a dauid vsqz ad ie/ Jos.13.
choniam designata in effraim:cui quinta quoqz successit designata in iuda:a trãsmigratiõe babilõis vsqz ad xpm vel potius vsqz ad finez primitiue ecclesie:in qua lex ⁊ circũcisio cõsumationẽ accepit:ita enim xps iesus inter legẽ ⁊ gratiã mediator factus est:vt vtraqz in semetipso testamenta cõiungeret : ⁊ duas maceries e diverso
Ephe.2 veniẽtes:tãqz lapis angularis copularet in vno:soluens vt ait apostolus inimicitias amboz ⁊ recõcilians duos populos in semetipso:secunduz q in ortu eius an
Luc.2. geli decantasse legunt.Gloria in excelsis deo ⁊ in terra pax hoibus bone voluntatis.Recte aũt prima generatio seculi q̃ a primo est inchoata parẽte in tribu rubeni tiga designata est:qz sicut iure rubẽ primo genita perdidit:pro eo q thorũ patris sedauit:ita primus hõ in paradiso corruẽs: honorẽ priuatus fuit:male custoditũ amisit.Que:vz:pmogenita manasse ⁊ effraiz Ge.49
filijs.f.iusti pris:sicut in paralipomenon legitur:data sunt.Quia nimirum patriarcharus gloria:que primũ hoiem si nõ peccasset.decebat:data est habrae ⁊ dauid:vt ipsi pres xpi appellari mererent ⁊ essent. Nõ q ⁊ primus homo pater xpi non sit: cũ ab ipso sit generaliter omne genus hominũ propagatũ:sed qz his p gratia fidei facta est a dño repromissio:vt:vz:in semine habrae benedicerent omnes gentes:⁊ Ge.22.
de fructu vẽtris dauid poneret a dño su/ po.131.
per sede illius.Bene aũt in manasse q interpretatur obliuio:habraã cũ sua sobole Ge.2.
designatur:qz ipi primo dictũ est a domino.Exi de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊ de domo patris tui:vt prefigurari videretur in eo q quandoqz per os dauid sancte matri ecclesie:dictum est.Audi filia ⁊ Ge.12.
po.44.

vide ⁊ inclina aurem tuam ⁊ obliuiscere populũ tuum ⁊ domum patris tui.Dum enim in peccato viuimus:quasi in terra nostra:hoc est:in corpore peccati manemus.
Ro.8. Unde ⁊ p apostolũ dicitur.Qui ãt in carne sunt:deo placere nõ possunt.Quasi vero de terra nostra egredimur cuz a malis operibus declinamus. Bene quoqz ⁊ in effraim qui fructificatio exprimit : dauid cum sua sobole designatur : qz ⁊ ipsi facta
po.131. est de xpo repromissio dicens. De fructu ventris tui:ponã super sedã tuã.Sed cuz taz mira dignitate vterqz præclarus sit habraam:vz:⁊ dauid:vt sicut tã dixi patres xpi vocari mererent ⁊ essent:vt tamẽ p/
Ge.48 pheticũ illud:q bñdicẽs nepotibus suis patriarcha iacob:manasse prioi fratri iuniorem pretulit effraim:compleret in eis: scribẽs euãgelista matheus, genealogiam xpi:nequaqz habraam qui primus erat dauid:sed dauid habrae preferri dicens.Liber generationis iesu xpi filij David filij
Mat.1 habraam.Et quidez habraam patriarcha fuit tñ:dauid vero qõ ẽ dignius:patriarcha ⁊ rex.Et recte quoqz Ruben ⁊ gad ⁊
Jos.13. dimidia tribus manasse ad plagam orientalez laboz suoz premia peperunt:qz prime ille generationes seculi:q̃ ab adã vsqz ad noe:a noe vsqz ad habraam:ab habraã vsqz ad Moysen:quasi due tribus ⁊ dimidia:sine lege vixerũt:⁊ mũdi origini adiacentes fuerunt velut ad plagã orientalez: hoc est in etatibus primis:in quibus sine lege viuebant:spiritalium pmia mansionum:sicut ⁊ cetere iustoz acies que p vera ⁊ catholica fide vsqz ad presens tẽpus militare nõ desinũt:pcepisse noscunt : vt nulli vnqz tẽpoz spatio:saltẽ priuate munus gratie saluari cupiẽtib⁹ videret deesse.In iordane ergo flumine:diuine fluenta legis accipiẽda sunt.Que:vz: fluẽta legis:tribus ruben ⁊ gad ⁊ dimidia tribus manasse armati ⁊ expediti ad pugnã pcedẽtes tribus reliquas:transierũt:qz quot quot in tẽporibus illis oipotẽtis dei notiã habuisse credũtur expeditius absqz legis onere:⁊ absqz pceptoz sarcina : cõtra aduersas acies militabãt:placẽtes iaz tũc p fidẽ ⁊ gratiam oipotenti deo:quem fibi p seruitutẽ legis nullus vnqz mortaliuz recõciliare põt.Uerũtamen nõ nulla opera que tpe suo scripta sunt ⁊ inter verba legalia legislator mãdauit ab ãtiquis illis patribus:obseruata legunt:vt est agni immolatio in abel : abstimentia sanguinis in noe:circũcisio in habraam:acceptio cõiugis defuncti fratris in iuda:⁊ siqua his si/ Ge.4.
milia reperta sũt.Igitur a moyse vsqz ad xpm reliq̃ manasse tribus dimidia effraiz quoqz ⁊ iuda velut ex hac fluminis parte:hereditatẽ acceperũt:qz sicut duas etates ⁊ dimidiã ante legem:sic duas ⁊ dimidiam sub lege deus oipotens esse voluit. Septẽ vero distinctiones tẽporuz ab initio secundi status vsqz ad inittũ tertij : in hac:vz:etate sexta secundum q liber iste docet:instituit : vt ⁊ numeri duodenarij seruaretur integritas:⁊ perfectio quinarij ac septenarij ⁊ siqua alia non deessent. Inde est q pasciturus dñs populũ fide miraculoz:nequaqz duodeciz simul pambus sed primo quinqz ordeaceis:postremo septẽ alijs:turbas:⁊ turbas satiare dignat⁹ est:qz nimirũ quinqz libros moysi:vel potius quinqz illa genera hystoriaz de quibus in ope cõcordie secimus mẽtionem: esurientibus adhuc populis:vnigenitus dei patris aperuit deinde libros mysticos testamẽti noui expositos p mistros suos: tanqz satiatis ⁊ plenis:escã cõtra fastidiũ lautioze apponit.Quapropter hortamur fideles vt sibi ad spiritales epulas degustãdas:vim faciant:⁊ quas nobis indignis famulis circa finẽ mũdi abundãter apponit:nõ sine gratiaz actiõe leta mẽte sumamus:vt qui corrupto lõga egritudine stomacho:cibos cõtẽnimus duriores:velut qbusdã escis sozbilib⁹ ad salutẽ feramur. Et ne cui forte videat inequale q sextam mundi huius eratẽ:septẽ distinctionibus incidendam dicimus:videat erates illas paucis fidelibus forte datas:hãc vero vnã que sexta est:multarũ deus gentiũ consecrauit saluti:vt qõ in illis opata ẽ diutur

nitas tēporū:in istis plenitudinis gētiuz multitudo suppleret.Hic est.n.qꝫ rex magnus artaxerses principibus ꝛ magnatibꝰ suis multo dierū tpe:spāle cōuiuiū preparauit:nouissime diebus septem:cunctum ciuitatis sue populū:ad vniuersale conuiuium solēniter inuitauit:qꝫ:vz:oīpotens deus:gratiaꝝ suaruz munera patriarchis primo tpe ꝛ ꝓphetis:pauciscꝫ illoꝝ tempoꝛuz patefecit electis:vbi aūt plenitudo venit tēpoꝛum:ad magnū illud agni conuiuiū:gentiū plenitudinem fine mora vocauit.Et recte cōuiuij huius spatium infra terminuz dieruz septē coartatum fuit: qꝫ sicut in libro isto scriptum est. Cum septimus angelus tuba canere ceperit consumabitur mysteriū dei:Igit qđ ad gnꝫ tribus generaliter spectat:ab exordio tempoꝛum vsqꝫ ad xp̄m cōsumatuz est.Et.n. in eisdē quinqꝫ tribubus :oēs illoꝝ tempoꝛum electoꝝ progenies intelligēde sūt: que fide ꝛ operibus bonis:eterne regnuz beatitudinis hereditare meruerunt : post quas electoꝝ turme que in illis septez tribubus designate sunt:ad eternaz possidēdam hereditatē:vsqꝫ ad tempus cōuersionis iudeoꝝ:altere post alteras incessanter decertant.Quibus:vz:electoꝝ turmis:in typo septem ecclesiarum:beatus ioannes euangelista que futura erant : predicit : ꝛ multiplici sacramētoꝝ genere b̄eu satis volumine: largo mysterio comprehēdit. Hec igitur causa est cur dilectus xp̄i discipulus spiritus se docente diuino:septē ecclesias edificare voluit.Nec cur sacra mysteria septem ecclesijs describēdo direxit. Sed nō vacat a mysterio qꝫ ecclesie eedez in asia esse perhibent.Asia nāqꝫ interpretatur elatio:ꝛ nimirū mūdus iste : continua super electos elatiōe subsistit. Unde ꝛ per psalmistaz dr̄.Mirabiles elationes maris:mirabilis in altis dñs.Maris qꝫpe elationes:mutabiles sunt : qꝫ gloriam mūdi huius aīales hoies admirātur. Sz si hanc admirantur quid dicturi sunt cū celoruz gloria reuelabitur?Patitur tamē xp̄s ad tempus elationem seculi:ꝛ vt hāc electi sustinere possent.passus est sub pontio pilato:nobis(vt ait petrus)relinquēs exemplum:vt sequamur vestigia eius.Et hoc quidē facere opus est:si volumus ad gloriam celi festināter venire:sed qꝫ nihil possumus sine eo:gratiam nobis ioannes mitti optat ꝛ pacem: vt ipse qui pōt omnia:omnis que ipse vult operetur in nobis.Nam sequitur.

Apo. 10

ps. 91.

¶ Gratia uobis & pax ab eo qui est. & qui uenturus erat & qui est.

De gratia scriptum est. Gratiā ꝓ gratia dedit nobis.De pace aūt. Pacē meā do vobis pacē relinquo vobis.Sed qualē pacez?Nō (inqt)vt mundus dat:ego do vobis.Dat enim ꝛ mūdus pacē dilectoꝝ suis.Sz nō similiter suis xp̄s.Illi nāqꝫ in magnis isti gloriant in paruis.Illi in excelsis:isti in infimis:illi in prosperis vite huius:isti in aduersis:sciētes qꝫ tribulatio patiētiā operat:patiētia vero spē.Illoꝝ ergo pax in delitijs:illoꝝ in virtutibus.Quod.n. in illis vitia:hoc in istis(vt ita dixerim) operant virtutes:qꝫ ꝛ si illi in his q̄ sortis sunt gaudēt multo magis tū isti in his q̄ sunt interius gratulant:ꝛ qđ illi frustra superbia possidendū extimant:isti humilitate fortius ꝛ felicius tenēt. Donat ergo xp̄s electis gratiam:donat ꝛ pacē : qꝫ eis quos ad operādū inspirādo preuenit : ad perseuerādū in bono pacis : adiutoriuꝫ p̄stat.Plerunqꝫ enim quod bonū est:leti seruentesqꝫ incipimus:sed tū maius est illud qđ scriptū est.Qui pseuerauerit vsqꝫ in finē:hic saluus erit.Necesse est ergo vt preuenientez gratiā subsequat pax: vt qđ prius asperū visum fuerat:gratie adiutricis lenitate mitescat: ne aut si gratia nō p̄uenit:corrupte vitiū nāe resistat.Eramus enim vt ait apostolus:nā filij ire : aut labor mētis solus cōstātiā:si pacis spūs nō assistat.Nō.n.ille pacificus est q cū cūcta que libēt:licent sine scādalo viuit:sed ille vere pacificus dr̄:q ꝛ scādali tpe pseuerat

Jo.14.

Rom.5

Gal.10

Ephe.2

ps.119.

illesus.Hec est illa pax quam se in psona xp̄i dauid ꝓpheta seruasse manifestat:cuz dicit.Cū his q oderāt pacē:erā pacificus dū loquebar illis:ipugnabant me gratis. Hāc igit gram ꝛ hāc pacem septē dari ecclesijs optat ioānes:nō a mortali hoie : q ex se nihil hz:sz ab eo q est:ꝛ q erat ꝛ q vēturus est.Verbū hoc substantiuū :diuina sibi maiestas in nomē vēdicauit eternū:sicut ꝛ in libro exodi per semetipsaz loquit dicens.Hec dices filijs israel.Qui est misit me ad vos.Nā qꝫ solus hz incōmutabiliter esse beatus ꝛ potēs deus a quo esse accepit quicqd est:iure sibi hoc nomē vēdicat:q solus est ab eterno:vt cuncta mutabilia timeāt:cū nomē essentie p̄dicat. Et qꝫ nos quoqꝫ qui vocamur hoies:vel vt cūqꝫ sumus habentes ex dono dei temporaliter esse:vt essentiā diuinā ab humana distingueret dicens.Qui est :addidit ꝛ q erat.Erat.n.ipse qñ nos nō eramus:nūc aūt ipse est:ꝛ nos ꝓ ipsum.Ipse eniz fecit nos ꝛ nō ipsi nos.Sed ꝛ hoc non nobis sufficit:nisi vēturus sit:nisi veniat in gloria adimplere promissiuz:vt videamus eū sicuti est:ꝛ in eius desiderato aspectu ad eius similitudinem reformemur.Testimoniuz hoc ioānis est:cuius est liber iste. Sic.n.ipe dicit in epistola sua. Scimꝰ qꝫ cū apparuerit similes ei erimus : qꝫ videbimus eū sicuti est.Aduētus aūt ꝛ appariio domini:ita sunt in hoc loco accipienda:qūo illud qđ in euāgelio legit. Si gs diligit me:sermonē meū seruabit ꝛ pater meus diliget eū ꝛ ad eū veniemus ꝛ mansionē apud eū faciemus.Quo aūt veniūt ad diligētes se pater ꝛ filius:qui nusqꝫ desunt?Sed qꝫ plerunqꝫ:hic deus manet in hoie ꝓ diuinitatis p̄sentiā:vt non tū sit in eo:per inhabitantē gratiam : tūc deus ad hoiem venire dr̄:cū eum sua p̄sentia visitando compungit.Et qñ visitatio ista domini qua nunc electos suos occulte preuenit:in fine cum venerit ad iudiciū: ampliori vbertate gratie manifeste perfundet.Recte non dicitur qui venit:sed qui venturus est. Quamus ꝛ si ꝓ summa vnitate personarum de tota simul trinitate:hec tria pariter accipi queant : specialius tamen in hoc loco:singulum pro singulo accipienduz sit:tanqꝫ si diceretur de patre qui erat operans in primo statu:de filio qui est cooperans in secundo:de spiritu sancto qui venturus est in tertio : vt vniuersa consumet.Notandum preterea qꝫ non ait . Qui est ꝛ qui fuit:ꝛ qui erit: sed qui est:ꝛ qui erat:ꝛ qui venturus est: ne tēpora in deo determinare videret:ac per hoc eternitas eius diuersoꝝ interuallis temporum intercidi posse putaretur:cum sit illi tota simul ꝛ interminata eternitas:vtpote cui nihil preteriti fluxum est:nil futuri futurum quod humana credere fragilitas potest:assignare non potest.Quamuis vt rez non similem:sed dissimilem dixerim : si hoc in nature sue conditione animus humanus accepisse dignoscitur:vt esse per memoriam in preteritis possit ꝛ non discedens a presentibus comprehendat aliquando ꝛ futura: ita vt non solum in his que possidet:verum etiaz in eis gaudeat que se sperat habere:quāto magis diuine nature:que semper est id quod est:ꝛ cuiuicissitudine temporum accidere nihil potest:duo illa tempora que nobis presentia esse nequeunt: preterita scilicet ꝛ futura simul sunt:vt ei nil sit preteritum:nil futurum. Nāz quic quid preterijt a nobis defluisse videtur: quicquid futurum est:nec dum comprehendere possumus.Est quoqꝫ impossibile nobis redire ad tempus preteritum: aut etiam preuenire futurum : vt tria illa tempora possideamus simul : ꝛ tamen ad imaginem dei subtilius creata anima: hec tria in memoria retinere dignoscitur: sicut non illa tantum que prope sunt oculus exterioꝝ contemplatur:sed simul plerunqꝫ:ꝛ que prope sunt ꝛ que longe. Sicut igitur homo ad imaginez dei creatus est:nec tamen equalis esse potest ei qui se plasmauit ꝛ finxit:ita quod humana memoria imaginando tenet:deus essentialiter simul possidet:vtpote qui solus ma/

Exo.3.

gnus est:solus eternus per quem facta sūt oia:p quem est ⁊ fuit quicquid fuit ⁊ est. Non ergo(ait sanctus ioānes)qui fuit tā q̄z qui fuit aliq̄n ⁊ esse desinit: sed posuit interminate qui erat:nec ait qui futurus est vel qui erit:sed qui venturus est:q: de re illa recte dr̄ erit:que nec dū é:deus aūt erat ⁊ est:⁊ in futuro venturus est. Jn singulari autez numero dictū est ⁊ nō in plurali:sicut ⁊ illud Pauli quo dicitur. Ab Ro.11. ipso ⁊ per ipm ⁊ in ipso:q: ⁊ si fide ⁊ intellectu distingui possunt diuine psone:diuidi tñ nequeunt a seipsis:q: vnū sunt:quō lux ⁊ calor a substātia illa ignea que vocat sol:diuidi nequeūt ⁊ tñ nec substātia ipsa est radius qui tangit terrā:sed de ipa sicut nec radius calor est:sz de ipo:⁊ tñ nō tres soles dicimus:sed vnum solem. Nec de sūma illa nā ex q̄ bona,cūcta,pcedūt seqtur.

Tex.5 ¶Et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt,

Dirum valde videtur quid sibi velit hoc qō dicitur. Et a septem spiritibus qui in cōspectu throni eius sunt:multoq; plus mirabile esset nisi apostolus paulus in epistola ad corin 1.cor.12 thios diceret. Diuisionis gratiaz sūt: idē aūt spūs. Scimus ⁊ enim esse septem dona:haud dubium qdē spūs sancti:ipsaq; esse illa dona:que hic septē spūs appellantur:de qbus.s.donis sicut ⁊ ō ceteris quorum est numerus infinitus:certe sunt, patrū auctoritates:q: nō sunt ipsa:spūs sanctus:sed diuisiones donoruz eius scōm q; in eadē epistola de earuz efficacijs adiunctū est. Nec aūt oia opatur vnus atq; idē spūs diuidēs singulis prout vult. Nec.n. letari posset aliter infirma ⁊ egena natura: que ex se nō hzaliud q̄z infeliciter esse:q̄z/uis bonum aliq̄d sit:q̄n quidem ⁊ illud verum esse oportet. Vidit deus cuncta q̄ Ge.1. fecerat ⁊ erāt valde bona. Valde bona sūt cūcta que fecit:haud dubiuz quidē in genere suo:⁊ quantuz ad eū qui fecit illa;q oia vt scriptura testatur in sapia fecit:fecit deniq; elemēta muta:q̄ nec viuūt nec sentiūt:fecit bruta aialia:q̄ viuūt:⁊ sentiunt: sz nō discernūt. Fecit spūs qui viuūt:sentiūt:⁊ discernūt:sed tñ sint donis spū sancti:beati esse nō pñt:imo sine dono quod ipse est:p quod dona oia infundunt. Ramuli ⁊ rami arboz multi sunt:sz arbor vna. Et videmus ex summitate arboruz quasi quedam dona procedere que sint in cibum famelicorum:hoc est: fructus copiam que procedit ab ipsis:in quibus non inanis figura est illius desiderabilis fructus:quem commendat apostolus: vbi dicit:fructus autem spiritus:est charitas:gaudiuz:pax: lōganimitas:patiētia:bonitas. Et hec quidem de illis virtutibus sine quibus salus esse non potest:inter quas ⁊ charitas virtus quam tantopere scriptura cōmendat ⁊ sine qua nil ꝓsunt alie :primatū tenet: Reliqua vero dona spiritus ad ornatum sunt potius ⁊ decorem ⁊ ad aliquam spiritalem vtilitatem ecclesie. Sic enim inter cetera dicit apostolus. Unicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Et 1.cor.12 adiecit. Alij per spiritum datur sermo sapientie:alij sermo scientie: ⁊ his similia. Jnfluit enim idem spiritus ciuitatē dei: ⁊ inter cetera dona sua:velut quibusdam septem meatibus vniuersa perlustrat:dās singulis electorum turmis aliquod speciale donum:⁊ vnum quod sit omnibus in commune:vt ⁊ diuerse donoruz species: pulchritudinem seruent:⁊ liuoris sedita/ Esa.11. tem:vnitas amoris excludat. Dicūtur autem dona ipsa specialia septem spiritus ⁊ septem lampades.siue etiam septem oculi domini missi.in omnem terrā: q: dum spiritus qui spirat vbi vult : dona ipsa sicut vult mentibus humanis infundit: quasi quedaz luminaria lucere ea facit in caliginoso loco:⁊ notas facit per ea hominibus vias vite : vt ambulent in semitis mandatorum dei. Licet ergo vnus sit spiritus ad quem proprie:propius pertinet charitas : que ⁊ proprie retinet nomen eius.propter quam maxime donum patris ⁊ filij idem spiritus dictus est. Sunt tamen ⁊ alia dona quoruꝝ est numerus

infinitus

Augustinus. 15.ō tri. Infinitus inter que sicut iaz diximus spālia septem:que septē oculi dñi ⁊ septem spūs dicta sunt. Utrūq; .n. vt ait Augustinus inuenitur in scripturis diuinis:⁊ donum s.⁊ dona tanq̄z si diceretur. Unuz corpus multa membra sunt:quod ipse quoq; apostolus in exemplū assumpsit. Ascensurus Lu.24 certe in celum dñs ipm spūm scīm apostolis ꝓmisit dicens. Ecce ego mitto promissum patris mei in vos. Porro apostolus nō donū singulariter scripsit:sz dona. Ait enim. Ascēdēs in altū captiuā duxit captiuitatem:dedit dona hoibus. Ex ephe.4 Ps.67. his ergo ⁊ alijs scripturarū locis euidenter ostēdit plura esse dona spūs sancti ⁊ inter ea spālia septez:que hic si ꝓtē spiritus noiantur:que ita data sunt hoibus:quō ⁊ ipse cuius sunt dona ipsa : excepto q ipse sicut deus:hec nō sicut deus:sed sicut spā 1.Jo.4 lia dona eius. Secundū hec quippe dona dicit ioannes. De spū suo dedit nobis. Et Joel.2. ipse dñs in tohele. Effundam de spū meo super oēm carnē. Aliud est enim cum dicitur. Per spūm sanctum qui datus est nobis. Aliud cum dicit. De spū suo dedit nobis. Ibi enim refertur ab ipm spūm : hic Ro.5. 1.Jo.4 ad aliquod donoz suorum. Et benedictus per spūm sctm qui datus est nobis: ꝓmisit dicens. Charitas dei diffusa est in Ro.5. cordibus nostris:q: sicut p illa septem dona infunditur 1.cor.12 hmōi:ita per illud donū quod est ipse qui est charitas dei:diffundit charitas in cordibus nostris:q: hoc ꝓfecto infunditur p singulū donum qd est ipm operans aliquid in corde hois ad similitudinem sui. Est eniz ipse charitas:⁊ iō charitatē ifundit. Similiter ⁊ in donis spālibus:operat aliq̄d ad similitudinē ipsoz : vt est in spū sapientie:sermonē sapiētie:⁊ in spū scientie:sermonē scie:⁊ sic in reliqs. Magnus est ergo dei spūs ⁊ ineffabilia dona eius: cuius ille magnus vt deus:hec non sicut deus:sed sicut dona ipsius. Ipse eniz deus est adeo patre ⁊ filio ab eterno procedens hec gratie eius sūt date ex tempore ab eodem ad beatificandam : quam ipse condidit humanam ⁊ angelicam creaturam. Neq; enim ab eterno effusio ⁊ infusio esse cepit. Sed ex quo esse ceperunt vasa mi/ Jo.7. sericordie quibus ⁊ dr̄. Qui sitit veniat ⁊ bibat ⁊ fluēt de ventre eius flumina aque viue. Nō ait flumen:sed flumina:q: dona eius vt diximus plura sunt. Horum inenarrabilem gloriā angelici illi spūs experti sūt:qui ⁊ tāto habere illa in notitia potuerūt:quāto ad imaginē spūs sancti spālius pre hoibus creati sunt:sicut e diuerso parētes ⁊ nati hoiuz in hoc q illi gignūt isti geniti sunt : imaginem dei pr̄is ⁊ filij spāliter habēt. Quantum igit spectat ad hoc:⁊ patres testi prioris in hoc q pr̄es dicti sunt:quādam patris imaginē conseruati sunt:⁊ filij testamēti noui:qui ⁊ prie filij hoium dicti sunt imaginem filij. Angeli q neq; patres neq; filij : imaginez spūs sancti qui vtiq; nec genitor est : nec genitus:sed a patre filioq; procedēs. Ubi ⁊ illud absq; forma mysterij extimanduz nō est:q: sicut fideles hoies voces:ita angelice ille potestates:in diuina pagina virtutes vocant:nimirū q: vt voces ad verbuz:ita spūales virtutes ad amorez spūs Tob.12 referunt. Unde ⁊ in libro Tobie loquēs raphael ad tobiā:vnū se esse dixit de septē angelis q assistūt ante dñz:⁊ tanq̄z si septē dona spiritus eisdem specialius inter ceteros esse collata videantur. Et re vera tam ipsi q̄z ⁊ omnes alij pleni his muneribus sunt:propter quod ⁊ mitti in adiutoriuz electorum creduntur : secundum Lu.22. q: ⁊ ipsi dei filio in passione constituto:angelus apparuisse describitur : non q: ipse indigeret:qui solus posse habet quod nec homo:nec angelus:sed vt credant hi qui sperant in deum viuum mitti sibi desuper adiutoriuz:vt possint minas carnifici ⁊ vniuersa sibi adhibita superare tormenta. Non igitur q: septez angeli illi coram deo assistunt habere ex se aliquid boni credendi sunt:quod mittere aliquibus possint sicut nec homo habere ex se aliq̄d credendus est:⁊ tñ habere graz supnoruz spūuz:hoc est amorē ⁊ auxiliuz nō frustra

petimus ⁊ optamus: cum tam bonũ quid esse sciamus: amorem dei: qui ⁊ in angelis ⁊ in hoibus ex deo est: vt etiam deus ipe id exigat ab angelis ⁊ hoibus: sicut ⁊ per ioãnem dr̃. Diligamus nos deũ: qm̃ ipse prior dilexit nos. Unde cõstat q̃ nõ solũ amore dei indigemus: verũetiaz ⁊ electorũ dei angelor̃ ⁊ hoiuz: propter dona spiritus que in eis sunt: imo ꝓpter ip̃m spiritũ qui quiescit in illis: ⁊ nõ solũ incumbit nobis tales nos exhibere apud deum: quales nos: ipse vult exhiberi sibi: ad hoc vt amoris eius gratiaz habere possimus:
Esa.11. verũetiaz vt elector̃ dei habere suffragia mereamur. Sic aũt septẽ dona illa que ⁊
Apo.4 septem spũs dei ⁊ septem lampades dicta sunt: spãliter angelis data sunt: quõ fons ille vite qui est apud p̃rem spãlius hominibus datus est. Et videtur q̃ illis septez angelis qui scribũtur assistere ante dñm: quor̃ tres sũt: zMichael: gabriel: ⁊ raphael spãlissime ꝑ oibus data sint: q̃ ⁊ re vera nulli alij hoc qõ ipsi inter hoies fecis-
Tob.12 se reperti sunt. Nam ⁊ hoc quod ait angelus Tobie de se ⁊ de sodalibus suis: ⁊ hoc quod dicit ioannes de septem spiritibus: valde sibi ꝓuenire cognoscitur: q̃ ⁊ ille dicit. Ego sum vnus de septem angelis qui
To.12. assistimus ante deuz. Et iste dicit. Et a septẽ spiritibus qui in cõspectu throni eius sunt: nimirũ q̃ per illor̃ infusionem: imo eius qui est in illis: sciũt ⁊ angeli ⁊ homines assistere ante deũ: q̃uis ꝓpriuz sit an-
Da.7. gelorũz assistere: hoibus ministrare: vt extroq̃ cõpleatur scriptura que dicit. zMilia miliũ ministrabãt ei: ⁊ decies centena milia assistebant ei. Et notanduz q̃ septẽ spũs ifti qui septem lampades dicti sunt:
ꝑs.103 tantã habent affinitatẽ cuz angelis: vt de eis quoq̃ dictũ sit. Qui facis ãgelos tuos spũs ⁊ ministros tuos ignẽ vrentem. Homo verus est x̃ps ihesus: homines sumus ⁊ nos: ⁊ tamẽ inter nos ⁊ x̃pm quanta est dr̃ia? Similiter ⁊ hec dona spũs dicta sũt ⁊ angeli simpliciter spũs: sed quantuz differt inter illud quod significat ⁊ illud qõ significatur. Ut ergo fideles hoies cibant corpor̃ x̃pi ⁊ tamẽ dictũ est de eodẽ x̃po.
ꝑs.77. Panẽ angelor̃ manducauit hõ: ita spãliter angeli istiusmodi flumib⁹ potati sũt ⁊ tũ ꝑ gr̃az dei ⁊ nos eodẽ spũ potati sum⁹: ita vt in nobis quoq̃ impleatur qõ dictũ est. Et flumina de ventre eius fluẽt aque
Jo.7. viue. Dñr aũt ipsi spũs manere ante thronũ dei: q̃ illos qui replent ab ipsis: faciũt manere ⁊ assistere coram deo: ⁊ esse quasi quedam luminaria in cõspectu ecclesie: sicut ⁊ dño x̃po: ꝑ psalmista dr̃. Dux itine-
ꝑs.79. ris fuisti in cõspectu eius. Optat aũt ioannes dari gr̃am ⁊ pacẽ septẽ ecclesijs a p̃re ⁊ filio ⁊ spũ sctõ: vt habeant in seipsis fidem indiuidue trinitatis. Et secũdarie a septẽ spiritibue: qui in cõspectu throni ei⁹ sunt: vt mereant̃ ꝑticipari eisdem donis ꝑ inspirationẽ spũs sancti qui ⁊ dat̃ in illis: quatenus ⁊ sciãt ⁊ sentiant: q̃s suauis sit dñs: q̃ btũs qui potat̃ vberibus consolatiõis ipsius. Nec.n. meliora vbera expe-
Esa.66 ctãda sunt: q̃s dona spũs ꝑ quẽ effũdit in nobis vnũ ⁊ lac: quicũq̃ elegimus sperare sub tegmine alar̃ suarũ. Non solũ hoc
ꝑs.35. aũt necessariũ est: verũetiã habere gratiã ⁊ pacẽ a iesu x̃po qui est testis fidelis ⁊ primogenitus mortuor̃: qm̃ deus est in illo ⁊ colendus est a nobis ⁊ adorãdus: q̃ nõ est homo tm̃: sed ⁊ deus homo. Unde ⁊ mox subditur.

¶ Et a iesu christo qui est testis fidelis.

Oportunius esse videret vt primo christus iesus q̃s septẽ spũs (hoc est) dona spũs: seriberet: cũ vtiq̃ iste deus sit: illa non deus: sed dona dei: diuisiones gratiaruz que angelis ⁊ hoibus date sunt. Sed recte hic q̃reretur: si x̃ps nõ esset deus ⁊ homo: si q̃ quid de eo scriptura loquit: scõm q̃ deus est: loqueretur. si non semetipsuz ⁊ exinaniisset formã seruꝰ accipiens. Recte hoc
Phi.2 quereretur. si ꝓius non diceret. Ab eo q̃ est: ⁊ qui erat: ⁊ qui vẽturus est. Quia vero premissus est sermo de trinitate: que deus est: ⁊ adiunctum est. Et a septẽ spi-

ritibus: ⁊ paulo post. Et a iesu x̃po qui est testis fidelis: manifestum est q̃ de natura hominis prolatus est sermo scõm quẽ nõ soluz patre ⁊ spũ sancto minoratus est idẽ filius: verũ etiaz paulo minus ab angelis minorari voluit sicut scriptum est. zMinorasti euz paulominus ab angelis tuis dñe.
ꝑs.7. Quod qualiter intelligendum sit: apostolus aperit cuz dicit. Eũ qui modico q̃s angeli minoratus est: videmus iesum ꝓpter
Heb.2. passionẽ mortis gloria ⁊ honore coronatũ vt graria dei pro oibus gustaret mortẽ. Sz qualem gr̃az põt nobis dare filius dei: in quo est homo? Nemo enĩ habet quod nõ accepit. Accepit ergo aliquid ⁊ ipse quod
ꝑs.67. nobis daret. Accepit in q̃s sicut scriptum est. Ascẽdisti in altũ cepisti captiuitatem: accepisti dona in hoibus. Et bene ait. Ac cepisti dona in hoibus: q̃ nõ in se tunc accepit: sed in nobis. Ipse aũt ⁊ per se dedit ⁊ nobis accepit. Nam ⁊ per hoc ascendit in altum: vt ex capite leuato effunderent̃ dona per membra. Unde ⁊ ioãnes dicit.
Jo.7. Spũs nondum erat datus: q̃ iesus nõdũ erat glorificatus. Sed adhuc cõsiderãduz est diligentius super eo qõ de duobus magnis operibus dei transeurrendo tetigimus: vt ea que ꝓtermissa sunt ibi: hic cõgruentius repetamus. Inter cetera q̃ spiritus sanctus operatus est ad laudez suã: duo sunt magna opera eius in quibus penitudo esse non potuit: eo q̃ tã bona fuerint: ⁊ sint vt nihil in creatis reb⁹ deo eẽt vicinius: nihil tam deo charũ: nihil tã hominibus necessarium. Primũ horuz fuit operatio noui hois qui secũdum deũ creatus est. Secundum: operatio virtutuz de quibus dicit apostolus. Hec oia operatur vnus atq̃ idem spũs diuidens ꝓut vult. Secundum aũt dixi opus quantũ ad plenitudinem donationis sue: non quantuz ad priuatam effusionem: q̃ ⁊ iam antea ꝑ phetis dona hec data fuerant: non omnibus oia: sed quedaz ꝓ mensura donato-
ephe.4. 1.cor.12 ris quibusdaz. Scõm dixi: q̃stũ ad homines nõ quãtũ ad ãgelicã creaturã: ꝑsertiz cũ magna fuerit cã mysterij vt ⁊ vita cõ
Ro.8. templativa in angelica creatura: ⁊ actiu precederet in hominibus: ⁊ tandez sequeretur hic illa que precessit in angelis: quatenus ⁊ scõm aliq̃d prima: ⁊ scõz aliquid nõ prima sed posterior sit. Quantũ igitur spectat ad eos quos sacri vnda baptismatis perfudit: precessit opus illud noui hominis: secuta est effusio gratiarum ipsius In primo opatione: factũ est verbũ filius hois. In scõa efficiuntur hoies filij dei. Neq̃z enĩz aliter filij dei nos esse possum⁹ nisi accipiẽdo spũm sanctum: apostolo testante qui ait. zMisit deus spũm filij sui in cor̃da nostra: in quo clamamus abba pater. Neq̃z enĩz datur alicui spũs cui nõ dẽtur virtutes eius: q̃ nisi ipse ꝓpararet sibi domum ornãdo illã virtutibus suis: non põt esse digna tm̃: que tantũ habitatorem mereatur habere. Ut.n. cura sũma est spõso ornare monilibus spõsam suam: ita curre fuit x̃po decorare virtutibus eam: quaz dilectam ecclesiam sibi ipsi inmaculatam nõ habentem maculam copulauit aut rugam aut aliq̃d hmõi. O quale cõmertiũ fecit nobiscum dñs iesus. Accepit in firmitatem nostraz ⁊ dedit nobis virtutez suã. Humiliatus est vsq̃ ad nos: vt nos extolleret supra nos. ⁊ faceret' coheredes suos. O q̃s magnuz est qõ nobis exhibuit proparuo ⁊ exiguo quod accepit a nobis. Deniq̃, vt per singula reddamus singula. Accepit de natura nostra oculor̃ visuz: ⁊ dedit nobis spũm sapiẽtie ꝑ quẽ mẽtis oculi illustrant̃. Accepit auditum: ⁊ dedit nobis spũm intellectus: qui aures interiores aperit. Accepit odoratũ ⁊ dedit nobis spiritum consilij in quo manet discretio spiritalis. Accepit loquelaz ⁊ dedit nobis spiritum scie: nimirum q̃ ꝑ linguaz scia mũdanor̃ addiscitur. Accepit de nostro manus ⁊ dedit nobis spũm fortitudinis. In brachio enĩz carnis: humana dignoscitur fortitudo. Accepit ⁊ pedes ⁊ dedit nobis spũm pietatis. Idcirco autem pietatis spiritus peduz assimilatur incessui: q̃ q vult ministrando ꝓmo opus impendere pietatis: necesse est vt cũ martha: huc illuc/

q̄z discurrat. Accepit a nobis mortale corpus infirmitati ⁊ passioni pro peccati simili-
Ge.18. tudine obligatū ⁊ dedit nobis timoris spūm de quo scriptum est. Confige timore tuo carnes meas. Valde enim timet homo sauciari in corpore: adeo vt pro membra que prevalent: se opponāt. Denicz si ex duobus vnum fieri necesse sit: magis patitur aliqs amittere vnum membrum: q̄z vt totū corpus eius in discrimine sit: non q̄ malit misere viuere: sed q̄ mors naturaliter ab omni carne timetur. Sed forte vacat a dono gratie: quod de nostre carnis substantia cruorem accepit sine quo vita in corpore stare negt? Magnuz est donum q̄ nobis vice sanguinis dedit. Fraternam. s. charitatem: sine cuius participatione saluus aliquis esse non pōt. Denicz quātacunq; sint dona illa que in septē spiritibus designant: nihil tamen ea sine charitate valere apostolus manifestat cum di-
1.Cor.13 cit. Si linguis hoium loquar ⁊ angelorū. Charitatem aut nō habuero factus sum velut es sonans: aut cymbalum tinniēs. Teneiendū est ad illud q̄ sum mum ⁊ precipuum est: ⁊ totius diuini muneris con-
Ge.2. 1.Cor.15 summatio. Accepit quod ad hominem pertinet: animā viuentē pro qua nobis dedit spūm viuificantem: hoc est ipsam charitatem: qua diligimus deum: non q̄ due sint charitates aut duo spūs: sed q̄ diuersi sūt effectus q̄bus diligimus deū ⁊ hoiem: q̄ deum semp exultando: hoies plerūq; diligimus miserendo: in quantuz. s. miseri ⁊ miserabiles sunt: quod ꝓpie pertinet ad dilectionē fraternam. Ꝯpparet ergo manifeste: q̄z preferēdum sit quod nobis dedit: illi rei quam accepit a nobis ⁊ qua de causa p̄scribant sep:em spūs: subsequebatur aut̄ homo x̄p̄s ihesus: qui est testis fidelis
Ge.41. ⁊ primogenitus mortuorum. Significata sunt hec sacra opera in manasse ⁊ effrayz filijs ioseph: quorum alter quidez obliuio alter fructificatio interpretat. Cum enim illos sanctus ioseph adduceret ad patrez
Ge.48 suuz vt eos bñdiceret inter patruos suos: primogenitum qdem ad dexteram: iunio-

rem cōstituit ad sinistram: vt iuxta natiuitatis ordinez primogenita: primogenitus obtineret. Et ille qui in spū prenūciabat futura: cancellatis manibus bñdixit vtriq;: ita vt dexterā iunioꝝ: sinistraz imponeret primogenito. Quod cum vidisset ioseph: grauiter tulit: ⁊ amouere manus patris conatus est: vt dextera tangeret primogenitum: sed ille vt futuroꝝ p̄scius: noluit acquiescere dicens. Scio fili mi: scio: ⁊ iste
Ge.48 quidem erit in populos ⁊ multiplicabit: sz frater eius iunior: maior illo erit. ⁊ semē eius crescet in gētes Jacob in loco iusto: p sonam dei patris designat. Joseph vero spūs sancti. Sane manasses x̄p̄m iesuz secunduz q̄ homo est: non secūdū q̄ deus. Effraim aut̄ dona spūs sancti. Primus natus: est manasses deinde effraim: q̄ primo natus est x̄p̄s secundum carnem: qui docuit electos obliuiōi tradere legē moysi: deinde data sunt ecclesie dona gratiarū: vt fructificarent iustitie factumq; est vt x̄p̄s iesus sicut primogenitus ⁊ primatuz tenens: poneretur ad dexterā: ecclesia vero ad sinistram. In illa namq; : hoc est: in ecclesia completa sunt illa dona que designabantur in linguis. Ipsi enim vt iā dixi data sunt munera gratiaꝝ ad fructificādum deo: mortuo grano frumēti: quod viuens adhuc in carne: solum manere videbat. Positus est ergo x̄p̄s quasi primogenitus ad dexteram patris: ecclesia vero vt minor ⁊ iunioꝝ ad sinistram: q̄ filius p̄dicauit iudaico populo: qui erat quasi a dextris dei: ecclesia vo primitiua seu exercitus ille apostolicus missus est ad gentilem populū qui tunc vsq; steterat ad sinistram. Et ecce ille populus qui erat caro x̄p̄i inuentus est sub manu sinistra. Gentilis autem qui erat siniſter sub manu dextera reptus est: datis sibi primogenitis q̄ iudaicus amisit. Ille inq; populus repertus est sub dextera manu: qui nō sicut hij qui erant de semine habraē: propinquitate carnis iunctus est x̄p̄o: sz sola spiritus sancti infusione que super fideles animas effusa est: ⁊ vsq; in p̄sentē die fructificare non

non desinit. Hec igitur causa est cur septē spūs p̄scribuntur: ⁊ cur eisdem septem spiritibus subscribitur homo x̄p̄s iesus. Et de his quidez ita. Sed quid est q̄ x̄p̄s iesus testis fidelis dictus est: nisi vt hoc ipsuz expressius intelligatur: quod de x̄p̄i humilitate hucusq; prosecuti sumus: qui
Ma.20 venit nō ministrari: sed ministrare: ⁊ dare animam suam in redemptionem pro multis. De patre nāq; mendicy per semetip-
Jo.8. sum dicit. Ille homicida erat ab initio ⁊ in veritate non stetit. Et rursum. Qui a semetipso loquitur: gloriam propriam querit: qui aut̄ querit gloriam eius qui misit illum: hic verax est. Ecce quare testis fidelis: ideo testis fidelis: q̄ humilis: mansuetus: ⁊ pius: ideo testis fidelis: q̄ non quesiuit gloriā suā: sz eius gloriā q̄ misit illū.
Jo.7. Sz qd dicit apls. Propterea (inqt) deus
Phi.2 illū exaltauit: ⁊ dedit illi nomē qđ est sup oē nomē vt in nōie iesu oē genu flectat̄ celestium terrestriū ⁊ infernoꝝ: ⁊ omnis lingua confiteatur q̄ dominus iesus x̄p̄s in gloria est dei patris. Qñ istud? qñ resurrexit a mortuis: vnde ⁊ hic subditur.

Tex.7 ¶ Primogenitus mortuorū & princeps regum terre.

¶ Tale est. n. ac si diceret. Vide te moueat humilitatis dispēsatio: quā vsq; ad mortē crucis patienter sustinuit vnigenitus dei ipl̄es im semetipso oēm iustitie veritatez ⁊ q̄ se ita humiliauerit: vt diceret. Ecce
Apo.1. Colo.1. Math. 28. dns misit me ⁊ spūs eius: respice in quanta gloria resurrexit a mortuis: factus primogenitus mortuoruz: hoc est: a mortuis resurgētiū: ⁊ princeps regū terre accipiēs vīc impiuz scōm q̄ hō est: iuxta qđ resurgēs a mortuis: ipsemet testatus est dicēs. Data est mihi ois potestas in celo ⁊ in terra. Vide aut̄ tyrānoꝝ princeps intelligendus est x̄p̄s: in q̄bus regnat rex supboꝝ:
Job.41 de quo ⁊ scriptuz est in libro iob. Ipse est rex sup vniuersos filios supbie: sed reguz humiliū qui sunt rectores gregū suoꝝ: ⁊ plati sanctarū ecclesiaꝝ q eidē suo ꝓncipi ꝓfitent̄ ⁊ dicūt. Fecisti nos deo nr̄o regnū
Apo.7 ⁊ sacerdotes. Ita. n. mox sequitur.

Tex.8 ¶ Qui dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris ī sanguine suo & fecit nos regnū & sacerdotes deo & p̄ri suo: ipsi gloria & ipe riū in secula seculorum amen.

¶ Hoc est ergo regnū in quo rex nr̄ obti-
1.pet.2 net ꝓncipatū: ō quo ⁊ p petrū dr̄. Vos aūt genus electū: regale sacerdotiū gēs sancta ppls acq̄sitiōis: vt virtutes annūtietis eiꝰ q̄ de tenebris vos vocauit in admirabile lumē suū. Sz hoc vñ? nunqd ex nr̄is meritis? Nō. Sz ex illiꝰ bonitate q̄ dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nr̄is in sanguine suo: q̄ factus ē nobis sacrificiū ꝓ pctō: portās pctā nr̄a in ligno crucis: ⁊ emundās nos gratis ab oibꝰ pctis nr̄is. Jpe. n. vt ait ꝓpheta: pcussus ē pp scelera nr̄a ⁊ attritus pp iniquitates nr̄as. Quid ergo retribue-
Esa.52 mꝰ ei: q̄ nobis tm̄ ꝓstitit bñficiuz: nō nr̄is meritis p̄cedētibus: sz sola gratuita bonitate sua? laudemus nomē eiꝰ qñ bonus: qñ in seculū misericordia eius: laudemus inq̄z eū cū ioāne dicētes. Ipsi gloria ⁊ imperiū in secula seculoꝝ amen. Sequitur.

Tex.9 ¶ Ecce uenit cum nubibus & uidebit eum omnis oculus & q eum pupugerunt.

¶ Hoc vt dr̄: ita ⁊ accipiat̄. Scriptū ē de eo i actibꝰ aplorum. Et videntibꝰ illis eleuat̄
Act.1. est: ⁊ nubes suscepit eū ab oculis eorū: de quo rursuz ibidē: a viris q̄ aplūs apparuerūt subiūctū est: viri galilei: qd admirami ni aspicientes i celū? Hic iesus q̄ assūptus ē a vobis i celū: sic veniet quēadmodū vidistis eū euntē in celū. Veniet ergo cū nubibꝰ cū maiestate sua: sic ipse iudeis ipius istāte articulo passiōis sue testat̄ ē dicēs.
Math. 26. Ammodo videbitis filiū hois venientē in nubibꝰ cū ptāte magna ⁊ maiestate: hoc ē n. qđ ⁊ h dr̄. Et videbit eū ois oculus ⁊ q eū pupugerūt. Et qui sunt illi? Qui dicebāt aliqñ agitantes capita sua. Prophetia nobis x̄p̄e: qs ē q te pcussit? Videbūt q̄

eum:z operientur formidine:serui autem eius z qui eum nunc plene diligunt letabuntur. Sequitur.

Tex.x. ¶ Et plangent se super eũ omnes tribus terre.

¶ Interrogatus ipse dominus a discipulis de signo aduentus sui z cõsumationis seculi:enumeratis signis que futura sunt:

Matb. 24. hoc ad extremũ necit dicens. Statim autem post tribulationem dierum illoꝝ:sol obscurabitur z luna nõ dabit lumẽ suum z stelle cadent de celo z virtutes celorum mouebunt:z tũc apparebit signũ filij hominis in celo:z tunc plangẽt oẽs tribus terre z videbunt filiũ hominis venientem in nubibus celi cũ virtute multa z maiestate. Ecce z hic dicitur. Plãgent omnes tribu terre. Prophetа quoqꝫ zacharias loquẽs de dieb⁹ nouissimis:iter multa q̃ de

Zach.12 eis locutus est:hoc inter cetera scripsit dicens. In die illa querã cõterere oẽs gẽtes que veniunt contra hierusalẽ:z effundaꝫ super domum dauid z super habitatores hierusalẽ:spũm gratie z precuꝫ:z aspiciẽt ad me quẽ cõfixerũt:z plangẽt eum:planctа quasi super vnigenitum:z dolebũt super eũ:vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus hierusalẽ sicut plãctus ad remon in cãpo magedon:z plangent terre familie:z familie seorsum. Ex hoꝫ ergo z illorũ collatione verboꝝ:manifeste colligit:q mox vbi videbunt hoies vnigenituꝫ dei:qui pro nobis indignis z ingratis tot penas z iniurias passus est:tum timore:tum amore cõpungentur ad fletum plangẽtes semetipsos super ingratitudine sua eo q̃ ausi fuerint aliquid resistere tãte maiestati:z nõ cognouerunt tẽpus visitationis sue. Unde z cõgrue dictum est. Super eũ:q̃ pcipue causa doloris illa erit electis:q tã misericordem z piuꝫ dominum contristare in aliquo ausi sunt:q nõ semper fuerunt memores tãte mie dei sui. Dixit hoc btus ioãnes z protinus adiecit z ait.

¶ Etiam amen.

¶ Uerum est inquit:vez est. Hoc verbo dns vti in euãgelio consueuit. Sed z nos cum aliquid affirmare volumus. Etiam vel amen. Respondere solemus. Hoc tñ distat:q ipse dns in principio:nos autem in fine orationis vti consueuimus verbo isto:vt ipsum esse auctorẽ veri:nos autem veritatis discipulos dum ei z in eum credimus esse mõstremus. Quod ergo in fine eoꝝ que pscripserat ioãnis posuit. Etiã amẽ:propter eos dixit hoc qui nõ credũt venturũ xp̃m ad extremum iudiciũ: detestãs z confundẽs incredulitatem eoꝝ. Et bene aliud harum gentium est:aliud hereoꝝ:q in vtroqꝫ populo infidelitas reperta est:z si maioꝝ in hebreis:z perseverat in tã multis vsqꝫ nunc:nõ modo in illo populo qui oino est infidelis:verum ẽt z in illo qui ꝓpter sacramentũ baptisma/

Lu.18. tis xp̃ianus vocatur:ita vt iaz nunc completa esse videatur sntia illa saluatoris qua ipse dicit. Uerũtamen cum filius hois veniet putas inuenit fidẽ super terrã? At ne hois testimoniũ cõtẽpnenduꝫ putetur:testimonium ipsius dei:qui erat z qui est z qui vẽturus est:nõ discrepãs ab eodẽ sensu adiũctũ esse mõstratur cũ subditur.

Tex.ii. ¶ Ego sum alpha & o principiũ & finis dicit dominus deus qui est & qui erat & qui uenturus est omnipotens.

¶ Dicit: inquit dominus deus:pater z filius z spũs sanctus: qui est:z qui erat z qui venturus est omnipotẽs. Ego sum A z o. Quid est A z o? Illud quod sequitur principium. s.z finis. Quorum principiuꝫ? Eoꝝ que creata sunt. Quorũ finis? Eoꝝ que in bono termino cõsumãda sũt: vt pfectionis sue cõsumationem accipiãt. Finis ingt ꝓcepti charitas de corde puro z cõscientia bona z fide non ficta. Si ergo querit:cur xp̃s qui iaz venit:in fine seculi vẽturus est? Illa profecto causa est: qua dictus est in hoc loco principium z finis. Uenit enim primo vt aliqd inciperet z se principiũ esse monstraret:vẽturus est

1.cor.1.

vt his que incepit:finẽ nõ cõsumptionis sed cõsumatiõis imponat. Quia vero nõ solum ipse facit hoc:verumetiam z pater z spũs sanctus. Licet ipse manifeste z visibiliter:illi inuisibiliter z occulte. Recte postq̃ ait. Dicit dns deus:addidit. Qui est z qui erat z qui vẽturus est:vt de tota simul trinitate dictum esse intelligat. Est enim ꝓncipiũ:pater:principiũ filius:pncipium spũs sanctus:nõ tamen tria principia:sed vnuꝫ ꝓncipium. Ut tamen esse deum tres psonas:populi fideles agnoscerent:tria quedã ꝓpriorũ tẽporum:principia esse voluit:quoꝝ primum spãlius pertineret ad patrẽ:secũdum ad filiuꝫ tertiũ ad spiritum sanctum. Hec tria si sane sapimus designant in Λ qđ est elementũ trigulatũ z primũ scribitur inter cetera non solum in greco verumetiam in latino. In exordio quippe nostre doctrine hoc fundamẽtum fidei faciendũ est:sed q̃ nõ facile est scire oia que spectãt ad articulos fidei:sequuntur multa in doctrina illius:

Jo.16. quoꝝ plenitudine egere noscitur religio xp̃iana:de qbus a dño dictum est. Multa habeo vobis dicere:sed nõ potestis portare modo:cum aũt venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. Tale est. n. ac si diceret. Quia primo pater meus docuit se esse deum:nec tamẽ sufficit mũdo scire patrem nisi sciat filium z spũm sanctum. Et si multa ego reuelauerim:hominibus vt agnoscat me mundus:z oẽs honorificent filiũ sicut honorificãt patrem: oportet tamen venire euꝫ:qui procedit a patre z a me:vt z ipse cognoscat a mũdo: z sciant electi populi omnem veritatem: qđ est scire nõ solum patrẽ aut soluꝫ filiũ: sꝫ patrẽ simul filiũ z spũm sanctũ:hoc est: totã pariter trinitatem:vt agnita veritate:que deus est:requiescant z ipsi pariter a laboribus suis. Non. n. sufficit mundo scire patrem solum nisi sciat filium z spũꝫ sanctum:nec sufficit ei scire oẽs tres personas:nisi etiã credat aliã earum esse ingenitam:aliam genitãaliã procedentez:nisi credat esse singulã verum deũ:nisi credat tres psonas esse sibiipsis coeternas z coequales:nisi credat filiuꝫ esse genitum a solo patre:spm vero sanctuꝫ a patre filioqꝫ procedere. Igitur precedentibus multis que ptinent ad notitiã personarum pris. s. filij z spũs sancti:sequitur vnum in quo finis est fidei:in quo cõsumatio veritatis: notitia:vz:vnius essentie:hoc est:vt tres personas vnum deum esse intelligamus. Ubi. n. est finis:ibi z ꝓsumatio. Que:vz: cõsumatio idcirco in aduentu spũs sancti posita est:q:ipe est cõmunio patris z filij: ipse est vinculum vnitatis:z ideo qui nescit illũ a patre filioqꝫ procedere:intelligit personarũ triũ summam z ineffabilẽ vnitatẽ. Nullo. n. modo posset vnus ipse ab vtroqꝫ procedere:nisi vnũ essent pater z filius:nec posset vnus ipse ab eisdem sine fine procedere si non esset vnus cuꝫ eis a qbus indesinẽter procedit. Si ergo credimus principium patrẽ:principiũ filium: principiũ spũm sanctum:pfectum deum patrẽ:perfectũ filiũ:perfectum spũm sanctum:quod litera illa trianguląta designare mõstratur:quid restat. nisi vt tres ipsos vnum deuꝫ esse intelligamus:quod. s. sacrm fidei designatur in O rotũdo qm̃ quidem vt elemẽto triangulato trinitas: ita elemẽto rotundo qđ est O vnitas designatur. Hec est. n. finis fidei ad salutẽ omni credenti. Si enim non prius intelligimus esse tres:quomodo tres ipsos simul possumus intelligere vnũ? Alioquin qui sic accipiunt vnũ quod triuꝫ essentiã personarum vt aliquod vnũ distinctũ z prium esse dicãt:sic inqꝫ aliquod vnũ singulare:qũo cũ credimus. Deus pr vnus est:deus filius vnus ẽ:deus spũs sanctus vnus est quasi quartuꝫ aliquod sit diuina substantia. Idolum adorant non deum: qm̃ quidem quartum aliquod:non recipit fides nostra:sed tm̃ tres personas que significant in. A. quod si ita est:quid prinuit ad mysterium fidei: vt dicto. Ego sum. A. adderet. Et. O. nisi q nõ sufficit nobis credere esse veraciter deum trinũ: nisi eum quẽ credimus eẽ trinum:creda/

mus nihilominus esse vnum: ⁊ summe vnuz? Non.n.aliud est qui dicit. Ego suz A. ⁊ aliud qui dicit. Ego sum. O. sed ipse qui est vnus deus dicit. Ego sum. A. ipse qui est trinus: dicit ego sum. O. ipse iqz trinus ⁊ vnus deus dicit simul vtrunqz. Ipse q dicit. Ego sum deus habraa: deus ysaac ⁊ deus iacob. Ipse dicit. Ego sum: q
Exo.3. sum. Et hec dices filijs isr. el. Qui est misit me ad vos. Nec.n.aliud ẽ dicere. Ego sum. A qz ego sum deus habraaz: ⁊ deus ysaac: ⁊ deus iacob. Nec aliud est dicere. Ego sum. O. qz ego sum qui suz: ⁊ hec di/
Exo.3. ces filijs israel. Qui est misit me ad vos. Uerũtamẽ multi dicũt quod dicimus: cõ fitentur quod cõfitemur: ⁊ tũ tenẽtes verba solũ in quibus est veritas verboz: itel lectũ ignorãt: nec mirum tũ: dicit se nãqz deus ipse de quo ⁊ loquimur: apparuisse habraam: ysaac ⁊ iacob: in deo oipotente:
Exo.6. sed nomẽ inquit meũ Adonay nõ reuelaui eis. Quare hoc? Quia magnũ est ⁊ archanum mysterium trinitatis ⁊ vnitatis nec posse vllo modo aialibus hominibus aperiri. Omnipotẽs quippe deus: in deo omnipotẽte: tribus patriarchis apparuit: q: tribus ordinibus illius populi diuitias glorie sue: tribus modis ostẽdẽs esse se oipotentẽ deum apertis inditijs reuelauit: ostẽdit se nãqz esse oipotentem in ordine patriarcharũ: cũ vni eoz quẽ elegit soluz in tempore senectutis ipius filiuz contulit quem promisit: cũ prole ipsam benedictam de sterili parente progenitam conseerauit ⁊ auxit: ita vt infra paucos annos ad imensaz multitudinẽ prouehẽdo pduceret. Ostẽdit se alio modo oipotentẽ in filijs israel cũ eos qui erãt subditi pharaoni in manu valida ⁊ extenta de seruitute egyptiorum ẽripuit ⁊ eos in terra nõ sua: potẽtialiter collocauit dans illis iudices ⁊ defensores qui eos de potestate inimicorũ eriperẽt. Rursum alio modo sese in filijs filioz omnipotentẽ ostẽdit. Cũ iuxta quod promiserat habrae: reges ex lumbis eius produxit: subiciens eis regna gentium alienigenaruz sicut ⁊ per psalmistaz dicitur. In ydumeam extendaz calciamẽ
ps.59. tũ meũ: mihi alienigene subditi sunt. Cõsumatum est aũt tempus patriarcharum infra annos circiter quadringentos aut octoginta. Similiter aũt ⁊ tẽpus iudicũ. Similiter ⁊ tempus reguz vsqz ad nabuchodonosor: qui sibi regnum iuda humiliando prostrauit. Fuit autem in patriarchis similitudo patris a quo ois paterni/
Eph.3. tas in celo ⁊ in terra nominatur. Similitudo si ⁊ in iudicibus: cui omne iudiciũ dedit pater: quiqz ad hoc venit in mũdũ vt pugnaret ⁊ vinceret: ⁊ quem opor
Jo.5. tet (iuxta illud apostoli) regnare quousqz ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Unus victorie similitudo compl. ta
1.cor.15 est in fine tẽporis iudicum: hoc est: in diebus Samuelis ⁊ dauid ex quoz tempore in illo populo reges esse ceperunt. Similitudo quoqz spiritus sancti in regibus ostẽsa est propter vnctionis mysteriũ: qõ pertinet ad eũdem spũm sicut ⁊ vero illi
ps.44. regi cuius typum reges ipsi gerebant per psalmistam dicitur. Unxit te deus deus tuus oleo letitie precõsortibus tuis. Habet enim ⁊ homo xpõ iesus similitudinẽ spũs sancti: sicut toanes baptista ipsius filij: zacharias patris: q: sicut alibi scripsi/
1.ubi.2. se me recolo quẽadmodũ in habraaz: ysaac ⁊ iacob: similitudo agnoscitur trinitatis: ita in zacharia: ioanne baptista: ⁊ homine xpo iesu: quoruz primus ẽz carnẽ genuit:
Jo.15. secundus genitus est: tertius secundum carnem neqz patrem habuit: neqz filium assimilatus spũi sancto: qui neqz genitor: neqz genitus est. Quare ergo deus omnipotẽs. Habrae ysaac ⁊ iacob in deo omnipotẽte apparuit: cum in prescriptis tribus ordinibus illius populi sese omnipotentem ostendit complens in omnibus
Jo.14. que promiserat ostendens in eisdem imaginem ⁊ similitudinem suaz? Sed ñ in illo primo statu seculi: in typo summe trinitatis: tria tempora ⁊ tres species hominũ notata sunt: quid sibi secundum statum ⁊ ⁊ tertium de quibus in hoc opere locuti sumus velle dicemus: nisi q: ⁊ id quod

patris est: ⁊ filij: est ⁊ spiritus sancti: ⁊ id quod filij: patris ⁊ spiritus sancti: ⁊ id qõ spiritus sancti: patris ⁊ filij est: quia in patre filius est: ⁊ in filio pater: ⁊ in vtroqz spiritus sanctus: ⁊ in ipso vterqz? Quod ergo trinitatis mysterium in primo statu seculi reperitur: de speciali mysterio est: non de generali: ⁊ de eo quod specialia quoqz omnibus communia sunt. Quod autem ibi dictuz est. Ego suz. A. ⁊. O. vbi de vltimo aduentu domini mentio facta preceſſerat: id nobis aperte innuit: quod fide tenemus: tunc nobis: videlicet: aperiendum esse omnem veritatem: ⁊ vidum esse finem operibus domini: cum dominus ipse venerit ad extremum iudiciuz. Tunc veraciter apparebit: quod nobis iam vtcunqz illuxit. Ex eo: videlicet: tempore quo Christus septem signacula aperire cepit. Populo autem iudeorum ⁊ si tribus supraſcriptis modis in deo omnipotente apparuit: docens se esse trinuz ⁊ vnum deum nomen tamen suuz. IEVE. quod hebrei legunt Adonay: non indicauit eis: quia esse se trinum ⁊ vnum deuz: non illis per specialem intellectum aperuit: quousqz verus ille Moyses: mediator dei ⁊ hominum christus iesus: qui cuz instaret hora passionis sue: vt transiret ex hoc mundo ad patrem: post multa que locutus est discipulis suis: adiecit ⁊ ait. Jam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autem dixi amicos: q: omnia quecunqz audiui a patre meo nota feci vobis. Quando autem dixit hoc verbum: nisi cum nomen illud ineffabile quod est. IEVE. notum fecit illis: loquens eis manifeste de spiritu sancto ⁊ de patre: ⁊ de gloria maiestatis sue docens. Ego in patre: ⁊ pater in me est. Et si quid petieritis in nomine meo: hoc faciaz vt glorificetur pater in filio. Et ego rogabo patrem ⁊ alium paraclitum dabit vobis vt maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis: quem mundus non potest accipere: quia non vidit eum nec scit eum? Et quia tam aperte docuit esse tres personas coeternas sibi ⁊ coequales: vnũ scilicet ⁊ trinum deum: quod est dicere. IEVE. oportebat nihilominus euz docere: que istarum personarum ingenita esset: que autem genita ⁊ que procedens: quod in subsequentibus: Luce clarius manifestat: cum dicit. Cum venerit paraclitus
Jo.15. quem ego mittam vobis a patre spirituz veritatis: qui a patre procedit: ille testimonium perhibebit de me. Et post pauca.
Jo.16. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo: cum autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a semetipso: sed que audiet loquetur: ⁊ que ventura sunt annuntiabit vobis: ille me clarificabit q: de meo accipiet ⁊ annũtiabit vobis. In eo enim spiritus sanctus clarificat filiuz: in quo se specialibus sacramentis docet procedere ab eodem: quem admodum ⁊ a patre: excepto q: hoc: pater habet a nullo: filius non a se: sed a patre: quod aperte ipse filius manifestat cuz dicit. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre. Et iterum. Omnia que habet pater mea sunt: propterea dixi: quia de meo accipiet ⁊ annunciabit vobis. Sic vnigenitus Dei filius Christus Jesus docuit amicos suos quos elegit de mundo omnia que audiuit a patre suo: sacramentum vtiqz trinitatis: qõ alijs generationibus non fuit agnitum: sicut ex eo tempore quo ipse venit in mũdum. Uaz ⁊ si fuerunt viri sancti quibus hoc venerabile sacramentum reuelatum fuit: non ideo tamen reuelatum fore dicẽdum est: q: priuata ⁊ occulta beneficia manifestis ⁊ solennibus non preiudicant. Erat enim populus quem designat ordo patriarcharuz: terrenus ⁊ ialis. sicut vniuersa facies scripturaz denũtiat: ita vt nõ
Exo.19 posset ascẽdere in mõtẽ cũ moyse: propter impfectionẽ suã: sicut ⁊ nõnulli xpiano/
1.cor.13 rũ qbus aialis est intellectus quales erãt illi: quibus loquebaꝫ apostolus. Non potui loqui vobis quasi spũalibus sed quasi carnalibus: tanqz paruulis in xpo: lac vobis po

tum dedi:non escam. Sufficit autem eis qui eiusmodi sunt credere simpliciter qđ auditur. De nomine autem dei: quod est Adonay melius est eis reticere qđ loqui. Non enim leguntur habraam:ysaac ⁊ iacob minasse oues suas ad interiora deserti sicut fecit Ulixes:⁊ ideo quod negatum est illis:isti celeriter est donatuz:qz nisi qs studeat lōge fieri a tumultibus seculi: etiā si alias iustus ⁊ bonus sit:non pōt intelligere inuisibilia dei. Uerūtamen qz in fine libri huius vbi iterum repetitio facta est verbi huius dicentis. Ego suz A ⁊ O primus ⁊ nouissimus principiū ⁊ finis:paulo antea premissum est. Ne signaueris verba pphetie libri huius. Tēpus.n. prope est arbitroz datum esse nobis apientibus eis: q vocādi sunt qđz cito de tenebris ad admirabile lumen xpi:vt sacri illius nominis: qđ ineffabile esse dicit ⁊ in secretis secretorum hactenus latuisse dignoscit:archana valde mysteria penetrare possimus ⁊ qđ in eo cōtineatur:⁊ si non pro velle nostro: pro mēsura tñ donatozis agnoscere. Sciēdum est igit qp nomē illud venerabile:qđ cōgrue satis ineffabile dicit taz ab hebreis qđz a latinis:pronuntiat Adonay:⁊ tamen in hebreo non eisdez caracteribus quibus scripturz est:pronūtiatur:sed alijs. Scribit n. quatuoz literis:ppter quod ⁊ apud grecos thetagrāmaton noiatur cuius inscriptio:ista est. IEVE. Est autem nomē istud vt tradunt peritissimi hebreozum tāte virturis vt si distinguatur in tribus dictionibus ad hoc vt sigillatim proferatur. IE. sigillatim. EV. Sigillatim. VE. singula distinctio integritatem sui nois habeat:⁊ si pferatur simul. IEVE. vnitatem demonstret. Si.n. distinctiones ipse in triangulata figura scribunt quod est dicere do. Ego sum. A. vnūquodqz triuz habet pfectionē suam:⁊ vnūquodqz alicuius persone proprietatem demonstrat:⁊ quod hijs maius est:ita secundum nomen propagatur a primo:tertium a secundo: vt aliud sine alio pronuntiari nequeat. Si tamen primum ⁊ secundum dicere licet cum non sint tria nomina:sed vnum nomen. Super quo tamen mihi indulgentiam dari ꝑ peto:vt loqui quomodo libet possim qp sicut est:loqui nequeo:qm̄ nec aliam qz sibi dari voluerunt patres:vt liceret eis impropie dicere:tres substātias vel personas. Ut ergo liceat mihi vice persone ex necessitate proferre:quod lōge est a simplicis veritate:ne in tanta ⁊ tali re tacere cōpellar:⁊ ita secū dum nomen propagatur a primo: tertiuz a secundo vt aliud sine alio pronūtiari nequeat:tanqz si. E. litera que scribitur post I. cōmunis sit primo nomini ⁊ secūdo. V. litera cōmunis sit secundo ⁊ tertio quatenus ⁊ p hoc qp secūduz nomen pendet ex primo:vnigenitus dei filius cōsubstantialis ostēdat illi a quo genitus est:⁊ per hoc qp tertium nomen pendet ex secudo ostēdatur spūs sanctus cōsubstātialis esse filio qui cōsubstātialis est patri. Illud tamē in hoc noie diligenter obserua qp nō ita sunt litere ipse multiplicande in re: quomodo multiplicantur in voce:cuz sigillatim tria illa pronuntiamus:sed manentibus eisdē quatuoz literis in loco suo:sic tria illa alterum post alterum pronuntiare debemus: vt tamen secundū nomen pendere videatur e primo:tertium e secundo quod qdez melius figuris ipsis ostendere: qz verbis cōgruentibus referare valemus. Non enī vt iam dixi: eedem litere multiplicande sunt:vt scribamus:IE. EV. VE. sed cū sint V. litere ipe vocales ⁊ libere ad oēs exitus primo pronūtiande sunt due prime:secundo due medie:tertio due vltime:ita enim miro modo sacre ipse litere coherent sibi: vt siquis te interroget:que sint due prime libere respondere queas. I. ⁊. E. si quis te interroget:que sint due medie libere:respōdeas. E. ⁊. V. Si quis te iterroget que sint due vltime libere respondeas. V. ⁊. E. Si ergo tres istas pronūtiationes que nō nisi ex literis posse formari vidētur non multiplicatis literis dare volumus: ita miro modo inuenimus possibile:vt tamen qđ distinguere possumus: scindere nequeamus. Scribendum est enim simpliciter

Ex 23.

quatuoz literis istis. IEVE. ⁊ tamen legendum primo. IE. EV. VE. deinde. IEVE. qđ vt diligenter ostendi queat:literis quidez formatis nomen ipsum scribendum est. Pronuntiationes vero ipsius: clausulis minutissimis designande: verbi gratia:

ie ue
IE —— VE ieue
eu ——
——

Et quid magis hoc mysterio veritati vicinū? certe vides scriptuz quatuoz literis ineffabile nomē: certe vides: imo nōdum in toto vides: quāta ꝑ sunditas sacramēti cōtegatur in eo. Unde ⁊ nō imerito ab hebreis scribitur qdez: sed non profertur: qz si temptas in eo qđ mente distinguif: lingua proferre: definit eē te tagrāmatō: ideoqz melius mēte percipitur qđz lingue ministerio psonatur. Et qd magis hoc mysterio veritati vicinū? Hoc cōtemplabat in trinitate q deus est: magnus ille doctoz Augustinus qñ dicebat. Cum coartaret humana inopia: loquendo ꝑ ferre ad hoinz sensus quod in secretario mētis tenet de dño deo omnipotēte creatore suo: siue per piam fidē: siue per qualēcunqz intelligentiā timuit dicere tres essentias: ne intelligeretur in illa summa equalitate vlla diuersitas: rursum non poterat dicere non esse tria quedā: quod qz dixit Sabellius: in heresim lapsus est: quesiuit qd tria diceret: dixit tres. s. personas siue tres substantias secundum grecos: non vt diceret sed ne taceretur. Certe audisti qđ dixerit Augustinus. Quod si illud idez contēplari delectat: qđz in re in nomine isto ineffabili posse detur: in quo si tēptas tria illa que mēte percipis: ore proferre deficere cōprobaris. Et enim si dicis. IE. vnuz nomē est: verum dicis. Si dicis. EV. vnuz nomē est: verum dicis. Si dicis. VE. ynū nomen est: vez dicis. Si autem dicis. IEVE. tria nomina sunt: id dicis quod deus non dicit: qz non ait nomina mea: sed nomen meum. Tale est enim ac si alijs verbis diceremus. Si dico. Pater de celis deus: aut filij redemptoz mundi deus: aut spiritus sancte deus' vera est ⁊ pia cōfessio: ita tamen: vt non liceat in sūma colligere: vt dicaī tres dij. Sed sancta trinitas vnus deus. Sicut enim licet dicere: vnum nomen esse. IE. vnum nomen esse. EV. vnū nomen esse. VE. non tamen. IEVE. esse tria nomina: sed vnum nomen: ita nec tres deos recipit fides nostra: sed vnum deum: qz deus verus trinitas: deus verus singula personarum. Licet ergo litere ipse quatuoz sint numero: ⁊ nō sex: immo tres tantum: sed vna gemina: tres tamen pronuntiationes exp: esse in ipso vno nomine continentur. Que: vz: pronunciationes tanta sibi vnitate coniuncte sunt: vt veraciter quidem tres esse queant: ⁊ tamē ab inuicem separari nequeant. Si autem pronuntiationes ipsas: nō vt ineffabiliter cōtinentur in scripto nomine: sed sicut ad aures hominum venire queunt: additis dumtaxat duabus literis in triāgulata, forma diligenter notamus: scribētes isto modo. Inuenim⁹ miro mō i. A. hoc qđ i hoc

ie
A
eu ue
——

noie designari. Si aūt tria simul in vna rotūda forma cōiungimus scribētes hoc modo totuz nomen ipm (IEVE) inuenimus miro modo in. O hoc quod in hoc nomine continet: non quia aliud ⁊ aliud ostendere intendimus hic ⁊ ibi: sed qz ibi posuimus oculum mentis ad intelligenduz quod pertinet ad tres personas: hoc est: vt persona singula verus deus esse credatur. Hic ad agnoscēdū qp simul nō sunt tres dij: ꝛz vnus deus. Itaqz ⁊ cū dicim⁹.

ie ue
IE eu V E
—— u

non facimus scissuraz in nomine: ⁊ cum dicimus. IE. VE. non excludimus trinitatē ꝛz ibi tm̄ distinguimus qđ ptinet ad psonas: hic tenem⁹ simul qđ ad essentie pertinet vnitatem. Que: videlicet: vnitas eē in personis non posset: si secessibiles a seipsis atqz idiuisibiles essent ipse persone: ita vt possent ab alterutris separari. Sed quia ita vnum nomen pendet ex alio: vt quod medium est inter duorum vtrozqz duoruz nominum comm

Augst. ⁊ de tri. 4.

Sabelli⁹

nionem habeat: liquet q; ⁊ pater est in filio: ⁊ filius in patre: ⁊ spiritus sanctus in patre ⁊ filio: ita vt cū singulus verus ⁊ pfectus deus esse credat: tres tñ simul: nō tres dij sz vnus veraciter deus esse credat. Unū est ergo nomē ipm nō semel scriptū p trinitate ⁊ semel p vnitate sicut nos sacimus ad itellectū: sz tu q legis: itellige in eo ptineri A. ⁊. O. hoc est: trinitatez ⁊ vnitatez: ac si iste ignis de quo flāma oriē ⁊ calor pcedit: alius eē dicat q; flāma: alia flāma q; nascit: alius calor q; pcedit ab ipsis: licet ista tria simul vnus sint ignis: ⁊ si quis libet sigillatiz ⁊ vere: ⁊ absq; scrupulo: ignis sit. Nō aūt cū dicimus tria ista vnus sunt ignis: ⁊ aliqd ppriū: ⁊ q̄si quartū aliquid pdicamus ignē: sicut nec cū dicim⁹ radix stipes ⁊ cortex vna sunt arbor: ⁊ siqd simile. Tria sunt. n. tñ ⁊ nihil aliud. Sz q; ipa tria vnū: vel vna arbor ⁊ vnuz lignū: dicimus esse tria vnū: ⁊ vnū tria. Qđ si in rebus corporalibus q̄ ab iuicē separi queūt: hoc quo libet ostēdi pōt: ita vt nō absurde dicant tria vnū: ⁊ vnū tria: qd tu alienum putas a fide: aut oino pegrinū a rōne qđ tibi de vnitate trinitatis pdicat: qñ qdem ⁊ hoc ipm qđ in rerū imaginibus demonstratur tanto dissimilius est: quanto rusticiori elemēto vicinius: ⁊ ecōtrario: tāto similius quāto subtiliori ⁊ eminētiori ppinquius? At q; res palpabiles ⁊ grossiores: firmis itellectibus capaciores sunt loquimur de eis ad insinuāda virtutē vocis: nō ad ostēdēda vitatez similitudinis. Hoc. n. oportere demonstrat apostolus: vbi dicit: Tanq̄ paruulis in xpo lac vobis potū dedi nō escā. Ut ergo vna arbor: vna ē: ita ⁊ nomē illud: nō tria noia: sed vnū nomē ē. Et sicut in vna arbore tria illa: vnitate ligant: ita tres ille pnūciatiōes i vno noie: adeo vt nomē ipm ineffabile: ⁊ vnū ⁊ trinum dici queat. Nec ideo tñ tria noia: sed vnum nomen: sicut nō illa tria: tres arbores aut tria ligna: sed vnum lignum. Et sicut vna arbor nō rota est radix: seu stipes: seu cortex: sed tria vnum: ita ⁊ venerabile nomen illud: vnum est. Nec tamen aut totum continetur in. IE. aut totū in. EV. aut totuz in. VE. sed tria simul vnū nomē qđ est. IEVE. ita vt nomen ipsum: ⁊ vnuz trinuz dici queat: ⁊ si ipm vnum sit semel i loco suo ⁊ vniformiter scriptū. Hec sacra trinitatis mysteria q̄ in secretis secretoz ptinent apud iudeos: patefecit hebreus q; daz petrus noie illuminatus gratia xpi ⁊ cōuersus ad ipm tanq̄ pambulus ⁊ pcursor populi sui q; cito est a dño a cecitate curādus: qđ nos quoq; p iudeos ifideles vestigare volētes: a quodā pitissimo hebreo de virtute huius nois scisitati sumus: ⁊ qñ aliquotiens de fide nostra ⁊ sua ad disputationē venimus: ex assidua collocutione nobis familiaris effectus: ⁊ maxime qz detectum deprehendit in nobis: quod cōfessores individue trinitatis ignorare putabat: ita se rem habere: vt conuersus ille hebreus dixerat: non negauit: Licet ipse virtutem nominis: quā alienus a luce: ⁊ adhuc pfidie vinculis obligatus: nesciret. Quod ergo ait dominus. Ego sum. A. ⁊. O. ita est intelligendum quēadmodū si diceret. Ego sum trinus ⁊ vnus. Et qđ protinus adiūgit. Principiū ⁊ finis: ac si alijs verbis subsequēt dicēs. Ego sum qui me a principio trinū eē doceo: Ego q; me in fine vnū esse demōstro. Trin⁹ q; ppe demōstrat in. A. vn⁹ in. O. q: sicut tria continua illius figure trinitatē pdicat: ita rotūditas vnitatem: nequis cum audit trinū: putet esse compositum: ⁊ non potius summe vnum: ⁊ si dici licet vnissimum. Uerū tamen quia nomen illud ineffabile: pluralī nomine sonat: Adonay: quod interpretatur domini: quid esse dicimus: q; nō ait nomen nostrum: sed nomen meum: nisi qz tale est ipsum nomen dei: vt ⁊ pluralitatem ⁊ vnitatē demonstret hēre. Per hoc enim q; non ait: nomina sed nomen: non nostra siue nostrum: sed meum: vnū se esse deum ostendit. Et per hoc q; non ait nomen meum: quod est dominus: sed quod est domini: trinum se esse in personis manifeste demonstrat. Igitur ex doctrina sacri nominis huius: aperte liquet

Nota secretoz deorū.

Acoz.3.

esse vnigenitum dei filium consubstantialem patri: spiritum sanctum consubstantialem eidem filio: qui consubstantialis est patri: quamuis in nomine ipso ineffabili: alia quoq; preter istam lateat profunditas sacramenti: ex qua patenter datur intelligi: esse spiritum sanctum consubstātialez patri ⁊ filio: vtpote q: nō a solo patre: aut a solo filio: sed ab vtroq; pcedit.

I.coz.3

Liquet enim q; tres sunt littere quibus sacrum nomen ipsum inscribitur: sed vna earum gemina est. Semel enim scribitur ibi. I. Semel. V. Bis autem inscribitur. E. hoc est: ⁊ post. I. ⁊ post. V. scribitur inquam. E. ⁊ post. I. ⁊ post. V. ſm q; ⁊ vnus Helyas missus est post Moysen cum quo ⁊ in monte visus est: mittēdus ⁊ post Joannem: qui in spiritu quondam eius aduenisse describitur. Uidetur enim vnus Helyas iunctus esse in misteriis: Moysi ⁊ Joanni: propter quod ⁊ duabus vicibus mitti debuit: primo quidem sub testamento veteri: deinde sub nouo tanq̄ operaturus aliquid sub ambobus: ⁊ cooperaturus Moysi ⁊ Joanni. Magnum est hoc misterium: ⁊ venerando illi nomini satis simile. Unus est enim deus pater quem designat hoc misterio: Moyses: vnus est dei filius quez designat Joannes: vnus est spiritus sanctus: quem designat Helyas. Ego quia vnus est dei spiritus qui a patre filioq; procedit: vnus q; ⁊ patri cooperatur ⁊ filio: oportebit bis mitti Helyam ad cooperandum figillatim duobus. Est enim idem spiritus virtus patris ⁊ filij: donum amborum: charitas vtriusq; Unde ⁊ littera ipsa que vocatur. O. duobus modis scribitur apud Grecos: vt duplicē significationē demōstret hīe. In eo. n. q; simplr scribit sicuti ⁊ apud nos: hz eam quam supra scripsimus significationez: in eo vero q; hoc modo.

Malach. vlti.

scripta esse dignoscitur: hz ſm ea que tenemus in fide nostra: aliquid aliud designare: vz q; duo sint: quorum vnus pater est: alius filius: ⁊ vna vtriusq; virtus: que nō est genitor: neq; genitus: sed trium vnus spiritus ex vtroq; procedens. Sic enim sunt duo testamenta que designantur in hoc caractere. ω. per oia coherentia sibi: vt alterum nasci videatur ex altero: ⁊ simile sit genituz gignenti se: ⁊ vnus spiritualis intellectus ex vtroq; procedat. Inde est q; caracter ipse aptus est a parte supiori: vt vna vtriusq; spiratio: cōionem ad vtrāq; demonstretur habere. Et q: hoc significari demonstratur in. A. qđ in IE. VE. hoc est vt credantur tres ipse pone coeterne sibi esse ⁊ coequales: non tñ per eandem litteram ad liqdum ostendi poterat: q; credi de eis necesse est: esse vz duos quoz vnus genitor sit: genitus alius: ⁊ vnus qui nec genitor sit nec genitus: sed trium ab vtroq; procedens: dicens: Ego sum. A. addidit protinus: Ego sum O. Et quoniaz multa in primo tpe scripta fuerunt: que trinitatem demonstrant: vt Ego sum deus Abraaz: ⁊ deus ysaac: ⁊ deus Jacob: vt est. Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos deus: vt est. Sanctus: sanctus: sanctus dñs deus oipotens: nec tñ per eadem oracula intelligi aut sciri poterat: vtz vnus eoz esset genitor: vnus genitus: vnus ab vtroq; procedens: ſm q; nobis enucleatuz est a filio in fi nibus seculoruz: Recte vbi ait Ego sum. A. ⁊. O. ptinus addidit principiuz ⁊ finis: q: ipse qui pro nobis in primo tēpore obscure loquutus est: vt haberemus in eo salutis nostre principiū: ipse nobis in hoc finali tpe: aptē loq dignatus est vt finem accipiat labor nr ⁊ agnoscamus eū in vitate: sicut ⁊ veritas ipsa dicit. In illo die vos cognoscetis: q: ego in pre meo: ⁊ vos in me ⁊ ego in vobis. Et itez hoc i puerbijs loquutus suz vobis: venit hora vt iā nō i puerbijs loq̄r vobis: sz palā de pre me annūciabo vobis. Hac in re est ⁊ aliud vigilanter pensanduz: q; qui in littera. A. assignamus simpliciter trinitatē: in. O. rotundo vnitatez: tunc ono ipsa elemēta in vnuz pariter colligēda sunt: vt ⁊ figura triangulata doceat esse tres personas: quaz singula deus est: qđ est dicere.

Joa.14.

IE.EV.VE. Et figura rotũda indicet tres psonas esse vnũ deũ: qđ est dicere. IE.VE. Sũt enim tres anguli ipsi: z rotũditas: q̃ si vt ita dixerim voces mãles: q̃bus deus oipotens qui est id qđ est: trinus z vnus esse demõstrat. Quo circa vt in figura illa triãgulata: notat in deo vitas trinitatis: ita in figura rotunda: notat in eodem deo mera simplicitas vnitatis. Cetex si ỏ isto .ω. agit qđ in loco ipso apocalipsis scriptũ repit: illud qđ supius diximus: incũctanter tenẽdum est: vz q̃ in .A. significat esse duos q̃ pcedũt ab vno: in .ω. esse vnũ q̃ pcedit a duobus. Tñ z testamẽta nõ tria sz duo esse dicunt. Lra vz legis Moysi: z lra euãgelij xpi. Ex quibus vnus spũalis egredit intells: in typo: aut dubiũ vnius spũs qui ex pre filioq̃ pcedit: Et sm hoc duo tpa z duo populi esse noscunt: tps. s. patrz z tps filiorz populus iudaicus z populus gẽtilis: ex q̃bus vna pcedit spiritaliz virorz ecclia. Qz z ipse spũs deus est: eq̃lis z coeternus pri z filio a q̃bus z aeterno pcedit: ne q̃s eum putaret nõ esse deũ: sz q̃ñ vnã aliq̃z septez virtutũ: vt est spũs sapiẽtie z spũs sciẽtie: z hijs filia: nõ potuit negare seipsum: cũ z ipse sicut z filius veritas sit: sz rebuuit sibi ppriũ tps: in quo opet z ipse: nõ q̃si aliq̃ virtutũ dei: que dona spũs saucti dicta sũt: sz q̃si deus verus z dñs verus sicut pr z filius. Ea p̃pter qz in q̃nq̃ primis etatibus: opari manifeste deus pr visus est: in sexta filius: necesse est vt z ipse opet i septima: q̃tenus ficut deus trinitas est: ita triũ opa tpm singulis psonis deitatis: proprietate misterij q̃gruẽtia: videant esse distincta certis metis z pprietatibus suis. Hec sunt tria illa tpa que ob veritatẽ ppriorz donorz: tres status mũdi noiãda credimus: numirz qz iter ipsa tria haud parua dẽa est. In pmo si q̃dem istorz triũ viguit ecclesia laycorz: in scõ ecclesia clericorz: in tertio vigebit ecclesia monachorz. Opz eniz electos dei: instãte pcella psequutionis: fugere de ciuitate in ciuitatẽ: vz de prima in scdaz: de scda in tertiã. Ita eni dñs precepit dicẽs. Si vos psequuti fuerint in vna ciuitatẽ: fugite in aliã: z si in illa psequuti vos fuerint fugite in tertiã. Qđ est dicere: Si sup abundãte malitia: nõ erit vobis tutũ ducere vxores z manere inter laycos: qñ venerit pegnãtibus z nutrictibus: fugite ad ecclesiã clericorz: z si ibi nõ erit tutũ: prevalẽte iniq̃tate: fugite ad ecclesiaz monachorz: Et rursuz. Si vos psequuti fuerint in lra testamẽti veteris: recurrite ad lraz testamẽti noui: z si in ea psequuti fuerint vos: recurrẽdũ erit vobis ad intelligẽtiã spiritalẽ. Sicut cũ vniuersitas generationũ seculi: duobus prefatis modis: in duo vel tria tpa distinguẽda est: ita in sacro illo noie: due sunt precipue diffinitiões notãde: vna que videat respicere opa trium statuũ pp pprietates psonarz: qđ est dicere. IE.EV.VE. altera q̃ signet misteria duorũ testõrz ad hoc qđ ostẽdantur esse duo: quorz vnus genitor sit: alter genit⁹: z vnũ q̃ nõ sit pr aut filius: sz vna vtriusq̃z cõio: ita vt ostẽdat coopari vtriq̃z: qđ est dicere. IE.VE. videl qppe. I. ptinere ad prem E. ad spũm scm̃. V. ad filiũ. E. iterz ad spũz scm̃: nõ q̃ duo sint spũs: sz q̃ bis dat: q̃tenus z a pre z a filio pcedere ostẽdat: tanq̃z q̃ a pie filioq̃ pcedit. Inde est q̃ in tribus statibus: tria silia opa in tribus ordinibus saluãdorz exq̃rẽda sunt: vt p hoc tres psone ipse eq̃les esse itelligant: vñ q̃ de duobus testamẽtis: quorz alterz ex altero ortũ est: vnus spũalis intellectus pcedit: hoc est: e duob⁹ significãtibus vnũ significatũ: vt p hoc vna psona intelligat esse ingenita: alia ex ingenita: genitaq̃z pcedẽs. Illud vỏ (q̃ dicta est oportunitas) pretereũdũ nõ video: qđ de trib⁹ statibus vsz ad pñtẽ locũ disserere volui: vt id qđ p seipsum plene: vt est: cõprehẽdi neq̃t: ex aliorz collatione q̃sideratũ facilius discuti z intelligi queat. Et q̃dẽ cũ de hijs agere mus in q̃busdã locis opusculorz nrorz: diximus ad q̃lcũq̃z intellectũ: q̃ altius z subtilius pemplãdi erat: tpe suo: ne, of sensa forte alicuius inexercitata capacitas abhorreret, ptinus qđ portare nequiret.

Dixim⁹ eniz principiũ primi status esse ab Abraaz: principiũ scdi ab aduentu dñi: principiũ tertij: a quersione israel. Et hoc q̃dẽ dicẽtes imitasse nos intelligat le
I.Cor.3 ctor: cũ q̃ parulis i xpo loquebar dicẽs. Tanq̃z parulis in xpo lac potũ dedi vobis nõ escã. Nũc vỏ oportũitate repta cũ hijs q̃ p̃ assuetudine exercitatos, hñt itellectus: ad pfectionẽ seramur. Ponamus si plz duos circulos añ oculos mẽtis pmunctos in sũmitatib⁹ suis: z aliũ medũ iter duos: ita vt circuli tres sint tm̃: sz q̃ z nõ mẽ istud dñi ỏ quo agit: tres lras tm̃ hẽ diximus: q̃tuor vỏ distinctiões: sz q̃ vna lra gemina est: pp qđ z Tetragrãmatõ nomẽ ipz dñi appellat. Hoc.n. si fecerimus: ita mõ inuenimus tria vnũ: z vnũ tria: vt p̃siderata vndiq̃z vitate: obstruat oẽ os loquẽtiũ iniq̃. Nõ eni deesse pñt q̃ cogitẽt mala in cordib⁹ suis: arbitrates nos vnitatẽ scidere: q̃ trinitatẽ in misterijs predicamus. Potẽs est aũt vitas sanare corda eorũ: dũmõ possint credere fecisse deũ gen⁹ hoium ad imaginẽ z siltudinẽ suã. Ut ãt ois auferat pretẽdi mã: q̃ solet sepe ozri ex sentẽtijs diuersorz: id ipz qđ mẽtis oculis pretẽplãdũ dicim⁹: et i subiecta pagia visibilib⁹ oñdemus figuris: prehiz cũ nomẽ dei Tetragrãmatõ id exposcat: q̃ potius figuris ostendi q̃z lingua exprimi potest.

Exemplum dicte rei.

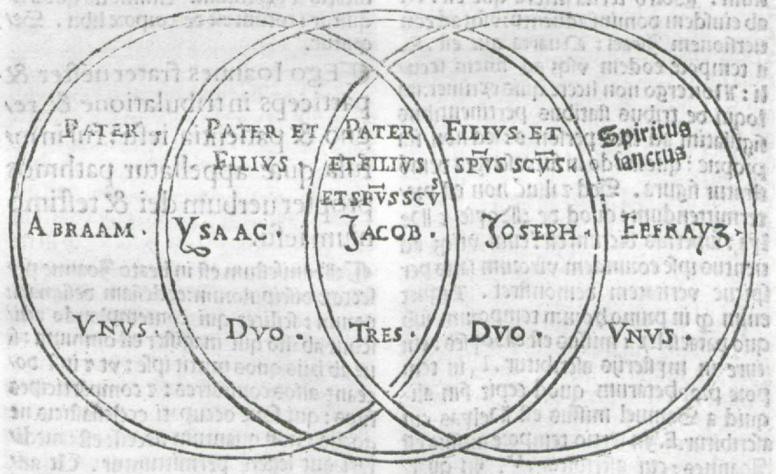

Cece i pñti figura hĩ tres pprietates: nemo q̃ neget: z tñ si pót dimdat ab alter utris istius modi circuloz: qb⁹ tã mire cõgrunt ineffabile nomẽ: aut si id oino facere negt: hic discat diligẽter deuitare
Sabel. Arrius sabelliũ: vt nõ incurrat Arrij prauitatẽ quorz pmus vnius circuli tenere imaginẽ visus est. alter q̃dẽ triũ: sz tñ q̃ sint inq̃les: z natura varietate diuisi. Lz ergo terminus primi status: veraciter fuerit in aduentu dñi: terminus scdi: in q̃bus istis: terminus tertij: in fine nũdi: nõ ideo tñ ab iuicẽ diuidi queũt: q̃ nõ ibi sint pricipia vbi fines: sicut ex pñti figura manifeste colligit: z si pp inusitati pódus eloquij: initiũ primi status dicamus in Abraã: initium scdi in Joane baptista: initiũ tertij in rpe: prefinito: nõ q̃ in eisdẽ articulis rpaliter

sint initiata misteria: sed quoniam que prius erant occulta: manifesta esse cepe/runt. Aliter enim accipienda sunt prin/cipia precurrentium rerum: aliter eo/rum que precurrunt. Ibi namq; pre/paratio preit: hic maiestas sub/equitur: sicq; fit vt & hic principium dici queat: & sub vno vtrumq; accipi com/muniter possit. Quando autem ab Abraam qui pater excelsus: deinde pa/ter multarum gentium dictus est: ini/tium accipimus prim. status: tunc pri/ma littera que est .I. illud tempus re/spicit: quod decursum est sub magnis illis Patriarchis: Abraam: scilicet ysaac & Jacob: vsq; ad Malachiam Prophe/tam: Secunda que est .E. vsq; ad Chri/stum. Porro tertia littera que est .V. ab eiusdem domini aduentu: vsq; ad con/uersionem Jsrael: Quarta que est .E. a tempore eodem vsq; ad finem secu/li: Non ergo non licere quis extimet: ita loqui de tribus statibus pertinentibus sigillatim ad tres person.s: sed non ita propie: quomodo in supascripta demõ/stratur figura. Sed & illud non est pre/termittendum: quod de Moyse & Helya: superius dictum est: cum vtriq; ad/uentus ipse eorundem virorum satis per/spicue veritatem demonstret. Liquet enim q; in primo horum temporum sub quo data est lex: missus est Moyses: cui iure in mysterijs ascribitur .I. in tem/pore prophetarum quod cepit sm ali/quid a Samuel missus est Helyas cui ascribitur. E. In tertio tempore missus est Exo. 3. & 17. Joannes: cui ascribitur .V. In quar/to rursum mittetur Helyas: cui (sicut iam diximus) ascribitur .E. Et hec qui/dem sm duo testamenta: in quibus ope/rantur pater & filius: & vnus spiritus sanctus cooperatur vtriq;. Non enim prius filius nascitur a patre: & postea ab eodem procedit spiritus sanctus: sed si/mul vterq; semper: Sed & neq; sm hoc q; procedit a patre spiritus sanctus: prin/cipium eius dicendus est filius: sed tan/tum sm hoc q; procedit a filio. Ut igitur ostendatur spiritus sanctus procedere a pa/tre & a filio: duo tm voluit esse testamẽta: in duabus vxoribus Abrae: & in duobus Cherubin designata: Et vt ostendat ve/rus & plenus deus sicut pr & filius: opor/tuit nihilominus esse tria opera designa/ta in Abraam: ysaac & Jacob: in tribus sta/tibus seculi potentialiter declarata: vt qõ/minus capitur ex vno mysterio: capiatur ex altero. Et de hijs pro loco satis dictum.

Oportet enim nos aliquid in aliquo mi/nus dicere: maxime vbi locus non est: ne ab hijs que omnino dicenda sunt: om/nino reticere contingat. Non enim ad/huc ingressi sumus ad ea que aggre/di cepisse videmur. Nucusq; enim sa/lutatio & exordium. Immodo quod se/quitur: totum est de corpore libri. Se/quitur.

¶ Ego Ioannes frater uester & particeps in tribulatione & re/gno & patientia iesu: fui in in/sula quæ appellatur pathmos propter uerbum dei & testimo nium iesu. Apo. 1.

¶ Manifestum est in beato Joanne per fectoꝝ discipulorum: ecclesiam designari: eorum: scilicet qui contemplando adi/scunt ab illo qui magister est omnium: si ue ab hijs quos mittit ipse: vt & ipsi do/ceant alios confratres: & comparticipes suos: qui forte occupati ecclesiasticis ne gocijs: non quantum necesse est: medi/tari aut legere permittuntur. Ut au/tem intelligatur quod dicimus: aliquid de Joanne & Petro communiter elo/quamur: non immemores illius euan/gelici: vbi dicitur a domino: Petro apo stolorum primo. Sequere me: de Joan/ne vero: non sic: sed sic eum volo ma/nere donec veniam: quid ad te. Des/signantur enim in hijs duobus: duo re/uerẽdissimi ordines: quibus continue sa/lutis verbo secũdatur ecclesia: cleri coꝝ. s. & monachorum: hoc est eorum qui super greges dominicos curam gerunt: & eo/rum q; vt soli deo vacare queant: a seculo exeunt. Et in locis solitarijs: aut soli ali/quando: & aliquandiu: aut in conuẽtibus requiescunt. Et illis quidem incũbit acce pta cruce sua ambulare post xpm: istis in castitate & mũditia: q̃s dulcis sit dominus degustare: q̃rus pro causa & tempore ab vtrisq; regratur vtrũq;. Et sancti quidez martyres cum beato petro strenue pugnan tes: in marcessibilis coronam glorie adipi sci meruerũt. Sed magno dilectionis sue munere contemplatiue vite filios donat xps pãdens illis archana & profunda my steria. Ille ergo qui vt arctius adhereant regi suo: scipsos ab humanis obtutibus: ac si in alicuius insule vastitate abscõdũt: inferiores sanctis martyribus: & minus deo vtiles putarent fratrem se testatur eẽ ioannes: eoꝝ qui pro domino patiuntur: participẽ nihilominus impressura & regno. Est.n. tribulationũ & regni & patientie cõ sors: in dño nostro iesu xpo: qui pro oibus nobis ptulit passionẽ. Quicunq; p amo re ipsius refugit illecebras mũdi appetẽs asperitatẽ mõtiũ & squaloꝝ deserti: sicut hi qui relicta egypto ingressi sunt in ter/ram desertã in locũ horroris & vaste solitu/dinis. Qui.n. cõsors est pugne erit (neces/se est) & corone. Et qui socius belli est: fiat necesse est: & iperij. Fui (inqt) in insula q̃ appellat parhmos: ppter verbũ dei & te/stimonium iesu. Non solum sancti marty res qui transitoriã & fallacẽ vitam mundi deserũt pro eterna xpo testimonium per/hibent: verumetiam & illi qui sic viuunt: vt iam non sibi viuant: sed xpo: portan/tes & ipsi crucem xpi in corporibus suis. Dicũt inq; & ipsi testimonium xpo: q; p ter verbuꝝ chr. stitaliter in corpore mo triuantur. Quis enim tam stultus & mente captus qui vltro vellet carere oblectatio nibus vite huius: & sponte se tam multis condemnare miserijs: nisi certus esset de fide sua. & q; sit magna nimis merces con fitentium domino? Unde non incongru. Deu 32. Jo. Jo. 21.

parhmos fretum interpretari dicitur: q̃ velut in quodam fr to temptationum na uigant pugnaturi: qui cõtra vitia carnis & spiritus vite se religiose & arcte nimis: ac si ex eadem die moriturj committunt. Sequitur.

¶ Fui in spiritu dominica die. Ap. 1.

¶ Locus iste magni ponderis: & altis re positus sacramentis: simplex sermo: sed non mysterium: cortex euidens: sed occul ta medulla. Fui (inquit) in spũ in domini ca die. Quid sibi vult qđ ait ioannes: fui in spiritu? Quid sibi vult quod sequitur in dominica die? forte iam aliquibus leue erat: & perspicabile intellectu: quando ego primo in locum istum velut in quãdam bytalapsum impegi: q; solet deus facere huic lucidum: quod alteri videtur obscu rum: vt discat vnusquisq; non alta supere sed humilibus consentire. Et enim cum decursis precedentibus libri huius capitu lis: peruenirẽ ad locum istum: tantam sa/teor difficultatem: & quasi preter solitum perpessus sum angustias intellectus: vt sentiẽs oppositum mihi lapidem ab ostio monumenti: hebetatus subsisterez: & dãs honorem deo: qui pro velle suo claudit & aperit: relicto loco ipso intacto: ad sequen tia pertransirem: seruans difficultatem eã dem vniuersali magistro: vt ipse qui ape/ruit librum & soluit septem signacula eius cum sibi esset placitum: mihi vel alijs aperiret. Cũq; me occupatum in multis hoc ipsum oblitio procul duceret: factuꝝ est verso anni circulo: diem ad esse pascha lem: mihiq; circa horam matutinam exci tato a somno: aliquid in libro isto meditã ti occurrere: pro quo confisus de dono dei audacior factus sum ad scribendum: quinimmo in silendo & non scribendo timidior: nequando tacenti mihi dicere/tur a iudice. Serue male & piger scie// bas: quia meto vbi non seminaui: & congrego vbi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam num// mularijs & veniens ego recepissem vtiq; Matth. 25.

quod meū est:cum vsura.Et enim cū nō
nulla iaz capere:z maiora adhuc sacramē
ta nescirem:quasi quedam pugna gereba
tur in mēte mea:his quidē q̄ patebāt sua
dentibus ausum:ceteris aūt difficultatez
minantibus.Cū ergo in supra scripta no
cte:simile aliquid cōtigisset:circa mediuz
(vt opinor)noctis silētiuz z horā qua leo
noster de tribu iuda resurrexisse:extimat
a mortuis:subito mihi meditanti aliqd:
quadam mētis oculis intelligentie clari
tate pcepta de plenitudine libri huius:z
tota veteris ac noui testamēti concordia:
reuelatio facta est:z nec sic recordatus suz
supra scripti capituli. Cur:vz:ioānes di
xerit:fui in spū in dominica die:z vtrum
ptineret ad rez:q̄ hec ipsa reuelatio libri
huius in die dominica facta eē narratur.
Non inq̄z illud occurrit aīo:nec q̄ xp̄us
de monumēto egrediens: spūm de litera
significauerit processurum.nec q̄ septem
dies paschalis hebdomade cum octauo se
quēti:cum partibus libri huius in myste
riis cōcordarēt:nec q̄ die eodem aperue
rit discipulis sensum vt intelligerēt scri
pturas.Cum ergo post aliquantulum tē
poris oportunitate pcepta: parum id q̄
notaueram relegissem pueni ad locuz istū
in quo z dicitur. Fui in spū in dominica
die:z tunc primo itellexi quid sibi vellet
in mysteriis:id quod ait ioānis. Fui i spū
in dominica die cōserēs mecū: vel ea ipsa
que acciderant:vel ea que de ipso die scri
pta fore noscuntur:z q̄ inde inceperit spi
ritus excitatus a litera:z multa huic simi
lia:que in hoc loco pstringere longuz est.
Hec est ergo dies quam fecit dñs:exulte
mus z letemur in ea.Hec dies i qua xp̄s
resurrexit a mortuis: sublato magno illo
lapide ab ostio monumēti.Hec dies in q̄
aperuit discipulis suis sensuz vt intellige
rēt scripturas. Sane octo dies in quibus
paschalis festiuitas ab vniuersa christia
norum ecclesia tā solēniter celebratur:cuz
octo ptibus libri huius in significatu con
uenunt:nihilominus z octo hebdoma
de que vsq̄ ad sabbatum quod sequitur
penthecosten:pro reuerētia tantarum so
lēnitatum gaudio z letitie deputate sunt.
Uerūtamē q̄ sicut alibi scripsimus:duos
habet liber iste typicos intellectus: vnuz
qui pertinet ad sc̄m statum:alterum qui
ptinet ad tertiū. Libet hac in re diligen
tius intueri : q̄ nobis qui in initio tertij
status positi sumus:illa potius reuelatiōe
indigemus:que sequētia retegit:q̄z illa q̄
a tēpore apostoloruz:viris spiritalibus fa
cta est:z si nūc magis illa ad lucē veniat:
cum hoc pro cursu tēporis incipit aperi
ri. Inde est q̄ in sexta feria q̄ pcedit ipsuz
paschalez diē:petre scisse sunt z monumē
ta aperta fūt:ide q̄ velū tēpli scissuz est a su
mo vsq̄ deorsum. Nam pro eo q̄ dies ipe
qui mediate sabbato precedit dominicū:
videtur eo ipso quo sextus est referri ad
vetera:sicut z sequēs dies dominicus :eo
ipso q̄ dominicus est pertinere ad nouu.
Quid est q̄ die sexto : petre scisse sunt z
monumēta aperta?aut q̄ scissum est velū
templi a summo vsq̄ deorsuz?z q̄ die pri
mo qui vocatur dominicus:monumētū
illud maximum apertum est?nisi q̄ tem
pus illud in quo hec oia facta sunt:z quā
tū ad vetera finis erat:z q̄zrum ad noua:
principium subsequentiū seculorum? Ita
q̄ppe tres isti dies sub vno accipi ūtur:vt
dicatur de eis in p̄fatione paschali. Te q̄
dem dñe omni tēpore:sed in hoc potissi
mum die gloriosius predicare cuz pascha
nostrum imolatus est xp̄s:Uerūtamen p
cedit illud in significatione : quod factuz
est in die sexto. Sequitur quod gestuz est
die pasche:z licet aliqui putent in ipo die
pasche aperta esse monumenta:postq̄z re
surrexit xp̄us a mortuis:qui z ppter hoc
volunt eum vocatum ab apostolo:primo
genitum mortuorum. Sed si hoc est:qua
re nō hoc dixit euangelista:vbi agitur de
resurrectione ipsius:sed potius vbi dictū
est. Jesus autē iterum clamans voce ma
gna emisit spūm? An forte fatendum est:
tunc quidem fuisse aperta z quasi prepara
ta in diem tertium : vt ipsa apertione sua
aliquid designarent? Quid si prius edu

Lu.24

po.117.

Jo.20.

Lu.24

Matth. 17.

Matth. viii.

Colo.1.

cta sunt corpora iuxta illud ezechielis : z
adducta in vnum locū:z post resurrectio
nem dominī a mortuis excitata ? Potuit
enim deus si voluit z hoc facere qui facit
oia quecunq̄z vult in celo z in terra. Et
videtur apertio ista pertinere ad scriptu
ras veteris testamenti:aptio vero monu
mēti dominici.quod fuit nouum z exci
sum de petra:ad scripturam noui testamē
ti:quod eo tēpore cōditum est:z mox ap
tum:maxime cū in hoc loco scriptū sit:q̄
veluz templi scissum sit a summo vsq̄ de
orsum. Ubi enīz ista duo simul ponuntur
templū.s.z monumentum dñi. Templuz
q̄dem designat testamētum vetus:monu
mentum nouuz. Alias aūt pōt accipi pro
vtroq̄z:vtrunq̄z. Qō ergo eo die quo ve
lum templi scissuz est a summo vsq̄ deor
sum:z quo monumenta apta sunt : xp̄m
quē occiderūt impij:iusti clauserūt in mo
numento:licet z impij hoc ipsum volue
rint:sed altera intentione:q̄z prauа:signi
ficat profecto ea que gerunt in spū. Nam
z sancti euāgeliste:sepelierūt sub litera ve
ritatē que est in spū:occultando illam ob
tutibus impioruz:z iudei vsq̄ adhuc oc
cultauerūt z occultant eādē veritatē sub
eadē litera:nequando apiantur oculi eo
rū z videant lucem veram que illuminat
oēm hominē venientem in hunc munduz
z spiritalis intellectus quē ipsi odiunt ab
hystorie tumulo excitatus. Eo itaq̄z tem
pore conditum est nouum testamentum
quo scripture veteres aperiri cepunt. Sz
tū z hoc ipsum nō longe post apiri cepit:
z eius interiora patefieri credentibus:q̄
esse in eo mysticum intellectū:ab ipso eo
dē tempore quo gesta sunt:z primo sancti
apostoli quibus primitie spūs date sunt:
z post ipsos multi alij eodez docti spū per
ceperūt. Sed quid si mox apertum est te
stamētuz nouū? Num idcir co xp̄s q̄ late
bat in eo mox vt ascēdit de monumento
manifestus apparuit? Nōne manifesta ei?
apparitio vsq̄ ad vesperū ē delata? Quid
est aūt vsq̄ ad vesperū nisi vsq̄ ad tēpus
sextum? Ergo si de duabus aptionibus si
mul agitur:liquet q̄ sexta feria illa scōm
id quod seruat annuatim ecclesia:dierum
quadragesime:finis est:dies vero paschе
initiū festoruz paschalium. Significat au
tem in intellectu primo apertionē veteris
testamēti delatam esse vsq̄ ad xp̄m. Aper
tionē vero noui nō sic:sed ab ipso eodem
tempore viris spiritalibus propalata. Ue
rūtamen z si aptio facta est reuelatio tamē
resurgētis:diu māsit occulta:z quasi vsq̄
ad vesperuz:quo finis alicuius temporis
designatur dilata. Et hoc q̄dem secundū
eum intellectū qui ptinet ad secūdum sta
tum. Ceterum si de illo agitur intellectu
qui ptinet ad tertium statū:scrutari z pen
sare diligēter debemus:q̄ sicut in prefato
intellectu dies resurrectionis dominice si
gnificat initiū secūdi status:ita in eo itel
lectu qui ptinet ad tertium statum initiū
tertij quod erit post finē vel potius in fi
ne secūdi. Quod aūt nō mane ipsius diei:
sed ad vesperū reuelatus est xp̄s:significat
in fine secundi status:reuelandum esse eū
intellectū qui pertinet ad eundem secun
dū statū:in fine aūt tertij eum qui ptinet
ad tertiū. Ergo secundum hanc rōnem:
intellectus qui pertinuit ad primuz statū
tunc reuelatus est:cū xp̄s venit in mūdū
intellectus q̄ ptinet ad secūdum circa fi
nē secūdi status:intellectus qui pertinet
ad tertiū circa finem ipsius. Porro aptio
monumēti facta est doctoribus secūdi sta
tus:ab ipso secūdi status principio:z opz
fieri doctoriꝫ tertij a principio tertij. Nec
putādum aptionem monumēti z reuela
tionē domini pro eodem esse accipiēdum
q̄ aptio monumēti mane facta est:z ostē
sa discipulis:manifesta vero reuelatio xp̄i
vsq̄ ad vesperū dilata. Deniq̄z monumen
tum aperitur:aut velum scinditur:nec tū ad
huc dñs qui resurgit:ostēditur:cū intelli
git quidē discipulus veritatis:vacare secū
duz se superficiē litere z procedere ex ea spi
ritalem ac viuificū intellectum:nec tamē
ad hoc vsq̄ peruenit:vt ipsaz:sicut est spi
ritalis intellectus:veritatē percipiat. Re
uelatur autem alicui:ipse per semetipsum

Jo.1.

Jo.20.

xp̃s ieſus:cum nõ ſolũ qꝫ intelligit vacare literaz:verũetiã ip̃m ſpiritalẽ intellectũ aut aliter qꝫ eſt:cordis luminibus intuet. Et qꝫ ẽt circa mane ipſius diei apparuit idẽ dñs marie magdalene:ꝛ ceteris qbus ip̃e voluit:ſiue referaꝫ ad exordiũ ſecundi ſtatus:ſiue ad exordiũ tertij:qđ ait ioãnes fuiſſe in ſpũ in dñica die:ſane ꝛ vniformiter intelligi p̃t:qꝫ ꝛ tũc fuerũt quidã in ſpũ: qui ſcripturã teſtamẽti veteris ſpiritaliter intelligerent:ꝛ nunc ſimili modo erunt q dam in ſpũ qui intelligant iuxta hũc intellectũ:literã teſtamẽti noui. Sequit.

T.14 ¶ Et audiui poſt me uocẽ maguam tanq̃ tube dicẽtis Quod uides ſcribe in libro:& mitte ſeptem eccleſiis que ſunt in aſia.

¶ Querendũ eſſet cur ſe vocẽ quã audiuit ſanct⁹ ioãnes: poſt ſe audiſſe p̃hibuit? niſi patẽs eſſet ꝛ euidẽs cã rõnis. Cum.n. ea legimus in ſacra pagina que retro actis tẽporibus geſta ſunt:ꝛ per ea ſpiritale aliquid nr̃o intellectui intus lucere incipit: quaſi poſt dorſa nr̃a vocem ſpiritalẽ audimus. Eſt aũt vox:alia parua:alia magna. Parua eſt que agit de terrenis:magna q̃ loquitur de celeſtibus. Quocirca: vox iſta quam audiuit Joannes: magna eſt quaſi tube:qꝫ nequaq̃ agit de terrenis ꝛ trãſitoriis:ſꝫ magis de celeſtib⁹ ꝛ mãſuris:

Miſterium tube.

qꝫ forma vaſis huius quod tam in diuina pagina ce'ebre ac frequens eſt:vniuerſe ecclеſie ſancte dei:repꝛeſentat myſterũ. Eſt enim inſtrumẽtum ductile lõgum atq; ſonoꝛ inchoatum quidẽ ab arcto:ſꝫ in amplo productũ. Et lõgitudo q dez eius tenuis eſt:exiꝛus amplus:vniuerſum vero cõcauum:ꝛ ad cõcrepandũ formatuꝫ. Erit aũt typum predicatoꝛuꝫ eccleſie nõ eoꝛ tñ qui in xp̃o renati ſunt:ſed ꝛ eoꝛũ qui a ſeculo ſunt pp̃hetarum eius:que q dez a principio arcta ſunt in numero ꝛ occulta in voce vſq; ad tẽpoꝛa pp̃hetaruꝫ. Exinde vero largioꝛ ꝛ manifeſtioꝛ eſſe cepit:hoc ẽ a diebus oſee ꝛ Jſaie vſꝫ ad ioannẽ baptiſtam. Ibi denIq; dilatata:ꝛ cõſummata ẽ in apoſtolico choꝛo:vbi ꝛ ſonus eoꝛum in modũ tube grãdis effectus eſt: vt qꝫ temporis plenitudo aduenerat vox occulta ſupꝛa tectuꝫ veniret:ꝛ que paruo anguſtabatur populo:in gentium latitudinẽ funderet:completo in eis verſiculo illo:quem de doctoꝛibus veritatis:longe ante:pſalmiſta predixerat. In oẽm terraꝫ exiuit ſonus eoꝛum ꝛ in fines oꝛbis terre verba eoꝛum. Sane diſtinctionem illam quã a diebus pp̃hetarum prenotauimus nodus ille tube deſignat:a quo tuba dilatari ꝛ grãdeſcere incipit. Sicut.n.a nodo tuba maioꝛ efficit:ita a dieb⁹ oꝛie vbi nodus quidam inſertionis factus eſt:ad nouum initiãdum teſtamẽtum: ꝛ preconeſ xp̃i multiplicari ceperunt ꝛ vox illoꝛum plenius ad aures populoꝛuꝫ deuenit. Talem ergo vocem audiuit ioãnes: nõ paruam que celanda eſſet in p̃ucis: ſed magnam:publicã ꝛ manifeſtã:ꝛ que egreſſa a iudeoꝛ finibus:ad gentiũ plenitudinẽ p̃ueniret. Quod tñ ꝛ de vltima p̃dicatiõe q̃ erit in p̃ximo: itelligi p̃t:ꝛ qua i pſona ioãnis ordini quẽ ioãnes ipſe dſignat: inſexto angelo tubis canẽtium: dictũ eſt. Oꝛtet te iterum pp̃hetare: populis ꝛ gentibus:ꝛ linguis ꝛ regibus multis. Et hec qdẽ vt dicta ſunt:ita nõ incongrue accipi poſſunt:q̃uis ſit aliud magis pp̃riũ quod valeat tube noie deſignari. Scim⁹ qꝫ ſonum tube duo pariter operantur:tuba.ſ.atq; flatus. Et qđ per tubam que viſibilis eſt:niſi ſupficies litere:que quodãmodo cuꝫ legitur in libro videtur:aut qđ per flatum qui inuiſibilis eſt:ꝛ tamẽ emiſſus per tubam terribiliter ſonat:niſi ſpiritalis

talis intellectus:qui tã magna mala minatur reprobis:tam ingẽtia bona pollicet electis? Unde ꝛ mox ſubditur. Quod vides:ſcribe in libroꝛ:ꝛ mitte ſeptez eccleſijs que ſunt in aſia. Quod ſeptem eccleſie qꝫ bus ſcribit ioãnes in aſia eſſe p̃hibentur: licet eo modo quo ſuperius dictũ eſt intelligi queat:p̃t tamen ꝛ in bonam partem elatio accipi:quemadmodum ꝛ ſuperbia iuxta illud Jſaie pp̃hete. Dicetur vobis fortitudinem gentiũ comedetis:ꝛ in gloriam eoꝛum ſupbietis. Quod aũt vident ſancti ſcribunt in libroꝛ:qꝫ quicquid medi tãdo intelligunt:in libro cordis humani: lingue ſue calamo imp̃rimendo reponũt. Mittũt autem illud ſeptem eccleſijs que ſunt in aſia:qꝫ per eos qui verba dei viua eius retinere ſufficiunt ad vniuerſas electoꝛ pꝛogenies:que in ſeptẽ illis eccleſijs deſignate ſunt:ac ſi per epiſtolam delegatur. In tali ſe oſtendebat libro ſcripturare apoſtolus:qñ his quibus commiſerat verbũ dei:loquebatur dicẽs. Epiſtola noſtra vos eſtis ſcripta in coꝛdibus veſtris q̃ ſcitur ꝛ legiꝫ ab oibus hoibus:manifeſtata: qꝫ epiſtola eſtis xp̃i miniſtrata a nobis: ꝛ ſcripta nõ attramẽto:ſed ſpũ dei viui: nõ in tabulis lapideis: ſed in tabulis coꝛdis carnalibus. In tali libro ſcribebat Moyſes verba legis vt mitteret ea filijs iſrael: qñ ſecretius loquebaꝫ aaron fratri ſuo:vt ea ipſe qui erat eloquẽs. vniuerſe multitudini enarraret. Quod ergo vident ſancti ſcribunt in libroꝛ:ꝛ mittunt ſeptẽ eccleſijs que ſunt in aſia:qꝫ illis ſeptem ordinibus archanuꝫ quod intus penetrant ſacramẽtum exponunt:qui in ſeptez infraſcriptis eccleſijs que erant in aſia deſignatur. Pꝛo eo nãq; qꝫ nomina ipſa operibus ſingulorum ordinum ſpecialiter inquiſita reſpondent:ab eoꝛ expꝛeſſione auctoꝛ tacere noluit:ſed dicens. Quod vides:ſcribe in libro ꝛ mitte ſeptem eccleſijs q̃ ſunt in aſia: pꝛotinus adiecit ꝛ ait.

Esa.6.

T.15 ¶ Epheſo:ſmyrne: pergamo: tyathire:ſardis: phyladelphie:

T.16 & laoditie.

¶ Interpꝛetaꝫ autem epheſum lapſus: Smyrna:myrra:pergamũ diuidens coꝛnua:Tyathira illuminata. Sardis pꝛincipiũ pulchꝛitudinis: philadelphia ſaluãs hereditatẽ:laoditia vomitus: ſiue tribus amabilis. De ꝛ huiuſmodi iterp̃tatiões noiũm:ſingulis oꝛdinibus ſigillatim ꝓpoſuimus. Qualiter aũt eis ꝓuenIat:nunc quidẽ proſequi:ſupſedeo:vt cũ ad ſua locaverimus:fructuoſius explicemus:ſequitur.

¶ Et conuerſus ſum ut uiderem uocem que loquebatur mecũ: & conuerſus uidi ſeptem candelabra aurea.

¶ Vox p̃lata non patet oculis:ſed auribus audiꝛ:vox aũt q̃ ſine vocis ſtrepitu i coꝛdiuꝫ humanoꝛ penetralibus reſonat: a ſpiritalibus mẽtis oculis:ꝛ cernit ꝛ auditur. Quãuis qꝫ vocis noie p̃dicatoꝛ alicuis intelligi ſolet:nõ incõgrue p̃ vocem iſtam angelũ ip̃m qui hec loquitur:beatũ ſ. Joannem intelligere poſſumus: quẽ qdem qui p̃ſentes erãt audire nõ poterãt: nos aũt qui pro curſu tẽporis in anterioribus ſumus eo modo illũ audire ꝛ ſentire cõcedimur:quo ea que iudeoꝛũ populus ſpũaliter audire non poterat:xp̃ianus in aduẽtu xp̃i audiuit ꝛ intellexit. Cõuertimur aũt vt videamus vocẽ que loquitur nobiſcum:qꝫ dum parũ quid de ſacra ſcriptura gratia illuſtrati percipimus:mox inuitati a ianitoꝛe:ad ſtudiũ cõuertimur lectionis:vt ea que ſupꝛa nos ſunt contemplari poſſimus. Et que ſunt illa? Septem cãdelabra aurea ꝛ ſeptem ſtellas ꝛ euꝫ qui habet ſeptẽ ſtellas in dexꝛtera ſua:ꝛ ambulat in medio ſeptẽ candelabroꝛ aureoruꝫ: xp̃s:vꝫ:ꝛ mẽbra ſua pro qbus facta ſunt oia que in mundo ſunt:celum.ſ.ꝛ mare⁹ ꝛ arida:ꝛ qcquid celi ambitu continetur. Si ergo vocẽ iſtã audimus:multũ eſt qđ videre cõcedimur:qñ qdem p eã illud videmus:pp qđ viſibilia oia ꝛ iuiſibilia facta ſunt:itelligẽtes opa ꝛ opificẽ:domũ:ꝛ

cõditorem ipsius differentias mãsionum
z eoz qui sctificat z letificat illas. ¶Oia gp
pe magna opa dei: q̃ a primo aduẽtu dñi
vsq; ad vltimuz futura erant: scripta sunt
sub occulto enigmate in volumine istoꝛ: ita
vt ad scie plenitudinem sufficere posse cre
dendum sit. Siquis vocis huius archa
na penetrare sufficiat. Et cõuersus (ingt)
vidi septẽ cãdelabra aurea. Quod in moy
se p vnũ candelabruz: hic in psenti loco p
septem candelabra figurat. Nec mirũ: ha
bet. n. vnaquęq; ecclesiarũ septez oꝛdines
istos de quibus in suis locis agetur: q̃buis
ad questionis huius nodũ sufficienter sol
uẽdum: sufficiat simplex causa rõnis: quã
do quidem candelabrũ illud hastile: vnũ
septem autem calamos habuisse legatur:
ita vt ad sptẽ lucernas cõtinẽdas vnum
ipsum sufficeret: ista vera dum tale aliqd
de ipsis nõ dicitur nequaq̃ vt illud mul
tiplicia: sed simplicia magis fore credun
tur. Aurea vero esse dicunt: q: pura sunt
cordi iustoꝛ que sibi ad inhabitãdũ xp̃s:
gratie sanctificat largitate. Abhoꝛret eniz
omne falsum qui dei veritas est: abhoꝛret
omne fictuz qui simplicis genitoꝛis est fi
lius. Habitat autem inter illa: sicut conse
quenter ostenditur.

T.17 ¶Et in medio septem candela
brorum aureorum similẽ filio
hominis uestitum podere.

¶Sed quid sibi voluisse dicimus: q̃ vni
genitus dei filius: quem ioãnes in mae
state conspicit: nequaq̃ filius hois: sed si
milis filio hois esse dicit: nisi q: tãta (posi
tus in regno diuinitatis sue) ꝑteminet cla
ritate: tanta maiestatis gloria sup angelos
fulget: q̃ quõdam ꝓpter hoies ab angelis
extiterat minoratus: vt sicut in eo aliquã
do diuinitatis sue gloriam occultabat hu
manitas: ita nũc humanitatis eiꝰ abiectio
exinanita a maiestatis sue gloria: z a splen
doꝛe summe lucis: velut absoꝛta esse videa
tur? Ut enim aliq̃s semetipsuz exinaniuit
formã serui accipiẽs: ita nũc forma ipa ser
uilis a maiestate glozie exinanita est: vt ni
hil in eo suspitionis remaneat: quo verus
dei filius minus esse credat. Unde z per
apostolum dicit. Et si cognouimus xp̃m
scõm carnẽ: sed nũc iã nõ nouimus. ¶Do
test tũ imo z dz alio mõ itelligi: cur nõ ait
filium hois: cz similẽ filio hois. Loquens
apostolus de corpoꝛe xp̃i: q̃d est ecclesia: q̃
sumus nos: post multa q̃ de mẽbris singu
lis spãliter dixerat: adiecit z ait. Donec
occurramus oẽs in virũ pfectũ: in mẽsu
ra etatis plenitudinis xp̃i. Si ergo mem
bra xp̃i q̃ describunt a paulo. nõ simplici
ter illa mẽbra itelligẽda sunt: cũ q̃bus na
tus est ꝑ nobis de virgine: sed agmina iu
stoꝛ hoiuz: q̃ in tenebris eius carnalibus
designant. Liquet q̃ is qui ioãnes vidit
in spã: nõ ipse simpliciter filius hois itel
ligẽdus est: sed ille qui ipse filius hois in
humilitate designat: ipse: vz: xp̃s iesus: q̃
caput est oium cuz mẽbris suis: ac p hoc
nõ ipse solus: sed ipse cũ mẽbris suis hoc
est: simul caput z membra. Qui bñ quoq;
vestitus podere esse phibet: q: z ipse pro
nobis carnẽ idutꝰ: factus caro: z nos ean
dẽ carnẽ ineffabili sacro accipiẽres eodez
nouo hoie induti sumus: nam irũ: q: ipse ẽ
iustitia nostra de qua legit. Sacerdotes ps.131.
tui induant iustitia. Jn poderis ergo idu
mẽto caro eius virginea designat: in q̃ ꝑ
mũdi salute sacerdos factus est in eternũ:
vt q se semel ꝑ nobis obtulit: sacrificiũ p
pcõ in viuẽte ac resurgẽte coꝛpe eternuz
ꝑ nobis offerat sacrificiũ laudis: q: dignũ
eẽ deo sacrificiuz: docet deus ipse q̃ dicit.
Sacrificiũ laudis honorificabit me: sit q;
iuxta ioãnis hui⁹ in epistola sua vocẽ: ad
uocatus noster apud pfez: z ꝑpciatio ꝑ
petis nris. Genus hoc vestimẽti: tunica
linea esse dr: qua solis sacerdotibus filijs
aarõ (de quoꝝ stirpe ex parte vna: natus ẽ
xp̃s) vti licitũ erat: in typo haud dubium
sacerdotis eiusdẽ de quo in libro psalmoꝝ
dr. Jurauit dominus z non penitebit eũ: ps.109.
tu es sacerdos in eternum secundum oꝛdi
nem melchisedech. Sequitur.

¶Et precinctum ad mamillas T.18
zona aurea.

¶Precincto zõe auree ad mamillas: iter
ne custodiã castitatis designat q̃ mẽs spũa
lis viri strigẽda ẽ: ne hãc iuxurie fluxus p
imũdas z illicitas cogitationes dissoluat.
Ad hoc. n. ꝑcessit caput vt sequanf mem
bra. Est aũt possibile si ab ipso cũ fiducia
postulaf: q̃ dicit. Sine me nõ potestis face
re gcq̃. Talẽ (ingt apostolus) hr̃e nos de
cebat sacerdotẽ q̃ esset inocens: ipollutus Heb.7
z segregatus a pcãtoꝛibus. Talẽ ingt z taz
decoꝛi: qui z corpus possideret virgineũ
z intemerate coꝛruptionis macule feditatem
nescireꝛ: sicut inter multa q̃ cenãtib⁹ apo
stolis locutus est: sibi ipsi sicut veritas q̃
ipse est testimoniũ phibuit dicẽs. Uenit
n. ꝑnceps mũdi huius z in me nõ hz qc/ Jo.14.
q̃. Sz hoc sicut iã diximus: nõ tã ꝓpter ipz
q̃z ꝓpter nos scripta sũt: vt q̃lis debeat eẽ vi
ta sacerdotis: nõ eiꝰ dico: q̃ iuxta vocẽ ꝑ/
phẽi a rũ exterius datus ẽ: vt mãducet
ibi pcã populi: hz eiꝰ q̃ iuxta ipz ad iterio Exe.4.
ra pduci: vt degustet q̃z suauis ẽ dñs: exẽ
plo magis tacite oñderef q̃s verbis. Sciẽ
dũ vo duplicẽ eẽ custodiã castitatis: quaꝝ
altera: in zona xp̃i designata ẽ: nimiꝝ q: z
ioãnes baptista zonã habuisse describitur.
Uterq; ergo hũit zonã: z minister z dñs
sed ille pelliceã: iste aureã. ille circa lũbos:
iste ad mamillas. Simili mõ vterq; mel
comedisse legit: hz ioãnes siluestre xp̃s do
mesticũ. Qd bñ tacite itelligit: dum nõ si
cut z illud siluestre fuisse memoraf. Sed
nec alterius dissimilitudo vacare a myste
rijs credẽda ẽ: cũ vtriq; locustas: ille: iste pi
scẽ assuz comedisse legaf. Si ad ipa tudeo
rũ z gẽtiũ: zonaꝝ escarũq; distãtiã referẽ
da ducimus: patẽs ẽ cã rõnis. Dis gppe
terrena iustitia exinanitur z deficit: vbi ce
lestis iustitia reuelatur. Sz z magnus ille
moyses absẽdit faciẽ suã: vbi facie reuela
ta loquif q̃ de celo descẽdit. Unũ z ioãnes
ipse cuius iter natos mulierũ: maioꝛ non
fuit: sciẽs creditã sibi dispẽsationẽ myste
rij z q̃ ipse iustitiã legis que de terra est:
christus autem spiritalẽ iustitiã: que de ce Jo.3.
lo est: designaret. Qui de terra est (in
quit) z de terra loquitur: qui autem de
celo venit sup oẽs est. Jn ioãnis ergo zo
na vel esca: iustitia testi veteris designata
est. Jn zona siue esca xp̃i iesu: iustitia testi
noui q̃ de celo descẽdit: q̃buis in eisdez re
bus duas vitas ecclesie assignare possim⁹
actiuã. s. z cõtemplatiuã quarũ vna q̃ pce
dit tpe meritis impar est: altera q̃ sequit:
dignitate ꝓfert. Quatecũq; n. ioãnes ꝑse
ctiõis fuerit: cõpatus tũ xp̃o: imꝑfectꝰ ap
paret. Et ĩõ cũcta eiꝰ mysteria imꝑfectio
nẽ demonstrãt. Jnfirmoꝝ est ergo hr̃e zo
nã circa lũbos pelliceã: q̃ vtinã nõ deesset
illis: q̃bus dr: Sint lũbi vestri pcincti: p
fectoꝝ aũt oium z maxie monachoꝝ: ha
bere zonas aureas ad mamillas: q: illis ali
quid est: si corpus ipollutũ custodiũt: istio
pene nihil: nisi habeat z mũditiã cordis.
Sufficit illis cibus locuste: q̃ rarã z inter
pellatã lectionẽ designat: istis necessaria ẽ
iugis lectio quã significat piscis: vtiq; fi
cut ajal nutritũ in ags. Recte aũt in locu
sta interpollata lectio: aut meditatio: in pi
sce ꝑtinua designaf: q: ille eleuatus a terra Lu.11.
moꝝ cadẽs deficit in volatu: iste aq̃s ma
ris ifatigabiliter puolat. ¶Mel quoq; filue
stre quale cũq; in diuinis cultibus delecta
tionẽ designat: mel aũt domesticuz: nõ q̃
lemcunq;: sed perfectam z integram: ni
mirum quia ille solus intelligit: quam
magna sit multitudo dulcedinis dei sui: ps.30.
qui se per excessum mentis deserit: z spe
tis omnibus que mundi sunt: sola cele
stia concupiscit. Bene autem duo ista vel
illa pariter iuncta sunt: locusta. s. z mel fil
uestre: seu etiam piscis z fauus mellis: q:
due sunt speciales intelligentie circa quas
fidelis anima occupari debet. Scientia sci
licet exteriozum que infra est: z sapientia
interiozum: que desurſum est: z que velu
ti ros mellifluus de supernis descendit.
Horum primum specialiter spectat ad fi
lium qui carnem accipere dignatus est.
Secundum ad spiritum sanctuz qui hoc
non fecit. Sed in die penthecostes facto
repente de celo sono descendit super eos
qui habitabant in vnum. Re vera si
cut vnguentum de capite quod de//

scendit in barbaz:barbã aaron:ꝛ sicut ros hermon qui descendit in montem syon. Quare aũt primum ad filium qui ꝓprie dictus est sapientia patris? Dictũ est:propter assumptã formaz mortalitatis nostre vbicũqz simul ponunt duo talia:quorum alterum altero maior sit:quod minus est ꝛ despectius:refertur ad xp̃z qui habet in seipso cui possit referri. Quod dignius ꝛ clarius:ad spũm sanctuz. Vnde est illud.

Mat.12 Quicunqz dixerit verbũ cõtra filium hominis remittet ei. Qui autem dixerit contra spũm sanctum:nõ remittetur ei:neqz in hoc seculo neqz in futuro: Nõ eniz põt ob hoc filius putari minor:i hoc q deus

Jo.16. est:cum dicat ipse de spũ sancto. Ipse me clarificabit:qz de meo accipiet. Dz plane hoc de ipso spũ putari posset:si ipe magis q̃z filius humanam substantiã accepisset. Eo enim ipso spũs sanctus minor esse filio putaretur:quo dicere ipse non posset de filio qõ põt ipse filius dicere de spiritu sancto. Ille me clarificabit qz de meo accipiet. Quare autem non posset hoc dicere

Jo.7. spũs sanctus? Quia veritas est ꝛ omnis vt ait dominus qui querit gloriam eius qui misit illum:hic verax est. Neqz enim filius de substantia spũs sancti:sed potius de substãtia patris spiritus sanctus de substãtia patris ꝛ filij. Quia vero sic est de patris filijqz substãtia:vt tamẽ minor eis nõ sit placuit filio accipere sibi in mysterijs: partem inferiorẽ:non tñ vbiqz:sed alicubi:nec vt ipse putetur minor:qõ esset ipsi spũi derogari:si a se minore ipse procederet:sed vt ipse eidem filio equalis esse credat. Preterꝛ quoqz pisces:locuste ꝛ ptio ꝛ mysterio:qz locusta i sola terra residet:qõ est inferius elementum:ꝛ vix nisi coactus paululum a terra semotus: mox iterum sessurus consurgit:ꝛ hoc ipm in arido: ꝛ non in aqua. Qui enim aut sanctarũ scripturarũ notitiam:aut legẽdi consuetudinem nõ habent:terrenis desiderijs vehemẽter incũbunt:ꝛ si quãdo compellũtur surgere:diu in alto stare non pũt:qz q̃ eos in alto sustineat assiduitatem scripturarũ nõ habẽt. Eodem modo ꝛ in zonis:maxima distantia est. Quod.n.inter zonas pelliceas:ꝛ zonas aureas interest:hoc differt inter corporis castitatem ꝛ mentis. Ibi.n. exterior hic interior homo:a carnalibus illecebris custoditur imunis. Ibi cum ad iutorio dei liberum opatur arbitrium:hic operator est ipse deus:qui creator est omnium:zona ergo aurea:virtus est interne mũditie:firmũ ꝛ incõcussum castitatis ꝓpositum spãlis. Dissimilis est autem huic zona pollicea:in perseuerantia: in colore: in pretio. Illa enim cito deficit ꝛ in breui consumitur vetustate:hec in nouitate sui cõseruatur diutius:qz aurũ nature imputribilis est. Illa deformis ꝛ vilis est:hec inter pretiosa mundi:carioris est pretij. Sic quãtacũqz sit corporalis iustitia:cõparata spũali:vilescit qz põt carere spũali:q gloriat imunditia carnis:nõ põt nõ habere corporeaz: qui gaudet animi castitate. Si autem qui custodiẽs initialia bona:ad ea que ante sunt ꝓ viribus inardescit:si priꝰ egredit de hac luce:q̃z pueniat ad id quo tendit:desperandũ nõ est:qz quod in hac vita non accepit: consequetur in altera. Ꝓo eo nãqz assumpto itinere non respexit retro:ꝛ quantũ in se fuit:nõ substitit: sed festine perrexit: querens imperfectus accipere qõ perfectoꝛ est ꝛ adhuc grauatus mole carnis: perfectionis sue tẽpora preuenire iustus est ꝛ bonus deus qui suscipiat illum:cuius est ꝓpriũ nõ tam opa acceptare q̃z fidez. Qui vero sic in corpore militat vt gressum figat: sufficere sibi posse existimans q carne sola continens est:parui pendens spiritualem iustitiam: ꝛ munditiam cordis:stultus est:quia ꝛ illud quod perpetuum est: percipere non est dignus:ꝛ illud necesse est vt amittat in quo inaniter gloriatur. Corporalis ergo exercitatio admodicũ vtilis est:spiritalis ad oia ꝓmissionẽ hñs vite eius q̃ nũc est ꝛ future. Nõ.n.ait dñs. Beati q corpore mũdi sunt:q̃z beati mundo corde:qm̃ ipsi deum videbũt. In pelle ergo splẽdor non est:in auro est:qz illis deum suum videre

Mat.5

concedit̃:qui zonis aureis circa pectora muniuntur:qui fulgore sapiẽtie qua pascũtur:ad celestia cõtẽplanda ꝛ seruanda trahuntur:ꝛ quasi potestate regia:immundas a seipsis cogitationes abiciunt. Si ergo de pretio zonarũ agit̃:patet causa quãdo quidez zona pellicea sola necessitate quis vtitur: zona vero aurea voluntate:quia aliud est timore pene corporali resistere passioni:aliud amore glorie proposituz spiritalis munditie totis mentis nisibus diligenter amplecti. Vt autem hoc a fortiviro virilis quippe fortitudo necessaria est: viriliter ac strenue seruari queant necesse est vt mens eius:sanctis ꝛ deo dignis meditationibus implicet. Alioquin vt ruat:

iudi.16 necesse est:qui abraso interiori capite:fortiter se posse agere:ꝛ in voto stare presumit. Quid est abraso capite:ꝛ ad qd dixi? Abraso capite:cõtra luxuriã belluz agere: est sine sertaruz meditatione scripturarum ꝓpositũ castitatis interne:quod non parui est laboris:assumere. Hoc nec idiota ipse facere prevalet:cui donum istud concedit̃ vel ex parte:qz ꝛ si legere elementa mutata nõ nouit:illud tñ quod a doctoribus audit:secum inde sinẽter ꝛ tacite ruminare

Sanson non cessat. De ruina Sansonis.

Vt autem abrasi capitis mẽtionẽ faceret̃: triste me Sansonis mysterium: sed satis necessarium exempli causa prouocauit ad hoc. In cuius qdem capite consecrato do-

iudi.16 mino:septem crines fuisse leguntur:in q bus cũ esset nazareus dñi:in typo cuiusqũqz fidelis qui ex proposito cõtinẽter viuit:spũs dñi quiescebat:a cuius cõspectu rumpebantur vincula fugabantur hostes ꝛ pro nihilo ducebantur emulorꝫ insidie. Vbi autem crines abrasi sunt:recedente a se spũ:superatus est miles: qz sicut ceteri hoiuz ifirmus effectus ẽ. Nõ aũt hec scripta sunt vt in eisdẽ capillis spũs fortitudinis fuisse credatur:aut q spũs inuisibilis: in reb⁹ isensibilib⁹ delectet:sed qz ille in eisdem crinibus designabant virtutes:in q bus spũs sancti gratia a mẽtibus percipitur ꝛ sentitur humanis. In septem ꝛ eniz crinibus:septẽ virtutes animi que nobis in natura donate sunt designantur:in quibus ac si in cereis vasis mella:septem dona spũs requiescunt:sine quibus forte aliquid agere:fragilitas humana nõ potest. Que recte quoqz:nõ capillis:sz crinibus assimilata sunt:qz tam multiplex est:ꝛ q̃si permixta singulorum assertio:tam multa de singulis meditantibus sup ipsis occurrit:vt ea vix lingua exprimere: vix calamus scribere cõprehẽdere queat. Caput ergo Sansonis cõsecratum dño:animum cõtinentis designat:qui dum bona naturalia gratis ꝛ ipsa data custodit:dona spiritus sancti:quasi bonus hospes heredi-

Gal.5. tat. Impugnatus est sanson a femina meretrice:impugnatur ꝛ hic quottidie a carne peccati in massa vtiqz peccatrice: ꝛ in primo quõdam peccatore:ꝛ iustitie deseretore corrupta. Quippe qz ꝛ si debituz eterne mortis in baptismate soluit̃:non illico tamen a penis omnibus ꝛ luxurie stimulis homo morti obnoxius liberatur: quia adhuc caro concupiscit aduersus spiritum: ꝛ spiritus aduersus carnem. Datur primo gratia vt bonum velimus: deinde vt possimus quod volumus: ꝛ tamẽ importuna eua a serpente seducta stimulare viri animum ꝛ blanditijs impugnare nõ cessat. Et primo quidem suggestione preuenit occupãs animuz cogitationibus vanis:simplicibus tamẽ ꝛ quasi sine dolo ꝛ nec dum inhonestum aut impuruz:aut indecens aliquid ostendẽtibus:veluti si occurrat aio cogitare de muliere q pulchra sit in simplici corde:ꝛ nec tamen duz tale aliquid quod delectet:aut quod turpes motus exciter suspicati. Hec sunt prima Sansonis vincula:hec prima mulieris impie deuitanda ligamina. Deuitãda

Sisonis prima vincula. sunt inq̃z:hec ligamina:ꝛ si cito ꝛ facilime rumpi queant:ne forte insolescat mulier ꝛ maiora presumat. Secundo si negligunt̃ prima:apponuntur secundaria:tãto deteriora priorib⁹:quanto per ea rigor animi eneruatus molleſcit. Sane suggestionẽ simplicem immunda cogitatio co-

mitatur. Que si sola cũ illa est: inficit quidem: sed non proficit: q; fortis adhuc animus minatur femine ⁊ eius execrãdis precibus viriliter contradicit. Rũpunt ergo ⁊ hec vincula: q; adhuc pliantı militi fortitudo spiritalis assistit. Si autem demulcenti se femine: vir miser assentit: si carnali delectationi mollis ⁊ fessus animus copulatur: si imunde titillationi non solum: non restitit sed annuit. tam tunc cum quodam litio capilli plectuntur ⁊ eisdem circũligatus: clauus solo infigitur mẽtis terrene: q; pmixtis bonis cogitationibus cũ malis: clauus quidam concupiscentie in terrena illa anima radicem figit: quã nisi prius eduxerit anmisu quo preualet: agere iam fortiter: vt pro primo ⁊ secundo non põt: q; veluti lesis crinibus cogitationum sanctaꝝ: ex parte: illi spũs: non ex toto assistit. Unde ⁊ in premissis duabus pugnis a principio excitato a somno describit spiritus affuisse: hic nõ a pricipio: sed postq; a terre viscere clauus eductus ẽ. Sane in quarto bello: non iam crines capitis perplexi litio: sed abrasi leguntr: propter quod ⁊ stare nõ potuit. Cum. n. vsq; adeo preualet delectatio prava vt ex corde dormientis militis: sanctas ⁊ deo dignas cogitationes excludat: cecatur miser a philisteis ⁊ portatur in gazam: puuatur libertate arbitrij: vt iam non ei liceat quod libet: q; presto sunt qui rapiãt: ⁊ presto non est qui eripiat. Quia vero triste Sansonis mysterium in typo miserorum editum occasione capillorꝝ ipsius exponendum assumpsimus: vt q; timenda sit ruina viris perfectis: corporalis ille casus Sansonis terribiliter moueat: libet amodo cuꝝ letitia ad nouum nostrũ Sansonem: cuius caput ⁊ capilli candidi sunt: mentis gressibus redire: ⁊ eius triumphalem gloriam in exẽplum accipere. Nam sequitur.

Tertia vigilia

Quarta vigilia

T. 19 ¶ Caput uero eius & capilli erant candidi tãquam lana alba & sicut nix.

¶ Quare caput eius ⁊ capilli albi esse dicunt? nisi q; sanctus est ⁊ innocẽs vnigenitus dei: q; ẽ caput eccle: vtpote ex quo oia membra corporalis eius totius vnã sanctitatis perfusa sunt: cuius cogitationes munde sunt: ⁊ iudicia vera iustificata in semetipsa. Unde ⁊ ex pſona dei patris p. p phetaꝝ dicitur. Non. n. vie mee vie vestre neq; cogitationes mee: cogitatiões vestre q; sicut exaltati sunt celi a terra: ita exaltate sunt vie mee a vijs vestris ⁊ cogitationes mee a cogitationibus vestris. Tanq; lana alba: inquit ⁊ tanq; nix. Sunt quedam naturaliter: quedam accidẽtaliter alba. Naturaliter: vt lana alba ⁊ nix: accidẽtaliter: vt paries dealbatus. Q: ergo deus omnipotens: naturaliter iustus est: homo accidẽtaliter: dicens capillos dñi esse candidos: naturalem albedinem in exemplũ accepit: vt naturaliter deus omnipotens iustus esse credat: non accidentaliter sicut homo. Quippe q: ⁊ si homo xps ẽ: nemo tamen summe bonus nisi solus deus: pater vtiq; ⁊ filius ⁊ spũs sanctus: sola ipsa trinitas vnus deus. Qõ si septem crines Sansonis: virtutes naturales vniuscuiusq; nostrũ designant quid per capillos xpi: q; albi sunt nisi dona spũs sancti intelligim⁹? Aut si ad eius humanitatem referendum est: quicqd exempli causa in hoc loco describitur ⁊ nequaq; manifesta diuine: que admiranda est: potius q; imitãda: sed humane potius est ascribẽduꝝ nature in qua nobis dux itineris factus ẽ: inphilonunus tũ iustitia eius lane albe aut niui similis esse phibetur: q; non ex bonitate cõmutabilis nature: sed ex virtute incommutabilis deitatis actum est: vt tanta illa perfectio spiritalis iustitie inseparabiliter esset in eo: apostolo attestante qui dicit. Factus est primus Adam in animam viuentem: secundus Adam in spũm viuificãtẽ. Et iterum primus homo de terra: terrenus: secundus homo de celo celestis. Quod si potius naturales virtutes: q; spiritales gratie in capillis ipsius candidis accipiendi sunt: liquet q; eisdem mediantibus in eo dona spiritus requieuerunt: sicut iam lõ

ps. 18.

Esa. 55

1. cor. 15

1. cor. 6.

Esa. 11. ge antea: sanctus predixerat Isaias. Egredietur virga de radice iesse: ⁊ flos de radice eius ascẽdet: ⁊ requiescet sup eum spũs domini: spũs sapientie ⁊ intellectus: spũs consilij ⁊ fortitudinis: spũs sciẽtie ⁊ pietatis ⁊ requiescet sup eum spũs timoris domini. Quocirca vigilanter pensandũ est: q; sicut ad imaginem dei creata aia: trinitatis que deus est: similitudinem gerit: ita septem virtutes naturales que in ipsa sunt: septem donorum spiritus sancti imaginem tenent. Ut enim trinitas deus: animam iusti viri presidendo inhabitat: ita septem dona spiritus in naturalibus virtutibus anime vt similes in similibus requiescunt: sequitur.

Joa. 14.

T. 20 ¶ Et oculi eius uelut flamma ignis & pedes ei⁹ similes aurichalco sicut i fornace ignis ardẽtis.

¶ Si Sanson amissis crinibus: etiaꝝ lumina perdidit: sequens est: vt noster Sanson: cuius caput ⁊ capilli cãdidi sunt oculos habeat sicut flãmam ignis. In oculis: contẽplatiua vita: in pedibus gressus operis designatur. In vtraq; ergo vita xpi: igne spũs sancti accensa est: q; non solum in illis membris gratia spiritus sancti diffusa est: que ad otiuꝝ ⁊ quietẽ vocata sunt vt in conspectu dei sui contemplãdo assistant: verumetiam ⁊ in illis qui exterioribus ministerijs deputant: q̃uis tanta inter vtranq; vitam differentia sit: q̃ta inter pedes auricalco similes in camino ardenti: ⁊ oculos similes flãme ignis. Sicut enim aliud est: esse simile flãme ignis: aliud esse simile rei manenti in igne: ita aliter actiue vite: aliter contemplatiue spũs sancti gratia presto est. Sicut aliter in corpore iusti aliter in anima que spũs est: in circũscriptus idem spiritus (qui deus est ⁊ charitas) requiescit. Licet enim iustoruꝝ corpora: templa sint spũs sancti: nõ tamẽ corpora deum sciunt: sed anime quia sicut animabus corpora: ita iuxta illud sancti pape Georgij: nõ rez similem: sed dissimilem dico animas electorum hominum: spiritus omnipotentis dei infundendo vificat. Sunt ergo oculi Christi velut flãma ignis: pedes vero eius similes auricalco: sicut in fornace ignis ardentis: quia ⁊ hi qui donãte ipso: gratiã cõtemplandi p cipiũt: lumine sapiẽtie perfusi ⁊ igne charitatis accensi sunt: ⁊ hi qui per eundem spũm: donuꝝ patiẽtie perceperunt: per innumeras afflictiones quas patiendo sustinent: ac si aurũ in fornace puriores fiunt. Quia vero sunt nõnulli qui ad vitam cõtemplatiuam anelant: atq; hoc non ex charitate sꝫ ex vanitate procedit: quod est iuxta moysen albuginem habere in oculo: qualis debeat esse intẽtionis oculus: ⁊ q̃ flãmeus visus eoꝝ qui ad hanc gratiaꝝ domino inuitante festinãt: exemplo oculoꝝ xpi demonstratur cum dicit. Et oculi eius sicut flãma ignis. Sꝫ ⁊ vite actiue probatio in tẽptatione est: sicut per quendã sapientem dicitur. Ulasa figuli probat fornax: ⁊ homines iustos temptatio tribulationis: Unde ⁊ p apostolum dicitur. Unuscuiusq; opus quale sit ignis probabit. Et hoc quare? Quia nonnulli dum de opere suo quod faciunt: inaniter gloriantur: nequaq; aurum: aut argentum aut lapides pretiosos superedificant: sed ligna: ferrum: stipulam: que diu stare nõ possunt: ideoq; i camino futuro examinandi sunt: qui ex hac vita sine flagello: nec tamen sine causa flagelli transierunt. Ad iustum ⁊ enim spectat iudiciuꝝ (vt qui non pepercit innocenti vnico) flagellet omnem quem recipit: flagellis obnoxium adoptiuum. Hoc ergo modo pedes Christi in camino tribulationis examinati refulgent: q; tamen vt pati valeant: non aliunde habent: quam de celi virtute. Ut enim ex se anima nihil habet: ita ⁊ siqua illi bona naturalia data sunt: ac si extincte lampades egent lumine: vt per ignem sancti spiritus qui de celo descendit: ignem qui examinat tollerare sufficiat. Unde enim credit igne illũ sustinere potuisse Laurentius nisi ex igne spũs sancti: qui eius interioꝝ reple/

Ecc. 27

1. cor. 3.

Heb. 12

uerat? De quo nimiruꝫ igne in cãticis cãticorum dicitur. Fortis est vt mors dile/
Cãti.8. ctio. Dura sicut inferus emulatio: lampa/des eius: lampades ignis atq; flãmarum: aque multe non potuerũt extinguere cha ritatem: neq; flumina obruerent illã. Dic itaq; ignis est: qui supat ignez: sicut in tribulatione posita per vocẽ Hieremie log/tur ecclesia dicens. De excelso misit ignẽ in ossibus meis ⁊ erudiuit me. De excel/so quippe mittit dñs ignem in ossibus ecclesie ⁊ erudit illam: qz que posita in pace plerunq; lenitatibus inseruit nolens se ipsam erudire ⁊ digna castigatione affligere: vt apprehendere: vel coacta: queat di/sciplinam iustitie: iusto dei iudicio flagel/latur. Quasi enim de celo ignis mittitur ad erudiendã ecclesiam: cum is qui ꝓ modo culpe delinquentem flagellat: ꝓ modo flagelloꝫ patientiam celitus adminis/trat. Siue ergo cum petro sequimur dominum: siue cuꝫ ioanne contẽplationi vacamus: siue inq; illaz vitam tenemus que corpori xpi ascribit designata in pedibus: siue illam que oculis mentis eius magis cõgruit cuius propie oculus qui lumen est corporis: similitudinez gerit: qñ deus quem cõtemplatur animus: vtiq; lumen est: vtrũq; donum dei est: vtrunq; gratia: qz sicut ab illo in nobis est: vt similes esse possimus flamme ignis contemplãdo celestia: ita ⁊ ab ipso vt possimus sustinere pressuras: ⁊ ob amoreꝫ veritatis passionẽ subire. Ceteruꝫ qz natura nostra in primo vitiata parente: veluti de auro puro in auricalcum versa est: ⁊ ipse xps ꝓ similitudine: ⁊ nos ꝓ veritate carnis peccati in camino tribulationis excoquendi sumus vt possimus ad antiquam illam puritatẽ redire. Sequitur.

T.21 ¶ Et uox illius tanq̃ uox aquarum multarum.

¶ Tanq̃ vox aquarum multarum vox xpi est: qz sicut pluuie multe: sono multiplici concorditer sonant: ita cum tã multa sint: diuine auctoritatis eloquia: tam multi ⁊ tam semoti ab inuicem sacrorum voluminum tractatores in quibus loquitur xps: in vna tamẽ veritatis sententia: ⁊ vno sermone charitatis: quod est consummatio mãdatoꝝ: cõueniunt. Sed ⁊ sicut sonus inũdatis pluuie: aut ipetus fluuiorum per alta precipitia ad loca humiliora manẽtium: longius auditur: ita predicatio xpi audita est in finibus orbis terre: sicut de sanctis predicatoribus per psalmistam dicitur. In omnez terrã exiuit sonus ps.18. eorum: ⁊ in fines orbis terre verba eorum. Hec est illa pluuia voluntaria quam segregauit deus hereditati sue: de qua in epistola ad hebreos per apostolũ dicitur. Terra hb.6. sepe venientem super se bibens imbrem ⁊ germinans herbam oportunam illis a q/bus colitur: accipit benedictionem a deo: proferens aũt spinas ac tribulos: reproba est ⁊ maledicto ꝓxima: cui⁹ ꝓsumatio i cõbustiõe veniet. Terra sane q̃ accepta pluuia ꝓ herbis: profert spinas: maledicto est ꝓxima: qz qui xpi predicatiõe percepta: fructuꝫ iustitie proferre negligit: restat vt de accepta verbi pluuia: grauius in fine iudicetur. Sequitur.

¶ Et habebat in dextera sua septem stellas: & de ore eius gladi⁹ ex utraq; pte acutus exibat. T.23

¶ De septem stellis in suo loco dicetur: hoc est: cum de septez angelis tractare ceperimus. Gladius vero acutus qui ex ore xpi exibat: ipse est gladius spũs: quod est verbum dei. Qui idcirco ex vtraq; parte acutus esse dicit: qz sicut de eo pie quodãmodo cõqueritur sctus iob. Justum ⁊ Job.9. impiũ ipse consumit. Consumit enim iustum ne de bono opere glorietur: ⁊ bonuꝫ quod opatus est: eleuatus inaniter de iustitia: perdat. Unde ⁊ per eundem dicit. Propter superbiaz quasi leenam capies me ⁊ conuersus mirabiliter me crucias: etiaz sine causa. Consumit vero ⁊ impium: ne perseueret in malo: ⁊ de clementia temporali qua superbe ab vtit: ad eternum supplicium rapiatur. Consumit autem illos

ex ea parte: qua: aut male viuunt: aut male viuere possent: vt desinãt in eis q̃ male sunt: aut esse possent: ⁊ maneat in eis qđ dei est: rectitudo ⁊ veritas. Debẽt quoq; hoc ipm imitari doctores: ⁊ hi quibus regiminis cura commissa est: diiudicantes nõ solum illos qui sterliter viuũt: verum etiam illos quos de operibus bonis que faciunt letari pluſq̃ decet: aut presumere deprehendũt: ne eis appetitus laudis subrepat: ⁊ virtutem boni operis: gloriari in
2.cor.10 seipsis amittãt. Qui gloriatur (inquit) in domino glorietur. Et hoc quare? quia nõ q̃ semetipsuꝫ cõmẽdat ille probatus est: sz quem deus cõmendat. Sequitur.

T.23 ¶ Et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua.

¶ Unusquisq; nostrum in spẽ cognoscit faciei. Ut ergo xpm iesum cuius nos mẽbra sumus: vnigenitum dei filium esse nõ dubites: faciem ipsius in solis considera
exo.34. claritate. Mon.n. sicut quondaz moysi habere similitudinez lune xpi facies visa est: sed potius similitudinẽ luminaris maio/
ps.10. ris: vt ille esse demonstretur: de quo dicit psalmista. In sole posuit tabernaculũ suuꝫ ⁊ ipse tanq̃ sponsus procedit de thalamo suo. Hec est enim spes quam ostendit in
Da.17 monte: cum inter moysen ⁊ helyam a tribus apostolis visus est. Et hoc quando? Post dies iquit sex. Quare post sex dies? Quia sextus ille dies: in quo iesus assumptis tribus discipulis ascendit in montẽ: nõ aliud designat q̃ sextum tẽpus eccle/sie: nec aliud splendor faciei: q̃ apertam ⁊ manifestam notitiam scripturarum. Unde ⁊ in eodem mysterio sub sexto angelo tuba canente: angelus vnus de celo descẽdere visus est qui faciem in modum solis splendidam: ⁊ librum apertum in manu sua perhibetur habere: nimirum qz euangelica veritas: tunc in modum solis contẽplantes illuminat cum is qui ex parte
1.cor.13 clausus fuerat liber ex integro aperitur: ⁊ cum illum compleri incipit quod ꝓ apostolum dicitur. Cum autez venerit quod pfectũ est: euacuabitur quod ex parte est. Et illud. Euntes de claritate in claritatẽ tanq̃ a dñi spũ. Et bene in sexto die quo tẽpus sextum ecclesie sicut iaz diximus designatur: qz nimirum omnis pfectio in fine certaminis exhibetur: sicut ⁊ per apostolum dicitur. Finis legis xps ad salutez Rc.10 omni credenti. Et de charitate per psalmistam dicitur. Omnis consumationis ps.118. vidi finẽ latum mandatum tuum nimis. Unde ⁊ in hoc loco ꝓmissis alijs q̃ supra scripta sunt vltima sunt de splendore vultus dñi mẽtio facta est: qz vz: post lucẽ modicam que p mẽbra sua terris effudit: siue per eos qui operantur circa mundana ad sustentationem: indigẽtium: ⁊ multas p xpi nomine pressuras ⁊ incommoda patiuntur: qui ⁊ propter hoc in pedibus xpi designati sunt: siue p eos qui quasi oculi xpi: lumina celestia cõtemplant: id quod ad se proprie ⁊ quasi spãliter spectat: ipse p semetipsum indicat: cum complet in nobis illud qđ p prophetã pollicetur dicẽs. Ecce ego ipse requiram oues meas. Quasi enim p alios pascuntur oues: cuꝫ ad docendas subditoꝝ ecclesias: pastores in populis eligunt. Cum autẽ veritatẽ euangelicam clarificat p spũm suum ad complẽdã prophetiã qua di. Post dies illos dabo legẽ meã in visceribus eoꝝ ⁊ in corde eoꝝ scribam eam: ⁊ ero eis in deuz: ⁊ ipsi erunt mihi in populum: ⁊ non docebit: vltra vir proximum suum: ⁊ vir fratrem suum dicens: cognosce dominum. Omnes enim cognoscent, me a minimo eorum vsq; ad maximum. Quasi iaz non p alios dñs: sed ipse per semetipsuꝫ requiret oues Ezc.34 suas: ⁊ visitat revera illas sicut visitat pastor gregez suũ in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. Et quia Hier.3 mirabilis est deus in sanctis suis: ⁊ longe mirabilior in maiestate sua: necesse est vt semetipsum deijciat: qui videre tantam gloriam extimatur dignus: quia nimiruꝫ terrena altitudo confunditur: cum celsitudo celestium aperitur: vnde ⁊ mox subditur.

¶Et cecidi ad pedes eius tanquammortuus.

¶Quare cecidit tanq̃ mortuus? Quia qui priusq̃ ista ꝓspiceret: stare se in iustitie culmine: quasi Christi discipulus ⁊ dilectus pre ceteris presumebat: vbi diuine claritatis luce: ⁊ iustitie splendore pfusius est: quicqd sibi de se ipso complacuerat: despexit: vnde ⁊ quasi mortuus ad pedes domini cecidisse dicitur: q̃ nunquaz melius tenebras suas mens humana dijudicat q̃z cum diuine sapientie lucez: ⁊ iustitie (que de celo est) veritatem agnoscit. Vnde ⁊ beatus Job qui ꝓ ra iudicem deum': tam multa ex psona temptatoꝝ obiecerat: audita voce domini obmutescit ⁊ dicit: Auditu auris audiui te: nunc oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehẽdo ⁊ ago penitentiam in fauilla: ⁊ cinere: Sicut ergo beatus Job priusq̃ audiret vocem domini: tanq̃z habens aliqd iusti: in rigore pertinacie sue stare fortiter videbatur: vbi autem audiuit vocem domini: ꝓclusus ⁊ deuictus est a domino in responsione desecit: ita hij qui ignorant nunc equitatez iudicij: ⁊ ob hoc aduersus illud seu voce: seu alio ꝓqueruntur. In illa die que nota est domino: ꝓfundentur ⁊ decident: in illa inquam die que erit inter flagella ⁊ otium: velut inter mortuos ⁊ viuẽtes: inter tristitiam passionis: ⁊ ꝓsolationis letitiaz: Tempus deniq̃ flagelloꝝ Job cursum significat scdi status: tempus ꝓsolationis: tempus tertij: qd̃ completis diebus laboriosis erit in otio: ⁊ quiete: Qd̃ autem inter vtrũq; tempus vocem domini audire meruit: ⁊ iustitiam occultoꝝ iudicioꝝ agnouit: ad illam veri solis claritatem referendum est: que in die sexto: vt iam dixi tribus apostolis gloriose illuxit: Cadit ergo quasi mortuus ad pedes Christi ꝓtemplator celestium cum agnito veritatis iure deuictus a lumine primescit: aliaduertens q̃z prauum fuerit ⁊ impium voluisse ante tẽpus occulta iudicia penetrare. Cur ſ.oipotens deus qui iustus ⁊ pius est: tot plerũq; calamitatibus innocẽtes affligat: ⁊ non potius fide integra tenuisse: nõ posse oino deum facere nisi qd̃ iustum est: nec voluisse electos suos absq; cã iudicij subire discipline: reprobos autez de quibus deo cure non est: sua culpa perire: Scriptũ est enim in libro psalmoꝝ: Uniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas: Et itez. Misericordia ⁊ veritas obuiauerunt sibi: iustitia ⁊ pax osculate sunt: Et rursum. Misericordia ⁊ veritas precedent faciem tuam: Faciem quippe domini misericordia veritasq̃ precedit: q̃ hijs duabus virtutibus exercet deus oipotens genus humanum priusq̃z eius facies reueletur: sicut ⁊ alibi scriptum est: Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus deum iniquitatem: q̃ neq; ab oriente neq; ab occidente: neq; a desertis montibus: quoniam deus iudex est: Hunc humiliat: ⁊ hunc exaltat: q̃ calix in manu dñi: vini meri plenus est mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verũtamen fex eius nõ est exinanita bibent oẽs peccatores terre. Aut enim erigunt homines cornu: opponentes illi ab oriente: ꝓquerentes se de iudicio ⁊ dicentes. Quare deus oipotens tam districta exercuit iudicia in exordio temporum: vt mox peccantes angelos supplicio mãciparet eterno: ⁊ originale seculuz cecitati addictum terribili castigaret iudicio: Aut ab occidẽte. Cur circa finem seculi gentium voraginem contra fideles populos inundare pmittat: Aut etiam a desertis mõtibus: Cur tot millia hoium in cecitate relinquat? Loquunt ergo hoies inigtatem aduersus deum nescientes egtatem iudicij: Uidelz q̃ neq; ab oriẽte: neq; ab occidẽte: neq; a desertis montibus aliquẽdus sit deus: pro eo. Uidelz: q̃ iudex est: ⁊ siue illum humiliet: huc exaltet: siue calicem vini propinet iustis: aut fecis sentẽtia mulctet iustos: nullo id facit imanitatis: aut furoris incẽdio: sed aut iusti zeli vltione: aut eruditione iustitie: Aut enim flagellat filios vt saluti restituat: aut iuste puniturus est impios qui iniuste nunc filios psequuntur: Facit enim iudiciuz iniurijs patientibus: Nec ergo ⁊ ista iudicia q̃z iusta fuerint ⁊ sint ⁊ futura sint: aliaduertẽs ꝓplator celestiũ: a rigore querimonie sue tremefactus succũbit: ⁊ ibi expsse cadere dr̃ vbi magis in iudicio mouebat. Inde enim pedes dñi q̃ inferiores sunt in corpore: ab hijs quoq; q̃ altius euolãt: honore maxio ꝓdigni sunt. Cũ maiora ꝓ xpi noie supplicia ptulerunt. Qualis.n. pars corporis btõ Stephano attributa est nisi pedũ: q̃ ipse cũ sodalibus suis ministrare mẽsis deputatus est? ⁊ tũ q̃; cito cucurrit ⁊ precucurrit ad penã: primus inter ceteros inuenit in gũa. Cõsiderãt qui in pace sunt illoꝝ venerãda sibi supplicia: ⁊ indignos se iudicãtes: nõ dico coronaz̃ ⁊ vita eisdẽ sanctis martyribus semetipsos, pterrnũt: si quo mõ p illoꝝ merita ꝓseq̃ mereã̃tur salutez. Uerꝫ is q̃ ait Petro. Sequere me: de Joane aũt nõ sic: sed sic eũ volo manere donec veniã: abundãtiam bonitatis sue in eos quos Joanes ipse designat: patefacit cũ eũdem dilectũ discipulũ dextera sua tangit ⁊ ne timere debeat adhortatur illum: Nam sequitur.

¶Et posuit sup me dexteram suam dicens. Noli timere. Ego sum primus & nouissimus. & fui mortuus & ecce sum uiuens in sæcula sæculorum.

¶Tale est enim ac si diceret. Nõ turbet cor tuũ neq; formidet: in regno pris mei mãsiones multe sunt. Ego qui preparaui martyribus locũ pacis: nihilominus ⁊ virginibus mãsionẽ parauit: ⁊ q̃ dedi illis coronas de passione purpureas: vobis quoq; cõpẽsaui cãdidas de iugi ⁊ primuo castitatis triũpho: Illos q̃si milites sinistra mea tãgere volui: vt morte quam ꝓ illis sustinui: ipsi quoq; ꝓ seruis suis ponẽdo alas sinus (vt eos lucrifacerẽt) paterent. Uos ẽ q̃ si dilectos filios ⁊ carissimos aule celestis ꝓtristare nolẽs: nõ sinistra: q̃z dextera tãgo: ⁊ quo arctiores iter amicos reputo: eo vobis archana sacramẽta cõmitto. Jã enim nõ dicã vos seruos: q̃z amicos meos nec quicqd̃z vobis vt subditis molestie passiõis ipono: q̃ pia q̃cũq; audiui a pre meo nota feci vobis: ⁊ q̃ scio electoꝝ alios pre iustitie egtate moueri: cũ illis blãdiora: quãq̃z illoꝝ seruis iussera: pollicẽr: cãm egtatis eo ipso manifestat: quo dicit. Ego sum primus ⁊ nouissimus: ⁊ fui mortuus: ⁊ ecce sum viuẽs: Quid est: ego sum primus ⁊ nouissimus: nisi id qd̃ ꝓsequẽter adiũgit. Et fui mortuus ⁊ ecce sum viuẽs: Tale est.n. ac si diceret: Primus ordo martyꝝ est: nouissimus virginuz: Ego aũt vbiq; totus. Ego ibi oparus sum. Ego hic requiesco: ⁊ idcirco vos de re ista sollicitari non expedit: q̃ q vobis in hoc vltio tpe gratis pacẽ ipartiri dispositi: ipse preliãti militie patriã dedi: vt triumphare de hostibus potuissent. Nõ ergo põt vobis aliqd improperari a martyribus meis: qui optime didicerunt ⁊ retinent: nihil se quod non acceperunt habere: vel ipsi potuisse: Qd̃ ergo. Ego feci: vel facio: magnum in se continet sacramentum: ¶Mortuus fui ad horam: sed modo viuo: vt qui mori dignatus sum pro impijs: habeam socios passionis: ⁊ qui viuo in eternum: habeaz qui pro tempoꝝ teneant sacramentum vite: vt ⁊ ipsi pariter viuant cuz eis: qui pro meo nomine passi sunt. Et illos quidem propter me: qui maiorem prestiti de passione occasionem letitie: istos propter viuificantem spiritum sanctum qui non assumpsit humani corporis limum: nec aliquid huiusmodi: in quo tristitiam perferat passionis. Propter illos itaq; qui passi sunt quadraginta dieꝝ numerus sacrum diem diuine passionis ꝓcurrit. Propter istos q̃ i otio sequuturi sũt: sequunt i solẽni gaudio alij. 40. dies: haud dubiũ q̃ i memoriã illoꝝ. 40. dieꝝ ꝓbuit se ꝓ̃z dñs discipulis suis viuũ appẽs eis freq̃nter: ⁊ loq̃ns d̃ reg̃ dei: Et q̃ dies ipos. 40. ebdõada vna q̃ intitulat qnq̃gesime: i q̃licũq; afflictiõe p̃cedit: ita vt ab exordio ipsi': vsq; ad sabbz vigilie pasche. 49. dies i afflictiõe d̃curr̃at.

Job. 42.

Matt. 17.

ꝑs. 145

3. act. 6. Beat' Stephanus.

Joã. 21.

Apo. 1. 25

Joã. 14

Joã. 15.

Act. 1.

Sequuntur etiam ascensionem domini/
cam decem dies: vt a die sctõ paschę vsq;
ad vigiliam penthecostes ieiusdẽ numeri
dies in alacritate pertranseãt. Si ergo in
passione xpi persecutio martyrum: in re/
surrectione vero ipsius felicitas viuentiũ
xpo designata est: liquet ad qd dixerit do
minus Ieſus discipulo quẽ diligebat: noli
timere: ego sum primus ⁊ nouissimus: ⁊
sui mortuus ⁊ ecce sum viuens. operans:
vz: pro tempore hec ⁊ illa: nõ minus cuz
nouissimis q̃z cuz primis: vt sit dominus
mortuorum ⁊ viuoꝝ reddens vnicuiq; se
cũdũ opera sua. Nec illud moueat q; in
oculis xpi cõtemplatores veri luminis di
ximus designari quasi non sit equa simili/
tudo q; hoc ipsuz designari dicimus in io
annez: q; aliud est quod aliquibus datur
secundum partẽm: aliud quod multis cõ
ceditur secundum totum: maxime cum
nõnulli virgines volentes notam facere
huic mundo veritatem quaz mentis ocu
lis contẽplari meruerunt: etiam per labo
rem martyrij sequentes xpm: ei vt dican
tur eius oculi incorporari arctius studue
runt: quod tamẽ bonum non parum diffi
Jo.21. mule est ab eo quod concessum est beato
ioanni de quo dictuz est vicario xpi. Sic
eum volo manere donec veniaz. Sequit.

T.26 ¶ Et habeo claues mortis &
inferni.

¶ Claues mortis ⁊ inferni quas se domi
nus xps habere dicit: iura sunt hostis an
Ec.3. tiqui q̃ habuit in humano genere ab ini/
tio mundi: hoc est ex eo tempore quo per
seminam quam seduxit: vt vsurparet ve/
titum adam primuz parentẽ superauit in
paradiso: ⁊ superatum morti secit obno/
xium: ⁊ tandem rapuit in infernum. In/
tantum eniz prevaluit potestas ipsius: vt
vix esset aliquis in humano genere cui li
ceret non ingredi portas iferi: nullus cui
liceret egredi: ex quo semel contingeret
introire. Quãdiu ergo claues istas diabo
lus qui totius est pater pditionis ⁊ dam/
nationis habebat: indifferẽter rapiebat fi
lios adam dãnans impios ⁊ accusans ele
ctos. Ex quo aũt auiditate malitie sue oc
cidit saluatorẽ mundi: in quo de suo nihil
inuenit: amisit protinus perdendi iura in
dex iniquis: ⁊ data sunt xpo qui ⁊ vicit
eũ: ita vt nõ liceat ei deuozare quos vult:
sz quos ei iudex egssimus iusto suo iudi/
cio deuozare pmittit. Unde ⁊ p prophe/ Hie.31.
tam dicitur. In tempore illo non dicetur. ⁊ ez36,18
Patres comederunt vuas acerbas: ⁊ den
tes filiorum obstupescũt: sed qui comede
rit vuam acerbaz obstupescunt dentes il/
lius. Hoc ergo mõ xps ieſus claues mor/
tis ⁊ inferni habere dicitur non vt apian
tur ianue mortis ad deglutiendos inno/
xios: sed vt clause permaneant annis mul
tis: sicut in sexta parte libri huius de au/
ctore mortis scriptum est. Vidi angelum Ap.20.
descendentem de celo habentem clauem
abyssi ⁊ cathenam magnam in manu sua
⁊ apprehendit draconẽ serpentẽ antiquũ:
qui est diabolus ⁊ sathanas: ⁊ ligauit euz.
Et paulo post. Et misit eum in abyssum
⁊ clausit ⁊ signauit sup illũ. Et q; duo ma
gni psecutores cũ suis exercitib⁹ erãt futu
ri: quorũ vnus vocatur mors: alius infer/
nus qui maximam iustorum cedez factu
ri erãt in tẽporibus suis quos oportet pa
ri modo incarcerari ⁊ tradi sexto tẽpore
in stagnum ignis: tẽpore. s. quo pater mẽ/
dacij incarcerandus est: nõ inconvenien/
ter ad tẽpus illius victorie referri põt ser
mo iste domini dicentis. Habeo claues
mortis ⁊ inferni: q; ⁊ alterius os claudek
ne ptinere possit: ⁊ alterius ne deglutiat
intersectos: data vndiq; pace fidelibus p
circuitum: ⁊ subiectis aduersarijs iudeoꝝ
⁊ gẽtium sceptro xpi: quẽ oportet domi/
nari ⁊ regnare donec ponat omnes inimi Ps.109ª
cos suos sub pedibus suis. Tale est ergo:
ac si diceretur. Quia iam pactum est tem
pus plij: ⁊ completus est numeros eoruz
q me assumpta cruce secuturi erant: ⁊ glo
ria martyrij cozonandi: clause sunt amo/
do ⁊ signate porte inferi: mihiq; tradite
sunt claues potestatis eorum: vt nõ liceat
amplius diabolo ⁊ mẽbris eius egredi ad

faciendum

faciendum preliuz cum electis meis vsq;
ad tempus statutum: ideoq; non opz vos
sollicitos esse de pena mortis: sz potius le/
tari de fruitione regni: qz iam nõ in mortẽ
carnis seruietis mihi: qd̃ est offerre deo sa
crificium pro peccato: sz in vita iustitie: qd̃
est mihi suaue ⁊ per oia gratissimum holo
caustum. Et hec qdem apta satis. Sed q;
ait. Habeo claues: ⁊ non potius obstrixe
sunt.: aut obserate muris porte mortis ⁊
inferni: indicat futuꝝ esse tps: in quo iu/
sto oiporentis dei iudicio: portas easdem
oporteat aperiri. hoc est: cum post tẽpus
sabbati initiatum qdem a passione dñi: sz
pfirmatum populo sanctoꝝ a ruina illius
regis septimi qui scriptus est in volumine
isto: qd̃ vz sabbatum designatum est in an
Apo.17 nis mille qbus soli sancti dei regnare cum
xpo: pmissi sunt: soluetur itez sathanas ò
carcere suo: ⁊ exibit ⁊ seducet gentes que
sunt sup quattuor angulos terre: gog ⁊ ma
gog. Non ergo pertinet ad eos quos desi/
gnat dilectus xpi Joãnes sollicitari de la/
bore certaminis: sed de dono ptemplatio/
nis qd̃ acceperunt ab ipso: vt scribãt que
viderunt: ⁊ que sunt ⁊ que opz fieri post
hec. Pro eo enim q; beato Joãni: vel po/
tius illi ordini qui significat per ipsum: cõ
cessuz est: vt iam diximus incipere ab exor
dio scõi status: ⁊ manere vsq; ad finem ter
tij: non inconvenienter intuitus eius ad
vtrũq; istoꝝ statuum: dño largiente dirigi
tur: vt scribat vniuersa que vidit: tam. s. ea
que tunc erant q̃z que futura erant. i. tam
ptinentia ad scõm statum: q̃z ptinentia ad
tertium ⁊ etiam ad supnam patriam: ⁊ ad
vitam futuram. Talia enim sancto Joãni
scribere sunt commissa: qualia nec Petro
apostoloꝝ principi: cui dictum est a dño.
Sequere me: nec alicui apostoloꝝ duode/
cim qui xpm in passione sequuti sunt. Sz
Joã.21. ⁊ hoc nõ a principio: sed postq̃z omnes fra
tres dormierunt in dño: Ad agnuz est hoc
misterium: ⁊ diligẽti sepe sepius scrutatio/
ne pẽsandum. Nam iustus ⁊ pius dñs: oz
Ps.103. sapiẽtia est: nihil preter ordinem sapientie
facit: sed sicut scriptum est. Dia in sapien/
tia fecisti dñe: repleta est terra possessione
tua. Ut enim in prefatione huius operis
iam dixisse me recolo. Assotiauit simul in
vnuz. Aaron ⁊ Ad oysen: vt essent fratres
carne ⁊ fide: sed horz primus manifeste oc/
cubuit: sed̃s nesciente populo: e medio fa/
ctus est: Associauit in misterijs Helysa/
beth ⁊ Ad ariam: sed hax prima cõi morte
defecisse credit: de sanctissimo vero corpo
re genitricis dei: qd̃ actum sit: vsq; hodie
ignoraf: ⁊ apud multos qui misterij cau/
sam nesciunt in admiratione pfistunt: As/
sociauit nihilominus Petruz ⁊ Joãnem:
sz Petrus senior manifeste occubuit: Joã
nes in sepulchz suum viuus descẽdẽs: qd̃
de eo postea factum sit: magnam posteris
suis hesitationem reliquit: Cum igit prio/
res istoruz manifeste in typo xpi occubuis
se pstiterit: iuniores vero in typo viuẽtis
spiritus: ac si nõ decesserint: disparuerint:
siue pro eo q; littera occidit: spiritus autez
viuificat: siue q; in spiritu sancto: vita no/ Ro.8.
bis ppetua pmissa est: dicẽte apostolo. Si 2.Cor.3.
spiritus eius qui suscitauit Jesum a moz/
tuis habitat in vobis: qui suscitauit Jesuz
Christum a mortuis: viuificabit ⁊ morta/
lia corpora vestra: pp inhabitantem spiri/
tum eius in vobis: siue q; xps pro huma/
no genere in humana carne quam assum/
psit: mori dignatus est: spiritus vero san/
ctus nec assumpsit in quo mori posset: nec
mori potuit dum nõ assumpsit: q̃z apte illi
discipulo qui ordinem iuniorem designat:
dictum sit: Moli timere ego sum primus ⁊
nouissimus: ⁊ fui mortuus ⁊ ecce sum vi/
uẽs in secula seculoꝝ: ⁊ habeo claues mor/
tis ⁊ inferni: Dis qui hoc pensare sufficit
prudenter agnoscet: Et q; eam ipsam re/
lationem hz in hoc loco Joãnes ad xpm:
siue etiam in illo loco vbi ei ab eodez dño
pendente in cruce de matre virgine dictũ Joã.19.
est: Ecce mater tua: Ut ipse vz succederet
sibi in filiali obsequio: qui pre ceteris ama/
bat: ab ipso: quam hz ad Petrum in ple/
risq; misterijs liquet q; in xpo Jesu prece
dẽs electoꝝ exercitus: in Joãne ille qui se
quuturus est: designat: in xpo. s. qui p act

uam ⁊ laboziosaz vitam tpe scõi status coronant martyrio: in Joãne qui pten plando celestia: sub tpe tertij in pace quiescent: quatenus etatem futuri seculi quam expectãt filij regni: nõ solum rosaz decoz: sed ⁊ pulchritudo liliozꝫ preueniat: Uerũtamen qz nunqz Petrus in officio apostolatus sunt sine Joãne: Joãnes vero sunt sine Petro: ⁊ longo post eum tpe in hac vita permãsit: sicqdem Petrus primo p passionis prelium ex hac vita migrauit: liquet qp status iste scõs nõ soluz sanctoꝫ martyrꝫ multitudinem numiam: veruntamen ⁊ sacroꝫ
Apo. 7 virginum turbam exhibuit infinitam. Ut enim in scõa parte libri: cẽtumquadraginta quattuoz millia martyrꝫ signata esse memozauit: ita in ẽrta parte centũquadraginta ẽttuoz millia virginum visa sunt super
Ab. 14 mõtem syon: de qbus ⁊ dr. Uidi supra mõte syon agnũ stãtẽ: ⁊ cũ eo cẽtũ qdraginta ẽttuoz millia: habentes nomen eius ⁊ nomen pris eius scriptum in frontibus suis. Et post pauca. Hoy sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati: virgines. n. sunt. Hoy sequunt agnum quocũqz ierit: qz igit pstat modis oibus: qp duo ordines isti necessary sunt ei qui fecit illos: presertim cuz in primo eoꝝ: clara sit ⁊ manifesta similitudo filij: sicut in scõo spiritus sancti: nõ est qõ timere debeat ordo iste: quem designat Joãnes: in eo qp immunis est a verbere passionis: qz nõ accidit ex imperfectione sua: vt pfectus esse videat a corona martyrij: sz de voluntate supni arbitrij: qui opat ⁊ disponit oia fm pfectũ voluntatis sue. Qui enim dedit martyribus vt possent pretualere in fide: ipse largius est confessoribus: vt possint archanoꝝ dei intelligere veritatez: Et qz nõ modo presentia que presto sunt: verũetiam preterita ⁊ futura per ea que scripta sunt intellecta conspicunt: Et qñ tñ qsqz tenet impẽdere: quantum vt pseruis suis impẽdat ab eo qui talenta distribuit: abundãter accepit: recte in pona Joãnis: eiusdem veritatis pemplatoribus dicitur.

Ł.27 ¶ Scribe ergo quæ uidisti & quæ sunt & quæ oportet fieri post hæc.

¶ Dale ost enim ac si diceret: Cum ppter duas virtutes precipuas sine qbus regnũ dei obtineri nqt: humilitatis: vz seruitutem: ⁊ libertatem amoris: duo iustoꝝ ordines necessarij sunt: nõ est tutum ammodo qui ptineo ad scõm pturbari de pena ad inferẽdum spiritum seruitutis: itez in timore: sed magis descriptione glorie que tibi ostensa est ad pfuadendum amorem: qz tps erit ammodo amoris ⁊ gaudij: in quo pfecta charitas foras mittit timorez. Scribenda sunt autẽ verba dei ⁊ in libro signãda nõ raz attramẽto ⁊ calamo in pellibus corpoꝝ mortuoꝝ: qz stilo lingue humane in cordibus viuẽtium alaz: vt duz ea que transierunt ⁊ que sunt ⁊ que futura sunt: sentiũt in presentis seculi amore tepescãt: tãtoqz in suo ordine vnusqsqz pficiat: qzto singuloꝝ merita manifesta cernuntur: Uidit sane in spiritu beatus Joãnes que gesta fuerãt ante se in testõ veteri: vidit que facta sunt: in tẽpore suo: ⁊ vidit que futura erãt vsqz ad consumationem seculi. Uidit vtiqz apud veteres libruz signatum: vidit in diebus suis agnum occisum: ⁊ leonem resurgẽtez a mortuis: ⁊ scripsit illud in cordibus humanis: qñ hocipsum qõ videre pcessus erat subiectis sibi ecclesijs predicare curauit: Uidit ẽt ⁊ scripsit soluenda esse signacula in tpibus septem: ⁊ ea que in eisdem signaculis sub cortice littere velabantur: que etiam sicut dictum est ei: cito erãt pficiẽda: Qz mille anni ante oculos tuos tanqz dies externa que preterijt: Eodem modo pemplatores spirituales vidẽt spiritualibus oculis que completa sunt in ecclesia dei ab aduentu dñi vsqz ad presens: vidẽt ⁊ que presentia ⁊ que futura sunt: ⁊ profecto tenent scribere ea lingue calamo in cordibus auditoꝝ: vt nõ moriantur homines in peccatis suis: sed magis conuertantur ⁊ viuant: Sequitur.

Joã. 8.

Ps. 89.

¶ Sacramentum septem stellarum quas uidisti in dextera mea & septem candelabra aurea: Septem stellæ. angeli sunt septem ecclesiarum. & candelabra septem: septẽ ecclesiæ sunt. Ł.28

¶ Qõ dicitur in hoc loco de expositione stellaz: non est allegoricus sermo: sz velut introductio quedam eloquij mystici: ⁊ qñ si explanatio visionis: allegorici sermonis veritatis integritatem in occultis habentis. Sic Pharaonis somnia interpretatus
Ge. 41. Joseph: dixit septem spicas tenues ⁊ septẽ vaccas macilẽtas: fore septem annos steriles psumpturos septem annos fertilitatis: in qua trã interpretatione finis allegorici intellectus extimãdus non est: qn potius idipsum allegoricuz esse: qp taliter somniũ regis explicauit Joseph: Septem nãqz anni primi: septem in hoc opere: notata secula hebdeoꝝ designãtur qbus vz septem seculis: septem figilla libri psumata sunt: ⁊ sacroꝝ grana verboꝝ in aceruis collecta: Septem vo anni steriles: septem ecclesiastica tpa: qbus ⁊ singule partes huius libri deputate sunt: excepto qp sexta pars duo simul comprehẽdit in vno. Pro eo. s. qp septima pars a lege ista seclusa est: ⁊ ipsa sola: sex partibus istis: ac si Rachel Lye veluti ex equo respondeat: In septez itaqz tpibus istis: apta sunt sacra horrea librozꝝ pphetico ⁊ occultato diu verbi tritico: corda esurientium populoꝝ replẽtur: quousqz ptranseant dies famis: ⁊ optata cunctis populis: pristina relaxet vbertas: Qõ autez Joseph somnia resecat ⁊ victualia partiẽdo largit: quem alium: qz pemplatium ordinem designare credẽdus est: qui ligata dissoluit: ⁊ per eum qui se inhabitat spiritum sanctum: qnimmo spiritus sanctus per ipsos aiabus esurientibus ⁊ afflictis spiritualia diuidit aliméta? Sic ⁊ in hoc loco sacramẽtum stellaz ⁊ cãdelabroꝝ aureoꝝ nõ ita sicut dr simpliciter obscuradum est: vt in septem illis epis ⁊ ecclesijs suis psumatuz qs extimet beramẽtuz: sed potius in illis ordinibus qui in eisdem epis quos ⁊ angelos noiat ⁊ in ecclesijs eoꝝ designati sunt. Cur aũt in dextera sua xps septem stellas habere dr: illud causse est: qõ supra: cum de dextera xpi posita sup Joanne ageremus: digessimus: nimiz qz sicut ad prelatos qnqz ecclesiaz ptinẽtes ad Petrum respicit pars sinistra: ita septem ecclesiaz presules ptinentes ad Joannem: ad dexteram stare visi sunt: Et hoc quare? qz ⁊ xps Jesus sinistraz sibi partem humillima benignitatis sue dispensatione preripuit ad prebendum. s. humano generi: vere ac sincerissime humilitatis exemplum: ⁊ donuz libertatis ⁊ gratie in quo nos opz fieri liberos spiritui sancto attribuẽdum fore: multis ⁊ lucidissimis demõstrauit inditijs: nõ qp minus liberet filius: (qõ absit a cordibus electoꝝ:) cũ ipse dicat. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis: sed qz idem spiritus quo liberi facti sumus: amor est patris ⁊ filij quo ⁊ diligũt nos: ⁊ ideo qz diligunt: libertatem donant sicut p apstum dr. Adhibit deus spiritum filij sui in corda nostra clamãtem: Abba pater. Et iterum. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater.

Joã. 8. Ga. 4. Ro. 8. Phil. 2.

¶ Hac in re notari aliqd expedit dignuz memoria ⁊ relatu: Uz qp filius dei qui ppria dr sapientia: formam serui assumpsit in qua sustineret lassitudinem ⁊ laborem: spiritus vero sanctus qui vocatur Dei charitas: non assumpsit: quia ⁊ nos in addiscenda sapientia angustamur: assiigimur ⁊ laboramus: in amando vero quem amare libet: nullas afflictionis sustinemus angustias: Decebat ergo bonitatem Dei ibi collaborare nobis: vbi nos laboramus: vt per eius liberati laborem possemus ⁊ ipsi tandem ad libertatem venire: Et quia quinque sunt vt iam dixim⁹ corporis sensus in quibus: se mortalis homo ad studium actionis exercet: septez vo dona spiritus qbus hõ interior efficit spiritalis: merito qnqz principales

ecclesie:de qbus circa egressuz libri huius mẽtionem fecimus:vnigenito dei filio attribuende sunt. Septem vo de qbus hic agit:spiritu sancto:qz verbum patris in carnari dignatus est:vt per qnqz opa sua: nos a corruptione pene parẽtis emundãdo sanaret.z spiritus sancti:non in carne: sed in igne aduenies:septez donoz munere corda electoz suoz infundẽdo repleret.

Querit aliqs vt dicamus:que sũt quinqz opera xpi:querat hoc a scriptoribus euangelij z precipue a sancto Luca qui oia seriatim:vt ipse asserit psequutus est:z q post qz descripsit euangelium xpi Jesu:eidem euangelio actus apostoloz in psumatione compegit. Primum opus xpi:natiuitas fuit scõm:passio tertium:resurrectio:quartum ascensio: Sane qntum opus:ipsa est ostensio linguaz:z missio spiritus sancti: nimirz qz ad hoc ita missus est a filio:vt ei testimonium perhiberet z oes honorificarẽt filium sicut honorificant patrem. Hijs enim:vt iaz dixi:qnqz operibus:quattuor libri euangelioz xpi z liber actuuz apostoloz:ascribẽdi sunt:pro eo q in populo illo qui dicebat circuncisio:qnqz ista opera visibiliter sunt completa: siue natiuitas: qua natus est:siue passio qua passus est:siue resurrectio qua resurrexit ex mortuis: siue ascẽsio eius in celum:siue aduẽtus spiritus sancti missi a filio in linguis igneis sicut ante pmiserat:nimirz qz vt ait beatus Gregor. Papa Gregorius. Magnaz hz lingua affinitatez cum verbo: Ideo enim in linguis igneis demõstratus est:vt spiritum se esse veritatis ostẽderet:eius.s.a quo mittebat. Et qz nihil aliud annũciabat qz qd a xpo acceperat verbo patris:qui cum euz pmitteret apostolis dicens:Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis:qui a patre procedit:protinus adiecit z ait:Ille me clarificabit:qz de meo accipiet z annunciabit vobis:Nõ ergo solum quattuor opa que specialia sunt: z quattuor aialibus conuenire noscunt sc̃o statui qui specialius conuenit xpo:ascribẽda sunt:Verumetiam z aduẽtus iste spiritus sancti:qui z letificat ciuitatẽ dei:Per hoc qz in specie linguaz ostensus z in noie filij missus est:presertim cum eos disertos ad predicãdum fecerit z ad loquẽduz acutos: qõ totum pprietati verbi ascribẽdum est: sicut proprietati spiritus spirare vbi vult: etiam sine auditu aurium:z visione oculorum :immo eo pfectius:quo magis visus abest oculis z auribus auditus:Verum qz vnus deus sunt filius z spiritus sanctus: nec filius sine spiritu sancto : nec spiritus sanctus sine filio:sicut nec pater sine eis aliqd operat. Et tñ qz vere tres sunt.aliqua eoz que operant simul:habẽt potius imaginem patris:aliqua filij:aliq spiritus sancti:z nõ nulla specialius attribuuntur patri:sicut potẽtia:timor z fides:nõ nulla filio:vt humilitas:veritas:z sapientia:non nulla spiritui sancto:vt charitas:gaudiũ: z libertas:Ex singula hoz triuz sint z oia pariter singuloz:Ideo ita qz modo actuz est vt spiritus sanctus appareret in liguis docturus que nõ nouerant apostolos xpi: vt se ostenderet esse spiritus xpi:qui z pp hoc dictus est spiritus vitatis : qz veritas xps qui vt ad se ptinere opus magisterij demõstraret:informas electos suos ad custodiam humilitatis:post ea que de patre predixerat:de seipso psequẽter adiunxit dicẽs : Nec vocemini magistri:qz magister vester vnus est xps. Proprietas itaqz predicãdi:verbi est incarnati:cui tñ spiritus sanctus assistit:tanqz is qui cuz eo missus est celitus ab vno patre:vt perhibeat testimonium veritati:hz pprietas spiritus sancti silentium magis expetat qz sermonez: z nequaqz vociferando ingerat:sed filẽdo inspiret:Quis enim nesciat clericis collatum esse de iure predicationis officiuz:qõ ptinet ad secũdã lyaz:monachis aũt quies nire silentium qõ spectat ad decorem Rachelis? Satis est longe a domesticis fidei: qui nesciat spiritualia munera absqz transquillitate silentij pfecte ab aligbus possideri nõ posse:Quis enim inter verboz strepitus saltez vel per modicas litteras distare potest:sparso circa plurima intellectu?

Inde

Quiqz opera xpi.

Joã.15.

Joã.16.

Inde est qz beatus ioãnes tunc secreta libri huius contemplari meruit cum elongatus a turbarum strepitu in loco solitario relegatus erat vt doceret eos qui spirituales sunt z spiritaliũ donoz vbera degustare peroptãt:oportere elongari a frequẽtia populoz:vt tanto deo per silẽtiũ vicinioris fiant:quãto longius a mũdanis curis fugientes discedũt.Et quidem circa illos quinqz sensus qui exteriores sunt:humanum magisterium necessariuz est:siue vt exerceat quis illos in operibus bonis: siue vt abstinere studeant vigilãter a malis:qz sicut non parui laboris est : ita nec spernẽdi muneris occasionẽ largitur.Circa illa vero septẽ dona:quibus septẽ spũs libri huius cõuenire noscunt:non taz humane lingue industria:qz gratia spũs sancti:necessaria est:qui cum sit inuisibilis z simplex substãtia:ammoto vndiqz vocis strepitu:absqz alicuius difficultatis obiectu:vbi ipse vult inuisibiliter spirat : z sine humane lingue suffragio operat quod libet.Nec ita parui pendẽda erat huius causa mysterij:vt absqz mysteriali exẽplo pertransiret intacta:quin potius quo magioris est glorie : eo sublimioribus figuris in euangelicis oraculis cõgestat̃:vt p ea que mirabiliter facta sunt : qd quottidie accidat in ecclesia Christi:eodem eruditi spiritu cõtemplari possimus.Helysabeth sancta femina sterilis erat z si viruz agnosceret z haberet . Maria virgo secũda:z tamen incognita viro.In vtraqz ergo secundũ hoiem desperatus conceptus : nimirum qz illa sterilis:ita ex quo cõcipet: nõ cognouerat virum.Sed quid veritas dicit?Que impossibilia(iquit)sunt apud homines:possibilia sunt apud deum. Cõcepit ergo mulier cognita z diu cognita viro:de homine quidem:sed per deum. Concepit z virgo incognita:non ex homine aut per hoiem:sed angelo mediante:z idipsum nũtiãte de spiritu. Agnoscenunc in zacharia predicatoz ordinem:in Helysabeth auditorum ecclesiaz.Intellige in Joseph spiritales viros:qui iustorũ collegijs prelati sunt:in maria spiritalem ipsam z a mundo segregatam ecclesiam. Laudat pars Helysabeth si verbũ de libẽ ter audit z frequenter attendit . Laudat pars marie si assidue in claustri thalamo cõticessit vacans orationibus z psalmis loquẽs sibi ipsi z deo suo in lectiõibus diuinis querens apprehendere illud vnum de quo dns ait. Porro vnum est necessariũ. Expectat tamẽ z ipsa angelum colloquentem sibi spiritalẽ.s.predicatorem qui loquat sapiẽtiam inter perfectos:sermões vtriqz mysticos z spiritales:nõ hystoricos z carnales:non vtriqz qui non pfectis:sed paruulis in xpo conueniunt . Talis sigdem hõ non itelligit que sunt spũs dei:ac per hec que contemplantur sancti elevati sepius in tertium celum carnalibus qui hoies sunt:loqui nõ audent :ne forte infirmẽtur:coarctentur z corruant . Rara ergo gabrielis locutio:sed tota de spũ esse debet .Spũs inquit sanctus superueniet in te z virtus altissimi obumbrabit tibi. Me dicas doctorem non habeo qui mihi per singula id quod legere possum: explanet vbi spiritus doctor est : parua verbi scintillula in immensum excrescit. Et quia verbum caro factum est : z habitauit in nobis : z qui erat inuisibilis pro sue simplicitate nature:per humane assumptionem substantie : visibilis fieri dignatus est : voluit per visibiles homines vocis mysterio personari:vt hi qui arcana diuinitatis penetrare contemplãdo non poterant:visibilibus ad sublimia raperentur exemplis.Non sic autem spiritales:non sic:sed quo illorum corda mũdioza sunt . Eo per inuisibila Dei opera que sibi vicinioza sunt:in ipsum qui creator est omnium : spiritalium oculorum aciem intellectualiter figunt . Ut autem istud facere queant : septem dona spiritus eisdez necessaria sunt:que ab illo vno spiritu: qui deus est : per singulos diuiduntur vt libet : qui in die Pentheco stes effusus est in corda fidelium : eo quod sit : z ipse manatio patris z filij:

Luc.1.

Da.19

Zu.10.

1.cor.2.

Zu.1.

Jo.1.

G

ficut est ⁊ filius manatio patris : nisi forte
mysterium manationis deo nato magis
conueniat : spirationis autē ⁊ insufflatio/
nis spūi sancto: qui nobis ipe quoq; dona
sua inspirando distribuit: sicut per semet/
ipsam veritas: sitientibus aquam viuam
Jo.7. de eo loquit dicens. Si quis sitit veniat
⁊ bibat: ⁊ flumia de vētre eius fluēt aque
viue. ¶ Qua in re notari aliquid vigilā/
ter oportet: vz: q beatus ioannes qui ty/
pum plerūq; gerit spūs sancti egressus ab
ecclesia primitiua in qua spūs sancti gra/
tia supeffusa est septem ecclesijs que sunt
in asia p̃fuisse: ⁊ in eisdē peracto cursu cer
taminis sui apud vrbem Ephesum que/
uisse cognoscitur: sicut ⁊ petrus Rome:
q; ⁊ si ita oportebat petrū participare do
no spūs sancti: quomodo ioānes qui pre/
ceteris diligebatur a xp̃o: vt ostendat vin
culum vnitatis: quod est inter filiū ⁊ spi/
ritum sanctum: spāliter tñ xp̃s iesus in il/
lis requiescere visus est: qui partem humi
liorē sectati sunt: spūs vero sanctus in his
qui libertate letant: q; vt diuinis famu/
latibus vacare queāt: relicto mūdo ⁊ mū
Lu.10. di negotijs meliorez sibi partē elegisse no
scunt. Eum autez quinq; ille ecclesie spā/
lis christi hereditas facte sint quomodo se
ptem de quibus hic agitur: spūs sancti vi
deatur: q; de ratiōe illas potius xp̃s: has
aūt multo arctius spūs sanctus diligere.
Quia tamē charitas non querit que sua
sunt: sed que alterius: ⁊ illum se discipulū
arctius diligere xp̃s qui quasi ꝓprius erat
Jo.21. spūs sancti: declaratur cuz dicit. Discipu
lus ille quē diligebat iesus: ⁊ in illaz eccle
siam spūs sanctus prius descēdere voluit:
que petro xp̃i vicario cōmissa est: ecclesiaz
scilz hierosolimitanaz cui xp̃s a principio
p̃fuit: ⁊ quam petro Christus ipse commi
sit dicens. Pasce oues meas: quemadmo
dum ⁊ de eo per eius coapostolum dici/
Jo.1. tur. Quod operatus est petro in apostola
tu circuncisionis: operatus est ⁊ mihi in
Gal.2. ter gentes. Fuit enim ecclesia ipsa prima
ecclesiarum quinq; que petro: vt supra di
ximus specialius commisse sūt: sicut ephe
sinam ecclesiam : primam ecclesiarum se/
ptem in partez sancti ioānis deuenisse scri
psimus. Sic igitur Christus iesus ample/
xatus est: eum qui quasi ꝓprius erat spi
ritus sancti: spūs vero sanctus honorauit
eum qui quasi ꝓprius erat xp̃i Jesu in/
fundens illi abundātius dulcedinem cha
ritatis sue: vt ipse pre ceteris coapostolis
diligere dominum ⁊ magistrum. Sic duo
filij ioseph: quorum primus designat lati
nos: secūdus grecos: pro eo. ꝙ ioānes iu
nior ad grecos missus est: petrus senior q
⁊ primus apostolus: ad latinos : secunduz
quod ⁊ primogenitus manasses proprie/
tate quadam attribuēdus est filio: effraim
spūi sancto: amica contētione inter israel
⁊ ioseph ponderati sunt: vt quem ioseph
preferre conaretur: iacob futurorum ꝑci/
us benedictione postponeret: ⁊ econuer/
so: licet de loco suo nequaq; amotus fue/ Ge.48.
rit manasses: aut effraim de loco suo trans
latus ⁊ mutatus ad dexteram: sed tñ qui
confistebat ad dexteram: manu sinistra ta
ctus est: dextera vero qui manebat ad le/
uam: vt neutro patrum alteri ex toto ce/
dente velut ex equo vterq; prior: ⁊ vicis/
sim inferior videretur. Intātum autem ꝑ
ptes effraim collata est ioseph: qui ma/
nassem honorari amplius ⁊ preferri vole/
bat: vt in libro isto manasses iter filios ia/
cob principatum accepisse monstret: dicē
te de eo spiritu sancto. Ex tribu manasse Ap.7.
duodecim milia signati. Effraym autem
cum ioseph sub vno principatu coniun/
ctus ostendatur cum dicitur. Ex tribu io
seph duodecim milia signati : Qui enim
nō ait. Ex tribu effraim: sed ex tribu Jo
seph: deuenisse effraim in sortē ioseph ma
nifeste demonstrat. Si aūt manasses inter
fratres duodecim iacob patriarche specia
lius attribuitur . Effraim vero Joseph.
Quid est ꝙ ioseph manassen primogeni/
tum honorari voluit statuens illum ad
dexteram patris: Patriarcha vero iacob
iunioꝛem effraim tangens illum dexte/
ra ⁊ preferens priori suo etiam renitente
Joseph: nisi quia spiritus sanctus quem

designat Joseph illum magis populum
honorare conatus est : qui propius esse
Christi iesu iure primogeniti videretur.
Pater autē quē designat iacob inuictus
super hoc esse voluit : ne duobus modis
specialis populus esse inferior videretur:
ac per hoc spiritus sanctus qui procedit
a filio: minor esse patre ⁊ filio ab aliqui/
bus putaretur. Licet ergo vnigenitus dei
filius querēs gloriam spiritus sancti: spe/
ciales ministros eius prerogatiua dilectio
nis attollat. Spiritus vero sanctus vicis/
situdinem honoris ⁊ glorie: eidē vnigeni
to diligēter impendat : felicioꝛem tamen
extimandaz dixerim partem quam Chri
stus vt predictum est inuincibiliter retu
lit: ꝙ ex his que scripta sunt: ⁊ adhuc scri
bi possent prudēs ac sollicitus lector eui/
dēter intelliget. Sed cuz illi parti quam
paraclitus ꝓtulit attribuatur maior glo/
ria: felicitas ista que cui preferēda sit: non
fuerit: nisi q: ille populus letat ꝙ plus di
ligit ēt si is ꝙ minus diligit amplio hono
rē p̃ illo: qō ex his frequēter accidit eui
dēter apparet . Fallitur aūt in hac parte
ambitis iudiciuz: eo ꝙ ignoret penitus
vim amoris: sine quo nec regine sufficit
ois magnificētia sua. Et de hoc quid dicē
dum ? Felicioꝛem se esse putat ⁊ est vxoꝛ
militis viro dilecta: vxore regis quam nō
diligit rex: etiam si de gloria in nullo se le
sam fore queratur: nisi forte meretrix sit: ⁊
nec ipsa diligat eum a quo diligi spernit:
hūs occultos amatoꝛes suos apud quos
infeliciter putat se esse felicē. Qō si ita est:
etiaz nec isto modo impeditur ratio: quā
do quidē ⁊ si prauum amoꝛem felicitatez
extimet nihilominus tamē amoꝛem felici
tatem putet: nec esse felicitatē : sed mise/
riam: vbi amoꝛ non est. Quo circa felicio
rem dixerim: partē ioannis qui plus ama
tur a Christo: parte Petri ꝙ minus ama
tur: ⁊ si plus amet ipse: que tamen ⁊ ipsa
felix est: quia ⁊ si non equaliter: amatur ta
mē: ⁊ quod minus suppleꝛ amoris distan
tia: suppleꝛ prerogatiua glorie ⁊ maiestas
honoris. Datur denīq; ire sceptrum cui
negatur pulchritudo Rachelis: vt quod
minus habet in amoꝛe: suppleat in sobo/
le. Quia vero archanoꝛum intelligētia il
li parti concessa est: que pertinet ad vile/
ctuz ioannē: non frustra de specialibus oꝛ
dinibus ptinētibus ad ipsum sermo pe
currit: postponitur aūt de quinq; maioꝛi/
bus: qui tempoꝛe ⁊ potestate prelati sunt:
vt ostēdantur primogenita sublata esse a
filijs Lye : data vero filijs Rachelis : vt Mar.
sint primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi: ⁊ 10.
discat omnis mundus subditus esse deo: 1.cor.1.
⁊ non glorietur omnis caro in conspectu
eius. Non solum autem Manasse ⁊ Ef
fraim filijs ioseph data sunt primogenita Ps.5.
iuxta paralypomenon : verumetiam ⁊ be
niamin fratri ioseph data esse videtur: in
hoc ꝙ prima sors inter septē cecidit Be Jos.18.
niamin: cui similis est in nouo: Ephesio
rum ecclesia. Cui enim legitur in actibus
apostolorum: fundata fuit ecclesia ipsa: ab
apostolo Paulo qui, fuit de genere Be Ac.19
niamin in qua ⁊ mānsit annis tribus: san
ctus aūt ioannes supedificauit illam.
¶ Ubi ⁊ illud diligēter obserua ꝙ quan
do inter Petrum ⁊ Joannem interponi
tur Paulus : tunc Petrus designat ꝑso
nam patris: Paulus filij: Joannes spiri
tus sancti: ⁊ ꝙ Paulus non supereꝺificā
uit a principio in his que Petrus funda
uerat: fundauit aūt ipse p se : ⁊ supedifica
uit ioannes vnigenituz dei patris in hoc
ipso designat: qui consumato veteri testa
mēto: quod spāliter ptinebat ad patrē: in
choauit testamētum nouum: quod spāli
us ptinet ad seipsum: supplemet autē spi
ritus sanctus consummaturus q̄ inchoata
sunt ⁊ fundata a filio : vt compleatur il
lud quod ipe dicit. Adhuc multa habeo
vobis dicere: sz non potestis portare mo Jo.16.
do. Cum autē venerit ille spiritus veri
tatis: docebit vos omnem veritatem.
¶ Il tunc itaq; vt in bruto positus : pge
quo vis: Si incipis a prima parte libri ⁊
pgis ad quintam: intellige in prima par
te: primitiuam ecclesiā in secunda: anthio
chenam: in tertia alexandrinā: in quarta

constantinopolitana:z:in quinta romana. i.quod per vtas itelligit 'quatuor.s.aialia z throni dei:quorum intelligentia ratio est.Ecclesia primitiua:significat id quod leo:ordinez:vz:prelator.Ecclesia anthiochena:id quod vitulus:ordinem:vz:martyrum. Ecclesia alexandrina id quod homo:ordinez:vz:confessor:qui spāli nomine:doctores dicendi sunt.Ecclesia constantinopolitana:id quod aqla:ordinem:vz: sanctarum virginuz.Ecclesia Romana: id quod sedes:generalē:vz:iustorum ecclesiam:que in vinculo vnitatis z pacis diversas mansiones in seipsa consolidat. In eo enim q̄ fuit ioānes in spū in dominica die:z vnigenitum dei patris qui est:p̄ncipes pastorum in gloria maiestatis:contēplatus est:satis ostēdit visionis ordinem ad diem resurrectionis dominice esse referendum:z ad ordinem pastorum qui primus est:q̄ z re vera pastoribus qui sortitudine fidei leones esse debēt:resurrectio dominica attribuitur: sicut z passio vel baptisma martyrib⁹:natiuitas doctorib⁹ ascensio conte̅platoribus:aduentus spiritus sancti:in charitate seruētibus. Sin vero de specialibus ordinibus agendum est:ecce in prima hac parte libri in typo ecclesiarum septem designati sunt:vt sīt primi nouissimi z nouissimi primi:z precipue cum in hac visione ipius prerogatiua ascribatur amoris propter sanctuz Joānem: qui eis velut in proprium datus est:quin imo propter spiritum sanctum: qui in eis specialius requieuit:quēadmodum in septē crinibus Sansonis designatum est. Igitur quod ad carnem pertinet ab ecclesia circumcisorum: hoc est ab illo populo qui carnaliter vixit inchoatum est:quod vero pertinet ad spūm sanctuz: ab ecclesia gentium:vbi nihil de lege carnis actum est: sed totum quodammodo de lege spūs. Ipsa est principalis:illa ephesorum ecclesia:que prima post anthiochenam in asia claruisse cognoscitur:hoc est post ecclesiam illā in qua sepius de iudaismo iurgati sunt ex circūcisiōe fideles: q̄ō in ecclesia ephesina z religs sex vic vnā q̄z accidisse legit:Nunc ergo de his ecclesijs agendum est:z de his que per illa significant:q̄liter illis spūs sanctus per ea que scripta sunt:futura p̄dixerat complens p̄ missionem domini dicentis. Non enim loquet a semetipso: sed quecunq̄ audiet loquetur:z que futura sunt annuntiabit vobis. Ut q̄ nō omnes religiosi ordines vnanimiter aut equaliter currunt:que ecclesiarum septem laude vel obprobrio digna sit:ex his que scripta z p̄scripta sunt: p hoiem q̄dem:sed a spū sancto vnusq̄sq̄ perpendat. Nota q̄ dictū est.Quinq̄ partes libri attribuende sunt q̄nq̄ ecclesijs generalibus ptinentibus ad petrum: septē portiones prime ptis:septē spālibus ptinētibus ad Joannē:z tū similitudo q̄ dā est iter generales z spāles:q̄ sicut i prima pte libri agit de oib⁹ platis:ita z i prima portiōe prime ptis ō q̄busdā platis:z sicut in scda pte libri agit de oib⁹ martyrib⁹:ita in scda portiōe prie ptis de q̄busdā martyribus:z sic de ceteris:excepto q̄ in q̄ālib⁹ q̄nari⁹ nūerus i spālib⁹ septenari⁹ tenēdus est.Et si ea que de sexto tempore prolata sunt:cuz de splendore vultus domini ageretur:prosequi volumus:ad tertium profecto statuz transmeare compellimur. De cuius tamen intellectu parum quid adhuc assignare sufficimus: q̄ qualiter ordo ipse futurus q̄ erit in reliquijs iudeorum: z gentium ad instar ecclesie: que presens est:distinguendus sit:ita nos modo assignare negimus:quomodo que a tempore apostolorum vsq̄z nunc in hac ecclesia gentium gesta sunt:a doctoribus primitiue ecclesie assignari non poterant. Hoc solum de predictis ecclesijs secūdū itelligentiam pertinētē ad tertium statuz notandū video:q̄ sicut vita petri ptinet tū ad scōm statum:vita vero Joānis ad scōm z tertium:ita itellectua q̄nq̄ ecclesiarum z q̄nq̄ partiū generaliū libri nō nisi ad scōm statuz retorquēdus est.Intellectus vero septem ecclesiarum z septem ꝓportionū prime partis ad scōz z tertū.

Apo.2.10

Judi.6

Nota hic prudens lector:nota z discute vigilāter. Ut autem sciamus differentiam intellectuum inter secundū z tertiū
2.cor.4. mundi statū:memorāda sunt verba pauli qui claritatem euāgelici sermonis in secūdo statu assignare studuit:haud dubiū q̄ respectu legis:z ex parte:non secundū totū propter illud quod alibi ipse scribit.
1.cor.13 Ex parte enim cognoscimus z ex parte p̄phetamus:cū autem venerit quod perfectuz est euacuabitur quod ex parte est:ita
2.cor.3. enim superius dixerat. Fiduciam talē habemus p xp̃m ad deum:non q̄ sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis:sed sufficiētia nostra:ex deo est. Qui z idoneos nos fecit ministros noui testamēti:non littera sed spū:littera enim occidit:spūs autem viuificat:Quod si ministratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria:ita vt non possent intēdere filij israel in faciem moysi:ꝓpter gloriam vultus eius que euacuat:quomodo non magis ministratio spūs erit in gloria. Nā si ministratio dānationis in gloria est: multo magis abundat mysteriuz iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte:propter excellentem gloriā. Si.n.quod euacuatur per gloriam est:multo magis quod manet in gloria é. Habentes igitur talem spem:multa fiducia vtimur:z non sicut moyses ponebat velamen super faciem suā:vt non intēderent filij israel:in faciez eius:quod euacuatur:sed obtusi sunt sensus eorū: vsq̄z.n. in hodiernum diem id ipm velamen in lectione veteris testamēti manet non reue-
2.cor.3. latum:qm̄ in xp̃a euacuatur. Sed vsq̄z in hodiernū diem cum legitur moyses: velamen est positum super cor eor. Cum aūt conuersi ad deum fuerint:auferetur velamen. Dns enim spūs est. Ubi autem spiritus dñi:ibi libertas. Nos vero omnes reuelata facie gloriā domini speculantes: in eandem imaginem transformamur:a claritate in claritatez tanq̄z a dñi spiritu. Jō
2.cor.4. habētes hanc ministrationem iuxta quid misericordiam cōsecuti sumus:non deficimus:sz abdicamus occulta de decoris nō ambulantes in astutia neq̄z adulterantes verbum dei:sed in manifestatione veritatis cōmendantes nos metipsos ad omnē conscientiam hoium coram deo:q̄ si etiā optum est euangelium nostrū: in his qui pereunt est opertū:in quibus deus huius seculi excecauit mētes infidelium:vt non fulgeat illuminatio euangelij glorie xp̃i:q̄ est imago dei. Nō enim nos metipsos predicamus:sed iesum xp̃m dñm nostrū:nos aūt seruos vestros per iesuz xp̃m:quoniā deus qui dixit de tenebris lucē splendescere:illuxit in cordibus nostris ad illumina-
tionē scientie,claritatis dei:in facie xp̃i iesu. Hec oia scripsit apostolus disputans de litera z spū:que siquis plene intelligit:satisfactū est ei de spūale itellectu:qui designatus est in facie xp̃i iesu:quō.s.lumē sit nec tale quale in facie moysi designatum est:sz multo amplius q̄z distat inter lunam z solē. Nunc ergo intellectū pceperūt apostoli: sed ꝓpter impios z blasphematores abscōditum est:iteruz vsq̄z ad tēpus:sicut helyas qui abscōditus est annis tribus z 3.reg.17
quasi mēsibus sex:z itez manifestus appa-
ruit. Et sicut stella quam viderāt magi in Mat.2.
oriente:z disparuit:z rursum circa finem itineris pfistentibus in fide ostensa est.Oz igitur vt in tempore illo quo xp̃s venit in mundum splēduit facies xp̃i cōpletis ab habraam iuxta matheū:z a iacob iuxta literā testamēti veteris generationibus q̄-
draginta:sic z nūc splendere opz cōpletis rursum in spiritu:generationibus q̄dragita. Unde z q̄dragesimo die:a dñica quadragesime:velamen quod est inter chorū z altare ꝓsueuit auferri. Cogimur in beato ioāne:nō solū cōtemplatores huius tēporis accipere: sed z magnos illos viros qui in exordio ecclesie reperti sunt:quoz
et nōnulli ꝓphetie spūm habuisse leguntur
salua sententia illa qua dr. Ex parte enim 1.cor.13
cognoscimus: z ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Quale.n. erat illud q̄ stellam magi in oriente vide-

runt:z per eam natum xp̃m intellexerũt: comparatione illius luminis:quod in fine consecuti sunt quãdo edocti per sapiẽtes z scribas populi:non solum stellã quã viderant in oriente viderunt: verumetiã ipsam veritatem quam quesiuerant oculo ad oculuz cõtemplari z cognoscere meruerunt? Nunc ergo intelligẽtes etiam pæter sanctos apostolos z euangelistas qui prædicare que audierãt z viderant iussi sunt: quod licet non ita lucide quo iu tertio statu:sed quasi per speculũ in enigmate: seẽduz tñ ea que hic scripta sunt:laudauerunt iustos:increpauerũt iniustos:ꝓmiserũt bona bonis:mala malis:alios suadentes blanditijs: alios terroribus perin/gentes:ita vt sint inexcusabiles quicũq incorrigibles reperti sunt z qui surda aure audierunt:quod per singulas ecclesias in fine concluditur. Qui habet aures audiẽdi audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Sed iam nunc pcstante deo ad contemplanda earũdem ecclesiaruz mysteria verba vertamus:vt quid vel laude dignum: vel increpatione cõmeritũ a principio 'secundi status vsq; ad psens:singulis angelorum septem z ecclesiarum suaruz.per singula sex temporuz cõtigerit: elucescat: z sicut in presenti tempore experimento liquet non ignorasse spiritum iesu ex his q̃ scripta sunt in hoc libro:eodem duce spiritu comprobetur:vt non solum turbe gẽtilium que in fide precedunt:verumetiaz iudeorum que secuture sunt cõsona:z pari voce ꝓfiteantur z dicant. Benedictus qui venit in nomine domini.

Mat.21

Incipit de Angelo Ephesi. Cap.2.

Apo.1. Et ãgelo ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui habet septem stellas in dextera sua:qui ambulat in medio septem cãdelabrorum aureorum.

Cum vnigenitus dei filius:de se q̃si de alio loquens vniuersam electorum ecclesiam ad dexteram suam collocãdam insinuet dicens. Statuet quidẽ oues a dextris suis:edos autem a sinistris:z cũ ipsemet in alio loco dicat. Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo: ibi sum in medio eorum. Quare non absurde:cur se vel solas stellas tenere dicat in dextera sua z non etiam candelabra septẽ: aut cur se in medio candelabroꝝ aureorum: z non etiam inter stellas ambulare perh ibeat. Sed in huius questionis enigmate:consuetudo scripturarum emulanda est:que vnam eandemq; rem diuersos plerunq; parere intellectus demonstrat: secundum q̃ rote scripturarum pro impetu spiritus gradiuntur. Aliter enim de specialibus:aliter de generalibus iudicandũ est. Sed z aliter cuz scribitur vnus solus: aliter cum secundus adiungitur:aliter cũ id quod adiungitur minoris est pretij vel dignitatis:aliter cum maioris:aliter cum simplex z simplex: aliter cum simplex z multiplex in relatione ponũtur. De vno z eni solo spãliter agit:cuz in vno ad Moy se loquente deo in mõte oreb:aliquid speciale ac mysticuz designari sentimus. Qđ si eidem moysi iungitur aaron:protinus de re illa ad aliam itellectus discurrit. Eodem modo si de sarra agitur absq; agar: põt sola sarra aliquid designare etiaz pter id quod significat cum ponitur in respectu agar. Cum vero eidem sarre associat agar: ptinus mutaẽ mysteriũ:sed nõ quale est illud:cũ ei subtracta agar: subrogat Rebeccha. Et hoc quidẽ de duobus simplicibus. De simplici aũt z multiplici sermo est:vt cum ponuntur simul duo:quorum vnum ad personam:alteruz ad multitudinem refertur:vt sunt pastor z grex in testamento veteri:quoꝝ vnus plerunq; Christum:alius designat ecclesiã. Qui hanc mysteriorum regulaz intelligere nequit: nescio' siquis ei per singula loca in quibus hec mutatio fit:satisfacere potest. Qui autem non capit istud z scrupulosus est:discat prius audita credere:vt possit suo tempore peruenire ad intellectum.

Exo.33

Quis.n.nesciat argentuz respectu eris z stagni pretiosum esse metallum? Sed si ei suo moto.ere:apponitur aurum:desinit esse pretiosum:quod claruit in hac parte. Sic z respectu reproborum vniuersa electorum agmina ad dexteram omnipotentis dei collocari dicũtur:de quibus tamẽ in hoc loco mentio facta non est:sed tñ de septem stellis in quibus bonorum prælatorum gloria quanta sit:luculenter ostenditur:z si aliqui ꝓpter membra putrida: durius pro repore arguant. Non ergo sic septez stelle in xp̃i dextera teneri dicunt: vt qui.si soli ipsi:z non etiam vniuersitas electorum ad dexterã dei collocanda sit: sed cur hoc specialiter dicat de istis:certa est causa rõnis. Inter quatuor animalia:leo: secundum ioanem scribitur primus:z in eo significari pastor ordinem:manifestuz est. Cum aũt loqueretur Ezechiel de animalibus ipsis. Facies (inqt) hois z facies leonis a dextris ipsorum quatuor: facies autem vituli a sinistris:facies vero aquile desup ipsorum quatuor. Scimus preterea pastor ordinem ad resurrectionem dominicam ptinere:propter quod z sancti apostoli testes resurrectionis dicti sunt:martyres vero ad passionem:qz z ipsi tollerãdo supplicia:testes passiõis dominice vocari z esse meruerunt. Testis.n.latine iterpretatur martyr. Quod n ꝓpterea dictũ est per ꝓphetã. Facies hois z facies leõis a dextris ipsor quatuor:facies vero vituli a sinistris ipsor:qz natiuitas z resurrectio leta sunt. Triste vero z obscuruz:passionis obprobrium. Non icõuenienter ille ordo in dextera dñi teneri dr:qui resurrectionis dominice minister est: z qui eidem resurrectioni quadã mysteriorz affinitate coniungitur. Et notanduz q̃ tenere aliqd minus est qz habere:qz id plerũq; quod habetur amittit:quod aut tenet:õ facili amitti non põt. Unde z p semetipsam veritas dicit:pater meus:qõ dedit in manus ẽ oibus:z nemo põt rapere de manu patris mei. Tenet ergo dñs stellas septẽ in dextera sua:vt ad sinistrã non effilu-

Ezc.1.

Joa.10.

ant reprobor:qz nisi dñs aliquos roboraz do teneret:vniuersa ecclesiaz fabrica pateret ruinã:sunt ex voce ipsius dñi p psalmistã dr. Liquefacta est terra z oes q̃ habitãt in ea:ego cõfirmaui colũnas eius. Uerũtñ supius haberi non teneri dicte sunt:qz sane põt itelligi p eode vtrũq;. Tenet.n. dñs id qõ hz:qz seruare ea q̃ sua sunt: sicut ipse patri suo ꝓfitet dicens. Quos dedisti mihi custodiui:z nemo ex eis periit nisi filius pditionis. Et hec q̃dem de septẽ stellis:q̃ et septẽ cornua agni dicte sunt:eo q̃ in ipsis ventilet nationes z regna. Quid ergo z de candelabris dicimus q̃ nõ sicut z stelle ad xp̃i dexteram esse dnr:sed inter q̃ xp̃s dns deambulare describitur? Nam z ipsa nõ sunt ad dexterã et:eo respectu quo z Joãnes cuius spãles sunt filij hi qui p cãdelabra designant? Immo sũt z ipsa ad dexterã:sed cur hic ptermissum sit:magni est ponderis facẽm. Denique si recte pensamus habere stellas ad dexterã maiestatis est:deambulare inter candelabra:humilitatis:qz z tam magnus est gloria xp̃s. vt in eius dextera:q magni sunt: teneri dicanr:z tã humilitate pusillus:vt in choro paruuloz ꝓsistere z deãbulare dignet. Ut.n.aliqd parũ in exẽplũ accipiaz vix vnq; inuenir in diuina scriptura cõsistere aliqs ad dexterã alicuius:vbi nõ ꝓsentat ille ad cuius stare describit. Sicut est illud quod eidem filio per Psalmistam dicitur. Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circundata varietate. Et agnos quidem ponet ad dexteram. Hedos autem ad sinistram. Ambanereverο aut ambulare in medio: humilitatis esse: docet verus ipse magister qui de celo descendit:cum contendentibus de prioratu discipulis:esse humilitati exemplum pro quo z venerat:exhibuit dicẽs. Ego in medio vestrum sum quasi qui ministrat. Exultent quapropter magni: quos tanta prerogatiua glorie honorando illustrat:sz non minus letentr paruuli: cũ qbus z in qbus ambulat xp̃s:q̃tenus z ipsi sequant eũ quocũq; ierit curretes

Mat.25

Psa.44.

Lu.22

in odorem vnguẽtorũ ipsius. Quinimo timeant magni: dicendum fuit potius q̃z exultẽt respectu eor̃ iter quos humiliter ambulat x̃ps: q̃r ibi locũ retinet iudicis: facies cõtremiscere ptãtes: hic iter humiliũ turbas: maiestatem cõtenit. Unde ⁊ cum diceret superius sanctus ioãnes. Et habebat in dextera sua septem stellas: protinus adiunctum est. Et de ore eius gladius ex vtraq; parte acutus exibat: vt tanto q̃q; timere studeat: quãto in altiori gradu collocatus est: ⁊ tanto humiles quiq; fiducialius agant quãto libentius elegerunt esse abiecti in domo dei sui: scriptura attestante que dicit. Custodiens parvulos dñs humiliatus sum ⁊ liberauit me. Unde ⁊ cuz pueros venientes ad se amouendos exti/marent discipuli: ipse qui ad hoc venerat vt infirma mũdi eligeret: grauiter ferẽs. Sinite inquit paruulos ad me venire talium. n. est regnum celor̃. Non ergo ait q ambulat inter stellas: aut qui manet iter cãdelabra: sed qui tenet septem stellas in dextera sua ⁊ qui ambulat in medio septẽ candelabror̃ aureor̃: vt: vz: ⁊ stare cũ stellis quas hz ad dexteram: ⁊ ambulare iter cãdelabra demonstret: quor̃ alterum: vt iam dixi: p̃sidentis est: alterũ obsequentis q; stare ⁊ sedere magistri est: ire ⁊ redire: discipuli. Uñ ⁊ cẽturio ille qui volentem venire dñm ad domũ suã laborare in ambulando nolebat. Ex his q̃ nouerat circa se adinuenit exẽplũ: ⁊ ne tante maiestatis potẽtia fatigari ꝓpter hoiez debuisset: humiliter recusauit dicẽs. Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tñ dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo sum sub ptãte constitutus hñs sub me milites ⁊ dico huic vade: ⁊ vadit: ⁊ alio veni: ⁊ venit. At qui venit nõ ministrari: sed ministrare: nõ desẽxit ambulare inter ministros suos: ⁊ esse cum eis q̃si vnus ex illis: sicut ipsemet de seipso testatus est dicẽs. Ego in̄ vos sicut qui ministrat. Non ergo a nobis exigit quod non impendit: nec vnq̃z non dilexit: aut nõ diliget: quod in tẽpore diligere visus est. Semper vtiq; amat paruulos: qui p ipsis paruulis factus est: ⁊ quod amat ab eterno reuelauit in tempore. Excelsus q/dez dominus ẽ. hz humilia respicit. Deponit potentes de sede: ⁊ exaltauit humiles. Quomodo autem exaltat humiles cui displicet esse superbum? Nunquid licet sup bire his quos ipse ponit in altum? Absit. Sed qui voluerit (inqt) inter vos maior esse: fiat sicut iunior: ⁊ qui precessor sicut ministrator. Quod si ita ẽ: quos in electorum multitudine beatiores dixerim: nisi qui humiliores sunt: non tam necessitate culpe: q̃z amore virtutis? At qd ergo subiecti: zelari possunt prelatos suos: cũ iocũdius sit in humili veste priuatius manere cum rege: q̃z in die tñ solenni in gloria residere cum illo? Et istud quidez secundũ aliquid gloriosius est: sed iocũdius illud: ita vt magnates seculi suos plerunq; zelẽtur sub pares qui regibus suis semper assistunt: ⁊ bt iores se reputẽt inferiores suos qui maiori in cõspectu principum libertate fruunt. Interrogandus est hic petrus apostolorum primus: interrogãdus inq̃z de seipso ⁊ ꝺ cõdiscipulo suo quẽ amabat iesus: vtrum ne feliciorem se: illum crediderit cum eum interrogare dominũ horatus est: quis esset eundez dominum traditurus: quod sẽ per semetipsũz quereret: extimauit indignum. Arbitror enim Petrum emulari potuisse ioannem super prerogatiua dulcedinis: qua diligebatur a Christo: nunq̃z vero Joannem emulari potuisse priuatum aut potestatem petri: quia amor per semeipsum sufficit absq; ad iectione honoris: honor nequaq̃z sufficit absq; condimento dilectionis. Quamuis autem ⁊ stelle ⁊ candelabra in parte ioannis reputate sint: nihilominus inter stellas ⁊ candelabra: eadem que inter Petrũ ⁊ Joannem differentia est: ⁊ si sole stelle ⁊ nõ etiam candelabra in dextera Christi eẽ dicantur: secundum q̃ homo ⁊ leo a dextris esse feruntur. Aquila vero desuper: quamuis respectu Aquile que desuper est: etiam homo vel Leo a sinistris esse

credẽdi sint: nimiz q; Petrus assimilatur leoni: qui assumpta cruce imitatus est x̃pz agle Joãnes de quo dñs ait. Sic eum volo manere donec veniam: Nam quemadmodum si agat de Petro ⁊ Stephano: a dextris qdem est Petrus qui assimilatur leoni. Stephanus qui vitulo a sinistris: nimiz q; ille diu supuixit: iste mox vt credidit: precucurrit: ⁊ tñ is qui a dextris est: respectu Stephani: respectu discipuli quez amabat Jesus: q ⁊ post ipz relictus ẽ i mũdo a sinistris eẽ vidit: ita septẽ stelle que respectu illius ordinis q designatus est in Petro: a dextris esse scribunt: respectu cande labror̃ inter que x̃ps ambulat: a sinistris: non a dextris extimãde sunt: vt pote quos cura regiminis a studio contemplationis absentat: ⁊ hz minus q̃z illi qui quasi maris fluctibus dati sunt: frequẽtius tñ ⁊ ipsi perpeti causaz curas: ⁊ sinistra actiue vite occasione regiminis compelluntur. Quis enim nesciat maiores curas iminere eor̃ cetui: q̃z prelatis cenobior̃? Et tñ qui respectu illor̃ dexteram sibi partem elegisse noscunt: respectu eor̃ qui lectionibus vacant: in sinistram partem Martha reputati sunt: Maria autem cum Maria de qua ⁊ dicitur: Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

Luc.10

Dijs de stellis ⁊ candelabris cõiter dictis. hz ex occupatis ab huiusmodi: ad spiritualem stellaz septem: ꝓtemplationez venire: nec pretermissa visitata illa philosophor̃ sentẽtia: que de tam innumera multitudine stellaz: septem tñ sydera secernẽda dixerunt: eo q; preter legem oium sola vagos discursus videant hre: Illa dico septem sydera que planetas cognominant: de qbus tam praua scripta sunt a philosophis huius mundi: vt loq de eis viri catholici arbitrarẽtur illicitum: ne illor̃ detestande p̃fidie videant in aliquo suffragari nisi solem: ⁊ lunam ⁊ stellas: ⁊ ẽt noiatiz aliquas: vt in libro Job. diuina scriptura cõmemorasz: n miz: vt p ea aliud q̃z ipsa intelligamus: Esse aũt augurãdi genus: velle ꝓtẽplatione solis: ac sydez qd cuiq; futuz sit nunciare: testaf ꝓpheta Jsaias q sub spẽ babylonis ⁊ egypti: mũdanos pincipes detestaf dicẽs. Annunciẽt vobis augures celi qui ꝓtẽplantur sydera: vt ex eis futura predicãt vobis: qd cogitauerit dñs exercituum sup vos. Qd si tunc erat dãnabile ⁊ fidei catholice inimicum: cum nec de p̃tia sua x̃ps: iacẽtem diu in tenebris illustraret mundum: q̃sto magis nunc impium est velle de arte tali p̃sumere: cum lux fulget in mundo cuz exortum in tenebris lumẽ rectis: reuelat abscondita tenebraz: ⁊ detegit p̃filia cordium? Sed peccatum non est: inquiunt: q̃r ars hec naturaliter hz: Uñ probatur? Quia mutationes inquiunt: futura predicimus: Sed si genus augurandi nõ est: q; futura predicant: ergo augurari in Cornice ⁊ Corno ceteriscz volatilibus celi peccatum non est: q; ⁊ qui talibus artibus studere solẽt: non nunq̃z pecturando ⁊ opinando varios euẽtus rerum quasi ꝓphetando predicunt: Sed hz multa vera de futuris predicant: nihilominus tñ augurandi genus est: in quo taliter futura predicunt: qõ non solum fides x̃pi abhorret: verũetiam lex ⁊ ꝓpheteː cuz adhuc nox esset ⁊ tenebre dãnauerunt: Et si aliqñ patiaf deus hmõi desperatos homines: aliqua futura predicere ad probandam (vt in lege scriptum est:) p̃stantiaz elector̃ sicut passus est iam Mes ⁊ Mãbres resistere Mosy si: ⁊ similia opari miracula: ⁊ patietur filium pditionis ⁊ pseudo propheras: facere signa magna ⁊ inaudita: ita vt si fieri possit in errorẽ ducank ẽt electi: Nec hec pp eos qui lumẽ vez suis denigrant erroribus: ⁊ eo male vtẽdo intellectu fantastico deprauant: vt vñ lucem spiritualis intelligẽtie exhaurire debuerant: inde sibi procreẽt ignorantie fumuz. Nos ergo solem ⁊ lunam ⁊ stellas bonas esse dicimus creaturas a bono vtiq; creatore: vtiliter pditas pp hoies: qbus non solũ datũ est vt hẽant lucẽdi officium sup terraz: verũetiam qõ maius est: significandi inuisibilem lucẽ magnum ⁊ competẽs sacramẽtum: Quo enim altius pre rebus corpo/

Exo.7.8.

Mat.24.

Deu.22

Mat.8

Luc.22

Pro.15

Luc.1.

Luc.22

Mat.19

Psa.114

1.cor.4

Psa.47.

reis collocata esse videntur ad lucendum oibus qui in mundo sunt: eo interne lucis que vã est: expressiozẽ ⁊ vicinioze hr̃e ostẽ duntur imagine claritatis: adeo vt p visibilem lucẽ inuisibilẽ que in nobis: aut supra nos est: ꝓplari possimus: lucẽ dico illam de qua dicit Joánes. Erat lux vera que illuminat oẽm hoiem veniẽtẽ in hũc mundum: Ut enĩz de maiozi sydere aliqd in exẽplum summamus. Quis nesciat in loco illo: solẽ significare Christum. Ubi dictum est. Sol cognouit occasum suum: Et ortus est sol ⁊ congregati sunt: lunam vero de qua ibi dicitur. Fecit lunam in tpa: designare ecclesiaz. Dozo vbi idẽ psalmi sta omnipotẽti deo loquitur dices. Videbo celos tuos opa digitoz tuoz: lunam ⁊ stellas quas tu fundasti: Quis non videat idcirco prętermissse solẽ: q; alteram lunaz ⁊ alteras stellas intelligebat sm quod ipse erat sol cui loquebatur? Luna ergo ecclesiam: stelle multitudinẽ electoz designãt: Quia vo dei filius: deus ⁊ homo est: voluit: non solum p solẽ: verũetiam ⁊ p stellam significari: sicut de eo p magos dicit. Vidimus stellam eius in oriẽte. Et Balaam: Oriet stella ex Jacob: Sic ergo manifeste liquet q; nõ modo sol ſz ⁊ stella aliquãdo significat Christum: cui tñ pro minimo est assimilari sibi creaturas inanimatas ⁊ ratione carẽtes: magis vo rationales hoies quos creauit ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ suam. Quia vo tante dignitatis sunt hoies: vt filij dei cognominẽtur ⁊ sint: voluit deus omnipotẽs non solum luminare maius ꝓdere ad similitudinẽ suam: verũetiam stellaz innumerabiles turmas: magnas. ſ. mediocres ⁊ paruas: ⁊ quarum vix possit discerni p modica scintillula claritatis: in q̃bus qd designare voluerit: apostolus manifestat cum dicit: Alia claritas solis: alia claritas lune: alia claritas stelle: stella qui; q; a stella differt in claritate: sic ⁊ resurrectio mortuoz. In qua nimiz significatione q; alius accipiẽdus est in sole nisi Christus Jesus: ⁊ que alia in luna nisi gloriosa regina mundi que in decore vir-

Joan.1.

ps.103.

ps.8.

Matt.2

Nu.24

Gen.1.

Deut.32

ginitatis sue verum meruit concipere ⁊ effundere solem? Qui vero in maioribus stellis: nisi patriarche ⁊ prophete: nisi sancti apostoli: martyres ⁊ confessores: qui quasi columne orbis dati sunt ad portandam fabricam domus domini: ⁊ quasi preclara luminaria celi ad illuminandas ecclesias? Et qui in medio cribus stellis nisi hy qui bona multa fecerunt: nec tamen vsq; ad illorum merita: quos magnos ⁊ primos ee diximus ⁊ magnaz stellaz similes paenerunt? Qui vo in minimis: que vix tenuiter a nihilo discerni queunt: nisi hy qui sola spe clementie ab ipsis mortis faucibus erepti sunt: ⁊ qui nulla omnino opa habuisse noscunt. Hz ducti penitudine saluati sunt in Christo Jesu: vt laudẽt nome eius qm̃ bonus: qm̃ in seculum misericordia eius? Stulti ps.117 sunt ergo qui semetipsos despant: quamtumcũq; sint mẽdaces ⁊ impy nolẽtes intelligere vt bñ agant. Non aut sol ⁊ luna hoc vbiq; significant: hz in hac plane supascripta comparatione apostoli. Alias aũt luminare minus: varias ac multiplices relationes hz: ⁊ pro locis vbi scriptuz est: diuersos inter se recipit intellectus. Aliqñ enim in sole Christus: in luna designatus est Moyses: sicut de hijs duobus luminaribus mystice in Geneſi scriptum est: Fecit deus duo magna luminaria: luminare maius vt preesset diei: ⁊ luminare minus vt preesset nocti: luminare quidez maius factum est: vt preesset diei: ⁊ luminare minus vt preesset nocti: q; dies diei eructat vbum: ⁊ nox nocti indicat scientiam: Est enĩz dies xps ⁊ dies hy qui sunt ps.18 xpi: nox vo Moyses: qui est hõ nõ deus: ⁊ q̃ctum in eo erat: nox erat ⁊ nõ dies: q; nihil hz aliqs qõ nõ accepit: ⁊ nox nihilominus: synagoga cui legis quam ipse scripsit: indicauit scientiam. Designat: In sole sapiẽtia: in luna sciẽtia: In sole vita ꝓtemplatiua: in luna actiua: In sole spiritus: in luna caro: In sole ecclesia ꝓplantatiõ: in luna ecclesia predicatium: In sole vita iustura: in luna pẽa: ⁊ si qua sunt alia in hunc

modũz: que caute qdẽ in hoc loco suppsimus: vt ad id quo tẽdit impetus: festinare possimus: De septẽ deniq; stellis sermo est: q̃s xps tz in dextera sua: pro quaz occasione actuz est: vt de septẽ illis syderibus que planete a phis dicte sunt: disputare p aliq̃ citaremur: vt qõ illis q terrena sapiunt: sẽtitur in pniciẽ culpe: nobis duce spiritu: puenat ad salutẽ: Hz q; duo planetaz septẽ: Sol ⁊ luna esse ferunt: qui q; dẽ ceteris clariozes sunt: ⁊ p locoz diuersitate: in q̃bus de eis aliqd scriptum est: p impetu spiritus q ad diuersa discurrit: diuersis misteriozz enigmatibus inuoluti sũt: libet primo de septem simul generaliter agere: vt ipsoz tandẽ luminariũ alta ac venranda misteria spãlius ⁊ vberius ꝓplari possimus: Septẽ sunt vt iam dixi sydera que planete vocantur: que pp incertos cursus quos hr̃e noscunt: incertos dico respectu eoz que firmamẽto infixa sunt: nõ q̃z tum ad ipsa que nature sue legi debuiunt deluſa quõdaz gẽtilitas: deos esse putauit: quoz ẽt sm illos ppria nosa ista sunt: Saturnus: Venus: Juppiter: Mercurius: Mars: Luna: ⁊ Sol: Noz duoz nota solis: vz: atq; lune: diuina (sepe sepius) scriptura cõmemoraz: ceteroz aute in diuina pagina vix vnq̃z aliqõ repit descriptuz: hz poete gẽtilium inuenerũt illa: aut certe q astronomice artis adinuẽtores fuerũt: Hz de hoc nihil ad nos: Nõ enim de vocabulis sm̃o est: hz de rebus. Qõ si q̃rit de eis: qd dissimile hẽant a ceteris stellis: vt spãlia sint eaz misteria: sup eo mihi laboz̃adũ nõ est: q; prius hoc nouit mũdus: q̃z xps de virgine nasceret. Hoc enĩz fideles pariter ⁊ infideles fatẽtur nõ esse astra ipsa in firmamẽto cũ ceteris: hz vnũquodq; agere cursum suũ: que precipue res gẽtiles ad erroẽ coegit: Nos aũt q xpi gratia illustrati: nõ esse dicimus astra celi viuẽtia corpora: hz ad viuẽtium misteriũ preparata: itelligimus ea ẽt pp hoc q extra fuiunt: q̃z splẽdidius nobis misteriozz impẽdere sui tutẽ: eo q; humani generis typũ gerãt: qõ erit aliqñ quasi splẽdoz firmamẽti: ⁊ sicut stelle in ppetuas eternitates. Qz cogitanti bus nobis de multitudine stellaz q̃s designare electos hoies nõ est dubium: septẽ sydera disiuncta a ceteris: ⁊ tãta interpositione distincta: nõ sine ordine rationis occurrunt: eo ipso quo in stellaz multitudine intelligere agmina saluandoz monemur: Quid enim velit ẽt septẽ planetaz distinctio: cogitare cõpellimur: pptiz cũ septenarius numerus tãte pfectionis sit: vt vix aut nunq̃z possit carere (nõ dico quali cũq;) hz pfecto misterio: Querimus ergo fide: rõne iuuante: ⁊ inuenimus in electorum agminibus: septẽ quosdam viros p; pietate q̃dam in misteriis ab illoz multitudine segregatos: non q; oẽs sanctos dignitate precellãt: hz q; ppria est eoz causa misterij ⁊ spãlis profunditas sacramẽti. Hoz primus est Adam: etate dico non dignitate: q; ob culpam inobediẽtie pdidit primogenita sua: Secũdus Noe: Tertius Abraã: Quartus Moyses: Quintus David: Sextus Joánes baptista: Septimus Helyas: Helyã vo septimum dixi: non q; post Joánẽ natus est: hz q; post ipsum Joánẽ in fine seculi vẽturus est: Hos septẽ viros magnos ⁊ noiatos p diuersa interualla temporum: deus omnipotens misit in mundum: vt quasi quosdam nouos curſus peragerent preceptorum dei: in quibus possint veri philosophi sm̃ q; edocet liberiste: sacra misteria pscrutari: ⁊ carnales mundi huius philosophi q̃z longe sint a vero perpẽdere: Quis enim nesciat illos comparationibus vti: ⁊ specialia regna mũdi singulis planetis subijcere: prẽter alias deceptiones suas: quibus decipiunt insensatos arbitrantes potestatem ⁊ voluntatem Dei: misericordiam quoque ⁊ iudicium pro horarum vicissitudine variari: quasi hora bona possit abire iudicis tueri superbum: aut hora mala impedire: aut subijcere cassui opus iusti? Sed illorum coniectu re vel potius adinuentiones ⁊ insanie: quam longe deuenient a vero: ostendet veritas Dei; cum quid rationales

Gen.1.

Gal.4

Baſi.12

stelle significēt:apparebit in fine:Ut enim aliqđ de ipsa accipiamus exemplum:sicut stellaꝝ splēdor absconditur:ꝛ penitus disparet ad ortum solis:ita sapiētia mūdi deperit vbi minimum qđ ostēditur sapiētie dei:Illunc ergo inquantum dederit ille q est sapiētia ꝛ verbum patris:qđ significēt ipsi planete:primo quidē spāliter:deinde generaliter ostēdamus:sequētes illoꝝ in hac parte prudētiam:que destrucda est:vt suis seipsam ictibus perimat ꝛ inclinet ad casum.

¶ Ferunt stellam illam quam cognominant Saturnum:frigide esse nature:ꝛ diu turnis tpum spatijs pagere cursum suum: Et nos hēmus in celo nostro: qđ magis mētis oculis reuelatur q̄ corporis: pthoplausum Adam quē friguisse legimus in paradiso:ꝛ tam ipsum q̄ ceteros hoies etatis prime supra mēsuram modernorum septies ꝛ eo amplius pdurasse:ipsamq; originalē etatē ceteroꝝ longitudinē excessisse Stellam quam cognominant Venerez tēperate qualitatis esse dicunt : quam digne satis:iusto Noe assimilare possumus: qui pp tēperantiam ꝛ iustitiam suam : in aquaꝝ diluuio seruatus est:ꝛ iacturā vniuerse carnis in Arche presidio restaurare curauit:Stellam quam dicunt Jouē nescio qua dementia artis sue ceteris oibus pretulerunt:ꝫ nos non absq; cā:omnium patrē credētium Abraaz predicemus:Ex ipso enim ortus est patriarchaꝝ cetus : ex ipso ꝓphete ꝛ apostoli ꝛ vnigenitus Dei filius ꝑm carnē : intātum vt apostolus fidelis ꝓsoletur:ꝛ dicat. Si aūt vos xp̄i:ergo Abrae:semen estis:Nescio preterea qđ inuenerint illi:vt planete quez appellant Mercurium:auctoritatē sciētie attribuerēt:ꝫ nos sanctum Moysen non frustra vas sciētie fore credamus:vtpote quē sciētiam legis populo iudeoꝝ tradidisse didicimus:Hiz cui ipsi Hdarti:arte militarē dederunt:nos tū Regē David nō absurde pre ceteris bellicosum fore sentimus.

Hys de quinq; planetis velut in precinctu decursis: veniēdum est ad lunam ꝛ solē:de qbus omnibus cōis est causa dicēdi: Cōis inq̄z de luna ꝛ sole est causa dicēdi: q: valde cōis est de Joāne baptista ꝛ Helya:quoꝝ quidē alter precursurus est iudicē:alter nascēdo ꝛ moriēdo:factus est preambulus redēptoris:vt non prius accēderetur ignis Helye q̄s aqua (vt ita dicam) Joānis:electos a reprobis separaret. Non autē istud dico q: aquam siue ignē : preter q̄z in sacramēto altaris aliqđ esse sentiam: ſz illud qđ p aquam ꝛ ignē spiritualiter acmystice intelligitur:Hez hinc colligēduz est qua sint rōne:accipiendа misteria:non vtiq; ꝑm bonum vel melius:plus aut minus:ſz ꝑm qđ : quidē ꝛ p minus clara: prestantioza bona:vt nōnunq̄z p mala bona:ꝛ p bona designantur ꝓtraria. Nō eniz q: lune Joānes baptista:ꝛ soli assimilatur Helyas:maior est Joāne baptista:quo maior in natis mulieꝝ non fuit : predicamus Helyam:ſz q: Joannes fuit iuxta aquam baptizans:precurrēs magnum opus misericordie dei:Helyas in igne iudiciario puniuit iniustos demonstrās futuram districtionē ꝛ aliaduersionē iudicij:q: ꝛ iste : vt dictum est:precursurus est iudicem:ꝛ ille mozziturum in carne redēptorem preiuit. Possumus tū maiorem Joāne extimare Helyam : non quo ad ꝓsonam : ſz quo ad officij dignitatē:nimiꝝ q: ille precucurrit humilem:hic excelsum:ille passuꝝ in carne:hic regnaturuꝝ in gloria deitatis : Nam ꝛ ille vltimus fuit oium magnoꝝ viroꝝ: qui p natiuitatē carnis propagati sunt p feminas ab Abraam:iste post multos qui renati sunt ex spiritu:vt pagat ꝛ ipse cursum suum in fine seculi vēturus est:Habemus itaq; in Joāne humilē : districtum ꝛ terribilē in Helya:Habemus in Joanne: ignorantē iudicium:in Helya ꝓsonam hominuz nescientē:q: iste quidē incarceratus ab Herode:vsq; ad effusionez sanguinis patiēter sustinuit:ille cum pari modo a rege impio q̄reretur:zelo ardētissimo succēsus: missos ꝓtra se milites:igne iudiciario consumauit:Habemus quoq; in aqua Joannis:humiditatē lune:in igne Helye siccitatē solis:quoꝝ vnū misericordiam:alteꝝ ō signat iudiciū:ꝛ nihilomin⁹ i Joāne q mozztuus ē:defectū lune:i Helya q mortē distulit:pseuerātia solis:nimiꝝ q: vita actiua ō signata i Joāne:cū carne deficit:ꝛ ōsumit eē: ꝓtēplatiua q̄ designat i Helya:detrimētū ignorat:Quare aūt hec tā dissona i vnius spūs viris? Aut quō ꝫ hoc:vez fuit venisse Joānē i spū ꝛ vrute Helye? Sz notādū:q: spūs vnus ē:ꝛ si actiōes diuerse:vn⁹ zelus i vtroq; et patiētia eadē:ꝛ si alteꝝ ꝓ tpe zelū:alteꝝ patiētiā ōmōstrare ōcebat. Quid ē magis vnū q̄z ꝛ filius ꝛ spūs sctūs i qb⁹ nulla ē nāz:aut volūtatuz diuersitas:ſz sē p id qđ ē vna eadēq; ſba? Et tū fili⁹ sic venit vt assūeret carnē:soluſq; ꝑ mozzituris: aut mozztuus dignaret mozi. Spūs ⁹o scūs sic vēit:vt nō assumeret i quo mori possz: aut i quo eū aliqñ ꝓtigeret mozi:q: nō de⁹ simul ꝛ hō:sicut Jesus xp̄s:ſz de⁹ tm̄ sicut ꝛ pr̄:cui semp ē cū eis idē viuē ꝛ itelligē: Solus.n.fili⁹ sicut fides ꝫ catholica incarnat⁹ est:solus crucifixus:mortu⁹ ꝛ sepult⁹: ꝛ si solus missus nō sit:ſz cū eo. Js q cū eo: ꝛ i eo ꝛ ex eo ē spūs scūs:vt qđ filius agē i cipet:pageret:ꝛ ipse:ꝛ fundamētū qđ xp̄s poneret:ipse ꝓsumando firmaret. Hac ꝓ causa Joannes in aqua : Helyas vero in igne : potestatem accepit : quia ꝛ primo predicantium multitudo in aqua sapiētie:que est verbum dei:predicare permissa est:ꝛ scdo in igne spiritus sancti sequutura est alia doctoꝝ turba:vt pficiant nouissimi:qđ ceperunt primi:ꝛ vnum felicitatis gaudium compleꝑdat vtroſq;:vt q seminant: simul gaudeant ꝛ qui metent: Hdonere aūt posset q Helyas qui postea vēturus est:Joānem apparēdo precessit:nisi in eodem intellectu de xp̄o ꝛ de seipso Joānes diceret:Qui post me venit ante me factus est:q: prior me erat:ꝛ nisi gratia spiritus sancti de quo dicit Joānes:Spiritus nōdum erat datus : q: Jesus nōduz erat glorificatus:partuz sacre virginis preueniret:dicēte de eo:angelo : qui tante legationis officio fungebat : Spiritus sanctus supueniet in te ꝛ vtus altissimi obūbrabit tibi. Ecce qūo donum spiritus precessit hoiem xp̄m Jesum:qui ꝛ pp hoc cōceptus dicitur de spiritu sancto qui ꝑm qđ deus erat:semp se esse id qđ est:demonstrat cum dicit:Anteq̄z Abraaz fieret:ego sum:Et clarifica me pr̄ apud temetipsum claritate quam habui priusq̄z mundus fieret apud te. Qđ si ita est:immo : q: ita est: qūo intelligēduz est qđ dicit Joānes in p sona xp̄i de spiritu sancto. Quia prior me erat:ꝛ illud qđ ait ipse xp̄s de se ꝛ de spiritu sancto. Qui dixerit verbum ꝓtra filiuz hois.remittet ei:qui aūt dixerit ꝓtra spiritum sanctum:non remittet in hoc seculo nec in futuro:nisi q: qui ad hoc natus fuerat vt exēplum preberet humilitatis:non ex ea voce loquebatur:qua deus erat eternus:cuz se sic susternebat spiritui sancto: ſz ex ea qua homo erat ex tpe? Alias autē q: veritas est:ꝛ negare semetipsum nō potest:vt se dei vnigenitum esse doceret.promisit se eundē spiritum datuꝝ discipulis suis:non gdem tpe humilitatis sue : ſz in tpe glozie dicēte Joāne. Spūs nōdū erat datus:q: Jesus nōdum erat glorificatus: Quare hoc? Ut discāt hoies absconderе gr̄am bi datam tpe pueritie ꝛ adolescētie sue:ne videātur de accepto doño : añ tps inaniter gloziari:ꝛ dū sortis extollūtur de munere:intus a gloria inanescāt:Si enim ille expectauit tps qui ex pr̄e sine tpe natus est:ꝛ hz oia cū pr̄e auctozitate nature: q̄to magis nō dz añ tps gloziari:ꝛ maxie q̄si nō accepit:ns q nō hz qđ non accepit? Propter hoc ergo nō absurde dictū est p Joānē. Spūs nōdū erat dat⁹:q: Jesus nōdum erat glificatus. Als aūt ꝛ si spūs datus nō erat:qūo ō eo ꝓfitemur i symbolo: q: loquut⁹ sit p ꝓphas? An q: nō est talia opat⁹ i illo q̄lia i eis qb⁹ vitā castā suggerit ꝛ spiritalē:vt nō vltra ḡrāt vxores:filios domos:agros:vineas:ꝛ q̄scūq; mūdi possessiones:q talē repleꝺi erat dono spū sci? Erat itaq; in ꝓphis spūs scūs:pulsāt xp̄s Jesus nasceret de virgine : ſz nō ita datus erat tūc:qūo suo tpe dādus erat: Et idcir co postea mitti ꝛ venire dictus est : qui

Gal.6.

Mal.4

Mat.3

4.reg.2

Joan.1.

Mat.3

Joān.7

Luc.1

Joan.1

Joā.17

Luc.12 Joā.7

Joā.7

ꝛ ante venire ꝓfueuerat ad ꝓphetas: ſꝫ non eo modo quo poſtea: ſꝫ nec ita ſoléni/ter: Uenit ergo Jeſus xp̄s in ſimilitudine lune: humilis: manſuetus ꝛ mitis: ſequu/tus eſt ſpiritus ſanctus in ſimilitudine ſo lis: fortis: terribilis ꝛ mãifeſtus. Sic ergo que in Joanne ꝛ Helya diſſimiliter geſta ſunt in filio ꝛ ſpiritu ſancto: ex parte com pleta ſunt: ꝛ in toto complēda: nō q̄ vni/genitus dei filius diſſimilis eſt a ſpiritu ſā cto: ꝓm q̄ deus eſt. ꝛ equalis patri: ſꝫ q̄ vo luit in ſeipſo accipe q̄d non hēbat: vt ineq̄ lis eſſe poſſet ꝓm q̄d ſpiritui ſancto: boni/tate non malitia: voluntaria. ſ. humilitate: non elatione ſu pbie. Intātum aūt contra ria non ſunt que a ſe eſſe videtur diuerſa: vt ꝛ ipſe vnus filius diſſimilis apparere decreuerit: ꝛ ipſe vnus ſpiritus in colum/ba ꝛ igne. Quid enim ſimplicius colum/ba: que in ſue creationis o:igine ex aqua ꝓ ducta eſt: ꝛ q̄d in hoc mundo terribilius igne? Significari aūt in igne: donum ſpi/ritus ſancti: in aqua vo ſapiētiam dei: que eſt xp̄s Jeſus: ſupfluum eſt queſtionē mo/uere: cuꝫ dicat dominus de ſpiritu ſancto. Lu.12 Ignē veni mittere in terram: ꝛ q̄d volo niſi vt accēdatur? Et pſalmiſta ō filio dei. ꝓ.35. Apud te dñe eſt fons vite: Quid igitur. Diuiſi ſunt ergo inter ſe filius ꝛ ſpiritus ſanctus: q̄ ꝛ filius crebrius deſignatur in aqua: ꝛ ſpiritus ſanctus in igne? Et vbi eſt q̄ flāma rubi ꝛ ſol ſignificat verbuꝫ pa Joā. 7 tris: ꝛ q̄ veritas ipſa dicit de ſpiritu: q̄dē accepturi erant credētes in ſe. Qui ſitit ve niat ꝛ bibat: ꝛ flumina de vētre eius fluēt aque viue? Quod ſi ita eſt: reſtat vt ꝓm ali q̄d accipiatur iſtud ꝛ illud ad diſtinctio/nē ꝓſonaꝝ: eo q̄ aliquid filius voluerit in ſe: q̄d in ſe noluerit ſpiritus ſanctus: q̄ ſi voluiſſet: feciſſet fieri. ſ. homo naſci ex fe/mina: ꝛ lacte nutriri: ꝙuerſari cum homi/nibus: ꝛ fieri vſibilis ſup terraꝫ: Hoc pla/ne de ſe voluit filius: noluit aūt hoc de ſe ſpiritus ſanctus: nec tñ diuerſa eſt volūtas filij ꝛ ſpiritus ſancti: q̄ ꝛ filius voluit icar nari ſeipſum ꝛ noluit incarnari ſpiritum ſanctum: ꝛ ſpiritus ſanctus voluit incar/nari filium ꝛ noluit incarnari ſeipſum. Una eſt ergo vtriuſq̄ voluntas: ēt in hoc quod de ſeipſo alter voluit q̄d vterq̄ no/luit: q̄ nihil vult deus q̄d nō ſit iuſtum ꝛ quod nō in ſapiētia fiat: ſcriptura atteſtan te que dicit: Quia in ſapiētia feciſti oēs. Li ꝓ.103 quet ergo q̄ in ſapiētia factum eſt: q̄ ſo/lus filius humiliatus eſt: ſolus aſſumen/do carnem ꝓ hominibus mori ꝛ deſcē/dere ad inferos dignatus eſt. Et q̄ aque natura grauis eſt. ꝛ humilia petit: ignis ꝓ leuitate ſua ad ſuperiora recurrit: quid eſt q̄ frequentius filius aſſimilatur aque: ſpiritus vero ſanctus crebrius igni: niſi q̄ q̄d non fecit ſpiritus ſanctus: filius ſemet ipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: 2.cor.3 ſpiritus autem ſanctus de quo dicit. Ubi ſpiritus dñi: ibi libertas: ꝛ de quo iterꝫ di cit apoſtolus. Non accepiſtis ſpiritum ſer Ro.8. uitutis iteruꝫ in timore: ſꝫ accepiſtis ſpiri tum adoptionis filioꝝ in quo clamatis: abba pater: nequaq̄ eo modo quo filius humiliatus eſt: ſed in maieſtate glorie ſue non aſſumpta carne ꝑmanſit; Q̄d ſi ſolus filius manēs in ſeipſo q̄d erat: ēt q̄d non erat: aſſumpſit: liquet q̄ magis ipſe humi liora petyt: cum hijs ꝓ quibus deſcen/dit aſcēſurus in altum: ac per hoc patens eſt cauſa rōnis: cur magis aque filius aſſi/milatus ſit: cur magis igni ſpiritus ſan/ctus: Licet ꝛ ipſum ſpiritum ſanctum in columbam aſſumpſiſſe non fruſtra defluen ti aque aſſimilatum dixerim: dicēte de eo euangeliſta Luca. Deſcēdit ſpiritus ſan/ctus corporali ſpecie ſicut columba: Q̄d Luc.3. ſi ēt idem ſpiritus corpoream creaturam aſſumpſiſſe oſtēditur: in quo maior humi liatio demōſtratur in filio q̄ in ſpiritu ſan cto: niſi in eo q̄ homo ad laborem natus Job.5. eſt: auis ad volādum: ꝛ niſi q̄ verbum pa tris: caro factum eſt: qui in vnitate ꝑſone ſue limum noſtrum aſſumēs: ſpiritus ve/ro ſanctus non ad hoc vt columba fieret: columbam aſſumpſit: ſed vt oſtenderet in illa ſimplicem ſe eſſe naturam: que q̄ ſpiri tus eſt ꝛ non corpus: corporeis oculis ap/parere nequit? Ego (inquit dñs) rogabo Jo.14. patrem ꝛ alium paraclitum dabit vobis: vt maneat vobiſcum in eternum: ſpirituꝫ veritatis: quem mundus non pōt accipe re: q̄ non vidit eum nec ſcit eum: vos au/tem cognoſcetis eum: q̄ apud vos mane bit ꝛ in vobis erit: Quia igitur ꝛ ſpiritus ſanctus humiliatus eſt: non incongrue ꝛ ipſe deſignatur in aqua: ꝛ q̄ filius ad pa/tris gloriam ſublimatus eſt: nō incongruē ter ꝛ ipſe: i ſole igneo ꝺſignaſ: ſicut de eo ꝓ Aba.3. ꝓphetam dr̄. Exultauit eſt ſol: ꝛ luna ſte/tit in ordine ſuo: Ex duabus enim ꝛ in duabus naturis vnigenitus dei patris cō ſiſtens: non ſimul vtrāq̄ naturam ꝓpala re voluit: quia nec expediebat miſerie no ſtre: ſed primo quidem q̄d in luna: deinde q̄d in ſole deſignatum eſt. Quid enim per lunam que luminare minus dicta eſt: ꝛ a ſole illuminata: ꝛ ipſa quoq̄ velutcūq̄ illu minat intuentes niſi humana mortaliſq̄ natura in ꝑſone vnitate aſſumpta: ꝛ quid per ſolem niſi diuinitas que non aliunde hꝫ q̄d eſt: q̄ſi vtiq̄ lux vera ipſa eſt que il luminat oēm hoiem venientem in mun/dum? Q̄d ſi vera lux xp̄s eſt: vera ſpiritus Joā.1. ſanctus: nimirum q̄ vna lux ſimul ambo: quid eſt q̄ plenitudo veritatis in aduen/tu paraclti: ꝓmiſſa eſt a lumine xp̄o: tan/q̄ſi maius aliq̄d valeat qui procedit pa/raclitus: ab eo qui mittit ꝛ donat illum: ni ſi q̄ ſpiritus ipſe calor eſt veri ſolis qui il luminat mundum: ꝛ videmus q̄ ſol iſte viſibilis aliter illuminat per luminare mi nus manēs in ſemetipſo abſconditus: ali/ter in preſentia ſui: q̄n calor eius manife/ſtus eſt ſuper terram? Si enim per lumi nare minus aliq̄d ſine tactu caloris perci pitur de luce ſolis: tota vero reueleturꝫ ne ceſſe eſt: cum calor eius ſentitur quis non videat q̄ſ ꝑſpicuum ſit: non ita attribuen dam eſſe calori plenitudinē lucis: vt qua ſi abſq̄ radio hoc efficiat calor: ꝛ non po tius q̄ eſſe qualiſcunq̄ lux pōt: vbi calor preſens non eſt: non autem ꝑfecta eſſe pōt ni ſi vbi calor eſt preſens? Aut ſi dicis calo rem expertem eſſe a virtute lucis: non eſt vex: q̄ ꝛ ex eo ſi ꝑfectus eſt: ignis: ſolet ac cendi: haud dubium q̄ in ſimilitudinem illius ignis qui apparuit apoſtolis in die penthecoſtes: ꝛ illuminauit corda eo:um: qui prius crediderant in Jeſum. Secun dum hoc igitur: vnigenitus dei dum per linguaꝫ carnis quaſi homo exhortabatur apoſtolos velut per luminare minus lu cem ſubditis exhibebat: Quando autem ſpiritum ſanctum quez promiſerat: miſit: etiam ſemetipſum manifeſtum exhibuit: q̄ vbi ſpiritus ſanctus ꝑſens eſt: tota quo dāmodo diuinitas manifeſta eſt: ſicut per ſeipſam veritas dicit: Si quis diligit me Jo.14. ſermonem meum ſeruabit. ꝛ pater me/us diliget eum ꝛ ad eum veniemus ꝛ mā ſionem apud eum faciemus. Et rurſuꝫ de ſeipſo: q̄ in cordе dilectoris ſui manifeſtus appareat: loquitur dicēs. Qui diligit me: diligetur a patre meo: ꝛ ego diligam eum ꝛ manifeſtabo ei meipſum. Nō ergo ſpiri/tus ſanctus abſq̄ filio docet oēm verita/tem: ſꝫ q̄ nulli plene manifeſtatur ipſa ve ritas: que xp̄s eſt: niſi ad quem venit ſpiri tus ſanctus. Propter hoc enim dicit de eo ipſe filius. Ille me clarificabit q̄ ō meo accipiet ꝛ annunciabit vobis. Cum ergo Jo.16. vna ſit ꝛ eadem diuinitas filij ꝛ ſpiritus ſancti: ſiue ad verbuꝫ patris quod caro fa ctum eſt: ſiue ad ſpiritum ſanctum humā nitas xp̄i relationem hēat: nil ſane vtrūq̄ accipi poſſe obſiſtit: q̄ ꝛ ita fieri placuit: vt vtrūq̄ mirabiliter ſtare poſſit: ꝛ vtriq̄ apte ꝙuenīāt duoꝝ miſteria ꝓphetarum. Nam ſiue humana natura in Joāne: diui na accipiatur in Helya: ſiue homo xp̄s Je ſus in Joāne: ſpiritus ſanctus in Helya; q̄ſ pulchre ſine noie patris; aut matris; 3.regus aut genealogia ſubdita Helye commemo 17. ratio in tertio regum volumine ſacta eſt: vt iuxta illud q̄d dicit apoſtolus de Mel chiſedech aſſimilatus oſtēdatur filio dei; Heb.7 qui ſemp quidem fuit verbum: ꝛ ſi ex tem pore homo quo circa precurſurus iudicez precurſorem redemptoris: nō abſurde pre iuit: q̄ is qui in fine temporꝝ verus appa/ruit homo: ante tempora ſecularia deus erat eternus: ꝛ antequam naſceretur ex

Exo.3. virgine: reuelatus est in flãma rubi seruo suo ℳoysi: & omnibus qui de eo loquuti sunt sanctis ꝓphetis: qui rursum in fine seculi manifestus aduenit: vt reddat vni
Ma.16 cuiq; iuxta opa sua: ℕon ergo vacat a mi sterio: q̃ solis cursus duodecies diuturni/ or est cursu lune: aut q̃ ℍelyas per tot an nox spatia manet in vita carnis: Joãnes vo sub triginta ferme annox circulo: & q̃s sub vno mense ꝓsumatus est: q; opus in/ carnati verbi: sub breui annox spatio ꝓsu mationem accepit & sine mẽstruis passio/ nis: essentia vo ꝓditoris ab eterno vsq; in eternum manet: id qõ est: ꝓcludens & cir cunscribẽs oia que infra sunt: & quasi sere nissimus solis splẽdor: senectutis dispen/ dia non incurrit. Talem & enim eox ñn/ gulum sibi exhibere decreuit qualez se: vel redemptor vel iudex: seu in primo suo ad uẽtu exhibuit: seu in scõdo exhibiturus est: primo. ℓ. in aqua: vt emundet & iustificet penitẽtes: scõdo in flãma ignis: vt ꝓsumat reliquias impioꝝ. Factis enim magis q̃ voce: precurrit Joãnes: vt ipse quodãmo do esset vox: que precurreret verbum: si/
Esa.40 cut de eo Esayas ꝓpheta longe ante pre/ dixerat: q; & ipse quoq; Joannes misterij non ignarus: hijs qui se interrogabant: re spondit dicẽs. Ego vox clamantis in de/ serto parate viam dñi. Ergo & ℍelyas vẽ
Mat.3 turꝰ iudicem precursurus: non incongrue premissus est: igneum preuenire iudicium vt quantus ille sit qui vẽturus est iudica re viuos & mortuos & seculum per ignem: opibus magis tacite intimaret: q̃ voce: Deniq; post serotinam manifestationem ℍelye: iudex districtissimus in igne vẽtu
De.32. rus est: qui in Deuteronomio terribiliter cõminatus dicẽs. Ignis succẽsus est in fu/ rore meo & ardebit vsq; ad inferni nouissi ma: deuorabitq; terram cum germine suo & montium fundamẽta comburet. Et de
Ps.49. quo per psalmistam dicit. Deus manifeste veniet: deus noster & non silebit: ignis in ꝓspectu eius exardescet & in circuitu eius tempestas valida. Et de hijs pro loco sa/ tis dictum

¶ Illud aũt non est pretermittẽdum qõ cum de septem suprascriptis syderibus cõ muniter ageretur: ꝑm q; diebus singulis agẽtibus deputata sunt: mequaq; a primo die: qui apud nos dñicus dr: inchoatum est: ſz a sabbato & ordine retrogrado ad pri mum vsq; puentum. Nec otiosum qs ex/ timet: aut fortuitum: q; prima qdem ultima: & vltima facta sunt prima: qz nõ prius (vt ait apostolus:) qõ spirituale est: ſz qõ aia
1.cor.15 le: deinde qõ spirituale: Cetex si ab extre/ mis incipimus sequẽtes auctoritatem do mini dicẽtis. Erunt primi nouissimi & no uissimi primi: inuenimus & nos ipsi ℍe/
Ma.20 lyam dignitate tanti misterij: primum in hac parte: locum & preceteris clariozem te nere: sicut & sol apud gentiles in diebus ebdomade: scõm locuꝫ Joãnem baptistã: tertium Dauid: quartum ℳoysem: quin tum Abraam: sextuꝫ ℕoe: septimuꝫ Adã: iuxta ordinem stellaꝝ quinq;que diebus singulis aptate sunt. Qõ qualiter gestum sit: mirari magis extimo q̃ exprimere: qñ qdem nec in ipsis erroribus sic errare ho mines potuerunt: vt non & ipsi vel inuiti testimonium dicerẽt veritati: & nõ solum fideles hoies adherẽdo deo testimonium serant: verũetiam qui terrena sapiunt: re/ cedẽdo a Deo viuo & vero. Quid enim si voluit dñs per ora nesciẽtum veritatem. aut saltem ipsaꝫ veritatem ꝓferre: aut ima ginem veritatis? Quis enim detestabilioꝫ Caypha qui tam vera de morte xpi ꝓphe
Virgi. tasse describitur? Sic & poeta ille magnus Virgilius nesciẽs celestez ꝓlem esse xpm Jesum: & q; ꝓpe esset tps vt nasceretur de virgine: dum quasi inuẽtum verba proser ret: veritatem mirabiliter ꝓmisit dicens. Jam noua ꝓgenies celo demittitur alto. Sic & in planetaꝝ ordine: mira dei proui dẽtia factum est: vt errando quodãmodo non errarẽt gentiles: & mẽtiendo exprime rẽt veritatez: q; & si falsa erat deox opinio: quos planetas esse fingebant: figuram tñ rex veracium nesciẽtes quid agerẽt: tenue runt: Quantum mihi videt occulta erat causa misterij: & inditum futurox præsa/

gium. ſ.

gium. ſ. & signum q; de tenebris ignorãtie duceretur ad lucẽ. Verum nos qui lucem ipsam (Christo largiente) percepimus di mittamus ammodo quod minus est: te neamus quod maius: multo amplius istorum radijs qui ad imaginem dei crea ti sunt: innitentes q̃ illis: habent enim & isti si sane intelligimus lumen suum. Queris quibus radijs? Intelligibili/ bus potius q̃ visibilibus. Omnia enim que videntur: vt ait Apostolus: transi/ toria sunt: que autem non videntur eter
2.cor.4. na. Sunt itaq; istorum radij septem pro prietates eorum: in quibus similitudines septem ordinum denotate sunt. Si ta/ men alio modo quam quo per tempo/ ra propria missi sunt: assignantur: vt vide licet in primo accipiamus Dauid: in se/ cundo Joannem baptistam: in tertio moy sen: in quarto ℍelyam: in quinto Ab/ braam: in sexto ℕoe: in septimo adam. ℍabet enim Dauid aliquid simile cum angelo Ephesi: propter prærogatiuam regiminis: Joannes cum angelo Smyr/ ne: ꝓpter similitudinem passionis: ℳoy ses cum angelo pergami: propter profun/ ditatem scientie: ℍelyas cum Angelo thyatire serenissimam sapientie clarita/ tem: ℍabraam cum angelo Sardis: ob amorem propagande familie. ℕoe cuꝫ angelo philadelphye: ob studium saluã de hereditatis: Adam cum angelo laodi/ tie ob frigiditatem iustitie. Verũtamẽ assi gnatio ista ex parte aliqua similitudinis assumenda est: nõ ex toto: nec quasi ꝓprie similitudini initenduꝫ est ei: sed veluti ex parte dissimili: qz nõ significat ꝓprie illos ordines quos designãt septem angeli isti: sed magis illos qui generales sunt de qui bus in hoc opere sufficiẽter tractauimus. Est enim illorum primus apostolorꝝ: secũ dus martyrum: tertius doctorꝝ: quartus virginum: quintus conuentualiũ: sextus cõtinentium laycorꝝ: septimus cõiugato/ rum. Et vnctio qdem ac fortitudo dauid congruit regi xpo: & apostolis suis: patiẽ/ tia ioannis: sanctis martyribus: doctrina moysi: sanctis doctoribus: castitas helye sacris virginibus: familia habrae degẽs in tabernaculis: monachorꝫ conuentibus: hospitalitas designata in noe: qui diuersa genera animantium cõgregauit in archa: hospitalitatem sectantibus: labor & fatiga tio ade: hijs de qbus dicit apostolus. Tri/
1.cor.7 bulationem carnis patiẽtur hmõi. Sz qz alios quoq; magnos viros: habuisse secu la illa: non est dubiũ: non solum qui meri to preferantur ade verum etiã qui noe: ha brae & dauid equales esse gratia videanꝰ. Queritur non absurdẽ. Utrũ ne viri isti aliquid distinctum ac proprium habuerit a ceteris magnis viris: ꝑ quo eos nõ im merito septem planetis assimilatos dixeri mus: qui proprijs: vt dictũ est: circulis su perni manu artificis affixi. proprijs itine ribus gradiunt: quod a reliqua multitu/ dine stellaruꝫ alienũ esse testantur: hi qui circa hmõi nõ satis vtiliter: aut fructuose qn imo & curiose & superstitiose versantur. Quid si malis nostris: bene in bono vtit bonus deus? Mõ ne res pessima ẽ vsura? Et tamen vsuraria similitudine vtitur ipse deus: vt desides & pigros seruos in opere sanctitatis informet. Unde autẽ
Mat. 25. respondentes prepositis ammote que/ stionis expediamur nodo: quibus pro/ prietatibus viri isti a ceteris mortalibus segregati sint: perscrutemur: siquidem so li ipsi: leges & precepta mortalibus ac/ cepisse noscuntur. ℕeque enim solum penthateucum ℳoysi vocari legem pu tandum est: cum dicat apostolus de mã dato domini: q; solis christianis datum est. ℍis qui sine lege erant: factus sum quasi sine lege essem. cum sine lege dei non essem: sed in lege essem Christi: &
Ro.7. cum rursum alio loco ipse dicat. Que sub viro est mulier: alligata est legi vi/ ri: sed omne preceptum domini: lex voca tur: sicut non solum totus fluuius aqua dicitur. & aqua est: verum etiam & sin/ gulis riuulorum qui ex ipso multiplici/ ter partiuntur. ¶ Dicimus itaqz omniũ quibus data est lex. Ipse est qui genuit

nos in cōtagione delicti:humani.ſ.generis primus pariēs:nō q; talis creatus est: qui nos gignēdo faceret noxios:sed q; talem seipsum fecit deserendo mandatum z prevaricans legem:que sibi diuinitus data fuerat:vz;ne contigeret de ligno scientie boni z mali. Pro eo autem q; fracto mandato lignum vetituz vsurpando gustauit:z ipse mortuus est cum sotia q; reatuz cōmisit:z eos quos in peccato genuit pari pena mulctauit. Post hunc accipit legem noe:vir bonus z iustus: decursis a principio annis multis:in quibus generale preceptum nullus vnq; mortalium accepisse narratur. Accepit autem legem z ipse similem legis prime de qua preuaricatus est Adam:vz;ne ipse aut semen eius: carne cum sanguine vesceret. Secutus est habraam homo fidelis:primus qdem in patriarchis:sed tertius ab adam in acceptione mandati. Ipse.n.prior omniuz circuncisus est:z vt tota eius posteritas mādato eidem esset obnoxia:iussionem accepit. Quartus ab adam secutus est Moyses. Die plenarie scripsit legem: z docuit populū cerimonias eius. Instituit quoq; inter cetera officia leuitarum:cum esset z ipse vir leuites:quibusq; sacrificijs placari dñs debuisset: Successit huic Dauid: qntus hoc ordine ab adam:qui z ipse cuz esset xp̄s domini:fecit organum spūs sancti:psalterium. Decem cordarum:z librū psalmorum:precepitq;:vt in eo confiteret dñs:quod z factum est:ex eo tempore vsq; in presentē diem. Accepit quoq; mādatum a domino:vt pasceret populū suū israel:z esset thronus eius super euz vsq; in sempiternū. Joānes quoq; baptista sextus in numero ab Adam inchoata sexta etate mundi ante faciem venturi domini missus est baptizare in aqua z p̄dicare baptismum pnie in remissionē peccatorum. venturus est z Helyas sicut iaz superius dictum est: vt venturum in fine iudicem in flamma ignis:z baptismum ipse quoq; spiritalem precurrat. De quo nimiruz baptismo promissio nobis in spū facta est a dño vbi dicit. Joānes quidem baptizauit aqua:vos autem baptizabimini spū sancto nō post multos hos dies. Et cū cōplerent (inquit) dies pentheco stes:erant oēs discipuli pariter in eodez loco:z apparuerūt illis dispartite lingue tāq; ignis:sedit q; supra singulos eoz. Non est aūt putandum:q; die illo cōsumatuz est generaliter quod p̄miserat dñs de spū sancto:quomodo nec illud quod in natiuitate:passione: resurrectione z ascensione dñi ostēsuz fuerat p̄phete de quatuor aialibus. cuz vtiq; hec z ipsa opera.mysteria fuerint z mādatia futuroruz:sicut z cetera saluatoris opera:que quatuor euangelijs comprehensa sūt. Nō igitur in die illo pentheco stis cōpletum est generaliter qđ significat ignis: sicut nec in die qua baptizatus est dñs:cōpletum est qđ significat aqua:seu etiaz q̄d designabat colūba que in simili genere de aqua sumpta est. Sed qūo similitudo maris rubri in quo mortui sunt egyptij:cōsummata est:in secundo statu: ita similitudo aque iordanis:in qua baptizatus est xp̄s: in tertio. Similitudo vero ignis helye cō sumanda est in vita futura. Quod si in tē pore quo xp̄s venit in mundum:hec tria mysteria assignari queruntʒ:memorari debemus:q; idē ipse spūs qui super baptizato i aqua dño descēdit corporali spē:sicut colūba:z in die pentheco stes in similitudinem ignis:in die resurrectionis domini ce p insufflationē q̄ fit p aerem sctis apostolis datus ē:vt quo aer p̄ponitur aq̄:ignis aeri:ita p iterualla tēporū augeret gratia spūs sancti:qđ talibus incremētis consummandū est. In aduētu primo dñi:quez in aq̄ p̄cucurrit Joannes:data est generaliter gratia q̄ significat in aqua z colūba:qm̄ q dē z colūba de aqua. Circa exordiū tertij status:qđ p̄pe est:imo p̄sens:opz dari fidelibus gram q̄ significaf in aere:z cōplerī multa mysteria q̄ ostensa sunt apostolis in die pasche. In die vero illo nouissimo in quo erit generalis z vltima resurrectio mortuoz:gratia illa reuelāda est q̄ significaf in igne. Verū hoc idcirco dicimus:vt ostēdamus sacm fuisse:q; in die pentheco stes missus est de celo ignis suprscōs apostolos z alios discipulos qui erant cū eis: vt in hoc quod gestū est in vltimo festiuitatis die ostēderet q; futuz sit sup oēs iustos in nouissimo die. Alias autem z sine igne visibili legimus spūm sanctū descendisse:sicut in turbam illā q̄ erat coadunata cū cornelio:de qua z dicitur. Adhuc loquente petro cecidit spūs sanctus sup oēs qui audiebāt verbū z erant loquētes linguis z magnificantes deum. Et sup illos duodecim viros quos baptizauit paulus qui z iaz baptizati fuerāt in ioānis baptismate. Pro eo.n.q; in igne mālit:sacm est potius accipiendū:q̄z res sacra:vnus euāgelista refert:ioānem dixisse de seipso:z de xp̄o. Ego baptizo vos in aqua:ille baptizabit vos spū sancto z igne. Alius nō addidit. Et igne:sed tm̄ spū sancto. Cum aūt in hoc loco aqua verbum:ignis autez spūm sctūm designet:qd est q; aqua nūq; ptermittitur:pretermittit aūt aliqn ignis nisi q; verbū incarnatū:ita incarnatū est vt semp maneat in carne:z sit hō visibilis in veritate:spūs vero sctus sic columbaz z ignē assumpsit:vt tū hec peracto mysterio vltertus humanis obtutibus appare re desierit? Nempe:q; z caro humana p̄parata ex carne:verbi dei gerit imaginez:sicut colūba illa q̄ apparuit spūs scti. Cū q dē verbū caro factū:nūq; desinat esse hō spūs vero sanctus nec colūba factus eē dicaf:nec colūba pmāserit:q̄tenus hoz vn9 hoc est filius visibilis sit:pp ea q̄ facta sūt visibilia ab inuisibili z eterno deo:z alius inuisibilis p̄pter iuisibiles creaturas:z sic deus vnus sctificans oia:hoc est:visibilia z iuisibilia:visibilia qdem p filiū:inuisibilia p spūm sanctum:licet nec illa sine filio nec ista sine spū sancto:q; vnus sunt verbum z spūs sctūs cū patre deus:sed p eo q; solus filius limum nostrū accepit:spūs vero sanctus:tale qd q; esse diceret (sicut filius) nō accepit. Dis de ioāne z helya in typo filij z spūs sancti spaliter p̄batis:libet adhuc de p̄phetarib⁹ ipsoz z p̄ceptoz qnq; virorum aliqđ cōmuniter dicere z qualiter in septem mādatis q̄ facta sunt ad illos:ois plenitudo iustitie cōmetur: ostēdere. ¶ In primo p̄cepto qđ factum est ad adam:inter dicta est spāliter concupiscentia oculoz z gule:in scdo quod factū est Noe homicidium:in tertio qđ factū est habrae:petulātia carnis. In pomo nāq; vetito cōcupiscentia gule designata est:a qua nos p̄hibet dñs p apostolum dicēs. Carnis curā ne feceritis in desideriys q; aūt in esu sanguinis homicidium designet:satis manifeste textus ipse lectionis demōstrat. Cum.n.diceret dñs ad Noe. Quasi olera virentia tradidi vobis oia:excepto q; carnem cū sanguine nō comedatis:ptinus adiecit z ait. Sāguinē.n.aiaz vestraz requirā de manu cūctoz bestiaz: z de manu homis:de manu viri z fratris eius requirā aiam hois. Quicūq; effuderit humanū sanguinē:fundet sanguis eius. Designari vero in p̄putio petulātiā carnis:ipsemet p̄fusio turpitudinis docet:q̄ magis in parte illa carnis p̄ualuisse digno scit. Unde z in hoc libro in angelo sexto effundētiū septē phyalas:p seipm dñs loquit dicēs. Ecce venio sicut fur:beatus q vigilat z custodit vestimēta sua:ne nudus ambulet:z videant turpitudinē suaz. In his ergo tribus p̄ceptis ois illicita concupiscētia exteriozis nostri hois inhibetur. Sed q; nō sufficit cessare ab agendis malis:nisi iā pacta crimia subsequaf dignus penitētie fructus:subsequunt alia tria mādata:in quibus cordis contritio:oris confessio:z opis satisfactio designant. Cordis nāq; cōtritio:in sacrificio moysi:oris confessio in psalmis dauid:operis vero satisfactio: in ioānis baptismate demonstraf. De primo scriptū est in libro psalmorum. Sacrificium deo spūs contribulatus:cor contritum z humiliatum deus non despicies. De scdo quoq; in eodem volumine. Sacrificiū laudis honorificabit me:z illic iter quo ostendam illi salutare dei. De tertio quod est satisfactio operis:hoc est:mortificatio carnis: per Apostolum dicitur.

Gc.2. Act.1. Act.10. Ezc.1. Mat.3. Gc.2. Ro.13 Gc.9. Gc.9. Ap.16. ps.50. ps.49. Ro.6.

Consepulti estis Christo per baptismum in morte. Sciendum vero est duplicē esse cordis contritionē: duplicem oris confessionem: duplicez operis satisfactionē: Cordis cōtritio duplex est: qz nō soluz pro malis cōmissis ingemiscendū nobis est: sed z pro negligentia boni: pro illis: qz mortem incurrimus: pro isto: qz eterna gloria z felicitate priuamur. Est z oris confessio duplex: scdm ea que de cōtritione dicta sūt. Est.n. cōfessio peccatoz: est z iustitie: siue cum culpas proprias accusando punimus: siue cum dei iustitiā confitendo laudamus. De cofessione peccati scriptū est. ps.31. Dixi cōfitebor aduersum me iniustitiam meā dño: z tu remisisti impietatez cordis mei. De cōfessione iustitie: non est sermo qui referat dignus: cuz pene de toto libro ipso veluti abyssus quedam confessionuz ps.110. erumpat. Cōfitebor tibi (inquit) domine i toto corde meo: z cōfitebor nomini tuo ps.135. qm̄ bonum est. Et ꝓfitemini dño quoniā bonus: z his similia. Jacobus quoqz apostolus in epistola sua: quantū valeat peccatorum cōfessio manifestat cum dicit. Jac.5. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. Cōfessionem quoqz laudis p seipsum exprimit salMa.21. uator cum dicit. Confiteor tibi pater: dñe celi z terre. Constat ergo duplicem esse oris confessionē: z vtrāqz pertinere ad laudem dei: licet alteram magis proprie. Tradidit nobis istud exēplo suo illo mirabili latro pēdens in cruce vt sciat vnusquisqz nostrū: qualiter z quo ordine in laudē cōditoris erumpat: qui sic vnam reuerenter exhibuit vt alteram non negaret. Obtulit.n. primo primū: ac si sacrificium ꝓ peccato: cum culpam accusans ꝓpriam: etiaz blasphemū sociū increpauit: z dixit. Neqz Lu.23. tu times deū: qui in eadem dānatione es: z nos quidē iuste: nam digna factis recipimus. Et qz sepe sacrificio ꝓ peccato iūgitur holocaustum: protinus subsecutus est dicēs. Hic vero nihil mali gessit. Utrūqz ergo cōfessio est: vtrūqz laus: qz non solum in quo iustum dicimus creatorez: laudamus eū: verūetiā i quo culpas nr̄as gbus iuste iudicamur: agnoscimus: qz nequaqz illum iustum confitemur z credimus si eum (quod absit a nobis) suspicamur crudelem: aut non iustum contra hominem exercere iudiciuz. Unde z per 1.Jo.1. Joānem dr. Si dixerimus qm̄ nō peccauimus mendacē facimus eum: z verbum Ro.3. eius nō est in nobis. Et apostolus. Est (inquit) deus verax: omis aūt homo mēdax: si ps.50. cut scriptum est. Ut iustificeris in sermonibus tuis z vincas: cū iudicaris. Si aūt deus verax est: omis aūt homo mendax: qd est qd ioānes dicit. Si dixerimus qm̄ peccatum nō habemus mendacem illum facimus: nisi qz hoc veraciter dicit veritas que mētiri nō pōt? Si auté z ipsi dicimus qd mendaces sumus miro quodam z inefabili modo in eo qd mēdaces nos esse dicimus: iam mēdaces nō sumus: qz veritatis adiutores esse incipimus: contra nos qui mendaces veraciter z culpabiles sumus. Dum.n. culpam mendacij nostri in nos ipsos seuientes in sequimur: iam non sumus qui fuimus: falsitatis ministri: sz veri discipuli vitatis: vt de nobis quoqz dici queat: quod de viro illo bono z humili: veritas ipsa dicit. Ecce vere israelita in Jo.1. quo dolus nō est. Sed quare hoc? Num qz peccatores nō sumus: aut qz is qui verbū istud ex ore veritatis audiuit: pcti macula nō habebat? Minime. Nō hoc intelligit Augustinus qui locū ipm euangelij vigiläter exponit: nec ois qui sane sapit z catholicus est. Sed ꝓpterea in eo dolus nō erat: qz se esse pctorem agnoscens: quotidie pctā sua cōfitebat dño dicēs assidue ps.50. cū ꝓpheta. Tibi soli peccaui z malū coram te feci vt iustificeris in sermonibus tuis: z vincas cū iudicaris. Debet ergo hō pctōr veritatē agnoscere si nō vult esse vacuus ab eterna salute z ꝓfiteri humiliter culpā suam: deiqz iustitiam sicut est: veraciter: predicare. Sed restat adhuc cui vacat: satisfactio operis: restat vt ad opus bonū exerceat seipsum: vt non solum verboruz folia videatur habere paruipēdēs opa pietatis: sed studeat inqztū pōt facere dignos

penitētie fructus. Sicut.n. gemina est cordis cōpūctio: z gemina confessio oris: ita gemina est satisfactio opis i ioānis baptismate designata. Sacramentū nāqz baptismi: qō perficit in aqua mortificationez veram carnis peccati z vetuste pariter vite inouationem designat. Ut igitur in eo qd baptizandus puer in sacri fontis (vt ita dixeriz) demergit sepultura mortificatio carnis peccati designata est: ita in eo qd ex fōtis lauacro baptizatus ascendit: inouatio interioris homis ab expoliatione veteris qui peccauit in paradiso: apostolo attestāte qui dicit. Cōsepulti.n. sumus cum illo Ro.6. per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris: ita z nos in nouitate vite ambulemus. Cum ergo accepta cruce sequimur Christum affligentes corpora nostra: in quibus inutiliter vitimus vt destruatur corpus peccati: illud profecto opus agimus: quod immersio in aquas designat. Cum Colo.3 vero operando bonum exultamus in domino querētes z sapientes q̄ sursum sunt vbi xps est i dextera dei sedēs: tunc illud opus agimus qō qz holocausti quondaz hostia designabat: quodqz ascēdētis ex aq̄ z viuentis post sepulture funera sacramētum demonstrat. In huius itaqz senaria obseruatione mandati: omnis purificatio consumatur: tam. s. corporis qz z mentis tam exterioris hois qui mutata (vt ita dixerim) pelle vetusta: renouatur in xpo: qz eius quod intus est spiraculum vite: qz cū sit z ipsum imundis non tam actionibus qz cogitationibus maculatum: gratia iesu xpi per tria que scripta sūt: diligēter emūdat: vt ad percipiendum ignez celestem paratum sit. Et vtiqz vt iam mūdatum: z si adhuc mūdandū quo ad vsqz brittudinē illam apprehendat: o. qua z dicit. Beati Ma.5 mūdo corde qm̄ ipsi deum videbūt. Hec tam mira perfectio designata in flagrātia ignis z ascēsione helye: nō nisi in septimo gradu conceditur: z vtiqz exercitatis diutius: z laboz virtutibus instructis: qz profecto illi digni habentur apud deum: perfectam sancti spiritus accipere libertatez: qui se pro amore dei omni subiectant seruituti: z illi contemplandi gratiam quasi die septimo cōsequanē: qz velut in sex diebus circulis actiue vite onera portauerūt.

Recte ergo de helya in typo spūs sancti mat.17. dictū est. Helyas quidem veniet z restituet omnia: qz cuz venerit (inquit) dūs ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veri Jo.16. tatē. Quia vero occasione septem stellarū a recto cursu itineris (licet nō oia sterilizter) deuiasse videmur: z quasi querentes gregi pascua transisse per inuia ad interiora deserti: libet tam nunc vel sero remeare ad iter: vt ad propriū ductum aluei: verbis vnda recurrat. Hec (inqt) dicit q tenet septē stellas in dextera sua q ambulat i medio septē cādelabroz aureoz. Quis est is q dicit ista? Iesus filius dei. Quare aūt locuturus prime ecclesie septē angelos z ecclesias totidē mētione facit: nisi vt eiusdē ecclesie q̄ scribit prima: cōprimat elationē ne se de prioratus dignitate glorificans: se ipsaz sup ceteris iactitādo extollat? Sicut n. supbi qqz ꝓuatā gloriā ambiēdo ab his quos minores extimāt: semetipsos sequestrāt: ita auctor pacis cōitate diligens: oēs amplectēdo simul vnitate cōiūgit: vt duz oium simul reminiscit: oium pariter operetur salutem seruans a tumore primos: z ab odij liuore nouissimos z vno pacis federe simul oēs cōiūgēs. Sequitur.

¶ Scio opera tua: & laborem tuum: & patientiam tuum. Ap.2.

¶ Scire dei approbare est: aut seipm esse memorē: memo z suoz ostēdere. Un̄ z seruo suo moysi qztus est in oculis suis itinerare dignat⁹. Ceipm (inqt) noui ex noie. Exo.33 Quo ztra reprobos quoz opa praua sūt: se nescire fatet. Dicit ad iudiciū venies q busdam z post multa mirabilia responsū se eē cōminatus est dicens. Discedite a Ma.7 me operarij iniquitatis nescio qui sitis. Il los ergo ignorat q sint: electos vero suos diligenter agnoscit: sicut per seipsum in Lu.13. euāgelio dicit. Ego scio quos elegerim: z

Jo.13. in alio loco. Et agnosco oues meas ⁊ co/
Jo.10. gnoscunt me mee. Sic vnigenitus Dei sciti opera ⁊ laborem patiẽtiamq; sanctoꝝ qꝫ approbat ⁊ cõmendat opus bonum: si cut per psalmistam dicit. Nouit dñs viaz
ps.1. iustorum ⁊ iter impiorum peribit. Possu mus tñ simpliciter hoc accipere: vt intel ligamus dictuz ꝓpter eos qui negligunt iussa dei arbitrantes non esse cure deo de
Mat. 16. operibus nostris: siue bona sint siue mala ad reddendã vnicuiq; iuxta opa sua: par uipendẽtes illud quod scriptuz est. Dñs
ps.13. de celo prospexit super filios hoium vt vi deat si est intelligens aut requirens deuz. Unde ⁊ de quibusdam dicit. Et dixerũt.
ps.93. Nõ videbit dñs: nec itelliget deus iacob.
ps.72. Et alibi. Et dixerũt quõ scit deus ⁊ si est scientia in excelso. Non igitur vbiq; scire dei approbare designat: sed aliqñ qdẽ hoc aliqñ vero ostẽdere se esse scientem his q
Apo.3. eum aliquid ignorare putãt: sicut ⁊ eccle/ sie sardis dicitur. Scio opa tua qꝫ nomen habes q viuas ⁊ mortuus es. Pleriqꝫve ro patiẽtiam putant: in quoꝝ ⁊ impioruz hoium tollerare perfidiam. Quod aũt vir tus sit ⁊ non vitium non posse aliqñ pati malos: posse vero pati: detestabile vitium ex presentis loci sinia aperit cũ subditur.

T.3. ¶ Et quia non potes sustinere malos & temptasti eos qui se di cunt apostolos esse & non sunt & inueniſti eos mendaces & pa tiẽtiam habes & sustinuisti pro/ pter nomẽ meũ & nõ defeciſti.

¶ Uidetur in hoc loco duo contraria ⁊ quasi repugnantia sibi in modũ verba ꝓ ferre: dum in vno eodemq; viro vel ozdi ne: patientia simul ⁊ impatiẽtia cõmendat: cum dicit. Patientiam habes ⁊ nõ potes sustinere malos. Non sunt tamen contra ria: ⁊ si esse videntur. Quis enim perseq/ retur sanctos: si errores hominum sustine rent? Quare autem qui inequales sunt: su stinent: nisi qꝫ pati persecutionem formi dãt? Et qꝫ prima ecclesiarum asie quasi fortis ad tollerãda discrimina aduersus pseu do apostolos predicantes circuncisionẽ: totis se viribus apponebat: recte in perso na primi angeli de impatiẽtia simul ⁊ pa tientia: nec non ⁊ de iustitie obseruatione cõmendatur cum dicitur. Non potes su stinere malos ⁊ non defeciſti. Fuisse autez eo tempore pseudo apostolos qui contra/ ria fidei predicarent: in epistola sua ad ga/
Gal.6. latas apostolus manifestat cũ dicit. Qui cunqz volunt placere in carne: hi cogunt vos circũcidi tñ vt crucis xpi persecutio nem non patiant. Neqz hi qui circũcidũ
Titi.1. tur: legem custodiunt: sed volunt vos cir cuncidi: vt in carne vestra gloriẽt. De ꝯbus etiam scribens ad Titum. Sunt (in quit) multi inobedientes: vaniloqui: ⁊ se/ ductores: maxime aũt qui ex circuncisio/ ne sunt: quos oportet redargui: ꝓ vniuer sas domus subuertunt: docẽtes que non oportet: turpis lucri gratia: Nmõi ergo pseudo apostolis resistẽtes fideles qui pri mi ex gentibus crediderũt: ⁊ patientes ⁊ nõ patientes fore vtiliter ꝓbati sunt. Pa tientes ꝓpter scandala que propter hoc passi sunt: Impatietes: qꝫ quos mendaces esse probauerũt: sustinere nõ poterãt. Uel certe hoc quod ait. Non potes sustinere malos: ad zelum quo peccantes arguebat referẽdum est: qõ vero addidit. Et tẽpta sti eos qui se dicũt apostolos esse ⁊ nõ sũt: ⁊ inueniſti eos mẽdaces: ad cautelam pru dentie: qꝫ nimirũ ꝑdicator verus esse non põt qui horum altero destituitur. i. q vel fidem seruãs vitioruz vepres patitur enu triri: vel pugnans fortiter contra vitia er roꝝ impietate sedatur. Sed plerunqꝫ q vtrunqꝫ habet a feruore charitatis tepe/
Mat. 24. scit: ⁊ pene appropinquat ad nihilum: qꝫ dum paucoꝝ hoium supbũdat iniqtas: refrigescit (vt ait dñs.) Charitas multoꝝ
Ecc.27 Non est aũt magnũ habere charitatez in prosperis: nisi fortis qs maneat in aduer/ sis: scriptura attestante que dicit. Uasa fi/ guli ꝓbat fornax: ⁊ hoies iustos tẽptatio
Mat. tribulationis. Unde ⁊ ꝓ seipsam veritas dicit. Qui perseuerauerit vsqz in finẽ: hic

saluus erit. Et ecclesiã illã nõ esse pseuera turã in charitate prima: mõstrat in actib⁹
Act.20 apostoloꝝ: vbi pbyteris ephesioꝝ ꝓ pau lum dicitur. Attendite vobis ⁊ vniuerso gregi: in quo vos spũs sctus posuit epos: regere ecclesiaz dei: quã acquisiuit sangui ne suo: vbi ⁊ mox subditur. Ego scio qm intrabunt post discessionem meã: lupi ra/ paces in vos non parcẽtes gregi: ⁊ ex vo bis ipsis exurgent viri loquentes peruer/ uerla: vt abducant discipulos post se. Q: igitur nõ pseuerauit in ardore charitatis quam paulo predicante conceperat: recte que de principio laudat nr: de fine increpa/ tur cum dicitur.

T.4. ¶ Sed habeo aduersum te pau ca: quia charitatem tuam primã dereliquisti.

¶ Non ait qꝫ charitatẽ dereliqsti: sed qꝫ charitatẽ tuã primã: qꝫ vz: ex pte aliqua apostatare est: de sumo ⁊ maiori bono de/ clinare ad minus: qꝫ sancta alia non re/ uertebanꝫ cuz incederẽt: sed vnũquodqz ambulabat coram facie sua. Unde ⁊ mox subditur.

T.5. ¶ Memor esto itaqz unde ex/ cideris.

¶ Ac si aperte diceretur. Non te cõsolet bonũ qõ agis: vt q̃si illud tibi sufficiẽs ar/ bitreris: sed magis affligere sup casu tuo: qꝫ minus est acceptũ coã me bonũ quod agis: nisi studeas remeare ad gradum de quo ꝓ desidiã corruisti. Hac in re oportet
ps.74 diligẽter attẽdere ⁊ vehementius timere qõ per psalmistã dr. Deus iudex est: hũc humiliat ⁊ hũc exaltat. Erectum nãqz in supbiã populũ iudeoꝝ deserut: ciuitatez illam inclitaz: in qua gloriabanꝫ iudei: hu
Isa.27 miliauit vsqz ad terram: sicut predixerat Isaias. Incuruauit dñs habitantes in ex celso: ciuitatẽ sublimẽ humiliabit: humi/ liabit eam vsqz ad terram: detrahet eam vsqz ad puluerẽ. Cõculcabit eã pes pau
Dañ,7 peris: gressus egenoꝝ. Hec vt audiuim⁹: sic ⁊ vidimus. Leena nẽpe illa quã scribit Daniel: qõ alis quas habebat: quasi aquile eleuabãt in altũ: deposita est iubente deo: a supbia sua: ⁊ supposita gressibus roma/ norum. qui diuitias bonitatis dei vsqz ad illa tempora nesciebant: ⁊ populus genti lis qui erat adhuc egenus in fidem illoꝝ ingressus est: humiliatis (re vera) vsqz ad puluerẽ: quoquot supererãt de populo iu deoꝝ. Sed num parcenduz erat oleastro: ei q̃ non pepercit olive? Ut.n. ecclesia cir cũcisionis: que hierosolymis fundata est ob veruste faustum supbie: relicta est a pe tro principe apostoloꝝ: prouidente illi do mino aliqd gloriosius rome: ita ⁊ ab eccle sia illa quam asie fundauerat paulus: isdẽ qui eã fundauerat paulus: iusto: sed occul to dei iudicio sublatus exinde ⁊ destina/ tus est rome: vbi ⁊ cũ apostolo petro mã/ sionẽ accepit. Nec hoc tñ dicentes eo tẽ/ pore cõpletaz esse dicimus cõminationẽ istam: quãdiu supuixit ioãnes nisi forte ex parte: sed qꝫ sicut post dormitionez sancti Joãnis apparuit ad nihilũ redacta est ec/ clesia illa oriẽtalis ⁊ nesciut sublato inde candelabro ⁊ alijs ciuitatibus dato. Nec
Mat. 20. est illa terribilis ⁊ districta animaduersio
Luc.1. iusti dei: qua a principio dãnati sunt ange li peccantes in celo: ⁊ seculum originale (inũdante diluuio) deletum est i exemplũ (vt ait petrus) eoꝝ qui impie acturi sunt. Nec illã causa est qua primi efficiunt vlti mi ⁊ vltimi primi: qua esurientes replẽtur bonis: ⁊ diuites dimittũt ianes: qua hi q nihil esse putant: inueniuntur esse aliqd. ⁊ hi qui putant esse aliquid: nihil esse re/
Ro.9. periuntur. Nec illa causa est: qua elegit
I.cor.1. deus iacob iuniorem ⁊ repulit primoge/ nitum esau: qua elegit deus mundi vilia vt confunderet fortia: qua vocat ea q̃ nõ sunt: vt ea que sunt ad nihilum ducat vt subditus fiat omnis mundus deo: ⁊ non
I.cor.1. glorietur omnis caro in conspectu eius. Hinc est enim qꝫ reprobato Saule ad eli gendum de filijs Jesse mittitur Samu/ el: qui tamen non est permissus vngere primogenitum eius dicente domino. Ne respicias vultum eius neqz altitudinem

Ro.16 statureeius quoniã abieci eum:nec enim
iuxta intuitum hominis ego iudico. Ho/
mo enim videt ea que parent:dñs autem
intuetur cor. Hinc est q apostolus qui vl
timus electus fuerat in ordine apostola/
tus:vt ad scrutanda mysteria sacramenti
huius in quo radix salutis nostre tota(vt
ita dixerim)manet infixa excitaret electos
loquens de seipso z de apostolis primis:
non superbie typo:sed necessitate cõpul/
sus:scripsit dicẽs. Ab his qui videbantur
Gal.2. esse aliquid:quales aliquando fuerint:ni/
hil mea interest. Deus psonam hominis
non accipit. Mihi.n.qui videbatur eẽ ali
quid:nihil contulerunt. Sed econtra cũ
vidissent q creditum est mihi euangeliũ
præputij:sicut petro circũcisionis: qui.n.
operatus est petro in apostolatum circun
cisionis:operatus est z mihi inter gẽtes:
z cum cognouissent gratiam que data est
mihi iacobus z cephas z ioannes qui vi
debantur columne esse:dextras dederũt
mihi:z barnabe societatis:vt nos in gen
tes ipsi autem in circuncisione:tamen vt
pauperum memores essemus:q etiaz sol
licitus fui hoc ipsum facere. Cum autem
venisset cephas anthiochiam: in faciem
ei restitj:q reprehẽsibilis erat. Prius.n.
q̃z venirent quidam a iacobo:cum gentj/
bus sedebat:cum autem venissent subtra
hebat z segregabat se: timens eos qui ex
circuncisione erant:z simulationi eius cõ
senserũt ceteri iudei:itavt z barnabas du
ceret ab eis in illam simulationem. Sed
cum vidissẽ q non recte ambularent ad
veritatẽ euangelij:dixi cephe coram oi/
bus. Si tu cum iudeus sis:gẽtiliter vivis
z non iudaice: quomodo cogis gẽtes
4.re.17 iudaizare? Ecce quomodo plarus est gra/
tia:qui vltimus erat vocatione. Veruta/
mẽ in hoc ipso spũale aliquid pensanduz
est:vz:q in tribus istis apostolis tres ille
tribus designate q̃ translatis decem tribu
bus in assyrios:sole remanserunt in terra
Juda z in templo domini:tribus. s. Juda
tribus leui:z tribus Beniamin:que pro
pter hoc simul tres: vna de cetero dicte
sunt. Porro apostoli nouem:decem illas
tribus designasse noscuntur:que alio ge/
nere:nouem fuerunt nimirum q tribus
ioseph geminata est in duabus: hoc est
in Manasse z Effraym:sed ne hoc ipm:
similitudine concordie carere videretur:
electi sunt duo pariter: qui non erant de
duodecim primis:vz:Joseph qui cogno/
minatus est iustus:z Mathias quibus
undecim dederunt sortem:vt acciperet
vnus eorum locum ministerij de quo pre
uaricatus est iudas. Sic z in libro isto:lo
co Dan patriarche scriptus est Manas/ Act.1
ses:ipsius Dan nomine ptermisso:quod
quare factum sit:quantum:aut intelligi:
aut opinari posse datur:loco suo dicetur.
Miro autez modo actum est circa duos
illos:vel istos:vt q vterq; erat dignus
consortio iustorum: neuter despici a do/
mino aut minus honorari videretur. Si
quidem inter duos illos: Effraym pre/
positus est a Jacob:z tamen in hoc libro:
locum dan patriarche:Manasses magis
q̃z Effraym tenere cognoscitur: eodem
modo in libro Actuum apostolorum pre
scriptus est ioseph qui cognominatus est Act.4
iustus:z tamen vt esset in numero apo/
stolorum:cecidit inquit sors super Ma/
thiam. Igitur apostoli nouem cum bea/
to isto Joseph qui cognominatus est iu/
stus: decem illas tribus designãt q̃ a tri
bus suprascriptis tribubus deportate
sunt. Eaſdem vero tres tribus: Jacobus
z Cephas z Joãnes: Barnabas vero gẽ
tez grecorum: Paulus qui z minimus
latinorum. Significant autem hoc apo/
stoli cum mulieribus sanctis: z Maria
matre Jesu: quatenus in mulieribus de
signentur ecclesie:in apostolis vero prela
ti ecclesiarum. Que cum ita se habeant:
qd est q preter missis nouẽ apostolis:triũ
trium apostolorũ:sacti apostolus mẽtio/
nẽ:nisi q nouem tribubus illis quarum
vna gemina fuit elongatis a patria in tri
bus que supererant tribubus: cõpleta est
promissio Dei: z in ipsis effusa sunt a
principio dona spũs sancti paulq̃ greci

z latini querterentur ad dñm? Quid vo
esse dicimus:q ita tres:illos apostolos q̃s
tepuisse in gratia:testat Paulus:nisi q fi
deles ex circuncisione emulantes legẽ:ex/
cidere cepunt a gratia:nimiz: cum z for/
tes quiq; dissoluerent z repescerẽt in hac
parte:timẽtes multa illa millia que crede/
rant:z oẽs vt testati sunt fratres:q̃ ve
nit ad eos Paulus emulabant legẽ? Qua
2.cor.3 in re pẽsandum est:q̃z vera sit eius dẽ Pau/
li sententia:qua dr:littera occidit: spiritus
aũt vivificat:cum legamus Paulus timo
re,scandali aliqd sm ritum egisse:qui se ar
guisse gloriat: Petrum in quo se agẽtibus
segregabat: Sz z illud qd esse dicimus qõ
adiunctuz est:ita vt z Barnabas duceret
in illam simulationẽ:quasi grauius aliqd
fuerit q deliquerit Barnabas: q̃z q Pe
trus apostoloz primus:si ita est ad litterã
obsuandum:z non potius qõ completuz
cernimus in natione grecoz designata in
Barnaba? Quorum quidem plurimi in
iudaismum prolapsi sunt: sicut Galathe
nonnulli in obseruatione quartedecime
lune: quidam vero in illicita copula car/
nis:sacerdotum iudeoruz imitatores effe
cti:quod totum significat Barnabas du
ctus in simulationem Petri. Et ob hoc
Gal.2. dictum est a Paulo: Ita vt z Barnabas
duceretur in illam simulationem: Gra/
uius si quidem z importabilius visum est
electis dei:q z in populo gentili error iu
daice superstitionis inualuit: q̃z q in eo
dem populo iudaico: veluti ex antiquo
vsu inueterato eradicari neq uibat. Ve/
rum hoc exempli causa: Nam non solum
non arguitur de verbo hoc Ephesiorum
ecclesia: verumetiam q non receperit
pseudo apostolos:commendatur: sed de
hoc solummodo increpatur a domino:
q reliquerit charitatẽ suam primaz:q nõ
in eo seruore pmanserit in quo aliqñ fuer
sari visa est:q tñ seruoris dãnum dubium
esse nequit:q pp gloriationẽ priorats ac
ciderit: Designat quippe Ephesioz eccle
sia:que prima est in numero aliaz:oẽm re
ligiosam ecclesiam: que sub beato Joãne
apostolo z euãgelista (cuius est liber iste)
tpe eodẽ degebat:de qua dubitari nequit
q̃z magne fuerit pfectionis z glorie:oibus
diebus illius tpis quo doctrina z exẽplis
eius necnõ z miraculis instituta est:a qua
tñ pfectione:processu tpis frigusse cogno
scit:z sicut pñs seculi probat dies:quasi ad
nihilum deuenisse. Videmus enim com/
pletum esse in regione eadẽ:z pene in om
ni gẽte grecoz: que prima post Hebreos
audiuit ab apostolis vbum dei:q ei in spẽ
ecclesie Ephesi cõminatus est sm̃o diui/
nus:haud dubiuz: q nõ digne penitẽtiaz
egerit. Nam si penituisset ex corde:can de
labrum de loco suo motuz in locum aliũ:
non fuisset: Quia vero non ex corde pe/
nituit: in alia religione: z populo can/
delabrum ipsius repertum est: Sic enim
dictum est illi:ab eo qui nouit omnia an/
teq̃z fiant.

¶Memor esto itaq; unde exci/ T.6.
deris & age penitentiam:& pri/
ma opera fac. Sinautem uenio ti
bi cito & mouebo cãdelabrum
tuum de loco suo.

¶Si perimus ordiné rei geste cum hijs
que in preteritis seculis accidisse noscunt:
quo translatum sit candelabrum Asie: si/
gnis manifestiozibus vestigare valemus:
Ut enim inter septẽ tribus quaz supra se
cimus mẽtionem:tribus Beniamin prio
ratum obtinuit: ita ecclesia Ephesina in
reliquis infrascriptis ecclesijs:licet autem
beatus Paulus: qui ex Tribu Benia/
min processisse cognoscitur: vniuersas
Ciuitates Asie: Dei verbo repleuerit:
specialem tamen prerogatiuam ecclesie
Ephesine: ex libro actuum Apostolo/ Actuuz
rum: contulisse monstratur: vt quasi al/
tera Tribus Beniamin: q veteri succes/
fisset: in gentibus videretur. Regna/
uit autem in illa Tribu: Saul: in ista
ex eadem Tribu progenitus Saulus qui
cognomi natus est Paulus:quorum qui
dẽ primus vnctus est oleo:sed q̃z beatius

sedis:non tam oleo qz spiritu sancto. Ille ad tutelam corpoz:iste ad regnum aia/
2.reg.2 rum: Postqz aūt translatum est regnum ad Dauid:z ad tribum Juda:z recedentes decē tribus a domo Dauid:elegerunt
3.re.12 sibi regem Jeroboam filium Nabath:so/la tribus Beniamin adhesit tribui Dauid:suppresso z quasi deleto noie eius: ita vt cum essent due:sola tribus Juda remā fisse domui Dauid:in reguz volumine reserat. Simile quoqz aliqd in ecclesia accidisse cognoscimus: si gesta Pauli z Petri:similia:ꝫm aliqd gestis Saulis z Dauid fuisse pēsamus: Petrus nāqz cui dixe
Joā.21 rat dns. Pasce oues meas:z cui rome regalis sacerdotij presignauerat locum:aliqz to tpe dispensante ipso:mansit Hierosolimis:presidēs ecclesijs circuncisionis: que vsqz anthiochiam ppagate sunt. In ea qp pe de lege z gratia nō modica disceptatio facta est:nec furtiue vt in Galatia:sz manifeste coā gētibus:z iudeis vtpote velut in
Act.15 finio posita: vtpote que inter Judeoz z gētium limites distinguebat. Paulus aūt cum Barnaba missus ex eadē vrbe a spiritu sancto:predicando z proficiēdo in fide
Ibi.19 Christi. puenit ephesum. Ad quoz atus est autē in ea ptinue p biēnium:disputans z suadēs de regno dei:ita vt oēs qui habitabāt in Asia audirēt vbum dei:iudei atqz gētiles. Sicqz factū est: vt prius regnaret paulus in gētibus qz Petrus: sicut prius regnauit Saul ex tribu Beniamin:qz Dauid ex tribu Juda: z tñ iuxta legē paternam:maioz fuit Dauid qz Saul:qz iudas
Ge.29 pater Dauid precessit natu: Beniamin: patrē Saulis:ita vt nec isto modo si pzudēter pēsatur:desit similitudo pcordie. Sequutus est aūt Petrus Pauluz:z inthronizatus est Rome: ibiqz est suscitatum in spiritu regnum manu fortis Dauid. Ammotus est aūt Paulus ab epheso:pgēs alligatus spiritu:tanqz moriturus in carne: iunctusqz est Rome: Petro apostolorum primo: vt qūo gloria que iure Hierosolimis debāt:ammittēte Ruben primogenita sua:translata est Rome cuz Petro:ita quoqz candelabrum ephesi: Rome transferē cum Paulo:siue vt dicamus verius: sequēs Paulum:vt qūo post morte Saulis:tribus Beniamin vnita est tribui Jude: z ita fortiter vnita: vt discedentibus
3.re.12 alijs:ipsa insolubiliter eidē alligata maneret:ita gratia illa que Asie a principio collata est:cum ea que Hierosolimis data fuerat ad fructificandum iusticie ꝫm vtrāqz vitam in vno latino populo ꝓueniſſe noscaē. Utiqz z in Saule designabatur hoc ipsum:qñ filia ipsius matrimonio iungebaē Dauid:vt quasi deficiētibus viris qō de fine colligi:humiliata eius posteritas velut ad tribuz alteram migraret: que nerursum supbire ꝓtingeret:posteritatis:p/pagine priuata est:non vt tribus ipsa deñceret:que tribui Jude ꝓiuncta esse cepit: sz vt nihil in ea supesset de stirpe regia:nisi claudū z debile:qō repugnare supno arbitri potuisset. Inde est qp Paulus rome pprium successoē non habuit:sz in vna sede Petri cum eo pariter susceptus est:vt
Joā.10 compleret sermo Christi:quē dixerat:Habeo alias oues que non sunt ex hoc ouili: z illas opz me adducere:z vocē meam audiēt:z fiet vnum ouile z vnus pastor: qn immo vt magnum illud panderet misterium:quo sic credimus regē Christū vez esse filium summi regis: vt tñ vtrumqz simul vnum regē esse credamus:sicut vnū dñm z vnum deum:Qd aūt ait:Sinautē venio tibi:Ad tps Dioclitiani referēduz est:qui residens in partibus oriētis: supra modum partes illas afflixit:z vniuersum cultum religionis in desolationē redegit: Simili modo deus oipotēs venire se ostēdebat ad Sodomam:qū dicebat. Clamor
Ge.18 Sodomoz z Gomorreoz multiplicatus est:z peccatum eoz aggrauatuz est nimis: descēdam z videbo vtrum clamorem qui venit ad me ope compleuerint:an non est ita:vt sciam:Hic est ille aductus eius occultus:quo in alio loco libri huius minat dicēs:Ecce venio sicut fur: Et de quo simili modo:p Apostolum dr. Dies dñi sicut fur in nocte. ita veniet. De hoc die fur
Apo.3 Tes.5

Esa.15 tius aduersus dñi p prophetam dicitur. Ecce dies dñi venit crudelis z indignatione plenus. ad ponēdum terraz in solitudine: z peccatores eius ptercdos de ea. Verum hoc de generali plaga Babylonis:que in sexta parte huius libri: solēniter scripta ē. Istud aūt spāle est:z ſm partē sicut z illud
Matt. 24. spālissimum qō in euangelio legitur. Veniet dns serui illius in die qua non spat:z hora qua3 ignorat z diuidet eum:partēqz eius ponet cum hypocritis: Quia vo nullum bonum irremuneratum relinquitur: ēt in hijs qui grauiter peccant:atqz etiam cōmēdat deus bonum angeli huius:qp inter detrimenta charitatis vigilanter seruabat: Nam subditur.

T.7. ¶ Sed hoc habes bonum quia odisti facta nicolaitarū quæ & ego odi.

¶ Fertur auctorem huius hereſis Nicolaum:qui vnus de septē dyaconibus:fuisse describit: Dicitur aūt Nicolaus iste habuisse spetiosam vxorē:quam ignorans castitatis bonuz:ardēter z lubrice diligebat: Qui cum argueret de zelotipia quam habebat in ea:exposuisse eam:dr:volētibus abuti ea. Hocqz modo multiplicatis seqcibus:hereſiarcha huius sceleris:illoz oiuz factus est: Hoz itaqz facta:nulli melius qz castitatis zelatores cōmēdantur odisse:qz nimiz sex luxurie tam seruida z tam horrida est:qz hijs qui vitaz castam elegisse noscunt:seu ēt qui habētes vxores quasi nō habētes sunt:tenētes eas causa prolis:magis qz libidinis:z non tam zelo ꝓcupiscētie:qz odio nephandi sceleris a fornicatione seruantes: Laudat aūt angelus ecclesie ephesi habuisse bonuz istud:qz institutus a principio doctrina Pauli didicit:quo affectu dēat qs diligere vxorē suam:z qz nō liceret absqz certa causa viz ab vxore discedere:z alij dimittere derelictam. Igit z si arguit de remisso charitatis ardore:laudatur tñ in ea parte in qua laudabilis erat vt non disperaret de culpa:sz ageret penitētiam de ruina: At qui diu pp bonuz qō hz expectatur vt peniteat:si expectatur vt plus hēat non puertit: ēt qō videtur hre remouet ab eo: Sic sic tabernaculum dñi qō fecerat Moyses: multo tpe seruatum est in silo:sz qñqz repulsum est:z translatum in iuda:sicut z p psalmistam dicitur. Repulit dns tabernaculum silo:taberna
hos.17 culum suum vbi habitauit in hoibus: Et infra. Et repulit tabernaculum Joseph:z tribum Effraym non elegit:sz elegit tribum iuda mōtem syon quē dilexit: Erat aūt z candelabrum Moysi in tabernaculo illo:sicut z cetera vasa tabernaculi:que ofa translata sunt in tēplum qō edificatuz est in iuda:vt hoc qō in testamento nouo spāliter dicitur ostēdatur in testamēto veteri ēt rebus mysticis designatum: Cum
Ge.30. igitur ꝓset Joseph z Beniamin fratres vterinos fuisse:z non modicam inesse cōcordiam inter Josue qui princeps fuit in
Jos.18 tribu Joseph:z septē tribubus heredita/tē diuisit:z Joānem euangelistam qui septē libroz istum delegauit ecclesijs: satis manifeste ostēditur:qp z repulsio tabernaculi Joseph ad oēs tribus illas ptinuerit: z remotio candelabri ephesine:ad oēs oriē tales ecclesias:vt enim iterare non pigeat qō alibi dictum est:sicut duodecim tribus Israel egresse de Egypto:precedētibus se Moyse z Aaron ad obtinendam terram
exo.14 Chananeoz transire de gēte in gētem coroaliter vise sunt:ita egressi fideles a synagoga Judeoz̄ precedētibus se duobus apostolis: Paulo:vz:z Barnaba ad possidēda regna gētiliū:tpe magis qz gressu pedum: z profectu qz incessu introire ceperunt: Obeuntibus aūt Aaron z Moyse:factus est ꝓceps populi iosue:z nihilo
Nu.27 minus Paulo z Barnaba euntibus ad regna celoz Joānes euangelista, in Asia specialē obtinuit principatum. Sz z Caleph qui erat de tribu iuda:cuius socius fuerat
Nu.14 Josue:maxime autez in gratia z fide:data est in sorte Ebron:in quo ꝓcessu tpis regnauit Dauid: z nihilominus apostolo
Jos.15. Petro cuius spālis socius fuerat Joānes: data est romana ecclesia:in qua qñqz Pa/

S. Syl. uester. pa Siluester: totius regalis sacerdotij solenem obtinuit potestatem: Erat aūt vsq; ad tps illud preclara illa Petri hereditas obruta fructibus z spinis: ita vt non possz libere vti potestate sibi tradita: repugnantibus in ea principibus Romanoz z que rētibus nomen Christi ppetue delere de terra. Sane q; prouincia Asie longe distat ab vrbe Roma: no ita poterat religio christiana in ea offendere a principio animum augustoz: q; aliter vicina z visa: aliter longinqua z audita pturbant: Duo itaq; electi sunt de veteri: z duo de nouo: Josue ō tribu Joseph z Caleph ortus de tribu iuda: Joānes iunioz qui ꝓcordat cuz Josue iunioze: z simul cuz eo Petrus senioz: qui miram bz ꝓcordiam cum Caleph senioze. Ut ergo a principio ingressionis filiorum Israel in terram Chanaā: Josue qui erat de tribu Joseph: in vniuersitate illius populi obtinuit principatum: q̄z q̄z tam magnus esset Caleph in ꝓspectu dñi: vt iratus ꝓtra principes qui detraxerunt terre:

Nu. 14 loqueretur dices: Seruuz meum Caleph qui plenus almo spiritu: sequutus est me: inducam in terram hanc quam circuiuit: z semen eius possidebit eaz: ita z si beatus Petrus possidēdi hereditatē dñi: promissionē accepat: q; tñ vndecim ecclesie in populo grecoz fundate sunt: in qbus a principio vigebat fides: cum nec dum occidētalis ecclesia: que vocatur latina: caput erat

Ec. 29 gere sinerer: maioē tunc tps sanctus ioānes habuisse in principatu ecclesie: preogatiue titulum videbaf: vtpote qui tam multe grecoz: vt tñ Christi apostolus sequebant ecclesie: Nam pro eo q; ibi libere predicabaf nomen Christi: qđ pre timore principum non licebat: z defuncto apostoloz principe: cum ceteris coapostolis suis Joānes longo tpe supuixit: non immerito: vt tanto Christi apostolo oēs obtempabant ecclesie: qui subtractis ex hac luce fratribus: solus ex oibus superesset: Dictuq; factum est: vt qūo in tpe illo Josue qui fuit de domo Joseph: apud filio israel obtinuit principatum: ita apud oriētales in tpe ꝓsimili sanctus Joānes qui ad illā ptinere videbaf ecclesiam: que succedēti/bus tpibus: constantinopolitana dicta est: Si aūt queriē de postremitate ipius: cur non z ipsa: sicut z cetere a principio: habuit nomen suum: ea pfecto causa est: qua Petrum seniozē ceteris: iuniozē Joānem esse voluit is qui preelegerat illos: coniugēs z ꝓtederās eos in equalitate honoris: vt hij qui medij sunt: scandalizari neque/ant: z extinctis vbiq; zeli facibus in iocūditate quiescant: Tex hoc quo ad patriarchatus gloriam: que eidē ciuitati regie ꝓcessu tpis data est. Alias aūt ecclesie qbus scribit Paulus: Corinthioz. z. thesaloni/ca: z alie qbus mittit epistolas: velut in familias Effraym reputate sunt: Repulsuz est aūt tabernaculum Joseph: sicut z Regnum Beniamin: que fuit prima inter se/ptem: z electa est in regnum z in tēplum dñi: tribus Juda: Quia vero domus Da/uid: cui data est sublimitas regni oblita beneficij q̄ accepit peccauit coraz dño deo suo: datus est item principatus Effraym: z assumpta est itez q̄ocunq; a dño Tribus illa de qua dictum fuerat. Repulit tabernaculum Joseph: z tribum Effrez nō elegit: z ꝓstitutus est in ea Rex Jeroboaz filius Nabath: z post ipsuz ꝓstructa est Samaria in vrbem regiam: in qua z regnauerunt Reges israel: sicut z Reges Juda in Hierusalē. Eodem modo factum est in ecclesia: si rex gestarum ordinē diligēter pe/samus: In diebus deniq; Cōstātini augusti: ecclesia Romana que est altera Hierusalē: obtinuit priuilegium ab eodē Augusto vt sicut sibi veraciter datum erat a domino: ita esset caput fideliuz: z mater omnium xpianoz. Postq̄z autez firmata sint sedes impy in ciuitate Bizanzea: facta est muro mō velut altera samaria in tribu Effraym: que esset z ipsa caput: non oium: sz multaz ecclesiaz: eaz dico: que ꝑm alia: qđ: separate sunt: vsq; ad presens a romana ecclesia. Et que sunt ille vl que fuerūt: Alexandrina: Hierosolymitana: Anthiochena: z sex ecclesie Asie de quibus sermo

est. Sane ephesina ecclia: q̄ fūdata ē a paulo mediāte eodē paulo: romane i spū iucta est: Si aūt a finibus alexādrie vsq; ad mare angustum: tres z septē ecclesie antiquitus fuisse noscunf: liquet q; ab eodē mari angusto: qđ diuidit inter Europaz z Asiā quousq; veniaf ad fines Latinoz: in Constātinopolitanam eccclesiam reputatū est: atq; in ea verissima filiitudo Effrayz: que sola preceteris tribum Juda in filioz similitudine subsequuta est: sola suscepto Regno in emulatione cōmota. Sicut enīz inter Judam z Effraym suborta est inuidia pp regnuz: ita inter romanam z ꝓstantinopolitanam ecclesiam: lz scissura illa que facta est p Jeroboam filium Nabath in ira sua fieri pmiſit deus iustus: quēadmodū z iter duas ipsas maiores ecclias: romanā. s. z ꝓstātinopolitanā: iusto omnipotētis dei iudicio accidisse videmus. Neq; enim aut illud: aut istud absq; dei nutu accidisse credēdum est. Sz tñ qd differat inter romanam z ꝓstātinopolitanam ecclesiā: ex hijs

3. Re. 12 que loquutus est dñs Jeroboe extimare

3. Re. 11 valemus: Si (inquit) ambulaueris in vijs meis z feceris qđ rectum est coram me custodiēs mādata mea: z precepta mea: sicut fecit Dauid seruus meus: ero tecum z edificabo tibi domuz fidelē: qūo edificaui domum Dauid: z tradam tibi israel: z affligā semē Dauid sup hoc qđ cum dixisset protinus adiecit z ait. Uerūtamen non cunctis diebus: Igit z Regnum Samarie z potestas ꝓstantinopolitane ecclesie: tpalia fuerunt: regnum vō Dauid z potestas romane ecclesie: in ppetuum pmansura: q; z de Dauid dictum est. Et thronus eius sicut dies celi. Et Petrus audire meruit a

Ps. 88. dño: in typo romane ecclesie: Ego rogaui

Luc. 22 pro te vt non deficiat fides tua. Tex hoc totum si meminimus: dictuz est p sancto Joāne: cui diximus in spiritu oriētales ecclesias subiacere: z q; ita ptineat ad euz ecclesia ꝓstātinopolitana: qūo ad Josue tribus Effrayz: Et q; sicut pcessu tpis de tribu Beniamin: qui fuit frater vterinus Joseph: electus est Saul filius Cis: qui esset rex in populo israel: ita in ephesina ecclesia Paulus egregius predicatore: regnare spiritaliter visus est: q; vz qūo p; ius Effrayz Josue, sublimata est in Josue: z post ipsaz: Beniamin in Saul: z post Beniamin tribus iuda in Dauid: z rursuz resumptis viribus: sublimata est Effraym: ita sanctus Joannes cui subiacet sorte spiritali: oriētalis ecclesia: a principio vocatus est cuz Petro: z apostolus ordinatus: lz non esset rex ꝑm istud: lz q̄si princeps: z secdo electus ē Saulus: qui ephesinam q̄si rex fundauit z gubernauit ecclesiaz: z tertio Petrus inthronizatus est rome: z ad postremum: missus est ioānes ad partes illas: qui regeret multo tpe orientales ecclesias. O q̄z volubilis Eze. 1. est rota Ezechielis ꝓphete: z quēadmodū impetus spiritus huc illucq; discurrit. Illud aūt pro quo hec dicta sunt: cōmemorā dum video: vt ad inceptam exponēdi seriē remeare possimus: Diximus trāslatuz esse tabernaculum sylo in tēplum dñi: qđ Ps. 77. alio genere repulsum esse describif: sicut z tabernaculuz Joseph: z domus Saul: qđ totum si bñ ꝓspicitur: oriētalem intuef ecclesiam: in qua vz ecclesia primum cādelabrum designaf in ephesina ecclesia: erectuz est ab ipso principio: sz pp tepiditatē illoz amotum est candelabrum de loco suo z datum est latine ecclesie: quēadmodum proculpa iudeoz: sublatum est ab Hierosolymis regnum z datum est genti faciēti fructum eius: Et q; pari modo in gēte greco Mat. 21 rum: quēadmodum z in populo iudeoz: misteria diuina pacta sunt: ꝑm qđ z liber actuum apostoloz z liber iste demonstrat: merito ab vtroq; populo sectatore exteriorīe: gratis sublata est: z data latinis: q; z plāte herbaz non adeo in loco vbi sate sunt: quēadmodū i alijs locis ꝓficiūt: nōq; trāsplātant z radicant z crescāt: Qđ si charitas quā reliqsse arguif: nō aliūd ē q̄z grā z donū spūs sci: qđ miz si tollif grā a ppō q sectatoz ē lre: cū itārū sibi ꝓtraria sint lra z spūs: vt loquēs ō vtroq; apls: iter cetera q̄ de eis scripserat: psequaf z dicat: Lra occidit spūs aūt viuificat: Hoc est enīz illō qđ 2. Cor. 3.

Gal.3 in quibusdam arguebat dicens. Sic stulti facti estis: vt cum spiritu ceperitis: nunc carne ꝓficimini? Sz qz iste non arguit susceptisse falsos apostolos: sz econtrario: commendatur non recepisse: liquet qz nó arguitur de lra testamẽti priorꝭ que erat in circuncisione: sz de lra testamenti noui que z ipa spiritualis erat intelligẽda: vt vz qđ ait
I.tbio.3 I.Tim.1. apostolus: de sacerdote vnius vxoris vir: non intelligat ad lram: vt Greci volunt: sz magis in spiritu: vt non alia intelligat vxor eius: qz ipa cui preesse dr ecclesia: z similiter. Differt ergo inter vtrosqz lre sectatores: qz quo vicinior est lra spiritali intellectui: eo minus peccat: z quo longius distat ab ipso: eo magis qui eusmodi est: in carnis corruptione ꝓficit. De eis enim qui circuncidebant: qz digni fuerint ꝓtumelys: apostolus ostendit cum dicit: Videte canes: videte malos operarios: videte concisionẽ. Illy autẽ qui inter carnẽ z spiritum agebantur: merito ex parte laudant: z ex parte vituperantur: vt z spatium penitẽtie datum sibi forte intelligant ad salutẽ: z quãdoqz non ꝓfuturis imminere ruinam: Illa decolia vt audiuimus: sic z vidimus: Ut enim sacra scriptura testata est de futuris: ita luce clarius de preteritis rez experientia probat. Sz qz non otium est hȳe aures mẽtis: z ponere corda sua ad intelligendum recte subiungitur.
Phi.3

Z.8. ¶ Qui habet aures audiendi: audiat: quid spiritus dicat ecclesiis.

¶ Aures audiẽdi precordia docibilia vocat: ad differẽtiam eoꝝ qui audiẽtes non audiunt: z videtes non intelligunt: sicut ꝓ semetipsa veritas his qbus audire z intelligere datum erat: loqtur dicẽs. Vobis datum est nosce mysterium regni dei: ceteris aũt in parabolis: vt videtes non videant: z audiẽtes non intelligant. In eo vo qđ ait. Quid spiritus dicat ecclesijs: magnum nobis misterium tacite cõmendat: Qđ. s. misteriuz tanto est nobis subtilius: z diligẽtiori animaduersione scrutandum quanto ꝓ omnes ecclesias iterum atqz iterum replicatur.
Luc.8.

¶ Scriptum est aũt in euãgelio: qꝫ cum dñs noster Jesus Christus pũtaret in tẽplum: obtruserunt pro eo dño par turturuꝫ: aut duos pullos columbaꝝ: Duo pulli columbe: duo sunt opa spiritus sancti. Vnũ christi incarnatio: alterꝫ effusio charitatis: Unus pullus: sponsus ecclesie: qui est xp̃s Jesus. Alius sponsa ipsius Christi: que vocaꝫ ecclesia: Quia vo prelati ecclesiaꝝ vicẽ Christi gerunt in terris: ogtur eisdẽ Christus in scripturis sanctis vt sciant qđ agere dẽant z qualiter subditoꝝ onera proiectusqz disponant: Quo aute possunt fratres ꝓuenire in vnum cum inter eos sint aliq aiales qui deorsum premunt z quotidie ꝓauis moribus impugnãdo ꝓfectos: fraterne vnitatis vinculum enodare festinant: nisi eos ipse qui preest opportune corrigat: z multos saltẽ z renitẽtes ad ea que pacis sunt increpando compellat? Letez si sicut expedit edificare subditos nesciat vbo: si non sufficiat pro mandato sancte regule ꝓferre noua z vetera: de horreo xp̃i: pro rpe tẽ z loco z causa dispẽsari põt: dũmodo subiectaz sibi ecclesiam a prauis verbis z actibus studiose coherceat: ad assiduum ꝓfectum proprijs exẽplis muniet: in labore: lectione z oratione instituat: decet enim rectores docere z instituere subditoꝝ ecclesias: z summope impartiri subditis: qđ ipsi accipiunt ab vno magistro: vt veluti p quosdaz ciatos effundatur vinum doctrine in corda fitẽtium verbum Dei: z irrigẽtur prata aiaꝝ fidelium: Clerũtamen z si docẽt ipsi (immo Christus p eos) multum tñ interest inter vbum auditum z gratiam spiritualiter infusaz: qz ibi homo loqtur: sicut homo: hic non homo loqtur sz spiritus dei vivi: Loqtur enim Christus in Paulo: Paulus loqtur z docet ecclesias: sz longe altius intelligit Paulus a Christo: qz homines a Paulo: z ideo necesse est vt sequaꝫ illud qđ in actibus apostoloꝝ scriptum est: Adhuc loquẽte Petro: cecidit spiritus sanctus sup oẽs qui
Luc.2.

Act.10. audiebant verbuz: Et hoc qdem plerũqz fit. Utiqz z Helysabeth agẽte viro: z Maria angelo loquẽte accepit. Cũqz z Maria loquẽte angelo: z Helysabeth cognoscẽte se viro ꝓpisse legaꝫ: hoc tũ distat in rez similitudine: qꝫ sacerdos Zacharias designat sacerdotes ecclesie: qui quasi elementa nuta: hoc est hystoricas narrationes docẽt: subiectas sibi aiales ecclesias: qđ vtiqz genus doctrine pp infirmitatẽ z carnalitatẽ suam: frugali opi assimilatum est: angelus spiritales viros: qui spiritales spiritualiter docẽt. Spiritalia (vt ait apostolus) spiritalibus comparantes. Quid enim (vt pretermittam cetera) esse videt: agere sm literam de duabus vxoribus Abrae: de Rebeccha: qꝫ fuerit pulchra nimis: z qꝫ iocatus fuerit cuz illa ysaac: de Rachel z Lya: Thamar que ꝓcepit de socero suo: de vxore Futiphar Eunuchi que adamauit Joseph: z hijs similibus. Quid mꝫs est agere de huiusmodi: nisi quedam voluptuosa semina ꝓcipe in mẽte: si non eis spiritu viriliter resistaꝫ? Qđ si spiritu loquẽte in spiritali hoie in spirituales transfundit intellectum: aqua potẽ tialiter ꝓuersa in vinuz: iam non esse videt homo: sz angelus qui loquitur de gestis eisdẽ: dum id qđ carnaliter sapiebatur in littera: supueniẽte quasi igne de celo: totum a spiritu deuocaꝫ. Hic est ille ignis qui de celo descedit: z carnẽ: aquam: puluerẽ: in ꝓspectu astãtium attingẽdo ꝓsumpsit: Quo circa non immerito: viri isti angeli dicti sunt: vtpote qui celle gijs spiritualibus presunt: si tñ tales sint quales eos misteria esse oportere oẽnium tiant. Hz aute vnusquisqz eoꝝ in se imaginẽ Christi: singula vo ecclesiaruz septẽ gratie spiritualiter: nimirꝫ qꝫ z Messias qui interpretaꝫ Christus: nomẽ virile demonstratur hȳe: z rua que interpretaꝫ spiritus: nomẽ femineuz: non qꝫ sexus in deo ꝓsiderandus est: sz qꝫ virga pcutere: viri est: exhibere affectum dulcedinis mulieris: quorum primum spiritaliter ascribit Christo: sequẽs aute spiritu sancto. Inde est qꝫ angelis loquitur Christus: ecclesijs spiritus sanctus: qꝫ z agẽtium est cõmẽdare memorie vba Christi que scripta sunt in libris: vt sciant qđ eos facere oporteat: qđ docere. Et ꝓplantium in eisdẽ vbis spiritalẽ concipe intellectum: vt non solum que audiunt attẽdere studeant: verũetiam quid suggerat ille cuius tẽpla sunt dicẽte dño: Multa habeo vobis dicere: sz nó potestis portare modo: cuz aũt venerit ille spiritus vitatis: docebit vos oẽm veritatẽ. Quapp z si vtrisqz loquitur filius: vtrisqz spiritus sanctus: pastoribus: vz z ecclesijs: pp distãtiaz tñ similitudinis que est inter pastores z ecclesias: primo quidẽ z spãlius pastoribus pastor: ac deinde columba (vt ita dixerim) columbis: loqtur voces suas: qđ diligẽtius ingrere ope precium esse puto. Diximus supius duos pullos columbaꝝ: significare Christum z ecclesiam. Sz qđ alijs interpositis vbis non sicut oportuit distincte ꝓlatum est: sicut expressior ymago Christi in pastoribus est: ita in ecclesijs similitudo spiritus sancti: haud dubiuz qꝫ pro donoꝝ multitudine: que sub vno spiritu ꝓtinẽtur: Unus est enim rex z vna regina: sz huius regine: filij innumerabiles sunt: neqz enim alia virgo electa est: que essz simul mater z sponsa Christi: sz vna tñ: nec tñ vna ꝓsona est ecclesia: que illi spãliter iuncta est. Una est mater: sz multi filij: Una columba sz plura ova: qꝫ vnus Dei spiritus: qui hebraice (vt iam dixi) vocaꝫ rua: sz plura sunt dona eius que singulis: z singulis diuidũtur vtiqz z in ecclesijs singulis: similitudo vocaꝫ: dum is: qui sedis est a prelato z ꝓpositus ceteris: vniuscuiusqz fratris necessitatẽ aut vtilitatẽ considerãs: distribuit vnicuiqz ꝓut cuiqz opus est: Unus est enim ꝓpositus: sz multi fratres: vnus spiritus: sed plura dona: Gerit aũt qui prior est similitudinem patris: qui vo sedis: similitudinẽ matris: sm qꝫ ysaac z Rebeccha misterialiter signant qꝫ z ille dz delinquẽtes corrigere: z iste exasperatos virga patris: ne scandalizentur z coruant: materna erigere lenitate: Et sententiam quidẽ dare: prelati est: cuius vero qui
Joa.16.
I.cor.2.

præest post illum:animis subditoꝝ:patien
tiam suggere discipline:vt in altero simili
tudo fily:in altero eniteat imago spiritus
sancti:dum qđ ille aliqñ vbis duris propo
nit:hic esse sua via ⁊ necessaria saluti:ver/
Jo.14. bis ꝓsolatorys opportune demōstret.Dec
ingt dñs loquutus sum vobis apud vos
manēs:paraclitus autem spiritus sanctus
quē mittet pr̄ i noie meo:ille vos docebit
oia ⁊ suggeret vobis oia quecunqꝫ dixero
vobie.Tale enim est:ac si diceretur : Et si
dura vidētur vobis præcepta que ꝓposui
nunc vobis t nqꝫ dñs ⁊ magister : ille tñ
cum venerit ostēdet qꝫ necessaria sint salu
ti: Bene aūt in principio cuiusqꝫ capituli
logtur Christus:in fine vero spiritus san/
ctus:qꝫ primo missus est Christus qui do
ceret apostolos : scđo spiritus sanctus qui
oibus fidelibus loqueretur : nec alia tñ qꝫ
ea que loquutus est Christus:⁊ si alio ⁊ dif
simili modo:vt intelligaī apte qꝫ hic scri/
ptum est:hec dicit filius dei : ⁊ qui hꝫ au
res audiēdi:audiat:qd spiritus dicat eccle
sijs. Non solum aūt pp hoc sꝫ ⁊ pp initiuꝫ
scđi status:in quo apte loquutus est Chri
stus predicatoribus vitatis:⁊ pp finē eius/
dem status scđi:⁊ initium tertij:in quo p/
amplius ⁊ pfectius ostensurus est spiritus
sanctus voces suas : ⁊ suggesturus ꝓtem/
plantibus que dei sunt:veritatē:Ubicūqꝫ
ergo in hac prima parte verbum istud oc/
currit:semel nos in hoc capitulo exposuis
se sufficiat:Sequitur.

L.9. ¶ Vincēti dabo edere de ligno
uitæ:qđ est in paradiso dei mei.

¶ Cum in diuersis locis scripturaꝝ san
ctaꝝ plura doctores ecclesiaꝝ ad arbitriū
suum extimādo loquantur:illud precipue
exponēdi genus:magis fieri consueuit ab
eis:cum singule verbi partes pertinere ad
rem:⁊ præeuntibus sequentes respondere
ꝓbantur:Ad præeuntis ergo ꝓfirmationē
sentētie adiunctum est qđ modo audiui/
mus.Uincēti dabo edere de ligno vite qđ
est in paradiso dei mei.Sz in hac re ꝓfide
rādum erit lectori:quanti sit ponderis li/
ber iste : qui dum vbum tangit exiguum:
hystorie plenitudinem comprehēdit. Ut
enim cui proprie:⁊ de qua ecclesia spāliter
loqueretur:ostēderet:ex ligni vite occasio
ne:ad ꝓthoplausti nos inuitat:hystoriaz:
in qua primitiue ecclesie misterialiter exi/
tus declarat.Utiqꝫ qꝫ Adam hō terrenus
⁊ paradisi accola.inter lignum sciētie bo/
ni ⁊ mali:⁊ lignum vite:positus est:primi
tiuum illuz in fide Christi circuncisoꝝ de
signauit conuētum:qui inter ☙Moysem ⁊
Christum:inter legē ⁊ gratiam:inter gu/
stum mortis ⁊ vite positus:ne post baptis
mi gratiam ⁊ esum veri ligni vite : qđ est
verbum incarnatum ⁊ panis celestis : de
☙Mosayce legis fructu qui est spiritus ser/
uitutis:gustare debuisset:in diuinis volu/
minibus spūaliter intellectis exponēte in
eis aliquid doctore gētium:⁊ arguēte sup
eo apostoloꝝ primū:apl̄ū(si sane sapet) do
cumētū accepit. Uterqꝫ aūt preuaricatus
est:vz ⁊ Adam:⁊ populus iudeoꝝ qui cre
diderat in Christū. Ideoqꝫ nec præter cau
sam iudicij vterqꝫ est expulsus de paradi/
so:Quo vterqꝫ?Nunquid ille populus in
paradiso fuit?Fuit vtiqꝫ.Sz forte minoris
iste est felicitatis pre illo?Absit.Quis eniz
tam insapiēs vt audeat comparare lignuz
vite:vnigenito dei:lignum paradisi:disci
pulis Christi:fluuium voluptatis:torrēti
spiritus sancti : qui ⁊ influxerat sup illos?
Gc.2. Plantauerat inquit dñs paradisum volu
ptatis a principio. Quid est a principio?
Ex eo tpe quo venit redimere munduz:
ſm qꝫ prefinitum erat in prescientia Dei:
Paradisus ergo fuit primitiua ecclesia:
ipsa que ⁊ tabernaculum:in quo ⁊ cande/
labrum a principio. Sz quare voluptatis?
Quia inebriata ab vbertate domus dñi:
vt ⁊ alij quoqꝫ inebriarenꝫ ab ipsa ⁊ torrē
te voluptatis amoris dei:qꝫ suauissime po
tarētur.Uoluptas deniqꝫ vxorem copulat
viro.Unde ergo ecclesia vxor Christi:nisi
qꝫ gustata est immēsitate dulcedinis ꝓce/
dentis ab ipso:adhesit illi anima eius : vt
Cant.1 diceret trahe me post te curremus in odo
rē vnguētoꝝ tuoꝝ?In tali itaqꝫ paradiso:

positus

positus est homo quādo formauerat eum
dñs(hoc est)multitudo illa ex circuncisio
ne credentiū que p fidez ⁊ verbuz ⁊ amo
rez dei in baptismo formata est:vt occur
reret in virum pfectum in mensuram eta
Eph.4 tis plenitudinis xp̄i.Erant deniqꝫ in hac
ecclesia quidam fortiores:vt Adam:qui/
dam infirmiores:vt Eua:quidaꝫ verſipel
les:vt serpēs.Et illi quidem qui secundū
Adam firmiores erant in fide:sed tamen
carnali obligabanꝫ amore:qui vero secun
dum Euam:non solum carnales erant:sꝫ
ēt fide infirmi qui aūt secundum serpen/
tem:malitiosi:perfidi ⁊ iniqui:⁊ p omnia
inimici crucis xp̄i:amici aūt eorū qui cru
cifixerūt xp̄m.Quia igit tum genere:tuz
lege:tū loco ⁊ patria iungebanꝫ antiquus
ille hostis qui quondam in serpentem in
gressus:comedere lignum vetitum psua/
sit Eue:ipse introiuit iteruz in synagogā
sat hane ad decipiendos simplices ⁊ carna
Gen.3. les. Si queris quid dixerit:serpentis ver
ba ppende . Cur(inquit)precepit, vobis
deus vt non comederetis de oi ligno pa/
radisi?Qui rndit mulier.De fructu ligno
rum que sunt in paradiso vescimur:de fru
ctu vero ligni quod est in medio paradisi
precepit nobis deus ne comederemus ⁊
⁊ ne tāgeremus illud:ne forte moriamur.
Quare(dicūt inde)non obseruatis legez
quam patriarche ⁊ prophete ⁊ omnes iu
sti custodierunt.Si lex inquiūt mala est.
Quare hanc ꝓphete seruauerūt . Quare
hanc apostoli vestri ⁊ oēs seniores venera
ti sunt:incedētes in oibus mādatis eius?
Esto inqunt qꝫ marie filius xp̄s sit. Qua
re ⁊ ipse circuncidi voluit:si circūcisio ser
uāda non erat?Lōstat ergo falsa esse que
2.cor.3. paulus scribit ⁊ quasi ex parte dei vatici/
nāt dicens. Litera occidit:spiritus autem
vinificat:non enim causa salutis vestre:
sed iuidia stimulatus:hoc dicit:ne sibi in
Gen.3. legis scientia aliquis inueniatur equalis.
Eritis enim sicut dij scientes bonū ⁊ ma
lum.Nec mirum si p personam Pauli in
quo loquebatur Christus:misteriū istud
completum est.cum omnimodis verum
sit:⁊ ex ipsa scripturaꝝ auctoritate proba/
bile:angelos non deū ipsum patribus cre
dzo apparuisse cuz diuina substantia inui
sibilis sit:⁊ cum quibus angeli apparuisse
leguntur:nihilominus se deum vidisse ꝓ
fessi sunt . Quamuis ⁊ per hoc nomē dei
ad creaturam a patre mēdacij translatuz
eē videat:qꝫ subdidit.Eritis sicut dij scie/
tes bonum ⁊ malum. Deniqꝫ ⁊ ☙Moyses
qui concordat cum Paulo:nuncupatiue
deus dictus est ⁊ omnes sacerdotes eccle
sie eodez modo dij cognominati sunt scri
ptura attestante que dicit . Deus stetit in Ps.81.
synagoga deorum.Qui ergo semini ver/
bis vocatus est:⁊ doctor oīum ecclesiarū:
⁊ precipue ecclesiarum asye a domino cō/
stitutus:ita vt quadaz spūali prerogatiua
doctrine locuz vnigeniti dei qui loqueba
tur in se gerere videret:non frustra nun
cupatiue deus sicut ⁊ moyses dici potuit:
vt sibi verbum istud ascribi mysteriali/
ter debuisset qui inhibebat sectandaz esse
literam:que occidit:in qua iuxta eundez
apostolum sciētia boni ⁊ mali est preserti
cum sicut alibi iaz scripsisse me recolo:ita
sint accipiēda mysteria:vt ō capite nō nū
qꝫ resundanꝫ ad membra.Decepta est au
tem a serpente Eua.deceptus est p Euaz
vir eius:decepti sunt infirmiores per im/
pios:fortiores ⁊ magnanimes p infirmos.
Usurpauerunt autem pomum vetitum:
comederunt fructuz carnis:in qua mors
a principio consistebat:iterauerunt inhi/
bitum sacrificium legis:gustauerunt mor
ticinium ⁊ mortale conuiuium.Et quid
inde?Aperti sunt oculi amborum ⁊ vide
runt turpitudinem suam.Erant enim vt Gen.3.
ait vterqꝫ nudus ⁊ non erubescebant. Si
nudi erant:quare non erubescebant? Qz
eē se naturaliter nudos ⁊ turpitudini ob/
noxios nesciebant.☙Mystice hoc dico:nō
hystorice:alius est enim intellectus litere
alius spiritualis:in quo sepe ⁊ per bonos
malum:⁊ per malos bonum aliquid desi/
gnatur. Plerunqꝫ homo nudus est ⁊ nō
erubescit:quia qui bono interiori priua/
tus est:hoc ipsum non intelligit ⁊ quasi

non videt: pro eo q̃ malum mente concepturn: ad effectuꝫ perducere pertimescit. Cunctꝫ sit nudus in conspectu dei interiora magis cordis q̃ exteriora cernentis: ad hoc tamen apud se nuduꝫ se esse carnalis animus nescit: q̃ sola exteriora detrimenta formidat. Ubi autem precisis vinculis habenisq̃ timoris: vsq̃ ad perpetrandum facinus carne superatus accedit: tunc primo ad seipsuꝫ (licet infructuose) reuersus eam quam primo paruipendendo neglexerat: intelligere incipit confusionem suã. Sic Eua nuda erat ab interiori bono: quando non amore iustitie: sed adhuc timore pene sese ab illicito abstinebat. Sic populus ille rudis in fide: carnalitatis sue obprobria que seruare consueuerat nõ intelligens: quid sibi deesset: nesciebat: nec nouit se esse nudum: nisi post lucerne extinctionem: nisi cum libertatez gratie ꝛ consolationem amisit. Sed quid mirum si carnalis populus cui adhuc iuxta apostolum: lacte opus erat ꝛ non solido cibo: nuditatem suam videre non poterat cum scriptum sit. Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus ꝛ similis factus est illis. Ubi ergo populus iudeorum vsurparpare prohibita ꝛ contra sententiam doctoris gentium: emulatores legis esse ceperunt: virtutibus ꝛ signis: que in eis operabantur apostoli: priuati sunt: ita vt confusi ꝛ reuersi: cogerentur vel inuiti agnoscere fecditatem suam: ꝛ qualis esset fructus ligni: cui tantopere adherere studebant: persequentes emulatores gratie: ꝛ eos a suis finibus excludentes. Quod bene quoq̃ in hely de sylo figurificatum fuerat: qui non poterat videre lucernam dei anteq̃ extingueretur: q̃ nimirum populus ille illuminatus ꝛ cecus: tunc se primo gratia eẽ nudatũ ppendit: cum perdidit illam quaꝫ habẽs apud se venerari neglexerat. Atq̃ vtinaꝫ nunc vel ita confusi a ligno ipso discederent: vt vel post casum lignum mortiferuꝫ abhorrerent: sed addiderunt malum super malum abscõdẽtes se in ligno: de quo eis nõ solum edere: sed etiam cõtingere non licebat: discedẽtes a cõspectu altissimi ne locum clementie reperirent. Nescierunt. n. cõfessionis donum ꝛ penitẽtie gratiam: propterea perierũt. Desperauerunt denicq̃ ꝛ absorti sunt: frons meretricis facta est eis ꝛ noluerunt conuerti. Sic solet accidere incestuosis ꝛ adulteris: qui metuentes ne in notitiam veniãt dolent se quidez commisisse reatum: sed tñ id ipsum qõd in se arguunt iterare non desinunt: q̃ dominante sibi peccato: duꝫ amplius iacere q̃ exurgere libet abstinere nõ possunt. Quasi vero ad auram post meridiem: vocẽ dñi dei deambulãtis in paradiso audierũt: post q̃ dono gratie priuati sunt: cum eis paulus ipse quem despexerant: per cuius sibi os xp̃s erat locutus absq̃ nomine proprio veluti transeundo: ꝛ reuera transeundo ad gentes ꝛ ab illis recedendo penitus miserabiliter scribit: ipse peras illis ruinam ꝛ aduersionẽ eorum dicens. Cum debere tis esse magistri ꝓpter tempus: rursuꝫ in digetis vt vos doceamini que sunt elemẽta exordij sermonũ: ꝛ facti estis quibus lacte opus sit: non solido cibo. Et post pauca. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati: gustauerunt etiam donũ celeste: ꝛ participes facti sunt spũs sancti: gustauerunt nihilominus bonum dei verbum: virtutesq̃ seculi vẽturi ꝛ prolapsi sunt renouari rursus ad penitentiã: rursum crucifigentes sibimetipsis filiũ dei: ꝛ ostẽtui habẽtes. Cõsueuerunt. n. folia ficus facientes sibimet pizomata ascondentes se in ligno eodem: quod vsq̃ in hodiernum diẽ facere iudei nõ desinũt. Quotiescũq̃ eos xp̃ianus aliquis de illorum carnalitatibus obiurgat: consuunt: in q̃ vsq̃ ad presens verba ꝓphetarum ꝛ legis: palliant se sub verbo decalogi: dicentes non licere sibi relinquere cerimonias patrum ꝛ discedere a lege quam mandauit dominus Moysi. Quod autem deus omnipotens ad aurã post meridiem deambulasse describitur: causam culpe videtur exprimere: qua seruor gratie vertit in tempore ꝛ meridies iustitie ad occasuꝫ declinat. Aut certe vnigenitus dei filius qui dicit. Qui recipit si quem misero me recipit: ad auraꝫ post meridiem deambulare dicitur (hoc est) inter sextam ꝛ nonam horam: in qua dicam solis pro peccatis nostris sustinuit vstiones: q̃ dum homo per tumorem superbie contra deum omnipotentẽ erigitur: ac si temperies mundi ardore concupiscentie dissipat. Et quasi non inueniens vmbram arboris: iustuꝫ. s. sub quo caput reclinet: predicator qui a domino missus est vehemẽter affligitur: ac per hoc in corde suo meditando: huc illucq̃ deãbulat: ꝛ recurrens ad temperiem consolationis diuine. Et q̃ est illa? Siquidem receperint vos requiescet super illos pax vestra: sin aũt ad vos reuertet. Et quidez in gentili populo nõ defuit arbor bona: sub qua in nuntijs suis requiesceret dominus: sz nõ in populo illo: cuius typum gerit Adam. Hinc est q̃ helyas subter vmbram requieuit iuniperi: fugiens vtiq̃ a facie iezabel: apud quaꝫ requiem non inuenit. Hinc habraam venientes ad se angelos in feruore diei: declinare eos ad se hũliter ꝛ suppliciter orat: ꝛ requiescere sub arbore reuerenter inuitat. Iste ergo qui designat gentiles inuitauit angelos ad quiescendum sub arbore: ꝛ in angelis ipsum deum: quem adam: qui iudeorum designat populum: inuitare neglexit. Recte ergo post meridiez: hoc est in feruore diei: deambulare dominus in paradiso ad auram post meridiem dictus est: q̃ dum verba eius quem mittit ipse non recipit homo superbus: ad diuinam consolationem que est in amore dei ꝛ ecclesie predicator recurrit: vt ardor animi sui quem sterilitas auditoris peperit: tempestate sancti spiritus qui nouit corda hominum: extinguatur. Quia vero nec istud consequens amor verus quiescit: nec potest sepius lesus a seruoris sui rigore mollescere: querit saltem misero indicare ruinam: qui nolens sibi acquiescere culmen felicitatis amisit. Loquitur ergo dominus Ade: ꝛ qui nouit omnia: vbi sit peccator inquirit: vt vnde venerit: ꝛ quo venerit preuaricator agnoscat. Non enim poterat populus ille nõ agnoscere nuditatem suam: exutus ꝛ elõgatus a gratia me morans multorum operum q̃ apud illos effecerat spiritus sanctus: ita vt illi quoq̃ qui recipere sacrum baptisma noluerunt: confiterentur ac dicerent. Quid faciemus viris istis: quoniam qui dem signum notum factum est per eos: ꝛ non possumus negare? Cum ergo deficiente in eis rore quo mandauerat vellus gedeonis in spiritu non potuissent: non agnoscere detrimentum suum: hoc soluꝫ agnoscere ꝛ si potuerunt noluerunt: q̃ propter esum legis mortiferũ: fructu gratie qui est ligni vite irrecuperabiliter priuati sunt. Et recte dñs nõ stare sed deambulare describitur: q̃ qui apud iustos ad quos venit mansionẽ p clementiam facit a delinquẽtibus p iudiciũ: ꝛ si appropinquat: recedit. Approprinquat aũt illis: vt reatus eorũ culpã aperiat: transit vero ab illis: vt quale sit culpe meritum innotescat. Si enim sicut prius cum non peccauerant gratum sibi adesse sentirent: aut omnino se non peccasse fingerent: aut venialiter se peccasse putarent: ac per hoc licitum sibi preuaricari crederent: q̃ penam criminum non sentirent. Expulsi sunt ergo Adam ꝛ Eua: de paradiso voluptatis. Expulsi sunt infelices iudei ab ecclesia sanctorum: ꝛ ducti ad lacum miserie ꝛ lutum fecis: vt saltẽ vel hoc mõ discãt nõ blasphemare. Ecce (inquit) dñs Adã factus est quasi vnus ex nobis sciẽs bonũ ꝛ malũ. Nunc ergo ne forte mittat manũ suam ꝛ sumat de ligno vite ꝛ comedat ꝛ viuat in eternum. O vere metuenda sentẽtia. Horribile est inquit apostolus: incidere in manus dei viuentis. Obceca inquit dñs ad ꝓphetã: cor populi huius ꝛ aures eius aggraua: ꝛ oculos eius claude ne forte videat oculis ꝛ auribus audiat: ꝛ corde suo intelligat: ꝛ conuertatur ꝛ sanem eum. Cuius populi? Eius

qui designatus est in Adam: de quo & nūc dr. Ecce Adam factus est quasi vnus ex
Gen. 3 nobis, sciens bonum & malum: nunc ergo videte ne forte mittat manum suam: & sumat etiam de ligno vite & comedat & viuat in eternum. Si enim vera est sententia psalmiste que dicit. Homo cum in honore esset non intellexit: liquet q̄ priuatus honore intelligere cogitur post ruinam: etiam si talis intellectus remunerationem non habeat. Quid est autem christo dicere: sicut vnus ex nobis: nisi q̄ vn⁹ ex mortalibus esse voluit vt esset vnus ex
Ps. 48. diis creatis qui cum patre & spū sancto oium est creator deorum? Qui sunt autem dii quorum vnus factus est xps: nisi prophete & apostoli & sancti omnes quorum primogenitus ipse? Quomodo autē primogenitus ipse: nisi q̄ priogenitus mortuorum. Quorum autem mortuorū: nisi
Ps. 81. eorū de quibus dicitur in psalmis. Ego dixi dii estis & filij excelsi omnes? Scimus autem viris sanctis & precipue ecclesiarū doctoribus collata eē dona spūs ad vtilitatem: & quibusdam qui & doctores facti sunt gratia sciēdi & discernendi iter bonum & malum & discutiendi iter literā & spūm: inter legem & gratiā: propter q̄ & legē moysi frequentissime legunt quod tamen illis non expedit qui carnaliter sapiunt: qui litere superficiem & intellectuz hystoricum prosequuntur: qui ignorātes donum dei: putant se humano studio ad scientie plenitudinem peruenire: cuz illis potius cōferatur adeo qui gratie stabiliūt corda sua: qui placere magis deo per fidez q̄ scire legis literam concupiscunt. Qui ergo sic vtuntur verbis legis: vt ad carnalem ea transferant intellectuz: bonum est eis dediscere magis q̄ addiscere legem: bonum est eis ignorare aliquid: q̄ esse sicut dii scientes bonum & malum. Et q̄ populus ille superbus declinando in partem: scientiam & obseruationem legis: gratie preferendo deliquit merito de eo expolia
Gen. 3. to a gratia: per increpationez dicitur. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis: nunc ergo ne forte mittat manum suam & sumat de ligno vite & comedat & viuat in eternum. Qui enim se alta sapiendo ad regnum humilitatis intrare posse confidit: potiusq̄ erat: elongatur ab illo: & ibi magis incurrit tenebras: vbi esse lucis semitam suspicatur. Unde & in eius typo: thome ad horam incredulo per increpationem dicitur. Quia vidisti me Thoma credidisti. Beati qui non viderunt & crediderunt. Queris experimentum? Testis est ipsamet iudeorum duritia. Usq̄ & enim in hodiernum diez nolunt iudei credere: vt sciant: sed querūt scire in lege q̄ de xpo scripta sunt vt credere possint: & quid dicit apostolus. Usq̄ in hodiernum diez id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum. Sed & vsq̄ 2. Cor. 3. in hodiernum diem: cum legitur moyses velamen est positum super cor eorū. Cuz aūt conuersi fuerint ad deum auferet velamē. Quare? Quia qui nō credit non intelligit & qui durus est corde ad credendum: durior efficitur ad intelligendum. Si q̄ q̄rit. Quid sibi velit vox illa qua dicitur. Ecce Adam factus est q̄si vnus ex nobis & cetera. Nil p̄fecto aliud q̄ quod scriptum est per apostolum. Saluari vtiq̄ hominem per fidem: & per eaz peruenire ad notitiam scripturaz: priuari vero dono gratie: qui per legē nitit̄ pueni re ad fidē. Accidit enim nōnunq̄ qō sine formidine dōm nō est: vt plerunq̄ multo labore & legendi studio peruenīat quis ad intellectum fidei: sed q̄ deum per icredulitatem & superbiā offendit: vt non crederet cum eū nesciebat: non est dignus q̄ credat cū ad itellectū p̄ducit. Priuati sūt ergo fructu ligni vite qui in ligno scientie boni & mali gloriati sunt. Quia qui scientie inititur plusq̄ gratie: & siquidez scire multa cōcedit: doni tū gratie participatione priuat. Quia vero magni p̄lij erat tunc: gnimo & tūc & nunc inter multos a veritatis tramite deuiātes in callis

rectitudine permanere commode: dei sermo fideles generaliter quidez omnes: sed specialiter illos ad quos pseudo apostoli veniebant: querētes eos auertē a fide que est in spiritu & gratie libertate: sicut sepe accidit in asia tempore apostoloruz: & eos vt perseuerent in dono gratie exhortatur cum dicit Tincenti dabo edere de ligno
J 0. 20. vite quod est in paradiso dei mei. Tale est enim ac si diceretur. Qui gloriantur in lege Moysi: in qua non est virtus fidei: sed occasio peccati: solaq̄ boni & mali sterilis & infecunda notitia remanebunt inanes: qui autem in radice fidei solidati sūt: adherebunt mihi vt cibati ligno vite viuant & gaudeant in eternum. Neq̄ enim est alius fructus ligni vite q̄ charitas de corde puro: & fide non ficta que est summum & precipuum in donis spiritus sancti: quam arguuntur amisisse iudei per legem Moysi: greci propter superficiem litere & intellectum hystoricum quem sequuntur: ita vt & ipsi iudaizare in hac parte: & sentire carnaliter conuincantur. Expulsi sunt ergo & eorum plurimi de societate iustorū quicunq̄ sectando literā naufragauerunt circa fidem & inseruerunt se
Gal. 5. deceptionibus multis. Reputati sunt enī iter illos quibus dicit apostolus. Sic stulti facti estis: vt cum spiritu ceperitis: nūc carne consumemini. Cui grecoruz lapsui sicut & iudeorum: nomen quoq̄ epheſi cō gruēter aptatur: que lapsus in lingua nostra iterpretari dicitur: eo q̄ nō essent diutius in prima soliditate mansuri. Qui autem sequentes spiritum legi carnis & litere restiterunt fructu ligni vite qui est charitas xpi cibati sunt quod solum confert vitam eternā apprehendētibus eam: & cōsortium paradisi conseruantibus illam.

Explicit de angelo Epheſi.

Incipit de angelo Smyrne.

Et. 10 Et angelo ſmyrne ecclesie scribe. Hec dicit primus & nouissimus qui fuit mortuus & uiuit.

Per singulas species libri huius & speciales: vt ita dixerim: stationes subsistendum est paulisper & intenduz memorie ne aliquid icaute proferatur in specie: quod discordare a generali regula iaz sepe proposita videatur. Dicendū fuit in exordio libri: & ne forte labatur a mentis oculis iterum atq̄ iterū replicandum: septez eē spālia tēpora in hoc sacro volumine p̄signata. septem nihilominus ordines de quibus in presentiarū agi cepimus: ptinētes ad spūm: quinq̄ vero alios ptinentes ad corpus. Qz vero nō pōt nō esse cōcordia vbi vnio vel vnitas est: ita sibi miro mō ordines ipsi gueniūt: vt cū illi gaudēt isti cōgaudeāt: & cū illi patiūt: isti cōpatiant. Primus aūt qnq̄ ordinū apostoloz fuit: scōs martyruz habuitq̄ primus spālē cōflictū contra iudeos p̄ litera & spū. Scōs cōtra paganos: p verbo crucis & idoloz cultura: licet cōtra vtrosq̄ p vtroq̄ vterq̄. Sicut aūt primus ordo ducētiā vitā getā & ex toto abrenūtiātium curis mundi: nō potuit nō cōicare tēptationibus apostoloz quas p litera & spū: p circūcisione & gr̄a passi sunt: ita & scōs ordo a. laboribꝰ martyz expers eē nō potuit. Quāuis. n. leuitaz sit p̄pāū euāgelizare ieſuz & sequi vestigia passionū eius: monachoz silētio & oratiōni vacare: nō tō tū vel ipsi exprtes esse potuerūt a doloze: qn & ipsi biberēt calicē xp̄i: q̄ dē & si raro vocibus moribus tū & habitu indefinēter clamabant. Rapiebant ergo & ipsi cuz testibus veritatis ad supplicia ducebant sepe & ipsi cuz p̄dicatoribus ad examen: ita vt apte petri videret traxisse aliquid pars ioānis: pp q̄ maxime ipsi pariter & fratri eius dictū ē a principe martyz. Calicē quidem meuz
mat. 20. bibetis. Non enim sicut petrus & andreas assumpta cruce sua secuti sunt dōm: ita e diuerso iacobus & ioannes q̄ filij tonitrui dicti sunt: ambo cōiter dormierūt in pace sed vnus eoz occubuit gladio: alio pacto cursu pacato fine genit. Quare hoc? Qz cū vita cōtēplatiua propria sit angeloz: az:

ficut actiua filiozum holum:nõ eo modo põt ascribi ipsa alicui sancto ordini: quo alicui:vita actiua:quia istud quidem secũdum totum:illud scdm partem accipiendum est. Nõ enim sicut illi ordini qui designatus est in petro z andrea datum est perfecte in agone contendere:ita ei quem designant simul iacobus z ioannes:datuz est ex toto viuere sine pugna:vterqz.n.hominum est:vterqz mortalium:sed datum est illi qui robustioz est ad pugnã: portare patienter pondus diei z estus:isti qui delicatioz quiescere vel ex parte: ac p hoc:z minus isti qz illi:z isti tũ datum est passionem subire. Quid est.n.calicez bibere:nisi amaritudinem passionis sentire? Cui:vz: amaritudini:bene cõgruit nomen vbis: que grece quidem smyrna:latine vero interpretatur myrrha:qz z myrrha cum sit amara:carnez protegit a putredine:z passionis amaritudo: carnales concupiscentias extinguit. Hec(inquit)dicit primus z nouissimus qui fuit mortuus z viuit. Quem.n.oportebat euz qui mortuus est ad hoz̃a:z viuit in eternum:exemplũ preponere morituris:nisi seipsuz:aut qd nisi hoc ipsum quod est totius patẽtie robur ad gaudia vere vite peruenire per mortẽ? Hec inquit dicit primus z nouissimus q fuit mortuus z viuit. Dicturus: qui fuit mortuus z viuit p̃misit dicens. Hec dicit primus z nouissimus. Si enim ipse primus est z ipse nouissimus nimirum qz z vixit ante mortem z viuit post mortem: consequens est vt qui prius viuunt in illo z moriuntur cum illo:iterum resurgãt a mortuis:z viuant sine fine cum illo: qz qui potuit ex virtute eternitatis sue quasi semp erat:quod est:creare primum hominez de limo terre z inspirare in faciẽ eius
Gen.2. spiraculum vite potẽs est excitare de puluere corpora filiozum Adam:z reddere illis in die nouissimo animas quas accepit. Non enim qui potuit terram de nihilo: non potuit primuz hominem creare nisi de terra:sed vt crederent mortales possibile in nouissimo temporum qz non dubitant omnipotentem potuisse in primo. Si enim voluit z potuit formare corpus Ade qui fuit pater omnium de limo terre:cur non possit eodem modo corpora filiozum Adam reformare de terra? Eras aliquãdo puluis terre z esse cepisti 'quod non eras. Siquidem in Adaz omnes fueramus a principio puluis: z non potest deus reuersum in puluerem restituere in formam primã: vt esse incipias sicut eras? An quia tunc erat verbum dei:per quem facta sunt ista modo autem esse definit ne horum similia operetur? O stulta corda hominum z tarda ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec pati oportuit genus humanum propter malum superbie:z sit per mortez carnis pertingere ad vitam eternaz? Voluit enim omnipotens exercere iudiciuz hoc in genere humano nõ vt dissiparet opus suum: sed vt ostenderet illi altitudinem magnitudinis sue:z incuteret ei timorez discipline: vt non saperet alta sciens quia potens fuerat ad formandum:non erat impotens ad reformandum:non soluz vt restitueret quod dissolutum erat: verum etiam vt restituens cõmutaret in melius. Ipse enim primus z ipse nouissimus. Ipse primus ad animandum genus humanũ: iterũ ad mortem:ipse nouissimus ad prestandam vitam venienti de morte. Primus ad formanda corpora animalia nouissimus ad reformanda z immutanda eadem corpora vt esse incipiant spiritualia. Immutabit enim non omnia: sed que ipse voluerit. Omnes enim resurgemus sed non omnes imutabimur. Non ergo id tantum sperãdum est vt reddat nobis nouissimus:quod dederat primus verũ etiam vt faciat glorioſiuz:quod prius erat ignobile:apostolo attestante qui ait. Seminatur corpus animale resurget corpus spirituale: Quod si ita est:non solum fugiendum est a morte verumetiam modis omnibus ad celerandum ad eam: quatenus per mortem temporalem veniamus ad vitam:z p tẽptationes ad gloriam. Timeri posse tale commertium vt omnino cunctis mortalibus videretur incertum: si non iam viueret in celis ille quem occiderunt iudei:ille de quo spiritus sanctus loquitur in hoc loco z dicit. Hec dicit primus z nouissimus qui fuit mortuus z viuit. Nõ.n.potest non videri duruz:quod de morte despicienda iubetur essetqz multo amplius z supra vires: si non cunctis optanda mortalibus resurgendi promissio sequeretur. Ea propter qui se mortuuz fuisse perhibet: viuum se esse consequenter adiungit:vt eos quos metus mortis deterendo deprimeret:spes vite cõsolidando leuaret:quatenus dum merces pugne presto esset bellantibus:se curi z intrepidi onus pugne subirent. Si enim transitorie spes salutis nonnullos ad tollerandos cruciatus solidioꝛes facit: quanto magis spes vite eterne roborat animos electorum dei: vt quicquid in momento vite huius voluptuosum esse potest despiciãt z pro nihilo reputẽt omne quod est amarum? Ait pleriqz cum morituros se sciant amputati se capitibus pro christi nomine velle dicunt:qui tamen duz aduiuunt pati triste aliquid erubescunt:quasi cõdigne passionis huius temporis esse queant ad futuram gloziam que reuelabitur in nobis:aut quasi magnum aliquid sit transire de voluptate in voluptatem z non po-
Ro.8. tius transire per ignem z 'aquam z sic peruenire in refugium. Non enim ait dominus qui vult me sequi: tollat vno die crucem suam:sed tollat crucem suaz quot-
Lu.9. tidie z sequatur me. Nec per vnam tantum tribulationem dicit apostolus:eundum esse ad regnum dei:sed per multas: nec esse cozonandũ:nisi qui legittime certauerit. Unde z subditur.

1.cor.15

1.cor.15

T.11 Scio tribulationem tuam & paupertatem tuã:sed diues es.

Tribulationem pressure paupertatem temporalis inedie. In vtroqz enim sancti martyres sustinuere dispendia: In vtroqz certamen: quia modo vincula z carceres z diuersa in corporibus suis pertulere tormenta: sed z stipendys bonorum suozum que habere ad vsum quotidianum temporaliter videbantur: expoliati sunt:vt quasi hinc z inde angustati:deficerent in tormentis:z dum nullum solatium eis superesse videretur:iussis sacrilegis:obedirent. Oportebat ergo illos scire non sibi esse sublata temporalia bona:sed in celestium thesaurozum mansiones delata vt eo securitatem acciperẽt de veris opibus z eternis quo temporales z mundanas diuitias pro Christo z euangelio contempserunt. Scio inquit tribulationem tuam z paupertatem tuã: ps.75. sed diues es. Si diues quomodo pauper? Si pauper quomodo diues? Sed dormierunt inquit somnum suum z nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum suaps.33. rum in manibus suis. Diuites egerunt z exurierunt. Non sic autem pauperes christi qui omnia pro domino reliquerunt: mat.19 non sic:sed omnis ait:qui dereliquerit domum vel fratres aut sozores:aut patrem aut matrem: aut vxorem: aut filios aut agros propter nomen meum:centupluz accipiet z vitam eternaz possidebit. Sed hoc vbi? Nunquid in terris vbi pauper esse voluit Christus? Certe z si in vita ista sequatur equiponderis retributio:cũ videamus nonnullos angustatos penurie necessitate potiusqz voluntate confugere ad collegia iustozum: vt abundent temporalibus bonis quibus in suis domibus egebant: non ideo tamen in hac vita retributio expectanda est:aut de tali vicissitudine gratulandum: sed magis de eternis illis diuitijs que in celo sunt: ad quas nos suspirare debere docet apostolus cum dicit. Si consurrexistis' cum Col.3. Christo que surszuz sunt querite vbi christus est in dextera dei sedens que sursum sunt sapite non que super terram. Sed forte paupertate sola celestes ille diuitie promerentur z non eti m blasphemijs z maledictis quibus se affici letabantur apostoli quando ibant gaudentes a con-

cillij qñ digni habiti erãt ꝓ noie ihesu con
Act.5. tumelijã patijrã.n.audierãt eundem dñm
docentẽ se ac dicẽtẽ. Beati eritis cũ male
Mta.5. dixerint vobis hoies ⁊ pſecuti vos fuerit
⁊ dixerint omne malũ aduersuꝫ vos men
tiẽtes ꝓp me. Gaudete in illa die ⁊ exulta
te: ecce.n. merces vestra copiosa ẽ in celo.
Futuꝝ qppe erat vt maledicerẽt ſanctis
martyrib⁹ iudei ⁊ dicerẽt oẽ malũ aduer
ſus eos. Sicut ⁊ in hoc loco ſubiũg.tur.

T.12 ¶Et blaſphemaris ab his q ſe
dicũt iudeos eſſe & nõ ſunt: ſed
ſunt ſynagoge ſathane.

¶Et blaſphemaris inqt ab his q ſe di
cũt iudeos eẽ ⁊ non ſunt. Quia iudas de
cuius ſtirpe nati ſũt iudei ſcõm carnẽ in
terꝓtaẽ cõfeſſor: falſo q xp̃m negãt iudeo
rũ ſibi cognomẽ aſcribũt cũ ſint alienati a
fide: ⁊ facti nõ eccleſia dei: ſꝫ ſynagoga ſa
thane: aſcribẽtes ſibi nomẽ vanũ cui⁹ fru
ctus datus ẽ cõfeſſoribus xp̃i. Illis qppe
mat.21. cõgruit nomẽ iſtud q cõfitenẽ xp̃m eſſe fi
lij dei: q dicũt illi quottidie in pſeſſione
laudis. Oſanna filio dauid: bñdictus q ve
nit in noie dñi. Quãuis aũt iudeoꝝ duri
Lu.12. tiã tytus veſpaſiani filij domuiſſe tradaẽ:
ad cõplẽdã ꝓphetiam ſaluatoris dicẽtis.
Erũt in ore gladij ⁊ captiui ducenẽ i oẽs
gẽtes: ad vltiſcẽdã: vꝫ: morte ipſi⁹: q hoc
ipꝫ. ſicut poſtea accidit: lõge añ ꝓdixit: nu
hilominus tñ venũdati i ſeruos: blaſphe
mare famulos Chriſti nõ ceſſabant inter
gẽtes dicẽtes xp̃ianos ſtultos ⁊ fatuos q
adorarẽt ⁊ colorẽt hoiem crucifixũ. Fece
rũt hoc iudei tpe ꝑmitiue eccleſie ſicut ex
multis locis oñdit i lib. actuũ apl̃oꝝ. Fe
cerũt hoc tpe martyrũ de qb⁹ agit in hoc
loco: nec deſinũt ꝓ poſſe ſuo facere hoc
vſqꝫ ad pñs: ꝑ ſequẽtes ⁊ occidentes gla
dio lingue eos quos gladio ferri: iugulare
Jo.18. nõ pñt. Qui.n. ſemel a principio apuerũt
os blaſphemũ i xp̃m dicẽtes ꝓfidi pilato.
Tolle tolle crucifice eũ: dñante ſibi pcõ
cui⁹ facti ſũt ſerui nõ potuerũt vltra ceſ
ſare a maledicto: ſed iterũ atqꝫ iteruꝫ exa
cuerũt vt gladiũ linguas ſuas ad blaſphe
mãdos xp̃ianos ⁊ accuſandos illos in gẽ
tib⁹: vt qõ mitius egerũt mali in capite:
ſupplereẽ in mẽbris. Et hoc qdẽ illi: xp̃s
aũt ſuos milites munit ſpiritalib⁹ armis:
⁊ vt digni ſint militari gl̃cia: cohortatur
ad pugnam. Nam ſequitur.

T.13 ¶Nihil horũ timeas que paſ
ſurus es.

¶Siue ſamẽ: ſiue ſitiꝫ: ſiue frig⁹: ſiue nu
ditatẽ: ſiue ẽt vincula ⁊ carceres: aut aliqd
hmõi patiaris: viriliter ẽ agẽdũ: q: nõ co
ronaꝝ: niſi q legittie certauerit q: fidelis
Tit.2. ẽ pr̃ me⁹ q in celis ẽ: ⁊ nõ patieẽ vos tem
1.cor.10 ptari ſupra id qõ poteſtis: q: ego vobiſcuꝫ
ſuꝫ oibus diebus vſqꝫ ad pſumationẽ ſecu
li. Simile ẽ illud qõ ꝓpus dixerat in euan
mat.28. gelio. In mũdo gdẽ pſſurã hẽbitis: ſꝫ ꝑfi
Jo.16. dite: q: ego vici mũdũ. Quid ẽ ꝑfidite q:
ego vici mũdũ, niſi q: ꝑ nobis vicit eũ q
pugnare ⁊ vincere ꝓſueuerat: vt iã nõ lice
at trepidare de pugna: ſꝫ magis exultare i
dño: ⁊ oino pſumere de triũpho. Ac ſi ap
tius diceret. Et ſi graue ſatis ẽ: q vos pa
tieter ſuſtinere cõmoneo. fortioꝝ eſt tũ qui
pugnat ⁊ triumphat in vob⁹. Quaꝝ ve
ro graue ſit aperit cum ſubditur.

T.14 ¶Ecce miſſurus ẽ diabolus ali
quos ex uobis in carcerem ut tẽ
ptemini & habebitis tribulatio
nem diebus decem.

¶Magnus labor: ſꝫ maiorꝝ gl̃ia. Diutur
na ꝓcertatio quã nũerus ſ̃ pfect⁹ deſignat
Ro.8. ſꝫ nõ ſũt ꝓdigne paſſiões hui⁹ tpis ad fu
turã gl̃iaꝫ: q reuelabit i vobis. Notãdũ vo
q nõ ait. Miſſurus ẽ vos diabolus i car
cerẽ vt temptemini: ſꝫ ex vobis: q: nouit
dñs q ſũt apti ad pugnã: ⁊ qb⁹ ſit a pugna
parcẽdũ: nouit qui cũ ſenioribus fratrib⁹
dirigaẽ ad cõflictũ: ⁊ q cum Beniamin
adoleſcẽtulo ꝓſeruẽtur in domo. Sic pau
lus: ſic antonius i ſemotis antris deſerti cũ
aliꝫ qꝫplurimis qb⁹ pepcit deus: abſcõdi
ti ſũt i abſcõdito faciei dñi a ꝓturbatione
ꝓ.30. hoiuꝫ: ⁊ ꝓtecti in tabernaculis heremi a
cõtradictione linguarum. Non.n. oẽs viri

perfecti abrenũtiantes ſeculo: traditi ſunt
in poteſtate ſathane vt temptaret eos ꝓ
velle ſuo: interrogãdo ſupplicijs ⁊ tormẽ
Job. tis. Sed nõnulli cum ſancto Job: pmiſſi
Bañ. ſunt temptari ⁊ affligi: nõnulli cuꝫ Danie
le ꝓpheta inter ipſos temptationum tur
bines pmãſerunt illeſi. Si enim nullus eo
rum ꝓfligeret cum Diabolo: haberet occa
ſionem auctor doli: exprobrare illis de ſan
cto otio ſuo: q̃ſi nõ eſſent aptꝫ ꝓeliari cuꝫ
eo. Et ſi nullus euaderet man⁹ eius: aſſeri
beret hoc ipſum potentie ſortitudinis ſue
q̃ſi intãtum eſſet in malitia potẽs: vt nul
lus a facie eius ptrãſiret immunis. Bene
aũt diebus decem, poteſtas Diabolo data
eſſe ꝓhibet: q: duodecim generationes an
noꝝ peracte ſunt a Chriſto vſqꝫ ad Julia
num apoſtatam: quaꝝ due iam preterierũt:
q̃ ſcriptus eſt liber iſte: decem vero: aut
quaſi decem ſubſequute ſunt. Quaſi ergo
decem diebus poteſtas paganoꝝ quorum
princeps erat Diabolus: pſeuerauiſſe digno
ſcitur: q: in decem generationum curricu
lis: ſeculũ illa maris quaſſatio conſumatio
nem accepit. Sequitur.

T.15 ¶Eſto fidelis uſqꝫ ad mortem
& dabo tibi coronam uitæ.

¶Quare? Quia qui pſeuerauerit (in it)
Mt.10. vſqꝫ in finem: ſaluus erit. Sed qd ſibi vel
le dicimus: q: agẽti fideliter vſqꝫ ad mor
tem, pmittitur a domino corona vite: niſi
q: hij qui donaãt deo cum triumpho pre
cioſe mortis pueniunt ad veraꝫ vitam: eo
ſit illis ipſa vita corona gl̃ie: quo vt ſer
uare illam poſſent in regno: eam in exilio
Joã.12 pdiderunt? Qui amat (in quit) dominus
animam ſuam: perdet eam: ⁊ qui odit ani
mam ſuam in hoc mundo: in vitam eter
nam cuſtodit eam. Sequitur.

T.16 ¶Qui habet aures audiẽdi: au
diat qd ſpiritus dicat eccleſiis.

¶Et qd dicit? id qõ mõ audiuim⁹: Eſto
fidelis vſqꝫ ad morteẽ ⁊ dabo tibi coronã vi
te. Audiat hoc q hꝫ aures: aures dico non
capitis ſꝫ mẽtis: Audiat ⁊ illud qõ ſequtur.

T.17 ¶Qui uicerit non ledet a mor
te ſecunda.

¶Que eſt mors ſcõa? Illa qua cruciatur
aia poſt mort. in carnis: ⁊ per quaꝫ corpus
⁊ aia pduntur eternaliter in gehẽna. Mo
lite (ait dñs) timere eos qui occidunt cor
Mt.10. pus: aiam autem nõ poſſunt occidere: ſed
potius eum timete qui põt aiam ⁊ corpus
pdere in gehẽnam. Bonum eſt enim ſubi
re mortem pñam cum triumpho victo
rie. q̃ euadere: ⁊ ſi libet: non licet: vt ſcda
mors vitari queat: que ſi libeat: licet: q̃ vi
tare ad horam mortem pñam: que vita
ri nõ põt: ⁊ ledi a morte ſcda: quam ſi vult
aliqs vitare poteſt. Bonum eſt inq̃ ſper
nere: qõ breue eſt ⁊ trãſitorium vite preſen
tis: ⁊ ſuſtinere qõ mometaneum eſt: ⁊ leue
tribulatiõis hui⁹: q̃ ledi a morte ſcda q ẽ:
vt infra ſcribit: ſtagnuꝫ ignis in qõ demer
gendi ſunt oẽs impij: & qui nõ inuenient
ſcripti in libro vite.

¶Explicit de angelo Smyrne.

¶Incipit de angelo Pergami.

T.18 ¶Et angelo pergami eccleſiæ
ſcribe. Hæc dicit qui habet rõ
pheam ex utraq; parte acutam.

Epb5.6 ¶Um dicat apl̃s gladiũ ſpũs eſſe ver
bũ dei. Recte loquitur⁹ illi ordini
q hꝫ tpis ꝓprietatẽ: cũ ordine doctoꝝ cõio
nẽ hẽat: romphee acute meminit xp̃s: q̃te
nus dũ radicẽ vgulta: ⁊ fontẽꝫ ſuũ riuuli p
ꝓuectionẽ agnoſcũt: eo idiſtributa ſibi gra
vnuſqſq ꝓficiat: quo vñ ſibi manet: pui
dẽter attẽdit. Videmus ſepenumero pres
familias ⁊ eos qbus rei familiaris diſpẽſa
tio credita eſt: diuerſa cũ diuerſis diſpone
re: ⁊ õ hijs que ptinẽt ad ſingulos: ſeoꝝſuꝫ
cũ eoꝝ ſingulis ⁊ q̃ſi ſigillatim tractare. Sꝫ
⁊ hij qui gubernacula regnoꝝ ſuſcipiunt
dũ placẽ volũt diuerſis: ſtudẽt ꝓ poſſe ſuo
fieri oib⁹: ſoia: ⁊ eſſe cõ ſinglis qõ ipſi ſunt:
Mõ.n. cũ militibus de legũ iſtitutis diſpu
tant: nec cũ phis de peritia militari: ſed ſi
gillatim cum hijs ⁊ illis de proprijs: Sic
Joã.1 fic vnigenitus dei filius de cuius plenitu
dine nos omnes accepiſſe gaudemus: cuꝫ
i capitulo precedẽti loqueret martyribus

eos ad spiritalem militiam ⁊ mortem nō
verēdaꝫ portabaſ dicēs. Nec dicit primus
⁊ nouissimus qui fuit mortuus ⁊ vivit.
Esto fidelis vsqꝫ ad mortē ⁊ dabo tibi co
ronā vite. Et qui vicerit nō ledeſ a morte
scā. Nūc vero loquuturus illi ordini cui
doctrine prerogatiua inter septem preſerī
ptos angelos data est. in tertio vꝫ cursu tē
porīs: sicut supra distinximus in exordio li
Hcb.4 bri: mutata significatione loquitur dicēs.
Nec dicit qui hꝫ rompheaꝫ ex vtraq; par
te acutā. Quare autem hoc doctoribus lo
quuturus preter mittit: nisi q; viuus est dei
sermo ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oi gladio
ancipiti ⁊ pringēs vsqꝫ ad diuisionem aie
ac spiritus: compagum quoq; ⁊ medulla
rum: ⁊ discretor cogitationum ⁊ intentio
num cordis: ⁊ nō est vlla creatura inuisibi
lis in ꝓspectu eius? Est igiſ dei sermo rō
phea: nō ex vna trī: ſꝫ ex vtraq; parte acu
ta: ꝓsumēs ad dexteram ⁊ sinistram: sicut
Job.9. ⁊ per beatum Job significāter dicit. Ju
ſt um ⁊ impium ipse ꝓsumit: Quare iustū
Job.25 ⁊ impium? Q̄r nemo mūdus a sorde: nec
infans vnius diei. Nemo qui audeat dice
p10.20. re peccatum nō habeo: preter eum qui si
ne peccato natus est in mūdo ⁊ iustificat
oēs auferēs peccata mundi: ⁊ emundans
delicta. Sꝫ dicit aliqs. Si xps nos abluit
a peccatis: qd est p̄o quo affligimur iam
1.cor.1. mundati a culpis? Respōdeat p̄o me ve
ritas ipsa: respōdeat multo amplius ⁊ p̄o
seipsa: vt non iustificetur oīs caro in ꝓspe
ctu eius: Ego ingt sum vitis vera ⁊ vos
Joā.15 palmites: ⁊ pater meus agricola est. Oēm
palmitē in me nō ferētē fructuꝫ tollet eū:
⁊ oēm qui fert fructum: purgabit eum: vt
fructum plus afferat. Quis est autem qui
fert fructuꝫ: nisi in quo precedit purgatio.
Unde ⁊ mox subdiſ. Jam vos mūdi estis
pp sermonem quem loquutus suꝫ vobis:
Si autem pp sermonem loti sunt qui ver
bum accipiunt: liquet q; ⁊ sermo mundat
⁊ mūdādo sanctificat: siue ad instar aque
qu sordes abluit exteriores: siue ad instar
ferri: qō arbor̄ supflua purgat. Nam ⁊ il
lud ad rem ptinet qō scriptum est. Et gla
dius meus devorabit carnes. Sed si preit Dc.32.
purgatio in palmite vt ferat fructum: ⁊ se
quitur: vt fructum plus afferat: liquet q;
post baptisma multa subrepiant: a quibus
oportebat purgari hoiēꝫ assidue obnoxiū
corruptioni: q; ⁊ si culpa in baptismate so
luta est: pena tñ culpe in posteꝝ soluenda
relinquiſ: qñ ipsa creatura liberabiſ a ser
uitute corruptionis: vt iam nō simus ser
ui sed liberi: nō aiales sed spirituales: nō in
firmi ⁊ instabiles: sed integri ⁊ pfecti. Unis
enim scire q; dimissa culpa: nō ꝓtinus di
mittiſ pena? Dauid ingemiscenti ⁊ me
tuēti: dicit ꝓpheta: q; transtulerit dñs pec
catum eius: ⁊ tñ nō esse translatam penā
indicat cum subiungit. Uerūtamen quia c.12.13
blasphemare fecisti inimicos dñi: pp ver
bū hoc: filius qui natus est tibi morte mo
rieſ. Sic igiſ ⁊ ex hijs que patimur: ⁊ ex
sentētijs veritatis manifeste colligitur: q;
ideo nō statim liberaſ hō post baptisma a
pena corruptionis: q; nō statim plene acci
pit de illa plenitudine quam ꝓmittit veri
tas iamiam baptizatis apostolis ⁊ etiaꝫ in Act.1.
die pasce spiritus sancti munere confirma
tis: cum dicit. Vos aūt baptizabimini spi
ritu sancto nō post multos hos dies: Nec
ideo fatēdum est plura esse baptismata: cū
dicat apostolus. Una fides vnum baptis
ma: q; ⁊ spiritus sanctus apostolis ter da Eph.4
tus est: ⁊ ter eodem spiritu emūdati sunt
ipſi: nec tñ tres spiritus sunt: sed vnus ⁊
idem. Primo deniq; acceperūt spiritum
sanctum qñ baptizati fuerūt: Secōo in die
pasche. Tertio in die penthecostes. Neq;
enim fas est credere nō iam accepisse apo
stolos spiritum sanctum qñ dicebaſ eis a Jo.14.
dño. Si diligitis me: mādata mea seruate:
cum sine gratia spiritus sancti neminem
posse diligere certum sit: sed tñ cum insuf
flauit ⁊ dixit eis. Accipite spirituꝫ sanctū:
aut cum completuꝫ est illud qō in die ascē Jo.20.
sionis ꝓmisit dicēs. Ego mitto ꝓmissum
patris mei in vos: vos aūt sedete in ciuita Lu.24
te donec induamini virtute ex alto: ſꝫ vt
p ea que corporaliter ostēsa sunt: siue cum
idem spiritus apparuit sup baptizatuꝫ do

minum in specie columbe: siue cum insuf
flauit idē dñs in facies apostolor̄: ⁊ dixit
eis. Accipite. spiritum sanctum: siue cum
Act.1. in die penthecostes sactus est repente ō ce
lo: tanq̄ aduenientis spiritus vehemētis:
⁊ apparuerūt apostolis dispartite lingue
tanq̄ ignis: seditq; supra singulos eor̄: in
telligeret vnusq̄sq; fideliuꝫ in noie sancte
trinitatis sese esse mundādum: nec posse
ad pfectam emūdationem venire: qui nō
credit donari sibi gratiaꝫ: nō a solo patre:
⁊ nō potius a tota pariter trinitate. Quia
vero cum sēdo auget gratia: hꝫ adhuc ho
Job.9. mo vnde purget: ⁊ si iam ex parte aliqua
purgatus sit. Recte per vir sanctum dici
tur. Justum ⁊ impium ipse ꝓsumit: nō vꝫ
illum iustum qui penitus mundatus est:
Jac.5. qō vix aut nunq̄ alicui ꝓcedit in hac vi
ta: maxime cum dicat sanctus Jacobus.
In multis: offendimus oēs: sed illuꝫ qui
P10.2 sic est iustus: vt supsit illi vnde iustificetur
adhuc: vt iusto quoq; iustior fiat: nec ex ea
parte ꝓsumit iustus in qua iustus est: ſꝫ ex
ea in qua minus est iustus: q̄suis ⁊ aliter:
sed tñ sub eodem sensu intelligendum sit.
Sunt pleriq; hoium: qō sine gemitu dicē
dum nō est: qui sic impietati subditi sunt:
vt p̄o lege sit eis desiderior̄ voluptas: le
tātibus ait scriptura cum malefecerint ⁊
exultātibus in rebus pessimis: ꝓtra quos
doctor fidelis dꝫ euaginatum habere gla
dium: ⁊ rectis ictibus ferire eos qui huius
modi sunt: vt qui suas impietates per se
ipsos nō sentiunt: saltem vel coacti ppen
dant: aut certe sit illis in testimonium ser
mo dei: vt abūdet in hocipso veritas dei:
⁊ ipsi excusationem nō habeāt de peccatis
suis. Sunt vero ⁊ nōnulli qui se a malis
opibus p̄o posse vigilanter obseruant: ⁊
q̄ntum sufficit humana fragilitas arcez p
fectionis apprehēdere querunt: sed tñ cuꝫ
vident hoies multis facinoribus implica
tos: eleuati cum pharisēo illo qui se iactaſ
se legiſ in euāgelio: nisi eis subueniat is q
pōt: quicqd se pfectionis habere ex timāt:
ammittunt: Quia vero ob innatā huiusce
modi mutabilitatem nature: difficile est
opatorem boni carere opto extollētie ma
lo: per qō si insolescat: iturꝫ in scelus confu
sionis: nisi hunc ab elationis impulsu: aut
acuta verba comprimāt: aut flagella: salua
auctoritate dei cuiosa possibilia sūt. Quis
est qui dicere audeat: quare deus iustū ho
minem flagellādo ꝓsumit: ⁊ nō potius iu
stus est dñs in oibus vijs suis: ⁊ sanctus i Ps.144
oibus opibus suis? Deniq; ⁊ pp hoc duo
bus modis peritus medicus ferro vtitur
incisionis: aliqñ enim secat carnem putri
dam ꝓferendo medelam: aliqñ prorumpē
tibus ignis future corruptionis: etiam sa
ne carnis: venam aperit minuēdo cruorē:
aut certe laborātes de morbo calculi circa
femur incidit cum nulla sit in carne putre
do: ne forte occupatum somno mortis in
sanabilis: eum qui patiſ egritudo sequaſ.
Quia ergo ꝓsumit deus iustum ⁊ impiuꝫ
flagellādo vtrūq; : non immerito habere
dicitur rumpheam ex vtraq; parte acutā:
que alio loco flāmeus gladius atq; versati
lis dicta est: vt in eo feriat ex omni parte:
oīs qui officium predicationis assumit.

¶ Quid enim per cherubin qui plenitu
do scientie interpretaſ: nisi doctor eccleſie:
⁊ qd per flāmeum gladium atq; versatilē:
nisi gladius spiritus qō est verbuꝫ dei: qui
sic in manu doctoris datus est: vt nullus
nisi per eum ingredi valeat interiorem pa
radisum vt liceat ei gustare de ligno vite:
qō est fructus spiritus ⁊ gratia Jesu chri
sti nisi forte aliqs de illis sit qui in Cheru
bin designātur? Qō si absq; eo intrare nō
finitur hō terrenus: qd esse dicimus do
ctorem eccleſie nisi portariuꝫ paradisi? Et
qd verbum dei nisi hostium per qō si qs
ingrediſ saluaſ: ⁊ pascua inuenit vite eter
ne: Qō vꝫ verbuꝫ recte gladio versatili: ⁊
q̄si spe rotūde assimilatū est: qr vndiq; pec
catorem laniat: vndiq; deuorat ⁊ ꝓsumit.
Nihil enim relinquiſ ab eo intactum in
quo sinaſ peccator hō carnaliter aut mo
raliter viuere. dum ꝓtra oia vitior̄ genera
liber stat iugiter ad cedendum: ⁊ ꝓtra oia
scelera ad mactādum paratum. Ipsum est
ergo flāmeus ⁊ versatilis gladius: ipsum

romphea ex vtraq; parte acuta incidens arbores steriles ex parte vna: ⁊ ex alia q̃z mordacius eas que malum proferunt fructum: quo iure vti dz doctor ecclesie a dextris ⁊ a sinistris: vt in vtroq; veri magistri verus esse appareat imitator iudicij. Propterea náq; angelo pergami: hoc de seipso dñs loqui: exhorsus est: vt tales se doctores ecclesie exhibere studeant qualem non sunt esse magistrum: vt nõ solum: vz illos arguant: qui sunt canes muti nõ valentes latrare: verũetiam illos multo durius increpent qui inter verba catholica que loquuntur: falsa proferunt ⁊ indigna: q; ex parte qdem vna neglexisse arguitur: odo iste qui ex parte altera commẽdatur cum dicitur.

Esa. 56

T. 20. ¶ Scio ubi habitas ubi sedes est Sathanæ & tenes nomen meum & non negasti fidem meam.

¶ Qd autem neglexerit ex alia parte: demõstratur cum subdit. Sed habeo aduersum te pauca: q: habes illic tenẽtes doctrinam Balaam qui docebat Balac mittere

Job. 41. scãdalum coram filijs israel edere ⁊ fornicari. Scriptũ est de Diabolo in libro Job: q; omne sublime videat: ⁊ q; ipse sit rex super vniuersos filios superbie. Quia in re diligentius ꝓsiderari opz: q; sicut chorus humilium sedes xpi: ita superboꝝ collegiuz: sedes Diaboli dicta est. Quia vero iuxta

1. cor. 8 vocem Pauli: scientia per se nõ edificat: sed inflat: ⁊ ipse Sathanas emulator scien

Ezc. 28 tie Cherub extentus ⁊ ꝓtegens in ꝓpheta vocatur: qui sunt illi: qui magis ꝓprie sedes Sathane dicti sunt: nisi hij qui

mat. 23 sine dono gratie ad magisterij vanitatem aspirant: diligentes iuxta vocem dñi: salutationes in foro: ⁊ querẽtes vocari ab hominibus rabbi: qui etiam duz discipuli videri nolunt: magistri errozis fiunt? Talis erat Scriba ille: qui rogabat dñm dicens.

Mar. 8 Magister sequar te quocũq; ieris: qui ẽt fm q; sibi erat expediens: sentẽtiam protinus veritatis audiuit. Vulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius aũt hoLuc. 9 minis: nõ hz vbi caput suum reclinet. Tere enim superbe mentes: nidi Demonum sunt: sedes vz Sathane ⁊ satellitum eius: sicut corda carnalium: fouee vulpiuz: hoc est alioꝝ immundoꝝ spirituum: qui ꝓ eo q; grauioris nature sunt respectu aliorum: carnaliũ maxime corda hoiuz exaggerare nesciunt: adeo vt pleriq; eoꝝ: etiam corporali motu ad vltima ꝓpetrare ferantur: qõ qualiter accidere queat iusto dei (fz occulto) iudicio: incertum est: nisi q; ex illa potentia dei: multa pro peccatis hoium Demonibus ꝓmittentis hoc accidere posse credit: qua boni quoq; angeli assumptis corporibus nõ solum apparuisse hoibus: verũetiam ⁊ coram eis ꝓmisse leguntur? Tlex hoc pro differentia immundoꝝ spirituum: quoꝝ alij qdem per vulpes: alij per volucres designantur: q; ⁊ illoꝝ est in tenebris apud luxuriosos quiescere: ⁊ istorum apud supbos iactãter ⁊ inaniter gloriari: Qua in re vehemẽtius admirari possemus qua districtione iudicij actum fuerit: vt ita deus iustus ⁊ pius aliquos sacerdotes ecclesie: qui veritatem velle sequi: ꝓferre ⁊ asserere nisi sunt: tam enormiter oberrare: ꝓmiserit: nisi certa esset causa tu-

Joã. 6. dicij. qua Scriba ille de quo ⁊ loquimur: qui sequi velle dñm videbatur: ab eodem iusto dño: qui ait. Euz qui venit ad me nõ eiciam foras: iusto iudicio repulsus est: nimiꝝ q; sic seq volebat: vt tumidus: vt verbosus: vt arrogans: vt elatus: nesciens illud qõ scriptum est. Nõ habitabit in me-

ps. 100 dio domus mee qui facit superbiam: qui loquit iniqua: nõ direxit in ospectu oculoꝝ meorum. Tales sunt illi Scribe infra sanctam ecclesiam ꝓstituti: qui inflati vanitate seculi ⁊ sciẽtia mundi: ⁊ magisterium fibi ꝓaui dogmatis arroganter vsurpant: quoꝝ supbe mentes nidi animum sunt ⁊ sedes spirituum malignoꝝ: sapientes in oculis suis: ⁊ coram semetipsis prudẽtes. De quoꝝ numero fuerunt Arrius: Eunomius: Macedonius. ⁊ sautores eoꝝ: qui nescientes regem humilium: facti sunt sedes Sathane: ⁊ ignorantes auctorem lucis:

adheserunt principi tenebraꝝ: in quorum tpe fuerũt doctores eximij Hylarius: Hieronymus: Ambrosius: Augustinus: ⁊ alij multi orthodoxe cõionem fidei inconcusse seruantes: quibus in persona angeli pergami: id quod supascriptũ est. Ad eorum cõmendationem ⁊ laudem: a doctorum principe: dictuz est. Scio vbi habitas vbi sedes est sathane ⁊ tenes nomen meum: ⁊ non negasti fidem meam. Sequitur.

T. 21 ¶ Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis: q occisus é apd uos ubi Sathanas habitat.

¶ Iste antiphas martyr aliqs eẽ credit: qui apud vrbem pergami: aut prope vrbẽ peregerit cursuz suuz: de quo ⁊ si nihil ad lram certum legimus: in eo tñ illi martyres significati sunt: qui a tyrannis arrianis pro fide catholica occisi sũt: ⁊ diuersis supplicioꝝ generibus: pro gloria indiuidue trinitatis affecti. Quod tñ miro modo refunditur in laudez doctorum: qui tenere nomen christi in die tanti certaminis potuerunt: non territi minis iudicũ: nõ minarum experimẽto cõcussi: eligentes magis agi supplicijs: q̃z nomen' redemptoris sui annullari ꝓferre. Unde bene quoq; pgamus: diuidẽs cornua eoꝝ: in nostra lingua interpretat: vt quãta fuerit in doctoribus xpi in diuidẽdis cornibus ab hereticoꝝ prudẽtia: intimato vbis noie: innotesceret: nõ tam vt ipsi pennis euaderent: q̃z vt fides omnipotentis dei permaneret illesa. Ut enim pretermittam cetera: que ducere ad memoriaz lõgum est: quasi tria cornua dissonãtia sibi: heresis arriana ꝓduxerat: quoꝝ ꝓdissensione actum est: vt Doctores xpi possent ad illa diuidẽtes ecclesias malignãtium ⁊ frustrãtes ꝓcilium vanitatis. Nõ enim Macedonius per oia concors erat: eunomio: nec ipsi cuz arrio sentiebãt: qui tñ vt ⁊ ipsi errarẽt: ⁊ suas hereses pariter ꝓderent: occasionem ab arrio acceperunt. Erant ergo hec tria vnius bestie cornua: sed tñ dissimilia ⁊ dissidentia sibi. Uerũtamen vt iudeoꝝ tempore pharisei ⁊ Saducei sibi in alterutrum hostes erãt: ⁊ tñ in psequendo xpm ꝓspirasse leguñt: ita ⁊ isti non coherebant sibi: sed tñ ad subuertẽdam orthodoxaz fidem: ꝓsilium sibi adinuicẽ ⁊ doli auxilium exhibebãt. Sed ⁊ sicut Paulus doctor egregius eozũdem phariseoꝝ ⁊ Saduceoꝝ: cornua sapienter diuidẽs: per scissuram euasit: ita ⁊ isti: quãuis: pro eo q; ibi signum: hic signi cã completa est: q; taliter phariseoꝝ ⁊ Saduceorum diuisit cornua Paulus: specialiter diuerim accipiendum: vt vz arrianos inde: hic sabellianos statuamus hereticos: quorum primi: vnitatem quãdam: quam ipsi sibi finxerãt de cordibus suis: seruare pertinaciter nisi sunt negãtes trinitatis in deitate psonas: alteri sic verbum dei ⁊ spiritũ sanctum esse vnum deuz cum patre negauerunt: vt tñ eos esse magnum aliqd ⁊ supra cõmune genus hoium: aut naturam angelicam nõ negarent. Deniq; saducei ꝓphetas respuunt: resurrectionem negant: angelum ⁊ spiritum diffitentur. Pharisei ecõtrario: ꝓphetas legunt: sed ꝓphetam illum magnum quem ꝓmiserat dñs per Moysen: esse regem glorie non ꝓcedunt. Esse etiam celestes spiritus viua voce pronuntiant: sed spiritum oipotentis Dei: de quo in diuina pagina frequens mẽtio est: esse deum ⁊ dñm: non agnoscunt: Predicant mortuos suos oportere resurgere: sed tñ testes veritatis: qui dicunt auctoreꝝ vite resurrexisse a mortuis: ac si falsa dixerit: vehemẽter impugnant. Quasi ergo vnaz psonam predicabant Saducei qui non recipiendo ꝓphetam aut spiritum: negabãt dei filium ⁊ spiritum sanctum: in quorum detestandam pfidiam inciderunt heretici Sabelliani: ⁊ quasi tres psonas diuisas ⁊ inequales annunciabant pharisei: qui esse q̃dem ꝓphetas ⁊ spiritus catholice sentiebãt: sed tñ esse eum qui est vere propheta: aut spiritum sanctum equalem deo: quasi precurrẽdo arrianos negabant. Quasi ergo duo cornua Doctores catholici diuiserunt: cum incedẽtes inter arrium ⁊ sabellium: inde scylle discrimen: inde caribdis

baratrum deuitasse noscuntur: tenetes de
sabellio: sed nō sicut sabellius: q̄ vnum di
xit: de Arrio: nō vt arrius: q̄ trinum: vitā
tes sabellium: in quo negat psonas: arriuz
in quo scissuras ⁊ dissimilitudinem predi
cat. Sed q̄ nō omnis qui pascit oues: pa
stor est ouium: nec ois qui vinee colonus:
possessor: sequtur increpatio dura: ppter il
los: ⁊ ptra illos: qui inercennarij sunt: vel
q̄ minus q̄z oportet: corrigunt malos: vel
q̄ ipsi tales sunt qui increpari durius me
reantur. Nam subditur.

T.22 ¶Sed habeo aduersum te pau
ca: quoniam habes illic tenētes
doctrinam Balaam qui docebat
Balac mittere scandalum corā fi
liis israel: edere & fornicari; ita
habes & tu tenentes doctrinam
nicolaitarum.

¶Duo sunt errorꝫ genera que frequen
tius angustāt ecclesiam: vnum in doctri
na fidei: alterꝫ in custodia morꝫ. Morꝫ vnū
q̄d ⁊ra fidem est: nulla necessitatis occa
sione: tollerant viri sancti: q̄ nec opz: alte
rum sepe sustinent: sepe portāt: ⁊ vtinam
patiētia iustum nō excederet modum. Et
sup illis quidem qui exciderunt a fide ⁊ a
corpore ecclesie alienati sunt: nō est in quo
possint argui doctores catholici: si post pri
mam ⁊ secūdam admonitionem ad sinū ma
tris ecclesie: de quo plapsi sunt: redire pos
sent: nolunt: ſz differunt de die in diez: ad
fidei veritatem q̄uerti: q̄ scriptum est. Fu
ror illis ꝑm similitudinem serpentis: sicut
Ps.57. aspidis surde ⁊ obturantis aures suas: Et
T.i.3. apostolus. Hereticum hoiem post vnam
⁊ secūdam correptionem: de vita: sciens q̄
subuersus est: qui eiusmodi est ⁊ delin q̄:
ppio iudicio ꝺdēnatus. Non igit̄ de hu
iusmodi hereticis arguit̄ angelus ꝓgami
habere aliquos in ecclesia sua tenentes do
T.i.1. ctrinam Balaam: sed de eis qui recte cre
dunt: sed prauis opibus fidem rectam im
pugnant: iuxta illud q̄d scriptum est. Cō
fitetur se nosce deus: factis aūt negāt: Ba
laā nāq̄z de deo vera ⁊ catholica predicās:
nō recte coraz deo: auaritia depranatus in
cessit: docuit. n. Balac: vt scribit in hoc lo
co Joānes: mittere scādalu coꝝ filijs isra
el: edere illicita: ⁊ fornicari. Et hoc q̄re? q̄:
Balac cōpulit eum: imo q̄ cupiditas ob
cecauit. Sciebat enim reatuz suum: nec se
palliatione aliqua excusare valebat: ⁊ ideo
(vt inuitus: sed volens) ad docēdum faci
nus: pductus est. Sic hic doctores auari: ⁊
qui cupiunt diuites fieri: incidūt in rethe
diaboli: vt veritatez quā seruādā indicāt:
auaritia supati: dimittāt: ⁊ q̄d (teste ꝓscien
tia) pauloante tenēdum dicūt: oppressi cu
piditatis mole: sine mora puertāt. Simili
ter ⁊ Nicolaus in numero ministroꝝ ele
ctus: p̄auam morꝫ ꝓsuetudinez induxisse
dī: exponēs (vt iam diximus) vxoꝛes suaz
volētibus introire ad illam. Quāuis non
hoc Lucas in libro actuum apostoloꝝ re
ferat: nec aliqs eoꝝ qui canonicam scriptu
ram tunc tpis edidisse noscunt: ſz sola rela
tione veteꝝ traditū a maioribus sit: ⁊ for
te occasiōe huius loci: in quo doctrina ni
colaitaꝝ: doctrine Balaaz similis esse phi
bet. Q̄ vero tertium tps ecclesie: nicolai
tas hereticos habuisse nō legit: p̄sertim
cum eadem res: potius alteram: q̄z seipsaz
significet: nō ꝓ ipsis nicolaitis hereticis
in hoc loco accipiēdi sunt nicolaite: ſz ꝓ
eis qui manētes adhuc in fide: docere ne
faria ausi sunt: siue vltra q̄z expedit magni
ficādo misericordiā ⁊ attenuādo iudiciū:
siue dissimulando ⁊ ꝓ nihilo reputādo
vtrūq̄z: q̄d carnalia coꝛda hoiuz sepe finge
re: certum est: quoꝝ ꝓsusam multitudinē:
viri sancti eradicare metuūt: ne deterioꝛa
ꝓngāt: ⁊ ne forte respiciat illos misericors
deus: ⁊ absoluat a laqueis diaboli quo ca
ptiui tenent. Quis enim nesciat q̄z vagos
⁊ inordinatos motus paturiat mens car
nalis: etiā si docta sit: ⁊ liberalibus artibus
sufficiēter ibuta? Querit. n. scire aliqd ad
defensionez factnoris. Querit vt excusare
possit quo carere nō vult: ⁊ cū iuenire ne
q̄t q̄d cupit: aut̄ spe: aut desp̄atiōe delingt.
Vñ ⁊ Balaā recta sciēs; ſz iniq̄ ptractās:

vt se p̄udēter peccare doceat: erupens in
Nu.24 lachrymis semetipz accusat. Dixit (inqt)
hō cuius obturatus est oculus: dixit audi
tor ꝓmonū dei: qui visionē oipotētis: itui
tus est: q̄ cadit: ⁊ sic apiunt̄ oculi eius. Et
paulopost. Dixit auditor ꝓmonū dei. Qui
nouit doctrinā altissimi: ⁊ visiones oipotē
tis videt: q̄ cadens aptos hz oculos. Tale
est enim ac si diceret. Nō ego sicut plurimi
heretici coꝛ a via rectitudinis: ignorās de
uio: ſz sciēs ⁊ p̄udēs in ignē mitto manū.
Nō enim q̄ p̄aue sentio: veritatē desero:
ſz q̄ p̄aua mihi iest volūtas: libēs iter lu
minis derelinquo. Jnde ē q̄ doctria Ba
laā: quā i apto loquutus ē: i catpalago scri
pturaꝝ accepta est: nimiꝝ q̄ catholica ⁊ fi
delis. Illa vo q̄ hic arguit̄: occulta fuit: ⁊
nō est vōbis manifestus exp̄ssa: q̄ vz [illegible]
modi sūt: occulte magis q̄z manifes[illegible]g
matizāt ꝓtraria: nō tā vt vā esse credāt q̄
docēt: q̄z vt suis illecebris satisfaciāt. Segr.

T.23 ¶Similiter penitētiā age: si quo
minus: ueniā tibi cito: & pugna
bo cum illis in gladio oris mei.

¶Dict̄ dictū est pp illud q̄d angelo ephe
si de verbo pnie dictū fuerat. Sz q̄ nō ait
agāt: ſz age: si quo minus veniā tibi cito: ⁊
pugnabo cū illis: magnū eē insinuat vnita
tis eccle sacramētū: magnā esse ⁊ singula
rē charitatis vtutē. Querit enim nō absur
de. Quid iustoꝝ gemit⁹ petōrū⁹ ꝓferat: ⁊
qd detrimēti iferat iustis pditio miseroꝝ:
si negligūt hūj q iusti sunt pditoꝝ saluti:
q̄q̄dē illi dī: pniam age q̄ iustoꝝ sīlitudi
nē tz: ⁊ illis cōminat iudiciū q̄ fine illis de
linq̄ūt. Q̄d vo iustoꝝ gemit⁹ deliq̄ētū
cria soluat: testat oio illoꝝ si q̄ totiēs deli
q̄ēti populo ipetrauit veniā: quotiens p
eis dñm afflict⁹ ⁊ miserās exoꝛauit. Pertī
nere ad detrimētū ecclesie miseroꝝ ruinā:
ipsa icisi coꝛporis deturpatio docet: ⁊ alter
utra sollicitudo mēbroꝝ: q̄ p se altera p al
teris opponēdo tuent. Quid. n. pdest iu
deis si ꝓpło q vocat̄ gētilis sūma colligit
electoꝝ? Bonū erat eis si i fide mānissent:
q̄z vt illoꝝ casus: salus efficeret gētilium.
Quid si illoꝝ culpā: i alioꝝ de⁹ q̄uertit sa
lutē? Nuz idcirco iusta q̄rimonia hre pñt
cū nō eos dñs peccare cōpulerit: ſz magis
vt saluarent̄: adiuuit? Voluit aūt de⁹ oipo
tēs de illoꝝ iusta morte: alioꝝ opari salutē
vtēs bñ malis: vt sume bon⁹: nō necitate:
ſz volūtate: nō q̄ electos suos alr saluare
nō possz: ſz vt diuitias glie sue oñderet in
uasis misericordie. Sz de hijs als. Jll ō aūt Ro.9.
manifeste liq̄t: q̄ ōtrimēta gregis dñici ple
rūq̄ i pastoꝛes redūdāt: ⁊ ruie filioꝝ i do
loꝛe parētū: p̄sertiz si culpa illoꝝ agat̄: vt
filij a vitate discedāt. Queris q̄ culpa? Re
missio disciplie. Nō. n. desunt exēpla vete
rū: qb⁹ sufficiēter ꝓbari possit: ⁊ zeli vtiōe
salutē ꝓuire subiectis: ⁊ patie lenitate pi
culū: cū legam⁹ phīnees zelo placasse deū:
ne dñs ipe i furoꝛe suo ꝓsumeret deliquē
tes: ⁊ hely patiētia irritasse deū: vt tā i se Nu.25
q̄z i posteros: mereret ruinā. Q̄z igit̄ q̄ pa
stoꝛ ē: p̄ ē ⁊ medic⁹ ppū: ⁊ q̄ p̄ ē amat fi
lios: ⁊ q̄ pastoꝛ ē: oues: ⁊ q̄ diligit cū doloꝛe
deserit: q̄d delectabil̄r possidebat: q̄d ē q̄
pastoꝛi dī: vt pniaz agat sup subditoꝝ deli
ctis: nisi q̄ tāto neꝛe ē pastoꝛi q̄ vult ōlin
quēti ppło ipetrare veniā: seipm affligēdo
cōpugere: fibijpsi ⁊ suo neglectui peccātis
ppū iputare delictū: q̄z to grauioꝛ est noxa
cris quo subiecta sibi plebs i rectita tenet̄:
Tāta ē. n. (vt iā dixi) vtus charitatis: tāta
gra: vt possit ēt ꝓioꝝ supare delicta: quā
hre xp̄ian⁹ qlibz tenet̄: ex cōi mādato: pa
stoꝛ vo ex suscepti necitate regimis: ita vt
si hāc ipē negligat: cōmissi sibi gregis:
detrimētū icurrat: ⁊ terribile illā dñi sniaz
nō euadat: q̄ dī. Sāguiné vo ei⁹ ō māu tua
regrā. Nec minus illō: terroꝛe icutit: q̄ō i Ezc.3.
pñti sniā ꝓlatū ē. Si quo min⁹ veniā tibi
cito: ⁊ pugnabo cū illis i gladio oris mei:
Si nō (inqt) egeris pniaz: veniā tibi cito:
hoc ē aduersū te. Cū aliq̄ terrēa ptās mo
uet̄ aio ⁊tra subditos suos: vultq̄z aliquos
ex eis castigaꝛ flagell⁹: solet plerūq̄z coꝛpaliꝛ
moueri: ⁊ ire ipetu ⁊tra illos: ita vt freq̄ns
sit hoc verbū in oꝛe coꝝ q̄ mouent̄ ira. Si
ego hucvēio: si ego illō vado. Sz tāto i. vbo
isto districtioꝛ seueritas māet: q̄z to maioꝛ

est homo qui dicit hoc:z indecẽs est ei:vt
pro qualibet leui causa de loci sui culmine
moueat: Si quominus (inquit) veniam
tibi cito:z pugnabo cũ illis in gladio ꝺ̃ois
mei. Aduẽtus iste dñi terribilis valde est:
nec corporalem presentiaz exhibet:in qua
iudicaturus est xp̃s:sed inuisibilem maie-
statez:qua cuncta iudicat sicut deus z red
dit vnicuiqz ꝑm opa sua. Cum enim xp̃s
patiẽt delinquẽtem:z non arguit illuz:q̃si
longe se esse demõstrat:z veluti nescientem
iudicium. Cum vo seueritatem iudicij in
plebem peccatricem exercet: mox venire
dicit ad peccãtem:mox illius facta scrutã
do:diiudicãdo:discutere:ac si tunc primo
viderit qd agatur: Tale est ergo:ac si dice
ret: Qui lõganimitate patientie mee:lon-
ge me esse a peccatoribus ostẽdo:nisi illud
interueniat pro quo dissimulo: citoime p
iudicium presentem esse demõstro. Cũqz
in gladio ꝺ̃ois mei: hoc est:verbo iudicij:
quo iudico peccatores terre disceptabo cũ
illis:exhibitis mihi eis p sentẽtiã mortis:
q̃z presens fuerim illoz culpis:sine fructu
penitentie discent:qui modo cum tps est
penitere dissimulant. Hoc est enim illud.
1.co.4. Nolite ante tps iudicare:quoad vsqz ve-
niat dñs qui z illuminabit abscõdita tene
brarz:z manifestabit ꝓfilia cordium. At ne
qs diem mortis distare putãs:terminum
sibi penitẽtie prefigat dicẽs. Cuz senuero:
penitentiaz agam:z cum iam decrepitus
ero:toto corde ꝓuertar:tã diẽ mortis hois
q̃z finem mundi:voluit deus oipotẽs esse
incertum:qui tñ ne sibi improbe de igno-
rantia blandiatur:z pereat:q̃z nimis ꝓpe
fit:alio quoqz loco demõstratur cum dici-
tur. Ecce venio cito z merces mea mecuz
est:reddere vnicuiqz ꝺ̃xta opa sua. Unde:
z hic dicẽs:venio:adiunxit:cito:ne in agẽ
da penitentia:moram existimet faciẽdam.
Notãdum vo q̃ doctores ecclesie:os dñi
in scriptura dicunt: sicut z verbum eius
gladius ex vtraqz parte acutus:qui.s.gla-
ps. 149 dius eisdem doctoribus datus est ad faciẽ
dam vindictam in nationibus:z increpa-
tiones in populis:vt z hij qui multo tem
pore expectati:mansuetudinis spirituz cõ
ptẽnentes despiciunt: accenso qñqz ꝓtra
se spiritu zeli:traditi Sathane per senten
tiam iudicij:q̃z graue sit z illicitum somni-
cari:adeo obligati vinculo anathematis:
z a limine sancte ecclesie sequestrati: adi-
scant. Neqz enim districtus iudex qui log
tur sanctis:abesse patrum synodis: credẽ
dus est. Cum ipse per semetipsum dicat. mat. 18
Ubi duo vel tres congregati sunt in nomi
ne meo:ibi suz in medio eoz:nec sine eius
auctoritate:aliqd ibi ab aliqbus ꝑm veri
tatem decerni. Nec alius q̃z ipse cõcitasse
eos credẽdus est ad vindictaz maloz:pu
gnans p ipsos z in ipsis:z manens iugiter
cum eis vsqz ad ꝓsumationez seculi. Neqz
enim taz celebres synodi antea in ecclesia
queniſſe traduntur:quales tpe doctoꝝ: a
synodo nicena:z deinceps:in qbus z errata
correcta sunt:z vtiliter seruanda statu-
ta. Sequitur.

¶ Qui habet aures audiẽdi au T.24
diat qd spiritus dicat ecclesiis.

¶ Nimiz q: qõ vni dicitur:oibus dicit.
Quis est enim ita pfectus in verbis:vt nõ
aliqñ cum loquitur potestatibus mundi:
siue pro captanda beniuolentia:siue p de
uitanda ira:remissius q̃z opz loquat? Sed
z si tam pfectus est:vt non offendat in do
ctrina:eo tñ sine amaritudine in ꝓspectu
dei oipotentis:apparere non ꝺ̃z quo mul
tos ꝓximoz suoz assidue in tali re preua
ricari dignoscit. Unde z ex voce oipoten
tis dei:viro qui indutus erat lineis dictuz
Eze. 9. est. Signa thau sup frontem viroz gemẽ
tium z dolentium: sup cunctis abomina-
tionibus que fiunt in medio hierusalem:
Quo facto rursum viris alijs:iussio dñi fa
cta est:vt oẽs viros ciuitatis occiderent:
illis exceptis qui haberent thau litteram
scriptam in frontibus suis. Quia enim in
gemiscere z dolere sup ruinaz ecclesie cru
cem in mente portare est:nõ immerito in
frontibus eoz qui debẽt sup scelere ciuita
tis:signum thau littere impressum est:vt
eos pterreat plaga pertransiens: q: nouit
deus

deus ptos de tẽptatione eripere:z eos qui
ponunt timorem domini ante conspectũ
suum z qui semetipsos diiudicant:ne du-
rius a domino iudicentur. Ue igitur illi
cuius induratum est cor:vt non possit ti-
mere:q: presto sunt vltores scelerum qui
percutiant illum: Felix cui datum est ha
bere timorem domini ante cõspectũ suuz:
z dimicare legittime cõtra vitia:cuius vi
tam doctrina catholica:z doctrinam vite
sinceritas:z fidei rectitudo cõmendat q:
tanto maiora premia consequetur a domi
no:quanto in agone contendens: prudẽs
z strenuus repitur. Unde z mox subdit.

T.25 ¶ Vincenti dabo manna ab-
sconditum.

¶ Iusta satis recõpensatio. Sicut n. his
quibus conflictus erat de lege z gratia:de
carne z spũ dictuz est. Uincenti dabo ede
re de ligno vite:hoc est de gratia ihesu xp̃i:
qui est lignum vite. His autez quibus cõ
flictus erat passionis. Qui vicerit:non le
detur a morte secunda:z esto fidelis vsqz
ad mortem z dabo tibi coronam vite: ita
in hoc loco in quo doctoribus loquitur:
manna absconditum vincenti promissuz
est:per quod dulcedo verbi interioris ꝺ̃itel
ligenda est:de qua per psalmistam dicitur.
Ps.30. Quam magna multitudo dulcedinis tue
domine quam abscondisti timentibus te.
Queris que sit ista dulcedo? Ipsa est man
na z panis viuus:de quo per semetipsum
panis ipe qui de celo descẽdit:iudeis mur
murantibus z non credentibus loquitur
Jo.6. dicens. Non moyses dedit vobis panem
de celo:sed pater meus dat vobis panem
de celo verum. Ipse est ergo manna absco
ditus:ipse inqz Christus iesus:qui est ver
bũ z sapiẽtia patris:qui tanto bonorũ mẽ
tes doctoꝝ torrente voluptatis sue influẽ
do inebriat:quãto propriũ est illi vt voce-
tur magister:eo q: ipse sit fluuius paradisi
Ge.2. irrigans vniuersam superficiem terre:qui
etiam pro hoc ipso dictus est doctrina z sa
pientia patris:quod tamẽ z de dono spũs
sancti accipi põt:q: sic occulte infunditur
viro iusto vt illi tm̃ innotescat cui datur:
sicut z nomen nouũ quod in calculo scri-
ptum est:de quo nimirum subsequenter
adiungitur. T.26

¶ Et dabo illi calculum candi-
dum: & in calculo nomen no-
uum scriptum quod nemo scit
nisi qui accipit.

¶ Loquens apostolus de quibusdam fi-
guris veteris testamẽti cum venisset ad
exponendam petram ex qua percutiente
Moyse:fluxerũt aque largissime:ait. Pe-
tra aũt erat xp̃s. Porro petra ipsa repro- 1.cor.9.
bata a iudeis: a dño vero electa z preele-
cta:confitenti Symoni ac dicenti. Tu es
xp̃s filius dei viui. Et de se pariter z de il
lo respondit dicens. Tu es petrus z super mat.16.
hanc petram edificabo ecclesiam meam.
Quare autem petrus? Quia fortis vt pe-
tra. Sed hoc vnde? Profecto non aliun-
de:q̃z ex gratie participatione: que est in
petra illa firmissima. Participare autem
tante gratie:z digne accipere corpus xp̃i
pretiosi huius calculi donum hereditare
est:quod quanti sit decoris z glorie:cãdo-
quoqz ipse demonstrat. Scimus equidez
rubentes rosas pertinere ad martyrum
passionem:candentia vero lilia:ad mun-
ditiam virginum:q: z color rubeus:effu-
sionem sanguinis:z candidus munditiaz
castitatis designat. Qua in re z magnum
aliquid innui videt in eo q: vitiorum vi
ctori calculus candidus promissus est. Li
cet.n. sint aliqui qui corpus xp̃i indigne
accipientes iudicium sibi manducent z
bibant: soli tñ sunt victores qbus pulchri
tudo noui hominis promissa est:vt sint si
miles illi sicut dicit Joannes. Quia vide
bimus eum sicuti est: Unde ꝓgruenter di
ctum est. Et in calculo nomen scriptum:
quod nemo scit nisi qui accipit:q: quante
sit dignitatis vocari a xp̃o christianus:ne
mo scit nisi cui scire z intelligere datũ est:
quod proprium est eorum qui vicerũt cõ
cupiscentias mundi qui occultum aduer-
sarium prostrauerunt in bello: qui ab im-

mūdis desiderijs cordis ergastulū mūdauerūt: de quibus t dr. Bti mūdo corde qm̄ ipsi deū videbūt. Hoc est. n. nomen illud: qđ ꝓpheta ꝓmiserat dicēs. Et huos suos vocabit noie alieno. Qui etiam virtutem nois adiūxit dicēs. In quo qui bñdicendus est super terrā: bñdicet in dño amē. Et q̄si q̄reret explanare qđ dixerat paucis interpositis adiecit t ait. Ecce enim ego creo celos nouos t terram nouā t nō erūt in memoria prioꝝ t nō ascendent super cor: sed gaudebitis t exultabitis vsq; in sempiternuꝫ in his que ego creo. Quia ecce ego creo hierusalem in exultationez: t populū eius in gaudium: t exultabo in hierusalem t gaudebo in populo meo.

Mat. 5
Esa. 65

¶ Explicit de angelo pergami.

¶ Incipit de angelo thiatyre.

¶ Et angelo thiathyre ecclesie scribe. L. 27

¶ Ordo virginalis qui quartus est in numero sanctorū ordinū: quarto tpe ecclesie claruisse dignoscit. At nō in hoc loco de illis virginibus sermo est: que in habitu laycali t ipoprijs mansionibus cōstitūt q̄ t ipse munus virginitatis sue digna cōpensatione ꝓcepture sunt: sed de illis que mutato habitu mēte: t corpore: sancte sūt cōtemplantes ꝓ dono dei faciez sponsi in qđ desiderant angeli ꝓspicere: quaꝝ gloria quāta sit: t noie thiathyre innotescit. Interpretat. n. thiathyra illuminata: vel inflāmata: siue viuēs hostia: vel transferēs in hostiā: quod totū sacro illo ordini: proea q̄ sibi collata est abundātia munez cōuenire ꝓbat. Ut. n. in huius opis tenua: expz exist me recolo: sicut ordo platoꝝ resurgētis oū: obediētiū moriētis: doctoꝝ ex vtero ꝓcedentis: sic ordo cōtēplantiū eiusdem ascēdentis in celū: similitudinez gerit: ita vt ꝓceteris tribus acceius igne: t illustratus lumine videat. Videt. n. natiuitas xpi aliquid cōmune habere cū terra: q; p eā se limū nostrū assumpsisse monstrauit. Mors t sepultura cū aqua: q; cōsepulti sumus xpo p baptismum in morte. Unde t sacramētū baptismi qđ seruat annuatim ecclesia: sequēti die post passionez dñi celebrari solēniter statutū est. Habet t resurrectio aliquid cōmune cū aere: q; subtilitas ꝓspicui aeris spiritalem significat creaturam t sine aeris attractione in carne viuere nō valemus. Ascēsio eius i celū aliqđ cōe cū igne q; celū igneuꝫ est: t luminaribus plenū: ita vt triū elemtoꝝ q̄ intra sunt: tenebrosas regiōes radiādo illustret. Et notādū q; terra humani corpis similitudinē gerit: aqua: aie: aer: angelici spūs: ignis diuini. Hac in re ꝓsiderare libet q; nō terra: nō aqua: nō aer: presentem mūduꝫ illuminat: sed tm̄ ignis q; sola est diuina nā: q̄ illuminat oēm hoiem veniētē in hūc mūdū. Que tm̄ t si illuminat aliquos mēte apud iferos ꝓstitutos cū hi q; carnalibus opibus imiscent: aliqđ de luce illa dño dispēsante ꝓcipiūt vt balaā aliquos infra pelagus huius mūdi cū hij qui mūdanis legibus: t causis dirimēdis itēti sunt ad hāc q̄nq; ad se reuersi: oculos interiores aperiunt: aliquos volitātes p aerē: vt eos q; allegoricis doctrinis itēti sunt: nullos tm̄ ita ꝓfecte qđ eos q; ad cōtēplādum ipm deū: trāscēdentes humanā t angelicaꝫ naturam oculos mentis aperiunt: quod ꝓprie ē eoꝝ q; in hac q̄rta ecclesia designātur: q; t magna ipsa luminarie celi: q̄ illuminat mūdū: quarto die seculi creata sūt. Satis ergo spectat ad rē q; ecclesia virginalis: q̄ q̄rta est in ordine suo: iflāmata vel illustrata sub noie thiatyre cognomētum accepit: q; ad ipsaꝫ primet magis ꝓprie cōtēplādi felicitas. Ut. n. ex claritate solis illustratur luna: ita ex visione dei: cōtēplantium deū ipsum ecclesia. Hec vacat a consorti mysterio: q; viuēs hostia: vel trāsferitur in hostiā iterpat cū cōster: q; sicut ordo martyrū sese moriendo sacrificiū fecit: sic t ordo ꝓcōplātū virginū: qcqđ est: aut eē pōt: viuēdo iuste t pie: holocaustum se obtulit deo suo: ita vt q; viuit de reliquos: iā nō sibi viuat: sz xpo: huius mēbra sua ad opus bonū: t nō huius ad vsuz puaricatio-

nis t carnis. Ille. n. sibi viuit q; sibi placet in carne: ille non sibi: sed deo viuit qui sibi displicet t deo placet. Unde t recte de hac ecclesia in canticis canticoꝝ dicitur. Que est ista que ascendit de deserto sicut virgula fumi ex aromatib⁹ myrre t thuris. De deserto (inquit) q; desertū locus est contemplantium: sicut in quarta libri huius parte significantius dicē. Date sūt mulieri due ale Aquile magne vt volaret in desertum in locum suum. Quasi vero virgula fumi ex aromatibus myrre t thuris ascendere est: duobus generibus compunctionis indefinenter afficit: t assiduis suspirijs ad supioꝝ transire. Dū enim cōspicit huic mundo inesse multa que displicent t ei non pauca incipiunt aperiri de regno que placent: velut mistura quedam myrre t thuris cōgeritur in mente eius: que hanc a carnalibus desiderijs mortificando protegat t ab omni corruptionis putredine condiendo conseruet. Et quid vltra? Succenditur haud dubium igne diuino: resoluitur tota in amore sponsi: dicens assidue cum psalmista. Quid enim mihi est in celo: t a te quid volui sup terram? Defecit caro mea t cor meum: deus cordis mei: t pars mea deus in eternum. Sed cum ꝓprie quartus ordo virginuꝫ fit: ꝗbus matres magis ꝓsumunt q̄z patres: quid est q; in typo angeli viris scribitur: non mulieribus: nisi q; cura virginum viris spiritalibus cōmitti solet: sicut matris domini: virgini illi discipulo queꝫ amabat Jesus: ꝓ eo: videlicet q; mulier infirmioris nature est: t nequaquam sibi ipsi sufficit sine a diuturno viri. Verumtamen ordo ipse quartus communis est mulieribus t viris: non quidem vt vxoribus t maritis: sed quasi virginibus in vtroq; sexu: hoc enim est vt modo cōmemoraui: dominus iesus: q̄z digno t selici mysterio designare curauit: cū virginem matrem suaz: virgini discipulo cōmendauit dicens eidem venerabili matri sue: de eodem casto discipulo: quem ꝓceteris diligebat. Mulier ecce filius tuus: ad discipulum autem. Ecce mater tua. In vtroq; ergo sexu ordo iste clarus habet: in vtroq; ꝓcipuus. Sed quoniaz a virgine matre christi: inchoatus est: recte ꝓrogatiua ipsius: sexui femineo attribuitur: ne videretur despectus inter ceteros propter sexuz cū sit dignitate maximus: t inter ꝓcipuos honoratus. Sequitur.

Cant. 8.
Is. 72.
Joa. 19.

¶ Hec dicit filius dei qui habet oculos tanq̄ flammā ignis & pedes eius similes auricalco. L. 28

¶ Sicut cuz agerēt de martyribus non fine causa intelligentie facta est mētio de morte christi cum ageretur de doctoribus de rumphea ex vtraq; parte acuta: ꝑ quā intelligitur gladius spūs quod est verbuz dei: sic non absq; causa rationis dictuz est in hoc loco virginibus id qđ modo audiuimus. Hec dicit filius dei qui hz oculos tanq̄z flāmam ignis. Decet enim singulū ordinē habere regis sui q; est magister vetus: exemplum vt dū eruditoꝝ suo: vnuq;q; intēdit: in eius similitudine q; oia est in omnibus reformet. Sunt enim plerisq; abundantes in suo sensu t de suo spiritu ꝓsumentes: qui emulantes vitam contemplatiuam que solis mentibus liberis t mundis: sed t charitate feruētibus ꝓcessa est: dū non gratia datam sibi vsurpare p̄sumunt ꝓ claritate veri luminis albugnis in suis oculis seditatē incurrunt. Ne igit qui eiusmodi sunt cōtēplatores se eē glorient: vere cōtēplationis forma que sit intimat cum dr. Hec dicit filius dei q; hz oculos tanq̄z flammam ignis. Hec est. n. vera forma: Hec speculatiue vite manifesta traditio. Aut enim ardens erit t lucida: aut nulla vel falsa: quia cui datum non est clare videre t ardēter diligere: bonum est ei: iuxta veritatis sententiam cuz vno oculo ad vitā ingredi: q̄z duos oculos hū tē mitti in gehēnā ignis. Necesse est ergo vt sapiētia fulgeat t qđ eo maius ē ardore charitatis ignescat: qui huius rari ꝓpositi emulator existit. Et quia quamdiu in cōmuni vita manet: necesse est ei aliquā

Mat. 18.

do operari quod bonũ est. Quippe cum nulli mortaliuz in hac peregrinatione cõstituto detur vita illa felix nisi ex parte: et cui plus donat: debet libertatis sue certũ pijs operibus exhibere iudicium qui se libertatis gratiam accepisse presumit: Unde ꝛ mox subdit. Et pedes eius similes auricalco: pedibus nępe ad diuersa ducimur. Oculus cum libet ꝛ licet ea que placẽt aĩo contemplamur. Pedũ quoq; vtilitas: imotione est: oculorũ libertas in statiõe: qꝛ ꝛ illi quo ad opus iustitie plus mouentur: plus prosunt ꝛ isti quo minus: eo

Lu.10. perspicacius intuent. Queris exemplu. Erat sozor marthe noie maria que sedẽs secus pedes dñi audiebat verbum illius. Martha aũt satagebat circa frequens ministeriũ. Altera ergo sedebat vt audiret ꝛ videret lucem: altera discurrebat: vt ageret: quod frequens ministeriuz exigebat. Pertinet ergo ad pedes actio: ad oculos cõtemplatio: ideoq; in oculis xpi cõtemplationis pfectio: in pedibus opatio designatur. Quia vero ꝛ actiua vita in suo genere lucida est ꝛ vtilis ad salutem dicẽte eo-

Da.5. dem dño cuius pedes sunt similes auricalco. Sic luceat lux vestra coꝝ hominibus vt videãt opa vestra bona: nec tñ eo modo quo cõtemplatiua perspicua: qꝛ illa in corpore agitur: hec in spũ: recte pedes dñi cuius oculi flamei sunt: similes auricalco esse phibentur: nimirum qꝛ ignis ardens ꝛ lucidus atq; ipalpabilis est: auricalcuz: ꝛ si lucidum minus tñ q̃z ignis lucidum: ꝛ palpabile est. Uita nãq; cõtemplatiua simplex bonum est: qꝛ spũs quem ex deo acce-

1.cor.2. pimus: ipse est q scrutatur oia ꝛ etiã profunda dei. Eo nanq; ipo quo charitas dei diffundit in coꝛdibus nostris: ad cõtemplãdũ accẽdimur: qđ amamus: ꝛ contẽplãdo: multo amplius in eis accẽdimur dilectione: Uita vero activa nõ sic: ꝛ aut manifestatio amoris est: aut fomẽtũ. Non. n. eo ipso opoꝛ quo diligo: nec eo ipso diligo quo oporꝛ: ꝛ qꝛ diligo opari libet: ꝛ qꝛ opoꝛ

1.Jo.3. diligere ꝓboꝛ: apostolo attestãte q dicit. Filioli: nolite diligere verbo: ꝛ ope ꝛ veritate. Uñt igit ꝛ opa lucẽ suã: ꝛ nõ q̃ luci illi spiritali eqperari possit: sicuti nec coꝛpus spũ: sed quẽadmodũ si auricalcũ igni: aut argentum a uroꝛ: aut si lune nocturna luꝛ: diurno subiaceat luminari: licet neutrum cõtẽnat: aut respuat qui creauit vtrũq; q nouit ad qd dñe subiugauit ancillã. Licet n. cõtẽplatiua vita semp in volũtate eẽ debeat: actiua tñ vita cõtẽnẽda nõ est: qꝛ ꝛ si

Ge.29 rachel iocũdioꝛ in aspectu: lya tñ laboꝛiosa: secũdioꝛ est in ꝓle. Et iõ q ꝓ rachel seruit socero septẽ annis: ipositãñbi lyã ignoranter inuenit. Unde ꝛ hic subditur.

¶ Noui opa tua & charitatẽ & fidẽ & ministeriũ & patiẽtiã: & opa tua nouissima plꝰ prioribus T.29

¶ Uolens ostendere btũs paulus q̃ esset xpiane salutis pp eos maxime q ꝛtẽdebãt de circũcisione ꝛ pputio: ait qbusdã. In xpo iesu neq; circuncisio est aliqd: neq; pputiũ: sed fides q̃ p charitatẽ opat. Si ergo fides illa valet in xpo q̃ p charitatẽ opat: illa aũt q̃ sine charitate: teste eodẽ

Gal.5. Jac.2. paulo: nihil est: ẽt si mõtes trãsferat: ꝛ rursum: q̃ sine opibus est fides mortua est: recte in laude huiꝰ ecclesie: tria simul cõmemorata sunt: opa. s. charitas ꝛ fides qꝛ aliõ sine alijs deo placere nõ põt: excepto vbi tps opandi nõ est. Qđ aut addit. Et ministeriũ: spãle est nõ generale: legimꝰ. n. in

Act.6. actibus apostoloꝝ ꝓstitutos esse septẽ diacones q ministrarẽt sctis: sicut ꝛ martha q̃ satagebat circa frequẽs ministeriũ. Est añt ꝛ spirituale ministeriũ: de quo dñs ait.

Jo.17. Uolo pater: vt vbi ego sum illic sit ꝛ minister meus. Scdz qđ ꝛ apls. Sic nos: ingt existimet hõ vt ministros xpi ꝛ dispẽsatores mysterioꝝ dei: siue ãt illõ: siue istud:

1.cor.4 ad actionẽ referẽt: nõ ad ꝛtẽplationẽ: ꝛ magis ad pres spiritales q designant i ãgelo: q̃z ad subiectos: q designant in ecclesia: prinẽ dignoscit. Scimꝰ. n. qꝛ ꝛ ipi pres q ꝛ abbates dicti sũt magnã sollicitudis vigilantiam vt plures lucrifacerent: habuerũt ministrãtes his quos poterãt eripere a fauce draconis: non solum spiritales epulas:

sed ꝛ coꝛporales: vt vnde semetipsos exponerẽt oneroso laboꝛi inde multe quiescerent ab oneribus mũdi. Et qꝛ solent labor ꝛ onus ad malum proꝛumpere in patiẽtie nec cetera que precesserãt: sterniliter approbasse videretur: adiecit. Et patiẽtiam tuã.

Lu.21. Nec mirum. Ipse enim dicit istud qui dixerat iam in euangelio. In patiẽtia vestra possidebitis aias vestras. Quod aut em sequitur ꝛ opera tua nouissima plura prioribus tanto maioꝛis preconij ꝛ laudis est q̃z eo perpauci sunt qui non tepescant a seruore nouitioꝛ: ꝛ remissa conuersatione ab his in quibus ardere videbantur frigescãt. At qy hec sola inter quatuoꝛ de seruoꝝ perseuerãtia ꝛ augmento laudatur nec arguitur sicut illa cui dicitur. Habeo aliquid aduersum te qꝛ charitatem tuam primã reliquisti: eius est muneris cui pfecte adhesit. Licet enim quatuoꝛ aialia pẽnata esse referantur: nõ adeo tamẽ naturale est homini vitulo: vel leoni: habere pẽnas: quomodo aquile: nec adeo pfacile ad excelsa subuolli. Quod ergo hoꝝ opera nouissima magis q̃z prima inuẽta sunt: illud cause est cur Racheli ꝛ Anne dominus in nouissimis benedixit: ꝛ omnibus qui speciali privilegio ad vitam contemplatiuam pertire noscuntur. Habent enim ꝛ ipsi opa: sed dissimilia ab operibus eoꝝ qui pro cãvel tpe adhuc terrena sectant. Aliud. n. opus est nutrire patrem ꝛ matrẽ: sozores: filios: ꝛ vxoꝛem: aliud ministrare sanctis: aliud p̃dicare verbum dei: ꝛ instituere paruulos in xpo: aliud psallere ꝛ oꝛare: ꝛ tamen hec oia opera sunt: ꝛ opera pietatis. Habẽt ergo ꝛ spirituales viri opera sua: sed tñ in omnibus eis nõ carnalia ꝛ caduca: sed sola spiritalia querũt. Qui etiam quo melio sciũt fructum eo ipensius ꝛ securius pro mercede laboꝛãt. Et in hac q dez parte laudatur angelus iste: nimirum: qꝛ illos significat viros spirituales: q seu virginibus ꝛ inuptis volẽtibus ducere vitã celibẽ ꝛ pficere dominãte deo in religiõe xpiana: seu adolescẽtulis ꝛ iuuenibus seruẽtibus aĩo in idipm institutionẽ dederunt; monẽtes eos ante oia habere charitatez: ꝛ seruare se immunes a cõtagijs seculi. Dz heu q̃z difficile est esse aliquẽ ex omni parte btũm: ꝛ q̃z arduum munire oes aditus cõtra insidias inimici. Ecce. n. angelus iste q de magnis ꝛ perfectis operibus: de patientia ꝛ charitate ꝛ fide a domino laudatur: de remissione discipline qua finit pꝛauos, in ambulare vias suas increpaꝝ: cum subditur.

¶ Sed habeo aduersum te quia permittis mulierem iezabel que se dicit propheten docere & seducere seruos meos fornicari & mãducare de idolathicis. T.30

¶ Sicut cum agereꝝ de doctoꝛibus in typo pꝛauoꝝ sacerdotũ: facta est mẽtio de balaã: ita qꝛ ordo ꝓpie virginũ ẽ: i typo meretricãtiũ mulieruz q̃ se sub habitu religioso: honestas ꝛ spirituales eẽ mẽtiunt pessima illa meretrix iezabel itroducta ẽ: vt discant religiosi quiq; verboꝝ deuitare lasciuiaz: ꝛ tẽptare ꝛ ꝓbare spũs si ex deo sũt. In tpe ꝛ. n. sigilli quarti: quo helyas ꝛ helyseus claruerũt in terra israel: ꝛ filij ꝓphetaꝝ in iericho: ꝛ bethel: lz helyas longe añ ꝓcesserit ipijssima iezabel vxoꝛ acab regis israel simulãs se eẽ ꝓpheten aggregauit sibi ꝛ ipsa turbã falsoꝝ ꝓphetaꝝ vt q̃si magistra vatũ ꝛ auctrix eẽ videret. Eodẽ tpe aptiõis ẽrte: iuente sunt relige in populo grecoꝝ ꝛ viri ꝓbatissimi hitatoꝛes heremi quoꝝ alij q in imitatiõe helye añ ꝓcesserãt oino iã arescere icipiebãt: alij vo q successerãt in imitatiõe helysei: ceperũt fieri patres monachoꝝ ꝛ virginũ: quoꝝz imitatio vsq; ad latinos puenit. Sicut. n. helyas ꝓpha fugijt a populo israel pp iniquitias ad iuẽtionũ suaꝝ: ꝛ puenit vsq; ad mulierẽ viduã: q̃ erat i sarepta sydoniorũ: ita pfectio illa vite monastiche: q̃ pmo tpe viguit apud grecos: multiplicatis erroꝛibꝰ apd eos tpe ecclie ẽrto: trãslata ẽ ad latinos: quousq; veniat tps visitatiõis illoꝝ. Sic dẽ ꝛ mulierẽ iezabel fuisse apd eos illo i tpe in spũ: nõ in lra: demõstrat nobis

sermo dicimus qui arguit angelum thiatyre dicens. Habeo aliquid aduersum te: q̃ pmittis mulierem iezabel que se dicit prophetem docere ⁊ seducere seruos meos. Si enim constat omnimodis q̃ illa iezabel interijt in diebus ieu: alia profecto iezabel requirenda est: cuius illa antiqua meretrix iezabel retinebat imaginem. Licet autem iezabel ista falsas religiosas mulieres designet: que sub specie ⁊ habitu religiõis decipiunt seruos Christi allicientes eos verbis subdolis: ⁊ attrahentes nutibus oculorum suorum de quarum genere erant ille de quibus dicit apostolus. Cum luxuriate fuerint deo nubere volunt. Videtur tamen hoc ipsum de speciali potius mechiasore accipiendum: hoc est de illa mechia de qua dicit psalmista. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Est autem fornicatio ista: errare a veritate: ⁊ errando recedere a deo viuo ⁊ vero: qui in mentibus simplicibus ⁊ vera sectãtibus requiescit. Et quia sicut in tribubus israel collectio quedam errorum inuenta est in diebus helye: ita in tẽpore huius angeli in ecclesijs grecorũ preeuntibus in eis magnis hereſiarchis a diebus Sabellij ⁊ Origenis non in conuenienti mysterio pars illa hereticorum: que sub specie religionis decipiebat incautos iezabel dicta est: quia sicut illa sub specie prophetie: fallebat multos: ita ⁊ ista non ratione verborum: sed quasi ostensione perfecte vie muniebat se sagittis potentium: quod ⁊ faciunt pleriq̃ grecorum vsq̃ in presentem diez. Et licet vniuersis hereticis aures aspidis sint: lõge tamen deteriores esse feminas eorum: exemplo ipsius iezabel ⁊ athalye: ⁊ herodiadis: ⁊ aliarum similium comprobatur. Maxime cum vir sapiens dicat. Non est caput nequius super caput serpentis: neq̃ malitia super malitia mulieris. Et quidem de illis que extra erant: nihil ad angelum vel ad rem: quia qui ruptis vinculis vnitatis ab ouili recedit: eo non potest arceri a pastore ecclesie: quo proprio iudicio condemnatus: pastoris sententiam non agnoscit. Deo illis vero que intus erant ⁊ intus se esse professione ⁊ habitu ostendebãt: ⁊ tamen presumptionis audacia ⁊ cupiditate inanis glorie: docebant falsa pro veris ⁊ illicita pro licitis: merito qui illis preerant: arguendi erant maxime cum dicat apostolus: non esse mulieribus dandã potestatem docendi: quia mulier (inquit) seducta est: vir autem non est seductus. Non igitur in muliere iezabel ille nefarie mulieres intelligende erant: que propter aliquem errorem publice discesserunt ab ecclesia: sed ille que se coram catholicis catholicas eẽ simulabãt ⁊ occultis machinationibus insidiãtes incautis simplices quosq̃ ⁊ inermes ad errorem trahebant. Nec immerito de fornicatione ⁊ commestione ydolathici arguuntur tacite hij qui seducuntur ab eis: quia discedere a catholicis ⁊ adherere anime vel ecclesie: heretica pranitate corrupte fornicari est: ⁊ participare cuz eis in cibis ⁊ potibus quasi qui de idolis immolato manducat. Siue autem de spiritali fornicatione dictum sit siue de corporali: que non minus displicet deo: maxime autem in illis qui voto castitatis astricti sunt: siue q̃ magis creditur: de vtraq̃ simul: propterea super earuz scelere arguũtur prelati: q̃ tunc solum debet cessare rector a correptione prauorũ cum superabũdante iniquitate: ei nec tutum est habitare inter eos: dicente domino. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliaz. Ceterum si subiectoruz prauitas: correctioni subiecta est: non esse parcendum virge docet precipitatio hely de sylo qui pro eo q̃ digna castigatione prava filiorum opera emendare noluit: expectatus diutius ⁊ amonitus ab eo qui patiens redditor est: in seipso ⁊ vniuersa domo sua condignam quandoq̃ pertulit vltionem. Unde ⁊ hic subditur.

¶ Et dedi illi tempus vt penitentiam ageret: & penitere non vult a fornicatiõe sua. Ecce ego mitto eam in lectum & qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt nisi penitentiam egerint ab operibus suis & filios eius interficiam in morte & scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans corda & renes: & reddo vnicuiq̃ vestrũ iuxta opera sua.

¶ Datuz est hypocritis illis qui designati sunt in iezabel ⁊ filijs eius tempus penitendi: sicut ⁊ babyloni magne que sedet super aquas multas. At illi vt scriptura testatur abusi sunt eo in superbia. Unde ⁊ Salomon dicit. Quia non cito profertur contra delinquentes sentẽtia absq̃ timore filij hominum perpetrant mala. Unde fit vt ipsa quoq̃ iustitia domini cõuertat in iudicium: ⁊ reddat tandez vnicuiq̃ iuxta opera sua. O quãta est clementia condicionis nostri. Tempus iam indultum sibi perdiderat iezabel ista: ⁊ tñ adhuc misericordie dñs non precise: sed sub cõditione minatur dicens. Dedi illi tempus penitẽdi ⁊ penitere non vult: ac per hoc vltra non parcam nisi penitentiam egerit. Hec est illa vox clemẽtie: qua iudee quondam peccatrici: per prophetam loquebat dicens. Si dimiserit vir vxorem suam ⁊ illa recedens ab eo duxerit virum alterz nunquid reuertetur ad eũ vltra? Nunquid nõ polluta ⁊ cõtaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cũ amatoribus multis tamen reuertere ad me dicit dñs. Sic sic misericordie pater abundauit vt auerteret iram suam vt vbi abundauit delictum superabũdaret ⁊ gratia: sed q̃ tãti abũdãtia muneris abusa amatorẽ despexit: seuerita-tem iudicij non euasit: tradita ab eodem dño in manibus emulorz suorz. Eodẽ modo ecclesia illa que secũdum maximaz sui partem versa est mystice in iezabel: missa est in lectum doloris ⁊ in tribulationẽ maximam ⁊ in mortem cum fornicatoribus suis quãdo impijssima gens sarracenoruz que in partibus illis religata erat: ⁊ cõtenta adhuc suis finibus submurmurare videbatur ad perdendum impios soluta est completis ab incarnatione domini annis circiter sexcentis triginta imperante heradio augusto ⁊ heredibus eius qui gentẽ persaruz i partibus illis paulo ante diffusam: glorioſe deuicerat: ⁊ lignuz sancte crucis quod abstulerat rex persarũ: cum magna populorum letitia: ad locum pristinũ reportarat. Ex eo autem tẽpore quo gentes ille orientalẽ plagã ⁊ vsq̃ ad hyspaniarum occidua: omnes austri prouincias incursare ceperũt. Missa est iezabel in lectũ doloris: ⁊ oppressis multis doloribus his qui fornicati erant cum ea: filij quoq̃ eius occisi sunt in morte: sicut ex his que gesta sunt manifesta vsq̃ hodie reseruant indicia. Et de his quidem qui ceciderũt in ore gladij: ⁊ qui morte aie interẽpti sunt in finibus thebayde ⁊ egypti iudee pariter ⁊ arabie: ⁊ in omni circũiacenti regione: in quorum confinijs castra monachorũ ⁊ virginum sub eadez tempestate degebant mẽtionem facere nõ est opus cum nec ita occultũ fuerit vt facile mẽtis deleatur ignauia: nec ita manifestũ: vt seriatiz excipi potuisset. Unũ scimus q̃ cum oẽs partes illas: gens christianorum incoleret: vix pauci de multis relicti sint seruituti potius q̃z saluti: ⁊ tribulationi q̃z paci: haud dubium q̃ propter scelera iezabel ⁊ amicorum eius: ⁊ propter malitiam hominum in habitantium in eis. Bene autem subditur. Et scient omnes ecclesie q̃ ego sum scrutans corda ⁊ renes ⁊ reddo vnicuiq̃ vestrum iuxta opera sua q̃ si nunq̃z deus iustus in vita ista iudicaret iniquos ⁊ ambulantes in hypocrisi ⁊ mẽdatio ⁊ simulãtes iustitiam quam non habent vsq̃ in finem mundi impunitos relinqueret: aut decipi posse deus ⁊ nescire occulta cordiũ putaretur vt homo: aut sufficere simulata religio: ⁊ species ipsa exterioris ornatus in conspectu altissimi crederet remissis vniuersis vitiorz debitis que absconduntur ab homine ⁊ remuneratis fictis bonis

que coram hominibus ostẽdũtur. Sed cu
scriptum sit de illis qui iactanter faciunt
Mat.6 opera sua vt videantur ab hoibus. Amen
dico vobis receperunt mercedem suam ꝛ
Lu.16. vos estis qui iustificatis vos coꝝ hoibus
deus autẽ nouit corda vestra. Et alia mul
ta in hunc modum quibus arguũt hypo
crite. Quis nesciat hypocritarum genus
obnoxium existere damnationi eterne: ꝛ
Job.20 veram esse sententiam qua dictũ est. Gau
dium hypocrite ad instar puncti: si eleua
uerit caput suum vsq; ad nubes quasi ster
quiliniũ in fine pdet: Sz si certa est hypo
critarum dãnatio: ꝛ sententia manifesta:
quomodo nunc dicitur. Et scient omnes
ecclesie qꝛ ego sum scrutans corda ꝛ renes
quasi tũc primo intelligat hypocritarum
dãnatio cũ diuinum circa illos iudicium
terribiliter exercetur. Sed sciendum qꝛ vi
ri spirituales plerunq; ex acumine intelle
ctus interioꝛa penetrant ꝛ inter veram ꝛ
falsam iustitiam diiudicare sciunt: sed hoc
ipsum aliquando quod prauum esse intel
ligunt interpretari in bonam partem ex
simplicitate nituntur. Volunt sane abũda
re in iustitia ꝛ superexaltare misericordiaz
iudicio ne forte sicut homines falli que
ant: qꝛ ꝛ sepe malitiosi ꝛ maliuoli emulan
tes bonos: deprauare actus illoꝝ curio
se intendunt: deputantes vane glorie ꝛ sa
uori quod ipsi dei nutu ꝛ amoꝛe: simplici
nec nõ ꝛ deuoto animo faciendum decer
nunt. Unde ꝛ plerunq; accidit: vt detege
re hypocritarum friuola veritatis filij pti
mescat ne forte bonoꝝ animos offendẽ
tes delinquant: dum non ex pietatis amo
re loqui quod iustum est: sed ex zelo dete
stande inuidie proferre sinistrũ aliquod de
viris honestissimis extimant. Sicq; fit vt
bum boni quiq; non solum mala hypocri
rarũ simile: verũetiam ꝛ illoꝝ opera que
ficta sunt interpretari aliquando in bonaz
partem pro tempoꝛe ꝛ loco necessariuz ex
timãt: accidit res cõfusa nimis: vt qs odio
ꝛ quis amoꝛe dignus sit: turbato legis oꝛ
dine nesciatur: ꝛ vtrunq; omnipotentis
examini dirimendum seruetur. Cum eniz
hij qui mediocriter sentiunt percipiunt
veritatez ꝛ tamen eos ipsos quos esse p:a
uos agnoscunt in loco sancto stare cõspi
ciunt ꝛ honoꝛari a qz pluribus quasi iu
stos mirantur si non sunt vera: que ipsi
sensiunt: ꝛ ne forte aliud sit in causa: stu
pefacti formidant. Alij vero qꝛ non ar
guuntur a domino diuine bonitati ascri
bunt putantes sufficere exterioꝝ opera ad
soluenda detestanda scelera que occulte
committuntur ab eis: cur magis econtra
rio mala confessa sequantur veniam ma
gis occulta bona consequi premia mereã
tur. Cum ergo iudex iustus in iudicium
surgit ꝛ hij de quibus diuersi diuersa sen
tiunt: euidẽti seueritate iudicij: ꝛ animad
uersione plectuntur: manifeste vnuersis
daꝫ itelligi respicere deũ de celo sup filios
Adam ꝛ corda potius hominum intueri
qz verba. Dicens se ergo Christus Je
sus facturum iudicium de fornicaria iezza
bel ꝛ scient: inquit omnes ecclesie: qꝛ ego
sum scrutans corda ꝛ renes ꝛ reddo vni
cuiq; vestrum iuxta opera sua: quia vnde
vna pars hypocritarum per iudicij vl
tionem detegitur: inde multi correpti ti
ctam deserunt religionem ne ꝛ ipsi pro
uocato domino simili sententia punian
tur. Sequitur.

T.32 ¶ Vobis autem dico ceteris qui
thiatyre estis quicunq; non ha
bẽt doctrinã hãc qui non cogno
uerũt altitudinem sathane quẽ
admodum dicunt: non mittam
super vos aliud pondus: tamen
id quod habetis tenete: donec
veniam. Cap. 2.

2.pe.2. SCriptũ est in epistola Petri. Nouit
dñs pios de tẽptatiõe eripe. Qui er
go nõ habuerũt doctrinã illam: nec nouе
runt ambulare in magnis quod est nõ co
gnoscere altitudinem sathane: illius vtiq;
qui omne sublime videt: qui est rex super
oẽs filios superbie: erepti sunt sicut passer

Iob.41. de laqueo venãtium: seruati a timoꝛe no
Ps.123. cturno ꝛ a demonio meridiano. Quẽad
modum inqt: dicunt. Nõ mittam super
Ps.90. vos aliud pondus. Qui sunt qui hoc di
cunt? Hij qui modum precepti ꝛ diuine
dispensationis moderationem non atten
dũt. Satagebat ꝛMartha circa frequens
ministerium: ꝛMaria sedebat secus pedes
Jesu: ꝛ exoccupata a curis seculi: audie
bat sollicita verbum illius: Habet vtraq;
pondus suum: ꝛ Martha vz ꝛ Maria: ꝛ
tñ querebat ꝛMartha a dño: vt aliud illi
põdus imponeret. Electus erat Petrus
ad sequẽdum dñm: Joãnes ad ꝓtemplan
da misteria supernoꝛ: ꝛ ea ipsa diligenter
scribenda: ꝛ tñ arbitratus est Petrus ha
bituꝝ se Joãnem sociuz passionis cui nõ
erat ipse sociãdus in descriptione libroꝝ.
Signum erat hoc magni misterij: ꝛ indi
tium futuroꝝ. Præsciit enim dñs: mouẽ
dos esse actioni deditos aduersus ꝓtem
plationi ꝛ quieti vacantes: ac si non eque
graue sit assistere: qz aliqd viriliter agere:
ideoq; iustum putant hoc ꝛ dicunt impo
nẽdum. Uz esse illis onus martyrij: ꝛ nõ
esse illis parcendum adñõ: in articulo pas
sionis: tanq; non equum videaꝫ esse iudi
cium: vt alijs destinatis ad præmiuz: alij ser
uientes ocio: in tranquillitate ꝓsistant. Et
hoc qdem dicentes: ostendunt se nescire
põdus spei: patiẽtie ꝛ lõganimitas ipsoꝝ:
ꝛ qꝛ nõ minus graue sit humane nature
vacare deo qz aliqd coꝛporaliter agere: ꝛ
sedere in loco vno: qz p varias actiones
opando discurrere. Qui autez nouit oia:
dñs arguit ꝛMartham de soꝛore: Petruz
de ꝓdiscipulo questionem mouẽtem: loq
tur illi oꝛdini qui in Joãne ꝛ Maria desi
gnatus est: dicẽs. Quẽadmodum dicũt: nõ
mittã sup vos aliõ põdus: tñ id qõ hẽtis:
fuate donec veniã: Quare ãt ille isti oꝛdi
ni loqꝫ dicẽs: id qõ hẽtis: fuate donec ve
Jo.22 niã: vel d illo discipõ quẽ diligebat iesus:
sic eũ volo manere donec veniã: mihi qꝛ sic
ꝓtẽplatiua vita: actiue ꝓtẽporanea facta ẽ:
vt tñ qz aliqs sui partes actiua vita prece
dat: ꝓtemplatiua sequaꝫ. Precessit enim
Petri natiuitas: natiuitatez Joãnis: nec
expectauit Joãnis oꝛtus obitum Petri:
sed Petro adhuc supstite natus est ipse:
qui ꝛ sicut Petrus natiuitate precesserat:
ita ipse post Petrum solus in hac vita re
mãsit. Sic: sic ecclesiasticus oꝛdo designa
tus in Petro: qui ad belluz martyrij ele
ctus est: precessit: pm aliqd oꝛdinez mona
choꝝ: quem designat Joãnes. Qui vz oꝛ
do ecclesiasticus: accepta ad vltimum cru
ce sua sequuturus est xpm: expansuruꝫ
manus suas vt cingat ꝛ ducat: quo ipse
nõ vult. Relinquetur aũt pars illa electo
rum que designata est in Joãne: ad quam
opz transire totam Petri successionem:
deficiente parte illa laboriosa que designa
ta est in Petro: ꝛ data vbiq; tranquillita
te amatoꝛibus xpi. In tpe nempe illo erit
dñs vnus: ꝛ nomen eius vnum: sicut ꝛ p
alium ꝓpheraz dicit. Ecce ego assumam Ezc.37
filios israel de medio nationum: ad quas
dispsi eos: ꝛ ꝓgregabo eos vndiq; ꝛ adduꝫ
cam eos ad humum suam: ꝛ faciam eos
gẽtem vnam in terra in montibus israel:
ꝛ rex erit vnus omnibus imperãs: ꝛ non
erunt vltra due gẽtes: nec diuidentur am
plius: in duo regna. Sequitur.

T.33 ¶ Qui uicerit & custodierit
usq; in finem opera mea: dabo il
li potestatem super gentes: &
reget eos in uirga ferrea: & tanq;
uas figuli confringentur.

¶ Liquet qꝛ in quarta etate seculi reuela
tus est Helyas: ꝛ in sexta Joãnes: ꝛ rursũ
i etate septima apparebit Helyas. Sacra
mentũ hoc magnũ est: iã puto in hoc ope
memoratũ. Post ꝛMoysen q in hac parte
mysterij significat patrez: reuelatus est he
lyas: qui qz tuz ad hoc mysteriũ designat
spiritum sanctũ. Post Joãnem baptistaz
qui significat filiuz: iterꝫ reuelãdus est He
lyas: qꝛ vnus idẽq; spiritus a patre filioq;
pcedit. Sic post vitã actiuam claruit ꝓtẽ
platiua: ꝛ in quarto: precipue ecclesiastico
tempoꝛe: ꝛ clarebit iterum in septimo:

ꝓsumata passione sexti: designata in Joãne baptista: ꝟm q̃ in alijs locis expressisse me recolo. Sic ⁊ Joannes qui primo in Hierusalem sequutus est Petr̃: ⁊ coopatus est illi: sc̃do in Asia sequutus est Paulus: ⁊ in hijs que Paulus fundauerat: supedificare missus est. Q̃r ergo futur̃ est: vt ordo iste qui quarto tpe claruit vsq; ad finem seculi ꝓpagetur: ingressurus tempora iustitie ⁊ abundãtiam pacis: visurus ꝓfractiones statue: quã viderat Nabuchodonosor: superaturus gentes ⁊ regna que christiano aduersantur imperio: q̃m quidem decem cornua ⁊ bestia pugnabunt cum agno: ⁊ agnus vincet illos: q̃m dñs dñor̃ est: ⁊ rex regum: ⁊ qui cu; illo sunt vocati electi ⁊ fideles: op; enim pugnare dñm Jesu; quousq; ponat oẽs inimicos suos sub pedibus suis: p; causa rationis: quare huic ordini dictu; est. Qui vicerit ⁊ custodierit opa mea vsq; in finem: dabo illi potestatem sup gentes: ⁊ reget eos in virga ferrea: ⁊ tanq̃ vas figuli ꝓfringent. Neq; enim vno ordine succedente: alius deficere credẽdus est: aut q̃ ꝓpria tpa singulis ordinibus aptata sunt: idcirco non oẽs pariter sub vno primo tpe inchoasse putandi: sed eo modo tenendum est: quo tam lucide q̃ plixe in prefatione mõstrauimus. Qd̃ autem sequtur. Sicut ergo accepi a patre meo: ad tempus resurrectionis eius referendum est: in quo ait. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Tunc enim ꝓstitutus est a patre rex regum: ⁊ iudex viuor̃ ⁊ mortuor̃: dicente de eo in psalmo Dauid. Quare fremuerunt gentes ⁊ populi meditati sunt inania? Utiq; volentes occidere ⁊ delere de terra viuẽtium: auctorẽ; vite. Astiterunt: ingt: reges terre ⁊ principes ꝓuenerunt in vnum aduersus dñm ⁊ aduersus christum eius. Sed q̃ vanum est ⁊ inane velle dissoluere ꝓpositum dei: loquitur ipse rex qui mortuus fuerat: ⁊ dicit: Ego autem cõstitutus sum rex ab eo sup syon sanctum eius predicans preceptum dei. Dñs dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. In die q̃ppe illa genitus est a patre dominus: vt esset primogenitus mortuor̃: ꝟm q̃ resurrectio mortuor̃: regeneratio dicta est. Sc̃dm hoc inquã dñs loquutus est: dicens. Dñs dixit ad me: filius meus es tu ego hodie genui te. Postula a me ⁊ dabo tibi gẽtes hereditatẽ tuã: ⁊ possessionẽ tuã: termios terre. Reges eos i virga ferrea: ⁊ tanq̃ vas figuli ꝓfringes eos. Qui ergo vinci voluit: ⁊ vinciri a morte: resurgẽs a morte: mirabilius q̃ vicerat vicit: ꝓstitues ex hoc duos ordines designatos in Petro ⁊ Joãne: quor̃ vnus moriẽs impleret ea que deessent passionibus suis: alius diu viuens: ⁊ vincens in iustitia ministraret illi: ne si nemo esset qui pati posset: insultaret diabolus militus x̃pi: ⁊ si oẽs ꝑmitterent occidi: saltẽ illis vel hoc modo victor esse emulus putaretur. Alij ergo moriuntur: cum x̃po mortuo: Alij supererunt ꝓuiuente: vt merito granorum frumenti que moriuntur: viuentia supra numer̃ augeantur ⁊ crescant. Unde enim alij moriendo in bello: de hostium multitudine stragez dabunt. Jnde hij qui erũt residui reliquias excussor̃: superando calcabunt. Porro virgam ferream ipsam in domabilem potestatem appellat: cui subiecta erunt agmina nationum: que agnita veritate dei: ac si vasa figuli ꝓterrẽtur: vt sint corde contriti ⁊ humiliati: sub manu viuentis dei: ⁊ in nullo audeant detero manifeste resistere veritati. Seqtur.

Mota de ordie here.

No. pulchra.

T.34

¶ Et dabo illi stellam matutinam.

¶ Stella matutina: primam diei lucez: ⁊ solis claritatem precurrit. Quid enim in stella matutina: nisi donum prescientie designatur: per qd̃ intelligant̃ inuisibilia: que aliq̃n clara luce visuri ⁊ cognituri sumus? Hanc spiritualem gratiam designabat stella illa que primo q̃dem in oriente: nouissime autem in occidente: magis apparuit: que ⁊ pgens antecedebat eos: quousq; veniret ⁊ staret supra vbi erat puer. Mat.2 Neq; enim q̃ ordo iste ꝓtemplantiuz sore dr̃: idcirco non ⁊ ipsi dicendum erat. Ex parte enim cognoscimus: ⁊ ex parte ꝓphetamus: ⁊ euntes de claritate in claritatem: ⁊ gratiaz pro gratia dedit nobis: quasi tam integra fuerit ⁊ pfecta ꝓtemplatio eius: vt ꝓficere de die in diez: ⁊ ire de claritate in claritatez negret: sed respectu inferior̃ ordinum: ꝓtemplator̃ celestium: dictus est: dicetur q̃; pfectius in hijs qui vicerint: cum stelle eius claritatem specialĩ quadam prerogatiua dño largiente pcipient. Et hec quidem specialiter angelo thiatyre missa sunt: hoc est illi ordini qui designatur per ipsum: quamuis generaliter referãtur ad omnes. Jdeoq; qd̃ generale est: in ꝓclusione subiungitur.

T.35

¶ Qui habet aures audiat qd̃ spiritus dicat ecclesiis.

¶ Discutiat semetipsum hõ diligenter ⁊ arguat: ⁊ vtruz sit ex oi parte beatus: vigilanter attẽdat: ne forte ex aliqua sui parte destitutus corruat: ⁊ putans se esse aliqd̃: redigatur ad nihilũ: dum aliq̃n in semetipso vitium regnare ꝑmittit: etiam si magna sint opa eius ⁊ laude digna: pro q̃ bus non inanis premij remunerationem expectat. Tanta quippe est eqtas iudicis: tanta clementia redemptoris: vt nec pro bene gestis opibus dimittat ei qui hz tẽpus ⁊ negligit non ꝓfessa peccata: ne pro hijs de q̃bus penitens hõ sese accusando dijudicat: omittat remunerare illu; de laboribus suis. Si enim remunerare quen q̃ iure debiti teneretur: pfecto decidisset a premio qui semel lapso pede pateret ruinam. Q̃r vero merces ipsa quam spat qui libet pro labore suo: non est debita: ꝟ gratuita: potest qui digne penitet: recuperare qd̃ perdidit: ⁊ prime restitui dignitati: sicut Dauid ⁊ Petrus ⁊ alij multi: q̃ etiaz post magna crimina: honores suos pristinos tenuerunt: vt scirent ⁊ ipsi indulgere delinquenti gregi: ⁊ enarrare viscera misericordie dei sui: in quibus visitauit nos oriens ex alto.

¶ Explicit de angelo thiatyre.

¶ Incipit de angelo Sardis.

Et angelo ecclesiæ Sardis scribe. T.1.

Cap̃.3.

Q̃z ageremus in hoc ope de q̃q; generalibus ecclesijs q̃s diximus pertinere ad Petrum: ⁊ de alijs septem quibus scribit Joãnes: causaz alti misterij ꝓpalare volentes: diximus ad quinq; illas ecclesias: ptinere q̃q; opa x̃pi: siue q̃q; virtutes institute per ea: Ad septem vero istas ecclesias: septem dona spiritus sancti. Quia tñ quintus ordo quez designat angelus ecclesie Sardis respectu quatuor precedentiu; generalis est in ordine suo: non incongrue loquuturus dñs ad eũ: septem spiritus dei ⁊ septem stellas se testatur habere: vt q̃lis esse debeat ipsius quinti ordinis institutio: tacite innotescat. Dictum est autem hoc quinto angelo: non q̃ ipse dignus erat muneribus ipsis: sed q̃ ipsi ⁊ semini eius erant: si dignus esset diuinitus preparata: ꝟm illud euangelij. mat.22 Nuptie quidez ꝓparate sunt: sed qui invitati erant: nõ fuerunt digni. Quod autem dignus non esset demonstratur cum subditur. T.2.

¶ Scio opera tua: quia nomen habes q̃ uiuas & mortuus es.

¶ Sed quare dignus non fuit? Nu; q̃ institutorem nõ habuit sancte regule: sub quo ⁊ pciperet corõnam laboris sui? Abfit. Si enim hoc non haberet: non diceretur in sequẽtibus. In mente habeto qualiter acceperis ⁊ audieris ⁊ serua ⁊ penitẽtiam age. Habuit ergo ⁊ ordo iste institutorem suum: monachor̃ occidentaliu; patrem ⁊ ducem: viz̃ venerabilem Benedictum: qui quidem premissus est tpe quarti angeli vt ederet: inspirãte deo regulam vnitatis ⁊ charitatis: ⁊ daret multis fratribus legem cõem: vt esset cõnexum corpus capiti ⁊ corpori membra: occurrentibus in ea oĩbus in viz̃ pfectum: in mensuram etatis plenitudinis Christi. Nõ solum autem: sed ⁊ vt quedam similitudo S. Benedictus.

superne patrie inueniretur in ipso:in qua ꝙ patria:quasi diuersa floꝝ genera:amenas ⁊ pulchras reddunt mãsiones sanctorum:⁊ vniuersa ciuitatis illius menia varia pretiosoꝝ lapidum pulchritudo decorat. Unde ⁊ bene quoq; sardis principiũ: pulchritudinis interpretat:qr in hac vita cõi monstrari incipit:qꝫ in beata illa celorum patria pfecte visuri ⁊ percepturi sumus. Quam enim pulchra sit ⁊ q̃ perspicua illius claritas vobis: in fine libri huius demonstrat:cum dicit. Ostẽdit mihi angelus ciuitatem sanctam Hierusalez descẽdentem de celo:adeo habẽtem claritatem dei:lumen eius simile lapidi pretioso. Et post aliqua. Et erat structura muri eius ex lapide Jaspide:ipsa vo auro mundo simili vitro mundo:fundamenta muri ciuitatis:oi lapide pretioso ornata. Quꝫ aũt ꝓstat ex sententia Petri:qui dicit electos dei:lapides viuos:edificia illius vobis esse ꝓsortia iustoꝝ hoium: qui fide ⁊ operibus placuerunt deo:qd per varietatem coloꝝ lapidibus pretiosis insitas:nisi diuersa munera gratiaruꝫ: que singulis ⁊ singulis specialiter data sunt: vt nil desit in pulchritudine:nil in gratia: quin minus regina illa celoꝝ que adstat a dextris agni:⁊ vtiq; in vestitu deaurato circunda ta varietate in ꝓspectu eius qui se diligit: appareat spetiosa? Nec eniꝫ vnicuiq; sancto datum est habere varietatem istam: sed datum est vnicuiq; ab vno spiritu domum ꝓpriuꝫ diuidente de suo singulis p ut vult:vt tanto qsq; amare ꝓximos studeat:quanto ⁊ in illis oibus possidet oia: que in seipso non hꝫ. Nam ⁊ ita datuꝫ est vnicuiq; habere qõ hꝫ: vt qui hꝫ nõ tam sibi q̃ ꝓximis sese accepisse leletur:nec sibi ꝓprie datuꝫ extimet:sed in se aliꝫ:nec suum se aliꝫ esse putet:sed eternam possessionem alioꝝ. An nescitis (ingt) q; corpora nostra templum sunt spiritus sancti:quem habetis adeo:⁊ nõ estis vestri? Si autez nostri nõ sumus:eius pfecto sumus qui emit nos:⁊ eoꝝ quibus ꝓcipit ipse. Ubi autẽ de lege ista regulariter agitur:nisi in sardis? Ubi de hoc mandato ingis questio:nisi in principio pulchritudinis:in collegio monachoꝝ? Quis eniꝫ in eo viuit:si sibi ⁊ non proximis viuit? Ut enim preciosi lapidis pulchritudo inutilis ⁊ ociosa est:nisi iuxta qualitatez ⁊ modum suum ꝓficiat in structura: nec reddit aliquam decoris speciem: quamlibet fit industre a sculptore politus:nisi iũcturis alioꝝ lapidum competenter aptet:ita in cenobijs monachorum:ociosa est quecũq; gratia in eo qui diligit semetipsum: qui querit tantũmodo que sua sunt: cõez multis ⁊ vtilem paruipendit salutem. Et qdem tales monachos:si tñ monachi dicendi sunt:⁊ nõ potius pseudo monachi: esse in cenobijs:nõ est dubium: de qbus nihil ad eum qui custodit paruulos congregatos in vnum:qr quoꝝ ꝙersatio prava est:inter aurea candelabra reputari nõ possunt. Quo ꝙra de vera vnitate fratrũ per psalmistam dicit. Ecce q̃ bonum ⁊ q̃ iocundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguẽtuꝫ in capite. Sicut (ingt) vnguentum in capite. In quo capite nisi in xpo? Ipsi enim de hoc vnguento: per psalmistam dicitur. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre ꝓsortibus tuis. Hoc qppe vnguentum effusuꝫ a capite: qõ est xps: sequutum est illud bonum qõ scriptum est:in actibus apostoloꝝ. Multitudinis autem credẽtium:erat coꝝ vnum ⁊ anima vna:nec quisquaꝫ eoꝝ que possidebat:aliqd suum esse dicebat: sed erant illis oia cõia. Ubi ergo talis vnitas est: ibi pretiosissimum illud vnguẽtum effunditur:ibi ⁊ dona illa precipua p effusionem sequuntur. Ubi enim ⁊ charitas:qõ boni deesse potest? Nẽpe:⁊ vbi ipsa non est: etiam qõ videtur habere aliqs:auferetur ab eo. Quia vo nutrix charitatis:vnitas est:merito virtus vnitatis:monachis imposita est:qr vbi vnitas est:charitas inesse non põt. Ut enim in collectione lignoꝝ paruus ignis efficitur magnus:ita in vnitate aiaꝝ ⁊ cordium:amoꝝ in immensum excrescit. Quo ꝙra:vt in diuisione ligno

um:ignis moritur:qui viuebat:ita in dissensione ⁊ discordia amoꝝ extinguitur ⁊ inanescit. Eꝫ autez oẽs regule sanctoꝝ patruꝫ quibuscũq; spiritualibus virtutibus preferant vnitatez:voluit tñ omnipotens deus preire aliquos viros perfectos: qui alijs ⁊ alijs modis facerent voluntatem dei sui:maxime vt quatuoꝝ illi ordines preirent:qui in quatuoꝝ animalibus designãtur: quousq; veniret tps cõe ptinens ad sedez dei:que innumeram multitudinez electorum designat: hoc est tps quinti angeli: de quo in hoc capitulo sermo est. Sꝫ heu q̃ prona semp ad malum in ꝓpoplausto hu mani generis vitiata natura. Tps (ait qdam) faciendi dñe dissipauerunt legem tuam. Quẽadmodum si duo viri diuersi: moribus ⁊ disciplina: preuaricante vno ipsoꝝ:discordarent ab inuicem:⁊ talis inter vtrũq; vsq; ad annos multos pmaneret discordia:vt quo alter eoꝝ per annos singulos cariora ꝓmitteret ⁊ offerret:eo'alter eoꝝ quasi versus in frenesim:maiores pugnas ⁊ ꝓtumelias frustra se diligenti ⁊ demulcenti inferret: ita inter bonitatem dei ⁊ prauitatem generis humani:augis ⁊ inuincibilis vsq; ad finem statutum discretio manet:ita vt per singula incremẽta munerum que nobis diuinitus collata sunt:ipsi deteriores effecti retribuamus ei mala pro bonis:q̃uis nec ista faciẽtes sugari possit malitia nostra:bonitas summi dei:qn minus abundãte peccato:eius de die in diem:abundet ⁊ superabundet largitio gratiaꝝ. Eꝫ nec abundãte eius gratia: desinat econtrario abundare inigtas nostra:quousq; veniat tps illud beatum: in quo opꝫ illuꝫ vincere ⁊ regnare donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum. Interim complẽdum est illud:qõ ex voce ipsius dñi per psalmistam dicit. Pro eo vt me diligerẽt:detrahebant mihi. Et in Esaia ꝓpheta:faciens querimoniaꝫ super vineam suam. Expectaui (ingt) vt faceret vuaꝫ:⁊ fecit lãbruscas. Unde ⁊ huic angelo:cui talia dona preparata erant ⁊ exprte collata; qr non se ad gratiaꝫ actiones agendas pro preceptis beneficijs preparauit:nec se ad impẽdendum dignum obsequium vigilãter exhibuit a dure increpationis voce:is qui hꝫ septem spiritus ⁊ septem stellas:log exhortus est dicẽs. Scio opa tua:qr nomen habes qꝫ viuas ⁊ mortuus es. Sed si mortuus esse dicit:querendum est diligẽtius:vnde nomen hꝫ qꝫ viuat. Nõ enim oẽs qui mortui sunt:nomẽ habẽt qꝫ viuant:sed solum hoiem hypocritam complectit sentẽtia ista. Qui eniꝫ mondanis negocijs obligati sunt:⁊ secularitez viuunt:intãtum nomen vanum habere nequent:vt etiam qui inter illos viuunt:plerũq; esse mortui pro similitudine extimẽtur:dum ab hijs qui veraciter moriunt:in veste ⁊ habitu nõ discordãt: Qui autem mutata veste ⁊ habitu qui non ad aliud dat:nec ad aliud assumit:q̃ advita: nisi forte a ministris diaboli:qui se plerũque transfigurant in angelos lucis:vt incautos decipiant:aliter q̃ pretendit habitus ⁊ pfessio viuit: procsecto sententia ista ꝓdẽnatur:qua dicit. Nomen habes qꝫ viuas ⁊ mortuus es. Tales erãt pharisei hypocrite:qui dicebãtur diuisi:a quoꝝ doctrina ⁊ magisterio iubet dominus abstinere apostolos ⁊ cauere:cum dicit. Attendite ⁊ cauete a doctrina phariseoꝝ: qõ est hypocrisis. Nihil enim hypocrisi detestabilius ante dñz:nihil execrabilius simulata iustitia:qr semp est in mẽdacio ⁊ rapina qui se tonsura ⁊ habitu esse simulat:qõ non est. Scriptum qppe est. Perdes omnes qui loquunt mendacium. Unde ⁊ eisdem phariseis saluator ait. Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite:qui similes estis sepulchris dealbatis:que a foris parẽt hoibus spetiosa: intus vo plena sunt ossibus mortuoꝝ ⁊ oi spurcitia:sic ⁊ vos a foris qdem paretis hoibus iusti:intus autẽ pleni estis hypocrisi ⁊ iniquitate. Ecce quale est nomen vite:cui cause veritas nõ est subiecta'. Baudium (ingt) hypocrite ad instar puncti. Si eleuauerit caput suum vsq; ad nubes:quasi sterquilinium in fine pdetur. Quis vero magis hypocrita ⁊

ps. 118.

ps. 132

ps. 44.

Act. 4.

Joa. 10.8. Esa. 5.

mat. 16.

ps. 5.

mat. 23.

Job. 20

doli reus: q̃z is qui regularem ſerens habi
tum irregulariter viuit? Habent enim no
men q̃ viuãt apud eos qui carnales ſunt:
& carnaliter ſentiunt: qui neſciunt cogita
Ezec. 8 re in hoie niſi exteriora que videt: qui ne
queũt circunſodere murũ: & reſpicere ydo
la que ſunt intus: ac p hoc decepti & delu
ſi: laudãt & extollunt miſeros: in q̃bus lau
dis aut glorie nihil eſt: ſperantes ſibi ullo
meritis donari veniam delictoꝝ: quoruꝫ
anime: finita carnis vita: deſcendunt cum
mortuis ad inferna. Sed ſi gaudium eſt in
Luc. 15 celo de peccatore penitentiam agẽte quan
ta putas triſtitia de iuſto a iuſtitia recedẽ
te? Q̃d autem negligẽtia paſtoris nõ nun
quam intus a iuſtitia recedat & vigilantia
ipſius ſeruari poſſit ab interitu mortis:
q̃ morituras erat: manifeſtat: cum ſubdit.

L. 3. ¶ Eſto uigilans: & confirma ce
tera que moritura erant.

¶ Admirãtur ſup iſto: qui putant predeſti
natione dei: libeꝝ arbitrium ſua lege priua
ri: quaſi nihil electo gregi: inertia pigri pa
ſtoris obſit: nihil ſtudioſi & ſolliciti vigilan
tia proſit. Si hoc eſt fruſtra arguunt paſto
Ezc. 24 res a principe paſtoꝝ dicẽte. Q̃d perierat
non reſtituiſtis. Ex qua ſententia manifeſte
colligit: q̃ & ſtudio pij paſtoris: ſaluantur
oues: & inertia pigri pereunt: multe etiaꝫ
que electe ſunt: duꝫ immortali crimine vi
uunt: que tamen q̃ electe ſunt: & ſi illis pe
Ezc. 34 reunt: ſed non x̃po qui dicit. Q̃d perierat
regram: & q̃d abiectum fuerat reducam: &
q̃d fractum fuerat alligabo: & q̃d infirmuꝫ
fuerat ꝓſolidabo. Et infra. Ego ipſe requi
ram oues meas: & viſitabo illas ſicut pa
ſtor viſitat gregem ſuum in die q̃ ſuerit
in medio ouium ſuaꝝ diſſipataꝝ. Qui ſi
etiam: q̃d mortuum fuerat ſuſcitabo: dixiſ
ſet: in nullo arguerer queſtio: q̃ ſemel qua
triduanum Lazaꝝ ſuſcitauit in carne: ipſe
quottidie peccatoribꝰ preſtat vitã: & vtiq
non alijs: q̃z electis: non alijs q̃z quos ab
eterno predeſtinauit ad vitam. Non ergo
audiẽdi ſunt qui putant electos dei negli
gentia ꝓpua vel paſtoꝝ: moztaliter pecca
re nõ poſſe: ſed illud modis oibus irreſra
gabile eſt: non poſſe electoꝝ aliquem deti
neri a morte: ꝓſorante duce noſtro maxil
lam Leuiathan: & de faucibus ipſius excu
tiente predam: ſed & de medio ventris in
ſeri educẽte captiuam. Non fruſtra ergo Iob. 40
angelus iſte ea que moritura erant: confir
mare iubet: ſiue q̃ & poſt mortem aie po
tens eſt dñs ſuſcitare ſepultos: ſiue q̃ non
ſolum: hec ipſa que moritura eſſent: verũ
etiam electi oẽs perirent: ſi non eis ſupna
pietas: p miſericordiam ſubueniret. Quã
uis: quid iſte angelus fecerit audita correꝓ
tione neſciamus: q̃ non ſolum corrigen
dos arguit deus: ad exhibẽdam illis ſalu
tem: verũetiam incorrigibiles ad oſtẽden
dam veritatem iudicij. Semper enim ar
guit & monet deus perituros ne pereant:
& tñ ſaluari nequeunt: q̃ cõuerti nolunt:
q̃ iuſto q̃dem: ſed occulto dei iudicio: in
durati in deterius pgunt: euntes de pecca
to in peccatum cunctis diebus vite ſue.
Quamuis legamus aliquos reprobos: ex
parte correptos: & ad inſtãtiam iuſtoꝝ ho
minum circa finem vite ſue: aliquaꝫ peni
tẽtiam egiſſe: & minus q̃z in retroactis tẽ
poribus decetero crudeles fuiſſe. Utrum
autem angelus iſte correptionem accepit:
& ſi accepit: vtꝝ dignos fructus penitẽtie
fecerit: non apparet. Uerũtamen prece dẽ
tium caſus: aperte innuit: q̃ ſicut illis di
ctum eſt: vt penitẽtiam agerent: & tñ: aut
non eos egiſſe penitẽtiam: aut ſi egerunt:
non digne: illate tñ ſententie ꝓfitentur:
ita & iſti qui pre illis obiurgationem com
meruit: metuẽdum eſt: lz qua ſentẽtia ferie
dus ſit: q̃ nec dum venit hora eius: vſq
ad preſens tps videatur dilata. Et ſcien
dum q̃ primus ordo: inchoato iam tpe ſe
cundi ordinis: punitus eſt tpaliter pro cul
pa ſua. Tertius inchoato quarto: quartus
inchoato q̃nto: quatenus nõ prius vnus
ordo decidat: q̃z alius ꝓſurgat. vt nõ dese
letur terra & pereat oĩs aia viuens. Que
ris exempluꝫ? Sufficiunt ad hec proban
da: legalia inſtituta: que non prius abolita
ſunt in eccleſia primitiua: q̃z nouum teſta

mẽtum fundaret in gẽtibus. Queris au
Ieni. 25 ctoritatem? Donec (inquit) naſcantur no
ua: comedetis vetera. Non igit hylareſce
re dz: aut quaſi paruipẽderet homo pecca
tor: ſi deſert ſeueritas vltionis: q̃ quo ma
ius eſt indulgẽtie ſpacium ad emendatio
nem delicti: eo diſtrictior erit ſententia ad
retribuẽdum ſuppbis. Quo circa ſi vnum
quẽq illoꝝ iudicandum a domino pro de
lictis ſuis: ſequutus eſt ordo alius qui ſta
rueretur pro eo: non eſt dubium: quin &
quinti ordinis appropinquante ruina. ſu
ſcitetur alius qui ſit pro eo: & accipiat pro
miſſionez quam iſte ꝓſeq non eſt dignus.
¶ Notandum eſt q̃ non ait: nõ inuenio
rbonuꝫ in opibus tuis: aut non habes ope
a: ſed non inuenio opera tua plena. Ha
bẽt enim & hypocrite opa: que oſtẽdant
hoibus: ſed non habent coram deo: q̃ & ſi
habẽt lampades quas accẽdunt: oleum ta
men in vaſis ſuis cum lampadibus non aſ
ſumunt. Sic plerũq teſta nucis vacua eſt
pinguedine nuclei: & tamen in forme ſpe
cie: plenam ſe ad integrum eſſe mentitur:
sic male lete ſegetis triſtis culmus: aliud ſe
longe eſſe ſimulat: aliud curioſe agricole
inquiſitus demonſtrat. Et q̃ ſcriptum eſt
1. Re. 16 in primo Samuelis volumine. Homo vi
det ea que parẽt: dominus autez intuetur
cor: dicto: non inuenio opa tua plena: pro
1. Cor. 10 tinus adiunctum eſt: coraz deo meo. Un
de & per apoſtolum dicitur. Qui gloriatur
in domino gloriet. non enim: qui ſeipſum
commẽdat: ille probatus eſt: ſz quem deus
commẽdat. Hinc p ſemetipſam: veritas:
q̃dam: qui ſe extollebãt de vacuis & va
Luc. 16 nis opibus: loquitur dicẽs. Vos eſtis qui
iuſtificatis vos coraz hoibus: deus aũt no
uit corda veſtra: q̃ q̃d altum eſt hoibus:
abominatio eſt apud deum. Nõ enim inue
nio opa tua plena coram deo meo. Vere nu
trix amoris: & radix dilectiõis: humilitas.
O qui ſentiret in palato cordis: cuius ſua
uitatis ſit: dicere. Deus meus: q̃d hebray
ce dr̃ heloy: q̃d q̃ primus angelus dicere
noluit: interne iocunditatis gaudio depra
uatus: amiſit. Hiro aũt modo in vno ho
rũ q̃d eſt: deus: demonſtrat inuocãtis hu
militas: in altero q̃d eſt: meus dilectionis
integritas. Neq enim vera eſſe põt chari
tas ſubditi ſi careat radice hũlitatis: nec
eſſe aliud iudicat huiuſcemodi amor: q̃z ſu
pba libertas. Nõ enim par eſt cã in ſubdi
to & prelato: in amico & nõ amico: & ideo
ſufficit prelato diligere ſubditum: nõ aũt
ſufficit ſubdito amare prelatum: nõ quaſi
maiorẽ: ſz q̃ſi comparem & eq̃lem: q̃ talis
amor non de virtute: ſz q̃ſi de natura ꝓce
dit. Unde & plerũq a maiore ſpernit: & iu
ſto iudicio reprobat. Uirtus itaq amoris
in ſubditis: illa eſt: qua flagellati pre amo
re: nõ murmurãt: iniuriati: iniurias nõ re
pẽdit. Et hoc quare? Profecto q̃ cogno
ſcunt iudiciũ: & diligunt eq̃tatem. Eſt aũt
vex iudicium: eſſe ſeruum ſubdituꝫ dño:
& filiuꝫ patri ſuo: amare diſciplinã: & agno
ſcere culpã. Sz ad hec q̃s idoneus? Unus
eſt iuſtus & iuſtificãs impios: vnigenitus
dei x̃ps Jeſus: qui eſt agnus innocẽs & im
maculatus: auferẽs & delẽs peccata mun
di: q̃ factus eſt obediẽs patri vſq̃ ad moz
tem: qui flagellatus quaſi ouis obmutuit:
crucifixus gr̃as egit. Inde eſt agnus dei:
inde dux itineris: inde magiſter filioꝝ ho
minum: inde & veritas dictus eſt: cuiz & pa
ter ſit veritas: q̃ nõ queſiuit gloriã ſuam:
ſz gloriam eius qui miſit illuz: oſtẽdens no
bis viã ſalutis in humilitate & patiẽtia: vt
iciat vnuſq̃ſq̃ nr̃z correptoꝝ bñdicere dño:
& flagellis coãguſtatus humilr̃ acclamare.
Deus meus: deus meus: vt q̃d dereliqſti ps. 21.
me? Dicat hoc inq̃z flagellatus ex aio: vt mat. 26
poſſit hereditare nomẽ iſtud & acgrere ſibi
illo in poſſionẽ eternã: ne forte dicat ei in
fine. Nõ tu pus meus: & ego nõ de⁹ tuus:
p eo q̃ nõ cognouiſti tps viſitatiõis tue.
Q̃d eſt enim tps viſitatiõis nr̃e: niſi iſtud in
quo: q erat & eſt ſup oĩa bñdict⁹ deus: aſſũ
pſit iter oĩa formã ſui: vt poſſit dicere no ps. 117
biſcũ: q̃d nobis dicere ꝓgruit. De⁹ meus:
deus (inq̃t) me⁹ es tu & cõfitebor tibi deus Joan.
me⁹ es tu & exaltabo te: hoc dicẽ noluit ille
q ꝑm⁹ iter oĩa creat⁹ẽ: nõq̃z p iuidiã hõicida
effect⁹: ſi vitate nõ ſteriſ: ſz p ꝓtiacia dixit.

Esa.14 In celum ascendam: sup astra celi exal tabo solium meum. Et q̄ omnes hypocrite gloriam querunt: ⁊ tñ quisq; recedit a veritate: q̄tum vicinio: fit mendacio: arguens illum angelum dñs: cuius opa nō sunt plena: q; vana: q; vacua: q; spernēda: addidit ꝓtinus: coram deo meo: vt q̄ lōge ab hoc bono recesserit ambiendo terrena tacita obiectione stimulatus sentiret.

Qui enim vult esse de illis de q̄bus dicitur. Beata gens cuius est dñs deus eius: non pro appetitu vane laudis ꝺz operari qđ bonum est: neq; vt videatur ab hominibus: sed pro eterna adipiscenda hereditate: quod est possidere ipsum deum: ⁊ spiritum ipsius qui donatus est nobis. Sequitur.

ps.32.

T.4. ¶ In mente ergo habeto qualiter acceperis & audieris & serua & penitentiam age.

¶ Cum dicat sacra scriptura. Nihil esse in terra fine causa: putamus ne casu accidisse: aut humane voluntatis arbitrio: vt homo cui tam multa miracula testimonū ꝓhibebant: regulam monachoꝝ scriberet seruādamq; mandaret: quasi ex auctoritate ꝓpria ausus fuerit dicere. Oēs magistram sequātur regulam: nec ab ea temere deuiet: a quo q̄ ordinare horas canonicas ad arbitrium suum: alio modo q̄z romana pluerit ecclesia? Si autem nō a seipso loquutus est: ꝫ a spiritu sancto qui loquebatur in ipso: gs nesciat temerarios fore ⁊ corruptores veri: qui sub eadez regula militātes arctiora precepta regule fregerūt: deciniantes iuxta vocem dñi: mentam ⁊ anetum: ⁊ que grauiora sunt legis derelinquentes? At illud vniuerso seculo manifeste liquet: plura sub qnto cursu ecclesiastici tpis sub beati Benedicti noie fundata esse monasteria: que ⁊ vsq; ad presens tps ꝺurant: in q̄bus aliquanta regule capitula: ita absorta sunt: ac si nō ea sanctus Benedictus ediderit: vt est precipue de opere manuum: ⁊ de abstinentia ciboꝝ ac potus: qđ ideo accidisse cognoscit: q; dum diuites esse voluerunt: sub regula pauperta tis: facti sunt delicati ⁊ teneri: facti sunt in ualidi ⁊ infirmi: facti sunt quibus lacte opus sit: non solido cibo. Nec mir. Quis enīz vnq̄z inter diuitias ⁊ delitias potuit tenere inopem vitam: ⁊ castitatis propositum: vbi multi sunt cibi? Taceo q; infra vrbes ⁊ vicos pluraq; monasteria sita sūt: E presto sunt que monachoꝝ mentes alliciunt: ⁊ nōnullis. Proh dolor captiuatis oculos eruant: ⁊ in gazam ducant. Taceo nephādissimum scelus: cuius fetor ⁊ clamor puenit vsq; ad celum. Mundā nam vel illi mundos se esse putant: qui sese proprijs manibus: (qđ dictu quoq; nephas est) inquinātes: mechos efficiunt: cum ille mechatus esse dicatur in corde suo: qui viderit mulierem ad ꝯcupiscendum eaz?

Hebr.5.

Gen.18

Mat.5

Quapropter ⁊ si inter alias ⁊ alias sordes immunditie huius que nascitur ex ocio ⁊ delitijs carnis differētia sit: ⁊ quo grauius q̄sq; inquinatur: eo magis sit in futuro districtius puniendus: nihilominus tñ a vestimentis albis expers efficitur: quicūq; semel associatus ꝓsortio seruoꝝ dei: in vltima mechie specie pseuerat infelix. Ꝺz quare malum istud accidit quinto ordini qui in angelo ecclesie sardis designatus est: nisi q; in mente nō habuit qualiter accepit ⁊ audierit: vz q; otiositas inimica sit aie. Qđ tunc sunt vere monachi: si de labore manuum suaz viuant. q; oēs ab esu carnium abstinere debeant: ꝓter oino debiles ⁊ egrotos: q; duo pulmēta cocta quotidie fratribus sufficere debeant: ⁊ hoc ꝓ diuersoꝝ infirmitate: q; sic vino: qđ oino monachoꝝ non est: vri liceat: vt nunq̄z tamen vsq; ad ebrietatem ⁊ satietatem bibamus: q; opus peculiare: monachis habere nō liceat: q; de colore ⁊ grossitudine indumentoꝝ: causare nō expediat: sed quales inueniri possunt in ꝓuincijs in q̄bus habitant: aut qđ vilius comparari potest: q; ꝓter cucullas ⁊ tunicas pedules ⁊ caligas: nil ꝓcesserit indumentoꝝ: q; pelliceas ⁊ lineas a finibus seduxerit monachorum: ꝓsertim cum dominus dicat:

Ecce

Mat.11. Ecce qui mollibus induunt in domibus regum sunt? Nec ergo ⁊ his similia ordo monastichus accepit seruāda a monachorū patre ac duce benedicto: q̄ ita in q̄busdā monasteryis suffocata sunt: ac si non essent ꝓcepta: sed monita parui pēdentes: q; que laycis monita sunt monachi vere voti: ⁊ ex promissi debito: seu ēt ex ipsa specie habitus seruare tenent: ne dānabiliter vsurpasse habitum videantur nō suum: aliud se in forma elegisse predicāt: aliud i opibus voluisse fatentur. Sed ne forte q penitere volunt q; sacrū se habitum sedasse arguuntur desperādū extimēt nec illis aditum indulgētie clausuz esse si digne penitendo satisfacere volunt: demonstratur cū dicitur. In mēte ergo habeto qualiter acceperis ⁊ audieris ⁊ serua ⁊ penitentiaz age. Sed plerunq; qui male incipit: male cōsumat ⁊ non solū ꝓterita deflere negligit: sed etiā de die in diem deteriora cōmittit. Unde ⁊ per ꝓphetā dicitur. Miserea mur impio: ⁊ non discet facere iustitiam. Abundat dei bonitas vt ignoscat delictis ⁊ nec sic erubescunt hoies vias suas: vt cōuertant ⁊ viuant. Unde ⁊ in libro Iob de hmōi negligentibus in ꝑsona vnius contēptoris dictum est: Dedit ei deus locum penitētie: ⁊ ipse abutit eo in superbiā. Ꝺz quid dicit scriptura? Nisi ꝓuertamini gladium suum vibrauit arcbum suum tetendit ⁊ parauit illū. Unde ⁊ hic subditur.

Esa.26

Iob.24

ps.7.

T.5. ¶ Si ergo non vigilaueris veniā ad te tanq̄ fur: & nescies qua hora veniam ad te.

¶ De hoc repentino aduentu dñi in epistola ad thessalonicēses ꝑ apostolū dicitur. Dies dñi sicut fur in nocte: ita veniet. Et ipse dñs. Uenit dñs serui illius in die qua non sperat: ⁊ hora qua ignorat: ⁊ diuidet euz: partemq; eius ponet cū hypocritis. Sed de hoc qd dām? Putamus hoc dictū de illo aduētu dñi q; erit in nouissimo die: an de aliquo speciali aduentu suo quo per distinctionem zeli presentez se eē indicat hoi pctōi? Quod.n. venire dñi

1.Thes.

Luc.12

nō semper accipiendū sit pro extremo illo aduentu qui erit in fine seculi manifestus: sed plerunq; pro tēporali iudicio qđ fit in diebus ire dñi ⁊ tpe vltionis: ex his q̄ dicta sunt angelo primo manifeste colligit. Cū.n. certū sit q; mysteriuz illius angeli primū tps tangat ecclesie: nunq̄z prosecto diceret ei. Sin aūt venio tibi si de extremo tñi aduentu ipsius venire dñi diceretur. Quia rū tēpus angeli qnti appropinquat oino illi tēpori qđ dicit nouissimus dies: sed ⁊ illi in quo etiam tēporaliter indicāda est meretrix magna q̄ sedet super aquas qñ ⁊ oēs hypocrite tradent de terra. Uicinitas duarū rez facit nos ambigere in hac parte nescientes vtrū secundū literā: vtrū secundū spūm accipienduz sit. Fallunt aūt nonnulli in verbo mysterialiter ꝓlato cū audiūt loqui aliquos quos de nouissimo die non attendētes q; plus aliqd ē dies q̄z hora sicuti plus hebdomada vel mēsis q̄z dies sicuti plus annus q̄z mensis: ⁊ tñ loquēs ioānes de toto finali seculo in quo iā dies' multi transierunt ⁊ anni: nouissimā horaz illud noīat dicens. Filioli nouissima hora est. Si ergo per nouissimā horā nouissimū tempus intelligō pōt. q̄to magis p nouissimū diē? Ille aūt in hac re temerarius putet ⁊ alienus ab intellectu patruz qui de die nouissimo locuti sunt: libet in loco isto sententiā adducere Augustini qui multa opinādo ⁊ ingrēdo: q̄z plura vero auctoritate scripturaruz ⁊ puritate itellectus asserendo: in libro de ciuitate dei: de die nouissimo locutus est. Quod in ꝓfessione (inquit) ac professione tenet ois ecclesia dei veri xp̄m de celo esse venturū ad vivos ac mortuos iudicādos. Hunc diuini iudicij vltimū diē dicimus i. vltimum tēpus. Illā per quot dies tēdatur hoc iudicium incertū est: sed scripturarum more sanctarum: diem poni solere pro tempore: nemo qui illas literas: quātumlibet negligenter legerit nescit. Si autem dies qui vocatur iudicij: in quo vēturus est Christus ad iudicādos vivos ⁊ mortuos': tempus vltimum intelligen-

L

dum est:incerto dierum numero termina
tum:quis scit si tempus illud triste ipijs:
letum pijs:siquidem in eo regnuz obtine
bũt sancti:dño nec dum descendente: sed
rñ adiũctu eius vicino existente:incipiet.
Et si hoc in fine huius secundi status:ma
nentibus adhuc duobus angelis vltimis:
hoc est:duobus ordinibus designatis per
eos?Unde ꝛ angelo philadelphie dicit.
Ecce veniо cito.Et angelo laodicie. Ec
ce sto ad ostiuz ꝛ pulso:siquis audierit vo
cem meam:ꝛ aperuerit ianuam: intrabo
ad illum ꝛ cenabo cum illo ꝛ ille mecum.
Mat.24. Quia vero loquens dñs in euangelio de
hora reuelationis sue exemplo diluuij:qõ
sactuz ẽ in diebꝫ Noe:ꝑ dixit oẽs iniquos
eradicandos esse de terra:libet diligenter
aduertere:qꝫ nõ frustra ꝓtermissis tot no
minibus volatilium ceterozumqꝫ animã
tium que saluata sunt in archa solius cor
ui ꝛ columbe taz celebris mentio facta est:
nec qꝫ primo quidem non reuersurũ cor
uum ex eadem archa direxerit deinde re
uersuram columbam ꝛ pacis signũ rela
turam emiserit:cum vtiqꝫ vt in terrestri
bus aialibus layci:in piscibus maris:cle
rici:ita in celi volatilibus religiosi viri in
telligendi sunt:quorum aliqui in coruo ꝛ
in columba:non preter causam mysterij
spalibus nominibus designant. Omitto
differentias ordinum:in quibus aut corui
na rapacitas:aut simplicitas colũbina no
tatur. In vno eodemqꝫ ordine si discrete
notatur vtrũqꝫ pro partibus reperiẽ. Maz
quid illi qui simpliciter viuunt ꝛ mundi
tie candorem diligunt:dicendi sunt: nisi
colũbe:quarũ imitanda simplicitas vbiqꝫ
fere proponitur spiritalibus viris? Fuisse
vero tales viros in monastichо ordine: ꝛ
si raros ꝛ paucos?Sequentia manifestant
cum subditur.

T.6. ¶Sed habes pauca nomina in
sardis qui non inquinauerunt ve
stimenta sua:& ambulant mecũ
in albis quia digni sunt.

¶Ecce hi sunt columbe candide ꝛ lote
lacte asperse hyssopo ꝛ mũdate:lauate di
ligentius ꝛ super niuem dealbate. Et tali
bus quidem viris propagaris in spiritu re
linquetur semen super terram designatuz
in columba cuius semen benedictuz a do
mino multiplicabitur super terram. Cete
ri autem qui designantur in coruo:etiam
qui stare videntur:iudicium altissimi nõ
euadent:quouisqꝫ semen teterrimuz dele
atur de terra. Igitur ꝛ si multi sunt in hoc
quinto ordine:qui nõ nouerunt tempus
consolationis sue:cõsolabitur tamen dñs
in reliquijs suis. De quibus dicit. Habes
pauca illa noia in sardis qui non inquina
uerunt vestimenta sua:ꝛ ambulant mecũ
in albis:qꝫ digni sunt. Habent vestimẽta:
sed coinquinata:qui licet videantur habe
re multa opera iustitie:munditiam tñ ca
stitatis minus diligenter custodiunt. Qui
autem opera sua bona munda custodiunt
coraz deo suo:ipsi reuera digni sunt cũ eo
dẽ dño ambulare in albis. Quare autẽ di
gni? Quia cõtra motus luxuriosos digne
ꝛ legitime certauerunt. Si.n. non coro
natur nisi qui legitime certauerit:liquet
qꝫ coronatur a dño ois qui legitime cer
tat ꝛ dignus extimatur a dño:vt eius in
itato: efficiatur:siue in bellicose pugna mi
litie effundendo errorem:siue in castitatis
proposito emulando munditiam. Unde
ꝛ hic subditur. 2.thi.2

T.7. ¶Qui vicerit:sic vestietur ve
stimentis albis:& nõ delebo no
men eius de libro vite:& confi
tebor nomen eius coram patre
meo & coram angelis eius.

¶Quid est aliud dicere:qui vicerit:nisi
qui legitime certauerit? Quid est dicere:
sic vestietur:nisi quia gloria precedentiuz
sit certitudo futurorum? Quid est aliud
non delebo nomen eius de libro vite: nisi
qꝫ quozũdam nomina monachorum abre
nuntiantium huic seculo que scripta esse
in libro vite:ꝛ si temporaliter videantur:

obremisse conuersationis damna deleta
sunt de libro viuentium? Sic eniz scriptũ
Ps.68. est de quibusdam. Deleantur de libro vi
uentium ꝛ cum iustis non scribantur. De
letur quippe de libro vite ꝛ cum iustis nõ
scribitur is qui inuitatus ad vitaz tempo
raliter quidem stare iter fideles populos
ꝛ florere videtur:sed non perseverat:vt p
ueniat ad illud qõ dicit petrus. Vos fra
tres magis agite vt per bona opera certaz
2.pe.1. vestram vocationem faciatis. Quid enim
in hoc loco per librum nisi memoria illa
domini accipienda est de qua dicitur. In
Ps.111. memoria eterna erunt iusti? Et bene in
eterna memoria erunt iusti:qꝫ hi qui non
perseverant vt perueniant ad veram iusti
tiam:que corrumpi non põt:in temporali
quidem memoria haberi possunt: sed in
eterna nequaqꝫ vtpote qui in tẽpore cre
dũt:ꝛ in tempore tẽptationis recedunt.
Lu.8. Porro noibus hue in libro scribũtur spe
ciales electorum notitie accipiende sunt:
quibus innotescunt sponso celesti:qui ꝛ q
busdam in fine dicturus est. Nescio vos.
Exo.33 Et e diuerso famulo suo moysi locutus est
dicens. Noui te ex noie. Nomen siqdem
iusti:clarificatio est vite ipsius. Unde illi
soli nominati dicuntur:qui magni sunt q
habent aliquid dignum fame ꝛ cõdignũ
preconij iuxta illud quod de qbusdam le
gitur. In omnem terram exiuit sonus eo
Ps.18. rum:ꝛ in fines orbis terre verba eorum.
Hec ergo causa est cur aliqua nomina ha
beri in sardis dicta sint ꝛ qꝫ noia iustorum
scripta esse perhibentur in celis:nimirum
qꝫ sicut homo apud homines: non qꝫ homo
est:sꝫ qꝫ magnus efficitur nominatus: ita
nec apud deum nomen quisqꝫ habere cre
dendus est.qꝫ xpianus dicitur: sed qꝫ in
nocens timoratus ꝛ iustus. Certissima ve
ro causa noium in libro vite scriptoꝝ:illa
est qua singulus quisqꝫ proprium donum
habet adeo alius quidem sic: alius vero
2.cor.5. sic:dicente apostolo de quibusdaz:quibus
ipse literas dirigebat. Epistola nostra vos
estis scripta in cordibus nostris que scitur
ꝛ legitur ab omnibus manifestata a nobis
ꝛ scripta non attramẽto:sed spiritu dei vi
ui:non in tabulis lapideis:sed in tabulis
cordis carnalibus. Queris quid significẽt
ista? Profecto id ipsum qõ dictum est. In
libro vtiqꝫ cordis nostri scribẽda sunt ver
ba dei:non attramento ad formandam li
teram:sed spũ dei viui vt sciamus q̃ adeo
donata sunt nobis. Sed ꝛ donum quod
vnusquisqꝫ accipit propriũ dat cuilibet vi
ro iusto:quasi proprium nomen: vt noscã
tur ex noie sicut moyses cui dictum est a Exo.33
dño. Noui te ex noie:qꝫ reuera nonnulla
iustorum nomina aliqua ad rem pertinen
tia designare noscũtur. Porro commune
donum quod est charitas dei:agit cõmu
ne nomen vniuersitate iustorum vt vocẽ
tur ciues hierusalem:quot quot sunt ele
cti a domino ꝛ preordinati ad vitam: ad
differentiam eoruz qui id non sunt siue ꝛ
cõmunis causa nature dat vniuersale co
gnomen filijs adam:vt singulus qsqꝫ vo
cetur homo:ad differentia illorum viuẽ
tium:q̃ rõne carent:vt sunt oues ꝛ boues
ꝛ queqꝫ aialia campi. Quia vero non cõe
nomẽ:sed proprium vt est habraã:ysaac ꝛ
iacob:petrus:paulus ꝛ ioannes:dat cuili
bet maiorem notitiã:ꝛ propria magis gra
tia qꝫ cõmunis facit quẽlibet nominatũ.
Bene cuius nomen in libro vite tenetur
scriptum ẽt coraz deo patre:ꝛ coraz angelis
eius ꝓfitente xpo manifestus efficitur:qꝫ
eo ipso vnusquisqꝫ fideliuz nomen sibi ac
quirit eternum:ꝛ in celesti illa angelorum
curia efficitur nominatus quo contra iui
sibiles hostes ꝛ si visibilis desit pugna pre
liatur ꝛ vincit. Ex hoc.n. multo amplius
inuisibili pri:ꝛ sanctis angelis manifestus
efficit:qꝫ si corpales ictus ꝛ plagas sui cor
poris sustineret qꝫ illꝫ corpale ꝛ visibile ẽ
illud inuisibile ꝛ spuale certamẽ. Et cũ an
geli inuisibiles ꝛ incorporei sint:ꝓ illã magis
pugnã angelorꝫ cetibus noti affines effici
mur ꝛ sodales: qua contra immundos
angelos armis spiritalibus preliamur. Et
qꝫ homo Christus iesus qui mediator dei
ꝛ hominum factus est: sicut est: re vera
cum deo deus:ꝛ cum hoibus hõ:ita etiaz

cum angelicis spiritibus quo ad spiritum suũ qui vocatur aia:aliqd hz cõmune:vt oia cõiungat in semetipso z fit ipse pacis terminus:sicut inter deũ z homines z angelos dei:liquet qz qui/cunqz est ille:qui in hac parte gratie eius imitator efficitur sequens illum:non põt esse ignotus deo:qui mũdicia diligit castitatis:nec angelicis illis spiritibus:quibus vita ipolluta z inocens amicissima est:qz ipsa similitudo munditie:cõfessio est amoris:z eterna quedam notitia: innocentia vite. Sequitur.

Z.8. ℂ Qui habet aures audiendi audiat:qd spiritus dicat ecclesiis.

ℂ Quia multi:dũ habent tempus parui pendunt audire vocem spũs:z certare viriliter pro eterna vita:iterum atqz iterum arguuntur adeo:iterũ atqz iterum cõmonẽtur vt audiant:in quo sepius correpti z admoniti dominationem conẽnunt eo de contumacia sua excusationem non habeant:cum is qui patiẽter expectat z despicitur:iudicaturus presens seculum apparebit in fine.

ℂ Explicit de angelo Sardis.

ℂ Incipit de angelo Phyladelphie.

Z.9. ℂ Et angelo phyladelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus & verus qui habet clauem dauid: qui aperit & nemo clauit: claudit & nemo apit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere.

ℂ Quia nos supio: cõminatio que angelo Sardis facta est negligentes z pigros monachos increpando pterruit: oportunũ erat oino: z tam diuine bonitati qz nostre fragilitati expediens vt rigorem quẽ superius ex seueritate mõstrauerat hic ex bonitate clemẽtie dato pmissionis pignore saluari cupientibus tẽperaret. Sic per moysen legẽ dedit acerbã quã tandẽ ipse veniẽs mitigare curauit vt q captã i adulterio mulierẽ lapidari pceperat ipse lapidatores inscios corrigẽdo sedaret. Quare hoc? Quia aliud tps puerox est: aliud senũ: z sicut iustũ est pueros virge austerita te corrigere: ita salubre est viros libertate donare: qtenus z timoris spũm subsequtur adoptio: z seruox lapsitudinẽ filiox libertas. Nec mirũ si i hoc angelo q sext⁹ẽ: tã ta pdicat libertas: cũ qdã inouatio seculi dieb⁹ hui⁹ angeli psto sit de q z si nõ multa: nõ obscura tũ in psatiõe pstrixim⁹ dicẽtes in tribus statibus oportere cõsumari oẽm iustitiã quox tertius q posterior ẽ inchoare ab hoc angelo sexto multis scripturarũ testimonijs si itelligant intrinsecus aperit: ex qbus subscribẽda sũt aliq vt itelligat qd dico. Et. n. scds stat⁹ q ichoatus est a ioãne baptista z significat⁹ in ipo: sicut tertius quẽ vt iã ex scdi fine colligim⁹ ichoare oportebat a tẽpozib⁹ istis: significat⁹ est i helya: seu ẽt qd mai⁹ est: in xpo iesu: cuius in populo spiritali q ptinet ad tertiũ statũ aliqd pcedere oportuerit quo in pplo scdi stat⁹ mystice aliqd pari mõ pcesserit: quox altex significatũ ẽ in matre pcursoris dñi: altex i mre ipsi⁹ dñi: quem piuit ioãnes: qz z mr ioãnis ipm ioãnẽ: z mater dñi: ipm dñm nascẽdo in hoc mundo pcessit. Designat aũt mr ioãnis pmitiua ecclesiã: cui⁹ filij ẽ in fide: populus qvocat gẽtilis: qz iure illi⁹ ecclesie filij dicti sumus: q nos p euãgeliuz suũ genuit in xpo iesu: sicut z qbusdã qui crediderãt ad verbũ eius p apostolũ dicit. In xpo iesu per euãgeliũ ineu: ego vos genui. Et qz dignitas primitiue ecclesie cui petrus a principio pfuisse describit cũ eodez btõ petro z collega eius paulo rome trãslata ẽ: vt ibi mater oium diceret z esset: designat nihilomin⁹ helysabeth sanctã ipsaz latinoz ecclesiã: q rome fundata est: z quasi illuc ab hierosolimis cũ eodem petro trãslata est. Qd si i scã illa anu helysabeth pmitiua: sine principalis designat ecclesia: qd aliud in ioãne baptista accipiẽdũ dicim⁹: qz pplz fidelẽ: quẽ i sacro vtero suo mr ipsa gestat

1.cor.4

ecclesiã? Que: vz: ecclesia vsqz in pnte die cruciat parturiens: quousqz sub vicino discrimine eundẽ electũ populum pariat z emittat ad celũ: occurrẽte pariter in virũ

Eph.4 pfectũ in mẽsurã etatis plenitudinis xpi. Sed hz qñ? Qñ populus ille incredulus quẽ sacerdos significat zacharias: de quo aliqñ in electis palmitibus mulier hec scã pcepit: recepturus est officiũ lingue qd iã dudũ amisit: bñdicturus oipotẽtẽ dñm: z

Lu.1. pleno ore dicturus. Bñdictus dño deus israel qz visitauit z fecit redẽptionẽ plebis sue. Scdz hoc helysabeth q nqz mensibus pcessit mariã: sexto aũt mẽse virgo ipa cõcepit. Et hoc qdẽ helysabeth: q lz in senectute sua: sex tũ mẽsũ spatio virginis pceptionem pcessit. Queris aũt qd significet virgo q hãc pcipiẽdo z pariẽdo secuta ẽ? Significat ecclesiã q nescit viz: q regescit i filẽtio heremi: vbi nõ sũt studia literarũ nõ doctor: ecclesiastice institutiõis: sz simplicitas vite: sed honestas: sz sobrietas: sz charitas ỗ corde puro z fide nõ ficta. Qui: vz ecclesie: tã caste: tã sobrie: tã spiritali: nulla vnqz dispẽsatio facta ẽ: aut fieri licuit: aut licebit: vt in ea vir vxorẽ habeat: z vxor virũ: qõ in ecclesia clericox: quã designat helysabeth: frequẽter tolleratũ z dispẽsatum est: z in ecclesia grecox: qñ lege publica cõstitutũ: sz vt mẽte z corpe seruiat deo: voto se castitatis ac sobrietatis astrinxit. Et hec qdem parua fuit a pncipio z vsqz ad qdã plenitudinẽ tẽpox i sterilitate pma fuit: q pauci admodũ fuerũt respectu eox q aliter viuũt: q ad gremiũ ipsius dñi: eidẽ seruituti cõsurgerẽt: z si multos in ficto habitu habuerit extrinsecus zelatores. Vbi aũt aduenit sextus mẽsis: sext⁹. s. tps ecclesie in quo sextũ oportebat apiri signaculũ: visitauit deus oipotẽs virginẽ q quõdam visitauerat anũ: nimirũ q: ecclesia illa quã designat helysabeth a sctã Sarra: sumpsit originẽ: cui cõceptus in senectute fuit: hoc est in diebus ipsius helysabeth: fi

Ba.8. nis vero in rege illo nequissimo: de quo scriptũ est in Daniele ppheta. Qd supra qz credi põt vniuersa vastabit. Nõ aũt in ecclesia fideliũ: q in electis palmitibus trã sit quotidie ex hoc mũdo deficiet i rege illo: sed cõsumat qd designatum est in helysabeth: z manebit vsqz in finẽ qd designatũ est in maria. Sigdẽ qd designat helysabeth: semp in labore z sollicitudine fuit z erit vsqz ad tps illius regis q abundãtius supra ceteros ipios: opabit opa pris sui. Verũtn vbi abũdabit labor supabũdabit z otiũ. Trãsibũt. n. dies laboriose marthe: z supueniet tps btũm otiose marie. Sed z anus illa helysabeth pfumata deficiet z cõsortabit sacra virgo in dño deo suo: gestãs secũ in sacro vtero qd cõcepit de spũ sctõ. Igit ecclesia cõtẽplatiuz designata in matre dñi maria ab ipsa gloriosa virgine i choata est. Unde z nõnulli monachoruz in oibus cenobijs suis eius sacrũ vocabulũ generalr assũpsisse noscunt: vt se ad illã ecclesiã ptinere demõstrẽt: quã ipsa mater dñi sacra virgo designat. Sicut aũt synagoga illa carnalis q designat in agar: duo diuersa tpa habuisse dignoscit: tẽpus. s. sterilitatis: z tẽpus in quo pepit filios: vnũ: vz: ante legem: alterũ sub lege: z sicut quã ibi quidẽ Sarra: hic aũt designat helysabeth: vnum qdem tẽpus habuit sub lege: alterũ sub gratia: vsqz: vz: ad dies istos in quibus tertius status seculi ichoari vel potius clarere oportet: ita ecclesia spiritualis que designata est in maria tempus sterilitatis sue: ab ipsius gloriose virginis ortu vsqz ad presens habuisse notatur tẽpus secunditatis a diebus istis vsqz ad cõsumationem seculi. Inchoauit itaqz synagoga ab initio originalis seculi concepit a diebus agar que z significat illam parturiuit in diebus anthiochi. Inchoauit ecclesia quam primo quidem Sarra nouissime designat helysabeth a diebus ipsius Sarre: concepit a diebus helysabeth paritura z ipsa in proximo sub pressura illius regis: qui sepe in hoc ope scriptus est Ecclesia vo spiritalis quã designat maria: ichoauit a dieb⁹ ipsius: pceptura in xpio: si adhuc nõ pcepit: paritura in dieb⁹ gog: cũ iã oino iminebit pfumatio seculi: vt aũ

hec ipsa que dicta sunt: clarius itueri possimus iterum atq; iterum cōsiderandum est: p̄fatum marie mysterium quo dictum est illi ab angelo annūtiante sibi filium nascturum. Et ecce helysabeth cognata tua & ipsa cōcepit filiuz in senectute sua: & hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis: q; nō erit impossibile apud deum omne verbū. Designat etiam vt iam diximus: in sexto mense sextum tempus ecclesie: in quo oportebat concipere spūalem ecclesiā haud dubiuz q; nouum quēdam spūalez intellectum: siue etiam promissionis filios & prolem p̄ceteris spūalē: hoc est ipm ordinem quem designat ieſus. Qui: vz: ordo p̄ multis alijs qui p̄cesserunt eum: amabilis & p̄clarus infra limitem quidē secundi status initiandus est: hoc est in tēpore sexto: si tamen vsq; adhuc non est in aliquibus initiatus quod tū mihi adhuc non constat: q; initia semper obscura & cōtemptibilia sunt: multiplicandus vero & dilatādus in tertio illo statu seculi: qui in tempore nouissimo futurus est. A sexto nempe mense conceptionis helysabeth: vsq; ad finem noni mensis: in quo & peperit puerum: hoc est: a primo mense conceptionis marie vsq; ad finem tertij: ita totum illud tēporis spatium: cōmune fuit vtriq; pregnāti vt tū venter vetule ab eo q; iam diu portauerat onere: cōpletis eisdem mensibus detumesceret: & venter nouę matris partui consecratus diuino magis ac magis effectus grauidus tumore ipūs sancti repleret. Tū & mater ipsa btā non absq; magni causā mysterij: in omni spatio illorum dierū apud helysabeth mā fisse describitur vt discat spālis ecclesia. ecclesie generali deserre: quousq; cōpleatur tēpus parturitionis ipsius. Et hec quidē de cōceptione matrum. Ut autem relicta xpi infantia ad p̄fectionē feramur missus est ioāes baptista ante faciez christi baptizare in aqua in remissionem petōrū & p̄dicare aduentū fortioris se baptizantis in spū: sicut post resurrectionē suam dns discipulis suis locutus est dicens. Joānes q dē baptizauit aqua: vos aūt baptizabimini spū scto nō post multos hos dies. Insu per & ioānis zona: vt iam in hoc ope supra scripsimus: pellicea fuit: aurea xpi: & illa circa lūbos: hec ad mamillas habita memoratur. Erat & ioānes vestitus pilis cameli: xp̄us aūt indutus podere visus est: aut certe sicut alibi legitur: vestimētis albis. Comedebat ioānes locustas & mel silueſtre: xp̄s post resurrectionē suam: piscē & fauum mellis. Unde & satis congrue ait Marcus euāgelista: imo per euz spūs sanctus. Initium euāgelij ieſu xpi filij dei sicut scriptuz est i Esaia ppheta. Ecce mitto angelum meū qui p̄parabit viam ante faciē tuam: q; ioānes qdem viam p̄parat: xp̄s venit: Joannes inchoat: xp̄s supplet: ioānes in deserto: xp̄s in ciuitatibus predicat. Nō igit adhuc referenduz est testimonium marci dicentis. Sicut scriptū est in Esaia ppheta qō subsequenter adiūxit. Ecce mitto angelū meuz sed ad opus quod inchoatū est a ioāne. Cuius quidez initiū opis tetigit ☙Malachias ppheta q interpositus est: vt in ore duorum testium stet omne verbuz: qui tū ideo noiatus nō est: q; nō ita est principiū euāgelij sicut ait malachias: sed sicut testatus est Esaias. Ille. n. (hoc est) malachias: imo dns: per euz dixit: tm̄ modo verūtamen angelū & viaz domino paraturū: in hoc quod ait. Ecce mitto angelum meū qui p̄parabit viam ante faciem tuam. Esaias aūt p̄termisso ordine missionis: ad initium se transtulit euāgelij dicens. Vox clamātis in deserto parate viam dñi: rectas facite semitas dei nostri. Pre dixit. n. malachias mittenduz esse angelum ante faciem xp̄i. Esaias ac si p̄sentē p̄dicātē demōstrat: quatenus horū vnū ptinet ad natiuitatē ipsius: iuxta qō ioannes dicit: sunt hō missus a deo cui nomē erat ioānes. Alterū ad exordiū euāgelij: de quo dicit Lucas: anno qntodecimo impij tyberij cesaris p̄curāte pontio pilato iudeā: tetrarcha aūt galilee herode Philippo aūt fratre eius tetrarcha ituree & traconitidis regionis: & lisania abilinetrarcha sub principibus sacerdotū Anna & chayppha factū est verbum dñi super ioānem zacharie filium in deserto. Ubi & mox subditur. Et venit in omnem regionem iordanis p̄dicans baptismum penitētie in remissionem petōruz: sicut scriptū est in libro sermonum Esaie ppbete. Vox clamātis in deserto parate viā dñi: rectas facite semitas eius. Ecce hoc fuit initium euāgelij ieſu xp̄i: sicut dicit Esaias ppheta. Fuit. n. initium in ioanne: consumatio in xp̄o: initiuz in carne: cōsumatio in spū. Sane idem ioannes quinq; mensibus nascendo p̄cessit natalitia xp̄i: cum vtiq; sexto mense a natiuitate Joannis: natus sit ipse xp̄s: nimirum q; sexto ecclesie tempore nasciturus erat ille ordo qui significat in ipso & sicut alibi scripsimus in ioseph: in Samuele: in Salomōe: in ioāne cuius est liber iste: & aliis viris sanctis: quorum nomina sunt in libro vite. Qui quidem a sexto (vt iā dixi) tēpore secūdi status: acceptarus est initium suum: sed in tempore magis tertij cōsecuturus augmentū. ☙Magna sunt nimis hec mysteria: & diligenti scrutatione pensanda. Et quamuis superius discussa sint: nō debet tū videri onerosuz: si pro loco & causā imitamur apostolū dicentē. Eadē vobis, scribere mihi q̄dē nō pigruz: vobis aūt necessariū. Certe ioannes baptista p̄eiuit dūm nascēdo: p̄iuit p̄dicādo & baptizādo: sed tū q; taz dispar fuit vtriusq; non dico natiuitas: verum etiaz p̄dicatio & baptisma: magni erat causa mysterij consumandi haud dubium: in duobus statibus mundi. Uis scire q; ita sit? Lege euāgelia & actus apostolorum nota dissonantiam litere que occidit: & ppendes necessarium intellectum. Certe & n. sancti apostoli baptizati erant in xp̄o & in aque sacramento iam acceperant spirituz sanctum: iam illis veritas ipsa testimoniū perhibuerat dicens. Vos loti estis: iam in die pasche donum spiritus sancti accepe/rant: quando ab eis Christus assumptus est: & tamen die eodem quo ascendit in celum audierunt dominum promittentem sibi donum spiritus: ac dicentem. Joannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto: non post multos hos dies. Dictum est hoc: inquaz in die illo quo dominus ascendit in celū ac si non essent & ipsi baptizati in aqua ac si iam spiritum santum nō accepissent: aut quasi solus illis negata esset gratia: qui ioanni obedientes fuerunt: cum & antea taz multos gratia saluos esse factos sciamus: viros vtiq; magnos & iclitos: patriarchas & prophetas: per quos & idem spiritus locutus est: & multos alios: qui omnes a paterne preuaricationis delicto nō baptismi sacramentum: sed magis occulta gratia saluos fecit: sicut & petri voce i actibus apostolorum dicitur. Quid tēptatis deum imponere iuguz super ceruicem discipulorū: quod neq; patres nostri, neq; nos portare potuimus: sed per gratiam dñi Jesu credimus saluari quemadmodum & illi? Sed ad hoc quid dicemus? An ad spiritū recurrendum est vbi deficit litera? ita est. Nē si veritatem querimus: inuenimus modis omnibus inanescere literaz: quia & in veteri testamento per ocultam gratiam baptizati sunt quidam spiritu sancto: & in quo baptismus aque manet vsq; adhuc dicente dño. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spū sancto: non pōt introire in regnum dei. Quomodo itaq; ipse dicit. Joannes quidem baptizauit aqua: vos autez baptizabimini spū sancto cū aque adhuc baptismus necessarius sit: nisi q; id quod ioannes significat in statu scdo agendum erat per xp̄m: & id quod designat dns consumandum erat in statu tertio per spiritū sanctū: vt compleretur illud qō ipse ait. Multa habeo vbis dicere: sed nō potestis portare modo. Cū autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oēz veritatē. Denicq; & zacharias pater ioannis patres primi status designat: sicut ioānes electos filios ptinentes ad tēpus ecclesiasticū qō est ppie scdi status: & sicut hō xp̄s ieſus illos spiritales viros quos gratia spūs scifacit spernere mundū: & ea penitus q̄ sunt

mundi ptinetes ad tertiū statuz seculi:in quo z cōpleta plenitudine gentium: ois
Ro.N. israel saluus fiet. Nec illud moueat quod multoz tenet opinio:post conuersionem israel:tēpus superesse breuissimum:cui tū psefigere modū:aut terminū: nullus scriptoz ausus est:pp occultissimas z ambiguas mysterioz voces:q̄ se nō semp ex toto indagari pmittūt:pser tim cuz iā mille
1.Jo.2 z eo amplius euoluti sint annis:ante quos audituz est dixisse ioānez: filioli nouissima hora est:z sicut audistis:q̄ antixps venit: nūc autez ante xpi multi facti sunt:vnde scimus q̄ nouissima hora est. Quis enim tūc tpis ista legeret:z nō iā tūc instare crederet tempora antixpi? Attamen vir deo plenus falli nō potuit:nec vt aliq̄ somniant:ad terroz hoc mēdaciter dixit:sed q̄ petrus significat electos sc̄i status: Joannes electos tertij:in eo.s.qđ ait dns petro.
Jo.21. Sequere me:de ioāne vero. Sic eū volo manere donec veniā:qd ad te. Loquit hic in psona illius ordinis:quez ecclesia significat philadelphie:z dicit q̄ nos dicturos intellexit:timo vt suos alūpnos eodocuit dicēs:filioli nouissima hora est. Nec autez hora nouissima quasi duodecima est:q̄ vndecima illa fuit in qua gētes ad fidē vocate sunt. Siue itaq̄ spatiuz huius hore nouissime:maius sit:q̄z hoies putāt:siue nō: nihilominus tū status ipse habebit in reliquijs iudeoz̄ z gentiū q̄ huc vsq̄z in ciuitate relicte sunt portionē suā:q̄ z si spatiū illius tēporis breue erit:gratiarum tū munere:copiosius ceteris:vt multoz̄ anuoz̄ segetes cōgregent in vno. Erit.n. generatio illa potēs in ope z sermone:vtpote quā vnctio dei docebit de oibus sicut illis in spū idez ioannes dicit. Vos vnctio-
Jo.2. né accepistis a sctō z nostis oia. Et paulo post. Nō necesse habetis:vt aliqs doceat vos:sed sicut vnctio eius docet vos de oibus. Certe qbus hoc ad literaz dicere videbatur:multa sicut hoies:nesciebāt:teste
Col.13. coapostolo eius paulo:q̄ in psona hoium status ipsius cuius z ipse:sicut z Petrus minister erat:loqtur dicens. Nunc ex parte cognoscimus z ex parte pphetamus: cū aūt venerit quod ptectum est:euacuabit quod ex parte est. Non igitur ad illos refe rendū est verbum hoc:cui misse litere videbantur:sed ad illum magis ordinē cui ipse simul z illi significandi mysteriuz exhibebant:pro eo.s.q̄ petro apostolo passioni addicto vt sequeretur dominum:solus ex cōdiscipulis:ioannes iste relictus est:ad designandum:vz:illum ordinē quē angelus iste philadelphie in hoc loco designat cui z dicitur.

¶ Hec dicit sanctus & uerus q̄ habet clauem dauid qui aperit & nemo claudit:clauit & nemo aperit. T.10

¶ Ecce qbus dictū est a ioāne. Vos vnctionē hētis a sctō:z nostis oia z nō necesse hētis vt ali⁹ doceat vos: sz sicut vnctio ei⁹ docet vos de oib⁹. Et ne forte cogamur dicere q̄ sit ista clauis dauid:notū sit oib⁹: qbus vel p modice scire z degustare:datū est:ipsaz eē archanā z liberā iubilationem psalmoz̄ q̄ pprie ptinet ad spūm sctūm:sicut studiū lectiōis ad verbū:z opus manuū ad pfez nimiz:q̄ qđ factū est:factuz eē dr̄ a deo pfe:z oē qđ factū est:factū esse p verbū ei⁹:creb̄a sunt testimonia scripturaz:e qbus est illud apli. Ab ipso z p ipz: Ro.11
z ñ qđ simile. Mā z illud qđ adiūctū ē. Et in ipo:ptinere ad spūm sctūz:nō ē dubiū: qm̄ sicut a pfe oia sūt:z p filiū oia:ita z in spū sctō:q̄ ē charitas dei:psumāda sūt vniuersa:q̄ oia q̄ voluit dns fecit:z vtiq̄z voJo.12.
lūtas ei⁹ charitas ē:qm̄ āt dilexit bona q̄ fecit:z p eis q̄ dilexit:fecit illa q̄ nō erant pp se diligēda:nō in quo nāe sūt:sz in quo a veritatis tramite abutentes arbitrio discesserūt. Letez̄ q̄ hoc nomē:oē:qđ ē vle plerunq̄z non totū tenet qđ sonare vr̄:vt est illud. Ego si exaltatus fuero a terra: Ro.11
oia trahā ad me ipz. Et p eū cōplacuit recōciliari oia i ipso. Vt q̄ hic de solis electis rebus dictū sit. Ab ipso:z per ipsum: z in ipo sunt omnia:nec frustra:cum pter illa q̄ beata sunt aut beāda:p nihilo reputanda sint vniuersa. Cum certum sit communicare deuz sapientiam suam rebus electis:z in donis spiritus sancti:totius perfectionis z gratie consumationem largiri: patet causa cur dictum sit. Ab ipso: z
Ps.32. p ipsum z in ipso sunt oia:nimiz q̄ verbo dn̄i celi firmati sunt:z spū oris eius ois virtus eoz̄. Loquutus est eni oliz deus patribus in pphis:nouissime diebus scdi status loquutus est nobis in filio:quem pstituit heredē vniuersoz̄:p quez fecit z secu-
Hebr.1. la. Sz z filius pari mō:loquutuz̄ se pmisit electis suis in spū scō:dicēs iter cetera hijs q̄ ab initio secū fuerāt. Hec loquutus sum
Jo.14. vobis apud vos manēs:paraclitus aūt spiritus scūs:quē mittet pr̄ in noie meo: ille vos docebit oia:z suggeret vobis oia quecūq̄z dixero vobis. Et iterz. Multa habeo
Jo.16. vobis dicere:sz nō potestis portare mō:cū aūt venerit ille spūs veritatis:docebit vos oēm veritatē. Vbi aūt ois veritas ad notiā venit:ibi pfecto pfumatio est. Sz ergo tria ista: tribus pariter sint cōia: videl tm̄ aliq̄d:opus ptinere ad pfem:lectio ad filiū:iubilatio ad spūz scūz:q̄ z timor dei: verā sibi exigit seruitutē:z xpi magisteriū subiectionē doctrine:z gaudiū spūs sancti: iubilationis tripudiū. Denīq̄z sapiam q̄re re:z ille pōt q̄ penalr̄ timet: psallere aūt z laudare negt:nisi ille q̄ diligit. Psallit aūt plerūq̄z z q̄ nō diligit:sz sibi: nō deo. Et si coactus facit:nec sibi:nec deo:animo si ex
Jac.1. eo:de nō pcedit:nec psallit: q̄ nō letat in dn̄o:sz letari videt. Quicūq̄z igit̄ tristat tristitia mala:hoc est ea tristitia que nō est fz deū:ozet iuxta vocē iacobi:equanimiter z psallat:z q̄rit sapiētiā amet deū:postulet in fide:z dabit̄ ei sufficiēter: sicut ipsemet dicit. Sigs vr̄m idiget sapiētia:postulet a deo:q̄ dat oibus affluēter z nō iproperat. Tñ z psalmista cuius est ista clauis:volēs ostēdere pfectionē doctrine obtineri posse
Ps.70. p psalmodiā:pfitet̄ z dicit. Ego aūt semp spabo z adijciā sup oēz laudē tuā:os meū annūciabit iustitiā tuam:tota die salutare tuū. Et q̄si q̄reret de fructu quē exinde cō sequutus erat:adiecit z ait. Q̄m̄ non cognoui litteraturam:introibo in potentias dn̄i:dn̄e memoraboz̄ iustitie tue solī⁹. De⁹ docuisti me a iuuētute mea:z vsq̄z nūc p-
Psal. nūciabo mirabilia tua. Mre aūt hāc virtutē:assiduā iubilationē psalmoz̄. Beatus quoq̄z papa Gregorius:testat̄ dicēs. Vox Greg.
psalmodie cū p itētionē cordis agit̄:p hāc oipotēti deo ad cor iter parat̄:vt itēte mēti:vel pphie mysteria:vel cōpūctionis gratia infundat̄. Ipsa est igit̄ clauis Dauid:
ipsa pphetaz aptio:intēta.s.z devota:assiduaq̄z iubilatio psalmodie absq̄z vanitatis vlcere:dei cā plata:p quā iter parat̄ dn̄o:
vt deseēdat ad cor z incēdēs illud grā sua:
ēt secreta dei intelligere faciat. Testis est su-
1.reg.3. p hoc Helyseus ppher[illegible]i qđ scisciātī regi:rndere [illegible]re corā dn̄o cepit:vt per hoc q̄ [illegible]vnus semel faceret:
multi exēplo eius adiscerēt qđ esset quotidie faciēdū. Scriptū qppe est in eodē libro. Sacrificiū laudis honorificabit me:z
illic iter quo ostēdā illi salutare dei. Et re-
Ps.49. cte clauis ista quā hz xps:Dauid q̄ vnct⁹ dn̄i fuit:primo pcessā est:q̄ nisi tm̄ ipartiatur alicui vnctiōis diuine:vt eū faciat dn̄i laudatorē:manere qdē cū illo tpalr̄ pōt:sz eternalr̄ manere nō pōt:q̄ q̄ manet (igt)
1.ioā.4 in charitate:in deo manet:z deus i eo: ab eo aūt q̄ nō manet in charitate recedit veritas:sicut a supbo Saul:z manet cū ira z accidia mētis:que nō absūrde sozsan dicta est. Spūs dei malus:ille inq̄z spūs q̄ agitabat Saul: Recessit nāq̄z a Saul spūs dn̄i:
1.re.16. z directus est in Dauid: ipsum aūt Saul agitare cepit spūs dei malus: quē plerūq̄z Dauid psallēdo manu sua:nō sine miraculo ambigebat. Hoc est eni illō qđ cuius sit
Jaco.5 pza fecimus mētionē. Tristat̄ qs in vobis: ozet equo aio z psallat. Intrātū eni laudabilis est virtus psalmodie:imo eius q̄ aduocat̄ p illā:vt nō solū eū qui sanus esse suet in gaudio:verūctiam psolidet:z sanet euz qui ptritus est corde:z dato illi cordis solamine:a mentis amaritudine medeat. Undē z in quodā loco ipsemet psalmista dicebat. Conuertisti planctum meum in gau-
Ps.29. diū mihi:conscidisti saccum meū z cir-

cundedisti me letitia:vt cantẽz tibi gloria mea:z nõ compungar:dñe deus meus in eternum ꝓfitebor tibi. Qz vero ꝓscitum erat z ꝓordinatum a deo: vt hoc bonuz in humano genere:vnctio ipsa spiritalis p ficeret:nõ incongrue illi viro hoc munus gratie datum est.: qui vnctione materiali: prenẽtus est in benedictione dulcedinis ne nõ esse:qđ falsum est:opus ex gratia:fz gratia ex opere videretur. Non enim propterea venit vnctio:qz laus iusti precedit: sed segtur vnctionem laus:z seruatur per ipsam:ne pp malum supbie ab ingrato recedat. Sed adhuc subtilius rimari debemus:quare ꝓuilegium clauis huius:magis regi Dauid q̃z cuilibet alij datum sit? In tribus ꝓprietatibus distinctuz fore oẽs ꝑs hebreoꝝ:ab Abraaz.i.patriarcha:vsq; ad trãsmigrationez babylonis ex hijs que tradita sunt nobis: in scripturis sanctis manifeste colligĩ. Primuz sigdem precessit in patriarchis. Scõm sequutum est in iudicibus. Tertium subsequutum in regibus. Lz aũt sancti patriarche:lz viri venerabiles iudices:z si non oẽs:solis tñ regibus vnctio mystica collata est. Et quidez Sauli primo: sed qz nõ pmansit in gratia sibi data:obediendo voci dñi: directus est spiritus in Dauid. Siue ergo qz spiritus dñi directus est in Dauid. Siue qz reges iude significant in hoc mysterio prelatos tertij status:pro qbus dr in Daniele. Regnum qđ est subter oẽ celum dabit populo sanctoꝝ altissimi:sicut iudices prelatos scdi:patriarche:prelatos primi. Quis nõ videat q̃z ꝓuenienter datum sit primo regum Juda z Hierusalem cõponere psalterium decem cordaꝝ:z libruz psalmoꝝ qui ꝓprie ptinet ad spiritum sanctum loquentem verba spiritalia z psallẽtem in eo? In primo sigdem seculi statu:studium fuit patribus enarrare magna opa dñi:inchoata ab origine mundi. In scdo:studium fuit filijs:querere sapiẽtiam mystica ꝝ rez:z mysteria occulta generationibus seculoꝝ. Qz vero in vtroq; testõ secisse deus oia in sapiẽtia dicerunt:qd restat ammodo:nisi vt psallamus z iubilemus ei:laudãtes eũ: cuius opa magna sunt:cuius sapiẽtia multiplex z misericordia multa? Quasi enim pater venit ad nos: dum per ea que facta sunt:ipsuz esse credimus auctorẽ rez:creatorem vtriq; celi z terre:visibiliuz oiuz z inuisibiliuz:celestiuz:terrestriuz:z inferioꝝ. Cuius z agnoscẽtes potẽtiam:timore ꝓcutimur vehemẽti:ꝑcipientes z attẽdentes illud qđ in psalmo audiuimus. Venite z videte opa dei: terribilis in cõsilijs sup filios hoiũm. Quasi vero z filius venit ad nos:dum doctrinam sermonũ eius qui patris est sapiẽtia: veneramur. Sed z spiritus sanctus ad corda nostra venire z requiescere dr: cum dulcedo amoris eius q̃z suauis sit degustamus: ita vt psallere magis libeat: q̃z a dei laude tacere. Qui enim nunq̃z deesse põt:cum vbiq; sit:nullo modo qdam per maiestatis ꝓsentiam ab aligbus elõgat. Sed tñ a nobis recedere dr:cuz nos ꝓ merito iniqtatis nr̃e ab eius notitia elõgamur. Luz enim indurauimus corda nostra: ne timeamus patrem: tunc a nobis pater elongari dr: qz nobis p inhabitãtem gratiam appropinquãs non est. Cum vero obtundit sensus noster: vt hebetatus nequeat intelligere deum:z videre mẽtis oculis sapiẽtiaz dei:hoc est:veram illaz lucem que illuminat oẽm hoiez veniẽtez in hunc mũdum. Tunc vnigenitus dei filius a nobis elongari z discedere dr:nõ qz nõ est in nobis p diuinitatis ꝓsentiam:sed qz nõ est nobiscum p inhabitãtem gratiam. Sed z qñ obcecatur aiue: ne diligere queat:tunc ꝓfecto spiritus sanctus qui est charitas dei:dr recedere a quo cũq;:nõ qz non est ibi p diuinitatis ꝓsentiam:fz qz lõge est ab eo p inhabitãtez gratiam. Tria igit sunt qbus nobis deus trinus z vnus:appropinquare dr:timor: sapiẽtia:charitas:z tria p que manẽt in nobis:tria ista: labor: lectio: z iubilatio. Si enim vis habere timorẽ:noli esse otiosus: qz otium penam despicit:iudicium nescit: ignorat gemitum: paruipendit furorem. Qui enim nõ experit tpales miserias:ne/

1.pe.26

Dañ.7

Ps.65.

Joan.16

cit sicut expedit cogitare eternas. Opare ergo z expire laborem vt nunq̃z inuenias in die:quãtuz vires suppetũt:otiosus: excepto cuz:aut legis:aut psallis:aut oras humiliter deum tuum. Si aũt vis esse sapiẽs:ea sapientia que de celo est: quinimo si vis vt te non deserat sapientia ipsa:vaca humiliter lectioni:z insiste meditationi al fidue:excepto cuz psallis z oras:qđ est magis vacare deo:z ꝓfecte insistere sapientie. Si autem habere cupis charitatez dei:ante oia z sup oia dilige psalmodiam: ita tñ vt nõ videaris ab hoibus:nec ad aliud dicas q̃z ad gloriaz dei:ad gratiaꝝ actiones: z laudes ꝓ oibus beneficijs z misericordijs eius. Beatior est ergo qui sic psallit: q̃z qui legit:qz ille totuz repit in hoc vno: q̃uis z illa duo paruipẽdenda nõ sint:maxime qz per illa puenit ad istud. Nõ ergo frustra Joãnes qui electos tertij status significat:tãtopere predicat charitatem dicẽs eis:qbus scribebat:quos z filios nominat. Non necesse habetis vt aliqs doceat vos:sed sicut vnctio eius docet vos de oibus. Hec est illa vnctio spiritalis: que baptizatum dñm a Joãne: expulit in desertum: quinimo illa vnctio:de qua dñs dicit. Vos aũt baptizabimini spiritu sancto nõ post multos hos dies. Baptizatus est enim idem dñs a Joãne in acq̃:cum esset incipiens quasi annoꝝ triginta: in anno: vt putat:quo cepit Joãnes predicare z baptizare:anno vz decimo octauo impij Tiberij cesaris: vt ipse postea qui ad hoc venerat in spiritu: z fortassis quinq; mẽsibus: preiuit eum baptizãdo Joãnes:sicut in cõceptione matris z natiuitate ipsius: qz satis apta ratio approbare videtur. Quinq; etenim menses:qbus putat Joãnes xp̃m baptizãdo ꝓcesse: quinq; ecclesiastica tpa designãt:de qbus supius tractatum est:sicut z quinq; mẽses qbus se occultabat helysabeth:anteq̃z ꝓcipere dei mater futura. Qđ enim baptizato Jesu:traditus est ioãnes:illud pene significat:qđ in exordio huius opis dictum est de duabus sororibus: infirmatam vz fore in partu: Lyam:qñ datus est ꝓceptus Rachel:z illud qđ dictũ est de matre Joãnis z matre dñi:sub simili tegimine sacramẽti:nimiq; qz labor predicationis deficit vbi doctor incipit esse deus. Unde z per ꝓphetam scriptum est. Ecce dies veniẽt dicit dñs: z feriã domui israel z domui iuda:fedus nouum:nõ sm pactum qđ pepigi cum patribus eoꝝ: in die qñ apprehendi manum eoꝝ:vt educerem eos de terra Egypti:pactum qđ irritum fecerunt z ego dominatus sum eoꝝ dicit dñs. Sed hoc erit pactum qđ feriaz cuz domo israel. Post dies illos dicit dñs dabo legem meam in visceribus eoꝝ:z in cordibus eoꝝ scribã eam:z ero eis in deũ: z ipsi erunt mihi in populum:z nõ docebit vltra vir ꝓximum suum:z vir fratrez suum dicẽs. Cognosce dñm:oẽs enim cognoscẽt me:a minimo eoꝝ vsq; ad maximum:ait dñs:qz ꝓpitiabor iniqtatibus eorum: z peccata eoꝝ non memorabor amplius. Nec ideo tñ negamus in tertio illo statu futuros esse doctores designatos in xp̃o:de qbus etiam p angeluz Danieli dicitur. Qui ad iustitiam erudiunt multos: erunt sicut splẽdor firmamẽti:z sicut stelle in ꝑpetuas eternitates. Sed qz iaz nuda erunt z apta mysteria:nec labor erit doctoribus illis in docẽdo:nec ꝑceptis discipulis in retinendo:qz erunt hoies docibiles dei. Trãsibit itaq; labor doctrine z remanebit diligẽdi libertas:qđ aptissime docet apostolus in epistola ad corinthios:de littera z spiritu:z de serotina conuersione iudeoꝝ:ira dicẽs. Usq; in hodiernum diez: cum legit Moysen:velamen est positum sup cor iudeoꝝ: cum aũt fuerint conuersi ad deum auferet velamẽ. Et qz hoc ipsuz seruitutis est:manere vz sub velamine sublate:nimiq; qz seruus nescit qd faciat dominus eius:libertas aũt liberari a velamine: z scire oia que audit filius a patre suo:addicit z ait. Dñs autem spiritus est:vbi aute spiritus dñi:ibi libertas. Ubi z mox subdidit. Nos vero oẽs reuelata facie gloriam dñi speculãtes in eandẽ imaginem trãsformamur:a claritate in claritatem: tanq̃ a

mat.4. Act.1.

Luce.3.

2.cor.3.

Ibidem.

dñi spiritu. Nota q̃ ait a claritate in claritatez: vt ostẽdatur illud qđ dñs ait. Joã.16
ta habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo: cuz aũt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oẽm veritatem. Fuit enim claritas scõi status: ꝑm qđ ait idem
1.cor.13 apostolus. Videmus nunc per speculum in enigmate: claritas vero tertij: erit iam ꝓpe ꝑm totum: ꝑm plenitudinem veritatis: qđ est videre facie ad faciem: parussima valde obsistẽte interpositione velaminis. Hec est illa claritas intelligẽtie: quam sicut alibi scripsimus: designauit christus: qñ post dies sex transfiguratus est coram tribus discipulis: z apparuit facies eius si-
mat.17. cut sol. Quare in sexto die? Quia in sexta aptione signaculi: que spectat ad sextum tps ecclesie: de quo agitur in hoc loco: ꝓz nos videre aliqd de claritate ista: quam ꝑmisit apostolus: si tñ non incredituli: sed fideles iueniamur. In sexto deniq̃ die splẽduit facies xp̃i sicut sol. Lz alius euangelista dicat: ferme post dies octo: pp necessa-
Luc.8. riam valde: alterius causaz mysterij. Puto etenim q̃ in tpe sexto: oportebit incipere claritatem istam: que significata est in facie xp̃i: sed tñ in octauo qđ erit post finez scõi status: pamplius z ꝓfectius: iudeis z gentibus innotescat. Sexta sigdem ebdomada quadragesime: auferẽt velamen quo tegitur altare a facie populi: vt appꝛopinquante solẽnitate paschali: incipiant speculari facie ad faciem: que ꝓius in caligine z ex parte videbant. In sexto quoq̃ angelo tuba canẽte: descendit angelus habens in manu sua librum aptum. Sed z nunc angelo philadelphie: qui sextus est: dicit in hac prima parte. Hec dicit sanctus verus qui hz clauem Dauid: qui aperit z nemo claudit: claudit z nemo aperit.

Ap.3 Scio opera tua. Ecce dedi coram te hostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes uirtutem: & seruasti uerbum meum: & non negasti nomen meum.

Ut autem hoz oium que dicta sunt: summaz teneamus: angelus iste z ecclesia eius: ad tertium ptinet statum: magis q̃z ad scõm: z nouam quãdam plãtationem designat: sub cuius tpe opz veritatem scripturaz: ac si de caligine noctis splẽdescere z ad lucẽ venire: eo q̃ modica virtus collata sit ei: ad ostẽdenda signa: eo q̃ ꝓpe sit ille: qui temptaturus est orbem terre in signis: lz mẽdacibus: z dolo plenis: cui nequaq̃z versa vice: in signis z prodigijs: respõdendum est: sed in oi verbo qđ procedit ex ore dei. Dicit ergo. Hec dicit sanctus verus: subaudiẽ: qui ꝓ sua innocentia negt fallere z qui ꝓ sua simplicitate: mẽtiri: aut fraudare nõ põt. Et nihilominus ille hoc dicit: qui hz clauem Dauid: qui venit nunciare gaudium z solẽnitates
mat.11. eternas: nõ lugens z ieiunans: sicut Joannes baptista: qui ieiunauit z planxit: ad designanda tpa passionis: sed manducans z iubilãs z accedẽs ad nuptias: ad ꝓsignãda illa gaudia que in tertio statu seculi reuelanda sunt: eo q̃ vnxit eum deus pater
ps.44 oleo letitie ꝓ cõsortibus suis. Unde z vt iam supra meminimus: baptizato eo a ioãne in Jordane flumine: descendit spiritus
Luc.3 sanctus corꝓorali specie: sicut columba in ipsum: vt id qđ Dauid in psalmis longe ante ꝓdixerat: Joãnes spiritalibus oculis videret esse completum: Deniq̃ cum venisset in nazareth: librum accepit z aperuit: z locum illum legit: audiẽte populo:
Luc.4 qui sibi in tam magno mysterio testimo-
Esa.61 nium phibebat. Sic enim scriptum erat in loco ipso. Spiritus dñi sup me: eo qđ vnxerit me: ad annunciãdum mansuetis misit me: vt mederer ꝓtritis corde z prẽdicarem captiuis indulgẽtiam: z clausis aptionem: vt prẽdicarem annum placabilez dño: z diem vltionis deo nostro: vt ꝓsolarer oẽs lugentes: z ponerem fortitudinez lugẽtibus: sꝛon: z darem eis coronam: ꝓ cinere: oleum: gaudij ꝓ luctu: pallio laudis: ꝓ spiritu meroris. Ecce habes apte

ad quid venerit is qui hz clauem Dauid: vtiq̃z docere z psallere: sanare ꝓtritos aio: z afflictos corde: illuminare hijs qui in tenebris z vmbra mortis. sedẽt: ad dirigẽdos pedes nostros in viã pacis. Solus est enim
Luce.1 conceptus sine culpa: z ideo solus dignus psallere z cantare: qui sine culpa venit in mundum: ita vt alij nulli liceat nisi ei quẽ
ps.49 iustificat z clarificat ipse. Unde z ꝑ psalmistam dr̃. Peccatori autẽ dixit deus: quare tu enarras iustitias meas z assumis testamẽtum meum per os tuum? Si aũt solus xp̃s sine peccato est: ipse inq̃z solus qui hz clauem Dauid: merito de eo solo dictum est. Claudit z nemo apit: apit z nemo claudit: q̃ ipsius est ꝑ iudicium: iudicare corda hoiuz: qui nõ agnoscunt tps visitationis sue: auferẽs ab eis gaudium: z letitiam: vt nõ agnoscãt gloriaz dei: z ipsius est per clemẽtiam dare letitiam penitẽtibus: sanare ꝓtritos corde: z alligare ꝓtritiones eoruz.
ps.146 Clauis itaq̃z Dauid spiritualis est psalmodia: data gratis: non oibus: sed illis qui designãtur in Dauid: vt cãtent z psallant in
ps.117 cordibus suis dño: z ꝓfiteantur illi qm̃ bonus: qm̃ in seculum misericordia eius. Si aũt queris adhuc qualis esse debeat ista tribulatio: vt tãte esse valeat efficacie. Discute primo: qđ sibi velit lectio scripturaz sanctaz: simulq̃z ꝑpendes: q̃ nihil aut paz ꝑ sit non meditãtibus in illa: multumq̃z ꝓferat z ꝑsit meditãtibus: ad scientiam veritatis: ad notitiam archanoz dei: ad perci-
Joan.1. piẽdam lucem: que xp̃s est: illuminantem oẽm hoiem venientem in hunc mundum. Qđ cum qs recte prospexerit: intelligeret eodem modo: aut nihil: aut paz prodesse psalmodiam hijs qui nõ letant in deo suo: nec studeant habere portionez cum illis q̃bus dr̃. Exultate iusti in dño: rectos decet
ps.32. collaudatio. Cum vero eodem modo ꝑtineat gaudium ad spiritum sanctum: quo meditatio ad filium: qui patris sapientia est: qđ restat intelligere in clave Dauid: nisi ipsam letitiaz spiritalem: que eo ipso quo corda accendit hoium: calefacit: afficit z illustrat: complẽs in eis ꝓmissionem illam dñi dicẽtis. Cum aũt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnez veritatem: Joã.16.
Quãuis enim vterq̃z gaudium: vterq̃z sapiẽtia sit: nõ frustra tñ alteri hoc: alteri vero illud ascribit: nimiz q̃ z filius ꝑ seruilem formam quam accepit: z eam quam ꝓ salute mundi sustinuit passionem: iterum docuit sapiẽtie: z spiritus sanctus liber esse volens a forma serui z obꝓbrio crucis: dum nos quoq̃ liberãdos esse mõstrauit: fecit exultare in gaudio: z gloriari in spem glorie filioz dei. Unde apostolus. Ro.5.
Si spiritus eius qui suscitauit Jesuz xp̃m Ro.4.
a mortuis: habitat in vobis: qui suscitauit Jesum xp̃m a mortuis: viuificabit z mortalia corꝓora vestra: ꝓp inhabitantem spiritum eius in vobis. Verũtamen z ibi gaudium factum est: sane sapiẽtibus: z hic plena notitia veritatis: q̃ z ꝑ illam xp̃i passionem liberati sumus a seruitute peccati: z ꝑ eaz que ostensa est sanctis apostolis spiritus sancti illuminationem: serui facti sumus iustitie. Clauis itaq̃z Dauid: effectus est gratie spiritalis: que aduocat ad se opatorem suum: accendens hoiem ad amandum deum: z illuminãs illum ad sciẽdam oẽm veritatem: q̃: ꝓfecto qui diligit z diligitur: z qui diligitur z diligit amicus est. Qui aũt amicus est introducitur intus vt videat abscondita secretoz: que serui ꝓspicere nõ sinunt. Unde z in canticis dicit Canti.2
sponsa. Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem. Qz vero in tertio statu seculi: qui iuxta eum modum trine similitudinis qua supra vsi sumus in regionibus: in regibus designat: gratia ista de qua z loquimur: reuelanda est: recte clauis ista: z Dauid esse dicitur z haberi a xp̃o: q̃: sic est eius cui datur: vt tamẽ esse eius nequeat: nisi sibi detur a xp̃o. Sic itaq̃z eius est: cuius est: vt multo amplius eius sit: a quo daf: sicut z cetera dona spiritus. Promittit autem dñs datuz se hostium aptuz coram angelo philadelphie: hoc est illi ordini: qui significaf ꝑ ipsum: z ita manifeste aptuz: q̃ nemo possit claudere illud: ꝑm q̃ z Joseph datum

est in egypto soluere occulta mysteria: ⁊ iterp̄trari sōnia regis: ⁊ Danieli i babylōe: q ⁊ ipse eiđē ordinē pari mō mystice designat. Sūt.n. nōnulli q q̄rūt claudē hostiū istud sp̄nētes, pphiā: ⁊ extinguētes spūz: vt ipsi soli i pp̄to videant magr̄i: ⁊ doctrie occasiōe: possint iter hoies p̄cipari. Quorū bū typū gerebāt illi legispiti: qb⁹ a dño
Luc.11 deū est. Tle vobis legispiti: q tulistis clauē scie: ⁊ ipsi nō introistis: ⁊ eos q introibāt p hibuistis. Sz ⁊ alio mō soliti sunt ipi clausdē hostiuz scripturaz: qđ magis ille locus esflagitat. Plerūq; etenim scriptura sacra apīc fidelibus: nec tū ex toto: sz ex pte: nec facie adhuc ad faciē: sz q̄si p speculū i enigmate. Q: vo nō possunt tacē fideles: maxime qb⁹ incūbit: ex officio cure pastoralis: qn loquaī vnusq; qđ sentit: accidit plerūq; loquēte doctoz: ⁊ icidēte i difficillias qōnes: p̄sistē p̄tra se pcōez: q resistēs vbis ei⁹ dyalecticis argumētis: claudit hostiuz
2.thi.2 qđ videbaī aptū: faciēs tenebrosuz qđ erat lucidum: ⁊ qđ claz obscuz. Unde ⁊ Thymotheo p apostolum dī. Prophana aūt ⁊ maniloquia de vita. Adultum enim proficiunt ad impietatem: ⁊ sermo eoz vt cancer serpit. Et in precedenti epla. Si qs aliter docet ⁊ nō acqescet sanis sermonibus
1.thi.6 dñi nostri Jesu xp̄i: ⁊ ei que sm pietatē est doctrine: supbus nihil sciens: sed languēs circa questiōes ⁊ pugnas verboz: ex qbus oriunt inuidie: p̄tentiones: blasphemie: suspitiones male: p̄flictationes hoium mēte corruptoz: subaudit: spnēdus est: ne qñ videat sibi esse sapiēs: si aliqs ei respōdeat fz insipiētiam suā. Nam ⁊ sepe p hmōi pestilētes hoies: ortū esse scādalū in eccīa xp̄i: eccl̄iastice testant hystorie. Sz qđ faciebāt viri sancti qñ hoc accidebat? Currebāt ad arma sua: vt viri sancti: fide inclyti ⁊ robusti. Et si nō possumus (aiebāt) supare ser-
Bern̄. monibus: disputemus in signis. Utiq; ⁊ beatus Bernardus abbas clareuallis: qui vita: miraculis: ⁊ sciētia singulr̄ in diebus nr̄is illustrauit eccl̄esiā: destinat⁹ p̄tra quosdā hereticos a sūmo p̄tifice q tūc p̄erat eccl̄ie xp̄i: cū nihil post lōgam morā disputādo p̄ficeret: ad hec arma cucurrisse virū venerabiles testari sunt. Nō ergo illos: aut de illis dicēdum erat: q modicā haberēt virtutē: q sic in fide fundati erant: vt talia p̄sumere nō timerēt. Nobis aūt q infirmi sumus: ⁊ talia p̄sumere nō audemus: qq; tpi huius angeli phyladelphie vicinio: es sumus: quominus p̄rogatiuā illā fidei p̄sequuti sumus: eo nobis vel istud minimū necessariuz est: vt possimus resistere in die malo: obuiādo pseudo xp̄is ⁊ pseudo p̄ophis signa mēdaciter faciētibus: ⁊ q̄dā vbi Eph. 6
potētia retinētes oia tela inimici: ignea extinguere. Ut eni memorari nō pigeat: quēme in ope p̄cordie iādudum recolo explicasse. Completis q̄draginta diebus: qbus māsit dñs in deserto: tētatus est a Diabolo vt faceret signū. Sz ille q exēplū subditis daturus aduenerat: nō ppriam gloriā mat. 4.
quesiturus: hoc tentatori suo respōdere dignat⁹ est: qđ in tpe huius angeli q sextus est: in numero ceteroz: mēbris suis tētandis: a mēbris Diaboli expedire p̄sciuit. Nō (inqt) in solo pane viuit hō: sz in oi vbo qđ p̄cedit ex ore dei. Testimoniū istū: mat. 4.
de Moyse sumptū est: ex parte qđē ligatū ⁊ ex parte solutū. Dixit eni hoc Moyses: Deut. 8
q̄ztū ad lr̄az de māna qđ populus ille mā ducauit in deserto nec tū (ait) vt sciret oia hō: q: i solo pāe: siue i solo māna viuit hō: sz i oi (inqt) vbo qđ p̄cedit ex ore dei: nimirū q: māna illū corporeū: vbū de quo rogamus dīm in orone dicētes. Panē nr̄m quotti Mat. 6
dianū: da nobis hodie. Sane in principio egressionis filioz israel de egypto: ctibus illoz: panis fuit: qbus deficiēte pane: māna diuitus datū est. Designat aūt panis: opus miraculoz: q i exordio eccl̄ie datus est ad p̄firmāda corda credētiū: ⁊ incredulos quertendos ad fidē: qđ tū postq̄z eccl̄ia radicē posuit: amouēdū erat a cordib⁹ electoz: nē pe q: signa nō fidelib⁹: sz infidelib⁹ data sūt: ac p eo māna celeste: qđ est vbū dei ad vitā exhibēdā: substituēdū: vt nō esse viderent
Joā. 4. de illis qb⁹ a dño dcm est. Nisi signa ⁊ p̄digia videritis: nō creditis: sz ō qb⁹ idē dño i

Joā. 10 sine dictur⁹ē. Bti q nō viderūt ⁊ crediderūt. Et hoc q dē fideles sciūt: ⁊ circa hoc fidēr agūt: sz nō lōge est ille q ⁊ p se ⁊ p mēbra sua vēturē tētare fideles: obijciēs illi qđ capiti fideliū obiecit dicēs. Si filⁱ dei es: dic vt lapides isti pāes fiāt. Tale ē. n. ac
mat. 4. si ei⁹ corpi diceret. Si ppls dei es: oñde miracula. Si electi dei estis: sacite vt lapides quertanī i panes: hoc ē: exhibete signū: qđ sit certū ⁊ evidēs: vt vā eē appeat fides vra fm ea q dicitis aplos quōdā ⁊ añcessores vros opatos fuisse. Ut.n. taceam⁹ ea q futura sūt ⁊ pbāda i dieb⁹ suis: ⁊ loq̄mur ō hjs q̄ sūt p̄ntia: certa iditia futuroz. Quis nesciat tpis hui⁹ hēticos: q patareni vocanī: Secta Patarēa
quoz nephādissima secta i diuersis ptib⁹ orbis supra modū ivaluisse narrat vitate vitā sibi aplicā vēdicare: nosq; hereticos dicē ⁊ aliēos a fide? Jra. n. vt testanī hūj q tētati forte ab eis: illoz astutiā euaserūt. Solēt opponē eis quos decipe p̄cupiscūt. Si vā ē fides istoz q se xp̄ianos eē dicūt: vbi sūt signa q̄ p̄dicāt fecisse hacten⁹ p̄decessores suos? Qđ si facē ipi nequeūt: qđ dicūt fecisse pies suos: restat vt p̄quicanī: aut falsa dicē: aut falsa tenē: q id qđ alios fecisse p̄dicāt: ope nō oñdūt. Et hoc qdē illi. Hijs
mat. 4. aūt qb⁹ ⁊ si modica vt ē: hostiū tū daī aptū: nū turpe eē p̄t: aut idecēs rūdē id qđ dñz suū rūdisse sciūt. Nō i solo pāe vivit hō: sz i oi vbo qđ p̄cedit ex ore dei? Quid.n. aliō
Colo. 1. rūdēdū est filijs tenebraz: ⁊ hijs p̄cipue q facturi sunt signa ⁊ p̄digia ad seducēdū: si fieri possit ēt electos? Nō.n. paruipēdēdi mūeris ē: dari nobis hostiū aptū i tāte tpe necessitatis: ad agnoscēdū: vt ait aplus: mysteriū qđ fuit absconditū a seculis ⁊ generatiōib⁹: nec iuidē illis dēmus: quoz signa ⁊ p̄digia imitari nēgm⁹: q: ⁊ si Petro aplo rū p̄mo: data est p̄rogatiua fidei ad faciēda signa i typo eoz⁹ q dati sūt i fūdamētis ecclesie: nō iō tū parupēdēda ē clauis scie q̄ data ē paulo aplo ⁊ novissimo: haudubiū q i typo eoz⁹ q dādi erāt i fine ad sūpedi: fida ecclīa: nimiz q: ⁊ si magni fuerūt illi q bus datū ē mistrare famelicis abūdātia pa
nū: nō iō tū spnēdi sūt minimi: qb⁹ p̄cessū est p̄rietate muneris: aquā sitiētib⁹ erogare. Monit.n. ille q p tpuz varietate: dona distribuēdo partīc: qđ illis atq; illis expediat: ita vt p tpe extimādū sit: qđ cui p̄sit: ⁊ illud p tpe magis caz: qđ vtile: nō qđ sublim⁹ iudicādū. Inde est q angelū istū modica hūtē vtutē suasse vbū patietie ei⁹: de⁹ ipse testat: nec tū eū augumēto vtutis remunerare voluit: sz hostiū magis aptiōe: q: istud mō magis q̄z illud ei p cursū tpis q̄uenire p̄sciuit. Ecce (inqt) dedi coram te hostiū aptū qđ nemo pōt claudē: eo q modicā hēs vtutē: ⁊ suasti vbū meū ⁊ nō negasti nomē meū: pp hoc (inqt) dedi coram te hostiū aptū: q: grām p grā dedi tibi. Ipse eni dat qđ accipiat: ipse accipit iuste: q: clemēter remuneret. Felix cui tātus fenerator: debitor est: q dat oibus affluēter ⁊ nō ip̄ropat. Propter qđ ⁊ dicit. Adēsuraz bonā ⁊ p̄sertā ⁊ coagitatā ⁊ supefluētē: da Jacob. 1.
būt i sinū vr̄z. Ecce q̄zta benignitas: q̄zta Luc. 6.
mīsericordia regis nr̄i. Qui sibi debitor est: de dono poni: sacer⁹ est eni ipse dēat: is q debitor: nulli est: gaudēs ⁊ p̄gaudēs p̄spectib⁹ pueroz suoz. Ideo eo (inqt) q̄ suasti vbū meū: qđ accepisti a me: ⁊ nō negasti nomē meū ibūte quā ex pte ōdi tibi: ecce nō ōdi tibi hostiū aptū: qđ nēo possit claudre: admouēs lapidē ab hostio monumēti: vt videas ⁊ itelligas vitatē. Nō aūt vt mihi videē eo mō accipiēdū ē hostiū in loco isto: ps. 140
qūo i loco illovbi dī. Pōe dñe custodiā orī meo: ⁊ hostiū circūstātie labijs meis: i quo lignū ip̄z qđ claudit ⁊ apit itelligit: sz accipiēdū ē noie hostij: soramē ip̄z qđ clausū ē lapide: hoc ē supficie lr̄e: q grauis ⁊ pōderosa erat nimis: ita vt de loco suo amoueri nequeret: quousq; vēiret nou⁹ ille iacob: q amouit sol⁹ lapidē molarē de ore putei ō aditu Gē. 29.
testi p̄ris: ⁊ dedit potū omib⁹ suis: ō qb⁹ p esaiā scriptū ē. Egēi ⁊ paupes q̄rūt aq̄s ⁊ Esa. 41.
nō sūt: liguā eoz siti exarsit. Ego dñs exaudiā eos: scūs isr̄l nō dereliquā eos. Dabo i supinis mōtib⁹ flumina: ⁊ i medio cāpoz fontes. Jgit̄ qđ illic p os puter: hic in euāgelio p hostiū monumēti: hoc in libro usto p hostiū aptum accipiēdum est. Si aūt

hostium sonamen ipsum dictuz est:qđ clau
ditur ⁊ aperitur:qđ in hoc loco per hostiuz
accipiēdum dicimus:nisi aditus spiritalis
intellectus: qui quodam pondere litterę
opilabatur ne intelligi posset:qui tñ aper
tum esse incipit hōi:cum dñs remouet pō
dus illud ab hostio monumenti?Dicit se
autem dñs ꝓtulisse hoc angelo phyladel
phie:hoc est illi ordini:qui significatur in
ipso:non q⁹ ⁊ antea datum non fuerit san
ctis doctoribus: sed q⁹ non ita solenniter
manifeste:quomodo in tempore sexto: qñ
omnia signacula erunt aperta. Qui etiam
magnum aliquid ꝓmittit:cum dicit.

T.12 ¶Ecce dabo tibi de Synagoga
Sathanæ: qui se dicunt iudæos
esse: & nō sunt:sed mentiuntur.
Ecce faciam illos ut ueniant &
adorent ante pedes tuos:& sciēt
quia ego dilexi te.

¶Hec verba ex parte aliqua superius ex
plicata sunt. Sicut in aduētu dñi iudeoz
reliquie seruate sunt: vt illuminate gratia
xp̄i:gentes infideles ꝙuocarent ad fidem:
Impiū. ⁊ romanum impiuz:(in quo principes aq
lonis regnabat) subiycerēt sceptro xp̄i:ita
nunc de christiano populo qui vocaī gen
tilis:reliquias benedictionis supesse dece
bat:p quas synagoga Sathanę:que men
daciter se dicit confiteri dño:ex parte ma
gna ꝙuerti incipiat:⁊ cadēs in ꝓspectu ea
rum:ꝙuincatur ⁊ dicat. Vere ipsa est recta
fides:quam predicant ⁊ annunciāt pfes
sores xp̄i:nec frustra sperauerunt ⁊ serua
uerunt tradituz sibi verbum:nec incassuz
sustinuerunt iniurias ꝓ fide ⁊ noīe cruci
fixi. Qđ vero ait. Et sciēt q⁹ ego dilexi te:
satis ostēsum est in eo:q⁹ eum diximus si
gnificari in Joseph:qui ꝙtiqz pre cunctis
fratribus amabaī a patre:⁊ in Joāne euā
gelista:cuius est liber iste: qui pre ceteris
apostolis amabatur a xp̄o. Idcirco autem
qui ꝓtemplatur plus q̄z qui operaī diligi
tur:q⁹ iste partem illam elegit:ad quā nos
optat dñs peruenire. Ille qua nos carere
vult:vt ꝓueniamus ad ociū. Valde enim
ꝓfortat ūtos:⁊ ꝓmissione consolidat:sed
non minus deterret aliquos:qđ in eodem
loco adiunctum est.

¶Quia seruasti:inqt: uerbum T.13
patientiæ meæ: ego te seruabo
ab hora temptationis quæ uen
tura est in orbem uniuersum:tē
ptare habitantes in terra.

¶Idcireo (inqt) diligo te:q⁹ tu seruasti
verbum patientie mee:⁊ viriliter egisti cō
tra vitia carnis ⁊ spiritus:cōtra detracto
res ⁊ delusores:ꝓtra spiritales nequitias ini
mici. Utiqz ⁊ religari in solitudine:⁊ tene
ri cathena xp̄i:nō ferri:simile est illius pe
ne quam sustinuit patienter sanctus iste
Joannes:religatus in insula que vocatur
pathmos:ꝑm q⁹ ipsemet in supioribus di
cit. Ego Joānes frater vester:particeps ⁊
socius in tribulatione:⁊ regno: ⁊ patiētia
Jesu. Fui in insula que appellatur path
mos:pp verbum dei ⁊ testimonium iesu.
Verūtamen ⁊ alio modo opz angelū istuz
seruare verbum patiētie:hoc est ꝓ veri
tate quam annuntiare tenet:⁊ vtiqz quaz
multis non credentibus:sed ꝓtradicenti
bus eidem veritati:vicente dño. Si mun Joā.15
dus,vos odit:scitote q⁹ me priorem vobis
odio habuit. Si de mundo fuissetis:mun
dus qđ suum erat diligeret. Q⁹ vero de
mundo nō estis:sed ego elegi vos de mū
do: pptерea odit vos mundus. Et paulo
post. Nō est seruus maior dño suo:si me p
secuti sunt ⁊ vos persequentur:si sermo
nem meum seruauerunt ⁊ vestrum serua
bunt. Sed hec oīa facient vobis pp nomē
meum:q⁹ nesciunt eum qui me misit. Sz
hec quare? Q⁹ non sibi cōueniunt caro ⁊
spiritus:mundus ⁊ celum:voluptas ⁊ pe
nitētia. Unde ⁊ fratribus suis nōdum cre
dētibus in eum:⁊ suadētibus ire ad diem Joā.7
festum:respōdit dicens. Non pōt mūdus
odisse vos:me autem odit:q⁹ ego testimo
nium perhibeo de illo:q⁹ opera eius mala
sunt. Qui ergo vult amari a deo: necesse
est vt

est vt odiaī a mūdo:vt ꝓtēnaī ab hoibus:
vt psequutionē patiaī. Propterea (igt) di
xi te:q⁹ ꝙuasti vbū patie mee. Et vt oñdā
q⁹ dilexerit te:hoc erit tibi euidēs ⁊ opta
bile signū. Ecce i tpe tuo ꝓmittā exire be
stias de abysso pariter ⁊ de terra:vt veniāt
sil ad pdēdā terrā:⁊ pcores eius auferēdos
ō ea:mūdare. Sabyssos nationū:⁊ q̄si torre
tes hereticoz tepestuare de terra:vt faciāt
vidictā i semie neqz:⁊ iudiciū vltiōis in fi
lijs sceleratis. Te aūt assumā in sinu meo:
⁊ collocabo te i loco securo:quēadmodū i
archa Noe:vt ꝙueris ab hora tētatiōis: q̄
velit:nolit mūdus:vētura ē i orbē vniuer
Ps.72. suz tētare hitātes i terra. Te inqz quē mē
te ⁊ spū iubilare delectat. (Audipi aūt adhe
rere deo bonū ē ponē i deo meo spē meā)
ꝙuabo ab hora ista tētatiōis qualide vt nō
i cidas i idipm icredulitatis exēplū. Uerū
tñ hic diligēter ituerī opz:q⁹ qñ iundauit
generale diluuiū:qđ hora hāc tētatiōis de
signat:⁊ tps vltimū regni ārti scripti a da
niele ꝓpha:qđ destructuz fore dī vniuersi
terrā:qñ.s.⁊ magna babylō (q̄ scripta est i
hoc libro) pcutiēda ē:solus Noe cū domo
eiº ꝙuatº est i archa:ad;saluādā hūani gene
Gen.7 ris hiditatē:⁊ oiuz aiantiū:q̄ igressa est cū
eo i archa:ceteris qbuscūqz aliys iundatio
ne dletis. Si aūt tētatio ista q̄ tā generalis
ē dī:vt tētare vīr hitatores terre vētura
ē scribaī:hoc ē:q⁹ terrena sapiūt:terrenis
ihabitāt:⁊ i terrēis letanī. Platātes ⁊ edi
ficātes:nubētes:⁊ nuptui tradētes:⁊ cete
ra carnis opa exequētes: hic aūt cū ecclia
ꝙuari ꝓmittit ab hora ista tētationis.
Gudo. Quis nō videat ipz ee ordiné quē colūbe
i archa posite:sacz mysteriū ituet:sz⁊ illū
Joā.21. q⁹ designatº est i discipulo quē diligebat te
stis:de quo ⁊ dī. Sic eū volo manē donec
veniā? Testaī hoc apte iterpretatiº phyla
delphie:qđ sonat in eloquio nr̄o. Saluās
hiditatē:vt itelligaī illō qđ de eo i Danie
Dan.12 le scriptū est. Pplis sciēs dñm deū suū ob
tinebit ⁊ faciet:⁊ docti in populo docebūt
plurimos. Valde aūt ꝓfortat qđ sequitur.

T.14 ¶Ecce uenio tibi cito.

¶Nō ait:sicut angelo sardis. Uenia tibi
tāqz sur:p qđ occultū ⁊ iprouisū tētatiōis
hui⁹ designaī iudiciū:sz ecce vēio tibi cito.
Ad qđ? In fine hui⁹ libri apis:vbi pociz
replicaī:⁊ subdit. Et merces mea mecū ē:
reddēre vnicuiqz pz opa sua. Que aī merces
brio:qđz accipe coronā ō māu dei:⁊ regna
re cū xp̄o:in domo pris sui? Uerūtñ pliāti
bº secuz nihil:vsqz vz ad finē pugne:⁊ ꝓfu
mationē certamis. Quousqz superbiēdi mā:
⁊ spandi plusqz decet amouet:cū subdit.

¶Tene quod habes ut nemo ac T.15
cipiet coronam tuam.

¶Tale ē vbū istō q̄le illō qđ dcm ē ꝓmo
āgelo:excepto:q⁹ āgelū illū penitē hortaī:
istū nō penitē:sz manē ⁊ viriliter agē i ꝓposi
to. Sic.n. illi angelo dcm ē. Adeo esto vn
de excideris ⁊ age pniam: ⁊ ꝓma opa fac.
Sinaūt vēio tibi ⁊ mouebo cādelabz tuū
de loco suo. Huic aūt nō fic:sz tene qđ hēs
vt nemo accipiat coronā tuā. Ubiqz itaqz
tio:ē:siue nō stare i ꝓposito:siue ad ꝓposi
tū redire:q⁹ ꝑ illo ⁊ filiº dcm ē. Perdidi
sti oēs q⁹ fornicaī abs te:p isto ⁊ filiūbus.
Qui stat:videat ne cadat:⁊ noli altū sape: Ps.72
sz time. Et q⁹ huic ꝓcipue āgelo i pte aliq
timēdū sit:tāquo illo qđz terribili mōstraī
exēplo:quo ꝓmissa oipotētis dei:q̄ fcā sūt
filijs isrl:alio mō cōpleta sūt:qđz putauerāt
ipi:vt ⁊ vītas eēt i ꝓmissore:⁊ deceptio su
ꝑ illos:q⁹ nō dederūt fidē ꝓmissis. Egressi
nāqz ex egypto cū triūpho ⁊ gloria:paulo
post viderūt hostes mortuos i littore mº ma
ris:paulopost ducti ad radicē mōtis vidē Exo.14
tes mirabilia magna legē dñi accepūt:⁊ tñ
post tot gīosa ⁊ digna laude q̄ a dño ꝓse
quuti sūt:manētes i itinē:reuertebanī cor
de:memorātes ollaz carnū:⁊ eoz q̄ reliq Exo.16
rāt i egypto. Uñ scīm est:vt post tā clara ⁊
apta ꝓmissa:duobº tñ viris exceptis:totº Deut.1
ille ppls q⁹ ꝓmissionē accepat pstratº defice
ret i deserto:confirmata ꝓmissiōe ⁊ gra inocē
ti ppō puuloz ꝓpagato ex ipsis. Uerūtñ
⁊ si multi corruēt i articulo isto:nō tñ hy q⁹
spāīr i isto āgelo designanī:q⁹ neqz Josue:
neqz ioānes defecisse legiī:i qbº ordo iste si Ordo.
gnificaī:ꝑtiz cū ei ꝓmissio fcā sit ꝙuari ab

hora tẽtatiõis:q̃ vẽtura ẽ in orbẽ vniuersũ
tẽtare hitates i terra. Nec iõ tñ:nõ ẽ singu
lis timẽdũ de semetipsis:cũ plerũq; videa
Ro.1. mus mltitudinẽ dari i reprobũ sẽsu:i reli
po.10. quijs vo dñi ꝓparari.vultũ eor:itavt vã sit
z fidelis ꝓmissio:z tñ absq; vidicte vltiõe:
nõ tñ trãseat par ianiter gliata:hec est illa
qõ quã fecit apls ỗ iudeis:q̃rẽs qõ vã fuit
Ro.3 ꝓmissio ỗ quã fecit ad pres:cũ ex ea tã ma
xia mltitudo excidisse videaẽ dicẽs sic. Nũ
Ps.77. qd illoz icredulitas:fidẽ ỗ euacuauit? Ab
sit igt. Nic ẽ q̃ rex Dauid glificãs deũ suũ
sup bõis q̃ fecerat sibi z domui sue:dicit ele
ctã eẽ a dño tribũ iuda ex oib⁹ tribub⁹ isrl:
z de tribu iuda:domũ pris sui:hoc ẽ iesse.
Nozro ỗ filijs pris sui:seiꝑ dicit electũ:z
ỗ filijs suis quos ỗdit sibi dñs. Salomonẽ
sine vt regnaret ꝓ se sup iuda z isrl:sine vt
2.reg.7 edificaret domũ noi dñi ỗi sui. De quo vz
salomõe:magni aliq̃ ꝺ adūctũ ẽ:qd tñ nõ
de eo:sz ỗ alio i spũ:accipiẽdũ ẽ vel sit. Dic
n.ait dñs ad dauid. Salomõ filꝰ tuꝰ edifica
bit mihi domũ meã:z altaria mea. Ipz ele
gi mihi i filiũ:z ego ero ei i pẽz:z firmabo
Ordo. regnũ eiꝰ vsq; i eternũ:si pseuerauerit facies
ꝓcepta mea:z iudicia mea:sicẽ z hodie. Et
hec qdẽ oia cõpleta sũt i xpo:z ꝓpleda ad
huc pleni i corpe suo:z spãle sup illo ordie
quẽ signat ãgel⁹ philadelphie:ex q̃ eligẽdꝰ
ẽ cet⁹ iusto:sic iuda ỗ isrl:z iesse de domo
iuda:z dauid ỗ filijs iesse:z salomõ ỗ filijs
dauid. Qz mlti sũt (igt) dñs vocati:pauci
vo electi. Tñ z expssi aliqd de gliali ordie
zach.13 mõacoz:p zacariã oz. Et ꝓuerta manꝰ me
as ad puulos:z erũt i oi tra dicẽ dñs. Par
tes due i ea dispdenk:z deficiẽt:z tertia pe
reliquet i ea:z educã tertiã pre p ignẽz viã
eos sicẽ vrit argẽtũ:pbabo eos sicẽ pbat aurz.
Ipe iuocabit nomẽ meũ:z ego exaudiã eũ.
Dicã:ppls meꝰ es:z ipe dicet:dñs deꝰ meꝰ.
Ex qb⁹ oib⁹ apte deat itelligi: ꝑ nec alicui⁹ oz
dis icrepatio eiusdẽ icrepati collegij vniuer
sitatẽ ꝓplectit:nec alicui⁹ cõmẽdatio vniuer
soz icludit:sz ꝟz plꝰ z mins:vbiq; pene i hac
Ro.9. vita accipiẽdũ ẽ:vt gliaꝝ itelligaẽ illo qõ p
apl̃z dr. Nõ.n. oẽs q̃ ex isrl sũt:hij sũt israeli
te:neq; q̃ semẽ sũt abrae:oẽs sũt filij abrae:
sz in isaac vocabit tibi sẽ mẽ.i.nõ q̃ filij carnis
sũt:hij filij sunt dei:sz qui filij sunt ꝓmissio
nis:extimant in semine. Sequitur.

T.16 ¶ Quivicerit:faciam illum co
lũnam in tẽplo dei mei: & foras
non egredietur amplius.

¶ Apte z cõpetẽter assimilaꝝ colũne tẽpli
dñi:q̃ victor ẽ i ordie isto:q̃ colũna lapis ẽ
alꝰ:z i modũ cuiusdã recte arboris ad su
ꝓra leuatus:ita vt nõ tã ea q̃ isra:q̃z ea q̃
surssũ sunt:ꝓtẽplari z respicẽ videaẽ:z qõ ẽ
eo mai⁹ ita pre altitudie z rectitudie sua:su
ꝓra tãgit:vt tñ suppositũ tectũ ifatigabi
liter portet. Si ãt i solo tẽpli:pplz ꝑmi sta
tus:nõ icõueniẽter accipiꝰ i maceria mu
roz:eũ q̃ i scdo sequutꝰ est. Quid i tecto tẽ
pli:nisi ordinẽ nouũ:z pplz creditur in p
xio:ỗsignatũ putamꝰ? Qz vo pncipalis cã
glie platis ascribit:z ille merito ad portã
dã structurã domꝰ ỗi eligi ꝓsueuit:q̃ sustiet
vbũ patie eiꝰ:z bũdicit assidue nomẽ dñi
i tẽtatiõibꝰ suis:qd p ꝓmissionẽ istã accipiẽ
dũ:dicimꝰ nisi id qõ i retroactis tpibꝰ scñi
eẽ videmꝰ? Certe z si vanũ ẽ z dãnabile p
lationẽ ãbit:nũ idcircovilipẽdẽdũ dicimꝰ
qõ collatũ ẽ petro:aut illo qõ fideli ꝓuocõ
missũ ẽ:vt ꝓsituꝰ sup familiã dñi sui distri
buat mẽsurã tritici i tpe stribꝰ z ꝓuis suis?
Nõ ẽ puipẽdẽdi mũeris hũ mãz ꝓficiẽdi i
mat.24 z.25. pplo ꝓ quo passus ẽ xpꝰ:nec q̃n hũilitatis
gra:dz q̃ vocat a dño nolle ꝓuis suis fru
ctuosa ipẽdẽ ꝓsuntutẽ:q̃ ẽ abitiosa volũtas
detestabilis ẽ:ita amoz ꝓficiẽdi remũeratõe
ꝺdign⁹. Cuiꝰ cũ effectꝰ hñt negt nisi largiẽ
te eo q̃ diuidit singl⁹ ꝓut vult. Qui ergo
ꝑ dono gre z merito patie sue rectores aia
rũ scãz i hoc articulo t pis ꝓstituẽdi sũt:vt
iter ꝓcelloso turbies suppositã fabricã isrl
gabilr portẽt sũtudinẽ colũne marmoree
q̃ mltis tõsiõib⁹ expolit hẽbũt:qõ q̃ste sit
dignitatis z glie mãs ipa colũne spẽs:ma
nifeste demfrat. Qui colũna fuisse nosciꝰ he
liseꝰ:q̃ sic suppositã sibi fabricã patiẽter por
tauit:vt tñ qõ difficile mltis ẽ:i ꝓplatio
nis gliã ꝺtrimẽta nesciret. Quid.n. isto dif
4.reg.8 ficiliꝰ? Nẽ (igt magr eiꝰ) difficilẽ postula
sti: puidẽ.scribꝑ vitã actiuã:qõ ẽ colũne
tẽpli iferioꝝb⁹ inherẽ:z qõẽ eidẽ colũne su

pioza respicẽ:ꝓplatiua dulcedine nõ pua
ri. Et tñ si videris me (igt) cũ sublatꝰ fuero
a te:erit qõ petisti. Nece ẽ.n. vt iugit itueaẽ
celũ:vt sñi itermissiõe:mẽoz sit dñi sui ascẽ
dẽtis i altũ:gcũq; platꝰ suoz xpi:neutre
vult vite ꝓfectõe z ꝓfectu carẽ:vt i hoc:vz
icolatu solo corpe ꝓstitutꝰ i illa eterna pria
querek. Qñalr aũt ois victor sine platꝰ sit
sine ñ ab hui⁹ ꝓmissiõis munẽ alienꝰ nõ ẽ:
q̃ nõ mins ỗuotꝰ z plꝰ fr spiritalꝰ on fabrice
tollerãdo sustẽtat:supponẽs hũe ꝓpatie sue
ad portãda scãdala ihrmoz:q̃z is g suscepta
(lz cura onerosa regis occasiõe) tpalitũ rex
obliuiscit nõnũq̃z eoz q̃ ỗi sũt:ita vt i illã
cogak difficultate icidẽ ỗ q̃ i cãticis scriptũ
Canti.1 ẽ. Posuerũt me custodẽ i vieis. vineã meã
nõ custodiui. Letificat aũt valde qõ segk.

T.17 ¶ Et foras nõ egredieꝰ amplius.

¶ Nimiz q̃ añ victoriã mlti itrãt expel
lẽdi post modicũ. Post verã ãt illã victo
ria:q̃ sek igredik:nihil ẽ qõ vltra formidet.
Luce.5 Inde ẽ q̃ ꝓpria piscatio scisso rete petri:ỗtri
mẽtũ nõ modicũ ppessã ẽ:de scdã vo dicit
Joã.21. euãgla. Cũ tãti eẽnt:nõ ẽ scissũ rete. Nic z
ỗ salomõe:q̃ respectu saulis ꝑmi regis z da
uid pris sui q̃ post illũ i regẽ vnctꝰ ẽ:regnũ
k tij statꝰ ỗsignat (qõ sup ꝓtermissiõ) eidẽ
1.pa.22 regi dauid a dño ociũ ẽ. Filꝰ q̃ nasceꝰ tibi
erit vir quietissimꝰ: faciã.n.eũ regescẽ ab oib⁹
inimicis suis p circuitũ:z ob hãc cãz pacifi
cꝰ vocabit:z pacẽ z ociũ dabo i isrl cũctis
diebꝰ eiꝰ. Ipe edificabit domũ noi meo:z
ipse erit mihi i filiũ:z ego ero ei i pẽz:fir
maboq̃z solũ regni eiꝰ sup isrl i eternũ. Nda
gna est merces ista:q̃ victori ꝓmittit:nec
mino: illa est quã sublequẽter adiungit.

T.18 ¶ Et scribã supeũ nomẽ dei mei
& nomẽ ciuitatis dei mei nouæ
hierlm: q̃ descẽdit ỗ celo a deo
meo: & nomen meum nouum.

¶ Qõ vnigẽit⁹ ỗi pris: deũ suũ noiat pẽz
suũ: assũpte (vt sepe dixi) mortalitatis nre
dispẽsatio ẽ. Tñ z i libro psalmoz: de eodẽ
filio i carnato: logk pi ipse z dicẽ. Ipe iuoca
bit me: pr meꝰ es tu: deꝰ meꝰ ỗ susceptor salu

tis mee: Et ego priogenitũ ponã illũ excel
sũ pre regib⁹ terre. In hoc ẽ.n. ipe vitas: ois
ãt hõ mẽdax: q̃ ipe cũ i foꝛa ỗi eẽt: nõ rapi
nã arbitratꝰ ẽ: eẽ se eq̃lẽ ỗ:sz semetipz exia
niuit formã ꝑui accipiẽs: vt eẽ i aliq̃ mõ mi
nor pre: aut dicticũolibz potuissz: nos ãt ela
tis saustu: sup nosmetipos idefinẽter extẽ
dim⁹ cupiẽtes nob illi bonũ ascribẽ: qõ nã
negauit. An nõ tibi videk nõ stat ꝓ nos q̃
altiores nõ sim⁹: qñq̃ dẽ qcq̃ possum⁹: cũ
mis nobis z honoris idefinẽter ascribim⁹
z ẽt qõ negãt merita: vsurpare vel furtiue
cõamur? Si vo i imo stare ỗlectat: z nouis
simũ magis locũ affectam⁹ q̃z ꝑmũ (qõ razz
ẽ) hoc iã ex bõitate dei eẽ i nobis sciẽdũ ẽ:
q̃ ppea fieri pu⁹iter hoies voluit: vt lãguo
rẽ tuo: is nri: misẽdo curaret: z eidẽ hũili
tatis sue medicinã opponẽr. Delectet ergo
z nos tdiz hũiliato corde ꝓfiteri z dicẽ cũ
bto thõa. Dñs meꝰ z deꝰ meꝰ: qõ spectat ad
glĩã ỗi: magis q̃z pi z magr: qõ ad glĩã ma Joã.10
gis ptiet nraz: excepto: cũ hoc ỗlectat dicẽ
ex affectu amoris. Qõ ãt nomẽ pris z no
mẽ suũ nouũ: z nomẽ ciuitatis supne noue
hierlz: sup eũ q̃ victor ẽ: scribẽdũ, ꝓmittit:
qd aliꝰ itelligẽ possum⁹: q̃z illꝰ qõ i psalo
q̃rto scriptũ est. Signatũ ẽ sup nos lumẽ
vultꝰ tui dñe: ỗdisti letitiã i corꝺ meo? Tria ps.4.
ỗi:q̃ sũt q̃ scribẽda ꝓmittit: nomẽ pris: no
mẽ mris: nomẽ filij. Quid ãt mlz si aliq̃s
sibi mrez ꝓscribit q volvit i vitate mrez hẽ
nec alr respicẽ q̃z pcepit lex. Honora pẽm Exo.20
tuũ z mrẽ tuã? Et hoc quoq̃ ad iudiciũ
z ꝓfusionẽ tuoꝝ nri: q nolum⁹ maiestati
dine reuerẽter ipẽdẽ: qõ deꝰ ipe factꝰ hũil:
nõ ẽ exultati nre ipẽdẽ ꝺdignatꝰ: q̃ re vã
nob oib⁹ ipẽsũ ẽ: q̃ cq̃ sue castissie gẽitrici:
Usq̃z a deo magnificatũ ẽ nomẽ eiꝰ vt eẽt laꝰ ps.47.
eiꝰ vsq̃z ad fines tre: q̃ten⁹ bõitate sua vicẽt
z superet malã elatõis nre: hũiliãs semetipz
ꝑ nob: z ope z ꝑmõe: ꝓscribẽs sibi i hoc lo
co ciuitatẽ illã celestẽ: q̃ aliq̃n z aliq̃n diu pe
grĩak i tra. ciuitatẽ dico illã ỗ q̃ dicẽ psalista.
Fũdamẽta eiꝰ i mõtib⁹ scis diligit dñs portas ps.84.
syõ sup oia tabnacla iacob. Gliosa dcã sũt ỗ
te ciuitas dei: z paulopost. Nũqd syõ dicet
hõ: z hõ nat ẽ i ea: z ipe fũdauit eã altissimꝰ

Luce.2 mat.18. qd é? Nũqd mai⁹ é hoc: q̃z q̃ eé voluit subdit⁹ ioseph ⁊ maria: aut q̃ baptizari voluit a ioãne baptista: aut q̃ lauaꝝ nõ erubuit pedes discipl⁹ suos? Sép eg dé bon⁹ é: q̃ se tã sũme bonũ tpaĩr demſauit: sicut ecõtrario nos q eram⁹ nã filij ire: sép idigem⁹ exé plo magisterij ei⁹ vt stare possim⁹ i vitate: q̃ cã maxie é: vt nũq̃z velit õponẽ formã fui quã sel assũpsit: vt sép adiscãt electi bonore sibi p̃is exhibẽ adiuicé: ⁊ ét miores suos

Eph.2.

Ro.12 maiores i aliquo extiaſ hoc é: nõ alta sapeſz sép hũlib⁹ ꝓtire. Usq̃z eteni i hodiernũ diẽ ꝓtẽdũt hoies õ pscriptoib⁹ suis: q̃rẽtes singlũ q q̃z pferre i scriptis noia sua: ⁊ honore iuicẽ pueiri: nec erubescũt post tãtã hũlitaté dei: deuãis ⁊ caducis honorib⁹ tã pti naciter disputare: q̃ si hec post tot exẽpla mãsuetudis xpi hucusq̃z facẽ nóverenſ: qd si tã seue pesti nõ se opponẽt hũilitas dei? Voluit ergo subscribi nomẽ suũ pp eos q emulãtes maiores suos icidũt i liuorẽ ⁊ corrupti peste odij: efficiunſ hõicide: iuxta il

Ioã.3. lud ioãnis. Ois q odit frez suũ hõicida ẽ: ⁊ ois hõicida nõ hz hĩditatẽ i regno xpi ⁊ dei. Post hoc ãt q̃rẽdũ videſ: qd ꝓferre pt victori iscriptio nois ciuitatis supne: cũ solus creator sit sũmũ bonũ: cui⁹ pticipatiõe gr̃e rõnabilis idiget creatura: sicut scriptũ

Jac.1 é. Oẽ datũ optimũ ⁊ oẽ donũ pfectũ: d̃ surſũ é: descẽdẽs a pie luminũ: apõ quẽ nõ est trãsmutatio: nec vicissitudinis obũbratio. Sz notãdũ q̃ de⁹ pi nunq̃z legit nat⁹: aut missus: nũq̃z icarnat⁹ aut dõat⁹: q̃m solus ipse a nullo est: filiꝰ vo ⁊ nat⁹ dí ⁊ icarnat⁹: spũs quoq; scũs: ⁊ dõat⁹ ⁊ missus. Illã ⁊ filiꝰ q erat de⁹ añ tpa genit⁹: hõ fieri voluit i finib⁹ seculoꝝ: ⁊ spũs scũs q a pie ⁊ filio ab eterno ꝓcedit: dõari voluit ex tpe ciuitati illi celesti hierl̃z: ita vt ei⁹ eé dicaſ: cui datũ é: ⁊ vn⁹ sit cũ eo spũs ciuitas illa: siẽ ⁊ apls

1.cor.6. dicit. Qui adheret dño vn⁹ spũs é. Qd si vbũ ⁊ hõ: vnus é xps: ⁊ spũs scũs cũ ecclia: vnus spũs é: nulli dubiũ eé pt: q̃n nõ solũ gr̃a ⁊ cõione dei idigeat creatura: verũetiã hois xpi iesu: q̃ de⁹ ⁊ hõ vn⁹ est xps: ⁊ supne illi⁹ ciuitatis hierl̃m q̃ cõis é angelis ⁊ hoib⁹: q̃ io q ꝓcedit ex deo ⁊ tpa. vn⁹ spũs

sũt. Si. n. ille spũs q ꝓcedit a deo ei ciuitati supne dõat⁹ é: quo pt eũ hr̃e: q ab ei⁹ é cõione puat⁹? Neée é. n. vt in eccl̃a maneat: q vult pticipare dono dei: dono illo dico q ẽ spũs scũs: qđ solũ eccl̃e donatũ é. Cũ ⁊ necesse hz ꝓfiteri catholicoꝝ eccl̃iã: q ꝓfitet nomẽ patris: ⁊ nomẽ vt possit habere supse scriptum nomen ciuitatis noue hierusalem: qđ interp̃etat: visio pacis: q̃ nullus põt habere veram ⁊ ꝓpetuam pacem: nisi tñ impartiaſ ei donum gratie spiritualis: vt vocẽt aĩa eius: seu mater: seu spõsa xpi: ideſt vt in illo nomine ingniri queat quo amoris immẽsitas demõstraſ: q̃ timor (vt ait Joãnes) penam hz: ⁊ qui timet nõ est pfectus in charitate: sed pfecta charitas foras mittit timorẽ. z. Hz ergo qui victor est scriptum sup se nomen patris: cum ⁊ ipse

1.Jo.4 p reuerentia sanctitatis: pater a subditis extimaſ: iuxta illud apostoli. Si decẽ millia pedagogoꝝ habeatis in xpo: sz nõ multos patres. Naz in xpo iesu per euãgeliuz meum ego vos genui. Hz etiã nomen matris ꝑm q̃ per eũdem dí. Filioli mei quos

1.cor.4 itez parturio: donec xps formeſ in vobis.

Gal.4 Hz ⁊ nomen sponse: cuz p amoris suauitatem spõso illi celesti ꝓiungiſ. Et hec qdez duo ptinẽt ad hierusalem: que ⁊ mater electoꝝ oiuz: ⁊ xpi sponsa vocatur. Et q̃ illa

Gal.4 alia hierusalem: que seruit cum filijs suis: pro merito seruitutis sue antiquatur ⁊ senescit: ad distinctionez ipsius hierusalem: que vetustate ꝓsumitur: recta est ista noua hierusalem: haud dubium pp donum spiritus sancti qđ accepit a dño: per qđ datũ est ei posse semp in nouitate pfistere: iuxta id qđ in octaua parte libri huius scriptuz est. Hec dicit qui sedet in throno. Ecce noua facio oia. Siñ ⁊ nomen xpi iesu nouuz dr̃: ad differẽtiam veteris qui corrumpit ꝑm desideria erroris: sicut ⁊ per apostoluz

Eph.4 dr̃. Deponite vos ꝑm pristinam ꝓuersationem veterem hoiem: qui corrumpit ꝑm desideria erroris. renouamini autẽ spiritu mẽtis vestre ⁊ induite nouuz hoiem: qui ꝑm deum creatus est: in iustitia ⁊ sanctitate veritatis. Qđ si queritur: qđ sit hoc no-

Ro.8. men dñi qđ est nouum? ipsum est nomen xpi: a quo ⁊ christiani noiaſ sumus: cuz renati in eo fonte baptismatis spiritum accipimus adoptionis: per quem facti sumus filij ⁊ heredes: hẽdes q dẽ dei: cohẽdes aũt xpi. Scribit Itaq; xpa iesus sup victorẽ nomẽ pãs: cũ sicut magn⁹ ille pãtarcha abraã noie honoraſ pr̃no: qđ ẽ vocari aliquẽ: ab ba pr̃ez: haud dubiũ q̃ p exẽplo opis bõi: quo ceteri isormanſ ad opãdã iustitiã: ꝑm qđ ⁊ scũs bñdict⁹ abbas ⁊ pr̃ meruit noiari: nec alioꝝ: q̃z eoꝝ q gradiunſ p vestigia sua. Scribit ẽt sup illũ nomẽ hierl̃z: cũ aut p suauitatẽ amoris: q̃ mẽte excedit: deo digna extiaſ aĩa ei⁹ q̃ vocẽt spõsa xpi: aut pp studiũ doctrie: quã habuit i corde suo: vt filios lacte nutriat noiẽt ⁊ mr̃: sz q̃ ⁊ ciuitas illa celestis: spõsa ⁊ mr̃ dcã est. Spõsa qdẽ (vt iã diximus) xpi: mr̃ vo eoꝝ q in xpo p spũz renati sunt. Sz ⁊ nomẽ suũ nouũ scribit dñs sup victorẽ: cũ ⁊ ipe xps dñi ⁊ christian⁹ vocaſ: iuxta illũ qđ scriptũ ẽ. Nolite

Ho.10.4 tãgẽ xpos meos: ⁊ i pphis meis nolite malignari. Sz si iscriptio ista dñi: q̃ fieri pmittit sup eo q vicit spũz dei viui: qđ vex ẽé ꝓstat: designat. Quis est ille q iscriptiones istas hĩe ꝓcedit: nisi ille cui datũ ẽ itelligẽ deũ pr̃ez: ⁊ ita itelligere vt eũ ve credat eé pr̃ez: ⁊ diligat sicut pr̃ez ⁊ tñ pr̃em: supnã vo hierl̃z sicut mr̃ez: pp mr̃ez gr̃az q̃ est in illa: pp eũ q habitat i turrib⁹ eius: cui⁹ ẽt iusti hoies tẽpla eé dñi: vnigenitũ aũt dei filiũ: sicut vex spõsuz ⁊ frez? Quid ista iscriptiõe feliciuz? Et qdẽ ista sepe legis: sepe loq̃ris: sepe audis: sz nisi suggerat tibi spũs iesu vt credas firmiter q̃ ita sit ⁊ itelligas q̃ste sit btitudis eé te hĩdé dei: cohĩdé aũt xpi. Tale est ac si nunq̃z legeres: q̃ alijs hoc ascribis: nõ tibi. Nec miꝝ tñ. Quis enĩ sibi audeat hoc ascribere: q̃nimo nõ qs audeat: sz qs valeat: nisi q legittie certat vt vicat? Sz eni hec oia i sacro fidelib⁹ data sint: nõ põt tñ tenẽ illã nisi id explere studeat moribꝰ: qđ sacri fiũtudo docet esse tenẽdũ. Ad qd eni baptizaris in xpo si mũdus eé ꝓtenis? Ad qd sepelliris: si viuere i pcis delectat? Ad qd accedis ad corp⁹ xpi qđ pp te tradi

tu fuit: si nõ vis mori ꝑ xpo: cũ necessitas vigeret? Ad qd accipis sacrũ crisma si nõ vis tẽpari a vino? Nõ igit sacra ꝓferũt aliqd abutẽtibus eis: sz hys q̃ ita viuũt: quo sacra significãt. Cũ ergo ad hoc vsq; pdueñt hõ fidelis: vt ꝑbat⁹ fide: istruct⁹ bello: ⁊ erudit⁹ tẽtatiõib⁹ abũdãtius accipiat donũ dei: q̃ten⁹ ⁊ amãdo itelligat: qđ amãdũ est: ⁊ itelligẽdo amet: qđ tam plene itelligit. Tũc ꝑfecto nomẽ dei pãs: ⁊ nomẽ filij: ⁊ nomẽ ciuitatis supne hierl̃z pfecte ⁊ iextricabiliꝝ scriptũ gerit i mẽte. Qđ ẽ hĩe ꝓfectã iustitiã: ⁊ gaudiũ ꝓsumatũ. Nõ ẽ alienũ ab hũanis obtutib⁹: nec ita pegrinũ vt ppẽdi nõ possit. Solẽt. n. exultare hoies in oib⁹ charoꝝ suoꝝ: ita vt quo plus diligunt: plus ea (in suis colloquijs) frequẽtare letẽtur noia: yz pr̃z ⁊ mr̃ez: fr̃uz: filioꝝ suoꝝ ⁊ quoũlibet charoꝝ suoꝝ. Si autem ꝓtingat illoꝝ aliquem mortis debito accelerãte defungi: nõ modo illoꝝ noium memorari volunt: verũetiam dãt operam: vt ab illoꝝ cito mentibus deleañ. Quare hoc? Qz ingens letitia versa est in merorem: ⁊ dulcedo copiosa in amaritudinis abundãtiam. Sed ⁊ si oibus pene mortalibus naturaliter ineſt: illis tñ amplius accidit: qui iuxta miseriam presentis seculi: feliciter viuunt. Nam quoꝝ vita: misera est: felicior esse obitus extimaſ q̃z vita: q̃ quisq; non hz vnde multum gaudeat: non potest habere vnde nimis triſteſ. Qđ si tam inops ⁊ pauper est aliqs: vt nunq̃z habuerit: pro pinquum vel amicum in quo hylarescere potuisset: num ideo carere potuit exẽplis: qbus institui ⁊ informari queat ad beatitudinem emulãdam? Ubi pietas caperet exultatio eius: si aliqs de principibus mũdi: eum sibi derepẽte adoptaret in filium: vt esset heres eius ⁊ coheres filioꝝ suoꝝ? Quid si is cuius esset vita indigna ⁊ pditio seruilis: missis nunrijs ⁊ apparatibus multis vocaret eum: cum signis letitie ad palatium suum: expectaret hylaris: recipere gaudẽs: receptum collocaret vt liberũ inter liberos suos. Et ecce imperator celi misit nobis testez veracem qui diceret no

bis q̄ si filij t heredes:heredes q̄dem dei
Joan.1 coheredes autem xp̄i:misit t aliuz qui id
ipsum polliceret dicens.Quotquot autez
receperunt eum:dedit eis potestatē filios
dei fieri hijs qui credunt in noīe eius:qui
nō ex sangui|nibus:neq̄ ex voluptate car|
nis:neq̄ ex voluntate viri:sed ex deo nati
sunt:t tū exultare in gaudio:put expedit
non valemus : quia nondum digni habi|
ti sumus accipere super nos inscriptionez
illam : qua possit plene suggeri nobis ita
esse:vt dicitur : eo q̄ legittime non certa|
uimus:ideoq̄ quo minus credimus :mi|
nus diligimus : t quo minus diligimus:
minus liberi sumus:quia spiritus domi|
ni charitas est:t vbi spiritus domini : ibi
2.cor.3 libertas. Liquet ergo q̄ scriptura ista spi|
ritum significat libertatis:quem qui non
habet : seruus est : t gaudijs liberorum
participare non potest. Quid t tu respon
deres ad ista . O virgo delicata : que pro
carn e tue corruptore tanta sollicitudine
coarctaris? Patet omnimodo responsio
tua.Nec ita veras extimas nuptias quas
tibi amici sponsi promittunt : nec ita de|
lectabiles:vt eas quas amor suggerit car|
nis : ignorata dulcedine amoris Christi.
Erras miser:erras nesciens scripturam:
neq̄ virtutem Dei : nesciens abundan|
tiam delitiarum Christi . Ipse est enim
fons mellis t origo dulcedinis : ipse in|
quam sponsus qui promittitur tibi:cuius
ideo paruipendis nuptias:quia dulcedi|
nem nescis : quia de flumine voluptatis
eius:nec modicum quid stillule percepi|
sti:quia nō fuit qui tibi suggereret:q̄ auri
Joi.14. bus corporeis accepisti . Loquitur enim
Christus per Doctores suos : sed tamen
absq̄ dono spiritus:aut parum:aut nihil
proficit sermo auditus : quia paraclytus
(inquit) spiritus sanctus quem mitter
pater in nomine meo:ille vos docebit om
nia : t suggeret vobis omnia quecunq̄
dixero vobis. Sed hoc quibus? hijs qui
ab eodem domino audire meruerunt.
Lu.22. Vos estis qui permansistis mecum in ten
tationibus meis. Vbi enim tentationis
pugna:ibi est corona victorie.Quapropter
non a principio daturum se illis spiritum
sanctum qui eos doceret omnia promi|
sit Christus : sed peractis tentationibus
suis:t promisit t dedit:qui quante fuerit
dulcedinis accipientibus eum:probaue|
runt multiplicia illa tormentorum gene|
ra : quibus nec ad horam cedere potue|
runt:haud dubium:q̄ pugnante dulcedi
ne charitatis Dei contra amaritudinem
tormentorum:laniantium membra : sicut
t per apostolum dicitur. Quis nos sepa|
rabit a charitate Christi . Tribulatio : an Ro.8.
angustia : an persequutio : an fames : an
nuditas:an periculum : an gladius : sicut
ps.43. scriptum est. Quia propter te mortifica|
mur tota die:estimati sumus vt oues occi
sionis.Qui igitur talem accipit gratiam:
profecto nomen patris:t nomen matris:
t nomen Christi scriptum habet:fortiter
in libro cordis : ita vt eorum obliuisci ne|
queat:non (vti iam dixi) attramento:sed
spiritu. Unde t a quibusdam qui erant
memores illius felicissime ciuitatis : ma|
nentibus iuxta flumina babylonis:t flen
ps.136 tibus incolatum suum:dicebatur. Si obli
tus fuero tui hierusalem : obliuioni detur
dextera mea:adhereat lingua mea fauci|
bus meis:si non meminero tui . O q̄ in|
fixum erat nomen eius in cordibus eo|
rum:qui hec dicebant:o q̄ dulcis erat il|
lis memoria ipsius : q̄ suauis recordatio
habitationis eiusdem. Hoc si scire posses
adolescens insipiens qui amore delini|
tus materno:prepediris accedere ad obse
quium dei : q̄ gloriosius duceres habere
genitricem reginam celorum : t esse he|
Gal.4. res illius matris : de qua dicit apostolus.
Illa que sursum est hierusalem libera est:
que est mater nostra:illa cuius sponsus est
Christus : illa cuius filij sunt omnes ele|
Jo.1. cti:qui non ex sanguinibus neq̄ ex volu|
ptate carnis neq̄ ex voluntate viri:sed ex
deo nati sunt. Et hoc quidem audisti se|
pius : legisti inquam multis orthodoxis
scripturis:sed tamen adhuc mutatus es:
quia non tibi suggessit hoc spiritus : qui

tibi sicut est certam rei faceret veritatem.
Sed forte tedet te illud nomen Christi:
quod propter similitudinem carnis pecca
ti : t propter peccata nostra habere vo|
luit:vt vocaretur crucifixus. Si hoc te|
det tendentem ad vitam:non tedet egr̄i
medicina qua ducitur ad salutem. Uerū
tamen t si tedet vtrūq̄:patiēter agēdum
est:q̄ per illud q̄ cruciat peruenitur ad
id q̄ cruciatum demulcet. Nō igitur hor
rere debes nomen vetus : vbi per illud p
uenitur ad nouum:quia si non esset mors
hoium:nec resurrectio mortuor̄. Nō dolū
tur aūt q̄ male viuūt:vt possint bñ viuere
Joā.11 cū illo q̄ dicit. Ego sum resurrectio t vita
q̄ credit in me ēt si mortuus fuerit viuet:
hoc est enī nomē nouū resurrectio t vita.
Nō.n.est de⁹ mortuor̄:sz viuētiū. Nomē
mat.22 enī mortuor̄ de veteri parēte assūptū est:
nomē aūt viuētiū de nouo:q̄ sm deū crea
Eph.4 tus est. Qui propterea vetustatis nostre
particeps esse voluit : vt nos liberatos ab
eadem miseria : misericorditer adduceret
ad nouitatem suam. Et notandum q̄ ec|
clesia Christi dormienti Turturi assimi|
lata est:qui transacto hyemali frigore : ve|
lut a somno mortis:excitatus euigilat:t
de occultis habitaculis renouatus egre|
diens : ante oculos intuentium manife|
stus apparet.Sicfic t illa viuit in anima:
t si in corpore dormit : deponit veterem
tunicā vt induatur noua.Qui autem hu|
iuscemodi nouitatem:vel vt melius dica|
mus : innouationes pensat : t quanti sit
tripudij : non sine spei gaudio medita|
tur : accepto iam munere charitatis il|
lius que pro sua perfectione : foras mittit
timorem : sed hic profecto nouit : quan|
tum sit hoc premium quod victori pro|
mittit. Hec est enim (vt dixi) gratia spūs
sancti:que oibus qdē scis p̄mittit:sz spāl̄r
huic ordini:qui designatus est in Joseph:
t Joanne:t in angelo ecclesie Philadel|
phie : cui datum est in spiritu scire sacra|
menta abscondita:t rimari pre solito etiaz
profunda Dei. Restat vero in questione:
cur noua illa Hierusalem : que est ciuitas
Dei:de celo a Deo patre descendere dicta
sit:cum nequaquam in celo creata sit : sed
in terra:nisi forte quis propter angelos di
ctum esse contendat : quod tamen mihi
non videtur : sed potius propter sanctos
homines:de quorum beatitudine reuela|
tio hec homini facta est : vt quanta sit di|
gnitas hominum induentium Christum:
omnes qui vocandi erant ad cenam nu|
ptiarum agni : diligenter agnoscerent : vt
scirent que a deo donata sunt illis:t scien|
tes currerent leti ad hereditanda promis|
sa:t nihilominus animati sponsione do|
mini loquentis in euangelio ac dicentis.
Luc.12 Qui me confessus fuerit coram homini|
bus : confitebor t ego eum coram patre
mar. 8 meo.Dicta est ergo noua Hierusalem de|
scendere de celo a Deo patre:vel quia bo|
na omnia ab ipso sunt:vel quia imitando
sponsum suum:cum eo semper ad ima:ex
humilitate:descendit:consutato eo qui di
Esa.14. xit.In celum ascendam : vel quia ventu|
Zac.14. ra est cum ipso ad iudicium:sicut scriptum
ps.49. est . Ecce dominus deus meus veniet :t
omnes sancti eius cum eo . Et Psalmi|
sta. Aduocauit celum de sursum : t ter|
ram disponere populum suum . Sequi|
tur.

¶Qui habet aures audiendi au Ap.2.3
diat:Quid spiritus dicat eccle|
siis.

¶Qui vult accipere quod promittitur:
studeat facere quod iubetur : t qui vult
archana Dei penetrare consilia : t esse fa|
miliaris Christo custodiat verbuz patien
tie t longanimitatis ipsius : expectans
cum sene illo Symeone salutare ipsius: ps.118
dicens assidue cum Psalmista. Heu mi|
hi quia incolatus meus : prolongatus
est : habitaui cum habitantibus cedar :
multum incola fuit anima mea . Cum
hijs qui oderant pacem eram pacificus:
dum loquebar illis impugnabant me gra
tis.

¶Explicit de angelo Philadelphie.

¶ Incipit de angelo Laodicie.

T.1. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hæc dicit. amen. testis fidelis & uerus qui est principium creaturæ dei.

LAodicia interpretat vomitus: siue tribus amabilis. Utrūq; autem pue nit huic ecclesie: in qua finis est precedentis status: initium subsequentis. Ita quippe initium est in hac ecclesia: quo in prece dēti: q; due iste ecclesie que in conclusione alia; scribunt: sub vno sexto tpe coartantur. Et qdem p̄m finem tertij status: quasi Neptalim t Dan. Scōm principium: qui Joseph t Beniamin: qd vltimuz est in secundo statu: primum est in statu tertio: ita vt t finis sit: t principium. Finis quidez scōi: principium vero tertij. Qd si ita est: libet p̄siderare: q; tribus Beniamin: que ecclesiam Laodicie per p̄cordiam respicit: t p̄m aliqd electa fuit t dilecta: t p̄m aliqd odiosa t reproba: sicut t rex Dauid sup be
1.re. 9. filie Saulis: que erat de tribu Beniamin: respōdisse legit: atq; dixisse. Uiuit dñs: q; ludam\ ante dñm qui elegit me potius q̄ patrem tuum: t q̄ oēm domuz eius: t precepit mihi vt essem dux sup populum dñi israel: t ludam t vilio: fiam plusq̄ factus sum: t ero humilis in oculis meis: t cum ancillis de qbus loquuta est glorioſior apparebo. Porro in diebus iudicum: odiosa facta est vehemēter tribus Beniamin in sceleribus suis: pro qbus t obsessē ab israel
Jud.20 p̄trita est vehemēter: t vsq; pene ad interitionem t desolationez p̄sumpta. Duobus itaq; modis visus est dñs tribum hāc vomuisse: siue q; primo tradidit illam p̄tere dam in manu ceteraz tribuum: pro sceleribus suis: siue q; nō multo post eleuans alli sit illam: auferēs illi sceptrum regni: t sup biendi materiaz. Et q̄n sicut in hoc angelo scriptuz est. Eos quos amat dñs arguit t castigat: noluit eam dñs tradere in manus gētium: t auferre penitus a facie sua: sicut decem tribus israel: sed associās illaz tribui Jude t nodo insolubili vniendo cōnectēs vsq; ad aduētum xpi sui: sicut t tribum Juda t Leui qbus adheserat: sepe ō manu hostium liberauit: seruans t reducēs illam ad ciuitates suas. Et q̄n solis tribubus istis data est potētia regni: Jude vz t Joseph t Beniamin: que t p̄me inter ceteras tribus que trāsierunt Jordanem: acceperunt hereditatem: qd sibi voluit q; Beniamin que iuncta est Joseph: vtpote fratri vterino: etiam tribui Jude tāta affinitate iungeret: nisi q; q̄n ō his tribubus p̄m aliqd cōiter agitur: inuenit tribus Ju
Ephe.3 da de qua natus est xp̄s: significare deum patrem: a quo ois paternitas in celo t in terra noiatur: tribus Beniamin: que minima fuit inter reliquas tribus: sz tñ t ipsa
ꝓa.8 regalis: eum qui minoratus est paulominus ab angelis: tribus vero Joseph: que t ipsa regalis fuit: spiritū qui a patre filioq; p̄cedit? Ulse sunt etenz aliquādiu regnaſe figillatim due tribus: hoc est: tribus Juda t Beniamin: sed tādem vnum regnuz t vna tribus facte sunt: itavt dicat scriptura remansisse domui Dauid solam tribum Juda: cum ex sequētibus apte liqueat: q; tum Juda remāserat Beniamin. Qd ergo de regno Jude t Beniamin vise est p
1.cor.13 cedere tribus Joseph: immo decez tribus que dicte sunt postea israel: ad decez dona dei p̄cipua referendum est: hoc est: ad septem dona specialia: t ad illa tria genera lia: de qbus per apostolum dicit. Manent autem fides: spes: charitas: tria hec: maior autem hijs est charitas. Scōm hoc quoq; in exordio scōi status: missus est (vt iaz diximus) Paulus epheso: Rome Petrus: ac si Beniamin t Juda: in Saule t Dauid: t ad vltimū iunctus est Paulus Petro: relicta Epheso: vt esset vnum ouile t vnus pastor. Deinde sanctus Joānes qui fuit alter Joseph: cessit cum suis tribubus in partes Grecoz: in qb⁹ t si errores multi t graues nimis repti sunt: nō defuerūt tñ in eis viri spirituales: t p̄fecti: in qbus p pagaret Joānis castitas: t donum gratie

spiritalis. Igit t Beniamin iunior p̄cessit seniorem suum fratrem vterinum in regno: t nihilominus Paulus in christo iunior: seniorez Joānem. An forte sancti apostoli reges nō fuerunt: qbus datuz est vniuersū regimen aiaz? Nonne vox Petri
1 p.2. est que dicit electis. Uos autem genus electum: regale sacerdotium: t vox eiusdem generis electi qua dr. Feciſti nos deo t patri regnum t sacerdotes? Liquet autez q; beatus Joānes Paulum t p̄cessit t sequutus est. Precessit q̄ppe eum hierosolymis: in fide: t in apostolatu: sequutus est. Epheſi in p̄dicatione t gratia. Scōm q; tribus Joseph p̄cessit a principio Beniamin in natiuitate t gloria. Si qdem a principio: cum esset ipse Joseph princeps
Ge.37. t dñs in regno Pharaonis: etiā inter fratres suos. vt p somnium viderat: obtinuit principatum: t nihilominus Josue filius num: qui fuit vnus de filijs suis: princeps totius populi factus est. Cuz vero diebus su ecederēt dies: t annoz curricula voluerent: tribus Beniamin fratris sui: regiam p̄sequuta est dignitatem: rursumq; cessante illa in decem tribubus: aliquanto intercurrēte annoz numero: Joseph in eisdem tribubus: regni summam accepit. Hec id circo dico: vt sciamus qd differat inter eū ordinem: qui designatus est in tribu Joseph: t ecclesiam Philadelphie: t eū qui designatus est in Beniamin: t ecclesiam Laodicie: q̄n vtiq; (vt sepe iaz dixi) id in ecclesia Philadelphie: qō in Joseph: id in ecclesia Laodicie: qō in tribu Beniamin: designat. Quātum aūt datur intelligi: ad eum ordinem qui designatur in Joseph: t angelo philadelphie: referenda est illa pars doctrine: que superior est: t pertinet ad diuina. Ad eum vero qui designat in Beniamin: t angelo Laodicie: illa que inferior est: t p̄tinet ad humana: quaz p̄ma claruit in Joāne: sequens in apostolo Paulo. Quia vero pars inferior: qua instruunt mores: tpalis est: non eterna: mox vbi optimatum fuerit tps inferioris doctri ne ptinētis ad actionem: necesse est vt ad meliorem partem cōmutatio fiat vt statuatur doctrina que pfecta est: t euacuet que ex parte est. Nō enim q; vita ptemplatiua specialius ptinet ad Joānem: idcirco putādum est non ptinere ad partem eius annunciare hoibus verba vite: cum eidem Joāni dictum sit: q; in typo ecclesie quam significat ipse. Opz te itez pphetare populis: t gētibus: t linguis: t regibus multis. Et cum certum sit beatum Joannem post passionem Petri t Pauli: vicē eiusdem Pauli in Asya supplesse: t multa altioza sacramēta scripsisse: sed q; aliter intelligēda est scriptura: cum aliquid largo modo accipiat: aliter cum aliqd per membra partitur. Hinc enim aliud in Joanne: aliud designat in Paulo: ibi sub Joannis noie vterq; iste ordo accipiēdus est: tanq̄ si sub vno Joseph accipiant simul Manasses t Effraym: qui t aliqū hoc significant simul: qd Joseph t Beniamin: pp diuersos impetus spiritus qui varios parturit intellectus. Pro eo nāq; q; septē anni fuerunt medij inter Joseph t Beniamin: hz aliqū Beniamin vltimam generationem seculi: que pueniet ad diem nouissimuz designare. Et hoc qdem cum de scdo t tertio statu: cōis est cā sermonis. Cum ergo intellectus iste p̄serendus occurrit: tu ne due ecclesie sexti tpis: nō sunt assimilande Joseph t Beniamin: sed magis Effraym t Manasse: duobus. s. fratribus: filijs Joseph: in qbus tribus ipsa geminata est. Cū vero de scdo statu singulariter agit: tunc Joseph t Beniamin sub vno sexto tpe accipiēdi sunt: idq; significare intelligantur qd ecclesie sepe scripte designat. Causa immutationis huius: illa est: quam sepe notauimus. Diximus enim ptinere scōm statum: p̄m ea que significat: ad filium t spiritum sanctum: sz magis ppzie ad filium: qui t apte operatus est in eo: statum vero tertium ppzie ad spiritum sanctum. Ac p hoc cum agit singulariter de scdo statum intellectu ipsius scdi status. Rachel que significat vitam spiritualem: accipienda est cum Lya. Cum vero agit de scdo t tertio

sola Lya cum liberis suis accipiẽda est in
scdo. Sola Rachel cum suis accipiẽda in
tertio. Ipsa est enĩ ciuitas illa dilecta: quã
circundabit exercitus Gog in diebus no-
uissimis: sicut scriptum est in libro isto: ꝛ
Dañ. 8 ꝛ.12. aptius in libro Danielis ꝓphete. Igit vt
Beniamin vltimus fuit oium fratrum: ꝛ
natus eo tpe quo pr iam redibat ad suos:
ita iuxta eum intellectum qui ptinet ad se
cundũ statuz: tam ipse q̃z ecclesia laodicie:
extremos illos ordies scdi status designãt:
qui aũt velut in trãsitu terre ꝓmissionis:
terre fluẽtis lac ꝛ mel: per quam intelligit
beate illius status ecclesie: in cuius diebus
erit abundãtia pacis: ꝛ vbertas spũalis do
ctrine vsq; ad ꝓsumationem seculi. Nec il
lud moueat: q; Rachel dicta est piclitasse
in partu: q; ꝛ si mater dicta est: filij viuũt.
Sed si illa religio deficiet ꝑm qd: que desi
gnata est in Rachel: manet tñ illa quaz de
signat Joseph: ꝛ illam quam significant se
ptem tribus: quaꝝ prima facta est Beniamin. Uelꝝ hoc: cum in vtraq; sorore gemina: scdi status religio designat. Letex cuz
duo status: duabus pariter ascribunt: pri-
ma ꝓples Rachel respicit finez scdi status:
scda finẽ tertij: cuius parturitio erit in die
bus Gog. Jn isto itaq; intellectu tps Ra
chel in tertio statu: parturitio in diebus
Gog. Inscripto vero tpe Rachel cõe cuz
Lya: parturitio ipsius in fine scdi status.
Nam ꝛ illud ad rem ptinere videt: q; Ra
chel ploraꝝ filios suos: vtiq; natos ex Be
niamin: qui occidẽdi sunt a futuro Hero-
de. Jnde est: q; editus puerꝝ noiauit beno
ni: hoc est filium doloris mei: pater autem
Beniamin: hoc est: filiuz dextere: q; inde
q̃z citius dabit tps pacis: vnde alĩq ꝑ xpi
noie: triste aliq̃d patient. Unde ꝛ verno tẽ
pore parturisse describit: q; in vltimo arti
culo scdi status: ꝛ veluti in extremo men-
sis. Martij erit parturitio ista: tẽpore vtiq;
Cant. 2 quo ꝛ dicet. Jam enim hyems trãsijt: im-
ber abijt ꝛ recessit: flores apparuerũt in ter
ra nr̃a: tps putationis aduenit: ꝛ vox tur-
turis audita est in terra nr̃a. Et q; scriptũ
est de articulo huius tpis: in quo ista oia
ꝓsumãda sunt: ꝑ eo q; abundabit iniqtas:
refrigescet charitas multoꝝ: qd mirꝝ si ꝓp
illos q; tepescent in charitate: laoditia que
alis tribus amabilis dicta est: ẽt vomitus
interpretat: cuz vtriq; in angelo laoditie:
vbis satis expressionibus valeat denotari?
Di sane eidem angelo. Q; nõ es neq; calli
dus neq; frigidus: sz q; tepidus es: incipiã
te euomer ex ore meo. Et paulopost. Ego
quos amo arguo ꝛ castigo. Sz q; multa ex
tra scrie dixisse videmur: vt possim⁹ ex rez
filitudine res files ꝓplari: compto cui sit
filis angelus iste: iam nũc ad exponẽdi or
dinem: vel sero redeamus. Hec ingt: dicit
amẽ. testis fidelis ꝛ verus: q; est pncipiuz
creature dei. Amẽ hebraice: latine iterpre
tat vez. Est aũt vez vbum patris: seruãs:
adimplẽs: ꝛ pficiens oia que promisit. Lz
enim pr̃ ipse vitas sit: ꝓpterea tñ nomen
hoc: vitas spaℓr ascribit filio: q; filius ver-
bum pãs est: ꝛ verbo ꝓbat esse verax is q
vbo ꝓmittit. Siqdem vbum vez est: ꝛ fi
delis ꝓmissio. Sz cum semp sit sermo dei
verax: semp testis fidelis ꝛ verus vnigẽ
tus dei: q̃re hijs duobus angelis vltimis
dr̃ potius: q̃z q̃q; alijs: q; istos tpe ꝓcesse
rũt: nisi q; hic teneri icipit spẽ: q; in alijs
tpibus retroactis: fide magis q̃z spẽ in ob-
scuro enigmate cernebat? Tñ ꝛ pncipiũ
creature dei i hoc loco vltimo dici voluit:
q; miro illo suo cõsilio: quo facit vltimos
ꝓmos ꝛ ꝓmos vltimos: ibi facit pncipiũ vbi finem: ꝛ ordine ꝓpostero bñdicit
electis. Dictus est aũt xps iesus pncipiũ
creature dei: q; ꝑ ipsum facta sunt oia. Di
ctus est pncipiũ creature dei: vna pariter
cũ spũ scõ: q; tũc icipit hõ esse vaciter crea
tura dei: cũ icipiũt requiescere in eo vbum
ꝛ spũs scũs. Sz ꝛ hoc quo? Audi apl̃z. Qui
fit deus spũm filij sui in corda nr̃a: in quo Gal. 4
clamamus: abba pater. Hoc nobis ꝓmisit
amẽ: q; est testis fidelis ꝛ verax: vt essemus
in eo ꝛ ꝑ eũ liberi: ꝛ liberati a pcõ: vt esse-
mus filij ꝛ hr̃des: heredes qdẽ dei: cohere
des aũt xpi. Et hoc qdẽ fecisse a principio Ro. 8
nõ est dubiũ: sz q; multis nos laborib⁹ affli
gẽs: archana quoq; ꝓfilia: q̃ latebãt in scri-

pturis occultasse: a nobis hactenus: visu e
est: pp qd ꝛ multi errauerũt a fide: nõ satis
manifeste appuit esse vez: quo ad multitu
dinẽ electoꝝ suoꝝ: illud qd istãte articulo
passiõis sue: iter multa q̃ cõmẽdauit apl̃s:
Joã. 15 loquutus est dicens. Seruus nescit qd fa-
ciat dñs eius: vos aũt dixi amicos: q; oĩa
que audiui a pre meo nota feci vobis. Ap-
pebit aũt prestante ipso: in tpibus nr̃is: cũ
oino cepit esse tps: qd significat p illd. Ut
enim tps natiuitatis dñice: seu initiũ scdi
status: seu initiũ tertij designat: its tps pas
sionis ꝛ resurrectionis ipsius: seu finẽ scdi
status: seu ẽt finẽ tertij: p sũtudinez respi-
cit. Jn qbus. s. finibus daturus est nobis
dñs spũs libertatis ꝛ pacis: ꝑm q; in die pa
sche ꝛ pẽthecostes in bina donatiõe spũs
designatũ est. Non igit in tpe illo satis ma
nifeste appuit: q̃z nimis fidelis fuerit in p
missionibus suis: q; pauci admodũ fuerũt
illi qbus data sunt dona spũs ad agnoscen
dã oẽm veritatẽ: psertiz cũ ꝓmissio eius
in sacramẽtis potius facta sit: q̃z in vbis cõ
pleda in tpibus suis. Quibus tñ credebãt
hoies: ac si ambigue visioni trepidare ha-
ctenus visi sunt: metuẽtes ne fantasma ali
qd̃: aut mẽdax spũs esset in eis. Hoc enim
mar. 6. significat vbũ illud discipulo⁹ dicẽtiuz: q;
m. 1. 14 fantasma est: siue cũ se credebãt spũz vide-
Lu. 24 re. Cũ ergo appebit in lumine: qd olim in
tenebris gestuz est: tũc scĩẽt vniuersi: q̃z ve
ra fuerint sacra: que nobis sub velamine
lr̃e palliata edidit: q̃z vera ꝓmissio: quã ꝑ
Lu. 21 misit: q̃z incõcussa ꝛ imobilia vba sua de q
bus dixerat. Celũ ꝛ terra trãsibunt: verba
aũt mea nõ trãsibũt. Lz aũt fidelis sit dñs
in oibus vbis suis: lz se vaciter ostẽdat in
oibus que ante ꝓmisit: siue in apto sermo-
ne: siue in archanis occultisq; mysterijs: il
la tñ est sũma cã ꝓmissionis sue qua se de-
mõstrat: precipue testẽ esse fidelez: cum ei
ille q̃ est ꝓmissus testimoniũ phibet: haud
dubiũ q; complẽdo ꝓmissa veniens ꝛ do-
cẽs fideles oẽm veritatẽ: nec aliam q̃z ipse
Jo. 14 dñs in occulto quõdam enigmate: ꝛ velut
in tenebris loquutus est. Hec (inquit) lo-
quutus sum vobis apud vos manẽs: para
clytus aũt spũs sanctus quem mittet pa-
ter in noie meo: ille vos docebit oĩa: ꝛ sug
geret vobis oĩa quecũq; dixero vobis. Et
itez. Cũ venerit paraclytus quẽ ego mit-
tam vobis a pre spũm veritatis: q; a patre Jo. 15
pcedit: ille testimoniũ phibebit de me. Et Jo. 16
rursuz. Adhuc multa habeo vobis dicere:
sz nõ potestis portare mõ: cuz aũt venerit
ille spũs veritatis: docebit vos oẽz verita-
tez: nõ enĩz loquet a semet ipso: sz quecũq;
audiet: loquet: ꝛ que vẽtura sunt annũcia
bit vobis. Ille me clarificabit: q; de meo
accipiet: ꝛ annũciabit vobis. Hec sunt ma
gna illa ꝓmissa: que se ꝓmisit daturꝝ diligẽ
tibus. Hec que nec oculus vidit: nec au- 1. co. 2
ris audiuit: nec in cor hois ascende-
rũt. Que qdem ꝛ si in fine seculi: plene cõ
plende sunt: nihilominus tñ ꝛ tpe huius
angeli: ꝑm magnam sui partem etiã in hac
vita prestanda: iuxta illud quod de tribus
apostolis mystice dictum est. Sunt de hic
stãtibus qui nõ gustabunt mortem: donec
videãt filium hois in regno suo. Et notã
dum q; xps fidelis ꝛ verus est: etiam si co
ram hoibus non impleat qd̃ promisit. Q; mat. 16
tñ non pp se scripta sunt: qui semp est veri
tas: sed pro nobis infirmis ꝛ debilibus fi-
de: qui adhuc ambigimus de promissis: li
quet q; pro nobis dictum est: qui cogno-
scimus illum testem esse fidelem: cuz vide
mus manifeste ꝛ solẽniter accidere qd̃ pro
misit: non solum prout: aut littera dictum
est: verũetiam ꝓut in littera designatum:
ne saltem vel hoc modo nõ esse (q; absit)
testis fidelis appareat: si sacramẽta nõ ex-
hibẽt ad litteram qd̃ promittunt: dicente
ipso qui ꝛ veritas est: Spũs est qui viuifi-
cat. nam caro non ꝓdest q̃cq̃z. Et apostо- Joã. 6.
lus. Littera occidit: spiritus autem viuifi
cat. Siue ergo quia pauci fuerunt in qui-
bus promissio illa completa est: siue quia 2. co. 3
non frustra in rebus sacramentalibus est
completa: que maius aliquid in futuro
promittunt: poterat quidem tunc tempo
ris aliquis scrupulus in corde hominũ
pro defectu fidei generari: abolẽdus peni-
tus in tpe suo: hoc est: cũ plene ꝛ solẽniter

consumari incipiet: qđ non absq; rebus sacrāmētalibus i paucis hoibus completuz est. Res enim sacrāmētales fuerunt: colūba: insufflatio ignis: z si qđ simile. Similiter z dies vel tpa in ḡbus hec gesta sunt: habēt magni aliqđ designare: Annus sane trigesimus: finez primi status designat: de quo nimiz fine per apostolum dr. Qñ autem venit plenitudo tpis: misit deus filū suum: factum ex muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erāt: redimeret. Unde enim habemus vt redempti esse possimus a seruitute legis: nisi q; illuz accipimus in baptismo: qui descēdit corporali specie sicut columba in xp̄m: de quo per Apostolum dr. Accepistis spiritum adoptionis filioz: in quo clamamus abba pater. Siue ergo Joānes Baptista: siue aqua: siue hō xp̄s Jesus qui baptizatus est in ea: siue columba que descēdit in ipsum: ad designandum aliqđ ostensa sunt: vt rebus manifestis z visibilibus: inuisibilia z spiritualia: ptemplari possemus. Joānes nāq; doctores littere: aqua doctrinam exteriorez que littera ꝓprie noiat: designat. Baptizati a Joāne: eos qui scripturam canonicam: vt paruuli adhuc in xp̄o sm littere veritatez ediscunt. Ex quoz; tñ numero procedit vnus q baptizat in spiritu: cui z spiritus phibet testimoniuz qui descēdit ad ipsuz: q; nisi prius spiritus sanctus descendat in hoiem vt eum faciat esse spiritualem: non pōt habere spiritualem intellectum: qui significat in aura. Significat ergo xp̄s Jesus viros spirituales: qbus datum est a spiritu sancto baptizare in spiritu: mundare s. corda hoium doctrina spirituali: z abstergere ab illoz mētibus cogitationes immūdas: dicēte dño. Accipite spiritum sanctū: quoz remiseritis peccata remittent eis. Sed hoc vnde? Nunquid a semetipsis? Adinime. Sed ab eo qui ꝓstituit tpa: z tēpora dans tenebras z lucē in tpibus suis. Cedit enim tp̄s qđ fuit ante legem: velut in densis tenebris z caligine noctis. Tp̄s qđ fuit sub lege: veluti sub luce stellaz. Tēpus qđ sequutum est vsq; nunc a Joanne baptista: veluti sub luce lune: propter illud qđ dicit apostolus. Videmus nunc p speculum in enigmate. Tp̄s qđ futuz est: veluti sub lumine solis. Verūtamen cum de duobus testamentis simpliciter sermo est: tunc accipiēdum est in luna testamentum vetus: in sole nouum: q; illi prefuit ōs lux lex Moysi: isti quasi sol euāgeliuz xp̄i. Igitur mirari non dz hō si aliqđ promittitur in aliquo tpe: qđ in tpibus preteritis negatum est: q; ad gloriam ptinet summi dei augere munera gratiaz: z prestare nouissimis qđ negatum est primis: vt nemo se extollat de honore priozatus sui: sed magis emulet in bono supeminētes diuitias iuniorz suoz. Sed z nobis summopere cauēdum est: ne in vacuum gratiam dei recipiamus z auertamus corda nostra a lege dei: vt nō agnoscamus tp̄s ꝓsolationis nostre. Nos ḡppe sumus z filij nostri: in quos fines huiuscemodi deuenerunt: vt compleant in nobis promissa dei: que in die sancto pasche multis z immēsis mysterijs designata sunt. Opz enim xp̄m iesum complere in electis huius tpis: qđ in die resurrectionis sue cuz iam oino dies inclinata esset ad noctem: per insufflationem quaz fecit: designare curauit: vt sciremus que a deo donata sunt nobis: ne aliqđ forte tuitu accidere ex hijs que ad deum pertinēt extimet. Et qdem non sterliter: cum adhuc predicādum sit euāgeliuz regni in vniuerso orbe. Implebit ergo qđ promisit in sacrāmēto illo testis noster fidelis z verus: insufflabit adhuc inuisibiliter sup corda fidelium ad dādam voci sue vocez virtutis: ad formādos spirituales intellectus in buccinis scripturaz: vt insufflātibus p eas preconibus xp̄i: in oēm terraz exeat sonus eoz z in fines orbis terre verba eoz. Nempe z in die paschе qñ hoc factuz est: veritas ipsa que die eodem de monumento ꝓcesserat: apparuit discipulis suis aperiēs illis sensuz vt intelligerēt scripturas. Sed nunqđ vel illud vacat a mysterio: qđ a iudeis crucifigētibus z occidētibus euz absc̄ditus est in monumēto: sue in eo intellectu qui ptinet ad tertium statum: sue in eo qui ptinet ad sēm. Nō solum ḡppe hoc malum inuētum est in populo iudeorū: verūetiam multo deterius in extinctione spūs: qz in morte xp̄i: qz ibi peccauerūt in filium hois: hic in spūm sanctuz: ita vt nō inueniant remissionem culpe huius: neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Si enim nō extinxissent spūm qui docet oia que vera sunt: z semp z vbiq; testimonium phibet veritati: pducti ad veritatis notitiaz: penitētiam egissent: sicut z hij qui compūcti sunt ad verbum Petri: z egerunt penitētiam de peccato ignorātie sue. Sed malum qđ operati sunt fortis: signuz erat maioris mali qđ ꝓceperant intus extinguere s. spiritualem intellectum z sepellire illud in vētre littere: vt iam non audiret vox illius in plateis eoz: nec haberet vltra locū in possessionibus suis. Occiderunt ergo xp̄m z sepellierunt in monumēto: occiderunt z spūalem intellectum velantes eum sub littera veteris testamēti: vt liceret eis viuere sm carnem: qđ z faciunt pro posse suo vsq; in presentem diem. At lz hoc fecissent infideles iudei: nō est tñ xp̄s iesus derelictus in inferno: nec datus est sanctus dñi videre corruptionem. Excitatus ḡppe a somno mortis: ascēdit de monumēto: apparuit non oi populo: sed testibus ꝓordinatis a deo: eis qui mānducauerunt z biberunt cum illo postq; resurrexit a mortuis: gustātes in cibo illo escas mysticas z spirituales: quas eis ante promisit: cum adhuc esset cum eis anteq; pateretur z resuscitaretur a mortuis. Sic z spiritualis intellectus quem extinxerunt z sepellierunt in corde littere: qui erāt ex circuncisione: surrexit summo mane: cuz adhuc essent tenebre: z apparuit in epistolis Pauli: qui solū se exposuit ꝓra oēs pro statuendo spiritali intellectu: quem pfidi iudei semp extinguere gestiebāt: nolentes illum regnare super se: eo q; esset ꝓtrarius votis z opibus suis. Apparuit aūt (vt iam dixi) nō oi populo: sed testibus ꝓordinatis a deo Marie Magdalene: z alijs quos scriptura cōmemorat. Ubi z illud vigilanter obserua: q; quo magis dies ipse declinauit ad vesperum: eo magis apparitio eius z solēnior z manifestior facta est. Credit eniz prima apparuisse Marie: deinde duobus discipulis euntibus in castelluz: quod distabat ab hierosolimis stadijs sexaginta. Adiunctus est aūt illis in via z loquebat cuz eis: z tñ nō cognouerunt eum: vsq; ad vesperum. Postq; autez aperti sunt oculi eoz vt cognoscerēt eum: reuersi sunt q; cito in hierusalem nunciaturi fratribus quod factuz fuerat: z qualr cognouerunt euz in fractione panis. Interiz dum hec agerētur apparuit Symoni: z ita demum apostolis oibus. Verūtamen nō est ꝓfundendus ordo euangelioz: vt alterz per alterz exponatur: q; spūalis z mysticus intellectus: non tam litteram respicit q; virtutem: z id quod significatur amplius q; id quod significat. Duo itaq; discipuli qbus est xp̄s adiunctus in via: Grecos significant z hebreos qui quottidie disputātes de veritate: que est in spiritu: vident qdem illam: sed non agnoscunt: ardent plerūq; aio: sed succumbunt in fide. Cum aūt ꝓsumabitur cursus tpis designatus in stadijs sexaginta: peritur oculi eoz z cognoscēt illam infractione panis. Cūq; reuertentur ad ecclesiam Petri vt annunciēt fidelibus intellectuz suum: inueniēt discipulos ꝓgregatos dicētes. Surrexit dñs vere z apparuit Symoni. Nō enim ita dubie apparere oportebat spiritualem intellectum latinis designatis in Symone: qđo Grecis z Hebreis: qui diu dubitauerunt: z a quoz oculis illico euanescit: z trāsiet: vt redeant ad seipsos z ad vnitatē ecclesie: sed vere z absq; oi scrupulo: sicut z presens seculi ꝓbat dies. Nūc ergo qui credit credat: qui cognoscit cognoscat: cui plz placeat: cui nō plz displiceat. Sciat ois ecclesia que xp̄iana ꝓfessione censet: q; iam oino instat tp̄s z hora in quo oēs qui sitiunt veritatem: palpēt illaz credēt: attrectent: z sentiāt: quod requirit: gaudeāt z letentur: cuz id quod quereba tur inueniēt. Et si forte adhuc nō credent

Bal. 4.

Bal. 4.

Joñ. 20

Act. 2.

Act. 10

Lu. 24

Lu. 24

Lu. 24

ꝛ admirabuntur ꝓ gaudio:afferāt aliq̄d quod coram positis manducēt:palpent ꝛ videāt ꝓcordiam carnis:ꝛ ossis:veteris testameti ꝛ noui:q; verba spūalia que dicuntur per spiritum ꝓphetie que nō possunt experiri:nisi cum videtur expleta:non habēt ꝓsonātiam duoꝝ testamentoꝝ:sed simpliciter ꝓnunciant quod futuꝝ est. Et de allis q̄dem dubitare pōt hō nesciens:vtꝝ spiritus ex deo sit. Hic autem vbi non dr aliud:nisi quod scriptum est:vbi tam mire ꝓcordāt in vnum quasi caro ꝛ ossa:que dubitatio esse pōt? Sepe dictum est:ꝛ sepe dicēdum:q; sicut datum est testamētum vetus ad imaginem patris:ita nouuꝫ quoq; ad similitudinem filij. Et sicut in illo cōtinebāt mysticus intellectus:qui ꝓprie pertinet ad spūm sanctum ꝓcedentem a patre: ita in scriptura noui testamenti que iuxta superficiem sui:spāliter spectat ad filium:ꝓtinet intrinsecus spiritalis intellectus: qui ꝓprie spectat ad eūdem spūm ꝓcedentem a filio:ꝛ sicut tūc spiritalis intellectus post clarificationem suā:inuenit multos stimulos ꝓtra se: pseudo apostolos ꝛ phariseos ac Saduceos:ita ꝛ nunc inueniet satis deteriores illis:pseudo prophetas:bestiam. s. que ꝓsurget de terra: ꝛ occidet veritas in die illo:ꝛ pternetur in terra:ita vt nemo possit vendere aut emere:nisi qui portauerit caracterem bestie. Occisa vero:itez vi uet:itez glorioſe resurget:quod nos q̄dez modo scire nō possumus:sciēt aūt illi qui ꝛ visuri sunt. Igit insufflatio xp̄i serotina ad tps illud referēda est:que q̄ste sit virtutis intimaē cū dr. Quoꝝ remiseritis pcā: remittunt eis:ꝛ quoꝝ retinueritis retenta sunt. Sane reuelatio illa que scā est in specie ignis in die sancto pēthecostes:in ꝓsumatione seculi expectāda est:iuxta id qđ i tribus statib⁹ soleniter ꝓsumāda sunt ola. Terūtū sicut in fine primi status:id quod in colūbe spē mōstrabāt:in filia suauissima ꝛ speciosissima colūba que vnigenituꝫ dei initiatū erat:q̄n supuenerat in illam spūs scūs:ita ꝛ nūc in fine secūdi status oportebat ꝓsurgere similitudinē colūbe:nō tā in vna ꝓsona:q̄ꝫ in aliq̄ iustoꝝ ecclesia:q̄ꝫuis ꝛ ibi p filiū illius colūbe nō parua discipuloꝝ turba collecta sit:que paulopost egressa ab egypto mare rubꝝ in spū:in xp̄i morte trāsiuit:ꝛ die ququagesimo egressionis sue:legem nō de monte:ꝫ de celo accepit: nec in tabulis lapideis attramento ꝓscriptam:ꝫ spū dei viui in tabulis cordis carnalibus miro mō impressam. Fuit enim ꝛ in primo statu altera columba que parturiuit Jacob reputās Esau alienū:que ꝛ ipsa sicut ꝛ mater dñi:mꝝis gr̄e similitudinem gerit. Procreati sunt aūt a Jacob duodecim filij:sicut ꝛ in spū:duodecim a xp̄o iesu. Dāserūt aūt illi in egypto:vsq; ad aliquot annos:sicut ꝛ isti in synagoga iudeoꝝ:quousq; veniret tps visitationis eoꝝ. Igit ꝛ ibi ꝛ hic:tētatio deserti sequuta est. Tenuit aūt xp̄i similitudinez Jacob in gignēdo:Moyses in educēdo populum de egypto:quousq; veniaē ad mōtez Synai. Deinde in loco xp̄i substitutus est Paulus vt suppleret ea que deerāt passionum xp̄i ꝛ esset prenius fideli populo in deserto gētiluꝫ. Cecidit aūt populus ille ꝛ ꝓsumptus est in deserto:nec pseuerauit vsq; in finem vt ptrāsiret iordanē:ꝛ videret bona Hierusalē preter duos viros. Similiter ꝛ popul⁹ ille q̄ credidit ex iudeis. Intrauit aūt terrā illā Josue filius Nū introducēs in eā populū nouū q̄ natus est in deserto. In ista ioānes euāgelista cū hijs qui crediderūt ex gētibus. Est enim terra fluēs lacte ꝛ melle ecclesie ꝓplantiū:que nō pōt possideri sicut expedit:nisi in abūdātia pacis. Secundū hoc:vt ego arbitroꝝ:p pauci remāsuri sunt de populo isto q̄ de terra egypti exire ceperūt:hoc est de societate eorū q̄ carnaliter viuūt:p eo q̄ nō ambulāt coram facie sua:ꝫ reuertunt alio in egyptū. Filij aūt eoꝝ q̄ gignent in xp̄o p euāgeliū eternū:qđ est in spū:q̄n vtiq; euāgeliū qđ est in lra: tpale est:nō eternū:ingredient re vera in terrā bonā:in terrā fluētez lac ꝛ mel:ꝛ possidebūt terrā fertilē ꝛ amenam: que displicet hoibus generationis istius: memores ollaꝝ carniū q̄s velci ꝓsueuerāt

I. cor. 5

in egypto. Erāt aūt hoꝝ primi ex populo (vt iā dixi) g̃ecoꝝ:ex quo nece est ꝓcreari ppls nouus:ac si in trāsitu Beniamin: siue ēt apls Paulus:q̄ ꝛ ipse in itinere curatus est:ꝫ ipse passione prenētus:nō itro duxerit pplm illum in regionem pacis:ꝫ magis scūs Joānes q̄ eum in aſya sequutus est. Et ille q̄dem ppls ingressus est in regnū pacis. q̄ credidit dño deo suo. Ꝫ ꝛ hocipsuꝫ in figura ꝓtigerit. Qui aūt tepuerūt inter legē ꝛ gr̄am:sicut illi greci qbus Gal. 4. dicit apls. Cū cognoueritis deuꝫ (imo cogniti estis a deo) quo ꝓuertimini itez ad infirma ꝛ egena elemēta:qbus denuo huire vultis:expulsi sunt tanq̄ reprobi a memoria dñi:eo q̄ litteraꝫ (que occidit) spūi preponere ausi sunt:obediēdo pseudo apostolis:magis q̄ꝫ aplis xp̄i: a qbus ꝛ paulo antea gratis acceperant verba vite. Hoc aūt filios prenidit in futuꝝ spūs ꝓphetie:qbus in persona vnius angeli:generaīr dr. Oꝝ nū es:neq; calidus neq; frigidus:ꝫ tepidus es:incipiā te euomere ex ore meo. Et hec q̄dem dicta sunt:vt ostēdat xp̄s ie sus testis esse fidelis:qui dat nobis ꝓbare expimēto:quod aut verbis:aut mysterijs repromisit:q̄ꝫuis ꝛ si in tpe isto:taꝫ multa denē nobis intelligi:ꝛ dabunt in ꝓximo: Joā 6 vt sermo iesu impleat quem dixit. Cū venerit ille spūs veritatis:docebit vos oēm veritatē:cū vꝫ silitudo insufflatiōis ipsius ꝓsumāda est:q̄ꝫto magis cū cōplebit illud quod significat in igne? Dictus ē ergo verus xp̄s iesus in hys duobus extremis angelis:q̄ semp est fidelis ꝛ verus:qꝝ ibi se fidelem ꝛ veꝝ noiare maluit:vbi se in testimonijs veritatis tam mire ꝓcordātibus sibi ꝛ conuenientibus in idipsum ostēdet esse fidelē:siue ēt in testibus quos premittet predicētibus:seu bona:seu malas:tam vētura que ꝓsumāda sunt:q̄ꝫcito in tpibus suis ꝛ adducētibus in lucem:quod expressuꝫ est sub obscuro enigmate in scriptura veritatis:cum incipiet erumpe veluti de vulua procedens:ꝛ apparere que carnalia coꝝda hoiuꝫ audita credere nequiuerunt. Et ne se velut in cauda positos ꝓtēnendo despiciāt:nouerit se eē ꝛ ipsi ꝓncipiū aliq̄d creature dei:sicut ꝛ p Jacobū dr. Voluntarie nos genuit vbo vitatis vt simus initiū aliq̄d creature ei⁹. Jaco. 1. Hoc est.n. illud qđ supi⁹ dixim⁹. Paulus apl̄oꝝ nouissim⁹:fact⁹ē i gētib⁹ ꝓm⁹. Cū ꝛ aliqb⁹ scribit dicēs. In xp̄o iesu p euāgeliū meū ego vos gēui:vt ergo nō erubescat i domo dñi:qꝝ vltius scribit alioꝝ ꝛ erubescēs despiciat semetipꝫ:ꝛ desinat negter emulari maiores suos:respiciat eū q̄ ē ꝓncipiū creature dei scm̄i in tpe nouissimū oiuꝫ ppharꝝ:dicēte de eo Esaia p Esa. 53 pha. Nō est ei spēs neq; decoꝝ: ꝛ vidimus eum:ꝛ nō erat aspectus:ꝛ desiderauimus cū despectu ꝛ nouissimoꝝ virorꝝ. Deniq; ꝛ pp hoc amen:ꝛ testis fidelis ꝛ verus dictus est:in hoc loco:qꝝ pro eo q̄ ois creatura rationalis:veluti quadam naturali lege excellētie sue:sublimia ꝓcupiscit:ita vt non iustificet coram deo ois viuens:nisi ei ab ipso iustificatio tribuat:ipse solus vnigenitus dei:locum humilem ac despectuꝫ tenere inter hoies ꝓcupiuit:seu vt se ostenderet veritatē illā:que orta est de terra:seu vt ostenderet hoibus viam qua venit ad deum:hoc est:virtutem illam que in infirmitate pficit. Quod autem pp hoc maxime dictus sit in hoc loco. Amen ꝛ testis fidelis ꝛ verus:ipsemet in euāgelio demōstrat:cuꝝ dicit. Qui a semetipso loquit:gloriam ꝓpriam querit:qui aūt querit gloriā Joā. 7. eius q̄ misit illū hic verax est. Scimus enim q̄ q̄ querit que sua sunt:in ꝓhibēdo testimoniū:eoipso reprobat a testimonio:quoq̄rit que sua sunt:ꝛ falsidicus potius:q̄ꝫ vidicus iusto iudicio cōprobat. Qui aūt q̄rit q̄ alioꝝ sūt:eoipso fidē hāc auditoꝝ⁹ suis: quo nō eū abitiosa cupiditas:ꝫ solus amoꝝ vitatis:vitati testimoniū ꝓhibere cōpellit. Qđ si ille vidic⁹ cōprobat ꝛ ē:q̄ q̄rit:fidēr q̄ alioꝝ sūt:q̄ꝫto magis q̄ sua negligit: vt alteri sua iura seruētur? Et hoc q̄dez fecit vitas ipsa:q̄ semetipsam exinaniuit formā ꝑ accipiēs. Nos aūt q̄ eram⁹ nā filij ire sicut ꝛ ceteri:ꝛ ꝑm illud psalmiste. Tendat cens oēs:ꝫ liberemur a seruitute peccati p gr̄am spūs scti:ꝛ institutū a dño iesu xp̄o Ro. 11.

baptismatis sacramẽtum: q̃ tñ non repente accipimus totum simul in re ipsa: qđ accipe videmur in sacramento: hoc est: vt post baptisma ipsum: possibile sit oino manere nos mũdos ab oi culpa: sicut fuimus ante peccatum: cum dicat Joãnes: cuius
1. ioã. 1 est liber iste. Si dixerimus q̃ peccatuz nõ habemus: nosmetipsos seducimus ⁊ veritas in nobis nõ est: veluti quodam naturali impulsu recurrimus: ⁊ si inuiti ad imitationem vetez parẽtum nostroz ambiẽtium: esse sicut dij sciẽtes bonũ ⁊ malum.
Gen. 3. Quis enim tam sanctus ⁊ tam pfectus in huius vite tpalis naufragio pstitutus qui possit fiducialr dicere: nõ est mihi timendum ab vllo vitio? maxime aũt ambitionis ⁊ excellẽtie: cum legamus factam esse pẽtionez inter discipulos: qs eoz videret
Luc. 22 esse maiorz ⁊ quod eo magis vigeat: dixisse apostolum Paulum: qui sicut ipse alibi dicit: tam sicut ⁊ ceteri coapostoli sui acceperat primitias spũs. Ne vitio reuelationum
2. cor. 12 extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus Sathane: qui me colaphizet? Si enim ne extolleret Paulus datus est ei stimulus carnis sue: qs se quãtacunq̃ sanctitate: audeat a pugna huius Demonis liberatum fore presumere q̃nimmo qs nõ eo amplius timeat quo magis in virtutibus se pficere gaudet? Sed isti qdem si extollit: timẽdum est a ruina: scriptura attestãte: que dicit. Ante ruinam exaltabitur
Puer. 16 coz. Et aũt qui minimum se esse dolet: timẽdum est: ne incidat in desidiam: qđ est tepidum esse: neduz negligẽs est suũ pfius ⁊ piger ad emulandam charitatem: pp latens virus inuidie: quo plerũq̃ tãguntur corda mitioz: accidat ei illud q̃ scriptum
Job. 5. est de ea in libro Job. Vir stultum interficit iracundia: ⁊ paruulum occidit inuidia. Qui enim stultus est: interficit iracundia: q̃ dum nescit cogitare: cur aliqd fiat: aut factum sit: q̃si nõ bene actum sit: qđ non pcipit ipse: aduersum auctorem rei vehemẽter accẽditur: ⁊ velut habens aliqd iusti: iracundie facibus inflãmatur. Paruuluz vero occidit inuidia: q̃ qui nescit pensare quãta gaudia paruulis dñi parata sint: dũ se respectu alioz paruulum esse dolet: pzuatus charitate fraterna: inuidie laqueo suffocat. Accidit etiam nõnunq̃: qui eiusmodi sunt: vt inuitati ad nuptiaz epulas ingrediãtur leti: nihil premeditãtes de loco: vtz primi ac nouissimi collocentur ad mẽsam. Sed cum venit ad ordinem sessionis: ⁊ videt se quasi de repente in loco nouissimo collocatos: seruoz letitie qui eis inerat de introitu: subborta de ruboze tristitia vertit in tepozem: ita vt nec tristes sint ad penitẽtiam: q̃ se nõ extra esse considerãt: nec leti ad opandum qđ bonum est: qui se in loco vltimo pstitutos agnoscunt: (⁊ si coacti opari supficietenus videãtur.) Verum hoc idcirco accidit illis: q̃ non attendunt Abel iunioꝛem electum potius q̃z Cayz: nec Jsaac potius q̃z Jsmael: nec Jacob potius q̃z Esau: nec q̃ Joseph ⁊ etiaz Beniamin pre cunctis senioꝛibus fratribus amabant a patre: nec q̃ idẽ Joseph iunioꝛ inter decem: princeps fratruz senioz constitutus est a dño deo suo: nec q̃ pare Beniamin iunioris oium: sedẽtis in nouissimo loco: excesserit q̃q̃ partibus soꝛtes fratz suoz: sed nec illud qđ ait dñs in euãgelio. Multi erunt primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi. Qz ergo plures erunt in ordine isto designato in angelo laodicie: vltimo septem angeloz: qui pẽsantes alioz excellẽtiam: despicient semetipsos ⁊ efficientur tepidi circa fidem: pro parte eoz qui tales erunt: in typo vnius angeli: vniuersitas increpatur: cum dicitur.

Gen. 48 Puer. 16 mat. 20

T. 20 ¶ Scio opera tua: quia non es neq̃ frigidus: neq̃ calidus.

¶ Calidus est: qui gaudet in dño p misericordia eius. Frigidus qui tristatur in se pro peccatis suis. Bene ergo letatur qui letat in dño. Bene tristatur qui se esse intelligit peregrinum. Quis est autez magis pegrinus q̃z is qui per mala opa que fecit: lõge discessit a deo suo: pascẽs ⁊ custodiens porcos in regione longinqua? Quando aũt bene tristat: nisi cum ad se reuersus quicunq̃

quicũq̃ est ille: dicit cum magno gemitu
Luc. 15 in corde suo. Quanti mercẽnarij in domo patris mei abundãt panibus: ego aũt hic fame peo? Et talis qdem tristitia solet nõ nunq̃ accidere eis q̃ necdum sunt puersi a vanitate seculi ad vitam religiosam: que tñ ⁊ si nõ satis fructuosa est: quo ad gñaz: vtilis tñ est ⁊ accepta dño quo ad salutez: q̃ ⁊ si nõ est adhuc talis que mereat coronã: talis tñ est que psequat veniã. Qui aũt ita frigidi sunt ante puersionem suam: pse quẽs est oino: vt puersi calescãt: excepto si de loco emergit cã: aut de prelatione ptentio. Qđ vero facile est vt hoc ptingat: timo q̃z difficile vt nõ ptingat: ptentio ipsa de
Lu. 22. mõstrat apl̃oz xp̃i que facta est inter eos: qs eoz maioz esse videret. Sed qd inde? Elatio maiori: minozi pro liuoze tepiditas. Et ille qdem si nõ descẽdit: ppe est ruina: scriptura attestante que dicit. Ante ruinam exaltabit coz. Iste vero si nõ ascendit alio: vt liber fiat: necesse est: vt ejiciat a me-
Puer. 16 moria dñi ⁊ separetur a psortio ⁊ societate iustoz. Unde ⁊ hic subditur.

T. 21. ¶ Et quia non es neq̃ calidus: neq̃ frigidus: incipiam te euomere ex ore meo.

¶ Solet hõ aquam tepidam: ⁊ cibum semicrudum euomere nõ valẽte tenere stomacho: qõ abhoꝛret natura. Sic qui nec tristis ad penitẽtiam: nec letus ad obsequium dei: tanq̃z is q̃ nõ est aptus saluti: tollitur a memoria dñi: qđ est deleri de libro vite: q̃ ⁊ si aliq̃n intus fuit p vocationẽ gratie: foris tñ ejicitur p inertia vite. Nec mirum. Qui enim se existimat esse qđ nõ est: ipse se seducit. Sepe eniz q̃ eiusmodi sunt: enumerãt bona exteriora que saciũt: ⁊ plerũq̃z inuiti psiderãt miseroz inopiam: egestatem reoz: ⁊ dum illos steriles esse pspiciũt: se aũt fertiles esse putãt: nõ solum reprehensibiles efficiunt: q̃ nihil sunt: verũ etiaz q̃ se esse iactãt qđ nõ sunt: dicentes se esse diuites ⁊ locupletes: cum sint pauperes ⁊ miseri: ⁊ ceci: ⁊ nudi. Unde ⁊ moz subditur.

T. 22 ¶ Quia dicis q̃ sum diues & locupletatus: & nullius ægeo: & nescis quia tu es miser & miserabilis: & pauper: & cæcus: & nudus.

¶ Miser ⁊ miserabilis est: q̃ lõge qđẽ ẽ a beatitudine sua: sz tñ se esse miserz: ⁊ alienũ a gaudijs nõ agnoscit. Paup ⁊ inops est: q̃ inanis ⁊ vacuus est ab opib⁹ bonis. Cecus est q̃ nõ videt vez lumẽ: hoc est q̃ nõ pcipit verbum dei. Nudus est q̃ nõ hz iustitiam. Scriptura attestãte que dicit. Sacerdotes tui induãtur iustitiam. Naturale
Ps. 131. est (vt ante iaz dixi) inferiozes inuidere superioribus: ⁊ obstẽtare se coram alijs: ne eis impares videãtur. Qui cuz se dicant esse qđ nõ sunt: erubescũt tñ agere qõ sint: ne videãtur pdere egestatez suam: sz hij q̃ sa
tebãtur esse primos: incipiũt cum ruboze nouissimũ locum tenere. Qui enim vult ascẽdere ad superiozes gradũ: vt prius descẽdat: necesse est. Misi enim q̃s humiliatus seruiat fidelr regi suo: frustra se spat ab eo pseq̃ premia ⁊ honozes. Sz q̃ talem se esse dicit a principio: qlis futurus erat in fine: nõne pfusio est illi inclinare se ad vitaz humilem q̃ se paulo antea: magnũ esse fingebat? Sic fic inuidia mẽdaciuz parit: mẽdacium obstẽtationem: obstẽtatio pfusionez. Ubi aũt pfusio: ibi tristitia est. Qz vero nemo volẽs pfundit: agit q̃ pfundit: ne pfundat laborat letus fieri ne pfusionem incurrat. Qz vo nõ põt veraciter esse letus q̃ nõ hz vnde iure letet: accidit ei q̃ eiusmodi est: vt neq̃z calidus sit neq̃z frigidus: sz tepidus efficiat: nimiz q̃ dicit q̃ diues sum ⁊ locupletatus: ⁊ nullius egeo: ⁊ est miser ⁊ miserabilis: ⁊ paup: ⁊ cecus: ⁊ nudus. Et iuste q̃ laborat inuidia: nescire arguit: paupertatem ⁊ cecitatem suaz: q̃ nullo vitio deterius isto: intellectus interioz hebetat: maxime cum illi semp adsit inanis appetitus gñe: q̃ ⁊ ipse nõ minus q̃z inuidia: lõge fugit hoiem a sensu suo: ita vt nõ soluz se esse dicat. verũctiaz extimet q̃ nõ est: adeo vt

cū videt aliquē amplius honorari:nō iuri
et⁹ ascribat:cui honor ipēdit:ſz ſibi:q; nō i
pēdit:eſtiet derogari. Sicq; ſit vt mēs ſup
ba z ceca ſemetipſā ignorās:z honorē ſupra
oēs cupiat:z vt poſſit ad honorē ptigere:
hūiliari cū ceteris erubeſcat. Hac in re ꝓſi
derare opz:q; z Dā:q; fuit tribus vltia in
ter ſeptē in accipiēda hēditate: apoſtata ē:
pre ceteris a deo ſuo:z Judas aplōz vlti
mus:a choro aplōz:z Nicolaus q ſcribit
vltius iter ſeptē dyacones ab ordie dyaco
nōz:vt apte dēt intelligi:eos de ſorte vltia i
dignationē ꝓcepiſſe tōq; in gradu ſuo ſta
re hūlr noluiſſe. Nō.n.erat de illis paru
lis:quoz ſupra fecimus mētionē:de quoz
numero erat ille q dicebat. Elegi abiectus
ē i domo dei mei magis q̄z hītare i taber
naculis pōz:nec de illis de qbus dicit idē
pſalmiſta. Cuſtodiēs paruulos dñs:ſz ō il
lis de qb⁹ dicit apl̄s. Cū ſit inter vos zelus
z ꝓtētio:nōne carnales eſtis:z ꝑm hoiem
ābulatis? Nec illō mirari dz qs:q; poſt tā
gl̄iōſa z laude digna:q̄ dcā ſunt de angelo
phyladelphie:in quo initiat⁹ eſt tertius ſta
tus:de āgelo laodicie hec tā dura ſequunt:
q: ſicut laus illius ptinet ad exordiū tertij
ſtat⁹:ita vituperatio iſtius ad finē ſcōi:vt q̄ſi
in hoc articulo tpis:cōmixte lux z tenebre
eſſe videant. Qō bū in ſabbato vigilie pa
ſche deſignatū eſt:in quo ꝑus cātat:alla:p
initiatiōe gaudioz:z mox ſeq̄t tract⁹ p cō
ſummatiōe meſtitie. Uerūtā z ſi obſcura ꝓn
cipia huius angeli repta ſunt:poſſe tñ eſſe
ſubſeq; bonū finē: maxie:vbi is q mīb:mi
ſabilis eſt:q: nō volētis:neq; currentis:ſz
miſerētis eſt dei. Inuitat ergo oīdo iſte:pri
mus paup z nudus ad veras z eternas diui
tias:vt vāciter dicat:q; mendaciter dictus
ē:z fiat ei mutatio dxtere excelſi. Hā ſeq̄t.

T.23 ¶ Suadeo tibi emere a me aur
ignitū:ꝓbatū vt locuples fias: &
veſtimētis albis induaris:vt non
appareat cōfuſio nuditatis tuæ.

¶ Notādū q; z ſi eſſe frigidū aut caliduz
optare ſe dūs oīdit:cū dicit. Utinā eēs fri
gidus aut calidus:nō iō tū lz tepido ad fri
giditatē redire. Qui.n.aſi faciez ſuā gradi
cepit:redire iā nō ſinit ad cura ſeculi:nec
reſpicē retro ad opa q̄ ſpōte reliqt. Bonū
qppe erat illi manē vbi manebat:q̄z de fri
giditate ſeculi ad tepiditatē venire:ſz tū ex
quo cepit:ſtare ſic dānabile ē:redire miſer
ſolū ē quo ire cepit:ꝓpare btūz. Miro eni
mō grauant q ymōi ſūt:z q̄ſi qbuſdā legū
funibus ligant ꝓbis otiis ſuis:vt nec ibi:vbi
ſūt ſtare tepidi audeāt:nec redire ad vitaz
ſeculi ꝓmittant:ſz velit:nolit:aut oīno feli
ces:aut oīno miſi z iurules ſint. Aut ſi for
te nō ex tioris frigore huiuſcemodi ꝙuerſio
ſcā ē:ſz ſicut ſolēt nōnulli (vt cōpti ſum⁹)
ex ſolo tētatiōis ipulſu:religiōis arripe ſa
cra ſigna:dēnt q eiuſmodi ſūt:hocipz cū ſi
telligūt expaueſcē:z attēdētes ſe nō eē libe
ros a ſuitute dī:nō mutato hītu:mētē mu
tēt:z metuētes q; q̄ſi nō vocati a dño:hītū
libertatis ꝓpe ꝓſumpſerūt:feſtinēt oīoni
bus z hymnis pulſare ianuā pietatis dei:
vt illoz ꝓſumptuoſa temeritas ꝙuertat i fi
dē:z ſup abūdet dei grā:vbi abūdauit deli
ctū. Et hoc q̄dē de illis q nec timore:nec
amore trahunt:ſz alicuius tētatiōis ipulſu
vētilati:z apoſtati:magis tētaturi deū cū
hijs q ceciderūt i heremo:q̄z fideli⁹ acturi
z bellaturi cū hijs q cum Joſue z Caleph
trāſierūt iordanē. Solet.n.z i iſtis oīdere
aliqū de⁹ oipotēs diuitias bonitatis ſue:z
facē occultā vocatiōnē:q̄ putabat eſſe tēta
tio inimici. Cetez qō ſpectat ad eos q bo
no ipetu ducunt:ad ſuitutē dei:in hac ꝑe i
pte parte arguēdi ſunt:ſi mutato hītu nō
mutāt mores:ſi nō ō tioris ſuitute ad cha
ritatis trāſeunt libertatē:ſine q̄ oīs religio
obſtērātio ē. Ipſa eſt.n.ſūma vt⁹:z iter vtu
tes reliq̄s ꝑma:quā q hz:nullo eget:nullū
odit:nullū zelat:qz ſit in eo poſſidet oē bo
nū:maxie qō iſte āgelus cōmonet accipe.
Ipſe ē.n.ignis vus ex auro hoc ignito ꝓce
dēs:hoc ē ex ignito eloquio dñi:ꝺ quo di
cit pſalmiſta. Ignitū eloquiū tuū vehemē
ter:z ſuus tu⁹ dilexit illō. Videt.n.aur ꝓ
tinē ad tapiaz:ignis ad charitatē:vt quēad
modū ō radio ſolis calorē:ita de ſapia ite.

ligam⁹ ꝓcedē charitatē. Hec ē.n.aur ignitū
z theſaurus deſiderabilis requieſces in
ore ſapiētis. Hec ꝓceptū dñi lucidū illumi
Ps.18. nās oculos. Hec veſtimētū albū ad tegēdā
turpitudiné nuditatis nr̄e:ſapiaz dico:nō
ſecul⁹:ſz q̄ ex deo eſt: q̄ nō pōt iſtare ſicuti
ſcia mūdi:eo q; ſit i ipſa charitas que edifi
cat. Utrūq; aut donū dei:eſt grā nō opib⁹
acq̄ſitū:nec auri pōdē emptū:ſz gratis a ſo
lo deo:ſine būdis exhibitū. Qō ſi ita ē:quo
di huic āgelo. Suadeo tibi emere a me au
rū ignitū vt locuples fias? Siccine emi cre
dit grā dī? Sz nō erit iniurie talis emptio
ſi ꝑcy q̄litas extiat. Quale ſit.n.illō pciū:
Joan.1 Joānes manifestat cū dicit. Gratz ꝓ grā de
dit nob. Ecce hēs ꝙgruū pciū:quo emas:
qō alr emi negt:q; ꝓ talēto miōis grē:qō
tibi creditū eſt:qō; bñ ꝓuatū tuū, ꝓpriū
ſcñ eſt:dat tibi grā quā nō hēbas:vt ſit il
mat.13. lud qō ſcriptū eſt. Qui hz plus hēbit:z q
nō hz ēt qō videt hre:auferet ab eo. Sic z
i euāgelio:negociari iubemur:vt negocia
tib⁹ nobis i accepta vbi pecunia:fruct⁹ pce
pte grē augeat z creſcat. Cetez hec negocia
tio apō hoies:nulla multo dignⁿ apō deū:q;
ſicut cū hoib⁹ ꝑdicamus:lucz aiaz apō il
los acq̄rimus:ita cū excedimus mēte deo:
donū ſci ſpus abūdātius ꝓmeremur. Totū
Joan.1 tū (vt dixi) ꝓ grāz:q; grāz ꝓ grā dedit no
bis. Sicſic diſtrict⁹ ille ſeneratoꝛ:ſz pi⁹:ſua
det q̄dē paupi emere auz:ſz ꝓce:nō ope:z
vtiq; iſpirata ab ipſo:ſcies:q; ſicut q̄dā
nō eſt niſi ipſe:ita nec emptōis pciū hīi ꝓ:
niſi ab ipſo. Quiſq; ergo fidei ſincer⁹ z ite
ger:q̄ſqs ꝓceptoꝛ ſeculi z hr̄s regni: q̄ſqs
poſſidē felicē ꝓriaz z carē myſterijs ꝙcupi
ſcit:nō ſibi videat ſufficē q; co:paī mūdū
iſtū deſeruit:q̄z diu religat⁹ i exilio:pegrīat
a xp̄o:ſz igemiſcat quottidie ſup incolatu
ſuo:poſtulet humilr būdictionē a dño:di
Ps.122. cēs aſſidue cū pſalmiſta. Sicut oculi ācille
i manib⁹ dñe ſue:ita oculi nr̄i ad dñm deū
nr̄z donec miſeat nr̄i. Cūq; poſt lōgā oīo
Ps.12. nē:minus ſe adhuc itelligit exauditū:iſtet
vehemēter z dicat. Uſq; quo dñe obliniſce
ris me in finē: vſq; quo auertis faciē tuā a
me. Quādiu ponā cōſilia i aia mea:dolorē i
corde meo p dīē? Et illud. Exurge q̄re ob Ps.43
dormis dñe:exurge z ne repellas in finē.
Neq; n.aliud deſignat huiuſcemodi tā ap
ta correptio:q̄z clar oipotētis dei:atq; ma
niſestū dilectionis ardoꝛez:quo cupit eos
quos diligit ad pfectionē venire. Quo cir
ca nec deſpare qs pōt de accerrime inue
ctiōis obiectu:vbi tāta z taz apta ſeq̄t ꝓſo
latiōis dignatio:vbi cām argutiōis huius
amorē eē liquet:nō iraz z zelū charitatis:
non furoris incēdium. Hām ſequitur.

¶ Ego q̄s amo arguo et caſtigo. T.24

¶ Tale eſt.n.ac ſi diceret. Si te ſicut abie
ctū z ſpurītū:idignū z reprobū iudicaſſez:
patiēter ſuſtinerez ad tp̄s iniqtates tuas:
vt te cuz ceteris repꝛobis:vna ſnia ꝓdēna
rē. Sz q̄ ſicut Jacob p̄triarcha Beniamin
adoleſcētulū:ita te ego in ſenectute mūdi
genitū:ꝓrogatiua dilectiōis ꝑfero:nō mō
ſicut multos:qbus iurauī in ira mea:ne in Ps.94
trarēt in requiez meā: pire te nō ſuſtineo:
verūētiā ꝓ amoꝛis ardoꝛe impfectū eē nō
ſino. Nō igit multū ē mihi:vt illos quos
odio hr̄e dicoꝛ:ſicut Eſau:z altos quoſdā:
ſuper iniquitate eoꝝ ripiam:ſed magis eos
quos amo arguo z caſtigo.

¶ Aemulare ergo (inqt) & peni T.25
tentiam age.

¶ Emulari bonos i bono:ſeruoꝛ ē charī
tatis. Sic.n.emulari malignātes:iuidie ſer
uoꝛ eſt:nō amoꝛis:ita emulari iuſtos i deo
amoꝛis ē nō iuidie. Hāc emulationē hīe ſe
circa aliquos demōſtrat apl̄s:cū dic. Emulor 2.cor.10
vos ꝺī emulatōe. Sāe emulatio iſta q̄ emu
lat⁹ ē iacob eſau i iudaico z gētili ꝓplo:do
cet paul⁹ eē cōpletā:dicēs ō ea iter cetera:i Ro.11
epl̄a ad rōanos. Delictū eoꝝ ſal⁹ ē gētib⁹ vt
illos emulent. Eſt āt emlatio iſta:zel⁹ amo
ris ꝺī:quo tāto iuntoꝛ q̄ſq; ſtudet bōis o pi
b⁹ placare pīez:q̄zto hūc a ꝓmogēito ſuo eē
cernit offēſū:nōq; nec peccare ſe putat:ſi ſi
bi meliozib⁹ opib⁹ ꝓmogēita vēdicat:q; qō
ille emittit iuſto iudicio:ꝑt iſte ſ. ꝓmeret ac
cipe ſine culpa:ſi qō ille non erat adeptu
rus precio:merito iſte dono grē ſine crimi
ne cedit. Quod enim in nullius bonis

est:in ius deuoluit occupātis. Quāto magis qđ donat alicui: ab eo q possidet iusto iure? Jubet ergo āgelus iste emulari: t penitētiā agē: vt quē tp̄or̄is ignauia tepuit se ꝓstabat p̄terita infamie nota: q̄ videbat eē ꝓfusus: noue q̄rsiōis studijs dolere q̄sto rius studuisset. Ille. n. emulat t pniaz agit q se ad partē optimā quā neglexit: sorte vocatū eē ppēdēs: tāto ad maiora exercitia se metipsuz excitat: q̄sto se potiora dilectiōis munera neglexisse cognoscit. Segtur.

L.26 ¶ Ecce sto ad hostium & pulso: si quis audierit uocem meam & aperuerit ianuam intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipse mecum.

¶ O mira dispensatio p̄uidētie dei. Sic erat aliqñ clausus eternitatis adit⁹: sic obsita lapide t obstructa firmaculis porta vite: vt siqs itrare velle videret deficeret in i gressu: t resistente austeritate legis: repulsaz i hostio pateret: At dieb⁹ aūt Joānis baptiste: nō sic: sz regnū celoz vi patit: t violēti diripiūt illud. Ubi. n. abūdauit delictū supabundauit t gr̄a. Et qđ vltra? Puras ne posit⁹ est ibi termius bonitati di? Absit. Sz quo āplius abūdat p̄mitas: eo magis abūdat misericordia dei. Ecce. n. a Joāne baptista regnū celoz vi patit: t violēti diripiūt illud. Et hoc qđē magni est clemētie doni. Sz hic magis ac magis supabundat gr̄a: vt nō mō violētis pateat: verūetiā ipe q pulsandus est: pulset: t vt sibi apiat dormiētes iuitet. Pulsare vō dñi est: aut occultis ispirationib⁹ excitare corda n̄ra: aut aptis reuelatōib⁹ t p̄missis iultare ad palmā. Apire aūt n̄z est: scissa mētis n̄re duritia: ad ei⁹ dilectiōis āplexus cordis penetralia apire. Et q: nō deesse poterit turba pioz: q̄ in termio hui⁹ scī sta⁹ nuptiaz tps sentiat aduenisse: log̃ spōsa ipsa xp̄i i cāticis cāticoz: t tā pulsāt xp̄z ad hostiū: q̄z se pulsanti apire manifestat: cū dicit. Uox dilecti mei pulsantis: Api mihi soror mea: amica mea: colūba mea: immaculata mea. Et post aliq̄. Pessulū hostij mei aputi dilecto meo. Pulsat aūt spōsus: t apit sponsa: cū se ipoz tunc diligēti negare neqt: saltē vl vehemētia charitatis deuicta: saltē vel deaurate ei cladis ꝓuocata. splēdoze. Quasi eni hostiū quoddā oppositā est duritia n̄ra iter deū t nos: vt videat nō valere oportēs ad corda n̄ra venire: aut nō posse opari aliqd: q oia pōt: sm illō qđ de eo i euāgelio scriptū est. Mō potuit ibi: hoc est: i Nazareth vtutes multas facē: pp icredulitatē illoz. Cū igit ad vocē ipsi⁹ cōpūcti deuotiōis aiuz ꝑparamus: tūc p̄fecto obiectū ianue a mētis n̄re gressib⁹ amouemus: vt ad cenaculū cordis n̄ri: nobiscū cenatur⁹ aduēiat. Un t p psalmistā dr̄. Hodie si vocē ei⁹ audieritis: nolite obdurare corda v̄ra. Audit. n. vocē ei⁹ t cor nō idurat q mox: vbi pcipit vītatē cōpūgit ad vocē ei⁹ vt t ipse ꝓpēs i voces laudū: cibū quē parauit mr̄: p̄i offerat esuriēti: eidēq̄ potū lachrymaz offerāt pupille oculoz suoz. Talib⁹. n. ferculis letat deus: talib⁹ muneribus hostijsq̄ placat: dicēte de eo psalmista Dauid. Sacrificiū deo spūs ꝓtribulat⁹: cor ꝓtritū t būliatū de⁹ nō despicies. Et bū se i hoc loco cenare pot⁹ q̄z prādē ꝓmittit: q: solet spōsus post prādiū: ab vxore discedē: t ad op⁹ exire: post cenā vo: vix vnq̄z: sz ābo pariter ꝓgescūt. O q̄z felix cena i q̄ tales epule ꝓparant: nō vtiq̄ carnales t lubrice: sz celestes t spūales. Felix inq̄z cena: t felix thor⁹ i quo pi t mr̄ cū filijs: absq̄ prāgio regescūt. Libeat ergo vl ad vocē ipsi⁹ amota oi duritia t accidia cordis: leto t exultāti aio: apire pulsanti: t vel cū Lya ad hora vesptinā occurrē veniēti: vel qđ mai⁹ est: eā ꝓripe cū Rachele: vt nobiscū ꝓtinue regescat. Dicam⁹ ei quottidie i ozonib⁹ n̄ris: qđ duo illi discipuli: cū qb⁹ gradiebat i via. zMane nobiscū: q̄m adue spascit: t iclinata ē iā dies. Et qđ vltra? Cenare ēt nobis cū illo libeat: q: ipse nobiscū: vt agnoscam⁹ eū i fractiōe panis. Deniq; t tps illō: tps angeli huius p̄ pcordiā tāgit. zMane nāq; illi⁹ dicit tps ipz designat resurrectionis dñice. Uespe tps istud: in quo t se nobiscum cenatuz ꝓmisit. Sequitur.

Mat. 11. Ro. 5.

Psa. 99.

Psa. 50.

Lu. 24

Dañ. 7.

L.27 ¶ Qui uicerit dabo illi sedere mecum in throno meo: sicut & ego uici & sedi cum patre meo in throno eius.

¶ Sedere in throno quiescere est a labore. Quod enim septem diebus fecit deus opa sua: t septimo requieuit: signum erat q̄ in septimo tpe quiesceret ipse t quiescere faceret electos suos a laboribus huius mundi: t daret illis quietez t pacem: insuper t iudicium facere de inimicis suis. Tēpus enim patientie: t tps iudicij. Quod autem sexto die passus est xp̄s: significat spacium patiētie vsq̄ ad sextum seculum ptelandum. Est enim senarius numerus pfectissimus quo ad opus: t pfecta obediētia vsq̄ ad mortem. Quid enim vltra expectādum? Aut que amplio: patiētia exhibenda reprobis: vt quertantur t viuant? Nōne qui sibimet occidit misericordiam: iusto iudicio: incidit in iudicium? Nam qđ esse dicimus: q̄ sedere xp̄o promittitur victori: nisi q̄ sedere in throno: iudicātis est? t is: qui fortiter peccata exuperat iudex efficitur iniquoz? Sic Melyas qui tpe iudicij vēturus est: t tam in typo xp̄i ascendentis in celum: q̄z in typo ordinis huius ad ꝓtemplationem electi: raptus in curru igneo in celum aereuz sublatus est: terribili quondam iudicio puniebat inquos: quatenus in hocipso peciperent futuroz tpum generationes: q̄ hij qui pro xp̄i noie sustinent psequutiones: eoz qui se iniuste iudicant: t alioz oium: qui contēnunt verba vite: iudices sunt futuri: facturi vindictam in nationibus: t increpationes in populis. Unde t per quendam angelum Danieli dr̄. Judicium sedebit vt auferatur potētia: subaudit⁹ illius regis: qui regnaturus est t dispereat vsq̄ in finē: regnum autem quod est subter oē celum: (detur populo sanctoz) altissimi: cuius regnum: regnum sempiternuz est: t omnes reges seruient ei: t obedient. De hoc t in parte septima libri huius: mētio non dissimilis facta est: dicente de iudicio illo: t sedibus iustoz: Joāne. Uidi sedes t sedere sup eas: t iudiciuz datum est illis. Erit autem istud tpe huius ordinis: qui vltimus est in statu secundo: cui t dr̄. Qui vicerit: dabo ei sedere in throno meo: sicut t ego vici t sedi cum patre meo in throno eius. Tale est enim ac si aptius diceretur. Sicut ego per passionis obprobrium introiui in gloriam meam: ita t eum qui vult regnare mecum: opz per labores multos: t gemitus intrare in regnuz dei. Q: vo multi sunt: qui audiētes nō audiūt: t videtes nō vidēt t intelligētes non intelligunt: id qđ per oēs angelos vniformiter dictuz est: ēt in hoc loco inconclusione subiungitur.

Luce. 8

¶ Qui habet aures audiendi audiat: quid spiritus dicat ecclesiis. L.28

¶ Septies versiculi huius repetitio sancta est: vt nemo se de ignorantia: nemo de negligētia inuitātis excuset. Audite sunt mune: claruerunt pmissa. Sed t terminus positus est: qui preteriri non poterit. Qui ergo hz aures audiat: t qđ singulis ecclesiaz dicatur: diligēter attendat: vt per singulos ecclesiaz gradus in seipso proficiat: ascendens de virtute in virtutez: visurus deum deorum in syon.

¶ Explicit expositio prime partis Libri Apocalypsis.

¶ Incipit expositio secunde partis Libri Apocalypsis.

M ea pte libri qua hucusq̄ digessim⁹: de vno qdem spāli ordine: spālis ac p priius sermo fuit: sz tñ duz de vno agere mus vt multos tāgeremus ordies: gñalis occasio data est. Sed t nūc par

te scd̃a specialius de martyribus agitur: iz p diuersa electoꝝ genera sermo ꝓpheticus
Cap.4 dirigatur. Ait ergo sanctus Joannes.
T.1. ¶ Post hæc uidi: & ecce hostiũ apertum in celo.

¶ Post primam visionem intuet scd̃am: qz scds ordo martyꝝ est suppar aplice dignitatis. ¶ Magna sunt aũt z sublimia huius preconia visionis: qz magne est felicitatis ꝓ celesti patria militare. ¶ Post hec (ingt) vidi z ecce hostiuꝝ aptum erat in celo. ¶ Plura sub celi noie ꝓtinent mysteria: ꝑm qꝫ diuersitas scripturaꝝ exposcit. ¶ Dic tñ p celum qd̃ Joãnes vidit sacre scripture intelligiẽ sacramẽtum: qz z celum a celando dicit: z intellectus sacre pagine sacramentis velat. ¶ Hostiuꝝ huius celi sortassis dicet aliqs esse xp̃m Jesuꝫ: qui se esse scripture hostium in euangelio demonstrat: cum dicit.
Joã.10 Ego sum hostium. Qui z causam ꝓtinus apit: cur hostium dicat: cum subdit. ¶ Per me siqs intrauerit: ingrediet z egrediet z pascua inueniet. Ingredi et speculando vt predicãdo exeat: z q̃bus alas fideles pascẽdo repleat: sanctaꝝ inueniat, pascua scripturaꝝ. Quid ergo iudeus sortis manes: legez se ¶ Do ꝙ intelligere spat? ¶ Dulset hostium fide: mẽte celum: z dictet vbi sit lumẽ: vbi spũs vite. Ueniat ad xp̃m: z auferet velamen. Uerũtamen in hoc loco p hostium: aditus spũalis intellectus intelligẽdus est: qz quasi mole lr̃e obserratus erat: ne qs ad
Dcñ.3. ipsius penetralia sinereꝫ ingredi: ꝓhibẽte hoc Cherubin z flãmeo gladio: qui ꝓstitutus erat a dño ad custodiẽdam viaz ligni vite paradisi. ¶ Huius emꝫ q̃s xp̃s excitaret
2.cor.15 scripturaꝝ. Ubi aũt resurrexit xp̃s primi-
mar.16 tie dormiẽtium: angelus descẽdit de celo: z lapis amotus est ab hostio monumẽti: minimiz qz vbi afficit t̃ps oportunũ: missus est ad hoies ꝑ spũs scũs: z ascendit de corde lr̃e spiritalis ac viuificus intellectus. Et bene
Joã.20 ianuis clausis ingressus est xp̃s ad discipulos suos: qz necdũ refractis mysterijs: fidẽ exhibuit resurrectiõis sue. Sz tamen post pusillũ apuit: qñ apuit illis sensuꝫ: vt intel- Lu.24
ligerẽt scripturas. Uñ z in sequẽtibus dicit. Uidi in dextera sedẽtis libꝝ scriptũ intus z foris: signatũ sigillis septẽ. De cuius sono ne: cuꝫ ipse q hec ꝓhibet: nõ sine mysterio desparet: ab vno de senioribus ꝓsortat: q dicit. Ecce vicit leo ð tribu Juda radix Da uid: apire libꝝ: z soluere septem signacula eius. Ipsuꝫ est ergo celũ: qð z liber vnũ: sz multiforme scripturaꝝ scaꝝ volumen. Cuius hostiũ ipse solus apuit: q est leo fortissimus de tribu Iuda: in cuius typo sortis ille
Jud.16 Sãsõ abstulit portas a ciuitate phylistiꝝ: cũ vz supato tyrãno: resurrexit ex mortuis. Ibi ergo mysterioꝝ sors: vbi maxima fidei fortitudo: q; nimiꝝ vt a scis z catholicis pãbus: pie fideiꝝ scripture sane faciẽ pscrutãtibus: nobis traditũ est: nequaq̃ p intellectũ ad fidez: sz p fidei ꝓstãtiaz venit ad intellectũ. Dat eniz nobis gr̃a ꝙ gr̃a: sicut z psalmista testatur: dicẽs. Credidi pp ps.115
qð loquutus suꝫ. Inde est q a principio redẽptionis nr̃e: nõ est electa turba sapiẽtiũ que q̃s lr̃aꝝ pitia pueniret ad fidẽ: sz indocti piscatores z rustici: q̃les ꝓfuerat spnere mũdus iste: q̃tenus nequaq̃s verbis humana sapiẽtia doctis: sz signis z miraculis i auditis: fidei fũdamẽta iactarẽt: ne inanis putaret z vacua predicatio xp̃i. Disputat sup hꝫ aplꝰ in q̃daz epl̃aꝝ suaꝝ: ad cuius
1.cor.1. fontez q sitit q̃totius festinet z bibat. Qð aũt celũ z liber sub eodẽ sint accipiẽda mysteria: illud quoq; manifeste insinuat: q z liber ipse quẽ vidit Joãnes: septẽ sigillis signatus erat: z secreta celi huius qð firmamẽtum dr̃: septem planetaꝝ circulis occultari feruntur. Sequitur.

T.2. ¶ Et vox prima quam audiui tã quam tubæ loquentis in ore dicens. Ascende huc & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.

¶ Tube istrumẽtũ ad hoc fuisse ꝓstat iuẽtũ: vt cũ aliqd soleniter insonãdũ fuerit: lõgius isonãdũ valeat z a multis audiri. Monui ergo testi pcões tube sonitus cõparank: qz In oẽz terrã exiuit son9 eoꝝ z i fines or-

bis terre ꝙba eoꝝ. Uñ z ꝓ ppham dr̃. Clama ne cesses: q̃si tuba exulta vocẽ tuã. Qua
Esa.58 si eteni tũba vocẽ ꝑdicator exaltat: cuꝫ xp̃i euãgeliũ manifeste pnũciat. Et vox (ingt) ꝓma quã audiui. Si ꝓma est hꝫ sequẽtes. Si ꝓma est: aliqd ꝓncipalr inuit: qð pulcꝫ veniam9 ad alias: pcipe dẽamus. Et qð est illd̃: Ascẽde (igt) huc. Quare? Qz lr̃a dor
2.cor.3. suꝫ est: spũs sur sũ: lr̃a occidit. Spũs aũt vivificat. Qui ergo vult videre opa dei z ꝓtẽplari celestia: relictis iserius opib9 carnis: q̃ ꝑm vocẽ lr̃e: deorsũ sũt: ascẽdat mox i spũ: vsq; ad tertiũ celũ: z ibi poterit cũ paulo
2.cor.12 audire archana ꝙba: q̃ pp excellẽtiã suã nõ lz hoi loq. Ut enim ostenderet Joãnes de q̃li ascensione dicebat: mox ipse apuit: cum quasi exponenda subiunxit.

T.3. ¶ Statim fui in spiritu.

¶ In spũ. n. sũt nõ in lr̃a: q cũq; ꝓtẽplãdo celestia: sacraa spũalia semitas pãbulãt figuraꝝ. Qz nõ i hꝫ figũt mẽtis oculũ q̃ carnalr legũt: sz i hꝫ q̃ speculãdo spũalr cernũt. Sz notãdũ diligẽter: qð ait: q̃ opz fieri post hec. Idcirco. n. dic̃ post hec: qz legiones ille scoꝝ q̃ i sequẽtib9 ꝓscribunt. necdũ tãte erãt i re: q̃ste ostẽse sũt in mysterijs: sz nec tales sũt q̃les erãt tpe visiõis: sz q̃les future sũt i nouissimo die. Nõ. n. eos tñ scõs q tã tũc gesebãt i regno dr̃: sz z eos q futuri erãt i mũdo: ꝓuidebat in spũ. Siue ergo pauca q̃ ꝓcesserãt: siue in miscordia q̃ seq̃bant: veluti collecta simul z ad sũmã ꝓducta: ac si sub vno ictu oculi: vniuersa cerne
T.4. bat. ¶ Nam sequitur.

¶ Et ecce sedes posita erat in cælo: & super sedem: sedens.

¶ Dixim9 supius: qð hic quoq; (qz locus exigit) (replicare nõ piget) vsẽ scripturaꝝ volumẽ: celi noie designari. Querẽtes aũt qd̃ nobis inuat celũ istd̃: aut qd̃ ꝓtineat: i archanis ipsius inuenimus ꝓtineri i eo gliã scẽ mr̃is eccl̃ie: z eius q exsupat oẽz sensuꝫ ꝑfectis in illa: sz z quoꝝdã spãliũ ordinũ manẽtiũ in circuitu: necnõ z viroꝝ dealbatoꝝ ꝑfectiũ illis quoꝝ venerãda ꝓcessa: z si vbis scũs Joãnes apire distulit: certis
Luce.1. mat.19. tũ mysterijs itimare curauit. Sedes ergo illa ꝓclara cui ꝓsidet rex imẽsus: ipsa est gl̃iosa z felix scã mr̃ eccl̃ia. ¶ Neq; eni vbiq; aut semp ꝓ illis angelicis agminib9: q̃ vocanr̃ thꝛoni: accipiẽda est sedes dei: qz z de xp̃o nasciturꝰ de vgine: dcñ est eidẽ vgini ꝓ angelũ Gabrielẽ. Habit illi dñs de9 sedẽ Dauid pãs sui. Et ipe dñs discipulis suis. Sedebitis (ingt) z vos sup sedes duodeciz: iudicãtes duodecim trib9 israel. Qz vo ymagines figuraꝝ: q̃s sese ꝓtẽplatoꝝ celestiũ vidisse ꝓhibet in hoc loco: veluti q̃dã ꝓdẽsa nemora itricate sunt: libet paulisp gradũ figere: libet stare: vt quo multa sunt z multiplicia loci huiꝰ mysteria: eo ꝓ singula pene ꝙba: qd: q̃ oꝝ exigat: indagare possimus. Et qz post aliq̃ q̃ ad designãdã nãz illã sũmi boni: reꝝ ymaginib9 scripta sũt. sedilia quoq; vigintiq̃tuoꝝ i circuitu sedis: totidẽq; seniores desup sedere scribunt: nec ꝓlene de ꝓma sede loq possum9: nisi z alia sedilia ꝓeramus: q̃dã necitate rõnis cogimur ꝙba ipsa ꝓfundere: vt altera p altera p scrutari possimus. Nõ. n. de ꝓncipali sede: z eo q resident sup illã: loq ꝓueniẽter possimus: si nõ z de ceteris sil̃ agimus: qz dñs de sede ipsa ꝓncipali z sedẽte sup illã loq q̃rimus: necẽ est vt z alias sedes sil̃ z residẽtes sup illas seniores ꝙbo tãgamus: Igit̃ in prima sede ꝓncipalis designat eccl̃ia: lz ꝑs anagogen: dicta sit sedes dei: ciuitas illa celestis: q̃ scripta est in exitu libri huius: ad cuius btã mentia sedilia vigintiq̃tuoꝝ ptinere noscunt: de quoꝝ oium ꝑfectiõe z gl̃ia: q̃ deus ipse donauerit: in sequẽti loquemur. Sedẽtẽ ꝙ sup thꝛonũ: q dam putãt intelligẽdam ꝓsonã xp̃i Jesu: qui sessurus esse ꝓmittit̃ super sedem Dauid: sed melius hoc fateri possent: si ꝓsedere illum diceret deo patri: sicut z in angelo Laodicie dicitur. Sicut z ego vici sedeo cuꝫ patre meo in thꝛono eius. ¶ Manifeste enim deus pater intelligendus esse ostenditur: cuꝫ post aliqua subinfertur. Et vidi: z ecce in medio Thꝛoni: z quatuor animalium z seniorum: Agnum ꝙstantem tanquam occisum: habentem cornua septem z oculos

septem:qui sunt septem spiritus dei missi in oẽm terram:z venit z accepit de dextera sedentis in throno:librum:quod ait sanctus Joānes. Vidi agnum tanq̃ occisum habẽtem cornua septem:z septez oculos: qui sunt septem spiritus dei missi in oẽm terram:z venit z accepit de dextera sedentis in throno:librum:ad illum diem referẽdum est:quo crucifixus est idem dñs a iudeis. Uenit enim agnus occisus:qñ surrexit a mortuis. Accepit de dextera sedẽtis librum:qñ (sicut ipse ait) data est sibi oĩs potestas in celo z i terra:vt in noĩe ipsius oẽ genu flectat:celestium:terrestrium:z infernoz:libz vero ipsum aperire cepit:qñ aperuit discipulis suis sensum:vt intelligerent scripturas. Sz de hoc in sequẽtibus. Cetez si is:qui sedet supra sedem quoz lapidum aspectui similis esse dr:studiose requirimus:q ipse ingenitus pater simul cuz vnigenito suo intelligendus manifeste cognoscitur.

Mac. 28
Paul. 2
Lu. 24

T.5. ¶Et qui sedebat erat (inquit) similis aspectui lapidis: Iaspidis: & Sardinis.

¶Et vt tertie quoq; psone exprimeret ymago.s.sancti spiritus:qui ex vtroq; procedit:illico subsequutus est dicens.

T.6. ¶Et yris erat in circuitu sedis: similis uisioni Smaragdine.

¶In quo enim trium precioꝛ lapidũ similitudines scribit:magnum nobis sancte trinitatis exhibet sacramẽtum. Jaspis enim colozis virilis sanguinei Sardinis est:Smaragdus quoq; z ipse colozis viridis est:exsuperans Jaspidis viriditatem. Intãtum aũt nature huius lapidis:vinũ z oleum gnuenire dicuntur:vt ex eis pficere referatur. Scimus aũt q viriditas:vita arboꝛ z herbaꝛ est. Sãguis sensibilium corpoꝛ:vtputa hoĩum z iumentoꝛ. Arescit enim membꝛ quod sanguine nõ virescit. Unde non immerito sanguis aialium p vita in Geneſi reputatur:qz z si spiritus est qui viuificat corpus:videmus tñ q sine sanguine manere spiritus in carne:non põt:z arescunt mẽbra corporis: quoꝛ vene sanguinis incidũtur. Porro herbe z arbores ex aqua que p̃cipalis liquoꝛ est. suam ꝓtrahunt viriditatem:vt apte intelligantur illa duo que commemorat idem Joannes in epistola sua: aqua.s.sanguis: que duo simul cum spiritu:vnum esse pbentur. In Jaspidis itaq; viriditate:pso/na designata est dei patris:que est principium in trinitate. Utiq; z in numero precioꝛ lapidum:Jaspis primus oĩum scriptus est. In sanguineo vero colore Sardinis: apte vnigenitus dei filius designatus est: qui cum esset deus verus ante tpa secularia:homo fieri voluit in fine seculoꝛ. Sarde in colore Smaragdi:que precipue preeminet viriditate:illa sancte trinitatis designatur psona:que viuificãs spiritus: dicta est:eo q p ipsum humana corda:haud dubiũ:q z corpora viuificent:dicente apostolo. Factus est primus Adam in aiaz viuẽtem. Secundus Adam in spũm viuificãtẽ. Et alio loco. Si spũs eius qui suscitauit Jesum xp̃m a mortuis:habitat in vobis:suscitabit z mortalia corpora vestra:pter inhabitantem spirituꝫ eius in vobis. Hinc z in Symbolo patruꝫ dr: Credo z in spũm sanctum dñm z viuificãtem. Qñ si xp̃s de seipso in euãgelio dicit. Sicut pater suscitat mortuos z viuificat:ita z filius quos vult viuificat. Quid est q hoc nomen viuificans: quasi ꝓprietate quadam spiritui sancto attribuit:nisi q: tunc veraciter viuificatur interioꝛ noster hõ:cũ donum accipit spũs sancti: vt maneat cum ipso (sicut ait veritas) in eternũ? Ut cniz paz aliqd tangam eoꝛ que ad p̃sens occurrunt:qualis (queso) est vita aie:que vacua est sapientia z intellectu:p̃silio:fortitudine:sciẽtia:pietate:z timoꝛe: z quod eis maius est: fide:spe:gaudio:z amoꝛe? Nonne bonum erat ei si creata non fuisset aia illa? Et hec oĩa de spiritu sancto. De spiritu qppe suo dedit deus necdum habentibus dona hec:dicente in epistola sua Joanne: cuius est liber iste. De spiritu suo dedit no

1. Jo. 5.

1. Joã. 3

bis. Ut enim rem nõ similem:sed dissimilem dicam:Sicut aĩa corpus:ita animam quaz replet:viuificat spiritus sanctus. Uiuidioꝛ z viuacioꝛ Smaragdi color: colore Jaspidis est:sed z satis speciosioꝛ illo:sicut z liquoꝛ olei: siue balsami:qui sancti spũs vnctionem designat:preciosioꝛ est liquore aque vel vini:in quibus pater z filius designati sunt:ne pro eo vz q idem spũs a patre filioq; ꝓcedit:minoꝛ esse maiestate:patre vel filio putaretur. Sed forte dicit aliqs. Cum equales sint tres psone ipse deitatis:z nulla differentia sit in tribus oportunius esse videretur:vt eis rebus eq̃lis preciꝫ:significatio aptaretur. Ad quod respõdetur. Si alius ab alio non ꝓcederet. Unde alius prioꝛ:alius posterioꝛ credi posset: occasione asserende pfidie:assertores herẽsum non haberet. Qz vero alter ab altero est:date sunt plerũq; clariores similitudines filio q̃z patri:clariores spiritui sancto q̃z filio:ne forte filiuꝫ eterno patre:aut spiritum sanctum eodem filio inferiorem qs extimet z inequalem. Nam z ideo vnigenitus dei filius:vocatur sapientia patris: ne qs eum extimet repente natum:vel sicut hois filium:paterno studio eruditum. Idcirco spũs sanctus vocatur bonitas: z amoꝛ dei ne qs eum extimet diuine substãtie gratuita bonitate vnitum. Hec igitur cã est:cur patri similitudo Jaspidis:Sardinis filio:spiritui vero sancto:preciosioris satis lapidis.i.smaragdi: attributa est. Hoc cur charitatis:virtus:oibus virtutibus preferat. Sed q; nõ simpliciter Smaragdinis: sicut Jaspidis z Sardinis: sed cum interpositione yris mentio facta est. Nõ est pretereunduꝫ filẽtio:cur psona spiritus sancti designetur in yri: aut cur eadem yris in circuitu sedis esse referatur: Et yris (inqt) erat in circuitu sedis similis visioni Smaragdine. Si spẽm yris huius quam videmus in nubibus:diligẽter notamus:tres in ea colores esse perpendimus:vnum viridem:cuius facta est tacite mẽtio:in hoc loco designatione Smaragdi:alium ceruleum:vel aereum:tertiuꝫ rubicundum. Quare aũt vnus arcbus tres hz colores:nisi q: primo datur hoi gratia: vt credat:secũdo vt valeat operari:tertio vt ꝓsumatus in charitate dei: requiescat etiam ipse a laboribus suis? Inde est q spiritus sanctus primo apparuit in specie columbe:secundo in insufflatione aeris:tertio in igne. Sed hoc quare? Qz cum sit p cedens a patre z filio:etiaz ipse spirat vbi vult:z diuidit de suo singulis pro arbitrio suo. Unde enim se ostendat ꝓcedere a patre:eos quos simpliciter (vt ita dixerim) tãgit:facit liberos vt credere queant. Et vt se ꝓcedere ostendat a filio: eos quibus exhibet adiutoriuꝫ:facit promptos ad oẽ opus bonum:maxime autem ad predicandum verbum dei. Et vt se ostenderet auctorem vite:z distributorem gratiaz: eos plerũq; qui ꝓbati sunt in oĩ opere bono: replet muneribus bonoꝛ suoꝛ:vt eos per oĩa exhibeat spũales. Quod vero yris ista in circuitu sedis esse dr: simile est eius qđ in psalmo cãtatur. Qui ꝓfidunt in dño sicut mons syon:non cõmouebitur in eternum qui habitat in hierusalem. Montes in circuitu eius: z dñs in circuitu populi sui:ex hoc nunc z vsq; in seculum. In circuitu nãq; hierusalem:hoc est: matris ecclesie:que sedes dñi dicta est: in hoc loco mõtes esse dicuntur:q: nisi in circuitu ciuitatis ad ipsius tuitionez z custodiam p pugnatores discurrãt:in pacis quiete ciuitas pmanere nõ posset. Unde z in cãticis dr. En lectulum Salomonis. Sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel:oes tenẽtes gladios:z ad bella doctissimi:vnius cuiusq; ensis sup femur suum pp timoꝛes nocturnos. Lectulus Salomonis ipse est: qui z sedes dei sancta.s.mater ecclesia. In huius ergo circuitu sexaginta ꝓpugnatores discurrunt:qui eam seruare studeant a timoꝛe nocturno: q: pro huius custodia sancti martyres bella spiritualia pegerũt: vltro seipsos tradentes morti:vltro se torquibus ingerẽtes:ne qñ panc filij tenebrarum diriperẽt:si in suis munitionibus pręliãtes milites nõ haberet. Qui z recte vi-

Ps. 24.

Cant. 3

ri fortissimi ⁊ sexaginta numero esse phibẽ
tur: qz senarij pfectio numeri: non nisi for
tes exigit ⁊ pfectos: q ⁊ vsqz in finẽ belli p
palmam patiẽtie vincãt: ⁊ fidei fortitudine
hostes sancte ecclie insistẽdo ꝓsternãt. Cõ
pletum est enim in sanctis martyribus: id
qõ sancte matri ecclie dñs ꝓmiserat p ꝓ
phetam. Dabo Jaspidez ꝓpugnacula tua.
Esa 54 Fortitudo nãqz fidei designata in iaspide
sanctis martyribus collata est: cuius pro
gatiua gre data est aplo Petro: ei. s. q pri
mus post xpm totius est ecclie fundamen
tum. Sic enim scriptũ est in vltima huius
parte voluminis: in qua de celesti agit ciui
tate. ¶Murus ciuitatis habẽs fundamẽta
duodecim: ⁊ in ipsis duodecim noia duo
decim aplorz ⁊ agni. Et paulo post. Fũda
mẽta muri eius: oi lapide pretioso ornata.
Fundamẽtum primuz: Jaspis. De hoc la
pide Jaspide: iam supius dixerat. Et erat
structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa
vero auro mũdo: sile vitro mũdo. Ecce iã
incipiũt declarari mysteria. Jaspis funda
mẽtoz principium: qz fides Petri qui pri
mus est in aplis: firmum fundamẽtum est
⁊ origo vtutum. Sz vnde hoc hz Petrus
mat. 16. qui pastor est ⁊ custos ecclie: nisi ab eo qui
pater est oium: ⁊ curator cunctoz? Beat⁹
es (ingt) dñs Symon bariona: qz caro ⁊
sanguis nõ reuelauit tibi: sz pr meus q est
in celis. Deus ergo pr dedit Petro fortí
tudinem fidei: vt esset fundamẽtuz eccle:
qui ẽt matribus idipsum prestitit: vt triũ
phales belli turmas viriliꝫ cuz Petro pre
liãdo preirẽt: qtenus qui tãto principi mi
litãdo assisterẽt: vna cũ eo gliam possideãt
in celis. Jnde est q beatus Petrus cum
coaplis suis septem sibi ascuit dyacones:
quoz primus Stephanus fuit: q ⁊ assum
pto vexillo crucis eũdez belli pncipẽ pliã
do piuit: qtenus ⁊ btus Stephanus: quo
eẽt itura turba oñderet: ⁊ petr⁹ cohortãdo
debiles ad palmã dũ aduiueret: aiaret vtiũ
phi. Propagata est ergo vr⁹ fidei q erat in
petro: i dyacones ꝓstitutos ab ipso futuri
certamis aduitores: vt q audire a xpo me
Joã. 22 ruit. Seqre me. Jpi quoq plũmi bellato
res assisterẽt: ⁊ q bellũ assumeret ꝓtra mul
tos: nõ paucos i comitatu suo pugnatores
hẽret. Oẽs (iqt) tenẽtes gladios ⁊ ad bella Gen. 3.
doctissimi. ¶Dẽbant sane gladiũ spũs qõ est Eph. 6.
vbũ dei: hẽbãt ꝓtãtia fidei: q ⁊ eos nihil ti
mẽdũ: nihil dubitandũ edocuit: vtpote de
quoz capite: nec capillus piret. Recte er
go lapis fũdamẽti pmi i structura muri p
secisse cognoscit: qz fortitudo fidei q colla
ta ẽ Petro: i scis martyrib⁹ ꝓpagata ꝓua
luit. Ubiqz igit Jaspis pm⁹ scribit: qz i pri
mis vr⁹ fidei repit. Si deũ prez signat: pria
est ipse trinitatis psona. Si Petrz aplz: ipe
i aplis pncipat. Si mr uz turbã: ipsi eccle
sią ꝺdicarũt. Uiri ergo fortissimi q lectulũ
Salomõis circũeũt: isci martyres sũt: vtpo
te q defendũt ecclesią a timore nocturno.
Jpsi sũt inqz ꝓpugnacula scẽ ecclesie repro
missa: ipsi mõtes muniti ad custodią i hie
rusalẽ: de qb⁹ dr. ¶Mõtes i circuitu ei⁹. Qz ps. 124
vo alibi scriptũ est. Nisi dñs custodierit ci ps. 127
uitatẽ: frustra vigilat q custodit eã. Recte
moz subdit. Et dñs i circuitu populi sui.
Et dñs ergo ⁊ mõtes i circuitu hierusalẽ
eẽ dr: qz sic p se pius dñs dignat⁹ est pascẽ
gregẽ suũ: vt tũ ad illius custodią: pastoz
exercitũ excitaret. Unde ⁊ hic quoq postqz
ait. Et yris erat i circuitu sedis: silis viridi
smaragdine: illico adiunctum est. T. 7.

¶Et in circuitu sedis: sedilia uigintiquatuor: & super thronos uigintiquatuor seniores sedẽtes circũamictos uestimẽtis albis: et i capitibus eoz coronas aureas.

¶Quãuis i descriptiõis ordie ꝓus de se
dilib⁹ qz ꝺ seniorib⁹ ꝓmo sit: oportuit⁹ tñ ar
bitratu sum⁹: vt ꝓus de seniorib⁹ qz ꝺ thro
nis tractem⁹. De hijs diuersi diuersa dixe
rũt. Nõ. n. ꝺfuerũt q aliꝺ atqz aliꝺ dicerẽt.
Qualis tñ opio tz eẽ eos p duodeciz pria
chas ⁊ aplos totidẽ: quoz alios ꝑm carnẽ
filios Jacob: alios ꝑz spũz: ꝑmos xpi filios
eẽ scimus: pres electoz populoz vtroqz.
De duodeci tñ aplis: oi semota ꝓtradictõe
ꝓcedũt: qz vita fił ⁊ numer⁹ cũ auctate cõ

cordãt. Uita: qz vsqz ad mortem p iustitia
certauerũt. Numer⁹: qz duodeci a dño sũt
electi. Auctas: qz hos duodeciz viros sup
sedes duodeciz sessuros ⁊ iudicaturos in fi
deles pplos: manifestat vtas ipsa cũ dicit.
mat. 19. Jn regiatione cũ sederit filꝰ hois in sede
maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos super sedes
duodeciz iudicãtes duodeciz tribꝰ isr. Uñ
⁊ btus Joãnes cui⁹ est liber iste: vt se vnũ
de seniorib⁹ eẽ oñderet: sese in eplis suis se
niorẽ cognoiat. De duodeciz ãt pfarchis
qũs hoc numerus velle videat: multa tñ
opponi pũt: q rõni ꝓtraria videant. Ratio
q dẽ: qz inocẽtẽ frem p malitiã vẽdiderũt:
deinde qz vbicũqz i scriptura sacra de scis
viris testi ꝓphetie: mẽtio scã est iter eos q pie
⁊ religiose vixerunt: Joseph solo excepto:
nullo vsqz iueniũtur cõmẽdari ꝑconio: qn
Grego. poti⁹ de vẽditione iusti fris: ⁊ iuidie liuore
culpãtur. Cõmemorat hoc btus Gregoriꝰ
faciẽs mẽtionẽ in ẽdã omeliaz suaz de re
probis ⁊ electis: dicẽs ita. Duos filios ha
buit ꝑmus hõ: ⁊ vnꝰ hoz electꝰ est: alter re
probꝰ fuit. Tres filios Noe archa ꝓtinuit.
Sz ex hijs duo electi sũt: vnꝰ reprobꝰ fuit.
Duos Abraã filios hũt: sz vnꝰ electꝰ: alter
vo reprobus fuit. Duos Jsaac filios hũt:
sz vnꝰ electꝰ: alter vo reprobus fuit. Duode
ciz filios Jacob hũt: sz ex hijs vnus p ino
cẽtią vẽdit⁹ est: alij vo p malitiã vẽditores
fris fuerũt. Quia ergo vita cũ numero nõ cõ
cordat: nullã viz numer⁹ ad hoc hre vide
Gen. 17 tur: maxie cũ ꝺ Jsmael dñs dixerit: q duo
deciz duces gnaret: q tñ cũ de electo pplo
nihil hũere cõe. Et fortassis nõ deerit q di
cat: figurã hos potius gerere aplorz qz vt
eis i glia extimẽtur eẽles: vt quẽadmodũ
Jacob pmarcha duodeciz filios carnalr ge
nuit ad ꝓpaginẽ carnis: ita spiritaliꝫ xpm
totidẽ aplos ad gignẽdos spirituales filios
genuisse dicamus: ita tñ vt sicut nõ recte
fit cõparatio Jacob pfarche ad xpm: sic
nec iter illos ⁊ istos fieri cõparatio extime
tur. Sz si iõ pfarche duodeciz in electis il
lius pplis pncipatũ nõ hũt: aplis eẽles
nõ sunt: ergo nec Jacob pfarcha i regno
dei magnꝰ eẽ credẽdus est. Qz xpo cuius
filis est in hac parte: ineẽlis est merito ⁊ di
gnitate. Quinimo si iõ magni sunt aplí: qz
magnus est q genuit illos: ⁊ magna natiui
tatis gloria: q̃ orti sunt: iõ pfarche duode
cim eẽles nõ sunt apostolis: qz nec Jacob
eẽlis est xpo: nec natiuitas q̃ ex Jacob na
ti sunt illi natiuitati: q̃ ex ipso apostoli nati
sunt. Nec iõ tñ isti nõ fuere magni in gñe
suo: ⁊ si eẽles apostolis nõ fuerũt in vita:
qz nec magni illi pfarche: Abraã. s. Jsaac
⁊ Jacob: quoz fidei donatus est xpus: vitã
apostolicã tenuisse legũtur: ⁊ tñ minores
nõ sunt: qũs vxores ⁊ diuitias multas p
tpe hũisse legãtur. Nij vovt pfectius viue
rent: oia p dño reliqsse. ¶Magni ergo sunt
aplí ⁊ tã magni: q qñ hoze duodecim vo
adheserũt diei. Sz tñ ⁊ hoze noctis: qb⁹ lu
na lumẽ pstitit: bone sunt: qz ⁊ si nihil he
res paruulus distat a suo: heres tñ ⁊ ipse
est: ⁊ deus oium: quẽadmodũ ⁊ illi qb⁹ ple
na etas vẽdicat libertatẽ. Cõstat ãt pfar
chas duodecim in vnius diei cultura fide
liter pmãsisse: nullũqz eẽ populũ ex eo tpe
ad dei laudẽ electũ: nisi quẽ aut ipsi duode
cim ꝑm carnẽ: aut ꝑm natiuitatẽ spũs duo
deciz apostoli genuerũt. Que cũ ita se ha
beãt: videt q hij duodeciz viri ad numez
ptineãt seniorz: nisi ꝑ eo tñ: q de iniqua
fris vẽditione culpãtur. Ad qõ tñ rñderi
põt: si tñ sufficit ad id qõ q̃rit eos p culpa
illa: collato sibi diuinit⁹ munere nõ eẽ ꝓua
tos: qz nec dauid ꝓphetaz egregi⁹: cui ma
nifestior de xpo facta est a dño repromissio:
ꝑ duobus tam magnis sacinoribus: a glo
ria delectus est: cui humilis compũctio: ⁊
vitam reddidit ⁊ honorem. Et illi quidez
quod inique ꝓceperant: in delictum leui
us commutarunt: vendẽtes: vz innocẽ
tem sine pollutione manuum: quez ꝓtius
se dixerant occisuros. Hic a tam magno
scelere: nec in parte: nec in toto resipu
it: sed ad augumentum concepti crimi
nis per eum ipsum qui moriturus erat:
litteras dolo plenas: ꝓ hocipso dire 2. reg. 11
xit. Commisit ergo duo pariter: tam gra
uia: tam noxia crimina: nec tamen a
pio domino reprobatus est: quia sic

est penitẽtia purgatus a scelere vt dealbatus sup niuem: audeat ꝓfidenter clamare dicens. Docebo iniquos vias tuas: ⁊ impij ad te ꝙuertẽtur. Sed huius ⁊ penitentiam legimus: ⁊ flagella qbus correptus
ps. 50. est: ⁊ remissionem delicti. Illoꝝ vero penitẽtiam nusq̃ legimus: qꝝ in nulla reperit scriptura: nisi forte illud sufficere potuisse dixerim: qꝝ territi in egypto arguebant semetipsos dicentes. Merito hec patimur:
Ec. 42 qꝝ peccauimus in fratrem nostꝝ videntes angustiam aie eius dum deprecaret nos: ⁊ non audiuimus. Confessio nãq; ista penitẽtie fuit: quam ⁊ si eis ad penitentie fructum sufficere potuisse: scriptura nõ dicit: dubium tñ non est: posse eos ꝑ hanc ꝓfessionem: plenam ꝓsequi indulgentiam: quos ꝓstat agnouisse culpam: ⁊ penituisse de crimine. Quis nẽpe peccator eoipso iustus eẽ icipit: quo sentẽtiam iudicis iustã esse fatetur. Quãuis nõ incõgrue forsan: iusto dei dicimus actum esse iudicio: vt illoꝝ semẽ egyptij seruitute comprimerẽt: quoꝝ patres iustum viꝝ genti extranee vendiderunt. Nec illud discrepat ab eodem sensu:
Gen. 15 qꝝ quadringentis annis eoꝝ protenditur incolatus: ⁊ quarta generatione a seruitute egyptia liberantur. Cõcordat autem illi sententie: quam ꝑ Moysen dñs manifestat: cum dicit. Ego sum deus fortis ⁊ zelotheꝰ: qui reddo iniqtates patꝝ in filios:
Exo. 20 in tertiam ⁊ quartam generationem. Mã ⁊ crimen illud magnum Dauid in semẽ legitur redundasse peccãtis: interfecto primus filio: qui sibi de adultera natus est. Sic sic amãdus ille ⁊ terribilis dñs: ⁊ misericordiã idulget plenius: ⁊ finevltionis examine peccata delinquẽtium non dimittit. Sic ꝑ baptismi gratiam peccatum originale soluitur: ⁊ tñ pena mortis quam pro eo homo meruit: nõ deletur. Sed de hoc alias. De patriarchis autem sermo erat. Utꝝ tanto illo honore digni esse valeant apud deum: qui fratrem innocẽtem: ⁊ simplicem ꝑ malitiam vendiderunt: qꝝ iuste (vt iam diximus) queri posset. Si Dauid tantus ꝓpheta nequaq̃ surgeret post ruinam: Si Petrus etiam post piurium: ⁊ Paulus post homicidium: ad culmẽ glorie nõ venirent. Restat ergo vt quoꝝ nomina in hoc libro Apocalypsis: taꝫ lucide scripta sunt: vt duodecim millia sanctorũ per singulos signati esse scribantur: regnare cum deo viuo credamus: qꝝ vt ipsa veritas dicit. Nõ est deus mortuoꝝ: sed viuẽtium. Utrum vero ad seniorꝝ numeꝝ pertineant viri ipsi: non qdem auctoritatis assertio: sed opinio aliq̃ esse potest: q̃uis nõ ignorez multa occurrere: que huic opinioni resistant. Equbus est illud: qꝝ cum prelium spũale: nõ sit cõmissum in hasta materiali: sed in gladio spũs: quod est verbum dei: satis admodum absurdum videtur vt illis viris tanta prerogatiua glorie collata esse credaꝫ: qui certasse vsq; ad mortem ꝓ iustitia non leguntur: nisi forte audeat qs negare occubuisse etiam tunc nõnullos ꝓ ꝓfessione veritatis: ⁊ nõ defuisse viros pfectos veteri testamento: qui pro defensione iustitie coronarentur martyrio. Sed quis negare audeat qđ xps dicit: aut inter dubia ducere: qđ veritas ꝓfitetur? Ue (inqt) vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q edificatis sepulchra ꝓphetaꝝ ⁊ ornatis monumẽta iustoꝝ: ⁊ dicitis. Si fuissemus in diebus patruꝫ nostroꝝ: non essemus socij eorum in sanguine ꝓphetaꝝ: Itaq; testimonio estis vobismetipsis: qꝝ filij estis eorum qui prophetas occiderunt. Et post pauca. Ut veniat (inqt) sup vos ois sanguis iustus qui effusus est sup terram: a sanguine Abel iusti: vsq; ad sanguinem Zacharie filij Barachie: quem occidistis inter templuꝫ ⁊ altare. Ubi ⁊ illud magis viget: qđ in hac secunda parte: vbi de martyribus agit: ⁊ manifeste sedes iste vigintiquatuor qbus seniores ꝓsidẽt: electas scoꝝ martyꝝ legiones designant: nec alias q̃ illas de qbus in sequentibus ꝓr. Audiui numeꝝ signatoꝝ centũquadragintaquatuor millia ex oi tribu filioꝝ israel. Ex tribu iuda duodeci millia signati. Ex tribu Rubẽ duodecim millia signati ⁊c. Et siqui sunt alij qui pertineant ad sedes istas: ⁊ absursum satis
mat. 22.
Eph. 6.
mat. 23.

videtur: vt credãtur esse principes sanctorum martyꝝ: qui exemplum martyrij: seu virginitatis: posteris nõ dederũt: ⁊ si alio genere magni esse potuerint: maxime cum in oi tpe prioris testamẽti: vsq; ad tps quo liber iste editus est a beato Joãne: ex nulla hystoriaꝝ veteꝝ ꝓsideratione occurrit fuisse ex illo populo: tam multa sanctoꝝ milia: qui pro dei noie: aut pro iustitia morerentur: ex qbus duodecim de vigintiquatuor sedes pfici potuissent. Rursuꝫ numerus iste in sexti aptione signaculi colligendus esse mõstratur: eo. s. tpe quo ꝓsumandum esse credimus illud qđ apostolus dicit. Rom. 11. Cum plenitudo gentium intrauerit: tunc ois israel saluus fiet: mihiq; de eo ptinere ad vetus testamẽtum: nisi forte dicat aliqs: eo tpe colligẽdam esse summã istam ex oi tribu filioꝝ israel: quo isdem iudeoꝝ populus ꝙuertetur ad deuꝫ. Sed si hoc iure tenetur: qualiter accipiendum est illud qđ ꝓtinus subinfertur. Post hec vidi turbam magnaꝫ quam dinumerare nemo poterat ex oibus gentibus ⁊ tribubus: ⁊ populis: ⁊ linguis: stãtes ante thronuꝫ in cõspectu agni amicti stolis albis: ⁊ palme in manibus eoꝝ: maxime cum de vtroq; populo: veritas dicat. Erũt primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi? Qua in re melius mihi videt: ꝑm illud qđ gẽtibus p aplum dicit. Si aũt vos xpi: ergo Abrae semen estis: intelligi per duodecim patriarchas duodeciꝫ apostolos: quoꝝ filij sunt sancti martyres: qui passi sunt pro noie xpi a tpe ipsoꝝ sanctoꝝ apostoloꝝ: vsq; ad aptionem sexti signaculi: ⁊ tpa antechristi. Ceteros autez duodecim seniores eligendos de gẽtili populo: tpe quo venturus est Helyas: sicut duodecim apostoli: de iudaico tpe quo venit Joãnes baptista. Ut qũo per duodeciz apostolos ⁊ coadiutores eoꝝ vocate sunt gentes: ita per illos duodecim intret vniuersa multitudo filioꝝ israel: ⁊ sint re vera primi nouissimi ⁊ nouissimi primi. Uidetur aũt hoc velle trina illa designatio principum que facta est circa exordium temporis qđ precessit sub lege: vbi post duodeciz patriarchas qui defecerunt in egypto: electi sunt duodeciz principes de singulis tribubus: qui ⁊ ipsi ꝓstrati sunt in deserto: nouissime designati sunt alij duodecim: qbus ⁊ datum est intrare in terraꝫ ꝓmissionis: ⁊ hereditate possidere terram fluentem lac ⁊ mel. Etenim duodecim patriarche qui mortui sunt in egypto: designant vniuersos illius populi patriarchas: qui priusq̃ surgeret xps a mortuis: consumati sunt sub veteri testamẽto. Duodecim qui ꝓstrati sunt in deserto: designãt duodecim apostolos cum successoribus suis: q ⁊ ipsi sub hoc scdo statu ꝓsumationem accipiũt: nec pseuerant peruenire tpaliter ad illam requiem que futura est in septima etate seculi pp peccata: nimiuꝫ qꝝ vt ipse Moyses cum senioribus israel occubuit in deserto pp peccata populi: ita xps cuꝫ sanctis apostolis ⁊ martyrib⁹ ꝓ peccatis generis humani: sustinuit passionem: vt talibus sacrificijs placatus deus: parceret ꝺ reliquo: reliquijs populi sui. Inde est qꝝ illis qui fuerunt primi: ꝓstratis in deserto: nouissimi duodecim cum filijs eoꝝ qui ceciderãt: intrauerunt terram illam fluẽtem (vt dicitur) lac ⁊ mel: qꝝ ꝓsumatis ⁊ ex parte consumptis: in fine huius scdi status: hijs qui abhorrentes noua: emulãtur adhuc vetera ⁊ antiqua: quasi ita liceat nunc prelatis ecclesiaꝝ viuere ꝑm carnem qũo videbatur licere patriarchis ⁊ ꝓphetis. Illi soli intraturi sunt in requiez illam: que in tertio statu seculi reuelãda est: qui spreta vetustate litere: in nouitate spiritus ambulare didicerunt. Igitur duodeciz seniores duodecim esse apostolos: nulla dubitatio est. Reliquos aũt duodecim esse duodeciz viros futuros: vtꝝ sit intellectus: an opinio: lectoris iudicio derelinquo. Et de hijs satis dictum. Sed num: qꝝ sup sedes vigintiquatuor ad eius similitudinem: qui sup sedem sedet: seniores vigintiquatuor sedere scribũtur: idcirco hij vigintiquatuor viri oibus sanctis alijs creduntur esse maiores? Si hoc est. Quid dicemus de Abraam: Isaac: ⁊ Jacob: patribus patriarchaꝝ: ⁊
mat. 20.
Mat. 20.

apostolox:Quid de ℳoyse:z Samuele: Dauid:z ℳelya:Quid de Joanne bapti/ sta:quo inter natos mulierx nullus maior surrexisse describitur:Quid de matre dñi: quam non solum sup hoies sanctos:verũ etiam super virtutes angelicas credimus exaltataz:Sed questio ista facile soluitur: si ꝑm dignitatum differentias in domo oi potẽtis dei:dignitatum differẽtias esse sci mus:dicẽte dño. In domo patris mei mã Joh.14 siones multe sunt. Sed de hoc in sequẽti/ bus. Primo autem pẽsandum est: q̃ta sit patrum nostrox gloria:q̃ta nos in eis cõ munio claritatis illustret: qz nimiz si filij dei sumus:sicut esse debemus:z si nos vni us patris filios esse scimus: nulla põt esse in ciuitate illa ꝓprietas:vbi summe chari tatis vinculum totum prestat esse cõe. Ec ce enim prescripti seniores: circumamicti vestimẽtis albis esse referuntur:z tñ nõ so lum ipsos:verũetiam infinitam vel innu/ meram sanctox turbaz indutam vestibus albis:se Joanes vidisse testatur. Coronas aureas habere describuntur: in capitibus suis:z tñ oẽs sanctos gloria z honore coro nandos:Paulus apostolus manifestat:cuz dicit. Nõ coronatur nisi qui legittime cer- 2.thi.2 tauerit. Si enim nõ coronatur nisi qui le/ gittime certat:liquet qz qui certat legitti me:corona victorie coronat. Qõ cum ita sit. Quid est qz soli isti viginticquattuor vi ri coronari videtur:nisi qz illox gloria cõ munis est oium electox. Sciẽdum est igi tur qz gloríe z honori:qbus sancti seniores decorari videtur:plecti quoqz alij iure he reditario successerunt. Ut enim in regno filiox hoium:diuersi sunt ordines z hono res:sic z in regno celox plures dignitates esse:qbus alijs alij preponãtur: adinuicez manifestum est. Si enim inter ipsos aplos queris fidez:precellit Petrus. Si sciẽtiaz antecedit Paulus. Si diuine speculatio/ nis gratiam:preserf Joanes. Ad agnoscẽ/ das igit celestium dignitates virtutuz:nõ paz ꝓfert ꝓsideratio terrenoz. ℳulti sub vno rege:dignitatuz munere potiunt:sed nõ oẽs eodem honore:nec eadem glia de/ corant. Alios quippe ista:quosdam vero il lustrat illa. Qui aũt in oibus fulget:solus est dñs vniuersox. Regalis qppe ꝓsuetu/ do hoc exigit:vt post regem honorari de/ beãt principes ꝓcerox:qui singuli per loca singula ad subditox regimen disponunt: vt ex hoc glia regis altius predicet ab oi/ bus:quo pluribus in regno principibus: vnus specialr principat. Videmus autẽ z singulos principes:qui pro diuersitate ꝓ/ tinciaz:priuatis prenoibus appellant:re/ gis sui munere decoratos: z ad regiam si/ militudinem ꝓprijs curijs presidere. Sic Hest.1◦ in curia regis Assueri:septez principes cõ sedebãt regi:quox ꝓsilio vtebat in oibus: adeo vt nec Regina vastis posset euadere sniam quam dederunt in eam:quominus thoro regis:z gloria:dato remedio priua/ ret. Qz ergo magnates reguz terraz habẽ tes ꝓprias curias in ciuitatibus suis:sub/ ditas sibi plebes dijudicant:eo q̃dam pri/ uata gloria inter ceteros sulciunt:quo eos regalis similitudo glorie claros efficit z subli mes. At regalis ac principalis curie tanta esse cernit:claritatis maiestas:vt ei non so lum a magnatuz curijs que infra sunt:ve rãetiam ab ipsis magnatibus exhibeat ho nor:nimiz qz quo regio lateri familiarius adherẽt:eo vniuersos regis subditos:pote state precellit. Sic z in regno dei:qđ est sã cta mater ecclia:que mittẽs palmites suos vsq; ad mare:p diuersas mũdi partes:glo riose triumphat:diuina dispẽsatio statuisse cognoscit:dãs qdez illi pro pãbus nouos filios:quos ꝓstituat principes sup oẽm ter ram:pastores. Ecclia:z tñ eãipsaz oibus filijs suis faciẽs celsiorem:vtpote que sola ex oibus:solis ciuitas dicta est. Ipsa est ro mana ecclia:cui presidet vicarius sumi dei habẽs in circuitu non paucas ecclias epa les:ex qbus tñ alique sunt ceteris celsiores ad instar illius sume sedis que hz in circui tu suo sedilia vigintiq̃tuor:vt pea que or/ dinata sunt in ecclia tpali:intelligamus or dinem z rõnez ciuitatis eterne. Ut enim di ctum est ℳoysi de tabernaculo dñi z de Exo.25 hijs que pparãda erant in illo. Vide vt

pia facias ꝑm exemplar qđ ostẽsum est tibi in monte. Sic z in hoc tpe ꝑm exẽplar qđ beatus Joanes vidit in celo:ordinatuz est tabernaculuz dei:qđ est sancta romana ec/ clesia:dum q̃si in loco eius qui supra sedez sedet:ipsi principali ecclie presidet honori fice:vniuersalis antistes:z ad similitudinem vigintiquatuor seniox sedẽtium in sedili/ bus suis:per singula regna vel ꝓuincias: metropolitani dijudicãt:habentes singuli sedes ꝓprias:z mitras ꝓ cronis in capiti/ bus suis. In quo ecclíastico mysterio:illõ precipue declarat qđ supra quesitum est:z inuẽtuz esse:vz q̃plures in regno dei qui vigintiquatuor senioribus nõ solum equa les sint:sed precellãt:nimiz qz z si filij ali/ cuius magni regis principantur in ꝓstitu tis sibi principatibus a patre suo:regina tñ que eos genuit:mater est:z dña vniuerso/ rum:z ei ab oibus,debet honor z subiectio filialis. Deniqz z in ipsa ecclesia si non se/ quiter intuemur:maiorem pre ceteris:po/ testatem ep̃is cernimus attributam. Jij enim sunt qui ligãdi atqz soluendi a roma no põtifice accipiũt potestatem participã tes sacre vnctiõi:noi:ornatui:z potestati: lz romana ecclesia:que iuncta est velut in matrimonium ipsi vli pontifici:dignitate precellat:z spãli quadam prerogatiua: nõ dico subiectis plebibus. Sed excepto ipso romano põtifice qui sibi preest:prelatis pre mineat vniuersis. Uez hec exempli cã: z vt puto nõ sterilr dicta sunt:qz necesse est manẽtibus nobis in hac pegrinatõe:vt ce lestia p terrena:z alta p infima capiamus. Querebat enim vtz vigintiq̃tuor seniores: oibus pferant electis:z pfecto ex hijs que dcã sunt:luce clarius liquet esse q̃plures in illa scox multitudine:ipsis seniorib⁹ eo eccles:z et mnali (vt ita dixeriz) dignita/ te maiores:vtpote Abraã:Jsaac:z Jacob: pres ppharx z aplox oiumqz credẽtium: Exo.33 Dauid cuius filius cognomiatus est xp̃s: ℳoyses q loquebat dño sicut solet loqui amicus ad amicũ:ℳelyas z Joanes bapti sta:quox alius precursurus est iudicẽ:alter precucurrit z ostẽdit digito redẽptorez: z pre ceteris mater dñi:quam nõ solum sup hoies credimus exaltatã:verũetiaz sup an gelos z archangelos z vniuersos ordines angelox. Qõ cũ ita sit. Quid sibi velle di/ cimus spãlia illa. Nã neqz sedilia aurea vel argẽtea:neqz corone auree:lapidib⁹ preclo sis,ornate:extimãda sunt in ꝓia illa:lz tñ qđ p eas intelligit. Sedes nãqz dei est ciui tas illa celestis:quaz ꝓstat fore edificatã de lapidibus viuis:hoc est:ex illa scox multi tudine:de q̃ inferius scriptũ est. Post hec vidi turbam magnã quaz dinumerare ne/ mo poterat. Sane sedilia vigintiquatuor que ad muros ipsius ptinẽt ciuitatis:: ille sunt spãles:z certo cõprehẽse numero san ctox turme. De qbus dr. Audiui numez signatox cẽtũ q̃dragintaq̃tuor milliasignati: ex oi tribu filiox israel. Et ille de qb⁹ dr in q̃rta parte. Uidi supra mõtez syõ agnũ stã tẽ:z cũ eo cẽtũ q̃dragintaq̃tuor millia hñtes nomen eius z nomen pris eius scriptũ in frõtib⁹ suis. Et hoc sciendũ in ordine visio nis:qz nõ ita extimãda sunt ipsa sedilia in circuitu sedis:vt vniuersa seratim extimẽ tur disposita circa sedem:lz duodecim (vt ita dixeriz) infra duodecim q̃si murus infra antemurale. Letex qđ spectat ad generale gaudium z letitiam vniuersox:pẽsandum est attẽtius:q̃ta sit in illa ciuitate simplici tas:q̃ cõe oium quicqd est. Audisti deum patrem sedere sup sedem:z in ipsius sedis circuitu esse sedilia vigintiq̃tuor:z sup eas totidẽ seniores. Demoratus est terreni fa stigij:z eox in qb⁹ hoies gaudẽt:vel sile ali qd i alio ꝓcepisti. At nõ ita. Uis scire qz nõ sit ita? Ecce hẽs deũ prez, sedẽtẽ in sede ma iestatis:eiqz seniores vigintiq̃tuor in thro nis honorifice ꝓsedẽtes. Et qđ de agno di cimus:q in medio throni eẽ describit. Nã qz eum ꝓsedere pũ diximus:ex aliis magis locis ꝓbatũ est:ne qs eũ extimet sepatũ a pte. In loco vo isto nõ sedere i sede:lz i me dio sedis eẽ describit:vt q̃te sit altitudis vi tus hũilitatis:hij q ãbulãt i magnis diligẽ ter adiscãt:z adiscẽtes ꝺdiscãt tolli i sibili me:vt suo capiti q i imo eẽ voluit vnitate iũgant. Ait nõ ẽ i imo q corpus hũillimũ

abiectum in vnitate suūpsius: nunq̄ in p
petuum deponēdum assumpsit? Q̄d si ille
in imo esse voluit qui maiorem non h̄z: tu
te putas puenire posse ad patriam: querēs
ps.130. ambulare in magnis ⁊ in mirabilibus sup
te? Audi ipsum regem humilium: qui sup
mat.18. bis resistit. Nisi (ingt) q̄uersi fueritis ⁊ efficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in regnum celoꝝ. Et qui se humiliauerit sicut paruulus iste: hic maior est in regno celorum. Nō igitur minuit alioꝝ sanctoꝝ gloriam: gloria senioꝝ: sed auget: q̄ oēs vnius patris filij sumus: quotquot recepimus verbū eius: ⁊ vna est ⁊ cōis omniū sanctorum letitia. Ille est ibi magnus: qui paruus: ille paruus qui magnus: q̄ nihil arrogās esse potest: vbi humilitas est: nihil discors aut dissonum: vbi charitas regnat. Nō despicit matrem suam xp̄s: qui Rex est ⁊ dñs vniuersoꝝ: nec despicit Petrus apl̄oꝝ princeps Paulum: qui plus oibus laborauit? Sed neq̄ Paulus locum occupat antecessoris suoꝝ: vt aliqs apl̄oꝝ duodecim amittat pp eum sui ordinis dignitatem: nec q̄ Laurētius gloriosius dimicauit pre Sixto: prioratum eiusdem Sixti: eodem deposito: occupauit: nec aliqd tale pensandum est in regno dei: vt quasi non possit sublimari alius: nisi alius ꝓfundat: qd̄ fieri sepe cernimus in regnis hoiuꝫ ob immēsas angustias mundi huius: immo pro defectu charitatis: que sola nouit oia sua facere cōia: ⁊ aliena possidere in ppria. Nō inq̄ ita erit in curia illa celesti: q̄ vera humilitas hec ignorat: oia ista charitas spnit. Ibi nempe: ⁊ si patres honorātur cum patre: filij tū ⁊ nepotes artius diliguntur cum filio. Ibi ⁊ si patriarchis ⁊ apl̄is veluti quibusdam senatoribus celi: honor debitus exhibetur: turba tū iustoꝝ sequētium agnum: precinens q̄z dulciter in cytharis
Apoc.5. suis: cantant cāticum nouum ante sedem dei: qd̄ nec ipsis senioribus datum est: q̄ vnusq̄sq̄ ibi ꝓpriam mercedē accipit ꝑ suum laborē: ⁊ ꝑ q̄ vnicuiq̄ datur gratia: pro arbitrio illius qui donat oibus: ⁊ partit singulis: put vult. Non ergo possunt filij emulari patres suos: quibus ipsi ꝑ aliqd beatiores erunt: sed potius ipsi patres emulantur eos: emulant eos: inq̄z (vt ait apl̄s) dei emulatione possidētes in illis: q̄ sibi deest claritatis ⁊ glorie. Nō ergo senioꝝ prerogatiua: pauata quedam iloꝝ gloria extimanda est: sed honor illius celestis curie: ⁊ gloria sanctoꝝ: maxime iloꝝ millium qui in sedilibus designātur. Est aūt (vt iam dixi) prime sedis prerogatiua tam maxima: q̄z maior est prerogatiua regine sup oibus principatibus viri sui. Regina enim nō tam seminas: verūetiaz ⁊ viros dignitate precellit. Claruit aūt sedes ista tam preclara: tam felix: qū ecclesia primitiua hierosolimis fundata est. Fuerat tū ⁊ Anno in restamēto priori: sed paupa admodum ⁊ sterilitate deformis. Postro ab ortu xp̄i: gloria sedis huius enituit: data principaliter preciosa illa Margarita in fundamento eius cuz agno: vel potius reputata est in terraz benedictam: que huius preclare ciuitatis in seipsa velut in fossa humo: eternum suscipet fundamentuz. Nec sedes est illa dñaz ⁊ oium reginaz regina: que stat a dextris summi regis in vestitu deaurato: circundata varietate. De
ps.44 qua ⁊ dicitur. Adducentur regi virgines post eam: ꝓxime eius offerētur tibi. Et sequtur. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Constitues eos principes sup oēm terram. Ecce habemus principes de quibus hactenus sermo fuit. Pro duodeciz nāq̄z ecclesie patribus: nati sunt eidem totidem apl̄i. Qui ⁊ re vera sup oēm terram principes ꝓstituti sunt. Et ꝓstituētur adhuc filij eoꝝ post eos: dñaturi vniuerse terre ⁊
ps.71 regnaturi a mari vsq̄z ad mare: ⁊ a flumine vsq̄z ad terminos orbis terraꝝ. Q̄z vero nemo dicit princeps: nisi respectu eoꝝ q̄bus prelatus est: recte singuli principes habere sedilia describuntur. Nam post̄q̄z de principali sede: ⁊ de sedēte sup illam: loquutus est beatus Joannes: adiecit ⁊ ait. Et in circuitu sedis sedilia vigintiq̄tuor. In circuitu q̄ppe sedis sedilia vigintiquatuor visa sunt: q̄ ad defensionem sancte matris

matris ecclesie plurime ordinate sūt a deo perfectorum cohortes: vt inde multi in parte quiescerent. Unde quidam vsq̄z ad mortem fortiter in bello steterunt. Mas sedes vt iaz meminimus montes nominat
ps.124 psalmista cum dicit. Qui confidunt in domino sicut mons syon: non commouebitur in eternum qui habitat in hierusalem montes in circuitu eius. Montes inquit in circuitu eius. Quid est montes in circuitu eius: nisi sedilia vigintiquatuor in circuitu sedis. Ipsa est enim sedes que cognominatur syon: ipsa cuius montes in circuitu eius: hoc est: sedilia in circuitu sedis. De his sedilibus: item per eundem di
ps.121. citur. Illic sederunt sedes in iudicio. Sedes quippe in iudicio sedent quia non solum hi vigintiquatuor viri qui super sedilia sedere visi sunt: verumetiaz ipse quoq̄z legiones sanctorum que sedilia vel sedes dicte sūt: iudicature impios in iudicio cōsedebunt Christo dicente ipso qui ⁊ veritas est. Qui vicerit sedebit mecuz in throno: sicut ⁊ ego vici: ⁊ sedi cum patre meo in throno eius. Sed iam nunc in fide xp̄i aliquantulum mentis veluz subleuemus in altum ⁊ quo nos aura sermonis perduxerit profunda tanti mysterij rimaturi sequamur. Adiuuat ille in quo speramus q̄ non de prudentia nostra: sed de eius munificētie bonitate presumimus. Videamus ergo que sint sedilia: ⁊ que iste agminum legiones. Ex clarissima illa stirpe quam elegit dominus a principio habraam: scilz ysaac ⁊ iacob patriarche duodeciz orti sūt ⁊ ex eis ille populus qui dictus est israel. Et q̄ non frustra illi populo deus omnipotēs legē dedit: nec otiose plebē illaz: vt eius esset hereditas assumpsit: audiuit inquit sanctus Joannes in hac ipsa de qua nunc agimus parte numerum signatorū: centum quadragintaquatuor milia signati ex omni tribu filioruz israel. Et adiecit Ex tribu iuda duodecim milia signati: ⁊ sic de ceteris. Quidam hunc finitum numerum pro infinito accipiendum dicunt. Sed modis omnibus improbabile est. Si enim finitum numerum non sequeretur infinitus posset hoc forsitan non absurde putari. Sed q̄ statim addidit. Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. Illud quod sub numero finito descripserat: nescio quo intellectu: ꝓ infinito accipiendū dicatur. Quod si duodenum apostolorum numerum finitū esse tenemus quid si ⁊ multo plures voluerit deus sub finito ⁊ perfecto cōprehendē numero? Si aūt iste numerus verus nō est: neq̄z duodenus apostolorum numerus q̄ scriptus est in fundamentis vbis verus est secundum literam: sed id quod designatur per ipsum: sed neq̄z alioꝝ duodeciz de quibus superius disputauimus. Maz si verus nō est signatoꝝ numerus distinctus p millenos ⁊ ꝓsumatos in cētesimo q̄dragesimoquarto nec senioruz numerus verus est terminatus in vigesimoquarto. Sed q̄ verus est numerus vigintiq̄tuor seniorū: verus est vtiq̄z cētū q̄draginta q̄tuor milia signatoꝝ. Libet aūt quantū fas est: magnū huius numeri cōsiderare mysterium vt dū finiti tenemus mensuram numeri: in illis quoq̄z discamus venerari sapientiā dei: q̄ humanā rōnem supra modum excedunt psallētes in cordibus nostris cū psal
ps.103 mista dicētes. Quā magnifica sūt opa tua dñe oia in sapientia fecisti. Ilā post̄q̄z p singulos patres duodecim milia retulit assignatos adiūctū ē de illis q̄ ab hoīe numerari nō poterāt: dicēs. n. de tribu tali ⁊ tali tot ⁊ tot milia signati: adiecit ⁊ ait. Post hec vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat. Sz vñ tā magnā turbā descē disse fatemur? Nū ex duodeci tribub⁹ isrl sicut illos centū q̄draginta q̄tuor milia: q̄z uis nec hos ipsos scdm carnē accipiēdum dixerim vt: yz: filij patriarchaꝝ: oēs illi eē dicant? At ō hoc i suo loco tractabit. Nūc de numero videam⁹. Inter cetera q̄ de numero isto sūmope notāda sunt: illud ante oia cōsiderādū occurrit: q̄ si singula duodena milia diuidant in duo: vigintiq̄tuor legiōes pfectas ⁊ itegras iuenimus: ita vt singulis senioribus qui residēt in sedibus

ruis legiões singule deputate sint: quibus ꝛ ventilare queant cornibus terrenas ꝛ aereas potestates. Neqꝫ n. si simul nõ fuerũt in plio: idcirco ordo defuit preliandi: deus est. n. auctor nõ homo: cui oia presentia sũt cui cuncta q̃ hoibus sunt dispersa: coniuncta sunt pariter ꝛ collecta in vnũ. Esse autem in illa patria legiões iustor: docet ipa veritas in euangelio dicens. An nescis qꝛ possum rogare patrẽ meũ: ꝛ exhibebit mihi modo plusq̃ duodecim legiones angelorum? Est aũt legio secundũ traditiones verũ cohors militum sex miliũ vnaqueqꝫ turma: ꝛ si aliud apud alios: nec tñ contra hoc habeaꝫ. Est aũt numerus iste summe pfectiõis ptinẽs ad ambitũ ciuitatis: sicut ꝛ in septima parte libri dictũ est de angelo qui dimẽsus est ciuitatũ. Et mẽsus est muros eius centum: quadraginta q̃tuor milia cubitorũ mẽsura hois que est angeli. Tale est. n. ac si diceret. Dinumerauit militiã ciuitatis ꝛ inuenit milia miliũ centuꝫ q̃draginta q̃tuor milia q̃ diuisa p certũ numerũ faciũt legiones vigintiquatuor scoꝫ numerũ senior pfectũ illis. Ipse sunt ergo sedilia: ipse muri viuor lapidũ ptinẽtiũ ad structurã ciuitatis: sicut ꝛ illa cẽtũ q̃dragintaq̃tuor milia de qbus dictũ est. Hi sunt q cũ mulieribus nõ sunt coinquinati virgines n. sunt hi sequunt agnũ quocũqꝫ ierit. Sz si his vigintiq̃tuor milia sunt q̃ ptinẽt ad structurã muror: liquet qꝝ vnicuiqꝫ senioꝝ duodecim milia deputanda sunt: ꝛ singulus senior habeat duodecim milia in legiõe sua: ꝛ simul oẽs ducentũ octuaginta octo milia. Quia vo de lapidibus istis viuis quor progatiua taꝫ magna est: vt sub eis colligaꝫ structura muror: plura i locis suis dicenda occurrent: libet iterim ab his quiescere: vt ad sequẽtia trãseam⁹. Seqꝫ.

mat. 26

Tex. 8

¶ Et de throno procedunt fulgura & voces & thonitrua.

¶ Cuꝫ omnia bona ex deo sint: queritur cur i hoc loco ex throno dei: fulgura: ꝛ voces ꝛ thonitrua procedere dicta sint: pser tim cũ dicat veritas in euangelio. Memo

mar. 10

bonus nisi solus deus. Sed sciendum est: qꝝ sancti viri boni quidem sunt: sed nõ ex se. Deus aũt solus bonus est in seipso: ꝛ ita bonus: vt sit ipsa bonitas: ipsa sctitas: ipsa iustitia. Sicut aũt ex deo est id qõ hꝫ ecclesia: ita ex deo est quod ab ipsa procedit: qꝛ ꝛ semẽ quod ꝓcedit ex femina: ex viro est ꝛ a viro hꝫ mulier vt fructus ꝓcedat de ventre eius. Sic ꝛ ecclesia ex deo concepit quod ab ipsa procedit: seu miraculoꝝ fulgura: seu voces ꝛ thonitrua eloquioꝝ dei. Duo qppe sunt genera verboꝝ dei: quoꝝ alterũ inferius residet: alterũ superius velociter currit. Sonus nãqꝫ vocũ vel aquarũ: in terra fit. Sonus thonitruoꝝ in celo qꝛ verba litere simplicia sunt: ꝛ quasi terrena: verba vero spiritualia: veluti si de celo descendant. Sequitur.

¶ Et septem lampades ardẽtes ante thronum. Tex. 9

¶ Si queriꝫ de his lãpadibus: quid significent: ipsemet ioannes exponit cũ subdit. (Qui sunt septẽ spũs dei.) Et sciendũ ꝙ septem spũs quos hic lampades noiat iserius septez oculos vocat: qꝛ lãpades ꝛ oculi luminaria sunt. Sed quare lãpades ardẽtes septẽ spũs dicti sũt: nisi qꝛ eos quos replent: illuminant ꝛ accendũt. Sunt aũt iste lãpades septẽ virtutes spũs sancti: ꝙs operaꝫ idẽ spũs sicut scriptum est. Hec oia opatur vnus atqꝫ idẽ spũs diuidens singulis prout vult. Mõ igitur putãdũ est diuisiones istas de substãtia esse diuina: sed credendum esse presentem eundem spiritum in animis cui data sunt ista dona: qꝛ ꝛ quasi septem meatibus influens in animas iustas: alij largitur secundum plus ꝛ minus donum sapientie: ꝛ sic de ceteris: quamuis omnibus electis omnia sint hec dona cõmunia. Et notandum ꝙ vbi dicit scriptura. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Et de spiritu suo dedit nobis: ibi intelligendum est: idez spiritus cõcedere aliquibus aliqua specialia dona: vbi autem ipse met dicitur esse datus: ibi oportet subintelligi effusio charitatis: nimirum quia in operando cetera dona sese velut ex parte tangendum exhibet illi ꝛ illi in operando autem charitatem totuꝫ se quodammodo in corda electorum infundit. Verum hec electis omnibus ad salutem: illa autez dona specialia: ad multimodam ecclesie vtilitatez. Unde ꝛ ante thronum ardere dicuntur: quia sic dantur: quibus dantur ad vtilitatem ecclesie: vt re vera quasi lampades luceant in caliginoso loco: quousqꝫ veniat dominus qui ꝛ illumi nabit abscondita tenebrarum. Sequitur.

Joha. 7 1. Joh. 3.

1. cor. 4

¶ Et in cõspectu sedis tanq̃ mare vitreũ simile cristallo. Tex. 10

¶ Duobus modis edificatur ꝛ proficit ecclesia dei: hoc est: aut per eos quibus datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: aut per eos qui intendunt sibi ꝛ doctrine vt quod hauritur de mari vitreo: hoc est: de sacro volumine scripturarum sanctaꝝ ꝛ ipsos qui hauriũt faciat prouidos: ꝛ eos quibus effunditur circunspectos. Igitur in mari vitreo: sacrum designatur scripturaruꝫ volumen: quod ideo manet iugiter in conspectu ecclesie vt in eo valeant electi dei contemplari species facierum suarum ad cognoscendos se singuli quales sint. Non solum autem propter hoc: sed ꝛ vt possint intelligere inuisibilia dei: haud dubium qꝝ per speculum in enigmate: ꝛ quasi per vitrum quod perspicuum est. Neqꝫ enim possumus dicere non habere vitrum vel aquam cum serena est similitudinem litere: quando quidem constat qꝝ in vitro vel aqua veritas noscitur per imaginem adeo vt seipsum homo possit sibi facietenus aduertere qualis sit. Et bene quoqꝫ mare ipsum quod dicitur vitreum simile cristallo esse perhibetur: tum quia perspicuum est sicut ꝛ vitrum: tum quia cristallus aqua esse dicitur congelata: que nisi liqueſiat: magis duri lapidis pretẽdit

1. cor. 13

2. cor. 3.

speciem: qꝫ humoris. Unde ꝛ litera occidere dicta est: qꝛ ꝛ dura sunt nõnulla que iubentur secundum literam nimis terribilia: ꝛ quasi incutientia frigus: dum absqꝫ

miseratione mulctari precipit delinquentem. Unde ꝛ per psalmistaꝫ dicitur. Mittit cristallum suum sicut bucellas ante faciem frigoris eius quis sustinebit? Quasi enim bucellas cristallum suum dominus misit: qꝛ precepta legis dura sunt: ꝛ gelida nimis: ac per hoc intellecta secunduꝫ literam importabilia videbantur. Sed quid ibi sequitur? Emitte verbum tuum ꝛ liquefaciet ea flabit spiritus eius ꝛ fluent aque. Dixit enim dominus verbum suũ ꝛ liquefecit illam flauit spiritus eius: ꝛ fluxerunt aque: quia missus in mundum dei filius: precepta legis temperauit: ꝛ exponendo ea spiritaliter mutauit quodam modo in liquorem: ꝛ quod portare fideles nec dum poterant: missus idem spiritus a patre filioqꝫ suppleuit. Quasi autem aque fluunt de cristallo: cuius frigus importabile prius erat cum calore sancti spiritus: frigida verba legis calescunt: vt que prius qꝫ queqꝫ virentia videbantur perdere verba tandem in calorem temperando nutrirent. Sequitur.

ps. 147

¶ Et in medio sedis & in circuitu sedis quatuor animalia habẽtia alas senas plena oculis ante & retro. Et primum animal simile leonis. Et secundum animal simile vituli. Et tertium animal habens faciem quasi hominis. Et quartum animal simile aquile volanti. Et quatuor animalia habebãt alas senas: & in circuitu & intus plena sunt oculis. Tex. 11

¶ In quatuor animalibus istis quatuor speciales ordines designati sunt: quorum primus pastorum est: secundus diaconorum: tertius doctorum: quartus contemplantium: qui omnes de sede maiestatis: hoc est: de ecclesia generali procedunt. Pastorum est proprium oues pascere: ꝛ omnibus fidelibus in precipiendo

preesse. Diaconoꝝ est pastoribus solatiuꝝ impēdendo assistere ⁊ vsqꝝ ad articulum mortis virtutem obediētie custodire. Doctoꝝ est fideles xpi doctrine imbre potare ⁊ verborum stillicidijs corda populoꝝ infundere. Cōtemplātium est: in parte qescere ⁊ ad superne lucis gaudia suspirare mūdi abhorrere caliginem ⁊ cōditoris sui facie: mūdatis mētis oculis speculari. Horum duo leo ⁊ vitulus extra preliando discurrunt: homo vero ⁊ aquila interioza cōtēplando quiescunt. Illi ergo extra sunt: isti intus ⁊ idcirco itus ⁊ extra manere aialia describūtur. Quia tñ sic illi extra sunt: vt interioza nō deserant. Sic intus isti vt pro fraterna se salute ipendant: accipiendū est de quatuoꝝ aialibus simul quod de duobus: ⁊ duobus spāliter dictū est: in medio ⁊ in circuitu sedis: quatuoꝝ aialia habentia alas senas: plena oculis añ ⁊ retro. Generaliter ergo de q̄tuoꝝ nō de duobus tñ dictū est: qꝝ cōis est oibꝰ vtraqꝝ vita. Specialiter aūt duobus primis: exterioza: interioza duobus reliquis ascribuntur quāuis spālissime ad aquilam interioza: ⁊ quasi celi alta ptineāt in cuius cōparatione tertiū quoqꝝ aial cū duobus primis in exterioribus reputāt: qꝝ omne pēnatū aial aquila inuolando pcellit. Nec illud vacat a rōnis fructu qꝺ vite cōtēplatiue pfectio modo i secretis ⁊ itimis modo in altitudine desīgnat: qꝝ in rebus spūalibus hec duo simul sunt: ⁊ alterū sine altero inueniri non pōt. Quid est subtile vt spūs? Et quid altum: vt excelsus dñs: qui presidet oibus creaturis? Sꝫ melius eluceſcet qꝺ dicit si singuloꝝ aialiū pscrutamur nās nō qdem istoꝝ in quibus veritas est: sed eorum que infra sunt: ⁊ in typo deseruūt. Leo fortissimus bestiaꝝ ad nullius pauet occursum. Bos patiētissimus ad portandum laboꝛē solus inter quatuoꝝ offerri in sacrificiū pmeruit. Homo rōnis capax ⁊ sapientie particeps solus nouit discernere inter bonū ⁊ malū. Aquila superni aeris permeatrix ⁊ incola irreuerberatis solem oculis speculari dicitur omneqꝝ pēnigerum genus infra se dimittere extimatur. Hec qꝝ breuiter dicta sunt de singuloꝝ naturis: vt per ea gratiarum dona singulis ordinibus ꝓpria vestigare possimus sine quibus palmam iustitie nullus apprehendere pōt. Primuꝝ est fortitudo fidei quaꝝ desīgnat fortitudo leonis. Scōm patiētia desīgnata intolerantia vituli. Tertiuꝝ doctrine puritas in humilitate fundata quam rō simul ⁊ infirmitas in vno simul hoie conuenientes desīgnant. Quartum est cōtemplatio dei quam desīgnat aquile volatus: iuxta illud quod scriptum est in quarta parte de muliere amicta sole cui due ale quasi aquile date resederunt vt volaret (inquit) in locū suum in desertum vt pascāt eā ibi in tēpus ⁊ tempora ⁊ dimidiū tēporis. Primū hoꝝ apostolis cōgruit fidei: vꝫ: fortitudo: qꝝ ipsi re vera quasi fortes leōes ad nullius timuerūt occursum p quos ⁊ regna gentiliuꝝ debellata sunt: ⁊ deo viuenti qui misit illos seruitute perpetua mācipata. Scōm donum qꝺ patiētia dī spāliter martyribus cōgruit de qbus oīpotenti deo per psalmistā dicitur. Benigne fac i bona volūtate tua sīō vt edificent muri hierusalē. Tūc acceptabis sacrificiū iustitie oblationes ⁊ holocausta: tunc imponēt super altare tuum vitulos. Tertiū est virtus humilitatis: sanctis cōfessoribus attributa. Ipsis quoqꝝ cōcessum est fluenta effūdere scripturarū vt eorum doctrina ⁊ exemplo rigata prata coꝛdiuꝝ in viriditate pfisterēt: que primo plātata per apostolos radicē fidei suscepērūt. Quod vꝫ donum recte virtuti humilitatis cōiungitur qꝝ nulla est doctrina aut q̄si nulla: que caret virtute humilitatis apostolo iacobo attestante qui dicit. Deus superbis resistit humilibus aūt dat gratiaꝝ. Et psalmista. Qui emittit fontes in cōuallibus. Quartum vero donum contemplatio est: que vt esse fructuosa queat in hoie spei inititur fundamento. Frustra enim sibi donum contemplandi attribuit cuius animum ad amoꝛem dei spei: gratia non accendit. Hoc autem donum specialiter virginibus datum est vt xpo cui semel nubunt integre in secula pseuerent. Hec nos ita exponē ratio manifesta cōpellit: ⁊ mos pfertim ecclesiasticus qui quatuoꝝ istos ordines vbiqꝝ docet esse solēnes. Generaliter autem in leone ordinem dicimus designari pastoꝝ. In vitulo dyaconoꝝ. Sacerdotes qui ⁊ doctores in homine. In aquila contemplantiuꝝ. Huius intellectus sinceritas duobus obstaculis prepeditur: rum qꝝ cōmunia oibus: singulis spāliā sunt: tū qꝫ plerunqꝝ necessitas ordines dispensando cōmutat. Virtus ergo magis pēsanda est: q̄ necessitas ⁊ donum magis q̄ dispēsatio. Quisquis n. possidet fortitudinez fidei: leo iure dicendus est: etiam si officium plationis non habeat. Quisquis veraciter patiens est vitulus dicit etiaꝝ si dyaconus ordinatus non sit. Qui donum intelligentie cōsecutus est homo reuera reputandus est: etiam si officium predicationis non habeat. Qui cōtemplandi cōsecutus est gratiam: aquila dicendus est: etiaꝝ si inter hoies coꝛporaliter maneat. Preterea vt ait ezechiel ꝓpheta. Singula aialium habent in semetipsis facies ipsoꝝ quatuoꝛ ita vt facies leonis ⁊ hois: ⁊ vituli ⁊ aquile: leo solus haberet ⁊ sic de ceteris. Unde fit vt nōnulli aliorum donis ita indifferēter participent: vt cui animalium magis assimilentur: in huius vite tenebris ignoretur vt si verbi gratia de martyrio agitur tam petrus ⁊ paulus q̄ stephanus videā tur posse vituli nominari: qꝝ pro fide passi sunt. Sed tamen solus stephanus habere hoc ex offitij proprietate cognoscit: petrus vero ⁊ paulus nō ꝓprie: sed quasi ex facicbus: qꝝ ⁊ petri proprietas leonis est: ⁊ pauli hominis: sicut vituli stephani: aquileqꝝ ioānis. Sed querit de quatuoꝛ euāgelistis qui sanctum euāgelium quadripartito volumine conscripserūt qualiter ⁊ ipsi in hoc mysterio accipiendi sint: vtrum. s. in descriptione tñ modo: an etiaꝝ ⁊ in meritis gratiarum. Sed magis eos in descriptione q̄ in acceptione merituꝝ quatuoꝛ aialibus assimilatos extimo: pter euāgelistam ioānem. Alioquin lucam magis qꝫ marcum martyrio coronari oportuit: cum constet qꝫ luce vituli: marco aūt data sit similitudo leonis. Nec imerito tamen marcū leoni assimilatū dixeriꝫ pro eo. s. qꝫ ex ore petri euāgelium scripsit cui fidei cōcessa est fortitudo vt quasi petri vicez qui rex erat quodāmodo ecclesiarū suppleret scribens ex ore eius: quod ipsiuꝝ oportebat describere. Scripsit aūt sub breuitate: pretermissa serie narrationis hystorie illa tñ modo cōprehendere cupiēs que fidei munimina roborarent. Qui euangelizādi modus pastoribus spāliter congruit qui pro eo qꝫ negotijs ecclesiasticis implicati sunt lectioni latius vacare nō possunt. Unde ⁊ pretermissis ceteris que minus ad hoc fortitan necessaria sunt: ea tñ que fidez roborant: sub breuitate perstringunt. Euangelium vero luce iure dyaconis attribuitur: qui seriez veritatis hystorie ordinatis scribit. Ipsum vero xpm iesum qui matheus regez noiat ⁊ a magis phibet adoratū iste inter doctoꝛes positū discipulorum vicem tenuisse describit: ⁊ qꝺ ꝓpium ministrorū est subditum fuisse parentibus ⁊ officiuꝝ eoꝝ qui euāgelium in populo recitant habuisse cū accipiens librum ysaie prophete in eo per semetipsum legere dignatus est: quod totum si sane sapimus ad dyaconos spectat. Dyaconoꝝ nāqꝫ est officiuꝫ ministrandi ⁊ euangelium pronūtiandi in populo predicare. Sicuꝫ vt parvulis expedit crucifixum. Euangeliū mathei idcirco sacerdotibus cōgruit: hoc est: diaconoꝝ magistris: qꝝ doctoruꝫ est scripturas sacras exponere: corrigere vitia ⁊ componere mores. Docet autem matheus fecisse hoc dominum in euāgelio suo: ex eo loco vbi scriptum est. Nisi abundauerit iustitia vestra plusqꝫ scribarū ⁊ phariseoꝝ nō intrabitis in regnum celoꝝ: vsqꝝ ad eum locum vbi ait. Omnis q audit hec verba mea ⁊ seruat ea: assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra petram. Et bene in descriptione animalium vitulus prescribitur homini: qꝝ nisi prius diaconus legerit literam quid sit exponendū, doctori

Ezec. 1.

ps. 50.

Jac. 4. ps. 103.

Luc. 2. 4.

Ma. 5.

secundum spiritum igneratur. Euangelium vero ioannis contemplatoribus cōvenit qui lucem veram illuminantem omnem hominem venientem in hunc mundum tam digne: q̄z aperte cōtēplari hāc querentibus ostendit dicēs. In principio erat verbū t verbum erat apud deum: t deus erat verbū. Et paulopost. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ecce q̄z apte congruunt singulis animalibus euāgelia singulorum quibus quatuor scriptores non sine causa mysterij dati sunt. Pastorū s. ordini quorum primus est petrus euangelium marci. Diaconorum quorum primus est stephanus euangelium luce. Doctorum quorum princeps est paulus: euāgelium ℳathei. Virginum quarum domina est beata virgo maria: euangelium ioānis. Datū est aūt petro marcus t ioannes marie: illi tanq̄z patri ecclesie: isti tanq̄z matri non soluz ecclesie: sed t dei. Pertinet autem ad leonem resurrectionis gloria. Ad aquilaz sublimitas assumptionis. Que. s. duo pro eo q̄ gloriosa fuerūt tanq̄z in ministerium euangelij marcum t ioannem accepisse videtur. Quia vero passio t natiuitas humilitatis fūt potius q̄z honoris: mequaq̄z paulus t stephanus ministros in hac parte habuisse legunt: sed habuerunt quodammodo coequales ℳatheum. s. paulus: lucam stephanus: nimirum q̄ christus iesus verus pro hominibus factus homo: potius equalitatem q̄z prelationem quesiuit: t cuz instaret passionis sue hora ministrare magis voluit: q̄z ministrari t dare animam suam redēptionem pro multis. Sane cum resurrexit a mortuis deum se esse ac dominum manifeste monstrauit: multo magis autem cum ascendit in celuz: t ob hoc petro marcus: marie vero ioānes in ministerium euangelij dati sunt: quorum vltimus. Ioānes: vnus est ex magnis t primis saluatoris discipulis. Quod ergo duo inferiores significando innuunt: iuxta se est: quc! autem duo reliqui s. pra se: alterum bonitatis: alterum maiestatis indicium. Qui enim predicant x̄pm natum t passum verum esse hominem asseuerant: qui resurgentem t ascendentem in celum: verum deum t dominum esse docent. Designantur ergo in homine t vitulo natiuitas t passio domini: in leone t aquila: resurrectio t ascensio. Designantur quoq; in eis quatuor illa dona que superius scripsimus: sed t quatuor ordines sepe scripti: pastorum. s. ordo in leone: quorum primus est petrus: doctorum in homine: quorum primus est paulus: diaconorum in vitulo: quorū primus est stephanus. Contemplantium in aquila quorū prima est virgo maria. Quatuor vero euangeliste quatuor predicantiuz genera in hac parte designāt: qui ad instruēdos quatuor ordines istos primitias spiritus acceperunt gerentes in hac parte mysterij vicem filij dei: vt predicantes predicatoribus qualiter eis viuendum sit intimarent: t quod ipsi in semetipsis acciperent in plebium multitudinem propagarēt. Verbi gratia euāgelista marcus apostolos primos testes. s. dominice resurrectionis designat qui fidei fundamēta prima post dominum posuerunt. Lucas primos diacones quorum vnuz: hoc est: philippum ipsemet nominat euangelista: qui exemplum suum posteris tam verbis q̄z opibus reliquerunt. ℳatheus significat doctores primos paulum. s. t socios eius qui manēte adhuc in iudea duodeno apostolorum numero predicare gentibus missi sunt. De quorum etiam fonte biberunt t adhuc bibūt omnes qui post ipsos apostolos doctorum officium acceperunt. Designat ioānes virgines vtriusq; sexus qui in ecclesia primitiua fuerunt a quibus virginitatis exemplum in posteros deriuatū est. Dis de quatuor euangelistis que breuiter dictis: ne tacite eos preteriisse videremur: nunc de alis animalū que sene sunt: per singula videamus. ¶ Multiplex est t inuolutum scripturarum mysteriū: t

Jo. 1.

veluti de altera forma in alteram: ac si cera liquida commutatur. Diximus superius in quatuor animalibus: quatuor christi opera t totidem ordines haud dubiuz typice designari: seu etiam moraliter virtutes quatuor humilitatem: patientiam: fidem: t spem: quas propheta ezechiel pēnas nominat dicens. Quatuor facies vni: t quatuor penne vni. Quatuor quidem facies vni sicut t quatuor penne vni: quia quatuor intelligentiarum constat vnum: quemq; habere notitias: t quatuor nihilominus suprascriptas virtutes. Porro seraphin sex alas describuntur habere simile aliquid designantia in eisdem alis: excepto q̄ due virtutes designate i alis quatuor superaddite sunt. Sic enim de his scriptum est in Ysaia' propheta. Duabus alis velabant faciem eius: t duabus velabant pedes eius t duabus volabāt. Similiter t hic senas alas habere animalia describuntur. Sed qualiter ipse ale disposite sint non exprimitur: Dubiū tn nō est q̄ sicut ale seraphin: ita et aialiuz disponātur. Porro ale due: quibus pedes velantur animalium corpora velare pariter intelliguntur. Unde t illic dicitur. Due penne singulorum iungebantur: t due: tegebant eorum corpora. Due igitur ale quibus corpora velant penitētia t misericordia sunt: quibus confusio nuditatis nostre: hoc est: turpitudo peccatorum contegitur. Unde t per psalmistam dicitur. Beati quorū remisse sunt iniquitates: t quorum tecta sunt peccata. Beatitudinem vero istam in penitentia t misericordia permanere: non pauce auctoritates testantur. De penitentia in actibus apostolorum: Petrus dicit. Penitemini t conuertimini: vt deleantur peccata vestra. De misericordia: ipsa per se veritas dicit. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiaz consequētur. Due ale quibus teguntur facies: humilitas t patientia sunt: quibus solēt sancti homines iustitiam que in facie designatur contegere ne per vane appetitum laudis: quicquid iuste agit: amittatur. Due vero quibus volant fides t spes per quas omne sanctum animal in excelsiz leuatur. Hec sunt alle sex ale: quas sancta hec animalia describuntur habere: quarum duas ezechiel pretermisit: haud dubiuz q̄ fides t spes que sub quatuor tacite intelligi possunt: q̄ qui humilis t patiēs est: penitēs pariter t misericors: dubiū nō est q̄ duas illas virtutes possideat. At de his pro loco satis dictum. Typice vero alas senas q̄ simul sunt vigintiquatuor designare extimo que seniorum sedilia dicta sunt: que! p eo q̄ sanctos ceteros donorum prerogatiua transcendunt eos exemplo suo velut ad sublimia tollunt vt qui p se in alto stare non possent: istorum fortitudine t quasi leuitate ferantur. Legimus enim in passionibus martyruz nonnullos raptos ad supplicia vsq; ad ruinam deuenisse confortatos vero ab alijs sanctis qui fidei constātia precellebant tormenta carnificum superasse: t vsq; ad extremum alitum inuictos: exinde perstitisse. Quid ergo illos martyres: nisi alas alioruz dixerimus qui t ipsi egerunt viriliter: t alios ne caderēs tenuerunt? Quid vero t heremitas illos nisi alas dicimus qui verbo t exemplo infirmiores: t iuniores fratres instituendo t orando ferebant vt secum eos pariter ad perfectionez portarent? Qua in re t illud est diligenter pensandum: q̄ vigintiquatuor seniores sunt: t sedilia totidem: hoc est: vigintiquatuor legiones sanctorum: que si in quatuor partes diuidendo partimus: vnicuiq; animalium sex seniores t sedilia totidem ascribuntur: ita vt in leone accipiamus sortes in fide: in vitulo robustos in patientia: in hoie preditos scientia: in aquila vero contemplatione suspensos. Igit seniores sedilibus: t sedilia aialibus participatione iungunt: sicut t animalia throno Dei: vt summa vnitatis compage vniuersa ligentur. Nisi forte dicat aliquis distincta esse sedilia ab aialibus ipa vero aialia ad sedē maximā pti-

Esa. 6.

Ezc. 1.

Ps. 31.

Act. 3.

Da. 5.

nere:maxime q; sedilia esse dicunt in circuitu sedis:alialia vo in medio:t in circuitu:vt quo in vigintiquatuor sedilibus itel ligimus totidē legiones:ita in sede t aialibus illā turbā magnā quā nemo poterat
1.pet.2. dinumerare. Sed aialia ante t retro plena oculis esse scribuntur:q; t carnalia desideria que militant aduersus aiam:prudēter deuitāt:t opera iustitie que agenda sūt ab operibus tenebrarū sapiēter discernūt. Sic.n.bona que facienda sunt perspicaciter vident:vt tū respicientes post se mala que plangēda sunt diligēter attēdāt. Sic spiritali annisu ad interiora pertrāseūt:vt tū mala cōmissa nūq; obliuiōi tradāt. Tā to enim pfectus quisq; reminisci debet culpe pterite:quanto se desuturis bona agere t mala vitare posse confidenter presumit. Quasi enim quibusdam radicibus innitē dum est preteritis culpis:ne forte elatiōis aura opantem agitet:t inde altius eleuatus corruat:vnde se firmius stare cōfidit. Debet extimare maxima parua quoq; t extrema delicta:q; non humano arbitrio peccatoꝝ sarcina:sed diuino iudicio pōderatur quo plerunq; t ea que putabant gra
Ecc.11. uia facilius dimissa legunt:t que leuia spe rabant:t minima obtreatum supbie indissolubilia persiterūt. Quis.n.geminā duid adulteriū culpam:vt:t homicidij pecato saulis nō preferret:qui armētis bouꝝ t ouibus parcens ea cōtra pphete verbū:
Exo.20 quasi bonum reputās nō occidit? Ille.n. qui p̄ceperat per moysen nō esse mechandum aut occidendū ipse p̄cepit p Samue
4.reg.5. lem:vt quicqd esset amalech occideret ab hoie vsq; ad iumētū. Inuentus est autem
1.re.12. voci dñi vteriq; obnoxius:q; vteriq; repugnans:t tū Saulis nec orante Samuele misertus est deus:Dauid aūt illico ad horam pepercit:nimirum q; illuꝝ obstinatio perdidit:istum humilitas saluum fecit:illum excusatio maioꝝ culpa fecit obnoxiū istuꝝ prompta confessio liberauit a morte. Mox enim vbi culpam nouit:t se peccasse cōfessus est. Noli inquit propheta timere q; transtulit dominus peccatum tuum.
2.re.12 Quicunq; ergo seipsum innocentem iudicat oculos non habet retro:q; si suam nosset plene considerare originem initiū eius cepit a culpa:t q̄ꝝ vera sit illa dauid cōfessio:que dicit. In iniquitatibus conceptus
ps.50. sum:t in peccatis cōcepit me mater mea: etiam si alia deessent peccata quod difficile prorsus est diligenter agnosceret. Sancta vero animalia t ante t retro oculos perhibentur habere q; t bonum facere indesinenter cogitāt:t culpas preteritas pijs fletibus tergūt t a futuris sibi malis cauere satagūt:t impetrare de preteritis indulgentiā studēt. Quia vero non sufficit nobis pēsare soueas:in qbus aut cadere possumus:aut lapsi sumus: quod proprie ad maiora crimina pertinere dignoscitur nisi etiam virtutes t vitia interioris hois vigilanti discussione scrutemur:ne aut aliq̄ virtus desit nobis sine qua nec cetere stare queant:aut furtim is qui tēptat vitia p aliquod foramen immittat:recte etiā post illud quod dictum est de ante t retro quibusdam interpositis adiunctū est. Et quatuor animalia habebāt alas senas:t in circuitu t intus plena sunt oculis. Distinguē dum sane summopere est:quid per ante t retro:t quid per intus t in circuitu intelligendum sit:t quid differat inter vtrunq;. Aliud est enim habere oculos ante t retro:aliud in circuitu t intus. Ibi enim sana memoria:hic circunspectio t vigilantie necessaria sunt. Per illud enim deflentur commissa t cauentur de cetero cōmittenda. Per istud spiritualia vitia que intus sunt discussa notantur:t ne occulti hostes qui ambulant in circuitu aliquem mentis aditum inueniant immunitum p quem intrare queant in animam:tota industria custoditur. Per illud cogitantur preterita:t cauentur futura. Per istud bella spiritualia que presentialiter imminent intus t exterius patefacta cauentur. Illud se videre ostendebat psalmista quādo
ps.76 dicebat. Cogitaui dies antiquos t annos eternos in mente habui. Istud cuꝝ supplicabat dño vt se interius t exterius pur-

gare dignaret:dicēs in occultis meis mūda me dñe:
ps.18. t ab alienis parce seruo tuo. Habent ergo quatuor aialia pfectiones istas p quas t digna extimant laude Dei t in habitatione
ps.83. domus eius:iuxta illud psalmiste. Beati qui habitant in domo tua dñe:in secula seculoꝝ laudabunt te. Unde t hic subditur.

T.12 ¶Et requiem non habebāt die ac nocte dicentia. Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus deus omnipotens:qui erat: & qui est: & qui uenturus est.

Esa.6. ¶Hoc t de Seraphin scriptum est. Clamabāt (inqt) alter ad alteꝝ. Sāctus: Sāctus: Sanctus dñs deus exercituum:plena est omis terra gloria eius. Quid autem p diem nisi pax:t qd per noctez nisi tribulatio designat? Magnum vo non est laudari deum scūm in die nisi etiaꝝ laudet in nocte:iuxta illud viri sancti. Dñs dedit t dominus abstulit:sicut deo placuit ita factuꝝ
Job.1. est:sit nomen dñi benedictum. Unde t p psalmistam di. In noctibus extollite manus vestras in scā t benedicite dñm. Non
ps.133 (inqt) in die tm̄ cum pspera t optata succedunt:sed etiaꝝ in noctibus cum inhorrescunt tenebre t erūne. Sic ergo sancta aialia non cessant die noctuq; inuocare deum trinum t vnum:q; nec in psperis:nec in aduersis:a sancte trinitatis t vnitatis digna t ppetua pfessione quiescunt. Nō enim
Esa.26 pro pena positum est. Requiem nō habebāt:sed iuxta illud Esaye prophete. Propter syon nō tacebo:t pp hierusalem non quiescam. Hoc vo qd ait. Qui erat t qui est:t qui vēturus est:supioꝝ parte libri nos exposuisse sufficiat. Sequitur.

T.13 ¶Et cum darēt illa quatuor animalia:gloriam:& honorem: & benedictionem sedenti sup throno uiuēti in sæcula sæculorum: procedebant uigintiquatuor seniores ante sedentem in throno: & adorabant uiuentem in sæcula sæculorum mittētes coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam:& honorem: & benedictionem:& uirtutē: quia tu creasti omnia:& propter uoluntatem tuam facta sunt.

¶Si verba ista referimus ad ecclesie ordinem:nō videmus satis rōne pspicua:q; quatuor ordines:quos supius scripsimus: cōpleti nōdum erant:vtpote qui eo tpe in inceptione manebant:sed t qualiter viginti quatuor seniores coram sedente in throno adorauerint:obscuꝝ est:nisi forte pars accipiat pro toto. Sed rectius hoc referf ad tpe vltimum: qñ erunt oia pfumata: aut certe ad cursum tpis huius:sub quo laborāt quatuor aialia:t pro fide dei sui:multa discrimina patiunt. Porro in senioribus vigintiquatuor magni pōtifices intelligi possunt:vt Anthiochenus:Alexādrinus: Constātinopolitanus:t quicq; etiā metropolitani eo q; vicem illoꝝ seruare videantur in terris:qui supra thronos vigintiq̄ tuor sedere in gloria visi sunt. Procident aūt vigintiquatuor seniores ad vocem aialium laudātium deum:t laudāt t magnificant viuētem in secula seculoꝝ. q; cuꝝ magni xp̄ianoꝝ pies:q; oibus ecclesie ordinibus pesunt:eosdē scōs ordines ita roborastos videt in fide:vt nec in psperis:nec in aduersis a creatoris laude taceāt:letant corde t totum opatoꝝ deo:qui oia in oibus opa
1.cor.14 tur ascribunt. Ponunt ergo coronas ante thronum dicētes. Dignus es dñe accipere gloriam:t honorem:t virtutem:t benedictionem:q; tu creasti oia:t pp voluntatez tuam facta sunt:q; nō extollūt semetipsos tanq̄ ex debito accepturi mercedem:nec se merito suo:gl̄ia t honore coronatos:existimāt:aut laude dignos:iq; totuꝝ deo attribuunt: p quo t oia facta sunt. Hoc est enim illud qd ex voce veritatis dicerāt. Cum

Luc.17 fecerit is omnem iustitiam :dicite. Serui inutiles sumus. Quo ꝓtra illi ad pedes domini coronas ponere renuunt: qui sibi attribuunt: q iusti sunt : ꝛ ob hoc : non ipsi deo laudes ꝛ gratias referunt de acceptis muneribus: sed magis ipsi mercedem operum ac si ex iure debiti pro bono naturali expectant. Porro viri sancti nō sic: sed oia (inquint) opera nostra opatus est nobis.

Esa.26 Hijs in hac scda parte in modum prefationis editis: venīt ad seriez: ꝛ qualiter aialia ista in sex tpibus preliando pfecerint: qualiterq in eoꝝ prelijs liber inuolutus apertus sit miris enigmatibus intimatur: cuz subditur.

Cap.5. E.1. ¶Et uidi in dextera sedentis super thronum librum intus & foris signatum sigillis septem.

¶Liber iste quem Joānes vidit : vnum est generale volumen scripturaꝝ sanctaꝝ ptinēs in se oēs hystorias editas a sanctis ppbetis sub priori testamēto. In dextera dei visus est liber: q in eo pspera ꝛ laude digna nunciant electis: iuxta illud apostoli. Scimus q diligentibus deum : oia cooperant in bonuz. In dextera dei visus est liber: q p ipsum salus mundi ad notitiam venit. Unde ꝛ per Moysen di. In dextera

Deu.33 eius ignea lex: scriptus est intus ꝛ foris: q aliud ostendit ꝟm lrām: aliud exhibet ꝟm allegoriaz. Foris enim logtur paruulis: intus viris. Foris logtur instituendo corpora: intus alias informando in fide. Sed q hoc intelligeret nisi xps operibus exhiberet? Ut enim pretermittam cetera: q legis

Ezec.1. doctor Ezechielem legēs: ꝛ quatuor aialia in eo scripta reperiens: hec que supra dixi mus ituri sufficeret: nisi xps natus ꝛ passus: resurgēs ꝛ ascendēs in celum: eos qui p aialia quatuor designati sunt: sacros ordines: nō taz casse vocis doctrina: q̄ rei ope exhiberet. Quid enim ostēdebat ppbete: qñ quatuor aialia ista rebus mysticis scribebat? Nunq dallud qd̄ presens erat : nisi forte expte? Non inq̄ : sed qd̄ futuꝝ erat. Quō autem erat futuꝝ? Sicut xps erat illud facturus. Quis ergo intelligere posset nisi xps hocipsum faciēdo monstraret? Ut autem inseramus illud qd̄ ad rem magis ptineat. Quis rotam infra rotam scripturam veteris testamēti ꝛ noui: intelligentie spiritu ꝓiecturādo sentiret: nisi xps in mūdum veniēs: nouum pficeret testamētuz? Intus tñ ꝛ foris liber iste scriptus esse notabat: cum rota in medio rote eidem prophete ostēdebatur: q ꝛ aliud (vt iaz dixi) rota exteriori iuxta hystoriam exhibetur paruulis: aliud interiori intimat perfectis. Scdm hoc enim duas vitas cōmendat ecclesia: actiuaz. s. ꝛ ꝓtemplatiuam. Maꝝ vnā que exterior est: exempla magis instruunt: q̄ simplicia verba: alteram meditatio scripturaꝝ sanctaꝝ. Idcoq cum loquimur ydiotis: ꝛ spiritualia capere nō valētibus: proponimus eis iustitiam patrum: quam vetus exhibet testamētum: vt qd̄ forte auditum simpliciter ꝓtenendum putarent: attendentes q̄ precesserit in viris istis: ac si mandatum celitus adimplere festinent. Proponimus inq̄: illis exempla patruz: pponimus vitas: innocētiam. s. Abel: obediētiam Abrae: simplicitatem Jacob: patiētiam Job: ꝛ hijs similia: vt qui capere alta ꝛ magna nequeunt: saltem hijs que infima sunt: ꝛ ꝓgruentia paruulis imbuātur. Sane ꝓtemplatiue pfectioni: verba magis spiritualia ꝛ interiora ꝓueniunt: q̄ spiritalis (inqt) hō oia iudicat: ꝛ ipse a nemine iudicatur. Sed hec quidem ꝛ hijs similia modo pſequi possumus: cum detecto ex magna parte libro: rota iam nunc interior: ad exteriora recurrit. Ante Christi vero passionem signatus erat septez sigillis: nec patebat vlli hominuz aditus rote huius : q̄ morienti ac resurgenti domino : hoc priuilegium seruabatur. Unde ꝛ mox subditur.

1.cor.2. T.2.

¶Et uidi angelum fortem: prædicantem uoce magna. Quis est dignus aperire librum: & solue re signacula eius? Et nemo pote

rat in cœlo : neq̄ in terra : neq̄ subtus terram aperire libꝝ: neq̄ respicere illum.

Luc.3. ¶Ego angelum istum fortem : Joānem baptistam fore puto: qui de hocipso mysterio: per seipsum dicebat. Venit fortior me post me: cuius ego non sum dignus vt soluam corrigiam calciamentorum eius. Ut enim in calciamento pes: ita in littera spiritalis intelligentia latet. Joānes etenim fortis angelus erat: q dei fortitudinem precurrere missus est. Et tamen ad soluenda mysteria imparem se esse fatetur: q Christo (vt iam oximus) hoc priuilegium seruabatur. Et nemo (inquit) poterat aperire librum. Non legisperitus: scientia litterali preditus: non poctaꝝ aliquis mundana prudentia eruditus: nō anime mortuorum ꝓstitute in inferis : que per spiritum phytonicum futura predicere referuntur: si tamen ipse anime: ꝛ non magis Demones in eaꝝ similitudines transfigurati respondent: scripturaꝝ mysteria aperire valebant: q solus est deus q̄ potest oia: solus qui sibi retinet ꝛ distribuit omnibus: prout vult. Idcirco autem antiqs patribus: hoc priuilegium non est datum : q venire per semetipsum decreuerat : ꝛ erudire quos creauerat ipse: vt ipsum esse auctorem lucis: tam doctrina q̄ opere testarent. Erat interim scriptura sacra quadam obumbrata caligine. Et iuxta illud qd̄ in exodo legimus: nube obscuritatis contecta. Cum

Exo.24 ascendisset (inqt) Moyses ad dominum in montem operuit nubes montem: ꝛ habitauit gloria domini super synai tegens illum nube sex diebus: vocauitq̄ eum die septimo de medio caliginis. Quasi enim sex diebus caligine texit dominus montem Synai: septimo autem die vocauit Moysen de medio nubis : quia quod quasi sex diebus : per sex tempora caliginosa latere voluit: in septimo tempore reuelatur: electis intrātibus per fidem ad interiora mysteria: vt veritas que diu latuit: manifeste clarescat. Completuz est illud in hoc tempore: quod respectu precedentium seculorum: vt in opere concordie luculēter ostēdimus: ꝛ sextum ꝛ septimum dici potest. Complebitur perfecte ꝛ luce clarius: cum septimus angelus tuba canere cepit. Ab adventu itaq̄ salutaris: diuina nobis scriptura apiri cepit: ꝛ ex parte iā maxima apta est : Judeis vero obscura ꝛ operta velamine : sicut de ea per psalmistam dicitur. Tenebrosa aq̄ in nubibus aeris. Et itez. Extendens celum sicut pellem : qui tegis aquis superiora eius. Quasi pellem devs omnipotens celum extendit : cum ea que ad litteram intelligi poterant : fidelibus testamenti veteris per ppbetas mandauit. Quis enim ignorat prophetas q̄ multa iuxta litteram : de morum instructione: de dei ꝛ proximi dilectione: de quibuslibet pietatis operibus dei populum docuisse: in qbus si littera euacuetur: errabit? Extenditur ergo celum sicut pellis: cum simplicia simplicibus enarrantur. Et tamen aquis: superiora eius teguntur : q̄ sicut nō nulla obseruanda esse ad litteram : fideles primi temporis electi sunt: vt maiora tamen mysteria: ad prefinita vsq̄ tempora nescirentur. Secundum anagogen: plura adhuc homines in terra positos latent: que solis angelis: ꝛ animabus sanctorum in celesti iam patria constitutis nota sunt. Nobis autem qui infra sumus : donec dies penitus illucescat: celatur. Quippe ꝛ si plura intellexerunt prophete : non tamen omnia oēs: q̄ singulis plus aut minus: pro mensura ꝛ placito donatoris. Quid enim qui tam mira in psalterio ꝓtulit: an ipse domum edificaret domino: nesciebat : ꝛ Helyseus qui prophetie spiritum habere consueuerat : mulierem Sunamitem tristem quidem esse persensit : sed que causa esset tristitie eius : celante a se domino nesciebat. Neq̄ in celo ergo neq̄ in terra : neq̄ subtus terram inuentus est aliquis : qui aperto libro : signacula solueret : quia neq̄ sanctorum alicui : intelligentie' dono : aut etiam

Ps.17. Ps.103.

angelis qui in celis sunt: neq; alicui philosophorum mundana scientia erudito: neq; mortuorum spiritibus aut Demonibus: archana scripturarum pandere: datum est: quousq; veniret ille qui passurus erat cum littera & resurrecturus cuz spūali intellectu: quez si cognouissent iudei: nunq; regem glie crucifixissent. Unde & scisitatu Danielis que esset intelligētia sermonum:

dañ. 12 nō est ausus angelus: qō poscebat exponere: sed vade (inqt) Daniel: qz clausi sunt signatiq; sermones. Sequitur.

T. 3. ¶ Et ego flebam multum: quoniam nemo dignus inuentus est aperire librū: neq; uidere eum.

¶ Qui videt & nō intelligit: nihil videt: & si videat plerūq; aliqd ad iudiciuz: vt excusationem nō hēat. Unde & p semetipsaz

Luc. 8. vītas interrogantibus discipulis cur in parabolis loqueret turbis. Respōdit. Ut videntes non videant & audientes non audiant: neq; intelligant.

¶ Joannes autem (vt diximus) contemplantium designat ecclam. Jdeoq; fletus Joānis ad tristitiam ipsius ecclesie: referēdus est. Neq; eniz q̄cūq; dicere pōt. Oculi mei semp ad dñm: sicut iure ꝓtemplatiuus: ita & intelligēs dici pōt: qz aliō est credere in deuz: & hīe oculos mētis aptos iugiter ad ꝓtemplationem ipsius: aliud scire ipsum & ꝓfilia eius que latēt in abditis scripturaz. Illud enim dat multis: istud aliquibus & diebus statutis. Flebat ergo aliqñ ecclia xpi nō intelligēs occulta mysteria: qz multi hereticoz insurgētes e medio: fidez catholicaz impugnabāt. Noz primi iudaizātes ad seruādam legem zabdonis: fideles reducere nitebant: & qz pauci erāt admodum qui scripturaz spūaliter intelligerēt: facta sibi difficultate q̄ā respōderēt aduersarijs: nesciebāt. Sicz & sequenti tpe: hinc inde hereses pullulare ceperunt scindētes ecclie vnitatem: eo q̄ intelligētiam mysticam: & si esse sentiebāt: necdum tñ eam capere sicut oporteret: valebāt. Nec enim cā errozis precipua fuisse cognoscit. Quicūq; enim amplectit lrām que occidit: & iuxta simplicitatem lre: verba mystica intelligēda demonstrat: ꝓtinus hereticus esse incipit: sicut e diuerso: q veritatez lre: vbi nulla sunt mysteria inutilr fingunt. Alij nempe in textu lre: alij in spiritali intelligētia: discretionis spūm nō habentes: veluti in ꝓtrarium criminaliter errāt. Qui eniz ambulat in tenebris nescit quo vadat: & seu ad dexteram: seu ad leuam declinet offendit. Ut autez de luctu isto aliqd aptius inferamus: q̄tum acrius neq; luctum dederit fi-

Joā. 12 delibus xpi ecclīastice hystorie manifeste declarāt. Legit pp eum q̄uenisse in nicena synodo: plures philosophos: simplicitatez sancte ecclie cornibus superbie vētilantes: & argumētis dyalecticis fidem catholicaz impugnātes. Exinde assumpta occasione alie quoq; hereticoz secte ex vnaipsa here si ꝓcesserunt: & in oibus hijs luctus ecclie. Ut aūt ostēderet fidelibus compleri oportere victoriam: qua senioz ꝓsolat Joānem:

Doctō repēte in ecclesia xpi: doctores eximij claruerunt. Deniq; sub eodem pene tpe: Hylarius: Ambrosius: Augustinus: Hieronymus &: alijq; doctores magni illuxerunt simul: qui oēs hauriētes de fonte libi: quez aperuit xps: arida populoz corda irrigare ceperūt: lachrymas sancte matris ecclesie multis conatibus extergētes. Predixit ergo Joāni senioz: qō ex parte iaz p maxima gaudemus esse completum: repletam esse & terram: sciētia dñi: sicut aque maris operiētis. Sed hoc, vnde? Profecto ex eo qō in loco isto pmittitur. Nam subditur.

T. 4. ¶ Et unus de senioribus dixit mihi. Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire libz et septē signacula eius.

¶ Si Joānes euangelista ecclesiam iustorum designat: quem senioz iste qui dixit hic: nisi ipsum Joannem: qui vnus est zinclytus seniorum istorum: qūiq; hec eadem: de quibus loquimur ad ecclesie doctrinam & consolationem descripsit: q̄s uis non solus iste: sed & omnes quibus

datum est hoc scire: cum eo sint pariter intelligēdi? Et notandum q̄ sacra myst ria non ita repente ꝓfumationem accipiunt: qūo subito pronunciari queunt: nimirum q̄ nonnulla simul describuntur in libro: que per multa annorum curricula consummata sunt. Sicut ergo nō repente solutus est totus liber: sz per tpa septēaria & luctus ecclesie paulatim tollit: & velut p q̄dam incremēta: ꝓsolatio crescit. Querēdum vero esset in apertione libri: cur agnus qui occisus est. leo de tribu Juda: & victor mortis describit: nisi loci huius solutio in exordio huius opis ꝓcessisset. Ibi enim nisi fallor de leone & agno: de morte & vita xpi: de tumulo & resurgente ab ipso: qō nobis ipse prestitit: disseruimus. Non pigeat renolutis folijs prescripta relegere melius: multo amplius q̄z iteratis onerare volumen. Radix vero Dauid dictus est xps: q̄ de semine Dauid q magnūs fuit in regib⁹ natus est. Sed quare radix Dauid & nō palmes: aut vertex? nimiz q̄ due sunt natiuitates hoium: non q̄dem oium: sed eoz qui in xpō renati sunt. Unz prima que carnalis est in radice: spiritalis in palmitibus designat. Videmus enim quarundam arboz pullulare radices: & scissa hinc inde terra surculos ex eisdem ꝓsurgere: sm qō in radice Dauid: carnis xpi natiuitas: que de terra sumpsit originem: designat. Unde & de ortu virginis ex stirpe Juda progenite:

Esa. 11. per ꝓphetam dī. Egrediet virga de radice Jesse: & flos de radice eius ascendet. Et

Esa. 53. rursum p eūdem ꝓphetam de xpo: q̄ esset coram patre nasciturus de virgine. Ascendet (inqt) sicut virgultum coram eo: & sicut radix de terra sitienti. Sēm hoc ergo dictus est xps radix Dauid: p eo q̄ in radice vita arboris est: ex qua (vt diximus) surculi ꝓreant: q̄ re vera radix Dauid: & vna ex preciosis radicibus pullulauit: & facta est vitis vera: cui postea sm spūm innumeri palmites adheserūt. Ipse est ergo radix Dauid: qui vinit & regnat in domo

Esa. 9. Jacob vsq; in eternum: sicut & p ꝓphetaz dī. Sup solium Dauid: & sup regnuz eius sedebit. Et angelus ad zachariam. Dabit il

Luc. 1. li dñs deus sedem Dauid patris sui: & regnabit in domo Jacob: & regni eius non erit finis. Bene autem de rege & regno occasio data est: q̄ & leo fortissimus est: & rex quodāmodo bestiaz. Fortis leo: fortis Juda: fortis Dauid: & ideo illis ascribit regalis potestas: nimiz q̄ fortis xps resurrexit a mortuis: & impotētias regni sui p victoriaz passionis intrauit. Unde ait ipse. Nec

Luc. 24 oportuit pati xpm: & sic intrare in gloriam suam? Et itez. Data est mihi omnis potes-

mat. 28 tas in celo & in terra. Sequitur.

T. 5. ¶ Et uidi in medio throni & q̄tuor animalium & seniorz agnū stantem tanq̄ occisum.

Esa. ¶ In Esaia legimus. Ecce pono in fundamēto syon lapidem preciosum angula-

ps. 117 rem. Et psalmista. Lapidem quem reprobauerūt edificātes: hic factus est in caput anguli. Ita enim melius inter duo testamenta factus est vnigenitus dei: vt quem patriarche precesserunt: sequerenf apostoli: & quem ꝓphete futuz esse predixerant: doctores euāgelij exhiberēt presentez. Ut enim ipsi dicimus. Benedictus qui venit

ps. 117. in noie dñi: ita & illi ꝓfitebanf ventuz dicentes. Benedictus qui vēturus est in no-

mat. 23. mine dñi. Unde & per seipsum in euangelio dicit. Beati oculi qui vidēt que vos videtis: dico enim vobis q̄ multi reges & ꝓphete voluerunt videre que vos videtis: & nō viderunt: & audire que vos auditis: & nō audierunt. Quāuis autem in ecclesie typo quatuor sepe dicta aialia: quatuor ordines supradictos designēt: sm tñ intellectum generalem quo sepe vniuersitas cōprehēditur: possumus q̄dem in leone patriarchas: in boue ꝓphetas: in vitulo martyres: in aqla ꝓtemplatores competenter accipe. Inter hos enim xps medius fuit. Sed q̄re in medio throni? Quia & ipse thronus generalr e duobus ꝓficitur testamentis. Quasi ergo in medio throni & quatuor aialium & seniorz: tanq̄z occisus visus est agnus dei: q̄ ipse est (vt ait apostolus) pax

Ephe.2. nostra qui fecit vtraq; vnum:medium pa
rietem soluens macerie vt duos ꝓdat in se
metipso ⁊ recõciliet ambos in vno co:po
re:deo p crucem interficiés inimicitias in
semetipso.Igit ⁊ testamẽtuz vetus ptinet
ꝑm aliqd ad q̃tuor aialia ⁊ thronuz dei:ꝑm
q hõ xp̃s Jesus in medio throni ⁊ q̃tuor
aialium visus est:q̃uis si ad sola noua refe
raꝝ hoc vbum:nthilominus tñ xp̃s:in me
dio throni:⁊ aialium:⁊ senioꝝ ꝓstitit:q; (si
cut iaz diximus in precedẽti libro.)Sede
re desup:sublimitatis est:stare i medio hu
militatis.Unde ⁊ ipsemet q rex est humi
lium:⁊ parvuloꝝ:cuz vellet discipulis suis
humilitatis magisterium exhibere:aduo
cãs quẽdam parvulum statuit in medio:⁊
dixit.Nisi conuersi fueritis ⁊ efficiamini si
Mat.5 cut parvuli:nõ intrabitis in regnuz celoꝝ.
Quicunq; ergo humiliauerit se sicut par
vulus iste:hic maior est in regno celoꝝ.Fe
cit hoc ⁊ dixit de paruulo quez statuit in
Luc.22 medio discipuloꝝ:nec sufficere tñ credidit
nisi diceret de seipso.Ego aũt in medio ve
stri sum:non quasi qui recumbit:sed quasi
qui ministrat.Ut ergo cã humilitatis dic
tus est agnus:⁊ qõ amplius est quasi occi
sus:ita cã humilitatis dictus est:esse in me
dio throni ⁊ quatuoꝝ aialium ⁊ senioꝝ:q;
ipse est oibus forma iustitie:ipse vniuersis
humilitatis exemplum.Notandum vo q;
eum quem ex mortuis resurgẽtem leonez
noiat euntem ad portas inferi:agnum nõ
leonem appellat.Uidi (ingt) agnum tan
q̃ occisum.Descripturus aptionis seriez:
ad principium mẽtis oculos duxit:qõ est.
Uicit leo de tribu Juda.Sed q; xp̃s nõ re
surgeret nisi prius mortem subiret:alte;
quodãmodo intuet initium.Uidi (ingt)
agnum tanq̃ occisum.Quare tanq̃ occi
sum ⁊ non occisum? Q; mors que tenere
mortuum in coꝝruptionem nõ põt:mors
nõ est dicẽda:sed quasi mors:non veritas
mortis:sed trãsitus ex hoc mũdo ad piez.

T.6. ¶Et uidi (ait) agnum stantem tã
q̃ occisum habentem cornua se
ptem & oculos septem qui sunt
septem spiritus domini missi in
omnem terram.

¶Cornua agni septem:angeli sunt septẽ
eccliaꝝ:nõ qdem illi q p̃fuerunt illis ec
clesijs:ꝛ alij designati p ipsos:si tñ nõ sunt
illi septem viri:q missi sunt per tpa septez:
de q̃bus in prima parte mentio scã est.Se
ptem oculi q sint:ipse apit cum subiungit.
Qui sunt septez spũs dei missi in oẽm ter
ram.In oẽm q̃ppe terram missi sunt septẽ
spũs dñi:q; in oi orbe terraꝝ gratia sancti
spiritus effusa est:⁊ oibus ecclesijs electoꝝ
dei:inuenta sunt dona spũs sancti. Spũs Sap.16
q̃ppe dñi multiformi diuisione gratiaꝝ re
pleuit orbem terraꝝ:⁊ hoc qõ ptinet oia
sciẽtiam hz vocis.Et recte q libꝝ apit:se
ptem oculos hic describit:q; per singula si
gilloꝝ septem:quasi oculi singuli necessarij
sunt:vt ꝑm ꝓprietates ordinum dona ꝓue
niãt gratiaꝝ.Cõgruit nãq; ꝓprietate qua
daz sortitudo prelatis:sciẽtia dyaconibus:
intellectus doctoribus:sapiẽtia ꝓemplato
ribus:ꝓfilium q̃ctualibus:pietas eis qui
miserent pauperibus:timor coniugio alli
gatis.Sequitur.

T.7. ¶Et uenit & accepit librum de
dextera sedentis.

¶Juit agnus:venit leo:iuit agnus a vi
ta:venit leo a morte. Juit moriẽdo ꝑ mor
tuos:venit resurgendo pro mortuis. Cur
aũt in dextera dei visus fuit liber:superius
dictum est. Porro agnus q occisus est per
resurrectionis sue gloriam mutatus in leo
nem:venit ⁊ accepit libꝝ de dextera seden
tis:cum ea que scripta erãt in lege ⁊ ꝓphe
tis in se esse ꝓsumata atq; ꝓsumanda dise
ruit.Et incipiés (ingt) a Moyse ⁊ ꝓphe Lu.24
tis interpretabat illis scripturas. Extunc
igit aptio libri.Extunc signaculoꝝ solutio
inchoata est:in die inq; illo quo resurrexit
a mortuis ⁊ aperuit discipulis suis sensuz vt
intelligerent scripturas.Quãuis vo signa
precesserint ad soluenda corda coꝝ q vide
runt in fide:ad ꝓfirmãdas colũnas terre:
que liquefacta defluxerat in pcis:q; tñ Jã Exo.7
nes ⁊ Mambres signa p incantationes fece

rãt:⁊ facturus est q̃plurima eoꝝ filia 'an
tixps:non deesse poterat scrupulus:si exte
rioza illa tñ cerneret signa:⁊ nõ magis in
terioza ppenderet in itelligẽtia spũali.Hoc
Joã.16. est enim illud.Multa hẽo vobis dicere:sz
nõ potestis portare mõ. Quz aũt venerit;il
le spũs veritatis:docebit vos oẽm verita
tẽ.Et ille (ingt) testimonium phibebit de
me.Multo magis ergo in mysterijs decla
rata est:vitas fidei nre.reddẽte in eis spũ
scõ testimoniũ xp̃o:q̃z in magnis illis mi
raculis q̃ audit audeis:post q̃ ⁊ ipsi quoq;
apli titubarũt in fide. Uñ ⁊ mox subdit.

T.8. ¶Et cum apuisset librum:qua
tuor animalia:& uiginti quatuor
seniores ceciderũt coram agno
habẽtes cytharas & phyalas au
reas plenas odoramentoꝝ:quæ
sunt orationes sanctoꝝ. Et canta
bant canticum nouum:dicẽtes.
Dignus es domine deus noster
accipere librum:& apire signa
cula eius:quoniam occisus es &
redemisti nos deo in sanguine
tuo:ex omni tribu: & lingua:&
populo:& natione:et fecisti deo
nostro regnum & sacerdotes.

¶Quatuor aialia.i.oẽs sci:⁊ vigintiqua
tuor seniores:q; sunt pies ⁊ principes ẽsti
tuti:cognouerũt agnũ:vez esse filiũ dei:⁊
q; nõ fuerit occisus necessitate aliq̃ pci sui:
sz ꝑ mundi salute.Et notãdum q; intelle
ctus q ptinet ad exoꝛdium scdi status: nõ
semp ꝑm totum accipiẽdus est:sz ꝑm par
tem:q aũt ptinet ad exoꝛdiũ tertij:ꝑm to
tum.Et ob hoc (sicut iam dixi) nõ est ista
laus:repẽtinũ aliqd extimãdum:vt q̃si ois
illa multitudo:que designat in senioꝛibus
⁊ aialibus:eo tpe quo xp̃s resurrexit a mor
tuis pñs fuerit:maxime cũ dicat in ꝓfessio
Esa.9. ne sua.Redemisti nos deo i sanguine tuo:
ex oi tribu:⁊ lingua:⁊ populo: ⁊ natione:
sz qõ ibi semel auditũ est a Joãne:ꝓsumari
opz ex eo tpe quo xp̃s resurrexit a mortuis
vsq; in finez:q̃n ⁊ ipsi quoq; rebelles iudei
dicturi sunt nobiscum. Benedictus q ve
nit in noie dñi. In cytharis autem diuina
laus. In phyalis predicatio designat. Et
q; pars quedam sanctoꝝ ad ꝓfitẽduz ꝓpars mat.23
vo ad predicãduz ꝓstituta est:sz adutrũq;
vtraq;:qd aliud sequitur apto libro:nisi vt
ex eo accipiamus qualr ꝓfiteri dño:⁊ qua
liter eum populis annunciare debeamus?
Duobus etenim duobus modis ꝓfitemur dño:
vel cum eum in ecclesijs reuerenter lauda
mus:vel cum eum populis fidelr predica
mus. De prima ꝓfessione p psalmistam di.
Confitemini dño in cythara: in psalterio ps.32.
decem cordaꝝ psallite ei. De scda p seipsaz
veritas dicit.Qui me ꝓfessus fuerit coram
hoibus:ꝓfitebor ⁊ ego eum coraz pie meo.
Si forte in oratione priuata odorem offeri Mar.8
mus deo nro:⁊ nõ etiaz in predicatione so
leni? Bonus odor (ait apls) sumus deo
in oi loco.Ergo ⁊ cum illum ꝓfitemur co
ram hoibus:odorem spargimus laudum
eius:q; quem laudãt ꝓemplatores in oio 2.cor.2
ne priuata:hunc collaudãt predicatores in
ꝓfessiõe solẽni.Siue ergo illi:siue isti. Oẽs
vz sancti eius:sil vnavoce laudãt saluatorẽ
mũdi:dicẽtes. Dignus es dñe apire libꝝ:
sciẽtes q; ipse solus sit dignus occulta api
re misteria:q solus est vbũ ⁊ sapia pris.Et
cãtabãt (ingt) cãticũ nouũ. Nouũ cãticũ
cãtãt sci:q; noua sunt oia que xp̃s fecit in
mũdo. Nouus rex:nouũ cãticuz:noua do
ctrina:noua precepta. Qui ergo vult hic
noua studeat carere veteribus. Qui vult i
duere nouũ hoiez q ꝑm deũ creatus est:stu
deat expoliari veteri hoie:q corũpit ꝺ die Eph.4
in die:ꝑm desideria vite huius. Sz audia
mus canticũ istud nouũ q̃z dulce sit sanc
tis amicoꝝ dei:q̃z dulce in nouitate spũs
ambulare:⁊ nõ in lra. Dignus es (iquiũt)
dñe deus accipe libꝝ ⁊ apire signacula eiꝰ
q̃n occisus es:⁊ redemisti nos deo i sangui
ne tuo:ex oi tribu:⁊ lingua:⁊ pplo:⁊ natõe:
⁊ fecisti nos ꝺo nro regnũ:⁊ sacerdotes. Jõ
(iquiũt) dignꝰ es apire libꝝ:q; occisus es.

Quasi enim litteram secum dñs occidit: qñquidez ipse in corpore suo qđ assumpsit de virgine: tpaliter occidi voluit: vt litte/re occideret vetustatem: ac in corpore spũa li resurrexit a mortuis: vt quotquot indu ti sumus nouo hoie qui fm deum creatus
Ro.7. est: in nouitate spũs ambulemus. ¶Hoc est
Ro.7. enim illud qđ in loco eidem apostolus pre miserat dicẽs. ¶Mulier viuente viro: voca bit adultera: si fuerit cum alio viro: si autẽ mortuus fuerit vir eius: liberabit a lege vi ri: vt nõ sit adultera si fuerit cuz alio viro. Igitur t vos mortificati estis legi per cor pus xpi: vt sitis alterius qui ex mortuis re surrexit. Alit hoc: t paulopost: id qđ mo do premisimus: adiecit dicens. Jta vt ser/uiamus in nouitate spũs t non in vetusta te littere. ¶Hoc itaqz modo redẽpti sumus in sanguine xpi vt nõ simus serui: sed libe ri. ¶Nec vt carnales iudei existimant: qui adhuc sordescunt in vetustate littere t ser uitute legis: ex solo hebreoz populo: aut ex sola tribu regali t leuitica: sed ex oi tri bu: t lingua: t populo: t natione: facti su mus deo nro regnum: t sacerdotes. Qui sunt autem qui ista dicunt? ¶Nõne quatuor aialia? Apparet igit nunc manifeste: qđ su perius videbat obscure in quatuor vz aiali bus sanctoz ordines designati. ¶Nunquid enim qtuor hoies hic dicere possum? Qđ vero sequitur.

T.9. ¶Et regnabunt super terram.

¶Nõ illoz est vox qui dicunt. Et fecisti nos deo nostro regnum t sacerdotes: sed beati Joãnis qui hec ipsa scripsit. Sic t in euãgelio suo: vocem qua ipse loquebat ad discipulos suos: quertit ad eos: ita vt ipsi
Joã.12. ille qui testimonium phibet de hijs: t sci mus q vera est testimonium eius. Regnãt vero t regnabũt adhuc sacerdotes dñi su per terram: q sub eoz potestate multa ho minuz millia subiecta sunt: qui eis amore xpi in oi subiectione obtemperãt: t obtẽ perabunt plectius circa finem: cum lapis
Dani. qui ostensus est Danieli: implebit vniuer sam supficiem terre. Certe cuz beatus Joã nes suam hanc visionem descripsit: roma noz impium: inimici xpi tenebant. Sed vt nos deus oipotens certos de celestibus faceret: etiam mundi huius impium san ctoz suorum pedibus inclinãdo subiecit. Quis enim fidelium ignorare se dicat vni uersalem ac romanuz põtificem vicarium esse celi impatoris? Quid si filij mundi hu ius erigunt sepe sepius ctra ipsum: vt ca dant: eleuent vsqz ad celos: vt vsqz ad in/ferna descẽdant? Jbit qdem filius homi minis sicut scriptũ est de eo. Veh homini illi per quem tradetur. Utiqz si moritur: t resurgit: si cadit: erigit: si submergitur ele uatur. ¶Nõ enim derelinquet dñs virgam peccatoz sup sortem iustoz. ¶Nec destituet ecclesiam suam vsqz in finem: nec deseret membra sua vsqz ad consumationem secu li. Sequitur.

T.10 ¶Et uidi & audiui uocem an/gelorum multorum in circuitu throni: & animalium: & senio/rum: & erat numerus eorum mil lia millium uoce magna dicen/tium. Dignus est agnus qui occi sus est: accipere uirtutem: & di/uinitatem: & sapientiam. & for/titudinem: & honorem: & glo/riam: & benedictionem.

¶Jn circuitu manere: duobus intelligi/tur modis. Aliter enim manẽt in circuitu qui pro defensione hinc t inde discurrũt. Aliter qui videre interioza non possunt. Pastores itaqz t Dyacones in circuitu throni. i. spiritalis ecclesie discurrere perhi bẽtur: qz p hijs qui ptemplationi vacant: sese lupoz faucibus pfidenter opponunt. Laici vero t ydiote in circuitu throni: t aialium: t senioz phibẽtur manere: q qui per latam t spatiosam viam: t quasi p vil/las plateas pgere pfuescunt: in arduo con templationis pmanere non possunt. Jta igitur pastores t dyacones pstituti sunt ad custodiam

custodiam ciuitatis: vt intus habeant spi ritualis t celibes: foris carnales t secula res: qtenus t cũ spũalr viuũt: spũalr se ha beant vt perfecti: t cum his qui anima/les sunt: vt eos melius lucrari valeãt: quã dã carnalitatis spẽz nõ affectu animi: sed compassione ostendant. ¶Nec ergo angelo rum milia infinitam laycoz̃ multitudi/nem designant qui ad laudem saluatoris sui: viros inclitos t perfectos pro suis mo dulis imitanr. Et quid dicunt? Dignus est inquiunt agnus qui occisus est: accipe re virtutem t diuinitatem t sapiẽtiam: t fortitudinem: t honorem t gloriã t bene/dictionem. ¶Notandum q in superiori ca pitulo glorificant sancti deum patrem di/centes. Dignus es domine deus noster ac cipere gloriã t honorẽ t virtutem t bene dictionem: q tu creasti oia: t ppter volũ tatem tuam facta sunt. ¶Nic autem dicunt. Dignus est agnus qui occisus est accipe/rẽ vtutẽ t diuinitatẽ: t sapientiã t fortitu dinẽ: t honorem t gloriã t benedictionẽ. Pater dictus est dignus: q ipe creauit: fi lius dictus est dignus nõ soluz q creauit: sed t quoniam moriendo redemit. ¶Nihil enim nobis nasci profuit: nisi redimi pro/fuisset. Jbi ergo laudatur potẽtia: hic hu militas. Jbi excellentia: hic clemẽtia. Ac cipere aũt hic filius sicut t pater dictus est nõ q nõ habuit hoc semp apud semet ipsum: sed q apud corda carnalium homi num qui solam respiciunt formã serui: nõ extimatur aut creditur esse quod est. pro/pter quod t patitur vsqz adhuc blasphe/mantium linguam dicentiuz eũ esse purũ hominem: filiuz non virginis: sed ioseph. Quasi ergo nõ habebat hec omnia apud eos: qui nõ credebant eum esse deum: esse dei virtutem: t dei sapientiam: dei fortitu dinem t splendorem: plenum gloria t ho
Jo.5. nore t benedictione: propter quod t ne/sciẽtes crucifixerũt eũ: q si cognouissent: nunqz regem glorie crucifixissent. Jdcir/co aũt cognoscere illum nequiuerũt per fi
Jo.8. dem: q accipientes gloriã a semetipsis glo riã q est a solo deo: vt ait ipsa veritas: ne/glexerũt. Ego inquit honorifico patrem meum: t vos inhonorastis me. Et ad pa/trem qd dicit? Clarifica me pater apud te metipsum claritate quã habui pluszq mũ dus fieret apud te. ¶Postulat autẽ filius a patre nõ alienã claritatez: sed propriã que fibi ab infidelibus negabat: t que hic a fide libus demõstratur exhibita. Sed hoc vn/de? ¶Profecto ex libri aptione. Jn fractio/ne qppe panis que facta est ad vesperum: agnitus est dñs a discipulis suis scõm qđ t aperto libro multitudo christianoruz in numera/ad xpi laudem conuersa est: vt plene ab electis accipiat: qđ apud pfidos iudeos amisisse videbat: vñ t mox subdit.

T.11 ¶Et omnem creaturam que in celo est: & que super terram: & que subtus terram: & que in ma ri: & quecũqz sunt in eo: omnes audiui dicentes sedenti in thro/no & agno. Benedictio & ho/nor: & gloria & potestas in secu la seculorum.

¶Cõcordat huic ioãnis visiõi pauli sen tẽtia: qua dr in epistola ad philipẽses: xps
Phi.2 factus est p nobis obediens patri vsqz ad mortẽ: mortẽ aũt crucis: pp qđ t deus illũ exaltauit t donauit illi nomen qđ est sup oẽ nomẽ. Ut in noie iesu oẽ genu flectat: celestiũ: terrestriũ t infernoz: t ois lingua cõfiteat q dñs iesus xps in gl̃ia est dei pa tris. Uerũz q ois creatura: q̃ in celo est: t q̃ sup terrã t q̃ subtus terrã t q̃ in mari t quecũqz in eo sunt: benedictionẽ t gl̃iam t honorẽ t ptãtẽ retulisse pr̃i t filio phi/benr. Possum⁹ fortassis in celo paradisuz celestẽ: sup terrã paradisuz terrestrẽ: subt⁹ terrã infernũ iferiorẽ: in mari vo infernũ su periorẽ intelligere. Esse nãqz paradisuz ce lestẽ: vbi xps pmanet cũ sctis suis: t para/disuz terrestrẽ de quo primus parẽs obtea tus sui culpã deiect⁹ est: nemo qs dubiter. Jn qua: vz: paradiso terre seu aias fidelitũ q̃ debita pctoz exoluerũt: vsqz ad diẽ iu/

ps.85. dicij regescere nō icōgrue forsan a q̄plu/
rib⁹ opinat. Esse vo iferiorē t supiorē iferi/
nū: psalmista testat q ait. Eruisti dñe aiam
meā ex iferno iferiori. Dicēs. n. liberatam
aiaz suā ex iferno iferiori. eē supiorē ifernū
ēt tacēdo demōstrat. Infern⁹ ergo supior
pñs mūdus ē: q velut mare icōstans flu/
ctuare nō cessat. Infern⁹ vo iferior ille est:
cui⁹ ora p diuersas mūdi ptes: maxie in si/
cilie isula efferbētib⁹ icēdijs patuerūt: vt
q auditu forte nō crederent: saltē vel visu
terreāt. Sūt vo t hoiuz i hoc mūdo scōz
has locoz distātias q̄tuor spālia gūa. Sūt
n. plenīq; q seu ad pncipalē sedē: seu ad q̄/
tuor aialia vel sedilia ptinē noscunt q t si i
terris corpe adhuc manēt mētib⁹ tñ in ce
lestib⁹ regnāt. Despiciūt nāq; terrena oia:
soli deo placē tota deuotiōe ocupiscūt. Et
Pro. 2 sūt nōnulli q̄ do placēvolūt: iz tñ vxores t
filios p deo dimittē nolūt. Hi ꝑculdubio
sup terrā hītāt: q; t si celū cernūt oculis
actu tñ t ꝓuersatiōe terre. magis incole t
cultores existūt. Et sūt nōnulli q carnis il
lecebris t ceteris opib⁹ tenebraz execrabi
liter dati sūt: ita vt nec regni celoz: nec pe
naz iferi recordent: iz letanē iuxta illud sa
lomōis: cū malefecerit t exultāt in rebus
pessimis. Hi ꝑfecto q̄si subt⁹ terrā positūt
t velut in lacu tenebroso: vbi celoz fidera
Jo.3. lucē nō pñt. Quippe cū ipsi sint de gb⁹, vi
tas dicit. Lux venit i mūdū: t dilexerunt
hoies tenebras magis q̄z lucē. Sūt aūt t
Lu.12. q̄plures: q dū mūdi honores libēter am
biūt fluctib⁹ mūdi hui⁹ circūquaq; ferūt.
Uñ t q̄si in maris pelagis deputati sūt: q;
t si timēt eū q pōt aiaz t corpus pdere in
gehēnā: supati tñ hauris tēptationū: sepe
naufragia patiunt. Licet aūt aliq; hoz bo
ni: aliq; mali sint oēs tñ apto libro gūficāt
deū t xp̄m eius: saltē manifeste vitatis rō
ne quicti: nō valētes negare bonitatē dei:
nec suā penit⁹ celare aut excusare malitiā:
vel certe q; xp̄iano oēs censent noie: t si
nō oēs corde: labijs tñ cōcrepāt vniuersi:
ps.87. q̄zuis de illis ꝓpue accipi queat: q cū iaz
deputati sint cū his q descēderūt in lacū:
repēte ꝓsilient dño t a morte resurgūt: vti
qz t iō de iferno iferiori liberatū se eē dicit
q: de scelē mortali in quo ceciderat libera
tus est. Et bene. (Quatuor aialia rūdent
amen.) Quia sine alij amore dei: sine alij
timore pene, puocant ad laudē. Philomi
nus tū viri sci: tū ignis: tū mysterijs: ve
rū eē affirmāt: vz: q ipm solū deceat būdi 1.thi.1
ctionē t honorē t gūaz t ptātē: q quātuz
in se est: neminē vult pire: iz oēs vult ad
sui agnitionē venire. Ut aūt dicamus hz
uius: t qb magis cōsonat vitati. Idcirco
oēs creatura apto libro laudare audita est
q; is q dei mysteria dño reuelante cogno
scit: oia ppēdit ad laudē dei esse creata: ni
hilq; otiosuz aut supfluū in oibus q̄ crea/
uit deus: q; ide sit magis deus laudabilis
in cordib⁹ electoz: vū culpas reprobozuz
hoiuz: t multa ꝑius benignitate dissimu
lat: t iusto tādē iudicio suo nō ꝓuersos ad
iustitiā eternā punit: poro. (Uiginti q̄
tuor seniores ceciderūt i facies suas t ado
rauerūt.) Quia hi (vt iā diximus) q senio
rū possidēt locū: dū ita nomē xp̄i gūficari
ꝓsiderāt: vt laus eī⁹ annūtiet ab extremis
terre ogaudētes illoz p̄fectib⁹ q sibi com Esa.42
missi sūt in facies suas corruerūt t adora
uerūt: dū suis p̄dicatiōib⁹ nihil, iputāt: iz i
oib⁹ deū vez q oia in oibus opaī exaltant.

¶ De aptione primi sigilli. Cap. 6.

¶ Et cum aperuisset agnus vnū Tex. 1
de septē sigillis audiui vnum de
quatuor animalibus dicens tāq̄
voce tonitrui. Veni & vide.

Licet inter q̄tuor aialia t seniores in
teresse aliq̄d videat: primū tū aial qđ
pastoz esse diximus: ab aplis icepisse ma
nifestū est. Sicut. n. reges terre principes
dici pñt: iz tū nō ꝓuerūt vt qcūq; dūr pa
cipes ēt reges eē dicant: ita sci aplī epi vel
pastores dici potuerūt: nec tū oēs epi vel
pastores aplī. In aptiōe ergo primi sigilli:
primū q̄tuor aialiū ac si vocē tonitrui de/
dit q; p̄dicātib⁹ aplis cū ceteris xp̄i disci/
pulis resurrectōez i dñicā terribilis q dā so
nus factus est in orbē terrarū scōm q; psal ps.18.
mista prędixerat. In omnem terrā exiuit

sonus eoz: t in fines orbis terre verba eo
rum. Ut aūt superius in prefatione nota/
tū est: tempore resurrectionis sue primum
dñs reseruit figillū: q; qđ sūm⁹ ille pātar/
cha habraā qđ vtiq; ysaac t iacob t filij ip/
si⁹ iacob pātarche duodecim qđ sūmus ēt
ille prophetarū moyses t cōfictus ma/xi
mus egyptiorum t transitus maris rubri
t deserti: nec nō t quod iosue t caleph: t
quicquid in eoz rēporibus gestū esse nar
ratur: sub litere velamine cōtegebat: a die
b⁹ zacharie t ioānis baptiste: vsq; ad obi/
tū sancti ioānis euāgeliste reddens ꝓ ve/
ps.117 teribus noua xp̄s exhibuit reuelata vt se
esse lapidē illū ptiosuz ostenderet de quo
ꝓpheta cātauerat dicēs. Lapidem quē re
probauerūt edificātes hic factus est in ca
put anguli. Sed quis ista ecclesie nuntia/
uit? Nōne primū aial quod hic loquit di
cens. Veni t vide? Uocat veniq; primuz
aial ad videndū ioānē: q; ad cōderandā
victoriā xp̄i iesu: ordo apostolicus contē/
platores inuitat. Nam sequitur.

Tex. 2 ¶ Et ecce equus albus & qui se
debat super eū data est illi coro
na: & venit vincēs vt vinceret.

¶ Equus albus cui presidet xp̄s: ipsa est
primitiua ecclesia: ipse primitiuus electoz
exercitus. Sedēs itaq; in equo albo: ipse
est rex iustitie xp̄s cui data est a patre gūa
cū corona iustitie: secūduz q; homo est nō
scōm q deus: qui reuera venit vincens: vt
vinceret qū resurrexit a mortuis: vtpote
qui mūdi principē mortēdo prostrauerat.
Utroq; n. modo vicit xp̄s: vtroq; inimi
cos affligendo ꝓstrauit: siue cuz pro typo
sansonis: munitam illam fabricam inimi/
ci: hoc est: regnum carnis moriēdo cōmi/
nuit: siue cū pro altero typo eius portas
inferoz resurgendo destruxit. Victoriam
sane resurgentis dominī: senior ille mani
festat qui dicit: Ecce vicit leo de tribu iu/
da. Victoriam patrētis ipsemet discipulis
Jo.16. suis anteq; pateretur prenuntiauit dicēs.
In mundo quidē pressurā habebitis: sed
gaudete q; ego vici mundum. Quos: vz:
discipulos suos ad coronam quoq; victo/
rie ꝓlando confortans. Nolite: air: timere
pusillus grex: q; placuit patri vestro tra
dere vobis regnum. Ut enīz lumen israel
affligentes se lōgo tempore superauit egy
ptios t deletis chananeoz populis obti/
nuit hereditatem: ita fidelis populus iu/
daicam superauit perfidiā: t deuictis ido
lorum cultoribus romanum obtinuit ꝑn
cipatum. Illud tamē spectat ad primum
istud ad scōdum signaculum. Fuit enim
vtraq; victoria t si causa dissimilis: sine q
iudet: perfidi t corde inuincibiles cornie/
rūt in bellos: sine q; gētiles altiozes ad gra
tiā relictis q̄q; idolis suis ꝓuersi sunt ad 1.pet.2.
pastorē t epm aiaz suaz: quoz primū (vt
dixi) ad ꝓmū sigillū: scōm ptinet ad secun
dū: de quo t sermo subsequēs presto est.

¶ De apertione secūdi sigilli. Tex. 3

¶ Et cum aperuisset secundū si
gillū audiui vocē secundi aīalis
dicētis. Veni & vide & vidi.

Post magna illa ꝓma certamia: q̄ pri
mo signaculo velabant: secuta sunt
scda sub scdo signaculo. Illa: vz: q̄ ptinent
i libris iosue t iudicū repīta ēt ex pte ali
qua samuelis ꝓphe in typo: haud dubiū
ecclesiastici belli: qđ post triūphū aplōz t
ꝓmitiue ecclie vsq; ad tpa bti filuestri pa/
pe t cōstātini ꝓncipis pactū est. Ibi sane
cōpleta sūt illa gedeōis certamia cū diffu/
so imūdi area roze gr̄e spūalis vellus car/
nalitatis iudaice appetyisq; hodie in aridi
tate relictū. Ibi deiq; gedeōis milites qn
imo martyres xp̄i cerneres fictilia corpa
sua spōte tradē neci: tubasq; euāgelici ho/
nare ꝓmonis t nūero q̄zuis puo mysterio
tñ trinitatis munitos electos xp̄i milites
triūphar: q dū morte nō metuit tpālē: vi
te refrigerū ꝓsequūt eterne. Cū igit supra
scripta certamia pegerūt fideles apiēs ad/
huc leo noster discipulis suis, sensuz vt in
telligerēt scripturas: scōi quoq; signaculi Luc.4
patefecit archanū. Sup quo t scōz aial to
anne advidendū inuitat: q; ordo sanctoz
martyrū: q secū dus ē a prio: cōtēplatores

ad cernendũ martyrij sui triũphũ accelerat. Sni vero ostẽso illa nõ ad verba ptinet: sed ad facta: patiendo nãq aialia: magistq loquẽdo docebãt. Sz t martyriũ videre: ẽ sctoz imitari vestigia: vt oũ eozum gesta legimus inuitanda sequamur: segt.

Tex.4 ¶Et ecce equus rufus & qui sedebat super eum: datum est illi vt sumeret pacem de terra: & vt inuicem se homines interficiant & datus est illi gladius magnus.

Zach.1 mat.10 ¶In zacharia ppha: Equus rufus in bona pte accipiẽdus ẽ. Et de seipso dñs testatus est dices. Nõ veni pacẽ mittẽ in terrã sz gladiũ: pp hoc igit ab aligbus dubitari posse vt: qs sessor istius eq itelligẽdus sit cui datũ est sumẽ pacẽ ð terra: insup t gladius magnus. Arbitramur tñ hic t excollatione seqntiũ in equo isto rufo paganoz sacerdotes: aut ẽt mũdi pncipes designari in egre draconẽ illũ rufuz q fuit homicida ab initio: qqz in moziẽtũ nece desipate letant. ¶Magnũ vo fuisse gladiũ goliath scriptura sacra cõmẽorat: qz magna vtus diaboli ad iferẽdã inocẽtib⁹ necẽ. Uerũ qz equ⁹ niger rufum. nigrũ vo pallidus segt: hõs equus singulus sessorez suũ: magis insessore isto cui datus est gladi⁹ magnus: iperatorẽ romanuz itelligẽdũ existimo: cui re vera magnus gladius dat⁹ fuerat ad debellãdũ ozbẽ terraz: t turbandã ptãtẽ hominũ ambulãtiũ in erroribus suis. Ut. n. vnigenitus dei filⁱ vbiq triũphat in mẽbris suis: ita t in mẽbris suis gliat diabolus: attribues sibi p victoria qcqd pucrsitatis opant inig. Sic vo in sessore isto romani impatores itelligẽdi sũt: vt tñ in eisdẽ ipatoribus itelligat diabolus opari: q tã ipsos qz t ceteros mũdi pncipes cohortat ad pugnã. Porro equus rufus ipe: p pze itelligẽdus est romanoz exercitus q reuera rufus erat t sanguineus ob assiduã t diuturnã effusionẽ cruoris. Color. n. rufus homicidiũ significat: pp qð auctor malor draco rufus dictus est. Sitr t bestia q egressa ẽ de abysso coloris coccinei eẽ memorat. Quãtũ vo sctoz sanguinẽ alij post altos romani effuderũt ipatores: Diocletianus maxie t maximian⁹ qs ad plenũ dicere aut describere possit? Qñ hec ergo t simulia gesta sũt: haud dubiũ q ad cõplendũ illud qð hr i psalmo: Effuderũt sãgui nẽ seruoz tuoz in circuitu hierlm t non erat q sepelire: tũc pfecto cõpletũ ẽ in ecclesia: id qð inuebãt p zcordiã illa scdi tẽporis bella filioz iacob q ptinent pcipue in libro iudicũ a diebus. s. vel obitu iosue: vsqz ad tẽpora dauid regis: in qb⁹ psumato scdo tertiũ signaculũ ichoatũ est. Ps.78.

¶De apertione signaculi tertij.

Tex.5 ¶Et cum aperuisset sigillũ tertium: audiui tertium animal dicens. Veni & vide & vidi. Et ecce equus niger & qui sedebat super eum habebat staterã in manu sua.

Quatuor aialia vt sepe dixim⁹ qtuor sũt ordines pfectoz: apl̃oz: martyz: zpessoz vel doctoz t vginũ. Primũ ergo plũ xpi apl̃oz fuit: scdz martyz: tertium doctoz: qrtũ heremitaz t vginũ. Et primũ qdẽ plũ cũ iudeis hitũ ẽ: scdz cũ paganis: tertiũ cũ arrianis de qb⁹ nũc sermo ẽ. Igit i equo nigro errone⁹ arrianoz itelligendus ẽ clerus: cui supbi t a fide alieni pfidebãt epi: nigris. s. spẽ: qz erroris t tenebraz magistri erãt. An nõ tenebraz magistri erãt: q lucẽ verã illũinatẽ hũc mũdũ: suis prauis dogmatib⁹ offuscare qrebãt? Sz qd p staterã nisi disputatio lre sup qz solẽt heretici dolosas facere qnes? In statera nãq qd plus aut qd min⁹ pẽdit agnoscit. Et doctoris scia qz sit i huiuscemodi statera lre: facillie cõprobat: nimiz qz non hũt spũz: occidunt a lra: q ãt spuales sũt: sentiũt qs sensus viuificet t qs occidat: t ob hoc cũ icurrũt aligd qð a fide videat diuersuz: itelligũt occultã eẽ in eo t latẽtẽ in enigmate: tãm mysteriũ q nõ sit aliena a recta fide: pp qð t nõ mouent in eo qð audiũt dũ aliud vigilãter attẽdũt: Disputatio vo hereticoz: qñ statera est: qz in ea qui plus hz: supat q minus intelligit superat. Sz qle sit pondus illud qð habere catholicos opz sequẽtia manifestãt cũ di.

Tex.6 ¶Et audiui tanq vocem in medio quatuor animalium dicentium bilibris tritici denario vno & tres bilibres ordei denario vno: & vinum & oleũ ne leseris.

¶Ecce põdus scie: ecce zgruentẽ intellectus mẽsurã. Quocũq vult pgat hereticus: tu põdera: ista custodi. Uani inquit filij hoium t mẽdaces filij hoium in statera vt decipiãt ipi de vanitate in id ipsuz Quasi. n. quadã statera vtunt: qn imo nõ vtunt: sed abutũtur in disputãdo phi: vt de vero facillime zuertant ad falsuz. Legimus. n. in nicena synodo plures zuenisse phos q astutia dyaletice artis fidẽ catholicã ipugnarẽt. Sz quo vult pergat phs intẽdo statere: tu tene tuũ pondus: tu serua numerũ quẽ audisti. Nõ est. n. nostrũ audire vocẽ eoz: nõ est nostrũ dialeticis disceptare sermonibus: sz fidei speculatione pcipere: qd vox delata nobis ptineat: q dictũ est: bilibris tritici denario vno: t tres bilibres ordei: denario. t vinũ t oleũ ne leseris. Dicam⁹ breuiter due libre tritici ad duo ptinẽt testamẽta: sicut t tres bilibres ordei: ad illa sex tpa laboriosa: q in sex quo qz diebⁿ vel annis designata sũt: hoc ẽ: ab habraã vsqz ad ioãnẽ baptistã. Pro eo. n. qz vnũqð qz istoz tẽporũ duas hebdomadas gnationũ habuisse dignoscit nõ simpliciter tres libre ordei: sz tres bilibres ordei dari denario dicte sunt: denarius nãq pfectus est t iteger numerus. Quo circa duas libras tritici siue tres bilibres ordei denario dare est mysteriũ duoz testamentoz: vel sex tẽpoz qbus in dicta sunt o. a seruilia ad sanũ atqz pfectũ intellm pducere. Differt aũt iter triticũ t ordeũ qz triticũ qdẽ hoium est: ordeũ iumẽtoz. Et hystoricus qdẽ itellus q aialibus hoibus cõgruit in ordeo: typicus vero qui spũalibⁿ designat in tritico: sicut t moralis in vino anagogicus vel cõtẽplatiu⁹ in oleo. Quatuor ergo aialia sunt: t qtuor facies vnius rote: qz qtuor generales itelligẽtie scriptur̃ sctãrũ. Prima harũ typica ẽ: scda hystorica: tertia moralis: qrta zplatiua. Et qdẽ scdm tps hystorica prima est: scdz qð t stephanus primus martyr: sz tñ qz itellectus typicus zgruit pmo aiali. i. leoni: secũdus q vocat hystoricus cõgruit: secundo hoc est vitulo: tertiⁿ q vocat moralis: cõuenit tertio: hoc est: hoi qrtus q vocat zplatiuus zuenit qrto: hoc ẽ: agle. Recte nõ pus ordei: sed tritici mẽtio facta ẽ. Primⁿ itaqz itellus zgruit aplis: scdus martyrib⁹: tertiⁿ doctorib⁹: qrtus cõtẽplatorib⁹. Joqz t vox illa iter qtuor aialia audita est: qz ad qtuor aialia ptinet qð de qtuor intellectibus dictũ est: Ille cui aũt videat ebsurdũ qð de typici itellectus pscriptione dictũ est videat q querit hoc: illi ppto pdicasse aplos qb⁹ hic zgruit itellectⁿ: q tã fũ datus erat in hystoria p moysen t pphetas: martyres vo pdicasse paganis q pter aliqztos grecoz: q a tpe ptholomei regis habuerãt trãslationẽ septuaginta iterpre tũ: nec legẽ nouerãt nec ppbas. Et hec q dẽ ita se hñt. Uerũtñ in ipa lra: qtuor que dã spẽs notãde sũt. Quaz qdẽ vna in ordeo: alia in tritico: alia in vino: alia i oleo: designata est: nimiz qz nõnulla ibi scripta ad edificationẽ fidei: nõnulla ad institutionẽ opuz: sicut t aliq ad cõpõnẽ mozuz: qz plura ad pfectionẽ charitatis t contẽplationẽ celestiũ. Quoz recte duo: hoc ẽ: triticũ t ordeũ ita pfecto ptio prudẽs pdicator cõmutat: vt vinũ t oleum nõ ledat: sic pfectũ rñsuz exhibet sup his q scripta sunt ad edificationẽ fidei: t corpalis q ad modicũ vtilis est exercitatõis vt nequaqz ita statuat ista duo qtenus ea q scripta sũt de mozib⁹ t zplatiõe ledant: qð pfecto accidere posse nõ est dubiũ si sic duo illa sufficere posse dicant vt duo alia cõtẽnãtur. Quod qdẽ nõ solũ in ipsa facie lre discreto pdicatori cauere necesse est: verũẽt

Ezec.1.

in ipsis spūalibus itellectib⁹ q ex vno fonte lre ꝓcedūt. Sūt.n. vt iā dixi q̄tuoꝛ gīales itelligētie designate in q̄tuoꝛ vētis celi q̄ velut q̄tuoꝛ ille rote q̄ ostēse sūt ezechieli pphete sequūtur spūm quocunq; ierit: nec dubiū q; illū spūz de quo dicit aplus.

Eze.1. 2.cor.3. Litera occidit: spūs aūt viuificat. Dat aūt ꝑma q̄ vocat typica: ita ꝓnectit duo testaméta: quo due ille mulieres q̄ nupserunt habrae iūcte sunt pariter in mysterio dicē te de eis sctō aplo. Nec.n. sunt duo testaméta vel potiꝰ sicut duo cherubin: q̄ obūbrabāt archam federis dñi aut certe sicut duo seraphin q̄ clamabāt alter ad alteruz

Gal.4. Exod.25 Esa.6 vna voce dicētes. Sctūs sctūs sctūs dñs deus oipotēs: pleni sunt celi ⁊ terra gloria eius. Quasi.n. duo seraphin conueniūt in vnā vocē: dū hoc qđ sub veteri testō: clamāt pariter ipa seraphin: hoc in noua resonāt aialia clamātia: ⁊ ipsa pariter. Sctūs sctūs sctūs dñs deus oipotēs: q erat ⁊ qui est ⁊ q̄ vēturus est. Nē sunt ergo due libre tritici: q̄ audite sunt iter q̄tuoꝛ aialia quas si bene agnosceret miser Arrius: nūq; dei filiū suo genitoꝛe: nunq; eo a quo ꝓcedit: spūm sctūm minoꝛē: aut disparē ꝓdicaret.

Gal.1. Qui igit errare non vult a catholica fide caueat ne alicuius istinctu praui doctoris deserat fidē sibi traditā in duob⁹ testamētis: audiatq; magis paulū dicentē. Etiā si angelus de celis euāgelizare vobis ꝓterq; qđ euāgelizauimus vobis: anathema sit. Hec de duabus libris tritici. Quid de tribus libris ordei? Ut in tritico designat typicus itellectus q̄ uenit spūalib⁹ hoibus hūtibus inter lram ⁊ spūm plenā discretionē: ita hystoꝛica itelligētia q̄ secūdo loco scribit a typica: designat i ordeo: vtiq;

2.cor.3. q; hec illis magis ꝓgruit: qb⁹ dicit aplus. Tanq̄z paruulis in xpō: lac vobis potum dedi nō escaz: ⁊ qbus ꝓdicabat ipm soluz iesum xpm: ⁊ hūc crucifixum. Et bñ x ꝑs crucifixus passus vtiq; in sexto die: qz aiales hoies: q nō pūt pcipere ea q̄ sunt spūs dei: nequaq̄z debemus exhortatione nra puocare ad otiū: sed ad laborē: scientes illud viri scti. Otiū sine lris mors est ⁊ vita hominis sepultura. Igit sex libre ordei illius spūalr typū geret doctrine q̄ simpliciter istruit audiētes ad pfectionē laboris: nimiruz q; sex dieb⁹ pfecit deus opa sua: ⁊ totidē diebus vel annis: ꝓcepit pplo isra/el exercere semetipsos in opibus suis. Sz q̄re nō ait: sex libre: sz tres bilibres: nisi q; pfectū cōstat eē opus nostrū. coꝛa summo deo: cū in ipso bono ope qđ facimus: tenem⁹ fortiter fidē trinitatis offerētes: vt ita dixeriz vsq; tertio sacrificiū dño ad honorē trini dei: ⁊ p singulas vices: alterū pullū colūbe in holocaustū: alterū ꝑ pctō. Jn

Ezcii. de est q; seraphin duabus alis tegunt coꝛpus suū: duabus facie suā: ⁊ duabus volāt inde est q; .42. gñationes geminatis hebdomadib⁹ describūt cū dī. Ab habraā vsq; ad dauid gñatiões quatuordeciz ⁊ a dauid vsq; ad trāsmigratione babylonis gñationes q̄tuordeci ⁊ a trāsmigratiõe babylõis vsq; ad xp̄z gnõnes q̄tuordeciz. Et bñ in

Mat.1. ternario nūero ēt senarius ꝓtinet: q; fides vt ait iacobus: sine opib⁹ mortua est. Igit

Jac.2. ⁊ due libre tritici: ⁊ sex bilibres ordei vtiles sunt hoc mō rēdentib⁹ ad salutē: ita tñ vt nō ledant vinū ⁊ oleū: ꝑ q̄ moralē ⁊ cōtēplatiuū designari iā dixim⁹ itellectuz: q; illa sine istis deo placere nō pūt. Et.n. vt in typico itellectu fides in hystoꝛico opatio: seu ēt qđ mal⁹ ē patiētia: ita in moꝛali hūilitas: in ꝓtēplatiuo vo spes q̄ ducit ad patriā solidat. Qui ergo sic pambulat semitas hui⁹ maris securus est a fluctib⁹ mi

hs.11. nitātib⁹ sibi necē: q; comitat⁹ hic ⁊ ide immo a q̄tuoꝛ ptib⁹ gra xp̄i: nulla hūc hereticoꝛ aura ledere: nulla ⁊ si terribilis maris belua: absoꝛbē aut phimere pōt: q; cui dñs adiutoꝛ est nō timebit qđ faciat sibi hō.

¶ De apertione sigilli quarti.

Tex.7 ¶ Et cū aperuisset sigillū quartum: audiui vocē q̄rti aialis dicentis: veni & vide.

Quartū aial vt iaz dixim⁹ ordo ē heremitarū ⁊ virginū: de quo vz ordie: in q̄rta ꝑte pleni⁹ ꝓpriusq; ageꝛ: Sicut.n. in ꝑma ꝑte ꝓprie de pastoꝛib⁹ sermo est: in

Ezc. scda de q̄ nūc agit de martyrib⁹: atq; i tertia de doctoꝛib⁹: ita in q̄rta ꝑte de vginib⁹

⁊ heremitis. Et sicut aplic⁹ ordo sui tpis: pugnā quā a iudeis ꝓdis ꝓpessus ē: suas quoq; qs martyres a paganis: ⁊ doctoꝛes ab hēticis ptulerūt: voce vt ita dixeri mā li ꝓnūtiāt: ita ⁊ heremiticus ordo quarti: hoc est: sui tp⁹ ꝑssuras qs plaga maxime meridiana sustinuit: in q̄ ⁊ ordo ipse spā/li⁹ mozabar: iudicat cū dicit. Veni ⁊ vide: nimirū q; fideles xp̄i latere nō potuit: quod quarto eccle sie tempoꝛe tam solēniter gestum est. Nam sequitur.

Tex.8 ¶ Et ecce equus palidus & qui sedebat sup eum nomē illi mors & infernus sequebatur eum.

¶ Recte equ⁹ pallidus cui ꝓdicit moꝛs: recte equus pallidus cui color moꝛtuoꝛuz inest. Pallidus.n. color moꝛtuoꝛ est: ac p hoc in colore pallido: huoꝛ ⁊ odiū designatur. Gen⁹ itaq; illud hoiuz: qđ i equo pallido designatū est: cuius sit malitie ⁊ negtie: in colore dignoscit. Nec nāq; experientia occulta mysteria detegunt. Scim⁹ aūt q; sub q̄rto sigillo in typo q̄rti belli ecclīa

4.reg.17 stici: secuta est q̄rta tribulatio sub veteri testō: cū: vz: post bella syrioꝛ: assyrioꝛ: reges superbi depopulantes pplm q dicebat israel: relicta sola tribuiuda cuz leui ⁊ beniamin: decē trib⁹ in assyrios trāstulerūt. Huius sigilli aptio tūc i ecclīa cōpleta est cū ipyssima gēs agarenoꝛ de vagina hita tōis sue educta ꝑimas greciaꝛ deuastauit ecclīas: de qb⁹ hic pauca logmur: q; locus alijs replicāda occurrēt. Illud vo in pūti

Ba.7. loco memoꝛādū existimo: qđ q̄tuoꝛ ille bestie: qs sese sctūs daniel in visu noctis conspexisse describit. q̄tuoꝛ ꝑlia ista designāt: excepto q; i ꝑmo sigillo: vt xp̄i mētio fieret. ꝑma bestiaꝛ suppilā ē. q̄rta vo q̄ terribilis erat: ⁊ dissimilis ceteris: a q̄rti qdē sigilli aptiõe icipit: sz vsq; ad tēpora sexti p successionē perdurat. Designat ergo equ⁹ pallidus: cui ꝓdicit moꝛs: id qđ bestia q̄rta: hoc ē: gētē ipsaz crudelē cui⁹ detestāda gentimina terre latitudinē occupasse dolem⁹. Nā qs tā recte moꝛs appellari potuit q̄s hō ille perditus maometh q tot milīū hoiuz factus est cā moꝛtis? Sane ifernus iste q; sequebāt eū: qs sit: ex ipsa visiõe Da

Ba.7. nielis manifeste dignoscit. Postea.n. q̄ viderat ⁊ audierat de q̄tuoꝛ bestijs voluit inquit diligēter discere de bestia quarta: que erat dissimilis valde ab oibus ⁊ terribilis nimis. Dentes ⁊ vngues eius ferrei. Cōmedebat ⁊ cōminuebat ⁊ reliqua pedib⁹ suis cōculcabāt. Et de cornibus decē que habebat in capite: ⁊ de alio qđ ortū fuerat ante qđ ceciderāt tria cornua: ⁊ de cornu illo qđ hēbat oculos ⁊ os loquās grādia: ⁊ maius erat ceteris. Aspiciebā ⁊ ecce cornu illud faciebat bellū aduersus sctōs ⁊ ꝓualebat eis. Ecce q̄z magnus erit iste: si tñ pūs nō est: q; bestie huic pessime ꝓdebit in fine: q; qz hic a ioāne cognoscat ifernus: nisi forte moꝛtis noie intelligēdus sit maometh cū successoꝛibus suis: inferni vo appellatiõe: alterius secte hoiuz hereſiarche ꝓcedentis ex eadē ꝑima secta sarraceno/rū is: vz; q vulgo dictus est meles mutus: quiq; in ꝑtibus africe ⁊ mauritanie in suis successoꝛibus potētialiter regnat.

¶ De apertione sigilli quinti.

Tex.9 ¶ Et cum aperuisset sigillū quintum: vidi subtus altare dei animas interfectoꝛum propter verbum dei: & propter testimoniū quod habebant.

Si i q̄tuoꝛ sepe dictis aialibus: q̄tuoꝛ spāles ordines: accip. ēdi sūt: qd i altare dei nisi romanā ecclīaz accipiēdā dicim⁹ q̄ pactis q̄tuoꝛ tēpoꝛib⁹ illoꝛ q̄tuoꝛ oꝛdinū: tā in clero q̄z in monachis: cōfoꝛtata est in dño deo suo: ⁊ viguit ꝓceteris gnto tēpoꝛe apud latinos: ē. Et qdē hec ecclesia apud seipsaz ⁊ notos suos a ꝓncipio clara fuit: sz tñ oi tpe quo iperatoꝛes ꝓstātino politanū imperauerūt rome: tā ipi q̄z epi eiusdē vꝛbis claritatē ipsi⁹ ecclesie quā accepit a christo non ratione: sed tyrannide obfuscare ⁊ subuertere moliti sunt. Ut autem ꝓtima persecutio concitata est in iudea: Secunda Rome: Tertia in Grecia:

quarta in arabia:ita q̃nta psecutio in mauritãia ⁊ i hyspanijs orta est. Fuerũt.n.ibi ⁊ sunt vsq; hodie relige xp̃ianoꝝ sub fide ⁊ ptectione sancte romane ecclesie:e qb⁹ vt sepe relatũ est nobis multi a sarracenis illis occisi sunt:magnũ tristitie gemitũ vicinis fidelibus relinquẽtes. In hac autez
Da.7. psecutiõe nõ est dictũ:q̃ tale:aut tale animal vixerit. Veni ⁊ vide:qz sicut quartuz aial:hoc est:heremiticus ordo in diuersis generib⁹ monachoꝝ propagatus est:ita ⁊ bestia q̃rta in diuersis sectis hoium ipioꝝ. Vñ ⁊ Daniel ait. Dissimilis erat ab alijs bestijs quas videra antea. Quãtum ergo cape queo q̃rto tẽpore quo psecutio hui⁹ bestie quarte:a q̃rti qdẽ signaculi aptione incepit:sed vsq; ad q̃ntã ⁊ sextã in sua tyrãnide perseverat. Et qd dictũ est de ea in q̃rta parte. Vidi vnũ de capitibus ei⁹ q̃si occisum ad mortẽ:⁊ plaga gladij eius curata est:videmus in gẽte ista quotidie cõsumari. Nã q̃ visa est aliq̃n cecidisse:nunc videmus eã erectã in sublimẽ colliũ quoq; ⁊ mõtiũ transcẽdere sũmitates. Nam'⁊ regnũ illud assyrioꝝ per qd quarta persecutio cõplera est in populo israel: vsq; ad tẽpus sexti signaculi perstitit in rigore:ita vt in diebus holofernis magni militie regis assyrioꝝ:seruitus idẽ rex assyrioꝝ:etiã humane modũ nãe:fastu superbie excessisse predicãs seip̃m regẽ solũ:deũ quoq; ⁊ dñz vniuerse terre. Ut aũt aliq̃d inferãt exempli causa de psecutione fidelium nuper audita est referẽtibus qbusdã q se ppe asserũt affuisse:cõgregasse melsemutũ xp̃ianos q erãt i terra sua:⁊ multos i odiũ nois xp̃i ãt pariter occidisse:de quibus si verũ est:dubitari nequit qn ⁊ ipsi a corona martyrij sint exules:cũ ppter verbũ dei ⁊ ppter testimoniũ qd habebãt ẽt si inuiti occisi sint qñ qdẽ apte liquet:q occisi nõ eẽnt si anteq̃ ad articulũ istũ venirent:de quo proculdubio metus erat:negare nomẽ dñi vt possent euadere voluissent. Et hoc qdez de illis recte sentiri põt qui sub tali constituti dominio:nõ absq; timore discriminis fidem seruãt. De his aũt qui in pace sunt: ⁊ libertate sua integre perfruunt:nec alĩqua suspitio ⁊ timor est:q̃ pro noie xp̃iano pati debeãt:⁊ subito pro peccatis suis traditi absq; interrogatiõe nois xp̃i gladio trucidant nõ est oino sũs cã:qz aliud é hostẽ cõtra hostẽ p terreno regno adipiscendo insurgere aliud simplices hoies in seruitute possessos in odiuz nois xp̃i:pro eo q̃ xp̃iano censẽt noie a tenebrarũz filijs trucidari: quãuis ⁊ ipsi si boni sunt:⁊ in odiũ nois xp̃i repẽte ab incredulis oppugnant:sicut ⁊ inocentes martyres nõ possunt esse exptes a remuneratione martyrij. Ceterũ ⁊ si p regnum istud hoiuum impioꝝ arbitremur consumari posse: qđ scriptũ est sub sexta apertione de turba innocentũ clamãtiũ ad dñm sub throno dei nihilominus tñ oẽs innocẽtes qui in sinu matris ecclesie pro veritate occidẽt:nisi sunt de numero illoꝝ qui pertinẽt ad quatuor aialia:sub istoruz collegio accipiendi sunt:quãuis ⁊ alij secuturi sint eos sub sexta apertione vt perfectus numerus compleatur. Iam sequitur.

Et clamabant voce magna dicentes. Vsq; sanctus & verus nõ iudicas & vindicas sanguinem martyrũ de his qui habitant terram. Et date sũt illis singulis stole albe. Et dictum est eis:vt requescerent tẽpus adhuc modicum: donec compleãtur conserui eorum & fratres eorũ qui occidendi sunt sicut & illi. Apo.6.

Cõsidera valde differentia inter quatuor animalia ⁊ istos martyres esse monstratur. Legimus namq; beatum Stephanũ protho martyrem:non solum vltionem a domino pro aduersarijs:non quesisse:verum etiam pro inimicis lapidatus orasse. Isti autem non modo orant: verum etiam sui sanguinis vltionem exquirunt. Quantum mihi datur intelligi:duo sunt iustorum genera in hoc libro notata:quo-

rum quidem alij sicut fortes: bella non tam tollerant:q̃z exterquent:alij nec querunt:nec volunt:sed tamen si accidat pugna:inuicti in certamine perseverant. Alij inquam presumentes de gratia nolunt in ista claustra vbis prestolari constictum:sed accincti gladio spiritali:vltro seipsos ingerunt pugne. Alij sic deo suo corde integro ⁊ perfecto adherẽt:vt tamen hoc munus fidei consequuti non sint. Pro eo namq; q̃ pacis ⁊ innocentie amatores sunt:⁊ tanta puritate animi ⁊ simplicitate donati:vt malitia paruuli extimentur: accidit nonnunq̃z vt sicut ipsi alijs penas irrogare nesciunt:ita equanimiter ferre non possint. Qui tamen ⁊ si ferre equanimiter nequeunt:resistere tamen inimicis:⁊ sese vlcisci manibus suis:⁊ si possint nolunt:sed tantum ex pietate nimia fundentes lachrymas ingemiscãt. Tale est enim puerorum votum:talis viduaꝝ ⁊ virginum naturalis infirmitas. Diligunt deum:amant proximum:nemini nocent:neminem psequuntur:sed ⁊ prosunt libẽtissime quibus possunt. Hoc soluz eorum aliqui imperfectionis habentes:q̃ mala cum gaudio tollerare non possint. Et qz minus ad prelium apti sunt:minus idonei ad certamen: ipsa eorum simplicitas:eos q̃nimis miserabiles reddit. Et quid inde? Judiciuz sine misericordia:ei qui non fecerit misericordiaz. Jaco.2 Tanto enim qui illos tangunt durius puniendi sunt:quanto eos inclemẽtius agere:ipsa quoq; miseratio naturalis accusat. Quis enim nesciat crudeliorem esse qui psequitur viduam:q̃z qui opprimit virum. qui aduersatur pauperi q̃z qui offendit tyrãnum:qui ingerit belluz orphano:q̃z qui inimicatur potẽti? Unde ⁊ in psalmis de
Ps.67. huiusmodi scriptuz est. Turbabuntur a facie eius patris orphanoꝝ ⁊ iudicis viduarum. Et alio loco. Tibi dñe derelictus est
Ps.9. paup:orphano tu eris adiutor:ꝓtere brachiuz peccatoris ⁊ maligni. Rem dicimus notaz oibus:⁊ quam sepe experimur ⁊ experti sumus. Cum paup infestatur a diuite: a potẽte pupillus:cum opprimitur a iudice viduа:ab incola peregrinus:eo pars miserabilis ⁊ inualida ad arma gemitus ⁊ luctus recurrere ꝓsueut:quo non est qui resistat ⁊ pugnet pro ea:nisi pater orphanoꝝ Ps.67. ⁊ iudex viduaꝝ. Unde ⁊ in lege scriptum est. Uidue ⁊ pupillo nõ nocebitis:si leseri- Ps.23. tis eos vociferabuntur ad me:⁊ ego exaudiam clamorem eoꝝ:⁊ indignabitur furor meus:percutiamq; vos gladio. Sic igit̃ de- Ps.145 us cum sit misericors:miseretur iniuriam patiẽtibus:oibus.ſ.qui sperant in ẽ:⁊ miro modo pijs lachrymis pulsatur ad inferẽdam vltionem:q̃z uis non ad hoc fundãtur ab illis vt oppressoribus noceant:sed tñ vt se eripiat dñs a potentia superboꝝ. Quinimmo ⁊ plerunq; absq; oi respectu. Neq; enim ois qui plorat ad aliq̃d impetranduz plorat:sed aliq̃n q̃ timet ⁊ dolet: aliq̃n q̃ pietate afficitur ⁊ calescit amore. Dimitte me (ait qdam) vt plangam pau- Job.10 lulum dolorem meuz. An forte vel mirem aliq̃d sperare eredimus cum plorat super mortem filioꝝ suoruz? Non igitur ad hoc plorant sancti isti:vt torrores pereant. sed q̃ se pressura ipsa compellit:alioquin ⁊ innocentes non essent. Quãuis ⁊ aliter clamare innocẽtes ⁊ vltionem postulare dixerim a iusto deo:qđ sacra possit auctoritate pbari. Primum innocentium qui per iniudiam occisus est:fuisse Abel iustum:nulli põt esse ambiguum. Huius lachrymas Genẽ.4. in passione non legimus: forte q̃ nec spatium habuit ad lamentuz:vocem vero vltionis de scriptura cognouimus:⁊ que fuerit ipsa vox:nõ vox humana exprimit:sed divina. Cum enim se Caym impius mendacio tegere niteretur:audiuit. Ecce vox sanguinis fratris tui Abel: clamat ad me Genẽ.4. de terra. Ut ergo vox sanguinis Abel iusti clamauit de terra:ita sancti isti:qui sine cã mortis pp verbum dei:⁊ testimonium qđ habebant:occisi sunt:siue sint paruuli siue senes:vindictaz voce sanguinis postulãt a deo suo:qui tñ vt paz sustineant:respõsuz. ⁊ munera susceperũt. Et dare (inqt) sunt illis singule stole albe:⁊ dictum est illis vt requiescerent tẽs adhuc modicum:donec

compleatur ꝓserui eoꝝ:t fratres eoꝝ qui occidẽdi sunt sicut t illi. In singulis stolis albis aiaꝝ letitia designat. Idcirco autem deus iustus facere iudicium dixit:qz vox illa miserabilis t pia datis stolis albis ꝓsolationez accepit. Quid enim si ad horaz triste aliqd electos suos pati ꝑmittat deus. Quãqdem de morte ad vitam:de luctu ad gaudium trãsierunt. Constat autez q̃ post quntum sigillum:in cuius extremitate nos sumus:restat adhuc martyꝝ pugna:vt cõpleat in summa scoꝝ:qđ minus est de numero martyꝝ. Erit enim pugna ista in sequenti aptione signaculi:in qua compleri necesse est:qcqd supest de ꝓflictu vt occidãtur t coronẽtur martyrio: hij de quibus hic dictum est. Donec compleatur ꝓserui eoꝝ t fratres eoꝝ qui occidẽdi sunt sicut t illi. Sz illud posset alicui videri ꝓtrariũ: si forte que in exordio ad cautelam ꝓscripsimus:minus vigilanter aduertit:cur in hac scda parte quatuor aialia p quatuor signacula introducunt: cum scdi tm aialis ꝓpria sit pars ista scda. Legat ergo vigilãter in ꝓfatione huius opis:t qualiter accipiendum sit:sufficienter agnoscet.

T.11. ¶ De apertione sigilli sexti.

¶ Et vidi cum apuisset sigillũ sextũ. Et ecce terremotus factus est magnus: & sol factus é niger tanq̃ saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis.

PErpẽde verba hec misera Babylõ: ecce enim appropinquat desolatio tua. Depone cultum aureum:t assume lamentum:qz venit:ecce veniet maxima pditio tua. A seculis prædictum est:a ꝓphetis prescriptũ:nũciatum tibi est a diebus antiqs. Non posuisti in corde tuo: nec credidisti ista enarrãtibus tibi:fz ambulasti semp supba in opibus tuis. Nõ fuit ꝓtra hoẽm furor tuus:nec aduersus filios hoium indignatio tua:fz ꝓtra regẽ celoꝝ:cuius cõma culasti cubile. Cõtra regem celi erexisti cornu:ꝓtra principem fortitudinis:ꝓtra sanctuariuz regni eius. Onus ergo istud ꝓtra te est:tibi est repositũ t expositum hoc ꝓuium in die indignationis dñi t visitationis xpi eius: vt bibas t ipsa fragmẽta calicis:de quo ꝓpinasti hierusalez. Necesse est enim vt in sexto reciꝑias. qđ in qnto rpe ꝓtulisti. Pro põdere recipies põdus:t duplum ẽt pro donis t muneribus tuis. Sz forte ignoras teipsam:t alteri attribuis qđ legisti:aut certe non legisti:aut munus diligẽter legisti:qz in hac die tua que ad pacez tibi:nunc aũt abscõdita sunt ab oculis tuis. Sed nunqd ad tãti vocez tonitrui dormitare licebit? Putas intelligis: vel que nũc que legis vt cognoscas teipsam? Lege vigilanter in opibus patrũ: ñ Petri t Joãnis testimonia nescis: lege inq̃z in opibus Hieronymi t Augustini: t qđ de te scriptuz fit:aut que tu fios: ꝑ illoꝝ tibi poterit apiri sententyꝛ. Ut aũt breuiter tibi expriam:t in vno pariter sermone ꝓcludam. Quicunq; Petri ecclesiam moliti⁹ viribusq; impugnãt: Babylonis se filios ꝓtrem iscãt. Et qđ de illis calamitatibus in sexta libri parte vlr agit:hic autez particulariter: vtpote in vnius partis sexto capitulo t sermone. Audiãt ergo velint:nolint:audiãt qđ expturi sunt:filij potẽtissime meretricis:anteq̃z vadant t nõ reuertant ad terram tenebroſaz t optam mortis caligine. Audiãt inq̃z:audiãt falsi xpiani:quoꝝ occasione agit:vt veri xpiani coronentur martyrio. Ipsi enim reges q̃ pcussuri sunt fornicariam vt emundẽt supficiem terre ipsi (vt ostendit in sexta parte) pugnaturi sunt cum agno: t agnus vincet illos in membris suis q̃ t suppleturi sunt:que desunt passionum ipsius. Et terremotus (inqt) factus est magnus. Quis est iste terremotus? Nunqd insensibilis elemẽti? Nõ inq̃z:fz humanoꝝ cordium. Irruet enim timor magnus sup corda eoꝝ qui dormiunt sõnum suum:sup illos qui terrena sectati sunt:iuxta illud apli. Cum dixerint pax t securitas:tunc repẽtinus eis supueniet interitus sicut dolorez in vtero habẽtis t nõ effugiẽt. Sed qs mihi hec dicenti (credet?

Indica queso sancte Joel:qs erit terremotus iste tam magnus:tam terribilis:taz insolitus:qs erit timor iste tam subitus:quez Joãnes describit. Arbitror illum esse:quẽ tu scripsisti:quez tu ante tot secula annunciasti:dicẽs. Canite tuba in syon: vllulate in mõte sancto meo. Cõturbent oẽs habitatores terre:qz veniet dies dñi:qz ꝓpe est dies tenebraꝝ t caliginis:dies nubis t turbinis quasi mane expãsum sup mõtes. Et ne forte putaret qs de die extremi iudicij ista dixisse:adiecit t ait. Populus multus t fortis:t filij eius non fuit a principio: t post eum nõ erit:in annos generationis t giãtionis. Ante faciem eius ignis vorãs:t post eum exurẽs flãma. quasi hortus voluptatis terra coram eo:t post eum solitudo deserti:neq; est q effugiat eum. Et post pauca. A facie eius ꝓtremuit terra: moti sunt celi:sol t luna obtenebrati sunt:t stelle retraxerunt splẽdorem suum. Heu qs erit ille terremotus:tam durus:tam grauis:taz validus:tam imensus:in hijs Joelis verbis:manifeste mõstrat. Possemus hec ipsa verba ex altero ꝓpheta ꝓferre:sed ꝓgruenter hec ad presens posponimus:vt ꝓgruẽtius de eis in sexta libri parte: tractemus. Sane in verbo illo qđ dixi de die extremi iudicij:pium efflagito auditorem tam.s.in hoc loco:q̃z t in alijs:vbicunq; me ꝓtingit de eo forte loquutum. Volo enim illum scire:duobus modis accipi diem vltimuz t diem iudicij. Accipit enim largo modo ꝓ quodam incerto tpe:sicut apte asserit Augustinus in libro de ciuitate dei:t accipit stricto modo de ꝓclusione ipsius tpis: qñ ꝓsumatis cunctis mysterijs. Ibunt impij in supplicium eternum:iusti aũt in vitam eternam. Si ergo largo modo accipitur:põt qcqd di in hunc moduz ad diem nouissimuz incunctãter referri:hoc est:ad extremum:vltimuz t nouissimum tps:de huius genere loquutionis illud quoq; est qđ apls ait. Nos sumus in quos fines seculoꝝ deuenerũt. Et Joãnes cuius est liber iste. Filioli:nouissima hora est. Illud vero silẽtio prætereundum nõ est:q̃ tam valida erit:t tam subita sꝛte illius plage ꝓcella: vt velut cedẽte deo:parti ꝓtrarie humana hoc:haud dubiuz exigẽte malitia:luꝝ euãgelice prædicationis nigrescat: t doctrina matris ecclesie pre terroꝛ pallescat. Et qđ hijs magis timẽduz est:stelle quoq; celi cadẽt in terram:q̃ multi qui putabunt̃ strenui t doctores eximij ꝑstrabuntur. Et sol (inqt) factus est niger tanq̃z saccus cilicinus:t luna tota facta est sicut sanguis.

Joel. 2.

T.12 ¶ Et stellæ cœli ceciderunt sup terram: sicut ficus mittit grossos suos cum a uento mouetur.

¶ Sol t luna cum simul describunt:diuersa ꝑ locoꝝ diuersitate significãt. Aliqñ enim in sole xps:in luna Moyses. Aliqñ in sole xps:in luna ecclia:aliqñ in sole Helyas:in luna Joãnes baptista. Q̃:vero (vt alibi scripsimus) Joãnes qui de tribu leuitica manifeste ortus est:ordinem clericoꝝ designat: præsertim cum ipse Joãnes missus sit a deo baptizare in aqua:qđ ꝓprie pertinet ad sacerdotes ecclesie. Helyas cuius ꝓpria incerta est:ordinem prænotat ꝓtemplãtium significari p lunam:id qđ p Joannem:id vero p solem:qđ p Helyam:satis admodum claꝝ est:t sano intellectu ꝑspicuuz. Designat aũt p Joãnem sicut t p lunam clericoꝝ ecclesia:pp defectum actiue vite:p Helyam vero sicut t p solem:ordo monasticus:pp claritatem t ꝓstãtiam vite ꝓtemplatiue:que carnis depositione nõ pdit:sed auget. Deniq; t ꝓpter hoc mysterium:thronus vnigeniti dei:soli pariter assimilat t lune:dicẽte Dauid qñ de seipso: haud dubiuz tñ qn in persona xpi. Et thronus eius sicut sol in ꝑspectu meo:t sicut luna perfecta in eternum: quia nimirum pars illa que celestibus inhiat contemplatiue vite splendoribus: t ardoribus flagrat:ea vero que proximorum amore cogitur terrena sectari:quadaz misericordie compassione frigescit. Non enim semper frigiditas in mala parte accipienda est:sed aliquando in bona:q̃ sicut aliquando malitiam mentis:ita etiam non num-

Augu. super Ezech.

Job. 10

Augu.

Hebr. 10

1. Joã. 2

ps. 88.

quam domini timorem designat. Typum sane nautarum retinent in hoc seculo sacerdotes ecclesie: et necesse est vt sepe timeāt: ptra quos procellaꝝ spiritus indesinēter surgit. Designatur hoc in timore Petri et sociorꝝ eius: cum vz dormiente dño fluctibus nauicula iactabatur: excitātium dñm ac dicētium. Dñe salua nos perimus.

Mat.8 Sic ergo manifeste liquet: qꝫ in sole ptemplātium ordo: in luna predicantium designatur ecclesia. Alter enim sapientie: alter sciētie lumen huic mundo effundunt. Sz heu qꝫ terribiles dies de qbus dī. Sol factus est niger tanqꝫ saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis. Nocte est enim

Joel.2. illō. Sol puertet in tenebras: et luna in sanguinem: ante qꝫ veniat dies dñi magnus: et manifestus. In tenebris et nigredine: meror et obcecatio mētis: in sacco cilicino cordis afflictio designatur. Quid vero et in colore et sanguine: nisi liuor et odium designatur? Sed forte mētis accidiam: que in nigro colore designata est: obcecatio sequitur: et non etiam virus odij: liuor inuidie

1.Jo.2 comitatur. Habes hoc manifeste in epistola Joānis: cuius est liber iste. Qui odit (inquit) fratrem suum: in tenebris est: et in tenebris ambulat: et nescit quo eat: qm̄ tenebre obcecauerunt oculos eius. Siue ergo mentis accidia: que ptraria ptēplatoribus est: siue infelicissimus liuor odij: qui media te ambitionis pestē: mētes inficit clericorꝝ corda: simul obcecant oberrātiuꝫ hoium: et pari modo alios miserorꝝ indurant. Unde et in sexta libri parte: magnum terremotum: grando magna sequuta est: qꝫ nimirꝫ (qō sine gemitu dici non dz) nequaqꝫ terrorem illum deuota compunctio: sed cordis obduratio subsequetur. Nec mirum. Causa deniqꝫ precedentis culpe: pena esse solet criminis subsequentis. Nunqꝫ enim deus oipotens tot mala supuenire pmitteret: nisi nostra id malitia mereretur. Justo ergo agitur oipotentis iudicio: vt quo voluntarie ipsi currimus: ibi per sententiam includamur. Ut enim de merito nostre pene aliquid expressius inferam: ecce adhuc modicum luminis: et pax qd pacis in nobis est. Cuncta eis residētibus in claustris pacata sunt: cuncta tranquilla. Pax enim amica est puersationi illoꝝ: et optata tranquillitas: non enim pōt in meroꝝ leta deuotio excitari. Cum igitur adhuc pacis bonum illius vite dilectoribus faueat: quid est qꝫ eos tātopere accidie spiritu laborare sentimus: vt tunc eis solummodo gaudere libeat: cum ad aliqua caduca trahuntur: et quasi sub colore obediētie ad lippitudinez tráleant oculoꝝ? Sed et si qñ ex ptemplationis culmine ad actionem: ac si de solis gloria: ad noctis calamitatem trahuntur: ita illa actioni ex alio ptinguntur: vt si qñ pastoris: aut conuentus decernit sententia: quatenus ab iniūcto sibi onere ministerij absoluti quiescāt: mox aduersus patrez cēnobij: et eos qui pfilium dederunt: insurgit: mox pſequi incipit et odire: quos amplius oportebat amare. Sicqꝫ fit vt dum inuitus et coactus in vita seliciori fistitur: cuiusdam quasi sacci cilicini: pallorem ipsa ptemplatiue vite pulchritudo incurrat: qō ipsa quoqꝫ corporalis serenitas obfuscata demōstrat. Huiusmodi monachoꝝ caligi-

Trem.4 nem deplorabat Hieremias propheta: qñ in pſona hierusalem lamētabatur dicens. Candidiores erant Nazarei niue: nitidiores lacte: rubicundiores Ebore antiquo: Saphyro pulchriores: denigrata est cutis eorum. Quasi enim niue candidior: nitidior lacte Nazareus est: cum is qui ad vitam contemplatiuam obseruandam accedit: in eadem claritate mentis et serenitate consistit. Sed veluti extinctus carbo: nigra efficitur cutis eius: cum pro eo qꝫ a mundanis curis abstinere cogitur: contristatus incedit: et conceptam in secreto malitiam: in aperto demonstrat. Justum est ergo Dei iudicium: et seueritas equa: vt qui sine causa tristis efficitur: vnde verius tristetur: incurrat: et qui emulos arbitratur propter proximos: in manus incidat emulorum. Efficitur ergo sol niger: quasi saccus cilicinus: cum ordo ille pclarus: qui letus et ylaris ee debuit.

splendore lucidus et candore: accidētibus extra vorꝝ ptrarijs: pro merito prauitatis siue tristis efficitur et obscurus. Duz enim multuꝫ laborat et parꝫ proficit: dum nimis occupatur in exteriorib⁹: pro stipendijs carnis: a studio vite spiritualis esse incipit alienus: et tāto necesse est vt vitam penitētium imitetur in tristitie luctu: quanto se quendo tpalia in multis necesse est: vt offendat. Unde et per eundem pphetam dī. Quō obscuratum est aur: mutatus est color optimus: dispsi sunt lapides sanctuarij: in capite oium plateaꝝ? Obscurat aur: cū splēdor vite ptēplatiue in ordine monasticho inanescit. Mutat et color optimus: cum hij qui positi sunt ad speculāda celestia: inhiare incipiunt lucra terrena. Dispguntur lapides sanctuarij in capite oium plateaꝝ: cum hij et qui pro se et pro alijs tenere debuerāt arctam semitaꝫ: qua itur ad vitam: dispguntur per latas vias: quibus

Exo.26 itur ad pditionem. Et qdem in tabernaculo dñi: non solum coccinum et byssum: verūetiaꝫ saga cilicina ad tuēda pciosa queqꝫ a pulueribus: necessaria sunt: sed si oia in dumēta ipsius saga sunt cilicina: ad quam vtilitatem saga ipsa suspensa sunt extra: si nihil est in tabernaculo: qō iure ptegatur ab eis? Bonum est corpus hois: sed si aia est in eo: bona est habitatio domus: sz si habitator non desit. Alioquin si domus: domus est: et habitator: nō habitator: sed qua si domus: restat vt nō solum is qui esse habitator debuit: nihil sit: verūetiam ipsa domus ad nihil vtilis que caret effectu vtilitatis sue. Bonuꝫ est ergo vtrūqꝫ: si tñ vnū quodqꝫ duoꝝ pmanet in ordine suo. Nō enim qꝫ pedes et oculi vnius corporis mēbra sunt: idcirco ita pedes vt oculi: adhibitum sibi pulueremꝫ impune ptráseunt: nec qꝫ filij regis et filij seruoꝝ regis: vnius nature hoies sunt: idcirco hij et illi apti sunt ad opus seruile: nimirꝫ qꝫ soli serui: serui sunt: et soli liberi: liberi. Sicic vita ptemplatiua: serena et pspicua esse dz: et si sint alii qui electoꝝ ab hac pfectione semoti: impientes officium vocationis sue. Quo circa ineoꝝ malis esse dāni videntur: querti claritatem solis in deformitatē cilicy: satis liquet: et qꝫ ita (exigētibꝰ culpis) accidat: hys diebꝰ aptis iditijs cōprobat. Sz qre hoc? Qz tps misericordie et tps iudicij: tps indulgētie: et tps ire. Justus (ait pphēta) Esa.57 peryt: qz nō est qui intelligat: et viri miseri cordiaꝝ colligūtur: et nō est qui recogitet. A diro aūt modo. et post collectionem iustoꝝ relinquit quo ad formaꝫ imitatio que daꝫ: et quasi ppagatio vite pfecte: et tū hec ipsa obscura et in modum sacci cilicini nigerrima: sed et vita clericoꝝ que primo radios lucis siue effundere solebat in populo: proh dolor: in sanguinem versaꝫ esse videmus. Nihil enim in ea spirituale: nihil celicū: sz totuꝫ pene lubricuꝫ: totum carnale: totū caro et sanguis: et euiscerato spūs. Ubi lites: vbi scādala: vbi rixe: vbi iuidie: vbi emulationes? Nōne in ecclesia clericorum? nōne inter eos qui lucem exemploꝝ suoꝝ dare subiectis plebibus debuerunt? Deniqꝫ et stellas celi absqꝫ numero cadere videmus in terra: siue ruina prauitatis heretice: siue (vt in pluribus) lapsu carnis. Nec mirꝫ. Necesse enim est nobis longius pſultor noster: puocatus multitudine ad-

pō.80. inuētionum nostraꝝ. Dimisit nos dñs desi-

Hier.31 deria cordis nostri: et ambulat vnusquisqꝫ nostruꝫ in prauitate cordis sui. Accepimus ab eo libellum repudij: et sequmur semitas cordis nostri: quousqꝫ ascendat clamor no-

mat.24 ster in celum: et compleat indignatio. Scriptum qppe est. Qm̄ abundabit iniquitas: refrigesceꝫ charitas multoꝝ. Qa igit̄ mala hec deterius pre solito occurrent simul: et erunt foris pugne: intus timores: dicēte dño. Tradet aūt frater fratrez in mortem: et pſurgent filij in parētes: et morte eos afficient. Quid aūt formidolosius tpe isto: in

mar.13 quo mouēda sunt timore fundamenta terre: et nec in sole: nec in luna: nec in stellis pſolatio erit: quandoqdem turbata erunt oia: et remota singula a statibus suis? Et qdem in oibus hys non erit auersus furor

Esa.9. eius: sed adhuc manus eius extenta. Magis sequitur.

T.13 ¶Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.

¶Similitudo impropria: sed non a notitia pegrina. Liber aptus presens est: inuolutus recedit: q̃ veluti quedam astra lucẽtia: elemẽta ipsa litter æ̃ in apto volumine presto sunt. Dum enĩ oculis legẽtiu̇ manifeste cernunt: lucem sapiẽtie ⁊ scientie: ac si quedaꝫ vasa lucis in cordibus humanis effundũt. Cum vo liber inuoluit presens nõ est: q̃ nõ est presens ad id qõ est: etiam si vbi erat priꝰ: ibi essentialr sit. Sed si veram hȝ celum similitudinẽ libri: nunq̃d nã hoc nõ hȝ ecclesia que celi cognoie nuncupat: illȝ vtiq̃ ⁊ ipsa quasi stellas: electos: sicut ⁊ libri apices sacros ad illustrandas fidelium mãsiones: qõ ⁊ fecit cũctis diebus qbus pmissa est spargere lucem suam: quo adusq̃ veniat tps noctis: ⁊ potestas tenebraꝝ: in quo ⁊ opȝ p̃trãsire oẽs bestias silue. In die quippe illa iterate passionis dñi ce: quã iam ex parte aliqua extimo inchoataꝫ: nõ licebit tintinabulis reddere socios suos: nec cãtare cãticuꝫ dñi in terra aliena: donec trãseãt vmbre noctis ⁊ caligo tenebraꝝ. In nocte ergo illa occultabit lux: ⁊ q̃ si liber inuolutus q̃qd intus habeat non appar et: ita vniuersa sanctoꝝ absc̃dek ecclesia. Ita enĩ electi dei sapiẽt sibijpsis iõ qõ sapiẽt: vt tũ predicare publice (preualẽtibus tenebris) nõ presumant. Non q̃ aia re fideles: ⁊ secretius exhortari desistãt: sed q̃ predicare publice nõ audebũt. Hinc de bestia que ascẽdet de terra: quam ⁊ pseudo ꝓphetaꝫ Joãnes noiat: in quarta parte libri sexto capitulo scriptuꝫ est. Faciet vt nequis possit vẽdere: aut emere: nisi qui habuerit caracterem nois bestie. Venditores q̃pe eccl̃ie predicatores sunt: auditores emptores. Illi enĩ vẽdunt pciosos lapides: isti dãt qõ hic possunt: ⁊ emunt pcio illo gratis acceptoꝫ: qõ auri pcio nõ meretur. Et in die illo tenebroso: nõ licebit vẽdere: aut emere eis qui bestie legem nõ seruant: q̃ predicare: aut predicãtem suscipe impune tunc tpis: nõ licebit nisi eis qui se discipulos bestie ꝓfiteri publice nõ timebunt. Unde ⁊ hic subditur.

¶Et montes & insulæ de locis suis motæ sunt. T.14

¶Montes in hoc loco monasteria designãt. Insule: ecclesias ẽpales: que quasi in medijs fluctibus site sunt: dicẽte in hoc libro Joãne. Aque multe: sunt populi multi. ℣Mouebũtur autem mõtes ⁊ insule de locis suis: q̃ effugatis q̃ẽtibus monachoruꝫ: ⁊ clero: aut destruẽtur penitus vt nõ sint: aut preter illa que in archa Noe designata sunt: vti suis legibus non sinentur. Sequitur.

T.15 ¶Et reges terræ: & principes: et tribuni: et fortes: et omnis seruus & liber ascondent se in spelun-cis & petris montium: & dicent montibus & petris. Cadite sup nos: & abscondite nos a facie sedentis super thronum: & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ ipsorum: & quis poterit stare?

¶Verba hec q̃ dñr q̃ hoc volũt intelligi. In hoc enĩ q̃ ois ꝓditio taꝫ imẽso timore ꝓcutiẽda est: vt ꝓfugiãt ad spelũcas ⁊ petras mõtiuꝫ: occultãdi a facie eius qui sedet sup thronum ⁊ ab ira agni. Quaꝫ sit intollerabilis terror ille: verbis aptissimis indicat. Huiusc̃modi nempe verbis vsus est dñs aduersus filias hierusalem: q̃ flẽtibus illis ⁊ lamẽtantibus ducebat ad crucem. Filie (inq̃t) hierusalem nolite flere super me: sed sup vosipsas flete: ⁊ super filios vestros: q̃ ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles ⁊ vẽtres que non genuerunt: ⁊ vbera que nõ lactauerunt: tũc incipietis dicere montibus ⁊ petris. Nos simus tũ per spelũcas accipere secreta que residua erunt monachoꝝ cubicula: per petras vero montiuꝫ: spirituales viros fidei perfectione robustos: ad quos ꝓfugient

Luc.23

multi penitentiam accepturi: intelligẽtes manifeste iudicium omnipotẽtis dei: ⁊ q̃ vere deus iustus sedeat sup thronuꝫ ad iudicãdum equitatem: ⁊ q̃ agnus qui ꝓmittur in die pacis: pro patientia sua: nouerit se aliq̃s vlcisci de inimicis suis vicissitudinem ꝓmentibus se. Hoc est enim illud.

Luc.19 In hac die tua que ad pacẽ tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis: q̃ venient dies in te: ⁊ circũdabunt te inimici tui vallo: ⁊ circũdabunt te ⁊ coangustabunt te vndiq̃: ⁊ ad terraꝫ consternent te ⁊ filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem qui non destruatur: eo q̃ nõ cognoueris tempus visitationis tue. Diem autem domini (vt iam dixi) non semper pro extremo die iudicij esse accipiendum: non solum ex loco isto: verumetiam ex q̃pluribus scripturarum locis in idipsum conuenientibus comprobatur: e quibus est illud.

Esa.13. Ece dies domini venit crudelis ⁊ indignationis plenus: ⁊ ire: furorisq̃: ad ponendam terram in solitudinem: ⁊ peccatores eius conterendos de ea. Erit ergo ⁊ iste dies domini magnus: quinimmo initium illius temporis quod dictum est dies iudicij: in quo iudicanda est illa magna meretrix Babylon: etiam in hac vita presenti. Ut enim in sexta parte libri in qua de ruina eius agitur: manifeste monstratur: conglobati simul in vnum reges terre consurgent pariter ꝓtra illam: vt Ihȝ ipsi mali sint ⁊ nescientes q̃d faciant: iustam tũ oipotentis dei exerceant vltionem: purgantes vineam dñi spinis: areaꝫ paleis: oleuꝫ a murca sua: ⁊ messeꝫ agri dñi zizanijs. Et q̃ scriptum est de eisdem regibus: q̃ cum agno pugnaturi sunt: ⁊ ab agno ⁊ electis eius vincẽdi: dubium nõ est q̃n multa sanctoꝝ millia: martyrio coronãda sint: ad complẽdum numeꝝ electoꝝ qui inferius scriptus est: ⁊ de qbus dictum est martyribus quinti tpis. Sustinete adhuc modicum tps donec compleatur ꝓserui ⁊ fratres vestri qui occidẽdi sunt sicut ⁊ vos. Quãrum ergo mihi videt primo faciẽdum est iudicium de Babylone: hoc est: de ꝓphana multitudine populoꝝ: qui se dicunt xp̃ianos esse: ⁊ non sunt: sed sunt synagoga Sathane: ⁊ paulopost cum sibi gẽtes victoriam esse dare tam ꝓspicient atrribuẽtes abhominande legi sue: ⁊ tanq̃ vere: celitus misso illorum pseudo apostolo ℣Maometh: incipiẽt christianos interrogare supplicys: laniare tormẽtis: compellẽtes eos transire ad ritum suum negato noie xp̃i: suggerentibus id: maxime pseudo ꝓphetis: qui de populo xp̃iano egressuri sunt: sicut ⁊ presens seculi ꝓbat dies. Pugnabit autem agnus in mẽbris suis: ⁊ superabit gẽtes illas: datoq̃ euidentissimo signo: cessabit seua illa tempestas: ita vt nõ audeant reliqe gẽtes infideles que sunt sup q̃tuor angulos terre: transire limites suos ad absorbendas reliquias electoꝝ dei: cognita: haud dubium. manifesta xp̃i virtute que operabitur in electis suis: quotisq̃ signentur serui eius in frontibus suis. Sic enim in sequẽtibus dicit.

Cap.7. T.16 ¶Post hæc uidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor uentos terræ ne flarent uenti super terram: neq̃ super mare: neq̃ in ullam arborem.

¶Angelos istos qbus datum est nocere terre ⁊ mari de illoꝝ gñe esse puto: de quo p psalmistã dr. ℣Misit in eis: hoc est: in egyptijs iraꝫ indignatiõis sue: indignationeꝫ: ⁊ irã: ⁊ tribulationẽ: immissiones pangelos malos. Quatuor vẽtos celi qui tenent ab istis angelis ne spirẽt sup terram: neq̃ sup mare: neq̃ in vllaꝫ arboreꝫ: q̃tuor spẽles intelligentias esse puto: quaꝝ doctrina xp̃iana populus ꝺsignatus in terra: ⁊ in arboribus secũdari ꝓcessit: sed ⁊ maris amaritudo: hoc est: gẽtilis populi iracundia: in dulcedinem verti. Dabitur enim ad tempus quatuor angelis potestas nocendi terre: ⁊ mari: arq̃ arboribus: priusquam prohibitio ista fiat: quia concedetur potestas aduersis potestatibus prohiben-

Apo.7.

di doctrinam spiritualem a fidelibus hoi/bus ⁊ infidelibus pp peccata:adeo vt doc/tores sanctos docere aliquos non pmit/tant:sicut ⁊ hijs qui se capere venerant:ve/
Mat.26 ritas ipsa respōdit dicens.Tanḡ ad latro/nem existis cū gladijs ⁊ fustibus compre/hēdere me? quottidie eram apud vos in templo docēs:⁊ nō me tenuistis. Sed hec est hora vestra ⁊ potestas tenebraꝝ.Qō er/go ait. Post hec vidi quatuor angelos stā/tes super quatuor angulos terre:tenentes quatuor ventos celi ne flarent. Designant gētes infideles:seu etiam hereticoꝝ syna/gogas que sunt in circuitu ecclesie ꝓhibe/re christianos sacerdotes ne audeant:ver/bum dei predicare in populis : quotquot erūt subdāti dictioni sue:nec se aliquo mo/do christianos vocare. Qō si forte in bona parte accipiendi sunt quatuor angeli isti./ Possumus fortassis nō absurde accipere in hijs quatuor angelis:supascripta qua/tuor genera predicatoꝝ:qbus sicut datum est prodesse in tpe accepto : emittendo in corda populoꝝ spiritalia verba:ita datum est nocere : cessando a predicatione verbi dei:pp peccata : dicente dño de qbusdam.
Luce.8 Idcirco loquor eis in parabolis:vt viden/tes nō videant:⁊ audientes non audiant: neq; intelligāt.Videtur huic simile:illud qō dictuz est de duobus ꝓphetis:vz q; ha/beant potestatem claudēdi celum diebus ꝓphetie ipsoꝝ.Etenim in diebus illis ces/sabunt flare venti : ⁊ gutte celi cadere sup terram : vt compleatur illud qō dicit dñs
amos.8 per ꝓphetam.Ecce dies veniunt dicit do/minus:⁊ mittam famem sup terram:non famem panis:neq; sitim aque:sed audien/di verbum dñi. Et cōmouebuntur a mari vsq; ad mare:⁊ ab aquilone vsq; ad orien/tem circuibunt querentes verbum domi/ni ⁊ non inuenient. Verum hoc velut ad horam:⁊ ad momentum:vt non desoletur terra:⁊ pereat omnis anima viuēs. Nam sequitur.

Z.2. ¶Et vidi alterꝝ angelum ascen/dentem ab ortu solis habentem signum dei uiui:& clamauit uo/ce magna quatuor angelis qui/bus datum est nocere terrę & mari : dicens. Nolite nocere ter/ræ:& mari:neq; arboribus:quo/ad vsq; signemus seruos Dei no/stri in frontibus eorum.

¶Si angelus iste xp̃s est:qui ascendit ab ortu solis qñ resurrexit a mortuis : qō ita digne habere potuit nomen dei viui:qūo ipse qui in substātia deitatis solus est vita ⁊ auctor vite:cuius etiaz magnus clamor: clara ⁊ apta predicatio est:⁊ prohibitio au/ctoritas potestatis? Quod si angelus iste romanus Pontifex intelligendus est:ꝑm qō ⁊ velle videtur in spiritu ascensio illa Zorobabelis de Babylone:sub quo reedi/ficatum est templum dñi:nihilominus tñ 1.esd.3
Christus est qui vincit ⁊ triumphat in eo: maxime cum ipse solus principaliter te/neat locum eius. Utiq; ⁊ signuz dei viui: qō est : mysterium crucis portat in fronte sua : ⁊ ipse cum coepis suis : signat seruos dei nr̃i in frōtibus suis:ad hoc vnusq;q; si/gnum crucis qō in fronte accipit:gerat in mente:⁊ paratus sit pro noie Christi pas/sionem subire. Ascendet ergo ille quicūq; erit:ab ortu solis:qz vt casus presentis vi/te nō timeatur:veri solis:de quo dicit psal/ Psa.109
mista. Ortus est sol ⁊ congregati sunt:⁊ vici/nam iustoꝝ oium resurrectionem certis in/ditijs predicabit : ⁊ ad cuius etiam vocis virtutem:aduersarie potestates quiescent. Et gaudium qō in sexta parte libri inter pressuram ⁊ pressuram demonstratur assu/tuꝝ:pmittet fieri vel veniri in eccl̃ia deus: q̃tenus instituto signo crucis fideles aetes ad complendum numeꝝ electoꝝ:quod re/liquum erit prelij:expedite pcurrant.Sic post noctem illam qua piscatus est Pe/trus:vocatus est ad prādium Christi : sed
Jo.21 mox pacto prandio:audiuit eundem vñz dicētem sibi.Sequere me.Mox etenim il/la in q̃ frustra vsq; mane piscatus est Pe/trus istam:

trus:istam:de qua nunc agimus:tribula/tionez designat. Prādium qō celebratum est mane:pclusa pius:haud dubium:mul/titudine piscium:gaudium:qō noctis hu/ius tribulationem sequetur. Quo nimiꝝ gaudio ꝓsumato:mox incipiet prelium il/lud magnum:qō in sexta parte libri aper/tius declarat:cum dicit.Vidi bestiam ⁊ re/ges terre preparatos ad faciēdum preliuz cum illo qui sedebat in equo:⁊ cum exerci/tu eius.Designatuz est autem:⁊ hocipsuz in Petro:cui mox finito eodem prandio: dictum est a dño. Sequere me.Et post ali/qua.Cum esses iunior:tu ipse cingebas te: cum autem senueris:alius te cinget:⁊ du/cet quo tu non vis. Qō ergo dictum est. Quousq; signemus seruos Dei nostri in frontibus eoꝝ:tale est ac si diceretur.Et si necesse est vt sequatur magna illa tribula/tio quam designat passio xp̃i:adhuc tñ lo/cus venie penitere volentibus:adhuc dā/dum est spatium tam iudeis quam gentili/bus vocandis ad fidem : vt signati signo xp̃i:⁊ armati armis lucis : possint resistere in die malo:⁊ complere ea que desunt pas/ 3.esq.6
sionum xp̃i:quatenus vt post transmigra/tionem Babylonis:in sex ꝓtinuis annis completum est:qō deesse videbatur in cō/structione templi dñi. Ita ⁊ nunc sub se/xta aptione:ordo sanctoꝝ martyꝝ ꝓsuma/tionem accipiat. Igitur in die illo qui ⁊ erit medius inter vtrāq; tribulationem:si/gnabuntur multi iudeoꝝ ⁊ gētium signa/culo sancte trinitatis:ad compiendum il/lum numeruz sanctoꝝ martyꝝ:qui infra scriptus est:⁊ illam gloriosam multitudi/nem:cuius est numerus infinitus. Nam sequitur.

Z.3. ¶Et audiui numerum signato/rum centum quadraginta qua/tuor millia ex omni tribu filio/rum israel.

¶De hoc signatoꝝ numero:supius cuz de sedilibus ⁊ senioribus ageret : mentio/nem fecimus : ⁊ in quarta nihilominus parte de hijs vberius tractaturi sumus: pro eo.s.quod in ea de pari numero virgi/num dictum est.Vidi supra montez syon agnum stātem:⁊ cum eo centum quadra/ginta quatuor millia:habentes nomen ei/us ⁊ nomen patris eius scriptum in fron/tibus suis.Ut autez dicamus breuiter:qō ibi copiosius tractādum est:propterea sub numero isto:summa signatoꝝ martyrum collecta est:qz muri ciuitatis superne hie/rusalem:centum quadraginta quatuor cu/bitoꝝ esse describuntur : cuius.s.numeri magna est ⁊ preclara pfectio. Judas autez prescribitur oīb;qz ipse datus est princi/patus:⁊ qm̃ de tribu eius germinatus est xp̃s.Dan amotus est a patriarcharum nu/mero:⁊ in loco eius subrogatus est Da/nasses:ꝑm qz in loco Jude subrogatus est Mathias:haud dubium:qz in typo illo/rum grecoꝝ qui illico post ascensiones do/mini supplenerunt locuz apostatantium iudeoꝝ : adherentes ab ipso principio ex circuncisione fidelibus:etiam sese illorum multitudini fideliter aggregantes,. Se/quitur.

¶Post hæc uidi turbam ma/ Tex.4
gnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gētibus:& tribubus:& populis : & linguis: stantes ante thronum dei in con/spectu agni amicti stolis albis:et palmæ in manibus eorum.

¶Qz in tota serie partis huius : de san/ctis martyribus sermo est:vniuersa istius modi turba iustoꝝ:cuius est numerus in/finitus:esse sanctoꝝ martyꝝ : non est du/bium:qō qdem ⁊ dealbatio vestium:glo/riosus inuictusq; palmaꝝ patefecit trium phus. Nequaq; etenim palmas victorie gestare viderentur in manibus : si minus de hostibus triumphassent.Esse vero pre/ter illa,centum quadraginta quatuor mil/

lia innumeram multitudinẽ pro xpi nomine occisoꝝ: non solum ex hac Joannis visione perpenditur: verumetiam ex veteri testamento: dicente de eis in volumine
Ps. 138 psalmorum Dauid. Nimis honorati sunt amici tui deus: nimis ꝓfortatus est principatus eoꝝ. Dinumerabo eos & super arenam multiplicabunt. In albis vero stolis apparuisse scribuntur: sicut & in sequentibus dicit. Lauerũt stolas suas & dealbauerũt eas in sanguine agni. Adhanent autem iugiter in ꝓspectu sedis: assistentes in presentia summi regis: & in oculis ciuium supernoꝝ: qui eos in hac vita tam viriliter agonizare ꝓspiciunt: ꝓpter qõ & beata illoꝝ noia scripta referuntur in celo: q; ab eterna memoria ciuitatis illius: q; nimmo & ꝓditoris sui nulla vnq; varietate tpum: aut vicissitudinis obumbratione delenk.
Ho. III. Unde in psona vnius iusti: de oibus generaliter dictum est. In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala nõstimebit. Sic & beati martyres assistunt: tam alacriter q; feliciter in ꝓspectu throni & in ꝓspectu
Joã. 12 illius agni qui de eis oibus velut in persona vnius loquitur dicens. Volo pater vt vbi ego sum: ibi sit & minister meus.
(Clamant vero voce magna dicẽtes. Salus Deo nostro qui sedet sup thronum & agnum.) Qz manifeste in oi mundo predicauerunt: dicẽtes in solo deo patre esse salutem: & in solo filio eius qui saluat oẽs
Act. 4 gratis & non improperat: nec esse aliq̃ nomen in quo nos oporteat saluos fieri: pter q̃ patris & filij & spiritus sancti. Non solum autem nunc: sed & vsq; in eternum laudem hanc ꝓferre non desinunt creatori suo: dum non sibi imputant q; victores sunt: sed deo patri & filio eius qui illis victoriam prestiterunt. Hoc est enim illud.
Ho. 83. Beati qui habitãt in domo tua domine: in secula seculoꝝ laudabunt te. Sequtur.

L. 4. ¶ Et omnes angeli stabãt in circuitu throni & seniorum & quatuor animalium: & ceciderunt in facies suas & adorauerunt deum dicentes. Amen. Benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio: honor & virtus & fortitudo deo nostro in sæcula sæculorum amen.

¶ Omnes angeli in hoc loco: oẽs illi electi hoies intelligendi sunt: qui & si nõ sint annumerati inter quinq; ordines qui specialius ptinent ad ciuitatẽ: ptinent tñ ad suburbana & vicos: in qbus (vt ait gdaz) cantabitur alleluia. Non q̃ ibi sit aliqua muroꝝ distinctio: sed spiritualium donoꝝ magna pro meritis differentia. Oẽs ergo in cõe deum laudant: q; eunq; sanctoꝝ meritis adiuti: ad celestia regna puenire merenk. Et quicq̃d in se boni aut felicitatis ꝓcipiunt: totum attribuũt creatori. Et notãdum q̃ turba martyꝝ principaliter laudat: turba vero ceteroꝝ electoꝝ respõdet. Amen. Et statim adiungit sup laudem illoꝝ: q; quo sancti martyres primo vicerunt: eo primo laudes dño retulerunt. Et quo magis illoꝝ laudes ad populoꝝ notitiam puenerunt: eo multos emulatores & coadiutores in vbo vite habere ceperunt: ꝓfirmãtes testimonio suo quod illi precurrendo predixerant. Cum enim videret electoꝝ acies: patientiam sanctoꝝ: & intelligerent vanam esse hoium in hac vita salutẽ: & q̃ illa sit tantũmodo vera salus: p qua gaudia mortalis vite sancti dei martyres ꝓtemplerunt: & q̃ illoꝝ extincta corpora tam multis miraculoꝝ signis gloriose preful serunt: compuncti corde & aio oẽs pariter respõderunt. Amẽ. Uez est (inquiũt.) Uez est: q; nõ est vera salus nisi in deo solo q̃ ministros suos coronat in celis: & presumẽtes de sua misericordia: etiam in presenti seculo claros & iclytos esse facit. Laudemus ergo illuz & nos: & honorificemus dicẽtes. Benedictio & claritas & sapiẽtia & gratiaꝝ actio: honor & virtus & fortitudo deo nostro in secula seculoꝝ amen. Benedictio (inquiunt) q; pius est: claritas: q; magnus: sapientia: q; prouidus: gratiaruz actio: q; largitor bonorum: honor: q; dominus: virtus & fortitudo: q; solus potens est: & victoriosus per omnia. Et bene omnes angeli istud acclamare dicuntur: q; a sexti aptione signaculi & deinceps omnis
Isa. 45. pene mundus ꝙuertetur ad dñm vt compleatur illud Esaye dicentis. Egredietur de ore meo iustitie verbum & nõ reuertet: q; mihi curuabitur omne genu & cõfitebitur omnis lingua. Sequitur.

L. 5. ¶ Et respondens vnus de senioribus dixit mihi. Hi qui amicti sunt stolis albis: qui sunt & vnde venerunt? Et dixi illi. Domine mi tu scis.

¶ Unus est iste senior qui scisitatur hoc. Ipse est Beatus Joannes: cuius est liber iste. Iste inquam scisitatur. Ipse qui nos excitat ad intelligendum: & instigat ad palmam. Ipse est enim vnus & magnus de his viginti quatuor senioribus: nos autem sumus quos significat ipse. Dicat ergo nobis ipse qui scripsit: & nobis desiderantibus scire tam diu postulatus & pulsatus respondeat. Nam sequitur.

L. 6. ¶ Et dixit mihi. Hii sunt qui venerunt ex tribulatione magna: & lauerunt stolas suas & dealbauerunt illas in sanguine agni.

¶ Obtimi dei martyres q̃ strenue pugnastis in stadio: q̃ preciosa: q̃ felix mors vra: que talez vobis prestitit imortalitatis victoriaz. Sic quidem preciosa in ꝓspectu dñi mors sanctoꝝ eius. Et qdẽ tribulatio magna: & pressura pmaxima: sz tñ vera est scri
Ro. 8. ptura que dicit. Nõ sunt ꝓdigne passiões huius tpis ad futurã gliam que reuelabit in nobis. O q̃z preciosa stola que lauat in sanguine xpi: q̃z iocũda: & q̃z decora vestis que nõ stez polluẽda in ags quozũcunq; fluminũ: sz vt semp maneat in cãdore: lota est in sanguine agni. Nec mouere quẽpiaz dz: q; cruor nõ abluere: sz ificere solet: aut q; sanguis vestem non candidam: sed rubeam facit: quodq; plerunq; color rubeus magis peccati infectionem q̃z iustitie puritatem designat: q; sicut venenum venẽno polluitur: & tamen vtrunq; venenuz: ita sanguis qui ꝓ peccatis fusus est: peccata mirabiliter abluit: & polluta peccatis corpora emundando dealbat. Designari autem in stolis corpora: per seipsam veritas docet: cum dicit. Nõne anima plus est
Mat. 6. q̃z cibus: & corpus pluq̃z vestimentum? Reuera plus: q; illud figura: istud veritas: illud significat: istud significatur. Sed cum sancti martyres in sanguine suo baptizati sint: quõ sanguini xpi ascribitur q; abluti sunt: & non potius ꝓprio sanguini quẽ ꝓ xpo fuderũt? Sz sciẽdũ est q; postq̃z empti sumus sanguine xpi: & eius sacratissimo cruori cõicare ꝓcessi: etiã sanguis nr: sanguis eius effectus est: & si qõ hz meriti: effusio cuiuscũq; cruoris: nõ nisi ꝓ ipsum actũ est: q; dat ꝑus fidelibus: exẽplo passionis sue: dedit tãdẽ eis vt paterent ꝑ eius noie: velle simul & posse: ac p hoc nõ ipsis: q; passi sunt est attribuẽda victoria: sz ipsi
Joã. 16 q̃ dicit in ewangelio. In mũdo qdẽ pressurã hẽbitis: sz gaudeo q; ego vici mũdũ. Quãte autez ꝓfecte felicitatis sit hẽre istiusmodi stolas cãdidas: indicat cũ subdit. (Ideo sunt añ thronũ dei & ꝑuiũt ei die ac nocte in tẽplo eius: & q̃ sedet in throno: habitat sup illos.) Felices putãt hoies ministros regũ terre: & illoꝝ ꝑtutẽ arbitrant dñiũ. Et re vera ita est: quo ad vitaz ꝓsentem: sm q̃ fingit animalis homo: qui sola temꝓoralia nouit. Etenim talis seruitus ꝓ qualitate regni ꝓmoralis: magna ẽrima tur libertas. Et beatos dicunt homines eos qui tali seruitute fungũntur. Quodsi hoc apud Principes & Reges mundi: cuiusmodi putas esse glorie seruire in libertate & letitia omnipotenti Deo? Et notandum q̃ virgineus ordo ad libertatis gratiam: martyrum vero dum in mundo

est ad laborem vocatur:dicente imitatoꝛi
bus suis vnigenito dei:qui dignatus est in
Luc.12 seipso hanc ipsam suscipere seruitutez.Di
co vobis amicis meis: ne terreamini ab
hijs qui occidunt coꝛpus:ꝛ post hec non
habent amplius qd faciant. Ecce qualis
seruitus ꝛ qualis labor incumbit sanctis
martyribus in die belli:si quidem talis ti
moꝛ seruitutis est:ꝛ si sint dñi oium ꝛ he/
redes in xpo.Nec immerito a beato Ste
phano qui ꝓstitutus est ab apostolis cum
socijs suis ministrare ecclesie: inchoatus
est ordo iste:cum ministrare iuuenum sit:
sedere senum:quoꝛ quidez altez ad acti
uam vitam:altez pertinet ad felicitatem
quietis.Ar ne qs scandalizetur in hijs:re/
spiciat partem istam datam esse xpo iesu:
qui venit ministrare:nõ ministrari.Illam
genitrici ipsius que nunqz ex quo peperit
filium legitur alicui ministrasse.Ministra
uit autem xps iesus ꝛ matri ꝛ nutritio ꝛ
discipulis suis: vt nemo se in eo q mini/
strat alijs putet esse despectum:sed magis
ac magis proficiens in virtute:veram esse
credat illam saluatoꝛis sententiam:qua di
Luc.14 cit.Qui se humiliat exaltabitur. Sed cuz
nulla sit in supna patria actionis materia
ꝛ cum dicat Joanes in fine libri:non se vi
disse templum in illa ciuitate:ꝛ cum asse/
rat portas eius aptas esse p diez:nocte ve
ro nõ esse in ea:queritur qd sibi vult:cur
hic dicit Joannes:seruire sanctos marty/
res oipotenti deo:hocqz die ac nocte ꝛ in
templo eius: tanqz si sibi ꝛtraria scribere
videatur.Sed sciẽdum est:q in primo sta
tu seculi huius similitudo altaris ostensa
est in populo iudeoꝛ: in scõdo similitudo
templi:in populo qui vocatur gẽtilis.In
tertio:similitudo hierusalez:in populo iu
deoꝛ ꝛ gentium. Et qz nõ ad tempus il/
lud refertur ista vox: in quo ꝓsumari opz
hierusalem:sed ad istud in quo templum
dei:qõ est ecclesia gentium:ꝓsumationem
accipiat.In quo vz tpe lapides viui con/
tunduntur extra vrbem:ꝛ nox tribulatio
nis cum luce pmiscetur letitie:dictum est
de sanctis martyribus:q seruiant illi no/
cte ac die in templo eius:non qdem post
finem seculi: cum cessabit seruitus ꝛ noꝛ
doloꝛis:sed in oi tpe isto:quo pseuerat edi
ficium templi:ꝛ ignis purgatoꝛius aliquã
tos affligit. Justum quippe est vt requie/
scant post moꝛtem:qui hic cum adhuc in
carne viuerent:in perturbatione fuerunt.
Duplex ergo donum gaudij percipiunt:
hij qui se tali modo ꝓferunt militie xpi:
qz ꝛ hic in successionem heredum sangui/
nis seruiant deo die ac nocte:hoc est in p
spis ꝛ in aduersis in ministerio templi ei
us:vt per ipsos informent ad patientiam
qui informandi sunt:vnde ꝛ qui sedet in
throno habitat super illos:ac sicut aũ do/
minus:gallina super pullos suos seruans Ma.15
ꝛ protegens illos iugiter a rapacitate mil/
uoꝛ:ꝛ in seipsis ꝓsumatis doloribus:sedẽ
beatitudinis ꝛ quietis acquirunt. Unde ꝛ
moꝛ subditur.

¶ Non esurient, neqz sitiẽt am
plius, neqz cadet super illos sol, Ł.7.
neqz yllus æstus: quoniã agnus
qui in medio throni est reget il/
los, & deducet eos ad vitæ fon/
tem aquarum: & absterget deus
omnem lachrymam ab oculis
eorum.

¶ Tale est:ac si diceretur:qui ardoꝛem vi
te huius sustinuerunt pro xpo egentes:an Heb.11
gustiati: afflicti:quibus dignus non erat
mundus iamiam collocati in patria habe
bunt presentem regem suum:qui deducet
illos ad fontem vite aquaꝛ:haud dubiuz
q illaruz aquaꝛ:de quibus ipse iam dixe/
rat. Qui sitit veniat ꝛ bibat: ꝛ de ventre
eius fluent aque viue. Ueruz hic quasi in Joã.7.
peregrinatione:ibi quasi in patria. Quasi
autem xps deducet illos: q humanitas
ipsius que semp erit presens ante oculos
eoꝛ:vt semp audeant ꝓfidere de bonitate
dei:eternam in eis (vt ita dixerim) dabit

presumptionem. Qõ ergo dictum est in
hoc loco de sanctis martyribus.Non esu
rient:neqz sitient:ꝛ cetera que sequuntur:
Matt.5. tale est ac si diceretur.Beati qu esurierũt
ꝛ sitierunt:qz saturabuntur. Beati quos
ꝛ estus afflixit: q: refrigerij compensatio/
nem accipient.Beati qui quondam gemi
tum habuerunt ꝛ luctum:qz gaudio sem/
piterno ꝛ plena letitia pfruentur.Qõ au/
tem dictus est dñs abstrrgere lachrymas
ab oculis eoꝛ:non ideo dictum est:q ibi
sunt lachrymę que abstergantur: sed q se
mel eoꝛ lachrymis finem ponit:vt consu
matis diebus luctus: sequatur gaudium
sempiternum.

Cap.8. ¶ De apertione sigilli septimi.
Ł.1.

¶ Et cum aperuisset sigillum se
ptimum, factum est silentium in
cælo quasi media hora.

Loquens euãgelista Lucas de passio
ne Christi: cum mentionem faceret
de sanctis feminis:que respiciebãt locum
Luc.23 sepulture ipsius: adiecit ꝛ ait. Et sabbato
quidem siluerunt ꝛm mandatum. Silen
Ps.84. tium sacre sabbati:silentium est vite ꝓm
platiue.Silent enim sancti ꝓsumatis my
sterijs:vt audiant qd loquatur in se domi
nus deus scientes q idcirco trãseunt tem
poralia:vt sequantur eterna. Sic ꝛ in testa
mento priori:vbi agitur in libro Esdre de
restauratione hierusalem:moꝛ silent cano
nice hystorie:ꝛ omnes pene libri prophe
ti ci gestoꝛumqz volumina sabbatizant:non
apparente aliquo:qui sicut vsqz ad tẽpus
illud:succederet adhuc in continuatione
eden doꝛ librorum: eo q prope esset tem
Jer.31 pus beatum: in quo sacturus erat dñs no
uum super terraz. Sic igitur ꝛ in testamẽ
to nouo:sabbatizare opz sacra mysteria:cũ
ꝓsumata fuerint per xpm diem: que in ve
teri testamẽto gesta sunt:datis singulis sin
guloꝛ apertionibus suis.Et qz dura sunt
corda hominum ad credendum:ꝛ obstina
ta vehementer ad fidem: ad increpãdam
impietatez hominum impioꝛ:etiam iura
mento angelus qdam sub sexto angelo tu
ba canente: iurasse describitur:q tempus
iam nõ esset amplius:sed in diebus vocis
septimi angeli: cum ceperit tuba canere:
ꝓsumaretur mysterium Dei. Erit itaqz ꝛ
nunc silentium in celo:q: tempus exponẽ
daz scripturarum ꝓsumatum erit:ꝛ cessa
bit huiuscemodi labor in ecclesia christi:iz
alio modo predicare non desinãt.Medias
autem horam arbitroꝛ vocari tempus il/
lud: qõ vocatur in scripturis:dimidium
tpis:qõ.s.tempus quasi septimum erit:re
spectu triũm tpum que in sex dimidijs tẽ
poꝛum diuiduntur:siue ꝛm veritatem:sex
menses:siue ꝛm typicum intellectuz:tem
pus illud septimum quod vltimis sex mẽ
sibus designatur.

¶ Explicit pars secunda: Incipit pars
tertia Libri.

¶ Et vidi septem angelos stan/ Ł.2.
tes in cõspectu dei:& datæ sunt
illis septem tubæ.

Quaz occultus est
sermo dei: antequã
apiat xps.O qz ma
nifestus:cuz lapis q
obsistebat aditui ap
paret reuolutus ab
hostio monumẽti.
Legimus i testõ ve Jos.10
teri:precepisse dñm
Josue intrãti in ter Josu.6
raz repromissionis:
ẽtenus septem sacerdotes dñi cum totidẽ
tubis:insonãdo circuirẽt Jerico:precedẽ
te vz exercitu sacerdotes: ꝛ sacerdotibus
archam:populo aũt subsequẽte. Sicqz sex
diebus incedẽtes:semel in die clãgebãt tu
bis:ꝛ circuibãt muros Jerico: quousqz se
ptimo die septies illud idem facientes: ab
hmõi laboꝛe circuitionis gescerẽt. Factuz

ẽst qđ iusserat dñs: ⁊ ecce in circuitu septimo: septimi diei: muri Jerico corruerunt. Qđ ergo significãt illi septem sacerdotes cum tubis suis: hoc significant septem angeli isti cũ septem tubis que date sunt eis: nimiꝝ q ⁊ sacerdotes dei: angeli dñi dicti sunt: teste ℳalachia prophẽta: qui dicit. Labia sacerdotis custodiunt sciẽtiam: ⁊ legem exquirent ex ore eius: q angelus dñi exercituum est. Siue ergo septem angeli in visione ista: siue septem sacerdotes in libro Josue: doctores testamẽti noui qui precones sunt in populo: veritatis designãt: nimiꝝ q ipsoꝝ est populum insonare tubis: hoc est: alta voce proferre spiritualia verba: ⁊ vtiq; ꝓcedentia ex angustijs litterę: que significantur in tubis: excitare velut a somno torpentia corda hominum: ⁊ trepidantia in passione adhortari ad palmam

mala. 2.

Josu. 6

℣ltimo aũt modo ordo ipse bellantium: verbis paucissimis intimatus est: adeo vt sub breui oratione: totius pene summa libri in ꝓcinctu tangatur. Ecce enim precedẽtem exercitum: sequuntur cuz buccinis sacerdotes: quos ⁊ segtur archa. Sed ⁊ archam seqtur cõe vulgus: per qđ ordo generalis designatus est. Nec dubium q eũdem exercitum principes populi precedebant: ⁊ si eoꝝ in eodem loco non videatur facta mentio: vt trãsacto ex maiori parte signaculo primo: tps scdi signaculi aduenisse videret. Neq; enim in tota prima parte libri huius de aliqua re ꝓpre tractãdum occurrit: preterq; de principibus populi: qui sunt prelati ecclesiaꝝ. Nec in scda preterq; de exercitu sanctoꝝ martyrum: sed neq; in tertia parte: preterq; de angelis tubis canentibus ⁊ eoꝝ ꝓflictibus. Sane in ẽrta parte libri: arche federis dñi: que virginum designat ecclesiam: principalis mẽtio facta est: sicut ⁊ in qnta templi tabernaculi: qđ multitudinem electoꝝ hoium in populo prosequenti archam domini figuratam designat.

℣Considera ista prudẽs lector: ⁊ ꝓpende quanti ponderis sit mysterium qđ tam frequẽs est in diuina scriptura: tam solẽne ⁊ inclytum: in canonicis libris. Qz vero de ruina Jerico mentio inter cetera facta est: libet ruine huius pscrutari mysteria: vt ex his que in vna ebdomada gesta sunt: q in sexta etate mundi actum sit: vel agendum contemplari possimus. Per sex dies sacerdotes dñi: s. mel in die vbem circumeunt ⁊ reuertuntur ad castra: q per singula sextum: que vsq; ad sexti sigilli aptionem in labore ptransẽt: doctores sancte ecclesie: mundi predixere ruinam: ⁊ tñ adhuc mũdus in sua stabilitate pdurat. Quasi enim singulis diebus manentibus in soliditate sua muris: sacerdotes reuertunt ad castra: cuz nõ valentes doctores presens ostẽdere qđ predicunt. Ipsi quoq; qui predicũt ruinam mundi: cogunt sicut ⁊ ceteri: presentis vite oneri colla subire. Septimo vero die: non semel: neq; bis circuierunt vbez: sed septies idipsuz iterãdo fecerunt: ⁊ hoc ipsum in clangore solẽni: atq; in ipso septimo circuitu: in quo sacer septenarius numerus ꝓfumatus est: muri Jerico corruerunt: q sub septimo angelo tuba canente adesse excidium regni mundani: doctores sancte ecclesie: vna voce predicãt: idq; iaz momentis assiduis: ac si gallus positus in aurora: instantius pre solito crebriusq; clamabunt. Nec illud moueat qđ in precedẽti parte libri sub aptione sigilli septimi silẽtium in celo factum esse narrat: q illud dictuz est quo ad predicationem hystoricaz: sm quam euangelium xpi in sex tpibus laboriosis annunciat mundo: in septimo autem erit quies: istud quo ad spiritualez intellectum: qui qdem sm partem in sex illis tpibus declaratus est in spiritualibus viris: sm vero plenitudinem suã: non nisi in septimo manifestus erit: cum vz inimici crucis xpi quertent ad ipsum: cognita spiritus veritate: haud dubium q ad predicationem eoꝝ: de qbus dr in Daniele: Docti in populo docebunt plurimos. Et notãdum q nõ corruerunt muri Jerico:

Dan. 11

nisi in septimo vel post septimum circuitum: ⁊ quasi (vt ita dicaz) in ꝓsumatione diei: q completis septem tpibus ab incarnatione dñi: cum ruina Antechristi: ruet pariter presens mundus: electi autez obtinebunt illam requiem septime: ⁊ ad vltimum octaue etatis: quaz repromisit deus diligẽtibus se. Etenim septem illa tpa: sub sexta ꝓtinent etate: qua ꝓsumata: ruet mũdus cum habitatoribus suis: ⁊ incipient regnare veri filij israel. Quantum ergo ad hystoricum sensum qui spiritualem obumbrat intelligẽtiam: adueniente septima aptione: silentium erit in celo. Quãtum vero ad spiritualem intellectum: tunc magis

Esa. 35. Exo. 24

apientur ora mutoꝝ: ⁊ lingue infantium erunt deserte. Vnde ⁊ in Exodo scriptum est. Cum ascendisset ℳoyses in montem Synai: opuit nubes montem: ⁊ obumbrauit gloria dñi sup Synai: tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocauit eum dñs de medio caliginis. Sex quippe diebus deus oipotens montem Synai caligine texit: q donec compleant sex tpa: de qbus sepe loquuti sumus: tam vetus testamẽtum: qz nouum: littere obscuritas adhuc quedam nubes obumbrat: adeo vt doctores ecclesie designati in ℳoyse: nõ possint videre interim ꝓsilia dei: nisi per speculum in enigmate. Septimo autem die vocauit dñs ℳoysen de medio caliginis: ⁊ inuitauit ad cernẽdam lucem: que ipse est: q cum tps septimi angeli tuba canẽtis adueneri: videbunt hoies de deo suo: multa que hactenus latuerunt: ⁊ agnoscentes veritatem dei: a labore quiescent. Et qdem a sexto tpe sicut ostendetur inferius: claritas hec aliquibus apparere incipiet: nec tñ eo modo quo in tpe septimo: q qđ prius per paucis ꝓceditur: vt testimonium phibeat veritati: paulo post apparebit multis: vt totius dubietatis auferatur obscuritas. Misi enim vsq; modo: ⁊ vsq; ad tps septimi angeli tenebre essent sup faciez abyssi: nequaq; tot hereticoꝝ species p singulos angelos ad ꝓflictum venirent: q ꝓfecto ille errat

Exo. 2.

Gene. 1

a veritate qui non intelligit scripturas ⁊ virtutem dei: qui nesciens semitas mysterioꝝ dei: ignorat vnde veniat: aut quo vadat. Vnde ⁊ quibusdam hereticis veritas ipsa dicit. Erratis: nescientes scripturas: neq; virtutem dei. Igitur ignorãtiam: matrem esse ꝓfat errorꝝ. Sed tñ veniale est: si non defendit aliquis errorem suum: si querit qui se arguat ⁊ reducat ad viã. Qđ q facere noluerunt alij: quenerunt in secetas: ⁊ sm ea que scripta sunt in hac tertia parte prelaturi aduersus pios doctores: ac si equi preparati ad preliuz instinctu diabolico iniere certamen. Sequitur.

mat. 22.

℣Et alius angelus venit & stetit ante altare habẽs thuribulum aureum in manu sua: & data sũt ei incensa multa: vt daret de orationibus sanctorum super altare aureum, quod est in conspectu dei.

℣.3.

℣ℳemorari oportet in hoc loco quod premissum est de septem partibus: in principio libri. Diximus enim q singule quinque partes: sic sunt certis specialiter deputande tpibus: vt tñ generaliter ad omnia septem tpa referant. ℳysterium ergo predicationis dñice vnde sumpserit principium: ex verbis sup ascriptis luculenter apparet Angelus sane iste qui obtulit sacrificium deo patri: ille est sacerdos magnus q constituꝝ est a Deo sm ordinem ℳelchisedech vt esset ℳontifex in eternum. De quo videlicet Angelo per ℳprophetam scriptum est. Et statim veniet ad templum sanctuz suum dominator quem vos queritis: ⁊ Angelus testamenti quem vos vultis. Thuribulum aureum quod habuit in manu sua: significat Sacrum Corpus quod assumpsit ipse de Virgine: vt haberet in semetipso quod offerret pro nobis ⁊ daret deo viuo ⁊ vero incensum ⁊ libamen oratiõnum nostrarum. Qđ vz thu-

Hebr. 6

ℳal. 3

ribulum aureū:bene in manu sua habere angelus dictus est:qz in cuius manu sunt oēs fines terre:erat haud dubiuz z corpus eius:vt duceret illud quo ipse vellet z vte retur eo pro arbitrio suo. Altare aureum an te qđ stetit angelus vt offerret incēsuz:par uum illum designat iustoz numez qui de vetteri testō collectus erat:quiqz de aduen tu ipsius angeli ꝓphetando predixerat:z vsqz ad passionem z ascensionem ipsius in aliēztis electoz reliquijs:pseuerare dona tus est:vt non pauus deficeret Judeoz ele ctio:qz gentium multitudo (que ambula bat in tenebris) videō lucem magnam cō uerteret ad deum. Ex illo numero fuerūt illi cētum viginti q oēs viderunt xp̄m in mūdū aduenisse:z in p̄tia ecclesie:crucis suppliciuz ptulisse. Unde z ante altare au reuz stare angelus dictus est:qz in ꝓspectu illius ecclesie passus est xp̄s:que prius etiā ēz idem xp̄s veniret in mundum: per le gem z circuncisionem:in fide vnius dei z ꝓfessione pmansit. Unde z eidem ecclesie per psalmistaz di. Dux itineris fuisti in cō spectu eius. In ꝓspectu qppe ecclesie:dux itineris xp̄s fuit:qz vt iter passionis osten deret:per qđ itur ad deuz: nō in clanculo z seorsum passionem subijt:sed in ꝓspectu ecclesie crucifixus est. Oportuit enim illū exaltari in cruce vt videretur ab oibus:z morsus serpentinus qui occidebat incau tos:eius potentia curaret. Stetit ergo an gelus ante altare:z incensum sibi datum a multis:obtulit soleniter deo patri:qz vota z suspiria iustoz oīum:in eo vniuersaliter collecta sunt simul:vt ea ipse offerret in cō spectu altissimi. Qui enim volunt preces suas coram regia effundere maiestate:talē sibi aduocatum inuenire desiderant: qui pro merito bonitatis sue audiatur a rege: z cuius nō auertat facies ad ea que postu lat impetrāda. Sic z vniuersi viri iusti te stameti prioris:magnum hūc sacerdotem affutuz expectabāt in mūdum:qui fieret mediator inter deum z hoies:z esset aduo catus p peccatis eoz. Unus est aūt ange lus:vnum thuribulum:sz incensa multa. Unus est mediator dei z hoiuz xp̄s iesus: vnum corpus eius qđ traditum est p no bis:vota aūt z orationes iustoz multe: qz multi sunt fideles:z multe catholicoz ec clesie. Sed quare sup altare? Q: nō solum passio xp̄i ꝓfuit nobis: ad pulsandas pro peccatis nostris:aures miserationis diui ne:verūetiam fides z merita precedentum iustoz:quoz noia scripta sunt in libro vi te:z opera ꝓsignata in ꝓspectu dñi:necnō z suffragia illoz z preces:non qz non suffi ciat ad oia xp̄s:sz factus hō pro salute no stra:voluit in ope pietatis:pios hoies ha bere ꝓsortes. Non enim solus xp̄s interce dit p nobis:z si solus obtineat:qđ alij nō merētur:nec solus est aduocatus nr̄ apud patrem:verūetiam cum ipso z per ipsum: oium iustoz:qui nos in regno dei precesse rūt:cohortes. Alioqn si hoc non est:decipi tur (qđ absit) z errat vniuersa ecclesia:que quottidie sanctoz suffragia ꝓfideter expo stulat: vt ipsi qui iam sunt reputati inter amicos dei:intercedāt pro nobis ad dūm deum nostz. Nec alienum est ab hac fide: qz illoz venerādas reliquias in sacris alta ribus collocamus:sciētes illud qđ ipse ait. Volo pater:vt vbi ego suz:illic z minister meus sit. Quo circa sup altare oblata sunt incēsa z suscepta ab angelo: cui data sunt: z fumus incensoz ascēdit in ꝓspectu dñi: qz gratia dñi nostri iesu christi singulari z multiplici sanctoz intercessione actuz est: vt gemitus z preces electoz oīum:pueni rent ad deum:z absoluerentur a peccatis eoz. Dum enim ꝓueniunt simul in vnuz: incensum qđ offert z ignis:fumus pariter z calor ex vtroqz ascēdunt:qz duo sunt:vz precepta charitatis:amoz. s. dei z proximi: quoz alterz hic in thure:alterz designatur in igne. Uz aūt z illis electis:qui iam nūc in patria collocati sunt:z illis quos adhuc p̄sens seculum in carne retinet:vtrunqz donuz spiritus presto sit:nec hi tñ qui sunt in exilio:pfectionem amoris Dei: sicut in patria habere possunt: nec illi qui sunt in

Esa. 9.

Ps. 79.

Joā. 12

1. Thi. 2.

patria illa eo modo quo in exilio isto effe ctum amoris ꝓmis ostēdere queunt: qz illoz est magis compati miseris:qui ad huc ex aliqua parte eādem sentiunt passio nem. Quo circa vt ꝓprietas amoris proxi mi designati in hoc loco in thure:illis qui sunt adhuc in incolatu isto ascribit:ita p prietas amoris Dei designati in igne: illis qui sunt in patria attribuenda est. Quasi autem sup altare offerunt viri iusti incen sa: vt in igne altaris succendantur simul cum his qui ꝓstituti sunt ad intercedēduz pro populo:orant pro eo sanctos Dei:qui iam sunt mole carnis exuti:vt ipsi interce dant pro eis apud oipotentem deum:scie tes qz tāto facilius possunt impetrare que postulant: quanto accensi igne charita tis dei:vnus cuz eo spiritus facti sunt. De niqz incensoz oblatio:que nō posset per se ipsam resolui in odorez sumi:per virtutez ignis qui leuioris est nature:rapit in sub lime:z veluti quedam leuis nebula eleuat in altum. Sicfic dum fidelis oratio eoruz: qui z si diligunt ꝓximos:tñ adhuc carnis mole grauantur:iungitur illoruz orationi qui iamiam ꝓstituti in plenitudine liberta tis ardent ꝓfectius amore dei: accidit:vt vtraqz simul oratio pueniat ad clementez deuz:z exaudiatur altera per alteram:duz due incipiunt esse vna. Confert ergo ali qđ altare:ꝓferunt z incensa:sed nihil sine angeli mysterio: nihil sine opere Jesu: qz neqz qui plātat est aliquid:neqz qui rigat: sed qui incrementum dat Deus. Nam se quitur.

1. Cor. 3.

L. 4. ¶ Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo.

¶ Incēsa sunt orationes in humana mente ꝓcepte. Fumus est ꝓfessio oris:de qua dicit apostolus. Ore autem ꝓfessio fit ad salutem. Est aūt ꝓfessio peccati:de qua dicit apostolus Jacobus. Cōfitemini alterutz peccata vestra:z est ꝓfessio laudis: de qua dicit filius patri suo. Confiteor tibi pater:

Ro. 10.

Mat. 2.

dñe celi z terre. Ipse ꝓfitetur:ipse orat:ipse interpellat pro nobis: z offert illi incensa orationum nostrarz. Nec interuallis tpum eguit ad offerendas singulorz orationes: sed semel fecit hec qui potest oīa:introiens per semetipsum semel in sancta eterna re demptione inuenta. Quo circa fumus in censoz ascendere in ꝓspectu Dei de manu angeli dictus est:qz per opus pietatis z iu stitie quod operatus est Christus: actum est: vt oratio miserorum (qui nihil per se) poterant promereri peruenirent in conspe ctu dei:omnibus quidem quiescentibus: z vno sese opponēte pro multis. Sed post quam angelus incensum obtulit:quid ad hec fecerit:audiamus.

Heb. 9.

L. 5. ¶ Et accepit (inquit) Angelus thuribulum & impleuit illud de igne altaris & misit in terram.

¶ Unigenitus dei filius thuribulum ac cepisse dicitur: qz corpus quod pro nobis moriendo posuit:resurgēdo suscepit. Hoc est enim illud quod ipse ante predixerat. Nemo tollit animam meam a me:sed ego ponam eam:z ego iterum sumo eam. Qđ autem dicitur idem Angelus impleuisse thuribulum de igne altaris: magna que stio est:ne quis putet hominez Christum Jesum:tunc primo accepisse spiritum san ctum:quando resurrexit a mortuis:preser tim qz eodem die legitur insufflasse apostolis ac dixisse. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata: remittuntur eis. Sed multa sunt que notari oporteat: quare hoc dictum sit:vt intelligatur illud quod Joānes ait. Spiritus nondum erat datus: qz Jesus nondum fuerat glorifica tus. Quādo autem glorificatus est? Haud dubium:qz in die paschē:in quo z resurre xit a mortuis. Unde scire qz ita est? Audi ipsum dominum cum duobus discipulis die ipso:loquentem z arguentem eosdem discipulos: ac dicentem. O stulti z tardi corde ad credendum in omnibus que lo quuti sunt prophete. Nōne hoc oportuit

Joā. 10

Joā. 20

Joan. 7

pati Christum ⁊ sic intrare in gloriam suam? Die namq; illo introiuit in gloriam suam:⁊ mox promissionez quam accepit: effudit sup electos suos effusionis adhuc plenius in die Penthecostes bis sane sub eodem tempore glorificatus est Christus: bis pmissionem quaz accepit effudit. Pri mo cum resurgens ab inferis:venit ad superos: secundo cum cernentibus suis remeauit ad celum. Et primo quidem cum adhuc esset in terra: dedit illis spiritum velut e terra:secundo cum resideret in celo:eum quasi de celo plenius ⁊ solemnius misit. Quare autem non prius: sed postq; glorificatus est Christus:nisi quia nolebat hoc facere tempore humilitatis sue:ne prius videretur querere gloriam suam:cui impleret ministerium humilitatis:pro quo ⁊ venerat in hunc mundum: sm q; faciunt illi qui volunt gloriari ante tempus:nolites per tollerantiam passionum esse imitatores patientie Christi? Si enim prius ostenderet omnipotentiam suam:quomodo sustineret obprobrium passionis:quadoquidem si cognouissent eum homines: nun-
I.cor.2. quam regem glorie crucifixissent. Ergo ⁊ qui volunt videri sancti anteq; sint:appa ret q: nolunt vituperari ⁊ despici ab homi nibus sicut Christus:sed magis gloriari ⁊ extolli:vt se ostendant esse membra illius:
Ephes.2 de quo dicit Paulus. Qui extollitur ⁊ ad uersatur supra omne quod dicitur Deus: aut quod colitur:ostendens se tanquaz sit deus. Abuntur autez qui eiusmodi sunt auctoritate illa domini dicentis. Ut videant opera vestra bona:non attendentes q non ait dominus. Et glorificent vos: sed
matt. 5. glorificent patrez vestrum qui in celis est: nec memorantes illius sententie qua dictum est per Psalmistam. Dominus dissi-
ps. 52. pabit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt:quoniaz deus sprevit eos. Me autem fingant se non posse capere diuersitatem sententiaruz:non sunt contrarie sententie iste sicut ipsi putant: sed cum quasi per triginta annos: ⁊ eo amplius operati fuerint omnem iustitiam coram solo deo: idest quousq; sint fundati ⁊ radicati in omni humilitate. Siquidem per triginta ferme annos occultauit idem dominus gloriam suam:tunc sciant licere sibi ostendere hominibus opera sua:⁊ hocipsum non repente:sed paulatim sicut fecit idem magister verus qui de celo descendit:vt videant homines opera illoz:um bona:⁊ glorificent patrem suum qui in celis est. Sed ⁊ tunc summopere caueant sibi:ne se putet: aut ostendant habere:aliquid quod nõ acceperint:sed studeant imitari hoiez Christum Jesum: cui dictum est per Psalmi-
ps. 67. stam. Ascendisti in altum cepisti captiuitatez:accepisti dona in hominibus:⁊ de quo dictum est per Petrum in actibus apostoloz. Dextera dei exaltatus:⁊ promissione
Actu.2 spiritus sancti acceptaz a patre:effudit hũc quem vos videtis ⁊ auditis. Ita autem dictus est filius accipere aliqd a patre: etiaz sm q; deus est:quomodo dicit ipse de spiritu sancto. De meo accipiet:⁊ annunciabit
Joa.16 vobis. Secundum vero q; est homo:lõge alio modo dictus est accepisse dona spiritus sancti: ad hoc vt effunderet in membra sua:non q: ipse non habeat adhuc qõ daret:q; spiritu sancto erat repletus ex vtero matris sue: immo qui habebat illum semp in se sicut spiritum suum:sed vt au-
Jaco.1. ctrix donationis intelligaz diuinitas que dat omnibus affluẽter ⁊ non imperat. Si enim sm diuinitatez suam a patre suo se dicit habere id quod hz:qñ ab ipso est: quãto magis sm humanitatem dicendus erat:hoc vel illud accepisse a patre:ostensa qdem infirmitate nature nostre:quam accepit a matre:cũ nõ excluſa auctoritate glorie:quaz ipse sicut deus oia potest cum patre. Tanta nempe est auctoritas patris:vt nil credatur habere filius:qõ non habeat a patre:tanta equalitas filij: vt oia que hz pater:eque sint filij:vt ⁊ patris. Si autem omnia que hz pater:eque sint filij:vt ⁊ patris:quare dictus est filius accepisse temporaliter promissionem a patre:nisi vt intelligaz manere semp in celis: qõ fieri pro salute nostra semel est dignatus in terris? Non solum autem: verumetiam vt qua reuerentia debeat mortalis homo honoris sui culmen attendere: exemplo tanti magistri prouidenter agnoscat ne quando per malum ingratitudinis elevatus: corruat:⁊ sequens eum qui de celo cecidit:similem per superbiam patiatur ruinam.
I.cor.4 Quid (inquit) Apostolus habes quod non accepisti? Si autem acceperis quid gloriaris quasi non acceperis? Hoc enim
Joã. 8. fecit ille qui non stetit in veritate: ⁊ ideo de bono Angelo: factus est Diabolus: ⁊ Sathanas: volens obtinere tyrannide quod noluit humiliter possidere. Sicut ergo vnigenitus Dei filius:non pro se ba-
Joã.1. ptizari voluit:sed pro nobis:nec pro se vidit spiritum sanctum super se venientez: sed pro nobis:nec pro se subijt crucez:aut resurrexit a mortuis:sed pro nobis:ita nõ pro se dictus est accepisse promissionem hanc a patre:sed pro nobis:quibus accepit:vt sciamus quo ordine:⁊ quibus gradibus eundum sit nobis de virtute in virtutem:accipientes in singulis dona spiritus: quousq; ipsi quoq; sublimati in altum:possimus ex ipso ⁊ per ipsum discipulis veritatis:effundere verba vite:⁊ amantibus vnitatem: doctrinam impendere spiritualem. Cum enim fideles quiq; baptizantur in Christo: tunc incipiunt habere id quod designatum est in Columba Columbe siquidem in principio mundi: sicut ⁊ Aues cetere de aque substantia processerunt. Columba igitur siue aqua: simplicem que decet simplices ⁊ adhuc in Christo paruulos:doctrinã designat:(hoc est):illaz doctrinam:quibus instituuntur qui paruuli sunt in Christo: non quidem in verbis spiritalibus:sed sm hystoriã veritatem. Cum autem incipiunt esse viri ⁊ apti ad doctrinam spiritualem:sm eius doctrine modum: que vocatur typica vel moralis:tunc incipiunt habere magnum illud donum:quod designatum est in insufflatione domini: que facta est ad Apostolos in die Pasche. Cum vero deserenJoã.20 tes semetipsos:rapiuntur supra se ad contemplanda celestia: vt aliquid de igne amoris Dei: incipiant in spiritu persentire:⁊ ipsa que sentire donantur:concedun tur digne eloqui preparatis ad ignem veluti scintille ardentes egrediuntur ab eis: quibus corda audientium inflammentur:eo q; non ipsi sint qui loquantur: sed spiritus Jesu qui loquit verba sua in eis.
mat.10 Non enim (inquit) vos estis qui loquimini: sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Probatum est hocipsum in verbis Petri: de quo dictum est in
Act.10. Actibus Apostolorum. Adhuc loquente Petro: cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum eius. Hec igitur est causa mysterij:cur Dominus noster Jesus Christus dictus est qui busdam certis temporibus accepisse Spiritum Sanctum qui eum semper habuit in semetipso:quatenus qui Dei ⁊ hominum mediator erat:hoc videretur petere propter nos:homo. s. propter homines a patre Deo: quod ipse sm q; Deus erat: habebat cum eodem patre ante omnia secula. Ut enim de vsu humano aliquid loquamur. Si filius alicuius Regis haberet ex parte matris fratres aliquos vteri nos:qui non sibi attinerent ex parte Patris: non posset illis filius absq; voluntate ⁊ licentia Patris: paternam communicare substantiam: ⁊ eos sibi in possessione paterna facere coheredes. At si motus pietate carnis sue cuperet eos sibi facere coheredes: rogaret vt sibi Pater largiretur in Fratribus: quod iure hereditario possideret: feliciter in semetipso: reputans sibijpsi: quicquid pro eis acciperet ipse sibi. Petijt ergo filius pro Fratribus suis: ⁊ accepit quod petijt pro eisdem: vt videlicet: sibi Pater largiretur in Fratribus:quod iure hereditario haberet in semetipso: reputans (vt iam dixi) sibijpsi donari

quicquid pro eisdem fratribus accepisset a patre. Si enim ꝑm qꝫ ipse dicit in euangelio. Omnis qui petit accipit: & omnis qui querit inuenit: quãto magis ipse filius nõ potest fraudari a pece sua: qui quasi vnigenitus amatur a patre? Nec loquẽdo sicut nos facimus: petit super hoc filius patrez suum: sed petitiu ipsius: compassio ipsa est qua compatitur nobis tanꝯ corpori & carni sue: & exauditio patris eius est complere filij voluntatem. Bene ergo dictum est per psalmistam. Accepisti dona in hominibus: qꝫ qui in se habebat oia sicut deus: in nobis accepit aliquid sicut homo: vt esset primogenitus in multis fratribus. Quo circa & si thuribulum aureum: corpus illud Christi significat: quod tertia die resurrexit a mortuis: & die quadragesimo ascẽdit in celum: nihilominus tamen duodecim viri quos idez summus pastor & verus põtifex operis sui vicarios esse fecit: cuz ipso pariter in hoc mysterio intelligendi sunt: vtpote qui ante omnes cõmortui fuerunt cum ipso & corresuscitati a mortuis: quicꝫ cum eo ascendente in celum pariter ascenderunt: ita vt securi ex eo tempore dicere possent. Nostra autem ꝯuersatio in celis est. Ergo & ipsi primi discipuli igne spiritus sancti repleti sunt: ꝑm qꝫ & apparuit in die pẽthecostes qñ apparuerũt illis dispartite lingue tanꝯ ignis: sedit qꝫ supra singulos eorum. Tunc inqꝫ repletum est thuribulum igne altaris: vt effunderetur in terram: quatenus in omnez terram exiret sonus eorum: & in fines orbis terre verba eorum. Non ergo sic simpliciter est accipiendum id quod dictum est per psalmistam. Ascendens in altum cepisti captiuitatem: accepisti dona in hoibus. Nec illud quod dicit Petrus. Dextera dei exaltatus: & repromissione spiritus sancti accepta: sicut nec illud quod dicit euangelista. Jesus autem plenus spiritu sancto regressus est a Jordane: quasi tunc primo repletus fuerit spiritu sancto: qꝫ quod spiritualiter dictuz aut factum est: spiritualiter est & intelligendum. Spiritus (inquit) dominus est qui viuificat: nam caro non prodest quicquaz. Et apostolus. Littera occidit: spiritus autem viuificat. Dixerat dñs Judeis. Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum: habet vitam eternam. Quod cum audissent multi discipuloꝝ: abierunt retro non intelligentes qꝫ diceret panez & vinum transubstãtianda spiritaliter in corpus & sanguinem suuz: sed putantes se carnem domini simpliciter manducare: & sanguinem simpliciter bibere. Eodem modo accidit multis non intelligentibus: quid ad qd quare dicatur: nec valentibus scrutari verba spiritualia: eo qꝫ animalem habeant intellectum. Unde apostolus. Animalis homo: non intelligit: que sunt spiritus dei. Quapropter qui spiritualis esse cupit: dz verba & opera xp̃i: spiritualiter intelligere: ꝑm qꝫ ipsa verba vel opera: spiritus & vita sunt: quatenus per ea que picuntur ꝑm litteram: alia que sint similia ostiua qz eadem intelligere studeat: & de his que figuraliter dicta sunt: ad ipsam ptingere veritatem. Non ergo tam pp ipsum Christum dictuz est a Petro. Dextera dei exaltatus & pmissione spiritus sancti accepta a patre: effudit hunc quem vos videtis & auditis: cum pp summam vnionem qua vna ꝓsona est xp̃s in duabus naturis: nõ posset non habere humanitas eius: quod habebat diuinitas: sed ppter eos in qbus accepit: nisi forte dicat aliquis: ita esse accipienduz quo: illud qd ait idem dñs de spiritu sancto. Ille me clarificabit: qꝫ de meo accipiet: cuius & hocipsum resolutione indigeat: cur ille de futuro accipere aliquid dictus est: qui semp cum patre & filio dz omnia sicut deus: vt dz: non pro se dictuz accipiatur: sed pro his qbus acciperet ad annunciandum fidelibus: sicut quondam apostolis qui prædicare in gentibus missi sunt. Aut si hoc ad eternam acceptionem referri potest: quod de tempore futuro dictum esse videtur: cur non eodem modo id quod in Christo de preterito

Luc.10
ps.67.
Actu.2
ps.18.
ps.67.
Actu.2
Luc.4
Joa.9.
2.cor.3.
Joa.5.
1.cor.2.
Actu.2
Joa.16

ps.67. dictuz est. Accepisti dona in hominibus: de eterna acceptione dictum fore accipiatur. At illud nolunt aliqui accipere: de tẽporali acceptione: qꝫ spiritus sanctus deus est & non hõ: istud volunt accipere de tpali: qꝫ filius dei vnigenitus: & deus est & hõ: nõ attendentes qꝫ in simili cã dicti: similis sit cã dicendi. Quo circa si illud de eterna acceptione dictum est: & istud. Si illud de tpali: & istud. Si autem de temporali acceptione dictum est vtrũqꝫ: qd verius creditur: cum stare hoc non posse videatur simpliciter de spiritu sancto: fatearmur vtrũqꝫ ita dictum: qũo superius diximus: vt dz: nec pro filio: nec ꝑ spiritu sancto dictum esse credamus: sed pro his qꝫ bus accepit vtrũqꝫ. Nec hoc pro thuribulo aureo: qd dictus est angelus accepisse & implesse igne altaris: & missse in terram. Ubi & illud quoqꝫ nõ incõgrue queritur: cur non absolute: de igne impletuz esse dicit: sed de igne altaris: tanꝯ si alterius esset donum spiritus sancti: & nõ eius a quo idem spiritus: & bona cuncta procedunt. Sed vt fateamur verius: & eius est qui dedit illud: & eius cui donatum est: nimiruz qꝫ & altare cui donatus est ignis eius qui dedit ignem: ac per hoc & qd donatũ est: eius est qui dedit: est & id cui donatuz est: eius efficitur a quo accepit. Dat pater filijs: & sponsus sponse: & tñ qd datur illis: ipsi relinquit a quo datur: qꝫ non dat alienis: sed suis: & tam id qd datum est qz hij qbus donatum: in eius sunt potestate qui dedit. Et tñ vult pater siue sponsus: vt eorum esse potius dicat qz suum: quatenus & pcepta munera amorem foueãt accipiẽtis: & totus muneribus amoꝝ in largitoris affectibus inardescat. Ignis ergo iste diuinus quem dei filius misit in mũdum: altaris est in quo & seruat: qꝫ accẽsio & infusio spiritus sancti: que facta est sub testamẽto veteri in patriarchis & ꝓphetis: nõ est in aduentu dñi exinanita: sed aucta non euacuata: sed amplificata. Ignem (inqt) veni mittere in terram: & qd volo nisi vt accendatur? Uz autem ignis iste verba spiritualia charitate flãmantia: & idcirco sanctis apostolis lingue ignee apparuisse legunt. Si qdem ignis iste nõ modo ardet: sed & lucet: qꝫ charitas dei que diffusa est in cordibus nostris ꝑ spiritum sanctum qui datus est nobis: nõ solum accendit nos in dilectione dei & primi: verumetiam illuminat vt sciamus que a deo donata sunt nobis. Erãt autem lingue iste abscondite in altari: qꝫ in cordibus & libris ꝓphetaꝝ: latebant ante aduẽtum dñi spirituales intellectus: quos nobis sicut in prima parte libri ꝓdiximus: patefecit primo dñs in die pasche: qñ aperuit discipulis suis sensum: vt intelligerẽt scripturas. Qd si fideli numero illi iustorum credita sunt prima eloquia dei: & in illis spiritualia verba latebãt: liquet qꝫ de doctrina data sanctis ꝓphetis: sumptum est: & missum in terram: non ꝑm litteram que occidit: sed ꝑm spiritum qui viuificat. Sic de spiritu Moysi abstulit dñs: & dedit senioribus israel: quo pcepto ꝓphetare ceperunt: & effici doctores in populo. Sic & Josue filius Nun repletus est spiritu sapiẽtie: qꝫ Moyses imposuit sup eum manus suas sicut spiritus Helye requieuit sup Helyseum: & factus est prophetaꝝ in israel. Spirituali ergo doctrina missa in terraz: hoc est in cordibus humanis: que terre bone & optime similis esse perhibetur: facta sunt tonitrua & voces: & fulgura: & terremotus. Ita enim in sequentibus dicitur.

Luc.12
Actu.2
Ro.5
1.cor.3.
Nu.11.
Deu.34

¶ Et facta sunt tonitrua: & voces: & fulgura: & terremotus. T.6.

¶ Facta sunt tonitrua: qꝫ in oẽm terraz exiuit sonus eoꝝ: & in fines orbis terre verba eoꝝ Facte sunt voces: qꝫ oium linguis loquuti sunt. Facta sunt fulgura: qꝫ miraculis coruscare ceperunt. Factus est terre motus: qꝫ mota sunt ex hoc corda hoiuz: & visis tot signis & tot miraculis: timere cõpulsi sunt. Uis & his similibus ita ge-

ps.18.

stis:precones veritatis ⁊ fidei multiplicari ceperunt:⁊ vsq; ad hec extrema tempora:si quis est qui audiat: clamare non cessant. Illam sequitur.

Ap.7. ¶Et septem angeli qui habebant septem tubas: parauerunt se vt tuba canerent.

¶Nõ enim simul omnes a principio presentes erant:vt simul omnes inciperent ⁊ quiesceret:sed alijs obeuntibus:ex hac luce:alij qui vicem gererent:locis obeũtiuz successerunt. Parant se autem vt tubis canant:cum spiritualem intelligẽtiam que est similis flatui procedenti ex tuba:qualiter illam pronunciare debeant:in tuba litteres formant. Sicut enim (vt iam diximus) flatus ex tuba:ita de corde littere spiritualis progreditur intellectus. Sequitur.

¶De primo angelo tuba canente.

Ap.8. ¶Et primus angelus tuba cecinit. Et facta est grando & ignis cõmixta in sanguine:& missum est in terram:& tertia pars terræ combusta est: & tertia pars arborum combusta est:& omne fenum viride combustum est.

PRimus septem angelorum:Paulus fuit cum sodalibus suis: qui missus est (vt ait ipse) non baptizare:sed euange
1.cor.1. lizare. Sicut autem sancti dyacones: qui ⁊ euangeliste dicti sunt:ꝓpter euangeliuz Christi:multa discrimina ppessi sunt: ita sancti doctores pro doctrina mystica multas iniurias pulerant:nolentibus obedire iudeis:sententie illi Pauli qua dicitur:
2.cor.3. littera occidit:spiritus autez viuificat. Lapidatus est nãq; Stephanus a iudeis: q; xp̃m dei filiuz predicabat:captus est Paulus ab eisdez iudeis accusantibus eũ (qui erant ex circunciſione) non taz q; dicebat xp̃m esse filium dei:qz q; iudeis sicut ⁊ gẽtibus discẽsionem:vt agebatur a Moyse: predicaret. Ob hoc enim nõ modo infidelibus:verũetiam ⁊ his qui crediderãt ex iudeis:onerosus per oia videbatur:maxime his qui erant de secta phariseoz. Quirat qui vult in actibus apostolorum: ⁊ ex his que dicta sunt a senioribus veritatem agnoscet. Non enim poterant iudei equanimiter ferre:vt in littera legis ⁊ prophetaz: aliud sensus introduceretur:nec illi qui ex iudeis crediderant in Jesum. Quo circa primo angelo tuba canente: facta est grando ⁊ ignis cõmixta in sanguine:⁊ missum est in terram:q; apostolo Paulo docente non esse seruãdam legez Moysi ſm litteram:sed ſm spiritum:⁊ ostendente q; spiritalis intelligentia ꝑ fera gentilibus nunciaret:facta est grando duritie: mixta cum igne zeli:⁊ cruore odij: ⁊ missa est in cor synagoge:que semper terrena querens ⁊ diligens: sola terre gaudia sapiebat. Factum est ergo vt ipsius synagoge:que iam crediderat pars quasi tertia rediret ad iudaismum:extimans se modis oibus:si legem deseret ꝓdenandam: ſm q; accidebat illis qui scandalizati in verbo dñi abierant retro dicentes. Durus est hic sermo: Joa.6.
⁊ q̃s poterit eum audire? Audi qd de hoc zelo dixerit Paulus. Testimoniuz (inq;) Ro.10
illis perhibet:q; zelum dei habent:sed nõ ſm scientiam. Querẽtes enim suam iusticiaz statuere:legi dei nõ sunt subiecti. Hoc itaq; modo pars tertia synagoge:⁊ eorum quoq; nõnulli:qui quasi arbores fructifere doctores alioz esse in populo videbantur:qui ⁊ pseudo apostoli facti sunt:⁊ omnes qui carnaliter sapiebant corruerunt ex toto:⁊ negligentes donum dei qõ accepe-
rant in baptiſmo: ad iudaismum prolapſi sunt. Legat qui vult epistulaz apostoli ad hebreos:⁊ ex ea ad rem ꝓuentia q̃z multa poterit intelligere. Hec illud ante omnia in questionem venit. Cur in omnibus

pene angelis dictuz est:tertia pars:ac si ordinatuz esse videatur a deo:vt tertia pars credẽtium in errorem ducatur. Absit hoc a corde fidelium. Non est isto modo accipiendum:sed sicut dz intelligi:ita est. Tria genera baptizatorum:ac si Sem ⁊ Cham ⁊ Japhet. Continet infra vtez suum sancta mater ecclesia. Hoz primum genus:sapientum est:scẽm eoruz qui se existimant
mat.23. scire qd nesciunt:vt vocentur:iuxta vocez domini:ab hominibus rabbi:amantes primas cathedras in synagogis ⁊ salutationes in foro:tertium simpliciuz. Et illi quidem qui donum sapientie ꝓsequuti sunt a deo:custodiunt ab eo:qui mittit illos. Sz ⁊ illi qui simplices sunt:⁊ timent deuz:eo ꝓfidenter ⁊ secure:quo simpliciter ambu-
Job.1. lant in mandatis dñi: agnoscentes se esse de illoz numero:de qbus dicitur. Boues arabant:⁊ asine pascebant:iuxta eos. Qui vero medij sunt:quasi Cham:dum erubescunt videri nescientes:non timent docere alios:que ipsi ignorant:⁊ ostendere hominibus:vt putant:viam vite: per quam ipsi ingredi uescierunt. Sicsic decipiuntur ⁊ decipiunt: ceci duces cecorum: dicente domino. Si cecus cecum duxerit:
mat.15 ambo in foueam cadunt. De huiusmodi superbis hominibus:conqueritur dominus per Prophetam dicens. Ipsi curre-
dier.23 bant:⁊ ego non mittebam eos. Currunt enim ⁊ non mittuntur: quicunq; absq; dono superne gratie:doctrine mysterium
Phi.2 non accipiunt:sed vsurpant querentes que sua sunt: non que Jesu Christi. Qui ergo percipientes donum spiritus:ex necessitate magis dispensationis credite: q̃z ex inanis glorie appetitu:nunciant hominibus verba vite:protegente se Dei spiritu: mortaliter errare non possunt: aut si errant sine mora reuocantur ad viam. Qui enim prestat donum glorie ad vtilitatem multorum: ipse custodit humiles:
Ro.12 quibus erogat dona sua:⁊ eripiet eos a laqueis statutis ab impijs secus viam. Sed ⁊ simplices quiq; qui se esse iudicant id qõ sunt:⁊ nolunt oino alta sapere:sed humilibus consentire: eo a soliditate fidei: in qua semel fundati sunt: eradicari nequeunt:quo magis credere maioribus suis: a quibus verbum fidei perceperunt: q̃z aliquid per seipsos presumere: vt alios docerant:docti sunt. Qui vero ne videantur,inscij:sanctorum discipuli esse nolunt: ⁊ vt videantur esse quod non sunt:docere que ipsi nesciunt:impudice presumunt: quo esse alumni veritatis pre pudore renuunt:eo pre timore animũmagistri erroris fiunt. Hec est ergo tertia pars hominum que semper ⁊ vbiq; dilabitur: ad errorem:⁊ euulsa ab vtero matris sue: dum nescit vera que proferat: loquitur falsa. Quasi ergo tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum combusta est sub angelo primo. Quia plures eorum qui crediderant ex circuncisione:errauerunt a fide:⁊ nonnulli qui scire aliquid videbantur: pseudo apostoli facti sunt. Et notandum q; non ait:tertia pars seni viri dies:sicut ait:tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum:sed omne senum viride combustum est: q; dum de illis qui spirituales esse videbantur: pars aliqua lapsa est in errorem:hij qui ex toto carnales erant ⁊ credebant:ea facilitate omnes pariter abierunt retrorsum: qua ⁊ sequentes alios crediderant in salutatorem. Qui enim non idcirco credunt: quia intelligunt verbum: sed quia alios conuerti vident:qui esse in gente sua magni nominis extimabantur: si forte illorum aliqui mouentur a statu suo: omnes cum eis pariter cadunt:⁊ veluti fundamẽto diructo: tota simul fabrica infeliciter ruit. Quasi ergo tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum cum vniuerso feno viridi combusta est ad tactum ignis:quia ⁊ pars non modica eorum qui esse aliquid videbantur:ob falsi zeli succensionem in viriditate fidei stare desijt: ⁊ multitudo maxima eorum qui carnaliter sapiebant:ac si cuiusdam seni species ad defectum deuenit.

¶ De secundo angelo tuba canente.

E.9. ¶ Et secundus angelus tuba cecinit.

Secundi cursus tpis secundaz doctorum facit distinctionem. Doctores nempe primi tpis affuerunt apostolis: doctores scdi tpis: sanctis martyribus astiterunt. Ut enim de apostolica ecclesia egressi sunt pseudo apostoli impugnates apostolicam libertatem: qbus tñ restitit doctor gentium Paulus: cuz coadiutoribus suis: ita de septez dyaconibus egressi sunt nicolaytez: qui predicationem icõi temporis hereticã prauitate sedarent. Ait ergo sanctus Joannes.

E.10. ¶ Secundus angelus tuba cecinit: & tanq̃ mons magnus igne ardens missit se in mare: & facta est tertia pars maris: sanguis: & tertia pars creaturæ: quæ habẽt animas ī mari: mortua est: & tertia pars nauium interiit.

¶ Sicut in terra Synagoga: ita in mari designat gentilitas. ¶ Montem istum magnum arbitror fuisse Nicolaum vnum de septem dyaconibus primis qui succensus: (vt ferunt) zelo malitie sue: tam noiatam hereſiz pdidisse narratur. ¶ Huius abhominãde hereſis z per oia detestãde: in angelo ecclesie pauine mentio facta est: dicente dño. ¶ Hoc habes bonum: q̃ odisti facta nicolaytaz: que z ego odi. Simili modo z hoc ecclesie pgami. ¶ Habeo aduersum te pauca: q̃ habes illic tenentes doctrinam Balaã: qui docebat Balac mittere scandalum coraz filijs israel: edere z fornicari: ita habes z tu tenentes doctrinam nicolaytaz. Facta est tertia pars maris sanguis: subaudit ex doctrina illius: quia magna multitudo hoium habentium aliquam scintillam fidei: ex auditu vz vocis eoz: de qbus dicitur: in oẽm terrã exiuit sonus eoz: hoc est: allox hoium: qui aut iam credere ceperant veritati: aut forte crederent: si eis noua pfidia non obesset decepta per Nicolaum: mortua est a fide xpi: adeo vt cum spiritu ceperit: carne ꝓsumpta fuit: z sequẽs carnem z sanguinem: pdiderit funditus regnum vite. Tertia vero pars qd significet: semel nos in angelo primo explanasse sufficiat. Cteruz q̃ tertia pars maris facta esse sanguis: z tertia pars animalium maris mortua: z tertia pars nauiuz interyisse narratur, indicat ex carnali illa doctrina: non modo multos credentes esse ab sortes: verumetiam nonullas ecclesias occulto dei iudicio deperyisse.

Apo.18.

¶ De tertio angelo tuba canente.

¶ Et tertius angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo stella magna ardens sicut facula: & cecidit in tertiam partem fluminum & in fontes aquarum. E.11.

¶ Et in opere ꝓcedit: q̃ ibi locus erat digessimus: tertia doctor successio que in tertio ac si impropio cursu tpis solẽt: fuit a tpibus Cõstantini augusti incepisse dignoscitur. Fuit autem in diebus eius sacerdos qdam alexãdrinus nomine Arrius: qui pro mox honestate quam habere in ecclesia videbat vnus de magnis luminaribus celi esse inter clericos putabat: vtpote: qui opex lucem hoibus ostendebat: z institutis exemplo vite sue: non paruum' gradiendi in via dñi emolimentum prestabat. Dic q̃ nõ intus oculos habuit: sed tñ foris eleuatus fastu superbie: videri magnus ꝓcupuit: ignorans illud qd scriptum est. Ante ruinam exalt. ſ cor. Deniq; ex superbia z libertate venit ad appetitum inanis glorie: z ex appetitu inanis glorie itur ad obstinationem z duritiã cordis. Porro de duritia cordis nascit zelus malus: z furor indignationis aduersus corruptores z magistros ecclesie: ita vt

pue.15

magis

magis libeat cadere cum falso z fallaci honore: q̃ stare cum rubore z verecundia: si forte supari ꝓtingat. Scõm hoc: accidit misero illi ad correptionem sancti viri Alexandri Alexandrini epi: nolenti satisfacere preceptori suo: z sponte accipere disciplinam. Deniq; inflãmatus ira z zelo amaritudinis vehemẽter accensus: q̃ iniuriam sibi factam equanimiter sustinere non potuit: indurauit cor suum sup lapidem ad tuendum errorem: quousq; accideret ipsi

Ho.25. z complicibus eius illud qd de eis psalmista lõge ante predixerat. Alienati sunt peccatores a vulua: errauerunt ab vtero: z lõge sunt facti. Furor illis ꝑm similitudinez serpentis: sicut Aspidis surde: z obturãtis aures suas: que non exaudiet vocem incãtãtium: z venefici: que incantatur a sapiente. Et cecidit (inquit) in tertiam partem fluminum z in fontes aquax: q̃ innumera epox z sacerdotum turba erroze illo pestifero infecta est: ut ayt vnde aqua sapiẽtie: z sciẽtie (cum adhuc essent catholici) ante emanare ꝓsueuerat: inciperet egredi letalis potus: z qui mortem hauriẽtibus ꝓpinaret potius q̃ vitam. Nam se quitur.

E.12. ¶ Et nomen stellæ dicitur absinthium: & facta est tertia pars aquarum in absinthium: & multi hominum mortui sunt de aqs: quia amaræ factæ sunt.

¶ Ex ab ipsa sui origine multos z feroces hereticos sustinuerit ecclesia: nulli tñ sicut Arriani ad tantam amaritudinem pduxerunt eam: nulli sic materna viscera amaricare fecerunt. Non eniz sicut alij z alij extra tantũmodo z non intus ꝓueniebãt insectas: vt recedẽtibus eis ab vtero: ei que se genuerat in xpo per baptismatis sacramentum: darent spatium ad quietem: sed repente infra sinum ipsius ecclesie: qui esse putabat filius: deprehendebatur alienus: q̃ ẽgte amaritudinis fuerit: illi vere scire sufficiunt: qui hox similia patiunt. Quid enim dicebat ille: qui deflebat eos quos iterum parturiebat? Quis (inqt) infirmat: z ego non infirmor? Quis scandalizatur: 2.cor.11 z ego non vror? Recte ergo dictuz est. Et nomen stelle di absinthiuz: qđ. ſ. absinthiuz aquas dulces z aptas in potum: in amaritudinem vertit: q̃ nõ Arrius sicut Nicolaus gentes infideles collegit in sectas: sed magis in populuz Christianum: populuz qui erat precio magno: hoc est: xpi sanguine tam redemptus: ac si qdam Regulus: venena diffudit. Et facta est (inquit) tertia pars aquax in absinthium: z multi hominum mortui sunt de aquis: q̃ amare facte sunt. Ez aquax noie scripturaruz volumina designat: tñ q̃ scripture ipse: per se legi nequeunt: nec peruenire queunt ad notitiam hoium: nisi sit qui doceat z ostendat: non absurde per aquas dulces: doctores ecclesie intelligunt: q̃ z illud vex est: qđ scriptum est in hoc libro. Aque multe: sunt populi multi. Ut autez ¶ Moyſi: vocat Apostolus ¶ Moysen dicẽs. Quotiensc̃unq; legitur ¶ Moyses: velamen est 2.cor.3. positum ante oculos iudeox: ita z sub specie doctox: doctrine quoq; eox intelligũtur: adeo vt qđ mystice de doctoribus dr: de illox doctrinis intelligatur: quax alie vere sunt z fideles: alie pestifere z corrupte: nõ q̃ doctrine simpliciter male sunt: sed q̃ mali sunt z pfidi qui inficiunt illas. Quasi autem tertiam aquax partem infecit Arrius z vertit in saporem asinthij: q̃n per errorem eius corrupti fuere sacerdotes z epi adherentes sibi: adeo vt ex ore illox qui videbantur esse duces populi: z doctores ecclesie: non aqua sapientie z scientie: sicut sperabatur exiret: ſz magis error: non dulcedo mellis: sed amaritudo absinthij. Quid enim dulcius esse põt generi humano: q̃ qđ ait dñs in euangelio? Sic Joã.3. deus dilexit mundum: vt filium suuz vnigenitum daret? Et illud qđ ait Joannes: cuius est liber iste. Diligamus nos deum: 1.ioã.4 q̃n ipse prior dilexit nos: z misit filium suum ꝓpitiationem pro peccatis nostris?

Sed qđ amarius esse pōt doctrina Arrij: qui saluatorem nostrum Jesum Christum: qui est spes omnium Christianorum: & vita credēntium: non esse predicabat verum Deum sicut & patrem: sed quasi terrenum principem & magnum inter filios adoptionis? Quod si verum esset: omnes profecto Christiani & qui credunt in eum essent maledicti: q̄ scriptum est. Maledictus homo qui confidit in homine Sed & frustra sperare
Hie. 17 Joā. 8. mus illud qđ ipse filius ait. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Frustra & qđ ait Apostolus. Misit deus spiritum filij sui in corda nostra: in quo clamamus: abba pa-
Ro. 8. ter. Unde enim nobis hec oia: nisi q̄ xp̄s verus est Dei filius: non sicut ceteri: adoptiuus: & veraciter assumpsit naturam nostram: vt facti vnum in ipso & cum ipso: simus p eum filij & heredes: heredes qdem Dei:
Ro. 8. coheredes autem Christi? Si autem dulce est hoibus esse liberos & heredes Dei: amaꝝ profecto est: esse seruos: & alienos a Deo viuo & vero: esse priuatos & expertes ab illa suauissima mellis dulcedine: quam sugunt electi Christi abundanter de petra: & oleo illo spirituali: de quo dicit Apostolus. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filioꝝ: in quo clamamus: abba pater. Porro Arriani contra hoc sentientes: docebant verum Deum & veꝝ dominum esse solum patrem: euacuātes letitiam spei nostre: que est in vero filio Dei: qui nos per assumptionem nature nostre: & donum spiritus sancti absoluit ab obprobrio ꝑditionis nostre. Quibus & attendentes multi pestiferas illoꝝ doctrinas: tanq̄ a senioribus populi infeliciter susceperunt: adeo vt separati a sana fide ꝓuenirent in sectas: ad psequendam generaliter omnes catholicoꝝ ecclesiam: putantes se superare posse armis: quos nō poterant vincere ratione. Perseuerauit autem plequutio Arrianorum vsq̄ ad tempora Sarracenoꝝ: vt duo alia succederent alijs: esset ecclesie tempus a palma martyrij otiosum. Sigdem & propter hoc: multos legimus ab arrianis Regibus: & Episcopis: grauibus affectos supplicijs: multos amissa temporali vita: glorioso martyrio coronatos.

¶ De quarto angelo tuba canente.

¶ Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars so- T. 13.
lis: & tertia pars lunæ: & tertia pars stellarum, ita vt obscurare-tur tertia pars eorum: & diei nō luceret tertia pars: & noctis similiter.

Libro concor.

In opere concordie: quod respicit e similis: liber iste cum ageret de septem diebus originalibus: & peruentum esset ad diem quartum: dictum est significari in sole: & luna: & stellis: heremitas & virgines: qui per alta ꝓtemplationis gradientes itinera: lucem pfectionis sue fidelibus populis ostenderunt. Quarta etenim die fecit Deus oīpotens: solem: & lunam: & stellas: & quarto loco in hac tertia parte libri: & inseptem angelis effundētibus septem phialas iracundie Dei: solis: & lune: & stellaruꝫ mentio facta est: ꝛ solēnius in quarta parte Libri huius: vbi inter cetera que in ea scripta sunt: de eisdem luminaribus aliqđ specialius: atq̄ significantius dr̄. Signum magnum apparuit in celo: mulier amicta sole & luna sub pedibus eius: & in capite eius corona stellaꝝ duodecim. In muliere siqdem ista: ecclesia sanctaꝝ virginum specialiue designatur: que ꝛ a matre Christi initium sumpserit: quarto tamen ecclesie tempore claruisse dignoscitur. Sed heu q̄ velox est ad nocēdum doli artifex & magister erroꝝ: qui quo altiorem cernit gradum: eo magis ad tētandum pios exercet malitiam cordis sui. Ecce eniꝫ tertia pars solis: & tertia pars lune: & tertia pars stellarum percussa esse narratur: nec dubium:

q̄ suggerente ipso qui & expulit primum hominem de Paradiso: sed tamen a quo percussa sit: aut qs eaꝫ pcusserit: non exprimitur. Scimus partem meridianam quaꝫ ordo heremiticus & virgineus specialius incolebat non lōge post obitum beati Pape Gregorij: primo quidem a gente Perfarum: deinde a Rege Arabum occupataꝫ fuisse. Sub eisdem namq̄ temporibus: famosa illa Sarracenoꝝ heresis: ac si vena corrupti laticis: super terram erupit: per quam multitudo hominum incolentium heremum: tum vi: tum prauis monitis: a fide Christiana euulsa est: precipue in Regione Thebayde & Egypti: vbi maxima illius ordinis multitudo degebat. Que: videlicet: heresis: & versutia dyabolice fraudis: legez illam (dico sacrilegam) quam instruit Mahometh: eo contraria est voto virginum: & professoribus caste vite: quo & summum gaudium: & summum bonum: tradidit, esse luxuriam: promittens eam & post finem mundi sectatoribus suis. Hoc nō habuit in sua lege Judeus: hoc nec ipsi Philosophi gētium suis auditoribus tradiderunt: nō Sabellianus: neq̄ Arrianus hereticus. Sed quis scit q̄ pauce Virgines in pressura illa stare in proposito potuerunt: quatenus & si corpore ꝓstitute sunt: saltem mente: saltem & fide incorrupte manerent? Verum quia non (quod absit) totum: sed tertia tantum pars percussa esse narratur: liquet q̄ illos solos heremitas: & illas solas virgines, superari in hora illa tētationis sue: Deus iustus permisit: qui laborantes morbo hypochrisis: aliud ostendebant in specie: aliud gerebant in corde: quoruꝫ detestanda progenies: designata est in prima parte: in muliere Jezabel & filijs eius: dicente de ea dominus: angelo ecclesie Thyatyre: que & ipsa quarta est in numero aliarum. Habeo aduersum te: q̄ permittis mulierem Jezabel: que se dicit prophetem: docere & seducere seruos meos fornicari & manducare de ydolaticis. Igitur hec tertia pars percussa esse narratur: percussa sunditus a claritate sua: reliquæ autem due partes (hoc est) prudētium & simpliciuꝫ: nihil discriminis passe sunt. Sequitur.

¶ Et vidi & audiui vocem vni- T. 14.
us Aquilæ volātis per medium cælum: dicentis voce magna. Ve, ve, ve habitantibus in terra de cæteris vocibus trium Angelorum: qui erant tuba canituri.

¶ Si tempore huius quarti Angeli: vox istius Aqle audita est: ego aglam istaꝫ: beatum Papam Gregorium fore credo: qui tam libere: & taꝫ multa de mundi fine: & de Papa Grego.
pressuris finalis seculi scripsisse dignoscit: quiq̄ allegoriaruꝫ semitas: ac si arduas celi vias altius pre ceteris peruolauit. Neq̄ enim inuenitur alius similis eius: qui ita erumnosa tpa approprinquasse in suis operibus testaretur. Opponentibus autem superbis: in pcordie opere satisfecimus. Qō enim nō cito accidit qđ predixit: non ideo nō accidit: q̄ deceptus est ipse: sed q̄ iudiciuꝫ: qđ facturus erat dñs: misericordia tēperauit: quatenus & tps pacis ꝓlaretur: in dies multos: & breuius faceret tēpus luctus. Illud aūt non est simpliciter intuenduꝫ: qđ de vocibus triuꝫ angeloꝝ: tria: videlicet promittantur hoibus qui morant in terra (hoc est) illis hoibus qui terrena sapiunt: & terrena sectant: quasi causaliter accidat: & nō magis iudicij veritate: q̄ qui nolunt obedire doctoribus veritatis: iustum est & equum iudicium vt incurrant (pmittente deo) in opationem erroris: & credāt mendacio: qđ amauerunt. Sed iaꝫ nunc veniēdum est ad quintum Angelum: cui & aserībitur primum: ve: & qđ in tpe eius accidērit: non sine cordis gemitu attēdamus: presertiꝫ: cum in diebus nostris ꝓfusa esse oia videant: ita vt necdū primo: ve: ad finem pducto: approprinquare alia: ve: signis euidentibus sentiamus. Sequitur.

¶ De quinto angelo tuba canente.

Cap. 9. L. 1. ¶ Et quintus angelus tuba cecinit. Et vidi stellam de cælo cecidisse in terram. Et data est illi clauis putei abyssi: & aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ: & obscuratus est aer de fumo putei: & exierunt locustæ in terram.

Quis fuerit miser iste: aut vnde surrexit: qui clausum quondam abyssi puteum aperuit: nescio: deus scit: clericum tamen fuisse: & imbutum scientia litterarum: ex huius textu lectionis apparet. Accepit autem quicunq; fuit ille: clauem scientie praui dogmatis: haud dubium q; a patre mendacij: potestatem. S. inuestigandi profunda sapientie: non dei: sed mundi huius: quaz pdidit: & pdet deus in manu paruulorum suoz ad euacuandum scandalum crucis: qđ positum est in signum & salutem credentibus. Aperuit ergo puteum abyssi: & ascendit fumus putei: sicut fumus fornacis magne: q; nimiz vt de celo luminaria: ita de abyssi puteo fumus tenebrosus ascēdit. Si enim (vt iaz dixisse me recolo) totius scripture sacre volumen: de quo pcedit vera sapientia: que est lumen humanarum mentium: & splendor spiritualium oculoz: designatur in celo: qđ in puteo abyssi: nisi profunditas quedam humane sapientie: si tamen sapientia & non ignorātia dicenda est: vtpote de qua pcedit fumus erroris: dicente dñs. Erratis: nescientes scripturaz: nec virtutem dei? Scimus enim constatos fuisse quosdam philosophos: comprehendere oia ratione: & aliqua de his que sentiebant: ad memoriam in posteruz tradidisse. Qui cum multa rationabiliter disputasse viderentur: ignorantes tñ benignitatem & mā suetudinez: necnō & oipotentiaz creatoris qui potuit facere cuncta de nihilo: & p vel le arbitrij sui: aliqua in meliorem statum & feliciorem mutare: in tantum quidam eoz processit disputando de corpore & spiritu: vt diceret omne corpus esse fugiendum.

Mat. 22.

¶ Huic errori nephandissimo quondam eus cuato in xpo: nouuz quoddam genus hereticoz: nescio quo docente adhesisse videmus: dicentium oia corpora esse creata a Dyabolo: ac per hoc: nec venisse xpm in carne pfitentur: vt apte se ptinere indicēt: ad eum qui venturus est: Antichristum: dicente Joāne. Quicunq; negat xpm venisse in carne: hic est seductor & Antichristus. Hi sunt illi heretici qui vulgo dicunt patharenī: iz apud alios: & alios diuersis vocabulis noientur: qui vt se esse demonstrēt qđ sunt: filios. S. tenebraz: nocturno (vt fertur) tpe: & hoc diebus statutis: conueniunt per puincias in synagogis suis: quatenus congregati in vnum: & mutuos sibi aspectus exhibentes: faciant tādem opa patris sui. Huiuscemodi ergo hoies: si tñ hoies & non reptilia: Locuste sunt egresse de fumo putei: q: sicut Paulus dicit his qui crediderant per verbum eius. In xpo Jesu per euāgelium meuz ego vos genui: ita & istos per errorem suum genuit ille qui visus est in specie stelle cecidisse de celo. Sz q: post peccata filioz hoiuz: accidunt in humano genere: oia mala ista: que & qualis sit potestas que data est eis ad psequēdos impios: & eos qui non baiulant Crucem Christi ad sequendum eum: aperitur cum subditur.

2. Ioh. ii

1. Cor. 4

¶ Et data est illis potestas sicut habent potestatem Scorpiones terræ. T. 2.

¶ Nōnulli reproboz habent voluntatez nocendi: sed nō possunt: q: sine pmissione iusti dei: nec ipse Dyabolus ausus est tentare Job: quez etiam accepta potestate: nō est (inquantum ipse voluit) flagellare permissus: sed quantum voluit ille qui potestatem dedit. Unde & hic subditur.

Job. i

L. 3. ¶ Et preceptum est illis ne lædерent fœnum terræ: neq; omnem arborem: sed tantum homines qui non habent signum dei viui in frontibus suis.

¶ In feno terre: designantur simplices: qui nesciunt ad dexteram & ad sinistram: preter Jesum Christum: & hunc crucifixum: quiq; interrogati ab hereticis: auertunt aures dicentes: non esse suum: sed clericoz disputare de fide. In arboribus autem designantur viri perfecti: qui proficiunt fructum in temporibus suis. In his duobus generibus hominum: non potest in aliquo (vt supra diximus) heretica pauitas inuenire locum in illis: q: simplices sunt: & a semel suscepta fide: nulla ratione discedere possunt: in istis q: sapientes sunt sm deum: & sciunt per gratiam sibi data: vitare iacula inimici. At qui propter carnalitatem suam homines dicti sunt: quiq; non habent signum Dei viui scriptum in frontibus suis: iusto omnipotentis Dei iudicio: traditi sunt Locustis: cruciandi vehementer ab eis propter iniquitates suas: quousq; compleatur tempus potestatis eorum. Signum vero Dei viui: crucem dominicam esse puto: quam illi veraciter in fronte portant: qui non erubescunt crucifixum: qui dicunt assidue cum Apostolo.

Gal. 6. Mihi autem absit gloriari: nisi in cruce domini nostri Jesu Christi. Et qui sunt illi? Hi qui nolunt esse diuites: in hoc presenti seculo nequam. Qui enim volunt (iuxta Apostolum) diuites fieri: incidunt in tentationem & in laqueum Dyaboli. Sed ad

1. ti. 6 esse veniamus. Scimus q; Locusta immundum est animal: & alis quas habet supra se ad superiora leuatur. Scorpio vero deliresit in abditis: & repente percutit incautos: non ore: sed cauda. Secunduz hoc

Ars q̄ patharēi decipiunt. Patharenī heretici: mundos se coram populo: & iustitia preditos esse simulant: & ex occulto circa finem verbi: producunt aculeos erroris sui: quibus tamen non seruos Dei promittuntur ferire: sed illos (vt iam diximus) homines qui mūdanas delitias concupiscunt. Notum est omnibus & bene notum: q; eorum quidem alij extimantur perfecti: alij autem dicuntur credentes. Perfectos etenim dicunt illos: qui seruant per omnia doctrinam suam: credentes qui non seruant: sed tamen credunt cō seruantibus illa. Qui ergo perfecti sunt inter eos: hi sunt quos designant Locuste: qui autem credentes dicti sunt: hi sunt illi homines quos Locuste percutiūt caudis suis. Sed quare cruciantur qui credunt eis? Q: stimulata conscientia accusat eos: scientes q; pro subsidijs temporalibus adhęserunt eis: sicut ex relatu eoruz qui & fuerunt inter eos: & penituerunt: didicimus. Deniq; conuenientes in vnuz faciunt collectas bonorum suorum: & si quos vident inopes anhelare ad diuitias mundi: primo ostendunt eis affectum misericordie & miserationis: deinde culpant Christianos diuites: & maxime: Sacerdotes & Clerum: qui deberent (aiunt) seruare apostolicam vitaz: & subleuare miserias pauperis & egeni: vt nemo esset egens in religione Christiana: sicut non erat aliquis egens in religione Christiana: sicut non erat aliquis egēs in ecclesia primitiua. Deinde dicunt eos excidisse a fide: factos autem persequutores iustorum: sicut sacerdotes Judeoz: qui persequebantur Apostolos. Ad vltimum fatentur se scire homines qui seruēt ad integrum apostolicam fidem: ita vt nō sit aliqs inops inter eos: & qui pauper venit ad illos: protinus (inquiunt) efficitur diues. Hec & his similia: quasi rationabiliter concinātes: munda animalia se esse fingunt: quousq; percutiant homines ex improuiso dicētes. Et tu quoq; si vis esse de credentibus in fidem ista: & adherere obseruantibus eam: vel saltez exhibere tutelam: & esse contrarius resistentibus secte isti: poteris in hoc seculo esse diues: & delitijs affluens: & in futuro seculo vitam eternam

Contra eum. Patharēi heretici q̄ arte decipiunt.

eternam possidere. Porro hõ cupidus audiẽs ista: cecatus mẽtis oculis: trahit amore diuitiarũ: & efficit sicut equus & mulus: Ioa. 31. quibus non est intellectus. Sicq; corruptus verbis & pecunia: incipit esse pro illis: aut quasi vnus ex illis: trepidãs tamen & accusans semetipsum in cogitationibus suis: sciens a bono esse non posse: qcqd tali modo pecunia obtinet. Hoc ergo modo cruciant multos: quos non occidunt: q; pecunia qdem corrumpunt: sed ex toto a fide xpi eradicare non possunt. Et qdem qui signum dei viui non habẽt: nisi illud habere studeant: morituri sunt: sed tñ a locustis cruciantur qdem: sed. nõ occidũntur: q; & si coruptos pecunia defensores illos habere queunt: vt negent tñ fidem xpi: trahere ad pfidiam vsq; quaq; non possunt. Sz terminus illis cõstitutus est: qui preteriri non potest. Nam subditur.

T.4. Et dictum est illis ne occiderent eos: sed vt cruciarent mensibus quinq;.

Non est dictuz hoc mori de morte eterna: sed de extinctione fidei: qua viuũt plerimũq; tpaliter reprobi inter eos qui vere viuunt: qui tñ: q; signum dei portare negligunt in frontibus: timorem. s. dei in cordibus suis: sic viuunt vt moriantur aliqñ: si non trãseunt ad psuersationem eoz qui veraciter viuunt: dicente de hmõi Apostolo Tit. 1. Paulo. Confitentur se nosse deum: factis autez negant. Sed quare quinq; mẽsibus? Forte q; quinq; menses habent dies centum quinquaginta: & solet aliqñ dies designare annum. Triginta ẽ dies: vnam annoz generationem. Forassis ergo quinq; menses: quinq; significãt generationes annoz: annos: vz: centum quinquaginta: q; diu est ex quo pfota fuit secta ista: lz nesciamus a quo fuerit inchoata: vel aucta. Qđ autem sequitur.

T.5. Et cruciatus eorum sicut cruciatus Scorpii cum percutit hominem.

Replicatio sermonis est: vt opus illaz intelligatur. Ubi & aliquid terribilius subditur: quod magis exprimit causam.

T.6. Et in diebus (inquit) illis: quærent homines mortem & non inuenient: & desiderabunt mori: & fugiet mors ab illis.

Qui hoies querent mortem? Nunqd omnes hoies? Non. Sed illi quos locuste petient. Grauis res est: diabolica tentatio: & difficilis ad portãdum. Unde & Apostolus dicit. Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Deniq; & Sanson cum tentaretur a Philisteis: per eam quam diligebat artius Meretricez afflictus est vsq; ad mortem: eo q; sciret esse illicitum revelare secretum: & tñ: & importunitate illius simul & voluptate devictus: aliud agere non valebat. Sic & hoies isti: sicut didicimus per eos qui venientes ad nos in eadem calamitate: se aliquãdiu steriisse pfessi sunt: videntes q; duz sit separari mente & fide a generalitate ecclesie: & attendentes verba eoz que oino verisimilia esse videntur: incidunt in varias tentationes & questiones insolubiles: & nociuas: ita vt melius sibi esse arbitrent mori: q; viuere. Inde est: q; & tristes sunt omni tpe qui eiusmodi sunt: sed & facies eoz palloze ppetuo deprimuntur. Et hoc qdem de illis qui pro aliqua vtilitate tpali sic trãseunt aio ad sectaz eoz: vt tñ duz arbitrentur relinquere semel suceptam fidem: & recedere a pietate christiana: quam seruat sub oi celo multitudo credẽtium. Qui autez ex toto subuersi sunt: non pfiderant ista: sed relicta ratione humana: Locustis pariter & Scorpionibus similes facti sunt: querentes quos seriant & inficiant veneno suo: querẽtes cum quibus inhient cõe vel singulare certamen: vt quasi vel preualeant: hoste pstrato: vel occisi (sicut asserunt) coronentur martyrio. Qđ si hoc: non de illis malis hoibus: sed magis de fidelibus dictum est: põt de fine quinti tpis: non inconuenienter accipi sermo hic: q; durius pre solito incipient preualere Locuste: preter alia innumerabilia mala: que futura sunt in terra: sz q; nos ipsi qui hec & loquimur: tam de tpis fine: q; de rez imutatione manifeste colligimus. Etenim in quibusdam mundi partibus: ita huiuscemodi pestilentes hoies inualuisse feruntur: vt quasi equi preparati ad preliuz nihil vereant aduersi: despicientes penitus vitam tpalem: ac si per supplicia adepturi eternam. Unde & mox subditur.

T.7. Et similitudines locustarum: similes equis præparatis ad prælium. Et super capita eorum tanquam coronæ similes auro.

Cohortantur semetipsos adinuicez vt sint fortes in bello: rangq; pugnaturi pro fide: promittentes sibi illud Apostoli. Non 2. ti. 2. coronabitur: nisi qui legittime certauerit. Unde & corone ipse similes auro esse phibẽtur: q; verbis verisimilibus palliant errorem suum: dicentes se esse catholicos: & orthodoxe fidei defensores. Nam & martyres dei nolant suos: qui forte a catholicis pcremati sunt igne: extimantes illos principes secte sue: gloria & honore coronatos in celis. Et hec quidem de illis: quos quasi dei martyres venerantur. Ceterum quod sequitur generale est omnium. Nam subditur.

T.8. Et facies earum sicut facies hominum: & habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes eorum sicut leonum erant.

In facie cuiuscunq; alis: apparet: vel mansuetudo: vel ferocitas eius. Cognitio ergo hominis qualis sit: in facie designatur. Porro in his Mereticis: non sic: sed aliud ostendunt in facie: aliud occultãt in ore: vt quos facie humana decipiunt: dentibus mordeant leoninis. Ostẽdunt se hũmanos: & quasi simplices: vt pterant molaribus quos sibi resistere suspicantur. In facie ergo humana: ficta humanitas: in dẽtibus leoninis: vera immanitas designat. Sane: in capillis mulierum qui longiores sunt capillis viroz: designatur assiduitas operandi: qua se quasi de suo labore viuentes: religiosos esse iactitãt & modestos: abutentes auctoritate illa Apostoli: qua dicit: Magis autez operẽtur: qđ bonum est: vt habeat vnde tribuat necessitatem patien- phil. 4. tibus: non attendentes illud euangelicuz. Operamini: non cibum qui perit: sed qui Ioa. 6. pmanet in vitam eternam. Nec illud qđ dr de eo qui dixit. Juga bouz emi quinq; Luc. 14 rogo te habe me excusatum. Denique & sacerdotes dñi prohibentur in Ezechiele radere capillos: nec tñ sinuntur nutrire co- ezec. 44. mam: quin magis eam per eundem pphetam attondere inbentur: quia: vz: religiosi quiq; non sinuntur esse ociosi ab operibus manuum: nec tñ supra modum insistere operi permittuntur: quatenus: & sic quod detur in partem Marthe: & non desit quod accipiat in sua parte Maria. Sequitur.

T.9. Et habebant loricas: sicut loricas ferreas.

Viri iusti habent loricam contra tentationes Diaboli: quia muniti & armati mẽtis constantia: non timent iacula inimici. Quo contra filij Diaboli habent loricam insuperabilem duritiam cordis sui: ne possint peruenire ad eos spicula verborum Dei: iuxta illud Psalmiste: cuius supra fecimus mentionem. Furor illis sm similitu- ps. 57. dinem Serpentis: sicut Aspidis surde: & obturantis aures suas: que non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis sapienter. Sequitur.

T.10. Et vox alarum earum: sicut vox curruum equorum multoz currentium in bellum.

Tale sanctorum animalium intelligun-
tur viri contemplatores: quorum est pro-
prium contemplari celestia: z paucis amo
do vbis: multa z sublimia intimare. Qui
autem designantur in alis Locustarum:
hi. s. qui habentur apud eos: perfecto; per
fecti: si quando veniunt ad conflictum: nõ
sic: sed stridentes z rugientes disseminant
verba sua: vt videantur superare verbis:
quos non possunt vincere ratione. Unde
z in quarta parte libri huius: in specie cu-
iusdam Bestie ascendentis de terra: de eis
dem dicitur. Habebat duo cornua similia
agni: z loquebatur sicut Draco. Uez quo
cunq; modo loquantur: vtuntur tamen
auctoritatibus scripturaꝝ: immo nõ vtun
tur: sꝫ abutuntur: qz nequeunt ratione de-
monstrare qõ dicunt: verbis illis sanctaꝝ
scripturaruꝫ: muniunt partem suam: que
sunt iuxta vocem Petri difficilia intelle-
ctu: quatenus adulterãtes ea per prauum
2. pet. 3. littere intellectum: possint ea trahere ad
perfidiaꝫ suam. Semper tamen in verbis
eorum obseruandus est finis: quod nos de
bere facere demonstrat Joannes: cum ite-
rum atq; iterum replicat verbum: memo
riam repetit Scorpionis. Nam sequitur.

T. 11 Et habebant caudas similes
scorpionũ: Et aculei sunt in cau-
dis earum.

Hoc est enim illud Apostoli. Et sermo
2. tbi. 2. eorum vt Cancer serpit. Sed cum taꝫ hor
renda reptilia presto sint hodie super ter-
ram: q̃ꝫ oporteat fideles caute redimere
dies malos: z esse sapientes ad discernen-
dum inter vez z falsum: inter signa dei
Exo. 7. si z Aaron: z signa Janes z Mambres: vi
deant illi qui nolunt discernere: inter tem
pus z tempus: inter tranquillum mare: z
tempestatis valide agitatam procellis: vt
eis liceat adhuc vacare epulis: z ducere in
Job. 21 bonis dies suos: sicut in annis seculi z
diebus antiquis. Si enim omnia tempora
lia equalia essent ad salutez: z non deterio
ra essent tempora nouissima primis: nõ di-
ceret Apostolus. In nouissimis diebus in 2. tbi. 3.
stabunt tempora periculosa: nec pretermis
sis tam multis hereticoꝝ generibus: quo-
rum infestationes sustinuit vsq; modo ec-
clesia: eos de qbus sermo est: in spiritu pro
phetie demonstrare curaret: sed aut simul
loqueretur de omnibus: aut de cunctis ta
ceret. Loquutus est autez de istis: tanq̃ de
illis hereticis: qui ex sunt omnium hereti
coꝝ: nec aliud q̃ꝫ qõ videmus z audimus.
Dãnant vtiq; matrimonia licita: z cibos
quos deus creauit ad, percipiendum cum
gratiaꝝ actione fidelibus. Et q; ita esset fu
turuz: predictum est (vt iam diximus) ab
Apostolo Paulo: scribente hoc modo in
epistula ad Thimotheum. Spiritus mani 1. tbi. 4.
feste dicit: q; in nouissimis temporibus di
scedent quidam a fide: attendentes spiriti
bus erroris: z doctrinis Demonum in hy
pocrisi: loquentium mendacium z caute
riatam habentium suam ꝓscientiam: pro-
hibentes nubere z abstinere a cibis quos
deus creauit: ad pcipiendum cum gratia-
ruꝫ actione fidelibus. Hec serenissima ver
ba Pauli: vel potius spiritus sancti: lecta
fuere in ecclesia Dei quasi per mille cẽtum
quinquaginta annos: z semp hoc dicitur
in eis: cum leguntur a quolibet: qõ fuit in
eis eo tempore quo scripta fuerunt. Non
autez qz semp tempus futuꝝ annunciatur
in eis: sine fine futuruz erit qõ dicitur: sed
tam diu oportuit esse futuꝝ: quousq; veni
ret tẽpus in quo accideret: qõ dictum est.
Qõ si ideo scriptum est a spiritu sancto vt
sciretur cum accideret: qõ predixit: liquet
profecto q; de tempore hoc dicebat: in quo
videmus hereticos esse in mundo qui sa-
cũt ea mala que prescripsit Apostolus: im-
mo que spiritus omnipotentis Dei: futu-
ra esse predixit. Sed z illud notum est qõ
predixit in epistula sua ꝺ Antichristo: Joã
nes: cuius est liber iste: sicut nec illud est
ignotum qõ dicunt isti: adeo vt dum ea le
gimus eẽ predicta: que in his ex parte ma
gna videmus esse completa: flere magis li
beat: q̃ꝫ aliqd dicere. Etenim (vt iam de fi

ne datur intelligi) qõ constotum est in eis:
prope est oino vt rumpat; in regulum. Me
gant enim filium dei venisse in carne dicẽ
tes: oẽm carnem creataꝝ a Dyabolo: vt ap
te intelligatur: ipsos preuidisse in spiritu
1. ioã. 1. beatus Joãnes: qñ ait in epistula sua. Qui
negat Christum venisse in carne: non est
ex deo: z ipse est Antichristus qui vẽturus
est. Nempe z apostolicum cui omnes obe
diunt se fatentur habere: de quo in presen
ti loco subsequenter adiungitur.

T. 12 Et habebant super se regem
Angelum Abyssi: cui hæbraice
nomen, Abadon: græce autem:
Apollion: & latine habet nomẽ
exterminans.

Puto ego q; huiuscemodi pseudo pro
pheta: ita quoq; ipse veniat tenere locum
Antichristi: quo Dauid z ceteri reges Hie
rusalem locum Christi. Unde z ipsimet re
ges Juda: Christi dñi dicebantur. Siqui-
dem vt oẽs illi Christi dñi dicebantur: ita
z in secta ista: multi iam forsitan pcesse-
runt: qui essent pro auctoritate pfidie dicẽ
di Antichristi: maxime cum dicat Joan-
nes vtens presenti vel preterito pro futu-
ro. Sicut audistis q; Antichristus venit:
1. ioã. 1. nunc Antichristi multi facti sunt. Et quia
protinus subinsert. Unde scimus q; nouis
sima hora est. Sequi non longe post ipsum
magnum Antichristum demonstrat: quez
ego considerans vniuersas facies scriptura
rum: z introitus z exitus concordia rum:
presentem puto esse in mundo: z si necduz
venerit hora reuelationis ipsius. Oportet
Hiero. enim ꝺm Hieronymum: desolari Roma-
num Imperium quod resistit ei: antequaꝝ
reueletur: z tunc (inquit) reuelabitur ille
2. tbes. 2 iniquus: cuius est aduentus ꝺm operatio-
nem Sathane: in omnibus signis z prodi
gijs mendacibus. Reuelabitur autem ma
nifeste: sub sexto Angelo tuba canente: z si
antea velut occulte operari incipiat. Tem
pus siquidem sexti Angeli omnino credi-
mus esse breue: propter illud qõ dominus
ait. Propter electos breuiabuntur dies il mat. 24.
li. Nam in tribus annis (nisi salloz) termi
nari oportet tribulationem eandem: z tem
pus sexti Angeli tuba canentis: quãuis qz
sextum tempus: duplex est: aliquid preire
oporteat: quod pertineat ad tempus sexti
Angeli: manente adhuc in prelio Angelo
quinto: presertim: cum prius soleat incipe
re qõ pertinet ad sequentia: q̃ꝫ opera pece
dentia consumationem accipiant. Quod
si ita est: oportet Antichristum preuenire
tempus sexti Angeli: aut per se (aut quod
magis creditur) per nuncios suos: vt con
ceptum longe ante venenum: tunc iaz pre
paratus ad belluz: z multis dyabolicis ar
gumentis: promunitus effundat. Qui iu-
re quoq; dictus est Rex Abyssi: qz in coz
de populi infidelis a principio regnat. Uo
catur vero hebraice Abadon: grece autez
Appollion: z latine habet nomen extermi
nans: qz in diebus eius compleri opz illud
qõ scriptuz est in libro psalmoꝝ. Uineam
de Egypto transtulisti: eiecisti gẽtes z plã
tasti eam: &c. Et infra. Ut quid destruxisti
maceriam eius z vindemiant eam omnes ps. 79.
qui pretergrediuntur viaz? Exterminauit
eam Aper de silua z singularis ferus depa-
stus est eam. Quod tale est: ac si diceretur.
Adulti qdem heretici trãseuntes z preter
gredientes viam: dãna multa z obprobria
intulerunt ecclesie: que ad tps poterãt tol
lerari: qz z si pdebatur fructus: ipsa tñ inte
gra in suo statu manebat. At ille qui dici-
tur Aper de silua: intollerabiliter extermi
nabit eam: ita vt non videatur esse vinea:
sed solitudo deserti. Licet autez multa ex-
terminia operetur Dyabolus per mem-
bra sua sub Angelo quinto: maius tamen
z grauius exterminium erit quod seque-
tur sub sexto: z q̃ꝫ durum: z q̃ꝫ angustum
subsequetur sub septimo. Unde z mox
subditur.

Ve, vnum abiit: & ecce ve-
niunt adhuc duo: ve: post hæc.

¶ De sexto angelo tuba canente.

T.13 ¶ Et sextus Angelus tuba cecinit. Et audiui vocem ex quatuor cornibus altaris aurei: quod est ante oculos dei: dicentem sexto Angelo habenti tubam. Solue quatuor angelos qui alligati sūt in flumine magno Eufraten. Et soluti sunt quatuor Angeli qui parati erant: in horam: & diem: & mensem: & annum: vt occiderent tertiam partem hominum: & numerus equestris exercitus: vicies millies dena millia: & ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos habebant loricas igneas: & sulphureas: & iacynctinas.

TEmpus sexti Angeli tuba canentis: de quo in presenti capitulo sermo est: ita p̄m id quod propium est: futurum esse sentimus: vt tamen p̄m aliquid sumpsisse exordium videatur. Ut enim primus Joannes Baptista: predicator factus est gratie: q̄z lex ꝛlDoysi penitus decidisset ita quilibet Angelorum sex: primus incipit tuba canere: q̄z Precessor suus insonare debuerat: & primo inchoantur subsequentia prelia: q̄z bella precedentia ad consummationem seculi perueniant. Igitur inquantum capere ego queo: tempus quidem sexti Angeli: initiatum est: sed tamen tempus quinti: necdum vsq̄z ad presens consummationem accepit. Tempus ergo sexti Angeli: iam nunc p̄m quid initiatum est: & sub omni celeritate & instantia oportet consummari: quod de eo in hoc volumine scriptum est. Et audiui (inquit) vocem vnam: ex cornibus altaris aurei: quod est ante oculos Dei dicentem sexto Angelo habenti tubam. Solue quatuor Angelos: qui alligati sunt in flumine magno Eufraten. In cornibus altaris aurei: que vtiq̄z non sunt nisi quatuor: quatuor Euangelistas designari arbitror: quorum vnus est Beatus Joannes (cuius est precipue vox ista solennis) que auribus sepe nostris insonuit. Si enim cursus quatuor euangeliorum contemplari sufficimus. Unam communem vocem in ipsis quatuor audimus annunciantem nobis dominum Jesum traditum fore in manus peccatorum in fine quinti diei qui precedit parasceue: die vero ipso qui vocatur sextus: crucifixum: mortuum: & sepultum. Hanc vocem si spiritualiter intelligimus: profecto innuit nobis in spiritu: quod futurum erat: soluendos esse: videlicet: filios noctis & tenebrarum in tempore sexti Angeli tuba canentis ad complendum illud quod ait dominus interrogatus de fine mundi. Cum Luc.21 videritis Hierusalem circundari ab exercitu: tunc scitote quia prope est exterminium eius. Angelo vero sexto dicitur vt soluat quatuor angelos: cum propter infinita scelera hominum: iubentur Sancti Dei non orare pro Populo malo & adultero: p̄m quod ex voce Domini dicitur ꝛlDoysi. Dimitte me vt irascatur Exo.32 furor meus. Quasi enim alligatus erat Deus prece iusti vt non posset facere qō volebat. Quod si hocipse Deus: quanto magis (& si dissimili modo) alligantur viri impij prece iustorum: ne faciant malum quod facere sunt parati: quousq̄z perueniāt peccata Babylonis vsq̄z ad celum: & recorderur Dominus delictorum eius? Uel certe sexto Angelo tuba canenti dicitur: vt Angelos soluat: non q̄ eius sit soluere: sed q̄ eius sit demonstrare solutos: iuxta illud quod dicitur Esaye Prophete. Occeca cor populi huius: & cetera que sequuntur. Neq̄z enim Propheta obcecauit cor populi Judeorum: sed ipso propte Esa.6.

tante obcecatum est insipiens cor eorum: quamuis legamus precessisse Dominum
2.Re.19. Helye Prophete vngere Azaelem Regem in Syriam ad percutiendum filios Israel: quod postea ad verbum Helysei completum esse didicimus. Quod vero ait. Qui parati erant in horam: & diem: & mensem: & annum vt occiderent tertiam partem hominum: non tam quidem rem futuram: q̄z causam exprimit voluntatis eorum. Licet enim non semper obtineant quod volunt ipsi: tamen parati sunt ad complenda desideria patris sui: p̄m illud
Job.40 quod dictum est in Libro Job de eodem Diabolo. Absorbebit fluuios & nō mirabitur: & habet fiduciam vt influat Jordanis in os eius. Paratus dicitur ad horam vel ad diem: qui mox (vt permittitur) aut iubetur aliquid: presto est: ita vt quacunq̄z hora permissio vel iussio fit: ipse sit paratus sine mora complere. Paratus dicitur ad mensem: vel ad annum: qui tam diu se posse credit perseuerare in causa: quamdiu permanere in illa: aut permittitur: aut iubetur. Hi ergo quatuor Angeli mali parati esse dicuntur ad horam: vel ad diem: quia semper sunt sollicīti & vigilantes ad malum: expectantes qua hora: & qua die detur eis potestas interrogandi supplicijs Christianos: & trahere illorum aliquos ad spurcitiam suam. Parati esse dicuntur ad mensem: vel ad annum: quia non se ita credunt inhertes: vt quasi ad horam & ad momentum faciant quod prenalent & desistant: sed parati sunt preliari pro erroze suo (etiam si oporteat) vsq̄z ad mortem: dicente Domino. Arbitrabuntur se obsequium pre-
Joa.16 stare Deo: Angeli vero dicti sunt: qui mittendi sunt ad faciendam vltionem: p̄m il-
Ps.77. lud Psalm: septuagesimi septimi. ꝛlDisit in eos iram indignationis sue: indignationem: & iram: & tribulationem: immissiones per Angelos malos. Puto autem istos esse illos quatuor Angelos: de quibus dicitur supra in apertione sexti signaculi: q̄ starent super quatuor angulos terre: & tenentes quatuor ventos celi ne flarent: & q̄ datum esset illis nocere terre: & mari: arq̄z arboribus. Quatuor autem erunt: vt quasi quatuor Euangeliste: duces videantur esse eorum: qui per verbum ipsorum nephartum: crediturī unt Antichristo: cui & adherebunt plurimi Judeorum: videntes signa & prodigia Judei. que facturus est ipse: & Discipuli eius. Non enim vnum Antichristum: aut mat.10. vnum Pseudo Prophetam: predixit Christus esse venturum: sed multos. Et Anteχristi multi. quidem: vt in sexto Angelorum effundentium septem Phialas: ostenditur: egressuri sunt pseudo Prophete: ad Reges Terre: & congregaturi eos ad diem magnum Dei omnipotentis. Non solum autem ipsi: sed & aliqui Sarracenorum: qui & reputantur in Bestiam. Et enim quarto tempore: apparuit Bestia que ascendit de Abysso: & quinto alia Bestia: que ascendit de terra (hoc est) secta Sarracenorum: que resistit quarto Sarracenus. Angelo tuba canenti: & secta Parharenorum: que resistit quinto: licet illa manifeste: ista quantum potuit: sicut iam ex fine colligitur: in occulto. In sexto autem tempore egressuri sunt aliqui (vt ego arbitror) ex vtraq̄z Secta: quorum alij videantur esse Equites: Equi aliqui: adeo terribiles & monstruosi: vt si fieri possit in errorem inducantur: etiam electi. ꝛlDirum q̄ preterito anno veniens quidam vir satis (vt apparebat) prouidus & timens Deum a partibus Alexandrie: in quibus detentus fuerat in vinculis: dixit se audisse a quodam magno Sarraceno: misisse Patharenos Legatos suos ad illos: postulantes ab eis communionem & pacem: quodq̄z illis concedentibus: reuersi sunt ad suos: reportaturi cum tempus esset: ad eos: certum verbum vnitatis & pacis. Hoc audiui ipse: ab eodem viro: in Ciuitate ꝛlDessana. Anno 1495.ad
millesimo centesimo nonagesimo quinto num.

incarnationis dominice:tertiedecime in/
dictionis. Hec idcirco dico:q̃ videtur in
hocipso erroꝛis myſteriuꝫ parturiri:ꝛ ope
ris iniqui quaſi fundamẽtum tactari. Igi
tur cum venerit tempus:ꝛ preſto erit:ho
ra ſolutionis Angeloꝛ iſtoꝛ:exibunt cuꝫ
ſuperbia ꝛ furoꝛe conſumari ea que ſcripta
ſunt in libro iſto: eo q̃ non cognouerunt
homines tp̃s ꝓſolationis ſue. De qua: vꝫ:
ſolutione maloꝛ:ꝛ poteſtate tenebraꝛ: di/
cit pſalmiſta. Poſuiſti tenebras ꝛ facta eſt
noꝛ:in ipſa pertranſibunt oẽs beſtie ſilue.
Beſtie ſilue dicte ſunt gentes infideles:
que more beſtiaꝛ ſituunt humanum cruo/
rem:quaꝛ alique ſunt a parte oꝛientis: ſi/
Turchi cut ſunt hi qui vocant: Turchi: alie in me
ridie: ſicut Ethiopes: alie ab occidente: ſi
cut Barbari: ſiue Mauri: que vulgo dicũ
tur: Meſelmutti: alie ab aglone: que ꝛ ipſe
(ſicut ferunt Alemani) qui cuꝫ eis ſepe ha
buere pꝛlictum: ſatis ferociſſime: ꝛ terribi/
les ſunt. Hi oẽs vſq̃ ad ſextuꝫ tempus: qđ
erit: immo ꝛ eſt pꝛe oibus tenebroſum: alli
Roma. gati fuere in flumine magno (hoc eſt) in
impiuꝫ. Romano Imperio: qđ pꝛſtituit deus oipo
tens ad munimen pacis: ꝛ defenſionem ec
cleſie: quo reſiſtente iuribus ꝛ potẽtia mul
ta: non fuere pmiſſi tranſire terminos pꝛſti
tutos: ꝛ methas quas poſuit illis Deus: ſi
cut de eis in typo maris in libro Job a do
Job.38 mino dictum eſt. Circundedi illud termi
nis meis: ꝛ poſui vectes ꝛ oſtia: ꝛ dixi: huc
uſq̃ venies: ꝛ nõ pꝛocedes amplius: ꝛ hic
pꝛfringes tumentes fluctus tuos. Et hoc
qdem vſq̃ modo. Cum autem ſextus an
geloꝛ effundentium ſeptem phialas iracũ
die dei: effundet phialaꝫ ſuam ſup flumen
illud magnuꝫ Euſratem ad ſiccandas aq̃s
eius: que tenent alligatas gentes: qđ vltra
ſpatur: niſi aduentus illoꝛ: quibus pꝛepara/
bitur via vt veniant ad pcutiendam Ba
bylonem ciuitatem ſupbam: que ſedet' (vt
dꝛ in hoc libro) ſuper aquas multas: que ſi
cut exponit Angelus qui oſtẽdit viſionez
Joanni: non aliud ſunt q̃ populi multi.
De quoꝛ. ſ. populoꝛ viribus: preſumpſit

terram hieroſolimitanam vocari ſpiritua
liter: oꝛtum ſolis: q: ibi oꝛtus eſt ſol iuſtitie
xp̃s deus noſter. Igitur equeſtris exerci/
tus: quem vidit in viſione Joãnes: ſalſos
illos chriſtianos deſignat: ꝛ regnum pari/
ter ſarracenoꝛ: qđ ly videamus pꝛficere in
regnum nouum: q̃ deſignatum eſt in pe/
Dañ.2 dibus ſtatue: quam vidit in viſione: Na/
buchdonoſoꝛ reꝛ: de plantario: nõ ferꝛ'oꝛ/
tum eſt: hoc eſt: de regno illo ſarracenoꝛ:
qđ initiatuꝫ eſt a Mahometh. Et hoc qđ
ſummope notandum credidi: ne qs me ar
guat bis ducere ad pꝛlictum gentem ſarra
cenoꝛ: hoc eſt: in duobus tpibus: quarto
ſ. ꝛ ſexto. Non eſt ꝛrarium vel abſurduꝫ:
q̃ caput vnum beſtie: qđ quaſi mortuum
viſum fuit: itez reuixit a mortuis: ꝛ viſuꝫ
eſt q̃ feciſſet deteriora mala: q̃s que fecerat
a principio. Non eſt alienum a fide: q: in
illa viſione Nabuchodonoſoꝛ: auꝛ qdem
poſitum eſt ſemel: argentum ſemel: es ſimi
liter ſemel: ferꝛ autem non ſemel: ſed bis:
ꝛ dictuꝫ eſt: q̃ duo regna vltima eſſent ſer
rea: ly ſequens mixtum luto: ꝛ q̃ alteꝛ ex
altero oꝛietur. Hec idcirco dico: q: duo iſta
regna vltima: habent locum inter confli/
ctus ſeptem angeloꝛ: de qbus agimus: in
quarto: vꝫ: ꝛ ſexto tpe: ceteris tribus re/
gnis ab hac cõione ſecluſis. Igit equeſtris
exercitus: quem vidit Sanctus Joannes.
Pſeudo ꝓphetas ſimul ꝛ ſarracenos deſi
gnat: qui ꝛ pro multitudine nimia: innu/
merabiles ſunt: ꝛ pro fortitudine ſupbi ꝛ
pro crudelitate feroces. Equi enim quos
vidit: ſignificãt cohoꝛtes ꝛ cetus innume/
ros pugnatoꝛ. Seſſoꝛes pſeudo ꝓphetas:
qui videntur ſagaciores eſſe: ꝛ quaſi inter
hoies rationem habere. Hi tribus tegumẽ
tis muniunt coꝛda ſua ne poſſint vulnera
ri ſagittis: ꝛ tranſfigi ſpiculis verboꝛ dei:
ira: luxuria: ꝛ hypochriſi. Ira: q: nolunt' ſi
cut hoies rationabiliter agere: ſed ſine rõ/
ne ꝛ iuſtitia iraſcuntur aduerſus eos qui
non ſentiunt eadem cum illis. Luxuria: q:
cum nos laudemus vitam caſtam: ipſi ſeli
cem putãt vitam luxurioſam. Hypochriſi:
q: docent ſubiectos ſuos coꝛam aliis gravi
ter ſe habere: ꝛ nihil amittere leuitatis. Et
hi oẽs ad hoc laboꝛant: vt deleant nomen
xp̃i de terra: ꝛ imponant filẽtium ſexto an
gelo: hoc eſt: pꝛedicatoꝛibus veritatis: qui
bus datum eſt ſoꝛte ſicut ꝛ ceteris annun/
ciare euãgelium in tpibus iſtis. Prima lo
rica: que eſt: ira: deſignat in igne: q: ignis
in diuina pagina ſepe iraꝫ deſignat. Scda
que eſt: luxuria: deſignatur in ſulphure: q:
vtrũq̃ ſane ſentientibus horribiliter ſetet.
Tertia que eſt: hypochriſis: in coloꝛe iacyn
ctino: q: iacynctum aereum hꝫ coloꝛem: ꝛ
ipſi ſe dicunt eſſe ꝓtemplatoꝛes celeſtium:
pꝛeſertim q: multi eoꝛ: aſtroꝛ diuinatio/
nibus gaudẽt. Hec enim tria ſunt: que ma
xime abijciunt verba dei. Ira: luxuria: ꝛ ſa
pientia ſeculi. Ira enim ꝛ luxuria cecãt ocu
los mẽtis ne videatur qđ veꝛ eſt. Sapien
tia ſeculi: reſiſtit ſapientie dei. Unde ꝛ in li
bro Hyeremie dꝛ. Filij Agar qui exquiſie/
runt ſapientiam que de terra eſt: non intue
nerunt locum eius. Tales ergo ſunt: ꝛ taꝫ
multi quos peccatis noſtris exigẽtibus pꝛe
ualere ſentimus: tales ſunt ꝛ tam multi:
cuꝫ qbus nos opꝫ (ꝛ hoc q̃s citius) bis ad
pꝛlictum venire. Modicum (inquit dñs)
ꝛ non videbitis me: ꝛ itez modicum. Qđ
cum fuerit completuꝫ: videbitis me: ꝛ gau
debit coꝛ veſtꝛ. Hoc enim modo opꝫ dñm
Jeſum: qui vſq̃ modo in membris ſuis la
boꝛauit in terra: ire ſeliciter ad patreꝫ: cum
poſt duas iſtas tribulationes: que in ſexto
tpe pꝛſumande ſunt: euacuauerit oẽm pꝛin
cipatum ꝛ poteſtatem: q: opꝫ (ingt) illum
regnare quo ad vſq̃ ponat oẽs inimicos
ſuos ſub pedibus ſuis. Quaſi enim tunc
ibit ad patrem: qui vſq̃ modo: in mẽbris
ſuis humiliter ſtetit in terris: q: qui vſq̃
nunc pſequuti ſunt illum: negantes eum
eſſe veꝛ filium dei: in die illa laudabunt ꝛ
dicẽt. Benedictus qui venit in noie dñi. 9.xiꝛ mat.21
Propter iſtas duas tribulationes: que ge
minande ſunt in tpe ſexto: nõ ait Joãnes:
numerus equeſtris exercitus decies mil/
lies dena millia: qđ iure acciperet pro infi/

nito:quia denarius:ꝛ millenarius: perfectissunt numeri:sed ait. Decies millies denamillia. Ob tale est:ac si diceretur. Decies millies denamillia. ꝛ iterum decies millies denamillia. Sed audiuimus de equitibus quales sint: ꝛ qualibus sint armis ad resistendum veritati muniti: audiamus ꝛ de equis: qur forte ad irrogan/da mala atrociores sunt. Nam sequi/tur.

L.14 ¶Et capita Equorum tãquam capita Leonum erant: & de ore ipsorum procedit ignis: & fumus: & sulphur. Ab his tribus plagis: occisa est tertia pars hominum: de igne: & fumo: & sulphure quæ procedebant de ore ipsorum. Potestas enim Equorum in ore eorum erat: & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes Serpentibus: habentes capita: & in his nocent.

¶Cum aliqua gens incipit prevalere: ꝛ subijcere sibi Tribus ꝛ Linguas: solet ijs qui maior est eorum: diuidere Ciuitates ꝛ Castella militibus suis: ꝑm quod: non solum in gentibus: verumetiam ꝛ in eo populo qui dicitur Christianus: accidisse dicimus. Solent etiam hi qui puncipantur in populis: studere sapientie ꝛ doctrine: vt videantur inter ceteros homines: ꝛ vti quasi homines ratione. Accidit autem ex hoc: ꝛ sepe accidit: vt hi qui dominantur populis: videantur pro ratione ꝛ scientia habere inter homines humanam formam: qui autem rustici sunt ꝛ bruti: nihil in seipsis humanitatis habeant: nihil rationis: sed sint quasi Equi ꝛ Muli quibus fo. 31. non est intellectus. Plerunq; etiam cum iudicant alios: hi qui iudicant eos: cum quadam miseratione promunt sententiam contra eos: vt non videantur facere voluntarij: sed necessitate coacti. Qui autem rustici sunt ꝛ bruti: cum puniendi aliquez potestatem accipiunt: ac si Leones rugientes frendent dentibus in eum: nullum se ostendentes affectum miserationis habere. Sicut Preses Pylatus conabatur eripere Christum: ꝛ miserebatur ipsius: ministri autem non solum occiderunt eum: verumetiam vt se ostenderent crudeles in passione ipsius: inter cetera impropria mortis eius: grauiora illi tormenta: sputis ꝛ colaphis inferebant: Iz ergo sessores equorum satis esse terribiles demonstrẽtur: longe tñ dissimiliter ab equis: qui quidem Leonis deturpati capitibus: caudis quoq; serpentinis monstruosi effecti: horribile spectaculum se cernentibus prebent. Quid enim Leone ferocius? ꝛ quid Serpente furiosius? Furor (inquit) illis ꝑm similitudinem Serpentis. Deinde Leo palam seuit: fo. 58. Serpens ex occultis insidijs caput protrahit venenosum. Propter hoc fortis pugne: intus timores. Fortis enim minantur mortem: vt possint constantes milites penis frangere irrogatis. Secreto loquuntur blande: ꝛ promittunt negantibus felicem vitaz: vt possint frangere blanditijs: quos nequeunt superare, tormentis. Propter hoc: in Equis Leonum capita: propter hoc in caudis capita serpentina. Nec mirum si de ore eorum: ignis: ꝛ fumus: ꝛ sulphur procedere dicta sunt: q; ex abundantia (inquit dominus) cordis loquuntur os. Bonus homo de bono thesauro cordis sui: profert bonum: ꝛ malus homo de malo thesauro cordis sui: profert malum. Quales enim possunt esse discipuli qui malos habent magistros? In aspectu deniq; eorum concipiunt dolorem: ꝛ pariunt iniquitatem. Nam quia vident magistros indutos loricis igneis: ipsi in corde concipiunt ignem. Quia vident eos indutos lorimat. 12. cis sulphureis: ipsi in corde concipiunt sul

phur. Quia vident eos indutos loricis iacynctinis: ipsi in corde accipiunt fumum. Ut enim de ferro procedit ignis: sed tamen in ligno cui adheret: proficit ꝛ efficitur magnus: ita nonnulli prauorum hominum: qui malorum seminatores sunt: q; propter intelligentiam quam habent: cauteriatas habent conscientias suas: minus sunt audaces ad facienda mala que cogitant: eo q; velutcunq; timeant iudiciuz cuncta cernentis Dei: saltem vel pro pena temporali qua multi in preteritis seculis puniti sunt. Qui autem decepti sunt abeis: bonas se conscientias habere credunt: ꝛ arbitrantur se in his que faciunt: obsequium prestare Deo. Inde est q; sessores Ioa. 16 Equorum lorucas igneas quas habent: sulphureas quoq; ꝛ iacynctinas ad muumentum erroris sui habere videntur: equi autem ignem: ꝛ sulphur: ꝛ fumum quem euomunt: non tam ad munimentum erroris sui: q̃z ad necem multorum: eorum: scilicet: de quibus dicitur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hoium: de igne: ꝛ fumo: ꝛ sulphure: que procedebant de ore ipsorum. Et quod sequitur. Potestas enim Equorum: in ore eorum erat: ꝛ in caudis eorum: nam caude eorum similes Serpentibus: habẽtes capita: ꝛ in his nocent. Tale est: ac si diceretur. Aliorum Equorum: virtus in dorso ꝛ in pedibus est: istoruz autem contra vsum ꝛ rationez: in capitibus ꝛ in caudis eorum. Plerumq; etenim superbi homines: lente quidem incipiunt sacere mala: sed postq̃z exagitati sunt: exardescunt in iraz: ꝛ rursuz ꝑsumata ira: ab inserẽdis malis quiescunt. Ni aũt non fic: sed cum aperta ira incipiunt perpetrare mala: ꝛ cum putantur ab inserendis malis quiescere: tunc ex inspato deteriora mala Ambros. 5 cõmittunt. Hoc est enim illud. Cum dixerint: pax ꝛ securitas: tunc repentinus eis superueniet interitus: sicut dolor in vtero habenti ꝛ non effugient. Unde ꝛ caput illud Bestie (quod respicit aduersarios istos) dictum est q; habuerit plagam gladij ꝛ vixerit: quia cum creduntur deficere: tunc incipiunt: ꝛ cum putantur esse mortui: tunc deterius viuunt. ¶Moriuntur autem ab his plagis: hi qui negata fide Christi: illorum se iudicio ꝛ preceptioni committunt. Aut enim faciunt hoc q; timent iram: aut q; fetore prouocantur luxurie: aut q; in secta illa tam feroci: aliquem colorem ficte religionis attendunt: maxime autez propter signa mendacia: que (vt alibi ostenditur) facturi sunt. Quam vero magnus sit populus iste: ꝛ q̃z magna mala facturus. Iohelis vaticinio demonstra- Iohel.2 tur: cum dicitur. Canite tuba in syon vllulate in monte sancto meo: conturbentur omnes habitatores terre: quia veniet dies domini: quia prope est dies. Dies tenebrarum ꝛ caliginis: dies nubis ꝛ turbinis: quasi mane expansum super montes. Populus multus ꝛ fortis: ꝛ similis ei nõ fuit a principio: ꝛ post eum non erit vsq; in annos generationis ꝛ generationis. Ante faciez eius vorans ignis: ꝛ post eum exurẽs flamma. Quasi hortus voluptatis terra coram eo: ꝛ post eum solitudo deserti: neq; est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum: ꝛ quasi Equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient: sicut sonitus flamme ignis deuorantis stipulam: velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam. Hec verba Iohelis: satis verbis Ioannis: de quibus agitur in hoc loco: similia sunt: quia ꝛ q; ibi dicitur: Populus magnus: ꝛ multus: ꝛ q; hic vigies millies denamillia: immensam ꝛ infinitam multitudinem Paganorum prefignat: quorum terribilis infestatio: gemino armorum genere Christianos impugnat. Non enim Dominum tantum querunt in exteriori homine: verumetiam fidem eorum quos subijciunt sibi: diuersis tormentorum generibus extinguere moliuntur. Sequitur.

T.15. ¶Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis:neq; egerunt penitentiam de operibus manuum suarum:vt non adorarent Dæmonia & Simulachra aurea:& argentea:& ærea:& lapidea:& lignea:quæ neq; videre possunt:neq; audire:neq; ambulare: & non egerunt penitentiam ab homicidiis suis:neq; a fornicatione:neq; a furtis suis.

¶Dixit hec & stetit:imprecatam & incõsummacam oratione relinquens:hau dubium:q; pp illud qõ in alto loco per prophetam dr. Secretum meum mihi:Secretum meum mihi. Videtur enim in his verbis:q; terminãda sit ad horam: tribulatio ipsa: & danda aliquãtula pax populo christiano: non qr iam purgata erunt scelera: sed qr sic miserator ille incipit pcutere: vt aliqñ retrahat manum suam quo modo: qui moriuntur in peccatis:quærant & viuant. Qui tñ quos expectat vt peniteant: non penitẽtes:durius puuit. Unde & per pphetam huiuscemodi hoibus minatur dicẽs. Dies vltionis in corde meo. Quare hoc? Qr dies dñi sicut fur in nocte:ita veniet. Ita enim veniet:vt præuideri nõ possit. Sed si ita est:quo promittitur Helyas pphęta anteq; veniat dies dñi magnus: An qr & hocipium occultum valde? Quis enim intelligeret in primo aduentu dñi Helyam venisse:si dñs non detegeret dicens: Joãnem ipsum esse Helyam:præsertim cuz ipse dixerit. Ego nõ sum Helyas? Quis enim vestigare sufficit pfiia dei? O (inqt Apostolus) altitudo sapiẽtie & scientie dei: q; incomprehẽsibilia sunt iudicia eius:& inuestigabiles vie eius. Videtur ergo aliqd innuere voluisse Joãnes qñ ait. Et ceteri hoies qui non sunt occisi in his plagis:& non egerunt penitẽtiam de opibus manuum suar:qõ'tñ ex iudicij seueritate non est assumare pmissus. Solẽt mo/dum istum tenere hoies in loquẽdo. cum sciunt prauis hoibus malum esse paratuz: qõ prepalare qdem volunt:sed non presumunt timore vel amore dñor suor. Pulsati namq; pietate vel zelo: dicere incipiunt qõ nouerunt: sed qr sciunt esse secretum:in psequutione:deficiunt. Tale est ergo ac si diceretur. Cum pstet q; iustus index reddet vnicuiq; iuxta opa sua: nuz qr miseretur ad horaz pp electos suos:immunes esse possunt a plagis suis:hi qui abuntur misericordia dei? Minime. Mam ne qs hoc silentium pténendum putaret: adduntur alia:atq; alia:que satis grauiora videntur. Sed forte dicit aliquis. Munquid ego Demones & Simulachra colo: vt timeam super hoc iudicium Dei. Ego nõ Demonia:sed Deum colo. Ydola enim muta & surda: in toto pene orbe contrita sunt. Quid igit ad me de plagis istis? Sed si cetera: & si non oia libri verba spiritualia sunt:põt vtiq; & hocipsum spiritualiter accipi & exponi. Multi eteniz sunt qui se putant adorare qõ non adorant: nõ adorare qõ adorant. Sunt enim nõnulli qui se putant:nõ adorare Demonia:& tñ sortilegis & diuinis incantatoribus:maleficijs:& auguribus tota se mẽtis deuotione committunt. Di pfecto Demones colunt:& nihil minus habẽt ab his qui Demonibus seruiebant. Cultus ydolatrie deletus est a facie xpi:& vix est aliquis hõ in mundo (nisi forte incognitis regionibus) qui simulachr mutum fabricet & adoret:& tñ manifesta est semẽtia Pauli qui dicit. Dis fornicator: aut immundus:aut auarus: qõ est ydolor seruitus:non hz hereditatez in regno xpi & dei. Et ne qs sup hoc aliud fingeret:blandiendo sibi pfi de misericordia dei:adiecit & ait. Nemo vos seducat inanibus verbis:pp hoc enim venit ira Dei in filios diffidentie. Qui ergo huiuscemodi immunditijs ingnauerunt seipsos:& supueniẽte die pacis:euasuri sunt plagas istas:

vt non

vt non cito accipiant per eas mercedez errozis sui:qd putas passuri sunt & ipsi:si nõ digne percepta misericordia:penitentiam agent? Mouerint pfecto & pacem illam sequuturas validissimas tempestates:quales non est expertum genus hoium ab origine mundi. Prius tñ q̃z veniat tribulatio illa: mittet dñs hoibus Angelum lucis (qui apto volumine qõ aliqñ erat clausum) doceat eos archana mysteriorz Dei: quatenus & electis sit ad subsidium:& reprobis (qui hec ptemnunt) ad cumulum dãnationis:dum & illi de libri aptione proficiunt ad salutem:& isti de claritate luminis:maiorem incurrunt ignorantie cecitatem. Dicens enim Propheta in typo spiritualis ecclesie. Surge illuminare Hieru salem:qr venit lumen tuuz:protinus adiecit & ait. Qr ecce tenebre operient terraz: & caligo populos. Igitur & si reprobi dignj non sunt: aut tñ propter ipsos vt excusationem non habeant: aut pp electos: vt sciant redimere tempus: qr dies mali sunt:mittendus est a dño Predicator veritatis: sub tempore sexto qui doceat hominez terrena despicere: & amare celestia. Mam sequitur.

Efa.60

Enoch.

Cap.10 T.1. ¶Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube:et yris in capite eius: & facies eius erat vt Sol: & pedes eius táquam columna ignis: & habebat in manu sua librum apertum:& posuit pedem suum dextrum super mare:sinistrum autem super terram: & clamauit voce magna: quemadmodum cum Leo rugit. Et cum clamasset:loquuta sunt septem tonitrua voces suas.

¶Quicunq; erit iste Predicator veritatis: fortis esse describitur:qr robustus erit in fide. De celo descendet:qr de vita ptem platiua: descendet ad actiuam. Amictus erit nube:qr indutus erit scriptura Prophetaz. Sed & yrim gerit in capite:qr donum sancti spiritus habebit in mente. Ut enim yris.i.archus celestis apparet iunctus nubibus celi:sic ad conuincendos aduersarios: scripture sanctoz Prophetaz iungendus est mysticus intellectus. Sed de hoc in sequentibus. Prius enim querendum est (si tñ inueniri põt) qs sit iste Angelus tam preclarus: vt postea que de eo scripta sunt:qd spiritualiter designent: vestigare possimus. Ego Angelum istum ẽm litteraz:aut Enoch fore crederem:aut Helyaz:nisi in sequentibus de duobus pphetis:qui putant esse Enoch & Helyas: aliqua non his minora sermo pphęticus loqueretur:quãuis si horz vnus est Angelus:iste magis esse intelligendus Enoch qui primus disparuit:videatur. Uez hoc put melius Deus nouit. Unum dico pro certo:q; huius Angeli significatum: magnum aliquem predicatorem personaliter tangit:quãuis spiritualiter ad multos viros spirituales qui in ipso tpe futuri sunt competenter valeat retorqueri:presertim: cum sicut Christus elegit sibi Discipulos non paucos ad predicãdum litteram euãgelij:ita oporteat spiritum sanctum eligere sibi aliquos quos voluerit ad pducendum: ac si de tenebris ad lucem spiritualem ac viuificum intellectum:dicente domino. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loqtur in vobis. Unde & bene idem Angelus habere yrim in capite:dictus est: q; yris (vt iam diximus in scõa parte) aut ipsuz spiritum sanctum:aut spiritualem significat intellectum. Sane facies Angeli similis erat Solis:qr opz in hoc sexto tpe splendescere in modum Solis:ptemplationem sapientie Dei: & puenire ad notitiam eoz qui desygnantur in Petro:& Jacobo: & Joanne: vz:Hebreoz populi:Greccoz:& Latinoz:

Ephe.5

quinimmo primo Latinorum : deinde Grecorum : & Hebreorum : facti nouissimi qui erant primi : & qui primi nouissimi. Ut enim pertinens ad hoc : aliud tangamus mysterium: primo in Adonumentum : ingressus est Petrus : & post ipsum Joannes : tertio autem Maria Magdalena inclinauit se : & prospexit in Adonumento. Quod enim in illo mysterio : Maria : hoc in isto Petrus designat : & quod in illo Petrus & Joannes : hoc in isto Jacobus & Joannes. Ceterum quod designent isti tres videntes faciem Jesu Christi splenduisse in monte : hoc Magi qui venerunt ab Oriente ad domum in qua erat Sol iustitie Christus : ad indicium Stelle: q& & ipsi pari causa mysterij: tres fuisse traduntur. Sed quia digna de tam dignis & sanctis rebus occasio data est : oportet nos de his tribus Apostolis ascendentibus in montem : paulo latius agere: vt qđ ibi gestum est ꝑm litteraꝫ: hic ꝑm spiritum complendum esse: intelligamus. Neq; enim dubium esse potest: quin magni fuerit & archani mysterij : q& post sex dies Christus Jesus maiestatis sue gloriam tribus familiaribus discipulis reuelare dignatus est. Et hoc inter Adoysen & Helyam: quibus magna inter magnos prophetas auctoritatis sublimitas collata est. Ego sextum diem : sextum tps ecclesie significari arbitror: in quo inter Adoysen & Helyam: ac si Sol in virtute sua: xpi facies splendet: q& in ꝑfinio scđi status ptinentis mystice ad Adoysen: qui fuit pastor populi israel: & tertij: qui pari modo pertinet Helyam viz vtiq; spiritualem & nescientem vxorem: sed & vitam solitariam priuatamq; ducentes: facies Christi Jesu: scriptura. s. testamenti noui his qui per apostolos illos designantur: manifestius ꝓ solito in notescat. Ut enim testm̃ vetus : qđ est ꝑm spiritum: facies Adoysi: inchoata sexta etate mundi: ablato (qđ erat sup illam) velamine : cultoribus veritatis innotuit : ita nunc quoq; inchoata septima: amatoribus iustitie: euãgeliuz Christi Jesu plenius incipiet effulgere: vt qui eum hactenus per fidem cognouimus: vsq; ad ꝓtemplãdam speciez ipsius celsitudinis pducamur. Pro eo igit q& sexta etas: que in sex specialibus tpibus (sicut sepe diximus) terminat : ad laborem martyribs data est: septima ꝓfessoribus ad ꝓtemplationem Dei: iure inter Adoysen pastores populi: & vsq; ad tediuz aie in regimine desudantem: & Helyam vitam quietam & ꝓtemplatiuam ducentem: in modum luminaris diurni: facies saluatoris effulsit: q& in ꝑfinio (vt iaz diximus) scđi status: qui ad laborem ꝓstitutus est : & tertij qui ad otium & quietem: nobis si nõ negligimus & filijs nostris : hec tam mira claritas ꝓcessa est: vt rarescẽtibus signis & miraculis: qbus hactenus tenera fides : & ꝓ tpe inualida: nutrita est: iam nunc : vt seniores & puidi: non vt hesitantes & tentãtes Deum : signum de celo videre quera/mus: sed in lumine Saluatoris nostri per semitam Justitie : insatigabiliter inceda/mus. Utiq; & propter hoc laborandum erat diutius in etate sexta : & q& nimis in sexto tempore etatis sexte : vt quomodo filij Israel ad colligendum manna : ꝓ die sexto : & Sabbato : duplo : sexta feria laborabant : ita in etate sexta laborarent fideles in verbo Dei : vt & temporis presentis afflictiones : & earundem afflictionum sacramenta diligenter agnoscant : & ad mysteria sequentis seculi (hoc est) etatis septime : que sequetur: in splendore celestis luminis contemplanda transirent. Uerum : hoc propter sextum diem & sextum tempus: & propter splendorem Solis: qui ita apparuit in facie huius Angeli: quẽadmoduz & in Christo Jesu: quatenus apte daretur intelligi : q& id complendum est spiritualiter in tpe sexto: qđ ibi in sexto die (non sine mysterio) intimatur. Sed si in facie Angeli huius qui lucebat sicut Sol: notitiam spiritualis intelligentie in/cõcusse tenemus: qd in pedibus eius qui erant quasi columna ignis: nisi sensuz cordie duorum testamentoꝝ? Qui: vz: sensus concordie iure: columne ignis similis esse perhibetur: q& & firmitatem veritatis patefacit in littera: & eos qui querunt illuz in veritate : illuminat & accendit: & tanq̃ ostensurus lucem veram: ad superiora re/currit. Idcirco autem: hoc trinum ascribitur doctoribus, veritatis: q& ipsis mediantibus & operantibus : gratia illa que designata est in yri ad notitiam auditoꝝ (dño largiente) perducitur. Unde bene quoq; in manu eiusdem Angeli: liber: qui aliquãdo signatus erat : demonstratur apertus: q& cum tria ista in ꝓcordiam veniunt : qđ clausum erat hactenus in scripturis sanctis: reseratis firmaculis aperitur. In manu autem Angeli: manet liber apertus: q& in potestate eoꝝ: quibus datum est: manet ostendere fidelibus : quid ꝓtineat in libro: ne quis ꝓfidens de suis viribus: aliqđ sine dono presumat: & volens scire alta: de/discat humilibus ꝓsentire. Et quid inde? Omnis (inquit) qui se exaltat: humiliabitur: sicut e diuerso: qui se humiliat exaltabitur. Potẽs est enim qui prestat donum: augere virtutem: vt quo maior fit aliquis in domo Dei: humiliora sentiat de seipso. Alias aũt: bonuz est magis nõ presumere quic̃q̃: ne forte & pro assertione falsi: hereticus: & pro superbia incorrigibilis fiat. Qui autem acceperunt donum: reddunt pecuniam: vel inusti: metuentes illam dñi sententiam : qua dictum est seruo malo & pigro. Ligatis manibus & pedibus : ponite eum in tenebras exteriores. Qualiter autem doceant qui vera docent: in opere huius Angeli demonstratur: cum dicit. Posuit pedem suum dextrum sup mare: sinistrum vero super terram. Mare & terra in diuina pagina ꝓ locis: in quibus scripta sunt: diuersa habẽt significare. Hic tamen per mare: testamentum nouum: vetus intelligitur per terram: q& illud terrenis hominibus & terrena sapientibus datum est: istud sapientibus: & profunda sanctaꝝ scripturarum perambulare valentibus. Sup mare vero & super terraz posuit Angelus pedes suos: q& sensus spiritualis doctoris: veritatem'que latet in diuina Pagina ꝓ ferre volentis: duoruz & testamentoꝝ littere (ac si cuiusdam arboris radici) inituntur: quatenus tanto superius fructum spiritualem ferat : quanto plantatus in bona terra: & rigatus sepenumero: in viriditate p/durat. Que enim Christi est viriditas: nisi fides? Ubi autem fides melius queritur: q̃ vbi duo vel tria testimonia conueniunt in idipsum? In ore (ait dominus) duorum vel trium testium: stat omne verbum. Et bene dextrum pedem super mare posuit: sinistrum vero super terram : q& sicut iunior Effraym tactus dextera: prelatus est Manasse tacto sinistra : ita nouum testamentum (licet esset posterius tempore) dignitate tamen factum est primum : dicente Domino de vtriusq; temporis electis. Erunt primi nouissimi: & nouissimi primi. Igitur in terra: que est inferius elementum : designatur littera testamenti veteris : in mari: littera testamenti noui : in yri qui apparet in nubibus celi: spiritualis intellectus : qui ex vtroq; procedit. Inde est: q& duo pedes Angeli similes sunt columne ignis : facies vero eius: vt Solis. Quia : videlicet : sensus & notitia duorum testamentorum : quasi humiliora tenent : contemplatio vero spiritualis Sapientie : in superioribus manet. Sed quare sub sexto Angelo tuba canente: liber demonstratur apertus: nisi vt compleatur illud quod precessit in mysterio: die quo passus est Christus: quando & velum Templi scissum est a summo vsq; deorsum : & Monumenta (vt ait Euangelista) aperta sunt : & multa corpora Sanctorum qui dormierant: resurrexerunt : & venerunt in Sanctam Ciuitatem : & apparuerunt multis? Hoc est enim tempus illud: de quo factus est sermo ad Danielem Prophetam. Quod clausi essent signatiq; sermones vsq; ad tempus prefinitum. Tempus prefinitum istud est: de

quo ꝛ loquimur. Jnde est:q ꝛ ibi: ꝛ hic: iurasse Angelus demonstratur: vt qđ ibi in sexto tpe synagoge:hoc:hic in sexto ecclesie tpe appareat designatum. Sꝫ de hoc in sequentibus. Angelus autem voce magna clamat:qz qđ dictuz est ei:in tenebris: annunciat in lumine: ꝛ qđ aure audiuit
Luc.12 in cubiculo:apte prædicat super tecta. Sed q dictum est clamasse voce magna: ꝛ adiunctuz est. Quasi cum Leo rugit indignãtis animi: pertubationem prenotat: nec dubium q propter eos qui infideles sunt: ꝛ vsqz in finem ꝛ psumationem in incredulitate pdurant. Sine fide etenim intellectus haberi non pót. Quo circa rugit Angelus quasi Leo:qm̃ defecit sanctus:q di
ꝟo.11. minute sunt veritates a filijs hoium. Et qdem cum clausus erat liber:videbantur aliquãtulam excusationem habere. Cum vero isdem liber exhibetur aptus: quam de ignorantia sua excusationez habebunt? presertim:cum ꝛ tonitrua septem loquantur voces suas:ꝛ sint ipse voces:voci Angeli vsquequaq concordes? Quod autem dicit Joannes.

Ꝟ.2. ¶Et cum loquuta fuissent septem Tonitrua, ego scripturus eram:& audiui vocem de cælo dicentem. Signa quæ loquuta sunt septem tonitrua noli ea scribere.

¶Demonstrat non esse adhuc oia publicãda in generatione mala ꝛ adultera. Jpsa vox spiritualis que procedit de celo testaměti nouꝝ:vt compleatur adhuc illud qđ
Luce.8 ait dñs Discipulis suis. Vobis datum est nosce mysterium regni Dei:ceteris autem in parabolis:vt videntes:non videant:ꝛ audientes:non intelligant. Sic stella ẓMagis apparuit in oriente:ꝛ disparuit ab oculis eoꝝ: quousqz ipsi ẓMagi pertransirent
matt. 2. Herodem. Sic Helyas ostendit ad horaz filijs Jsrael: ꝛ non longe post relictis illis
3.reg.17. abijt ꝛ abscondit se ab eis: quousqz complerentur anni tres ꝛ menses sex. Jgit ad rugitum Angeli loquuntur tonitrua voces suas:q ad predicationem doctoꝝ exhibentium librum aptum:haud dubium:q per ꝓcordiam duoꝝ testamentoꝝ: septem quoqz spiritus dñi:qui missi sunt a dño in oem terram:voces spirituales ꝛ allegoricas: veluti e tertio celo:re vera:carnali homini occultandas emittunt. Sigdem aia
1.cor.2. lis hõ: non pcipit que sunt spiritus Dei. Est enim primum celum (sicut iam'scripsimus in hoc opere) vetus testamentum: scõm testamentum nouum:tertium spirituales intellectus:qui ex vtroqz procedit. Qđ ergo ait Joannes. Et que loquuta essent septez tonitrua scripturus eram:ꝛ audiui vocem de celo dicẽtem. Signa que loquuta sunt septem tonitrua:ꝛ noli ea scribere: voluntatem ꝛ intentionem exprimit
Eccle.3. prioꝝ discipuloꝝ:qui zelo veritatis accensi: volunt moꝝ exprimere veritatem:nondum tñ attendentes illud qđ scriptuz est. Tempus tacendi:ꝛ tps loquẽdi:eo q aia-
1.cor.2. lis hõ non pcipiat que sunt spiritus Dei. Signa (inquit) que loquuta sunt septem tonitrua:ꝛ noli ea scribere. Signare duobus modis accipitur in Diuina Pagina. Accipitur enim ꝓ signum facere: vt est illud. Signa Thau. Et accipitur pro aliEzec.9 qđ in occulto tenere:vt in hoc libro. Vidi'librum signatum sigillis septem. Hic ergo q sequtur. Et noli ea scribere:pro occultare:accipiendum est. Sunt enim (vt iam diximus) spiritualia verba: aialibus hoibus occultanda: dicente dño. Nolite dare sanctum Canibus:ꝛ nolite spargere mar-
matt.7. garitas inter porcos. Non ergo qđ occultatur:ab oibus occultaꝝ: sed ab his qui animales sunt:ꝛ carnali subiacent intellectu. Unde ꝛ fortassis:pro signuz facere:dictuz est. Signa. Qz:vz:cum signuz facimus:nostris loqmur:non alienis:ita vt qđ isti pciunt:illi viso signo: vestigare nõ possint. Omne etenim signum:qđ fit a viro pruꝺente:ad significandum aliqd occulte alibus non oibus:solet fieri:quatenus ꝛ no

tis innotescat verbum:ꝛ ab ignotis quod dñ abscõdatur. Doctoris vero lingua:calamo scribe:assimilata est:qz (vt in libro) calamus:ita doctoris lingua in corde populi
ꝟo.44. verba scribit. Unde ꝛ per Psalmistam di. Lingua mea:calamus scribe velociter scribentis. Hoc ergo modo scribunt Doctores:ꝛ quiqz discipuli veritatis cum verba que audiunt a maioribus: in libro humani cordis imprimendo reponunt. Signifi
2.cor.3. cari aũt in libro cor humanuz:Apostolus manifestat:cum dicit. Epistola nostra:vos estis scripta in cordibus nostris:que scitur ꝛ legitur ab omnibus hoibus:manifestat:qm̃ epistola estis Christi:ministrata a nobis:ꝛ scripta:non attramento: sed spiritu Dei viui:nõ in tabulis lapideis:sed in tabulis cordis carnalibus. Hoc inq̃z modo: scribunt sancti in tabulis cordis carnalibus verba dei. Hoc modo Joãnes: immo hi qui designantur per illum: scripturas
ꝟo.18. se esse putant:que septem tonitrua loquuta sunt:vt in oem terraz exeat sonus eoꝝ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. Sed q dignus nõ est mundus intelligere archana verba: nec videre (vt iam dixi) margaritas (quas pedibus suis sepe ꝑculcant) audiũt dilecti Dei:velut ex alto celo:ex ipso sacri libri mysterio:spiritualem vocem dicentem sibi. Nolite publicare archana verba: que rapti in paradisum:que ꝛ vsqz in tertium celum audistis: qz non sunt ailati homini:ꝛ carnalem intellectum habenti indiscrete narranda: sed ita mysterialiter reponenda in membranis:vt hi qui spirituales sunt:spiritualiter capiant: ꝛ hi qui
1.cor.12 aiales: prophanare non possint. Est enim inter libꝝ ꝛ tonitrua differentia quedam: quoꝝ alterum proprie ad Christum pertinet:ꝛ alterum ad spiritum sanctum. Sunt etenim quedam:que omnibus cõia sunt: ꝛ oibus publice prædicanda. Et sunt que nõ oibus dicenda sunt:sed quibusdam (eo q spiritualia valde sint) ꝛ longe a carnaliuz intellectu:de qbus dicere videtur Apostolus. Scio hoiez in christo ante annos quatuordecim:siue in corpore: siue extra corpus:nescio:deus scit:raptuz hmõi vsqz ad tertiuz celum. Et scio hmõi hoiem siue in corpore:siue extra corpus:nescio:deus scit: qm̃ raptus est in paradisum:ꝛ audiuit arcana verba:que non lz hõi log. Primuz celum est scriptura:que ptinet ad primum statum. Scõm:scriptura que ptinet ad secundum. Tertium:intelligẽtia spiritualis que ptinet ad tertiuz. In primo eruditi
ꝑuuli. In scõo instituunt adolescentes. In tertio inebriant amici. Ut eniz qui (donante deo) vicinitate lucis huius pfundimur:manifestius aliqd inferamus:sicut nobis in hystoria testaměti prioris:in fine primi status:ꝛ exordio scõi:apiente Xpo:aditus patuit: ita in fine scõi status: ꝛ initio tertij:in littera testaměti nouꝝ: ꝛ maxime huius libri:apiente eo:quez misit pater in noie xpi:opz septem tonitrua log. sublimius voces suas:vt compleaꝝ adhuc in spiri
Joã.16. tu pmissio illa Xpi dicẽtis. Cuz venerit ille spiritus veritatis:docebit vos oem veritatez. Fuit illud:erit hoc. Uerumtñ non sicut illud:ita ꝛ istud. Non enim eadem cã fuit incarnati verbi:ꝛ missi spiritus sancti in specie columbe ꝛ ignis:qz verbuz incarnatum:tam iustis:q̃z iniustis in eadem assumpta carne manifestum apparuit:spiritus vero sanctus nõ nisi fidelibus: ꝛ vere fidelibus oftensus est. Unde: ꝛ Dñs ipse
Joã.14 (quem viderunt ꝛ occiderunt Judei) dicens. Ego rogabo patreꝫ:ꝛ alium paraclytum dabit vobis:vt maneat vobscum in eternum spiritum veritatis: quem mundus non põt accipere. Protinus adiecit ꝛ ait. Qz nõ vidit eum:nec scit euz. Uos autem cognoscetis eum:qz apud vos manebit:ꝛ in vobis erit. Qđ tale est:ac si dicere tur. Lz ꝛ ego venerim:ꝛ ipse venier:nõ tñ videbit eum mũdus iste:sicut vidit me:ꝛ occidere querit:ſz in solis electis meis erit ꝛ apud ipsos manebit ꝓsolans eos:per se ipsum:ꝛ docẽs illos oem veritatem. Non igitur ea cã est aptionis libri qui ptinet ad patefactionem ꝓcordie duoꝝ testamẽtoꝝ:

Abba⁹. ꝛ loquutionis ſeptem tonitruorum ad intelligenda ſecreta Dei: vt vtriuſq; rei ſimul detrudetur archanum: ſed illud eſt predicandum publice: iſtud in cordibus perfectorum ſignandum: quouſq; compleat predicatio libri ad comprobandum: q̄ patris ꝛ filij vna ſit diuinitas: equalis gloria: coeterna maieſtas. Unde ꝛ ipſe filius dicit. Niſi ego abiero (ſubauditur: ad patrem) Paraclytus non veniet ad vos.

Joā.16. Quod eſt dicere. Niſi ego p̄ius compleo opera mea: vt per ea que ego operor ad ſimilitudinem operum patris mei: cognoſcat me mundus eſſe equalem patri: non eſt voluntatis mee mittere alium paraclytum: cuius vocem per vos audiat: me contempto: q̄ niſi precedat fides: non ſequitur intellectus. Sequitur.

C.2. ¶Et Angelus quem vidi ſtare ſuper mare: & ſuper terram: manum ſuam leuauit in cælum: & iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum: qui creauit cælum: & ea quæ in illo ſunt: & terram: & ea quæ in ea ſunt: & mare: & ea quæ in eo ſunt: quia tempus amplius non erit: ſed in diebus vocis ſeptimi Angeli: cum cœperit tuba canere: conſumabitur myſterium Dei, ſicut euangelizauit per ſeruos ſuos Prophetas.

¶Conſonant voci huius Angeli verba veritatis dicentis. Helyas cum venerit:

mat.17. ipſe reſtituet omnia. Concordat quoq; iuſiurandum Angeli: cum rugitu clamoris. At quid enim clamat ꝛ rugit ſicut Leo: iſe qui librum manibus ſert apertum: niſi vt contumaciam noſtram increpando arguat: ꝛ nos ſuper incredulitate noſtra peterrendo confundat: qui nec per miracula conuerſi: in fidei ſtetimus puritate: nec per apertionem libri ad eum conuertimur in veritate. Abundat autez Dei veritas in mendacio noſtro: vt omnis a nobis occaſio excuſationis tollatur. Ne enim parum quid videatur: q̄ rugit Angelus ſicuteo: addit adhuc ipſius angeli iuſiurandum: vt credant diez vltimum ꝛ tempus iudicij aduenifſe. Non querant ſpatium temporis illius quod dies nouiſſimus appellatur: non querant que facturus ſit dominus: ꝛ quo ordine iudicaturus ſit orbem: incipiente iudicio a domo Domini: ſufficit eis ſcire: q̄ prope ſit: ſufficit eis ſcire: q̄ in voce ſeptimi Angeli cum ceperit tuba canere: conſumabitur myſterium Dei. Quis enim ſcit: quantum debeat durare tempus illud: quod dies nouiſſimus in ſcriptura vocatur? At ne quis putet nouum q̄ dico: intelligendum eſſe: vz: tempus quoddam incerti finis: in die qui appellatur nouiſſimus: audiat doctorem precipuum Auguſtinum in libro de Ciuitate Dei: ipſum clara voce dicentem: immo arguentez eos qui ſimpliciter intelligunt: q̄ non ſimpliciter dictum eſt. Cum enim loqueretur de die vltimo: in quo Rex magnus de celo veniens: iudicaturus eſt orbem: adiecit ꝛ ait. Quod in confeſſione ac profeſſione tenet omnis eccleſia Dei veri: credimus Chriſtuz de celo eſſe venturum ad viuos ac mortuos iudicandos. Hunc diuini iudicij vltimum diem: dicimus eſſe vltimuz tempus. Nam per quot dies tendatur hoc iudicium: incertum eſt: ſed ſcripturarum more ſanctarum diem poni ſolere pro tempore: nemo qui illas litteras: quamlibet negligenter legerit: neſcit. Certe audiſti auctoritatem tanti Patris: cui etiam omnes Sancti concordant in id ipſum: vbicunq; de die vltimo plenius aliquid loquuti ſunt. Verumtamen q̄ dies vltimus largo ꝛ ſtricto modo accipi conſueuit: ꝛ non nunquam p̄o. vno incerto tempore (vt aſſerit in hoc loco Auguſtinus) non nunquam pro extremo ipſius

1.pet.4.

Auguſtinus in libro de ciuitate ꝺi

temporis articulo accipiendus eſt: diſcerni oportet diligenter: vbicunq; agitur in

mat.25. diuina Pagina de nouiſſimo die: vtrum de vno tempore dictum ſit: an de vltimo eiuſdem temporis articulo: in quo ſedente domino in ſede maieſtatis ſue: eidem iudicio dabit finem: euntibus electis in vitam eternam: reprobis autem in ignem eternum. Neq; enim de illo iudicio: aut

1.pet.4. de illo temporis articulo: intelligendum eſt illud Petri (cuius ſuperius fecimus mentionem) tempus eſt: vt incipiat iudicium a domo Dei: ſed de initio illius temporis: quod dicit Auguſtinus vocari vltimum diem. Quando autez ſic accipimus vltimum diem: debemus ipſum vltimum diem: vltimam (hoc eſt) ſeptimam extimare etatem. Ut enim dies ſeptimus ebdomade finis eſt: ita vltima etas: quanticunq; ſit ſpatij: finis mundi eſt. Et ſz etas ſexta (vt iam ſuperius in prefatione digeſſimus) finis mundi dicatur: longe tamen verius id de ſeptima dici poteſt: que quidem ꝛ ſi ꝑm aliquid a paſſione Domini ſimul cum ſexta inchoata eſt: proprietas tamen eius: a ruina Antich: iſti. Dicitur autem tempus illud dies iudicij: quia vlciſcetur Deus electos ſuos de omnibus inimicis ſuis: quia auferretur Regnum a

Daſi.7. filijs huius mundi: ꝛ dabitur populo Sanctorum altiſſimi. At illud modis omnibus hucuſq; manet occultum: vtrum in principio ipſius temporis (de quo hic loquitur Auguſtinus) an in medio: an in

Luc.12 fine venturus ſit Dominus ad iudicium: preſertiz: cum ipſe dicat. Hora qua non putatis: filius hominis venturus eſt. Lan ſero: an media nocte: an mane. Cleturus eſt

mar.13. enim (vt Scriptura teſtatur) ꝛ rationem

Luc.16. poſiturus cum ſeruis ſuis: ablaturus talentum a pigro ſeruo: ꝛ daturus ei qui pecuniam duplicauit. Secundum hoc autem preſumi poteſt: q̄ aut circa principium illius temporis: aut non longe a principio eius venturus ſit: p̄ſertim: cum dicat veritas ipſa loquens de perſequutione Anti

chriſti: Statim autem poſt tribulationem mat.24. dieruz illorum: Sol obſcurabitur: ꝛ Luna non dabit lumen ſuuz: ꝛ Stelle cadent de celo: ꝛ virtutes celorum commouebuntur: ꝛ tunc apparebit ſignum filij hominis in celo: ꝛ tunc plangent omnes Tribus terre: ꝛ videbunt filiuz hominis venientem in nubibus celi. Nam ꝛ illud quod ſequitur in eodem loco. Et mittet Angelos ſuos cum tuba: ꝛ voce magna: ꝛ congregabit electos ſuos a quatuor ventis: a ſummis celorum: vſq; ad terminos eorum: quis intelligit? Num vere (vt velle videtur) ſimplicitas ipſa littere: ita eſt ſimpliciter intelligendum: vt: vz: ad colligendas animas electorum mittat Angelos ſuos cum tubis: cum econtra ſcriptum ſit in Apo- mat.24. ſtolo Paulo. Omnes quidem reſurgemus: 1.cor.15. ſed non omnes immutabimur: in momento: in ictu oculi: in nouiſſima tuba? Quia vero hec omnia occultiſſima ſunt: ꝛ tamē omnino futura: optime ſe ab his omnibus expediens: Auguſtinus ait. In fine mundi: vel circa ipſum finem: has res didiciAuguſtimus. mus affuturas: Helyam Theſbyten venturum: fidem Judeorz: Antichriſtum perſequuturum: Chriſtum iudicaturum: mortuorz reſurrectionem: bonorum malorumq; diſcretionem: mundi ꝓflagrationem: eiuſdemq; renouationem. Que omnia quidem ventura eſſe credendum eſt: ſed quibus modis: ꝛ quo ordine veniant: magis tunc docebit rex experiẽtia q̄z nunc ad p̄fectum horum intelligentia valet ꝓſeq. Et de his p̄o loco ſatis dictuz. Q: vero hecipſa que de fine mundi dicuntur: alij poſt alios voluti per quinq; dies ſpatia nunciare homi nibus non credentibus ſibi: ſed ꝓdicentibus miſſi ſunt: dicit nūc eaipſa: Angelus iſte cuz iuramento: ne qs ſe in verbis eius putet eſſe deceptuz. Per viuentem (inqt) in ſecula ſeculorz: qui creauit celū: ꝛ ea que in eo ſunt: ꝛ terram: ꝛ ea que in ea ſunt: ꝛ mare: ꝛ ea que in eo ſunt: q̄ tps iaz nō erit amplius: ſz in voce ſeptimi Angeli cum ceperit tuba canere: p̄fumabit myſteriuz Dei:

ficut euangelizauit per seruos suos Pro-
phetas. Quid enim contrarium veritati
existimas si aduentum tanti Judicis: tot
Precones precurrunt? Nonne & Reges
mundi: qui Regna sua videre decernunt:
precursores qui sibi preparent vias: alios
post alios delegat: vt quecq victui necessa-
ria inueniat preparata? Sz quēadmodum
si aliqs Rex premitteret plures nuncios:
alioscq post alios: ad predicendam vicini-
tatem aduentus sui: & primo qdem & scō
crederetur: ceteris vero qbus magis esset
credendum quasi testibus mendacij: ptra-
diceretur ab oibus: & exprobraretur a mul-
tis: ita in his extremis tpibus nō possunt
filij huius seculi de vicinitate illius diei:
aliqd audire: putantes esse deceptos eos
qui sup hoc crediderunt Apostolis: & qua-
si cauentes sibi ne & ipsi similiter decipian-
2. pet. 2. tur. Preuidit hoc Beatus Petrus Apo-
stolus: & sicut ipse predixit futuz: ita nos
quottidie cernimus ꝓsumari. In nouissi-
mis vtiq diebus veniet (inquit) diebus
venient in deceptionem illusores: iuxta
proprias consolationes ambulantes: & di-
centes. Ubi est promissio: aut aduentus
eius? Ex quo enim Patres dormierunt:
omnia sic perseuerant ab initio creature.
Jurat ergo Angelus iste: qui quasi singu-
lariter missus est vt fidem faciat: iurat: vt
increduli ꝙuertantur ad deum: si quo mo
do audientes: euigilent a somno mortis: &
non eos inueniat repētina dies illa. Utiq
& sub sexto figuraculo: qō pactum fuit tem-
pore transmigrationis Babylonice: vidit
Daniel vir quendam indutum lineis sta-
re sup aquas fluminis: & eleuantem dexte-
Dañ. 12 ram & finistraz suam in celum & iurantem
per viuentem in eternum: qz in tempus &
tpa & dimidium tpis: complerentur vni-
uersa mysteria: que ostensa erant ipsi Da-
nieli: de diebus nouissimis. In aqua autez
fluminis super quam stabat vir: & in aqua
maris sup quam Angelus posuit pedem
suum: vnum est & idem mysterium: exce-
pto: qz ibi per aquam fluminis: vtriusq lit-
tera testamēti designata est: hic in terra lit-
tera veteris: in mari littera noui. Et qz nō
est facta mētio in Daniele de pede dextro
& sinistro: dictum est de viro ipso qui indu-
tus erat lineis: qz eleuauerit in celum ma-
num suam dexteraz & finistram. Duas ma-
nus que naturaliter deorsum pendent: ad
celum leuare: est sensus littere duoꝝ testa-
mentoꝝ: que de imis sepe log videntur:
per cōmutationem intellectus spiritualis
ad supioza transferre. Quasi enim manus
sunt Doctoꝝ duo ipsa testamenta: qz sicut
qsqz manibus resistit inimicis: ita & docto-
res ecclesie: duoꝝ testamentorum munimi-
ne: ab hostibus fidei se defendunt: qz vero
vir ille in Daniele ꝓpheta: ambas manus
suas leuasse dr in celum: dexteram: vz: & si-
nistram: designat sensum spiritualium do-
ctoꝝ a littera duoꝝ testamentoꝝ ꝓsurgere
& ad superiora leuari. Ilz enim & interio-
rō manus suas: qbus exerceatur circa lit-
teram & circa intelligentiam spiritualem:
dum querit vt inueniat: duz pulsat vt sibi
aptatur. Immo dum ostēditur viaz lucis esse
in celo: dum ostēdit esse in spiritu semitaz
eqtatis. Ad hoc enim iurat: ijs qui iurat:
vt vez se dicere & seruare demonstret. Est
autez plena veritas in spiritu: in littera nō
plena: sed ex parte. Quasi ergo iurare est:
patefacere esse veritatem: que seu in littera
testamenti veteris ꝙm partem: seu in litte-
ra testamenti noui ꝙm amplius: seu in spi-
rituali intellectu: in quo plenitudo verita-
tis vniuersaliter ꝓtinetur. Ita vero in ter-
ra: & in mari: & in celo que cōmemorat An-
gelus: in iuramento designātur. Hec tria:
qō in terra illa de qua ꝓstruxit altare Ile-
lyas: & in aqua que desuper effusa est: & in 3. re. 18.
igne qui celitus missus est. Deniqz & hic &
ibi precessit illud mysterium magnum: cu-
ius facta est mētio in Daniele (hoc est) in
tempus & tpa & dimidium tpis. Ipse est Dañ. 12
enim numerus annorum: qbus se a facie
Jezabelis occultauit Helyas: anni. 3. tres
& menses sex. Et sciendum qz aqua ma- 3. re. 17.
gis assimilatur rei viuenti qz terra: vnde

aquaz viuam dicere ꝓsueuimus: magis au-
tem ignis qz a qua: qz dignius est testamen-
tum nouum: testamēto veteri: multo ma-
gis proximum eterne vite. Dignior & feli-
cior spiritualis intellectus vtroqz. Qō er-
go Angelus iste: pedes suos ponit sup ter-
ram: & mare: manuz autem leuat ad celum
vt quodammodo Trinitatis mysterium
tangere vnus ipse videatur: nil ꝓfecto no
bis aliud insinuare mōstratur: qz qz vnus
spiritus intellectus ex vtroqz testamento
ꝓcedit: quo per ea que ꝓcederiter deorsum
videmus: securi & intrepidi celestia rimari
sacramenta possimus: Paulo attestante:
1. cor. 2. qui dicit. Spiritus scrutatur oia: & etiam
ꝓfunda Dei. Et qñ doctores illius tpis:
qō (vt sepe diximus) prope est: non quasi
somniando: aut diuinando aliquid auda-
cter ingererent: sed qō ex ore duoꝝ testiuz:
quinimmo duorum testamentoꝝ: probari
queat: iurare idem Angelus dictus est: qz
ꝓfecto ille iurat: qui non dubitat in eo qō
dicit: qui ad faciendam fidem dictis: testi-
monium adhibet. Dicere eniz (teste deo:
teste veritate) & his similia: iurare est. Sed
quare qui sic iurat: per Deum celi: & terre:
& maris: & eoꝝ que in eis sunt: mentionem
facit: nisi qz in tribus populis vel ordini-
bus: miro quodam modo: procederiter reso-
nant testimonia veritatis. Est enim hoꝝ
primus similis terre: scō similis mari: ter-
tius similis celo vel aeri. Qui ergo p eum
iurat qui fecit oia hec: ꝓuenienter iurat: qz
iurat per oium creatorem. Sed q distin-
cte ponit' celuz: terram: mare: & oia que in
eis sunt: pbat vera esse que dicit: vt in ore
duoꝝ aut trium testium: stet oē verbum.
Deniqz pugnatoꝝ ordini: cuius proprietas
est in primo statu: terrena alia assimilata
sunt: Clericoꝝ: cuius ꝓprietas est in scō:
pisces maris: qz sicut vita pisciuz: aqua est:
ita vita bonoꝝ clericoruz: sanctaꝝ scientia
scripturaꝝ. Contemplantium: cuius pro-
prietas est in tertio: aues celi: qz veluti su-
pior anhelitu: & aere saluberrimo potiun-
tur. Jurat ergo Angelus per euz qui crea-
uit hec tria: simul & tria ipsa in iuramento
cōmemorata sunt: vt sciamus qz ipsa tria:
ita sunt a dño ordinata: vt etiam tacētibus
nobis: testimonium phibeant veritati. Et
qd iurat? Qō tempus iam non erit ampli-
us: sz in diebus vocis septimi Angeli (sub
audi: qui in primo est) ꝓsumabitur myste-
rium Dei. Et hoc qō? Sicut (inqt) euā-
gelizauit per seruos suos Prophetas. Qō
cum ita sit: & terminus sit datus: qui pre-
teriri non poterit: qd adhuc in mundo ra-
dicem ponere: & casuras in primo turres
edificare? An qz tēpus etatis septime diu-
tius durare speratur? Sed hoc non est no-
strum scire: non est huius tpis vestigare:
qz sicut maiora opatus est Deus: sub vni-
us sexte huius breuitate etatis: qz in qnqz
precedentibus etatibus mundi: ita possibi-
le est etiam nunc in paucis diebus comple-
ri tpa multa: quatenus ficut breue est tem-
pus sexte etatis respectu quinqz preceden-
tium ab initio vsqz ad Christum: ita breue
sit tempus septime: respectu annoꝝ etatis
sexte: & tū in opibus nihil sit impar: nihil
minus. Sit ergo istud sicut Deus volue-
rit: & sicut ipse ꝓstituit ab eterno: qui ope-
ratur oia in oibus ꝙm ꝓsilium voluntatis
sue. Nobis autem sufficere dz ad contem- 2. cor. 12
ptum mundi: qz preterit figura ipsius: qz
anteqz intremus in illam requiem: opz
nos transire per ignem & aquam: vt quasi
per doloꝛem parasceuen: pueniant: qui di-
gni sunt: ad paschalia festa. Sed qd est: qō
ait. Tempus iam non erit amplius? Nun
qd post verbum istud: & iuramentum An-
geli: tempus non erit amplius? Absit. Sz
in voce septimi Angeli: cum ceperit tuba
canere: ꝓsumabitur tempus mysterioꝝ
Dei: sicut euangelizauit per seruos suos
prophetas. Quomodo euangelizauit per
seruos suos Prophetas? Obmitto cete-
ros qui fecerunt mentionem diei septimi:
& primus: de hoc ait Moyses ait. Igitur per- Gene. 2
fecti sunt celi & terra: & omnis ornatus eo-
rum: requieuitqz Deus die septimo: ab oi
opere suo qō patrarat. Et benedixit diei

septimo ⁊ sanctificauit illum: qz in ipso cessauit ab vniuerso opere suo: quod creauit Deus vt faceret. Ecce isto modo cessabit tempus: postquam septimus Angelus tuba canere ceperit: non vtiqz tempus sabbati: quod futuruz est: post vocem septimi Angeli: sed tempus afflictionis: ⁊ laboris: quod completum est generaliter in sex etatibus mundi: siue alio modo in sex portionibus huius sexte etatis. Deniqz post tempus istud: veniet tempus: vt ait Angelus Danieli: quale nõ fuit ex eo tempore: quo ceperunt homines esse in terra. Tempus vtiqz septimi Angeli: cui benedicet dominus: dans in eo pacem ⁊ letitiam: sustinentibus se. Qua in re diligentius notari opz: qz tempus septimi Angeli: de quo hic sermo est: non ad illud Sabbatum pertinet: quod est septimum tempus: respectu sex etatum mundi: sed ad septimaz proportionem huius secundi status: in qua oportet consumari tempora mysterioz Dei. Quia vero ad magnam illam requiem: non nisi per magnum sexti tempous laborem: peruenire ꝓcedimur: ꝺm qz sub vmbra prioris testamenti: ob requiem sabbati: que sequebatur in omni sexto die: seu mense: vel anno: augebatur labor in typo: haud dubium: eorum quos oportet adhuc seminare in lach: ymis: vt in gaudio metant. Post ea ¶que dixerat Sanctus Joannes de iuramento Angeli. Consequenter adiungitur.

Dañ. 12

L. 4. ¶Et vocem quam audiui iterum loquentem mecum de cælo dicentem. Vade & accipe librum apertum de manu Angeli stantis supra mare: & supra terram. Et abii ad Angelum dicens ei: vt daret mihi librum. Et dixit mihi. Accipe & deuora illum: & faciet amaricari ventrem tuum: sed in ore tuo erit dulce: tanquam mel. Et accepi librum de manu Angeli: & deuoraui illum. Et erat in ore meo dulce tã quam mel. Et cum deuoraſſem eum: amaricatus est vẽter meus.

¶Audituruus est ordo ille qui significatur in Joanne: vocem de celo dicentem sibi. Vade ⁊ accipe librum de manu Angeli stantis supra terram: ⁊ supra mare: qz ⁊ si nusqz esset alia vox in Scriptura Sacra: que hocipsuz preciperet: sufficeret hecipsa vox que de celo magno descẽdit (hoc est) ỗ isto libro apocalypsi: ⁊ illa que hocipsuz dicit in Ezechiele ꝓpheta. Ibit autem ad Angelum ordo ipse: cum agnita veritate Dei: nuncijs veritatis reuerenter: assentiet. Accipiet vero librum apertum de manu Angeli: ⁊ deuorabit illuz: cum id quod illi spiritualiter sentiunt: ⁊ sentientes exponunt: ipse nihilominus: percepturus est fide: in ventre memorie seruaturus: ꝺm quod ⁊ de matre Domini in consimili mysterio scriptum est. ¶Daria autem conseruabat omnia verba hec: conferens in corde suo. Os autem ⁊ venter plerũqz contraria sibi: sentiunt: adeo vt nonnunquaz: quod os delectat in edendo: venter cum dolore ⁊ tortione retineat. Esse autem verba Domini dulcia diligẽtibus eum: ¶Psalmista indicat cum dicit. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Quod si in ore dulcia sunt: cur sunt eorum aliqua tam amara in ventre? Neqz enim de omnibus verbis eius dici potest: qz in ore dulcia sunt: ⁊ in vẽtre amara: sed de quibusdam (hoc est) de illis verbis que pertinent ad laborem: ⁊ amaritudinem passionis. ¶Hec enim amara sunt in ventre: ⁊ si in ore suauia: quia ⁊ si in notitia veritatis: delectatio est: in experimento tamen laboris: gemitus: ⁊ afflictio spiritus. Quo circa: ⁊ si delectat quod occurrit prius propter apertionem libri: amarum est tamen

Ezec. 3

Luce. 8

Ps. 118

valde quod sequitur propter passionem ecclesie. Nec putandum qz ecclesiam ꝓtemplantium designatam in Joanne: immunem esse oporteat ab afflictione eadem: cum constet eidem Joanni ⁊ Jacobo fratri suo dictum esse a Domino. Calicem quidem meum bibetis: quia ⁊ si pacato fine: idem Joannes requieuit in Domino: nihilominus tamen ⁊ ipse multa supplicia tollerauit. Non enim potest esse exlors a passione: qui vult coram Principibus mundi huius testimonium reddere veritati: dicente ipsa veritate Fratribus suis: nondum credentibus: sed contradicentibus verbis suis. Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo: quia opera eius mala sunt. Et Discipulis suis. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum esset diligeret. Quia vero non estis de mundo: sed ego elegi vos de mundo. Propterea odit vos mundus. Igitur non modo: Clericis designatis in Petro: ꝓpinãdus est calix vt patiantur pro Christo: verumetiam ⁊ monachis designatis in Joanne: quia non solum Petrus sequutus est Christum: cui dictum est ab eodem Domino. Sequere me. Uerumetiam ⁊ Joãnes: de quo ⁊ subiungitur. Conuersus Petrus: vidit illum Discipulum sequentem: quem diligebat Jesus. Quod autem ait Jesus. Sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? tu me sequere: tale est ac si diceretur. Et si ordo iste sicut ⁊ precedens: sequi paratus fit: ⁊ sequi ceperit: nolo tamen: vt cum precedenti in tormentis deficiat: sed volo vt liberatus de manu pessimorum: maneat vsqz in finem: quousqz ego veniam ad extremum iudicium. Sic fugienti Dauid a facie Absalon: occurrerunt duo amici eius: parati in omnibus sequi eum: sed tamen qui prius venit: admissus est: qui autem posterior: non est sequi ꝓmissus: haud dubium: qz in typo duorum ordinum qui sequuntur Jesum: quorum primus admittitur ad consortium passionis: secundus

Mat. 20.

Joan. 8

Joã. 15.

Joã. 21.

relinquitur in Ciuitate: ad dissipandum consilium Achitophelis (hoc eſt) Hereticorum: qui discedent a Christo. Primus ergo duorum patietur cum Petro ad complendum numerum Sanctorum ¶Martyrum. Secundus relinquetur cum Joanne ad predicandum Euangelium Regni: populis hucusqz in ceritate relictis. Unde ⁊ hic subditur.

L. 5. ¶Et dixit mihi. Oportet te iterum prophetare: populis: & linguis: & Regibus multis.

¶Quid est qz dicit. Oportet te iterum prophetare: nisi quia iam annunciatum erat Euangelium per Apostolos Christi: ⁊ Judeis ⁊ gentibus: quando scriptus est liber iste: ⁊ tamen non omnibus datum erat: vt crederent per verbum eorum: quousqz compleatur numerus annorum prefinitus a deo: vt quomodo in exordio primi status: datum est Josue introducere filios israel in terram promissionis. In exordio secundi: Sancto Joanni ⁊ socijs eius euangelizare in Judea ⁊ in Asya: ita nunc quoqz detur eis: quos designat Joãnes: predicare populis: ⁊ linguis: ⁊ Regibus multis. Futurum est enim vt adhuc Judaica perfidia subijciatur sceptro Christi. Futurum: vt reliquie gentium: agnoscant Saluatorez mundi esse Jesum: agnoscant non esse salutem veram: nisi in fide Sancte Trinitatis: nisi in confessione patris: ⁊ Filij: ⁊ Spiritus Sancti (hoc est) in fide ⁊ confessione vnius Dei: a quo omnia: per quem omnia: in quo omnia: qui vult omnium misereri: dicente Apostolo. Concludit deus omnia in credulitate: vt omnium misereatur. Pro eo enim qz Deus trinitas est: in tribus magnis certaminibus: oportebat dissolui regnum mundi huius a compage sua: vt statueret ꝑpetue regnuz Dei: euacuato a Rege Xpo: oi principatu ⁊ potestate: ⁊ positis vniuersis inimicis scabellum pedum eius. Fuit autem

Ro. 11.

primum certamen: sub ꝯdoyse famulo domini. Secundus sub Apostolis. Tertium sub illis quos Beatissimus designat Joãnes. De hac serotina predicatione quaꝫ facturus est ordo ille quem designat Joannes: ꝓsumato iam pene illo ordine quem significat Petrus: interrogata veritas a discipulis de fine mundi: post multa que futura forte predixit: adiecit ⁊ ait. Et predicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus: ⁊ tunc veniet ꝓsumatio. Et recte non ait. Opꝫ te iteruꝫ euangelizare: sed prophetare: qꝫ euangelizare proprie dictum est: predicare verba euangelij: ꝑm hystorie veritatem: prophetare vero: annunciare futura: seu per occultam inspirationem gratie: seu per intelligentiam spiritualem. Quamuis enim aliud sit habere prophetiam: aliud nosce mysteria: qꝫ tum per vtrunqꝫ predicuntur futura: recipi aliud pro alio in diuina pagina consueuit. Sequitur.

Clerus cõsumabitur. mat. 24.

Cap. 11. T. 1.

¶ Et datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi. Surge & metire templum Dei: & Altare: & adorantes in eo. Atrium autem quod est foris: templum, eiice foras: & ne metiaris illud: quoniam datum est gentibus: & Ciuitatem calcabunt mẽsibus quadraginta duobus.

¶ Sicut vnum fuit Templum Dei: qð edificauit Salomon: ita vna fuit Sancta Ciuitas: quam edificauit Dauid: vel potius: quaꝫ superedificauit: impositio illi nomine Hierusalem: que tamen qualiter fuerit sancta: non inuenitur: cum in ipsa effusus sit sanguis Jesu Christi: ⁊ sanctoꝝ prophetaꝝ: nisi forte propter sanguinez ipsum sanctum: qui effusus est in ea: ⁊ quia Deus elegit illam in sanctam: vt poneret ibi nomen suum. ꝯdagis autem dicenda est sancta Ciuitas: sancta Romana Ecclesia: que firmiter tenet ⁊ predicat veram Fidem: non sicut Ecclesia Grecorum: que negat spiritum Sanctum procedere a filio Dei: nec sicut Synagoga Judeoruꝫ: que negat ꝯdessiam: idest: Christum natum a Deo patre: quasi nõ sit filius Dei: sed filius Joseph: qui causa magni mysterij: dictus est vir ꝯdarie. Igitur sancta Ciuitas Hierusalem: sancta Romana Ecclesia (hoc est) tota latinitas intelligenda est: sicuti Ecclesia Grecorum: Samaria: siquidem vt ibi decem Tribus scisse sunt a domo David: ita ab Ecclesia Petri: scisse sunt Grecorum Ecclesie. Porro Templum Dei: ordinem priorum Sacerdotum designat: Altare vero ipsum: Cardinalium speciale capitulum. Quod si aliqui sunt: aut fuerunt in eo: qui forte quod ore predicant: opere non ostendunt: num peruersitas illorum: promissionem illam Domini potuit immutare: qua dicitur. Tu es Petrus ⁊ super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: ⁊ Porte Inferi non preualebunt aduersus eam? Absit. Est enim (inquit Apostolus) Deus verax: omnis autem homo mendax. At quomodo Atrium quod est foris Templuꝫ: ita quidem structure templi: ac si quadam affinitate: seu propinquitate coniungitur: vt tamen a corpore templi alienum esse videatur: sic Clerus Grecorum quadam propinquitate Christiane fidei iunctus esse videtur Clero Latinorum: ⁊ tamen quibusdam vsibus superfluis: segregatus est ab Ecclesia Petri: nolens coarctari ⁊ constringi sub disciplina vniuersalis Episcopi ⁊ Pastoris animarum suarum: non ignorans qꝫ ei Dominus generali ⁊ solenni mandato: pascendas tradiderit Oues suas: sed elegit magis Jeroboam filium Nabath: qui peccare fecit Israel: ⁊ iuxta illud Prophete: Rasim ⁊ filium Romelie: vt liceat ei ambulare per viam latam ⁊ spatiosam: que iuxta Saluatoris vocem: non ducit ad vitam: sed ad perditionem. Hac pro causa: non immerito:

mat. 16.

Ro. 3.

3. reg. 3

mat. 7.

clerus Grecoꝝ cum filijs suis ejcietur foras: qꝫ datus est gentibus: vtpote: qꝫ non pstringitur sub mensura calami ⁊ disciplina Pastoris: vt discat ois populus subditus esse deo: ⁊ obedire in oibus cui precepit ipse. Pro eo enim qꝫ relicto Templo dei: qð fundatum est Rome de lapidibus viuis: a quo debent vniuersi populi: non panem fermentatum (quem Greci offerunt) sed pure ⁊ orthodoxe doctrine accipere veritatem: elegerunt magis esse in atrio: qð sibi extra templi ambitum. Constantinopoli construxerunt epi: ⁊ habere eos quos ipsi elegerunt sibi in Reges ⁊ pastores aiaꝝ suaꝝ: ⁊ iam illos ex magna parte datos gentibus esse videmus: ⁊ adhuc deterius esse dandos ꝓpheticum illud qð modo supra cõmemoraui in typo decem Tribuum Israel: manifestat: cum dicitur.

Esa. 8. Pro eo qꝫ abiecit populus iste aquas Syloe que vadunt cum silentio: ⁊ assumpsit magis Rasim ⁊ filium Romelie: pp hoc ecce dñs adducet sup euꝫ: aquas fluminis fortes ⁊ multas: Regem Assyrioꝝ: ⁊ oẽm gloriam eius. Et ascendet super oẽs riuos eius: ⁊ fluet sup vniuersas ripas eius. Dictum est hoc ꝑm litteraꝫ de populo israel: qui erat pro peccatis suis tradẽdus in manus Assyrioꝝ: isꝫ tñ in figura eoꝝ que passe sunt: ⁊ patiuntur vsqꝫ adhuc plurime Grecoꝝ ecclesie. Ut enim tribus illas Assyrij: ita Arabes: qui ⁊ Sarraceni: istoꝝ qꝫpluri mas vastauerunt ecclesias. Et qꝫ siue in tẽpore illo Tribus Juda: siue in isto: latina ecclesia: addere peccata peccatis: ⁊ scelera tius agere nõ pauescit: ⁊ hic dictum est de gentibus: qbus datuꝫ est atrium qð est foris templum: qꝫ Ciuitatem sanctam calcature sint gẽtes mẽsibus quadraginta duobus: ⁊ ibi simile aliqd: haud minus terribilius adiunctum est sub eodem mysterio.

Esa. 8. Et qð est illud? Et ibit (ingt) per Judam discurrens ⁊ transiens vsqꝫ ad collum veniet. Et erit extensio alaꝝ eius implens latitudinem terre tue: o Hemanuhel. Erit autez istud in diebus illius Regis vndecimi: qui scriptus est in Daniele propheta: quiqꝫ regnaturus est in tps ⁊ tpa: ⁊ dimidium tpis. Igitur ⁊ ecclesiam Grecoꝝ da riopꝫ gentibus pro peccatis: ⁊ ecclesiam latinam calcandam esse a gentibus mẽsibus quadraginta duobus. Tex qð ait. ꝯdetire templum dei: ⁊ ptinus addidit. Et adorãtes in eo. Etiam reliquie Grecoꝝ que ꝑsistent ad Romanam ecclesiaꝫ: in numero adorãtium accipiende sunt: haud dubiuꝫ: ꝑm illud qð dictum est a dño ad Helyam. Reliqui mihi septem millia viroꝝ: qui nõ curuauerunt genua sua ante Baal. Qð autem oporteat: reliquias Grecoꝝ seq aliqñ Latinos in notitia veritatis: ⁊ nõnullos etiam eoꝝ transire in significatum eoꝝ qui designantur in Joanne: etiam verbis mysticis dari potest. Dicit sane isdem Joãnes in euãgelio suo: iuisse ꝯdariam ꝯdagdalenam: mane cuꝫ adhuc tenebre essent: ad monumẽtum ⁊ inuenisse inde sublatuꝫ corpus Jesu. Tenisse aũt ⁊ nunciasse hoc Petro: ⁊ illi discipulo quem diligebat Jesus: ipsi. ſ. Discipulo qui ⁊ scripsit hec. Ad cuius vocem ceperunt currere simul: Petrus. ſ. ⁊ Joãnes: vt venirent ad monumẽtum: ⁊ factum est ita: precucurrit autem citius Joannes: ⁊ venit primus ad monumentum: nec tñ introiuit. Sequutus est aũt Petrus ⁊ introiuit primus: factusqꝫ est primus nouissimus: ⁊ nouissimus ꝑmus. Hec oia ⁊ que sequuntur: legunt annis singulis in ebdomada Pasche. Sed pleriqꝫ sic audiunt forte: vt qd intus habeant: nõ attendant. Qꝫ vero tps approprinquat vt hoꝝ mysteria compleantur: vt illius forsan apiuntur modo: si qua vsqꝫ ad presens nõ fuerũt apta: ne forte putet agricola ꝓmẽnentes esse agros spinosos: ex qbus expectat dñs fructum in tpibus suis. Hec itaqꝫ euãgelij verba: si ad soluꝫ significatum Petri ⁊ Joãnis: semota a mysterio ꝯdaria ꝯdagdalena: retorquere libet: possumus in Joãne qui prior venit: ⁊ posterior intrauit in monumẽtum: populum accipe Judeoꝝ: qui primus accepit vetus testm̃: qꝫ popu/

Bañ. 12

3. re. 19.

Joã. 20.

lus gentilis: ⁊ tamen ad internum ipſius intellectum: non niſi in fine mundi introire permittitur. Si autem ſimul tres conſeruntur in vnum: Petrus. ſ. ⁊ Joannes: ⁊ Maria Magdalena (qđ magis euangelica lectio) velle videtur: Maria Magdalena: que mane cuꝫ adhuc tenebre eſſent: peruenit ad monumentum: deſignat Synagogam Judeoꝝ: que prima cum adhuc tenebre ignorantie eſſent in mundo: peruenit ad notitiam prioris teſtamenti. Que: vꝫ: Synagoga: cum ad vltimuꝫ in electis palmitibus: agnouit Chriſtum eſſe filium Dei: ⁊ vidit qꝫ reprobatus eſſet a populo ſuo: honoratus vero ⁊ electus a gētibus: intuita ſubtilius in monumento ſcripturaꝝ ſanctaꝝ: perpendit qꝫ vacaret littera: ſublata inde veritate: que eſt in ſpirituali intellectu: ita vt apte dicat vnus eorum. Littera occidit: ſpiritus autem viuificat.

2. cor. 3. Ro. 9. Et non oēs qui ex Iſrael: hi ſunt Iſraelite: neqꝫ qui ſemen ſunt Abrae: omnes filij: ſed in Iſaac vocabit tibi ſemen. i. non qui filij carnis: hi filij Dei: ſed qui filij ſunt promiſionis: extimātur in ſemine. Hec ⁊ his ſimilia dicente Apoſtolo Paulo cum ceteris fidelibus qui erant ex circuncione: ⁊ oſtendente multis argumentis: qꝫ vacaret monumentum littere: ſm ſe: ⁊ qꝫ veritas ſpiritualis intellectus quam occiderant ⁊ ſepelierant Judei velut in foſſa humo: vt ſtatuerent carnalem intellectum: ⁊ legem carnis: ſuſcitata eſſet ab ipſa littera: ⁊ tranſlata ad filios ſpirituales: accidit annuente Deo: vt ad predicationem illius eccleſie que erat ex circuncione: audirent eaipſa auribus cordis gentes que erant predeſtinate ad vitam: ⁊ currerent certatim ad notitiam prioris teſtamenti: ad agnoſcēdam tantaꝫ reꝫ: quam deus oſtenderat veritatem. Liquet enim qꝫ de Maria Magdalena: nulla fit mentio poſt aduentum Spiritus ſancti: ⁊ qꝫ Petrus miſit ſpecialiter ad populum Latinum: Joannes ad Grecum: ita vt alter Rome: alter Epheſi: acciperet ſepulturam. Inde eſt: qꝫ ſicut Maria deſignat Synagogaꝫ Judeoꝝ: ita Petrus populum Latinum: Joannes Grecum: qui duo ſimul ⁊ audierunt libenter: ⁊ cucurrerunt velociter ad munumētum. Cucurrit autem citius Joannes: ⁊ peruenit ad ipſum: nec tñ introiuit: qꝫ citius cucurrit: ⁊ precucurrit Grecus ad addiſcendam ſupficiem littere prioris teſtamenti: ⁊ tñ ad internum ipſius intellectuꝫ vſqꝫ ad hec noſtra tempora: non puenit: qꝫ ſi peruenifſet (pfecto Latino populo: qui iam intrauit cum Petro) penitus adheſiſſet: ſed ⁊ fieret in rei veritate nobiſcum: vnuꝫ ouile ⁊ vnus Paſtor. Ut enim pretermittamus cetera: qđ eſt qꝫ Judeoꝝ populus electus eſt primo ad culturam vnius Dei: duo autem circa fines ſeculoꝝ: niſi qꝫ vna eſt perſona Trinitatis: que a nullo eſt: ⁊ a nullo mittit. Due vero que ab vno ſunt: ⁊ ab vno mittuntur? Qđ ſi populus Judaicus qui electus eſt in patribus: typum gerit illius pſone: a quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominatur: cuius pſone typum gerere dicimus latinum: cui datus eſt vicarius Chriſti: niſi ipſius filij qui traditur occurriſſe ipſi Petro: ⁊ dixiſſe. Uenio Romaꝫ iteꝫ crucifigi: ⁊ qui vedit ipſi Petro: vniuerſalem poteſtatem abſoluendi. ſ. ⁊ ligandi ad omnes ⁊ ſup omnes: qui cenſentur noie chriſtiano? Sane: qꝫ Grecorum populo datus eſt Beatus Joannes: a quo ⁊ incepit perfectoꝝ religio Monachoꝝ: typum gerit illius ſpiritus qui querit ⁊ diligit filios ſpirituales: eos. ſ. qui ambulant ſm ſpirituꝫ: ⁊ odiunt luxum mundi: ⁊ laſciuiam carnis. Qđ ſi ita eſt: quid qꝫ Greci nondum acceperunt poſſe credere: pcedere ſpirituꝫ ſanctum a filio: niſi qꝫ humiliter doctrinam acceperunt a Populo Judaico: qui gerit myſterium Dei patris: ſed ſpernit nunc humiliter accipere a Latino: qui habet in hac parte ſimilitudinem filij: vt quomodo idem ſpiritus accipere dicitur a filio: qꝫ annunciet: ita Grecorum Populus qui aliquando doctrinam accepit ab Hebreo: accipiat eo modo ſimiliter a Latino? Hoc plane myſterium: ſi intellexiſſent Greci: iam intraſſent nobiſcum in monumentum: ſcientes qꝫ non eſt deus diſſenſionis: ſed pacis. At qꝫ neſciebat adhuc ſcripturam Joannes: qm̄ oportebat Chriſtum reſurgere a mortuis: non eſt mirꝫ ſi adhuc Greci neſciunt mortuam eſſe litteram: vbi ſpiritus viuit. Scient autem poſtea. Scient inq̄ꝫ: ſcient: ⁊ quertentur ex eis reliquie in toto corde

Oſee. 3 ſuo: ⁊ venient in Syon querentes dñm: ⁊ Dauid Regem ſuum. Et adorabunt in altari: qđ fundatum eſt Rome: ⁊ extunc manus domini erit cum eis. Deinde Maria Magdalena que ſtat foris: Synagoga. ſ. que exteriora ſectatur: inclinabit ſe a tumore ſuꝑbie: ⁊ proſpiciet in monumentum: ⁊ videbit ibi duos Angelos: pco: diam. ſ. patrum duoruꝫ teſtamentoꝝ: ⁊ intelliget vocem eorum increpantium ſe: ac ſi dicentium. Mulier quid queris? quid plo-

Joā. 20. ras? quia nimirum mulier eſt ⁊ non vir que querit Spiritum in Sepulchro: que viuentem in ſecula: ploret cum mortuis. Videt etiam Maria Dominum ⁊ audit illum dicentem ſibi hocipſum: ⁊ extimat Hortulanum: qꝫ cum incipiet ſynagoga aptis oculis cordis intelligere veritatem: videbit quidem illam iam: ſed non cognoſcet: quia tenebuntur adhuc oculi eius: oppreſſi caligine infidelitatis ſue. Sic ⁊ duoꝝ illoꝝ: qui cum eo loquebantur in via: tenebantur oculi vt non agnoſcerent quem videbant: ⁊ ſi cor eorum ardens eſſet in eis. Sed vt melius eluceſcat quod dicitur. Tria ſunt genera hominuꝫ in hac parte notanda. Alij quippe ſunt: qui nec vident: nec agnoſcunt. Alij qui vident: ſed non agnoſcunt. Alij qui vidēt ⁊ agnoſcunt. Nec vident: nec agnoſcunt: qui eſſe viuificantem ſpiritum: nullaꝫ percipiunt veritatem: ideſt: qui nec percipiunt veritatem: in his que legunt: nec norunt attribuere quid cui: aut pro quo ſcriptum ſit. Uident ⁊ non cognoſcunt: qui ⁊ percipiunt quidem ſpiritualem intellectum: nec tamen cui attribuatur preſentiunt. Uident autem ⁊ agnoſcunt: qui ⁊ percipiunt ſpiritualem intellectum: ⁊ quid cui attribuatur pſentiunt. Quo circa: cum Maria: nec vidit dominum: nec cognouit ad tempus omnimode cecitatis Judeoꝝ referendum eſt. Cum vidit ⁊ non agnouit ad tempus (vt ita dixerim) penultimum. Cuꝫ percipient quidem ſpiritualem intellectum: ſed vtrum ſm illuꝫ oporteat eos ambulare: ⁊ ei ſe decetero credere non intelligent. Cum vidit: ⁊ agnouit: ⁊ vocauit eum: Rabbi: ad tempus conuerſionis eorum: cum: videlicet: ablato velamine ab oculis eorum: intelligent illud eſſe verum magiſterium quod eſt in ſpiritu: agnoſcentes quid ſibi velit illud Apoſtoli. Littera occidit: ſpiritus 2. cor. 3. autem viuificat. Quaſi ergo quem videt Maria: Hortulanum putat: ⁊ tamen dominum quem perdidit: an ipſe ſit qui eum abſtulerit: querit: cuꝫ per ea que conſumata legit in Chriſto: Synagoga: quin magnus aliquis fuerit dominus Jeſus: negare non poteſt: nec tamen eum credit eſſe Chriſtum: ſed quaſi vnum ex Prophe- 1. cor. 14 tis: quaſi vnum ex eis qui miſſi ſunt plantare ⁊ rigare: non quaſi ipſe qui incrementum dat Deus. Et quia omnis fidelium multitudo ipſum eſſe teſtatur Meſſiam: quem expectant Judei: quaſi ipſe ſit qui abſtulerit nomen Meſſie: cum quodam muliebri affectu Synagoga pro ipſo ſpiritu: quem videbit quidem: ſed adhuc non agnoſcet interpellando cauſatur. Domi- Joā. 20 ne (inquit) ſi tu abſtuliſti eum: dicto mihi: ⁊ ego eum tollam. Quaſi enim Maria: eum quem extimat Hortulanum: putat abſtuliſſe Dominum ſuum: cum iam Synagoga vſqꝫ adeo erit deſſeta a tumore ſuperbie ſue: vt eſſe quidem Meſſiam: non credat Dominum Jeſum: ſed tamen tam magnum Prophetam: vt merito ſibi pro contemptu ipſius credat abſconditaꝫ veritatem. Ideoqꝫ pro oſtendēdo ſibi domino regnans Hortula-

num ꝯMaria:rogatura pro ostendenda sibi veritate:dñm Jesum Synagogam designat:cum:vz:non credet adhuc esse eum ipsam veritatem:sed quasi magnum ac singularem veritatis preconem. Verum hoc vsq; ad tps. Vbi autez noie suo appellatur ꝯMaria quersa cognoscit dñm z magistruz vocat;: qz vbi affectum gratie sue inspirat dñs in synagoga: qđ est cognoscere illam ex noie:protinus quertuntur ad vniuersalem magistrum:z ablato ab oculis eius velamine cognoscit illico saluatorem suum. Cognoscit ingz saluatorem: qz cognoscit veritatem nec tñ adhuc sicut est: sed sicut putant Judei:esse. s. saluatorez puz hoiem z Dei filium adoptiuuz. Inde est qz z post notitiam: phibetur tenere pedes dñi:quousq; vadat ad discipulos:z psiteat ascendere dñm ad patrem suum: qz nequaq; admittit synagoga ad psortium Christi:credẽdo ipsum esse filium Dauid:nisi psiteat esse eum vez filium Dei:esse eum benedictum:qui venit in noie dñi. Fecit autem ꝯMaria ad litteram:sicut precepit dñs. Faciet z hoc in spiritu:quersa ad dñm synagoga. Igitur z reliquie Grecoz agnita veritate que est in spiritu:quertentur ad vnitatez ecclesie. Et reliquie iudeoz pari modo quertent ad dñm:ꝟm qđ de duobus cecis in typo vtriusq; populi in euãgelio scriptum est. Egredientibus illis. i. Christo z discipulis eius ab Jerico:sequute sunt euz turbe multe. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt qz Jesus trãsiret:z clamauerunt dicẽtes. Dñe:miserere nostri fili Dauid. Et stetit (inquit) Jesus:z vocauit eos: z ait. Quid vultis vt faciam vobis. Dicunt illi. Dñe vt apiantur oculi nostri. ꝯMisertus autez eoz Jesus:tetigit oculos eoz:z psestim viderunt:z sequuti sunt eum. Hec ꝯMattheus:Lucas autem non duos cecos:sed vnum tñ fuisse narrat:subiungẽs aliqđ de Zacheo:qui z ipse cecus erat in mẽte: non qdem postq; ingressus est dñs Jerico: sed prius; pueniret ad illam. Sed quid? Num discordasse dicimus Euãgelistas:aut sicut Judei blasphemãt: deceptos eos esse putamus? Absit. Sz qui nouit oia anteq; fiant: voluit facere quedam que essent similia ꝟm quid:z tñ ad aliqđ dissimilia:vt discant hoies qz littera occidat:spiritus aũt viuificet. Vez sigdem: fuit vtriusq; qz vtrũq; ꝟm aliqđ: spiritualis intelligẽtia exhibebat. ¶Preter missum est autez a Luca:qđ scriptum est a ꝯMatheo: z econtrario: qz si verunq; scriberetur ab vtroq; putaretur ꝟm spiritum:nõ in duobus: sed in quatuor populis ꝑsumãdum. Qz vo non in quatuor populis:sed in duobus ꝑsumandum est vtrunq; (hoc est) in Greco z Hebreo:scribit Lucas qđ accidet de eisdem populis ꝟm partem anteq; reueletur Antichristus:ꝯMattheus qđ accidet generaliter:post ruinaz ipsius:cum euacuauerit Christus Jesus oẽm principatum z potestatem: subiectis'oibus inimicis eius sub pedibus suis. Opz enim illum regnare donec subiũciat sibi iudeos:z alios multos:qui hactenus blasphemauerunt nomen eius:z dicant pariter nobiscum. Benedictus qui venit in noie dñi. Egressus siqdez Jesus:pambulabat Jerico:qz egressus sermo veritatis ab ecclesia:ptransibit: vt pueniat ad synagogam Judeoz. Jerico nãq; interpretatur Luna:z Lune similis est synagoga Judeoz:pp scientiam legis: que aliqñ lucebat in ea:z qz sicut Luna patitur mẽstrua:ita passa est synagoga iudeorum. Cecus autez qui sedebat secus viam mẽdicans:populus est Grecoz qui nõ habens aptos oculos ad intelligẽtiam spiritualem:hoc saltẽ hz boni:qz stat secus viaz psitẽdo Christum:interrogãdo veritatez: z clamando:ꝟ Kyrieleyson. Qđ est dicere. Dñe miserere. ¶Plurimi aũt Latinoz increpant illos vt taceant:qz despiciunt eos ob cecitatem cordis sui:ignorantes qz vbi abundat delictum:sepe ꝟabundat z gratia. Futuz est aũt z hoc in proximo:vt videant veritatem:que est in spiritu:z veritas liberet eos a cecitate cordis sui: z faciat illos seq se:vt secuz pueniant Jerico.

Consumabitur

Consumabitur autem hoc mysterium:in parte populi Grecorum:anteq; Judeozuz populus ꝯuertatur ad deum. ꝯDoz enim vt pars Grecorum percipiet veritatem:z pars Judeorum designata in Zacheo:recipiet eandem veritatem in hospitio cordis sui:z erit subdita illi ꝟm voluntatem ipsius. Descendet enim festinus ab arboze sicomori. Relinquet protinus carnalia opera legis:que plerũq; velut a longe veritatem non exhibet:sed ostendit:vt humilitas apprehendat gratiam: quam habere operibus non meretur. ¶Hoc ꝟm Lucam. Qđ autem ꝟm ꝯMattheum tradunt duo ceci illuminati a Christo:postq; egressus est ipse cum discipulis suis ab Jerico: ad plenitudinem Grecorum z ¶Hebreoz refe rendum est:ad quam pueniet tandem generaliter spiritualis intellectus:egressus a synagoga Judeorum (hoc est) ab illa tribu:que vocatur Juda:de qua z natus est Christus ꝟm carnem:z que olim remansit sola domui Dauid: separatis ab ea decem tribubus: que dicte sunt proprie: Jsrael. Cum enim constet: qz decem ille tribus: translate fuere in ouentem:hec autem sola dicta est Juda: capta ab exercitu Romanoz ad occiduas mundi partes transmigrando puenit. Quid miz si ad hanc primo peruenit sermo diuinus:vt ex ea tandem egressus:pueniat ad extremas. Vez: hec in ꝑsenti loco necessarie de Grecis z Judeis pstringenda credidimus:vt intelligamus sententiam illam: de atrio qđ est foris templum:ꝟm tempus esse datam: z ꝟm partem:eos autem qui ꝑfugiunt ad finum matris ecclesie: reputatos esse inter eos:qui adorant in templo. Qđ autem illi cedini quem designat Joãnes metiendi templum dei z altare: preceptum singulariter factum est:ad principium ipsius ordinis referendum videtur:cum:vz:ordo ipse apud latinam ecclesiam inueniendus est:vt qñq; fructificet in populo illo: qui modo reputatur in atrium: quiq; in plerisq; mysteriis:in eodez Joãne designatus est. Non enim preter causaz mysterij:Beatus Joannes examinatus Rome: missus est in dolio feruẽtis olei:z tñ viuus exiens inde redditus est Epheſi:vnde adductus fuerat. Nec ob aliam causam id factum reor: qz vt intelligamus ꝯMonachoz ordinem:quem designat Joãnes:a Grecis peruenisse ad Latinos:qui tñ vbi maneñs aliquandiu apud eos:baptizabitur Spiritu Sancto vt viuat in Christo: reuertetur ad eum populuz:de quo venit ad nos:pmansurus in eodem populo vsq; in finem. Calamus autem qui datus est Joãni:linguaz significat eruditam:dicẽte Psalmista. Lingua mea:calamus scribe velociter scribentis. Qui:vz:calamus: bene similis virge esse perhibetur:qz sicut virge, austeritate: iumenta cohercẽtur indomita: ita lingue disciplina:dura corda hoium corriguntur. ꝯDetitur autem templum:z altare:z adorantes in eo:atrium vero qđ est foris templum:eijcietur foras:qz hi qui nolunt esse templum dei z altare: qđ spectat ad eos qui ꝑtendunt intrare per angustam viam que ducit ad vitam: aut saltem ex eorum numero:qui humiliter adorãt in eo:etiam si adherere catholicoz ecclesie:ac si atriuz templo videatur per fidem:ad districti tñ ptinet examen iudicij: vt qñq; eijciantur foras:quatenus qui ex eis refidui fuerint: discant (humiliati corde) diligere vnitatem:nullamq; posse esse salutem vbi zelus z ꝑmptio est. Non enim ait Dñs Petro. Sup hanc petram edificabo ecclesias meas:sed ecclesiam meam: nec ait. Pasce illum vel illum gregem:sed generaliter dictum est ei. Pasce oues meas. Qui ergo spẽte sua discedunt ab vnitate ecclesie:iusto oipotentis dei iudicio:gẽtibus vel datis vel dandi sunt:quatenus in reliquijs suis ꝑparet dñs vultus eoruz:sicut z in typo eorundem Grecoz:Helye (vt iam meminimus) dictum est. Reliqui mihi septem millia viroz qui non curuauerunt genua sua ante Bahal. Et hec qdem de Grecoz ecclesia: que recedens a structura templi:

Be tribu iuda primo.

mat. 23.

Jo. 11.

mat. 20.

Luc. 18

Rom. 5

mat. 16.

Jo. 20.

3. Reg. 19.

in quo habitat Christus: in atrium conualuit per scissuram: ambulans in peccatis Jeroboham filij Nabath: qui peccare fecit israel: & perseuerans vsq; ad presens in adinuētionibus suis. Verumtamen quia nec ipsa Hierusalem (que ꝓpter sacra mysteria) que quondam gerebantur in ea: ciuitas sancta dicta est: immunis a sceleribus fuit: non potuit omnino fieri expers a calice furoris domini: & tradita est: & ipsa gentibus: vt ꝓpaliter calcaretur ab ipsis: ꝑm quod in typo ipsius: hic quoq; de latina ecclesia terribiliter dictum est. Et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Hoc & in psalmorum libro insinuatur cum dicitur. Diuiserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meam miserunt sortes. Vestimenta sane domini: quatuor patriarchales ecclesie dicte sunt. Vestis vero illa vna: de qua singulariter dictum est. Et super vestem meam miserunt sortem: ipsa est romana ecclesia: quam & si scindere per partes heretici non sunt permissi: vt eam tamen hereditate possiderent: sepius insistisse noscuntur. Quod bene quoq; in passione domini: ad designandum id quod modo intulimus: completum esse monstratur: cuz dicitur. Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimēta eius: & fecerunt quatuor partes: vnicuiq; militi partē & tunicam: erat enim tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem: Non scindamus eam: sz sortiamur de illa cuius sit. Et hoc quidem (vt iam dixi ad litteram) in Christi completum est passione: quod tamen in passione corporis eius mystice complendum est in ecclesijs: quarum quatuor (vt ex fine) iam liquet: in atrium quod est exterius: reputate sunt. Quinta vero que est latina ecclesia: in qua tēplum & altare: in ciuitatem sanctam: quam tū & ipsam calcature sunt gentes mēsibus quadraginta duobus: sicut & per Lucaz in euangelio dicitur. Et Hierusalem calcabitur a gentibus: donec compleantur tempora nationum. Ita vero: in Hierusalem latina ecclesia intelligenda est: quomodo in Samaria ecclesia Grecorum. Et quia sicut illis improperat Ezechiel ꝓpheta: vtraq; peccauit dño deo suo: iustum erat: vt vtraq; in manus gētium darur: licet dissimili modo. Altera enim exigentibus culpis: tradita est obliuioni perpetue. Altera castigata: & nō mortificata: quasi misericordiam consequuta est. Et illa quidem (hoc est) Grecorum ecclesia: in typo atrij: quod est foris templum: sine interpositione termini danda fore gentibus: denuntiat. Hec que quo ad fidem: sancta & virgo est: nō esse (quod absit) danda gentibus: sed calcanda perhibetur: ab eis mensibus quadraginta duobus. Quod est dicere ꝑm Lucam. Donec impleantur tempora nationum. Ipsum est tempus illius regis vndecimi: qui scriptus est in Daniele: sub quo & aliuz quoq; regem: regnaturuz esse puto: qui scriptus est protinus in sequenti visione: de quo inter cetera scriptum est. Surget rex impudens facie: & intelligens propositiones: & roborabitur fortitudo eius: sed non in viribus suis: & supra qz credi potest: vniuersa vastabit. Ita autem arbitror istos duos contemporaneos esse: & concordes pariter in persequutione iustorum: quomodo Pylatus & Herodes (qui cuz essent prius inimici adinuicem) facti sunt amici: & conuenerunt insimul in mortem Christi. Sic in quam conuenient in vnum gentes & pseudo prophete: cum duobus Regibus suis: quorum vnus qui erit gentium: designatus est in Pylato. Alius qui erit hereticorum: in Herode: qui & Joannem Baptistam occidit gladio: & Christum ad se missum non eripuit: sed derisit. Sequitur.

Ecclesia latina. Luc. 21

Ioh. 19.

Luc. 21.

Latins & greca ecclesia.

Ezec. 16. c. 23.

Luc. 21

Dan. 8.

Duo loca.

¶ Et dabo duobus testibus meis: & prophetabunt diebus mil/ T. 2.

le ducentis sexaginta: amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ: & duo cādelabra in conspectu domini terræ stantes. Et si quis eos voluerit nocere: ignis exiet de ore eorum: & deuorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos lædere: sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cælum ne pluat: diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas, conuertendi eas in sanguinem: & percutere terram omni plaga quotienscunq; voluerint.

¶ De his duobus testibus: multa multi loquuti sunt: & diuersi diuersa. Et quia aliqui eorum magne auctoritatis fuerunt viri: & que scripserunt de eisdem testibus: iam pene in toto orbe diffusa sunt: & lecta sepe sepius in ecclesia sanctorum. Videtur mihi bonum saltem eorum qui nominatissimi sunt patres: sententias ad medium ferre: ne si aliquid in tam solenni re contra malorum opinionem dicimus: videamur prudentes esse coram nobisipsis: quamuis non omnino videatur illicitum: ostēdere iuniorem opinionem suam: vbi diuersi diuersa dicunt: quia & Paulus nouissimus apostolorum: non solum docuit fideles: quod alij non docebant: verumetiam audet dicere: Petrum apostolorum primuz: non recte ingressum ad veritatem euangelij. Interrogatus Sanctus Hieronymus de Enoch & Helya: sic interrogatus est ab eo qui interrogauit: quasi aperte scripserit Joannes illorum nomina in libro Apocalypsi: cum hoc ipse non scripserit? & siue ille primus hoc dixerit: qui de eis Hieronymum interrogauit: siue alius: ita verum est in vsum: vt non solum apud commune vulgus: opinio transierit in intellectum: quin potius in solēnem auctoritatem magnorum patrum: quorum doctrina vsq; hodie illustratur ecclesia. Super cuius rei assertione: vehementer admiror & vtrum occulti causa mysterij: hoc accidat: an presumptione trī: pro eo. s. qz duo viri ipsi: vni esse referuntur? Ignoro. Unum dico qz neq; intellectu spirituali: neq; hystorico probari potest: eos quos scribit Joannes: esse Enoch: & Helyam: maxime: cum verba que videntur ex ꝑte aliquantam facere presumptionem: non videantur tangere: Enoch: & Helyam: sed potius Moysen & Helyam: qui simul (mediante domino: cernentibus tribus ꝑapostolis) apparuerunt in monte: quando elapsa celitus nube: audita est vox paterna: dicens. Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Quod si vnus eorum: quem tangere videtur textus lectionis: idest: Moyses: mortuus esse perhibetur: aut alius intellectus requirendus est qz hystoricus: aut in difficillimas & insolubiles videmur incidere questiones. Licet autem: nō contradixerit Hieronymus ei qui se interrogauit. Utrum Enoch & Helyas ꝑm Apocalypsim Joannis: essent morituri: in spiritu tamen esse intelligendum potius qz ad litteram asseruit dicens. De Enoch & Helya: quos venturos Apocalypsis refert: & esse morituros: non est huius temporis disputatio: cum omnis ille liber: aut spiritualiter intelligendus sit: sicut nos extimamus: aut si carnalem interpretationem sequemur: iudaycis fabulis acquiescendum sit. Ut rursum edificetur Hierusalem: & hostie offerantur in templo: & spirituali cultu immutato: carnales obtineat cerimonias. Igitur ꝑm Hieronymum: quod videtur hic dictuz de Helya & sotio eius: non carnaliter ꝑm litteram: sed spiritualiter est intelligendum. Quod si spiritualiter & non carnaliter: aut eo modo

Gal. 2.

Hieronymus.

Mat. 17.

Hieronymus.

Hieronymus.

quo Joānes venit in spiritu ⁊ virtute Helye: duo alij venturi sunt: aut in eis duo ordines spirituales intelligendi sunt: qui pugnaturi sunt cum bestia: que ascensura est de abysso. Ut autem vnus ista: vnus: Helyas sm litteram intelligatur: ⁊ verba que de eius hystoria propagata esse videntur: ⁊
mat.17. promissio dñi dicentis. Helyas qdem venturus est: ⁊ restituet oia: magnam faciunt
3.re.17. presumptionem. Si qdem tribus annis ⁊ sex mensibus: Helyas pphēta: aquam celo ligauit: ⁊ ad verbum ois eius: igne celitus missō: cremati sunt inimici. Sed ⁊
4.re.1. hic tribus annis ⁊ dimidio: hi duo pphete predicaturi esse referunt: ⁊ subiunctum est post pauca: qz habeant potestatem claudendi celuz ne pluat: diebus pphetie ipsorum. Propter hec inqz verba: presumptio est: qz vnus istoz esset Helyas: maxime p eo qz vnus est: ⁊ pmissus a dño: vt reueletur mūdo: anteqz veniat dies domini magnus: ⁊ cuertat corda patrum ad filios: ⁊ corda filioz ad patres eorum. Nec forte veniam (inqt) ⁊ percutiam terram anathemate. De Enoch vō: qz ipse sit Helye sotius: vel qz ipse cum eo venturus sit: nec in litera: nec in spiritu: palam: aut in enigmate: sermo est: sed ex eo tm presumptum est: qz
mala.4. cum fuerit vir bonus ⁊ iustus coram deo: solus ex oibus translatus est: ⁊ creditur qz ad hoc translatus: vt ⁊ ipse sicut Helyas
4.re.2 testimonium phibeat veritati. Qz igitur Moyses sicut ⁊ ceteri hoiuz mortuus esse describitur: Enoch autem non mortuus: sed viuus translatus est: quasi alienuz sint
Gene.5 ab humano sensu: qz pars verboz illoz tāgeret Moysen: quem mortuum ⁊ sepultum: ⁊ si absconditum: scriptura cōmemorat: magis aūt presto fuit presumere: etiam
deu.34 indiscussa parte vboz: qz ipse essz Enoch: qui solus: sicut Helyas viuus est: a dño: vbi ipse pstituit: pseruatus. Ex qua re
Papa Gregorius. actum est: vt etiam sanctus Papa Gregorius: Enoch pariter cum Helya: aperte serat esse venturz: dicens sic. Enoch ⁊ Helya predicante: multi ex his qui tunc ex iudeis in infidelitate remanserint: ad cognitionem veritatis redient: qui vtriqz per
Zach.6 Zachariam: due oliue: ⁊ per Joānem: duo candelabra noiantur. Qz vero tantus ⁊ talis vir: hoc: ⁊ in loco isto ⁊ alijs: aut intelligens altius sicut sanctus: aut opinās aliqd sicut hō: frequentandum credidit ⁊ scribēdum: tacendum mihi esset in loco isto: potius qz aliqd loquendum nisi me ad pse/
quēdum rectum iter compelleret: ⁊ simul cepta exponendi materia: ne soluta parte vna littere: pars altera que aliud sonat: relinquat intacta. Certe de duobus virs dictum est: qz habeant potestatem claudēdi celum ne pluat diebus prophetie ipsorz: ⁊
potestatem habēt conuertendi aquas in sanguinem: ⁊ percutere terram oi plaga: ⁊ scimus qz solus Helyas clausit celum ne pluueret annis tribus ⁊ mensibus sex: ⁊ solus
3.re.17 Exo.7. Moyses conuertit aquaz in sanguinem: ⁊ percussit terram Egypti oi plaga. Qō si idcirco presumit de Helya: qz pars verboz isto
rum tangit opa eius: cur nō eodem modo presumet de Moyse: qui visus est cum eo in monte: cum pari modo: pars verboz
mat.17 tangat opa eius: nisi qz mortuus esse legit: ⁊ isti duo tanqz non mortui: morturi esse scribuntur? At si verba ista sm Hieronymum: in spiritu: nō ad litteram: intelligēda sunt: possunt sm spirituz accipi duo viri ipsi: Moyses ⁊ Helyas: quoz vnus designat ordinem clericoz: alius ordinem monachoz. Sēm vero litteram: frustrat oi
no intellectus: ⁊ si nō in parte Helye (qui adhuc viuit) in parte tm Moysi: q (sicut sacra scriptura testat) mortuus est: nisi velit adhuc aliqs disceptare ō corpore Moysi: ⁊ fateri illum cum Josepho iudeo non esse mortuum: sed occultatum: qz potius
Ambro sius. cum sancto Ambrosio: qui euz asserit non obijsse. Sic enim dicit de eo in libro Exameron. Nō legimus de Moyse sicut de ceteris: qz deficiens mortuus est: z per verbum dei mortuus est. Deus enim neqz defectionem: aut diminutionem patit: neqz adiectionez capit. Unde ⁊ addidit scriptu

deu.34 ra: quia nemo scit sepulturam eius vsqz in hodiernum diem: vt translationem magis qz interitum eius intelligas. Moyses
Moyses. enim secessio est quedam anime a corpore. Mortuus est igitur per verbum dei (vt ait scriptura) non sm verbum: vt aduertas: non nuncium mortis: sed gratie munus expressuz: qui translatus magis qz derelictus est: cuius nemo nouit sepulturaz. Quis enim in terris reliquias eius potuit deprehendere: quem secum esse dei filius in euangelio demonstrauit? Deniqz ⁊ Helyas semel est visus: qui translatus currus est: nec mortuus: nec sepultus legitur. Uiuit enim qui cum dei filio est: Moyses autem mortuus quidem legitur: sed per verbum dei mortuus: per quod facta sunt omnia. Verbo aūt domini: celi firmati sunt. Per verbum igitur dei: non lapsus opis: sed firmamentum est. Non ergo tanqz relapsus in terram deprehenditur: corpore solutione: sed tanqz verbi celestis operatione donatus ⁊ munere: vt quietem magis caro eius: qz huiusmodi acceperit. Nemo igitur scit sepulturam Moysi: qz vitam eius oēs nouerunt. Hec Ambrosius. Uerumtamen ⁊ de hoc diuersi diuersa senserunt: ⁊
Ambro sius. suas opiniones mandare memorie studuerunt: querentes finguli quenire ad id qō
1.cor.13 perfectum est: vt euacuetur quod ex parte est. Erit autem istud cum venerit tempus
mat.26. eius: cum multa corpora sanctoz que dormierunt: excitabunt: ⁊ exeuntes de monumentis: apparebuut multis (hoc est) eū multi spirituales intellectus: qui hactenus dormierunt in littera apparebūt multis: vt reuelētur ex multis cordibus cogitationes. Luc.2 Maz ⁊ Philippus vnus de duodecim: volens ante tempus predicare Jesum: qz necdum sicut erat sciebat donum dei: ⁊ qz non filius viri ⁊ corrupte semine: esset Jesus Christus (sicut credebant Judei) ait Nathanaeli. Quez scripsit Moyses in lege: ⁊ prophete: inuenimus Jesum
Joā.1. filium Joseph: a Nazareth ciuitate. Si igitur sancti apostoli nescientes: plene a principio altitudinem sacramenti: ⁊ tm volentes habere socios in ea gratia: quam se inuenisse gaudebant: z longe maioz esset qz putauerant ipsi: predicare prout poterant: gestiebant. Quid si in illis rebus que voluit deus occultare vsqz ad tempus prefinitum: aliquid occurrit pie querentibus: sentire vel opinari: quod aliter in parte sui
1.cor.13 turum sit: vt ipse sit semper magister omnium: ⁊ non glorietur omnis caro in con/
spectu eius. Ex parte (inqt apostolus) cognoscimus: ⁊ ex parte prophetamus: cum
1.cor.13 autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Igitur opinari aliquid in huiusmodi: quod non sit contra fidem catholicam: ⁊ falli humanum est. Excusat autem opinantem pietas illa: que excusauit Mariam Magdalenam: dicētem.
Joā.20 Tulerunt dñm meum: ⁊ nescio vbi posuerunt eum. Et eos qui erant in domo Marie congregati dicentes de Petro: qp angelus eius esset. Nec istud tamen dicimus:
Actuū. vt negemus Enoch venturum cum Helya: aut affirmemus Moysen viuere: propter opinionem illam, Ambrosij: que supra scripta est: sed vt ostendamus: quid in opinione: quid in intellectu accipiendum sit: propter occulta consilia omnipotētis dei: qui in spiritu promissi Helye: misit ad Judeozum populum Joannem Baptistam.
Et de Helya quidez certi sumus omnino: qp ita ipse vēturus sit precurrere iudicem: sicut Joannes preiuit redemptorem. Sed num alienum esset a fide: seu a rationabili opinione: si priusqz reueletur Helyas: aliq spirituales viri: qui essent similes Moysi ⁊ Helye apparentium cum Christo in mō
te: mitterētur a dño: predicare hoibus verba vite: sm qp in similitudine duodecim patriarchaz: duodecim apostoli dati sunt.
Duo ordines dico. Uel certe duo ordines iustoz: qui designātur per illos? Sicut autem liceret istud: sic ⁊ illud opinari: non est contra fidem: sicut vt Enoch (qui viuere creditur ab vniuersis) veniat cum Helya: sicut Moyses (si tm viuit) qui viuere ab aliquibus est (vt

Moyses venturus.

supra notauimus) extimatur: quia ꝛ si simul tres reseruati essent ad hoc: vt mitterentur a domino circa finem mundi: nec a magno: veneranda; mysterio esset alienum: nec ab his que scripta sunt in libro isto diuersum. Si enim tres viros istos diligenter aduertimus: in Enoch: qui fuit de antiquis illis patriarchis: qui fuerunt ante legez: similitudo patris est. In ẓMoyse: qui fuit legis lator: ꝛ doctor populi israel: similitudo filij. In Helya qui fuit initiator: vite heremitice ꝛ specialis: similitudo spiritus sancti. De solo autem ẓMoyse dicit scriptura: q; mortuus fuerit: quia solus filius mortuus est ad horam in carne: qui tamen ꝛ ipse viuit: cuz patre ꝛ spiritu sancto: ꝛ regnat cum eis in secula seculorum. Quod si deus (qui omnia potest) sic decerneret ꝛ sic vellet: quid si ẓMoyses obdormisset ad horam: ꝛ paulo post surrexisset de monumento: moriturus in tempore prefinito: cum nullus sit eorum qui resuscitati sunt a domino antequam pateretur: nec etiaz post eius resurrectionem ab apostolis: aut ab alijs sanctis: qui non iterum morituri: resuscitandus iterum cum alijs in nouissimo die? Quod si Lazarus ꝛ omnes alij qui isto modo vixerunt post mortem: bis mortui sunt: vt bis resurgerent. Quid si eodem modo ẓMoyses vocatus esset de sepulchro iterum moriturus: vt ꝛ illud esset causa mysterij: ꝛ istud debitum humane conditionis: ꝛ vera sit scriptura que illum mortuum esse fateretur: ꝛ non sit opinio falsa eorum: qui eum vsq; ad presens: viuuz esse contendunt? Quod vero forte ẓMoyses ꝛ Helyas venturi sunt simul: ꝛ Enoch cum eis: vel potius cuz eo ẓMoyses ꝛ Helyas: vera potest esse opinio eorum: qui dicunt predicaturos ꝛ passuros Enoch ꝛ Helyaz: ꝛ etiam si interfit ẓMoyses: quatenus ꝛ illud veruz sit: quod

1.Cor. 3. Apostolus ait. Ex parte enim cognoscimus: ꝛ ex parte prophetamus: cuz autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Quid enim si tres ipsos mittendos decreauerit omnipotẽs deus: vt testimonium perhibeant veritati: dicente domino. In ore duorum aut trium testium: stat omne verbum? Presumitur autem q; tres tales viri: futuri sint in tempore suo. Utrum ipsi sint de quibus agitur: an alij: nescio: deus scit: ex loco illo libri huius: vbi sub nomine trium angelorum: tres magni predicatores describuntur: qui in fine huius secundi status reuelãdi sunt: quorum vnus accepturus est euangelium eternum: vt annuntiet illud habitantibus in terra alius subsequuturus: ꝛ dicturus.

Joã. 8. mat. 18.

Cecidit cecidit Babylon magna: tertius si quis adorauerit bestiam: ꝛ imaginem eius: hic bibet de vino ire dei. Sed ꝛ hic in superioribus mentio vnius angeli facta est habentis in manu sua librum apertum: deinde duorum virorum: pro quibus ꝛ hec omnia dicta sunt. Sed ꝛ locus ille Danielis (cuius supra fecimus mentionem) ad ipsum maro modo velle videtur (dicente ipso Daniele) in eodem loco: vidisse se virum quendam super aquam fluminis: ꝛ duos alios manẽtes cuz eo: vnuz hinc: ꝛ alium inde. Siue ergo illi sunt: siue alij: nescio: deus scit. Non frustra tamen tres viros mittendos esse a dño ad perhibendum testimonium veritati: sub apertione sexti sigilli: loca ipsa demonstrãt: cuz constet q; certi causa mysterij: tres magni patriarche electi sunt a domino in exordio primi status: Abraam. ſ. ꝛ Isaac: ꝛ Jacob: quorum similes dicti sunt tres alij: in exordio secundi: Zacharias: Joannes Baptista: ꝛ homo Christus Jesus: excepto q; vnus istorum trium: sola dignatione sua voluit esse quasi vnus ex seruis suis ad cõplenda mysteria regni dei: sicut idem ipse Joanni Baptiste: metuenti se baptizare: respondit. Sine modo: ita nos oportet implere omnem iustitiam. Sicut enim Zacharias precessit solus: Joãnes autem Baptista: ꝛ dõ Christus Jesus sequuti sunt simul: ita ꝛ hic: vnus trium preire videtur: sequi vero pariter duo: qui etiam ambo simul occidendi sunt: sicut hic videtur ab infidelibus: sic Joãnes ꝛ Christus Jesus: aut sicut Petrus ꝛ Paulus occasione Simonis ẓMagi a Nerone impio occisi sunt. Sic ꝛ in transmigratione Babylonis: precessit vnus: ꝛ sequuti sunt duo: itavt vnus qui precessit prophetaret solus in Hierusalem: ipse est Hieremyas propheta: duo simul in Babylone: Ezechiel. ſ. ꝛ Daniel.

Luc. 10

Matt. 5.

Bene notandũ

Baſi. 12

Matt. 3.

Videtur autem duo viri isti: ẓMoyses: vz: ꝛ Helyas: habere aliquid simile cum Joãne Baptista: ꝛ homine Christo Jesu: q; sicut Joãnes baptizauit aqua: Christus vero Jesus: spiritu sancto ꝛ igne: ita ꝛ filios israel: dicit Paulus: baptizatos forte ẓMoysi baptismate in nube ꝛ in mari: Helyas vero mysterium suum consumauit in igne.

Aut ergo ipsimet venient q;sumare in spiritu: qõ ostenderunt in signa: si tamen aliqua presumptio esse potest viuere ẓMoysen: aut aliqui venturi sunt in spiritu ꝛ virtute eoruz: qui compleant in spiritu quod in illis apparuit in figura: ꝛ si de Enoch q; veniat ꝛ magna fit ꝛ fidelis presumptio: de Helya vero nõ tam presumptio: q; certissima fides. Si autem ipsi venturi sunt omnino sm litteram: quid putamus dicẽdum de sententia illa Hieronymi: qui dicit hoc in spiritu esse q;sumendum: nisi q; ꝛ si vere hoc accipiendum est sm litteram: nihilominus tñ spiritualis intelligẽtia manet? Rursuz si venturi sunt tres: ꝛ pari modo predicaturi: quare solus Helyas venturus esse narrat: nisi q; tertius iste status seculi qui futurus est: in fine mundi: non in Enoch: aut ẓMoyse: sed tñ in Helya designatur: ꝛ non tales erunt predicatores illius tpis: quales designati sunt in Enoch ꝛ ẓMoyse: sed quales designati sunt in Helya? Qua in re ꝛ aliud queritur: qõ ꝛ qua si inexplicabile esse videtur: a quibus baptizandi sunt viri isti: nisi forte quis dicat: eos dominus occulte vocasse: ꝛ eos occulte baptizatos: remisisse protinus in locum suuz. Opz enim illos esse participes sacramenti testamenti noui: vt quasi a veteri ꝛ nouo videantur aliquid habere: sm q; spiritus sanctus de patre simul ꝛ filio accipere dictus est. Si ergo in hunc modum sacra mysteria q;uruntur: hoc volunt: hoc innuunt: hoc pretendunt: q; ad perhibendum testimonium veritati: viri ipsi venturi sint: q;uis ob cautele custodiam: pie magis eligam in tanto articulo opinandum: q; temere aliquid ingerẽdum: vt dum cogimus hec: ꝛ alia vigilãter pensare: simus attoniti contra hostem: ne forte veniãt alij qui in deceptione dicẽtes. Nos sumus qui venturi eramus: Enoch ꝛ Helyas: ꝛ decipiant multos. Ex loco nempe alio libri huius: luce clarius liquet: vẽturos esse duos: qui dicunt duo cornua bestie similia agni: a quibus esse cauendi instruit dominus discipulos dicens. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

matt. 7.

Qõ si forte (q; verbum mundo intonuit de Enoch ꝛ Helya) diceret horum aliqs. Nos sumus quos expectant fideles: Enoch: vz: ꝛ Helyas: ꝛ forte: qõ ipsi nesciunt venturus est tertius testis: ẓMoyses cum Enoch ꝛ Helya: q; vtiliter fuerit de eo occultatum ꝛ celatum hactenus apparebit: quãdo quidem non frustra: aro deluditur arte: ꝛ ingenium ingenio superatur: quamuis hec omnia ad cautelam: opinando disserimus: ꝛ nihil temere affirmãdo. Sed ꝛ illud non est pretermittendum: q; ita non nulli putauerunt Enoch ꝛ Helyam immutatos in aliam qualitatem: vt eos non soluturos mort; debitum credant: sed vi uere in eternum. Ita enim scribit de hoc beatus Hieronymus: super locum illum apostoli. Omnes quidem resurgemus: sed non oẽs immutabimur: vtens auctoritatibus vetex: ꝛ se in eoz sententia circa hoc: ꝛ circa multa manere demõstrãs. Enoch ꝛ Helyas mortis necessitate supata: ita vt erãt in corporibus: de terrena q;uersatione ad celestia regna trãslati sunt. Unde ꝛ sancti qui tpe consumationis ꝛ iudicij in corporibus reperiendi sunt cum alijs sanctis:

Hiero. nymus.

1.Cor. 5

qui ex mortuis resurrecturi sunt: rapietur in nubibus obuiam Christo in aera: ⁊ non gustabunt mortem. Assumit autem hoc testimonium de expositione Theodori eracleate. Qui etiaꝫ post aliqua verba que subiuncta sunt: refert hec eadem sentire Apollinarem: ita dicens. Apollinaris (licet verbis alijs) eadem que Theodorus: asseruit: quosdam non esse moriturос: ⁊ de presenti vita rapiendos in futuram: vt mutatis: glorificatisq; corporibus: sint cum Christo: quod nunc de Enoch ⁊ Helya credimus. Ecce hic dicit Hieronymus: q; a quibusdam queritur non esse aliquos morituros: sed mutatis: glorificatisq; corporibus: esse euꝫ Christo (quod se credere dicit) de Enoch ⁊ Helya. Unde ⁊ qđ hic scriptum est de duobus testibus: qui putantur esse Enoch ⁊ Helyas: in spiritu: non in littera dicit esse intelligendum. Quod si ita est: ⁊ duo alij occidendi sunt a bestia: restat vt alij sunt q̃z Enoch ⁊ Helyas. Q̃ vero in hoc articulo nõ sibi conueniunt sancti patres: sed diuersi diuersa senserunt: puto q; absc̃ditum hoc esse voluerit vsq; ad tempus statutum: ijs qui celauit verbuꝫ ab helyseo propheta: vt quicquid diceretur ab his ⁊ illis: opinio magis sit que falli potest: q̃z notitia vel intellectus: qui si verus est: falli non potest. Si enim (vt ait Sanctus Gregorius) etiam prophete falluntur: qd mirum si fallitur opinio eoꝝ qui prophete non sunt? Sic enim ait idem doctor Petro dyacono. Quid miraris si fallimur: qui pphete non sumus? An mente excidit q; Dauid qui prophetie spiritum habere consueuerat: contra innocẽtem Jonathe filium: sententiam dedit: cum verba pueri mẽtientis audiuit? Hec idcirco dico: q; si verum est: q; occidendi sint Enoc ⁊ Helyas: falliꝫ opinio eorum qui putauerunt eos nõ morituros. Et si ipsi morituri nõ sunt: sed alij qui sint in spiritu Enoch ⁊ Helyas: vel potius (vt supra scripsimus) Moyses ⁊ Helyas: alterius partis opinionem fallunecesse est: q; vtrunq; verꝫ esse non potest: q̃uis de opinione certum nihil: ⁊ in intellectu dubia multa: donec illucescat dies: ⁊ Lucifer nascatur in cordibus nostris. Et hec quidem dicta sunt in discussione littere que occidit: cuius in multis est ambiguus ⁊ tenebrosus itellectus. Unde ⁊ scriptura dicit. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et alio loco. Tenebre erant sup faciem abyssi At q; sequitur. Et spiritus domini ferebatur super aquas: surgendum est cum eo a profundo littere ⁊ eundum in altum: vbi lucent luminaria celi: occultis cõsilijs vel iudicijs: domino (qui nouit oia) derelictis. Sint ergo viri isti iuxta Iran: quos deus melius ipse nouit. Secundum vero typicum intellectum quid significent considerandum est. Scimus q; Moyses fuit vir leuita: ⁊ pastor populi Jsrael: Helyas vir solitarius non habens filios: aut vxorem. Ille ergo significat ordinem clericorum: iste ordinem monachoꝝ: quadraginta duo menses quibus predicant: induti saccis: significant totidem generationes: quibus: ⁊ verbis: ⁊ exemplis clamant dicẽtes. Penitentiam agite: appropinquauit enim regnum celorum. Sed ⁊ gentes sub eorum annorum numero: calcant sanctam ciuitatem: q; licet in parte non in toto: q̃z diu tamen durat spatium istud temporis in tribus annis ⁊ dimidio designatuꝫ: semper data est potestas infidelibus calcãdi fideles: licet nõ eo modo: quo in diebus Antichristi. Sed ⁊ atrium quod est foris templum: ex multis annis (vt supra diximus) datum gentibus esse videmus. Quod autem minus completum est: timendum est ne ꝓpere compleatur: q; in omnibus his non est auersus furor domini: sꝫ adhuc manus eius extẽta. Duo vero ordines isti: in typo duorum viroꝝ: due olive: ⁊ duo candelabra dicti sunt: q; ⁊ oleo charitatis ardent: ⁊ splendore sapientie lucent: quorum vnum specialius congruit monachis: alterum clericis conuenire probatur. Quod autem sequitur de duobus viris: in conspectu domini terre stantes: miꝫ cur non

Hiero/nymus.

Concor/datio

Bene notandũ

Grego/rius.

2.pet.5. 2.cor.5.

psalmus. Genesis

Esa.16.

Zacha.4.

Esa.5.

dixerit scriptura. In conspectu domini celi: si Christus hic dominus intelligendus est? Videtur enim vocari posse deum terre: principem mundi: qui regnaturus est pro peccatis hominum: in cornu illo vndecimo: quem scribit Daniel: quod ⁊ putabit: q; possit mutare tempora ⁊ leges tradẽda in manu eius per tempora ⁊ tempus ⁊ dimidium temporis. Oportet enim stare: siue duos viros ſm litteraꝫ: siue reliquias duorum ordinum in ꝓspectu eius: quomodo steterunt Moyses ⁊ Aaron coram Pharaone: qui erat dominus terre Egypti: ⁊ Petrus ⁊ Paulus coram Nerone: qui erat imperator totius orbis ad phibẽdum testimoniuꝫ veritatis: sicut ⁊ isti facturi sunt. Videtur tamen in Zacharia propheta q; de domino nostro Jesu Christo: dictum sit verbum hoc: qui etiam (vt putamus) pari causa mysterij: dictus est in hoc libro princeps regum terre: nimirum q; vt homo verus: hominum dominus factus est: sicut ei in psalmo secundo loquitur deus pater: ⁊ dicit. Postula a me: ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam: ⁊ possessionem tuam terminos terre. Et Esayas. Emitte agnuꝫ domine: dominatorem terre: Quod si ita est: quare dictum est de viris istis in Zacharia ꝓpheta. Isti sunt duo filij olei. i. splendoris: qui assistunt dominatori vniuerse terre: ⁊ in libro isto. Isti sunt due olive ⁊ duo candelabra in ꝓspectu domini terre stantes: nisi quia ex eo tempore quo viri isti venturi sunt: oportet regnare dominum nostrum Jesum Christum in vniuersa terra: quousq; ponat inimicos suos sub pedibus suis? Idcirco enim dictum est eos stare in conspectu domini terre: q; ad hoc vẽturi sunt ⁊ ituri ante faciẽ eius: vt annuntient aduenisse tempus: in quo oportet regnare filium dei in vniuersa terra. Oportet enim predicare illos: propter electos: ⁊ annunciare hominibus verba vite: vt luceat lux eoꝝ coram hominibus: ⁊ oleo doctrine spiritualis corda electoruꝫ hominum inungendo impinguent: propter reprobos autem ligare aquam celo: cum oportere perſenserint: ꝓuertere quoq; aquam in sanguinem ⁊ percutere terram omni plaga. Sed hoc quomodo? Nunqd iuxta littere veritatem? Minime. Sꝫ claudere celum est: ne pluat diebus prophetie ipsorum: abscondere verba spiritualia in cordibus electorum: ⁊ prohibere illos ne audeant loqui carnalibus hominibus verba spiritualia: que capere: aut sentire non possunt: dicente domino. Nolite dare sanctum canibus: ⁊ nolite spargere margaritas vestras inter porcos: ne forte conculcẽt eas pedibus suis: ⁊ conuersi dirumpant vos. Non solum autez propter hoc: sed ⁊ pro eo q; digni non sunt: vt audiant qui aliquando contempserunt verba dei: dicente domino Esaye propheta. Obcecacor populi huius: ⁊ aures eius aggraua: ⁊ oculos eius claude: ne forte videat oculis suis: ⁊ auribus suis audiat: ⁊ corde suo intelligat: ⁊ conuertatur: ⁊ sanem eum. Unde ⁊ de synagoga Judeorum: immo ⁊ in spiritu de ecclesia: faciens dominus queri/moniam: q; expectauerit vt faceret fructum: ⁊ fecerit lambruscas: hoc ei inter cetera minatus est: dicens. Diruam maceriam eius: ⁊ erit in conculcationem: ⁊ ponam eam desertam. Non putabitur: neq; fodietur: ⁊ ascendent vepres ⁊ spine in ea. Et nubibus mãdabo: ne pluant sup eam imbrem. Quasi enim nubus mandat dñs ne pluant imbrem super generationem malа ⁊ adultera: quia cum vident viri sancti q; nihil in predicatione proficiunt: relinquentes filios Belial: ꝓperunt se ad otium ⁊ quietem: ne forte illos non lucerentur: ⁊ seipsos amittant. Sunt preterea nonnulli adulterantes verbum dei: qui non querunt scire vt operentur: sed vt videantur ab hominibus. A quibus non immerito occultanda sunt secreta celi (hoc est) mysteria regni dei: vt non veniat super illos pluia voluntaria quaꝫ segregauit deus hereditati sue: sed ostendẽdum est eis ipsum mysterium quasi liber inuolutus: vt vi-

Dañ.12

psalmus. Genesis

Jicha.4

ps.2.

Esa.16.

Zacha.4.

Mat.4

Esa.5.

2.cor.4

ps.67.

Luc.8. dentes non videant: & audientes non audiant. Qui si etiam visi fuerint haurire aquas fluuiorum Egypti: vt glorientur de scientia mundi huius: aut notitia litterę que occidit: mox sentiunt sanctos dei venire contra se ad conuertendas aquas ipsas in sanguinem: ostendentes esse mortiferum: & veneno infectum: quod ipsi salutiferum esse putant. O quotiens mundani homines composuerunt libellos vt viderentur ab hominibus: sed tamen vbi adducti sunt ad manus iustorum: damnauerunt eos: ostendentes esse in eis potum mortis: vtpote in quibus caro & sanguis: non dei spiritus loquebatur. Percutiunt quoq; terram omni plaga: quia terrena & carnalia corda hominum: ostensis plagis mundi concutiendo percutiunt: quas ipsi quia velamen habent ante oculos: per se videre non possunt. Nam pro eo q; carnales homines plagas non sentiunt: nisi cuz ab istis aperiuntur: non frustra ipsi dicuntur percutere terram omni plaga: qui plagas annunciando: & ostendendo: terrena illorum corda quasi virga lingue percutiunt. Cruciantur ergo populi a conspectu eorum: siue quia prohibent stillas roris: ne pluat diebus prophetie eorum: siue quia multorum intelligentia que putatur esse vtilis: ostendunt esse carnalem: ita vt non sit potus salutis: sed mors & perditio omnibus vtentibus ea. Hac pro causa: & si omni tempore: odio habiti sunt: cum tamen abundabit iniquitas: multo amplius odientur a multis: & multi consurgent cõtra eos in disceptationibus scripturarum: sed non prevalebunt: quia ignis exiet de ore illorum qui destruet & consumet inimicos eorum. Sed quis ignis? Numquid materialis? Absit. Sed ignis spiritualis intelligentie: qui destruit & consumit intelligentiam carnalem. Licet enim celent pectus se spiritualem intelligentiam: que de celo descendit a filijs huius mundi: si quãdo tamen insurgunt contra eos filij Belyal in disceptationibus scripturarum: necesse est vt loquantur eis in virtute spiritus: vt non insultent eis tanquam devictis: sed magis confundantur virtute spiritus superati. Et sciendum q; in pluuia designatur illa doctrina: que rigat corda audientium ad proferendum fructum: in igne illa verba pungentia: que carnis vitia inflammando consumunt. Alterum ergo prohibent sancti. Alterum nequaq̃: quia & illa que possent edificare: abscondent pro culpis hominum a gente apostatrice: & que eos convincat male agere manifeste loquentur. Cum autem compleuerint testimonium suum (hoc est) cum perfecerint opus ministerij sui inter falsos christianos: bestia que ascendet de abysso: faciet aduersus eos bellum. Ita enim in consequentibus dicitur.

T.3. ¶ Et cum finierint testimonium suum: bestia quæ ascẽdet de abysso faciet cõtra eos bellum: & uincet illos: & occidet illos.

¶ Que sit Bestia ista: & que abyssus de qua ascendet: in quarta & sexta parte: late diffuseq; dicetur. Ut tamen breuiter dicam. Ipsa est multitudo infidelium: que a passione domini: vsq; ad Antichristum per sequuta est ecclesiam dei. Sane si ꝑm litteram duo futuri sunt qui faciant ista: si etiaz plures in duobus ordinibus: bestia hec que occidet eos: illa quarta bestia intelligenda est: quam scribit Daniel. Bene: sez: effera & bestialis que collecta est in exercitum: egredietur de vmbilico nationum: cui & dabitur potestas pro culpis hoium super sanctam (vt dictum est) ciuitatem: in tempus: & tempora: & dimidium tpis. Ipsa inq̃ bestia faciet bellum contra sanctos altissimi assistentibus sibi pseudo prophetis: & vincet eos signis mẽdacibus: seu etiam fraude demonum & calliditate verborum. Nõ enim non contra duos tm̃ viros: verumetiaz aduersus multos ira eius deseruiat in quarta parte libri demonstratur cum dicitur. Et faciet belluz aduersus sanctos: & vincet eos. Et data est ei potestas in omnem tribum: & populum: & linguam: & gentem & adorauerant eam omnes qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis hz aures audiendi audiat. Qui in captiuitatem duxerit: in captiuitatem vadit. Qui in gladio occiderit: opz eum in gladio occidi. Hinc & de comu illo vndecimo (hoc est) de rege illo: qui erit caput huius bestie quando caleature sunt gentes sanctaz ciuitatem: in Daniele scriptum est. Et videndi q; comu illud faciet bellum aduersus sanctos: & prevalebit eis: donec venit antiquus diez: & iudicium dedit sanctis excelsis: & tempus adsenit: & regnum obtinuerunt sancti. Occident ergo sancti ad mandatum ipsius: ꝑm q; ad preceptum Neronis occisi sunt principes apostolorz. Notãdum vero q; ait. Cum finierunt testimonium suuz. Non enim quando vult Dyabolus potestatem aceipit sup iustos: exterminare de terra eos qui annunciãt verba vite: sed quãdo vult eos vocare dominus de presenti seculo neq̃ vt reddat illis mercedis premium pro laboribus suis. Si autem tribus tm̃ annis & dimidio regnatura est hec bestia (vt opinio tenet) & sub eodem temporis spatio predicaturi sunt viri sancti preeuntibus eos duobus viris qui sint duces eorz: quid aliud datur intelligi: nisi q; circa finem regni sui factura est prelium contra sanctos: incipiens disputare de fide Christi: vt eos quos sibi viderit cẽ subditos ad perfidiam trahat? Non enim semper cure est infidelibus legittima hominum dissipare: sed aliquando: & precipue: cum data sibi vndiq; pace: in superbiam eriguntur. Patius itaq; dabit operam: resistentem sibi diutius percutere Babylonem: & postea eriget contra deum comu contumacie sue: ꝑm q; in sexta parte manifestius dicitur. Di cum agno pugnabũt: & agnus vincet illos: quoniam dominus dominorum est: & rex regum: & qui cum illo sunt vocati electi: & fideles. Quare aũt dicit cum agno: & nõ potius: leone: nisi q; agni victoria in morte est: & illi gloriosius vincũt: qui pro iustitia moriunt? Sequitur.

T.4. ¶ Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ: quæ uocatur spiritualiter: Sodoma: & Egyptus: ubi & dominus illorum crucifixus est.

¶ Si verum est ad litteraz quod de duobus viris scriptum est: vt: vz: duo sint preter ceteros qui occidẽdi sunt a bestia: que ascendet de abysso: verisimile videtur q; in ea ciuitate occidendi sunt: in qua & illorum dominus crucifixus est. Verumtamen quod ait in plateis ciuitatis magne: non satis videtur facere pro eodem intellectu. Nunquam enim magna ciuitas vocata sorte legitur Hierusalem: sed magis Niniue: & Babylon: magne ciuitates dicte sunt: nimirum quia multi sunt vocati: pauci vero electi. Rursuz ciuitas illa que vocat Hierusalez: non ſm saxa & parietes vocata est spiritualiter Sodoma: & Egyptus: sed ꝑm carnalez populum qui quõdam habitauit in ea. Restat ergo vt in ciuitate magna que vocat spiritualiter Sodoma: & Egyptus: regnum huius mũdi intelligamus: cuius platee sunt illi hoies qui sibi elegerunt vias largas ducẽtes ad pditionem: in qbus iacebunt mortua corpora horuz beatorz: q; spũales intellectus veteris ac noui testi morient in eis: interfectis a bestia: predicatoribus veritatis: & ꝑstrata (iuxta illud Danielis) vitate in terra. Quez hoc generali: & iuxta illud qõ referri põt in spũ ad oẽs sanctos: q in illo tẽpo discrimine occidendi sunt. Si autem de duobus illis specialiter agẽdum est: aut fateamur participatione pfidie vocari ciuitatem magnam: quecunq; erit gens illa in qua sancti pdendi sunt: & eadem participatione dictum sit: vbi & dominus illo-

Dañ. Dañ.8

rum crucifixus est: q; vna est ciuitas omnium reprobor̃um: aut fortassis quod magis ad rem pertinere videtur: & sub eodez intellectu accipi possit: conuocandos esse iudeos in Hierusalem ciuitatez illam terrenam: in qua fuerunt patres eor̃ cum filijs suis: a rege illo vndecimo: de quo plura scripsimus in hoc libro: in cuius conspectu occidendi sunt a bestia serui dei: quatenus inter reliqua mala que facturus est: saluatorem se esse predicet iudeor̃uz: quod maxime opinari datur ex eo loco: vbi dicitur in Daniele. Filij preuaricatorum populi tui: extollentur vt impleant visionem & corruent. Quod si ita erit etiam ad litteram accidere posse videtur: vt sicut quondam in illa ciuitate: & in illo populo: iacuit mortuus dominus illor̃uz: ita & nunc quoq; in eadem ciuitate: & in eodem populo iaceant corpora seruor̃um eius: supplẽtium ea que desunt passionum ipsius. Siue ergo in illa ciuitate: siue in alia ista fiant: non est alienum a simplici veritate: q; hoc aduerbium: vbi: plerunq; in diuina pagina: non tam loci situm: q̃z aut populum: qui aliquando fuit in loco: aut populi eiusdem similitudinem signat. Sequitur.

T.5. ¶ Et videbunt de tribubus: & populis: & linguis: & gentibus corpora eorum per tres dies: & dimidium: & non sinent ea poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illis & iocundabuntur: & munera mittent inuicem: quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitãt terram. Et post dies tres & dimidium: spiritus uitæ adeo intrabunt in eos: & steterunt supra pedes suos: et timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos.

¶ Si ſm typicum intellectum in tribus annis & dimidio: omne tempus quo Bestia ista regnabit: accipimus (hoc est) ab aduentu domini: vsq; ad tempus ruine & precipitationis ipsius: restat: vt in tribus diebus & dimidio breuiora tpum spatia designentur: post que dabitur regnuz qđ est subter omne celum populo sanctorum altissimi. Interim tamen clausus manet aditus monumẽti huius propter illud quod scriptum est a domino tribus discipulis: quod vtiq; in spiritu intelligendum est. mat.17. Nemini dixeritis visionem: donec filius hois a mortuis resurgat. Ut enim mors ipsius extinctionez veritatis designat: ita resurrectio eius viuificationem: haud dubium q; propter spiritum qui viuificat: sicut & multa illa corpora mortuorum que dormierant: & suscitata sunt: designant q̃z multa testimonia veritatis: que omnia inspirante deo: excitabuntur a somno. Verus quia completo tempore belli: tempus iudicij incohabit: quod tamen ſm quid: & prius constat esse inuitandum: necesse est omnino vt sequatur resurrectio mortuorum. Et hoc quidez de omnibus sanctis. De duobus autem viris id reor omnimodis obseruanduz (quod si verum est) esse duos qui occidendi sunt a bestia: profecto ipsi duo post tres dies & dimidium & mortuis resurgent. Quid enim si sicut dominus eorum occisus est: & tertio die cum multis alijs resurrexit a mortuis: ita & isti duo propter eos qui letabuntur super nece eorum: post dies tres & dimidiuz a mortuis resurgent: etiam si tunc non erit vltima illa resurrectio mortuorum? Quod autem ait. Videbunt de tribubus & populis: & linguis: & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium & non sinent ea poni in monumẽtis: siue ad duos illos referat sermo: siue generaliter ad oẽs sanctos q̃ in eadem tẽpestate occidẽdi sunt: dubium

non est qn diuersaz nationum lingue conueniant ad spectaculum illud: ſm q; solet accidere in aliqua ciuitate regali: vt: vz: e diuersis partibus pfluentes illuc diuersaz linguaz & moz: hoies ꝓgregentur ibi: querentes (vt moris est) captare beniuolẽtiaz potestatis terrene: diligentes gloriam hominuz magis q̃z dei. Inde est q; nõ sinent corpora sanctoz poni in monumentis: vt vt duz se in morte illoz crudeles ostẽdent ab eis qui eos occiderãt: artius diligãtur. mar.13 Unde & per seipsam veritas interrogata a discipulis de tribus illis: hec inter cetera respondit: dicẽs. Tradet autem frater fratrem in mortem: & pater filium: & ꝓsurgẽt filij in parentes: & morte eos afficient. Et hoc quare? Qz facilius põt psuaderi hoibus qui terrena sapiunt: qđ plz carni: q̃z qđ plz spiritui: & proniores sunt hoies ad credendum pollicentibus clementiam: q̃z his qui comminãtur iudicium: presertim: cum carnales hoies: quibus oñatur peccatum: eo iniustum putent iudicium: qđ minantur sancti: quo putãt impossibile obseruari posse ab hoie: qđ tubek. Dicunt enim. Si nemo põt haberet quicq̃z: nisi qđ ei desup datum est: aut falsum est q; deum misericordem predicant: qui exigit qđ non donat: aut ipsi sunt falsi testes dei: q; ibi quoq; districtum esse fatentur iudicium: vbi nec voluntas bona: nec possibilitas suffragat. Cũq; hec & similia tam nequiter: q̃z mẽdaciter fingunt: efficiunt eis verba predicantium quasi qdam stimuli in corde defixi: ita vt predicatio illoz sit eis cruciatus: & comminatio eoz: labor & affictio spiritus. Sic Herodi regi: & maxime Herodiadi: mar.6. molesta erant verba Joãnis: sic phariseis impijs predicatio Xpi. Qđ si ipsi plerũq; mali non valẽtes ferre verba bonoz: querunt modis oibus interficere illos: quãto magis eos letari & exultare credendum est in morte eoz: cum q̃i absq; scãdalo & infamia sua: ab alijs occidunt? Unde & in presenti capitulo de vite huius amatoribus: quoz̃ persatio in terris est: id qđ audiuimus: dictum est. Et inhabitantes terram gaudebunt sup illis & iocundabunt: & munera mittent inuicem: qm̃ hi duo ꝓphete cruciauerunt eos qui habitãt terram. Hoc est enim illud. Uos autem ꝓtristabimini: Joã.16 mundus autez gaudebit. Nec mirz tñ. Si enim ꝓtristarentur aiales hoies de pfectione crucis: & pcussione fidei: iure tristarẽtur de potestate bestie: de regno & victoria eius qui certamen init ꝓtra Xpm. Qz vero de terrena ꝓsperitate: quam predicant pseudo christi efficiunt leti: necesse est vt illos odiant: qui hanc habent exosam: illis iungantur aio qui eam annunciãt & desendunt. Decepti itaq; hoies: quoz̃ persatio in terris est: existimãtes pacem illaz diuinitus esse datam: gaudebunt & letabunt adinuicem. Quibus aũt erit sanum cor: tristabunt & flebunt: & saltem vel inuitos cruciabunt sepius amatores mundi: annunciãtes illis iudiciuz: qđ prope est: & cruciatus inferni: qui eos receptaturi sunt in fine pp impietates suas: eo q; cognoscẽtes deum: non sicut deum adorãt: aut gratias agunt: sed euanescunt in cogitationibus suis: sin Rom.1 gẽtes illa que supius diximus: pp qđ & obscuratur eoz cor insipiens: ita vt adorẽt & colant creaturaz potius q̃z creatorem: qui est benedictus deus in secula amen. Sane qđ dictum est in eodez loco de resurrectione eoz qui occidẽdi sunt a bestia: spiritus vite adeo intrabit in eos: & steterunt supra pedes suos: ideo dictum esse satẽdum est: q; mox vbi iustoz spiritus carcerali ergastulo soluti sunt: pgunt ad deum qui dedit illos: vt eisdem repletis ad integruz dono spiritus sancti: corpora quoq; que prius aialia fuisse noscunt: virtute illius spiritus qui ex deo est: spiritalia fiãt: & iam nõ habeãt posse cadere sicut prius: sz̃ insatigabiliter sine fine manere. Unde & per prophetam dr. Qui autem spant in dño: mutabunt fortitudinez: assument pẽnas sicut agle: currẽt & non laborabunt: volabunt & nõ deficient. Qđ autem segtur. Et timor magnus cecidit sup eos qui viderunt eos. Esa.40

Sic est accipiendum: vt dicitur: excepto: q (vt moris est prophetarum) preteritum hic ponitur pro futuro. Sequitur.

T.6. ¶Et in illa hora factus est terremotus magnus: et decima pars ciuitatis cecidit: & occisi sunt in terremotu nomina hominum septem millia.

¶In hora qua sanctorum gloria manifestabit: magnus terremotus fiet: q̄ percussa corda videntium: vel audientium istud: incipiēt fluctuare in semetipsis: & alij arguēt se sup incredulitate sua: alij desperantes deteriores fient: ita vt ipsi ruant: & multos perimant separando a fide. Unde & non immerito ciuitas ista: cuius decima pars cecidit in terremotu: sancta ecclesia intelligenda est: q̄ cadere non potest qui aliquando stetit in fide. Unde & per apostolum dicitur. Qui stat: videat ne cadat. Sed si ecclesiam designat que stat in fide: quomodo in glorificatione iustorum: aliqua pars ipsius cadere dicta est: nisi quia multi clericorum qui videbantur stare: quando sancti erunt in certamine: incredduli erunt verbis eorum: & licet manifeste: non insultent eis sicut ceteri: occulte tamen detrahent illis: ꝓm qđ & domino suo detrahebant aliqui & insultabant dicētes. Uah qui destruit templum dei: & post triduum reedificat illud: quorum tamen aliqui postea compuncti sunt: & egerunt penitētiam de reatu suo: alij desperantes seipsos: deteriora fecerunt: persequentes apostolos de ciuitate in ciuitatem: perseuerantes vsq; in finem in iniquitatibus suis? Cadent ergo aliqui in hora illa viso signo: quia stimulati a conscientia: desperabunt. Quod autem casuri sint in die illo aliqui de clero: in Danielis visione demonstratur: cum dicitur. Et de eruditis ruent. Sed si de illis qui sunt muri ciuitatis: multi corruent: quid erit de multitudine laycorum qui nesciunt dexteram vel sinistram: & nihil reputant celestia comparatione terrenorum? Quo circa nomina hominum septem millia in terremotu eodem mortua esse perhibentur: quia innumera multitudo laycorum: qui christiano censentur nomine: & putabuntur manere in fide: circumuēti ab illis clericis qui erunt in parte Antichristi: extinguentur a fide: dicentibus hoc quod visum vel auditum est: de glorificatione iustorum: factum esse per artem & operationem Dyaboli: magis autem credēdum esse signis que faciet Antichristus: & pseudo prophete: dicentibus ipsum esse Christum: illos autem veros prophetas. Erit enim tunc populus: re vera: quasi altera Egyptus: viri illi: quasi Moyses & Aaron: pseudo ꝓphete: quasi Jamnes & Mambres: ad quorum signa: indurabatur cor Pharaonis: & corda egyptiorum: cūius aliquid simile etiam nunc agatur in mundo. Omnes enim qui predicant veritatem: similes sunt Moysi: qui autem tuentur errorem & resistunt veritati: similes Jamnes & Mambres. Uerūtamen & tunc & nunce indurari per eos non desinunt corda egyptiorum: quousq; Pharaonis exercitus demergatur in mare. Et illi quidem sic. Ceterum omnipotēs deus in reliquijs suis preparabit vultum eorum: respiciens terram: & faciens eam tremere bono timore: & eos qui non malitia: sed fi/ cut illi quos Absalon nescientes duxit in Babaon: simplici animo peccauerunt. Nam sequitur.

1.cor.10. Exo.18 2.cor.11. mat.26. Bañ. Jone.4 ps.20. ps.103. Regum.

T.7. ¶Et reliqui in timorem missi sunt: & dederunt gloriam deo cæli.

¶In omnibus plagis que supra scripte sunt: non est dictum fore aliquos missos in timore: neq; dedisse gloriam deo celi: quamuis multos dedisse gloriam: dubium non sit. Hoc autem propterea dictum est: q̄ regnante Antichristo: & ablato a deo celi iuge sacrificio: sic erit absconditus cultus diuinus & pene intermissus quasi non sit: haud dubium: q̄ prevalente simplici/

tati versutia: & resistente mendacio veritati: qui tamen in glorificatione iustorum resurget quoq; ipse velut a mortuis: vt dent de reliquo gloriam deo celi: & fiat ei sacrificium sicut & in diebus antiquis. Uel certe propterea dictum est in hoc loco: quia scriptum est: q̄ reliquie in toto corde suo conuertentur ad dominum. Sequitur.

T.8. ¶Ueh secundum abiit: & ecce veh tertium veniet cito.

¶Tertium veh dicit: q̄ angelo septimo futurum est: quia primum consumatum est sub angelo quinto. Secundum sub angelo sexto. Tertium consumabitur sub angelo septimo: ꝓm q̄ prenunciatum est: voce aquile volantis per medium celi: clamātis voce magna: ac dicētis. Ueh: veh: veh habitantibus in terra: de vocibus trium angelorum: qui erant tuba canituri. Sequitur.

T.9. ¶Et septimus angelus tuba cecinit: et factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes. Factum est regnum huius mundi: dei nostri & christi eius: & regnabit in sæcula sæculorum amen. Et viginti quatuor seniores qui in conspectu dei sedent: in sedilibus suis ceciderunt in facies suas: & adorauerunt deum dicētes. Gratias agimus tibi domine deus omnipotens: qui es: & qui eras: quia accepisti virtutem tuam magnā: & regnasti. Et iratæ sunt gentes: & aduenit ira tua, & tēpus mortuorum: iudicari et reddere mercedem seruis tuis: & prophetis: & sanctis: & timentibus nomen tuum, pusillis, & magnis: & exterminandi eos qui corruperunt terram.

¶Iste est ille angelus septimus: de quo sub sexto angelo iurant: ille angelus qui habebat librum apertum in manu sua: dicens: quia tempus iam non erit amplius: sub iudicitur: consumandorum mysteriorum: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: ꝓsumabitur mysterium dei: haud dubium: q̄ illud mysterium qđ latebat sub veteri testamento: a diebus Moysi: vsq; ad Joannem Baptistam. In tempore itaq; huius angeli (hoc est) illorum prædicatorum: qui tempore septimo sequuturi sunt: fient voces magne in celo dicentes. Factum est regnum huius mundi dei nostri: & christi eius: q̄ gaudebunt sancti in ecclesia super bonis que facturus est dominus: & annunciabunt gloriaz eius adinuicem: iubilantes potius q̄z docētes: attendentes completum esse: quod nos quoq; modo fide tenemus: oportere. s. regnare dominum nostrum Jesum Christum quousq; ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis: & dandum esse regnum quod est subter omne celum: populo sanctorum altissimi: cuius regnum: regnum sempiternum est: & omnes reges seruient ei: & obedient. Unde & viginti quatuor seniores (hoc est) vniuersi prelati ecclesiarum: qui significantur per illos: ꝓcidēt & adorabunt deum dicentes. Gratias tibi agimus dñe deus oipotens: qui es: & qui eras: q̄ accepisti virtutem tuam magnam: & regnasti: q̄ attendētes completum esse qđ scriptum est. Dia opera nostra operatus es nobis: & q̄ educit nos per ignem & aquam: & induxit in refrigerium: & non agnoscētes habere se aliqđ in semetipsis: qđ retribuāt dño pro vniuersis beneficijs suis: saltem humiliati vsq; ad solum: agēt gratias deo suo: & laudabunt nomen eius: qm̄ bonus: qm̄ in seculū misericordia eius. Et benedicunt q es: & q eras: q̄ qñ videt dñs obdormire: &

Bañ.7. Esa.26. ps.65. ps.117.

quasi non attẽdere ad preces nostras: dicit
insipiẽs in corde suo: nõ est deus: dicit stul-
tus: non videbit dñs: nec intelliget deus
ps. 13. ps. 93. Jacob: dĩ in gentibus: ybi est deus eorũ?
ps. 113. Sed qd dicit apostolus? Jesus xps heri
z hodie: ipse z in secula. Aut si pp mysteri-
Hebr. 13 um psonaꝝ: dictum est: qui es: z qui eras:
liquet qõ ait ipse vnigenitus dei. Pater
meus vsq; modo operatur: z ego opor: z qm
sicut deus pater ostẽdit: gloriam suam: qñ
Jos. 5. destructo regno Assyrioꝝ z Chaldeoꝝ: su-
scitauit spiritum Cyri regis Persaꝝ: qui
2. esd. 2 donaret libertatem filijs Juda z preciper
fundari templum: qõ destruxerant Chal-
dei: ita vnigenitus dei filius ostendet ma-
gnitudinem suam: operans z ipse sicut z pa-
Jos. 5. ter eius: vt oẽs honorificent filium: sicut
honorificant patrem. Qõ ergo aiunt: qui
eo: z qui eras: videntur patri z filio esse lo
quuti: presertim cum supius dictum sit. Fa
ctum est regnum huius mundi: dei nostri
z christi eius: z regnabit in secula seculoꝝ
amen. Sz quare duobus tm̃? Num qz opa
tur aliqd pater sine filio: aut filius cum pa
tre sine spiritu sancto? Absit. Sz idcirco di
cunt hoc patri z filio: qz vident completa
esse tpa laboriosa: in quibus pater z filius
ostenderunt patientiam suam: adesse vero
tpõ libertatis: qõ quadam mysteriali pro-
prietate ptinet ad spiritum sanctu: qui est
amor patris z filij (apostolo attestãte) qui
2. cor. 3. dicit. Ubi spiritus dñi: ibi libertas. Sane
autem qõ aiunt. Et irate sunt gẽtes: z ad-
uenit ira tua: z tps esse iussit iudicij: manife-
ste demõstrant: non sm tps illud quo dissi
mulabat vindicare humiles: vt erudiret
eos in patiẽtia: sz iuxta qõ designatum est
in diebus Helye: qui iudicabat z puniebat
peccatores terre: reddens vnicuiq; eoꝝ iu
3. re. 18. xta opa sua. Et qõ aiunt. Et tps mortuoꝝ
4. re. 1. iudicare z reddere mercedem seruis tuis:
prophetis: z sanctis: z timẽtibus nomen
tuum: z exterminandi eos qui corrumpũt
terram: ad tps illud referẽdum est: in quo
bestia z pseudo propheta: mittẽtur in sta-
gnum ignis ardẽtis sulphure: z ad tertiuꝝ
statum mundi: qui erit in sabbatuꝝ z quie
tem: an quo exterminatis prius corruptori
bus terre: regnaturus est populus sancto
rum altissimi: quousq; induti nouis corpo
ribus: z pacto iudicio generali: ascẽdant si
mul cum dño suo: ad paratum sibi regnuꝝ
ab origine mundi. Puto aũt qz mox vbi mat. 24
completa fuerit passio sanctoꝝ: incipiet se-
ptimus angelus exaltare vocez suam: ostẽ
dẽs iam olim psumata esse mysteria regni
dei: apparentibus signis: in sole: z luna: z Luc. 21
stellis: arescẽtibus hoibus pre timore z ex-
pectatione que supueniet vniuerso orbi: z
q̃bus nesciantur q̃sto tpe aductum iudicis
signa ista precedant. Hoc est enim tertium
veh. Nempe z qõ dictum est in hoc loco. Tertiuꝝ veh.
Et tps mortuoꝝ: in septima parte libri hi
scriptum. Vidi sedes z sederunt sup eas: z
iudiciuꝫ datum est illis: z aias decollatoꝝ
pp testimonium Jesu: z pp verbum dei: z
qui non adorauerunt bestiam neq; imaginem eius: nec acceperunt
characterem in frontibus suis aut in manibus suis: et vixerunt z regnauerunt cum xpo. Mille
anni qui cum Christo regnant: qz vere viuunt
ipse dicit per semetipsum. Qui credet in Joh. 11
me: etiaꝫ si mortuus fuerit: viuet: z omnis
qui viuit z credit in me non morietur in
eternum. Et irate sunt (inqt) gẽtes: z ve-
nit ira tua z tps mortuoꝝ: iudicare: z red
dere mercedem seruis tuis: z pphetis: z
sanctis: z timẽtibus nomen tuum pusillis
z magnis: z exterminandi eos qui corru-
perunt terram. Qõ dicunt. Irate sunt gẽ
tes: ad superiora refert. Inter tps enim sexti
z septimi angeli: parua differẽtia est. Sub
illo enim irascuntur gẽtes: sub isto veniet
sup eos indignatio dei. Tẽpus mortuoꝝ
(hoc est) eoꝝ qui in dño moriunt: qz psu-
mato bello: supest: vt victoribus pferat co
rona. Ad hoc ptinet qõ pter adiunctum
est. Judicare z reddere mercedem seruis
tuis. Judicabit enim dñs in die illo eos qui
plequuti sunt iustos: z ipsis iustis reddet
mercedem patientie sue. Quibus seruis?
Prophetis: z sanctis: z timẽtibus nomẽ
eius. Non oẽs sancti: pphete sunt: z ideo
dicunt prophetis: z sanctis. Bene autem
subiunctum est in genere. Et timentibus
nomen

nomen suum: pusillis z magnis: qz non so-
lum illi qui pfecti sunt: pcipient mercedez
laboris sui: verumetiaꝫ z illi qui minus ali
qd habent a pfectione: qz pius est z bonus
dñs omnibus qui sperant in se. Qõ autez
segtur. Et exterminandi eos qui corrupe-
runt terram: ad Antichristum z socios ei-
us referendum est: q; sicut preter solitum:
corrupturi sunt terram: ita per preter soli
tum exterminabuntur de terra: ita vt non
remaneat: nec vnus de oi multitudine so-
cioꝝ eius. Sic enim dicit dñs per prophe-
tam. Et erit in die illa dicit dñs: quera
pterere oẽs gentes que veniunt ptra Hie-
rusalem: z effundam sup domum Dauid:
z super habitatores Hierusalem: spiritum
gratie z precum. Et post pauca. Et erit in
die illa: dicit dñs exercituum. Disperdam
nomina p dolorꝝ de terra: z non recordabũ
tur vltra: z pseudo prophetam: z spiritum
immundum auferam de terra.

¶ Explicit tertia pars.

¶ Incipit quarta pars libri.

¶ Distinctio prima quarte partis libri.

Gene. 1

Quarto die (vt ha-
bet in Geneſi) crea
uit deus solez: z lu
naz: z stellas. Quar
ta mundi etate cla
ruerunt in Israel:
Helyas: z Helyse-
us: z filij prophetaꝝ. Quarta pars
huius libri ostendi
tur mulier amicta
sole z luna sub pedibus eius: z in capite
eius corona stellaꝝ duodecim. Quarto de
nigz ecclesie tẽpore: emicuit ordo heremiti
cus precipuus gratia castitatis. Qõ ergo:
vel in quarto creationis die: vel in quarta
mundi etate: in Helya: z Helyseo: z filijs
prophetaꝝ: vel in hac muliere amicta so-
le: designatum fuerat: quarto ecclesie tpe
psumatum est. Sicut enim in prima parte
agitur de prelatis: in secda de martyribus:
in tertia de doctoribus: ita in hac quarta
parte de virginibus: z heremitis: vt quod
quatuor aialibus designatum est: quatuor
bis ordinibus compleretur. Quarum et-
enim aial: aquile volanti simile esse phibe
tur: z huic mulieri ale aquile date sunt: vt
euntem Helyam in celum: q; nimmo Hely
e dñm: sequeretur: vt z si corpore adhuc
in terris pstituta maneret: cogitatione tñ
z affectu: in illa eterna patria puersaretur.
Notandum vero est qõ de quatuor aialibus dĩ. In medio sedis: z in circuitu sedis
quatuor aialia plena oculis. Notãdum in
quam est: q; ille ordo magis interiora possi
det: qui calcatis penitus curis seculi: to-
tus in intimis se abscondit. Unde z p psal
mistam dĩ. Quam magna multitudo dul- ps. 30.
cedinis tue dñe: quam abscondisti timenti
bus te. Perfecisti eis qui sperant in te in
pspectu filioꝝ hominum. Abscondes eos
in abscondito faciei tue a pturbatione ho-
minuꝫ. Hec est pars eoꝝ qui norunt pte-
nere visibilia: qui sola inuisibilia z celestia Exodꝰ
pcupiscunt. Qz vero archa federis dñi sub
alis Cherubin: primo qdem in tabernacu
lo: deinde in templo dei protegebatur: vt
ostenderet beatus Joãnes quid archa illa
designauerit: que tam reuerenter apud fi-
lios israel habita fuerat: tractaturus de ve
rissima archa dñi (hoc est) de matre virgi
ne: que nobis ptulit Christum: sermonem
de archa testamenti premisit: vt: vz: mani-
feste daretur intelligi: q; non aliud ipse in
hoc libro describeret: qz qõ vetus designa
uerat testamentum. Alit ergo.

¶ Apertum est templum dei in cælo: & visa est archa testamẽ Ț. 10
ti eius in templo eius.

¶ Quid enim aliud designabat: q; sic ar-
cha federis dñi in secretis tabernaculi: siue Exodꝰ
templi sub alis Cherubin pregebatur: ni
si illud qõ de virginibus dñi ptemplanti-
bus premissum est. Absondes eos in ab-

Ps. 30. scondito faciei tue a pturbatione hoium. Proteges eos in tabernaculo tuo a ptradictione linguaꝝ? Bene autem sub alis Cherubin: que doctores sancte ecclesie ad defensionem fidei in plenitudine scientie ꝓstitutos designant: manere archa ipsa describitur: qz nimiꝝ doctores catholici ad ꝓtectionem ecclesie dati sunt: ne aqua erronea quam euomuit draco: nullo hanc ꝓtegente: z ꝓ ea se totis viribus opponente: subuerteret. Designaꝫ ergo in templo testamẽtum vetus: qđ in prole gaudebat: in archa testm̃ nouum: cuius gloria castitas z virginitas est: Illud eniz fm carnez: istud fm spiritum: datum est. Illius filij carnales erant: istius spirituales. Parua erat tunc archa: magnuz templum: qz pauci admodum erant tunc amatores virginitatis: ꝑiugalitatis multi: habebat proinde plures filios tunc Phenẽna: antea sterili permanente: quousqz venit tps qñ dicere mereretur: Recedãt vetera de ore vestro: quia deus scientiarum: dominus est. Et post pauca. Donec sterilis peperit plurimos: z que multos habebat filios infirmata est. Hoc z Esayas dicit. Letare sterilis: que non paris: erumpe: z clama: que non parturis: quia multi filij deserte plus qz eius que habet virum. Sicsic archa testamenti conualuit: non dico in templum: vez in ciuitatem: ipsa est enim Hierusalem celestis: cuius templum est ipsum celum: quin potius ipse deus: cuius magnitudinis non est finis. Aptum est ergo templum dei in celo: z visa est archa testamenti eius in templo eius. Ex eo: vz: die: vel tempore quo velum templi scissum est a summo vsqz deorsum: quando z monumenta aperta sunt: e quibus viuentes homines ascenderunt: z apparuerunt multis: nimirum quia prophetarum volumina apiri ceperunt: ex qbus prodierunt spirituales intellectus: z apparuerũt non oibus: sed multis: testibus. s. ꝓordinatis a deo. Aptum est etiam qđ est maius illud sacratissimum monumẽtum: de quo

Ezec. 2.

Esa. 54

sanctissima caro Christi egressa est incorrupta: que z ipsa vitam virgineam pari modo designat: vtpote spiritualem z angelicam: z nescientem corruptionem (dicente dño.) In resurrectione neq; nubẽt: neq; nubẽtur: sed erunt sicut angeli dei in celo: z filij erunt dei: cum sint filij resurrectionis. Aptum est ergo in die illo templuz dei in celo: z visa est archa testamenti: aptum est testamentum vetus in ecclesia: z apparuit gratia: aptum est sepulchrum littere: z apparuit spiritualis intelligentia: aptum est: quod significauerat vita corruptibilis z carnalis: z inuentum est significasse vitam incorruptam: z spiritualem. Omnia quippe precepta legalia que in ministerio data sunt: aut circa animalia corpora: aut circa lapides z metalla: aut circa arbores z herbas: z his similia agebantur: que omnia non erant nisi vmbre z exemplaria futurorum. Notandum vero summopere est: qz ea que in hac quarta parte dicuntur: generaliter spectant ad statum totius ecclesie: z specialiter ad quartum. Quamuis enim a resurrectione dominica: z precipue: ab ascensione eiusdem: quanta esset virginitatis z castitatis gloria: necnõ z felicitas vite ꝓemplative: manifeste fidelibus panderetur: non tñ eo modo claruit quo tpe quarto: quãuis (vt in libro concordie discussuz est) sicut ordo martyrum ꝓtemporaneus apostolico fuit: lz ille precesserit: ita doctoꝝ ordim̃: fuisse heremiticum z virginalem contemporaneum: non est dubiuz: quamuis doctoꝝ ordo iter apiendo precesserit. Non enim scirent a principio virgines z heremite: vtz illoꝝ studia tam deo essent acceptanisi doctores ecclesie aperirent: templum dei z archam testamenti dñi: vitam exponerẽt spiritualem: maxime cum multos eos legamus habuisse obtrectatores: arguẽtes eos qz celibatum vite coniugali ꝓferrent. Ita enim in medio Maria inter apostolicam turbam: ipsa inquaz Maria cui datus Joã nes in filium spiritualem: ac si archa do-

mat. 22

mini auro testa in templo: cuius vitam celestem continue commendantes doctores: multos ei filios z filias per euangelium genuerunt: quorum gloria quanta sit: sequentia huius libri manifeste declarant. Sequitur.

Ca. 11 ¶ Et facta sunt fulgura: & voces: & terremotus: & grando magna.

¶ Vbi cepit spiritus in littera reuelari fidelibus: alij assummentes robur fidei: signis z miraculis coruscare ceperunt: alij

Esa. 12 haurientes aquam vuam de fontibus saluatoris voces intonando dederunt: alij videntes z audientes: concuti z timere ceperunt: alij existimãtes insaniam: in modum dure grandinis: obdurare ceperunt. Sic igitur visa archa dei: sic cognita gratia z iustitia spirituali: fulgura miraculoꝝ: voces predicationum: terremotus cordium humanoꝝ: necnon z grando duritie in cordibus infidelium procreata sunt. Audierunt enim humiles z contriti sunt corde: audierunt superbi: z amplius indurati sunt. Sequitur.

¶ Incipit distinctio prima.

Cap. 12 Ca. 1. ¶ Et signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta sole: & luna sub pedibus eius: & in capite eius corona, stellarum duodecim: & in utero habens clamabat parturiens: & cruciabatur ut pareret.

¶ O vere magnum z admirabile signum. Hz ecclesia in cordis vtero: verbum dei: cruciatur: affligitur: angustiatur: z ideo non cessat clamare: Et quid clamat? Filioli mei quos iterum parturio: donec Christus formetur in vobis. Et itez.

Gal. 4

Quis infirmat z ego non infirmor? Quis scandalizatur z ego non vror? Ecce cruciatus ecclesie. ¶ Mulier ista: generaliter matrem designat ecclesiam: que in verbo predicationis: clamando z parturiendo: laborabat. Specialiter vero ecclesiam heremitaꝝ z virginum. Laborauit vtiqz z ipsa affecta dolore vehementi: dicens assidue in orationibus suis illud qđ in eius typo Rachel, viro dicebat. Da mihi filios: alioqui nmoriar. Semper enim, cupiunt boni: perfectionis sue: z gratie imitatores habere: sicut econtrario mali habere consimiles cõcupiscunt. Si autem vis scire numerum filioꝝ ipsius ecclesie: sequentia manifestant. Vidi (ait) supra montem Syon agnum stantem: z cum eo centum quadraginta quatuor millia signati: habentes nomen eius z nomen patris eius scriptum in frõtibus suis. De quibus z post aliqua subditur. Hi sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati: virgines enim sunt. Et notandum qz in tertia specie huius quarte partis: ecclesie doctorum: que claruit tertio tempore: mulier ista gerit imaginem: hi autem qui cum mulieribus non sunt coinquinati: quartum: in hac quarta parte proprietatis sue: retinent locum: quamuis in genere libri: quartum: mulier ipsa proprietatis sue exigat: tempus: z magis sacrarum virginum: qz doctorum ecclesie typum gerat. Qua in re. Caue lector quid pro quo: z quando suscipias: z varietatem intellectus: nequaquam arbitreris errorem: sed tenuissimi atqz profundi altitudinem sacramenti. Quod ideo maxime notari cupio: quia pene generale est in hoc libro: z nisi vigilanter discutiatur inter genus z speciem: vt singulo sua iura soluantur: restat: vt ipsa lux conuertatur in tenebras: z splendor scientie in ignorantie cecitatem. ¶ Melius est enim scire se aliquem: nescire quod nescit: qz putare se bene scire: quod ex parte ignorat. Ille enim duz se scire nescit: humiliter eligit ignorata tacere. Iste qui se optime scire

2. cor. 11

putat:qđ ignorat ex parte:dum spernit addiscere qđ vex est:requisitus forte ab aliis cogitur ingerere falsum. Neq; enim ille verax est:qui ex parte verum dicit:z ex parte falsum:sed qui sic ex toto:vel ex parte loquitur:qđ vex est:vt sibi modis omnibus caueat a crimine falsi:qđ tamen illi facere nequeunt:qui dum aliqđ intelligunt ꝑm partem:ad illius se plenitudinem pueniſſe lętantur. Igitur hec mulier amicta sole:z generaliꝫ designat vniuersam catholicoꝝ ecclesiaꝫ:z in ordine octauo partium libi:ecclesiaꝫ beataꝝ virginuꝫ:z in serie partium ꝯte partis:ecclesiaꝫ doctoꝝ:z ꝑm preroganatiuam gratie:gloriosam illaꝫ celi reginam: que cum esset intemerata virgo:regez glorie parturiuit. Inde est q; quedaꝫ eius mysteria tangunt matrem:quedam filias:quedam sacram doctoꝝ turbam:quedam generalem pfectoꝝ ecclesiam. Ut autem qđ propriũ est:ꝑm ordinem partium specialius pſequamur:dum sacre deo virgines: virginum adheserunt regine:vna cuꝫ ipsa casta virgo:z vna cum ea facte sunt:gloriosa regina. De qua nimiꝝ regina:in cãticis canticoꝝ dr. Una est columba mea : pfecta mea:vna est matri sue:electa genitrici sue. Viderunt illaꝫ filie Syon:z beatissimam predicauerunt:regine:z ꝓcubine:z laudauerunt eam. Que sunt iste filie Syon:z regine:z ꝓcubine que laudauerunt eam? Ille ꝑfecto:de quibus ante iam scripserat:dicens. Sexaginta sunt regine:octoginta cõcubine:z adolescentulaꝝ non erat numerus. Dis etenim prescriptis adiecit:ad qđ modo audiamus. Una est columba mea: pfecta mea:z cetera que sequuntur. Addultoꝝ autem tꝫ sententia:non in bonam partem accipiendas esse ꝓcubinas:sed certissime z absq; dubio:hic in bonam partem accipiende sunt:que tam pfecto numero ꝓtinentur. Designant enim illas animas:que post carnis delictum : aut copulam : cum summa vulcedine casti amoris : ad Christum totis ais conuertuntur. Que idcirco octogesimo comprehẽduntur numero:qꝫ excellentiam ꝓemplationis que in amoris perfectione est:numerus iste sacer designat:eo q; ptineat ad ppetuam vitam. Inde est q; dei filius in die resurrectionis sue primo apparuit Marie Magdalene : de qua eiecerat septem demonia. Regine vero sexaginta:ille sunt felices aie : que sustinentes agonez magni certaminis pro fide Christi:palmam victorie meruerunt. Sexagenarius namq; numerus:laboris perfectionem designat. Adolescẽtule vero:quarum non est numerus:ille sunt aie fideles: que virtutem qdem ꝓemplationis ignorant:sed tñ vt ad hoc tendere valeant:submatrum spiritualium disciplina laborant. Sane illa virgo que se abscondit in absẽdito faciei dñi laudibus Christi z orationibus vacans:que obliuiscit populuꝫ suum z domum patris sui:z totam se in eius cõtemplatione suspendit:etiam si martyr nõ sit:martyrem in hac parte precellit. Puto etiaꝫ eas que tales sunt:idcirco ad se Christum accersiri per martyriuꝫ nolle:vt quãdam se amoris vulcedinez in eis specialius habere demõstret:vtpote in genitrice sua z sancto Joãne:cuius est liber iste. Assumuntur igitur que tales sunt in comitatu Marie : quatenus ipsa virginum ecclesia specialius electa:filia nominetur Marie: ita vt a filio eius audire feliciter mereat. Una est columba mea pfecta mea:vna est matri sue : electa genitrici sue. Viderunt eam filie Syon:z beatissimam predicauerunt regine:z ꝓcubine:z laudauerunt eaꝫ. In cuius felicissime columbe laude:morꝫ aliqđ loco presenti satis ꝓgruens inseritur: cum subditur. Que est ista que ꝓgreditur quasi aurora ꝓlargens:pulchra vt luna:electa vt sol : terribilis vt castroꝝ acies ordinata? Verba hec qualiter ad sanctam ecclesiam generaliter ꝓgruant:satis a patribus enucleatum est. Nos vero q; spiritus impetus ad declarandam gloriam virginitatis z deum in secreto heremi ꝓemplantium ducit:nõ q; ipsi volumus:sed q; locus exposcit:satis esse credimus:si hoc annuente

Cant. 6

Cant. 6

Joh. 20

ps. 30.

ps. 44.

Cant. 6

Cant. 6

deo:saltem vel breuiter exequamur. Ecce q; aut epythalamus : de ecclesia. Pulchra vt luna:electa vt sol:hoc secretarius sponsi in simili signo declarat : cum dicit. Signum magnum apparuit in celo : mulier amicta sole z luna sub pedibus eius . Celum est scriptura diuina : in qua vniuersa que scripta sunt ad figuificandum ostẽdunt esse signa:z quia ad hoc scripta sunt:vt aliqđ habeant designare. Ut enim ea que iam retigimus non pigeat vtiliter iterare: qđ est q; Helyas ꝓtra ꝓsuetudinem patrꝫ: vxorem z filios habere renuit:ꝑtemplaturus que dei sunt in desertuꝫ discessit:z nouissime in curru igneo per turbinem ascendit in celum? Aut qđ est q; prophetaꝝ filij ducentes in Jerico : cenobiticam vitam: Helyseum successorez Helye sibimet in patrem preficiunt:nisi id qđ in multibus hominum in ecclesia cernimus ꝓsumari? Si enim leuamus mẽtis oculos in celum scripturaꝝ sanctaꝝ:vt ꝓplemur hoc signuꝫ: z vt sciamus si signum est:qđ nobis significando demonstret:inuenimus in Helya designari Christum ascẽdentem in celum: in Helyseo ordinem apostolicum:sup quo Christi spiritus requieuit in ecclesia ꝓgregata in Jerico:ecclesiam primitiuam : que sub manu apostoloꝝ instituta est : que tñ: q; in Jerico (hoc est) in circuncisione:que defecit vt luna:edificata est:ibi stare nõ potuit : sed protinus ad Jordanis desertum (hoc est) ad populum gentilem transiuit. Rursum:q; cõmune vulgus:qui quasi luna menstrua patiẽ.spiritualium ecclesiam moribus suis prauis impugnat:relinquit prophetaꝝ filij Jerico:z ꝓfugiunt in desertum. Nam q; pfecti vite solitarie perfectionem habere in ciuitate nequeunt : quot quot pfectionem ipsam desiderant:non nisi a spiritu Jesu transferuntur in desertuꝫ: z vtiq; vt ibi sustineant pugnas : z tentationes Dyaboli :q; non coronabitur nisi qui legittime certauerit : Ductus est (inquit) Jesus in desertum a spiritu:vt tentaretur a Dyabolo. Qui sunt enim qui maiores dolores:clamores:tentationes:z parturitiones patiuntur:ãꝫ hi qui vitam solitariam z cenobiticaꝫ in heremis ducunt? Quicunq; ergo spiritu dei ducuntur : vt terrena se expolient facultate:quem alium indsunt nisi Christum Jesum : qui est sol sempiterne iustitie illuminãs oẽm hoiem venientem in hunc mundum? Dꝫ quoq; sponsa Christi lunam sub pedibus : q; sibi velut quendam puluerem:carnem z gloriam mundi:sternit : subiciens illam seruituti z actioni:vt non ꝓtra dominam eleuetur ancilla. Dꝫ z in capite coronam stellaꝝ duodecim (hoc est) quinq; z septem virtutum:qbus coronata refulget:q; paꝝ prodest calcare temporalia:nisi acgrantur eterna. Verbi gratia. Calcasti lunam:induisti solem:superest vt virtutibus corone ris. Pugnasti ꝓtra tactum impudicum:z libidinem oculoꝝ. Pugnasti ꝓtra verboꝝ illecebras : que pudicum inhonestant auditum:ꝓtra indecẽs olfatum : z eloquium prauum:qbus mens carnalis assiduis sedatur momentis : quatenus sensus istos non ad detrimentum:sed ad virtutez possideas adiutorium:quasi quinq; stellis:aut preciosis lapidibus : corone tue circulum virtutibus huiusmodi adornasti:que nimirum z si per se spirituales non sunt:adiutorio tñ supne gratie:ad spiritualium ꝓfectum transferuntur. Dum enim manus z bracchia:non ad illecebrosos amplexus:sꝫ ad opus bonuꝫ exerces:de bono ope tuo: stellam tibi in prelio acgristi. Dum oculos circuncidis : vt non videas mulierem ad ꝓcupiscendum eam sed magis in scripturis sanctis instituis:stellam quasi alteram corone tue circulo addidisti. Dum aures a verbis otiosis abstrahis:z dei verbo inclinas:stellam tibi tertiam acgris. Dum os a maliloquio:z gustu voluptuoso abstines: magisq; verba dei legendo z orando : siue predicando pronuncias. Dum odores meretricios : z que ad luxum spectant seculi spernis:z fetores infirmorum patienter sustines:quarta z quinta corone tue occiput

4. re. 2.

4. re. 4

4. re. 2

matt. 4.

Rom. 8

Joan. 1.

matt. 5.

compleuisti. Quasi enim ad occiput virtutes iste pertinere noscuntur: quia minime sunt ꝛ minoris precij comparatione aliarum stellarum septem: que velut ab aure ad aurem anteriorem partem capitis ornant. Harum prima penitentia est secunda misericordia: tertia patiētia: quarta humilitas: quinta fides: sexta spes: septima charitas. Penitentiam operatur timor domini: misericordiam: spiritus pietatis: patientiam: spiritus scientie: humilitatem: spiritus consilij: fidem: spiritus fortitudinis: spem: spiritus intellectus: charitatem: spiritus sapientie: charitas igitur radix est ꝛ mater omnium virtutum. Ipsa est enim Seraphin: que mentes electorum illuminat ꝛ accendit: cui ale quasi sex virtutes suprascripte connexe sunt: penitentia. s. ꝛ misericordia: patientia: ꝛ humilitas: fides: ꝛ spes: sex. s. virtutes: sine quibus nemo venit ad charitatem. Due namq; ale: quibus tegitur corpus: penitentia: ꝛ misericordia sunt: quibus electorum hominum contegumtur delicta. Due quibus tegitur facies: patientia: ꝛ humilitas: quibus abscondentes iustitiam: inanem gloriam deuitant. Due quibus volant: fides: ꝛ spes: quasꝫ: virtutes ceteris preponit apostolus. Septimo loco charitas: que maior est: in ipso Seraphin designatur. Interpretatur enim Seraphin: incendium: quia mentes quas replet charitas in dei ac proximi amore succendit. Ponat hec vir catholicus in corde suo: ꝛ virum spiritualem: diligenter depingat: sciatq; perfectum: quin immo saluum esse non posse: cui harum aliqua virtutum deest: sanctum vero esse ꝛ integrum: qui in his septem virtutibus perfectus est. Nam sine penitentia saluus esse non potest: quia qui se peccatorem negat: mentitur: ꝛ qui se esse peccatorem cognoscit: vt peniteat ꝛ gemat: necesse est. Misericordiam autem non recipit: qui alijs non facit: quia qui non remittit proximo suo: frustra a iusto domino expectat

criminum remissionem. Quid vero ꝛ de patientia dixerim: cum scriptuꝫ sit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Luc. 21
Quid vero de humilitate: que ꝛ ipsa radix est ꝛ fundamentum virtutum? De fide: spe: ꝛ charitate: q̄ sine eis nulla sit christiana religio: omnis sacra pagina: ꝛ noui precipue testamenti demonstrat. Necesse est enim vt peniteat: vt ignoscat: vt patiens: ꝛ humilis sit: qui saluari cupit: ante omnia vt in fide: ꝛ spe: ꝛ super omnia vt sit firmiter in charitate fundatus. Dee igitur sunt septem stelle que partem capitis anteriorem exornant: quarum dispositio talis est. In fronte: media manet charitas: que omniuꝫ est radix virtutum. Post hanc: hinc ꝛ inde: fides: ꝛ spes: deinde patientia: ꝛ humilitas: nouissime ac si ad aures: penitentia: ꝛ misericordia manēt. Sufficiunt hec viro perfecto: sufficiunt virgini ad coronam. Dee sunt igitur stelle duodecim: quibus in celesti regno: donis spiritualibus decorantur: quicunq; in hoc exilio positi: tantis virtutibus inniterentur. Et hoc quidem: quantum ad singulos. Ceterum quod ad gloriam pertinet ecclesie virginalis: de luna: ꝛ sole: ꝛ stellis: dicēdum est. Quia ephythalamus noster (cuius supra fecimus mentionem) in bonam partem lunam accepisse cognoscitur: ꝛ si minus habeat perfectionis: id quod designatur per lunam: non ideo tamen in mala partem accipienda est. Neq; enim q̄ luna carnem: seu carnalem plebem: seu trāsitum huius mundi designat: idcirco caro vel populus: vel mundus mala sunt: quia scriptum est. Vidit deus cuncta que fecerat ꝛ erant valde bona. Non enim creatu- Gen. 1.
re ipse male sunt: ꝛ si mala sint vitia quibus corrumpuntur: alioquin frustra nobis promittitur gloria resurrectionis: frustra corpora que deponimus: nos in die nouissimo suscepturos speramus. Qui igitur Cant. 6
ait. Pulchra vt luna: electa vt sol: terribilis vt castrorum acies ordinata: non hic q̄ lunam sinistrum aliquod designare inten-

dit: sed in luna pulchritudinez carnis virginee: in sole spiritus claritatem: in castrorum vero acie: ordinamenta virtutum. In luna ergo: simplicium fratrum casta designatur humilitas: eorum. s. qui ducti spiritu: obediunt dei causa spiritualibus viris. In sole: perfectorum iustitia: que igne charitatis succensa est. In castrorum ordinata acie: virtus charitatis fraterne. Sane in hoc libro simulitudo manifestior est: ꝛ si parumper dissimilis: sm quam in muliere amicta sole: spiritualis designatur ecclesia. In luna quasi Martha: pars subdita ministrorum. In corona stellarum duodecim: patres spirituales: quibus fratrum obtemperat multitudo: quorum typum tenuit Helyseus: qui quondam fratrum multitudini prefuit in Jerico. Inde est q̄ beatus Benedictus: quem ex equo prospexit Helyseus: duodecim monasteria que ꝑstruxit: eiusdem numeri: abbates preposuit: vt ostenderet huius numeri perfectionem: in vita monastica consummari: quamuis vite huius perfectio quarti temporis fuisse manifestum sit: quia ꝛ beatus re vera Benedictus quarto tempore claruit: licet institutio eius: quinto magis tempori profutura precesserit. Sunt igitur patres spirituales in capite: infirmiores ad pedes: medij inter vtranq; vitam: contemplatione suspensi. Sunt illi ad caput: locum Christi gerentes: contemplatores medij: ducentes partem Marie: obedientes ad pedes: Marthe obsequium adimplentes. Et in femineo sexu: tria ipsa genera commendantur. Sed quid est q̄ primo archa testamenti: visa est: deinde mulier amicta sole: nisi quia signa testamēti veteris: concordant: cum signis noui testamenti? Utiq; in archa illa tabule testamenti: ꝛ virga Aaron que fronduerat: ꝛ manna intrinsecus seruabantur: in typo: (haud dubium) vnigeniti dei quem virgo in vtero custodiuit: cuius sacro pectore: nec post partum discessit. Ipse est enim verbum dei: quod maxime commenda- ps. 109
tur in talibus: ipse virga virtutis: quam emisit dominus ex Syon: ipse manna absconditum diligentibus se. Fuit igitur prima persona illius ecclesie: quam mulier ista significat: virgo que dei filium parturiuit: quem draco quidem deuorare se credidit: sed nequiuit: quia raptus est ad deum: ꝛ ad thronum eius: quia non modo erat homo (vt a principio estimauit Dyabolus:) sed ipse qui verus homo ꝛ verus deus: ipse quem pater genuit ab eterno: ꝛ virgo in tempore parturiuit. Sane in die illo quo dominus passus est: non parum quid amaritudinis sustinuit sancta mater ecclesia: Maria: scz: cum Apostolis ꝛ fidelibus suis: (ipsomet dei filio predicente ꝛ attestante) qui ait. Mulier cum parturit: tristitiam habet: quia venit hora eius. Memo itaq; extimet Mariam expertem fuisse a doloris partu: quia que sine dolore puerum peperit: factum tam virum: spiritualiter parturiuit. Egressus est ergo Christus ex angustijs ecclesiastici veteri: ꝛ peruenit ad regnum suum: quem quidem Draco rufus deglutire se vt ceteros posse: credidit: in hora partus: idest: in hora qua moriens: Ade debitum soluit: si tamen prout ꝛ Draco dubitabat: verus dei filius non fuisset. Nam sequitur.

¶ Et visum est aliud signum in cælo: Et ecce Draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem: & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli: & misit eas in terram. Ap. 12.

¶ Inferius scriptum est ascendisse bestiam de abysso habentem capita septem ꝛ cornua decem: ꝛ dedisse ei draconem potestatem suam. Qz vero corpus Dyaboli: non aliud esse dicimus q̄ multitudinem reproborꝫ: extimari posset: ipsamet esse capita ꝛ cornua draconis: que bestie: ꝛ ipsa

bestie:que draconis:sed quia inferius scriptum est. Et reges septem sunt: manifeste septem capita bestie: ipsam septiformem multitudinem psequutorum designat:capita vero draconis:reges septem: qui pro eo q vicem gerunt draconis: non modo simpliciter capita:verumetiam:capita capitum dici queunt. Sicut enim aliqua episcopalis ecclesia: caput dicit subditarum ecclesiarum:et tñ episcopus caput est illius ecclesie:ita in infidelium multitudine: qui erunt in pditionem:et illi populi:capita fuerunt:in malitia qui audacter ptra ecclesiam pugnauerunt: et multo amplius qui eisdem populis prefuerunt reges:et draconis capita dicti sunt: corpus vo draconis: reproboꝝ omnium innumera multitudo. Hoc tantummodo interest: q cum bestia septem capita habeat:et draco similiter:nō tñ capita draconis fm hunc intellectum: per singula capita bestie distinguēda sunt: sed alio quodam modo: et altero tramite venientia:qđ in sexta parte libri: vbi prout dominus donauerit:differemus. Igitur septem capita:septem sunt noia tyrannoꝝ.qui sibi pse quēdo ecclesiam per tpa successerunt. Decem vero cornua:decez reges:qui sunt (vt inferius dicit angelus) regnaturi sunt. Cauda vero:tyrannus nouissimus:qui (sicut testatur Ezechiel propheta) in fine seculi venturus est. Tertia pars:qđ significet:in parte tertia dictum est. Notandum quoq est:q et hic di. In capitibus suis septem diademata: et inferius de cornibus bestie. Et sup cornua eius:decem diademata. Sed si nil aliud in eoꝝ diadematibus: qꝫ regalem accipimus elationem:manifeste dat intelligi q capita draconis reges: non populi intelligendi sunt: capita vero bestie:populi:non reges. Et idcirco cum ait. Sup capita draconis:septem diademata:septem pfecto reges in capitibus intelligi volut:sicut et decem cornua bestie diademata portare descripsit: vt reges esse ostenderet decem illos aut quasi reges: q illi veraciter reges sunt:qui non sunt subuersores:sed rectores fidelium. Unde et inferius dicitur. Decem cornua que vidisti in bestia:decez reges sunt:qui regnum nō dum acceperunt:sed potestatem tanqꝫ reges:vna hora accipiēt post bestiam. Illud autem cauendum est ante oīa:ne cum audis mulierem amictam sole:et filium mulieris: draconem: et bestiam:et his similia: precipue quoꝝ partes diuiduntur in species:momentaneum aliqd:aut ptinue totum esse putes: sed magis velut aliquid opus:seu bonum:seu malum:quod semel quidem incipit: sed post multa tempora pficitur. Nō igitur existimes draconem ita fuisse a principio qualis esse describitur in hoc libro:sed qualem per tempora futurus erat. Neq enim prophetia esse intelligeretur si sola preterita et presentia:et non potius futura predicaret. Si autem queritur de his septem capitibus draconis:que sint:aut que esse putentur: in summa huius libri:sufficienter digessimus. Hoc autem omnium signum visum est in celo:q qui incuruati sunt deorsum:vt solam terram littere intueantur: spiritualia mysteria videre non possunt: qui autem respiciunt in celum:sentiunt omnia hec esse signa:nimirum:quia ad aliquid significandum in libris canonicis scripta sunt. Sequitur.

Et draco stetit ante mulierem quæ paritura erat: vt cum peperisset: filium eius deuoraret. T.3.

Hoc. Eze.38

Mouerat Dyabolus ea que scripta erant de Christo:adeo vt cum eum tentaret scisitans ab eo:an ipse esset filius dei: scripture testimonijs vteretur. Sed si ea que de hoc scripta erant:plene caperet:ne quaquam:an hoc esset:an non:callidus exquireret argumentis. Non ergo illi ex integro reuelatum erat mysterium dominice incarnationis:qui an ipse filius dei esset:dubitans:scripture testimonium introducit:vt si eum non esse Christum ppenderet:tanquam sibi ptrarium ad tormenta rapere festinaret: si vero esse dei filium manifeste cognosceret: ab eius persequutione desisteret:si tamen euz desistere:eius malitia pateretur. Sed quocunq modo id gestum sit:illud manifeste scimus:q in trans in cor Jude Symonis Schariothis:eum ad cumulum damnationis sue: vsq ad tormenta passionis pduxit. Quare hoc? Ut eum sicut:et ceteros deuorare. Stetit (inquit) ante mulierem. Quid est stetit ante mulierem? Stetit ptra mulierem (hoc est) contra ecclesiam. Qui enim volunt facere contrarium transeuntibus: vel aliquid facere cupientibus: parant se ante ipsos ad resistendum eis. Sed quid facere cogitas:o infelix? Christum et si occidere potes (ipso permittente) q homo est:tenere tñ eum non potes: q deus est. Leo namq prophetam occidere missus est:de cadauere autem eius:non est deo rare pmissus. Tu Christum occidere non timuisti:sed teipsum:non dñm:nouo rursum iaculo peremisti. Tu parturientis ecclesie filium absorbere putasti:sed permissus nō es:vt hoc faceres:q: te prostrato et deuicto:raptus est ad deum:et ad thronum ipsius. Vocari autem ecclesiam apostoloꝝ: matrem Christi:ipsuz interroga dei filium Christum. Cum enim ei quidam diceret. Ecce mater tua et fratres tui: foris stant: querentes te. Ipse protinus respondit: et dixit. Que est mater mea: et qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos suos: ait. Ecce mater mea et fratres mei. Sed de partu qđ queritur? Imminē te (vt iam dixi) articulo passionis sue:hoc inter cetera protestatus est: dicens. Mulier cum parit tristitiam habet:quia venit hora eius. Sic igit et ecclesia mater Christi est:et que eum peperit in carne de ecclesia est: et ideo in Maria que prima est persona ecclesie: etiam corporaliter ecclesie filius Christus est. Et quia omnes fideles: vnum corpus sumus in Christo: etiam nos omnes in Christo filij sumus eius: cuius Christus filius est: iuxta illud apostoli. Si autem vos Christi: ergo Abrae semen estis. Sed aliud est quod ptinet ad caput aliud:quod ad membra fm quid:et aliud quod ad laborez:aliud quod spectat ad gloriam. Quod enim filij virginis et filij dei sumus: siquidem heredes sumus dei: coheredes autem Christi: domum dei est:et felicitas nostra. Quod vero parturire mulier dicitur:dei quidem donum est:posse in partu patienter agere: sed tamen in hocipso aliquid:vnde coronetur: promeretur ecclesia. Miro autem modo: et quasi per contrarium duo ista sibi conueniunt:virgo et partus:vt duo perfectionis genera demonstrarentur:pariter conuenire in vnum:habere:scz:perfectionem iustitie:et tamen pro iustitia:ac si pro iniustitia flagellari. Dicam ergo aliquid fm carnem. Si virgo est: quare parturiens cruciatur? Aut si parturit quomodo virgo? Sed plane vtrunq exigitur ab ecclesia: quatenus et virgo sit et parturiat: vt compleatur in illa magnum illud mysterium Marie:que et filium portauit in vtero:et virginitatis gloriam non amisit. Deperit ergo Maria vnigenitus suum:quez tandem respiciens pendentem in cruce: vna cum ecclesia apostolorum: non sine gemitu parturiuit: qui tamen natus est in alio regno:et factus primogenitus mortuorum. Sane fm typicum intellectum: sicut ecclesia doctorum designatur in muliere: ita in filio mulieris: exercitus omnium iustorum: qui regnaturi sunt cum Christo: et sessuri cum ipso in iudicio (dicente eodem domino) in hoc libro. Qui vicerit: dabo illi sedere in throno meo:sicut et ego vici:et sedeo. Ascendit autem Christus in celum: et sedet a dextris dei: ita vt eleuatum in altum: terribilem sustineret iudicem: quem se putabat draco deuorare in partu. Nec de filio mulieris. Quid de muliere?

Regus

Z.4. ¶ Et mulier (inquit) fugiit in solitudinem: vbi erat ei locus præparatus a Deo: vt ibi pasce ret illam diebus mille ducentis sexaginta.

¶ Numerus iste quid significet: liber quem propter ipsum: ꝛ p̄m ipsum edidi mus: manifeste declarat. Quid autem sibi velit mulieris fuga in solitudinem: in repetitione dicetur. Ibi enim melius ostenditur: q̄z hic. Nam bis hoc ipsum scriptum est: licet dissimilibus verbis: in terposito illo magno prelio: in quo pro stratus est Draco: quod (sicut ostende mus inferius) sanctorum martyrum fuit. De ipsis enim non de angelis dicitur. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem a gni: ꝛ propter verbum testimonij sui: ꝛ non dilexerunt animas suas vsq̄z ad mor tem. Nec vacat a mysterio repetitio ista: que interposita pugna martyrum: de mu liere facta est: quinimmo magna est hu ius causa mysterij. Duo sunt enim flo rum genera: que pre ceteris scriptura com mendat: rose: que sanctos martyres: ꝛ lylia: que ob candorem castitatis: sacras virgines designant. Si enim queris: un de salus processerit: reperitur virgini tas. Si in quo mater ecclesia fundata sit queris: inuenitur martyrium. Siquidem ꝛ virgo precessit martyres: ꝛ martyres comitati sunt virgines. In hoc enim ci uitas illa nostra: omnibus suis filijs pa cem prestat: quia vna est in ea pax om nium: ꝛ communis letitia vniuersorum: quandoquidem in martyribus virgines: ꝛ virginibus martyres subscribuntur: vt in illa visione summe pacis: ille sit pri mus qui est vltimus: ꝛ qui primus vlti mus: sicut vnigenitus dei: ꝛ spiritus san ctus vicissim sibiipsis in mysterijs inue niuntur subscripti. E quibus est illud: quod Christus dicit per prophetam. Ec ce nunc misit me dominus ꝛ spiritus ei us. Ipse postmodum per seipsum: de eo dem spiritu loquitur: dicens. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet: ꝛ annun ciabit vobis. Et certe si rei huius simili tudo queritur: videtur contemplantium vita virginum spectare propie ad spiri tum sanctum: vnde ꝛ qui caste viuunt: spirituales dicuntur: triumphus vero martyrum propie refertur ad Christum. Quo circa non est mirum? si virginitas primo prelata martyrio. Secundo post ponitur versa vice: vbi tam magnum ꝛ euidens manet signum: quod non est ab hominibus: sed de celo directum. Habent enim sancti ꝛ martyres vnige nitum dei: paulominus ab angelis mi noratum: qui ita se voluntarie spiritui Sancto hu miliauit: vt de eo dicatur: conceptus est: ex ꝛ Maria virgine: qui ta men post passionem suam: recepit ab eo dem honorem: prout prestiterat ipse: iu xta illud quod superius diximus. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet: ꝛ annun ciabit vobis. Oportebat ergo virginem sacram: primo quidem matrem fieri om nium sanctorum martyrum: deinde san ctos martyres: virginum preire cateruas: vt in nullo a dei filio martyres: in nullo a spiritu sancto virgines in hac parte my sterij discordarent. Tanta quippe est inter sanctos in illa ciuitate simplicitas: vt quo dammodo: alteri alteros: credant esse maiores: tanta charitatis accensio: vt alijs q̄z sibi vicissim attribuant: immo ꝛ cupiant: dignitatem. Pertinent quoq̄z sancti martyres proprietate quadam ad filium dei: virgines: ad virginem ꝛ Ma trem: non sexus differentia: sed virtutis: nimirum quia fortitudo masculi: est pul chritudo propie mulieris. Que cum ita sint: quid agit filius cum parturitur? Nunquid ipse non dolet: sed que par turit mater? Quinimmo: quia hoc cla rum est: nullus enim dubitat: martyr res post Christum: supplicia pertulisse. Illud multo magis in questionem ve

Joannis

Joā.

nit. Cur mulier cruciari dicitur: que nequaquam per martyrium: sed pacato ꝛ tranquillo fine: carnis debitum soluit. Sed heu: quis sciret quantus dolor ani mum virginis cruciauit cuz natum suum in cruce suspensum: fellis amaritudine: ꝛ aceto potatum: ꝛ alijs atq̄z alijs contume lijs videret affectum: cui nec aquam in potum dare: nec (vt solet cuilibet mo rienti) permissa est: qualecunq̄z exhi bere obsequium. Qui hec ꝛ his simi lia: pia mente pensaret: maiorem illius q̄z Christi: putaret pro pondere crucia tum: quia nimirum Christus in carne il la (quod est grauius) cruciabatur in men te. Ille ꝛ si dolebat: volens tamen ad implebat: pro quo ꝛ venerat: hanc id ipsum eque sentire pietatis viscera non finebant. Cruciatur ergo qui nascitur: sed hoc semel: mater per fetus singulos cruciatur ꝛ gemit. Recte ergo patien tibus filijs: ecclesie ascribitur cruciatus: quia illi pro seipsis sigillatim: ista vero per singulos (vt iam dixi) cruciatur ꝛ gemit: ꝛ plerunq̄z mater ipsa filios imita tur quos deflet. Est ꝛ alius partus: il le quem describit: ꝛ sibimet ascribit Apo stolus: cum his quos Christo genue rat: ꝛ pene apostatauerant: dicit. Fi lioli mei: quos iterum parturio donec Christus formetur in vobis. Sed ibi per predicandi laborem parturiuntur fi lij in sinu desudantis ecclesie: hic partu riuntur de mundo transeundo ad pa triam. Ibi parturiuntur per fidem: hic per sanguinem. Ibi vt Christi crucem accipiant: hic vt perlate Crucis conse quantur mercedem. Et quia sacrarum mentes Virginum in celis sunt: ꝛ illi us (que sursum est) ciuitatis: in terra licet posite vitam ducunt: in Sancto rum tormentis ꝛ Martyrum cruciantur ꝛ ipse: que eo magis pensare possunt: quo secum sunt: ꝛ quo plus diligunt magis dolent. Et quia eas ipsas vere ma tres exhibet pius amor: eisdem in re gno dei soluta passione nascuntur: ni mirum: quia illuc isti per amorem transe unt: vbi ille iam sunt: ꝛ illuc isti post mor tem veniunt: vbi ille ꝛ ante mortem per contemplationem quiescunt. Notan dum tamen illud est: ꝛ summa discus sione scrutandum: q̄ Christus in cru ce positus: alterum pro se filium dedit matri: Joannem: scilicet: euangelistam: in quo non illi designati sunt: qui ex hoc mundo per martyrium transeunt: sed de quibus supra decimus mentionem: ad quos profecto illud refertur: quod de Joanne a Christo Symoni dictum est. Sic eum volo manere donec ve niam. Non solum autem istud: sed ꝛ il lud quod mater Jacobi ꝛ Joannis a do mino postulauit: vt: videlicet: duo filij ei us: alter a dextris eius: alter a sinistris se dere debuissent: non parum pertinet ad rem: nimirum: quia ꝛ ordo ꝛ Martyrum significatus in Jacobo: sinistram pertu lit passionis: ꝛ ordo contemplantium: collocatus est ad dexteram Christi. Sed de ꝛ Martyrum pugna cernere locus co git: non immemores illius sententie: (qua speciales libri partes) generalia tan gere sepe diximus: ꝛ sine generalibus nil esse in partibus speciale.

¶ Explicit distinctio prima.

¶ Incipit distinctio secunda.

Z.5. ¶ Factum est prælium ma gnum in cælo: Michael: & Angeli eius præliabantur cum Dracone. Et Draco pugna bat: & Angeli eius: & non præualuerunt: neq̄z locus in uentus est amplius eorum in cælo.

Recte ad auxilium virginum: angelorum mittitur turba: quia cognata est ⁊ amica angelorum virginitas. Attende diligenter Christi virgo: attende sollicite miles Christi. Non enim querit desides: tanti pondus agonis: non pigros approbat ⁊ tepentes: sed fortes in prelio: ⁊ feruentes in fide. Factum est prelium in ecclesia sanctorum: que celum: ⁊ celorum regnum: vt sepe septus nominatur. Dicitur autem sancta ecclesia celum: quia in alto consistit: respectu synagoge: que sola terrestria concupiscit: ⁊ respectu illorum hominum: qui quamuis celestis hominis signum acceperint in baptismate: potius tamen terrenum hominem: q̃ celestem sequuntur. In celo tamen factum est prelium: quia occultus est hostis qui impugnat fideles: ⁊ occultum mysterium pro quo pugnatur. Ad hoc sane prelium fideles animabat apostolus: ⁊ vt se prudenter agerent: instruebat cum diceret. Non est nobis colluctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem: sed aduersus aereas potestates tenebrarum harum: contra spiritalia nequitie in celestibus. Sed nũqd inuisibile erat tantum? Nunquid non inuisibiles erant satellites ipsius hostis: qui visibiles Christi milites impugnabant? Attende diligẽter ordinem prelioꝝ ⁊ militum: qualiter Christi acies contra prauas acies dirigun tur: siue pro castitate corporis: siue pro integritate fidei que seruatur in corde. Michael celestis exercitus: princeps est a domino constitutus. Dyabolus per seipsum vsurpauit sibi regnum super angelos malos. Ii vero sicut inuisibiles sunt: ita inuisibiliter preliantur. Sed non de angelis dictum est: quod sequitur. Et ipsi vicerunt eum propter verbum testimonij sui: ⁊ nõ dilexerunt animas suas vsq; ad mortem. Non hoc inquam de angelis dictum est: sed de martyribus: qui re vera non dilexerunt animas suas vsq; ad mortem: iuxta veritatis vocem: dicentis. Qui odit animam suam in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Quid igitur esse dicimus: q̃ in angelorum prelio de victoria martyres approbantur: nisi q̃ ⁊ bonis hominibus: boni angeli assistunt: ⁊ mali malos acuunt vt profundius ruant? Erat ergo in ecclesia Christi alius q̃z Michael: princeps a domino constitutus. Petrus: scz: ⁊ successor eius: quod presens adhuc seculi probat dies. De quo ⁊ illud quoq; scriptum esse ostenditur: quod in opere concordie exposuisse me recolo. In tempore illo consurget Michael princeps magnus qui stat pro filijs populi tui. In synagoga nihilominus Sathane: Herodes maior tenuit principatum: gerens in ea vicem draconis: qui tandem Herodi filio successionem relinquens: nouissime Romanorum princeps habere promeruit successores. Quem enim interemptor Jacobi Tetrarcha Herodes infeliciter obeundo: deposuit sceleratissimus Imperator Nero: mox resumpsit mucronem: ne ijs qui cruentas Herodis portas absolutus euaserat: Neronis quoq; manus impunitus exiret. Erat ergo Michael angelorum prelatus: prelians in Petro principe christianorum. Erat ⁊ Dyabolus princeps Demoniorum: dimicans in Herode Judeorum prelato. Videns in his prelijs quadripartitas preliantium turmas: terribiles remitentium congressiones annorum. Vere magnum prelium. Vere singulare certamen: in quo cum fidelibus infideles: in quo celestes spiritus cum ministris tartareis preliantur.

¶ Et (proiectus inquit) Draco ille magnus Serpens antiquus: qui vocatur Dyabolus & Sathanas qui seducit vniuersum orbem: proiectus est in terram: & angeli eius missi sunt cum ipso. Apo. 12.

¶ In beati Job libro scriptum est. Quadam die cuꝝ venissent filij dei vt assisterẽt

Job. 1. coraꝝ dño: affuit inter eos etiam Sathan. Si autem conuentio filioꝝ dei: sanctoꝝ ecclesia sore credit: cum ⁊ ecclesia celum esse dicatur: Sathan inter filios dei affuisse describitur: tunc ꝓfecto Sathan habuisse in celo locum ostenditur: cum adhuc ab hummo genere non erat electus sorãs: q; ratio (vt ita dixerim) iuris sui q̃d dz exquirere: deposcebat. In solo namq; illo nihil q̃d quereret: inuenit: qui sine peccato natus est ⁊ permansit: ⁊ qui veraciter dicere potuit. Venit enim princeps mũdi huius Johãnis ⁊ in me non hz quicq̃. Et qm̃ in euꝝ mittere manum non timuit: in quo sunꝝ nihil Reguꝝ erat: sicut Golyath quem occidit David: ꝓprio se mucrone ꝓstrauit. Affuit (inqt) inter illos (hoc est) inter filios dei: etiam ⁊ Sathan. Sed aliq̃d? Nunqd ad laudandum pariter bonoꝝ omnium creatorem? Non. Ad q̃d ergo? ad detrahẽdum fidei: ad accusandum opa electoꝝ. Ut accusaret (inquit) illos ante ꝓspectum dei: miro illo accusationis genere: quo simplicitatez sancti Job obfuscare quesiuit. Hinc est q; vnigenitus dei: imminente passionis sue tpe: ait Petro. Ecce Sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. Ut ergo Sanctum Job expetiuit Dyabolus: sic expetiuit sanctos apostolos: ⁊ sanctos martyres: vt cribraret eos sicut triticum: ⁊ inueniret in eis: quid obijceret: vt oẽs reprobos esse monstraret. Et sicut illum (pmittẽte deo) percussit a planta pedis vsq; ad verticem: sic ⁊ in sanctos martyres oĩa pene genera tormentoꝝ expendit. Qz vero (prestante dño) probati igne tribulationis: puriores auro mundo: repti sunt in tormẽtis: iusto dei iudicio: ꝓiectus est draco ille seuus in terram: precipitatus est ab alto hostis ille antiquus: vt non amplius ei locus inueniretur in celo: q; nequaq; post hoc inter electos accusaturus illos in ꝓspectu dñi adesse potuit: sicut pius: qui non modo pellez Job. ꝓ pelle: sed ⁊ seipsos liberrimẽ impenderunt. Quid enim ad examen fidei amplius agere potuerunt: q̃z vt Christum lucrifacerent? Quis igit accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat: qs est qui condemnet? Sed qualis est iustitia ista? Nunqd qualis erat iustitia legis: quam qui opabatur: viuebat in ea? Absit. Sed qualis esse põt iustitia que de celo descendit: fides. scꝫ que per charitatem opatur. Sunt autez pleriq; intra sanctam ecclesiam: qui idcirco dñm colunt ⁊ venerantur: q; se in oĩbus rebus suis ꝓsperari ꝓspiciunt: quia in oĩbus que iocunda sunt eis: vite huius ꝓsperitas arridet. Et quidem pro ꝓceptis tpalibus beneficijs gratias agere creatori: eo magis necesse est: quo nihil est deterius ingratitudine: tum apud hoies: q̃z ⁊ apud deum: sed tũ ab illa gratiaꝝ actione: que fit pro spiritualibus donis: ⁊ regno dei: longius dispar est: quã tum distat ortus ab occidente: ⁊ huiusce modi cultus dei: ad modicum vtilis iudicatur. Qui enim pro eo trũ deum colit ⁊ timet: q; sibi impartitur tpalia bona: profecto non veraciter: sed quasi fallaciter colit deum: q; si illa deficiunt: pro qbus colebat deum: supueniente accidia: immutatur deuotio: ⁊ ois illa gratiaꝝ actio: velut de preciso fonte vnde manare ꝓsueuerat: absp̃irat: quam non pro spiritualibus donis: sed pro carnalibus exhibebat: q̃ optime intelligens hostis antiquus: in eo: accusationis sue exordium fundauit: dicens. Nunqd frustra Job timet deum? Nõne valla- Job. sti eum ac domum eius vniuersamq; substantiam eius per circuitum? Opibus manuuꝝ eius benedixisti: ⁊ possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam: ⁊ tange cuncta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. Et sunt nõnulli qui in amissione rez tpalium: maxime filioꝝ: ꝓra oipotentis sententiam (q̃d deus auertat a cordibus fideliuꝫ) blasphemie quoq; spiritu impelluntur: sed metuẽtes ne ꝓra se ꝓuocent iram dei: ꝓceptum in corde virus: in vocem effundere pertimescunt. Certumq; est iudicium vltionis incurrere: q̃ idcirco ꝓcepta mala nõ effun-

dunt: quia metuunt: ⁊ supplicij tantum/ modo arcentur minis: ⁊ non etiam: ve/ lut cunq; amoris dulcedine temperantur. Solent enim qui huiusmodi sunt: exto/ quere aliquando a semetipsis: vt qui gra/ tias in prosperitate exhibebant: pro pena quoq; timore in rerum amissione repen/ dant. Sicq; fit: vt cum iam in oculis su perni spectatoris: per mentis rancorem taceant: adhuc tamen in conspectu homi num stare per patientiam videantur. Hoc ergo secundo accusationis genere: iustitiam sancti Job obfuscare Dyabolus nittebatur: quando dicebat. Pellem pro Job. pelle: ⁊ cuncta que habet dabit homo pro anima sua. Sed queri potest: quid sibi occultus aduersarius volebat in ver/ bo isto: vt coram internorum mentium scrutatore: accusaret archana: quasi deus scire non posset: nisi Dyabolus detulisset. Sed hoc nostre facillime patet intelligen tie: si alicuius superbi animi tumorem vigilanter pensamus. Cum enim contem ptores iustitie durius volumus increpa re: vitam eis ex aduerso proponimus obe dientium fratrum: quatenus qui verbis: aut monitis exsuperari nequeunt: ex illo rum comparationibus conuicti: erube/ scant: vt aut corrigant: si corrigibiles sunt: aut si incorrigibiles: obmutescant. Sed non sic semper accidit: non sic: quia vnde bonorum vita proficit: inde reproborum prauitas supia modum excrescit. Nam pro eo q; comparatione bonorum: illo/ rum prauitas superatur: ad illorum mor iniurias: verba detractoria fingunt ⁊ fini/ stris peruertunt obloquijs: quicquid illi pro iustitia patiuntur. Quid ergo sibi vult q; sancti viri iustitiam cõmendat deus co ram patre mẽdacij: nisi vt superbiam ipsius exprobrando pfundat: qui relicta simplici tatis gratia totius se esse voluit prauitatis auctorem? Sed ijs qui modis omnibus veritatem deserendo ceciderat: ⁊ per hoc incorrigibilis vt Dyabolus erat: ad eius accusationem prosilyt: quem tanta au/ ctoritas commendabat: vt dum alterius prodit infamiam excusat suam: ⁊ dum nul lum esse iustum probare contendit a sin/ gulari nota perfidie semetipsum absoluat. Dum enim suam sibi confusionem im/ properari non patitur: non solum crea/ ture bonum (quod ex deo est) quantum ad se detrahendo destruit: verumetiam in hocipso conuitiari ex obliquo: con/ uincitur creatori: qui talem sm eius sen tentiam fecerit creaturam: que nunquam: ⁊ si velit: in veritatis semita stare possit: quasi impossibile sit deo dare creature iu/ stitiam: cui dedit essentiam: facere vt iu/ sta sit: cui potuit impendere vt creatura sit. Ait ergo Dyabolus. Pellem pro pel Job. le: ⁊ omnia que possidet dabit homo pro anima sua. Quod tale est: ac si diceretur. Non ideo patienter sustinet Job: quia deum timet filiali timore: nec quia pure amat opificem a blasphemijs tacet: sed ne blasphemum: durius punias sese a ma ledicto compescit. Alioquin mitte ma/ num tuam: ⁊ tange os eius: ⁊ carnem: ⁊ videbis nisi in faciem benedixerit tibi. Si non ita est (inquit) vt ego dico: pre/ sto est in quo possit probari. Incipe eum affligere ⁊ torquere: ⁊ tunc apparebit in/ nocentia ipsius. Traditur ergo iustus im/ pio: timoratus iniquo: non vt fidem eius experiretur dominus: cui nuda sunt om nia ⁊ aperta: sed vt iusti viri merita pro/ ficiant in flagellis: ⁊ Dyaboli menda/ cium: rerum euidentia probaretur. Nem pe: quia dignus non est Dyabolus in spiratione diuina: vt se sponte quasi hu/ milis confiteatur esse mendacem: aut quasi ad nudum verbi dei: qui semel est in duratus: a mendacio recedere possit: ad gloriam trinuit veri dei suscitare militem ptra hostem: quatenus superatus in cam/ po: ipsa experientia veritatis: patrata tan te pugne victoria: deuictus abscederet ⁊ cõ fusus. Quid enim? Nunquid gloriabatur deus in creatura sua: q; esset innocens a se ipsa? Absit. Sed q; poterat illam facere in

nocentem: si stetisset in veritate: ꝓstendo exhilitatem ⁊ inopiam suam: quod q; ipse qui est pater mendacij facere ꝓtempsit: fa/ ctus est: qui nullum timeret: ⁊ conatus est hocipsiz; aserib're corrupte nature: ⁊ non potius arbitrio suo: quo nequaquaz bene vsus: sed voluntarie abusus est. Proprie/ tas enim veritatis hec est: cognoscere non esse aliquod bonuz: nisi a solo deo: ⁊ apud eum qui est summa veritas: non esse ali/ quam iniqtatem. Si hoc cognoscis: ⁊ con fiteris: prope es vt accipias donum: quod habere a temetipso non potes. Sed neq; istud bonum habere potes nisi a deo Un/ de ergo iudicium? Quia habuit ⁊ pdidit istud: ⁊ angelus ⁊ homo: supbiendo, vtiq;. Sed ille irrecuperabiliter: iste ad tempus. Quod cum ita sit: quid mirum o apostata spiritus: si charitatis spiritum non accepi sti: qui vt hunc posses accipere: in verita/ te non stetisti? Vere (vt saluator ait.) Ille homicida erat ab initio: quia qui odit: ho Joãnis micida est. Fuit (inquit) homicida: ⁊ in veritate non stetit: quia infectus liuore odij: noluit agnoscere reatum suum: ⁊ im/ putare sibijpsi: q; malus esse cepit: sed co/ gitando contraria veritati: factus est Dya bolus ⁊ Sathanas. Ex deo igitur est om ne bonum: ex deo dilectionis gratia: ⁊ iu/ stitie munus: sed ne hoc accipiant repro/ bi: arbitrij renuunt prauitate. Quod bo num: quia electi dei nequaquam a semet ipsis: sed a bonorum omnium largitore se se accepisse cognoscunt: frustra Dyabolus accusare nititur: quos iustificat deus: q; charitas dei: etiam gehennam exsuperat: si hanc ad tempus ingredi lucuisset. Om nia enim vincit: omnia sustinet. Unde enim ostenderet apostolus charitatez cau sam esse victorie: dicens. Quis accusabit aduersus electos dei? statim sequutus est dicens. Quis igitur nos separabit a cha/ rieate Christi? Tribulatio: an angustia: an persequutio: an fames: an nuditas: an periculum: an gladius. Et vt hocipsum auctoritate maiorum tenacius imprime/ ret cordi nostro: adiecit ⁊ ait. Sicut scri/ ptum est. Propter te mortificamur to/ ta die: extimuti sumus sicut oues occi/ sionis. Ecce quomodo sibi conueniunt testes veritatis. Quod dicit Apostolus. Quis accusabit aduersus electos dei: ⁊ propter te mortificamur in tota die. Hoc se Joannes audiuisse manifestat: cum dicit.

T.. 6

¶ Et audiui vocem magnam in cælo, dicentem. Nunc facta est salus: & virtus: & regnum deo nostro: & potestas Christi eius: quia proiectus est accusa/ tor fratrum nostrorum qui accu sabat illos in conspectu dei no/ stri die ac nocte: & ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni: & ꝓpter verbum testimonii sui: & non dilexerunt animas suas ysq; ad mortem. Propterea læ/ tamini cæli: & qui habitatis in eis.

¶ Si huic tam magno prelio: quod fa/ ctum est in ecclesia dei: in diebus Con/ Gen.fio stantini imperatoris inpositus est termi/ nus a iusto deo: ad tempus profecto ipsuz referenda est vox ista exultationis sancto/ rum: q; ⁊ ipsi qui vicerunt: coronati sunt gloria: ⁊ honore: ⁊ hi qui remanserunt sancti: animati de ruina ipsius: fortius aduersus eum dimicare ceperunt. Por/ro: Sanctus Joannes: vocem magnam audiuit in celo: quia viri contemplato/ res: ⁊ qui poterant intelligere: quãti timo/ ris sit pugnare cum auctore malorum: in/ tellexerunt magnum iustorum gaudium factum esse in ecclesia dei: de victoria san ctorum Martyrum: ⁊ ruina Sathane confitentium Domino: ac dicentium.

Nunc facta est salus ⁊ virtus deo nostro: ⁊ potestas Xp̃i eius: q̃ proiectus est accusator fratrum nostrorũ: qui accusabat illos in conspectu dei die ac nocte. Quid est die ac nocte? Sine intermissione. Quid est die ac nocte? In prosperis ⁊ aduersis. Quasi autem a tpe Constantini facta dicitur esse salus ⁊ virtus dei nostri: ⁊ potestas Xp̃i eius: cum: vz: proiectus est accusator electorum dei: q̃ extunc ordinata cepit esse ecclesia ad salutem ⁊ virtutem multorum: ⁊ vicarius Xp̃i Jesu cepit habere
Bo.149 liberam potestatem ad faciendam vindictam in nationibus: ⁊ increpationes in populis. Qua ex re letati sunt celi: ⁊ qui habitant in eis: q̃ data pace agminibus sanctorum: veluti in quodam sabbato ab atrocissima illa tentatione Dyaboli: qua querebat sibi etiam in sanctis viris vendicare hostiliter ius antiquum: ⁊ ipsa agmina sanctorũ martyrum letata sunt de triumpho: ⁊ qui parati erant seq̃ illos in morte: gratulati de pace. Letamini (ait) celi: ⁊ qui habitatis in eis. Letamini cohortes sanctorũ martyrum: ⁊ qui cupitis per martyrij palmaz ad illorũ p̃sortia puenire. Quasi enim celi facti sunt qui vicerunt hostem: ⁊ quasi habitatores celorũ: qui cogitantes illorũ triumphales victorias: fieri quasi vnus eorum in agone q̃z ardentissime affectabant esse possibile p̃sidebant. Igitur accusatio Dyaboli que prius deuicta est in patientia Job: designabat eam que supata est in victoria martyrum: q̃ non solum tpalia bona: verumetiam pro fide catholica sponte ⁊ alias posuerunt. Unde ⁊ proiectus est de celo hostis ille antiquus: ne amplius permitteretur astare inter filios dei: quasi ius ꝓpriũ quesiturus in eis: sicut prius facere ꝓsueuerat: qui etiam vt tentaret: si aliqd de suo iure haberet in eumpsũ celi deuz insilire p̃sumpsit. Et proiectus est (ingt) in terram (hoc est) in eos qui terrena sapiunt: ⁊ terrena ꝓcupiscunt: de quibus non potest dici: quin multa habeat Dyabolus in eis: sicut ⁊ in populo infideli: designato in mari. Ad iussum enim dei ptinet iudicium: vt ereptis a faucibus eius his qui recti sunt corde in omnibus aliys pmittatur exigere iura sua. Unde ⁊ hic subditur.

¶ Veh terræ & mari: quia descendit Dyabolus ad vos habẽs iram magnam: sciens ꝙ modicũ tempus habet. T.8.

¶ Quia deuictus a martyribus: passus est ab eis inexptam ruinam pfecto cognouit: ꝙ modicum esset tempus: ⁊ quasi momentaneum regni sui. Unde ⁊ immanius agere cepit in suos: debellatus a sanctis: querens in eis: qui sibi obtemperarẽt: quasi duppliçia talenta facinorũ: quatenus in eis recuperaret: qđ se dolebat perdidisse in sanctis: faciens eos duplo q̃z erant prius filios gehẽne. Uerumtamen q̃ humilitas quiescentis ecclesie: terre vicinior visa est: aduersus eam tertium prelium attentare p̃sumpsit.

¶ Explicit distinctio secunda. Incipit distinctio tertia.

¶ Et postquam vidit draco, ꝙ proiectus esset in terram: psequutus est mulierem, quæ peperit masculum. T.9.

Postq̃z vidit Dyabolus q̃ locum accusandi sanctos martyres: ⁊ infamãdi fidem illorũ: in prelio deuictus amisit: ad violandam simplicitatem fidei: quam tenebat ecclesia: noua adhuc genera prepauit armorũ. Et qui prius sanctorũ sanguinem sitiebat: vbi se per effusionem sanguinis ꝓstratum vidit: alio psequutionis genere: ꝓstrare se posse fideles tanq̃z minus peritos ⁊ indoctos sciẽtia: ꝓfisus est. Sub Constantini namq̃z tpe triumphante ecclesia: blasphema mox arrianorũ hereſis exaduerso surrexit: ⁊ qui fide se deuictuz hostis callidus

stis callidus doluit: ad soluendam solidi/tatem fidei: belli vota ꝓuertit. Sed quid agis o impie? quid inuentor doli componis? Mouit dominus a faucibus tuis eripere humiles per doctrinam spiritualez: qui potuit fortes in fide: inuictos facere in torrentis. Nam sequitur.

T.10 ¶ Et datæ sũt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ vt volaret in desertum: in locum suum: vbi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis a facie Serpentis.

¶ Siue hic alis aqle: siue in psalmis: pennis columbe: contemplationis gratia designatur. In huius sane ecclesie ꝑsona draconis facien: fugientis: psalmista longe ante
Psalm. predixerat. Quis mihi dabit pennas sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requiescaz? Ecce (inquit) elongaui fugiens: ⁊ mansi in solitudine: expectans eum qui saluum me facit a pusillanimitate spiritus ⁊ tempestate. Due sunt autem ale iste que date sunt mulieri: q̃bus possit ⁊ ipsa eleuari in altum: ⁊ fugere a ꝓspectu draconis: q̃ due sunt precipue super oẽs alias necessarie virtutes: scire cupientibus veritatem. Sapientia s. que desursum est: ⁊ charitas dei. Hæc vna. i. sapiẽtia: ꝓpterate quadam mysterij ascribitur Xp̃o: quem nominat apostolus dei virtutem: ⁊ dei sapiẽtiam. Alia. i. charitas spiritui sancto: de quo dicit apostolus. Deus charitas est. Absq̃z his duabus virtutibus nulla pot esse ꝓtemplationis pfectio: nimirum: q̃ vt splendor solis ⁊ calor ad benefaciendũz: faciunt liberz terre cultorem: ita duo ista dona ꝓtemplatori necessaria sunt. Hec igitur ꝓtemplationis ale: date sunt ecclesie Xp̃i: quatenus volaret altius: cõtemplando celestia: ⁊ fugiẽdo a curis mundi: vitaret dyabolicas suggestiones. Qđ vero in desertum siue in solitudinez fugit: quãuis in deserto manere: a mundanis sit opibus requiescere: iuxta illud psalmiste dicentis. Uacate ⁊ videte: q̃m suauis est dñs: in veritate tñ plures tunc tpis elegerunt heremiticam vitam: melius decernẽtes: cum bestijs manere in silues q̃z cum arrianis participare in foro. Utiq̃z Helyas regum tpibus: cum cerneret israeliticam plebem deditam errori per tps ⁊ tpa ⁊ dimidium tpis: ab illorũ se aspectibus absen- Helyas
tauit: accipiens a coruis primo: deinde a muliere vidua cibum carnis: vt q̃ ipse virginee: atq̃z heremitice vite prefiguratus erat: tam in annorũ numero q̃z in fuga: taz in mora solitudinis q̃z i cibo: ipsius: ⁊ mulieris huius: idem esse mysterium (mediãte ꝓcordia) sentiremus. Et bene mẽsibus quadraginta duobus manere: seu mulier: seu Helyas: in solitudine: dictus est: q̃ in eisdem mẽsibus designatum est oẽ tps draconis: in quo ⁊ vniuersa mysteria: ꝓsumationem accipient. Fugere vero: est a seculorum societate virorũ: tum spiritu: tum ⁊ corpore: oi festinatione priuari. Sed quo fugijt? In locum (ingt) suum. Hoc ipsum iam supius alijs verbis intimauerat dicẽs: Et mulier fugijt in solitudinem: vbi hz locum paratum a deo: vt ibi pascat illam diebus mille ducentis sexaginta. Quis igitur locus iste creditur esse? Et si simpliciter latibula illa: in q̃bus singulariter: vel etiam cõiter perpauci morabantur: in siluis: intelligenda sint: fuere tñ q̃plures qui ⁊ infra vbium claustra: mulieres precipue cõmorate sunt: que ⁊ ibi vitam castam ⁊ ꝓtem/platiuam seruauerunt: ⁊ fidei integritatez inuiolabiliter tenuerunt. Locus ergo iste in quo mulier requiescit: spiritualis est: ⁊ ꝓtemplatiua religio: que ⁊ mentes seruat sobrias a facie Columbi: ⁊ deuotas Xp̃isto aias: spiritualibus reficit alimentis. Nempe serpentis faciem videre: est prauam reproborum doctrinam cordetenus intueri. Facie enim sua vnusq̃sq̃z dignoscitur. Serpens vero in absconditis latitat: quatenus ex improuiso seriat: qui per semitam incautus incedit. Sed ⁊ Dyabolus in cordibus reprobor latens: tunc faciem detegit suaz:

cum occultatum diu errorez in publicum protrahit ⁊ ostendit. Hanc itaq; serpentis faciem cautius electi videre metuunt: ne quãdo decepti in eius specie: ad imitationem trahãtur. Quasi vo in desertũ fugiũt: dum se in secreto cordis: in scripture sacre abditis vigilanter abscondunt. Est enim scriptura sacra quasi facies Christi: in qua se (celestia ꝓtemplando) ꝓuidenter abscõdunt: gcunq; faciem serpentis intueri formidant. Unde quoq; ⁊ in psalmis de talibus scriptum est. Abscõdes eos in abscondito faciei tue a ꝓturbatione hoium ꝓtege eos in abscõdito tabernaculi tui a contradictione linguaꝝ. Que enim detestabilio: linguaꝝ ꝓtradictio: doctrina hereticorum? Sed abscõduntur electi in abscondito faciei dñi: qz dum diuinam speciem intẽta cordis speculatione aduertunt: qd foris agatur: ac si nõ ageretur: ignorant. Quasi enim ꝓteguntur in tabernaculo dñi: a cõtradictione linguaꝝ: qz dum sacris lectionibus vigilãter intendunt: seuiẽtium hereticoꝝ ſrepitus: ac si spinaꝝ ardentium stridore ꝓtenunt. Et qz tãto seui draconis amplius inflãmatur: q̃nto sibi hincinde illãtam ꝓtumeliam dolet: fugiẽtem in solitudinem mulierem arriana psequitur prauitate: vt que volẽs reuerti renuit: sacta violentia raperetur ad culpam. Nam sequit.

T.11 ¶ Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen: vt eam faceret trahi a flumine.

¶ Non oĩs aqua fluminis est: ſz aqua fluminis violẽta. Sic cum plura sint hoium genera: non tñ oẽs heretici: vim facere potuerunt: Arrianoꝝ vero pfidia: quanta catholicos violentia psequuta sit: multiplex sanctoꝝ patrum ꝓtestatur auctoritas. Sz hanc ꝓcipue ecclesiastice libri hystorie seriatim psequitur: que quanto tempestatis imperu sanctaꝫ vniuersalem ecclesiam cõpulerit ad errores: non breui põt: aut simplici enarrari sermone. Sequitur.

T.12 ¶ Sed adiuuit (ait) terra mulierem: & aperuit terra os suum: & absorbuit flumẽ quod misit draco ex ore suo.

¶ Si per celum qõ supra est: sanctoꝝ designatur ecclesia: non incõgrue per terram: quentio intelligitur hoium peccatoꝝ. Accidit autem plerunq; illud qõ in libro sapientie ꝓtinetur. Justus de angustia liberatus est: ⁊ tradetur impius pro eo. Manifestum est enim ⁊ luce clarius manifestuz: q; ꝓpterea plurimi errores melius cauentur a bonis (qz in eis plapsi reprobi) istos attonitos reddiderunt. Sed ⁊ plerũq; culpam aliorum statim: ⁊ ad horam cognoscimus: ⁊ agnoscentes vitamus: que nequaquam a nobis caueri posset: si nequaquam prius hãc ipsam: dijudicando in alijs culparemus: qz ⁊ sepe in alterius lapsu: alius timore ꝓcutitur: ⁊ qõ arguit in altero: ipse deuitare festinat.

¶ Explicit distinctio tertia. Incipit distinctio quarta.

T.13 ¶ Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere bellum cum reliquis de semine eius: qui custodiunt mandata dei: & habent testimonium Iesu Christi.

Nota q; ait. Abijt facere bellum cum reliquis de semine eius. Semen mulieris illud est: qõ rapturz est ad deum ⁊ ad thronum eius: xps. s. cuz martyribus suis. Ipse enim (vt iam supra cõmemorauit) dicit in angelo laodicie. Qui vicerit dabo illi sedere mecuz in throno meo: sicut ⁊ ego vici: ⁊ sedi cum patre meo in throno eius. Quõ ergo nũc dr q; abijt draco facere bellum cum reliquis de semine mulieris: nisi qz semen mulieris geminuz est (vt dixi) ⁊ alteꝝ quidem preceſſit ad gloriam (hoc est) excitatus martyrum: cuius caput est

Ordo Bona choium Pars meridiana.

Christus: alteꝝ remansit in terra: designatum in Joanne euangelista ordo. s. monachoꝝ quarti ꝓis: meridianam maxime. s. partem: vbi calor est maximus incolẽtiuz? Ipsi sunt illi viri sancti: quoꝝ summa colligit in subscriptis (dicẽte Joãne) Vidi supra mõtem Syon agnum stãtem: ⁊ cuz eo cẽtum quadraginta quatuor millia: habẽtes nomen eius ⁊ nomen patris eius scriptum in frõtibus suis. Primum itaq; bellum: fuit eius quem genuit mulier. Scõm Michaelis ⁊ angeloꝝ eius. Tertium mulieris. Quartũ eoꝝ qui sunt de semine mulieris. Primum Xpi ⁊ apostoloꝝ. Scõm martyꝝ. Tertium ecclesie ꝓfessoꝝ. Quartum eoꝝ qbus datum est vacare oratonibus ⁊ psalmis. Sẽtis ne prudẽs lector: q̃te subtilitatis sit liber iste: in quo nihil põt assignari: sine gñ alibus speciale? Sz de his supius satis dictũ. Sane draco rursus pgẽs ad faciẽduz prelũ cũ his q; sunt de semine mulieris. Quid fecerit audiamus. Sequt.

Cap.13 T.1. Et venit et stetit sup arenã maris.

¶ Et vidi de mari bestiam ascẽdentem: habẽtem capita septem & cornua decem: & super cornua eius: decem diademata.

¶ Arena maris terra sterilis est: que modo aqs maris infundit: modo solis ardore calescit. Significat illos hoies qui medij sunt inter vtrũq;: ⁊ nec oino infideles esse vident: nec pietati christiane tota fidei puritate adherẽt. Sup istos ergo stetit dyabolus: ⁊ bestiaz de mari ascẽdentem vidit: qz per hoc q; falsi christiani qui recesserũt a sinu matris ecclesie: assentiẽtes dyabolo ⁊ pompis eius: exempla prauitatis sue: quibus matri ecclesie infesti sunt: in fidelibus ostẽdunt ad psequẽdam christianoꝝ ecclesiam: infideles fortius accẽduntur. Vidit autez hoc Dyabolus: qz prauitatis sue astutia simulatus presensit. Ut enim pauca de multis accipiamus exẽpla. Tunc vnq; possent Judei inuenire oportunitatem capiẽdi Xpm: nisi hũc in quo intrauit Sathanaq; discipulus: tradidisset. Tunc vnq; Nero impator inquietaret apostolos: nisi hũc aduersus illos: Symon ille pfidus: compulisset. Tunc vnq; Cõstantinus arrianus: accipet arma ꝓtra pios: nisi hũc impiũ ẽpi (vt hoc presumeret) ꝓuocassent. Stat ergo Dyabolus sup arenam maris: ⁊ videt de mari bestiam ascẽdẽtem: qz dum ijsdem in reprobis christianis regnare cernit: dubium non est illi: quin sibi de ꝓprio regno suo: ad ferẽdum sibi auxilium ꝓtra Xpm: multitudo ꝓsentiat infideliuz. Notãdum vero: q; significatum huius bestie: Daniel pphẽta in quatuor bestijs diuisum vidit. Et lz de eis in hoc ope mentionem fecerimus: qz tñ id causa exigit: necesse est vt de eis in hoc loco loquamur. Quatuor (inquit) venti celi pugnabãt in mari magno: ⁊ ecce quatuor bestie grãdes ascendebant de mari: diuerse inter se. Celi noie significari ecclesiam: vel scripturam diuinam sepe dictum est in hoc libro. Mare quoq; magnum: designare hoc seculũ nulli dubium esse põt. Quatuor venti celi: quatuor sunt intelligẽtie speciales: sm qd ⁊ quatuor euãgelia. Maxz prima dr typica: scda hystorica: tertia moralis: quarta ꝓtemplatiua. Maxz prima pastoribus specialr ꝓgruit: scda dyaconibus: tertia doctoribus: ãrta ẏginibus ⁊ heremitis. Quare? Qz prima docet ecclesiastica opa: olim in rebus scriptis ⁊ parꝫ opibus designata: ac per hoc pbãt pastores ecclesie: veram esse ⁊ fidelem ꝓfessionem fidei christiane. Scda: quos fideles recipit: quasi paruulos in Xpo: ppositis exemplis vetez: lacte nutrit. Tertia psectuz discipluz ⁊ ad altiora iam tendẽtem: regrit. Hec enim mores instruit: componit actus: ostẽdit deceptiones vitioꝝ: que se nõnunq; simulãt esse ẏrtutes: ⁊ q̃s ẏrtutes supent a vitijs. Accipit aũt in his oĩbus rez olim gestaꝝ ꝓgruẽtes figuras: vt p ea que facta sũt in carne: intelligat qd quottidie ꝓtingit in spũ: ⁊ tãto magis studeamus: calcatis vitijs vigilãter ẏrtutibus iſudare: q̃nto nõ eẽ vanũ

intelligimus: q̄ p̄o sola hoiuꝫ salute: spiritus oipotētis dei ordinare curauit. Quarta intelligentia que vocatur p̄templativa: assumens sibi pēnas quasi aquile in figura terrenaꝝ rerum: de celestibus agit. Hec q̄ꝫ maxime intelligentia docet nos terrena despicere: ⁊ amare celestia: p̄temnere tpalia: ⁊ affectare eterna. Hi sunt illi quatuor spirituales intellectus: qui velut quatuor flumina paradisi: rigant corda hoium habentium fidem dei: q̄ tñ p̄trarie potestates laticant in hoc mundo: ac si quidam venti celi in aqs fluctuantibus pugnare noscuntur. Genesis. Quatuor ergo venti celi pugnant in mari magno: q̄ quatuor speciales intellectus: quibus vt terrena hoies despiciant: impugnatur hic mundus. De q̄bus intellectibus simul: ⁊ de quatuor aialibus scriptum est in Ezechiele pphēta. Tibi erat impetus spiritus illuc gradiebantur: nec reuertebātur cum ambularent. Ezechi. Sed q̄o isti quatuor vēti celi pugnauerunt in mari magno? Sed q̄o non pugnauerunt: qui totum orbem p̄turbauerunt? Turbatur enim mare cum celi p̄ducunt ventos. Turbaꝫ ⁊ mundus cum sancti p̄dicant verba dei: q̄ p̄traria sunt opibus ⁊ votis eoꝝ. Et bene quatuor sunt euangeliste qui euangelia scripserunt: q̄ quatuor: sunt (vt iam dixi) ordines p̄dicantium qui illis quatuor intelligētijs inittuntur: apostoloꝝ: martyꝝ: pfessoꝝ: ⁊ virginum. Sed forte virgines ⁊ heremite non p̄dicant verbum dei: q̄ (vt aiunt q̄dam) mortui sunt mundo. P̄dicant inquam ⁊ ipsi: ⁊ bene p̄dicant: q̄ q̄ꝫ vocibus clamant: moribus ostendunt. Ut autem cetera taceamus: p̄dicant: ⁊ si non alijs: saltem sibi: ⁊ discipulis suis quoꝝ legiones sacre ꝙualentes in monasteria: mūdi latitudinem repleuerunt. Hunc igitur quatuor ordines in quatuor aialibus designari sunt: ex quoꝝ ore: velut e celo rum archanis quatuor quasi spiritus ventoꝝ p̄cedierunt: qui ad congregandas turmas piscium: in mari huius seculi pugnauerunt. Sed factum est eisdem certantibus: vt nō solum pisces plurimi caperentur: ⁊ extraherent ex equore: verumetiam bestie grandes ex eo p̄cederent: que piscium multitudinem: de his quos sancti cepant: devorarent. Prima ergo bestia: est synagoga Judeoꝝ: scōa: paganoꝝ: tertia: arrianoꝝ: quarta: agarenoꝝ. Spirantibus sane apostolis: quoꝝ ordo assimilatur leoni: p̄cessit p̄tra illos: leena de populo iudeoꝝ. Spirantibus euangelistis: qui altero nōie dyaconi dicti sunt: quinimmo illis veris dyaconibus: sanctis. s. martyribus: qui fuerunt obedientes vsq̄ ad mortem: p̄cessit p̄tra illos: v. sus de populo paganoꝝ. Spirantibus doctoribus: qui ⁊ pfessores dicti sunt: p̄cessit p̄tra illos pardus: de secta arrianorum. Spirantibus heremitis p̄cessit p̄tra illos bestia quarta dissimilis ceteris: de gēte effera: sarracenoꝝ. Bañ. Q̄d ergo ait Daniel. Bestia p̄ma similis erat leene: Joānes designauit in vna illa bestia quā vidit q̄ ait. Et os eius: sicut os leonis. Et q̄d ait Daniel. Bestia scōa similis vrso: Joannes demonstrauit in eo q̄d ait. Et pedes eius: sicut pedes vrsi. Et q̄d infert Daniel. Bestia tertia similis pardo: Joānes intimauit in eo q̄d ait. Et bestia quam vidi: similis erat pardo. Et q̄d dicit Daniel. Ecce bestia q̄rta terribilis atq̄ mirabilis ⁊ fortis nimis. Et paulopost adiecit. Et habebat cornua decem ⁊ cetera. Joannes in decem cornibus: ⁊ in capite q̄d vidit quasi occisuꝫ. Et paulopost. Excitatum a mortuis: competenter assignat. Porro vnaipsa bestia quaꝫ vidit Joānes: septem simul capita habere describitur: q̄ quatuor ipse bestie quas scribit Daniel: septem quoq̄ capita habere nosc̄unt: in hoc. s. q̄d tertia bestia quatuor capita habere narrat. Sed melius ista intelligimus: si ea que summatim tetigimus: exponendo quoq̄ iterare non piget. Abdare siue abyssus: p̄sentem mundum: ⁊ cum terre respectu describitur: populum significare infidelem. De quo nimiꝝ mundo: seu populo infidelium: diuerse hominuꝫ secte egresse sunt in tpibus suis: que bestiali feri-

Prima synagoga. ritate persequuntur ecclesiam. Hanc p̄ma que similis ē leene fuit synagoga iudeoꝝ: cuius due ale q̄bus ferebat in altum: haud dubium: q̄ tumore supbie designat duas sectas ipsius populi q̄bus p̄o partibus innittebat: Saduceoꝝ vna: altera Phariseorum. Hee autez ale citius auulse sunt a lena: q̄ tradita eadez bestia exercitui Romanoꝝ: mox ipse due secte: ⁊ sique erāt alie: pierunt. Unde ⁊ bene subdit. Et stetit in terra sicut hō: q̄ que p̄ius (quasi nō esset ⁊ ipsa de massa peccatrice p̄genita) dete stabat gētiles: tradita tādem potestati Romanoꝝ: eiusdez se esse nature: ⁊ miserie cuius erāt ⁊ ceteri hoies: castigata tam attrociter: ⁊ si nōdum ad fidem dei revocata cognouit. Q̄d autem segtur. Et cor eius datum est ei: nō est p̄sumatum: vsq̄ in p̄sentem diem: q̄ nō est ei datuꝫ vsq̄ adhuc cognoscere eum qui passus est p̄ sua ⁊ totius mundi salute: nisi forte dictuꝫ sit p̄onice. Esaye. Cor eius: quasi cor duꝝ: q̄ semp fuerūt dure cervicis: ⁊ indomabiles corde: ⁊ si nō eo modo quo ex illo tpe vsq̄ ad p̄sentez diem. Scōa vero bestia similis vrso: immanissimam paganoꝝ multitudinem: p̄tendebat. Nec immerito dictum est ei. Surge: comede carnes plurimas: cuꝫ infinita sanctoꝝ multitudo pempta sit a paganis: sm q̄ psalmista longe ante p̄dixerat: dicens. Psal. Deus venerūt gētes in hereditatez tuam: polluerūt templum sanctum tuum: posuerūt Hierusalem in pomoꝝ custodiaꝫ. Do fuerūt morticina seruoꝝ tuoꝝ escas volatilibus celi: carnes sanctoꝝ tuoꝝ bestijs terre. Effuderūt sanguinē ipsoꝝ tanq̄ꝫ aquaꝫ in circuitu Hierusalem: ⁊ nō erat qui sepeliret. Et paulopost. Effunde iram tuam in gētes que te nō nouerunt: ⁊ in regna que nomen tuum nō inuocauerunt: Q̄z comederunt Jacob ⁊ locum eius desolauerunt. Sic ergo dictum est huic bestie. Surge comede carnes plurimas: quō p psalmistam dī. Q̄z comederūt Jacob ⁊ locum eius de- Psal. solauerunt. Tres ordines dētium quos habebat in ore: tyrānos ⁊ sacerdotes templorum: ⁊ cultores ydoloꝝ designarē puto: qui audacius in sanctoꝝ necem p̄ ceteris infidelibus seviebant. Tertia bestia similis pardo: Arrianoꝝ multitudinem designabat. Que. s. bestia idcirco q̄tuor capita habuisse describit: q̄ quatuor tunc tpis gentes in vnam heresim p̄uenerunt: Greci. s. q̄bus ⁊ inchoata est: Gothi: Vuandali: ⁊ Longobardi. Quatuor inq̄ capita: tertia bestia habuisse describit: q̄ quatuor supra scripte gētes ad psequēdam ecclesiam: sub tertij cursu tpis p̄uenerunt: nō q̄dem coribus: sed maledictione p̄iuncte. Et recte eadem bestia similis pardo esse dī: que albo nigroq̄ colore sparsa est: q̄ q̄dam Arrianoꝝ pagani fuerūt: ⁊ ex paganis: effecti sunt arriani: quidam christiani: sed p̄fidi: simul autez oēs (ad catholicos psequēdos) vnanimes. Quatuor vero alas sicut auis habebat: q̄ aliter in ipsa heresi: arrianos: aliter macedonianos: aliter eunomianos: de Christo ⁊ spiritu sancto: hystoria ecclesiastica sensisse p̄hibetur: sed aliter euticia nos: qui ⁊ ipsi sub eodem tpe arrianoꝝ: blasphemauerunt de Christo: ⁊ sup dolorem vulneꝝ ecclesie addiderunt: ita vt pp hoc Martinus papa (iubēte impio Cōstantino) in exilio moreret. Quatuor itaq̄ modis errauerūt in filium ⁊ spirituꝫ sanctuꝫ Sed tñ sub nōie Arrij plerūq̄ intellgunt ⁊ ceteri: q̄ ipse primus inter q̄tuor os suū in celum ponere ausus est: vt naturam ineffabilem: p̄o suo arbitrio mētirer: vt vuꝫ ipse ⁊ sequaces eius: a via veritatis: que xp̄s est: errare semel incipent: p diuersa heresuꝫ p̄cipitia: multiplicatis erroribus ducerentur. Sic ergo tertia bestia in quatuor capitibus: ⁊ in alis totidem diuisa: catholicam laniauit ecclesiam: quousq̄ succederet bestia quarta: que ceteras tres bestias: bestiali seuitia superaret. Et bestia (ingt) quarta: terribilis atq̄ mirabilis: ⁊ fortis nimis: dētes ferreos habebat magnos: comedens atq̄ cōminuens: ⁊ reliq̄ pedibus suis p̄culcās. Dissimilis autem erat ceteris bestijs: q̄s videraꝫ antea: ⁊ habebat cornua decez:

Tertia Bestia

Bañ. Quarta Bestia.

Et infra. Accessi ad vnuz de assistẽtibus z veritatez q̃rebam ab eo de oibus hiis. Qui dixit mihi. Hec bestie magne. Quatuor regna ꝓsurgẽt de terra. Suscipiẽt aũt regnũ sancti dei altissimi: z obtinebũt regnũ vsq; in seculum z in seculum seculoꝝ. Si hystorias ecclesiasticas diligẽter notamus: cum iaz moderata esset psequutio Arrianoꝝ: z etiam in ḡbusdam deleta: inchoante Cosdroe rege Persarum: qui in psequutione oriẽtali precessit. Mahometh z successores eius: psequutio ipsius secte: sequuta est taz immanis: vt re vera: nõ hoium: sed bestie cuiusdam terribilis esse putaret: psertim cum ipsius error: nõ aliqua rõne humana videat esse munitus: q̃z solo detestãdi furore mẽdacij: z tyrãnica armoꝝ potestate defensus. Quam vo mualuerit in breui z q̃z cito ꝓfecerit in malitia sua: haud dubium q; pp peccata. Testat desolatio ecclesiaꝝ: Syrie: z Phenicis: Palestine pariter z Egypti: necnõ z Affrice: ex Mauritanie: z insulaꝝ maris: in qbus abolito Christi nomine: ipsius Mahometh detestanda traditio: q̃si magni ꝓphete dñi: z preconis altissimi predicat. Heu si tãta mala faciet Antichristus: q̃ta iste fecit in mẽdacio suo. Ut enim Moyses legis lator: longo ante te precessit Christum: ita z iste lator mẽdacij parauit itinera Antichristi. At ne cui immanitas huius bestie videatur esse similis aliaꝝ bestiaꝝ. Judei qdem pugnauerũt cõtra fidem Christi: sed tñ eis renittẽtibus z inuitis: edificate sunt ecclesie Hierosolymis: z nõ post multos dies absorti sunt a Romanis: ita vt extũc: quo ad eos: finem accipet: z psequutio ecclesiaꝝ z regnum. Pagani pugnauerunt ꝓtra Christum: sed quottidie vincebant a militibus eius: ita vt in diebus Siluestri Pape: pene redderẽt arma: z eidem Christi vicario: sceptꝝ impij assignarẽt. Gothi: z Uuãdali: z Lõgobardi: z alij Arriani heretici: partim deleti sunt ab exercitu Romanoꝝ: partiz ad catholicam fidem ꝓuerti. Hec vo quarta bestia indomabilis fuit: vt lz apparuerit ad tps humiliata z quasi mortua: q̃z itez magnificata sit: z ad deuorandum parata: plus timere est q̃z exprimere. Hec igit est illa bestia quam sanctus Daniel noiat terribilez nimis. Joanes vero tam ipsam: q̃z tres alias comprehẽdit sub vna habẽte septem capita: z in vno eoꝝ cornua decem. Sed de hoc in sequẽtibus. Nũc de prelio videmus. Diximus supius quartum tps ptinere ad virgines z heremitas (hoc est) ad illos viros sanctos: quos dicit Sãctus Joanes esse de semine mulieris: z q; deuictus tribus plijs draco rufus: abierit amarus in indignatione sua: facere preliuz cuz eisdez viris sanctis: qui sunt de semine mulieris: qui custodiunt (inqt) mãdata dei: z habent testimonium Jesu. Deinde occasione vnius bestie: quam vidit draco ascendẽtem de mari: adducte sunt in medium quatuor ille bestie: quas viderat antea Daniel ꝓpheta: z assignata sunt quatuor prelia bestiaꝝ: immo z draconis: qui pugnat z pugnauit in ipsis: quoꝝ quartum est hoc prelium: qd designatum est in prescriptis verbis Joannis dicentis. Iratus draco in mulierem: abijt facere prelium cum reliqs qui sunt de semine mulieris: qui custodiũt mãdata dei: z habẽt testimoniũ Jesu. Qd tale est ac si diceret. Sciẽs draco rufus z inuidus: q; nõ solũ illi sancti coronãdi sunt: honore z gloria: qui seipsos causa dei: toto rtibus exposuerunt: aut saltem capti ab infidelibus pstiterunt in fide: verũetiam illi qui vitam solitariam ducerẽt: castitatis victoria: sublimandi: non rectis oculis aiaduertere potuit: q; nouum genus martyꝝ: heremus: mittebat ad regnum: sed aliqñ Judeos ꝓtra aplos. Paganos ꝓtra martyres: Arrianos cõtra catholicos direxit in bellum: nouissime ꝓtra heremitas Agarenoꝝ sectã imanioꝝ ceteris delegauit: que idcirco bestia q̃rta dcã est a Daniele: q; q̃rto (vt iã diximus) ecclesie tpe: preeũtibus tribus alijs: ꝓtra quartuz ordinem bellatura surrexit. Post hec (inquit) aspiciebam in visione noctis: z ecce bestia quarta terribilis atq; mirabilis z fortis nimis: dentes ferreos habebat magnos: comedens atq; cõminuens: z reliqua pedibus suis ꝑculcans. Et cum ei diceret ab angelo. Hee bestie magne: quatuor regna ꝓsurgent de terra: qbusdã interpositis: adiecit z ait. Post hec volui diligenter discere de bestia q̃rta que erat dissimilis valde ab oibus: z terribilis nimis. Dẽtes ferreos habebat magnos comedẽs atq; cõminuẽs: z reliq̃ pedibus ꝑculcãs. Ex verbis istis manifeste colligit nullas fuisse ferocitates aliaꝝ que se precesserant bestiaꝝ comparatione istius: que q̃rto loco successit. Ideoq; sanctus Joãnes: z si totam psequutionem ecclesie: que a primo psequutore Herode inchoasse cognoscit in vna magna bestia habẽte septem capita z membra corporis dissimilia comprehẽdit: in q̃rta tñ libri parte: z in q̃rto capitulo q̃rte partis: de ea log exorsus est: tum q; per hãc Dyabolus meridianam incolẽtes heremuz viros solitarios impugnauit: tum q; per hãc bestiam talia facturus est: z expte iam fecit: q̃lia nõ est pmissus in tpibus alijs: nec etiaz cum sanctos martyres laniare ictibus sineret. Qd vero ait. Sup cornua eius: decem diademata: in sexta huius libri parte: angelus exposuit dicẽs: decem cornua bestie: intelligẽdos esse decem reges futuros (hoc est) in illa extremitate tpis erumnosi: cum regnum bestie finiet. His de quatuor bestijs quas vidit Daniel breuiter prelibatis: ad expositionis ordinẽ redeundum est. Sequitur.

T.2. ¶ Et super capita eius nomina blasphemiæ.

¶ Oẽ nomen qd contrarium est noi christiano: nomen blasphemie dici põt. Quicqd enim fit: aut dr̃ ad iniuriam creatoris: blasphemia est: q; p ipsum blasphemat nomen sanctum dñi: dum non esse credit ijs qui est. Unde z latro ille blasphemasse phibet: q; dixit Christo pendẽti in cruce. Si filius dei es: salua temetipsum z nos. Uel certe: q; vt nomen sibi faciãt filij Dyabo/li: trahunt sectas hoium pdictoꝝ post se: id circo nomine blasphemie super capita sua bestia habere describitur. Dicũtur autem noia ipsa: noia blasphemie: q; cum sibi superbi nomen faciũt: nomẽ regis humilis blasphematur: nimiꝝ: q; pro nihilo habetur humilis: vbi regnat superbus. Sequitur.

T.3. ¶ Et vidi vnum de capitibus eius quasi occisum in morte: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra, post bestiam: & adorauerunt draconem qui dedit potestatẽ bestiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes. Quis similis bestiæ: & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna: & blasphemiam: & data est ei potestas, facere menses quadraginta duos: & aperuit os suum in blasphemiam ad deum blasphemare nomen eius, & taberbaculum eius: & eos qui in cælo habitant. Et datum est illi bellum facere cũ sanctis, & vincet eos: & data est ei potestas ĩ oẽm tribũ, et populũ, et linguã, & gentem.

¶ Si verba ista Joannis conserunt cum verbis Danielis: aperte datur intelligi: q; totum hoc maluz quod factura est bestia: gens: scz: bestialis: z ab humanis visceribus aliena. Post curationem plage eius: ad tempus illud referendum est: in quo regnaturus est Rex ille vndecimus: qui putabit: q; possit mutare tempora z leges: z tradentur in manu eius: in tempus z tempora z dimidiuz temporis. Sed melius hec ostendi queunt si verba ista Danielis subscribimus. Post ea sig dem: que

ipse Daniel scripserat de decem cornibus: vidisse se phibet vnum cornu modicuz exire de medio eoz: eunlã vero esse tria cornua a ꝓspectu illius. De quo vz cornu post predicta: subiungit. Ecce oculi: quasi oculi hoïs erãt in cornu istoz: z os loquẽs ingentia. Et post aliq̃. Accipiebam: z ecce cornu illud faciebat bellum aduersus sanctos: z prevalebat eis. Et rursum de eo: angelus qui interpretatus est visionem. Decem cornua que vidisti in bestia: ipsius regni: decem reges erũt. Et alius ꝓsurget post eos: z ipse potẽtioz erit prioribus: z tres reges humiliabit: z sermones ꝓtra excelsum loquet: z sanctos altissimi ꝓteret: z putabit q̃ possit mutare tpa: z leges: z tradent in manu eius in tps z tpa z dimidium tpis. Et hoz qdem in precedẽti parte (hoc est) sub sexto angelo tuba canente: pp sanctos qui occidẽdi sunt ab hac bestia: memorati sumus: ꝫ tñ z nũc pro his que scripta sunt in hoc loco: repetenda fuere: quatenus ex ore duoruz testium vna veritas elucescat. Neq; enim aliud est qd dicit Joãnes. Datuz est ei os loquẽs magna z blasphemiã: q̃ qd dicit Daniel de cornu illo (hoc est) de rege illo qui regnaturus est sup bestia. Et datum est ei os loquens ingentia. Illec aliud qd dicit Joãnes. Datum est ei facere mẽses quadraginta duos: q̃ qd dicit Daniel. Durabit q̃ possit mutare tpa z leges z tradent in manu eius in tps z tpa z dimidium tpis. Deniq; z qd dicit Joãnes. Et datum est illi bellum facere cũ sanctis: z vincet eos. Hoc ipsum exprimit Daniel cum dicit. Et ecce cornu illud faciebat bellu aduersus sanctos: z prevalebat eis. Excepto q̃ Joãnes hoc attribuit multitudini illi que vocat bestia: Daniel regi illi in quo: qui regnaturus est in ea: nimirum: qz vna erit ipsius: z exercitus eius voluntas: vt nomẽ christianoz auferat de terra. Terrum hoc in fine ipsius regni: qd designat in bestia. Cetez: qd dicit Joãnes. Vidi vi rum de capitibus bestie: quasi occisum in mortem: z plaga mortis eius curata est: nõ est dictum quin z alia capita nõ viderit occisa: sed q; hoc solum vidit quasi occisum in mortem: z post percussionem a plaga mortis eius esse curatum. Viuit enim bestia ipsa: quãdiu viuit: vel vnum de capitibus eius. Et qz oĩa capita visa sunt mortua: visuz est de bestia: q; penitus esset mortua. Verumtamen non est ita: qz aliud demõstrat in fine. Mortua sunt enim re vera cetera: vnum vero nõ fuit mortuum: ꝫ quasi mortuum. Nam qs vnq̃ audiuit a tpe illo quo in manu Romanoz contriti sunt Judei pro legis sue tuitione: eos ꝓtra christianos arma leuasse? Quis aliqd paganoz regnum: z pro cultura ydoloruz post Juliani obitum aduersus christianos pugnasse? Quis Gothos: z Vuandalos: z Lõgobardos ꝓuersos tandem ad catholicam fidem: ad rigorem antique phidie remeare ꝓsenſit? Sarracenoz vero ex tot annis semel inchoata phidia: pcuerat in malo: z vbiq; christianum nomen impugnare pro viribus: non desistit. O quot millia christianoz: in eoz manibus data sunt: z q̃ multos: z q̃ varijs tormentis cruciant in odium crucifixi. Caput istud mori non potuit vsq; ad presens: viuit vsq; adhuc: vt operetur adhuc mortem multoz: vt pficiat dumad viuit opera Regis sui. Sed cur se illud Joãnes quasi mortuum vidisse perhibuit? Forte futuz est: vt apud illud christiani prevaleant: predicando magis q̃ preliando: vsq; pene ad defectum z interitionem pducant: z iteruz resumptis viribus ad pristinam redeat veritatem. Dz completuz nõdum est: breui spatio temporis: vtrunq; poterit consumari. Sed non deerit forsitan qui completum existimet material bus armis: nequaq̃ existimans ꝓtemnenda: que ante annos aliquot in ecclesia acciderũt. Anno etenim (vt fertur) 1015. incarnationis dñice signum in aere: satis apparuit admirãdum: stellas. s. innumeras circumquaq; discurrere: z velut in modum auium aereas semitas quagari. Quo precedente signo: ad exhortatio-

Detur cbis plura.

Anno 1015. Papa Vrbanus.

nem Vrbani pape: christiani vndiq; commoti statuere ire vltra mare ad liberãduz sepulchruz: qd z factuz est. Tanta vero post hoc data est audacia christianis: vt iam pene paganoz multitudinem credẽs annullatam: z veluti ad nihilum (Christo preualẽte) redactam. Vt enim multa in vnum restringam: christianis qui vltramarinas partes aggressi sunt: Sarraceni qui erant in Egypto prestiterunt tributa: Constantinopolitanis hi qui possidebant Assyam. Affrica z que ppe sunt ciuitates capte sunt a rege Sicilie: christianos ceperãt habere colonos. Reges Hyspaniaz: sepe de hostibus triumphabant. Quis igitur tot victorijs de gente illa indomabili: glorificatos cerneret christianos: z nõ secure caput bestie extimaret defunctuz? At siqs sano capite circunspicere sufficeret: videmus in hac die quãtulecunq; pacis: gentes in circuitu nostro intumescere quasi mare: z caput quod erat quasi mortuum: restitutum pristine spiritati: vndiq; ad cedendas victimas: vndiq; ad occidẽdum z deuorandum: paratum factuz q̃ per eum dñs faciẽdum prescivit. Si vero (vt supra diximus) completum nõdum est: possibile est alio ordine sine mora: compleri. Spiritualis autem sensus huic opinioni magis assentire videt: vz: q; adhuc nõ sit completum: sed alio z solẽniori ordine sine mora complendum. Qd autem segtur. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Dz in die suo complẽdum sit: iam tñ non desunt plurimi qui admirent: z quasi titubare incipiant: dicentes. Qd esse creditur: hoc iudicium: q; tãta multitudo hoium aduersaz fidei: z q; ita prevalere pmittit ꝓtra populum christianum? Putas tot millia hoium dãnandi sunt quasi vnus hõ? Putas sine causa pmittit deus illos in tantam excrescere infinitatem? Hec dicẽtes miseri: exciderunt a fide: nescientes illud quod scriptum est.

Psal. Quam magnifica sunt opera tua dñe: nimis ꝓfunde facte sunt cogitationes tue. Vir insipiens non cognoscet: z stultus nõ intelliget hec. Cum exorti fuerunt peccatores sicut senum: z apparuerunt oẽs qui operant iniqtatem: vt intereãt in seculuz seculi: tu autem altissimus in eternum domine. Hoc re vera nesciunt stulti: qui admirant post bestiam z deserũt fidem Christi: inclinãtes se bestiali potestati: z transeuntes ad immunditiam eius: z ipsius se pfidie faciẽtes heredes. Hez hoc hactenus z ꝑm partem. Futuz est autem z hoc in ꝓximo: vt compleat hoc ipsum ꝑm totum: vt: vz: z admiret vniuersa terra post bestiaz: z adorẽt: qui terrenis inhiãt desiderijs: draconez qui dedit ptãtem bestie: z adorẽt bestiam dicẽtes. Quis similis bestie: z qs poterit pugnare cum illa? Neq; enim ob aliam causam arbitror Joãnem loquẽtem de decem cornibus: preter mississe cornu illud vndecimum: de quo tam terribilia loquutus est Daniel: nisi vt patẽter daret intelligi: qz non tam hõ erit: qui faciet tanta illa mala: q̃ ipse per seipsum auctor malorum: Draco. s. rufus: qui est Dyabolus z Sathanas: qui principaliter habitabit in illo rege: quasi in ꝓprio templo: z ydolo regni sui: quinimmo: vtens illo: quasi proprijs pharetra habitationis sue: vt loquẽs per os eius ingentia: non sit qui possit stare ante faciem suam. Et recte Daniel: prauum hoiem: Joãnes autem Dyabolum introducit: ne aut aliquis putet ipsum regem a seipso terribilia illa factuz: z nõ potius per virtutem Dyaboli: qui erit in eo: aut aliquis extimet ipsum Dyabolum in sua natura visibiliter manifestãdum z adorandum a filijs huius mundi: z nõ potius in illo iniquo rege: qui erit fictor veri: z simulator iustitie. Vt autez ad expositionis ordinez sermonis vndarecurrat. Admirata est (vt ait Joãnes) vniuersa terra post bestiam: qz multitudo eoz qui terrena sapiunt: z terrena ꝓcupiscunt: acquiescet preceptis z voluntati infidelium: relinquens veram fidem que est in Christo Jesu: z suscipiens pro lege dei traditiones hoium impioz. Et adorauerunt (ait) draconem:

Be vndecimo cornu.

Dañ.

qui dedit potestatem bestie:q; reuerebuntur regem illum qui erit vnus ⁊ maximus de septem capitibus draconis:⁊ vnus .i. sextus de septem regibus qui scripti sunt:in sexta parte libri. Ille.s.qui dicitur. Cornu bestie : vndecimum in Daniele prophetam. Et adorauerunt (inquit) bestiã dicentes. Quis similis bestie:⁊ quis poterit pugnare cum ea? Inequales quiq; ⁊ qui inhabitant terram : in die illo terribili frangẽtur ⁊ dissoluentur a compage fidei:timore p/cussi:nec videbitur illis posse sustinere flagella:qui positi in pace ecclesie:nequeunt vel leuissimam ꝓtumeliam pati. Dicent ergo. Quis similis bestie:⁊ quis poterit pugnare cum illa? Ꝑrius desperabunt de victoria:q̃ pueniant ad bellum:⁊ territi ad vocem bestie:ꝑdent fidez:quam ficte ⁊ iniquiter pacis tpe tenuerunt. Heu heu:quot esse arbitror natos in mũdo:q tãte huius calamitatis angustiam nõ euadẽt:⁊ nunc abscondita sunt ab oculis eorum. Infelices matres que genuerunt:tales:⁊ vbera que lactauerunt : miseri parentes qui pro talibus thesaurizãt nescientes quid cogitet dominus sup diuites terre. Audite:audite obsecro omnes qui diligitis natos vestros:audite omnes qui paruulos delicate nutritis. Docete filios vestros habitare in siluis : viuere in deserto de radicibus herbaz:delitias assuetas relinquere:⁊ carnis epulas euitare:vt discant in montibus cõmorare cum feris donec pertranseat indignatio. Denicq; audite quid seqtur. Et datum est ei (hoc est) bestiali caterue:os loquens magna ⁊ blasphemiam:⁊ data est ei potestas facere mẽses quadraginta duos: ⁊ aperuit os suum in blasphemiam ad deum:⁊ blasphemare nomen eius:⁊ tabernaculum eius ⁊ eos qui in celo habitant : ⁊ datum est illi facere bellum cum sanctis:⁊ vincet eos. Quod Danieli dictum est de capite:hoc Joãnes dicit de corpore:vt qđ alter prætermisit : alter diceret : ⁊ vna ex vtroq; veritas redigatur in summam. Ille ait. In tempus ⁊ tpa ⁊ dimidium tempozis (hoc est) in tribus annis ⁊ dimidio. Iste verbo dissimili:sed re eadem : datum est ei (inquit) facere menses quadraginta duos (hoc est) annos tres ⁊ dimidium. Qualiter autem anni isti:ad totius bestie vniuersitatem ptineant : in opere ꝓcordie dictum est. Re vera tñ anni tres ⁊ dimidius:esse creduntur : quibus maxima hec tempestas deseuiet. Quam vo intollerabilis sit tribulatio ipsa : eoipso demõstratur: quo dicitur. Et aperuit os suum in blasphemiam ad deum : blasphemare nomen eius.s.Christi:a quo dicimus christiani:⁊ tabernaculum eius (hoc est) ecclesiam : ⁊ eos qui in celo habitãt:iustos.s.⁊ sanctos: ⁊ qui seruãt vnitatem ⁊ fidem sancte vniuersalis ecclesie. Et datuz est illi facere bellum cum sanctis:⁊ vincet illos:q; in astutia verboz consultabit ⁊ deridebit sanaz ⁊ catholicam doctrinam sanctoz:protestantibus oibus:ac dicentibus:falsam esse doctrinam seruoz Christi:veram vero ⁊ catholicam bestialis potẽtie. Et ne qs in aliquo terre angulo putet hec oia esse complenda:quid ꝓtinus adiunxerit audiamus. Et data est ei potestas in omnem tribum : ⁊ populum:⁊ linguam:⁊ gentem. Sequitur.

Ecclesia

¶ Et adorauerunt eam omnes qui habitant terram:quorum nõ sunt scripta nomina in libro vitæ agni:qui occisus est ab origine mundi. T.4

¶ Qđ dicit:ab origine mundi:non ad occisionem agni referẽdum est:sed ad descriptionem nominum:qđ sane intelligitur:si vsquead occisus est:ꝓtenditur metrum: quatenus qui occisus est:referat ad agnũ: ⁊ conuersa oratione:intelligatur : quorum non sunt scripta nomina ab origine mundi:in libro vite agni qui occisus est. Sz terribile est valde quod sequitur.

¶ Si quis habet aures, audiat. T.5.

Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit : & qui in gladio occiderit, oportet eum cum gladio occidi.

¶ Videtur istud quiq; ita positum esse: vt dicatur. Unusqsq; ꝓcul gesserit:⁊ recipiet:sed non sequentia id velle videtur. Neq; enim sancti dei homicide esse credendi sunt : de quibus subsequenter adiungitur.

T.6. ¶ Hic est patientia & fides sanctorum.

¶ Restat ergo illud:qui:per:quem:accipere debeamus:vt ⁊ q illud quoq; intelligamus si possumus:qđ premissum est. Si qs hz aures audiat:aures dico cordis:non corporis : dies illos non esse misericordie: sed ire. Ubi si queritur. Cur ita deus sanctos suos trucidari pmittet. Nihil est:qđ responderi queat : nisi q; sic oportet. Vult etenim omnipotẽs deus sic a paleis triticum discernere per trituram:⁊ ꝓbare hominum nõ verba:sed fidem. Sed in tanta hac necessitate:libet intercisa dicẽdi materia ad eum qui nos redemit sanguine suo: voce miserabili exclamare. Miserere:miserere dñe Jesu : ora pro Petro tuo:vt non deficiat fides eius:quinimmo parce ⁊ adiuua:q; deus es:vt possit stare fortis in prelio:⁊ ex aduerso occurrere inimico. Cõforta ⁊ corrobora partem tuam:⁊ adauge illi fidem ⁊ da victoriam:ne quãdo dicant gẽtes:vbi est deus eoz:ne quãdo psequatur stipulam siccam:nec contra solium qđ vento rapit:ostendas potẽtiam tuam:q; deseruerunt sicut fumus dies nostri : ⁊ ossa nostra sicut cremium aruerũt. Defecit fides tua:ifirmata ẽ charitas:nõ est iustus q̃q̃z: nõ est regrens deũ. Nõ est princeps ⁊ dux ⁊ cohortator ad pugnaz:non est ꝓlator ⁊ agiator ad prelium : non est qui precedat:⁊ exerceat ad bellum. Signa nostra nõ vidimus:iam non est ꝓpheta. Ergo ne dñe sic opz:vt qui gladio morit:moriat? Memento q; pulus sumus:tu ipse scis figmẽtum nostruz:si dignatus fueris:misericordie recordare. Non tradas bestijs aias cõfitentes tibi:⁊ animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem:q; venerunt filij vsq; ad partum:⁊ non est virtus parturienti. Inundauerunt aque vsq; ad aiam:vorago inferi dilatauit os suũ:rupti sunt fontes abyssi magne:⁊ aperte sunt cataracte celi : perijtq; a nobis fuga:⁊ nõ est qui regrat animas nostras. O inaudita calamitas. Non satis est q; abyssus suos preterijt limites:nisi etiam vnde lucem : inde etiam expectemus voraginem:⁊ inde intollerabile malum:vnde oportuerat consolationem accipe. Nam quid per abyssum : nisi populus gentium:⁊ quid per celum : nisi populus Christianus? Diluuium ergo veniens ex abysso:ipsa est persequutio gentium:diluuium de celo:falsorum vertigines prophetarum. Eodem modo ⁊ terra cum in respectu maris ponitur:populum significat christianum:de quo procedunt illi:de quibus dicit Joannes. Sicut audistis filioli: quia Antichristus venit : nunc Antichristi multi facti sunt:vnde scimus quia nouissima hora est. Et adiecit. Ex nobis prodierunt : sed non erant ex nobis : nam si fuissent ex nobis:permansissent vtiq; nobiscum. Non hec de gentibus dici possunt:neq; de populo infideli:sed de falsis prophetis qui exeunt ex ecclesia : que aliquando per celum:aliquando per terram designatur. Respectu etenim maris in celo designatur ecclesia (vt in loco illo supra memorato.) Rupti sunt omnes fontes abyssi magne:⁊ cataracte celi aperte sunt. Rumpuntur sane fontes abyssi magne: ⁊ ascendunt aque cum insolite inundationes gentium egrediuntur de populo infideli ad faciendam vindictam in plebe apostatrice : ⁊ vltionem in filijs scelera/tis. Aperiunt cataracte celi:⁊ aque que runt desuper admiscent eis que ascendunt de abysso : cum soluta compage ecclesie: egrediunt ex ea falsi ꝓphete : qui cõmixti

Job. Psal. Psal. Psal. Psal. Genes. Psal. Genes.

ꝛ coadunati gentibus:simul cum eis perse
quuntur ecclesiam. Sane respectu maris:
Genesis electoꝝ ecclesia designat in terra:vt illud:
Congregẽtur aque que sub celo sunt in lo
cum vnum:ꝛ appareat arrida. Sicut ergo
aliqñ in celo fidelis populus:in abysso in
fidelis designatus est:ita nonnunq̃ in ter
ra:populus fidelis:sicut infidelis in mari:
nimiꝝ:q; mare semp fluctuat:ꝛ transeun
ti per se:mortem potius ꝓmittit q̃ vitam:
terra vero cum sit stabilis:ꝓfert herbam
virẽtem:ꝛ lignum pomiferꝝ iuxta genus
Genesis suum. Uerũtamen vt in Genesi:referunt
aperte cataracte celi:ꝛ ex eis aque pestifere
descendisse sup terram:in typo pseudo ꝓ
phetaꝝ:qui coruunt de sinu ecclesie:ita ꝛ
hic post bestiam illam terribilez:que egres
sa est de mari:alia quoq; eo nequior dicta
est exire de terra bestialis.s.caterua pseudo
ꝓphetaꝝ egressura est de ecclesia: vt quo
illuc a duabus partibus ꝓuenerunt aque
ad puniendos peccatores terre:ita hic ad
sacriẽdum illud idem exire a duabus parti
bus de mari.s.ꝛ de terra due immanissime
bestie ꝛ nimis terribiles referantur. Nam
sequitur.

T.7. ¶ Et vidi aliam bestiam ascen
dẽtem de terra:& habebat duo
cornua similia agni.

¶Aliam dicit pp eam quam supra dixe
rat ascendisse de mari. Sicut autem in
Daniele:Nyreus capraꝝ:regnum:non p
Danie. sonam significat:ita ꝛ hoc loco in bestia
que ascendit de terra:nequaq̃ aliqua pso
na:sed secta:seu regnum aliquod designat.
Quod autem in hac bestia ascendente de
terra:secta pseudo prophetaꝝ:accipienda
sit:auctor ipse libri manifeste demonstrat:
qui hãcipsam:pseudo ꝓphetam in sequen
tibus vocat. Cum ergo hoc manifestum
sit:miꝝ valde videt:qui erunt illi duo ne/
quam:qui in duobus cornibus similibus
agni accipiendi sunt:cum manifestum sit
ex q̃pluribus scripturaꝝ locis:in cornĩ
bus alicuius bestie psonas hoium designa
ri. At multum interest:inter agni cornua:
ꝛ aliaꝝ bestiaꝝ qbus cornua sunt:qꝝ nimi
rum quarundam bestiaꝝ:vel animalium
cornua acuta sunt ꝛ rigida ꝛ ad pcutiẽduz
parata:ouis vo cornua curua sunt:ꝛ nihil
in se terroris: nihil suspitionis habentia.
Agnus autem noster qui abstulit peccata
mundi:septem habere dr cornua:qꝝ nimi
rum septem viri:per diuersa tẽpora missi
sunt:de qbus in prima libri parte fecimus
mẽtionem:quoꝝ duo precipue mittendi
erant eius itinera preparare: Joannes.s.ꝛ
Helyas. Sed ꝛ duo cuz Christo visi sunt
simul in mõte (hoc est) Moyses ꝛ Hely/
as:ꝛ nunc duo expectanꝫ venire:Enoch:
vz:ꝛ Helyas. Quo circa aiaduertat subti/
liter:qui decipi:aut seduci formidat:ꝛ vn
diq; circũspectus:dextera sinistraq; discu
tiat. Valde qdez emulator est:vt possit ali
qua opa que sint irrisibilia fingere auctor
doli:siue vt p ea decipiat incautos:siue vt
appareat filis creatoris. Nam qꝝ dñs inue
nit sibi Dauid vt regnaret in Hierusalez
ciuitatem quam elegit. Ipse inuenit:Na
buchodonosor qui regnaret in Babylo
ne:ꝛ esset pncipator Hierusalez oibus die
bus vite sue. Qꝝ dñs per Christum suum
redemit genus humanum. Iste per Anti
xpm quem implebit mẽdacio:figdem vt Danie.
deus oipotens ꝑitatis:ita ipse (vt ait dñs)
mendacij pr est:supra q̃ credi põt vniuer
sa vastabit. Attẽdat ergo sibi vnusq;q; fide
lis:ꝛ sit semp sollicitus ꝛ circõspectus:ne
forte qui nouit preparatos fideles ad susce
ptionem Enoch ꝛ Helye: quos vẽturos Enoch.
predixere doctores:falsum Enoch:ꝛ falsuz
Helyam:ipse inueniat ꝛ premittat : ꝛ ipsi
sunt duo cornua filia agni:magistri bestia/
lis caterue:de qbus dñs discipulos premo
nere dignatus est:dicẽs. Attendite a falsis
ꝓphetis qui veniũt ad vos in vestimẽtis
ouium:intrinsecus aũt sunt lupi rapaces.
Porro hoc dico:nõ vt certus sim:sz vt si/
mus in oibus circũspecti:ꝛ i nullo naufra
giũ patiamur. Videt aũt qd dicim⁹ vitare:
ꝛ iõ sicut ratũ facere auẽtate nõ possumus:

ita nec destruere auctoritate valemus. Dẽ
autem qd̃ veri simile est:ꝛ certam auctorita
tem non hz:restat vt suspectum maneat ꝛ
sub cautela:donec rei exitu comprobetur.
Est ꝛ aliud in hac parte:nõ minus q̃ hoc
ipsum diligẽter cauendum: ne forte testes
ipsi veraces qui venturi sunt:veniãt ꝓput
deus melius novit:ꝛ arbitrẽtur eos hoies
esse mendaces:eisq; qui mẽdaces sunt:ꝓ
beatur assensus. Nõ ergo q̃q; leue sibi esti
met in tante necessitatis articulo discerne
Exodi. re inter vex ꝛ falsum:vz:inter Moysen ꝛ
Aaron:ꝛ Jãnes ꝛ Mambres:ob nimiam
similitudinem opeꝝ nephandoꝝ (dicente
dño) Surgent pseudo xpi:ꝛ pseudo pro
phete:ꝛ dabunt signa ꝛ ꝓdigia ad seducen
dos (si fieri possit) etiam electos. Est aũt
ꝛ aliud qd̃ magis mouet. Certuz est plura
iam venisse in lumine sub testõ novo:que
olim in tenebris palliata iacebant. Simili
ter ꝛ in futuro:multa erũt apta que hacte
nus ꝛ vsq; in finem : aut expte sunt cogni
ta:aut oino nescita. Quis igit occulta dei
Psilia se ad plenum cognoscere glorietur?
Quis vnq̃ iudeoꝝ populum de aduentu
Helye frustrãdum crederet:cum non ille
Helyas qui putabatur:sed alius venerit?
Si vero huic simile iam non erit:quis pu
tas:monuit:quo ordine sint nuncij ipsi ven
turi? Esto q; eras ad tanuam tuam veniat
Enoch:ꝛ seipsum Enoch oino esse testeꝫ.
Unde credemus? Si signa ostenderit : fa/
cient ꝛ hereticiꝫ inaudita. Si religionez:ꝛ
illi. Si verba subtilia:nihilominus ꝛ ipsi.
Unde ꝛ hic subditur.

¶ Et loquebatur sicut draco.

¶Nempe sicut draco loquef:q; draconis
astutia supra modum repleta verba quasi
Exodi. spiritualia:ꝛ verisimilia:supra q̃ putatur
effundet. Cõuertit sigdem Moyses (qui
doctores veros significat) virgam in dra/
conem (hoc est) litteraz que est quasi mor
tua:in viuẽtem spiritum:sed ꝛ pseudo pro
phete similiter faciẽt. Loquent enim ꝛ ipsi
mystica:ꝛ que nihil minus apud impitos
videantur habere:adeo vt etiam de/erudi Dan.
tis ruant. Uerumtñ virga Moysi deuora
uit virgas maleficoꝝ : q;:vz:vera Christi
sapientia:quam in noie eius loquentur ele
cti:ostendet esse falsam sapientiam istoꝝ:si
cut dicit apostolus. Quẽadmodum Jam
nes ꝛ Mambres restiterunt Moysi:ita ꝛ
hi resistẽt veritati hoies corrupti mẽte:re
probi circa fidem:sed vltra non ꝓficient.
Insipiẽtia enim eoꝝ manifesta erit oibus:
sicut ꝛ illoꝝ fuit. Erit ergo istud ꝛ multa
alia signa:qbus dignosci poterunt. Sz beа
tus qui sibi modo cuz adhuc in nobis mo
dicuz lumen est:studet opibus lucis:ꝛ ani
mi puritate placare deum:vt non eum te
nebre comprehẽdant:metuens q̃ nimis il
lam formidolosam sentẽtiam. Occeca cor Esaye.
populi huius:ꝛ aures eius aggraua:ꝛ ocu
los eius claude : ne forte videat oculis su
is:ꝛ auribus suis audiat : ꝛ corde suo intel
ligat:ꝛ ꝙuertatur ꝛ sanem eum. Si enim
ꝓp peccata populi ꝓmittet fieri ista iustus
ꝛ pius deus:certumq; est multos esse deci
piendos : cur non timeat hõ ne forte deci
piaꝫ ab illis quos deus in ira sua multos
decipere patietur? Quos enim nõ decipe
rent Jannes ꝛ Mambres:similia Moy Exodi.
si ꝛ Aaron signa ꝛ ꝓdigia suis incãtationi
bus faciẽtes? Sicut enim Jãnes ꝛ Mam
bres coraz Pharaone:ꝛ sicut Symon ma
gus in ꝑspectu Neronis ꝛ exercitus eius:
ita pseudo ꝓphete coraz multitudine illa:
(de qua supra loquuti sumus) faciẽt signa
in ꝑspectu illius regis vndecimi in Danie
le:ꝛ exercitus eius : quod manifeste aperi
tur:cum subditur.

T.8. ¶ Et potestatem prioris bestiæ
omnem , faciebat in conspectu
eius.

¶ In ꝑspectu vtiq; bestie ꝛ regis eius fa
ciet ista : sed aliqd est qd̃ notari oporteat.
Que enim nõ ait absolute : potestatem fa
ciebat:sed dicẽs potestatem:addidit : prio
ris bestie:manifeste ostendit:qꝝ a bestia pri
ma:signa facturaest. Sed qd per ambages

querimus:qđ aperte auctoritas docet? In sexto angelo effundẽtium septẽ phyalas: dicit Sanctus Joãnes. Vidi de ore draconis:& de ore bestie:& de ore pseudo ꝓphete exire spiritus tres immundos:in modum ranaꝝ:sunt enim spiritus demoniorꝝ faciẽtes signa:& ꝓcedent ad reges totius terre. Ecce manifeste hic dr:q & draco:& bestia:& pseudo propheta facturi sunt signa. Q̃ ñ ita est:qd est q potestatez bestie:pseudo ꝓpheta: immo pseudo ꝓpheteꝝ caterua in ꝓspectu bestie:facere dr:nisi qr q̃si officium eoꝝ erit predicare & signa facere:& fortassis altera maleficij arte: ita vt ipsa quoq; bestia:vel admiret in his que isti facient:vel qđ magis creditur:qr de simu ecclesie egreditur: & linguam christianorꝝ norunt:& mores:gentilis illa ferocitas ad decipiendos fideles magis eos aptos & vtiles iudicabit. Utrunq; etenim contingere poterit. Quantum vero vim accepturi sint ad facienda miracula: aperte manifestatur: cum subditur.

T.9. ¶ Et fecit terram & inhabitantes in ea adorare bestiam primã: cuius curata est plaga mortis: & fecit signa magna: ita ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum.

¶ Verba ista & que sequunt:ex parte obscura sunt:qr futura:ex parte apta. Dimittamus interiꝫ qđ obscuꝝ est:teneamus qđ pꝫ:donec rei euentus id qđ est obscuꝝ:aperiat. Ad qd enim curiosa sectari:cum tam immineat bellum:& cito sit qđ queritꝫ:tpa sua presentia dirimẽdum? Sequẽtes ergo qđ ꝑspicabile est:cetera suo tpi relinq̃mus. Nero imperator paganus erat. Symõ aũt Magus christianus fuerat:& q̃si vnus nõ dico de paganis:ꝫ de magnis demonibus fictus erat:habebat fidem odio quam reli

Symon magus.

querat: Perꝝ precipue qui vnderat sentẽtiam ꝓra se. Intuidebat christianis factus apostata:sed qr per se obesse christianis nõ poterat:ꝓtra christianorꝝ principes:inig regis alium ꝓcitauit. Assumpsit ergo aduersus apostolos coram imperatore ꝓflictum:deserẽs eidem per oia:nõ q imperatorem diligeret ex affectu:ꝫ vt suam posset malitiam imperatoris potestate munire. Sc̃m hoc:& pseudo ꝓphete facturi sunt. Frequens est istud & manifestum:habens tam de veteri q̃ de nouo:exemplum. Alchimus impius tpe machabeorum:vt vsurparet illicite sacerdotium:ad gẽtilem se ꝓtulit potestatez. Judei aduersus apostolos:sepe iudices romanos adibãt:Arriani aduersus ecclesiaz: mundanos principes ꝓcitabant. Patharenorum hereticorꝝ sex:mũdi potestatibus se tuetur. Cum ergo multiplicata malitia:noua Babylon in manu bestie:& regni eius pcutiẽda tradet:& gẽtilis potẽtia:peccatis exigẽtibus:roborabit:eo:vt:tpe quo Rex ille vndecimus & vltimus in regno sarraceno rum regnaturus est:videtes pseudo ꝓphete (quos sibi in augumẽtum doloꝝ Dyabolus aggregare nõ desinit) exercende pfidie sue oportunitatem:adibunt gẽtes:& suscipiẽtes ab eis pactuz pacis:ex deo esse potẽtiam illoꝝ & regnuz ac si fidelium predicabunt: falsam vero esse religionem eoꝝ: qui adorant hoiem crucifixum. Nõ solum autem:sed & legem bestialem a patre mẽdacij eis traditam preferrẽt:q̃si trinitas nihil sit. Et vt oẽm populum christianum ꝙcẽt ad eam:signis se posse facere:a falsa religione ꝓmittẽt. Quis autez scit qualis erit lex illa:quam dabit princeps ipsius bestie: de quo scriptum est in Daniele. Putabit q possit mutare tpa & leges:& tradetur in manu eius in tempos & tempora & dimidium temporis. Quecunq; tamen erit execratio illa: hanc pseudo prophete tenendam esse docebunt: & vt eam tenere homines debeant: signis & prodigijs affirmabũt. Ceteꝝ si de his duabus bestijs agitur simul: videt q sicut ꝓma bestia que

Pseudo.

Machi

Pathareni. Babylon.

Undecimus rex Sarracenorus

Bañ.

egressa est de mari:ioino ꝓcedat cum sexta visione Danielis:in qua agit de q̃tuor bestijs egressis de mari magno: ita hec secda que ascẽdit de terra:cum septima visione ipsius:in qua agit de Myrco capitaꝝ:excepto q ibi in prima bestia ostẽditur regnaturus rex vndecimus: qui putabit q possit mutare tpa & leges. In secda alius qdaz de quo scriptum est. Qđ supra q̃z credi potest: vniuersa vastabit. Hic nec in prima: nec in secda alicuius specialis regis mentio facta est:nisi q in hac quarta parte mẽtio solẽnis facta est de draconc habente cornua septem:que significãt septem reges:& in se xta parte dictuz est de duobus regibus vltimis:vnus est & vnus nondum venit: & cum venerit opz illum breue tps manere: vt intelligatur apte:ipsos esse duos reges qui scripti sunt in duobus visionibus Danielis ꝓphete. Sed q̃re duos reges:cum Draco ipse sit vnus? nisi qr in typo vnius Christi venientis ad redemptionem generis humani:& vẽturi ad iudicium:due ꝑsone vngi ꝓsueruñt in ecclesia dei:vna.s.in regem:altera in põtificem:nimirꝝ:qr põtifex ipse verius rex est:qm̃ aiaruz: & vterq; Christus dñs:qr deus & hõ est:dici potest? Sicsic verisimile videt:q sicut bestia illa que ascẽdit de mari:habitura est quendam magnum regem de secta sua:qui sit similis Neronis: & quasi imperator totius orbis. Ita bestia que ascendet de terra:habitura sit quẽdam magnuz prelatum:qui sit similis Symonis Magi: & quasi vniuersalis pontifex in toto orbe terraꝝ: & ipse sit ille Antichristus:de quo dicit Paulus q extollitur & aduersatur supra oẽ qđ dr deus: aut qđ excolit:ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanquam sit deus. Quo circa non immerito:vbi dictuz est de eo in Daniele. Surget rex impudens facie:& intelliget propositiones:& roborabitur fortitudo eius (adiunctum est) sed non in viribus suis:qr:ꝫ:vt Symon Magus:non in viribus suis persequutus est apostolos: sed in viribus Neronis: ita & iste in viribus illius Regis vndecimi:supra q̃z credi possit:vniuersa deuastet. Et fortassis nõ ipse: per seipsum ibit a principio ad Regem illum: sed mittet ad eum duos precipuos prophetas suos:qui faciant signa coram illo:& dicãt se habere principem a quo & missi sunt. Nõnulli tamen doctorum:illum regem vndecimum nominãt Antichristuz: sicut & illum qui vocatur:Gog: qđ mihi tamen ideo vez videtur: qr vnus est draco:sed multa capita: & malitiam quam nõ complet in vno Antichristo: complebit in alio:& qui deterior eorum erit:ipse dicẽdus est maximus Antichristus. Et de hoc quidem sic. Quod autem dictum est de bestia ista que habebat duo cornua similia agni:fecit signa magna:ita vt ignem faceret de celo descendere in terram: in conspectu hominuz:ita existimo dictum: vt quia ignis res viuida est:& lucens:& celum:sanctorum vitam designat:sic esse putentur verisimilia:vt in errorem inducantur:si fieri possit etiam electi. Quod si electi quoq; titubabunt in ipsis. Et si iuxta quod scriptum est in Daniele. De eruditis ruent. Quid de infirma multitudine plebis arbitrãdum est:qui nesciunt discernere inter verum & falsum? Unde & mox subditur.

Multi antichristi.

Matt.

Bañ.

Antipapa

T.10. ¶ Et seducet habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ: dicens habitantibus in terra: vt faciant imaginem bestiæ, quæ habuit plagam gladii: & vixit.

¶ Imago bestie que habuit plagam gladij & vixit: aliqua specialis traditio extimanda est:quam component pseudo prophete in memoriam ipsius bestie:dicentes hoc esse illud regnum quod mansuꝝ est in eternum:vtpote qđ veniens vsq; ad ca sum:ad tãtuz culmen glorie venire meruit

post ruinam. De qua:vz:imagine terribile est valde quod subditur.

T.11 ¶Et datum est illi:vt daret spiritum imagini bestiæ: & vt loquatur imago bestiæ.

¶Imago bestie spiritum accipiet:cum eidem opationi dyabolice:ad faciẽda p eam signa:malignus spiritus psens erit. Loquet aũt cum signa ipsa fieri incipiẽt:z facta'gueniẽt ad notitiaz multoz. ¶Dagnaz vero potestatem:iusto:sed districto dei pmittente iudicio:habitura secta ipsa dmõstratur:cum subditur.

T.12 ¶Et faciet: vt quicunqz non adorauerit imaginem bestiæ:occidatur.

¶Hoc est illud qõ de cornu vndecimo dicitur in Daniele. Et sanctos altissimi cõteret. Isti erunt accusatores:z illi intersectores. Isti ponent insidias: z illi capient predam. Sequitur.

Bañ.

T.13 ¶Et facient omnes pusillos & magnos:diuites & pauperes: liberos & seruos:habere caracterem in dextera manu:aut in frontibus suis: & ne quis possit emere: aut vendere: nisi qui habet caracterem bestiæ: aut nomen: aut numerum nominis eius.

¶Si bestia significat' ipsam multitudinem psequutoz:imago nephandissimam traditionem ipsius. Quid per caracterez: nisi aliqõ scriptuz vel edictum preceptoz ipsius:sicut z p nomẽ:gloria ipsius bestie: per numeraz autem nois criminum multitudo? Solẽt autem in psequutione:pusilli:ex infirmitate deficere:sed magni viriliter agere z strenue pistere in agone. Solẽt diuites mundi: voluptatibus parcere:sed paupes ad martyrium sese sponte offerre. Solẽt serui in seipsis ꝓditionez despicere: sed liberi ꝓsulere nobilitati sue: saltem ne clarz genus obfuscare infamia videantur. Huius vero tribulationis tanta erit afflictio:z qõ grauius est signoz deceptio: vt pene populoz vniuersitas in erroꝛem ducat:inde tormentis cõminatibus penam: inde miraculis suadẽtibus sectam. In his itaqz verbis nihil aliud designari existimo qz vt dãnadoz eorũdem multitudinez infinitam esse sciamus:ex oi ꝓditione:z etate:z qtitate tam maxima:vt nequaqz valeat extimari. Qui vero hãc imaginez adorare noluerit:occidet:sm qp supius dictuz est. Qui gladio occiderit: occidi eum gladio opz. Venditores vo predicatores sunt. Emptores qui audiunt z suscipiunt verbum. Illi enim ꝓferunt vitam:isti impendunt opa bona. Illi exhibẽt verbum salutis:isti rependunt se z quecũqz habẽt. Qõ tñ in diebus illis nõ erit licitum:qz nõ audebit aliqs predicare:aut audire predicantem:nisi puniẽdus z moriturus: illis tñ in hac parte potestate ꝓcessa:de qbus nulla sit suspitio:quin vere sint serui Bestie z discipuli Antichristi. Et qõ erit signum? Habere caracterem in dextera manu: aut in frontibus suis:aut nomen bestie:aut numerum nominis eius. De quo numero mox subditur.

T.14 ¶Hic sapientia est:qui habet intellectum: computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est:& numerus eius est:sexcenti sexaginta sex.

¶Humanus intellectus cupidus ad capienda que nescit: vnde accidat mox nescio: a gnita que cupierat:fine mora ꝓtemnit. Si enim totum simul scriptura sancta detegeret:apud improbos z supbos homines:pro sua patefactione vilesceret. Qui ergo cupit effici dignus puenire ad notitiã eoz que noscit:studeat habere charz qõ nouit:vt videꝛ ille qui eum inuitauit deuotionem ipsius:dicat ei. Amice:ascẽde de supe-

riꝰ. Certe

riꝰ. Certe qui hz intellectum:computare iubet numeraz nominis bestie. Queris hoc a me? Forte darem tibi qõ petis:si presto esset nomen ipsum:cuius vim nois scire queris. Si autem nomen eius reuelatum non est: qs intellectus esse potest in re cuius littera ignoraꝛ? Tale est enim ac si quereret intellectus in visione futura:qõ oino est absurdum:z non potius expectãda narratio visionis:vt eam interpretetur qui hz intellectum:non ante tẽpus:sed in tpe suo. Expectanda est ergo vsqz ad tempus reuelatio huius nois:z tunc ei qui hz intellectum licebit numerum computare. Opz enim ꝓius sciri:qũo illi nomini cõgruat iste numerus sm litteram: vt nõ sit velut inanis spiritualis qui seqtur:intellectus. Alioquin si preire cogimur:z qualitercũqz vim numeri apire:scimus qp senarius numerus tpalia comprehendit: z ea sola in qbus gaudent filij huius mundi:quoz ꝓuersatio in terris est:dicentium esse fatuos eos qui psentia despiciunt pro futuris:z pro inuisibilibus visibilia spnunt. Et numerus (inquit) eius:qõ expressum est in nõe ipsius:est sexcenti sexaginta sex. Quare hoc? Qz numerus iste significat vniuersitatem temporꝛ seculariuz (hoc est) ab Adam vsqz ad finem huius bestie:que erit in tpibus Antichristi. Etenim sexcẽti:significant sex etates mundi: in quibus regnauit hec bestia in membris suis a principio seculi. Sexaginta:significãt:sex tpa huius sexte etatis:in qbus speciali quadam potestate accepta a draconе: attrocius psequutus est ecclesiam dei. Sex significãt tpis illius cornu vndecimi (hoc est) menses quadraginta duos:sexies:vz: septem menses: sub quo supra modum:z supra qz dici possit: exardescet furoꝛ eius: (haud dubium) succensus a draconе illo antiquo:qui optime se nouit modicum tẽpus habere. Igit z in sexcentis:comprehendit totum qõ ptinet ad sex etates mũdi:z in sexaginta:specificat illa pars que ptinet ad sextam etatem:z in sex:sextum tẽ

Adam.

pus huius sexte etatis:in quo cornu illud vndecimum regnatuꝛ est (hoc est) tpis z tpa:z dimidium tpis. Qõ cum ita sit:qd est qp non dat potestas vendendi: vel emẽdi: nisi ei qui portat caracterem bestie in dextera manu:vel in frõte sua:aut nomen: aut numeraz nois eius:nisi qz illi iudicabũtur digni z fideles:qui sola tpalia cõmendantes:deridẽt z subsannant illos qui promittent eterna? Qui enim desperãt semet ipsos: vt non videant lucem celi:quos possunt diligere nisi hoies desperatos? In dextera enim manu:vel in frõte:caracterem bestie:vel nomen:vel numeraz nois:hi qui ex parte eius sunt:portare videnꝛ:qz non sufficit si hoc cum tristitia faciãt:aut ex necessitate:nisi in ꝓcipso qp faciunt:hylares se exhibeant z manifestos: dicentes clara voce in synagogis suis. Si regnum istud non esset ex deo:non posset facere quicqz. Vnde z qui resistunt ei:dei ordinationi resistunt. In dextera namqz manu:vel in frõte caracterem bestie:nomen:aut numeruz nois eius portare est:aut letam faciem ostẽdere in ope bestiali sm qp ꝓtinebiꝛ in litteris ipsius:aut ꝓcipsum publice predicare in quentibus eoz:aut certe magnificare potestatem bestie: aut non erubescere a quolibet crimine z oblectatione peccati. Hec enim sola sunt que draco exigit a militibus suis. Hec hec dicta sunt sm spiritum: z sm qp in re futura ꝓiectura aliqua inesse põt. Nondum enim reuelatus est ille:qui putabit qp possit mutare tẽpora z leges:tradẽda in manu eius:in tempus z tpa:z dimidium tpis. Qñ autem hoc inciꝑet ꝓsumari:tunc rex exhibitio:apertum faciet intellectum. Qõ autem dr:numerus enim hois est: in qbusdaꝫ codicibus inuent nois. Et qñ supra iam dixerat: nisi qui hz caracterem:aut numeraz nois eius: dubitare nos cogit:ne vitio scriptoris:alteratum sit:z siue nois in hoie:siue hominis in nõe mutatum sit:qõ pp similitudinem partium potuisse accidere nõ est dubium. Sup quo tñ consulendi sunt Greci:qua-

Bañ.

Greci.

tenus ex eox codicibus:certitudo firmet. Interim:si hois hȝ veritas:satis ptinet ad rem:qz qui:quid mundanum est:hois est magis qȝ dei:t ad ipsum magis ptinet senarius numerus:qui ꝓprius est laboris:qz die sexto creatus est hõ:t mox sequutus est labor eius:quem nũ mundani hoies ꝓ quiete suscipiunt. Nihil enim est eis magis laboriosius:qȝ otium:nihil otiosius est: qȝ labor. Talis est enim sensus carnis:talis eox qui carnalibus gaudent. Unde t per ꝓphetam di. Egyptus hõ:t non deus:eq eius caro t nõ spiritus. Egyptus quippe hõ est:t non deus:qz gloria mundi huius transitoria est:non eterna:fortitudo ipsius quasi ros mane ptransiens:Quocirca numerus iste:qui mundi cursum per mysterium ptinet:hois est: qz re vera qui tpalia sibi eligunt:hoies sunt:nõ dȝ:iuxta illud psalmiste. Exurge dñe: non ꝓualeat hõ: iudicent gentes in ꝓspectu tuo:t sciant gẽtes qm hoies sunt. Psalmus iste (vt ego arbitroꝛ) specialius respicit tẽpus istud:in quo hõ peccati regnaturus est:quem dñs Jesus (t si ad tps ꝓualere ꝑmittet) pulsatus tandem precibus ecclesie:exurget in ira ptra eum:t iudicatis qui sunt ex parte eius:reliquias Judeox t gẽtium subjiciet sceptro suo. Dicunt ergo hoies qui sequũtur hoiem: portantes caracterem eius in frontibus suis: gloriãtes in transitorijs:qz nesciunt honorem eternum: preferentes munera mundi:qz nesciunt donatiua celorum. Audiãt ergo miseri:qui bestie muneribus demulcent:qui ad hoc vsqȝ pducũtur vt sequant ipsam:t portẽt caracterem eius scriptum in frontibus suis. Audiant qbus t qualibus ptrarij iudicentur. Illis vtiqȝ qui ducti spiritu:cuncta tpalia spernunt:qui vt deo ꝓfecte placeant:etiam ab his que sunt licita: abstinere didicerunt. Nam sequitur.

La.14. L.1. ¶ Vidi supra montem Syon agnum stantem, & cum eo cẽtum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen patris eius, scriptum in frontibus suis.

¶ En manifeste habes:qbus sint ptrarij qui habẽt nomen bestie scriptum in frõtibus suis:his vtiqȝ:qui nomen agni:t patris eius:habẽt in frõtibus suis. Illi qppe manẽt ad tps cum bestia sup flumina Babylonis:nõ plorantes:sed epulãtes. Di supra mõtez Syon manẽt cum agno cãtantes cãticum nouuz:ammodo t vsqȝ in sempiternum. Quare aũt cãticum nouum: nisi qz sicut illi in vetustate primi hois:ambulare t viuere statuerũt:ita isti in nouitate eius qui de celo descẽdit:vt per oia mãdatis bestie ptrarij sint:at qñ oppositi ex aduerso:quatenus sicut illi ceteros peccatores antecedũt ad penam:ita isti multos iustos precellãt t precedãt ad gloriam? Sũt enim nõnulli inter sanctam ecclesiam:qui t si sua pro deo nõ relinquunt:aliena tñ cõtra dei preceptuz furtim aut vi tollere nolunt. Et hoc plerũqȝ bonum. Etiam in gẽtibus reptum est. Inter ministros autem Christi:t domesticos bestie:res in ptrariũ acta est:oum quasi qui sibi diuiderẽt interiora aglonis t austri:isti sua oia deserũt:illi aliena furant:isti matrimonium fugiũt: illi adulteria sine discretione cõmittunt. Et vt semel comprehẽdam in vno:isti cũcta eligunt que ptinent ad spem viuam:illi econtrario:quicqd est iniquum:despate sectant. Isti ergo nomen Christi scriptum habẽt in frontibus suis:qz hoc moribus t vita predicare prẽdunt:illi nomen bestie: qz opi deseruiunt bestiali. Elegerunt inqȝ isti interiora austri:illi profundissima aglonis:qz quõ isti regi suo:ita t illi draconi tuo toto corde adherẽt:vt sicut il i primi in muris Babylonis:quo isti in muris Hierusalem:t stridẽat illi dẽtibus sup oẽs qui descẽdunt in lacum:qz isti cãtant cãticum nouum. qõ nullus alius cantare ꝑmittit. Illud autem prętermittẽdum non est: qz oia ista que dicta sunt de duabus bestijs:

ꝑsalmõ.

Regula nota bilis libri.

ꝑsalmus.

ex eo maxime loco:vbi dictum est. Et plaga gladij eius curata est:nõ sunt referenda ad quartum tẽpus:de quo tñ agit: sed ad tẽpus Antichristi. Nec mirꝛ tñ si in quarta parte libri:a Christo vsqȝ ad Antichristuz: seu in muliere amicta sole:que mãsit in solitudine:an tps t tpa t dimidium tpis:cuius semen sunt sancti virgines isti: seu in draconе ruso t bestia:habẽtibus capita septem t septem:totum tps ecclesie comprehendit:qz t in reliquis libri partibus:manet pene vniformiter cõsideratio ista. Nec idcirco dico:ne occasione verboꝛ que interposita sunt de bestia:t de pseudo ꝓpheta videaꝛ oblitioni traditum: agi in hac quarta parte:t in hac quarte partis quarta distinctione de Virginibus t Heremitis: que (maxime) causa fuit:vt in hac quarta parte libri:de bestia terribili ageret:nimirum:qz bestia quarta:que gẽtem significat Algarenoruz:quarto ecclesie tpe aduersus heremitas virgines sqȝ:surrexit. Non qz generalis causa hec fuerit: sed qz sicut sancti apostoli Judeoꝛ: sancti martyres Pagauorum:sancti doctores Arrianoꝛ pugnas specialiter portauerunt:ita sancti heremite t virgines maiora Sarracenorum sustinuere grauamina:tum qz vrbes: in qbus alebanꝛ:destruxerũt:tum qz deserta quoqȝ ipsa:plustrantes:sicut Arabes eos tam crudeliter tractauerunt. Causa ergo:vel occasio:vt in hac quarta parte ageret de bestia: ista sunt. Primo voluit draco devorare filium virginis: scdo habuit prelium cum Michaele t angelis eius. tertio persequutus est mulierem: quarto abijt facere bellum cum religs qui sunt de genere mulieris (hoc est) de virginibus ducẽtibus heremiticam vel monasticam viram. His dictis cepit introducere ordinem prely. Dixit enim vidisse se bestiam de mari ascendentem. Quare? qz sicut ecclesia generaliter a Sara matre domini inchoãs: non nisi in plenitudine gentium cõsumatur:t ideo mulier manere in solitudine dicta est: diebus mille ducentis sexaginta: t tamen specialis eius gloria:quarto tempore claruit:ita hec bestia a ꝓmo quidem ꝑsequutore Herode:vt et ab Herodiade alterius Herodis adultera originem sumens:vsqȝ ad eiusdem temporis metam dirigitur:in qua:vȝ:meta prescripte mulieris tempus euntis in solitudinem consumaꝛ: iisdem enim numerus bestie:qui t sancte mulieri concessus est (hoc est) mensium quadraginta duoruz:t tamen in quarto tempore: specialius:t gloria mulieris:t bestie feroꝛitas aucta est:vt tanto magis caligo principis tenebrarum operiret terram: quanto in sinu sancte ecclesie lumen iustitie augeretur. Quod vero additur. Vidi vnum de capitibus eius quasi occisum ad mortem: t cetera que sequuntur: ad sextum tempus ecclesie referendum est. Inde est qz in sextis quibusdam capitulis aliquarum partium huius libri:t generaliter in sexta parte repetitum est: quod de bestie huius agone intermissum esse poterat in hac parte:vt tanto hoc tenacius cozui hereat: quanto in similibus locis sermo replicatur. Igitur in quarto tempore sustinuit pondus certaminis: heremiticus t virgineus ordo:etiam in sexu masculino: t ob hoc in qrta distinctione huius qrte partis sermo ꝓprius de virginibus est. De quibus t dicitur. Et vidi t ecce supra mõtem Syon agnum stãtem:t cum eo cẽtũ quadraginta quatuor millia habentes nomen eius: t nomen patris eius scriptum in frontibus suis: Montem Syon signifícare ecclesiam: nulli dubium esse potest: Super hunc montem stat filius dei: tanquam rex t dominus regni: tanquam immaculatus agnus cum immaculata militia. Scriptum est de facie quarti animalis in Ezechiele ꝓpheta:qz esset desuper ipsoruz quatuor. Similitudo (inquit) vultus animalium: facies hominis t facies leonis a dextris ipsoꝛ qtuor: facies autem bouis a sinistris eoꝛ quatuor:: t facies aquile desup ipsoꝛ qtuor. Utiqȝ ascẽsio dñi supioza tȝ: de signis vitã speculatiuã: que altior ẽ actiua:

Regula generalis.

Mons syon est ecclesia.

Ezechi.

vtpote:que mundana despiciẽs:solis celestibus inardescit. Valde ergo sublimis est vita virginea:que supra pectus dñi requiescit:eiusq; suauitatis dulcedinem amore potiori degustat. ¶Magnus ¶Petrus apostolorũ p;inceps:t totius prelatus ecclesie:sed o q̃z felix Joãnes est:cui Christus in cruce positus:matrem virginem virgini commendauit. Ille maior in gloria:iste felicior in amore. Alter enim amplius honorat̃us in populo:alter specialius amatus a Christo:q; alteri vniuersam plebem:alteri propriam genitricem commisit. Sed rursum: qd familiarius q̃z custodire sponsam Christi?qd honorat̃ius q̃z matrez Christi velit in ꝓpriam accipere genitricem? ¶Restat vt equales sint meritis:q̃bus equalis est mẽsura donoꝝ:q; t honor qui ꝓcessus est ¶Petro indicat apte:q̃tum euz dilexerit Christus:t amor qui impẽsus est Joãni:quãto honore dignus sit:manifeste declarat. ¶Nec sunt magna opera dñi exq̃sita in oẽs volũtates eius. Diuersus color:sed nõ in equale precium:diuersa dona:sed nõ diuersa felicitas. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in ordinibus occisoꝝ: t virginuz. Designat sane martyres:beatus ¶Petrus:cui dictuz est a dño. Sequere me. Designat virgines Sanctus Joannes:de quo dñi in eodez loco. Sic eum volo manere donec veniam:qd ad te. Ciuitatem sane illam celestem:cuius lapides viui sunt: cuius muri inubilant ꝓditorem suum:inter varia ornamẽta lapidum:t vernãtia viridaria floꝝ:pulchritudo maxime rosaꝝ:t candor lilyoꝝ exornat. Sunt enim rose precedẽtes multitudines occisoꝝ:lilya serotine virginum cãdideq; caterue. In scda ergo parte:in qua ꝓprie de martyribus agitur. Collecta est signatoꝝ martyꝝ summa: t inuẽta est centum quadraginta quatuor millium signatoꝝ ex oi tribu filioꝝ israel: preter turbam illam magnam:ex populis t tribubus:t gẽtibus:t linguis:quam dinumerare nemo poterat. ¶Hic vero supra montem Syon visi sunt virgines sub eodem numero:centum quadraginta quatuoꝝ millia:velut in primitias aliorũ iustorũ:quẽadmodum de eis in sequẽtibus dicit. ¶Empti sunt ex omnibus primitie deo t agno:t in ore ipsoꝝ non est inuẽtum mendacium. Quidam simplicium putant:hoc esse scriptum de illis pueris innocẽtibus: quos occidi iussit ¶Herodes:sed q̃z sit a veritate alienum:magnitudo ipsa numeri testimonium phibet:que vix in vno magno regno: posset collectis paruulis de facili ꝙsumari. Illi enim z in numero martyꝝ computãdi sunt:t eoꝝ qui pro Christo sanguinez fuderunt:hos autem Sãctus Joãnes nequaq̃ de martyrio:sed de ꝓfessione laudum t virginitate cõmendat. Sed num casu accidit:aut fortuito:vt tot ꝓbati virgines:quot t martyres sub taz preclaro numero t tam solẽni ab aliorũ sanctoꝝ multitudine segregari debuissent? ¶Diuine. Sz q; numerus iste (vt iam diximus in scda parte) ptinet ad structuram muroꝝ ciuitatis dei: que dicta est habere in circuitu cubitos cẽtum quadraginta quatuor:ac si ex duobus millibus lapidum politoꝝ dispositis per ordinem intus t foris:singuli cubiti perficiendi sint: exceptis illis qui absq; numero t mẽsura in structura ponũtur. Sed si tot millia virginum quot martyꝝ qui preessent relique multitudini:sub certo t finito numero eligẽdi erant queritur:cur illic dinumeratis centum quadraginta quatuor millibus: ex oi tribu filioꝝ israel: adiunctum est. ¶Post hec vidi turbam magnaz quam dinumerare nemo poterat:ex oibus gentibus:t tribubus:t populis:t linguis:stãtes ante thronum t in conspectu agni amicti stolis albis:t palme in manibus eoꝝ. De quibus t post aliqua subiunctum est. ¶Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione:t lauerũt stolas suas: t dealbauerunt eas in sanguine agni? ¶Hic autem dinumeratis centum quadraginta quatuor millibus virginuz:nõ est similiter adiunctum. ¶Post hec vidi turbam magnam virginum:aut ꝓtinentium (vt ficut

Joãnis.

Joãnis.

psalmis.

Joãnis.

Innocẽtes.

innumerabilis est quo ad homines turba martyꝝ:ita t turba virginum innumerabilis esse credit: vt quo in finito numero equalitas summa est:ita t in infinito:summa equalitas teneat? Sed citius hec solui tur q̃:si duoꝝ ordinum sacramenta virtutesq; pẽsamus. Ut enim in ianua libri huius iam dixisse me recolo:t nunc paulo superius memoratus sum:electi sunt a dño duo prememorati apostoli:ab ipso principio dñice predicationis: ¶Petrus. s.t Joãnes:in typo istoꝝ ordinum:de quibus ad presens sermo est:martyꝝ.s.sanctoꝝ t virginum. Significat enim ¶Petrus ordinem martyꝝ:Joãnes virginum:q; alter martyr fuit:alter virgo. Et qdem in martyribus Christus:qui pro eis passus est:prelatur:t vincit in virginibus qui mũdi sunt nẽte t corpore:spiritus sanctus qui tales sibi querit in tẽplum:specialius requiescit. Si autez ordo martyꝝ ꝓprietate mysterij ptinet ad Christum:ordo virginuz ad spiritum sanctuz:apta est rõ:cur in hoc scdo statu colligit summa oium martyꝝ:quam nemo dinumerare pt. Virginũ aũt nõ eq̃ multitudo:sz pars:q;:vz:ordo martyꝝ sequẽs Christum cum scdo statu seculi ꝙsummationem accipiet. Ordo autez virginum qui in typo spiritus sancti ꝓcedẽtis a patre:inchoatus est simul cum ordine martyrum:ab exordio qdem scdi status inchoatus est:sz nequaq̃ in fine ipsius status scdi pariter finiet:t in typo eiusd z spiritus ꝓcedẽtis a filio pseuerabit integer vsq; in finem:dicente in typo eius dño:de Joãne. Sic eum volo manere donec veniaz:t id circo nõ fuit necesse:vt sub hoc scdo statu infinita multitudo virginum colligeret in summa: q; qõ minus ꝙsumatum est de eo in hoc scdo statu:ꝙsumabit in tertio. Nec vacat tñ hocipsum a mysterio ciuitatis. Erat enim (vt ait Joãnes) structura muri eius ex lapide Jaspide. Jaspis enim viridis est coloris:t significat integritatem fidei quam habuerunt sancti martyres: in qua t vicerũt. Unde t eidem ciuitati per ꝓphetam dñi. Dabo Jaspidem ꝓpugnacula tua. Sãcti etenim per fidem vicerũt regna. Sed qõ Jaspis ꝓpugnacula datus est? Scimus q; propugnacula in exteriori parte locata sunt:vt eisdez resistẽtibus inimicis t sustinẽtibus ꝓtusiones lapidũ qui mittunt aduersus eos:quicqd manet intutus:ꝓseruet illesum. Ea ꝓp illa cẽtum quadraginta q̃tuoꝝ millia que scripta sunt in parte scda ad tuenda interiora ciuitatis velut qdam lapides q̃dri in exteriori parte structure collocati sunt:hic autem totidez millia in interiori:inter vtraq; vero : illa multitudo quam dinumerare nemo poterat ad completionem structure:quatenus excepta facie interiori:vniuersa spissitudo muri:esse videatur ex Jaspide: ne illi qui in facie exteriori ordinati sunt : soli ictus pugnãtium sustinere nõ possent. Sz si hic lapidibus qui extra sunt:pp legittimã certaminis actionem:taz innumera multitudo aliorum coniungitur ad perficiendam structuram : nunquid illi soli erunt : qui in interiori facie muri ꝓsiunt:vt non habeant t ipsi socios extimationis infinite: qui proficiant in structura? Absit. ¶Habent vtiq; t ipsi:qui ꝓficiant in structura ciuitatis:ne vacua a domoꝝ fabrica esse putetur:t non potius vt intelligat ptinere ad innumeram multitudinem virginum : id qõ subsequẽter adiunctum est. Ipsa vero similis auro mundo:simile vitro mundo. Ut enim viriditas Jaspidis significat ꝓfectionem fidei : per quam sancti martyres vicerũt regna:ita munditia auri similisvitro mundo:ꝓfectionem castitatis t ꝓtemplationis designat:nimiꝝ:q; in viro religioso:altez fine altero minus vtile iudicatur. (¶Hoc est) si aut mundus non est : vt amẽt a deo:aut si negligit videre deuz:qui nisi videat:t agnoscatur:ꝓfecto:sicut expedit:amari nõ potest. Sed qõ videbit ille quem nemo vidit ꝙnquam? ¶Haud dubium:q; oculis cordis. Scriptum quippe est. Beati mundo corde:qñ ipsi deum videbunt. Sed quare corde dicit:t non cor/

pore? Qz sicut munditia cordis: sine corpo
ris munditia haberi nō potest: ita sine cor/
dis mūditia: corporis castitas nihil est. Er
go castitas cordis omnino necessaria est: z
qz ipsa sine corporis castitate haberi nō po
test: etiam hec ꝓpter illam non minus q̄z
ipsa: immo z diligentius modis omnibus
seruari dz. Sciendum vero q̄ z illa cētum
quadraginta quatuor millia signatoꝝ mar
tyꝝ: z ista totidem millia virginum: de q/
bus nunc sermo est: nomen Christi z pa/
tris eius habēt in frontibus suis: qz nō eru
buerunt nomen dñi: z euangelium Chri
sti: sed libera facultate: z reuelata facie prę/
dicauerunt: z portauerunt nomen dei gau
dentes in improperijs z ꝓtumelijs ꝓ no
mine Christi: z quod aliquando acce/
perunt in sacramento (hoc cum fuit licꝫ
tum) z moribus: z vocibus impleue/
runt. Sequitur.

E.2. ¶Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem aquarum mul tarum, & tanquam vocem to/nitrui magni. Et vocem quam audiui, sicut Cytharedorum cytharizanti um in Cytharis suis.

¶Atque: z si multe sunt: vnam tñ faciunt vocem. Atque enim pluuiales: cum sonitu descēdunt de celo: similiter z tonitrua. Le lum: excellētiam vite ꝓemplatiue: in qua sancti isti habitabāt: in hoc loco designat: siue etiam ipsos sanctos: qui prę ceteris: ne glectis terrenis: solis celestibus inhiabāt. Cum enim spiritualium viroꝝ: spiritualia verba simul z opinio sanctitatis eoꝝ in aures hoium insonuerunt: nōne tibi vide tur completum fore etiam tunc. In oēm
Ro.18. terram exiuit sonus eoꝝ? Et ob hoc audi/ta est vox: tanq̄z vox tonitrui magni. Cuꝝ vero ex eadem voce: multa corda hoium cōpuncta sunt: quoꝝ plurimi relicto mun do: cenobioꝝ collegijs adheserunt: nonne velut quedam aquaꝝ vox: agruꝝ complue bat ecclesie: melius exemplis prędicando: q̄z verbis? Exhortatoria namq; vox: solli/citat aliquotiens opantem: z cum vim fa/ciendo excitat: aliquem ex eo fructum bo/ne opationis extorquet: cum vero sanctoꝝ vita: z eoꝝ maxime qui presto sunt: in exemplum adducitur: quasi ad audien/dam cytharam: cor aptur: z vt q̄dam sua uis tynnulus compungit aium audientis. Qz vero nō parua erat noua illa sanctoꝝ militia: neq; aquaq; parua erat vox que de illorum veneranda opinione surgebat: sed quasi vox aquarum multaꝝ z tonitrui ma gni: z sicut cytharedoꝝ cytharizātium in cytharis suis. Audita est vox alioꝝ sancto rum magna satis z multiplex: sicut z ista: sed non sicut cytharedoꝝ cytharizantium in cytharis suis: sed plerūq; ploratus z vl lulatus: q: cōuersi a vanitate seculi: agunt penitentiam de peccatis suis: necesse ha/bent fletu expiare delicta: z satisfacere: vo/ce lugubri ꝓ reatibus suis. Hi autem qz virgines sunt: z corpore z corde: z ab hoc etiam collocati supra montem dñi: quid possunt cantare: nisi de cāticis Syon? Si/ue ergo ab eis exeat vox ista: siue de eis: nō pōt esse nisi gaudij: nisi suauitatis z amo/ris: qz quod sentiunt in semetipsis: hoc z verbis z exemplis indefinēter effundunt. Quasi etiam cytharistę sunt angeli qui in giter laudant deum suum: z laus illa pre multa dulcedine: est perpetuus cibus eo/rum: z munera ipsa gratiaruꝝ designata in cytharis: hereditas eoꝝ. Quasi (inquit) cytharedoꝝ cytharizantium in cytharis suis. Cytharedus: non coactus: sed volēs z exultans: cytharizare ꝓsueuit: pascitur enim sono: z non consumitur cibus eius: qz continue idem sonus quasi fons indefi/ciens de arte manat tñ vt disposita arte: non desinat cytharedus: cordis manu z plectro pulsare. Sed que sunt iste corde: que ita viro iusto z castitatis ꝓpositum habente sine intermissione pulsant? Cum multa dona spiritus sancti dinumerasset

apostolus: z vellet ostendere excellentio/rem viam: post multa que loquutus est adiecit z ait. Manent autem: fides: spes: charitas: tria hec: maior autem his est cha ritas. Ecce iste sunt tres corde: quibus ꝓ mittur sonus letitie. Quis enim sine fide veraciter gaudet? Quis sine spe fructuo/se letatur? Quis sine charitate sapien/ter exultat? Sed ista tria haberi non possunt: nisi in nouo homine qui ait. Si quis non abrenunciat omnia que possi/det: non potest meus esse discipulus. Ca/ritas ergo cytharę: voluntariam signifi/cat paupertatem. Non enim bene resonat corde: si vas ipsum musicum: concauum non est. Et non potest quis perfecte habe re illas virtutes: aut effectum earum: nisi vacua sit mens a cupiditate pecunie. Scri ptum quippe est. Vbi est thesaurus tuus: ibi est z cor tuum. Vnde z quasi cāticum nouum cantare sancti virgines dicti sunt: quia licet hoc ipsum canticum: ante ad/uentum domini cantauerint aliqui viri sancti: sicut Helyas: z Helyseus: in Chri/sto tamen solenniter confirmatum est: z ex eo tempore multiplicari ceperunt qui hoc nouum canticum personarent. Et be ne subiunctum est.

E.3. ¶Ante sedem & ante quatuor animalia & seniores.

¶Quia non sicut filij huius seculi co/ram regibus terrenis: z principibus can/tant: sed in conspectu omnium sancto/rum: qui siue in sede dei: siue in quatuor animalibus designati sunt: z in conspectu eorum qui loca viginti quatuor seniorum retinent in terra: vel qz sic futurum est in consumatione seculi: qñ vniuersa agmina sanctoꝝ colligentur in vnum: z in eterna illius patrie beatitudine: incipient agere diem festum. Nec absurdum videatur: qđ ait: ante quatuor animalia: ꝓ eo q̄ ipsi virgines ad quartum animal pertinere noscuntur: quia spiritualiter illud animal quartum est: quod designatur in muliere. (hoc est) in ecclesia sanctarum virginum: cuius semen sunt isti viri sancti: qui spe/ciali p: nilegio cantant canticum istud no uum: quod alij cantare non possunt: z qz in quarto animali possunt accipi: quicūq; veri contemplatores sunt: etiam qui post lapsum carnis: conuertuntur ad domi/num: hi autem speciale aliquid accepe/runt quod alie sanctorum multitudini at/tributum est. Nam sequitur.

¶Et nemo poterat dicere can E.4. ticum, nisi illa centum quadra/ginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.

¶Quare? Quia hoc: ipsi soli in munere perceperunt. Habent autem z alij sancti
Ro.83. cantica sua: sicut scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum laudabunt te. Sed tamen hoc speciale canticum: his solis: in proprium datum est. Alioquin: z in muliebri sexu: q̄z multe virgines coronate sunt: z tamen non eis datuꝝ est huiuscemodi canticum: quia non omnes virgines sicut isti sancti: sequuntur agnum quocunq; ierit. Non enim ꝓ sola virginitate acceperunt hoc donum: sed ꝓ eo q̄ in ore eorum non est inuentum mendacium: De vtroq; ete nim munere commendat eos Joannes: cum dicit.

¶Hi sunt qui cum mulieribus Ter.5 non sunt coinquinati, virgi/nes enim sunt. Hi sequuntur a/gnum quocunq; ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ deo & agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium: si/ne macula enim sunt ante thro/num dei.

¶Qui fecit vniuersa de nihilo:& qui pro
ducit de pulchra arbore pulchros flores:
ipse fecit hoc. Quare miraris? Unusq;q;
ppriũ donũ hz ex deo:alios qdem sic:
alius vero sic. Ipse ergo qui emit nos san
guine suo: & redemit de potestate princi
pis tenebraꝝ:ipse emit viros istos de ter
ra:ne terrenum aliquid cogitarent:& vt es
sent in prin itijs aliorꝝ iustorꝝ:quorꝝ est nu
merus infinitus. Et benedictum est in fi
ne. Et in ore eorꝝ non est inuẽtum menda
cium:vt muniñtum virginitatis:humi
litas esse intelligatur: qꝝ qui sibi attribuit
hoc donum:mẽdax est:& tanto alienus est
a numero iustorꝝ per supbiam:quanto iu
stus esse putaf per virginitatem:qꝝ illud si
ne isto:iustorꝝ ꝓsortium non meref. Nam
qñ vaciter dici posset. Sine macula sunt
ante thronum dei:& hi sequunf agnũ quo
cũq; ierit:si sola carnis virginitas cõmẽda
ref in eis? Quidam autem conanf trans
ferre verba ista:ad oẽs sanctos:& quasi per
spiritualem intellectum vniuersitati attri
buere:quasi nõ sint diuerse mãsiones in re
gno celorꝝ:& non sit aliqua differentia in
ter ꝓiugatos & ꝓinentes:inter ꝓinentes
& virgines:qnimmo inter virgines & vir
gines:inter eum qui simpliciter virgo est:
& eum qui cum virginitate:magna conse
quutus est ornaméta virtutuꝝ. Ille autem
tali intellectu statuto:solueretur emulatio
virginitatis:non ait simpliciter Sanctus
Joãnes. Et cantabant quasi canticum no
uum:sed cum adiunctione. Ante sedem &
quatuor aialia & seniores:vt:vꝝ:alij esse in
telliganf:qui cantant huiuscemodi canti
cum speciale:alij ante quos cantaf:& ma
xime vt isti gaudeant:qꝝ id eis datum est:
qđ alijs non est datum:& illi qꝝ tam digni
sunt:vt in ꝓspectu eorꝝ assistant:hi qui ta
le canticum cantare ꝓcessi sunt. Sicut er
go verus est numerus senioꝝ:ita verus est
numerus centum quadraginta q̃tuor mi
lium martyꝝ:& totidem virginuꝝ:vt sint
quasi ꝓncipes & ꝓlati illius multitudi
nis:que dinumerari non potest. Et de his
pro tpe satis dictuꝝ. Opꝝ enim nos in ali
quibus locis minus dicere de immensita
te dicendorum: ne illorum nimia latitu
do:pariat angustias in alijs que dicenda
occurrunt.

¶Explicit distinctio quarta. Incipit di
stinctio quinta.

¶Et vidi alterum angelum vo T.5.
lantem per medium cælum,ha
bentem euãgelium eternum, vt
euangelizaret sedentibus super
terram,& super omnem gẽtem,
& tribum,& linguam, & popu
lum,dicens voce magna. Time
te deum ,& daté illi honorem:
quia venit hora iudicii eius, &
adorate eum qui fecit cælum,&
terram,& mare, & fontes aqua
rum.

Huius loci explanatio talis est. Uo
bis dr gentibus:& tribubus: & lin
guis:& populis. Audite: & intelligite. Ti
mete deum:& date illi honorez:saltem pro
timore pene: qꝝ venit hora iudicij eius:&
adorate eum qui fecit celum: & terram: &
mare:& fontes aquarꝝ. Angelum istum:il
lum esse arbitror:qui scõs libri partem:in spe
agle volãtis:visus est in celo:annũciãs im
mensitatem maloꝝ:que supuentura erant
vniuerso orbi. Sic enim scriptum est in
eodem loco. Uidi & audiui vocem vnius
aquile volãtis per medium celum:dicen
tis voce magna. Ueh:veh:veh:habitanti
bus in terra:de ceteris vocibus trium an
gelorꝝ qui erãt tuba canituri. Quid enim
est aliud clamare. Ueh:veh:veh:nisi ho
ram iudicij annunciare? Nec miruꝝ si per
medium celum volare dr:qui horam iudi
cij annunciare missus est: qꝝ necesse est vt
alta ꝓtemplando:& celestes scripture semi

tas volitando:pcurrant:qui volunt vicu
nam horam iudicij incunctãter agnosce
re. Sicut enim ille qui per nudum intelle
ctum littere: de solis terrenis nouit age
re:terrenus est & aialis:qui autem per con
templatiuum intellectum:in ipsum deum
qui est verum lumen:mẽtis oculum figit:
etiam supra celum aduolasse videf:ita qui
per typicum intellectuꝝ:iudicia que factu
rus est deus in orbe terraꝝ:& tẽpus eorun
dem iudicioꝝ appropinquasse cognoscũt:
quasi per medium celum volant: nimirꝝ:
qꝝ alia infra te:alia vero supra relinquunt.
Quid est autem qđ ait. Timete deuꝝ:& da
te illi honorem:nisi qꝝ ille honorat euꝝ:qui
timet illum:ille exhonorat qui timere con
temnif? Qđ vero addif. Qꝝ venit hora iu
dicij eius:tale est:ac si diceref. Et si hacte
nus ꝓmpsistis timorez dei:cum pax esse
putabaf in mundo:& adhuc lõge distabat
ruina eius:saltem vel modo penitentiam
agite:cum hora iudicij ꝑpe est. Horam iu
dicij in hoc loco:nõ extremum diem iudi
cij:sed sicut ex sequẽti colligit:ipse Baby
lonice desolationis: appellat. Quid vero
est qđ dicit. Et adorate eum qui fecit celuꝝ
& terraꝝ:& mare:& fontes aquarꝝ:nisi vt pa
tenter ostẽdat:qđ rei sint qui nolunt exhi
bere reuerẽtiam principibus huius mũdi:
nõ valentibus facere capillum album aut
nigrum:& eum qui fecit oia reuereri ꝓtem
nunt? Utꝝ autem iste predicator:quarto
tpe missus fuerit in mundum:an in quin
to:nõ potest his diebus facile explicari: p
eo.qꝝ nuncij oipotentis dei: aliqñ longe
ante tempus:aliqñ prope dirigunf:& tñ:&
cum longe ante tempus:& cum prope mit
tunf:vniformiter iudicium dei ꝓpe esse
dicunt:nimirꝝ:qꝝ qđ longum est apud ho
mines:breue apud deuꝝ & momẽtaneum
est: Si ergo in quarto tpe ꝓsumata est lega
tio ista: ego hunc angelum volantem per
medium celum: qui ita intonuit diem iu
dicij:Sanctum Papam Gregorium fore
puto:cui nihil inter oia que scribit: a deo
familiare fuisse ꝓstat:qđ timorem oipoten

Tẽpus longum

Papa Grego rius.

tis dei:& diem extremi iudicij hominibus
suadere:maxime qꝝ in diebus eius exordi
ri iam inceperat:Mahometh telaꝝ suam:
per quam data est occasio:vt bestia illa q̃r
ta (cuius superius fecimus mentionem)
egrederetur de loco suo:& faceret in mul
tis locis iudiciuꝝ qđ p eam oipotẽs deus
faciẽdũ ꝓsciuit. Si vo adhuc futurꝝ est:
pro eo qꝝ dictus est idem angelus habere
euangelium eternum vt euangelizaret il
lud sedentibus super terram: & super om
nem gentem: tribum: & populum:& lin
guam:conferenda sunt verba: que de eo
scripta sunt:& de duobus alijs qui sequu
ti sunt eum:vt alia per alia inquisita: aut
omnino pateant intellectui nostro:aut qđ
réliquum fuerit igne comburatur.

¶Explicit distinctio quinta. Incipit di
stinctio sexta.

¶Et alius Angelus sequutus T.6.
est eum, dicens. Cecidit, cedit
Babylon illa magna:quæ a vino
iræ fornicatiõis suæ potauit om
nes gentes.

Si verba ista collata cum supioribus
studiose pensamus:id nobis potius
datur intelligi:qđ in vicino tempore sint
angeli isti reuelandi:& circa finem scõi sta
tus:in quo & meretrix Babylon iudican
da est pro scelere suo:& qui ad preceptum
bestie supascripte: recedent a deo viuo &
vero:mittentur pariter in stagnum ignis:
& cruciabuntur in secula seculorum. Arbi
troꝝ autem primum istorum trium oportu
re precedere sub apertione quinti sigilli.
Duos autem subsequi simul sub apertio
ne sexti. Et primum quidem esse (vt iam
dixi) vel aquilam illam que volauit per
medium celum:vel illum qui habebat in
manu sua librum apertum: duos vero il
los prophetas qui prophetabunt diebus
mille ducentis sexaginta. Uerumtamen &

aliter esse potest: quia qui magnus est super omnes Reges: habere plura obsequia: ꝛ diuersos ministros, mittere potest. Quod autem ait secundus angelus. Cecidit: cecidit Babylon illa magna: que a vino ire fornicationis sue potauit omnes gentes: aut ad ruinam temporis: quod omnino vicinum est: referendum est: aut certe (quod magis: arbitror) post ruinam per exprobrationem dicetur. Vinum autem eius: vinum ire est: ꝛ venenum Aspidum insanabile. Ipsa est fornicatio ipsius: per quam sibi thesaurizat iudicium in die ire: fornicatio non solum corporis: sed ꝛ cordis. Hoc vino ire potauit omnes gentes: omnes: scz: familias suas: quia quicunq; participant voluptati eius: necesse est vt accipiant de vino passionis ipsius. Et hoc quidem de voce secundi angeli. Quid de voce tertij qui sequutus est illos?

T.7. ¶ Et Angelus (ait) tertius sequutus est illos, dicens voce magna. Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit caracterem in fronte sua: & hic bibet de vino iræ Dei: quod mixtum est mero in calice iræ ipsius: & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum: & ante conspectum agni: & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum: nec habebunt requiem die, ac nocte, qui adorauerunt bestiam, & imaginem eius: & si quis acceperit caracterem nominis eius.

¶ Magna voce dicit quod dicendum erit: Angelus tertius: quia ibi maior pressura erit: ꝛ tunc vsq; inexperta calamitas. Et quid erit? Surgent pseudo Christi: ꝛ pseudo prophete ad seducendum (si fieri posset) etiam electos: ꝛ sicut superius dictum est de Bestia que ascendit de terra: faciet vt quicunq; non adorauerit imaginem Bestie: occidatur. Quando erit istud? (Haud dubium) q̃ post ruinam Babylonis. Pro eo enim q̃ tradenda est ipsa meretrix in manu Bestie: ꝛ decem Regibus suis: ignorans ipsa Bestia ꝛ pseudo prophete consilium Domini: dicturi sunt: q̃ idcirco tradatur potestati eorum Romanum Imperium: quod aliquando prefuit vniuersis Regnis: quia falsa sit religio nominis Christiani. Et idcirco triumphantes de Babylone: querent etiam nomen Christi delere de terra. Perseuerante autem illa miseria: nonnulli videntes prosperare inimicos: deficient in fide: ꝛ inclinabunt capita sua ad faciendam Bestie voluntatem: ꝛ regis: qui regnaturus est super ea soluta religione Christiana: ꝛ negato nomine Christi. Propter electos autem qui erunt inter eos: ꝛ ne ipsi reprobi habeant excusationem mittetur ipse nunci⁹: qui non modo predicat hoc in abscondito: quasi timens: sed clamat voce magna: que longius ꝛ ab omnibus possit audiri. Et quid clamat? Dictum est. Si quis adorauerit Bestiam ꝛ imaginem eius: ꝛ acceperit caracterem in fronte sua: aut in manu sua: ꝛ hic bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero in calice ire ipsius. Notandum vero q̃ precedens angelus dixerat Babylonem potasse omnes gentes ira fornicationis sue: hic autem dicit bibituros de vino ire dei: q̃ mixtum est mero in calice ire ipsius: eos qui adorarent bestiam ꝛ imaginem eius.

Imperium Romanum

Notandum inquam: cur dictum sit ibi de ira fornicationis Babylonis potatas esse omnes gentes: hic autem de vino ire dei potandos esse illos qui adorant bestiam ꝛ imaginem eius. Scimus autem q̃ vnaquæq; gens obediebat antiquitus principi suo: ꝛ siue bonas: siue malas: custodiebant traditiones predecessorum suorum. Quando autem Imperatores Romani ceperunt super ceteros Reges eleuari in sublime: non potuerunt esse contenti finibus suis: sed ceperunt agere mira: quomodo expulsis regibus singularum gentium: multiplicarent sibi vxores fornicarias in diuersis partibus mundi: qui autem mitterentur esse sub rege proprio: potarentur vino ire fornicationis ipsius. Nimirum: quia iram incurrebat ꝛ odium: quecunq; gens cum eis fornicari cum suis principibus: aut legibus noluisset. Unde ꝛ Judei dixerunt Pylato. Omnis qui se facit regem: contradicit Cesari. Sed si irascitur potestas terrena eis qui nolunt sponte fornicari cum eis: quid mirum si irascitur deus? Disperdit enim omnes qui fornicantur ab eo: non considerantes quantum differat inter eos qui occidunt corpus: ꝛ eum qui potest animam ꝛ corpus perdere in gehennam. Quod autem ait. Et hic bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero simile est eius quod scriptum est in psalmo. Hunc humiliat ꝛ hunc exaltat: quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fex eius non est exinanita bibent omnes peccatores terre. Tria commemorata sunt in calice vno: vinum: scz: merum ꝛ fex. Fex significat peccatum: misturatio vini ꝛ meri: iudicium. Inclinat autem dominus de vas in vas: modo iudicans istum: modo illum: ꝛ tamen fex peccati: non est exinanita igne humano: sed etiam post iudicium ꝛ iudicium perseuerat vsq; in finem: ꝛ idcirco non cessat iudicare: hunc humilians: ꝛ hunc exaltans. Sed quare calix quem propinat peccantibus: vini meri plenus mixto? Quia plerunq; eos qui nolunt corrigi: pena temporali iudicat: ꝛ condemnat eterna: vt quodammodo de ira vini: rapiantur ad furorem meri: qui leniri non possit: iuxta illud apostoli. Horribile est incidere in manus dei viuentis. Unde ꝛ recte Sanctus Joannes: dicens. Et hic bibet de vino ire dei: addidit: quod mixtum est mero: ne quis pena temporali in vitis illata: tempore finis: putet expurgari posse quantacunq; delicta: ꝛ non potius ad districtum ipsum iudicium: quod significatum est in vino: pertinere penam obdurationis: ita vt nec percussi aliqui dolere queant: sed indurati in flagellis deteriores fiant: quatenus: vnde electi veniam: inde ipsi iudicium consequantur eternum. Quod: videlicet: iudicium intelligi voluit quando consequenter adiunxit. Et cruciabitur igne ꝛ sulphure in conspectu Angelorum sanctorum: ꝛ in conspectu agni. Licet autem in veritate in conspectu angelorum sanctorum sustineant reprobi condigna tormenta: non immerito tamen nomine angelorum: illi electi homines intelligi queunt: que vt sibi caueant fideles a cultu Bestie ꝛ imaginis eius: missi a domino: clamare non cessant: vt coram illis crucientur in futuro: quos hic subsannantes: quasi fatuos a suis conspectibus abiecerunt. Unde ꝛ bene subditur: in conspectu agni: quia ꝛ ipse: cum pro salute mundi missus esset a patre: abiectus est ab impys: extra vrbem: ꝛ inter homicidas morte turpissima condemnatus. Sequitur.

Psalmis.

Psalmis.

Tex.8 ¶ Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet.

¶ Lignum fumicans: si perfecte succendit: versum in carbonẽ: mox soluit fumo.

Similiter peccatores ſi poſiti in anguſtia temporali: patienter ſuſtinent: ac ſi aurum in fornace purgati: deſinunt eſſe qđ erant: & incipiunt eſſe qđ non erant. Qui vero nolunt hic purgari a vitijs: per verbum crucis: ardebunt in eternum: & illoꝝ iniquitas non ceſſabit. Semp enim malum cogitat qui coꝝ hꝫ iniquum: & poſitus in flagellis: non odorem aromatum: ſed feteꝝ tis ſulphuris fumuꝫ mittit. Boni namq; cum affliguntur: benedicunt dñm: & illa benedictio: fumus aromaticus eſt. Mali vero cum affliguntur: murmurant & blaſphemant: & blaſphemia eoꝝ: quaſi fumus ſulphuris: aut carnis putride foetoꝝ aſcendit. Aſcendet ergo fumus tormentoꝝ illorum in ſecula ſeculoꝝ: q; non eis prodeſt tormenta ad correctionem: ſed ſemp ardebunt in inferno: & in ſua prava voluntate ſine fine manebunt. Unde & mox ſubditur. Nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt beſtiam & imaginez eius: & ſi quis acceperit caracterem nois eius. Die ac nocte: poſituꝫ eſt: pro cõtinuo: ac ſi diceretur: ſemp: non q̃ in illo ſeculo viciſſitudo ſit temporꝫ: ſed q; hoc modo in hac vita poſiti: ſolemus mala exprimere: que ꝓtinua ſunt: vtpote d acutis febribus: que non tribuunt ſpatium ad quietem: & neq; die neq; nocte interpoſitione mitigãtur. Ad exprimẽdam etenim perditionem eorum ſepe prophetie ſpiritus conſueta mala in exemplum adducit: vt per minima que nouimus diſcamus dijudicare maiora. Sequitur.

T.9. CHic patientia ſanctorum eſt qui cuſtodiunt mandata dei et fidem Ieſu.

CTale eſt: ac ſi diceret. Non mirent̃ homines ad diſtrictionem iudicij: nec iniuſtum videatur: q̃ tam immanem beſtiam deus oipotens regnare ꝑmittet: vt experiãtur qui ſui ſunt: q; & ſi occaſio maioris pene per hoc dabitur reprobis: inde tñ palmaꝫ victorie merebunt̃ electi. Triſtis fuit ad tẽpus apoſtolis dies ſextus: in quo paſſus eſt Chriſtus: ſed tñ & ipſe per eandem paſſionez: ab omni paſſione quieuit: & vna cum paſſionis ꝓſorte: nõ ſine palma victorie paradiſum intrauit. Conſortem autem idcirco dixerim paſſionis latronem: q; & ſi cauſa nõ fuit eadem: ſed alia ante cõfeſſionem: poſt ꝓfeſſionem tñ pena delictis debita: verſa eſt ꝓtinus in virtutem. Neceſſe eſt ergo: neceſſe eſt: tranſire per torrentem Cedron ſexte ferie: qui cupit ad ſabbatum puenire: qđ q̃ſ ſit auctoritate ratum: & veritate ſolidum: ſubſequens diſtinctio vera citer aperteq; demonſtrat.

CExplicit diſtinctio ſexta. Incipit diſtinctio ſeptima.

T.10. CEt audiui vocem de cælo dicentem. Beati mortui qui in domino moriuntur. Ammodo iam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos.

CIn his verbis qd dicam: non aptius q̃ ipſa inuenio. Satis eſt hebes qui verba hec nõ intelligit. De hac beatitudine & tam magna ſuauitate quietis: inter cetera que diſputauerat in epiſtola ad Hebreos: per apoſtolum dñ. Ingrediemur in requiez qui credidimus: quemadmodum dixit dñs. Sicut iurauí in ira mea: ſi introibunt in requiem meam. Et ꝙuſdam interpoſitis in expoſitione verbi huius: adiecit & ait. Si Joſue requiem preſtitiſſet: nunquaz de alia loqueretur poſt hanc diez. Itaq; relinquetur (ait) ſabbatiſmus populo dei. Et ſubdidit. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis: ſicut a ſuis deus. Ubi & protinus adiunctum eſt. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem. Qđ ergo ſentit apls in loco illo de ſabbato: hoc in iſto de eo ſentit Joãnes: gnimo ſpũs ſanctus:

Hebr.

pſalmo.

qui & loquebatur per eos. Et bene ait. Audiui vocem in celo dicentem. Beati mortui qui in dño moriunt: q; in ſacra ſcriptura audita eſt vox iſta: in qua & ſignificata eſt (hoc eſt) in illa requie tpali: quam Joſue famulus dñi: preſtitit filijs iſrael. Verba igitur iſta: in quibus dr. Beati mortui qui in dño moriuntur &c. veluti de ſexta feria in ſabbatum tranſire nos citant: nimiz; q; laboz ſexti tpis affligendo ꝓriſtat: hos requies ſeptimi demulcendo letificat. Et bene poſtq̃ agit de patiẽtia ſanctoꝝ: mox adiunctuz eſt de requie ſabbatis: q; nimiz: vt ſexta die paſſus eſt dñs: ſabbato autem requieuit a laboribus ſuis: ita in ſexto tpe: (vt ſepe iam dictum eſt) complebit paſſio corporis Chriſti: & erit poſt hoc ſabbatum gloriozum: ſeu in illis qui iam regnabunt cum Chriſto: ſeu in his qui Antichriſto ruente: remanebunt ſup terram: manſuri in hac vita pro velle dei: quouſq; complea tur illud tempus: qđ vocatum eſt: nouiſſimus dies. In quo: vz: nouiſſimo die: conſummatis vniuerſis myſterijs & laboribus ſanctorum: quid iam niſi meſſis & vindemia reſtat? Nam ſequitur.

T.11. CEt vidi & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream: & in manu ſua falcem acutam. Et alter angelus exiuit de templo, clamans voce magna, ad ſedentem ſupra nubem. Mitte falcem & mete: quia venit hora, vt metatur: quoniam aruit meſſis terræ. Et alius angelus exiuit de templo: quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari, qui habet poteſtatem ſupra ignem: & clamauit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens. Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt vuæ eius. Et miſit angelus falcem ſuam acutam, & vindemiauit uineam terræ: & miſit in lacum iræ dei magnum, & calcatus eſt lacus extra ciuitatẽ: & exiuit ſanguis de lacu uſq; ad frenos equorũ per ſtadia mille ſexcenta.

CSepius me dixiſſe recolo: & adhuc in ſuis locis repetere idipſum compelloz. Nolo videri qđ non ſum: fingẽs aliqđ ex preſumptione mea. Nolo extimet aliquis exigẽdum a me qui ſum hõ agricola a iuuentute mea qđ ab ipſis quoq; ꝓphetis exigebatur ante ſua tpa non licebat: q; & ipſi ex parte videbant: & ex parte prophetabant: & nos adhuc ex parte videmus: & hoc ipſuz per ſpeculum in enigmate: & ſig dem ipſaz partem viſionis pro tpe grandeſcere oportuerit. Aliud eſt enim videre multa: aliud oia. Aliter videt̃ ciuitas: cum adhuc per dietam longius diſtat: aliter cum venit̃ ad ianuam: aliter cum pgitur intus. Nos igit̃ qui ad ianuam ſumus: multa q̃dem loqui poſſumus: que aliqñ ex toto vel ex parte latebãt: ſed non ſicut hi qui erunt intus: & oculo ad oculum videbunt: cum ea que ſcripta ſunt in hoc capitulo incipient ꝓſumari. Certe qđ de meſſione & vindemia in hac diſtinctione ſeptima ſcriptum eſt: tam pſpicuum eſt: vt de his quid ſignificẽt dubitari non poſſit. De angelis vero qui habẽt falces: & de his qui clamãt ad eos: non eſt vſquequaq; expoſitio certa: q; ſtatum illius eccleſie que futura eſt in nouiſſimo tẽpore (hoc eſt) poſt ruinam beſtie: cuius ſta

Homo agricola

pra fecimus mentionem) plene: sicut futurus est assignare negmus. Arbitramur in in eo qui virus est sedere supra nubem candidam: z esse similis filio hois: significari quendam ordinē iustoꝝ: cui datum sit p̃ fecte imitari vitā filij hois: z (sicut alibi scriphm̃ sancti Joānis euāgeliste) Nēe nihilo minus linguam eruditam ad euangelizandum euāgelium regni: z colligendum in aream dni vltimam messionem. In angelo vero qui egressus est de templo: z clamauit voce magna ad sedentem supra nubem: ipsum filium hois de quo dicit psalmista. Deus in templo sancto suo: vel certe vnū aliquem magnoꝝ nunciorum suoꝝ. Egredietur enim: q; iam tunc manifestus erit in pcietys hoium: clamauit autem voce magna: q; vt hoc faciat ordo ille: ei per manifestum donum spiritus: z nō iam per enigmata: intimabit. Qui vz ordo: recte coronam auream habere describit: q; in veritate certabit p̃ra oia vitia: z superabit ea: z id circo coronatus p̃ro p̃cedenti victoria: dignus existimabit qui euangelij: et electis' z gregem triticum in regnum celoꝝ. Qui bene etiam supra nubem candidam sedere describit: q; nubes q̃dem corporea res est: nec tñ grauis z ponderosa: sicut terra: sed leuis: z p̃spicua illius nō erit ponderosa z obscura: sed lucida z spiritualis: nō enim erit subditus actioni: sicut ipsi esse cogimur: z si inuiti: sed p̃ gratie vbertate magis p̃templationi intētus. Sicut enim illi hoies, dicunt sedere sup faciem terre: qui terrenis inhiant: z terrenis incumbūt: ita felices hoies illius status: q; de rebus mūdanis nihil cupiet velut in aere positi: super nubem cādidam requiescent. Nimiꝝ: q; qđ distat inter terram nigram: z nubem cādidam: z hoc distare videt inter corporalem exercitationem: z p̃templationem celestium: q̃ppe cum ibi corporalia: hic spiritualia agrantur. Hec de eo qui sedebat super nubem: z de angelo qui exiuit de templo. Nunc videndum est de eo qui exiuit de templo qđ est in celo habes z ipse falcez acutam: z de eo qui exiuit de altari: z clamauit ad eum vt vindemiaret vineam terre. Nota q; de primo templo nō est dictum q; sit in celo: de scdo autem subiūctum est. De templo qđ est in celo: vt aliud intelligat̃ per illud templum: aliud per istud: nimiꝝ: q; vita illa que designat in nube: humilior est ea que designat in celo: vtriq; q; z aer medius est: inter terram z celum. Quēadmodum autem si ageremus in parte vna de Joāne Baptista: z hoie Christo Jesu: z discipulis eius: in alia de Helya z spiritu sancto: simulq; de aliquibus spiritualibus viris. Cōstet enim q; Joānes baptizauit in aqua: z hō ipse Christus Jesus in aq̃ venit z sanguine: z Helyas raptus est in curru igneo: z spiritus sanctus sup apostolos: in ignis ostensione descendit: ita in eis qui habēt falces: alig ordines designantur: in eis autez qui clamāt ad eos: aut ipsi filius z spiritus sanctus intelligēdi sunt: quoꝝ clamor est inspiratio manifesta: vel certe alig viri spirituales per quos specialius loquant̃r ipse filius z spiritus sanctus: sicut quondam in duobus angelis: qui eripiētes Loth de Sodomis: peccatores homines punierunt. Et q; in nouo testō qđ ptinet in duobus statibus: nō est agēdum de vita actiua z p̃templatiua: p̃m similitudinem Agar: z Sarre: sed potius p̃m similitudinem Lye z Rachelis: aut Joannis Baptiste z Helye: q̃ius ille qui ascendet sup nubem candidam: cōtemplatiue vite insistat: respectu eoꝝ qui terrenis implicātur negocijs: altioris tñ vite videtur esse ille qui egredit̃ de templo qđ est in celo: q; alia est libertas magisterij: z doctrine spiritualis designate in nube: alia libertas amoris contemplationis diuine. Quoci ca: vt in eo qui erat similis filij hominis: aliqs ordo futurus p̃fectorum viroꝝ seruantium vitam Christi z apostoloꝝ intelligendus est: ita in angelo qui egressus est de templo qđ est in celo: aliquis ordo heremitaꝝ emulantium vitam angelorum. Nimirum q; z in vita ista humiliori: non nulla q; sint hominum necessaria sunt. In illa: nō tam que sunt hominum: q̃ꝫ que spirituum supernoꝝ. Et rursum ijs qui filij hominis similis esse perhibetur: paulo manifestius apparet: hic autem de celo in quo manebit occultus: velut repente egressus est: q; hi qui imitant deo in humiliori perfectione: ad vilitatem intuētium in conspectu electorum hominum dati sunt: quatenus ab eis accipiant salutis monita: z pie conuersationis z perfectionis exemplum: qui autem vt perfecti ne viuant remoriora pertunt: si quando suggerente spiritu egrediuntur ad homines velut de archanis celorum aduenisse putantur: adeo vt multorum corda hominum, timore concutiant admirātium: seu vite perfectionem: seu penitentie nouitatem. Qui etiam (q; vt omnino spirituales vere iudices sunt) solent suggerente spiritu: peccata delinquentium durius increpare: z nonnullos non incastum: lingue etiam iaculo fine mora ferire. Et hoc quidem hactenus z aliquando. In tempore autem illo quod vocatur dies iudicij: egredietur de altari: (hoc est) de ecclesia spiritualium viroꝝ: sub qua clamant nonnulli iustorum dicentes. Vindica domine sanguinem nostrum qui effusus est super terram: angelus qui habet potestatem super ignem: ille. s. spiritus dei viui: q; inspirat vbi vult: z accendet corda illorum virorum: qui sibi specialius adherebunt: ad faciēdam vindictam in nationibus: increpationes in populis. Surget enim ordo qui videtur nouus z non est. Induti nigris vestibus: z accincti desuper zona. Hi crescent: z fama eorum diuulgabitur. Et predicabunt fidem q; tam z defendent vsq; ad mundi consummationem in spiritu Helye. Qui erit ordo Heremitarum emulantium vitam angelorum. Quoꝝ vita erit quasi ignis ardens in amore z zelo dei: ad comburendum tribulos z spinas. (Hoc est) ad consumendum z extinguēdum pernitiosam vitam prauorum: ne mali amplius abutantur patientia dei. Puto enim q; in tempore illo: vitam monachorum: erit quasi timber ad irrigandam superficiem terre in omni perfectione z iustitia fraterne charitatis. Vita autem Heremitarum erit quasi ignis ardens in amore z zelo dei ad comburendos tribulos z spinas: vt nec bonis desit gratia ad salutem: nec impij abutantur amplius patientia dei. Erit ergo ille ordo tanquam mitior: z suauior ad colligendas segetes electorum dei velut in spiritu Hoysi. Iste vero ferocior: z ardentior ad colligendam vindemiam reprobo rum: ac si in spiritu Helye. Nimirum: q; z predicatio illius imponet finem operi electorum: z comminatio istius perfidie reprobozum: ita vt nec illi egeant exercitari amplius in seruitute laboris: nec istis liceat amplius viuere in operibus malis: sed necesse sit peruenire vtroꝝ z astare ante tribunal Christi: z recipere vnumquemq; p̃out gessit siue bonum: siue malum. Et fortassis duo isti angeli in quibus diximus designari filium z spiritum sanctum: duo ipsi erunt qui occidentur a bestia: siue Helyas z socius eius (quod magis creditur) siue alij: maxime: quia de vltimo horum angelorum dictum est q; haberet potestatem super ignem: quod maxime ad Helyam pertinere videtur. Dico autem hoc: non asserendo: sed opinando: z si non desit fortasse qui audeat affirmare. Ego autem propterea non affirmo: q; quando ista fieri incipient: iam duo prophete interfecti erunt a bestia. Et si ipsi duo erunt (vt creditur) Enoch z Helyas: non poterunt ista facere: nisi a mortuis resuscitati: nisi forte p̃m illud Hieronymi: non eos aliquis occidendos dicat a bestia: sed aliquos alios. Ipsos autem post ruinam Antichristi: ad hec omnia consummanda: fine mora venturos. Quia tamen z isto modo z alio cuncta p̃ro velle dei possibilia sunt: demus interim z in hoc loco: opinioni locum: donec illucescat dies z oriatur lucifer in cordibus no-

Ordo Domicborum

Psalmus.

Ordo spiritualis.

Ordo heremitarum.

Duo ordines.

Hieronymus

Ordo Domicborum

Ordo heremitarum.

Ordo apostolicus.

Heremitarum Augustini.

Ordo Domicborum.

Ordo Heremitarum.

Ordo Heremitarum Augustini.

Ordo Heremitarum.

Heremite.

stris. Quocũq; autem modo fiãt ista: bene duo viri mittẽdi sunt simul: si tñ re vera: viri sunt: vnus in spiritu mansuetudinis qui iubeat colligi messionem: alius in spiritu zeli qui precipiat ꝛcludi vindemiam: qz ꝛ vsq; ad illum tpis articulum: erũt ali qui predestinati ad vitam: alij presciti ad mortem. Si enim soli electi homines remanserent in mundo: nequaquaz de vindemijs terre: sed de solis messionibus ageretur. Sed qz soli nõ erunt boni: erit cuz messione vindemia. Si autez queris: qd significet messio: audi dñm in euangelio: dicentem. ZMessis autem: ꝑsumatio seculi. Nec diuersum hoc esse putes: a verbo ipsius veritatis: dicentis. Nõ ne vos dicitis q; adhuc quatuor menses sunt: ꝛ messis venit? sed videte regiones: quia albe sunt iam ad messez: qz sicut tunc completis quadraginta generationibus ab Abraam: supuenit messio populi circuncisi: ita ꝛ nunc post q̃ draginta generationes: erit messio eorum qui vocati sunt ꝛ vocabunt adhuc in fide: quoz sera messio in ꝑsumatione seculi. De hac si rotina messiõe ꝛ vindemia: qz vtr; qz pertineat ad diem iudicij: Sanctus quoq; Iohel ꝓpheta manifestat: cum dicit. Consurgãt ꝛ ascendant gentes in vallem Iosaphat: qz ibi sedebo vt iudicem oẽs gentes in circuitu. ZMittite falces: qñ maturuit messis: venite ꝛ descendite: qz plenum est torcular: exuberant torcularia: qz multiplicata est malitia. Ecce quemadmodum conueniunt sibi duo testes veritatis: ꝛ q̃ cõsona voce iudicium extremum annunciãt. Uterq; enim messionem in bonam partem: vindemiam accepit in malam: quod vtiq; ex respectu ꝓpingere: manifestuz est: alioquin in botro: nõ malum: sed bonum intelligẽdum esset: qz vinum sepenumero doctrinam significat spiritualem. Et notã dum q; predicatio vltima in falcibus: non in gladijs designata est: qz falx quicqd accipit: tz simul: ꝛ multa pariter comprehendit in vnuz. In alijs namq; tribus: securis iuxta arborem posita: iudiciuz multis ictibus cõminabat: ꝛ differebat: in illo autem nõ sic: sed seueritas iudicij cõmationem sequetur: ꝛ pene simul erit vtrũq;. Hoc est enim illud. In voce septimi angeli cum ceperit tuba canere: ꝑsumabitur mysterium dei. ZMessis ergo ista tam reprobi generis q̃ electi: sub sexto angelo ꝑsumanda est: postq̃ penitentie nõ est tempus: sed vnusquisq; prout gessit: recipiet statim: seu: vz: mercedem erroris impius: seu fructuz patientie pius: adierit enim dies dñi qui remunerabit vtrunq;. Si autem queritur: que sit merces malorum. Attẽde: sed expauescse: quod sequitur.

Ioel.

Matth.

¶ Et misit falcem suam angelus in terram, & vindemiauit uineam terræ: & misit in lacum iræ dei magnum: & calcatus est lacus, extra ciuitatem: & exiuit sanguis de lacu, usq; ad frenos equorum, per stadia mille sexcenta.

¶ Lacus ire dei: locus est tormẽtoz: siue locus extremi iudicij: qz vocat: vallis Iosaphat: vbi omnes opz stare ante tribunal Christi: vt referat vnusquisq; put gessit sine bonum: siue malum. Et recte: extra ciuitatem: qz exibunt angeli: ꝛ separabũt malos de medio iustoz: ꝛ mittẽt eos in caminuz ignis: ibiq; erit fletus ꝛ stridoz dentium. Sic ergo calcabit lacus extra ciuitatem: extra societatem fidelium. Exiuit autem sanguis de lacu vsq; ad frenos equoz: qz q̃ reprobor prauitas intollerabilis fuerit: vniuersa electorum agmina: manifeste cognoscent. Hoc est enim illud. Nolite ante tempus iudicare donec veniat dñs: qui ꝛ illuminabit abscondita tenebraz: ꝛ manifestabit consilia cordium. Quid est enim exire sanguinem vsq; ad frenos equorum: nisi intollerabilem apparere malitiam impioz? Justus est namq; ꝛ misericors deus. Si non sustineret reprobos: simul cum reprobis: ꝛ

Vbi sit stadium.

Genes. T. 1 2

probis: ꝛ electos dãnaret. Oẽs enim peccauerũt. Sustinet ergo: ꝛ diu sustinet malitiaz reprobor. Sed quousq;? Silui (ingt) semp silui. Usquequo silebo? Ut parturiẽs loquar. Quasi ergo vsq; ad frenos equorum sanguinem ascendere: est illuc vsq; properare malitiam: quousq; misericor die terminus expectandus non sit. In parvo deniq; flumine etiam: ꝛ asinus transit: in eo vero quod equorum tangit frenos: discrimen est non modicum trãseunti. Hoc intollerabile malum simulq; equitatem iudicij: ꝛ longanimitatem patientie sue: patriarche Abraae indicare dominus dignatus est: dicens. Clamor Sodomorum ꝛ Gomorreorum multiplicatus est: ꝛ peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descẽdam ꝛ videbo vtrum clamorem qui venit ad me: opere compleuerint: an nõ est ita: vt sciam. Quod ergo hic significat ascensus clamoris: hoc in Apocalypsi: exitus sanguinis vsq; ad frenos equorum. Deniq; ꝛ quod ait dominus. Descendam ꝛ videbo: vt sciam: tale est: ac si diceret: Descendam ad iudicandum orbem: ꝛ detegendam malitiam impiorum: quorum clamor venit ad me: vt videntes ꝛ scientes faciam: q̃ pie illos vsq; modo: ꝛ longanimiter sustinuerim. Duo sunt autem: que excedunt modum: ita vt non debeant tolerari. Immensitas. s. ꝛ diuturnitas culpe. Horum alterum designatum est in altitudine sanguinis ascendentis: vsq; ad frenos equorum: alterum in longitudine torrentis: qui processit vsq; ad stadia mille sexcenta. Et hec quidem iniquitas tam grauis: ꝛ tam immensa: in die illo iudicante domino: ꝛ calcante in torculare: apparebit manifesta: sed tamen nihil aliud ostendetur: q̃ quod in sex etatibus mundi patientia diuina sustinuit. Tam diu enim sustinet torrentem hunc malitie iustus iudex: quamdiu equi ipsius ferre equanimiter potuerunt. Quando autem videntur (non dico asselli) verumetiam ꝛ equi precipitari in sanguine: nimirum: quia regnante Antichristo: ꝛ faciente signa ꝛ prodigia: de eruditis ruẽt: ꝛ in errorez ducent (si fieri posset) etiã electi: qs vltra dicet: iustam esse patiẽtiam dei: ꝛ nõ potius clamaduz esse ad dñm. Exurge dñe: non ꝓtest hõ: iudicent gentes in ꝓspectu tuo? Erit aũt hoc in fine sex etatum mundi: que nõ incõuenienti mysterio: in mille sexcentis stadijs designant. Quinq; eteniz etates designant in mille stadijs: pp plenitudinem tpum: in qua ꝝs venit in mundum. In sexcẽtis: iuxta etas pp ꝓfectionem senarij. Que: vz: senaria ꝓfectio: in electis hõibus ꝑsumat. Et qz in tot seculoz spatijs: non desinunt agere impij qõ ceperunt: ꝛ illoz malitia pseuerat inuicta: certum est q; in eternuz vellẽt praue agere: si liceret: ꝛ vsq; ad infinitum tps pstere inuincibiles in sceleribus suis. Et ob hoc: ad iustum dei: pertinet: districtumq; iudicium: vt eo tpe quo electoz inopie: etiam reprobor superbie imponat finis: quatenus ꝛ isti post penam temporalem transeant in vitam eternam: ꝛ illi post inane gaudium in supplicium eternum.

Bañ.

Matt. 7

psalmo.

¶ Explicit quarta pars libri. Incipit quinta.

Ca. 15. Tex. 1

¶ Et vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile: angelos septem: habentes septem plagas nouissimas: quoniam in illis consumata est ira dei.

ZMone q̃ constat ex partibus: multiplex est: ꝛ sic in eo plerunq; alterpendet ex altero: vt altero destructo: manere in eodem statu alteruz non possit. Ita ꝛ nonnulle virtutes

sese adinuicem complectunt: vt si vna earum desyt alicui: altera in eo integre manere nõ possit. Z enim virtus sit per se patiẽtia: virtus humilitas: virtus fides: virtus spes: virtus charitas: & si que similes: non pót tñ aliqs veraz & pfectam habere fidem: si nõ habeat: patientiam: humilitatem: charitatem: & spem: aut veram charitatem: si nõ habeat patientiam: fidem: humilitatem: & spem. Sciẽs ergo ille qui nouit oia: qz vanuz sit absqz istis virtutibus. quecunqz bona opa possidere: qz dignum interiorem hoiem tam preclaris virtutibus premunire: sic in qnqz opibus suis specialibus que opatus est in mundo & in adnẽtu spiritus sancti quem ad hoc misit de celo: plumationez exhibuit: vt per hoc qõ ipse fecit: ostẽderet: qd in nobis esset mostraliter: & in ecclesia typice: allegorice: faciendum. Queris: que sint ista? Tam pre multis aliis solẽnia sunt: vt esse nequeat vir catholicus: cui hec plene nota: & preciosa nõ sint. Primuz opus: natiuitas est: scõm passio: tertium resurrectio: qrtum ascẽsio: gntum aduẽtus spiritus sancti. Deniqz & inqtum potuit: seruata est in numero similitudo: qtenus & numerus mysterio: & mysterium numero: pueniret. Tertia deniqz die resurrexit a mortuis: vt tertium esse opus: resurrectio notaret. Die quadragesimo ascẽdit in celum: vt qrtum esse opus intelligeret ascẽsio. Die qnquagesimo: pascha: qui grece di penthecostes: missus est apostolis spiritus sanctus: vt ptineret ad qntum opus: hec ipsa solẽnitas mõstraret. Scõm ergo qp qtuor sunt aialia & vna sedes: ita pars ista que qnta est: respectu quatuor precedẽtiuz generalis est. Sed & sicut prima pars: ascribit primo aiali (hoc est) leoni: qz õ Christo & pastoribus agit in ea: scõa vitulo: qz de martyribus: tertia hoi: qz de doctoribus: quarta agle volãti: qz de virginibus & heremitis: ita qnta pars: de qua modo agere cepimus: sedi oipotentis dei ascribenda est: nimiz: qz illos precipue tãgere videt: de qbus di. Ecce qz bonum & qz iocundum habitare fratres in vnuz. Erãt in ecclesia primitiua: pastores & euangeliste: erãt doctores & virgines habẽtes singuli specialia dona: quasi specialia membra corporis Christi: nec tñ ad ipsos solos puenit illud qõ effusum est vnguẽtum de capite Christi: sz ad oẽs illos de qbus di. Actuũ. Multitudinis autem credẽtium: erat cor vnum & aia vna. Illi siqdem ordines speciales sunt: iste generalis. Illi in qtuor tribus singuli per singula cum suis ptrarijs habuere pflictum. Iste in qnto tẽpore: qõ suum est: generaliter agit. Et qdem: qz sepiez sunt angeli: qui de templo pcedunt: effundi zelum dei sup impios per singula septem tpum manifestum est: sed tñ qz in qnta parte libri agit de ordine isto: liquet qz in quinto tpe id de quo agit in hac parte: generalius pſumak. Ita enim (vt sepe d mus) pſideranda sunt specialia: vt tñ ad intuitum generaliuz: impetus spiritus dirigak. Aliud est enim qõ in singulis tribus accidit fm speciem: aliud qõ in certis agitur fm genus: ficut aliud est per singulas ebdomadas quadragesime facere diebus dñicis memoriam dñice resurrectionis: aliud (& si non ad aliud) totam ebdomadaz paschę semel tñ in anno solẽniter obseruare. Ut ergo qz locus exigit de eo qõ generale est: sermo segtur. Quare (nõ absurde: querit in hac quinta parte libri potius qz in aliqua precedẽtium) phyale ire cundie dei effundunt sup terram: & quare eedem phyale: nouissime dicte sint: aut q re dictum sit: qz in illis pſumata sit ira dei? Opz enim nos (ficut extimo) ad inuestigãda hec oia: nõ paucis sermonibus laborare: & vt alia ex alijs intelligi queant: diuersa testimonia scripturaz diligenter inserere. Z autem cõis sit quo ad votum: intẽtio & voluntas sanctoz: oẽsqz vnanimiter zelentur vbi zelãdum est: & misereãtur vbi misericordia exhibẽda: non frustra tñ: alijs plus zeli: alijs plus clementie datur: qz non oia tpa zelo: nec oia clementie apta sunt. Leteruz qz ijs qui plus diligit: Psal.

plus zelat: qualiter ordini quẽtualium: speciali quadam prerogatiua amoris: zelus bonatus sit: inquãtum deus dederit: apire conabimur. Quatuor supra scripti ordines: qui per quatuor specialia tpa'cuz suis aduersarijs habuere pflictum: apostoloz martyrum: pfessoz: & virginum: qualiter natiuitate dñica: passione: resurrectione: atqz ascẽsione pfecerunt: in quatuor prescriptis partibus suffcienter ostendimus. Sane qntus ordo: de quo nunc agimus: pgregatus in honorem sancti spiritus: illum se esse pversatione ostẽdit: de quo dicit psalmista. Ecce qz bonum & qz iocundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguẽtum in capite qõ descẽdit in barbam: barbam Aaron. Querimus autem qd significet hoc vnguẽtum: siue illud quo vngebantur reges in populo israel: & inuenimus scriptuz in actibus apostoloz vnxit se deum patrem: hoiem Christum Jesum spiritu sancto: ficut & psalmista longe ante predixerat. Unxit te deus: deus tuus: oleo letitie pre pſortibus tuis. Pertinuere autez ad hoc oleum zelum dei: mysterialis illa vnctio Jheu: qua vnctus est ab vno filiorum pphetaz: misso ab Helyseo: manifeste demonstrat: quãdoquidem ad hoc vnctus est in regem sup israel: vt deleret domuz Achab: & occideret sacerdotes: & cultores Bahal. Igitur apte liquet: qp ad spiritum sanctum & ad eius effusionem ptinet zelus dei: qui vocatur & ira (haud dubium) ppter eos quos iuste pdit de terra. Sed illud multo amplius ingrendum est: qua ratione iste zelus dei: qui pertinet ad spiritum sanctuz: in plagis nouissimis pſumari credatur: ne quis amittens tempus gratie: abutatur clemẽtia vsqz ad infinitum. Neqz enim vsqz in eternum sustinet iustus iudex peccata reproborum: aut oẽ peccatum equo pondere mulctãdum: aut passim dimittẽdum decreuit: sed ficut scriptum est. Oẽ peccatum & blasphemia remittet hoibus: spiritus autem blasphemie: nec hic remittitur: nec in futuro. Et Psal. Actuuz Psal.

rursum. Quicunqz dixerit verbum pra filium hois: remittet ei: qui autem in spiritum sanctuz verbum dixerit: nec hic dimittetur: neqz in futuro. Quis est autem iste filius hois: nisi ipse qui & filius dei? Quare ergo venialius est peccare in filiuz qz in spiritum sanctum? Mungd: quod a corde fidelium (deus auertat) maior est filio: a quo procedit ipse: qui procedit spiritus sanctus? Absit. Sed qz dei filius incarnatus est solus: & duz videbatur hominibus credere esse deuz: eum qui quasi vnus ex mortalibus: passibilis esse videbat hominibus: ad bonitatez eius ptinebat ignoscere eis qui non facile credebant verbis eius: pro. s. qp boni & mali: similiter pleriqz sua verba loquuntur. Quando autem visis miraculis & virtutibus spiritus sancti: eundem spiritum sanctum blasphemabãt dicentes: in Belzebub principe Demoniorum: ejcit iste demonia: iam excusationem non habuerunt de peccato suo: qz viderunt (inquit) & oderunt & me & patrez meum. Notandum vero: qp ficut dicit: pater omnia fecisse per verbum: ita & filius in spiritu sancto: vt vna operatio trium: & vna potentia esse credatur: quamuis alius sit in persona pater: alius filius: alius spiritus sanctus. Sz si ita est: quare signa & miracula specialius ascribuntur spiritui sancto: ita vt dicit scriptura. Virtus exibat de illo (hoc est) de filio: & sanabat omnes: nisi vt eo modo intelligeretur persona spiritus sancti: in virtute miraculorum: quo intelligitur persona filij potentia verborum: & persona patris in fabrica totius mundi? Hec enim tria sunt que faciunt hoies admirari. Eminẽtia operum creatoz: pfunditas sapientie: & virtus miraculorum. Que tria: & si cõia sint ipsis tribus psonis: qz vna in his oibus operatio triuz: pprietate tñ mysterij: hoz primum ascribitur patri: scõm filio: tertiuz spiritui sancto. Querunt autem filij hoium imitari hec tria: & ppaucis datum est venire ad imitationem scõi: ad tertij vero imitatio/ Tria mirande.

nem:pauciſſimis. Nam opari aliqđ opus bonum:multoꝝ eſt. Loqui ſapientiam:aliquoꝝ. Porro oſtẽdere ſigna ꝛ miracula:ſicut rariſ ꝓcedit:ita non credere oſtẽdentibus ſed ecõtrario irrogare blaſphemiam ſpiritui (qui eſt auctor) peccatum eſt ad mortẽ:ꝛ inigras magna. Et ideo qui hoc faciunt:excuſationem nõ habent de peccato ſuo (haud dubiuꝫ) qz odium eſt in cauſa: qđ grauius eſt oi ſcelere: ꝛ oi peccato. Unde ꝛ deus ipſe ꝏoyſi loqtur:dicens. Ego ſum deus fortis:ꝛ zelotes viſitãs iniqtatem patrum in filijs:in tertiaꝫ:ꝛ quartam generationem:ꝛ eoꝝ qui oderũt me: ꝛ faciẽs miſericordiam in millia his qui diligunt me:ꝛ cuſtodiunt ꝓcepta mea. Igitur de opante bonum in veritate:non credere qđ bonum ſit opus eius:peccatuꝫ eſt: ſed nõ mortale: qz multi ſunt hypocrite qui opant:non cauſa dei: ſed cauſa gloriꝛ ꝓpalis:de qbus ꝛ dr. Amen dico vobis receperunt mercedem ſuaꝫ. Eodem modo de loquẽte ſapiẽtiam in veritate:nõ credere qđ vera ſint verba eius:peccatuꝫ eſt oino: qz ſaluator dicit doctoribus. Qui vos audit:me audit:ꝛ qui vos ſpernit:me ſpnit. Siqdem ꝛ Regina Auſtri laudat a dño: qz venit a finibus terre audire ſapientiam Salomonis. Uez qz nõnulli ſunt ſteriles ſapiẽtes:de qbus veritas dicit. Dicũt enim ꝛ non faciunt:immo qz multi ſunt qui habẽt verba veriſimilia:ꝛ tñ mendacijs ꝛ fallacijs plena ſunt:habent ꝛ ſup hoc qui audiunt:ꝛ nõ credunt:aliquaꝫ excuſationem de peccato ſuo:maxime pp illud qđ Joannes ait. Nolite credere oi ſpiritui:ſed ꝓbate ſpiritus:ſi ex deo ſunt. Sane oſtẽdenti ſigna:que alius nõ oſtẽdit:non credere:ſed blaſphemiam irrogare:peccatum eſt in ſpiritum ſanctum:qđ non remittit in hoc ſeculo:neqz in futuro:qz ſine dubio ꝓcedit malicia:de odij liuore ꝓcedit:qđ niſi recedat a corde hois:non pmittit eum pcipere veritatem. Qđ ſi opponaꝫ de falſis ꝓphetis. Scriptum eſt. A fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. Sed adhuc querẽdum eſt diligentius. Cur qui dicit verbuꝫ ꝓtra filium hominis:remittit ei:qui autem dicit ꝓtra ſpiritum ſanctum nõ remittit ei:neqz in hoc ſeculo:neqz in futuro:maxime vt intelligatur:cur in hac quinta parte agat de effuſione iracundie dei: ꝛ de plagis nouiſſimis: potius qz in aliqua ꝓcedẽtium:ꝛ cur magis in illis qz in alijs: ꝓſumata ſit ira dei. Quatuor opa Chriſti ſuperius memorata: iudicant qdem peccatores:ꝛ vehementer accuſant:nec tñ in illis ꝓſumata eſt ira dei: qñ adhuc ſupeſt:remedium in dono ſpiritus ſancti:qz ſicut eum qui ꝙuertitur:ſaluum facit a peccatis ſuis:ita ab electoꝝ cetibus:non ꝙuerſos excludit. Qñ enim dei filius factus eſt hõ:exempluꝫ exhibuit humilitatis. Qñ factus eſt vitulus in ara crucis:exemplum prebuit patiẽtie. Qñ reſurrexit a mortuis:fidei fortitudine firmauit corda credentium. Qñ aſcẽdit in altum: ſpei alacritatem ſublimauit in celum. Qñ in ſpecie ignis miſit ſpiritum ſanctum:ad diligendum ſe corda fidelium inflãmauit. In quinto itaqz loco daf pfectio ſanctitatis electis:ſicut ecõtrario ꝓſumatio iniqtatis iniqs. Sicut enim humilitatem ſequitur patiẽtia:patientiam fortitudo fidei:fortitudinem fidei:ſpes:ſpem vero amor dei qui eſt ignis diuinus. Ita ſup biam cordis comitat in patientia:in patiẽtiam infirmitas fidei:infirmitatem fidei deſpatio:deſperationem vero odium:qđ eſt peccatum ad mortem:qz qui deum odit:aut ꝓprium: mortuus eſt:ꝛ adhuc viuens in carne:in inferno ſepultus. Audiunt hoc multi:ꝛ admirãtur:cur hoc de noxa odij ſpecialiter dictum ſit: arbitrantes multa eſſe alia grauiora peccata. Nunc igitur audiat veritatem:qui vult eſſe diſcipulus veritatis. Dictum eſt qz qui peccat in ſpiritum ſanctum:nõ remittitur ei:neqz in hoc ſeculo: neqz in futuro. Quare hoc? Qz ijſdem ſpiritus ſanctus: amor eſt dei: ꝛ qui non hz amorem:ſpiritum ſanctum habere nõ poteſt:qz amor:amorem querit: ꝛ charitas: charitatem. Qui autez ſpiritum ſanctum

non habet:non hz vitam in ſe manẽtem: qz ſicut non rem ſimilem: ſed diſſimilem dico:anima hominis:vita corporis eſt:ita vita anime:gratia ſpiritus ſancti. Unde ꝛ per apoſtolum dicitur. Factus eſt primus Adam in animam viuentem. Secundus autem in ſpiritum viuificãtem. Qđ ſi ſpiritus eſt qui viuificat animam:ꝛ ipſe ſpiritus amor eſt:cum eſſe amor nõ poſſit:vbi odiuꝫ eſt:quomodo anima illa viuere poteſt:que viuificãtem ſpiritum dei: qui eſt amor:in ſeipſa non hz? Igitur odium corde radicatum:peccatum eſt ad mortem:ꝛ peccatum nihilominus ꝓtra ſpiritum ſanctum. Nam ſpiritus ſanctus amor eſt: qđ eſt peccatum amori ꝓtrarium:niſi odiuꝫ? Dicit autem Joãnes. Filioli:hoc mando vobis vt nõ peccetis:ſed ꝛ ſi peccaueritis: aduocatuꝫ habemus apud patrem Jeſuꝫ Chriſtum iuſtum: ꝛ ipſe eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris. Sed eſt (inquit) peccatum ad mortem:pro quo non dico vobis: vt quis oret. Hoc vtiqz peccatum odium eſſe:ex eadem epiſtola manifeſte apparet. Unde ꝛ Caym in exemplum accipit:qui ſtimulatus liuore odij: ꝓprium iugulauit germanum. Nec mirũ ſi crimen odij tanta plectitur pena. Si enim ꝓſumatio legis charitas eſt:qđ eſſe poteſt odium niſi ꝓſumatio peccatoꝝ? Sed non eſt ita intelligẽdum:quaſi non ſit orandum pro odientibus:cum Chriſtus dicat. Orate pro inimicis veſtris:ſed non ita eſt orãdum pro eo: ſicut pro quolibet alio vitio:vtpote ꝑ paſſione ire:aut gule:ꝛcupiſcentia oculoꝝ: ꝛ his ſimilibus:que ꝛ ſi quottidie ab inimicis agantur:facile tñ oratione relaxari creduntur. Nonnunqz enim hoies venunda ti ſub peccato:ad hoc ex lege carnis trahũtur:etiam ꝛ inuiti. Non inqz orandum eſt pro odio:ſicut pro alia paſſione:qz ſiue volens quis odiat:ſiue nolens:qđ aliquando accidere ꝓſueuit ex culpa precedẽtium delictoꝝ:quãdiu tamen odit:manet in morte:ꝛ niſi deſinat odire:vitam penitus habere non poteſt. Unde ꝛ ſaluator ait. Si offers munus tuum ante altare:ꝛ ibi recordatus fueris qz frater tuus habet aliquid aduerſum te. Relinque ibi munus tuum ante altare:ꝛ vade prius reconciliari fratri tuo: ꝛ tunc veniens offer munus tuum. Si autem (teſte veritate) oblatio non ſuſcipitur pro diſcordia: reſtat vt peccatum odij:quod eſt radix diſcordie: deterius ſit omni peccato: ꝛ in eo ſit conſumatio iracundie dei. Nec mirum ſi peccatum odij tam ſit execrabile apud deum:quandoquidem ꝛ apud homines nihil eo ſceleſtius: nihil odibilius ſit. Quãtumqz etenim ſit tibi frater improbus ꝛ moleſtus: duntaxãmen de illius dilectione nõ dubitas:equanimiter eum ſuſtines: equanimiter portas. Si vero te ab illo odio ſcis haberi: vix pateris:ꝛ quantiſcunqz blandiatur obſequijs:quaſi quedam ſtercora blandimenta ipſa ꝓtemnis. Oramus ergo pro odientibus:ꝛ calumniantibus nos: vt deus qui omnia poteſt:viſitando corda eorum:a catena impietatis eripiat ꝛ reuocet ad iter charitatis ꝛ pacis. Non autem oramus: vt manentes in odio ſalui fiant:quia ſcriptum eſt. Omnis qui odit fratrem ſuum homicida eſt:ꝛ omnis homicida non habet hereditatem in regno Chriſti ꝛ dei. Et notandum qz ſi aliquis odit ꝓximum ſuum quaſi inimicum dei putans eum hereticum:aut ſciſmaticum:ſm qz Paulus odiebat Chriſtum ꝛ diſcipulos eius:emulator exiſtens paternarum ſuarum traditionum:non peccat peccatum illud: pro quo non eſt orandum:quia ignoranti excuſat illum:ſicut ꝛ Paulus ipſe dicit. Alii ſercordiam conſequutus ſum:quia ignorans feci. Unde ꝛ ſaluator poſitus in cruce ait: de quibuſdam. Pater ignoſce eis: quia neſciunt quid faciunt. Et hoc quidem de illis qui putantes bonum malum emulantes perſequuntur bonos: habentes zelum dei: ſed non ſm ſcientiam. Ceterum qui ſcienter odit deum ꝛ membra eius: ipſe eſt qui peccat peccatum illud: quod eſt in ſpiritum ſanctum: quod non

remittitur in hoc seculo: neq; in futuro (dicente domino.) Viderunt & oderunt me & patrem meum: iam excusationem non habent de peccato suo. Unde & in dominica passione: dicit euangelista. Sciebat Pylatus q; propter inuidiam tradidissent eum. Igitur peccatum odij (quod alio nomine vocatur iniquitas) ipsum est peccatum in spiritum sanctum: & peccatum ad mortem: de quo dicit Joannes. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico: vt roget quis: & quasi quereretur: quod esset illud peccatum: adiecit & ait. Omnis iniquitas peccatus est. & est peccatum ad mortem. Ecce aperte dicitur hic iniquitatem peccatum esse ad mortem. Quod si ita est: quod est q; superius dixerat. Omnis qui facit peccatum: & iniquitatem facit: & peccatum iniquitas est? Et rursum. Omnis qui in eo manet: non peccat: & omnis qui peccat non vidit eum. Et item. Omnis qui natus est ex deo: peccatum non facit: nisi vt intelligamus de illo peccato quod ipse iniquitatez cognominatur? Alioquin quomodo stabit illud quod superius dixerat. Si dixerimus quia peccatum non habemus: ipsinos seducimus: & veritas in nobis non est: & si dixerimus quia non peccauimus: mendacem facimus eum: & verbum eius non est in nobis? Quis igitur intelligeret verba ista: nisi ipse qui ligauit: dissereret? Si enim qui peccat ex deo non est: quomodo si dixerimus: quia peccatum non habemus: ipsinos seducimus & veritas in nobis non est: nisi vt intelligamus illud quod ipse in fine intelligendum docuit. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat & dabitur ei vita peccandi non ad mortem? Quid vero est quod adiungit. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico: vt roget quis: nisi vt de illo intelligamus peccato: quod ipse protinus subiungens exposuit dicés. Omnis iniquitas peccatum est: & est peccatum ad mortem? Restat ergo querere. Utrum odium sit peccatum iniquitatis: pro quo dicit non orandum: quum nulli confitenti & penitenti indulgentia neganda sit: etiam in extremo articulo? Videamus ergo vtrum in his que supra scripta sunt: ipse se metipsum exponat: & quid nobis voluit intimare: aperiat. Si ꝓfiteamur (inquit) peccata nostra: fidelis & iustus est: vt remittat nobis peccata nostra: & emũdet nos ab omni iniquitate. Et adiecit. Si dixerimus: quia non peccauimus: mendacem facimus eum: & verbum eius non est in nobis. Quod si iniquitas peccatum est ad mortem: pro quo nemo orare permittitur: qđ est qđ dicit. Si ꝓfiteamur peccata nostra: fidelis & iustus est: vt remittat nobis peccata nostra: & emundet nos ab omni iniquitate: nisi q; hoc ipsum est peccatum iniquitatis: nolle dimittere & confiteri peccata? Quis est autem qui peccato carere non vult: nisi ille qui desperatus est: & quasi animal brutum: promptus est ad omnem iniquitatem? Unde & de hoc peccato per psalmistam dicitur. Dixit iniustus vt delinquat in semetipso. In seipso delinquit: qui seipsum desperando occidit. Et hoc quare? Quia dolose (inquit) egit: vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Et quid ibi segtur? Uerba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere vt bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni vie non bone: malitiam autem nõ odiuit. Ecce (hoc est) iniqtas. Si dicis in corde tuo: multa mala feci: multas iniqtates commisi: nõ est vnde primo penitea; frustra: cum non sit spes: qua possim reconciliari deo: & si recedam procul a timore dei: & faciam q; neqđ mihi occurrerit faciẽdum: gaudebo dum ad vixero cruciandus in fine: quin immo non cruciabor: falsa sunt enim oia que dicunt: nulla erit vita: ꝓsumata hac vita. Hanc iniqtatem meditatus est iniustus in cubili suo. Non igit sic est orandum pro eo vt dimittantur eius peccata: quõ illius qui ꝓfitetur & penitet: q; nisi ex corde penitea: indulgentiam promereri non potest. Hic solum pro illo orationem facere: & pos

Oratio pro desperatis

sumus & debemus: vt deus (cui nihil est impossibile) auferat duritiaz cordis eius: & eum si sibi plz ad ꝓfessionem & satisfactionem pducat. Pro eo autez qui confitetur: lz omnibus christianis preces effundere apud misericordem deum: vt ei remittat dñs benignitate sua: qõ pro sua infirmitate: exoluere pro velle non potest. Sicut enim qui odit: indulgentiam ꝓsequi non meret: ita qui diligit: securus est: fiduciam sibi dãt veritate ipsa: que de peccatrice femina diligente se dicit. Dimissa sunt ei peccata multa: qm dilexit multum. Lz ergo de omni peccato: timendum sit: magnam tñ fiduciam non habentibus voluntatem peccandi: Joãnes iste prestat: cum dicit. Filioli hec scribo vobis vt non peccetis: sed & siquis peccauerit: aduocatum habemus apud patrem Jesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et illud qõ iam supra meminimus. Qui scit fratrem suum peccatum peccasse: non ad mortem petat: & dabitur ei vita: peccanti non ad mortem. Illud vero peccatum qõ proprie vocatur iniquitas: ac si vocaz Laribdis: que hominem pertrahit in profundum: metuendum est: q; quo semel inuolvit: suffocat: & occidit. Pro huius metu voraginis: multa dissimulant prelati ecclesiarum: & errata ꝯplurima sustinent subditorum. Sustinent infantiam: patiuntur adolescentiam: tollerant iuuentutem. Sed & cum fructum non inueniunt: nisi malum: iure iam indignari incipiunt: attamẽ cum interna clementia: & modestia quadam. Si vero nec sic conuertuntur ad penitentie fructum: sed quod bis deterius est: alios quoq; ad malum concitant: & pvocant ad peccandum: quid restat nisi sententia illa: quam imposuit cultor vinee: qui pro ficulnea exorauit? Siquidem (inquit) fructum fecerit: finasutem in futuro succides illam. Plerunq; tamen in vna qualibet etate: velut quoddam semen herbaruz citius curit hõ ad malitie culmen: etiam in minori etate: q; nimirum: vt puerorum

Caribdis.

alig: diuina inspiratione compũcti: semetipsos transcẽdant: & infra annos puberes: canos perfectionis producunt: ita nõnulli dyabolico inflati spiritu: nihil obmittũt prauitatis cõmittere in etate pueritie: adeo vt multos senes astutia iniquitatis exsuperent. Siue ergo illos qui quasi gradatim: & per tempora ad peiora sacinora dilabuntur: siue eos qui sceleritis fructum iniquitatis producunt: sustinere amplius non oportet ecclesiam: q; & si eis esset deferendum pro tempore: ne forte eos visitet dñs & eripiat a vinculo Sathane: quo captiui tenentur: ne tamen videantur consentire qui presunt: si enormia ꝯ misericorditer sustinent: bonum est magis: vt vnus pereat: ꝯ multi periclitentur in vno: presertim: cum de eis: salus dubia sit: detrimenta vero per eum manifesta non pauca. Quis enim quot virgines per vnum prauum hominem: quem ecclesia patitur vt conuertatur: violentur: ignoret? Ergone iustum est: vt dum vnum ferire: ne moriatur: metuit: multos innocentiores: ad mortem protrahi patiatur? Debemus ergo ad tempus saluti peccatoris clementer: ac benigne: consulere: in spiritu mansuetudinis: errantem sepenumero exhortari: quamdiu eius (vt iam dixi) miseriam: sine multorum detrimento tollerare valemus. Quod si nihil proficimus: oportet eum tandem assumpto zelo: velut in quarto anno corripere: si forte exasperatus redeat ad cor: & a prauis operibus resipiscat: in quinto vero si non corrigitur: vti ferro incisionis. Sed quare istud? Quia non potest homo diu manere in eodem statu: sed aut a bono pergit in melius: aut a malo cadit in peius. Sicut enim boni in melius: ita mali proficiunt in peius. Iusti namq; fidei sue addunt patientiam: patientie humilitatem: humilitati spem: spei vero charitatem. Illi incredulitati sue: apponunt impatientiam: impatientie superbiam: superbie de-

sperationem : desperationi odium. Sicq; fit: vt quomodo electi in quinto loco acci piunt ignem diuinum : donum. s. spiritus sanct i : ita reprobi velut in quinta apostasia : incidant in odium : quod est contrarium charitati : z ob hoc supra modum mortaliter peccant : quia in spiritum sanctum : z incidunt in crimen illud pessimum: quod non remittitur hominibus: neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Et sciendum q; vsq; ad tertium precipitium sustinet dominus peccatorem: parcens z miserans delinquenti. In quarto terribiliter minatur: non conuersio in tribus: in quinto vero non remittit : nec in hoc seculo: nec in futuro. Hinc est enim q; per pphetam dicitur. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus populi: z super quartuz: non conuertam eum. Qui enim in tertio non conuertitur: super quartum se dominus non conuertere dicit. Quia qui peccato infidelitatis addit impatientiam: impatientie superbiam : z non conuertitur: iam super quarto tollitur spes vt conuerti possit : quia desperatio que succedit in quarto loco : vicina est peccato : qõ est ad mortem : z tanto difficilius ad vitam remeat: quanto a caloze fidei desperando recedit. Et tamen si adhuc potest : conuertatur z viuat: ne forte qui quatriduanum excitauit a mortuis : z qui minatus est ficulnee: flexus est ad precem cultoꝛis : misereatur etiam nunc: cum se non misereri iam dicit. Sed de tribus sceleribus videamus: cur z ab ipsis non tollitur spes : aut cur magis a quarto q̃ a tribus tollatur. Prius tamen oportet breuiter dicere: q; sicut in ordine quatuoꝛ animaliũ: aliquãdo prescribitur homo: vtpote in Ezechiele propheta : aliquando leo : sicuti in hoc libro: ita aliquando incipimus ab humilitate: que pertinet ad hominem : siue a superbia que est contraria eius: aliquando a fide vel infidelitate. Etenim z fides ꝼm aliquid : z ꝼm aliquid humilitas prima est. Quocirca si aliquando a fide: aliquando incipimus ab humilitate: non est incuria: sed auctoritatis. Utrunq; enim licet: z ideo vtrunq; tenemus. Ut autem quod querebatur : accedat primam perditionis causam: peccatum esse superbie: omnibus catholicis notum est. Hinc vnigenitus dei filius volens in prima fronte premere: venturus ad redimendum mundum: nõ in sua maiestate venire voluit: z virtutem ostendere potestatis: sed qui erat deus factus est homo : qui erat magnus factus est paruus : qui omnes erat factus est pauper: z qui dominus: seruus: vt ꝼm nomen eius z gloriam : sic esset laus eius in fines terre: vt bonum humilitatis: quod superbe contempserant creature : q̃ fit precio sum z deo dignum : operando potius q̃ loquendo monstraret. Quicunq; ergo post hoc superbire non metuit: magnum valde crimen committit : peccans vtiq; in ipsum Christum : qui paruus z humilis factus est. Ut enim perstringamus pauca de multis : qui sciens paupertatem regis sui: erubescit egere : nonne Christum offendit: positum in presepio? Qui erubescit ascendere mite animal Christi : z spumantis sibi equi arrogantiam querit: nonne regem suum offendit: quem sedisse super asinum reminiscitur? Qui ministrare dedignatur equalibus : nonne dominum suum offendit : lauantem pedes discipulorum suoꝝ? Qui ergo post Christi humilitatem superbire non confunditur in ecclesia dei : z contra preceptum eius contumaciter pergit: quasi vnum scelus dignum damnatione committit. Ut vero que hominibus impossibilia sunt: deo non esse impossibilia (teste ipsa veritate) didicimus: qui amore glorie temporalis conuerti refugit : tangitur plerunq; a domino: in eo quod magis amat: vt duz quasi catbena ferri : qua erat obligatus: rumpitur: saltem vel percussus : conuertatur ad deum. Sed ecce secundus hostis velut e latere consurgens : querit subuertere opus dei: z apponere iniquitatem. Super iniquitatem. Incipit enim homo stimulatus a Dyabolo : murmurare in flagellis : z erumpere in voce contra dominum: nesciens: aut parui pendens pensare ꝼm opus Christi : quod sustinuit propter nos: qui peccatum non fecit: nec dolus inuentus est in ore eius. Peccat igitur qui sic murmurat in Christum passum : qui non pro sua culpa : sicut nos : sed pro nostris criminibus passus est. Patitur tamen dominus : z hoc crimen secundum addens adhuc quertere peccatorem. Qui enim Christum suum resuscitauit a mortuis : suscitat afflictum a miserijs flagellorum: vt accepta misericordia: conforletur z viuat. Si autem liberatus a flagellis: non credit q; ad hoc percusserit eum dominus : z sanauerit : vt decetero non in peccatoꝝ: sed in iustitia viuat: sed deputans vtrunq; fortune: non querit que dei sunt: sed que mundi: quasi tertium scelus committit : peccans in eum qui mortuus est propter peccata nostra : z resurrexit propter iustificationes nostras. Sed z plerunq; cui plus medicus videt non profuisse flagella : querit illum blanditijs reuocare ad se sublimans eum secum in altum: z faciens ei contra spem cuncta prospera euenire: si quo modo recogitet z cõsideret longanimitatem patientie dei : z querat videre bona domini in terra viuentium. Qui ergo conuertitur : vel isto modo : inueniet adhuc salutem. Qui autem nec isto modo conuertitur vt credat in eum qui pauperem facit z ditat: humiliat : z sublimat : sed quia sibi (vt ipse putat: z vt aiunt quidam) videt arridere fortunam: priuatur spes eius a desiderio future beatitudinis : z incipit caducas huius vite sperare diuitias z honoꝛes: eo magis meretur indignationem illius : sine quo: nec passer cadit in terra : quo nec per aduersa flagellorum : nec per prospera vite huius reuertitur ad eum qui fecit illum: sed ambulat per vias desideriorum suoꝝ. Igitur super quarto scelere: non conuertit eum dominus : sed dimittit eum ꝼm desideria cordis sui: ne forte si verum tangit eum plaga : iterum incipiat blasphemare. Dimittit tamen ad euz nuncios suos: qui ei aperiant vias suas a principio vsq; in finem: siue consolando illum in aduersis: siue deterrendo in prosperis : ne forte se de ignoꝛantia : aut inhertia predicatoꝝ excuset. Qui si forte ad extremum : in tedium ei vertitur verbum dei : z nõ solum non recipit coꝛreptionem : verumetiam quasi nuntium mali : deridere incipit z odire: sperneꝛ z ipsum qui missus est : z eum qui misit illum: quid restat nisi vt abscidatur mala arboꝛ: z in ignem mittatur? Nam z propter diuersas infirmitates: nõ vnum tantum qui occurreret forte vni: sed diuersos ordines predicatoꝝ voluit esse deus in ecclesia sua : vt qui non audit primum: audiat vel secũduz. Et qdem laudabilis est : qui coꝛrigit ad vocem episcopi loquentis communiter in ecclesia: z iubentis mandata dei: siue prohibentis contraria: quasi potestatem habentis: animaduertens illud quod dicit apostolus. Qui resistit potestati : dei ordinationi resistit. Qui autem tam durus est: vt nolit obedire episcopo: nisi sciat id quod precipit esse mandatum dei: audiat vel dyaconum legentem euangelium dei : z conuertatur z viuat. Si autem se dicit non intelligere: audiat vel sacerdotem habẽtem officium docendi: z exponentem sibi quottidie verba dei. Si autem quia forte vita eius contemptibilis apparet : contemnit qui huiusmodi est : predicationem illius audiat: vel heremitam: cui nihil cum mundo cõmune. Si autem omnes abijcit : omnes contemnit : z etiam (vt ita dixerim) ipsum Helyam : quid expectatur ab Helyseo: nisi effusio phyale iracũdie dei? Verum hoc de quolibet prauo homine nolẽte intelligere: vt bene agat.

Nunc de multitudine populi mundani (cuius causa est similis) videamus. Licet enim pro electis tantummodo dictum

Joãn le

Fortũa

Fortũa

Pecca tum in Christũ

sit. ¶Messis quidem multa: operarij pauci: rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam: nihilominus tamen ꝛ ad reprobos: quorum infinita est multitudo: multi enim sunt vocati: pauci vero electi: missi sunt ydem operarij: vt excusationem non habeant: ꝛ communiter vtrisq; loquuti sunt verba dei. ¶Dixi sunt autem ꝑm tempus ꝛ tempus: primo apostoli: secundo martyres: tertio doctores: quarto contemplatores: ꝛ non audiuit eos mundus. Et ob hoc in quto tempore missi sunt alij: qui effunderent super genus phyalas iracundie dei vt indurarum ꝛ obcecatum ambulet in tenebris: ꝛ nesciat quo vadat: donec in sexto tempore mittantur iudices contra illud: qui auferant de terra memoriam Babylonis: vt non vocetur in eternum genus pessimorum. Igitur si ea que supra notauimus: ad animum reuocamus: a quarto gradu: vel ordine: vel tempore: initiatus ostenditur iste zelus: sed tamen in quinto consumationem accepit. ¶Multis autem modis: ꝛ non vno tantum congruens est zelus dei: specialibus viris: siue qui in Helya: siue qui in Helyseo designati sunt: tum quia qui amplius diligit: ampliori zelo accenditur contra delinquentes: tum quia illos amplius decet zelari: quorum vita irreprehensibilis est: ꝛ quibus manifestatio spiritus testimonium reddit. Deinde quia talibus viris magis solent homines contumaces deferre: deinde quia non est vn de timeant: si aduersus eos scandalum concitatur. ¶Vi plerunq; verbo: plerunq; epistolis: ꝛ mandatis: culpas delinquentium increpant: eis autez qui incorrigibiles sunt: omnino morti animis cõminantur. Quanta autem virtus sit in ore spiritualium virorum ad faciendam vltionem: testat beatus papa Gregorius in libro dialogorum: exemplo sancti Fortunati: qui motus animo pronunciauit mortuꝫ eum qui prius percussit cymbala: q̃ ipse aperiret os ad benedictionem dei: ꝛ alterius viri sancti: ad cuius vocem percussi sunt quatuor viri mor̃o elephantino: sed ꝛ beati Benedicti: quem dicit tantam gratiam fore consequutum: vt si quid vnq̃ : non iam decernendo: sed minando diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc non dubie: aut suspense: sed iam per sententiam protulisset. Verum hoc ad ostensionem potentie: non ad exemplum interne subuersionis eorum qui condemnantur in spiritu: adeo vt non possint vltra surgere a reatibus suis. Alia est enim plaga exterior: que paucos tangit: alia interior: que multos includit. Causa vero plage interioris: vel potius occasio ista est. Est aliqs peccator ambulans in erroribus suis: qui verba dei nõ solum facere: sed nec sicut expedit audire potest. ¶Nunc assumẽs presbyter suus: querit reducere ad viam vite incipiens a spiritu mansuetudinis: ꝛ confirmans in eo omnez charitatem: si quo modo dulcibus electuarijs ꝛ vnguẽtis lenibus delinitus: vires accipiat ꝛ sanetur. Idcirco enim a principio ostensus est spiritus sanctus in specie columbe: vt non prius liceat predicatori exacerbare peccatorem: q̃ verbis prius pacificis inuitetur ad gratiam: ꝛ nõ est quod alij dat a domino ꝑm plus ꝛ minus: dico spiritus mansuetudinis: qui precedat in populo peccatore: sicut ¶Moysi: alij spiritus zeli: sicut Helye ꝛ Helyseo: ad faciendum iudicium in populo non credente: sed ambulante vsq; in finem in admõitionibus suis. Sicic sanctis apostolis: ꝛ euangelistis ꝛ doctoribus spiritus mansuetudinis datus est ad salutem (dicente domino Joãne: qui volebat iam tunc̃item poris imitari zelum Helye.) Nescitis cuius spiritus estis? Filius hominis non venit animam pdere: sed saluare. Non enim omnibus sanctis datus est spiritus Helye: sed aliquibus. Oportebat enim preire spiritum mãsuetudinis in apostolis ꝛ alijs predicatoribus veritatis: ꝛ sequi tandem spiritum Helye ꝛ Helysei circa finem ad faciendum vindictam in nationibus: ꝛ in

Gregorius.

Psal.

crepationes in populis. Et hoc quidem in sanctis operatur deus. Quid vero spiritus malus in filijs diffidentie? Quamdiu sancti predicatores palpant: ꝛ liniunt plagas eorum: honorant ꝛ reuerentur eos: sicut ꝛ Herodes Joannem: anteq̃ argueret eum de vxore fratris sui. Si autez post multas exhortationes ꝛ dulcia verba sanctorum: quibus pascitur peccator ꝛ non corrigitur: venit repente ad eum alius in spiritu Helye ꝛ Helysei: aut corrigitur ad verbum eius: si corrigendus est: aut effectus de correctione deterior: mox desperat: ꝛ quod eo deterius est: incipit persequi ꝛ odire medicum: qui plus salutem eius diligit: q̃ vitam suam: adeo vt nec ti moze mortis obmiserit loqui sibi in virtute dei: si quo modo possit eum liberare a morte: ꝛ soluere a vinculo captiuitatis sue. Hec igitur causa est: cur increpatio seua sanctorum plaga nouissima dicta est: ꝛ quia in ipsa consumata sit ira dei: nimirum: quia in alijs verbis sanctorum retinetur per tempora impetus ire dei: eo q̃ simulẽt sancti loqui peccatoribus verba dura: vt non corruant in soueam desperationis: in istis quia tempus est iudicij: quo ad istud non attenditur: quid inde sequatur: sed aut faciat fructum sterilis arbor: aut excidat: vt arescat: ꝛ in ignem mittatur. ¶Dignuꝫ igitur est hoc signum ꝛ mirabile: qđ visum est in celo (hoc est) in spirituali intellectu: q̃ satis admirant homines: cum incipiunt videre: qđ aliquando non videbant: ꝛ intelligere aliq̃ occulta iudicia que non intelligebant: de quoꝝ numero hoc erat magnuꝫ satis ꝛ mirabile: cur. Saliꝫ sancti peccerunt viris impijs ꝛ sustinuerunt eos vsq; ad mortem: alij punierint eos ꝛ occiderunt: ꝛ cur aliq̃ loquantur peccatoribus humiliter ꝛ benigne quasi fratribus suis egrotãtibus ad mortem: alij in zelo q̃ si hostibus dei: ꝛ tñ vtriq; beneficiãt: ꝛ vita vtriq; faciant: ab vno dño ꝓsequantur? Est enim hoc ipsum signum magnum ꝛ mirabile: ꝛ ideo aliqd aliud: qđ maius est seipso: significat. Et qđ est illud? Aduẽtus redẽptoris ꝛ iudicis. Una ꝑsona est Christus Jesus: ꝛ tñ deus ꝛ homo. Venit primo quasi hõ in spiritu lenitatis: venturus est scdo: quasi deus in spiritu iudicij ꝛ ardoris. Venerat primo vt redimeret mundum: venturus est scdo: vt iudicet genus humanuꝫ. In primo aduẽtu aiati sunt peccatores: in scdo timebunt ẽt iusti. Qui igit sic sibi blãdit de misericordia vt nõ timeat iudiciuꝫ: stultus est: qz vtrũq; est dño: misericors. ſ. iustus. Ecce huius rei signum est. Et q̃uis nõ ptineat specialr hoc signum: qđ in sex vel septem angelis ostẽsum est: nisi ad diem iudicij: qz tñ plage ipse angelorum nouissime dicte sunt: subintelligit precessisse alia tpa: ꝛ alias plagas: quarum respectu hee plage nouissime dicte sint: que oĩa velut initialia quedaꝫ memoriã erãt: vt ex collatione eoꝝ: posset intelligi ipsuꝫ signũ. Neq; enim ad se dr simplr quinarius numerus: sed ad q̃tuor precedẽtes. ¶Per tria etenim tpa (vt iam diximus) expectata siculnea: in q̃rto erat oino (iubẽte dño) succidenda: ſ abundauit in misericordia dño vinee: vt eam anno q̃rto equanimiter sustineret: succidẽdam absq; dubio in anno qnto: si in q̃rto nequaq̃ faceret fructum: qđ qualr queniat qnq; partibus libri huius: ꝛ qua gratia rõnis effusio phyalaꝝ respiciat: ꝑtr qntum ordinem sufficienter (vt credimus) dictuꝫ est: q̃ nõ pro modo verbi sufficiẽter dictum sit: qđ magno volumine indigeret: sed nos hoc in transitu dixisse arbitramur sufficere: qui ad alias abyssos q̃rotius trãsire tenemur: ꝛ scrutari cetera que sequunt. Abyssus enim abyssum inuocat: q̃ ꝑfundum vnius scripture aliud profundum inuitat: ꝛ q̃rto plura diciunt: tanto plura remanent que dicantur. Ad sequẽtia igit maria transeundum est: ꝛ qd i alta abyssio lateat videamus. Sequtr.

Psal.

¶Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne. T. 3.

¶In veteri testõ legimus Salomonẽ se

cissemare eneum: in quo repleto aq̃ lauarẽ
In po/ploler tur sacerdotes. Hic autem mare vitreum: ꝛ hoc mixtum igne ostensum est in spiritu archanozum celestium rimatozi: quia veteris testamenti baptisma: sozdes quidez exteriozes abluere poterat sicut aqua interiozes non poterat: immunditias vero interiozis hominis: solus ignis consumit diuinus. Et rursum verba legis sonare populus ille carnalis: eris mare tynniẽdo poterat: videre autem per speculum in enigmate: proprium est fidelium Christi. Verum quia nec istud omnibus datum est: quos vnda baptismatis abluendo purificat: nec ita despicimus baptismata priozis testamenti: vt nostrum quoq; baptisma pariter confutemus: congruetius in mari eneo: vitam intelligimus sacerdotalem: in mari vero vitreo conuersationem monasticham. Debet sane sacerdotalis vita predicatione esse sonora: monachozum: qui ꝛ ad hoc vocati sunt: contemplatione perspicua. In aqua etenim verbum: in igne donum spiritus designatur. In aqua doctrina littere: que non est preter fidem: in igne spiritualis ꝛ viuificus intellectus. Et illa quidem doctrina: si sane vtimur ea: emundat grauiozia crimina: hec vitia spiritualia diligẽter excecat. Postremo illa animum virtute humilitatis instruit: hec humiliatum igne charitatis accendit. Quod autem mare istud: nõ ad quoslibet fideles pertineat: sed ad solos perfectos: sequentia manifestant: cum subditur.

E.3. ¶ Et vidi eos qui vicerunt bestiam & imaginem illius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum.

¶ Si in bestia designatur multitudo infidelium persequentium ecclesiam dei: in imagine: doctrina ipsius bestie: in numero nominis: numerositas vitiozum: quos melius esse dicimus qui tria ista vicerunt q̃s illos de quibus dicit Augustinus. Multos comperi meliozes q̃s qui in monasteriis psecerunt. Tres deniq; ordines commendat idem vir: super librum psalmorum: Laycozum primum: clericozum secundum: monachozum tertium. Et quidem ab hozum primo exigitur specialiter victoria bestie: a secundo non solum bestie: verumetiam ꝛ imaginis: a tertio non solum bestie ꝛ imaginis: verumetiaz ꝛ numeri nominis illius. Sufficit enim layco seruare viriliter fidem suam: ꝛ pugnare pro ipsa vsq; ad mortem: dummodo non maneat in mortali peccato. Clerico non sufficit seruare fidem: quia os layci: clericus esse debet: quando quis interrogat de doctrina Christi: ꝛ necesse habet stare in acie in die prelij: aduersus insidias hereticozum: ꝛ confundere eos qui contra fidem ex aduerso consurgunt: sicut de beato Stephano scriptum est. Surrexerunt quidam de synagoga: disputantes cum Stephano: ꝛ non poterant resistere sapiẽtie ꝛ spiritui qui loquebatur. Si enim interrogantur layci de fide sua: aut se simpliciter christianos esse profitentur: aut se credere dicunt in patrez: ꝛ filium: ꝛ spiritum sanctum. Si autem queritur de ratione huius fidei. Respõdent. Non est nostrum de hoc reddere rationem: quia layci sumus: ꝛ ydiote: ꝛ ignorãtes legem dei: sed sunt apud nos doctozes nostri: a quibus potestis ista scisciatari: qui vobis ad omnia interrogata sufficienter respondeant. Nec enim solet esse excusatio laycozum: ad eos qui se interrogant de fide sua. Quod si ita est: quomodo stabit fides laycozum: si clerici deficiunt in responsis doctrine? Necesse est ergo: vt tales sint: qui tam fidei constantia q̃s doctrine puritate superent bestiam ꝛ imaginem eius: q̃tenus nec mẽbra deficiãt in tormẽtis: nisi cũ victoze palma: nec verba in respõsione: q̃din loquendi virtus ꝛ facultas uneſt. Sane victoria nois huius bestie: qui manet in multitudine illoz delictoz: que qdem: ꝛ si ab alijs

Augus

Actuus

iudicentur venialia: a psectis tñ viris: nec si mortalia deuitantur: a veris ꝛ deo dignis monachis: qbus lz viuere: licet libet: potius q̃ ab alijs exqri põt: non qz ꝛ in ordine laycoz: aut clericoz: non fuerint multi qui sub specie layci: siue clerici psectionem monastichaz obseruarint: sicut ecõtrario: multi habentes habitum monachi: longe sunt a psectione illa quam habitus figura pretẽdit: sed qz priuata: solẽnibus: non preiudicãt: nec gratia occulta manifesti dominordinem soluit. Ut enim pretermittam cetera: ad qd religiosus aliqs ingredit claustrum: de quo fine mãdato: non lz egredi: vel ad horaz: nisi vt auertat oculos suos ne videat vanitatẽ: vt abstineat aures suas ne audiat cãtica meretricũ: ꝛ verba filioz huius mundi: pro qbus se pphete immunduz labijs esse gemebat: vt abstineat a verbis ociosis: ꝛ a supflua voluntate ciboz: necnõ ab oi munere ꝛ proprietate habendi aliqd absq; certo mãdato: ꝛ qõ his oibus maius est: a pp̃io arbitrio voluntatis: quatenus calcata tam multiplici materia vitioz: ipsa quoq; vitia fine difficultate vincant. Difficile est enim valde vincere vitia: vbi multiplex est ꝛ valida materia vitioz: magnũ est ꝛ pro magno habendum: si aliqs sic vi uit in seculo: vt nõ prevalente hoste: superet eo. Neq; enim qz nõ superatur: ideirco mox est aliquis pro victore habendus: qz aliud est resistere hosti: ꝛ stare iugiter in acie: ne vincat: aliud est devicto hoste: in tranquillitate manere. Et ille qdem coronãdus est: qz viriliter certat: ꝛ nõ desinit certare vsq; ad mortem: sed iste sublimat in altum: vt sedeat in throno Christi: qz certauit ꝛ vicit. Ergo qui vicerunt bestiam per fidem despicientes regnum mundi: quod ipsius est: ꝛ imaginez ipsius per sapiẽtiam: que de celo est: nõ recipiẽtes aliam doctrinam: quam seruat ꝛ predicat Romana ecclesia: ꝛ numez nois eius: per orationem: ꝛ ieiunium: ꝛ alia exercitia spiritualia: vicisunt stare supra mare vitreum: qõ est mixtum igne: qz illis solis pcedit vita pfectiua: ꝛ sentire ardorem charitatis dei: qbus datum est de his tribus bellis: viriliter triumphare. Qui vero sunt illi qui exsupant: nisi bi qui nõ solum sua: verũetiam semetipsos relinquunt: illius culmen precepti appreh̃dere cupientes: quo dr. Nisi qs renunciauerit oibus que possidet: non põt meus esse discipulus? Neq; enim qui monachus dr: monachus est: sicut nec clericus: qcũq; clericus: nec christianus: quicũq; dr christianus. Qui ergo vere monachus est: nihil reputat esse suum: nisi cytharam: nisi nouum hoiem qui fm deuz creatus est: aut operationem spiritus sancti: in qua resonãt tres corde generales: de qbus apostolus. Manẽt autem: fides: spes: charitas: tria hec. Nõ enim põt illud coz absolute laudare deum: qõ rez imaginibus: ꝛ mundi sollicitudine occupat. Ubi est thesaurus tuus: ibi est ꝛ coz tuum. Tũc enim per fidez: ꝛ spem: ꝛ charitatez: in corde nostro dulciter cãtamus: si nullius amore cupiditatis: animus occupat. Unde nõ immerito victores illoz trium habere dei cytharas describuntur: qz qui mundi cupiditatibus vacua sua corda custodiũt: digni sunt qui celi adimpleant muneribus: sicut ediuerso: indigni sunt induere nouuz hoiem: qui expoliant a veteri paruipendunt: ꝛ habere dona spiritus sancti: qui munera seculi: non recusant. Qui ergo vult habere cytharam: nõ solum bestiam: ꝛ imaginem: lz ꝛ numez superare pretendat: qr non põt Xpi uersationem accipere: qui vestigia primi hois per carnis opa imitat. Qui vero illa tria supat: triuz cordaz cytharam dño largiẽte: psequitur: qz qui nec terroze minaz eius frangit: vt obediat illi: nec coloze doctrine eius decipitur: vt recedat a spe sua quam hz in Christuz Jesum: nec presentia amoris carnalis demulcet: vt deserat amorem dei quem accepit per effusionez ꝛ infusionem spiritus sancti: psecto: fidei: spei: ꝛ charitatis: munera habere pbatur: sine quibus laudare deum corde ꝛ animo: non valemus: ꝛ in qbus dei laus integra ꝛ ple/

Ad qd religionem intrare.

psalmo. cta ꝓfitit. Laudate eum (inquit) in psalterio: & cythara. Sed quare in psalterio? Q:

In populo lex plenitudo legis in psalterio ꝓtinetur. Decem sane corde: decem precepta legis designant: in qbus plenitudo iustitie continetur. Et qz longum erat discurrere per precepta: magisqz ex preceptoꝝ multitudine peccandi occasio prestabet: missus est alius prophetа qui diceret. Verbum breuiatum faciet dñs super terram. Verbum breuiatum: qd fit: apostolus manifestat: cum dicit. Manent autem: fides: spes: charitas: tria hec: maior autem his est charitas. In de est qz in libro isto: in cytharis sancti iubilant: qz veniens in carne dominus: noluit expressione multoꝝ preceptorum deterrere corda discipulorum: sed post aliqua que pertinet ad fidem & spem. Hoc est (inquit) preceptum meum: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Sed iam nunc videamus & audiamus: quid cantent: qui talia munera perceperunt: & cuius esse dicatur canticum: quod cantare meruerunt. Dicens enim.

Apo. 15.3 Habentes cytharas dei (protinus adiecit & ait) Et cantantes canticum Moysi serui dei: & canticum agni, dicentes. Magna, & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iustæ & veræ viæ tuæ: rex seculoꝝ. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum? Quoniam tu solus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifestata sunt.

Hoc canticum quo ad litteram: nec in verbis Moysi: nec in verbis agni manifeste repitur. Qđ ergo Moysi legislatoris: & agni gratie largitoris: cōmune esse dicitur: sicut spiritualiter dictum est: ita & in spiritu intelligendum. Pro eo enim qꝺ ordo monachorum: procedit ab ordine laycoꝝ & ordine clericorum: in typo spiritus sancti: qui procedit a patre & filio: canticum qđ specialiter pertinet ad eos: cōmune Moysi serui dei: & agni esse phibetur: vt timoris pertinens ad seruum: & amoris pertinentis ad filium esse videatur: iuxta illud psalmiste. Seruite domino in timore: & exultate ei cum tremore. Qui enim dicunt. Quis nō timebit te: & glorificabit nomen tuum: timere seipsum: quem timē dum predicant: & docēt. Et qui protinus adiungunt. Quoniam tu solus pius es: p fecto amare se indicant: quem pium esse fatentur. Et notandum qꝺ causa timoris ꝓtinetur in verbis precedentibus: qbus dicitur. Magna: & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotēs: iuste & vere vie tue: rex seculorum. Causa amoris in subsequentibus: qbus & dicitur. Quoniam omnes gentes venient & adorabunt in ꝓspectu tuo: qm iudicia tua manifestata sunt. Quoniam (inquiunt) magna & mirabilia sunt opera tua: que te fecisse: scripsit Moyses. Et iuste & vere vie tue: quibus paucis ostēdisti misericordiam: multis iudicium: quis ista considerans non timebit te: maxime qui ignorat vias ipsius iudicioꝝ tuoꝝ? Et qz ita nunc in fine seculorum abundas pietate: vt gentes quas aliquādo proiecerās: suscipias ad salutem: & iudicia que aliquando erant obscura: quare ita pcusseris cecitate populum gentilem: nunc manifestata sunt mundo: scientibus & intelligentibus seruis tuis: qꝺ ideo percusseris vt sanares: qꝺ non glorificabit te: & magnificabit nomen tuum. Magnificare enim amantis est potius qꝫ timentis. Luce. 1 Magnificat (inquit Maria) anima mea dominuꝫ: & exultauit spiritus meus in deo salutari meo: qz respexit humilitatem ancille sue. Hec autem omnia (vt iam dixi) cōmunia sunt eis qui cantant canticum istud: qz ipsum quem laudant: timent & magnificāt: scientes qz iustus est in iudicio: & in misericordia pius. Sed quare istud cantant ad laudem dei: nisi qz hi qui fornicantur a deo: vilulant & blasphemāt accusantes iudicia dei: que sentiunt in semetipsis: quasi non sint manifestata iudicia: quibus damnati sunt: cum sit deus pius & misericors: adeo vt gentibus infidelibus parcat: querentibus conuerti ad ipsum: & venire de tenebris ad admirabile lumen suum. Si enim gentes infideles que extra sunt: recipit ad salutem: consequēs est: vt non sit voluntatis eius perire aliquos de his qui sunt intus: sed ipsi semetipsos desperant: vt faciāt ea que non conueniunt: & prouocent ad iram saluatorem suum. Sequitur. 60.3

Apo. 15.4 Et post hoc vidi: & apertum est templum tabernaculi in cælo: & exierunt septem angeli de templo.

In quarta parte dicit Joannes apertum esse templum dei in celo: & visam esse in eo archam testamenti. Hic autem dicit apertum esse templum tabernaculi testimonij in celo: & exierunt septem angeli de templo habētes plagas septem. Queritur ergo vtrum de vno templo dictum sit vtrunqꝫ: an duo sint specialia templa: de qbus ista dicuntur. In veteri testamento: collocatum erat a principio tabernaculum testimonij in Sylo in tribu Effraym: processuvero temporis edificatum est templum in tribu Juda. Qđ autem repulsum est tabernaculum: & edificatum est templum: designabat pertransire vetera: & succedere noua. Sed non ita in hoc loco: vbi prius fit mētio de templo: & postea de templo tabernaculi: maxime cuꝫ dicat: qđ est in celo. Utrunqꝫ enim templum demōstratur manere in celo: & illud. s. de quo facta est mentio in quarta parte: & istud de quo agitur in hac qnta: vt aliud esse illud: aliud istud: eoipso intelligatur: quo aliud fuit sub veteri testamento: templum: aliud

tabernaculuꝫ: & proposterο ordine in hoc libro scribantur. Sed idcirco fortassis in hoc libro: proposterο ordine scripta sunt: ne de illo templo: aut tabernaculo: que fuerunt vmbra futuroꝝ: scribere putaretur: & non potius de templis spiritualibus que in celo ꝓsistunt. In celo enim sunt templa ista: & non in terra: qz quicquid dicitur de eis: in spiritu: non ad litteram intelligendum est. Scōm ergo allegoriam duo templa ista mystica: duo significāt testamenta: in quoꝝ primo latebat quōdam littera noui testamēti: quasi archa in templo: & quasi rota infra rotam: vt ex eo quādoqꝫ videretur exire: sicut & virginalis castitas de vita ꝓugali: & nihilominus de scdo egressi sunt spirituales intellectus: sm qꝺ plures sunt. i. septem angeli isti: & septem spiritus domini missi in omnem terram. Sꝫ quare dictuꝫ est templum tabernaculi? An qz primi fideles habuerunt tm̄ vetus testamentum: nouissimi autem. i. nos vetus simul & nouum. Scimus enim qꝺ templum dei fundatum in terra est: in qua & fixum est: quasi habēs radices: tabernaculum vero transire poterat de loco in locum tanq̄ res mobilis & habilis ad portādum: qz vꝫ testamentum vetus: terreno quondam populo datum est: & in ipso solidauit radices suas ad ꝓfirmandas promissiones patruꝫ: nouum vero testamentum sic ꝓditum est in circuncisione: vt protinus pertransiret ad gentes. Qz vero nō ita transiuit: vt desereret sanctos apostolos qui erant ex circuncisione: sed potius ipsi qui erant de semine Abrae trāsierunt cū doctrina vtriusqꝫ testamenti ad gentes: quasi templum tabernaculi exhibuernnt semetipsos fidelibus: in quo ingressi in spiritu: meditentur in lege domini die ac nocte. Deniqꝫ & lapides templi qui pretiosiores ceteris: esse videbantur: & vasa & columne translata sunt ad gentes: & si inuitis Judeis: vt esset in signum viuorum lapidum: qui transituri erant de Judea ad populum gentilem: vt in eo edificaretur sanctuarium

dñi. Et bene templuz istud tabernaculum testimonij dictum est: qz eo ipso quo verba testamenti: seu veteris: seu noui: mystica sunt z spiritualia: testimonium phibent veritati: etiam preter illa que scripta sunt ad litteram: testimonium phibentia: z ipsa: p qbus z testamenta dicunt. Scimus enim qz testamēta mortuoz: sunt testimonia viuentium: z qz illa qdem tradant in littera pp eos qui decesserunt: ista in viua voce eoz qui phibent testimonium: numiz: qz littera que dī occidere: in testiñ fidelibus data est: z spiritus qui dī viuificare: extra litteram z supa litteram: testimoniuz phibet veritati. Datum est ergo populo gēti li nouum testiñ: ammo nouum simul cum veteri: z nōnulli z nunc legentes in eo: in gressi, sunt in illud: ita vt percipent spiritualem intellectum: nec tñ potuerunt egredi nisi in tribus statutis: qñ per ea que completa sunt opera dñi: fm partem z partem apitur ipsuz testiñ: vt possint bi qui extra sunt (z aliqñ malo suo) videre z intelligere que dicūtur. Sic duo angeli manētes in domo: introduxerunt ad se Loth: qui manebat pre foribus: z mox clauso ostio: percusserunt eos qui erant extra caligine cecitatis: qui etiam cum apto hostio egressi sunt foras: effuderunt sup eos iram indignationis sue: pluerūtqz sup eos ignez z sulphur ad pdēdam de terra memoriam eoz. Sic sic septem angeli isti: qui manēt intus per templationem: nolunt egredi foras ad'effundēdas phyalas suas: nisi cum aperitur templum: quatenus patefactis mysterijs: impropent incredulis opa eoz: z increpātes eos sup duritia z cecitate cordis eoz: aut puertatur ex toto corde (si electi sunt) aut si reprobi deteriores effecti: percipiāt ad plenum mercedem diffidentie sue. Sicut enim Phinees zelatus est pp dñm: z ficut vnus de filijs pphetaz: vnxit Jheu in regem israel ad faciēdum iudicium in populo sceleratoz: ita z nunc de templo spiritualiter egrediuntur septem angeli ad exercendum iudicium in peccatores: spirituales. s. viri: de qbus z dī. Et exierunt septem angeli de templo: habentes plagas septem. Plagas isti angeli dicuntur habere: qz qui ardent iugiter amoze diuino: cum vident deum premi: z blasphemari a populo nequam: sauciant vehemēter in pectoribus suis: qō sustinere pre doloze non valentes: iram quam de igne spiritus percipiunt: sup peccatores nō puersos effundunt. Ipsi ergo dolēt prius: sed nouissime sup alios plagas immittunt: quatenus pacto zelo: ipsi qui zelant: a doloze sanentur. Sed ne forte impares quiqz stimulo passionis accēsi fmrorem: quasi zelum effundant: quante pfectionis sint: vel esse debeant: qbus hoc datum est: manifestatur cum subditur.

Genes.

Tex.5

¶ Vestiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

¶ Qui diuini amoris intuitu: rebus se tēporalibus: z pprijs desiderijs priuant: dubium nō est qz illo mundo z cādido indu untur lapide: de quo apostolus dicit. Petra autem erat Christus. Sed memorari inter hec debemus: qz mulier (cuius signum supius legimus) z legendo pro domo spiritus intellexim⁹: sole esse induta: Christo: vz: phibetur: quatenus sicut par est deuotio: eoz qui in heremis spiritualiter viuunt: z eoz qui causa dei specialiter in cenobijs degunt: ita z in figuris ad eos ptinentibus: similitudo teneat. Qua vero ratione induat: qz seu sole: seu lapide: apostolus insinuat: cum fidelibus dicit. Exuite vos veterem hoiem qui corrumpit fm desideria mundi huius: z induite nouum hoiem qui fm deum creatus est. De zonis autem aureis: qd dicam: quaz precinctio circa pectora est: in qua mentis munditia designatur? Sed necesse non est: vt de eis multa loquamur: qz quid differat inter zonas aureas z pelliceas: quid inter precinctionem lumboz z mamillaz: in parte prima huius libri sufficienter (vt extimo) dictum est. Caueat autez qui zonam auream non habet

non hz ad mamillas: ne indiscreto zelo accendatur aduersus primos suos: z percutiat delinquentes fratres ipse pcutiendus ab alio: sed scrutetur prius diligēter archana pectoris sui: z si in se feriēdum aliqd deprehenderit: tanto discat alioz culpis humiliter misereri: qnto se misericordia indigere cognoscit ne sicut ipse iudicat de primo suo: ita etiam ipse a dño iudicetur. Et qdem zonas pelliceas circa lumbos habere multoz est: auream vero circa pectora: paucoz: qz nimiz multi sunt qui carnis continentiam seruant: paucorum vero est mentis munditiam possidere. Porro ad castitatem corporis: zona pellicea sufficit: qz carnis maceratio: luxurie petulantiam domat. Hic vero zona aurea necessaria est: qz nullo modo mente ptinere possumus: ne per immunda desideria dissoluat: nisi hanc indesinenter speciali meditatione cō stringamus: vt dum: vz: bona meditari nō desinit: ei nec ad horaz: aliena cogitare pmittat. Tales igitur viros oipotens deus ad zelandum instigat: z velut de suis stabulis dextrarios ad pugnam pducit. Pastores etenim ecclesiaz qui in spiritu māsuetudinis annunciant populis verba dei: quasi qdam palafredi portantes regem: assidua eum egritudine predicando populis representant. Spirituales autem viri qui silentio vacāt audientes non puerti populum ad pcutientem se: accēduntur zelo: z quasi qdam nobiles dextrarij: narium furore fremētes tanto se liberius pro impios: pro necessitatis ingerunt: quāto id multo pro largioi desiderio conceperunt. Sequitur.

Tex.6

¶ Et vnum de quatuor animalibus dedit septem angelis, septem phyalas aureas, plenas ira cundiæ dei viuentis in secula seculorum.

¶ Si qō quatuor animalium phyalas aureas dederit septem angelis: sermo pphēticus intimasset: minori forsan labore: cete roz enigmata soluerent. Si vero ideo spiritus sanctus: z hec z alia multa ligare voluit sacramētis: vt non sine labore soluant: onerosum apparere non dz: qz sepe digressionem facimus: vt ea que per se capi nequeunt per alia capiamus. In qbusdaz locis iam dixisse me recolo: Helyam pphetam premplantium ordinem (hoc est heremiticum) designasse. Hic eum accensus zelo occidisset pphetas Baal: z ausugeret a facie Jezabel que illum querebat in malum: z pueniisset ad mōtem dei Horeb: aduersus filios israel: deum qui sibi loquebat interpellauit: dicens: zelo zelatus sum pro dño deo exercituum: qz dereliquerunt pactum dñi filij israel. Altaria tua dñe destruxerunt: pphetas tuos occiderunt: z relictus sum ego solus: z querunt animam meam vt auferāt eam. Qō cum loquutus esset in conspectu dñi: facta est vox dñi ad eum: dicens. Vade z reuertere in viam tuam: per desertum in Damascum. Cūqz pueneris illuc: vnges Azahel Regem sup Syriam: z Jehu filium Hamsi: vnges regem sup israel. Helyseum autem filiuz Sephat: qui est de Abel in eula: vnges pphetam pro te. Et erit: quicunqz effugerit gladium Azabel: occidet euz Jehu: z qcunqz effugerit gladium Jehu: interficiet eum Helyseus. Ecce Helyas paz qd zeli perficiens: vicem suam Helyseo (dño iubente) dimisit: z qō ille expte tetigit: iste per se z per reges contemporaneos sibi: fm totum compleuit. Ubi z illud summope notari opz: qz Helyas reges iubetur vngere: z tñ nihil hoz fecit: vt intelligatur illud qō de ficulnea dictum est. Succide ergo illam. Post tres siqdem annos minatus est dño ficulnee infructuose: z tñ ad preces cultoris dimisit illam: ita tñ vt ipsemet colonus qui rogauerat pro ea: daret aduersus eam sentētiam: dicens. Et siqdem fructum fecerit: sinautez in futuro succides illam. Sicut ergo Helyas zelatus pro domino: non ipse pmissus est effundere per se suum zelum sup domum regis impij: z populum

iniquum: sed iustus est vngere Helyseum in prophetam pro se: qui hoc qđ ipse mente conceperat: diligenter expleret: ita quartum animal. i. heremiticus ordo: non potuit: non zelasse contra errores & immunditias eoꝝ qui fornicati sunt a deo: & maxime Grecoꝝ: sed qꝝ nõdum aduenerat tempus generale in quo non esset aliqua excusatio: instituus est ab eis ordo monastichus qui posset diutius permanere: & cui posset cõmittere vicem suam in faciendo zelum dñi: tempore opportuno: ne quid minus longanimitatis & patientie moderatio diuina videretur habere: fiante ditam sententiam: nõ alios prętermitteret viros magnos: qui hanc (nisi querterentur) ruinam in primo minarentur. Precessit ergo ordo ipse: habens preparatas phyalas traditas sibi a iusto deo: nec tñ ipse effudit eas: sed alijs tradidit effundendas tempore quo essent psumata peccata. Sunt etenim phyale ipse: pie traditiones: quibus perfectos instituere discipulos: docentes eos operari iustitiam & zelari pro ipsa: vt luceret lux eoꝝ coram hominibus videntibus opera eoꝝ bona. Illa est enim vera religio in ꝓspectu dei que & foris lucet per exemplum: & intus accensa est per ardorem iustitie. Unde & eedez phyale: non solum auree esse phibentur: verumetiam plene iracundia dei: qꝝ & id qđ foris ostenditur de vita eoꝝ: lucidum est: & preciosum: & qui intus latet amor non potest non vlcisci iniuriam dei sui. Ita enim sibi ꝙueniunt ista duo: vita. s. sancta: & zelus dei: vt altez sine altero deo placere non possit. Si enim adhuc hõ multis vitijs subiacere probat: quasi fronte: aut qua ratione zelabit aduersum peccata delinquentium: qui se (teste conscientia) esse vnum cognoscit eoꝝ qui digni sunt morte: eadem ipse faciens: que in alijs ꝓdẽnat. Unde & apostolus. Inexcusabilis es o homo ois qui iudicas. In quo enim iudicas alios teipsum ꝓdemnas. Eadem enim agis que iudicas. Igitur qui se ipsum vsqz adeo misez esse deprehẽdit: vt nisi misereatur sui deus: dignus sit ira: misereri potius ꝺ delinquentibus qꝫ ostẽdere zelum: nisi forte & se & illos quos scit esse reatus participes: cõter reprehẽdat: iuxta illud psalmiste. Peccauimus cum patribus nostris: iniuste egimus: iniqꝫ tem fecimus. Elias autem: & sancte opz esse vite: & habere manifesta signa sanctitatis: qui vult in peccatoribus exercere zelum dei: vt non sit qui possit arguere vitam eius & dicere. Ejice primum trabem de oculo tuo: & tunc pspicies: vt educas festucaz de oculo fratris tui. Et illud. Peccatori autem dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas: & assumis testamentum meum per os tuum? Unde & zelanti domino: ascendenti. Scriptum est. Quoniam domus mea: domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam spelunchan latronum. Responderunt Judei ac dixerunt. Quod signum ostendis nobis: qꝝ hec facis? Qđ tale est: ac si per increpationem diceretur. Scimus quia istud facere sanctorum est: & eorum quoꝝ vita dissimilis est a vita humana. Sed tu qui inter peccatores quer/saris sicut vnus ex nobis: & cum eisdem peccatoribus manducans & bibens: non videmus quomodo ad te pertineat istud: nisi ostendas apertum signum: per quod te talem esse intelligamus: cui iure: omnes nos obedire possimus. Liquet ergo qꝫ sancte oportet esse vite qui zelum vult facere dei sui: quia nec spiritus sanctus: cuius est zelus iste: requiescit in corpore subiecto peccato: dicente domino. Si diligitis me: mandata mea seruate: & ego rogabo patrem: & alium paraclitum dabit vobis. Propagatum siquidem fore legimus spiritum sancti super: sed tamen in eos qui boni testimonij erant: & iustiores esse videbantur in omni multitudine filiorum israel. Requieuit spiritus Helye super alium virum: sed tamen super eum qui omnia reliquerat propter deum. Et vitam ergo sanctam designatam in veste: & spiritum zeli dei: accepit Helyseus ab Helya: quia ni/

si precederet vnum: nullatenus aliud sequeretur. Inde est qꝫ phyale quas vnum de quatuor animalibus tradidit septem angelis: & auree esse perhibentur: & plene iracundia dei: quia institutiones quas patres monachorum a viris spiritualibus acceperunt: & claritatem preciosissimi auri habere visę sunt in doctrina morum: & sertentissimum zelum in amore dei: non modo quia ita docuerunt: sed quia potentia quadam verboꝝ ignitorum vtrunqꝫ obedientibus sibi tradere potuerunt. Et bene dicens: vnum de quatuor animalibus: dedit septem angelis: septem phyalas aureas plenas iracundie dei: addidit: viuentis in secula seculorum: quia sicut morientis est iudicare: ita viuentis est iudicare: & sicut morientis pati iniuriam: ita viuentis exercere vindictam. In illis etenim sanctis qui omnia patienter sustinẽt: imago videtur esse Christi mortui: & infirmitate carnis nostre ab impijs hominibus crucifixi. In eis autem qui faciunt zelum eius: viuere se ostendit in secula seculorum: & venturum se esse de celo in gloria patris sui: iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. Unde & per apostolum dicatur. Horribile est incidere in manu viuentis dei. Videtur etiam aqua in qua venit primo Christus mortificare mẽbra nostra: habere similitudinem rei mortue: vel ad mortem fluentis: ignis in quo venturus est secundo: rei semper viuentis & manentis in secula seculorum: quorum primum pertinet ad patientiam: secundum ad zelum dei: iuxta quod & spiritus sanctus primo qꝫ apparuit in columba: ad extremum in igne: mirum: quia tempus patiendi: tempus iudicij sine mora sequetur. Sequitur.

Tex.7 ¶ Et impletum est templum fumo a maiestate dei: & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum, donec consumarentur septem plagæ septem angelorum.

¶ Angeli egrediuntur de templo: vt effundant iram dei super terram: templum autem impletur fumo: vt nemo possit introire in illud: donec consumentur septem plage: quia ad iustum dei pertinet: districtumqꝫ iudicium: vt cum viri spirituales: quorum est proprium manere intus: coguntur ad faciendum zelum dei: egredi foras: nullus eorum qui extra sunt: finatur ingredi intus: quousqꝫ fiat iudicium de viris impijs: quorum desperata frenesis incurabilis est. Sed quare nemo potest introire in templum? Quia repletum est (inquit) fumo a maiestate dei: & virtute eius. Fumus oculos offendit vt videre non possint: & indignatio diuina cecat oculos mentis hominum impiorum: vt non videant veritatem: sicut scriptum est. Impie agent impij: neqꝫ intelligent omnes impij. Unde & ex persona omnipotentis dei: Esaye dicitur. Obceca cor populi huius: & aures eius aggraua: & oculos eius claude: ne forte videat oculis suis: & auribus suis audiat: & corde suo intelligat: & conuertatur: & sanem eum. Sed quare a maiestate dei: & de virtute eius dicitur templum impletum esse fumo: nisi quia sicut humilitas & infirmitas ad redemptionem: ita maiestas & virtus pertinet ad iudicem Christum: nisi quia ibi securitas: vbi paruitas Christi: ibi timor: vbi maiestas? Ut enim se aliquando exhibuit paruum: quatenus effusa desuper luce misericordie sue: illuminaret humiles: & mansueros terre: ita post ascensionem suam in celum: residens cum patre in throno glorie sue: exhibet seipsum ineffabiliter magnum: vt effusa caligine iudicij sui: eos qui gradiuntur in superbia percutiat cecitate: ne quando (inquit) videant oculis: & auribus audiant.

¶ Et nemo (ait) poterat introire in tem

plum donec ꝓsumarentur septem plage septem angelox. ¶Hic locus est: vt dicamus: quare septem plage: & septem angeli. Diximus supius ad quintum tps ecclesie ptinere ꝓprie effusionem phyalax: & qua rone hoc tenendum sit: sufficiēter expressimus. Et tn qd sepe notatum est: singule partes libri habent ꝓpria tpa deputata sibi: ita vniuersa tpa oibus partibus sint cōia: ꝑm qd in ianua huius opis etiaz sub figura qnqz populox intimare curauimus. Quocirca & si ꝓprium tps effundentium phyalas iracundie dei: quintum est: sicut apostolox primum: martyx scōm: doctox tertium: virginuz quartum: nihilominus tn omnia tpa oibus sunt cōia: ita vt singulum tps a primo vsqz ad septimuz: habeat in se aliqd qd ptineat ad pastores: aliquid qd ad ceteros ordines: nimiz: qz vnusquisqz istox ordinum a primo tpe vsqz ad septimum per successionez pdurat. Que: vz: successiones singulox ordinum: qz per singula tpa variant: accidit vt singulus ordo in septem portionibus distinguatur. Et quāuis ipse vnus sit: multiplicitatem tn per successionez recipiet. ¶Hac pro causa: vt prima pars sub specie septem angelox: septem ecclesiarum: tertia sub specie septem angelox tubis canētium: septem tpa ecclesiastica vniformiter tangit: ita quinta pars sub specie angelox effundētium septem phyalas: singulis tpibus: singulis angelis deputatis. In singulis enim tpibus precedere oportuit patientiam: & seq zelum: qz nulli deesse visum est: qd non esset pro tpe tolerandum: & in fine puniendum: sicut & in quo libet hoie qui longo tpe expectatus: parui pendit apprehendere disciplinam. ¶Hec igitur causa est: quare septem angeli esse dicūtur qui egressi sunt de templo ad effundēdas septem phyalas iracundie dei. Et quare septem phyalas: aut septem plagas habere scribuntur: cum omnes sint vnius ordinis: & vnius potestatis. A quo sensu: nec illud discrepat: qd ait dns per ¶Moysen: Percutiam vos septies ꝓpter peccata vestra: nimiz: qz septem sunt tpa: vel potius sex: sed duplex sextum: que data sunt ad penitentiam populo dei. In qbus & electi probantur vt ꝓficiant: & reprobi ne excusationem habeant de peccato suo: & vt reuelet illox ꝓsumata malitia in charitate iustox. An forte non est ex charitate zelus iustī: qz corripit: qz increpat: qz flagellat: qz (vt id qd grauius est) inferam: eodem seruenti zelo cōmotus Petrus Ananyam & Saphyram tpaliter occidit? Absit. Quis enim magis irascitur sup insipientia adolescentis qz pater: qui amplius amat eum? Quis magis indignatur aduersus leuitatem puelle: qz sponsus: qui nimio amore alligatus est illi? Non ergo qz dns odit populum suum: ꝑcutit eos his plagis que deteriores sunt ceteris: sed vt ꝓuertantur & viuant: & si viri impij semp proficiant in peius: & odio habeant gratis eum qui dilexerit illos: eripiēs eos de potestate principis tenebraz: & redimens in sanguine suo. Igitur velint: nolint reprobi: opz electos dei facere zelum dei: & increpare durius eos qui nolunt ꝓuerti: & effundentes sup eos phyalas iracundie dei. ¶Nam sequitur.

Ubicunqz notandum

Regula communis

Cap. 16 Tex. 8

¶Et audiui vocem magnam de templo dicentem septem angelis. Ite, & effundite septem phyalas iræ dei in terram.

¶Vox magna audita est de templo: dicens septem angelis: vt effundant septem phyalas ire dei in terram: qz de vtroqz testaméto habeā manifesta significatio: qz de beat viri spirituales effundere zelum suuz sup eos qui vsqz in finez terreni sunt: & terrena ꝓcupiscunt: etiam si eox aliqui ꝑm fictam speciem celestes esse videantur. Qz enim pro diuersitate ordinum: in qbus carnales hoies mentiri deo per ficrum habitum aut tonsuram noscunt: in sequētibus sup mare: & super fontes aquaz: necnon & in solem: & in aerem: phyale aliquox angelox effuse fore scribuntur: ne qs nomine so-

lis aut aeris aliquos celestes viros ere deret designari. ¶Nec non vni tantum angelorum: sed omnibus generaliter dictum est. Ite & effundite phyalas ire dei in terram. Et bene dictum est. Ite: qz qui mouent pzelum dei a tranquillitate animi sui: illue ire videntur: vbi ante non erant. Et rursum qui post quietem silentij sui: vrgente amore dei sui: egreditur vt loquatur verbū: & increpet delinquentes: ire dicit: qz nisi aliquantulum deserat quod tenebat: vt eat ad aliud: in quo ante non erat: non potest facere nisi id quod prius: filere: legere: psallere: & orare assidue deum suum. Sed necesse est vt aliquando eat: quia vox magna que auditur de templo: eum quiescere non permittit: Sunt ergo angeli: quia vox audita compellit: & effundunt singuli phyalas suas vnusqsqz in ordine & in tempore suo. ¶Nam sequitur.

¶De primo angelo effundēte phyalam.

Tex. 2

¶Et abiit primus angelus, & effudit phyalam suam in terram, & factū est vulnus seuū ac pessimum in hominibus qui habent caracterem bestiæ, & in eos qui adorauerunt imaginem eius.

¶Ecclesia primitiua que collecta est i iudea de circuncisione: sicut alibi iam scripsimus dicta est terra: siue qz de populo terreno collecta est: siue qz ipsamet terrena moysi precepta cōplectēs: noluit vsqzquaqz cōsurgere ad celestia verba: pp quod viri spirituales qui fuerunt in ea assumpserunt zelum pro nomine dei aduersus eam: tmp: o/perantes illi durtiaz suam: sicut ex verbis epistolax pauli: & libri actuum apostolorum perpendi potest: ex quibus est illud quod dicit isdem paulus: propter itroductos falsos fratres qui venerunt explorare libertatem nostrā: & periculis in falsis fratribus & alio loco. ¶Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Sic igitur zelantibus viris spiritualibus aduersus ecclesiam illam: que dicta est circūcisionis: factum est seuum vulnus ac pessimuz in hominibus qui habebant caracterem bestie eradorauerunt imaginem eius: qz hii qui sic volebant vocari christiani vt tamen liceret eis carnaliter vivere & ambulare secunduz desideria vite huius: quod est habere caracterem bestie: hoc est: voluntatē carnis: que est contraria verbo crucis & observare doctrinam phariseorum: quod est adorare imaginem ipsius: non ferentes correctionem iustorum: seuo ac pessimo vulnere doloris sauciati sunt. Unde eisdem carnalibus hominibus velut in rabiem & furorem versis: insanabilis facta est plaga eorum: ita vt non nulli relicta penitus fide christi quasi canes ad suum vomitum redirent ad iudaysmum segregantes se a cōfessoribus christi: tanqz ab immundis & incircuncisis: & sociantes se iterum hominibus blasphemis qui fuerant consentientes mortis eius: & comparticipes eorum qui fuderant cruorem ipsius. Diximus enim superius cum ageremus de sepe scripta bestia: qz ab herode primo qui occidit innocētes pueros (inchoata est: & primum caput ipsius fuit synagoga iudeoruz: cuius recte arguūtur accepisse caracterē & adorasse imaginem illius falsi christiani: qui relicta libertate que est in christo iesu: carnalia eius exēpla & doctrinam pestiferam acceperunt.

¶De secūdo angelo effundēte phyalaz.

¶Et secundus angelus effudit phyalam suam in mare. Tex. 3

¶Sicut in terra ecclesia circuncisionis: ita in mari ecclesia gentium designata est. Claruit autem hec ecclesia secūdo tempore predicantibus fidelibus verbum dei: secundum quod acceperant a sanctis apostolo-

lis. Assimilata autem mari propter amaritudinem cordis ⁊ fluctuationem infidelitatis: in qua multo tempore detenti fuerant: hoc est a diebus Japhet vsq; ad christum: quod tamen benedicente domino: vt prius terra benedicta ex israel protulerat ligna fructifera: ita ⁊ ipsum ad vocem predicantium verbum credentes: protulit electorum piscium multitudinem copiosam: dicente de hoc domino predicatoribus primis. Venite post me: ⁊ faciam vos fieri piscatores hominum. Verum q; ⁊ in ipsa collectione fidelium non defuerunt multi qui sequerentur nicholaum: vnum de septem diaconibus primis a quo propagata est secta nicolaytarum: ⁊ qui redirent velut sus lota in volutabrum luti: sicut ⁊ apostata Julianus ⁊ qui tempore crederent ⁊ tempore temptationis recederent: sicut multi qui defecerunt in persecutione: ⁊ qui ita vellent seruare fidem christi: vt tamen liceret eis viuere in immunditia: sicut gentes que ignorant deum: nō potuerunt deesse in domo dei viri spirituales: qui videntes hūiusce modi abhominationes: non effunderent super populum zelum suum: siue quia ipsi reprobi corrigi nolent a peccatis suis: siue quia electi coinquinarentur ab eis: sustinentes ⁊ dissimulantes iniquitates ipsorum. Predixerat enim beatus paulus futuros esse tales homines in eccle/sia dei ita dicens. Ego scio q; intrabunt post discessionem meam lupi graues in vos non parcentes gregi: ⁊ ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa: vt adducant discipulos post se. Sed ⁊ petrus in epistola sua: simile aliquid prescripsit dicens. Fuerunt in populo pseudo prophete sicut ⁊ in vobis erunt magistri mendacij qui introducent secta perditionis: ⁊ multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: ⁊ in auaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Et hoc quidem ⁊ alia multa que postea acciderūt: predicta sunt a sanctis apostolis in spiritu prophetie: vt non scandalizarentur electi: quando viderent ea opere consumari. Ceterum multitudo maxima eorum qui steterunt in fide quam cito ab erit retrorsum ab eo quod traditum erat dū: sancto mandato: testatur ille qui scribit hystoriam ecclesiasticam in loco illo vbi incipit agere de persecutione Diocletiani: ⁊ Maximiani ita dicens. Ubi ex multa libertate multa que indulgentia vitiati sunt: mores: ⁊ disciplina corrupta est: dum alter alteri inuidemus: ⁊ alter alteri detrahimus: dumq; nos inuicē mordemus: ⁊ incusamus: ⁊ malorum per singulos cumulus intumescit: diuina prouidentia iacturam discipline populo suo illatam ex plurima pace ⁊ nimia sui lenitate prospiciens aggreditur primo sensim refrenare lapsantes. Et paulopost. Sed cuz nullus ex hoc clementie eius intellectus populis redderetur: quin potius velut ignorantes deum: absq; diuina prouidentia res agi ducerent: ⁊ per hoc eo magis perstiterent in malis suis: atq; ipsi qui duces populi videbantur: ⁊ principes diuini mandati immemores esse/cti: aduersum se inuicem contentionibus: zelo: liuore: superbia: inimicicijs: atq; odijs inflammarentur: ita vt tyrānidem potius q; sacerdotium se crederent exercere: tunc demum secundum vocem Jeremie obscurauit dominus in ira filie syon: ⁊ deiecit de celo gloriam israel: nec rememoratus est scabelli pedum suorum in die ire sue. Et post aliqua. Non est nostrū describere quanta in sacerdotes dei iniuriarum genera collata sunt: sicut ne illud quidem nostruz diximus exponere figillatim: quanta prius inter christianos rabies discensionis exarsit. Hoc solum hystorie tradere licuit: q; iusto dei iudicio ⁊ necessaria correctione diuinam sensimus manum. Neq; enim refert remedium pro

Nota.

serre pro quibus vel turbo persecutionis inuectus est: vel quos: quantosq; infidelitatis procella demerserit. Sed illa commemorabo: quevel nos ipsos discentes: vel alios edificent audientes: ⁊ infra. Illos qui ⁊ multo plures fuerunt quos metus oppressit: ⁊ ante congressionem solus terror elisit: preterire melius puto. Verum hoc commemorare libuit: vt sciamus non defuisse culpam: tempore sanctorum martyrum populo christiano: pro qua viri spirituales effundere super eos phyalaz iracundie dei: non immerito debuissent: ne quis putet fideles illius temporis omnes in persecutione stetisse: aut ante persecutionem: omnes sanctos ⁊ iustos fuisse: quia multos legit in persecutione paganorum martyrij gloria coronatos. Quia igitur multis modis preuaricatus est: non solum populus: sed ⁊ clerus: effusa est super eos phyala iracundie dei: vt scirent experimento hi qui nollent conuerti ab erroribus vie sue. Quid illud esset quod apostolus dicit gentili. Si deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Nam sequitur.

Ter. 4 ET factus est sanguis tanquā mortui, & omnis anima viuens mortua est in mari.

NOn nulli quando increpantur: dolēt q; se vlciscī aut metuunt: aut nō possunt. Et hoc precipue accidit illis: qui zeluz dei habent: sed non secundum scientiam. Qui autē volunt honorari in populo sicut nō nulli clericorum: si quando increpātur publice de vitijs ⁊ peccatis suis: seu etiaz qui buscunq; erroribus de quibus correcti secretius emendari noluerunt: pre confusione ⁊ rubore: emoritur cor eorum: ⁊ recedit ab eis penitus calor spei: delinquentibus incipsis: ⁊ abijcientibus timorem domini a conspectibus suis. Et quia multi erant in illo cursu temporis: qui confitebantur se nosse deum: factis autem negabant: vbi vires spirituales ceperunt eos increpare de erroribus suis: quidam sanguis accidie procreatus est in cordibus eorum: per quē mortua est omnis anima que viuebat in mari. Quare hoc? Quia homines animales qui se putabant aliquid magni agere: quia recesserant a cultura ydolorum: ⁊ nolebant recedere a vitijs ⁊ a peccatis: mox vbi viri spirituales increpabant aliquos eorum scandalizabantur dicentes. Et si salui esse non possumus in fide christiana: quid nobis profuit recessisse a cultura ydolorum? Omnis ergo anima viuens mortua est in mari: quia animales homines qui nesciunt que sunt spiritus dei: si compelluntur deserere id quod amant: etiam parum id quod habent in deum: fidei: ⁊ spei: ⁊ deuotionis amittunt. Unde ⁊ cōpetenti iudicio traditi fuerunt in temptatione: vt qui fine iustitie opere pacis tempore gloriabuntur: de fide: fuisse mortuam fidem illorum temptationis tempore probaretur. Et notandum q; hoc vniuersale omnis: vel omne: non semper in diuina pagina pro toto: sed pro maiori parte accipiendum est: sicut econtra hoc: nomen: nemo: non eum semper intellectum facit: quem facere videtur: sed alium. Si enim hoc nomen: nemo: semper pro nemine accipiendum esset: dicens ioannes baptista: in euangelio de christo. Et testimonium eius nemo accipit: nequaq; subiungeret. Qui autem acepit eius testimonium: signauit quia deus verax est. Et si semper hoc vniuersale (Omne) vniuersitatem respiceret nequaquam diceret dominus. Et ego si exaltatus fuero a terra: omnia trahaam ad me ipsum: sed aliqua. Igitur ⁊ quod ait in hoc loco ioannes. Omnis anima viuens: non pro vniuersitate credentium accipiendum est: sed per in misericordia multitudine eorum qui tempore eorum defecerunt in fide. Sequitur.

¶De tertio angelo effundente phyalam

Tex.5 ¶Et tertius Angelus effudit phyalam suam super flumina, & super fontes aquarum: & factus est sanguis.

¶Tertio tempore quod incepit a constantino immutatus est status ecclesie: propter pacem & dominium quod datum est illi: & qz data est licentia christianis docere libere filios suos: ita vt ordinato clero & multiplicatis discipulis videretur eduersis locis ad irriganda corda fidelium: oriri quasi flumina & fontes aquarum: non iam proferentes amaritudinem mundane sapientie: quã perdidit christus: sicut prius aqua maris: sed dulcedinez illius sapientie: que de celo descendit. Sed quamuis istud nõ defuit tamen iniquitas generi humano: p qua nec isto modo reuocati ad iter: puniri debuissent. Non nulli namqz eorũ qui videbãtur esse doctores i populo: psũmẽtes de cordibus suis: inter multa vera q̃ docere visi sunt: falsa aliqua p̃tulerũt: in qbus & de eadem cleri multitudine non solum plurimos sequaces: verum etiam & defensores i suis hereſibus habere cepunt: adeo vt propter hoc scisma fieret in clero & i populo dei: alijs stantibus pro veritate: alijs defendentibus (quasi pro veritate) mendacium. Q̃nqz viri sancti arguerent eos verbis pacificis q̃rentes reuocare ad iter: vsqz adeo: vt legitur in hystoria ecclesiastica: in ualuerunt heretici sacerdotes. vt multi p consilium eorum occiderẽtur: & nouo post victorias paganorum coronarentur martirio. Unde factum est vt tertius angelus effunderet phyalam suam: super flumina: & super fontes aquarum: hoc est super illos episcopos & sacerdotes qui infecti erant erroze arriano: & factus est sanguis: quia zelãtibus viris spiritualibus aduersus prauos doctores: procreatus est in cordibus eorũ potus mortalitatis: ꝺ quo dicit apostolus. Litera occidit: spiritus autem viuificat. Ideo enim vbi heretici increpant de doctrina sua carnaliter itellecta: indurãt cor suum & obturant aures suas sicut aspis: vt nolint ascendere ad spiritualem intellectũ dicentes illos esse hereticos: qui alium intellectum quã qui scriptus est: in testibus librorum indicunt. Sed iusto dei iudicio actuz est: vt qui pro erroris sui defensione catholicorũ sanguinem fuderunt: ps̃i mortalem potum doctrine carnalis que in litera est: hauricent ignorãtes illud quod scriptum est. Spiritus est qui viuificat: caro autem non prodest quicq̃. Unde & mox subditur.

¶Et audiui Angelum aquarum dicentem. Iustus es, qui es, & qui eras sanctus, qui hæc iudicasti: quia sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: & sanguinem eis dediſti bibere, vt digni sunt. Et audiui alterum Angelum ab altari, dicentem. Etiam domine deus oĩpotens vera & iusta sunt iuditia tua. Tex.6

¶Angelus aquaruz magnos illos: & spirituales doctores designat: qui se opposuerunt aduersus hereticos p̃pter veraz fidem ostendentes intellectũ eorum esse sanguineum & carnalem: de quo dominus petro. Beatus es inquit simon bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Et quia nonnulli admirantur de iudicijs dei conquerentes ad inuicem & dicẽtes. Si nos credimus falsum quod putamus esse verũ que culpa nobis est: aut que iniquitas? Et qua culpa id acciderit vt ita cecarẽtur corda eorum: demonstratur cum dicitur. Quia sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: & sanguinez eius dediſti bibere: vt digni sunt. Humanum siquidem est: incidere aliquando in erroreז: sed persequi ca-

tholicos pro defensione erroris: & fundere illorum sanguinez (sicut fecerunt arriani) diabolicuz. Inde est: q̃ correcti a viris spiritualibus: nõ fuerunt digni qui appr̃hẽderent disciplinaz: sed magis indurauerũt ceruices suas: vt contempta doctrina spirituali: eligerent ad defensionem erroris sui: intellectum habere: qui gustantibus inferre mortem. Et bene ait: qz sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: quia nõ solum pios sacerdotes & episcopos iuoluit persecutio arriana: verum etiã monachos & heremitas: in quibus erant non nulli habentes spiritum prophetie sicut legitur de sancto ioanne anachorita: & de sancto benedicto: q̃uis & catholici doctores: prophete dici queant: quia futura prædicunt. Et bene dicit angelus. Justus es: qui es: & qui eras sanctus: q̃ & in veteri testamẽto ostẽdit se esse sanctum & iustum: reddẽs retributionez superbis: & in nouo similiter Angelus vero qui respondit ab altari & dixit. Etiam domine deus omnipotens vera & iusta sũt iudicia tua: catholicos episcopos puto designari congregatos in concilijs: q confirmantes scripturas sanctoruz: doctores hereticos dãnauerunt. Altare & enim de lapidibus fit segregatis ab alijs: & conjunctis in vnum locum. Sic & sancti episcopi segregati sunt secundum aliquid ab alia multitudine fidelium: vt ipsi qui sunt maiores in ecclesia decernerẽt: ꝑgregati in ꝑcilijs qd abijciẽdũ sit: qd tenendũ. Quasi ergo ab altari angelus respondit dicẽs. Etiam domine deus omnipotens: vera & iusta sunt iudicia tua: cũ ex ipso ordine episcopoz congregati sint aliquã in concilijs: qui damnantes hereticam prauitatez & deum omnipotentem esse iustuz iudicẽ: & ꝓpria culpa homines ipios incidisse in iudicium sanguinis qui sanguinem fuderunt testati sunt. Sequitur.

¶De quarto angelo effundẽte phyalaz.

Tex.7 ¶Et quartus Angelus effudit phyalam suam in solem: & datum est illi æstu affligere homines & igne.

¶In sole sicut iam diximus designantur contemplatores: quorum est propzium relictis omnibus speculari faciez dei: & videre eum qui fecit nos. Hic ordo quarto tẽpore habuit conflictum cũ bestia: que alicẽdit de mari: quia iste castitatem predicat: ille luxuriam. Iste contemptum mundi: ille temporalem gloriam & mundanos honores. Sed quia ibi plerũq; ex occulta elatione: appetitus surripuit vane laudis: vbi manifesta religio prenotat sanctitatez: nec in ipso ordine tam preclaro deesse potuit: quod argueretur a sanctis viris: quia vana est profecto omnis negligio: que non est solidata: & fundata in radice humilitatis: etiam si pro sua excellentia videretur transcendere astra celi. Unde scriptuz est Gaudium ypocrite ad instar puncti: si eleuauerit caput suum vsqz ad nubes: quasi sterquilinium in fine perdetur. Igitur & super tales viros: si dissimulant corrigi dedit in diem: effunditur sicut & in ceteros phiala iracundie dei: quia tanto sunt qui ciusmodi sunt: durius increpandi: q̃to illorum delictum: non tam homines tãgit: quam deum. Verum quia se sanctos & iustos & digniores ceteris esse putant. tanto si increpantur ab aliquo: magis accenduntur in ira: quanto nihil esse putant vitam aliorum: qui se sicut ipsi extimant a vsu temerario increpare presumũt. Solent etiaz qui eiusmodi sunt conqueri concurrentibus ad se: & exponere illis vitam suam: vt sciant quia zelo inuidie & liuore odij arguũtur. Unde & plerũq; ꝓtingit: vt affligant homines estu & igne: & incipiãt estuare estu magno: qz quia nihil est quod tã offendat corda carnalium: & quod tam eos cõpellat ad desperationem q̃z cum eos quos venerantur quasi sanctos: audiũt ab alijs quos bonos quidem esse putant: sed tamen impares meritis increpari: & ex eadem increpatione: inter eos quos sanctos esse crede-

bant:lites ⁊ scãdala generari. Dicunt enĩ. Si nobis erat spes ⁊ fiducia saluari posse orationibus istorum:⁊ etiam si posse dare tur:confugere ad illorum consortium:quo modo si istu salui esse nequeũt: qui tot ⁊ tã ta sustinẽt causa dei(nos qui peccatores su mus)misericordiam cõsequemur? Et hoc quidem dicunt carnales homines: secun Ypocry tis. dum quod ab ipsis ypocritis didicerunt: quia nesciunt inter corporalia ⁊ spiritualia vitia habere discretionez:⁊ quia melior sit humilis seruitus:q̃z superba libertas. Inde est quod satisfacientibus eĩdem ypocri tis in exercitijs corporalibus: accendũtur ipsi carnales homines contra eos:qui zelã tur aduersus ipsos:diiudicãtes ⁊ blasphe mantes illos tanq̃z inuidos ⁊ iracundos: ⁊ in ipsis omnipotentem deuz qui zelatur per eos. Unde ⁊ mox subditur.

Tex.8 ¶ Et extuauerũt hoies estu ma gno,& blasphemauerunt nomẽ dei hñtis ptãtẽ sup has plagas.

¶ Ad agno vt iaz dixi:estu estuant homi nes:cum illos audiunt increpari quasi ho mines perditos:quos ipsi ex multo tẽpo re sanctos inter homines testati sunt:⁊ ob hoc conuersi ad iniuriam eorum qui eos ypocritas esse dicunt: blasphemant spiri tum domini qui habet potestatem super plagas istas:⁊ dantis potestatem homini bus faciendi iudicium:vt sentiant plagas spirituales:quibus cuz possent resistere no luerunt. Sequitur.

Tex.9 ¶ Negz ægerunt penitentiam, vt darent illi gloriam.

¶ Quam arguunt ypocrite:q; querũt glo ria ab hoibus:quos sibi qbusdã familiari tatibus:⁊ carnalibus amicitijs:aligantur: ⁊ nolũt cõuerti:oporteret ipsos homines qui decepti sunt ab eis penitentiaz agere: q; gloriam quam soli deo impẽdere debue runt:impendunt hominibus mouturis. Sed quia eos quos semel venerari cepe runt:confundunt deserere(re vera)q; ho mines sunt: non solum penitentiam non agunt vt dent gloriam deo:cui soli debeã: verumetiam deteriores effecti in blasphe mias ipsas prorumpunt dicentes. Isti ho mines nõ sunt ex deo:qui sanctos impius odiunt ⁊ persequuntur. Negz enim aliuz blasphemare credendi sunt:q̃z ipsum spiri tum sanctum:qui blasphemãt:quia increpant ⁊ quasi persequũtur ypocritas:quos ipsi putant sanctos homines spirituales: quia ⁊ illi quos arguit:dominus incurris se spiritum blasphemie:nequaq̃z aperta cõ tumelia blasphemauerunt spiritũ sanctũ: sed in belzebub(inquiũt)principe demonio rum eijcit iste demonia. Sequitur.

¶ De quinto angelo effundente phyalã.

T.10 ¶ Et qntus ãgelus effudit phya lam suam super sedẽ bestiæ, & factũ est regnũ eius tenebrosum.

¶ Sicut in quatuor tẽporibus quatuor animalia claruerunt:⁊ tamen in singulis ordinibus:multi sub ficta specie religionis abusi sunt gratia ⁊ misericordia dei:ita in quinto tempore claruit generalis ecclesia: que est sedes dei:ordo.s.clericorum ⁊ con uentualium:de quo ⁊ septem isti angeli ad faciendum iudicium egressi sunt: ⁊ tamen nonnulli sub specie eiusdem sedis dei:facti sunt sedes bestie que est regnum antichri sti regnãtis vtiq; a principio ecclesie i mem bris suis:eo q; non sint de illis clericis vel monachis qui vicerunt bestiam ⁊ ymagi nem eius:sed de his qui victi sunt a bestia ⁊ ymagine:⁊ numero nominis impius: adeo:vt deteriores sint:q̃z alig seculares. Sicut(inquit augustinus) Nullos cõperi meliores:q̃z qui in monasterijs p̃fecerũt: ita nullos comperi deteriores:q̃z qui i mo nasterijs defecerunt. Et quoniaz supra mo dum qui eiusmodi sunt ambiunt regnare supra fratres suos:non immerito sublati a regno regis humilis:transeunt in regnuz eius:de quo dicit scriptura. Ipse est rex su per vniuersos filios superbie. Quecũq; er go canonice vel monasteria deuicte sunt a

bestia:seu ab ymagine ipsius:seu a nume ro nominis eius: sedes bestie facti sunt: Isaias. quia de talibus magis gaudet ille q̃ dicit. Sedebo in monte testamenti:Et quoniaz quo ad speciem habitus vnius ordinis es se videntur:cum eis qui effundunt super eos phyalas iracundie dei:eo magis indi gne ferunt:q; quasi a coequalibus increpantur:non attendentes q; habitus nõ p fit:sed obfit:si pitus a vita discordet. Quo circa effusa phyala super hanc sedem: efficitur regnum eius tenebrosum:q; ⁊ ambi tio ipsa p se cecat oculos eorum ne videãt: ⁊ odiũ quod p̃cipiũt cõtra eos qui se increpant:omnino auferet lumẽ ab oculis eor: dicẽte ioãne cuius est liber iste: in epistola sua:q; odiũ obcecat mẽtẽ. Qui odit fratrẽ suũ in tenebris est.⁊ in tenebris ambulat: ⁊ nescit quo eat:quoniã tenebre obcecaue runt oculos eius.s. Et quoniã qui eiusmodi sunt:si quando impediti a viris spirituali bus:nõ possunt obtinere quod cupiũt pre nimio dolore cordis in detractionẽ eor̃ q; se increpãt prius erũpũt recte subiũgit.

T.11 ¶ Et cõmanducauerũt linguas suas præ dolore.

¶ Lingue ⁊ enim populi recte illi dicun tur quibus data est:illa gratia que significa ta est in liguis que apparuerunt apostolis: vt habeant ignem zeli dei:⁊ ardorẽ loquẽ di:nõ volentes sub silentio pretetire iniu rias dei sui. Sed quia nesciunt filij belial sustinere vltionem medicine:tacti intrinse cus dolore impatientie sue: quasi commã ducãt lingues suas:dũ nõmetuũt detrahe re de viris sanctis q; lingue ex dono gra tie dicti sunt:vt per minora peccata ad ma iora ptrãseant. Qui.n.sustinẽt patiẽter ⁊ iu ste se argui cõfitenẽ.paulo post: si persue rãt in patientia: superueniẽte gratia:inue niũt cõsolationẽ:⁊ cõsolati benedicunt do mino:qui saluat sperantes in se. Qui vero impatientes sunt ad verbũ:primo quidez lamãt dẽtibus correctores suos: deide cre scẽte ipatiẽtia ⁊ malitia:vsq; ad blasphemi

ae:creatoris erũpũt. Unde ⁊ hic subdit.

T.12 ¶ Et blasphemauerunt deum cœli & terræ præ doloribus, & vulneribus suis, & non egerunt penitentiam ex operibus suis.

¶ Blasphemauerunt inquit deum celi: ⁊ terre. Blasphemauerũt qui coronat san ctos suos pro operibus bonis ⁊ saluat pec catores penitentes per misericordiam suã. Blasphemauerunt autem illum pre dolo ribus ⁊ vulneribus suis:q; si non a princi pio resistitur concupiscentijs:duz tempo re est penitendi ad extremum multiplica tis doloribus:quia nõ licet quod libet: ita sagittis temptationum interiora cordis sui Nota. vulnerari contingit:vt plerũq; ⁊ inuitus Nota. rapiatur animus ad blasphemiam: ⁊ que rens penitentie aditum:inuenire non pos sit. Ergo stulti sunt qui differunt de die in diem:quia qui promisit misericordiaz pec catori quacunq; hora peniteat ex toto cor de suo:dare se semper peccantibus affectũ penitentie non promisit. Unde ⁊ p semet ipsam veritas dicit. Contendite intrare p angustam portam:quia multi dico vobis: querent intrare ⁊ non poterunt. Sequit.

¶ De sexto angelo effundente phyalam.

T.13 ¶ Et sextꝰ ãgelus effudit phya lam suam in flumẽ illud magnũ eufratẽ & siccauit aquas eius vt ꝑpareẽ via regibus ab ortu solis.

¶ Ducuszq zelus dñi i domo eius exarsit: puniẽs eos q; videbant esse de familia sua: ⁊ de ordinibus p̃fectoz:vt implereẽ illud apostoli petri. Tempus est vt incipiat iu diciũ de domo dñi. Nũcsup eos q; irregu lares sunt ⁊ mũdani sicut sunt milites ⁊ negotiatores terre: ⁊ vniuersi q; videẽ esse quo ad opa filij huius mundi oportet effũ di phialam iracũdie dei:quatenus inchoa to tempore sexto:sentiant saltem exterius plagam:quam intus pro cõsueta cecitate

graulonis plage vulnera sentire non possunt. Scimus enim q̃ flumen eufrates inf luebat quondã opulentissimã illaz ciuitatem que dicebatur babylon: ⁊ dictum est inferius in hoc libro: q̃ aque multe super quas meretrix sedet: sunt populi multi. Si autez aque huius fluminis quod vocatur eufrates: populi sunt: ⁊ gẽtes ⁊ lingue que parent romano imperio: siquidem ciuitas romana ipsa est noua babylon: quid est: q̃ ad effusionem phyale siccantur aque eius: nisi q̃ pro eo q̃ ipsi qui p̃sunt non suspiciunt correctionem: iusto omnipotẽtis dei iudicio debilitant vires eoz: vt deficientibus exercitibus suis: non sit q̃ resistat regibus: ⁊ tyrannis: qui sicut in sexta parte plenius cõtinetur: venturi sunt: ad percutiendum regnum ipsius babilonis? Qui autem dicitur ab ortu solis. Arbitror ad literam esse intelligendum: vt vz a parte orientali incipiet tribulatio: sicut ⁊ factum est: hoc est ab illa pronintia: vbi (vt tangamus ⁊ spiritum) ortus est verus sol: ⁊ vnde ad occiduas mundi partes lumen euãgelice predicationis illuxit. Sequitur.

Apo. 16 ¶Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudo prophetæ exire spiritus tres immũdos in modum Ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa: & procedent ad reges totius terræ congregare illos in preliũ ad diem magnum dei omnipotentis.

¶Post desolationem romani imperij: reuelabitur ille iniquus que extollitur ⁊ aduersetur super omne quod dicitur deus: aut quod colitur. Habebit autem in comitatu suo militiam hominum perditorum: designatam in bestiam que ascendit de mari: ⁊ caterua falsorum clericorum: ⁊ quasi prophetarum suorum designatam in bestia que ascendit de terra illa. I. bestia q̃ vocatur pseudo prophetat: ⁊ exibunt de ore ipsorum: spiritus demoniorum ad faciendã signa vt conuocent reges infideles ad euacuandum regnum christi: vt ipse qui tenebit locum draconis: ⁊ in eo ipse draco: possit extimari deus: ⁊ adorari ab hominibus tanq̃ ipse sit deus. Et illorum quidem intentio: talis erit ⁊ propositum ⁊ voluntas. Verumtamen ad diem magnum domini: congregandi sunt vniuersi: quia ꝓpe erit dies domini: prope ⁊ velox nimis: in qua ⁊ erubescent infideles pro omnibus erroribus suis: Qui autem ait in modum ranarum: immunditiam ⁊ salsitatem eorum exprimere voluit: vt sciant electi quales spiritus erũt: per quos perditi homines facturi sunt illa signa: ⁊ non scandalizentur ad ostensionem eorum. Rana enim cum inflatur: mentitur se esse quod non est. Sic ⁊ signa illa mendacia erunt: ⁊ nihil veritatis: aut vtilitatis habentia. A tempore autem illo quando ista fient: incognita erit dies ⁊ hora quãdo veniet dominus. Maz q̃ anteqũ reueletur filius perditionis: nõ fit dominus venturus ad iudicium: non solum testatur apostolus in epistola ad thessalonicenses: verum etiam obsecrat ne decipiãtur ab aliquo ne hoc credãt: dicẽs ita. Rogamus vos fratres p̃ aduentuz domini nostri iesu christi: ⁊ nostre congregationis in ipsum: vt non cito moueamini a sensu vestro: neq̃ terreamini: neq̃ per spirituz: neq̃ per sermonem: neq̃ per epistolam tanquam per nos missam: quasi instet dies domini. Ne quis seducat vllo modo: quoniaz nisi venerit discessio primum: ⁊ reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis: qui aduersatur ⁊ extollitur supra omne quod dicitur deus: aut quod colitur: ita vt in tẽplo dei sedeat: ostendens se tanq̃ sit deus. Igitur aperte liquet q̃ anteq̃ reueletur filius perditionis: non veniet dominus ad iudicium. Postq̃ autem ille reuelabitur: incerta erit dies ⁊ hora quãdo veniet quasi sur reddere vnicuiq̃ secundũ opera sua. Vnde ⁊ hic subditur.

Bale.

Tex.3

T.17

¶Ecce

T.14 ¶Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua ne nudus ambulet: & videant turpitudinem eius.

¶Qđ non ꝓsequitur in hoc loco Joannes inchoatam orationem: sed ea inconsummata ⁊ intercisa dñs ipse logtur: dicens. Ecce venio sicut fur. Furtiuum ipsum sui ipsius: subitum ac terribilem designat aduentum: quem nemo nouit: nisi solus pater. Non enim ꝓtinuit ad Joãnem dicere quo tpe: ⁊ qua hora vẽturus sit dñs ad iudicium: sed eo loquente: ⁊ premuniente fideles de malis que ventura sunt circa finem seculi: ipsemet dñs loquitur ⁊ dicit. Ecce venio sicut fur: vt intelligamus: q̃ cum viderimus ꝓsumari verba que loquitur Joãnes in capitulo isto: prope erit dies dñi ⁊ aduentus maiestatis ipsius adeo vt ex illa hora: oporteat electos esse suspensos ⁊ p̃paratos ad aduentum iudicis: nescientes qua die ⁊ qua hora venturus sit ad iudicium: sicut factum est in diebus Loth: ⁊ in diebus Noe. Quocirca illi soli beati erunt: qui postpositis omnibus curis mũdi: vigilant ⁊ custodiunt mandata dei: operantes sibi vestimenta iustitie: ⁊ custodientes ne nudi appareant ab opibus bonis in tante p̃sentia maiestatis: ⁊ ꝓfundantur sicut Adam: vidẽtibus vniuersis turpitudinem suam ⁊ peccatoz suoz. Est enim turpitudo peccatorum discooptum: peccatum
Psal. qđ non tegit vestimento salutis: illo vtiq̃ vestimento: de quo dicit psalmista. Sacerdotes tui induantur iustitiam. Quocirca:
Psal. beati illi quoz remisse sunt iniquitates: ⁊ quoz tecta sunt peccata. Beati qui per dignos fructus penitentie recupant vestem iustitie quam amiserunt: sicut econtrario: veh illis erit quoz corda grauantur in crapula: ⁊ ebrietate: ⁊ curis huius vite: ⁊ inueniet illos repẽtina dies illa: cuius exemplum qđ dictum est a dño de diluuio: magis de iudicio precedenti: qđ erit in interitu Babylonis intelligendum sit: sicut ⁊ illud qđ dixerat apostolus in precedenti epistola ad thessalonicenses. Cuz dixerint pax ⁊ securitas: tunc repentinus super eos veniet interitus: quasi dolor in vtero habenti: ⁊ non effugient. Sequitur.

T.15 ¶Et congregabit illos in loc cum qui vocatur hæbrayce, armagedon.

¶Expleto verbo dñi dicentis. Ecce venio sicut fur: repetit Joãnes qđ intermiserat impfectum: ⁊ dicit Et ꝓgregabit illos in locum qui dr hebrayce armagedon. Notandum vero: q̃ nõ ait: ꝓgregabunt: illos reges. s. terre: de qbus sermo erat: sed ꝓgregabit: q̃ ⁊ si spirituz immundoz erit con
Ps. 2. gregare illos in prelium aduersus dñm: ⁊ aduersus Christum eius: ipsius tñ Christi erit ꝓgregare illos in locũ artum: quem ipsi penitus ignorabunt vt prelietur ipse:
Zacha. iuxta illud Zacharie prophete: aduersus eos: sicut preliatus est in die certaminis. Puto autem nomen loci: qđ vocatur hebrayce: armagedon: esse significatiuũ: sicut ⁊ vallis Josaphat: sed non occurrit mihi adhuc interpretatio ipsius nominis: cui dare posssem fidem: vt scirem qđ sonet in lingua nostra. Si cui autem occurrerit p̃ius q̃ mihi: puto q̃ ex ipsa interpretatione nominis queat: q̃ ad rem faciat plenum capere intellectum. Sequitur.

¶De septimo angelo effundẽte phyalã.

T.16 ¶Et septimus angelus effudit phyalam suam, in aere, & exiuit vox magna de templo a throno dicens, factum est.

In sex precedentibus effusionibus: p̃severauit mundus in malitia sua: ⁊ mansit inuincibilis ⁊ induratus nolẽs accipe disciplinam. In septima autem pcussione: emarcescet in semetipso: ⁊ defluet in

pbire: percussa prius fornicaria Babylone: que de vino prostitutionis sue: potauit omnes gētes. In sexto autem tempore fiet vtrunq; precedet enim sextus angelus: z effundet generaliter phyalam suam ꝓtra omnes reprobos: qui z protinus percussi exterminabūtur de terra: z mox sequetur septimus effundēs z ipse phyalam suam super electos: quatenus si que macule adheserunt eis de communione Babylonis purgentur z dealbentur super niuem: hoc quoq; modo in pcussione septima: cesset plaga domini a populo suo: z relinquatur de cetero sabbatismus populo dei. Igitur in aere spiritualis illa ecclesia designatur: que relinquetur velut mūda segges: excisis de terra spinis: z tribulis: z cunctis reliquijs Babylonis. Assimilatur autem aeri: qz nihil iaz sapiet: sicut modo terrenuz atq; carnale: sed sublimata velut a terra: munditia: virtute: z sanctitate: vite angelice appropinquabit. Sed z si qua sordida nebula antique puersationis sedabit: illam ad effusionem phyale septimi angeli mundabitur a delictis suis: z erit sancta z immaculata quasi sponsa z ornata viro suo. Propterea exiuit vox magna de templo a throno dicens. Factum est: qz manifesta intelligentia egredietur: de vtroq; testamento: z ex ore totius ecclesie que est thronus dei: que docebit oia esse ꝓsumata: nihilq; supposse de reliquo: nisi vt vnusq;sq; ppriaz mercedem accipiat ꝑm suum laborem.

¶ Explicit qnta pars libri. Incipit sexta.

Uinq; precedentibus partibus diligēter inspectis: ꝑm q notare curauimus in summa libri: inuenimus quatuor generales ordines: designatos in quatuor animalibus: habuisse conflictum cum quatuor bestijs: quas scribit Daniel: singuli per singula tempora specialiter: z tñ omnes simul ab ipso principio generaliter. Deinde in quinto tempore sedem dei (hoc est) ecclesiaz generalem: que dicta est in spiritu Hierusalem: cum ecclesiā malignātium: que vocatur Babylon: quatenus complens quinq; prelijs istis: recipiat vtraq; ciuitas in successione sue prolis ꝑm opera sua: z appareat qd differat inter iustos z impios: non modo in futuro seculo: verumetiaz in hac vita presenti. Ut autem quatuor animalia pertinent ad sedem dei: ita z quatuor bestie ad sedem Sathane: quia z ciuitas celestis a quatuor partibus: habet muros suos: z ciuitas nihilominus infernalis: que illi velut ex opposito ꝓtraria semper existit. Igitur completis quinq; prelijs in temporibus suis: opz Babylonem recipe ad plenum sexto tempore mercedem erroris sui. Hierusalem autez mercedem bonam ꝑm suuz laborem: iuxta qđ aperte ostēditur in hac sexta parte: de qua in hoc presenti volumine tractaturi sumus: z ostēsuri qz infelices sint filij huius mundi: z omnes qui ambulant in superbiam carnis: sed ad rem veniamus.

Bas.

¶ Incipit distinctio prima.

¶ Et facta sunt (inquit) fulgura, & voces, & tonitrua. Et terremotus factus est magnus, qualis nūquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terremotus sic magnus. T.17

Quando vult deus per successiones temporum mutare statum ecclesie: vt alia post alia ꝑm quod scriptum est consumentur: precedunt ante annos aliquot fulgura miraculoz: voces exhortationuz: tonitrua spiritualium eloquiorum siue vt somnolenti quiq; ac desides excitentur a somno mortis: siue vt tam ipsi qz alij intelligant: q nouum aliquid facturus sit dominus super terram. Puto autem q hec signa ceperunt iam olim precedere in temporibus nostris. Nam z viri sancti precesserunt nos ante non multos annos: qui miracula facerent: z qui verbis exhortatoꝛijs non paucis populum domini ad penitentiam prouocarent: si tamen fuerunt aliqui qui audirent: z recogitarent: z dicerent in corde suo: quid est hoc: vt qui nouunt diiudicare faciem celi z terre: signa quoq; temporum presentirent. Sed quia dura z terrena corda hominum: non possunt sentire nisi virgam: ecce percussio satis grauis sequuta est in populo nequam: ecce terremotus factus est magnus: mota sunt quippe sunt corda populorum ex his que acciderunt: z commota sunt a mari vsq; ad mare: in omni potestate z regno occidentalis ecclesie: que aliquid adhuc esse videtur: zelantibus vniuersis pro iniuria regis sui: z cupientibus vlcisci de gentibus infidelibus: qui ablato signaculo fidei nostre: polluūt vsq; adhuc templum sanctum eius: zelati sunt multi z moti sunt: non solum animo: sed z corpore. Quare ergo non profecerunt? Puto pro eo q in zelando: non rectum ordinem tenuerunt. Oportuerat enim illos considerare primo: quam ob causam: id passi sumus: quam ob causam tradita sint sancta nostra in manus extraneas: in manus gentium infidelium que ignorant deum: ne forte qui fecit aliquando flagellum: de resticulis: z eiecit de templo vendentes z ementes: ipse nunc pro simili culpa congregauerit gentes in congregationem vnius fascis: z vtatur eis pro flagello contra nos eijciens nos iterum de domo sua: que facta est a populo speluncha latronum. Quid enim si gentes infideles permittuntur possidere ad tempus domum ipsam de qua nos turpiter electi sumus: vt ostendat dominus in nobis qui non seruamus promissum: multo amplius foꝛe pollutam qz in eis qui nihil promiserunt: si quo modo ꝓfundamur: vel isto modo: z agnoscamus vel sero reatum nostrum? Prius enim oportebat nosipsos pugnare contra nos. vt pugnaremus fletibus delicta nostra: z sic premissa satisfactione: si adhuc vrgeret necessitas: procedere secure ad bellum: habētes ipsum quem offendimus deum vnum placatum tutorem ppitium ac ducez belli. Magnus ergo terremotus factus est nimis: pro his que acciderunt: z quod eo deterius est. magna pro culparuz meritis instabilitas animoz. Defecit enim fides z veritas de terra. Ubiq; motio: qz vbiq; scissura. Recedit frater a fratre: z proximus a proximo suo: ita vt nihil sit solidum: nihil sit stabile super terra. Et qđuis terremotus ille magnus: adhuc post dies aliquot futurus sit: signa tamen motionis illius: ac si presentia iam tenemus: z inuitia pre solito manifesta dolorum future tempestatis vastitatem precurrunt. Sequitur.

¶ Et ciuitas magna facta est in tres partes. T.18

¶ Scriptum est in euangelio. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Ut ergo ostendatur q appropinquat desolatio regni: quod aliquando erat vnum z contiguum: appropinquante sexto tempore: diuidi incipit inter tres partes. In illo die apparebit manifeste quomodo ex motione humanoruz cordium: frangatur vnitas Romani imperij: querentibus singulis aliorum terminos vsurpare: licet (vt iam dixi) certa iam indicia teneamus. Ciuitatem sane istam: que vocatur magna: ego Constantinopolitanum Imperium intelligi puto: in quo per crebra scismata que in eo facta sunt: possunt fieri eriam suspecta maiora. Accidit autem hoc vt compleatur illud quod scriptum est. Dominus immiscuit in medio eius spiritum vertiginis: z errare fecit Egyptuz in oi ope suo: sicut errat ebrius vomeꝛe: z non

erit Egypto : opus qđ faciat caput ⁊ caudam incuruantem ⁊ refrenantem:⁊ ꝓcurrere faciam Egyptios ꝓtra Egyptios : ⁊ pugnabit vir ꝓtra fratrem suum:⁊ vir cõtra amicum suum. Et itez. Commotione cõmouebitur terra : ⁊ agitatione agitabit terra: sicut ebrius: ⁊ auferetur quasi tabernaculum vnius noctis:⁊ grauabit eam iniquitas sua:⁊ corruet:⁊ non adijciet vt resurgat. Sequitur.

Z.19 ¶ Et ciuitates gentium ceciderunt.

¶ Quare ceciderunt? Quia terremotus qui ꝓfregit ciuitatem magnam: subuertit ⁊ illas. Puto autem per has ciuitates: intelligendas esse ecclesias Grecoꝝ: de qbus in specie atrij siti extra templuz: sub sexto angelo tuba canente terribiliter dictum est. Atrium qđ est foris templum: eijce foras: ⁊ ne metiaris illud : qz datum est gẽtibus. Si autem ecclesie que ꝓmentur sub hoc atrio gentibus date sunt: nõ immerito dicte sunt ciuitates gentium: qz ab ipsis hereditate possesse. Vt enim per presentia intelligant futura: non modica plebs manet in Alexãdria: que seruat vsqz hodie fidem Christi: ficut ⁊ in Syria : ⁊ in alijs locis: qui tñ si de moribus agitur: vtruz sint christiani: an sarracẽ : dubitaf. Date sunt ergo huiuscemodi ciuitates gentibus: ⁊ gentiuz quodammodo facte sunt: ⁊ tñ adhuc in fide stare videntur. Sed cum puenerit ad aures eoꝝ qui ita stant: qz soliditas christiani populi dissoluaf: putas stare poterũt inter hostes suos? Nempe ⁊ in veteri testamento erãt quedam gentes commixte cum semine israel: que dicebant: Samarite: seruantes tãtummodo legem Moysi: ⁊ nihilominus ydolis suis immolates: que tamdiu se vocabãt israelitas: qđiu prospera ꝓstringebant iudeis : tamdiu stabant in ꝓfessione vnius dei: qđiu pro confessione ipsa pacem sibi ꝓcedi sperabant cum filijs israel. Aliogn : vt in tpe credebant : ita in tpe tentationis recedebant. Sic ⁊ nõnpl/ le ecclesie Grecoꝝ: (ficut iam multis experimentis ꝓbatum est) facillime transeunt de dextera ad finistram (haud dubiuz) pro eo qz recesserunt abvnitate ipsius ecclesie: de qua dicit Christus Symõi Petro. Tu es Petrus : ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiam meam:⁊ porte inferi non preualebunt aduersus eam. Sed quare ista oia? Mungđ sine causa? Absit. Sed vt debilitet robur Romani imperij ꝓpeccata : ⁊ sumatur vindicta de gente apostatrice. Vnde ⁊ mox subditur.

¶ Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum dare ei calicem vini indignationis iræ eius. Z.20

¶ In oibus tpibus retroactis visus est dns dissimulare peccata delinquẽtium: vt putet obliuioni tradidisse iudiciuz. Cum autem completis annis patientie venerit dies ille magnus: in quo iudicãda est vbs supba: id qđ videbat obliuioni traditum: reuocari putabitur ad memoriaz: cum nec vnum qdem peccatum abscondi poterit: de quo non digna meritis capiatur vindicta. Dabit enim illi deus calicem vini indignationis ire sue: vt sentiat amaritudinez passionis: qua potauit ipsa martyres Christi ꝓsequens eos de ciuitate in ciuitatem. Nec istud tñ dicimus: vt vniuersa multitudo reproboꝝ : que post resurrectionem mortuorum demergenda est in caminum ignis: colligenda sit in tpe sexto: vt percipiat pariter mercedem erroris sui: ꝛ pars illa tãtum vniuersalis Babylonis que ꝓsens erit tpe sexto. Usus est enim sanctaꝝ scripturaruz: vt sepe pars alicuius rei accipiatur pro toto: ⁊ qđ agitur in parte : referatur ad totum. Quare hoc? Qz ⁊ si diuersa sunt pro tempore accidentia : vna est tñ reproboꝝ omnium: sicuti ⁊ electoꝝ voluntas. Audiũt filij iudeoꝝ reprobasse patres eoꝝ Jesum Nazarenum quasi seductorem ⁊ hostem legis : ⁊ plz eis studium patrum suorum: adeo vt crucifigant ⁊ ipsi voluntate: quem non possunt persequi actione. Et ob hoc si daretur facultas persequẽdi: tur libentissime membra eius: itavt nec ipsi ab opere videantur immunes. Sicut. n. vnus est homo ⁊ multa sunt mẽbra eius: ⁊ tamen per singula membra dicitur agere ipse qui vnus est: dictur enim idem ipse videre: cuz ad solos oculos pertineat visus: audire: cum ad solas aures pertineat auditus: ⁊ sic de ceteris mẽbris. Sic ⁊ vniuersa multitudo reproborum: aut electoꝝ alia ⁊ alia opera in parte: ⁊ parte alia: ⁊ alia in tempore: ⁊ tẽpore prius. ſ. posterius agere visa est: ⁊ tamẽ vniuersa reseruf advnitatem pro eo. ſ. qz vna voluntas: ea que diuersa sunt in membris: facta esse, cõmunia. Quo circa: ⁊ si vnus erit in fine caminus ignis in quo multitudo reproborum que dicta est babylon: cruciabitur: fine fine : tẽporaliter tamen: non omnibus qualiter recedit: sed alij permittuntur ꝓsperare vsqz in finem: alij iudicantur a domino in hac vita presenti. Et hoc quidem sepe accidit: vt non obliuiscantur filij hominum iudiciorum dei: ⁊ multiplicetur malitia supter ram. Generaliter autem in quinque tẽporibus sustinuit patienter: ⁊ promisit regna re babylonez in delitijs suis: affligi vero filios ierusalem a filijs babylonis persequẽtibus: qui nati sunt secundum carnez: eos qui secundum spiritũ nati sunt: donec istorum iustitia: ⁊ illoruz nequitia cõpleatur. Nono in sexto tempore quod prope est: ⁊ illius in veritate sunt superbie: ⁊ istius afflictioni imponetur finis: non quia tribulatio nõ erit sexto tempore aduersus electos ab his qui extra sunt populis infidelibus ad necẽ carnis: sed quia desinet intrinseca emulatio ad ruinam cordis: quod solũ est optabile a diligentibus deum. Nõ enim in gemiscunt electi dei: quiavidẽt christianos paganorum gladio trucidari: cũ sibi ⁊ sanctis apostolis ⁊ martiribus legant deũ suũ noluisse parcere in hac parte: sed magis qz filij babylonis: qui dicunt christiani ⁊ non sunt : corrumpũt mores bonos coloquijs malis: qz iniquus semper operibus cruciat animas iustoruz: qz audiũt blasphemari nomen domini: ⁊ vlcisci nequeunt iniuriam dei sui. Inde est qz nec sibi parci defiderãt quo ad mortẽ carnis: sed cupiunt argentũ ⁊ plũbuz iactari pariter in fornace : vt consumpta vniuersaliter scoria: id quod erat ꝓtiosum: ꝓtiosius fiat: Unde ⁊ cum diceret Isayas. Uisitabo super vbes mala : ⁊ super impios iniquates ipsoruz: protinus adiecit ⁊ ait: Pꝛeciosior erit vir auro ⁊ homo mundo obrizo. Igitur in sexto tempore erit tritura aree generalis ⁊ ventilabruz in manu domini ad purgandaz areaz suã vt congregetur triticuz in horreo eius: palee vero comburantur inextinguibiliter. Sequitur.

Z.21 ¶ Et omnis ĩsula fugiit: & mõtes non sunt inuenti.

¶ Hoc iam dictum est in secunda parte: in apertione sexti sigilli: qz hoc plerunqz vt sepe dixi . tangitur in hoc libro in spetie: quod plenius continetur in genere: Insule sunt ecclesie episcopales : que fluctibus huius seculi: ex omni parte obsesse: pluriam sanctoꝝ suoꝝ patiuntur iacturam. ¶ Montes vero sunt monasteria in quibus a seruis omnipotentis dei arta ⁊ ardua seruatur innocentie vita: In terremotu ergo illo qui erit tam validus in illo die : cũ vz vniuersa regna gentium colligentur in vnũ ⁊ insurgent quasi fluctus seu maris contra filiam babylonis: fugient cenobia de locis suis: vt abscõdãt se in locis occultis a facie tempestatis: ⁊ ecclesie multe esse desinent: dispersis vel interfectis defensoribus suis. Non enim erit dies illa: dies illa dies misericordie: sed dies ire sue: sicut ⁊ p prophetam dicitur. Ecce dies domini venit crudelis: ⁊ indignatione plenus ire: furoriſq; ad perdendam terram in solitudinem ⁊ peccatores eius cõterendos de ea. Unde ⁊ hic terribiliter subditur.

L.22 ¶Et grando magna sicut talẽ/
tum descendit de cælo in homi/
nes:& blasphemauerunt homi/
nes deum pp plagam grandinis:
qm̃ magna facta est uehemẽter.

¶Commota ⁊ confracta terra a tam ter/
ribili terremotu:oportuerat corda homi/
num conteri timore: ⁊ scindi multiplici/
ter ad penitentiam:quod ⁊ facient illi qui
bus sanum erit cor (sicut in apertione sex
ti sigilli demonstratur) cum dicitur. Om
nis seruus ⁊ liber abscondent se in spelun
cis ⁊ petris montium: ⁊ dicent mõtibus
⁊ petris: Cadite super nos: ⁊ abscondite
nos a facie sedentis super thronum ab ira
agni: quoniam veniet dies magnus ire
ipsor:⁊ quis poterit stare?¶Ceterum quo/
rum corda ceca sunt: ⁊ auersa a veritate:
vt nolint videre lumen qđ venit in mun
dum:incident in iudiciũ ire dei (sicut di
cit apostolus.) ¶Reuelatur ira dei de celo
Rom. sup omnem impietatem ⁊ iniustitiam ho
minum eor qui veritatẽ dei in iniustitia
detinent:qr quod notum est dei: manife/
stum est illis. Et grando (inquit) magna
sicut talentum descendit de celo in homi/
nes. De celo descendit pluuia:de celo nix:
de celo grando. De ore etiam iustor quo/
rum sanctum collegium:nõ immerito vo
catur celum: descendit predicatio ad irri/
ganda corda fidelium:descẽdit commina/
tio frigida ad cohercẽdum calorem vane
⁊ inepte letitie:descendit ⁊ increpatio du/
ra ad p̃terendam duritiam hominum im
por:quatenus aut redeant ad cor:⁊ agãt
penitentiam de reatibus suis:aut infide/
lio (vt ait apostolus) si discedit discedat.
Quid enim si de verbo iudicij scandalizã
tur ⁊ pereant perituri? Scandalizatus est
Achab rex israel in verbo Michee ꝓphe
te:⁊ factus est deterior qz erat prius. Scan
dalizatus Sedechias in verbo Hieremie
tradidit illum in custodiam:Sed num qz
illi scãdalizari poterant:idcirco tacere ve/
ritatem oportuerat testes veritatis ne illo
rum de ꝓtemptu verbi augeretur pecca/
tum? Quid enim durius verbo Petri di Actuũ.
centis Symoni mago. Pecunia tua te/
cum sit in pditione? Oportebat enim ma
gnam duritiam cordis:magno ictu percu
ti verbi dur:non vt scandalizaretur: sed
vt pcussus durius a magistro:a tanta neg
tia priuaretur. Ille autem non est puersus:
sed omnino subuersus:⁊ factus est psequ
tor illius qui eum percusserat ad salutem.
Sed ⁊ nunc qđ expectant filij falsitatis
vt loquantur eis discipuli veritatis? Num
quid verba mollia ⁊ placẽtia sibi? Si hoc
sperant:frustra:qr non est tempus:Si scan
dalum est eis iniuste:qr necesse est vt pre/
dicant ad salutem multorum quod sciunt
certissime affuturum. Sed quare grando
ista que eo modo (quo supra diximus) dẽ
celo descendit:magna esse dicitur sicut ta
lentum:nisi qr talentum grauius est mul/
tis ponderibus que ꝓtinet infra s::⁊ ver
bum istud quod scriptuz est de ruina Ba
bylonis:grauius est multis alijs: quibus
exprimuntur tam multe calamitates mũ/
di. Inde est:qr carnales homines qui dili
gunt mundum:⁊ a que sunt mundi:ne/
queunt patienter ferre:cum audiunt vni/
uersaliter perire:qđ amant:putantes nihil
esse iocundius vita presenti. Blasphemãt
autem dñm qui auctor est tam dure sen:ẽ
tie:dicentes vnusqsq ad ꝓximum suum.
Si ita futurz est:quare qui nouit oia ante
qz fiant:tam horrẽdo fine ꝓsumanda crea
uit:nisi qr adulantur ei qui eum miserico
dem ⁊ amatorem iustitie esse dicunt? Hec
est enim illa blasphemia que arguit in vno
latrone qui pẽdebat in cruce:dicente vni
uersor dño qui erat pariter crucifixus. Si
filius dei es:salua temetipsum ⁊ nos. Latro
siqdem ille qui ad sinistram (vt putatur)
xpi suspẽsus erat in ligno crucis:significat
carnalem populum qui duz viuit ⁊ ambu
lat ꝑm carnem:tradendus est qnqz in ma
nus gẽtium pro sceleribus suis. Blasphe/
mat autem dñm dicens. Si filius dei es:

salua temetipsum ⁊ nos:qr populus carna
lis qui nescit es que dei sunt:sz ea que mũ
dialiqñ dicit es. Nolo murmurare in flagel
lis: qr xps sine cã peccati pro salute oĩum
pepẽdit in cruce: primus respõdet ⁊ dicit.
Et que necessitas fuit vt ista pateret? Si
oipotens est ⁊ pius (sicut dicũt scripture)
nec ipse hoc pati debuit:nec nos addicere
passioni. Poterat enim saluum facere ge/
nus humanum sine passione ꝓpria ⁊ ꝓtu
melia sui ꝓfius:⁊ trãsferre illud de transi/
toris mũdi gaudijs:ad eterna celor. Nec
blasphemia erit tunc:⁊ si sit iam nũc in ore
multor. Nec in corde vniuersor qui ne/
sciunt id qđ dicit apostolus. Verbum cru
Cap.1.z Ter.1 cis ꝑeuntibus qdem stultitia est:his autẽ
qui salui fiunt:virtus dei sit. Sequitur.

¶Et uenit unus de septem an/
gelis qui habebãt septem phya/
las: & loquutus est mecum di/
cens. Veni ostendam tibi danna
tionem meretricis magnæ quæ
sedet super aquas multas: cum
qua fornicati sunt reges terræ:
& inebriati sunt qui habitant ter
ram de uino prostitutionis eius.

¶Angeli habentes phyalas qui sunt in
precedẽti parte libri copiosius dictum est.
Unus aũt eor qui venit ad Joãnem:sex/
tus angelus est:cui dictum est:magis qz
qnqz precedẽtibus:occulta detegere sacra
menta. Venit aũt angelus ad Joãnem:vt
Joãnes vadat ad angelum qui vocat euz:
⁊ ostendat illi dãnationem meretricis ma
gne:qr nisi spirituales viri appropinquent
verbo predicationis discipulis veritatis:
nequaqz ipsi discipuli possunt approping
re illis intellectu cordis:nec videre dãna/
tionem meretricis magne que sedit aliqñ:
⁊ adhuc sedet sup aquas multas. Est autẽ
vtile videre dãnationem ipsius:qr qui ne
scit qđ passura sit pro erroribus suis:desa/
cili decipiẽ nutibus oculor suor. Hãc ma
gnam:dixerunt patres catholici esse Ro/ Roma
mam:nõ quo ad ecclesiam iustor:que pe
grinata est apud eam:sz quo ad multitudi
nem reprobor:qui blasphemant ⁊ impu/
gnãt opibus iniqs eãdem apud se peregri
nãtem ecclesiam. Verumtñ ⁊ si ipsa princi
paliter intelligẽda sit:nihilominus tñ vni
uersa multitudo reprobor:⁊ eor maxime
quor maior est facultas ⁊ voluntas pecca
diteor qui ducũt vitam luxuriosam:⁊ de/
litijs affluẽtem:letãtes cum malefecerint:
⁊ exultãtes in rebus pessimis. Nõ ergo in
vno regno:aut in vna ꝓuincia:quere/dus
est locus huius famosissime meretricis: sz
sicut per totam aream christiani impij:dis
fusum est triticum elector:ita per oẽm la
titudinez eius dispse sunt palee reprobor.
Atque multe qđ significẽt:angelus ipse q
hic logtur:inferius exponit. Reges vero Prela
terre dicti sunt prelati:qbus pro vitandis ti.
peccatis populi ꝓcessuz est regimen aiar.
Quor tñ nonnulli fornicanr cum Baby
lone:qñquidem vt placeant hoibus:par/
uipẽdunt ⁊ negligunt mãdatum dei. Alio
qn si agẽduz est de principibus huius mũ
di:ipsi sunt qui regnãt in Babylone:⁊ nõ
est differẽtia inter caput ⁊ corpus. Sed oi
no in loco isto:sicut ⁊ in illo vbi de xpo
qp ipse sit princeps regũ terre:prelati eccle
siar noie regum terre:accipiẽdi sunt:exce
pto qp ibi boni prelati.i.simplices ⁊ humi
les corde itelligẽdi sunt:hic supbi:timidi:
⁊ prudẽtes ad malũ:qeo mõ fornicanr cũ
meretrice magna:quo filij quondã israr cũ
Madiãitis:qñqdẽ postposita cura plebiũ
suar:qrẽt die noctuqz placere ꝓncipibꝰ hu
ius mundi:⁊ p eis quoqz si liceat pugnare
vsqz ad mortẽ. Qđ bñ quoqz i gen. designa Genes.
tũ ẽ:vbi dr. Videtes filij dei filias hoiuz qp
eẽnt pulchre:accepũt vxores sibi ex oibꝰ qs
elegerãt. Qui.n. queniẽtiꝰ dici queunt filij
di qz hi q i regimie aiar ꝓstituti:locũ reti
nẽt filij dei? Et q filie hoiuz nisi opulẽtissi
me ciuitates? Et qdẽ si pp electos q pegri
nanr apd eos:dõsiderãt aliq fieri epi:imũes
sũt ab infamia ista. Si aũt pp diuitias ⁊ lucra

mundi nouerint se fornicari cuz eis: quas sibi eligunt vt diuites fiant: dicente domino: Si oculus tuus simplex fuerit: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem lumen quod in te est: tenebrosum est: ipse tenebre quante erunt? Quod est dicere. Si intentio tua bona est: bonum est opus quod sequitur intentionem. Si autem intentio prava fuerit: quicquid superedificatur pravum esse: necesse est. Quo circa filis qui desiderat episcopatum: ad hoc tantum desiderat illuz: vt sit pater orphanoz z iudex viduarum (iuxta illud apostoli) bonum opus desiderat. Si autem vt fiat amicus diuitum z affinis potentū: noluerit se esse de illis de quibus dicit psalmista. Perdidisti omnes qui fornicātur abste. Quod autem sequitur. Et inebriati sūt qui habitāt terrā diuino pstitutionis eius generaliter ad omnes homines qui pauperes sunt rebus: non spiritu referendum est: qui z si fortuna sibi (vt aiunt) aduersante diuites esse nequeunt: nihilominus tamen de voluptate babylonis subripiūt: id quod possunt: vt saltē certis horis aut diebus inebriētur vino prostitutionis ipsius. Licet enim nequeat abūdare sicut illa possunt tamen z ipsi inebriari de torrente voluptatis eius: vt cogantur tradere oblitioni voluptatem z ebrietatem domus domini qua inebriandi sunt illi: de quibus dicit psalmista. Inebriabuntur ab vbertate domus tue: z torrente voluptatis tue potabis eos. Habet enim z Christus calicē quez proponet electis sed amarum nimis: quia amarā oportet esse potionem: qua sanātur egroti. Qui si i vino calicis christi designatur amaritudo passionis: quid pervinū qd propinat fornicaria nisi dulcedo voluptatis ipsius? Quamuis enim nōmine fornicationis: omnia peccata voluntarie commissa intelligenda sint: principale tamen vitiū corruptionis babylonice fornicatio est. Ipsum est enim vitiuz qō magis dominatur in filijs huius mundi: etiā si nulla habeāt potestatē: nullis polleant honoribus nullis diuitijs fulciantur. Sunt enim nonnulli qui habere pulchras mulieres z diuites (quia ipsi pauperes sunt rebus z viribus impotentes) non possunt: z tamē qz p affectum animi terram inhabitant: z non celum: saltem visione z recordatione operis iniqui inebriantur vino prostitutionis fornicarie babilonis (hoc) amore z ardore luxurie que regnant in diuitibus huius mūdi: qbus i hac parte sceleris licet: sepe omne quod libet. Sequitur.

Psal.

Psal.

¶ Et transtulit me angelus i deserтum in spiritu. Tex.2.

¶ Duo sunt que non permittunt hominem videre ruinam filiorum huius mundi. Sollicitudines terrene z sensus littere que occidit. Quamdiu mundanis implicaris negotijs: ipsis negotijs impedientibus: videre casum mundi in scriptura non potes. Otium tibi in legendo pax z silentium necessaria sunt: si vis intelligere que legis. Sed z si quādo ista presto sunt: necesse est vt de sensu littere: trāseas ad spiritualē intellectū. Si.n. sic semp accipis q legis: vt legis carnalis intellectus te ad inconuenientia sepe ducit. Unde z veritas ipsa dicit. Spiritus est qui viuificat: caro autē nō prodest quicquam. Si ergo vis videre quo fine terminandū sit regnū mundi: pmitte te transferri ab angelo in desertuz imitans Abraaz: qui egressus est de terra z de cognatione sua z de domo patris sui: z transi eodem modo de litterra ad spiritualē intellectum: z tunc poteris intueri qp filij huius seculi preuidere nō possunt. In hac (inquit) dominus: die tua q ad pacem tibi: nunc autez absc̄dita sunt ab oculis tuis. Sequitur.

Casus mundi.

¶ Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenā nominibus blasphemie: habētē capita septem & cornua decem. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso & margaritis habens poculum aureum in manu sua plenum abhominatione, & immunditia fornicationis eius. Tex.3.

Dan.

¶ Qui transferuntur a viris spiritualibus i desertū: z de sensu littere ad spiritualem intellectum: vident oculis mētis quasi similitudinem mulieris: vident ciuitatē illam famosissimam: que fuit quondam domina regnorum: z cui erant aliquando subiecte plures gentes efferre ritu ac moribus bestiales. De hac siquidem bestia: multa in precedentibus partibus dicta sunt: z non nulla adhuc in suis partibus dicenda supersunt. Non autem spiritualibus oculis presentia tantummodo presto sunt: verumetiam preterita z futura. Uident ergo z pro se z pro alijs: quanta fuerit aliquādo gloria romani imperij: cūctis fuerit ciuitas illa locupletata diuitijs: quot mundi delitijs z carnis voluptatibus debriata: z qd futurum vt post hec: vt discant electi dei nolle emulari in malignantibus neqz zelari facientes iniquitatem. Sciendum vero qp in sexta parte ista est sermo cōmixtus: vt nonnulla intelligenda sint scōz litteraz: nō nulla scōz allegoriam pro eos. s. qp a sexto tēpore incipit transire qō ex parte est: z venire id quod perfectum: vt iam non querāt electi videre sicut prius p speculū ienigmate: sz incipiant videre facie ad faciem: aperto iam ad liquidum libro: z septez signaculis eius. Inde est qp in hac sexta parte loqtur angelus Joāni: z aperit ei archana mysteria: vt sciant hi qui tardi sunt corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete: ipsuz esse tempus statutum de quo dixit angelus Danieli. Unde Daniel: quia clausi sunt signatiqz sermones vsqz ad tempus statutum: pertransibunt plurimi z multiplex erit scientia. Igitur quod ait Joannes. Et mulier erat circūdata purpura z coccino: z inaurata auro z lapide pretioso z margaritis: hec intelligi voluit: quod dixit: excepto qp nomine mulieris meretricis accipiendam esse fornicariam ciuitatem: que propter huiuscemodi ornamenta: fornicata est. adeo viuo z vero: z maxime cum dicat apostolus. Auaritia est idolorum seruitus ignorans quo in euangelio scriptum est: Ue vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. Ubi enim copia diuitiarum: ibi enormitas vitiorum. Unde z mox subditur: habens poculum aureum in manu sua: plenum abhominatione z immūditia fornicationis eius. Nō sufficit diuitibus huius mundi vasa pretiosa ad ostendendam vanitatem glorie sue: nisi in eis continue propinentur exquisita vina in quibus est abhominatio ebrietatis z immunditia luxurie: per que excluditur spiritus sanctus a corde multorum dicente apostolo. Nolite inebriari a vino in quo est luxuria: sed impleamini spiritu. Unde z per prophetam dicitur. Ut qui potentes estis ab bibendum vinum: z viri fortes ad miscendam ebrietatem. Sequitur.

¶ Et in fronte eius nomen scriptum misterium babylon magna mater fornicationum & abhominationum terre. Tex.4

¶ Filij Jerusalem cum offendunt in opere vel in verbo erubescunt nimis: z querunt diligenter quomodo possint abscondere reatum suum. z coram hominibus: z coram deo: ne forte aut homines scandalizentur z pereant: aut deus indignatus puniat delinquentes. Abscondunt autem illum dum agunt penitentiam: dum altos se ostendunt per bona opera quam fuerunt per culpam: non negantes se esse peccatores: sed querentes apprehendere vestes iustitie: vt non sint de numero illorum: de quibus dicitur. Beati quorū remisse sunt iniquitates z quorum tecta sunt peccata. Quo contra filij babylonis: erubescūt cōfiteri peccata sua sacerdotibus Christi: z

Psal.

non erubescunt iactare se de eis z publicare illam coram multitudine hominum p̃ditorum predicantes illa sicut dicit ꝓphe ta. Peccata sua predicauerũt sicut Sodoma:nec absconderunt. Sic sic fornicaria est:in fronte sua habet scriptum nomẽ misterij:babylon magna mater fornicationũ z abhominationum terre:nimirũm:q̃ nõ abscondit confusionem suam: sed gaudet vt pateſaciat illam:nec confunditur de ea: sed gloriatur:iuxta illud ꝓphete:qõ de q̃busdam dicitur. Confusione confusi sunt: quin potius:non confusi. Quid est autez. Confusi sunt:quin z potius nõ confusi: ni si quia desperati quiq̃z z re quidem ipsa cõfusionis confusi sunt vehemẽter:sed tamẽ erubescunt erubescere ad penitentiam cuz sint confusione z erubescentia digñ? Unde z per eundem prophetaz dicitur. Frõs meretricis facta ẽ tibi:noluisti erubescere. Ob hanc ergo maxime causam: vocata est babylon domina regnorum:vt nõ tam habens confusionem:q̃z ipsa confusio esse intelligatur:z quasi erubescẽtia vniuerse terre. Siq̃dem babylon confusio interpretatur. Scriptum est autem nomen ipsum in fronte ipsius:quia continue inueniunt reprobi exemplum huius nominis: vt non confundant̃ male agere dicẽtes. Hoc agũt illi:ex hoc illi:erimus z nos sicut vnus eorum. Sequitur.

Tex.5 ¶ Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorũ:& de sanguine martyrum christi.

¶ Ciuitas vt iam dixi reprobozuz que dicta est babylon:non tantum romana ciuitas extimãda est:aut ipsa(quod absit) scõz totum:sed vniuersa multitudo hominum impiorum z natorum scẽm carnem: de q̃bus dicit apostolus. Sicut tunc qui scẽm carnem natus fuerat: persequebatur eum qui secundũ spiritum:ita z nunc. Hec ergo ciuitas ebria est de sanguine sanctoruz qui occisi sunt ab origine mundi:quia ipsa cuz filijs suis fitiuit sanguinem eoruz z effusus est in medio eius:z de sanguine martyruz iesu:qui occisi sunt in nouo testamento p̃ter fidem ipsius: Sequitur.

Tex.6 ¶ Et miratus sum cũ vidissem illam admiratione magna.

¶ Qui ad hoc translati sunt in desertuz a spũ: vt preterita priorum seculorum misteria spiritualiter intelligere queant: primo quidem incipiunt sentire:q̃ nonnulla sic scripta sunt:vt aliud significent q̃z sunt ipsa:deinde cum aliqua occurrunt:que nimis archana esse videbantur: admirãtur admiratione magna:maxime in illis imaginibus que omnino sunt insitate: vtpote in huiuscemodi mulieree:z bestia q̃ portat illam:habente capita septem:z cornua decem. Et admirantur autem q̃ scitũ illa aliqua designare:z tamen ad illorum noritiã per seipsos nequeunt peruenire. Verum q̃ omnia tempus habent:ne diutius admirentur discipuli veritatis in typo eoruz quibus oportet multa mysteria que hactenus latuerunt in litteris vtriusq̃z testamẽti sexto in tempore aperiri. Loquitur adhuc Joannes qui iã translatus erat in desertuz z dicit.

Tex.7 ¶ Et dixit mihi angelus. Quare miraris. Ego tibi dicam sacramentum mulieris & bestiæ quæ portat eam:quæ habet capita septem & cornua decem.

¶ Sacramentum in diuina pagina in bona parte accipi consueuit. Dicitur enim sacramentum:quasi sacrũ mysterium: z quasi signum sacre rei verum hic sacramentũ: vt ego arbitror ꝓ simplici mysterio est accipiendum:nisi forte sacramentum non tã quis ad mulierem z ad bestiam:q̃z ad sacrum dei consilium dixerit referẽdum:qui tegit hec z illa pro tẽpore z aperit omnia quando vult:Notandum vero non ita angelus ille qui locutus est Joanni aperuit hoc mysterium vt peruenirent eo tempore

sicut erat futurũ:ad notitiam generis humani:sed typum tenuit:vt iam dixi spiritualium virorum:qui erant in tẽpore sexto perfectis discipulis ostẽsuri. Alioquin si adhuc verba ista expositione non egent in veritate:septem montes extimanda sunt septem capita bestie:z in veritate ipsa bestia:non regnum hominum impiorum:q̃z quadrupes silue:qõ q̃z sit abhinduum z diuersum a fide:ille alius angelus qui locutus est Danieli:si tamen alius est z non ipse manifeste aperit cum dicit. Bestia quarta quartũ regnũ erit in mundo:quod maius erit omnibus regnis: z destruet vniuersam terram z comminuet eam. Igitur ex posituri verba ipsa:que dicuntur exposita:quod isdem angelus dixerit audiamus.

Dan.

Tex.8 ¶ Bestia quam vidisti:fuit & nõ est:& ascensura est de abysso & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitanres terram: quorũ non sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi:videntes bestiã quæ erat & nõ est. Et hic est sensus qui habet sapientiam; septem capita:septẽ mõtes sunt: sup quos mulier sedet: & reges septem sunt. Quinq̃ ceciderũt, & vnus est:& vnus nondum venit:& cum venerit: oportet illũ breue tempus manere.

¶ Dictum est in precedentibus q̃ bestia ista terribilis z inuisa vniuersas gentes significat infideles que aliquando subiecte fuerunt romano imperio:z persecute sunt Christum z ecclesiam eius:ab exordio ipsius incipientibus ab herode:Et per ꝓpria quidem tempora coruens in septem capitibus steterit:vti iam diximus in septimo capite a tempore z̃ abomet vsq̃z ad presens. Quod autem dicit Angelus. Fuit z nõ est sexto tempore. i ecclesie ascribendum est:sub quo percussa prius babylone ne superabitur a Christo:ipsa Bestia:sicut ostendatur inferius:cum locus ipse iam alibi memoratus in suo ordine exponetur. Dicit autem non est:quia cessare oportet velut ad horã veritatem ipsius:prevalente Christo z multitudines eius. Ascensura est autem post modicum:bestia ipsa que iam putabatur interfecta:de abysso populi infidelis ad suggestionem draconis:z scandalizabuntur terreni homines z carnales:quorum nõ sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi dicentes ad inuicez in cordibus suis. Si esset iste iesus quez colimus verus filius dei:nequq̃z persecutio gentiuz: que nuper sedata est:iterum consurgeret in tãta potentia ad dispergendas reliquias populi christiani:sed apparet manifeste q̃ nihil possit:quando quidem confessores nominis eius eius dispergũtur de terra. Mõ eniz credent accidere hoc ex permissione filij dei qui permitter eleuari eam vsq̃z ad nubes:sicut eleuatus est Simon magus: vt corruat in profundum:z dispereat vsq̃z in finem:sed ex iudicio furoris dei qui velit quasi seducuz ab homine crucifixo delere de terra populũ xpianũ. Maxime q̃z exurget pseudo xpi:z pseudo ꝓphete(ad seducendum si fieri possit:)etiã electos. Hec est enim hora illa temptationis de qua dicit dominus angelo philadelphie. Ego te seruabo ab hora temptationis que ventura est in orbem vniuersum temptare habitantes in terra. Quod autez dicit angelus. Hic est sensus qui habet sapientiam:septem capita: septem montes sunt: super quos mulier sedet:z reges septez sunt: q̃ que ceciderunt:z vnus est:z vnus nondũ venit:z cum venerit oportet illum breue tempus manere:manifeste indicat expositionem suam esse occultã:z alia expositione indigere:vel certe sapientes esse debere quibus exp̃landa sunt verba ipsa: vtpote sint capere q̃ dicũt:iuxta illõ apostoli. Sapiẽtiã loquimur inter pfectos. Superius

Christi seduc.

autem dixerat angelus. Bestia quam vidisti: fuit & non est: nunc autem dicit. Septem capita: septem sunt montes: super quos mulier sedet. Si autem bestia fuit & non est: quomodo capita dicit esse mõtes: nisi quia vsus est scripturaruz sanctarum: vt nonnunquaz presens tempus ponatur pro preterito & futuro? Ponit ergo: sunt: pro: fuerunt: sicuti & nos ipsi plerunqz facere consueuimus. Porro ipsi montes qui fuerint: & in ianua huius libri dictuz est: & in quarta parte nisi fallor: diligentius replicatum. Primum caput fuit regnum Herodis & successor eius. Secundum imperium Romanoz vsqz ad Diocletianum. Tertium: quartum: quintum: & sextum: quatuor i opere memorata regna arrianorum: Septimum caput reguz sarraceno/rum. Sed & reges quinqz qui crediderũt: qui fuerint in eisdem locis dictum est. Nõ est autem dictum: & in ipsis septem capitibus: septem reges sunt: vt quasi singulum caput habuerit singulum istorum septem: (maxime cuz decem cornua: decem reges designentur:) sed ait. Et reges septez sunt: vt non ipsi septem reges singuli per singula capita: sed alio modo surgere intelligantur (hoc est) per singula septem temporuz: de quibus in hoc opere frequẽter & latius locuti sumus. Non enim septem capita bestie singula per singula tempora orta sunt: sed sicut ostendit melius in Daniele. Primum caput in primo tempore. Secundũ in secundo. Quartum in tertio. Septimũ quarto. Exinde septimum caput perseverat vsqz ad sextum tempus: in quo & deficiet: aut quasi deficiet surrecturum post modicum vt dispareat in eternuz. Reges ergo septem: non per septez capita: sed per septem tempora assignandi erant: & ideo ait. Et reges septem sunt: Horum primuz (vt iam scripsimus) fuit herodes cum successoribus suis. Secundus Nero cum successoribus suis. Tertius Constantius arrianus: cum successoribus suis. Quartus mohamith: vel potius Chosroe rex Persarũ cuz successoribus suis. Quintus is qui primus in partibus occiduis: cepit fatigare ecclesiam pro inuestitura ecclesiarum ob quam causam multa scismata & tribulationes orta sunt ex eo tempore in ecclesia dei: Sextus autẽ rex de quo dicitur: Et vnus est: & ille est rex vndecimus in Daniele: in cuius tempore aperienda est ad liquidum reuelatio ista: & percutienda noua babylõ: ab eodem rege & complicibus suis: post cuius percussionem occidetur. Septimuz caput bestie: quasi ad mortem: & dabitur tranquillitas ecclesie christi. Porro inter sextã persecutionem: & aliam que erit sub illo rege de quo dicitur: & vnus nondum venit: futurum est breue temporis spatium ad respirationem fidelium: deficiente in persecutione babylonis imperio: quod est itus: & imperio bestie quod est extra: quoniam vtraqz morietur. Uerumtamen babylon oratio: bestia adhuc veluti demone resurget: Ascensura est enim de abysso: vt faciat adhuc vnam persecutionez veluti in octauo loco: & protinus ibit in interitũ de quo vlterius non resurget. Uñ & mox subdit.

Tex.9 ¶ Et bestia quæ erat & non est: & ipsa octaua est: & de septem est: & in interitum ibit.

¶ Si haberet ista bestia octo capita: non diceretur. Ipsa octaua est: & de septem est: sed tñ: octaua est Diceretur enim octaua in octauo capite: in quo tñ modo superesset. Sed quia septimum caput bestie morietur: & resurget: & etiam de reliquiis errorum: aliorum capitũ: apparebunt simul: erit quidem congregatio illa pessima octaua & pro tempore & successione: sed tamen de septem erit: qz in ipsa erit collectio oiuz errorum: qui in septem capitibus ostenñ sunt: regnante illo rege septimo: qui erit fons malitie & vas erroz: i quo requiesset plenitudo iniquitatis & origo negtie: Uel hoc cũ creuerit iniquitates: vt cõsumentur oia que scripta sunt. Interim sub rege sexto pcutietur babylon a bestia & a regibus

suis: & nihilominus ipsi reges pugnabunt cũ christo: & christus vincet illos in gladio oris sui. In gladio non materiali: sed in gladio spiritus: quod est verbum dei. Non enim deesse poterunt reliquie in quibus pugnet & vincat: quia omnia quecũqz voluit fecit in celo & in terra. Mã sequitur.

T.10 ¶ Et decem cornua quæ vidisti in bestia: decem reges sunt: q regnum nondum acceperũt: sed potestatem tanquam reges: vna hora accipient post bestiam. Hi cum agno pugnabunt & agnus vincet illos: quoniam dominus dominorum est & rex regũ: & qui cum illo sunt uocati electi: & fideles.

¶ In Daniele dicitur: vnum regem surgere post decem. Hic autem de sexto rege dicitur: vnus est: & de decem cornibus: decem reges sunt qui reguum nonduz acceperunt. Hoc autez quomodo intelligi possit: non video nisi vt sub nomine sexti regis: alius surgere intelligatur post alium: quatenus post illuz de quo dicit ioannes: Unus est: quem ppter tẽporis instantiam puto fuisse Saladinũ famosissimũ illuz regem turchoz: a quo nuper capta est illa ciuitas in qua passus est christus: surgat alius in successionem ipsius: sicut sint aliqbus mediis: siue nõ: & ille sit de quo dicitur in Daniele: Et alius surget post eos: & ipse potentior erit prioribus: Quod si ita est: recte nõ dicitur de decem regibus: Una hora regnum accipient: post regem sextum: sed post bestiaz: qz alius forte rex regnabit super bestiam: quando decem reges illi regnaturi sunt: alius cũ incipiet consumari id quod dicitur. Et vnus est: Etenim sm Danielem (regnantibus decez regibus illis singulis in locis suis) oportet surgere quendã paruum regẽ de medio illoz: qui humiliabit tres illoz: facturus est preliuz contra sanctos: & ob hoc: aliquantulũ res venit in dubium: Utrũ prius decez reges illi conuenientes cum vno aliquo magno rege: qui regnaturus sit super regnũ illud quod vocatur bestia: percussuri sint pariter babylonem: & postea regnaturus sit ille qui tres illoz regum humiliabit: & facturus est preliuz contra sanctos. An vnus idemqz sit sub quo simul vtrunqz oporteat consumari. Quocunqz autem modo: istud factuz sit: idcirco pmissum est de pugna illoz regũ & agni: qz intentio quidem eorum & pugna tota erit contra Christũ: & contra confessores nominis ipsius: sed tamẽ vincendi sunt a Christo & militibus eius: quia qui cum illo sunt vocati: electi sunt & fideles. Fieri tñ põt: vt vtrũqz simul fiat: & pcussio. s. babylonis: & psecutio electoz nesciẽtibus causaz iudicij dis qchristianos affligũt: nescientibus inqz qz oporteat eos vincere in illa parte que pertinet ad babylonem: in ea vero que pertinet ad ierusalem: superari in certamine a rege Christo: ibi quia iratus est deus falsis christianis: hic quia fidelibus suis & electis placatus: & ideo vtrunqz simul dicit: qz in vno sexto tempore pariter vtrunqz continget. Porro: victore Christo superabitur bestia: & esse desinet que fuit: ita vt dicatur. Fuit & non est. Sed cum hoc forte tenere putabitur: & diligenter amplecti: repente rex ille vnus qui scriptus est vndecimus in Daniele: surget (vt putamus) contra decem: & humiliatis tribus magnificabitur nimis: & faciet omnia illa mala de quibus in quarta parte sufficiẽter tractauimus. Uerum hoc post ruinam babylonis: & bellum quod habituri sunt ipsi reges cum martyribus Christi. Huc qz precessi sermo de victoria Christi: qd etiaz de casu babylonis dictum sit: audiamus. Nam sequitur.

¶ Et dixit mihi aquas quas vidisti ubi meretrix sedet. populi

Sala.

Nota

sunt & gentes & lingue. Et decem cornua quæ uidisti in bestia: hi odient fornicariam & desolatam facient illam & nudam: & carnes eius manducabunt: & ipsam ignem concremabunt.

¶Quamdiu aque iste permanent in suo statu: non possunt preualere reges gentiuz contra babylonem: quia ipse sunt que pugnant cõtra illos pro ea. Sed quia effusio phyale sexti angeli desiccat eas: non est fiducia in potentia eorum: quia dominus ipse est qui pugnat per impios contra eam. Unde mox subditur.

T.12 ¶Deus enim dedit in corda eorum: ut faciant quod illi placitum est: ut dent regnum suum bestiæ donec consumentur uerba dei.

¶Dixerat superius de his regibus. Hi vnum consilium habent z virtutem z potentiam suam bestie tradent. Nunc autem dicit. Dominus enim dedit in corda ipsorum vt faciant quod illi placitũ est: vt dẽt regnum suum bestie donec consumentur verba dei. Tale est enim ac si diceretur. Ciuitates reges qui erunt in exteris regionibus q rex ille qui erit princeps bestie pugnabit cum his qui subiecti sunt romano imperio: iam tunc in multis regibus ciuitatibus: z preualebit: inuitatis ab eo: z monitis z terroribus in adiutorium suum: habebũt pariter vnum consilium: quid eos oporteat respondere: z tandẽ q oẽs vno animo odiunt christianos: z maxime romanũ imperium: quicquid poterunt habere virtutis z potentie in armis bellicis tradẽt potestati illius regis: ita vt ipsi quoq; obediant mandatis eius: z sint in adiutorium ipsius ad faciendum iudicium quod placitũ est deo: nescientibus ipsis. i. vt faciant fornicariam desolatam a filijs: z nudaz a substantia vt occidant infirma eius in ore gladij: z fortia ipsius igne tribulationis consumant. In carnibus. n. infirma in ossibus fortia designantur. Mandducant autem aduersarij carnes eius: z ipsa que in solo osse relinquitur: concrematur igne: quando eos qui infirmiores sunt: z quasi viliores: occiduntur in ore gladij: eos autem q fortiores z charioteos: afflictos z delusos diutius venire ad suum finem per tormenta compellunt. Sed hac in re considerandũ est diligentius: q in hac tribulatione tria genera hominum suspensa erunt velut in cruce: z vnum quodq; remunerabitur ꝑ differentiam cordis sui. Alij enim puniẽtur sine causa flagelli: vt sequãtur vestigia regis sui. Alij quasi duo latrones: quorũ vnus conpunctus est in flagellis: z ideo misericordiam consecutus: vnus indurat⁹: z ideo a consortio electorum seclusus. Tua ergo erit persecutio que inoluit christianos in die illo: sed non vnus profectus quia alij per ipsam coronabuntur martyrio: alij cognoscentes reatum suum z dicentes: iustus est dominus quia peccauimus ei: consequentur veniam: alij blasphemantes christum z dicentes. Si vere esset hic filius dei: nec ipse se permitteret crucifigi: nec nos tradi sineret in manus inimicorum suorum: tradentur de terra: vt hi qui relinquentur electi: puriores sint auro quod per ignem probatur. Et hec quidez futura sunt in proximo: etiam si dispiceat filijs huius mundi: etiam si multis auctoritatibus muniat partẽ suã subtrahentes z consutantes eos qui annuntiãt ista. Et ne forte non reciperent expositionem moderatam in tam tam graui z taz duro iuditio: noluit angelus qui loquebatur ioanni pertere silentio: que esset hec mulier: de qua tam sinistra loquebatur: sed peracta expositione in fine verborum suorum conclusit

dicens.

T.13 ¶Et mulier quam uidisti est ciuitas magna quæ habet regnũ super reges terre.

¶Non solum autẽ ex auctoritate huius libri: z ex presenti loco traditum est nobis a patribus: q Roma sit in sẽ i. in tu babylõ: verumetiam ex sententia petri qui scribẽs aliquibus ex vrbe roma. Salutat vos ingt ecclesia que est in babylone. Sz in hoc verbo: consolatio non modica facta est populo qui vocatur romanus: quandoquidem in ipsa vrbe que vocatur babylon peregrinatur ciuitas ierusalem: ita vt non possit colligi nisi de fine qui sunt in ea filij babylonis: z qui filij ierusalem: nequis: aut confidat de ea sterliter propter bona que promissa sunt a domino apostolo petro dicente. Tu es petrus: z super hanc petram edificabo ecclesiam meam: z porte inferi non preualebunt aduersus eam: aut diffidit pp omnia mala que scripta sunt i hoc libro: si quãuis corpore peregrinetur in ea: non fuerit de filijs babylonis: sed de filijs ierusalem: qui plerũq; egrediuntur simul ex vno vtero sicut Esau z Jacob: q potens est deus: vt ait petrus: homines pios de temptatione eripere. Hec putanduz q ciuitas ipsa solos ipsos complectatur: qui murorum ipsius ambitu circũscripti esse videntur: sed omnes qui pertinẽt ad imperium eius: quod licet sit diuisum: z dilaceratum in partibus: vt ostẽdatur appropinquare desolatio eius: vnum tamen est in populo christiano: maxime autez in latino: qui per omnia romano pontifici subiectus esse consuevit: z si et filij babylonis instigati diabolico spiritu in hys que pertinent ad deum: subiecti esse non possint. Nonnulli vero contempta expositione sanctorum patrum Jeronymi z Augustini adherent illi verbo sancti Gregorij pape: qui dicit se audisse a quodam viro: q dicebat se audisse ab alio: dixisse beatum Benedictum quidam aliquid loquenti de ea Roma agentibus non destruetur: sed terremotibus fatigata in se ipsa marcesset. Sed esto sit hoc quod dixit: si sanctus Benenedictus hec dixit. Beatus papa Gregorius mox subinfert hoc in suis diebus apparuisse completuz nimirum quia non de populo: sed de menijs dixerat ciuitatis. ¶Multas denique ciuitates olim famosissimas z superbas videmus funditus subuersas vsq; ad solum: sicut z de Jerusalem dominus dicit. Et non relinquent in te lapidem super lapidem: secundum q timuit vir ille: ne accideret Rome per populum z regem Gothorum: super quo dicitur habuisse responsum a sancto Benedicto: q Roma a gentibus non destrueretur: sed de remotibus fatigata: in seipsa marcesceret. Non enim eo modo minatur seruo diuinus ciuitati: que habet regnum super reges terre: quia non lapides: z parietes peccauerunt domino: vt cure sit domino lapides iudicare: sed magis vt relinquantur multe domus (vt ait prophęta:) magne z pulchre sine homine: z desolentur ciuitates ab habitatoribus suis. Sequitur.

Cap. 18 Tex. 1

¶Et post hoc uidi alium angelum descendentem de cœlo habentem potestatem magnam & terra illuminata est a gloria eius: & exclamauit forte voce dicens. Cecidit cecidit Babylon illa magna: & facta est habitatio demoniorum: & custodia omnis spiritus immundi: & omnis volucris immunde: & odibilis.

¶Alium angelum se vidisse dicit respectu huius angeli q sibi oñderat dãnationẽ meretricis magne. Nõ. n. vnus ordinis ministros habet deus: sz diuersorum: ne si

vnius tantum essent ordinis integrum z perfectum testimonium tam sublimi// bus rebus perhibere non possent. Ju// de est: q alij de templo quod est in ce lo: reseruntur egressi: alij de celo sim// pliciter descendisse narrantur. Quare hoc? Quia alij egrediũtur de ordine com/ uentualiuz designato in templo: alij de vi ta solitaria z contẽplatiua designata in ce/ lo. Et illi quidem angeli qui egressi sunt de templo: plures sunt: quia in vita quẽtuali veluti diuersa membra: diuersis actioni/ bus deputata conueniunt in vnum cor// pus designatum in vno templo de quo an geli ipsi egressi sunt effundere phyalas ira cũdie dei. Qui aũt dicit descendisse de ce/ lo solus scribitur: z vnus est: q: ad vitam contemplatiuam pertinet illud vnum de quo dominus ait. Porro vnum est necessa rium. Sed z illi angeli non dicuntur de/ scendisse: sz tantum egressi fore de templo Hic autem angelus de celo describitur de scendisse: quia in ordine conuentualiũ: pre sto est assidue vita actiua: z quando aliquis conuersatur inter fratres loquitur verba dei: exire magis dicitur: qz descendere: quia sepe loquitur cum eis verba commu nia quibus aliquando loquitur verba dei: Vita vero contemplatiua: que omnino in diget solitudine: quasi quoddam celuz est: altius eminens a rebus humanis: a qua q aliquando egreditur: vt loquatur homini bus: satis condescendit eis quibus loquit: z si verbuz dei: eo q a proposito z vita sua alienum sit: z vt ita compatiatur homini/ bus: non nisi magna z euidens exto: que/ re aliquando necessitas possit. Habitu/ rus est aũt iste predicator: siue solus appa/ reat: siue cum sotijs: claritatis sue magnaz potestatem in loquendo verbum dei: sicut z de domino nostro scriptum est. Loque// batur tanquam potestatem habens non si cut scribe eorum z pharisei. Sed z terra il luminabitur a gloria eius: sicut sub sexto angelo tuba canente: nescio an de isto: an de alio dictum est: quia non adhuc in ob/ scuro enigmate: sicut olim: sed velud i cla ritate solis annuntiabit hominibus veri/ tatem dicens: z annuntians manifeste: q omnino imminebit ruina ciuitatis super/ be: z collecta in inferno fiat habitatio de// moniorum z custodia omnis spiritus im/ mũdi (hoc est diabolici) z custodia omnis volucris immunde (hoc est) cuiuscunq; anime deputate penis eternis: z odibilis: pre confusione nuditatis sue: que aliqua n do erat induta purpura z bysso: ornata margaritis z lapidibus pretiosis. Sed quare istud patiatur ostenditur cum proti nus subinfertur.

Tex.2 ¶ Et de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes: & re// ges terre qui cum illa fornica/ ti sunt: & mercatores terre de virtute delitiarum eius diuites facti sunt.

¶ Quod dicit. De ira fornicationis eius biberunt omnes gentes: in quarta parte li/ bri explicasse me recolo: in loco illo: vbi post angelum cui datũ est euangeliũ eter nũ secutus est alius angelus: qui diceret id quod in hoc loco angelus iste dicit: ceci dit: cecidit babylon illa magna ꝛc. Unde quia in libro isto: iterum atq; iterum reca/ pitulatio facta est: arbitror: q iste sit ille an gelus: qui sub sexto angelo tuba canẽte di/ citur descendisse de celo: z qui circa finem quarte partis loquitur: vt iaz dixi: z dicit. Cecidit cecidit babylon magna: que a vi no ire fornicationis sue potauit omnes gẽ tes. Utrum autem ipse sit vnus de viris il lis qui venturi sunt: quid opinio interim tenere queat: in eisdem partibus dictum sufficiat. Reges vero terre esse prelatos ec clesiarum: quorum aliqui fornicantur cuz Babylone superius dictum est. Quod autem sequitur. Et mercatores ter// re de virtute delitiarum eius diuites fa/ cti sunt: ad falsos sacerdotes: z hypo/ critas referendum est qui negotiantes

regnũ dei: inhiant tẽporalibus lucris z que runt verbis subdolis placere de vitibus huius mundi: quorum virtus est in de litijs carnis: vt ipsi diuites fiant: z possint de cetero viuere in delitijs: attẽdẽtes quo modo eis indeficientes delitiaz redditus constituti sint: ita vt largientes multa: sem per illis proueniat: quod largiri queant: z nunq; deficiat quod largiendum sit. Hec est enim virtus delitiarum babylonis: qua diuites fiunt mercatores terre. Ceterũ qui fic ad tẽpus participat delitijs eius: vt ta/ men sup hoc ipso doleat: z ingemiscat: po test si vult recedere a consortio eius: z redi re ad regem suuz q redemit illum: ne forte si diu steterit apud eaz cogatur particpa/ re magnis delictis eius: z superueniẽte po ra vltionis accipiat de plagis illius: puniẽ te in eo domino: quod ipse in seipso parui pendit punire: Nam sequitur.

Tex.3 ¶ Et audiui aliam vocẽ de ce/ lo dicentem. Exite de illa popu/ lus meus: & ne participes sitis de lictorum eius: & de plagis eius non accipietis: quoniam perue/ nerunt peccata eius vsq; ad cœ/ lum: & recordatus est dominus iniquitatum eius.

¶ In hoc loco sicut z in multis alijs scri ptura diuina: celi nomine designatur. In ea siquidẽ auditur hec vox: q: tã hoc ipsuz licet alijs vel bis scriptum erat in libro Je/ Jerem. remie dicẽtis. Recedite de medio babylo nis: z de terra chaldeorum egredimini: z estote quasi hedi ante gregem: quoniaz ec ce ego suscitabo: z adducã in babilone cõ/ gregationem gentiũ magnã de terra aqui lonis: z preparabuntur aduersus eam: z in de capietur sagena eius quasi viri fortis interfectoris nõ reuertetur vacua. Et erit babylõ in p̃dam: oẽs vastantes eã replebũ tur: ait dñs. Igitur quod hic dicitur. Qua si de celo auditũ est: q: quod scriptũ esse videtur de illa babylone que percussa est a medio: totũ secundũ spiritũ intelligẽdum est de ista: qua percussuri sũt reges illi de qui bus supra locuti sumus: maxime cũ illa di catur fuisse percussa ab imo rege medorum. Jeremias autem aduersus babilonẽ: non vnũ tantum regẽ: sed multos z terribiles venturos esse predixit. Sed qua ratione populus domini exire potest de babylone cũ regnum istius: toto pene orbe terraruz cõstet esse diffusum. Sed z quomodo de illa egredit qui in illa nũq; fuit. Si autez adhuc in illa est qui de illa iubetur exire: quomodo potest non esse particeps delic/ torum eius? Sed notandum est: q illum necesse ẽ accipe de plagis eius: qui vsq; ad horam percussionis eius mane in ea etiam si sit electus quem admodum ille latro qui sispensus est cum Christo in cruce: z propter bonã confessionẽ audire meruit. Amen dico tibi: hodie mecuz eris in para diso. Qui ergo non vult esse particeps fla/ gellorum eius: aut omnino ascendat in mõ tem cum Abraam ad vitam spiritualẽ: aut saltẽ transeat moribus insegor: z cõtineat Genesi. si in ea dignos interim faciens penitentie fructus. Alioquin: q deus vltra non pati tur extollentiã babylonis: necesse est sicut dixi: vt flagelletur cum ea: qui negligit pre uenire horam desolationis ipsius: Sed q̃ re nõ patitur vltra deus: qui passus est: ha ctenus vsq; ad presens? Quia venerunt i/ quit) peccata eius vsq; ad celũ. Non enim sufficit filijs babylonis: q persequũt cõti/ nue mẽbra Christi: verũz etiã ponẽtes os suum in celum quotiẽscunq; cõtingit eis aliquid aduersi nõ metuunt blasphemare vnigenitũ dei pro salute omnium pepẽdit in cruce: z dicere verbũ in deum viuum q solẽ suum facit oriri sup bonos z malos: z pluit sup iustos z iniustos. Et quoniã pro nimia patiẽtia sua: visus est tradidisse obli uioni omnes iniquitates meretricis huius magne: in quibus versata est a diebus an tiquis. Cum inceperit percutere eam pla/ ga insanabili z inaudita: videbitur accẽde-

re illud quod ibi protinus subiunctus est. Et recordatus est dominus iniquitatum eius. Quarū iniquitatum? Illarum quas perpetrata est in persequendo filios Jerusalem quibus ꝛ dicitur.

Tex.4 ¶ Reddite illi, sicut ipsa reddidit vobis: & duplicate illi duplicia secundum opera eius. In poculo quo miscuit vobis, miscete illi duplum.

¶ Miruꝫ quomodo electis nunc dicitur. Reddite illi: sicut ipsa reddidit vobis: ꝛ cum quasi eoꝝ manibus iudicanda tradatur: aut quasi i potestate illoꝝ sit quātum hec antiqua meretrix debeat puniri: maxime cū videatur cōtrariū verbo domini dicentis. Orate pro persequētibus ꝛ calumniantibus vos. Sed sciendū est q̄ nō semper precipit dominus orandū pro inimicis: maxime si sint inimici dei: sed pro tēpore ꝛ ad tempus (hoc est) vsq̄ ad tēpus statutuꝫ: in quo post diem patientie: sequitur dies iudicii: ꝛ tempus sanctorum i quo incipiet dominus iudicare mundū: ꝛ reddere vnicuiq̄ secundum opera sua. Alioquin si semper orandum est pro iniquis: ergo: ꝛ inuita futura. Oramus siquidem pro impijs ꝛ iniquis: quamdiu spes est vt conuerti queant: ne forte qui putaꝫ reprobus fit electus. Quando autem iniquas impiorum peruenit vsq̄ ad celū: ꝛ vsq̄ ad blasphemiā spiritus sancti: ꝛ certū est q̄ egressa sententia velit deus iustus auferre malum de terra: quis audeat contra sententiā Joannis orare pro peccantibus peccatum ad mortem: ꝛ odientibus ac blasphemantibus eum qui nos redemit sanguine suo? Reddent autem in die illa filij ierusalem fornicarie ciuitati: secundum q̄ ipsa reddidit eis: ꝛ duplicabunt ei duplicia secundū opera ipsius: q̄ secundum improperia ꝛ iniurias quas passi sunt ab ea subsanabūt illam: ꝛ duplo. etiam confundent faciem illius q̄ ipsi confusi sunt ab ea: cum venerit dies calamitatis sue. Scimus enim q̄ filij huius mundi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt: ꝛ q̄ infirma mundi ꝛ ignobilia ꝛ contemptibilia que elegit deus pro illoꝝ simplicitate: tradita sunt dominio ꝛ potestati eoꝝ qui esse in hoc seculo fortiores videntur. Et hoc quidē nō casu aliquo: sed permittēte iusto iudice deo qui aliquando filios israel tradidit potestati egyptioꝝ vt discerent non alta sapere: sed humilibus consentire. Sic sic ꝛ in hoc tempore voluit filios babylonis habere dominium ꝛ potestatem: filios vero ierusalem subijcere seruituti: quatenus per multas tribulationes ꝛ iniurias perueniant ad regnum dei: in quo pauperes: facile diuites difficile ingrediuntur. Sunt enim ꝛ diuites: licet per pauci: qui habēt plures familias: seruos ꝛ ancillas: ꝛ tamen perueniunt ad regnum dei: q̄ his quibus prelati sunt tēporaliter: ac si patres filijs miserētur: ꝛ eam in illis indulgentiam facere studeant: quam ipsi ab omnibus domino cupiunt obtinere. Ceteri autem non sic: sed si quando subiecti eoꝝ grauati onere seruitutis murmurant contra eos: non considerantes q̄ tales potius elegerit totius dominus creature: pro modico ꝛ contēnēdo verbo reddunt eis graues iniurias: vocātes eos seruos ne q̄ꝫ rusticos ꝛ pernīros: operientes facies eoꝝ ignominia: ꝛ cuꝫ magna confusione ꝛ reuerentia a suis conspectibus expellētes. Ergo ꝛ ipsi humiles cum venerit tēpus eoꝝ operiēt confusione ꝛ reuerētia facie babylonis dicētes Ecce est illa babylō ciuitas supboꝝ: que oli opprimebat humiles in potentia sua: modo facta est quasi lutum platearum: ꝛ quasi stercus terre plena omni ignominia ꝛ confusione perhemni. Quasi ergo dupluꝫ reddent ei electi: improperantes eis miserias calamitatis sue: q̄ nō solū sup tēporalibus iniurijs quas incurrent: cōfundent faciēꝫ reddētes ei vicem p vice: verūetiā sup penis tartareis in quibus deputata est i eternum. Unde ꝛ mox subditur.

Tex.5 ¶ Quātū glorificauit se & in delitiis fuit: tm̄ date ei tormētū & luctū: quia in corde suo dicit. Sedeo Regina & vidua nō sum: & luctū nō videbo. Ideo in vna die veniēt plage eius: mors: & luctus: & fames: & igni cōburet.

¶ Glorificāt se filij huius mūdi: q̄ nobiles sūt: q̄ potētes: q̄ diuites: q̄ dñi alioꝝ. Sz ꝛ verbū crucis ꝛ virtutē penitus ignorantes: in bonis ducunt dies suos: ꝛ assiunt multis delitijs: sicut diues ille qui sepultus est in inferno. Porro in die illo cū hec illis improbabunt electi: qui modo cōtēnunt ab eis nolētibus recipere correctione eoꝝ: excitabitur ex hoc illis tormētū ꝛ luctus: videtes se omnino constitutos in arto: ꝛ nō posse redire ad assuetas delitias ꝛ honores seculi quos amiserunt. Nō enim ponūt hec oia in corde suo anteq̄ꝫ veniāt vt leuius expta ferant: ideo intollerabilis erit luctus eoꝝ ꝛ irremediabilis afflictio tormentoꝝ suoꝝ: Quia in corde (inquit) suo dicit. Sedeo Regina ꝛ vidua nō sum: ꝛ luctū nō videbo: ideo in vno die veniēt plage eius: mors: ꝛ luctus: ꝛ fames ꝛ igni cōburet. Multitudo hominū superboꝝ gloriatur de regno mūdi: quod sibi videt esse contraditū: ꝛ q̄ sedet quasi regina i perās humilibus ꝛ pauperibus terre. Dicit etiā se nō esse viduam: q̄ confidit de viribus terreno ꝛ principū qui imperant in ea: ita vt nō se credat videre luctū cūctis diebus vite sue: nec sentire aliqd de vniuersis plagis que scripte sūtin hoc libro: supra illud euangelij. In hac die tua que ad pacē tibi nūc aūt absc̄dita sunt ab oculis tuis. Ideo (inquit) vna die (hoc est) vno tēpore: venient plage eius: mors: luctus ꝛ fames. Hec sunt. n. spirituales reproborū plage a die obitus sui. Dolunt morte eterna: ꝛ ideo luctus sequet eternus: Et q̄ non sic moriuntur vt esse desinant: ie surient sine fine: ꝛ qō est deterius: ipsi q̄ esurient? erūt cibus ignis eterni: Justa satis recōpensatio. Pro vita gloriosa: mors pro inepto gaudio: luctus p delitijs: fames pro refrigerio ignis. Et quasi quereret de eo qui ista facturus est: ꝛ quis sit tante potentie qui hoc facere possit: cum nulla videat in terra esse prās que ei fortitudine adequetur adiecit ꝛ ait.

¶ Quia fortis est deus qui iudicabit illam. Tex.6

¶ Tale ē. n. ac si diceretur. Si moriturus assummeret bellū cōtra eaz: ꝛ indignatio omnipotētis dei: cuius ire resistere nemo potest: non esset in causa: posset forsitan vt vsq̄ modo presumere de viribus suis. Sz q̄ ille pugnat cōtra eaz q̄ dicit p prophetā Dies vltionis in corde meo: frustra cōtendit resistere inimicis suis: q̄ domini est voluntas vt vincaꝫ ab eis: q̄ vtiq̄ eis quasi vasis mortis: sicut ꝛ de populo Assur dicit ip se dñs p Jsaiā prophetā. Ue assur virga furoris mei: ꝛ baculus ipse indignationis in ira mea sup gentē fallacē mittā eū. Quis est autē gens fallax nisi que se esse simulat qō nō est? nisi que cōfitet se nosse deū factis autē negat? Uerūtā ꝛ si hic ex pte agit iudicium eius: nō ideo tñ cū morte carnis cōsummationē accipiet. Sed erit quasi quedam ostensio iudicij futuri. Sequitur.

Tex.7 ¶ Et flebūt & plangēt se sup illā oēs reges terre, q̄ cū illa fornicati sunt: & i delitijs suis vixerūt.

¶ Illi reges terre ꝛ rectores aiaꝝ q̄ pp̄ delitias babilonis q̄ deuenūt ad manus eoꝝ: scōz qō ꝛ opa eoꝝ testāt: gaudēt se esse platos ecclesiaꝝ: adeo vt malit offendere vicariū summi pastoris: q̄ꝫ principes mūdi ꝛ babylonis nō poterūt nō placere i die illo: cum viderit trāsire ꝛ nō reuerti qō dulcē amauerūt: ꝛ si p durū valde iudiciū qō sustinebūt i hac vita cogāt intelligere penas eius eternas: ac per hoc studeant longe fieri a conuersatione eius propter timorem tormentoꝝ ipsius. Nam sequitur.

Ex.8 ¶Cum viderint fumum incendii eius longe stantes propter timorem tormentorum eius.

¶Si pugna regum decem materialis nō esset: possemus in hoc incendio inferioꝛē tantum intelligere penam. Quia vero materialis erit: potest simpliciter p incendiuꝫ temporale eius quod passura est: designari i supplicium. Inter fumum vero ꝛ incendium hoc itereſſe cognoſcitur: q fumus plerūq; a longe videtur etiam ab his qui incendium videre non poſſunt: inueniendū vero ne ſemper videatur: obſiſtunt plerūq; ſiluarum nemora ꝛ colles obiecti. Sed vt rum magnum ſit an paruum: de fumi caligine intelligitur. In cendium ergo babylonis: tormentum quod patietur in die illo deſignat: fumus vero famā que longius aduolauit. Stabunt ergo a longe ob timorem tormentorum: ꝛ quia parare ſe nō audebunt ad prelium cōuertentur ad luctū. Et plangent (inquit) ſuper illaꝫ: omnes reges terre qui cum illa fornicati ſunt: ꝛ in delitijs ſuis vixerunt: dum viderint fumū incendij eius longe ſtantes propter timorem tormentorum eius dicentes.

Ex.9 ¶ Veh veh ciuitas illa magna babylon: ciuitas illa fortis quoniam vna hora venit iudicium tuum.

¶Hi qui nō cōſiderāt in die pacis: quaꝫ nulla ſint omnia temporalia q̄ trāſire poſſunt: ꝛ gloriam principum huius ſeculi: q; bus vt ꝛ ipſius pariter honorentur: cū eis adherere contendunt: cum repente viderint accidiſſe quod prius dicentibus non credebant: p amore quo colligati erāt eis: flebant amariſſime: ꝛ lugebunt obſtupeſcētes pro nouitate immutationis ipſius: ꝛ pro timore tormentorū eius: pro poſſe longius recedentes: Et qꝛ ei nō poterūt adeſſe admirātes pariter ꝛ dolētes dicturi ſūt in cordibus ſuis. Veh veh ciuitas illa magna: ciuitas illa fortis: que olim in multitudine populorum: ꝛ in fortitudine militie ſue ſubiugauit orbem: quomodo tā ſubito abſorta eſt: ꝛ redacta ad nihilum: ita vt nec veſtigium ſuperſit memorie magnitudinis eius? Unde ꝛ per prophetam dominus ait. Et erit babylon illa gloriosa in regnis inclita in ſuperbia chaldeorum: ſicut ſubuerrit dominus Sodomā ꝛ gomoram ꝛc. Sequitur.

T.10 ¶Et negotiatores terre flebunt & lugebunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius.

¶Negotiatores terre qui ſicut ſuperius dictum eſt. Ipſi ſunt ſacerdotes bruti q; neſciunt que dei ſunt: ſacerdotes animales q; dati ſunt in atrium exterius vt manducēt peccata populi qui vendunt orationes ꝛ miſſas pro denarijs faciētes domū orationis apotheca negotiationis: faciēteſ inq̄ſ locum publicū: ꝛ ſpeluncam latronuꝫ. Debent ergo ꝛ flebunt ſuper illā qꝛ merces eorum nemo emet amplius: vt pote q; nec ita cōpuncti erubeſcent ſup ſcelere ſuo: ſꝫ tanq̄ſ animales ꝛ carnales hoc tantum cogentur deflere: qꝛ pdiderunt quod amauerunt: qꝛ non erunt quibus vendant mercimonia ſua. Deficiet enim vendendi ſtudium: qꝛ ementium pertranſibit concurſus. Sola remanebit deluſa ꝛ confuſa cupiditas: que ablata ſibi voluptatis materia in vocem fletus erumpet: qꝛ iam quod libet non licet: ꝛ quod ſibi erat propriuꝫ ꝛ familiare carebit. Quaꝫ vero pretioſe ſint ipſe merces quas abutendo: dei munere p carnalib⁹ vendunt aparitur cum ſubditur.

T.11 ¶Merces auri & argenti, & lapidis prætioſe, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & coci, & omne lignum tinū & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide

lapide prætioſo, & eraméto, & ferro: & marmore: et cinnamomum: & amomum: & odoramē torum: & unguenti: & thuris: et uini: et olei: et ſimile: et tritici: et iumentorum: et ouium: et equorum: et rhedarum: et mācipiorū et animarum hominum.

¶Hec omnia ꝛ ſimilia ſpiritualiter intelecta: cōmiſſa ſunt ſacerdotibus ꝛ clero nō vt cōmutentur p carnalibus: ſed pro ſpiritualibus (hoc eſt:) pro animabus fidelium ꝛ operibus bonis. Sed quid? Nunqd nō a principio preſto fuit ſym̄ō qui oblata pecunia petro ꝛ Joāni: vendi ſibi poſtularet donū ſpiritus ſancti? Sed tūc ꝛ ſi fuit qui emeret: qui venderet: non fuit: ſed magis qui contradiceret tam nefando emptori. Nunc autem ꝛ ſi empto: piger eſſet ademptionem: preſto tamen eſt venditor: ſollicitans animas miſerorum: nō vt humiliter cōſequātur gratiam: ſed vt inſeliciter emāt non vt roborentur celeſti munere: ſed vt ruant pariter cum ruētibus. Deniq; non nullis commiſſum eſt aurum ſapientie: ꝛ argentum eloquentie ad vtilitatem eccleſie: ſed tñ propter hec dona nō electos dei: (qui plerunq; deſpecti ſunt:) edificare queruntſed magis adherere diuitibus huius mundi: vt loquantur eis placentia ꝛ honorentur ab eis: ſicut quondam falſi prophete in ieruſalem qui decipiebant plebem in promiſſione pacis dicentes: pax: pax: cum non eſſet pax. Aliis cōmiſſa ſunt ſacramēta diuina: deſignata in margaritis ꝛ lapidibus pretioſis: pro ſalute viuorum ꝛ mortuorum: ꝛ tamen nolunt ea dare aliquibus niſi: aut accipiāt aliquid: aut accipere ſpērēt. Aliis datum eſt: poſſe operari opera iuſtitie: deſignata in byſſo ꝛ purpura ꝛ ſerico: ꝛ cocco: ſed tamen per hec hominibus ſecularibus: placere querunt magis q̄ſ deo: Parumpendentes id quod dominus ait. Aliis dite vobis ne faciatis iuſtitiam veſtram coram hominibus vt videamini ab eis. Aliis commiſſa ſunt neceſſaria artificia ad operandum quod bonū eſt manibus ſuis ſicut faciebat apoſtolus: deſignata in ligno thimo: ꝛ vaſis eboris ꝛ vaſis de lapide pretioſo: vtpote in edificijs baſilicarum: in cōſtructione monaſteriorū: in deſcriptione libroꝝ: ſed hec ipſa facere nolunt: niſi ſint qui larga manu offerrant ex eo quod abūdant niſi eis retribuatur in hec vita preſenti. Aliis cōmiſſa ſunt exercitia corporalia: que pertinent ad vſum quottidianum: deſignata in erramento ꝛ ferro ꝛ marmore vt operentur manibus ſuis: ꝛ habeant vnde tribuant neceſſitatem patientibus: ſed tamen non ſolum eoꝝ que operātur dare aliquid pro deo nolunt: verūetiaꝫ pro re vilissima charioca extorquere contēdunt. Aliis data ſunt exercitia ſpiritualia deſignata in cinnamomo ꝛ amomo: ꝛ odoramentis: ꝛ vnguentis: ꝛ thure: ſed tamen pro eis laudes hominū ſuſcipere non verentur negligentes illud quod ſcriptum eſt. Amē dico vobis receperunt mercedem ſuam. Aliis datū eſt poſſe reficere corda fideliuꝫ omni doctrina ſpirituali: deſignata i vino ꝛ oleo: ꝛ ſimila: ꝛ tritico: ſed tñ eleuati in ſupbiaꝫ ad plationē aſpirāt: Aliis cōmiſſe ſunt anime fideles deſignate (pro diuerſitate intellectus:) in iumentis ꝛ ouibus: ꝛ equis: ꝛ rhedis: ꝛ mancipijs: ꝛ animabus hominū vt eas cuſtodiant ad ſalutem: ſed tamē cū eas deberēt inſtituere i timore domini: vt placeāt ſoli deo: docent eos placere hominibus aliter q̄ſ oportet: vt poſſint ab eis cō ſequi tēporalia lucra: neſciētes illud quod ſcriptū eſt. Dominus diſſipat oſſa eoꝝ qui hominibus placēt confuſi ſunt: qm̄ deus ſpreuit eos. Ecce hi oēs ſunt negotiatores terre: q cōmutant dona dei p rebus tēporalibus ꝛ caducis aſſētiētibus eis: imo puocātibus: filijs babilonis qui dicūt ſe eſſe fideles ꝛ nō ſunt: ſed ſunt ſynagoga ſathane. Scimus. n. q; nulla gēs eſt: aut populus i oi multitudine eoꝝ q xpiana, profeſſione cē

sentur: que licet sit in magnis sceleribus: non querunt tamen habere ecclesias ⁊ sacerdotes ⁊ clerū: ⁊ etiam aliquando interesse sacris: licet qui indigna participat: iudicium sibi manducet ⁊ bibat. Uerū quia filij ierusalem plerunq; pauperes sunt ⁊ despecti. Filij babylonis diuites gloriosi: quibus putas libentius adherent hi qui non causa dei: sed causa honoris ⁊ lucri: sacerdotalem non tam accipiunt: q̄z vsurpant ⁊ rapiunt dignitatem? Nō ne magis filijs babylonis: qui diu⁹ est: q̄z filijs paupercule tempestate connulse. Et quoniam vtriq; ceci sunt vtriq; pariter in foueam cadunt. Uerumtamen quia causa tantorum sceleruq; in vbe fornicaria principaliter manet: ad iustum superni iudicis pertinet examē vt magna illa meretrix que prouocat alios ad delictum iudicetur prius: qui autem seducti sunt ab ea reseruentur ad luctum videntes ablatum sibi gaudium: ⁊ letitiam seculi quam amauerunt. Non enim possūt mentes carnales de leui obliuisci eorū que amauerunt: maxime cum non habeant cōsolationem de celo: aut aliquid esse putent celi gaudia respectu terrenorum: scriptura attestāte que ait. Animalis homo non percipit que sunt spiritus dei. Sed quia mercēs negotiatorum diligentius annotauit: oportebat etiam beatum Ioannem mutata verbi persona: delitias exprimere babylonis (hoc est) illas delitias pro quibus ijdez negotiatores ad nundinas ipsius babylonis vniuersas merces suas detulisse videtur: facta. s. cōmutatione inter vtrasq; merces. Nam sequitur.

T.12 ¶ Et poma tua desiderii anime tuæ discesserunt a te: & oīa pinguia & præclara perierunt a te. & amplius illa tā nō iueniēt mercatores q diuites facti sunt ab ea.

¶ Ex merces prauoꝝ negotiatoꝝ spūales sint: merces tū babylonis carnales: q̄: vz: merces carnales p eoꝝ carnalibus sacerdotibus dulces nimis esse videt: tradūt q̄q̄ pretiosa pro concupiscentia gule: ⁊ commutant turpis lucri gratia spiritualia pro carnalibus: ammittantes iudam proditorem: qui vendidit dominum pro triginta denarijs. In his autez tribus speciebus: manet principaliter concupiscentia gule. In pomis: in pinguibus: ⁊ in potionibus vini. Uerum hec ⁊ omnia ⁊ similia transibunt ab babylone: ⁊ iam nō erit qui vendat: ⁊ si non desint qui emere querant. Unde ⁊ de eisdem mercatoribus: iam tunc frustratis a spe sua: consequenter adiungitur.

T.13 ¶ Longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes & lugentes & dicentes. Ve ve ciuitas illa magna quæ amicta erat byssо & purpura: & cocco: & deaurata auro & lapide prætioso: & margaritis quoniam vna hora destitutæ sunt tante diuitiæ.

¶ Hec verba lugentium mercatorum nō sunt sp ritualiter accipienda: sed magis ꝑz consuetudinem lugentium: qui solent accipere verbum pro verbo: quatenus p hoc quod dicitur amicta erat byssо ⁊ purpura ⁊ cocco: ⁊ deaurata auro ⁊ lapide pretioso: ⁊ margaritis: fuisse valde ditis: ⁊ gloriosa: ⁊ nobilis: intelligatur. Sequitur.

T.14 ¶ Et omnis gubernator: & omnes qui in longum nauigant: & nautæ: & qui in mari operantur. longe steterunt & clamauerunt videntes locum incendii eius dicentes: Que similis ciuitati huic magne?

¶ Dis: ⁊ Memo: in diuina pagina nō est vniuersaliter accipiēdū: q̄z plerunq; alterū p multis: alterū pro paucis accipiēdū est: Quod enim ait dominus. Omnes quot quot venerunt ante me fures fuerunt ⁊ latrones: non est accipiendum generaliter de omnibus: sed de multis. Et quod ait sanctus Ioannes baptista de christo. Et testimonium eius nemo accipit non ita est intelligendum: hoc nemo: vt nec sancti apostoli accepisse illud intelligātur: sed q; pauci fuerunt qui acceperunt verbum eius respectu eoꝝ qui illud non acceperunt. Scimus autem q; non solum nonulli episcopi ⁊ sacerdotes implicantur negotijs babylonis: vt diuites fiant: verumetiam nō nulli abbates: ⁊ monachi: ⁊ alij atq; alij religiosi: immo non qui sint: sed qui esse videntur. Nomine ⁊ enim gubernatores: prelati cenobiorum accipiendi sunt: nimiruz quia ipsa monasteria naues sūt spirituales. Quarum nauigatio: quia lōga est: nonnulli monachorum querunt elongari fugientes ⁊ manere in solitudine: ⁊ tamen ad extremum ad epulas redeunt babilonis: tabipsius execrandis delitijs astinere nō possunt. Quamuis non sit segniter accipiendum q; dicēomnis gubernator ⁊ omnes qui in longum nauigant: adiecit: Et naute qui in mari operāt. Scimus enim esse aliquos nautas: qui nō naugāt in lōgum ⁊ aliquos operari in mari: q nusq; naugāt sicut piscatores: quia nonnulli monachorū in ciuitatibus manent: nonnulli vero ⁊ parochias habere permissi sunt. Sed isti omnes lugebunt ⁊ flebūt sup excidium babylonis: quam temporaliter amauerunt: videntes (inquit) locum incendij eius. Uidebunt enim ciuitates nobilissimas desolatas vbis monitissimas absq; habitatore. Et quoniam carnales homines nesciunt cogitare nisi gloriam carnis: nec credūt ea que scripta sunt in hoc libro de sancta ciuitate ierusalem: dicturi sunt ad inuicem in die illo: id quod in hoc loco scriptum est. Que similis ciuitati huic magne? Dicturi (iq̄z) sunt verbum istud: ⁊ si quod simile videntes desolationem tam innumere multitudinis ⁊ tanti regni: quod modo ⁊ si legūt in canonicis libris: aut ipsi tamen minus intelligunt: aut plene intelligentibus fidē exhibere non possunt. Et quia fortiter annexi sunt ⁊ corde ⁊ animo ruiture nescientes: aut non volentes viuere absq; epulis eius: non possunt in ruina eius lenire dolorem suum videntes quādoque ⁊ agnoscētes depisse pariter omne quod amauerūt. Nam sequitur.

T.15 ¶ Et miserūt puluerē sup capita sua & clamauerūt flētes & lugētes & dicētes. Ve ve ciuitas illa magna ī q̄ diuites facti sūt oēs q habēt naues ī mari: de ptiis eius quoniam una hora desolata est.

¶ Sicut oleum significat gaudiū: ita pulueris designat tristitiam. Dicunt ergo pulueres super capita sua: qui mentes suas vehementer affligunt. Clamant flentes ⁊ lugentes: dum se dolere supra modum manifeste demonstrant. Dolent autē propter illā: q̄z magis q: miaz libidinis sue irrecuperabiliter amiserūt: iusta illud apostoli. Erūt hoies seipsos amātes. Sz si illi deflēt ruinā eius q eius familiares fuerūt: nūq̄d pro ea flebūt sci q ab illa occisi sunt: ⁊ extermināti de terra: fugiētes de domo ī domū ⁊ ō ciuitate in ciuitatē? Absit. Sequitur. n.

T.16 ¶ Exulta super ea: cœlū & sancti apostoli & pphetæ: qm̄ iudicauit deus iudiciū vestrū de illa.

¶ Celū vocata est ecclesia sanctoꝝ: Doctoro sci apostoli oēs sci ꝓlati: pphete vero doctores sūt q: futura ꝑdicūt. Di ergo oēs pariter letari iubent: sup excidio babylonis: memores eoꝝ que passi sunt ab eisdem diebus pegrinationis sue. Sequtur.

¶ Et sustulit vnus angelus fortis lapidem quasi molarem magnū: & misit in mare dicēs. Hoc impetu mergetur babylon magna illa ciuitas: & vltra iā nō inuenietur.

¶Hoc si ad exẽplũ dictũ est:qđ dicit:hoc vult intelligi. Si autẽ mysteriũ est: aliquẽ de regibus mundi:moralis iste designat: quẽ angelus vnus fortis ab yssuz deiecit eo sozitã ordine:aut cõsimili:quo rex quõ dã Theodoricus in olla vulcani iactatus ẽ a papa ioãne:(vt in regis impijssimi manifesto inditio:) quid multitudo pessima mereat:agnoscat. Clere.n.peritura in seculuz z in penis in eternum mansura:demergetur in thartarũ que actenus regnauit imũdo:z nec ipsa inueniet vltra:nec ea inueni et que diligebat. Transibit enim ad horaz voluptas:z pena voluptatis in eternũ manebit. Gaudia cessabunt:z fletus z vlulatus non desinent. Nam sequitur.

T.18 ¶Et vox cytharedorũ & musicorum & tibia canentium: & tuba nõ audietur in ea amplius: et omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius:& lux lucerne nõ lucebit tibi amplius: & vox sponsi & sponse non audietur adhuc in te.

¶Ecce qualis est portio:qui vite huius gaudia preferunt vite future. Bonũ erat eis per luctũ peruenire ad gaudia quam de gaudijs tẽporalibus trãsire ad eterna tormẽta. Etqz vtinã sufficeret eis:sic gaudijs trãsitorijs pfrui:vt saltem alios homines dimitterent inquiete vt conseruos z coequales sibi habere consortios paterentur:z nõ eos vi z potentia ac mozuz proprie subijcerent seruituti. Ait nõ solũ istud facere superbiendo nõ meruunt:verum etiaz qđ peius est:eos quos sibi subijciunt in errorẽ inducunt. Unde z mox subditur.

T.20 ¶Quia mercatores tui erãt principes terre:quia in ueneficiis tuis errauerunt omnes gentes.

¶Notandum qz superius locutus est de regibus z negotiatoribus terre:quoz alteri principes terre sunt:alteri z si non principes diuites tamen. Nunc autem mercatores babylonis:principes terre fore describit. Videtur z enim mihi de alijs mercatoribus hic qz ibi:sermo esse prolatus. De illis si mercatoribus qui conueniunt cũ illis:de quibus supra locuti sumus: z putãt se emere spiritualia p carnalibus suis: qđ autẽ dicit. Quia in veneficijs tuis errauerunt oẽs gẽtes(tale est)ac si diceretur: qz te in loco eminentioi cõstituti:quo posses ab vniuersis videri:eo grauiores facte sũt ad inuẽtiones tue:quo exẽplo tuo omnes gentes que tibi erãt subdite:errauerũt: qz quo tendit caput:illuc sequuntur z membra. Sequitur.

T.21 ¶Et in ea sanguis prophetarũ & sanctorum inuentus est:et omnium qui interfecti sunt in terra.

¶Rursum hoc pro more prophetico de secunda persona sermo cõmutatur ad tertiam. Id circo autem sanguis prophetarum z sanctorum omnium qui interfecti sunt in terra:subauditur iniuste:inuentus esse dicitur in babylone quia in radicibus (vt ita dixerim)suis: a Chaym primo reprobo inchoauit:z quicunqz iniuste occisi sunt:aut ab ea:aut per eam factum est: vt mozerentur:qz z si forte aliqui electoruz occidisi aliquos iniuste leguntur:vt tamen hoc malum facerent:ex babilonis participatione habuerunt. Ducusqz de ruina babylonis.

¶Explicit distinctio prima.

¶Incipit distinctio Secunda

Cap.19 Tex.1 POst hæc audiui q̃si uocẽ magnam tubarum multarum in cœlo dicentium. Alleluia. Laus et gloria et uirtus deo nostro:quia uera et iusta iudicia

eius:quia iudicauit demeretrice magna que corrupit terram in pstitutione sua:& vindicauit sanguinem seruorũ suorum de manu eius:& iterum dixerunt: Alleluia:& fumus ascendit in secula seculorum.

¶Cum babylon illa vetus percuteretur asperso:z iudei liberati per cyrum regem: ascenderent de babylone:q̃ta eidez populo oztretur letitia:liber qui vocatur Esdre manifeste declarat. Nec immerito. Si enim cantare canticum domini i terra aliena nõ licet:ob memoriaz sancte patrie:a qua exules erant:quomodo reuocari ad patriaz tacere a cãtionibus possunt? Sic.n.de hoc legitur in psalmo. Super flumina babylonis illic sedimus z fleuimus dum recordaremur tui syon. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerũt nos verba cantionum: z qui adduxerunt hymnuz cãtantate nobis de canticis syon. Nec aduersary. Sed quid illi respondent qui se captiuos esse cognoscũt? Quomodo(inquiunt) cantabimus canticum domini in terra aliena. Et adijciunt. Si oblitus fuero tui ierusalem: obliuioni detur dextera mea. Non ergo licebat iudeis cantare canticum domini in terra aliena. Nec nos noua babylon cantare patitur alleluia:nec omnino in hoc exilio positi cantare corde pleno permittimur quousqz peruenjamus ad regnuz. Quia tamẽ in creatore nostro gaudere nobis expedit: z letari:z eum per singulos dies de perceptis beneficijs collaudare: quid magnum illud hebreozum tripudium in ierusalem remeantium designet z qualiter annuente deo tẽporaliter quoqz ad implenduz sit: inquiramus tum quia presens locus hoc exigit:tum quia per presentia gaudia certiores efficimus de futuris. Quia ergo z nostri trãsmigratio manet z opaca adduc babylonis memoria christi vineaz necãt quã tum putas erit gaudium electis dei cum viderint vepres z spinas euasas esse de terra? Regnat babylõ ancillata ecclesia quia illa toram occupat:z hanc ne fructum pro ferat necat: Precidatur ista:illa multiplicatur z germinat. Quid igitur mirum si gaudet:cum videt succisas esse vepres z spinas:cui in hac die babylonis respirare non licet? Sicut inqz:filij iuda erepti a viculis babylonis:z reuersi ad patriam:canticum letitie cantauerunt:ita z nos in die illa cum percusserit deus emulam nostraz: cantabimus:alleluia:non quia illa corruet z peribit:sed quia nobis ruente ipsa:relinquetur libertas:z qz templum quod combustum est:a caldeis:iteruz fundabitur de lapidibus viuis. Sic enim scriptum est in libro Esdre qui sub sexto signaculo continetur. Fundato a cementarijs templo domini:steterunt sacerdotes in ornatu suocũ tubis:z leuite filij asaph cum cymbalis vt laudarent deum:per manus dauid Regis israel. Et concinnebant in hymnis z confessionibus domino:quoniam bonus: qm in eternuz misericordia eius. Omnis quoqz populus vociferabatur clamore magno in laudando dominum:eo p fundatum esset templũ domini. Facta est ergo hoc modo letitia magna in populo:z hoc quatuor. Primo cum posuerunt altare: z fecerunt solemnitatem tabernaculorum. Secundo quando fundatum est templuz. Tertio qñ cõsumatum est opus ipsius templi. Quarto cũ pfumata esset structura ciuitatis. Secundũ hoc:noua quedã z ipsa prospera futura sunt in ecclesia dei. Pro quibus nõ incõgrue forsan quater cantabitur:alleluia. Quater sane:alleluia pronuntiatũ ẽ. Post hec(inquit)audiui quasi vocem magnam tubarum multarum in celo dicentium alleluia. Post ruinam babylonis quasi vox magna tubarum multarum audietur in celo:qz tanta exultatio electorum erit in ecclesia quanta non fuit a diebus Constã-

Psal. 136

Esdre.

tini:ob magnã consolationez t letitiã:quã sactyrus est dominus super terram. Et q; iam in ore multorum resonabunt cõcorditer aperta misteria:t etiã multa hactenus ora iudeorum aperientur ad laudem Christi patenti spirituali intellectu:quia veluti quidam flatus vehemens procedit de tubis diuersarum hystoriarum:recte dicitur tubarum multarum: quia concorditer iudeorum vox audietur t gentium. Unde t in euangelio scriptum est. Turbe autem que pcedebant:t que sequebantur:t etiaz pueri hebreorum egressi a ierusalem obuiam christo clamabant dicentes. Osanna filio dauid:benedictus qui venit in nomine domini:osanna in altissimis. Jam enim incipit elucescere quid sibi velint laudes iste cantantium:alleluia. Quas t si exprimere sicut erunt:nequimus:q; tamen in tali tempore future sint: secure possumus firmiterq; promittere:non solum ex loci huius apertione:verumetiam ex his q; actenus memorati sumus que omnia conueniunt in sexto loco ostendentia:q; in sexto tẽpore magna ista laus erit in ecclesia dei:pp bona que superuenient reliquijs electorum suorum. Sexto náq; signaculo inchoato pcussa est babylon mhetropolis chaldeorum a medijs:t soluta(vt iaz supra commemorauimus)captiuitate iudeorum:edificatum est templum t muri ciuitatis in angustia temporum:propter quod t filij iuda laudauerũt dominũ super omni misericordia domini qua consolatus est eos. Solemnitas quoq; palmarum in qua glorificatus est christus inchoata sexta hebdomada quadragesime sexto die. s. ante passionez domini celebratur annuatiz i ecclesia christi:haud dubium:q; in typo eorũ que futura sunt post pcussionẽ babylonis:quãdo t iudeoz populus quertet ad dñm. Turbe sane que pcedebãt:grecos: que sequebantur latinos:qãt occurerũt ad descensum montis oliuaz: iudeos:vsq; ad presens inimicos fidei: t nostros:tunc autem amicos t cõciues designat:qui t ipsi nobiscum pariter cãtabũt dicentes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Unde t eidem populo hucusq; infideli veritas ipsa dicit. Dico vobis:non me videbitis amodo donec dicatis. Benedictus qui venit in nomine domini. Erit ergo in die illo consumata seueritas t vexatio satis dura dabit intellectum auditui. Aperientur oculi eorum:t videbunt iesum dicturi: t ipsi vt iam dixi nobiscum. Benedictus q venit in nomine domini. Cãtabitur ergo primum alleluia pro peremptione adulterę:quod est predicare iustum dominum: iustus est enim in omnibus vijs suis. Secundum pro libertate ecclesie:quod est:misericordem agnoscere. Tertius autem qui sequitur alleluia expositio est ipsius gaudij: qđ significatur in alleluia:reperitio vero alleluia:geminum esse illud gaudium t solemnitatem demonstrat. Et re vera cum ipsius emedio sit geminum gaudium exhibetur:seu quia oppressio desinit:sed quia consolatio adhibetur. In vno ergo iudicio babylonis semel t iterum dicitur alleluia:q; t malũ quod erat esse desinit:t bonum qđ aberat inuenitur. Sicut enim habet locus ipse nisi obliuioni tradidimus. Audiui quasi vocem magnam turbarum multarum in celo dicentium. Alleluia. Deinde versus sequitur in expositione ipsius alleluia: dicens sic. Laus t gloria t virtus deo nostro:quia vera t iusta iudicia eius sunt:qui iudicauit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua: t vindicauit sanguinem seruorum suorum de manu eius. Et iterũ dixerunt alleluia. Quod aũt sequitur. Et fumus ascendit in secula seculorum:vtrum de babylone dictum sit: an de laudantibus dubitatur: quia posset sano intellectu ab vtroq; referri. Fumus sane de electis:ascẽdit cum laus t benedictio illorum dirigitur ad deum viuum. Unde est illud. Ascendit fumus incensorũ de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Ascẽdit t de reprobis fumus murmur. s. t blasphemia cogitationis inique:

iuxta quod in hoc libro scriptum est. Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Utrunq; autem in secula seculorum:quia t laus iustorum erit in secula:t murmur iniquorum eternũ. Sequit.

ex.2 ¶ Et ceciderunt uigintiquatuor seniores:& quatuor animalia & adorauerunt deum sedentem super tronum dicentes alleluia.

¶ Dubium non est gaudere sanctos de liberatione ecclesie:t ei rependere gratias qui facit hoc letari t cõgaudere nobis: cũ nobis prospera fm deum ad salutem proueniunt. Unde non immerito in celo cantabitur alleluia pro liberatione iustorum: nec minus de conuersione iudeorum: vt impleatur t de eis:quod aliquando de nobis cõpletum est. Gaudium est coram angelis dei super vno peccatore penitẽtiam agente. Et autem coram angelis:qđ to magis coram sanctis hominibus:qui eiusdez sunt conditionis t generis t nature? Cadunt autem sancti coram deo:cũ ei dignũ honorem t reuerentiam exhibent rependentes pro tot muneribus gratias tanq; patri t domino:quod facere miser ille noluit:qui coequari altissimo concupi noluit t ideo sic:t sic cecidit:vt non posset vltra surgere posthumam. Eleuatus náq; in altum cecidit in profundum:sicut per se ipsam veritas dicit. Uidebam sathanaz quasi fulgur cadentem de celo. Et ille quidez sic. Si autem cadunt ne cadant. Humiliatur cum christo vt non allidant cum principe huius mundi. Sequitur.

Ter.3 ¶ Et uox de trono exiuit dicés Laudem dicite deo nostro omnes serui eius & qui timetis eum pusilli ac magni.

Sepe dictum est in hoc libro q; quatuor animalia spirituales ordines ỏsignãt:thronus vero dei generalem ecclesiam Diximus etiam q; quatuor spirituales ordines non nisi perfectos recipit t probatos thronus autem:sic perfectos amplectitur: vt tamen in christo paruulos nõ excludat dei cete dño de eisdẽ paruulis. Qui scãdalizauerit vnũ de pusillis illis qui i me credũt expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius t demergatur in profundũ maris. Ita sane vita cõmunis tẽperata est apatribus sanctis:vt in ea sortes sint:qui cupiant:t ifirmi nõ refugiãt. Hoz.n. i se vita ista fructũ cẽtesimũ:hoz sexagesimũ t trigesimũ. Hoz.n. cõtẽplatores in claustris:operatores in ministerijs.eruditores in scolis. Oiuz tamẽ vna erit letitia qbus par est voluntas:t si virtus inequalis differẽtiã faciat. Ubi ergo seniores cãtabũt alleluia:vel pro illa letitia quã pscripsimus:vel qđ amplius creditur:qz cõpleta iam erit aut prope erit plenitudo illa gentium de qua scribit apostolus. Egredief vox de throno(hoc est)de ordine generalis letitie:potiusq;z clamoris:vox.n.exultationis t salutis in tabernaculis iustoz:vt iã nõ solũ illi gaudeant:q; in quatuor ordinibus cõtinent:apostoli:vz:martyres:confessores t virgines: quos sanctos esse t cum christo iam regnare cõfidimus verũetiam omnes serui dei q; reliquerũt oia:t secuti sunt xpm:tã. s. pusilli:qz magni:quia tempus adesse ceperit cõsolationis eoz:Unde t veritas ipsa dicit. Hec autem fieri incipientibus respicite t leuate capita vestra:ecce appropiquat redemptio vestra. Non enim omnes qui relictis omnibus secuti sunt dominum a deo perfecti fuere:vt mox egressi de corporibus absq; dilatione peruenirent ad patriam:quia quod de solis magnis concedi tur:hoc profecto de pusillis negatur. Hoz ro in die illa pusilli t magni laudabunt cõmuniter deum suum. Pusilli quia intrabũt in regnum dei: magni: quia exultabunt de sortietate ipsorum. Quãuis t de presenti ecclesia hoc intelligi queat:qz; t quoz animalia t sedes t seniores p successionis propaginem:vsq; ad diem illuum manent in mundo: t quod facient sancti prebendo

iter:hoc ſancta mater eccleſia deſignata in throno:tam puſillis q̃z magnis imitanda mandabit. Quare autem puſillis: ꝛ magnis? Qz ꝛ qui puſilli ſunt in Chriſto:deſinent de reliquo eſſe puſilli: ꝛ qui magni ſunt: mercedem accipient ſm ſuum laborem. Lz non immerito in hoc loco p̃ferebantur puſilli:vt intelligatur illud quod ſcriptuz eſt. Qui ſe humiliauerit ſicut parvulus iſte:hic maior eſt in regno celorum. Matt. Non excludunt qui magni ſunt:ſi ꝛ ipſi deum timent:ſed p̃ferunt qui refugiunt eſſe magni (dicẽte domino.) Omnis qui ſe humiliat exaltabit. Sed quando iſtud? Haud dubium:q̃ poſt ruinam Babylonis. Due ſunt ſane perfectoꝝ eccleſie:que quaſi cõmuniter inceperunt:vna que deſignatur (vt ſepe diximus) in Petro: altera in Joãne:predicantium. ſ. vna:contemplantium altera. Et illa q̃dem que laborat precedit cum Petro:que autem ꝓtemplatur:ſeqtur cum Joãne. Parit autem precedens maſculum quaſi militem bellicoſum:ſequens vero feminam virgineo candore decoram:Qz vero quarta dies ſignificant (vt iam diximus) hãc laborioſam etatem:pro eo. ſ. quarta dies additis duobus faciunt ſex ebdomadas:ꝛ in eis ſignificantur ſex tpa huius ſexte etatis:quaſi mater cum filio:die quartodecimo recipietur in templum:q̃ ꝓſumata erit omnis plenitudo iuſtoꝝ: qui per vitam laboriоſam huc uſq̃ domino placuerunt:quinimmo vſq̃ ad diem illum:in quo tempus iſtud laborioſum ꝓſumationem accipiet. Inde eſt q̃ in hac ſexta parte ad vocez que egreſſa eſt de throno exhortans dei filios: ꝛ dicens eis. Laudem dicite deo noſtro omnes ſerui eius:ꝛ qui timetis euz puſilli ꝛ magni: protinus audita eſt vox multoꝝ dicẽtiuz: alleluya:nimiꝝ q̃ per iudicium Babylonis:q̃ p̃cefſerit:intelliget tempus gaudij ſanctoꝝ ꝛ agni quoq̃ nuptias aduenifſe. Unde ꝛ mox ſubditur.

Tex.4 ¶ Et audiui uocem quaſi tubæ magnæ:& ſicut uocem aquarũ multarum:& ſicut uocem tonitruorum magnorum dicentium Alleluya.

¶ Primo aſſimilatur vox ipſa quaſi voci tube magne:deinde voci aquaꝝ multarum:ad extremum vero:voci tonitruoꝝ magnorum dicẽtium pariter:alleluya. Superius dixerat ſanctus Joãnes audiſſe ſe quaſi vocem tubarum multaꝝ in celo dicentium:alleluya:nunc autem dicit audiſſe ſe vocem quaſi tube magne:ꝛ ſicut vocem aquaꝝ multarum: ꝛ ſicut vocem tonitruoꝝ magnorum dicentium: alleluya. Quare hoc? Qz prima vox vna laudum quaſi ſubito audietur in ore multoꝝ pro iuſto ꝛ manifeſto iudicio q̃ facturus eſt dominus. Deinde incipiente aliquo viro dei:ordinata incipiet eſſe laus in ore multoꝝ: ita vt que ſimplex eſſe putabatur in principio ꝛ in aliquo breui ſpatio coharta ta paulatim:videatur eſſe multiplex:ac ſi aquarum multaꝝ conuerſis ad eam populis ꝛ linguis:ꝛ ad extremum ſeipſa maior effecta quaſi tonitruorum magnorum perueniat ſonus eius vſq̃ ad fines terre. Sed quare iſtud?

¶ Quoniam regnauit (inquit) dominus deus noſter omnipotens:gaudeamus:& exultemus: & demus gloriam ei:quia uenerunt nuptiæ agni:& uxor eius præparauit ſe. Tex.5

¶ Ecce quare laudant metuentes dominum:ecce quare cantant canticum domini:quia:vz:abſorta erit Babylon illa magna que a vino proſtitutionis ſue coꝛrupit omnes gentes. De iure etenim eſſe videtur:ꝛ omnino ꝓſentiens rationi:vt peremꝓta meretrice magna:que fornicata eſt cũ principe huius mundi:felices agni nuptie celebrentur:ꝛ pdito regno Babylonis:

regnum Hieruſalem ſtatuatur ꝛ creſcat. Hoc eſt enim regnum illud ꝓ quo rogamus patrem dicentes: Adueniat regnum Matt. tuum. Quod vero ait. Quia venerunt nuptie agni:ꝛ vxor eius ꝓparauit ſe:ꝛ illud quod ſubditur.

Tex.6 ¶ Et datum eſt illi ut cooperiat ſe byſſinum ſplendens candidum.

¶ Simile eſt ei q̃ ſcriptum eſt in libro Geneſeos:vbi cum vidiſſet primo Rebecca Yſaac virũ ſuum circa horam veſpertinam deambulantem in agro: deſcendens de coꝛtuoſo animali quod inſederat: operuit ſe protinus pallio ſuo:aſſumpta ab eodem Yſaac in vxorem: introducta eſt in tabernaculum Sarre:quaſi autez aſpecto Yſaac deſcenſura Rebeccha eſt de camelo vt induat ſe pallio ſuo:cum cognita veritate:que Chriſtus eſt:deſcendet a temporali gloria quam viſa eſt ꝓ tempore tollere: vt induta pallio iuſtitie placeat viro ſuo:ad cuius ſe caſtiſſimum thalamum peueniſſe letabit. Gaudeamus (inquiunt) ꝛ exultemus:q̃ venerũt nuptie agni:ꝛ vxor eius ꝓparauit ſe:ꝛ datuz eſt illi vt cooperiat ſe byſſinum ſplendens ꝛ candidum. Nubere agno eſt videre eum ſicuti eſt: ꝛ in eius viſione vltra q̃z dici poſſit:aut excogitari:gaudere. Significari autez in byſſino:opus iuſtitie:non neceſſe eſt:vt aliunde queratur: ipſe enim libri auctoꝝ per ſe ipſum exponit dicens.

Tex.7 ¶ Byſſinum enim iuſtificationes ſunt ſanctorum.

¶ Qđ recte quoq̃ ſplẽdens ꝛ candidum eſſe dicitur:q̃ ipſemet Chriſtus Jeſus qui eſt ſponſus eccleſie factus eſt nobis iuſtificatio (vt teſtat apoſtolus) ipſe inquaz qui eſt ſpetioſum lilium ꝓ allium:ꝛ candoꝝ lucis eterne:qui (ſicut ſcriptum eſt) erit omnia in omnibus. O q̃z bonum eſt nos hic eſſe. Ipſe pater:ipſe dominus: ipſe miniſter:ipſe rex:ipſe paſtor ꝛ medicus eſt. Ipſe vita:ipſe lumen:ipſe iuſtificatio eſt. Ipſe cibus:ipſe potus:ipſe felicitſſimum indumẽtum. O q̃z bonum eſt nos hic eſſe. Excutere de puluere anima noſtra: conſidera hec omnia ꝛ contemplare. Querere diligenter per ſingula ꝛ vide an ita ſit:vt omnia te gaudeas poſſidere in Chriſto. Paſtorem tuum eſſe Chriſtum non dubites: q̃ ipſe dicit. Ego ſuz paſtor bonus:bonus paſtor animam ſuam dat ꝓ ouibus ſuis. Dominum ꝛ magiſtruz eſſe non dubites: q̃ ipſe dicit. Vos vocatis me magiſter ꝛ Pſal. domine:ꝛ bene dicitis. Sum etenim. Regem tuum eſſe non dubites: q̃ ipſe regit nos:ꝛ nihil nobis deerit:q̃ de eo dicit' angelus mri ei' ad Marie. Dabit illi dñs deus ſedez Dauid p̃ris ſui:ꝛ regnabit in domo Jacob in eternum:ꝛ regni eius nõ erit finis. Et ꝓpheta. Sup ſolium Dauid ꝛ ſuper regnum eius ſedebit vt ꝓfirmet illud ꝛ coꝛroboret in iudicio ꝛ iuſtitia amodo ꝛ vſq̃ in ſempiternum. Dedicum tuũ eſſe non dubites:q̃ ipſe dicit. Non egent ſani medico:ſed qui male habẽt. Uitam tuam Joãnis eſſe nõ dubites:q̃ ipſe dicit. Ego ſuz reſurrectio ꝛ vita:qui credit in me etiam ſi moꝝ tuus fuerit viuet:ꝛ oĩs qui viuit ꝛ credit in me non morietur in eternum. Lumen tuum eſſe nõ dubites:q̃ ſcriptuz eſt. Erat Joan. 1 lux vera que illuminat omnem hoiem venientem in hunc mundum. Cibuz tuum eſſe non dubites:q̃ ipſe dicit. Ego ſuz paJoãnis nis viuus qui de celo deſcendi. Sigs mãducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Potum tuum eſſe nõ dubites:q̃ ſcriptũ Pſal. eſt. Apd te dñe eſt fons vite:ꝛ in lũine tuo videbimus lumen. Indumẽtum tuuz eſſe nõ dubites:q̃ apls dicit. Induite vos nouum hoiem:q̃ ſm deuz creatus eſt:in iuſtitia ꝛ ſanctitate veritatis. Ueniamus ad matoza ꝛ ingrediamur in tabernaculuz eius: pſemuſq̃ ſi poſſumus donuz dei:ꝛ inter amplexus animi pſallamus ei dulciter ꝛ deuote dicẽtes. Quid enim mihi reſtat in celo:ꝛ a te q̃ volui ſup terraz deſecit caro Pſal. mea ꝛ coꝛ meum deus coꝛdis mei: ꝛ pars

Phil. mea deus in eternuz? Et itez. Quēadmo duz desiderat ceruus ad fontes aquaz: ita desiderat aia mea ad te deus. Sitiuit aia mea ad deū fontem viuū qñ veniam z ap/parebo añ faciez dei? Nec mirz. Quis enīz nō optet videre piem: videre filium: vide re ſrem? Sed hec in mundo simul in vno hoie eē posse: nec lex humana recipit: nec natura: Deo aūt difficile nihil. Oīa eque deo possibilia sunt. Deniqz vt pretermittā cetera: cum verbū dei audimus: aure: z in corde ꝓcipimus: filius nr̄ xp̄s efficit. Ipse est enim verbū z sapientia p̄is: qui p ora predicatoꝝ ac si quedaz pluuia de celo de scēdat: z cum verbuz dei accipimus in cor dibus nr̄is: illam beatitudinem promere/mur quam ipse nobis demōstrat: cū dicit.

Luce. Beati qui audiūt verbum dei z custodiūt illud. Habes hoc aptius ex ore eius. Quis enim (nisi ipse prediceret) dicere hoc au/deret? Quicūqz (ait) facit volūtatem p̄is mei qui in celis est: hic mihi mater: frater z soror est. Habēs ergo filium ama illum: nō est enim lienus quem diligis: ſz vere tuus. Dis amare ſrem? Audi aplm. Ut sit ipse primogenitus in multis ſribus. Que ramus adhuc diligentius: vtruz z p̄ no/bis ipse sit: cuius esse nos ſres letati sumus vt sentiamus eum esse nobis oīa in oibus. Si (ingt aplus) vos xp̄i: ergo Abrae semē estis. Et psalmista de eodez in spiritu. Ipse

Psal. invocabit me: p̄ meus es tu: deus meus z susceptor salutis mee: z ego primogenituz ponam illum excelsum pre regibus terre. Et paulo post. Et ponam in seculuz seculi semen eius: z thronus eius sicut dies celi. At si dulcior est amor amici. ineffabilis ami citia spōsi Jesus. Habes in euāgelio. Vos amici mei estis: si feceritisque ego p̄cipio vobis. Et in cāticis idem sponsus. Surge

Cant. (ait) ꝓpera amica mea: colūba mea: formo sa mea: z veni: Jam enim hyems trāsijt: i/ber abijt z recessit: flores apparuerunt in terra nr̄a: tp̄s putationis aduenit: vox tur turis audita est in terra nr̄a: ficus protulit grossos suos: vinee floretes odorem dederunt. Audi hec fidelis aia: audi sēlix eccle/sia que es spōsa xp̄i: z delectare in dño deo tuo. Tu enim hec oia illi es: z alia multa. Tu sponsa: tu soror: tu filia: tu amica. Tu grex: tu plebs: tu hortus: tu vinea: tu exer citus. Tu tēplum: tu tabernaculum: tu pa radisus: tu aula: tu ciuitas: tu militia. Elē/ctus tuus tibi: z tu illi. Ipse tibi totuz: z tu illi: totum tū ab ipso qō tu es: ipse vō totū a p̄e. Gaude sup his z letare: canta ꝓsona voce: de cāticis Syon: exulta z iocūdare in dño deo tuo. Orna lāpades tuas excita re de somno: exurge z orna: e monilibus: vt igrediaris ad nuptias. Loca nihilomi/nus amicos tuos: vt videant pulchritudi nem spōsi, tui: gliam z decorem quam tibi dedit dñs tuus. Beati sunt oēs q vocati sunt ad nuptias istas: q nimo beati oēs q vocati nō renuunt festinare. Nam sequit. Tex.8

¶ Et dixit mihi. Scribe. Beati q ad cœnam nuptiaꝝ uocati sunt.

¶ Dicere angeli: est aliqd exponēdo nar rare. Scribere: audiētis in cordis volumi ne aliqd memoriter retinere. Quare aut auditor verbi huius: hoc ipsum qō audit: scribere p̄cipit: nisi qz ille pōt terrenas nuptias dei cā despicere: qui q̄ta sit futu/ra felicitas nuptiaꝝ agni: absc̄ōdita q dez a seculis: reuelāda vō circa fines seculoꝝ: me ditari nō desunt in corde suo. Vocatio vō in hoc loco nō ita est accipiēda: vt illō eua gelij. Multi sunt vocati: pauci vō electi: ſz sm aplm q electionem vocationem noīat dicēs. Quos predestinauit: hos z vocauit: z nō ex opibus: sed ex vocante dictum est: mai/or seruet minori. Sequitur. Tex.9

¶ Hæc uerba uera dei sunt.

¶ Dicere angeli: est vba hec va dei esse: ita eadem vba manifeste exponere vt esse vera verba dei a pio auditore intelligatur. Unde z mox subditur. T.10

¶ Et cecidi ad pedes eius ut a/dorarem eum.

¶ Qz magna sunt vba que nobis apient

in die suo: hi quibus datū est itelligere ea mi rabunt p̄e maiestate eoꝝ: z his qui eaipsa apiēt reuerētiam quā poterūt exhibebūt. Angelus iste (vt ego arbitror) vnus est ō hīt/bus septē phyalas: de quo supius dixe rat. Venit vnus de septē angelis q hēbāt septē phyalas: z loquutus est mecū dicēs. Veni oñdā tibi dānationē meretricis ma gne ꝛc. Quos aūt angelus iste significet: supi° p captu sufficiēter exposui. Joānes vō (vt alibi diximus) typū gerit pioꝝ au/ditoꝝ: q p eo q vba exposita manifestius p̄e solito capturi sunt: eis (vt iā diximus) qui aperient reuerentiam humilr exhibe/bunt. Sed quid ibi sequitur.

T.11 ¶ Et dixit (inquit) mihi. Vide ne feceris. Conseruus tuus sum & fratrum tuorum habentium te/stimonium Iesu. Deum adora.

¶ Hoc si ſz ſraz ad angelū aliquē q Joā nes loquebat referēdū dicimus: ꝑz cā rōnis cur angelus a Joāne nō se p̄mittebat ado rari. Dei eni filius fact° hō: humanā in se nām assūpsit: quā nō solū coeq̄uit angelis: verūetiā sup angelos sublimauit: z ob hoc nō est passus angelus adorari ab hoie quē sibi esse ꝓseruū z coequalē agnouit. Sz ad mysterium redeamus. Prohibet angelus Joāné ne se adorare dēat dicēs se eē ꝓseruū eius: q; nequaq̄ alta sapiētib°: archana de us pādit misteria: q p tumorē cordiū suoꝝ ꝓceres z ꝓcinctes suos: qb° grā illa data nō est: ieq̄les existimāt: ſz q nāe sue nō imemo res imitant. Adoysen z Paulū: quoꝝ alter se idignū iudicat p̄latū fieri in pp̄lo dī: ita

Exodi vt deo ipsi ne mitteret resisteret: alter cū el set grā maxiꝰ: minimū se oiuz ꝓfitebat di cēs. Ego sum minimus aplorum q nō suz di gnus vocari aplūs: qñī psequut° sum eccl̄iā dei. Nō solū aūt: ſz z p̄ūū se eē eoꝝ qb° p̄di cauerat testat° est dicēs. Nos āt p̄uos vios p Jesum. Et alio loco. Quid est aūt Apol lo: qd vō Paulus? Ministri eius cui credi distis. Qū aūt istud dicebat Paulus deū z nō hoiez esse adorā dū dicebat. Notā dū vō qō di. Cōseruus tuus suz z frum tuoꝝ hīntiū testimoniū Jesu. Forte eteni suppa res dignitatis eē vident hi q designati sūt i Joāne: oino aūt ieq̄les hi q dicti sūt fres Joānis: z tñ z eoꝝ ꝓseruū sese idē āgelus eē testat. Ego aūt fres Joānis hīntes testi/monū Jesu: illos existio designare q nec p se vba mystica penetrare sufficiūt: nec alios exponētib° ad plenū cape p̄it: q tñ vba p phetica q̄ apta sūt: fide ite gerrima retinēt z cū btō Petro aplo: fidei magis z vtuti: q̄z sapiētie z prudētie initiunt. Nō igit vt istos ieq̄les existimāt hi q rapti i tertiū ce/lū donant audire secreta vba que nō lz hoi loq: ſz magis audiūt aure cordis vocē illā dñi dicētis: Si hec scitis: bti eritis: si feceri tis ea. Bñ quoq; addit. Testimoniū Iesu: est spūs pphie: q; nimiz illos magis scri/ptura cōmēdat: q credūt spūi pphie (hoc est) q credūt vbis pphaz q̄ scripta sunt de xp̄o: q̄z qui p signa z pdigia ꝓuertunt ad ipsuz: nimiz q; maioris est meriti credere q̄ nesciturꝝ q̄z querere intellectum in scri/ptura per quem peruenatur ad fidem.

¶ Explicit distinctio secūda. Incipit tertia.

POst gaudiū illō tā solēne qō post eb domadā q̄ titulat ō passiōe illā dico ebdomodā quā nos qdē latini qntā scribi mus: greci sextā: māet adhuc alia ebdōa: q̄ apō nos latios scribit sexta: ipsa. Hebdōa i q̄ mysteria passiōis xp̄i ab vtraq; ecclia ce/lebrant: z ita vtraq; ebdōa passionis pacta ad festa pascha puenim°. Qz vō z istitu tiōes grecoꝝ mysticas i multis eē sentim° nō icōuenieti mysterio vtraq; sexta ōa ē: vna. s. respectu ebdōe que apō nos iscribit qnāgesima in q̄ soleniter icipit abstinētia grecoꝝ: altera respectu ebdōe q̄dragesime p̄me quā nos sacrā vocam°: vt quodāmō vtraq; ebdōa vocet sexta: ōignās duplicē eē tribulationē sexti tpis: z q̄si bis sextā: ac si p̄ma videret ptinere ad passionē sancti Joānis Baptiste: q̄ p̄cessit: altera ad passio nez dñi: que secuta est. Quod bene quoq; in sexto die in quo passus est dominus: de

signatur:in quo post tenebras ipsius noctis in qua captus est dominus: reddita est lux terris:usq; ad sextam horam:z rursum a sexta hora:usq; ad horam nonam:tenebre facte sunt in vniuersa terra. Secundum quod in hoc libro duplicem esse tribulationem sexti temporis: aptissime demonstratur:quandoquidem post canticū illud nouum:quod cantant tam solemniter:electi dei:sequitur adhuc prelium bestie ab ipso infidelium exercitu excitare:in quo oportet adhuc regem munerum solēnius de hostibus triumphare:z compleri illud apostoli dicentis. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus suis. Quod ergo alleluia istudq; cantatur a sanctis in sexta parte libri:tribulatio:z sequitur z p̄cedit:tribulationem sexti temporis duplicem esse designat:Q̄ bene quoq; i officio vigilie pasche designatum est:vbi p̄ost plures tractus qui p̄cedunt:sequitur alleluia:z iterum post alleluia:sequitur:brevis tractus:post quem interm̄ittuntur huiusce modi cātica designātia tantis afflictionem vsq; ad vigilias pēthecostes. Quo circa:z si in hac sexta parte:de qua nos agitur post ruinam babylonis:que non potest fieri absq; passione electorum qui reperientur in ea cantabitur solemniter:alleluia:nihilominus tamen:z post ipsum alleluia:sequetur prelium satis durum:in quo oportet consumari quicqd minus esse videt de laboze ecclesie. Oportet.n.sequi adhuc septimam passionem:vt compleatur illud quod scriptum est. Percutiam vos septis propter peccata vestra. Si enim in quinque temporibus: quinq; sustinui passiones:duas in sexto: septem p̄ sectro vicibus percussa fore ostenditur propter peccata sua:anteq; perfecte consumetur in ea id quod dicit apostolus. Vbi spiritus domini:ibi libertas. Dis autem tam necessarie:q; compendiose transcursis: ad aluei sui curium stilus de cetero dirigatur. Hoc tñ p̄ius diligenter notato:q; pp altitudinē misterioz ad quā nos a loco isto in antea:ac si rapiendos in extasi:inuitat sermo diuinus:oportet nos tota lectionē huius iterate sexte partis seriatiz p̄curre:vt possimus:cōsideratis primis z vltimis:plenū ex ea cape intellectū:aut q̄tū ipse largitur:qui se in principio incepisse: z in fine consumare demonstrat. Nam sequitur.

T.12 ¶ Et vidi cœlū apertū: & ecce equus albus:& q̄ sedebat sup eū vocabat fidelis:& uerax: & cū iustitia iudicat & pugnat. Oculi aūt eius sicut flāma ignis:& i capite eius diademata multa hns nomē scriptū:qd̄ uemo nouit: nisi ipse:& vestitus erat veste aspsa sanguine:& vocabat nomē eius verbū dei:Et exercitus q̄ sunt in celo seqbant eū in eqs albis vestiti byssino albo & mundo: & de ore eius p̄cedit gladius exvtraq; pte acutus:ut i ipso p̄cutiat gētes Et ipse reget eas i virga ferrea & calcat torcular vini furoris ire di oīpotētis:& hēt i vestimēto & i femore suo scriptū. Rex regū: & dns dominātiū. Et vidi vnū angelū stantē i sole:& clamauit voce magna dicēs oībus auibus q̄ volabāt p̄ mediū cœli:venite & cōgregamini ad cœnā magnā dei: vt māducetis carnes regū: & carnes tribunoz:& carnes fortiū:& carnes equoz & sedētiū in ipsis. & carnes oīum liberorū:& seruorū:& pusillorū:& magnoz. Et vidi bestiā:& reges terre:& exercitus eorum congregatos ad faciē

dum prælium cum illo qui sedebat in equo et cum exercitu eius et apprehensa est bestia et cum ea pseudo propheta:et qui fecit signa coram ipsa. quibus perduxit eos:qui acceperunt characterem bestie: et qui adorauerunt imaginem eius: Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardētis: et sulphuris:et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum: q̄ procedit de ore ipsius: & omnes aues saturate sunt carnibus eorum.

¶ Hec omnia proposita sunt: non exposita. Proposuimus autez illa vt sciamus vn de agitur in articulo isto: in quo non aliquis sanctus ostenditur esse dux belli: sed is qui mortuus est p̄ nobis:z redemit nos in sanguine suo vt compleatur illud quod scriptum est per Zachariam prophetā. Ecce dies veniunt domini:z congregabo omnes gentes ad ierusalem in prelium: z capietur ciuitas:z vastabūtur domus z mulieres violabūtur. Et egredietur pars media ciuitatis in captiuitatem: z reliquum populi non auferetur ex vrbe. Et egredietur dominus:z prelliabitur contra gentes illas:sicut prelliatur in die certaminis. Dixerat superius sanctus ioannes q̄ bestia q̄ fuerat z non erat:ascensura esset de abisso: z in interitum ire:z q̄ rex septimus q nōdum venerat:venturus esset:z cum veniret oportet eum breue tēpus manere. Q̄d ergo tunc futurum dixerat:hic pro loco libi exhibet quasi presens:excepto q̄ de rege illo non facit mentionem:vt oīt̄edatur ipsum esse illum iniquum qui vocatur antichristus:in cuius immundissimo corpore habitabit personaliter draco rufus: qui post iteratum bestie prelium: incarceran-

Bog

dus esse scribitur in abysso:vt nō seducat amplius gentes:quousq; compleatur tempus incarcerationis ipsius. Quod tamen opinando dicimus magis q̄ asserendo:siue hic:siue in alijs locis. Utruz.s.iste rex septimus:vtrum precedens:de quo supra dicitur:vnus est:vtrum ille qui vocatur gog:an aliquis alius sit ille qui proprie dicitur antichristus. Unum dicimus securē q̄ deterior erit sextus precedentibus quinque:z septimus deterior sexto:z vterq; repletus erit felle draconis:z ipsi sunt duo vltima capita ipsius draconis:in quibus maxime pugnaturus est in hoc tempore sexto. Et sicut ego puto primus horum erit rex super bestiam que ascendit de mari:secundus super bestiam que ascendit de terra illa.s.bestia que dicta est hic pseudo propheta. Cum autem aperte liqueat euz qui sedet in equo albo Christum esse iesum:q̄ritur quid possit de eo sentiri vel opinari: vtrum per se ipsum visibiliter apparere dignetur in tempore tāte necessitatis vt prelietur cōtra gentes illas:in gladio oris sui ficut in tempore quo venit in mundum:an non apparebit visibiliter in seipso:sed magis in sanctis suis prelliabitur z obtinebit sicut ex eo tempore quo ascendit in celum. Et quidem certi sumus z inconcusse tenet omnis ecclesia iustorum:q̄ venturus est in gloria patris sui iudicare viuos z mortuos z seculum per ignez. Sed vtruz tempore antichristi:vel postea a plerisq; dubitatur:quia quidam sanctorum videntur asserere:q̄ ipse per se veniat dominus ad destruendum antichristum z regnum eius: sequentes auctoritatem apostoli dicentis. Et tunc reuelabitur ille iniquus quem dominus iesus interficiet in impetu spiritus oris sui:z destruet illustratione aduentus sui:quidam vero vtrū ipse hoc faciat: aut nuntius eius:dubitare quam asserere maluerunt. Ego autem puto q̄ ipse per se ipsum veniat ad destruendum eum:propter illud quod ipsemet dicit in euangelio. Cōsestim autem post tribulationem dierum

illorum : sol obscurabitur: z luna non dabit lumen suum : Si enim non diceret: confestim : questio satis dubia super hoc remaneret . Sed quia hoc dictum: videtur q regnante adhuc antichristo: veniet christus : vt ipse imponat finem regno z blasphemie sue : Quamuis non hoc cogat intelligi fieri : scilicet ista signa tempore antichristi : z paulo post : sed neq mox apparentibus signis venire Christum : quia potuit fieri aliqua dilatio inter ostensionem signorum z eius occultissimuz cunctisq; imperscrutatum aduentum . Sed si ipsemet veniet contra antichristum cum exercitu suo : quid opinari possumus q super equum album sedere visus est : nisi q in corpore suo mundo a peccato: apparebit visibiliter cora bonis z malis: vt faciat vindictā in nationibus z increpationes in populis? Hoc enim cogūt nos intelligere sequentia maxime ꝓpter illud quod sequitur . Et exercitus qui sūt in celo sequebātur eum in equis albis. Verū si hoc est: quomodo istud fieri possе dicimus: vt sancti qui venturi sunt cuz christo: appareant cū corporibus suis: nisi forte partem accipiamus pro toto: vt de illis intelligatur dictuz qui post resurrectionem domini venerunt in sanctam ciuitatem z apparuerunt multis? Et quidez in prefato ꝓpheta scriptū est. Ecce dominus deus meus veniet : z omnes sancti eius cum eo: sed tamen q resuscitati veniant: non est scriptum: nisi forte intelligatur: si tamen sane intelligi potest : id quod dicit apostolus . Hoc vobis dicimus in verbo domini : q nos qui viuimus qui residui sumus in aduentu domini non preueniemus eos qui dormierunt: quoniā ipse dominus in iussu z in voce archangeli: z in tuba dei descendet de celo: z mortui qui in christo sunt resurgent primi. Nescimus. n. z nescire se profitetur Augustinus: vtruz circa principiuz illius temporis quod vocat dies iudicij futura sit resurrectio mortuoz: an in fine dicens sic. In illo iudicio vel circa illud iudicium: has res dicimus esse venturas: Belyam tel biten: fidem iudeorum: antichristum persecuturum: christum iudicaturum : mortuorum resurrectionem : bonorum malorumq; descriptionem : mundi conflagrationem : eiusdemq; renouationem : Que omnia quidem ventura esse : credendum est : sed quibus modis z quo ordine veniant: magis tunc docebit rerum experientia : q̄ nunc ad perfectum hominum intelligentia : valet cōsequi . Existimo tamen eo quo a me commemorata sunt ordine eſ se ventura . Et hec quidem Augustinus. Paulus autem videtur velle q tempore septimi angeli tuba canentis debeat fieri resurrectio mortuorum (hoc est) in extremo tempore antichristi dicens, sic. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidē resurgemus: sed non omnes immutabimur: in momēto: in ictu oculi: in nouissima tuba: Sed huic opinioni videtur contrarū id quod sequitur in septima parte: vbi sancti saucti viuere dicti sunt: quod qualiter intelligi queat: z si queat: cum ad locum ipsum venerimus: vestigare curabimus. In loco autem de quo nunc agere cepimus: vnū e duobus arbitror esse tenēdū: q autē mortui q sunt in christo cum eo protinus apparebūt viuentes: sm suprascriptā apostoli auctoritatē: aut illi apparebūt suscitati cū ipso qui cū eo pariter resurrexerunt a mortuis. Quibus nō incōgrue forsan i ego albis corpora mortalia sanctoz intelligi q̄ant: quod magis puto: qui sequentes passionem domini sui: ita pugnaturi sunt in corporibus suis tradendis ꝓ nomine crucifixi in tempore sexto : quomodo ipse in die sexto in candido illo equo suo superauit z vicit. Quid autem alijs placeat : nescio: mihi autem hoc magis placet. Verum: z si ipse p se dns non aderit ꝓtia corpalis: aderit tñ inuisibiliter militibus suis vt vincat in eis in hoc tempore nouissimo : sicut z in diebus antiquis. Sed z quamuis de presentia eius co. porali compellamur ambigere: pertinere tamen hoc totum ad diē iudicij ex loco illo sexti capituli quite partis demonstratur: vbi coadunationis horum regum ad bestiam hoc modo mentio facta est. Vidi de ore draconis z de ore bestie: z de ore pseudo prophete exire tres spiritus immundos : in modum ranarum: sunt enim spiritus demoniorum facientes signa: z procedent ad reges totius terre: cōgregare illos in prelium ad diem magnuz dei omnipotentis. Quod autez ait hic. Vidi celum apertum ꝛc. ad sacre scripture aptionez referendum est: ex cuius aperta claritate: hoc ipsum z omne quod sequitur: liquet esse futurum. Qui autem sedet super equū. s. Christus iesus fidelis z verax vocatus est: quia sicut promisit de hac victoria: ita in tempore prefinito fidelem se esse exibebit z veracem. Qui bene quoq; iniustitia iudicare z pugnare dictus est : quia non alienum ius querit: sed proprium. vsurpatum vtiq; iniuste a Diabolo: z ideo iusto iudicio punietur ipse z exercitus eius. Judicabit autem iniquos z auctores tanti sacinoris : ceteros superabit : z subijciet sceptro suo vt compleatur illud quod apostolus dicit. Oportet illum regnare quousq; ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Solus enim ipse potest: quod nemo alius. Oculi autem (inquit) eius sicut flamma ignis: z in capite eius diademata multa habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse: z vestitus erat vestem aspersam sanguine : z vocabatur nomen eius verbum dei. Oculi domini venietis ad iudicium flamme ignis similes esse perhibentur quia nemo erit qui se abscondat a caloze eius. Unde z per apostolum dicitur. Nolite iudicare ante tempus quousq; veniat dominus: qui illuminabit abscondita tenebrarum z manifestabit cōsilia cordium. Qui recte quoq; in capite suo multa diademata habere dictus est: quia quod noluit facere vsq; modo de vniuersis inimicis suis: in illo certamine triumphabit: nimirum : quia deus verus est de deo vero z necesse est vt creatrix diuinitas designata in capite : vincat z triumphet de omnibus creaturis: Unde z bene dictum est: habens nomen scriptū quod nemo nouit nisi ipse: quia q ipse sit verbum z sapiētia patris: credere quidem multi possunt: scire autez nemo potest: nisi ipse: qui est id quod est: z in ipso soli spirituales z fideles qui cū sint corpus ipsius: participant omnibus que habet ipse. Sed quare infideles scire non possunt? Qz infirmant fide propter passionez ipsius . Quod bene vtrūq; demonstratur cuz subdit. Et vestitus erat vestem aspersam sanguine: z vocabatur nomen eius verbum dei : Tale est enim ac si diceretur. Jdcirco hoc nomen eius quod est verbum dei: infideles z impij scire nequeunt: quia in assumpta forma mortalitatis nostre dignatus est aspergi sanguine suso per manus hominum impiorum. Possumus quoq; per vestem aspersam sanguine : intelligere iustitiam Christi quam impij homines denigrando deprauant z polluunt blasphemantes cum incurrunt iudicium dicentes : domini esse voluntatis vt inique agant iniqui : z necesse sit perire eos in peccatis suis . Quod licet omni tempore indesinenter agant: precipue tamen in die illoin quo reddet dominus vnicuiq; secundum opera sua. Unde z idem dominus per prophetam loquitur dicens : Torcular calcaui solus z de gentibus: non est vir mecum. Calcaui eos in furore meo : z conculcaui eos in ira mea . Et asperſus est sanguis eorum super vestimenta mea : z omni indumenta mea inquinaui . Dies enim vltionis in corde meo : annus retributionis mee venit . Circunspexi z non erat auxiliator: quesiui z non fuit qui adiuuaret . Et saluauit mihi brachium meum : z indignatio mea ipsa auxiliata est mihi . Ecce hic aperte innuitur : quid sibi velit asperſio sanguinis indumentorum Christi : z quod ad diem vltionis referendum sit: in qua oportet calcari quam in lacu ire

dei donec egrediatur sanguis vsq; ad' ire/
nos equorum. Ad ipsum enim pertinet cē
sura iudicij iuxta illud quod ipse dicit. Ne
que enim pater iudicat quenq;: sed omne
iudiciū dedit filio: vt omnes honorificent
filium sicut honorificant patrē. Unde ⁊ nō
ineōgrue subiunctū est. Et vocabatur no/
men eius verbū dei: vt intelligatur illud:
quod alibi ipse dicit. Nō enim veni vt iu/
dicem munduz: sed' vt saluificem mundū.
Sermo autem quem locutus sum: ille iu/
dicabit eum in nouissimo die. Et hec qui/
dem de rege christo. Quid de militia? Et
exercitus (inquit) qui sunt in celo sequebā
tur eum in equis albis: vestiti byssino mū
do: Si equus albus in quo sedet christus
corpus eius designat in quo resurrexit a
mortuis: liquet profecto: q; in equis albis:
in quibus sequuntur euz exercitus q; sunt
in celo: corpora spūalia designant. Quāuis
⁊ de castis corporibus tradendis pro amo
re domini sui ad tormenta sane intelligi q̄/
at: presertim cum adhuc ostendantur eg:
vt committatur pugna: quam nemo com/
mittere credendus est: nisi in corpore ani/
mali. Byssinum autem album mundum:
quid significet: ipse Joannes exponit cuz
dicit. Byssinum enim iustificationes sunt
sanctorum. Sed ⁊ illud quod sequitur. Et
de ora ipsius ꝓcedit gladius ex vtraq; par
te acutus: in prima parte huius libri eno/
dare curauimus. Ipse est enim verbuz dei
quod ꝓcedit ex ore christi: ipse spiritus oris
eius: quo interficiet impium: sicut scri
ptum est: Et spiritu labiorum suorum in/
terficiet impium: qui bene ex vtraq; parte
dicitur acutus: quia hinc incidit arborem
sterilem vt pereat in eternum: hinc purgat
fructuosam vt copiosius ferat fructū. Hic
serit vt disperdat peccatores de terra. Hic
offēdit: vt viuificet predestinatos ad vitā.
Unde ⁊ de eodem gladio subsequenter ad
iungitur. Ut in ipso percutiat gentes. Qz
vero non vt damnet tantummodo prescri
tos ad mortem: sed vt saluet ex eis predesti
natos ad vitam: sermo subsequens mani/
festat cum dicitur. Et ipse reget eas in vir
ga ferrea. Qui enim nolunt conuerti blan
ditijs ⁊ humilitate: necesse est vt sentiant
fortitudinem diuicipline ipsius: ⁊ subijcian/
tur vel pro sceptro eius audientes ⁊ ipsi cū
tardo corde ad credendum populo iudeo
rum. Quia vidisti me: ⁊ credidisti: beati q̄ Joan.
non viderunt ⁊ crediderunt. Quasi enim
non viderunt dominū ⁊ crediderūt i cru
cifixum: qui tam que fierunt in ipso scruta
ri maiestatem: quam ineffabilem bonitatē
dicentes humiliter cum populo israel. Lo
quatur nobis moyses ⁊ audiemus. Nō lo
quat nobis dominus ne forte moriamur.
Qui autem arbitrantur stultitiam crede/
re in crucifixum: necesse est vt sentiant fu/
rorem ipsius appropinquātis ad iudiciū:
quatenus vel sola vexatio intellectum pre
stet auditui. Unde ⁊ mox subditur. Et ip/
se calcat torcular vini furoris ire dei omni/
potentis. Tale est enim ac si diceretur. Ad
circo cohercebuntur gentes sub disciplina
virge eius: quia videbunt iudicium quod
facturus est de iniquis: ⁊ manum validam
quam exercebit in eis. Concordat autem
verbum hoc cum verbo suprapposito de ꝓ
pheta: vt itelligatur aspersio sanguinis ad
rigorem iudicij pertinere. Oportet enim il
lum facere iudicium ⁊ regnare quousq; po
nat omnes inimicos sub pedibus suis. Un
de ⁊ mox subditur. Et habebat in vestimē
to ⁊ in femore suo scriptum: rex regum: ⁊
dominus dominantium. In vestimento de
signatur iustitia: in femore naturalis propa
gatio prolis. Sunt enim nonnulli qui dā/
nantur super alijs: quia dignis operibus
promerentur: nonnulli quia filij sunt nobi
lium ⁊ heredes potentum Christo autez
vtroq; modo debetur imperium: ⁊ honor
regni: siue quia regnum promeruit per pas
sionem qua vicit impatientia sua principē
huius mundi: siue quia filius est summi re
gis: cui subiecta est ⁊ esse debet ois sublimi
tas creature. Dictū est autē hoc in hac sex
ta parte libri q; hactenus patienter sustu
nuit: ⁊ subiectus esse voluit im membris
suis:

suis potentibus mūdi: in articulo illo ex/
ti temporis: in quo faciet ista in eisdem mē
bris suis: eleuabitur super omnes colles cō
plens in eis quod scriptum est in Daniele
propheta. Judicium sedebit vt auferatur
potentia: subauditur bestie de qua erat ser/
mo: ⁊ dispeat vsq; in finem. Regnum au/
tem ⁊ potestas ⁊ magnitudo regni: quid ē
subter omne celum: detur populo sancto/
rum altissimi. Sequitur. Et vidi vnuz an
gelum stantem in sole: ⁊ clamauit voce ma
gna dicens omnibus auibus que volabāt
per medium celi. Uenite ⁊ congregamini
ad cenam magnam dei vt manducetis car
nes regum ⁊ carnes fortiuz ⁊ carnes equo
rum: ⁊ sedentium in ipsis: ⁊ carnes omniū
liberorum ac seruorum ⁊ pusillorum ⁊ ma
gnorū. Angelū istū q; stat in sole: Helyā ꝑ Helyas
pheta esse puto: cui data est ꝓprietas vite
cōtēplatiue: sicut ioanni babptiste actiue.
Ut.n. aliquando in luna designat vita acti
ua: ita in sole vita cōtēplatiua. Rursum q;
in primo aduentu suo christus iesus venit
humilis ⁊ mansuetus: missus est Joannes
baptista quasi mitis luna ante faciem eius
vt precurreret saluatorem venientē vtiq; i
aqua redemptionis. Et quoniā in secūdo
aduentu suo veniet in maiestate: mittēdus
est Helyas quasi sol añ faciez eius vt preue
niat iudicem venturū in terribili igne iu/
dicij de quo dicit apostolus. Terribilis aūt
quedā expectatio iudicij ⁊ ignis emulatio
q̄ cōsumptura est aduersarios. Magna ve
ro voce clamabit: q; publice ⁊ solēniter pre
dicabit. Inuitabit autez aues celi ad cenaz
magnam dei: quia viros spirituales ⁊ con/
templatores vocabit ad spirituale cōuiuiū
christi in quo mattabitur vniuersitas mo/
riture carnis: vt transeat quod carnale est:
⁊ maneat quod spirituale. Et bene hoc cō
uiuium cena: non prandium nominatur:
quia circa finem mundi huiuscemodi con
uiuium celebrandum est. Sicut autē aues
celi que vescuntur carnibus delectantur in
cadaueribus mortuorum: ita anime iusto/
rum indefectu concupiscentie carnalis ⁊
in abolitione carnalium desideriorum que
militant aduersus animam. Inde est q; ⁊
ipse deus exiguit in veteri testamento sa/
crificium hyrcorum ⁊ vitulorum ⁊ arietū
ac si eisdez sacrificijs vesceretur: quia sicut
gaudent carnales homines in mactatione
carnis: ita letantur sancti dei in abolitione
carnalis desideri. Scimus enim q; conui/
uium de carnibus fieri non potest: nisi de/
sinant esse ipsa animalia de quorum cada/
ueribus ipsum conuiuiuz preparatur. Sz
⁊ illud conuiuium comendari apud homi
nes consueuit vbi diuersi generis anima/
lia iugulantur. Ex qua re aperte liquet: q;
diuersa hominum genera conuenire cōsta
bit aduersus dominum in die illa superan/
da pariter a rege christo: quas quidem car
nes regum ⁊ tribunorum: fortium ⁊ equo/
rum ⁊ sedentium in ipsis. i. subiectorum ⁊
prelatorum: liberorum ⁊ seruorum: pusillo
rum ⁊ magnorum: eedem aues celi man/
ducare iubentur: Nam sequitur: Et vidi
bestiam ⁊ reges terre ⁊ exercitus eorūz cō
gregatos ad faciendum prelium cum illo:
qui sedebat in equo ⁊ cum exercitu eius.
Non est prius statuenda apparitio sedeñ/
tis in equo ⁊ exercitus eius: ⁊ postea con/
gregatio regum cum bestia ad faciendum
bellum cum ipso ⁊ exercitu eius: sed prius
congregatio ipsorum regum: ⁊ postea re/
uelatio christi. Prius enim conspirabunt
in vnum reges terre seducti a signis draco
nis ⁊ bestie ⁊ pseudo prophetarum q; erūt
cuz eo: ⁊ postea apparebit dominus vt de/
struat regnum diaboli: ⁊ eorum qui erunt
ex parte eius: si tamen visibiliter appare/
bit tunc: ⁊ non magis inuisibili potentia
spiritus sui patraturus est hanc victoriaz:
quod ipsi melius committimus qui (ait).
De hora illa nemo nouit nisi solus pater.
Quocunque autem modo istud fiat: dissi/
pabitur tamen regnum diaboli in die illo:
alijs terribiliter punitis alijs occisis in gla
dio qui procedit ex ore eius. Unde ⁊ mox
subditur. Et capta est bestia ⁊ cuz illa pseu
do propheta qui fecit signa coram ipsa qui

bus seduxit eos qui acceperunt characterem bestie ⁊ adorauerunt ymaginem eius. Vnus missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure ⁊ ceteri occisi sunt i gladio sedentis super equum qui procedit ex ore ipsius: ⁊ omnes aues saturate sunt carnibus eorum. Superius dixerat vidisse se angelum vnum in sole vocantem aues celi ad cenam magnam dei: vt comederent carnes regum ⁊ tribunorum ⁊ fortium ⁊ equorum ⁊ sedentium in ipsis: nunc ostendit de quibus hoc dixerat: ne quis de omnibus dictum esse putaret. Beniq; bestia ⁊ pseudo propheta qui simul cum draconе ruso inuentores erunt tantorum scelerum viui mittentur pariter in stagnum ignis: sine quia viui descendent in infernum: sicut quondam accidit dathan ⁊ abyrō: siue quia iam iudicati erunt: ⁊ proprio iudicio condemnati: iuxta illud quod dictum est de quibusdam. Et descenderunt in infernum viuentes. Ceterum quos vocat reges terre ⁊ exercitus eorum: occidentur verbo christi: in ea vtiq; parte in qua male viuunt ⁊ in eorum mactatione gaudebunt anime fideles: quia ⁊ ad iustuz pertinet iudicium dei. vt deceptores altorum dignam pro meritis sumant penam: ⁊ ad culmen bonitatis ipsius: vt hi qui simpliciter sequuntur eos ignorantes versutiam deceptionis eorum confundantur super errore suc: ⁊ confusi conuertantur ad deum viuum ⁊ verum: qui lauit nos a peccatis nostris ⁊ redimere dignatus est in sanguine suo. Nostro in die illo quando istud fiet complebitur illud quod scriptum est per prophetam: Expecta me dicit dominus in die resurrectionis mee in futurum: quia iudicium meum vt congregem gentes ⁊ colligam regna. Et effundam super eos indignationem meam ⁊ omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra: quia tunc reddam populis labium electum vt vocent omnes nomen domini: ⁊ seruant ei: humero vno. Vltra flumina ethiopie inde supplices mei filij dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinuentionibus tuis quibus preuaricata es in me. Qz tunc auferā de medio tui malignos superbie tue: ⁊ nō adijcies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem ⁊ egenum: ⁊ sperabunt in nomine domini. Reliquie israel non facient iniquitatem: nec loquentur mendacium: ⁊ non inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascentur ⁊ accubabunt: ⁊ non erit qui exterreat. Complebitur: etiam id quod scriptum est i Daniele propheta: dicente eodem in vna visionum suarum. Et dixi viro: qui indutus erat lineis qui stabat super aquam fluminis. Vsq; quo finis horum mirabilium. Et audiui virum qui indutus erat lineis qui stabat super aquam fluminis: cum leuasset dexteram ⁊ sinistram suam in celum ⁊ iurasset per viuentem in eternum: quia i tēpus ⁊ tempora ⁊ dimidium temporis: ⁊ cū completa fuerit dispersio manus populi sancti: complebuntur vniuersa hec. Sed ⁊ illud quod scriptum est in tertia parte huius libri. Et angelus quez vidi stare supra mare ⁊ super terram: leuauit manum suaz ad celum: ⁊ iurauit per viuentem in secula seculorum: quia tempus amplius non erit: subaudiunt ad laborem: sed in diebus vocis septimi angeli: cum ceperit tuba canere: cōsumabitur misterium dei sicut euangelizauit per seruos suos prophetas.

Psal.

Basi.

¶ Explicit sexta pars libri.

¶ Incipit septima pars.

PEractis ex partibus libri apocalypsis in quibus notata sunt sex tempora laboriosa. Veniendum est quādoq; ad septimam partem in qua agitur de magno, illo sabbato in fine mundi futuro: quod vocari placuit tertium statum: siue etiam septimum mundi etatem designatam in septimo die de quo dicit scriptura. Et requieuit deus die septimo ab omni ope suo quod patrarat. Et benedixit die septimo ⁊ sanctificauit illum. De hoc vltimo tempore designato in sabbato scripsit (vt iam diximus in hoc opere) sanctus Augustinus in libro de ciuitate dei. Quod in cōfessione tenet omnis ecclesia dei veri. Credimus Christum de celo esse venturum ad viuos ac mortuos iudicandos. Nunc diuini iudicij vltimum diem: dicimus esse vltimum tempus. Nam per quot dies tenda tur hoc iudicium: incertus est: sed scripturarum more sanctarum: diem pro tempore solere poni: nemo qui illas litteras: (quātumlibet negligenter legerit) nescit. Beatus quoq; Remigius incertum esse docēs spatium temporis quod erit post casuz antichristi: destruens ⁊ ipse opinionem illorū qui putant cum casu ipsius antichristi: trāsire tempora secularia: ⁊ omnino instare cōsumationem seculi: ignorantes q; dies nouissimus: seu finis mundi non sit semper accipiendus pro vltimo articulo finis mūdi: sed magis pro tempore finis: (hoc est) pro vltima etate mundi: maxime cum iaz sint trāsacti amplius q; mille anni: ex quo dixit beatus Joannes. Filioli. Nouissima hora est. Igitur erit tempus post casum antichristi: sed vtrum in fine illius temporis venturus sit dominus ad iudicium: an in principio: nonnulli dubitandum potius q; diffiniendum censuerunt: cuius aperet dicat ipse dominus. Confestim autez post tribulationem dierum illorum: eam. s. tribulationem quam facturi sunt bestia ⁊ pseudo p propheta: sol obscurabitur ⁊ luna nō dabit lumen suum: ⁊ stelle cadent de celo: ⁊ virtutes celorum mouebuntur: ⁊ tunc apparebit signum filij hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terre: ⁊ videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute magna ⁊ maiestate: ⁊ mittet angelos suos cum tuba ⁊ voce magna: ⁊ congregabit electos eius a quatuor ventis: a summo celorum vsq; ad terminos eorum. Et apostolus hoc ipsuz velle videtur: in loco illo vbi dicit de antichristo. Et tunc reuelabitur ille iniquus quez dominus iesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet illustratione aduentus sui. Diximus autem in hoc libro: cuz ageremus de draconе: q; obtonsis ⁊ superatis sex capitibus in quibus pugnauit draco per sex continua tempora contra fideles: ad extremū pugnaturus sit in septimo capite desperatius pre solito: ⁊ atrocius effundens per os illius omne virus suum: sciens q; instabit tempus damnationis sue: eo q; compleri oporteat omnino id quod dominus (ait): Et princeps huius mundi eijcietur foras: Hoc ⁊ si i sexta parte de qua hactenus egimus: expressum non est: de consequenti tñ intelligit: q; in prelio illo supascripto qō habituri sunt bestia ⁊ pseudo propheta ⁊ reges terre cū Christo. Ipse (vt putamus) Antixps quē induet draco pessimus princeps erit ⁊ ipsius iniquissima machinatione: terribilis illa cōgressio regū terre: cōtra regē regū: bellatura cōsurget: ad dōstratur hoc in sexto angeloz effundentiū septem phyalas iracundie dei: vbi dicitur. Vidi de ore draconis ⁊ de ore bestie: ⁊ de ore pseudo prophete: exire tres spiritus immūdos in modū ranarū. Sunt.n. spiritus demoniorum facientes signa: ⁊ pcedūt ad reges totius terre cōgregare illos in pliū ad diē magnū dei omnipotētis. Qō ergo sacuri sunt bestia ⁊ pseudo propheta: instinctu facient: ⁊ precepto draconis loquentis p os illius regis septimi qui scriptus est in libro hoc. Et q; docuit beatus Joannes in supascriptis: bestiam ⁊ pseudo propheta; mittendos esse viuos in stagnum ignis ardētis sulphure: ceteros aūt occidēdos gladio sedētis sup equū: q; pcedit de ore ipsius necesse erat ifinuare et idqō oportet fieri ō draccē: q ē auctor malorz cui⁹ seductiōe ⁊ sallacie astrūt pariter reges terre ⁊ pnci pes ꝑspirabūt simul aduersus dñz ⁊ aduersus xp̃z eius: vt loquat eis dñs i ira su. ⁊ i furore suo cōturbet eos. Alit ergo.

Exp.1 ¶ Et uidi(ait)angelum descen/dentẽ de cœlo hñtẽ clauẽ abyssi & cathenam magnam in manu sua:& apprehendit draconẽ serpentem antiquum qui é Diabolus & Sathanas & ligauit eũ per annos mille:& misit eum in abyssum& clausit & signauit super illum:ut non seducat amplius gentes donec compleant mille anni: & post hoc oportet solui modico tempore.

¶ Uidebant supascripta satis aperta: vt pote que decursa inserie a capite libri deducta sunt absq; aliquo obstaculo vsq; ad cõpetentem finem:non solum sex temporuz ecclesiasticorum:vẽrumetiam sex partium libri. Nunc autez audito q; alligandus sit Sathanas:z iterum soluendus:eo hebetatur multoz sensus:quo longe hoc esse videt ab opinione multorum. Uerum hoc magis vrgeret si numerus mille annorum non per recapitulationem ad totũ tps ecclesie:esse referendus. Qua nimirum opinione e medio sublata eorum dico:qui putant istos mille annos referendos ad sabbatum:z non potius ꝑm significatum ad totum tẽpus ecclesie:z si huius rei certitudo dari nequeat:presto tamẽ esse potest rationabilis opinio que nõ sit contra fidem. Ecce enim z draco z bestia traduntur habere septem capita:z tempora septem capita vbi scripsimus in hoc opere:ꝑ septẽ: aut q̃ si septẽ tpa erant conterẽda. Quibus omnibus cõtritis de ratione est:z de misterio vt sequat sabbatũ septime etatis. Sz quis scit q̃z breue esse poterit sabbatũ ipsuz? Si aũt breue erit tps ipsius sabbati:z re vera antixps iã erit pñs qñ superabũtur bestia z pseudo propheta:quid obstat opinari eliminandũ esse ipsuz ad hozã a cõspectu electorum:vt qz nõ poterit vincere in primo z secũdo bello sexti tẽporis ꝓferat se adhuc ad sythicas nationes:vt vocato Gog cuz exercitu suo quoz erit numerus sup arenã maris:cõpleat oẽ malũ qd ei facere pmittit patiẽtia dei? Uidet.n.hoc velle locus ipse:qui bestiã qdez z pseudo prophetã narrat pugnaturos:z tradẽdos i stagnũ ignis ipsuz vero draconẽ nõ dicit tũc tradẽdũ in stagnũ ignis:ꝛ incarcerãdũ ad tẽpus:z iterũ soluẽdũ modico tẽpore. Et ꝑm hoc vera esse potest opinio eoz q dicũt remanere tẽpus post cassuz an ixpi(hoc est)cũ ꝑdet in plio bestiã z pseudo prophetas deus z re vera eoz q dicũt interficiendũ illũ spiritu oris christi:z destruendũ illustratione aduẽtus sui:qz fortassis primũ hoz fiet in penultima victoria:qñ ferunt occisi hi qui erũt in militia bestie:gladio q procedit ex ore xpi:ꝛ i vltima:qñ ipse dñs apparebit manifestus. Uidet.n.velle textus libri:q i choato sexto tẽpore producturus sit Diabolus sarracenos contra christianuz imperiuz:z post multa mala que faciet superandus sit a militibus christi:de quibus dicit. Hi cũ agno pugnabũt:z agnus vincet illos:qz dñs dominãtiũ est:z rex regũ: z qui cũ illo sũt vocati electi z fideles: tradet qz babylon in manus eorum iudicãda ab eis sicut superius dictũ ẽ. Quo.s.prelio pacto erit pax z gaudiũ i ecclesia christi. Quapar te cõsumata i breui iterũ excitabit mortuaz bestiã(hoc est)paganos z addet illis pseudo ꝓphetas in adiutoriũm:z rursuz quo fortius pugnabit:eo fortius superabit: ab exercitu christi:tradenturqz bestia z pseudo propheta i stagnũ ignis ardẽtis sulphure:z ceteri conuertẽtur ad dominũ. Quo consumato prelio:erit magna pax qualis non fuit a principio seculi:cuius terminus erit in arbitrio dei. Deniqz pace ipsa cõpleta:egressus iterũ diabolus cum exercitu Gog:cõmittet adhuc tertium prelium grauius duob⁹ primis:post quos punitis omnibus qui secum venerint:ipse quoq; post omnes tradet in stagnũ ignis. Ista tria prelia tam fortassis erunt vicina:vt ille horus

Nota vbi est Gog.

Primum prelium.

Secundus

tertium

peccati possit omnibus interesse:maxime autem in sẽo z tertio. Dies taz efficaciter q̃z necessarie in itroitu huius septime partis:de qua cepimus agere prelibatis ad expositionis ordinem verba vertamus. Ut

Augu. ait Augustinus in libro de ciuitate dei:q̃dam putauerunt ex occasione huius loci: mille annis prelari tempus septime etatis in quo oporteret regnare Christum cum sanctis post resurrectionem:completis prius a principio seculi sex millibus annis: addentes z alia quedam que omno ꝓtraria sunt fidei christiane:quoz opinioni in parte ꝓsentire videt: in parte resistere:nimiuz qz z pars opinionis vera fuit:z pars vacua z inanis. Qd enim tempus illud qd futurum est post prelium supascriptum:in septimam etatem z in sabbatuz reputatum dixerunt:vera fuit illoz opinio:minime nõ tamen opinio: q̃z serenissimus intellectus. Qd autem eidez septime etati septimum millenarium dederũt:falsum omnimodis esse constat:z apud Grecos:z apud Latinos. Nam z illi plus habere se perhibent: z nos longe minus: z omnino a tramite veritatis discordare sentimus. Qd autem dixerunt dñm cuz sanctis carnalibus epulis vacaturuz mille annis post resurrectionem:omnino est auersum a fide:nequaq̃z a spiritualibus animis:sed a carnalibus ꝓcessisse:certissimum. Esca enim ventri: z venter escis:deus autem z hunc z has destruet. Qz vero sup locum istuz diuersi diuersa dixerunt:z forte ante tempus statuz oportere nos etiam ponere opinionez nostram:instantia ipsa tpis potius q̃z scribendi aliqd curiositas vrget. Diximus superius cum ageretur in quarta parte de septem capitibus draconis:q̃ singula capita ipsius singulis partibus sunt deuicta: duo vero simul vincẽda sunt in tpe sexto. Ex qua re accidit. vt ꝑm aliquam sui partem incarceratus fuerit ex eo tpe quo supauit cum Christus in die mortis sue:ꝑm vero vniuersitatem capitum:ex ea die vel hora qua bestia z pseudo ꝓpheta mittent in stagnum ignis. Ac per hoc in mille annis designatur omne tps qd decurrit a resurrectione dñi vsq; in finem mundi:maxime pp magnum illud sabbati mysterium quo diximus septimaz etatem inchoatam esse pariter cum sexta: nec tñ pariter ꝓmanda:sicut Joannes:qui cum Petro simul vocatus est a Christo:nec tñ cum eo pariter mortis debitum soluit:sed multo tempore post obitum Petri in hac vita p mansit. Diximus enim pertinere hoc ad mysterium trinitatis:ad hoc.s.vt ostendatur q̃ spiritus sanctus in quo data est hominibus:z adhuc danda libertas:ꝓcedit a patre z filio:quoz alius imposuit manifeste labore m hominibus veteris testamẽti:alius hominibus noui: ꝛ non alius sine alio:quatenus z pater completo labore qui erat in seruitute legis daret hominibus spirituz adoptionis in quo est sabbatum z libertas: z filius daret eum abundantius ꝓsumato hoc tempore laborioso: nõ q̃ pater dederit sine filio:aut filius daturus sit sine patre:cum vna sit eoz essentia:sed vt per propria z euidentia temporuz signa intelligat manifeste q̃ ab vtroq; procedit. Qz igitur z in fine primi status:data est fidelibus quo ad legis seruitutem libertas:z in fine sẽi danda est pamplius,z ꝓfectius quo ad angustias passionuz:cum ꝓfert libertatez:quam dicit esse apostolus: vbi spiritus domini ptinere ad sabbatuz: liquet q̃ etas septima in qua magnum illud sabbatum futuruz est:z ꝑm partem incepit ab illo sabbato: quo requieuit dominus in sepulchro:z ꝑm plenitudinem sui: a ruina bestie z pseudo ꝓphete. Quocirca z si ab illo tpis articulo id qd̃ scriptum est de incarceratione Sathane perfecte opoteat ꝓsumari:nihilominus tamen inchoatio mille annoz a resurrectione dñi initiata est:non q̃ mille anni simpliciter extimãda sint:sed q̃ millenarius numerus perfectissimus est:z magnam plenitudinem designat annoz. Sed z si eo tpe tollitur regnum a Diabolo quo incepit in humano

genere regnare spiritus diuinus: quem dicimus esse istum angelum: qui descēdit de celo: ad capiēdū spiritum: inquit: nisi eundē spiritū sanctum qui solus potest presentia calozis sui cōpumere spiritū aquilonis: sm illud quod dicitur in canticis. Surge aquilo z veni auster: z perfla hortum meū: z fluent aromata ipsius? Qđ autem clauē abiſſi habere idem angelus dictus est non est eo modo intelligendū: quo intelligitur illud sub sexto angelo tuba canente. Et vidi stellam de celo cecidisse in terram z data est illi clauis putei abiſſi: z aperuit puteum abiſſi: z ascendit fumus putei quasi fumus fornacis magne: sed iuxta illud quod dominus noster ait. Et habeo claues mortis z inferni. Illi.n. data fuit clauis vt aperiret puteum abyſſi z ascenderent ex eo: locuste ad puniendos homines qui non habent signum dei viui. Iste habet clauez vt claudat in eo regem carū: locustaz: vtnō seducat amplius gētes vsq; ad tēpus statutū: Qđ si abiſſus (vt iā supra notauimus) populū infidelē designat: qđ per clauez ipsius abiſſi nisi quandam potestatem exercēdi opera sua in popalo infidelit: quam aliq̄diu habens diabolus mole vtitur ea: vsq; ad tempus incarcerationis sue: nouiſſime autem poſtidebit illam spiritus sanctus iure victorie qui nimia bonitate sua vincit malitiam sathane: auferēs illi regnū z potestatē vt sit de cetero incarceratus z inclusus in reliquys illius populi qui vocat abiſſus? Sic sic virtus ipſius spiritus compaimet in corde infidelū spiritum tenebraruū: ne audeat cōmouere ipſos infideles ad perseqūēdos fideles: q; cessante causa delicti: amouebitur pena: z non inuento qui flagelletur: auferetur flagellum. Et.n. cum adhuc diabolo licent multa que libet non solum ipse: non se potest continere: vt maneat quietus in corde suorum: verumetiam producēs secū multitudinez armatorū: nō cessat p. turbare z persequi regnū xpi. Facit autē istud q; potestatē habet aperiēdi puteū abiſſi z producēdi ex ea bestias z reptilia terre: ppter peccata hominum impiorū eorū. s. qui confitentur se nosse deum factis autē negāt. Sane in die illo auferet ab eo prāsentia magna quaz possedit ab origine mundi: z dabit in manu christi qui dicit. Data est mihi oīs potās in celo z in terra: z in manu populi sancto rū altissimi: in quo regnaturus est spiritus sanctus: ita vt nō liceat diabolo egredi foras ad pseqūēdos electos sicut prius: is fi leat z cōtabescat in carcere populi infidelis: qui adhuc in vltimis terrarum angulis (sicut patet inferius) relinquit vt seducat illos in tpe statuto: qū z oportet eum solui modico tēpore: vt eleuet semel adhuc i altū: z corruat in eternū. Ablata ergo clauē abiſſi a diabolo: angelus eaz habere dictus est: q; nō solū in electis hominibus exercebit in die illo: potestatē suam spiritus sanctus: verumetiam in populo infideli: ita vt q aliq̄n erat diabolo in robur regni: de cetero sit ei in carcerē z in penā doloris. Et benedictus est isdez angelus habere catbenam magnam in manu sua: quia magna ē virtus concordie quam habet spiritus sanctus in potestate sua ad seruanda corda fidelium in vinculo pacis: z sola ipsa est catbena qua tenetur diabolus compeditus: dum non potest inuenire qua parte ingrediatur: vt nocēat: neq; qua immittens caput effundat pro solito virus suum. Et apprehendit: (inquit) draconem serpentez antiquum qui est diabolus z sathanas: z ligauit eum per annos mille: z misit eum in abyſſum ligauit spiritus sanctus diabolū iam ex parte: z ligabit cum plenius in die illa: donec compleatur tempus quod ſignificatum est in die illa: donec compleatur tēpus quod figmificatū est in mille annis: a tempore resurrectionis dominice vsque ad tempus solutionis ipsius: concludens eum in cordibus gentium syrticaz contra libitum suum: non quia noluit duz sibi aliud nō licet inhabitare: vel in eis: sed quia non licebit ei producere gentes ipas: infideles in prelium contra milites christi

nec trāsire: vt seuiat vltra terminos cōstitutos. Unde z recte subūgitur. Et clausit z signauit super illum: vt nō seducat amplius gētes donec cōsumēt mille āni: nimirū q; ostiū vacillātiū in fide xpi: supueniēte gratia spiritus sancti: quertet velut i pariete z in muro munitū: vt sit cōtinue opposituū ipsius pestifere suggestioni non valēte eo resistere signo sancti luminis quo signati erūt electi. Nō est aūt eo modo dictū. Signauit sup eū: quo illud quod dicitur in psalmo quarto. Signatū est sup nos lumē vultus tui dne: is ita accipiēdū est ac si diceret. Clausit z munuit sigillo suo: qđ nō licet soluere nisi ipse q ligat: nimiruz q; vbi deus sic statuit aliqd vt nequeat immutari: nemo est qui possit eius resistere voluntati. Tunc.n. vera pace frui poterit ecclesia christi: cū ita erūt alligate gētes ille: z diabolus in eis virtute spiritus sancti: vt iam nō liceat eis qđ libet: is maneāt contabescētes in iniquitatibus suis. At ne qs extimaret: hoc dictū de pace illa eterna que erit i octaua etate: ptinus adiunctū est. Et post hec oportet solui modico tēpore. Igit post ruinam septimi capitis erit p.x: z post pcē: psecutio designata in cauda. Interiz tñ cōplendum est illud qđ apostolus dicit de Christo. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis iudeos. Uz: z gentiles. Nam sequitur.

Ter. 2 ¶Et vidi sedes & sederunt super eas: & iudiciū datū est illis & aīas decollatoz pp testimonium iesu & pp verbū dei: & q nō adorauerūt bestiā neq; imaginē eius nec acceperūt characterē eius in frōtibus aut in manibus suis: & uixeruut & regnauerunt cū xpo mille annis. cæteri mortuoz nō uixerūt donec cōsumāt mille āni.

¶Hec verba si sane intelligūs reperiunt scripta in Daniele: vbi dicit. Uidi q; aliaz bestiaz ablata est ptās: z tēpora vite cōstituta essent eis vsq; ad tps z tps. Et post aliqua. Et iudiciū sedebit vt auferat potēstatis: subaudit illius regis: z dispeat vsq; i regnū aūt z potestas z magnitudo regni q̄ē subter oē celū: det populo sctō: uz altissimi: cuius regnū sempiternū ē: z oēs reges seruient ei. Oportet.n. aias decollatoz (hoc est) sanctoz martiz z alioz iustoz q nō adorauerūt bestiā z imaginē eius: nec acceperunt characterē in frōtibus aut i manibus suis (hoc est) aut in praua oris cōfessione: aut i nefanda opis execratione viuere z regnare leo: sum ab aliis: quoz nō sunt equalia merita: vt prius regnēt cū xpo q; veniat finis mūdi. Et bene alias decollatoz z aliorum iustoz vixisse cōmemorat: q; sicut vita corporū cōsistit in animabus: ita vita animaz inuisione dei: qđ qdē qbusdā iustoz cōcedit ab ipsa hora obitus sui sicut concessum creditur ei qui dicit. Cupio dissolui z esse cum christo: quibusdam qui min⁹ aliquid habent a vera perfectione: cōcedit in fine. Et hoc regnū beate visionis z pacis qđ sm plenitudinem sui dabitur multitudini iustorum post ruinam septimi regis: ab ipso resurrectionis dominice tempore: inchoationem accepit: recte mille annis manere dicitur: vt idē tēpus intelligatur incarcerationis draconis z regni sanctorū: q; z alteq; alterius causa dignoscit. Non autem viuunt cuz christo ceteri mortuorum donec cōsumentur mille anni: q; ad iustum omnipotētis pertinet iudiciuz: vt hi qui segnes sunt ad prelium z nolunt pati pro christo: etiam si alias digni habeātur misericordia felicitatis tamen illius regni: saltem vsq; ad cōgruu annoum finē detrimenta patientur: soluentes interiz debitum delictorum suorum. Et quia multi sunt qui negligunt: tm bonū extimantes sibi sufficere si saltez in extremo articulo misericordie munera non āmittāt: volēs oſtendere scīs ioānes q̄s grauiter sint arguēdi q eusmodi sūt: sequit subsequēter z dicit.

Tex 3 ¶Hæc resurrectio prima é: beatus & sanctus qui habet partem in resurrectiõe prima. Et quasi quereretur causa: i his (inquit) scda mors non habet potestatem.

¶Quid aute felicius viro iusto cui sic datur transire ex hac peregrinatione ad patriam vt non relinquatur ei debitũ post mortem: quo compellatur vel ad tempus secũ de mortis: que est anime supplicium? subiici potestati? In his (inquit) ecunda mors non habet potestatem.

¶Sed erunt sacerdotes dei: & christi: & regnabũt cum illo mille annis.

¶Sed hoc est a tẽpore resurrectionis dominice ꝓ̃m partem: a ruina vero regis septimi ꝓ̃m totum vsq; ad tẽpus Gog: et Magog. Illaz sequitur.

Gog

Tex. 4 ¶Et cũ consumati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo & exiet & seducet gentes quæ sunt super quatuor ãgulis terre Gog & Magog: et congregabit eos in prelium quorũ est numerus sicut arena maris.

¶Soluetur Sathanas de carcere suo: vt liceat ei adhuc semel seducere gentes sicut prius: & complere omne consilium prauitatis sue: vt nec in magno nec in minimo vacuet aliquatenus excusationez habere. Exibit autem: quia adhuc semel apparens manifestus in perdito homine quez assumet: pugnabit contra castra sanctorum: & fortasis non tam insignis mendacibus sicut prius: sed velut in gloria maiestatis: vt quasi in omnibus & per omnia similem se esse altissimo cuius semper est emulus: mentiat.

Ezechi. Notandum vero q̃ in Ezechiele prophetaꝛ eo modo quo i hoc libro: prius habitus est sermo ꝛc̃ resurrectione mortuorum. & postea de aduentu Gog: cui & dicit. Post dies multos visitaberis: in nouissimo annorum venies ad terraz que reuersa est a gladio. Et post aliqua. In nouissimis diebus eris. Videtur aut in vtroq; sentire cũ apostolo qui air. Quidam dormiunt qui in christo sunt resurgent primi: deinde nos qui viuimus: q̃ relinquimur: excepto q̃ hic dicit Joannes Ceteri mortuorum non vixerunt: donec consumentur mille anni: nisi forte intelligamus sanctos protinus post resurrectionez suam absq; terribilis illius iudicij examine & absq; interuallo dieruz, intraturos ad veram vitam: ceteros vero non statim: sed post consummationem iudicij. Sed & istud quomodo intelligimus: si constat adhuc seducendas gentes. Illunquid naz & post resurrectionem mortuorum fas est credere relinquendas esse gentes aliquas que seducé de sint a diabolo? Sit igitur eo modo intelligatur: quo superius dictum est: aut dimittamus intantum quousq; veniat dñs qui illuminabit abscondita tenebraꝛum: & manifestabit consilia cordiuz. Sit quocũq; modo istud se habeat: illud tamẽ omnino cõstat esse verum q̃ circa finem mundi seducet diabolus gentes illas & adducet illas contra electorum ecclesiaz que erit dilecta christo sicuti Rachel viro: vt iducat super illas & super se temporale iudicium & eternum: nec habeat vltra tempus & locũ persequendi ecclesiam. Illam sequitur.

¶Et ascenderunt super latitudinem terre: et circuierũt castra sanctorum & ciuitatem dilectã. Tex. 5

¶Erũt eo tpe cenobia monachoꝛ quasi castra & ecclesias generalis dilecta & electa sicut sol: q̃ sicut apte cõdit: in Ezechiele pax erit tunc in orbe terraꝛum: & nihil hoies suspicabunt mali. Et q̃n deus diliget eos: protinus iudicabit Gog & exercitũ eius. Illam sequitur. Ezech.

¶Et descẽdet ignis adeo de cœlo et deuorabit eos. Tex. 6

¶Et illoꝛ q̃dẽ finis talis erat: qualis aũt draconis q̃ auctoꝛ est oiuꝫ maloꝛ istoꝛ?

¶Et diabolus (inquit) qui seducebat eos missus est in stagnũ ignis: et sulphuris vbi et bestia et pseudo propheta cruciabuntur die: ac nocte in sæcula sæculorum.

¶Nota diligẽter q̃ alio tpe mittent in stagnũ ignis bestia & pseudo propheta: aliotẽ poze draco q̃ est diabolus & sathanas. Ipsi enim mittent in eo in fine sexte etatis: iste. i. diabolus in fine septime: post diez. sicut ipse q̃ vocat gog: q̃ egressurus è ad suggestionẽ diaboli & veturus vt iam dixi: cõtra ciuitatẽ dilectã in cõsumatione seculi: nisi forte dicat aliqs ipsuꝫ gog esse eũ qui dicit apostolus: aduersari & extolli supra oẽ quod dicit deus: aut qñ coluit: quẽ dñs iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratione aduentus sui: maxime cum hoc magni doctoꝛes videant magis sentire. Teneat in eo riz & hec opinio si sic placet: & eligamus ꝓ si quoq; ambigere cum multis: vbi diuerse sunt & multiplices opiniones maloꝛ: quo vsq; superueniat hoza illa quam statuit noster dominus in euãgelio dicẽs. Cũ videritis abhominationem desolationis que dicta est a Daniele prophete: stante in loco sctõ q̃ legit intelligat. Et in ipso daniele. Clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad tps statutũ: & impie aget impij neq; intelliget omnes impij. Porro docti intelligẽt. Quãuis vt iã diximus in ꝓfatione huius operis nõ videatur iste gog esse ipsuꝫ antichristũ: sz̃ principes exercitus antichristi: alioquin cũ antichristus sit auctoꝛ seductionis ꝓpter eũ q̃ corporaliter habitaturus è in eo nõ opertuerat dici. Exibit & seducet gentes q̃ sunt sup ꝙtuoꝛ angulos terre: Gog & Magog: sz̃ potius. Egredictur Gog & seducet gẽtes ad factẽdũ hoc & illud. Cui magis videt q̃ nõ sit gog ipse antixꝑs: sz̃ magis princeps exercitus eiº. Post cuius iudiciũ: etiã ipse diabolus cũ ꝓprio tẽplo mittet: vt hic dicitur in stagnum ignis.

Gog

Doctoꝛ.

Dañ.

¶Explicit septima pars libri.

¶Incipit octaua pars libri.

¶Vltimo festiuitatis die legit iesus clamasse magna voce in medio populi ac dixisse. Qui sitit: veniat ad me & bibat & flumina de ventre eius: fluent aque viue Joan. Hoc aũt (air) euãgelista dicebat de spiritu quẽ acceperuri erat credẽtes in eũ. Quare autẽ vltimo festiuitatis die: nisi q̃ in vltia oiuꝫ festiuitatũ: erat hec ꝓmissio cõsumanda: nimirũ: q̃ vt initiũ ois iustitie videtur ptinere ad patrẽ: ita ꝓsumatio ptinet ad spiritũ sctũ? Præcesserũt opa patriarcharũ secuta sunt verba ꝓphetaꝛ. ꝓmittẽtia xp̃m. Clemit tãdẽ ipse q̃ ꝓmittebat idurus vltimo fragilitatis nostre. Qui postq̃z baptizatus è a Joãne ꝙgregauit discipulos quos se ostẽderet mortuũ & viuẽtẽ: descẽdẽtẽ ad inferos & ascẽdẽtẽ in celũ. Et hec q̃dẽ oia præcesserũt vt sequeret illud vnũ q̃ cõpletuz est vltimo festiuitatis die (hoc est) in die pẽthecostes. Hũc figdẽ tã solẽnẽ & tã celebrẽ diẽ pcedit observatio q̃dragesime in affluctione ieiunij: deinde tps q̃ vocat paschalem in tocũditate rpulaꝛ distinguẽte inter vtrũq; tps resurrectione dñici. Qz veroté pus ipsuꝫ ieiunij sex sacris ebdomadibus dedicatũ est: cõcordat valde in misterio cũ sex partibus libri huius: nimirum quia in eisdem sex partibus agit de totidẽ tpibus erũnosis huiº sexte etatis: q̃ idirco in tpibus diuisa est: q̃z vita que vocat activa: sollicita est: & turbat erga plurima. Bene q̃z tẽpus paschale totũ accipit pro vna die: & illa vtiq; de qua dicitur per psalmistã. Hec dies quã fecimus dñs: exultem⁹ & letemur in ea: merito subvna septima pte libri septima etas mũdi simpliciter cõtinet: nimirũ q̃z ad ipsam pertinet vita contemplatiua cui benedixit dominus: de qua & dictum est marthe sollicite erga plurima. Porro vnũ est necessarium: & maria optimã partẽ elegit que nõ auferetur ab ea. Et q̃nis breue existimemus tempus ipsius septime etatis quod reliquum erit post finem sexte: ꝙ eo

Joan.

Psal.

q̃ initiatio eius iam preceſſit ſimul cum ſexta : non tamen breue erit gaudium conſolationis iuſtorum : dicente domino . Iterum autem videbo vos : ⁊ gaudebit cor veſtrum : ⁊ gaudium veſtrum nemo tollet a vobis . Deniq; ⁊ etas ſecunda tante breuitatis fuit reſpectu prime : vt Noe qui iam vixerat ſexcentos annos ante diluuium vſq; ad finem ipſius etatis ⁊ initium tertie permaniſſe tradatur . Et forte hocipſum ad rem pertinuit : cum conſtet q̃ ſicut in illa prima etate vſq; : ſcilicet : ad ſexcentesimum annum vite Noe ſignificate ſunt ſeptem etates mundi : ita in reſiduo vite Noe : ſeptima etas in qua ceſſantibus aquis diluuij : erit pax ⁊ ſabbatum diligentibus deum . Igitur vt ſex partes libri pertinent ad Martham que turbatur erga plurima : ita pars ſeptima pertinet ad Mariam : que ſedet ſimpliciter ſecus pedes domini Jeſu . Et ſicut in ſex temporibus laborioſis deſignatis in ſex ebdomadibus quadrageſime continetur ſexta etas : ita in vno tempore pacis deſignato in vno tempore paſchali continebatur ſeptima : quamuis (vt iam dixi) initium ſeptime etatis : a principio ſexte illuxerit huic mundo : quod qua ratione geſtum ſit ſufficienter nos in hoc opere enodaſſe meminimus . Illud tamen non eſt pretermittendum : q̃ propter eo : quia Latinus populus ad honorem filij proprietate myſterij electus eſt : Grecus ad honorem Spiritus Sancti : non caſu accidiſſe credendum ſit traditum eſſe grecis a maioribus ſuis tempore quadrageſimali : cantare ſolenniter alleluya : nobis autem a maioribus noſtris ſilendum eſſe tempore eodem ab eodem cantico vſq; : ſcilicet : ad tempus paſchale : quatenus in hocipſo aperte daretur intelligi : q̃ ex eo tempore quo Chriſtus venit in mundum : non ſolum traditum ſit electis Dei ſuſcipere ⁊ amplecti verbum crucis : quod pertinet ad Chriſtum ⁊ ad ſextam etatem : verum etiam ex parte non modica : gaudium vite contemplatiue : quod pertinet ad Spiritum Sanctum : de quo per Apoſtolum ſcriptum eſt . Vbi ſpiritus domini : ibi libertas . Verum ⁊ ſi tempus illud beatum : quod reputatur in ſabbatum omnino pertinere dicimus ad Spiritum Sanctum : cuius eſt omne gaudium ſpirituale ⁊ letitia : qua vnctus eſt dominus pre conſortibus ſuis : non tamen eo modo quo ſeculum illud futurum : quod deſignatum eſt in vltimo feſtiuitatis die (hoc eſt) in die pentheoſtes : quando eo modo repleti ſunt apoſtoli ſpiritu ſancto : quo antea repleti non erant : nec quando : vz : baptizati ſunt in Chriſto : nec quando in die paſche inſufflauit dominus : ⁊ dixit eis . Accipite ſpiritum ſanctum : quorum remiſeritis peccata : remiſſa ſunt : ⁊ quorum retinueritis retenta ſunt . Deniq; ⁊ in Ezechiele prophete : poſtquam agitur de ruina Gog : ⁊ exercitus eius : protinus adiunctum eſt . Donam gloriam meam in gentibus : ⁊ videbunt omnes gentes iudicium meum q̃ fecerim : ⁊ manum meam quam poſuerim ſuper eos . Et ſciet domus iſrael q̃ ego dominus cor a die illa : ⁊ deinceps . Et poſt aliqua . Et non abſcondam faciem meam ab eis : eo q̃ effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum iſrael . Sed ⁊ ſicut Joannes poſt ruinam Gog ⁊ Magog paucis interpoſitis : incipit agere de gloria Jeruſalem : ita ⁊ Ezechiel de quodam hedificio quod vigebat ad auſtrum : Sed iam nunc retenta pauliſper velut in quodam gurgite relaxanda eſt vela ſermonis : quatenus de die illo terribili : qui erit poſt nouiſſimum tempus : que deus conceſſerit : eloquamur . Aut enim poſt ea que ſcripta ſunt ab eo : ⁊ a nobis quomodocunq; expoſita : Sanctus euangeliſta Joannes .

¶ Et uidi thronum magnum candidum et ſedentem ſup eum Tex. 6

a cuius conſpectu fugit terra et cælum : et locus non eſt inuentus ab eis . Et uidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni & libri aperti ſunt : et alius liber apertus eſt : qui eſt uitæ : et iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erãt in libris ſm opera ipſorum .

¶ Aſſumens dominus parabolam de homine nobili qui abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum : ⁊ reuerti : indicauit ſe ventuꝝ ad ponẽdam rationem cum ſeruis ſuis hora qua non putarẽt : remuneraturuꝝ bonos ſeruos : malos autem inertia puniturum . Deinde cum aliqua peroraſſet : adiecit ⁊ ait . Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua : ⁊ omnes angeli eius cum eo : tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue : ⁊ congregabuntur ante eum omnes gentes : ⁊ ſeparabit eos ab inuicem : ſicut paſtor ſegregat oues ab hedis . Et ſtatuet oues quidem a dextris ſuis : hedos autem a ſiniſtris . Igitur poſtq̃ venerit dominus in maieſtate ſua : ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue : vt ſeparet bonos a malis : ſed vtruꝝ mox vt venerit : an poſt multos ſeu aliquot dies : incertum eſt . Si enim ſm patrum ſententiam : reſidium erit ſpatium temporis poſt caſum Antichriſti (licet hominibus ignoratum) liquet q̃ ſi venerit tunc dominus vt iudicet Antichriſtum : ſm ſententiam Hieronymi ſuper locum illum epiſtole Pauli ad Theſalonicenſes . Quem dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui : ⁊ deſtruet illuſtratione aduentus ſui : opꝛ intereſſe aliquod tempus : quod vocatur dies nouiſſimus : ſm ſententiam Auguſtini : medium ſãtor horum adhẽtus eſt : ⁊ diem in quo ſedebit in ſede maieſtatis ſue vt diuidat bonos a malis : ſtatuens quidem bonos a dextris : malos autem a ſiniſtris . Si vero non ipſe per ſe veniet ad iudicandum Antichriſtum : ſed Archangelus Michael ſm ſententiam aliquorum : videtur q̃ dies ille ideſt tempus quod vocatur iudicij : incipiet quidem a caſu Antichriſti (hoc eſt) a tempore illo quando pſeudo prophete ⁊ beſtia mittentur in ſtagnum ignis : ſed tamen ad conſumandum ipſum diem : venturus ſit dominus circa finem : ⁊ mox vt venerit : ſeſſurus ſit ſuper ſedem maieſtatis ſue vt iubeat ire impios in ignem eternum : iuſtos autem in vitam eternam . Quod ſi ita erit : quid putari poteſt de eo quod ait Apoſtolus de Antichriſto . Quem dominus quidem Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui : ⁊ deſtruet illuſtratione aduentus ſui : niſi vt in die illo : in quo incarcerabitur Sathanas : intelligatur ſuperatus eſſe a ſpiritu ſancto : ⁊ in extremo cum venerit dominus deſtruatur omnino : quando ⁊ mittetur in ſtagnum ignis : vbi ⁊ beſtia ⁊ pſeudo Prophete ? Quod ſi ſecundum Hieronymum : ipſe per ſeipſum dominus veniet ad deſtruendum Antichriſtum : cum in igne eum venturum ſcriptura commemorat : videtur q̃ ille ignis ſit quem commemorat Petrus occidendus eſſe dicitur Gog : ⁊ exercitus eius : vt quod de eius iudicio dicitur ſpecialiter hoc intelligatur pertinere ad ea que inuenta fuerint in hac vita membra Diaboli terribili illo igne etiam temporaliter puniẽda . Verum inter has angustias ⁊ ambiguas opiniones : quid aliud fateri poſſumus : niſi id quod dominus ait . De hora illa nemo ſcit : niſi ſolus pater ? Si enim aperte loqueretur ſcriptura de aduentu filij dei : vt : videlicet : in ſuo ordine (ſicut multa alia) ſcriberetur : nec ipſe filius diceret . De hora illa nemo ſcit : nec nos in exhibitione ipſius adueꝛus tantas angustias pateremur . Sz q̃ eius ſnie eſt vt nemo ſciat quaſi repugnãti huic ſibi auctoritatiꝰ diuinis angustiamur

Hiero.

Augu.

pariter in hac parte:hebetamur oppi mimur:z deficimus scientes illud quod scriptum est. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Restat ergo vt discussis alijs partibus libri:z distincte per tpa designatis de occulto aduētu iudicis fileamus:hoc solum tam libere qz secure dicētes:q post finem etatis septime: de qua multa loquuti sumus:sedebit dñs sup sedem maiestatis sue vt separet reprobos ab electis: z reddat vnicuiqz ꝑm opera sua. Quaz vero gloriosa erit ista sedes: que est ecclesia iustoz:in qua sedebit dñs in die illoz:qz. s. magna meritis:qz candida fulgore iustitie:ex huius loci presentia aptur cum dī: Et vidi thronum magnum z candidum. Qđ autem ait. Et sedentem sup eum:a cuius ꝓspectu fugit terra z celum:z locus non est inventus ab eis: non est ita segniter intelligendum vt reputentur a ꝓspectu Christi fugere celuz z terra. Sed q: omnis ornatus celi z terre reputabitur pro nihilo z vani,respectu glorie Christi z sanctoz eius:iuxta illud qđ per prophetam dī. Erubescet luna:z ꝑfundetur sol cum regnauerit dominus exercituz in monte Syon z in Hierusalez:z in ꝓspectu senum suoz fuerit glorificatus. Sicut enim a ꝓspectu solis videtur deficere stelle celi:non q esse desinunt id qđ sunt:sed q: deperit z manescit claritas splendoris eaz:sic manente celo z terra in ordine suo:abscondetur decor z species pulchritudinis eoz:z non erit eis locus:aut preciuz inter ea que preparauit dominus diligentibus se. Qđ autem segtur. Et vidi,mortuos magnos z pusillos stantes in conspectu throni:apostolus quoqz Paulus manifestat: cum dicit. Oēs nos opz astare ante tribunal Christi vt referat vnusquisqz ꝓput gessit:siue bonuz:siue malum. Unde z bene subditur. Et libri aperti sunt:z alius liber apt⁹ est:qui est vite: z iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libris ꝑm opera ipsoz:vt intelligat illud qđ alio loco per apostolum dī. Nolite iudicare ante tempus donec veniat dñs qui illuminabit abscōdita tenebraz z manifestabit ꝓsilia cord um. Libri eteniz clausi:corda hoium abscondita sunt:quoz intentiones z desideria solus ille nouit: qui vita est:qui z ipse quem modo ꝛz clausum z occultum:in die illo notum faciet:z aperiet librum iustitie cordis sui: vt separet a ꝓsortio reproboz eos quos scriptos semp habuit in memoria eterna:iuxta illud apostoli. Firmum fundamentum dei stat habens signaculuz hoc. Nouit deus qui sunt eius. Notandum vero q in hoc iudicio illi de qbus supius dixerat. Uixerunt z regnauerunt cum Christo mille annis:iudices z ipsi erunt cum Christo vt compleat in eis ꝓmissio dñi dicentis. Uos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hoīs in sede maiestatis sue:sedebitis z vos sup sedes duodecim:iudicātes duodecim tribus israel. Quocirca z si dicat apostolus. Oēs nos opz astare ante tribunal Christi:vt referat vnusqsqz ꝓput gessit siue bonum:siue malum:non est tñ intelligendum:vt peccata de qbus iudicati sunt electi in hac vita a vicarijs Christi z remissa sunt:referenda sint iteꝝ in die illo:sed boni astabunt vt referant bona que gesserunt ad confusionem malorum mali: z si inuiti:vt referant mala ad honorez bonorum. Sicut enim operibus bonorum iudicabuntur reprobi:ita operibus reproborum magnificabuntur electi. Quapropter in hoc loco nequaquam simpliciter mortuorum nomine: mortuos accipiendos extimo: sed magis peccatores homines:qui mortui sunt in delictis: quorum tamen aliqui penitentes z dolentes de reatibus suis: z si non vsqz ad dignam satisfactionem: qua ꝓtinus post obitum cernis mererentur veniam: post penas tamen purgatorias consequenter indulgentiam: dicente de eis quodam loco Dauid:homines z iumenta saluabis domine: quoniam multiplicasti misericordiam tuam deus. Et de his quidem sic. Quid vero z de illis qui regnant cum Christo

Psal. mille annis:anteqz isti perueniant ad eternam vitam. Filij (inquit) hominum in tegmine alarum tuaz sperabunt. Inebriabuntur ab vbertate domus tue:z torrente voluptatis tue potabis eos. Sicut autem sancti dei non astabunt ante tribunal Christi vt referant mala opera sua que cōfessi sunt coram sacerdotibus: ac si etiam hic starent nunc ante tribunal Christi: ꝓpter quod z digne satisfacientes de eis ꝑ quuti sunt veniam: ita q dicit hic Joannes. Judicati sunt mortui ex his qu scripta erant in libris ꝑm opera impioz: non est intelligendum:quasi iniquitates remisse:referende sint iterum ad iudicium: sed ꝑm opera mala: de quibus non egerunt penitentiam in vita sua:z ꝑm opera bona que intuitu pietatis probabuntur egisse. Illi enim quorum nomina suscepta dei filius satisfactione scribit in libro cordis sui post debitas peccatorum penas recipientur in consortio electorum:consequentes veniam in die illo. Qui aūt dñ adhuc viuunt negligunt donum dei:data sentētia districti iudicis:ibunt ꝓtinus in ignem eternum. Unde z mox subditur.

Tex.7 ¶Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant:& mos: & infernus dederunt mortuos qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis ꝑm opera ipsorum:& infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc mors secunda est stagnum ignis.

¶Et qui non est inuentus in libro vitæ scriptus: missus est in stagnum ignis.

¶Si stagnum ignis intelligimus illum locuz:qui vulgo cognominatur infernus: qua ratione mors z infernus mitti dicuntur in stagnum ignis:nisi q aliud per aliquod ꝑm litteram:aliud est in spiritu intelligendum? In quarta parte vbi dictuz est eum qui sedebat super equuz pallidum vocari mortem:sequi vero eum altez qui vocetur infernus. Diximus nomine mortis intelligendum esse pseudo prophetam Sarracenoruz:nomine vero inferni eum qui regnaturus est in fine ipsius regni:regem. s. illum vndecimum:de quo in hoc libro tam multa loquuti sumus. Quia vero preter illos mortuos qui continentur generaliter in genere humano: tam multi specialiter adheserunt ei qui vocaī mors z adherebunt etiam q̄plures illi qui vocatur infernus: quasi mare cogitur dare mortuos suos:z suos nihilominus mors: z infernus:q: quos diu possedit mundus quasi proprios homines. s. qui vocantur mundani tenere vltra non poterit: quin resuscitati a mortuis veniant ad iudiciuz: z quos illi quorum vnus vocatur mors: alius infernus: possident quasi proprios in comitatu suo:iuxta illud Ezechielis ꝓphete. Uidit eos Pharao z cōsolatus est. Oportebit: velint nolint accedere ad iudicium vt iudicentur de singulis:ꝑm opera sua. Mittentur autez in stagnum ignis principaliter mors z infernus: vbi priuo etiam fuisse creduntur:cum omnibus qui fuerunt ex parte eorum: illi. s. qui vocati sunt bestia z pseudo propheta qui etiam viui referunt missi in stagnum ignis. Sed si priuſqz veniat hora ista magni z extremi iudicij:viui mittendi sunt in stagnum ignis:ad quid vocandi sunt iterum ad iudicium: nisi vt referant opera sua mala: quatenus qui priuo per occultum indurā tur iudicium:in die illo:non solum ipsum iudicium: verumetiam iusta causa illius appareat manifesta? Uerumtamen z si viui ꝑm litteram (quod tamen dubiuz est) descendent (vt legimus) in infernum: sicut Dathan z Abyron: non ideo tamen credendum est non esse animas eorum a corporibus separandas: vt quasi nec moriantur in corporibus:nec resurgant:q: z si viui descendunt in infernum: vt ceteri

Sarracenoꝝ

Dathō

metum habeant: mox tamen vt mortalia eorum corpora arsuburtur doloribus: parturient nequas animas deputatas in penis: ipsa corumpentur sicut ꝛ ceteroꝝ: quatenus recepturi que gesserunt mala cum ceteris a morte resurgãt. Quod si ita erit: qđ tamen deus melius nouit: non solum propter illud qđ superius diximus: vocandi sunt ad iudicium: verumetiam: vt quod prius in animabus fili: a die illo deinceps etiaꝝ immundis corporibus eternum sustineant detrimentum. ¶Hoc ergo modo mors ꝛ infernus: ꝛ prius ꝛ posterius mittentur in stagnum ignis: prius. Sper occultam sententiam: ad vltimum vero per manifestam. Quod autem ait. ¶Hec est mors secunda: stagnum ignis ad litteram dicit mortis prime que fit in corporibus quando anime separantur ab eis. Et sciendum qꝫ resurrectio prima bea tor est resurrectione secunda. mors autem secunda infelicior morte prima. Quare hoc? Qꝛ resurrectio prima pertinet ad gloriam sanctoꝝ: mors autem secunda ad eterna supplicia reproborum. Unde ꝛ illic dicitur. Beatus ꝛ sanctus qui hꝫ partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem. Quo contra in hoc loco de reprobis subsequenter adiungitur. Et qui non est inuentus in libro vite scriptus: missus est in stagnuꝫ ignis. Segtur.

Ca. 21. Tex. 1 ¶Et uidi cælum nouum: & terram nouam. Primum enim cælum: et prima terra abiit: & mare iam non est.

¶Discedente Juda Traditore a cetu discipulorum: protinus dominus loquutus est dicens. ¶Nunc clarificatus est filius hominis: ꝛ deus clarificatus est in eo. Similiter ꝛ in loco illo vbi proposuit parabolam de inimico homine qui seminauit zizania in medio tritici: in fine expositionis ipsius parabole: simile aliquid loquutus est, dicẽs. ¶Mittet filius hominis angelos suos: ꝛ colligent de regno eius omnia scandala: ꝛ eos qui faciunt iniquitatez: ꝛ mittet eos in caminum ignis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentium. Quod cum dixisset: adiecit ꝛ ait. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Separatis siquidem iniustis de medio iustoꝝ: fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: qꝛ nimirum non potest dies esse in perfecto splendore quãdiu pars aliqua tenebrarum lucis crepusculum obfuscando denigrat. Sed quomodo discedentibus tenebris dies clarus effulget: ita retrusis impijs in infernum: apparebit celum nouuꝫ ꝛ terra noua. Vidi (inquit) celum nouum ꝛ terram nouam: primum enim celum ꝛ prima terra abijt: ꝛ mare iam non est. Celum in hoc loco vocat ecclesiam sanctorum: quorum cum adhuc viuunt ꝛ in carne: conuersatio ꝛ auditas in celo est. Terram alioꝝ fidelium qui ꝛ ipsi per clementiam creatoris expectant videre regnum dei. ¶Primum autem celum ꝛ prima terra abire dicuntur: qꝛ seminatur corpus animale: ꝛ resurget corpus spirituale. Quasi autem aliud celum ꝛ alia terra qꝫ que prius erant ostenduntur: non qꝛ alia erit natura: sed qꝛ alia erit pulchritudo ꝛ gloria. Sed ꝛ mare quod modo esse videtur: in die illo esse desinet: ꝛ arescet: qꝛ multitudo infidelium que terrore suo turbat ecclesiam: preteribit velut vmbra: non qꝛ esse desinet quo ad naturaꝫ: sed qꝛ cessabit fluctuatio psequutiõis ipsius. Segtur.

Tex. 2 ¶Et ego Ioãnes uidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo a deo paratam sicut sponsam ornatam uiro suo.

¶Non est referenda ista visio ꝛ iste descensus ad horam illam vltimam in qua manifesta erit gloria ¶Hierusalem: sed ad tempus (vt iaꝫ dixi) natiuitatis ipsius: qñ p archanum quoddam ꝓfectum voluntatis dei descendit quasi filia: a deo viuo ꝛ vero: iuxta illud ipsius Joannis dicentis in euangelio. Quotq uot autem receperunt eum. i. Christum: dedit eis potestatem filios dei fieri. Qui non ex sanguinibus: neq; ex voluptate carnis: neq; ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Scimus enim qꝫ omnis qui nascitur descendere dicit ab eo cuius filius est: non qdem per degradationem: sed per generationem. Unde vnigenitus dei filius: veritas dictus est: qꝛ voluit descendere de celo vt honoraret eum qui misit illum. ¶Ille enim verax est qui confitetur veritatem: qui non dedignatur esse subiectus ei a quo est. Quo ꝓtra de patre mẽdacij dictum est: qꝫ in veritate non stetit: quia voluit coequari altissimo qui creauit illum. Et bene ciuitas ¶Hierusalem a deo de celo descendere dicta est: qꝛ eoipso intelligitur nata esse ex deo: quo per affectum humilitatis: descẽdit a gloria vocationis sue: qñquidem ꝛ per gratiam filiaꝫ se esse intelligit summi dei: ꝛ tñ non se filiaꝫ cognominat: sed ancillam sciens illud qđ scriptum est. Excelsus dñs: ꝛ humilia respicit. Et iterꝝ. Deus superbis resistit: humilibus autem prestat gratiam. Cognominatur autez nouа ¶Hierusalem vt non intelligat dictum de illa veteri que seruit cuꝫ filijs suis. Unde ꝛ parata dicitur esse sicut sponsa ornata viro suo: vt ipsa esse intelligatur illa regina: de qua loquens psalmista in spiritu regi Christo. Astitit (inquit) regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Sed qualia esse creduntur ornamenta ipsius? ¶Nunquid visibilia aut manufacta? Absit. Quid enim conferre potest glorie cultus exterior mercẽnarijs? Siquidez ꝛ Babylon deaurata esse scribitur auro ꝛ lapidibus preciosis: ꝛ tamen non ad gloriam: sed ad confusionem ipsius. ¶Porro ¶Hierusalem parata semp est ad nuptias Christi obseruans ne appareat in ea aliqd deformitatis in desedatione vitiorum quo possit offendere oculos sponsi sui: ꝛ ornat se quottidie ornamẽto virtutum: ac si quibusdam monilibus aut lapidibus preciosis: sciens qꝫ nequaqꝫ sponsus eius exteriorem pulchritudinez: sed interiorem requirat. Sequitur.

Ps. 44

Tex. 3 ¶Et audiui uocem magnam de cælo dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus: et habitabit cum eis: et ipsi populus eius erũt: et ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit: neq; luctus: neq; clamor: neq; dolor erit ultra quæ prima abierunt.

¶Sedes dei: ciuitas dei: populus dei: semper pro eadem electorum multitudine indifferenter accipienda sunt. Cum tamen simul ista ponuntur: vnumquodq; ꝓ parte sua propriũm aliquid ꝛ distinctum designat. Thronus siquidem dei: significat in loco isto ordinem prælatoꝝ: per quez deus qui presidet exercet quottidie iudicia sua: ꝛ exercebit manifestius in die illo. ¶Porro ciuitas ¶Hierusalem: reliquam multitudinem sanctoꝝ: boles siue populus: innumerabilem qñtitatem fidelium: de throno aũt dei audita est vox dicẽs: de ciuitate ¶Hierusalem que est ecclesia sanctoꝝ: ecce tabernaculum dei cuꝫ hoibus: qꝛ pastores ecclesie testati sunt id qđ ipsi credimus de futura gloria sancte matris ecclesie: vꝫ qꝫ ipsa sit vez tabernaculuꝫ dei: non qdem manufactum ꝛ transitorium sicut tabernaculum ¶Moysi: ad cuius hostium ꝛgregabantur multitudines omium: hyrcoꝝ: tauroꝝ: ꝛ vitulorum mactande sup altare ipsius in typo futurorum: sed tabernaculum non manufactum: in quo congregantur turme hominum: qui creati sunt ad ymaginem dei: quatenus ꝛ ipsi sint populus eius: ꝛ ipse dominus sit eorum deus: ꝛ maneat cum eis vsque

in sempiternum. Qui bene quoq; dicitur abstergere lachrymas ab oculis eoꝝ: non quidem quottidie: ne quottidie extimenᵗ fiere: sed semel educ̃s illos de valle lachrymaꝝ: ⁊ transferens ad regnum claritatis sue. Quod autem sequitur. Et mors vltra non erit: neq; luctus: neq; clamor: neq; dolor: que primo abierunt: sicut dicitur ad literam: ita ⁊ intelligatur. Sequitur.

Lex.4 ¶ Et dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio omnia.

¶ Nouum celum: nouaꝝ terram: nouam Hierusalem. Jam enim (inquit in cãticis) hyems transijt: ymber abijt ⁊ recessit. Nouum quid videtur esse estas respectu temporis hyemalis: ⁊ omne pene qđ videtur pulchrum oculis nouitatis speciem videtur habere. Sequitur.

Conti.

Lex.5 ¶ Et dixit mihi. Scribe qa uerba hæc fidelissima sunt & uera.

¶ Scribe (inquit) hec calamo lingue in corde fidelium: ne quis verba ista friuola esse putet ⁊ nõ credens: q̃ fidelissima sint: inuitatus sepe sepius dissimulet venire ad nuptias. Bene autem sequitur.

Lex.6 ¶ Et dixit mihi. Factum est.

¶ Q̃: hoc verbum. Factum est: consumationem designat. Dicit autez istud: vt non iam pro futuro: sed pro presenti qđ di acciᵖiatur: q̃ mille anni ante oculos tuos tanq̃ dies externa que preterijt. Unde ⁊ archani illius verbi: quod scriptum est in capite libri.

Psal.

Lex.7 ¶ Ego sum. A. & O. principium & finis.

¶ Repetitio facta est: vt ea facilitate credant homines ꝛsumationem rez: qua nõ possunt hesitare de creationis principio. Si enim cum hõ mortalis inchoat aliqđ opus bonum: qđ fit ei vel vtile: vel amabile: tristat ⁊ erubescit: si non potest pducere ad effectum: quãto magis ignominiosum esset deo viuo ⁊ vero: frustra incipe opus qđ explere non posset? Q̃ tñ multi sunt qui audiunt ⁊ non credunt: ⁊ ideo negligunt accipe ⁊ possidere regnum dei: loquitur adhuc ille qui redemit nos in sanguine suo: ⁊ patefaciẽs inenarrabilem thesaurum bonitatis ⁊ clementie sue: ꝓtestatur ⁊ dicit. Ego sitienti dabo de fonte aque vite gratis (hoc est) de gratia spiritus sancti. Et adiecit.

Lex.8 ¶ Qui uicerit: possidebit hæc: & ego ero illi deus: & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis: & execratis: et homicidis: et fornicatoribus: et uenefi cis: et ydolatris: et omnibus mẽdacibus: pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: qđ est mors secunda.

¶ Uerba huius capituli admonitione indigẽt: nõ expositione. Quid enim dulcius faciẽti bonum: q̃ frui dono spiritus sancti ⁊ possidere gaudia Hierusalem: nã ꝓ ⁊ esse filium dei: heredem. s. dei patris: coheredem autem Christi. Et qđ amarius faciẽti malus q̃ habere partem in stagno infernali ardenti i sulphure ⁊ igne? Timidos autem vocat illos qui metuunt relinquere presentia pro futuris: qui timẽt eos qui occidunt corpus: ⁊ non potius eum qui põt animã ⁊ corpus pdere in gehẽnaz. Segtur.

T.10 ¶ Et uenit unus de septem angelis habentibus phyalas septem: plenas septem plagis nouissimis et loquutus est mecum dicens. Veni ostẽdam tibi sponsam uxorem agni.

¶ Paulo supius dixerat vidisse se Hierusalem nouaꝝ descẽdentem de celo: ⁊ modo dicit se esse vocatum ab vno angelorum septem: dicẽte sibi. Veni ostẽdam tibi sponsam vxorem agni. Aut igit recapitulando replicauit

replicauit quod dixerat: vt ordinem expriᵐeret visionis aut verius qđ creditur illud dixerat de peregrinante in terris istud autem adiunxit de regnante in celis. Qua si enim illud vidit per se: istud per alium: quia multa scripta sunt de gloria presentis ecclesie que vocatur ierusalem: que non solum legi potuerunt: ⁊ intelligi ꝑm litteraz a discipulis veritatis: verumetiam videri oculis ⁊ auribus audiri. Quia vero illa q̃ sursum est ierusalem: que tamen de lapidibus istius edificat: non est dubium. nõ potest modo videre oculis: nec in scriptura sicuti est inuenitur expressa necessarius erat doctor spiritualis q traberet perfectos discipulos ad anagogicum intellectum: ⁊ ꝑ ea que nota sunt in scriptura de peregrinãte in terris raperentur ad spirituales visionem illius: que gloriatur in celis. Unde ⁊ mox subditur.

T.11 ¶ Et sustulit me i spiritu i mõtem magnum & altum.

¶ Mons iste magnus ⁊ altus ille est de quo dicit psalmista. Quis ascendet in mõtem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Mons iste: celum est spirituale adqđ oportet ascendere qui volunt celestia contẽplari. Ipse est anagogicus intellectus: q re vera magnus ⁊ altus est: quia magna sublimia comprehendit. Litteralis veniq; intellectus indicat ꝑm se transitoria ⁊ terrena. Typicus: statum peregrinantis ecclesie que agitur quodammodo inter terram ⁊ celum: Anagogicus vero qui superior est: statum illius vbis que in celis est. Uerum tamen ⁊ ibi ⁊ hic dicta est ierusalem descẽdere de celo adeo: quia tam in presenti seculo: q̃ in futuro: nouit humilibus cõsentire: ita vt ⁊ semper descendat: ⁊ semper sit cum deo a quo semꝑ descendit. Sicut. n. fluuius semper manans a suo fõte ⁊ a loco eminentiori: ⁊ descẽdit ad ima: ⁊ tamẽ semper est vbi manat: ⁊ vnde manat: ita ierusalem illa superna semper manens in celo: semper: ⁊ sine fine per humilitatem descẽdit: quia quo magis de se continue humilia sentit: eo firmius manet in gloria: aqua non situ loci: sed humilitate descẽdit. Illaꝝ sequitur.

T.12 ¶ Et ostẽdit mihi ciuitatem sanctam ierusalem descendentẽ de cœlo: adeo habentem claritatẽ dei: lumẽ eius simile lapidi prætioso tanquã lapidis iaspidis sicut cristallum.

Esa.

¶ Quia non eleuatur in superbiam sicut ille qui ait. In celum ascendam super astra celi: exaltabo solium meum: sed econtrario a celo (hoc est) a gloria sibi data per humilitatem descendit: digna efficitur que habeat claritatem dei: sicut ⁊ luna claritatem solis: vt fulgeat: ⁊ ipsa sicut sol in regno patris sui. Sed quare lumen eius simile esse dicitur lapidis iaspidis: ⁊ sicut cristalli cuz diuersi colozis sint: iaspidis: ⁊ cristallum: nisi ⁊ fides ⁊ contemplatio lumen est animorum: ⁊ alterum horum designatur in iaspide: alterum in cristallo. Prius enim accipit homo lumen fidei: quod vinificat animam: deinde lumen scientie: que magnificat vinificatam. Quos enim inquit apostolus: prescisiit: hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit hos ⁊ iustificauit: quos autem iustificauit: illos ⁊ magnificauit. Justificauit vtiq; vtiq; illos per fidem designatuz in iaspide qui viridis est colozis: nimirũ quia iustus ex fide viuet: magnificat per scientiam designatam in cristallo: cuius splendoz est similis claritatis lune: vtiq; quia ⁊ luna cristallo similis esse perhibetur. Sequitur.

T.13 ¶ Et habebat murum magnũ & altum habens portas duodeci & in portis angelorum duodeci & nomina scripta quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorũ israel. Ab oriente porte tres. Ab aquilone porte tres. Ab austro

porte tres. Ab occasu porte tres.

¶ Audurus ciuitatis exercitus est sanctorũ q elevatus ad superiora: datus est ad pfectionẽ: z defensionẽ ecclesie. Audiui (inqt) numerũ signatoz centuz. 44. miliaz ex omni tribu filioz israel: z cetera que sequunt. Et infra. Vidi turbã magnã quã dinumerare nemo poterat. Ipsa turba magna cuz illis quos sub certo numero signatos nominat: murus est ciuitatis. De portis ciuitatis: z de angulis dicetur postea. Segtur.

L.14 ¶ Et murus ciuitatis habẽs fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina duodeci apostolorum, & agni.

¶ Quot vnus sit lapis de quo loquunt scripture: supra quem iacta sunt fundamenta ecclesie testatur ipsa veritas que dicit. Super hanc petram edificabo ecclesiam meã: z porte inferi non prevalebunt aduersus eam. Dixit autem hoc dominus Petro: qui est vnum z primum duodecim fundamentorum: fundamẽta (inquit) eius in montibus sanctis. ¶ Montes sancti sunt duodecim apostoli in qbus cõtinẽt fundamenta ierusalem. Duodeciz sane fundamenta esse duodecim apostolos nomina quoq; ipsa: operaq; testant. Sicut enim ipsi duodecim fundati sunt supra firmam petrã: que est xpõs ihesus: ita supra fidẽ eoz fundata est multitudo fidelũ. Segtur.

L.15 ¶ Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundinem auream: vt metiretur ciuitatem et portas eius & murum.

¶ Arũdo aurea quam habet angelus in manu sua: est consideratio rationis que concessa est spiritualibus viris: ad existimandam mensuram siue ordinem illius speciosissime ciuitatis scientibus z intelligentibus: q; qui creauit omnia in sapiẽtia: mensuram z numerum sentare voluit in operibus suis: ne quid in eis inordinatuz ne quid deforme: aut indecens appareret: maxime aurẽ ne ab imagine dei z spiritualium virtutum dissimilia esse viderentur. Que bene quoq; arundo aurea esse phibetur: quia pura est quasi aurum consideratio sanctorum z nihil habẽs in se falsitatis admixtum. Sequitur.

¶ Et ciuitas in quadro posita est L.16 longitudo eius tanta est: quanta & latitudo. Et mensus est ciuitatem de arundine aurea: per stadia duodecim milia. Longitudo et latitudo et altitudo eius æqualia.

¶ Ad eius est ciuitatẽ de arundine aurea: quia qui nouunt contemplari spiritualia: consideratione verissima rationis: comprehendunt statum z ordinem ciuium superiorum. Unde z bene subiunctuz est. Per stadia duodecim milia: quia duodeciz sunt turme sanctorum martiruz qui electi sunt z signati ex omni tribu filiorum israel. i. simul omnes centumquadragintaquatuor milia: quod tamen in spiritu: vt iam diximus: intelligendum est: preter turbã illam magnam quaz dinumerare nemo poterat: qui omnes pro perfectione fidei sue: admuros pertinent ciuitatis. Qui vz sacer numerus: si discreta consideratione pensatur: non solum longitudinem ciuitatis: latitudinem z altitudinem equalia esse demonstrat: verum etiam quare hoc: manifeste penditur. Si enim multitudinem ipsaz celestium legionum diuidimus in quatuor partes: z easdem legiones seriatim signantes in formam vertimus ciuitatis: q; sint equalia longitudo: z latitudo: z altitudo ex ratione quadam senarij numeri: qui magnam significat perfectionem: indagare valemus: quandoquidem isdez numerus tribus illis prescriptis modis: clarus z integer reperitur.

In prima parte triginta sex millia.

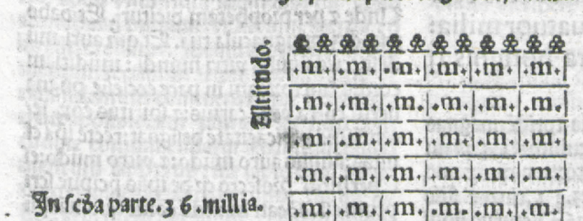

In secũda parte. 36. millia.

In quarta parte. 36. millia

Simul omnes centũq; quadragintaquatuor milia.

Latitudo

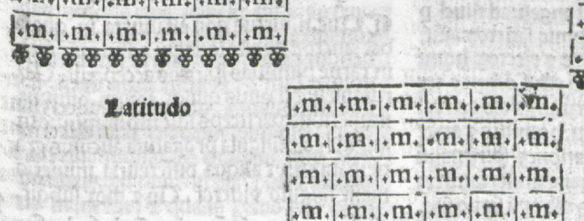

In tertia parte. 36. millia.

Diuisus siq̃dem prescriptus numerus in quatuor partes: triginta sex in singulis. i. sexies sex: hẽ repitur. Si autem senarius numerus pfectus est in seipso: cum simpliciter ponit z absoluit: q̃to magis: cũ vsq; sexies multiplicatus inuenit? Quvero ois numerus multiplicatus in seipso vsq; ad se: si hoc mõ vsq; quater multiplicatus fuerit: z in domum quadrate domus dispositus: ita in lõgitudine z latitudine. q̃ etiã in altitudine sui recipit equalitatem: recte vt hanc quoq; perfectionem haberet ciuitas illa que in quadro posita esse narratur maxime vt per hoc apte detur intelligi q̃ regnum illud summe pacis: sit summe cõcordie: vtpote in quo nihil dissimile aut diuersum: q̃ summa eq̃litas repit. Qd aũt stadia duodeciz millia: hoium duodecim prescriptas turmas pfectoz designent: certũ se quẽ numerus manifestantez dicitur.

E.17 ¶Et mensus est muros eius centumquadraginta quatuor milia: cubitorum mensura hominis q̃ est angeli.

¶Si.n. 12.milia stadia totidē magnas legiones designāt: qd p cubitos. 144. milia nisi. 144 milia signatoꝝ: ex quoꝝ moderata multitudine cedez. 12. turme suis ppriet̃atibus distinguunt. Dicturus siquidē ioānes. Ex tribu iuda. 12. milia signati ꝛ sic de reliquis pmisit dicens. Audiui numeꝝ signatoꝝ. 144. milia signati: ex omni tribu filiorū israel. Quasi ergo p singulis mille narijs: singuli cubiti accipiēdi sunt: vt id esse videat numerus pfectus in sanctoꝝ collegijs: qđ circa muroꝝ spatia cubitus in mensura: Qđ aūt subdit in eodē loco. ¶Mēsura hois que est angeli: ad illud p tinere videt qđ tenet opinio sanctoꝝ. Esse vꝫ mensura vna ageloꝝ ꝛ electoꝝ hominū: iuxta illud qđ scriptū est. Cōstituit terminos gentiū: ꝑ numerū angeloꝝ dei: vel certe mensura ipsa cubiti: hominis ꝛ angeli esse perhibet: qꝛ ꝑm rationez spiritualiū rex: ordinata sunt humana misteria: iuxta illud quod ait dominus ¶Joysi seruo suo. Vide: vt omnia facias: ꝑz exemplar quod ostensum est tibi in monte. Sequitur.

E.18 ¶Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipa vero auro mūdo: simile uitro mundo.

¶Duas esse perfectas: vitas ecclesie: ꝛ doctrina sctōrū nouimus ꝛ exemplo. Alijs enīz data est fortitudo fidei: vt agerent viriliter vsq; ad mortē: alijs data est pspicacitas cōtēplationis: vt speculādo que dei sūt clariores efficiant̃ auro qđ p ignē probat: Quia vero color iaspidis: qui etiam herbarū viriditatis habet speciē: ꝛ aptus noscit ad sculpturā fidei viriditatē: atq; pseueratiam designat recte structura muri ierusalez ex lapide iaspide esse perhibet: nimirūz qꝛ sancti martires: fidē edicerunt regna: opera sunt iustitiā: adepti sunt repromissionem. Unde ꝛ per prophetam dicitur. Et dabo iaspidez ppugnacula tua. Et qm̃ auri mūdi species similis vitri mundi: mūditiam cordis sanctoꝝ: qui in pace ecclesie pugnauerūt cōtra vitia carnis: ꝛ spiritus eoꝝ serenissimā ꝓpicacitatē designat: recte ipa claritas: similis auro mūdo: ꝛ vitro mūdo: esse perhibet: profecto qꝛ de ipsis ꝑcipue scriptum est. Beati mundo corde quoniā ipsi deū videbūt. Et hec quidē dicta sunt i genere: de vniuersa illa celesti ciuitate: ꝛ multitia sanctoꝝ: que innumerabilis est sicut stelle celi: que pre multitudine numerari non possunt. De his vero que spiritualia sunt specialiter subsequentur adiungitur. E.19

¶Fūdamēta muri ciuitatis omni lapide prætioso ornata.

¶Que.n. virtus non est inuēta in quo bet sanctoꝝ apostoloꝝ: qui adhuc viuētes in carne primitias spiritus acceperūt. Uerūtamen: ꝛ si vnus quisq; eorum omniuz muneribus particeps fuit: nihilominus tñ singula eoꝝ singula ꝓrogatiua alicuius gratie: data est: vt aliqua differentia inueriset singulo videret. Tñ ꝛ moꝝ subdit. E.20

¶Fundamētū primū: iaspis secundus saphyrus: tertius calcedonius: quartus smaragdus: quintus sardonis: sextus sardius: septimus chrisolitus: octauꝰ berillus: nonus topatius: decimꝰ chrisopazus: undecimus iacinctus: duodecimus americtus.

¶Uoꝝ. 12. lapidū colores: ꝓprias deignāt virtutes que singulis apostolis data esse nō est dubiū: fm qꝛ vnusq; ꝓpriū donū habet ex deo: alius quidē sic: alius vero sic: qđ ideo tñ sigillatim eisdē apostolis nō ꝑsumimus aptare: qꝛ nō idem ordo in descriptione ipsorū apud omnes euangelistas vnifoꝝmiter tenet: ꝛ aliqui prescribuntur apud vnum: qui subscribuntur apud alios: haud dubium: vt illorum merita eq̃lia esse credātur. Primum tamen fundamentum rectissime iaspis qui significat veram fidem esse commemoꝛatur: quia Petrus apostolorum primus de fidei fortitudine commmendatur secundum fundamentum saphyrus: iste lapis similis ē sereno celo: qui etiam percussus radijs solis: ardentem (vt aiunt:) emittit fulgorem. Huius lapidis color significat spetiem qua rapimur ad celestia: cum videlicet prouocati verbis Christi (qui est verus sol) incipimus inflammari radijs charitatis illius. Sic Andreas qui amoꝛe celestis patrie reliquit seculum ꝛ secutus est Joannem Baptistam: moꝝ vt ꝛmansit cum Christo duobus diebus tactus radijs amoris eius adhesit illi ꝛ factus est discipulus eius. Tertium fundamentum Calcedonius. Iste lapis similis est pallentis ignis quasi lucerne: ꝛ fulget magis sub diuo q̃z in domo. Huius lapidis species significat ardorem humilem charitatis: qui aliquando quidem ītus manet occultus: sed tandem per opera producitur in lucem: ꝛ qualis prius esse potuerunt: cum tempus exigit revelatur. Possumus autem hanc virtutem ascribere Jacobo fratri Joannis: qui vt ostenderet quanta charitas lateret in pectoꝛe eius: primus iter omnes apostolos sustinuit passionem. Unde ꝛ ijsdem lapis sculpere se volentibus resistit: quia non sicut nōnulli qui campum certaminis postulasse visi sunt: vt quasdam formulas perfectionis relinquerent suis posteris p sculpturam ficut Petrus ꝛ Paulus sed magis voluit cito dissolui ꝛ esse cum Christo. Quartum fundamentum Smaragdus. Iste lapis summe viriditatis est habens colorem purissimi olei. Huius lapis coloꝛ: significat illam perfectam fidem que per charitatem operatur diffusa vtiq; in cordibus nostris per spiritum sanctum: qui datus est nobis. Hanc virtutem possumus ascribere beato Joanni cuius est liber iste: q abundantius repletus est oleo illo spirituali: quo vnctus est dei filius pre consortibus suis. Unde ꝛ in olei dono legitur missus vt quasi quidam smaragdus oleo proficere videretur. Quintum fundamentum: sardonis. Iste lapis inferius dicitur esse niger: in medio cādidus: superius rubeus. Huius lapidis species significat pfectū illū virtutū quez notat in quibusdā psalmista: cū dicit. Jbūt de virtute in virutē. Nempe: qꝛ ꝛ si niger coloꝛ prenotat ignoratiā: ipsa tñ ignoratia vertitur in virtutē humilitatis: q̃ magna est ꝛ vtilis sup oēs virtutes. Huiuscemodi aūt coloꝝ varietas ascribi poterit Philippo q ignoranꝫ a principio magnam bonitatē dei predicauit christū esse filiū ioseph a nazareth ciuitate: q inde pductus ē ad cādoꝛē veritatis: qñ ait Petrus. Tu es christus filius dei viui: ꝛ ad vltimuz pductus est ad coronā martyrij. Sextū fundamētū sardius. Iste lapis coloꝛē habet sanguinis tātū: ꝛ significat oīmodā pfectionē martyrij. Sexto.n. die passus ē dñs ꝛ ripuit genus humanū a moꝛte: redimens illud sanguine suo. Que vꝫ pfectio martyrij ascribi potest Bartholomeo q decoꝛiatus ab infidelibus: durā sustinuit passionē. Septimū fundamētū crisolitus. Iste lapis fulget quasi aurū: ꝛ scintillas emittit ardētes. Significat autē sapientiā dei: de qua pcedūt verba flāmātia ad accēdenda coꝛda audientiū ad amoꝛē dei. Hec autē virtus ascribendaē ¶Mathēo primo inter quatuoꝛ euāgelistas q scribēs euangelicaz veritatez: fm litterā verbis spiritualibus ꝛ ignitis que pcedūt ex ipsa esdēz virtutez inflāmataz reliquit. Octauū fundamentuz berillus. Iste lapis si positus fuerit in sexangulā formā: lucet q̃ si sole pcussa. Qui etiā tante caliditatis esse dicitur: vt calefaciat manū tenentis euz. Natura huius lapidis significat operis perfectionē: de qua dñs ait. Sic luceat lux vestra coꝝā hominibus vt videant opera vestra bona: ꝛ glorificent patrez vestrum qui

in celis est. Nihil est aut: qđ ita caleſaciat frigida corda hominū infirmoꝝ: quomodo exemplū bom operis: quo solū bonum proficere queūt q animales sunt intellectu. Hāc virtutē ascribere possumus Thome: q missus predicare in india: exemplo boni operis: animales homines illius ꝓincie ex parte maxima cōuertit ad fidē. Nonuꝫ fundamentum Topacius: qui valde esse dicitur pretiosus. Iste lapis similis est auro purissimo atq; serenissimo celo splendenti quam nimis supra ceteros lapides: maxime cum tangitur solis splendore. Huius lapidis species significat vitam cōtemplatiuam: que clara satis est in se ipsa: sed clarior efficitur visione dei. Hanc virtutem possumus ascribere Jacobo fratri domini: qui clarus quidem habitus est inter magnos apostolos: post obitum Jacobi fratris Joannis: precipuus in consilijs: sed tam longe clarior ex eo q specialiter esset: vocari meruit frater domini. Decimum fundamentum Chrisopaxus. Iste lapis purpureꝰ est colozis guttatus guttulis aureis. Huius lapidis species designat nobilitatem iustitie fulgentem sentētijs sapientie. Hec virtus ascribi potest Jude fratri suprascripti Jacobi: qui inter cetera doctrine sue verba etiam epistolam scripsit connumeratam inter eas: que vocantur canonice. Undecimū fundamentum Jacinctus. Huius lapidis color mutatur cum aere. Significat autem ille tam gratiam charitatis: quam describit apostolus cum dicit. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Hanc fortassis ascribere possemus: Symoni: qui cognominatur zelotes: qui quidem prescribitur Jude secundum Lucam: sed subscribitur secundum Mattheum: si aliquid de eo quod esset propium inuenire/mus scriptum. Sed quia alie proprietates aliys assignate sunt: possumus fortassis & istam huic sancto apostolo assignare. Duodecimum fundamentum ametistus. Iste lapis purpureus est habens similitudinez viole & rose: & videtur quasdam flammulas fundere a se ipso. Significat & ipse nobilitatem vere & perfecte iustitie: que consumatur sanguinis effusione ob fraternam salutem: dicente de hoc ipso Joanne. Si deus pro nobis animam suam posuit: & nos debemus pro fratribus nostris: animas nostras ponere. Hec virtus ascribi potest Mathie qui pro merito virtutis & gratie: annumeratus est cum undecim: & factus est socius apostolorum. Hec quomodocunque dicta sunt a nobis ne videremur duodecim apostolorum nomina(: que scripta sunt in fundamentis:) silentio preterire: dantes occasionez otiosis vt sciant per minima contemplari maiora. Quia vero de gloria fundamentorum tam felicia: quam gloriosa dicta sunt a Joanne: superest vt loqueretur de portis in quibus sunt scripta nomina duodecim tribuum filiorum israel. De quibus videlicet portis recte quereretur: quare prius qđ fundamenta: & posterius scripta sunt: nisi sciremus manifeste q ipse duodecim tribus que prime fuerunt in fide: nouissime facte sunt electione: dicente domino. Erunt primi nouissimi: & nouissimi primi. Sequitur ergo sermo diuinus & dicit.

T.2 ¶ Et duodecim porte duodecim margaritæ sunt per singulas & singulæ portæ erant ex singulis margaritis.

¶ Quod dixerat superius: habebat ciuitas murum magnum & altum: & in portis angulos duodecim hoc repetit iterum in loco isto dicens. Duodecim porte: duodecim margarite sunt per singulas: & singule porte erant ex singulis margaritis: excepto q ibi non est locutus aliquid de margaritis: hic vero esse portas & angulos ex margaritis expressit. Ut autem constructione huius vbis ordinem inquiramus scimus q qui nouam vbem edificare proponit: primo inuenit locum in quo edificetur: deinde fodiens in altum per circuitus preparat valla in quibus iaciantur fundamenta: deinde iactatis fundamentis: edificantur muri nouissime locatis in vbe portis: edificantur domus. Primo ergo inuenitur locus: & fodiuntur fulci. Secūdo ponuntur fundamenta & edificantur muri. Tertio statuuntur porte & edificantur domus. Horum primum pertinet ad primuꝫ statum: secundum ad secundum: tertium ad tertium. Primo & enim tempore electus est populus israel: vt fieret i eo preparatio huius nobilissime ciuitatis. Secundo i aduentu domini: electi sunt duodecim apostoli: vt essent in fundamētis ciuitatis: & post ipsos filij eoꝝ & nepotes in fide de populo qui vocatur gentilis: facti & ipsi in spiritu filij patriarcharuꝫ: sicut & per apostolū dicitur. Si autem vos christi: ergo Abrae semen estis. Electi sunt inq; & ipsi: vt transirent ad muros ierusalem: pro qua & passi sunt ludubria & verbera in corporibus suis: adeo vt non diligerint animas suas vsq; ad mortem. Cum autez aduenerit tēpus illud de quo dicit apostolus. Cecitas ex parte contingit in israel: donec plenitudo gentium intraverit: & tunc omnis israel saluus fiet: necesse erit vt statuant etiaꝫ porte in muris: per quas vniuersus populus fidelis intret in ciuitatem reddens in ea domino vota sua: & offerens in ea sacrificium laudum. Verum autem de populo iudaico eligendi sunt viri qui designantur in portis: an potius de gentili: an cōmuniter ex vtroq; incertum est. Undecunq; tamen eligentur albedine margaritarum cādescent: quia castitas illius temporis magna erit: & veluti lilia rosarum flores: purpureas coronas martyrium candore sequentur. Sane duodecim margarite per portas singulas que simul sunt centū quadragintaquatuor aduitores erunt virorum illorum in predicatione euangelij de qua dicit dominus. Et predicabit hoc euangelium regni in vniuersum orbem in testimonium omnibus gentibus. Sed queritꝫ quare certum quadragintaquatuor. i. septuaginta duos: & septuagintaduos: cum moyses non nisi septuagintaduos seniores & dominus noster iesus Christus septuaginta duos discipulos designasse narratur. Si. n. in primo statu post duodecim patriarchas filios Israel: in quorum vice duodecim principes de singulis tribubus constituti sunt in deserto: septuagintaduo seniores electi sunt pariter a moyse: & nihilhominus post electionem duodecim apostolorum: septuagintaduo discipuli electi sunt a Christo: oportunius videretur vt in hoc tertio statu parimodo septuagintaduo virt potiusq; centum quadragintaquatuor. i. septuagintaduo: & septuagintaduo vocarentur pariter a spiritu sancto: quatenus i singulis statibus summa equalitas inesse videret: Sz notandum q restitutus Job priſtine sanitati septem qdem filios p amissis obtinuit. i simplices p simplicibus: cetera oia duplicata recepit. Sic & in primo statu seculi quasi simplicia recepit dns de populo israel: simplicia nihilhominus in secūdo ò populo q dicebat gētilis. in. 3. vero ꝗsi duplicata: q de vtroq; populo colligentur electi. Et bñ in duodenis psonis simplex i tribus statibus similitudo tenet: ñ reliquo vero multiplicitas in eo statu qui proprietate vt sepe dixi: mysteriū pertinet ad spiritū sanctū: q; sic idē spiritus simplex est in substātia: vt tū multiplex sit: populēsq; in domo. Inde é q; orat eliseus vt fieret i eo duplex spiritus helye. Inde ait apostolus de xpo. Asc. deus in altū captiuam duxit captiuitatē dedit dona hominibus. Igit margarite duodene que vise sunt i portis ciuitatis predicatores erūt euangelice veritatis xpe quo israel cōuertet ad dñz: qui & helias vēturus est: vt pvertat corda patrū ad filios. Adherebūt autem duodecim portis sicut 72. discipuli. 12. apostolis xpi ihesu. De q bus vz portis tam superius dictum est: q tres earum manent ab oriente: tres ab aquilone: tres ab occidente: & tres a meridie.

Quare hoc? Ut in singulis partibus ciuitatis mysterium rutilet trinitatis. Non solum autem: sed in ipso corpore ciuitatis additis suburbanis ꝛ vicis. Cur autem in quinq; partibus potius quam in sex aut in septẽ: i ope psalterij decẽ cordaꝝ plenius assignauimus rationem. Quod autem alie porte: ab oriente: alie ab occidente: alie ab austro: vel meridie esse scribuntur: ad differentiam gratiarum referendum est: quia alij per spiritum datur sermo sapientie: alij sermo scientie: alij fides: ꝛ his similia. Alie etenim porte sunt ab oriente: quia aliquibus Sanctorum data est prerogatiua fidei: in qua est ortus veri luminis: ꝛ ostensio lucis. Alie sunt ab Aquilone: quia aliquibus concessa est virtus patientie: qua possint resistere nequissimo spiritui aquilonis: adeo vt pulsati diutius non flectantur: sed pugnent aduersus eum: perseuerantes in patientia vsq; in finem. Alie sunt ab occidente: qꝝ nõnulli respicientes casum mundi: ꝛ occasum luminis huius: spernunt presentem mundum ꝛ gloriam ipsius. Alie sunt a meridie: quia pleriq; tacti plenius calore veri Solis: exultant in gaudio Domini Dei sui. Quod ergo terne ꝛ terne sunt porte: ad sacrum mysterium Trinitatis referendum est. Quod vero a quatuor partibus: causa mysterij dicta est. Deniq; ꝛ ipsa ciuitas cum suburbanis ꝛ vicis suis: nihil habet minus ab eodem mysterio. Sequitur.

E.22 ¶ Et plateæ Ciuitatis similes auro mundo: tanquam uitrum p lucidum.

¶ Hoc iam superius dixerat de ciuitate: ad quam pertinent propie ipse platee: ad differentiam murorum qui leuantur in altum. Ad muros etenim qui sunt in circuitu: pertinet perfectio actionis. Ad plateas q̃ intus sunt interiores contemplationis. Unde ꝛ in canticis scriptum est. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: omnes tenentes gladios ꝛ ad bella doctissimi: propter timores nocturnos. Lectulus sane Salomonis: ipsa ciuitas est: fortes qui ambiunt: ipsi muri qui dati sunt exterius ad defensionem ciuitatis. Et bene platee ipse ciuitatis: auro mundo: simili vitro perlucido: similes esse perhibentur: quia corda contemplantium deum: munda sunt ꝛ perspicua: dicente domino. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Sequitur. Cant.

¶ Et templum non uidi in ea. E.23 Dominus enim Deus omnipotens: templum eius est & agnus.

¶ Idcireo (inquit) non vidi templum in illa Hierusalem: quia pater ꝛ filius sunt templum illius. In templo etenim manufacto: quod hedificauit Salomon erant Pontifices ꝛ Sacerdotes constituti vt docerent populum legem Domini: ꝛ offerrent pro eo Sacrificium: ꝛ pro delicto: ꝛ pro peccato. Similiter: ꝛ si multo dignius: venerandum illud Capitulum: quod fundatum est Rome: pro Templo: constitutum est in Ecclesia: vt ab eo accipiant fideles decreta ꝛ legittima vite Christiane: in quo: ꝛ qui presidet summus Pontifex: vicem Christi gerit in terris: donec veniat ipse qui est Summus Pontifex: requirere oues suas: ꝛ visitare illas: sicut visitat Pastor Gregem suum: in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. In ciuitate autem illa que sursum est: neq; Templum manufactum necessarium est: neq; conuentum Sacerdotum ad docendum iterum populum viam Dei: quia Dominus omnipotens cum filio suo: omnia est in omnibus: docens electos suos omnem veritatem: non iam per elementa mutabilia: sicut in hac vita presenti: sed per spiritum suum quem dedit nobis: ꝛ daturus est abundantius in die illo. Unde ꝛ mox subditur.

E.24 ¶ Et ciuitas non æget sole: neque luna: ut luceant in eas: quia claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus.

¶ Id est: neq; viro spirituali egebit qui doceat ibi electos spiritualem intellectum: neq; animali qui doceat eos superficiem littere: quia claritas diuine sapientie docebit eos omnem veritatem suũpsius: qui est id quod est: ꝛ homo Christus Jesus erit ei pro lucerna: vt in ipso sciant ꝛ admirentur magna opera Domini: ꝛ exquisita in omnes voluntates eius. Quecunq; etenim archana: quecunq; occulta iudicia admirantur homines in hac vita presenti: nuda erunt omnibus in die illo: ꝛ absque enigmate manifesta. Quia vero qd futurum erit in ea post diem nouissimum: etiam ante diem ipsum: ꝛ maxime in tempore illo: quo statuentur in ea porte: incipiet consumari. Sequitur consequenter: ꝛ dicit.

E.25 ¶ Et ambulabunt gentes per lumen eius: & reges terræ afferẽt gloriam suam & honorem in illam.

¶ Erit autem precipue illud cum Dominus Jesus ponet omnes inimicos suos sub pedibus suis: ꝛ cum Regnum quod est subter omne celum: dabitur populo Sanctorum altissimi. Unde ꝛ mox subditur.

E.26 ¶ Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit in ea: & afferẽt gloriam & honorem gentium in illam.

¶ Tempori Regni Babylonici: quod ꝛ recte vocari potest: tempus tenebrarum in sex etatibus mundi: imponetur finis: vt Regno eius (vti supradixi) destructo: perficiatur in septima: quicquid minus erit in structura Hierusalem: ꝛ vocatione vniuersi populi: qui futurus est in ea: quatenus in futuro seculo: quod erit velut octauum: vniuersa que pertinent ad eam: appareant consumata. Quod ergo dicit. Porte eius non claudentur per diem: nox enim non erit in ea: ꝛ afferent gloriam ꝛ honorem gentium in illam: ad septimam (vt iam dixi) etatem: referendum est. Erunt enim tempore illo aperte ianue: quia publice patebunt omnibus viscera pietatis: vt intret qui voluerit: ꝛ efficiatur ciuis Hierusalem. Et hoc ipsum: non in caligine ignorantie: sicut vsq; ad presens: sed in plenitudine intellectus. Unde ꝛ in Daniele scriptum est. Qui docti fuerint: erunt quasi splendor firmamenti: ꝛ qui ad iustitiam erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Nec obprobrium: aut erubescentia erit illo tempore ecclesie Sanctorum: sicut aliquando: sed decus: sublimitas: ꝛ maiestas: quia gentes conuerse ad Regem Christum: conferent gloriam: ꝛ honorem suum in illam clarissimam Ciuitatem: vt possint ꝛ ipse esse participes glorie ipsius: prosternentis se humiliter vestigijs Sanctorum: ꝛ optantes vt memores sint eorum in orationibus suis. Sequitur. Dan.

E.27 ¶ Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum & faciens abhominationem & mendacium ni-

si qui scripti sunt in libro vitæ agni.

¶ Subauditur: sicut cum adhuc regnaret Babylon in aquis suis: & ipsa Hierusalem: peregrinans apud eam sm aliquam sui partem: teneretur captiua: & adhuc essent zizania commixta tritico in agro mundi: nisi qui scripti sunt in libro vite agni: ideo illi soli imitaturi sunt: qui scripti sunt in libro vite & agni. Sequitur.

Cap. 22 Tex. 1 ¶ Et ostendit mihi flumé aquæ viuæ splendidum tanquam crystallum procedens de sede dei & agni in medio plateæ eius.

¶ Queritur quod sit flumen istud? Qui Joan. sitit (inquit dominus) veniat & bibat: & flumina de ventre eius fluent aque viue: hoc (aut) dicebat: de Spiritu quem quem accepturi erant credentes in eum. Notandum vero: q̄ non semper nomine spiritus: intelligenda est illa persona Trinitatis: que vocatur Spiritus Sanctus: sed aliquando accipiendum est pro ipsa persona: aliquando pro aliquo donorum eius: uxta illud Petri. Ozo vt fiat spiritus tuus duplex in me. Sic & in hoc loco: flumen quod procedit de sede: quémodum & flumina manantia de ventre credentis: ad dona Spiritus Sancti: que data sunt ecclesie: vt sint eius: referendum est: quamuis & ipse spiritus qui Deus est: & vna in Trinitate persona: datus nobis esse dicatur: dicente Apostolo. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Hoc dicit autem de sede Dei flumen aque viue: quia extra catholicorum ecclesiam: non datur alicui donum Spiritus Sancti: & quia dum sancti viri proferunt verba flammantia cerda fidelium qui audiunt illa ad amorem Dei & proximi per donum Sancti Spiritus inflammantur. Unde scriptum est in actibus Apostolorum. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et bene ipsum flumen aque viue esse perhibetur: quia Spiritus (inquit Dominus) est qui viuificat: caro autez non prodest quicquam. Et Apostolus. Factus est primus Adam in animam viuentem: secundus Adam in spiritum viuificantem. Unde & idem flumen splendidum esse dicitur: quasi crystallum: quia vbi Spiritus domini: ibi splendor: vbi ipse non est: ibi cecitas animi: & obcecatio mentis. In medio vero platee eius dicitur esse ipsum flumen: quia licet omnes Sanctos potet Dominus torrente voluptatis sue: abundantius tamen illos qui sedent ad pedes Domini & quiescunt: pro quibus & dicitur. Maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Hoc autem flumen aque viue: sicut & alia multa bona Angelus ostendit Joanni: quia perfectis & capacibus Discipulis ostendunt viri spirituales: spiritualia verba: non imperfectis & animalibus: & qui nescunt: nisi carnem: quia animalis (inquit homo) non percipit ea que sunt spiritus dei: stultitia enim est illi: & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: & ipse a nemine iudicatur. Sequitur.

Tex. 2 ¶ Et ex utraq̄ parte fluminis lignum uitæ, afferens fructus duodecim per menses singulos reddens fructum suum: & folia ligni ad sanitatem gentium.

¶ Lignum vite Christus est: simplex quidem in se: multiplex in palmitibus: seu etiam in propagunibus suis. Manet autem ex utraq̄ parte fluminis: velut ad dexteram & sinistram: quia hi qui plus & minus: per vitam actuam placent Deo: manent velut ad sinistram: qui autem per contemplatiuam: ad dexteram: & tamen in vtrisq̄ viuit & manet nouus homo: quo & induti sunt: in vtrisque vita Christus habitat & regnat in eis. Quod bene quoq̄ duodecim fructus profert per singulos menses: quia duodecim fuere (vt iam dixi in hoc opere) principales ecclesie designantes futuras fidelium generationes: & per singulas protulit Christus fructum spiritus: operumq̄ bonorum: sm qd vnusquisq̄ proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic: alius vero sic. Sed & folia ipsius ligni ad salutem gentium: quia per verba Christi que procedunt ex ore fidelium salui facti sunt: hi qui conuersi crediderunt ex gentibus: dicente Apostolo. Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Sequitur.

Tex. 3 ¶ Et omne maledictum nō erit amplius.

¶ Subauditur sicut aliqñ cum adhuc Ismael & Ysaac manerent in vna domo: & nec dum essent comburende pelee a tritico Domini separate. In eo autem quod sequitur.

Tex. 4 ¶ Et sedes Dei & Agni in illa erunt: & serui eius seruient illi: & uidebunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum: & nox ultra non erit: & non ægebunt lumine lucernæ: neq̄ lumine solis: quoniam dominus Deus illuminabit illos: & regnabunt cum eo in sæcula sæculorum.

¶ Quis est qui querat expositionez: vbi ita spiritus palam loquitur: vt prouerbium nullum dicat? Seruitus tamen in illa ciuitate non erit nisi filialis: id est: non adhuc operantium: sed laudantium: sicut scriptum est. Beati qui habitant in Psal. domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. Sed & frontes in quibus erunt scripta nomina: potius intelligende sunt in spiritu q̄z in carne. Est enim frons anterior pars capitis. & intelligitur in ea memoria cum qua reminiscitur homo Dei sui: & letatur in eo. Et quoniam nomen illud Domini iocundum quo beatificamur in eo: Christus est: a quo Christiani nomen: quod significat illam letitiam: de qua dicit Psalmista. Unxit te Deus: deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis: recte nomen ipsum in frontibus electorum scriptum esse perhibetur: q̄ dum memores sunt semper (vt iam dixi) nominis Dei sui: exultant pre gaudio in corde suo: sicut scriptum est. Memor fui Dei: & Psal. delectatus sum. Sequitur post hoc Sanctus Joannes: & dicit.

Tex. 5 ¶ Hæc uerba uera sunt & fidelissima: & dominus Deus spiritum prophetarum: misit Angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito.

¶ Hoc iam superius dictum est: ne quis putet frivola que dicuntur ignorans virtutem allegorie: in qua sunt multiplices & spirituales intellectus. Unde & bene dicit. Et dñs deus spirituum pphetaꝝ misit angelum suum ostendere seruis suis: que opz fieri cito: q̄ q dedit quōdaꝝ pphetis dona sua vt presciret que complenda erant in aduentu Saluatoris venientis in mundum: ipse nūc mittet spirituales viros qui per spiritualem intellectum patefaciāt arcana mysteria: & ostendant suis suis que oportet fieri cito. Sequitur autem post hoc sermo domini dicentis.

Tex. 6 ¶ Ecce uenio uelociter. Beatus qui custodit uerba Libri huius.

¶ Dicit aūt hoc dñs per seipsum: vt qui non credit discipulo: credat vel domino & magistro. Sequitur.

¶ Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc.

¶ Subaudiť: dico ꝛ testificor: hec per semetipsum saluatorem dixisse.

T.6. ¶ Et postquam audissem, & uidissem: cecidi ut adorarem ante pedes Angeli: qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi. Vide ne feceris. Conseruus tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum: & eorum qui seruant uerba libri huius: deum adora.

¶ Hoc iam supius dixerat angelus: siue iste: siue alius: siue circa finem sexte partis: excepto q̃ ibi dcm̃ est. Frum tuoꝝ habentium testimoniũ Jesu: hic iterpositus est. Frum tuoꝝ ꝓphetaꝝ: vt ibi intelligať dictum de martyrib⁹: hic de ꝓfessoribus xp̃i: quoꝝ alij testati sunt p fidem: alij p doctrinam canonicaz: adhibẽtes vtriq; vtrisq; opa pietatis: sine qbus ꝛ fides mortua est: ꝛ doctrina iurilis: sicut scriptuz est. Peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas: ꝛ assumis testm̃ meum per os tuum? Et illo. Fides sine opibus mortua est: Uerũtñ Joãnes cadit ad pedes angeli vt adoret illum: ipse aũt angelus ꝓhibet hoc fieri: dicẽs se esse ꝓseruum eius: potiusq; precipit adorari deuz: qui opať oia in oibus: q̃ ꝛ dignum est: vt ꝓfecti discipuli exhibeať reuerẽtiam spũalibus viris: p quos occulta a seculo mysteria producẽnť ad lucem: ꝛ idignum: vt qui nihil hñt qđ non accepunt pmittaťsibi ab hoibus singularem reuerẽtiam exhiberi: ꝛ nõ potius illi soli: cuius dono ꝛ gratia: sunt id quod sunt. Sequitur.

Psal.

Jacobi

Tex.7 ¶ Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius: tempus enim prope est.

¶ Qui aliq̃n audiuit voceꝝ dicẽtem sibi. Signa que loquuta sunt septeꝝ tonitrua: mõ iteꝝ audiuit angelũ dicẽteꝝ sibi. Ne signaueris ꝟba ꝓphetie libri huius: tps enim ꝓpe est. Quare hoc? Qz illud attribuẽdũ est qbusdam ꝟbis archanis: designatis in sudario qđ fuerat supra caput Saluatoris: istud de his que futura erãt in gñe humano in tpibus suis: vel certe illud referẽdũ est ad tps sexti angeli tuba canẽtis: istõ ad principiũ septimi. Tñ ꝛ in eodem loco: liber q erat a principio clausus in manu cuiusdam angeli: apparuit aptus. Et in Daniele scriptũ est. Clausi sunt signatiq; ꝑmonces vsq; ad tps statutuz. Qz ꝟo ex eo tpe quo apiť liber: ꝓpe esse incipit tps: vt veniat ille quẽ expectãt fideles: dicẽs. Ne signaueris ꝟba ꝓphetie libri huius: tps enim ꝓpe est: arguẽs eos qui psequunť electos: eo q̃ credere nequeãt ꝟbis dei: que scripta sunt in hoc libro: per increpationem subiungit.

Dan.

Tex.8 ¶ Qui nocet: noceat adhuc: & qui in sordibus est: sordescat adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc: & iustus iustitiam faciat adhuc.

¶ Et quid inde?

Tex.9 ¶ Ecce (inquit) uenio cito: & merces mea mecum est: reddere unicuiq; ꝑm opera sua.

¶ Bonis q dem bona: ꝛ si ꝛ malis mala. Repetit autem adhuc tertio: quod secundo iam dixit.

¶ Ego sum. A. &. ω. primus & nouissimus: principium & finis.

¶ Uex in duobus locis ita positũ est: vt oino videať hec vox ꝓtinere ad totã paritrinitatẽ: hic aũt ꝙsi ad eũ solũ ꝓtineat q dicit. Ecce venio cito. Sz q tãta est vnitas: patris: ꝛ filij: ꝛ spiritus sancti: vt id

plerũq; qđ dictum videť de vna ꝑsona: intelligať de tribus: vt cum dr de deo pre: q solus hz imortalitatez: ꝛ si qđ sñe nõ excludiť in hoc loco: pr ꝛ spũs scũs ab eo qđ videť filius dicere de seipso. Ego suz. A. ꝛ. ω. hz sicut in ꝓncipio libri subsequẽter adiungiť. Qui est: ꝛ q erat: ꝛ q vẽturus est. Tertio aũt huius ꝟbi repetitio facta est: vt itel ligamus velun p tres solẽnes gradus puenire nos oportere ad plenã noritiam deitatis: ꝑm q tribus vicibus ꝛ tribus modis facta est reuelatio spũs sancti: ꝛ ipleta in q busdam ꝓmissio. Primo in colũba: ꝑm illud donuz qđ oať quottidie baptizatis in xp̃o: scdo in insufflatiõe: tertio i igne. Segť.

T.10 ¶ Beati q lauãt stolas suas ut sit potestas eoꝝ in ligno uitæ: & p portas duodecim intrẽt in ciuitatẽ. Foris aũt canes: & uenefici: & ipudici: & homicidæ: & ydolis seruientes: & oĩs qui amat & facit mendacium.

¶ Qz q̃sta sit gña illius vbis: sufficiẽter oĩsum est: merito illos vocat beatos q sic p ꝓfessionem ꝛ veram pniam lauãt stolas suas a pollutione pctoꝝ: vt p portas duodecim mereanť igredi in ciuitatem. Sũt enim stole qbus iduimur opa iusticie: que tñ polluunť sepe sepius velut sanguie mortuoꝝ: dũ inter ipsa bona opa que agimus: multa qbus polluanť: quottidie cõmittimus mala. Qui aũt lauat illa p ꝓfessionez ꝛ studet manere in mũditie scitate: iciput hẽ ptãrem sumẽdi de ligno vite: dũ nõ ad iudiciũ ꝛ ꝑdẽnationez accipit corpus xp̃i: ſz ad ꝑdam vitaz eternam. Utrũq; eteniz repťscriptum: vz: qr ꝛ q mãducat: subaudiť sicut expedit: hz vitã eternam: ꝛ q idigne mãducat: iudicium sibi mãducat ꝛ bibit. Qui autem lauãt stolas suas: p portas duodecim igrediunť in ciuitatẽ: nõ q oẽs intrẽt p portas duodecim: ſz q alij quodã modõ p portas occidẽtis: alij p portas aquilonis: alij p portas ausťri: vnusq; ꝙm ꝺatã sibi gram ꝛ opationem iustitie. Sicut enim aũ aduẽtum dñi erãt q dicerent xp̃i dñi ꝛ põtifices in typo eius q est vus põtifex ꝛ verus xp̃s. Sic ꝛ ex eo tpe quo xp̃s venit in mũdum: nõ defuerũt viri sci: q vere reputãdi essent in portas ciuitatis oĩdẽtes ꝛ ipsi fidelibus viaz vite. Et illi qdez q digni sunt hoc mõ p portas duodecim (hoc est) p doctrinam scõz ingrediunť in ciuitatẽ. Qui aũt fame patiũtur vt canes: dispgunť ad mãducãdum venefici quoq; ꝛ ipudici: homicide: auari: ꝛ q ydolis seruiũt: oẽsq; q amãt ꝛ faciũt mẽdaciũ: relinquenť foris: qr nullo mõ merẽtur itrare in ciuitatẽ p affectũ: nec post finem seculi p effectũ: hz erit pars illoꝝ (vt supra iã dixit) in stagnũ ignis: qđ est mors scda. Et ne go adhuc dubitare ꝓsumat de modo reuelationis: segť adhuc ips q dicit: ecce venio cito: subsequẽter ꝛ dicit.

T.11 ¶ Ego Iesus misi angelũ meum testificari uobis hæc i ecclesiis.

¶ Dixit hõ xp̃s Jesus angelũ suũ: misit ꝛ spũs scũs viros spũales q testificenť hec in quẽtibus electoꝝ. Et ne ꝓtẽdus putet a judeis dñs Jesus qui dicit ist.

T.12 ¶ Ego sum (inquit) radix & genus Dauid: stella splendida et matutina.

¶ Ac si diceret. Ne frustra ꝓtendãt iudei vẽturꝝ adhuc xp̃m Messiam de semine Dauid ꝑm carnem: eũ: yz: de quo dicit Balaam. Orieť stella ex Jacob: vt ꝙsi cum venerit ipse annũcieť hoibus oẽm veritatẽ: q ego sum ille q ꝛ loquor vobis. Et bñ stella splẽdida ꝛ matutina: qr stella ꝑm q hõ: sol ꝑm q deus. Et ꝑm q stella matutina precedit aduẽtum solis: ita reuelatio humanitatis ipsius: p ecclesiã oĩsionez maiestatis: qr ipse verus hõ ꝛ verus deus. Dicẽs autez xp̃s Jesus. Ego suz radix ꝛ genus Dauid: stella splẽdida ꝛ matutina: adiecit ꝛ ait.

¶ Et spiritus & sponsa dicũt: T.13

ni:et qui audit dicat:ueni:et qui sitit ueniat: qui uult:accipiat a/quam uitæ gratis.

¶ Id est:nō ego tm̃ inuito hoies ad gaudia eterna:verūetiaz spūs qui testificat:qz vera sint verba ista:z sponsa mea:cui donaui illū vt maneat cum ea vsqz in eternum. Uterqz ergo dicūt. Ueni:audiēti verba libri huius:ille spūalibus intellectibus: ista z verbis:qz z ille p semetipsum spirat vbi vult:z ista loquēdo v̄ba spiritualia docet z suadet de regno dei. Uñ z qui audit auribus cordis:tenet vocare primum suuz ad gaudia sempiterna celoz:vt studeat ipari alijs:qō ab alijs accepit. Qui audit (inquit) dicat:veni:z q sitit:veniat:subaudiē ad bibēdum de torrēte voluptatis ipsius. Et ne causet sorte de precio:q vult (iquit) accipiat aquā vite gratis. Hoc z lōge ante p ꝓpheram taz dixerat. Hōes sitientes venite ad aq̃s:z qui nō habetis argētum ꝓperate:emite:z comedite. Uenite:emite absq; argēto z absqz vlla cōmutatione vinū z lac. Hucusqz loquutus est dñs iesus. Ne aūt beatus Joānes: sciens q alios hoies scādalizarenf de vbis huius libri nō intelligētes alta mysteria z psundas intelligētias que in eo sunt:putarentqz opus pietatis addere textui in aligbus locis:in gbusdam v̄o demere ex deo aligd: vt lucidior appareret sicut faciūt heretici in aligbus capitulis scripturaz:minatur eis qui hoc presumerent:z dicit.

T.14 ¶ Cōtestor ego oī audiēti uerba ꝓphetiæ libri huius:si quis apposuerit ad hæc:apponet dñs super illū plagas scriptas i libro isto. Et si qs diminuerit de uerbis libri ꝓphetiæ huius:auferet deus partem eius de ligno uitæ:et de ciuitate sancta:et de his quæ scripta sunt in libro isto.

¶ Ille c mitz si peccat (inqt scriptura) vir in viz:orabit p eo sacerdos:si aūt in deuz peccat:qs orabit pro eo? Jure ergo dānandus est ex cōione ppetua:ob tāte scelus temeritatis:q aut addēdo aligd:aut minuēdo sacra dei verba:violare presumit. Et ne qs ptēnēdam crederet sniam ipsius:addit ēt qō grauius est:cum ꝓtinus adiungit.

¶ Dicit qui testimoniū phibet T.15
istorum:etiam amen.

¶ Christus est iste qui p̃firmat v̄buz Joānis:vnigenitus dei filius:q rūdit:z dicit.

℣ Venio cito.

¶ Quare dicit iez in hoc loco:venio cito:qui supius dixerat. Ecce venio cito: z merces mea mecum est:nisi q: ibi dixit vt aiaret humiles. Hic dicit vt deterreat temerarios z supbos? Et q: nouit Joānes necessariuz fore vt veniat qui v̄turus est: z eradat ipios de supficie terre:rogat etiaz ipse in psona ecclesie:vt cito faciat qō promittit:dicēs eidem domino nostro:qui dicit:venio cito.

¶ Veni domine Iesu. T.16

¶ Ipse est enim finis libri: ipse fructus spei:z premium opis nostri:qui venturus est iudicare viuos z mortuos z seculum per ignem. Cessabūt enim oia hec postq̃ ipse venerit ad iudicium:q: iam non erit: qd querat:sed potius qd amet:videntibus nobis eum sicuti est:z scientibus in eo oēm veritatem. Consumato vero libro:puertit adhuc Joānes sermonez ad electos:z qua si valefaciens eis: z dimittens illos cum benedictione.

¶ Gratia (inquit) domini nostri T.15
Iesu xp̃i cum oībus uobis: amē.

¶ Sed z nos referamus ei grās:qui nos decursis tātis pelagis:pduxit ad portum: orēs:vt si in aligbus locis aliter loquuti sumus:cui ipse voluit:prestet indulgētiam delinquenti:qui scit:q timor eius z amor coegit me p.esumere qō presumpsi: ne qñ diceret mihi ab ipso:qui dicturus est suo

malo z pigro:q abscōdit pecuniam quam accepit. Serue male z piger:sciebas q: meto vbi nō semino: z ꝓgrego vbi nō sparsi: oportuit ergo te cōmittere pecuniam meā nūmulariis: vt z ego veniens recepissem vtiqz qō meum est:cum vsuris. Sup quo obsecro z vos o fideles:vt sicut ego p vestra salute laborem tāti oneris assumpti cupiens dare vobis significationem vt fugiatis a facie arcus:ita z vos mihi manū porrigatis:quatenus si in hocipso:aut in alijs opusculis meis:in aligbus errauī sicut hō qō Iz non habeam in pscientia: tñ nec abnuo:nec excuso:ipse qui bonus est indulgeat clemētia sua:sciēs ipse humilitatem meam:q si est qui me corrigat oumad vtilitatē:paratus sum suscipe correptionem imi-
Psal. tās humiliter euz qui dixit. Corripiet me iustus in misericordia:oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Qō si me celer vocatio dñi subtraxerit ex hac luce:Romana ecclesia cui datum est vniuersale magisterium:z cuius mādato z licētia scripsi hec:in presentia culminis sui iubeat presentari:z sic eis que digna sunt:auctoritatem iubeat:vt siqua tm̃ indigna esse pspexerit:digneē obsecro emendare. Si enim ille summus Apostolus: attulit scripta sua ad antecessores suos apostolos:ne sorte in vacuum curreret:aut cucurrisset:quanto magis ego qui nihil sum: nolo esse iudex meypsius sed magis summus pōtifex qui iudicat omnes:z ipe a nemine iudicatur? Licet si in aliquibus locis:aliqua minus habēt:ac per hoc trahi pñt ab emulis ad illicitū intellectū:qrat diligēter defensor veri in alijs locis opuscula nostra:z:z inueniet sufficienter in alio loco lucidum: qō in alio forte loco fecit brevitas tenebrosuz. Si enim nō defuerunt viri iniqui qui depravarent (teste Petro) epistolas Pauli: z si Jamnes z Mambres hoies impij restiterunt Moysi: quāto magis necesse est vt compleatur id qō sit:vz esse testat apostolus de subuersoribus veritatis:maxime cum videamus instare tpa illa periculosa in gbus hec ipsa z multa alia futura esse prescripsit? Vez nos in oibus his: fiduciam bonam habemus ad deum:scientes: q: sicut vez est qō predixit de impugnatione veritatis:ita vez esse necesse est: id quod subiunxit. Sed vltra non proficient:insipientia enim eorum nota erit omnibus sicut z illorum fuit.

¶ Explicit admirāda Expositio Venerabilis Abbatis Joachim:in Librz Apocalipsis Beati Joannis Apostoli z Euāgeliste. Venetijs in Edibus Francisci Bindoni: ac Mapheı Pasini socij. Anno dñi. 1527. Die vero septimo Februarij.

Psalterium decem cordarum Abbatis Joachim. In quo de summa trinitate eiusq; distinctione ꝑ pulchre indagatur. De numero psalmoꝝ ⁊ eoꝝ archanis ac mysticis sensibus. De psalmodia. De modo ⁊ vsu psallẽdi simul ⁊ psallẽtiuz.

Acc. Nº 1687.

¶ Forma psalterij decem chordarum.

¶ In hac figura monstrantur tres quinq̃g ni psalmoꝝ ꝑꝑ tres ꝑsonas deitatis: ⁊ tres statiões seculi in. cl. piscibus designati. Joan. 21.

Mt. 32 ¶ Decẽ chordas esse misteria
Sc. 12 les docet scriptura ꝯtinentes ab Abraam vsq; ad nouissimum electum omnes seculi generationes.

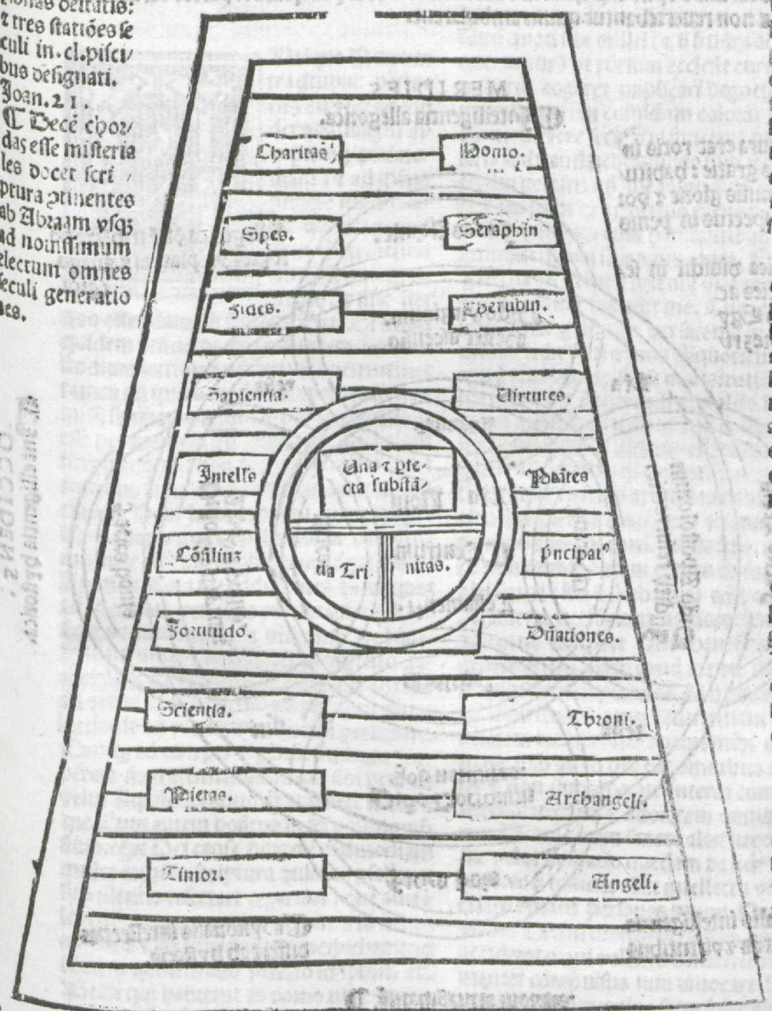

¶ Idcirco primuꝫ cornu psalterij non est acutuꝫ sicut duo alia inferiora: qa pater manẽs in culmine maiestatis missus nõ legit: sed tm̃ filius ⁊ spiritus sanctus ad nostras angustias missi sunt.

¶ Nota ꝙ hõ prelatus est oĩbus ordinibus angeloꝝ ꝑꝑ verbum patris humanam carnem assumẽs: vt gradum chorde decimum qui corrui restauraret.

¶ Moyses scripsit legis decalogum. Exo. 34. Paulus v̄o decez scripsit ecclesijs verbuꝫ crucis. 1. cor. 1.

¶ Prima chorda incipit a timore ⁊ ascendit vsq; ad altitudinem charitatis.

Filiꝰ. Spiritus sctũs.

Ca. 18 ¶ Nota ꝙ duo mittunt̃ ab vno filius. s. ⁊ spiritus sanctus a patre: ⁊ vnus mittit̃ a duobus: idem: vz:
Jo. 14 spũs. Unde in Symbolo. Qui a patre filioq; ꝓcedit: qd̃ greci nõ recipiunt: dum nõ intelligunt illum
Thi. 1 cecum imitãtes: qui stãs secus viam clamabat: Kyrieleison. i. dñe miserere. Nõ enim in via veritatis que Christus est ambulãt; sed secus aberrãt. Confitent̃ (inqt) se nosse deum: factis autem negant.

Ezec.1 ¶Quum aspicerem animalia apparuit rota vna super terram: secus ea habens quatuor facies: & aspectus rotaꝝ & opus eaꝝ quasi viso maris: & vna similitudo ipsaꝝ quatuor: & aspectus earum & opus eaꝝ quasi sit rota in medio rote per quatuor partes earum euntes stabant & non reuertebantur quum ambularent.

Ezec.1 ¶Statura erat rotis in preceptis gratie: habitudo in promissis glorie & horribilis aspectus in penis miserie.

¶Allegorica ẏ̃ſt trib⁹ tropologica ꝓplatiua & anagogica.

¶Typica diuidit in septez species ac si fluuius Egypti in septez riuulos.

¶Moralis intelligentia agit de vitijs & virtutibus

¶Hystorialis intellectus differt ab hystoria.

Prefatio in Psal. Decē cordaꝝ 227

¶Incipit prefatio in Psalterij decem chordarum Abbatis Joachim.

Antiqua Patrum traditione perlatum est vsq; ad modernos: magni esse premij psalmodiam: & ad ipsam primere illud psalmi quadragesimi nomi. Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter quo ostendam illi salutare Dei. Et multi quidem desiderantes sapientiam: dederūt studium lectioni: insistiterunt doctrine: nec tamen ad ipsius medullam peruenire: permissi sunt: q; non sunt arbitrati intrādum esse per gratiam: sed magis per arbitrium liberum: quod non profuit ab initio innitentibus super eo. Non enim inuenerunt clauem Dauid: nec eum qui aperit diligentibus eam: & ideirco palpātes in circuitu: inuenire aditum nequiuerunt: iuxta illud Apostoli. Tota die addiscentes & nunquaꝝ ad scientiam veritatis peruenientes. Hoc sicut audiuimus: sic & vidimus: probauimus, vtrung; & ni fallor: experimento didicimus. Eraꝝ aliquando egoipse anxius ad verba Dei: & querebam per exercitium lectionis ad veritatis notitiam peruenire. Cumq; ad eam per legendi studium properare flagrarem: assummens sibi pennas velut Aquile: longius q̃ erat recedebat a me. Cum autem positus in feruore nouissimo: cepi Dei causa diligere psalmodiam multa mihi in scriptura diuina: psallenti sub silentio reserrari ceperunt: que antea legendo vestigare nequiueram. Nō solum ante: sed & iaꝝ tunc sentire incipiebam: qd illud sit quod in alio psalmo scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculoꝝ laudabunt te. Sed cum mihi qui (vt iam videbatur) cogitatione & auiditate illius superne ciuitatis habitatoꝝ effectus fruebar ꝑm interiorem hominem: non modica visione pacis: accidere illud quod sibi multi (& si frustra accidisse queruntur) vt rursum ecclesie cura rei familiaris cogeret implicari negocijs monasterij: que ꝑm cuiusdam coloris sui speciem: aut vere secularia sunt: aut pene secularia indicanda: compulsus sum itez cum cordis gemitu nō sine formidine exclamare: Deus mihi q̃ incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea. Et illud. Precisa est velut a texente vita mea: dum adhuc ordirer succidit me. Cum ergo hu iusce modi gemitus versaretur in mente mea: accidit post annos aliquot: cum essez apud Cenobium Case maris: detinētibus me ibi: viro venerabili Geraldo Abbate ipsius domus & fratribus eius: & colligātibus me sibi insolubili vinculo charitatis: diem adesse solēnem: in quo dona Sancti Spiritus super sanctos apostolos effusa sunt & oleo illo spiritali infusa quo vnctus est vnigenitus Dei pre consortibus suis. Ut vero non omnino eram expers ab intellectu olei sancti: sed & sciebam q̃ ad hocipsum pertineret sacrificium laudis: dolens q̃ tā diuturno tempore tanti beneficij gratis expers etiam: statui apud me die illo dicere mihi aliquot psalmos ad honorem Dñi Spiritus ob tante reuerentiam & solennitatem diei: sperans donari mihi aliquid in die ipso ab eo qui dat omnibus affluenter & non improperat. Interea cum, ingrederer oratorium & adorarem omnipotentem Deum coram sancto altari: accidit in me velut hesitatio quedam de fide Trinitatis: ac si difficile esset intellectu vel fide: etiam omnes personas vnum Deum: & vnum Deum omnes personas. Qō cum accideret oratui valde: & conterritus vehementer compulsus sum inuocare Spiritum Sanctum: cuius sacra solennitas presens erat: vt ipse mihi dignaretur ostendere sacrum mysterium Trinitatis: in quo

nobis promissa est a Domino omnis notitia veritatis. Hec dicens cepi psallere: vt ad propositum numerum peruenirem. Nec mora occurrit animo modo forma Psalterij decachordi: ⁊ in ipsa tam lucidum ⁊ apertum sacre mysterium Trinitatis: vt pretinus compellerer clamare. Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia. Et illud. Magnus dominus Deus noster: ⁊ magna virtus eius: ⁊ sapientie eius non est numerus. Igitur (donante ipso) mox subscripti operis librum primum in ipso monasterio positus inchoaui ⁊ experte perfeci. Secundum vero ⁊ tertium: non ibi tunc: nec eodem tempore: sed quasi post duos annos. Siquidem in tribus libris distinctum est opus istud: ꝑmi q̄ tres sunt persone deitatis: in quibus fidei nostre pulchritudo consistit. Et quamuis post opus concordie quod incepimus primo. Et expositionem Apocalipsis: que (ignorante me omnimodis exitum rei:) nescio qua Dei prouidentia ex eodez primo opere nascendo: processit Spiritui Sancto: qui ⁊ donat quod exhibemus hoc tertium opusculum: dedicare decreuerim: q̄ tamen nihil est in rebus creatis: quod sic attribuatur vni persone: vt alienum sit a regno ⁊ operatione duarum: non inconuenienter in hoc ipso: mysterium rutilat Trinitatis: dum primus liber in quo agitur de vase musico: proprietate alti mysterij attribuitur Patri: a quo omnia. Secundus in quo agitur de numero psalmorum: sapientie diuine: per quam omnia. Tertius in quo agitur de modo psalmodie: ⁊ institutione psallentium eidem sancte vnctioni: in qua omnia: que cum sit gaudiuz ⁊ exultatio summi Dei: eos quos sacris replet muneribus: letos efficit ⁊ iocundos.

¶ Explicit prefatio.

¶ Incipit Psalterij decem chordarum liber primus. De contemplatione Trinitatis.

Exemplar ⁊ figura materialis Psalterij hic ponit Distinctio prima.

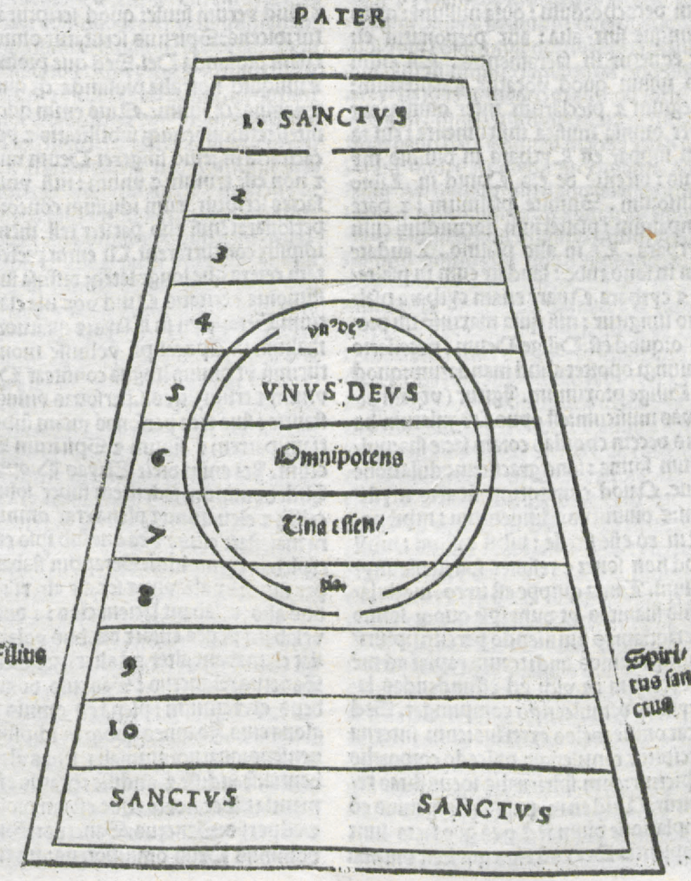

GEnera plura esse: ⁊ vtilissima: traditio antiquorum qui in eis mysterialiter inseruiebant: insinuat: ⁊ superstitiosa exhibitio modernorum qui ad hoc incassum: quin immo non impune: vt aliquando occupentur in eis: multorum experientia facit esse commune. Que cum plura sint ⁊ nota pluribus: nullum tamen sortitum est solenne nomen eque vt psalterium decachordum: quia nullum: quantacunque sint alia: aut præponatur ei: aut equetur in sacramentis. Est enim vas ipsum quod vocatur Psalterium: egregium ⁊ preclarum inter omnia: aut super omnia musica instrumenta: cui tamen suppar est Cythara in diuinis mysterijs: dicente de eis Dauid in Libro psalmorum. Sumite psalmum: ⁊ date tympanum: psalterium iocundum cum
ps.150 Cythara. Et in alio psalmo. Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio ⁊ cythara. Quare etiam cythara psalterio iungitur: nisi quia maximo illi precepto: quod est: Dilige Deum: necessario coniungi oportet aliud mandatum: quod est: Dilige proximum. Igitur (vt iam dixi) vas musicum: est opus. ſ. regulatum habens decem chordas coram facie sua: pulchrum forma: sono gracile: modulatione suaue. Quod cum totum sit arte mysticum: ⁊ diuinitus adinuentum: nihil potest in eo esse sterile: nihil cassum: nihil quod non sonet ⁊ resonet spirituale mysterium. Tanta quippe est in eo modulationis suauitas vt dum ipse quoq; sonus exterior: aures tinniendo percutit: plurimumq; animos auditorum rapiat ad mētis excessum: ⁊ vsq; ad effundendas lachrymas demulcendo compungat. Sed vacat omne melos exterius: cum interna percipitur cantilena: ⁊ dulcedo corporalis despicitur: cum spiritualis iocunditas reperitur. Quid enim potest esse suauius cōtemplatione diuina? ⁊ p ea que facta sunt in sapientia Dei: ad eius qui fecit omnia: speculationem venire? Sic enim scriptuꝝ est per Apostoluꝝ. Inuisibilia enim ipsius per ea que facta sunt a creatura mundi intelligentia conspiciuntur: sempiterna quoque virtus eius: ⁊ diuinitas: ita vt sint excusabiles. Quod si ita est: frustra se nōnulli de tarditate intellectus excusant q impossibile sit: ⁊ supra humane capacitatis mensuram extendere se: q̄q̄ ad intelligētiam creatoris: quod vtiq; non esset: si nō ⁊ illud verum fuisset quod scriptura testatur: dicens: Spiritus scrutatur omnia: ⁊ etiam profunda Dei. Sed que profunda? Nunquid non alia profunda q̄ que fide tenemus? Omnia. Quis enim quocūq; intellectu: quocunq; subtilitatis ⁊ perspicacitatis ingenio fingeret Deum vnum: ⁊ non esse trinum ⁊ vnum: nisi vniuersa facies scripturarum idipsum concorditer personaret? nisi duo pariter testamenta in idipsuꝝ concurrerent. Ut enim pretermittam cetera que longe lateq; diffusa sunt testimonia veritatis. Quid vox illa clamantium Seraphyn in Esaya: ⁊ quatuor animalium in Apocalipsi voluisse monstratur: nisi vt omnis lingua confiteat Deum vnum ⁊ trinuꝝ: tres. ſ. personas vnius substantie: siue tres personas vnam substantiam: patrem ⁊ filium ⁊ Spiritum Sanctum. Ita enim dicit Esayas Prophetа. Vidi dominum sedentem super solioꝝ excelsuꝝ ⁊ eleuatum: ⁊ plena erat omnis terra maiestate eius: ⁊ ea que sub ipso erant: replebant templum: Seraphin stabant super illud: sex ale vni: ⁊ sex ale alteri: duabus alis velabant faciem eius: ⁊ duabus velabant pedes eius: ⁊ duabus volabant. Et clamabant alter ad alteruꝝ: ⁊ dicebāt: Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Joannes quoq; in idipsuꝝ conueniens: quatuor animalia senas alas habentia: se vidisse ⁊ audisse testatus est: clamantia die ac nocte (hoc est) in prosperis ⁊ aduersis: Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus Deus omnipotens: qui erat: ⁊ qui est: ⁊ qui venturus est. Hec vox sanctorum frequens: ingens ⁊ communis electorum confessio. Nullus sanctorum animal esse potest: qui huius excellentiam professionis ignoret. Quis est enim catholicoꝝ omnium: nisi frustra sibi nomen orthodoxum ascribat: qui hoc die ac noctuq; non clamet? qui deuꝝ omnipotentem non vnum cōfiteatur ⁊ trinum? Omnes hoc vna voce: vna confessione fatentur. Est enim Deus vnus sine confusione personarum: trinus in personis: sine diuisione substātie. Semper est id quod est: nec vnquam potest esse nisi trinus ⁊ vnus. Non potest immutari: non potest diuidi: nō pati: non minui: nō augeri: sed sicut scriptum est. Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Non maior est in tribus personis q̄ in singulis: quia nec maior potentia: sapientia: charitas esse potest: qua potest: sapit ⁊ amat pater: nec maior qua potest sapit ⁊ amat filius: nec maior qua potest: sapit ⁊ amat spiritus sanctus. Hec substantia que deus est: vna est: ⁊ summe vna ⁊ supra q̄ dici possit simplex est: ⁊ vna natura. Nec negamus trinitatem in vnius confessione substantie: sed partium scissiones: quas carnalis sibi fingit intellectus horremus veracissime enim tres personas hoc vnum: ⁊ hoc vnum tres personas: pie ac fideliter confitemur patrem a nullo: filium a patre: ab vtroq; paraclitū. Nasci solū filiū a solo patre: spiritum vero sanctuꝝ ab vtroq; procedere. Tres itaq; vnum sunt: ⁊ vnum tres: non diuisi natura: vt terra: aq̄: ⁊ ignis: non personarum disiunctione: vt tres homines eiusdem nature: non situ locorum: vt stagnuꝝ: ⁊ fluuius deriuatus ab ipso: sed nec omnino vt omnia que creata sunt: quia non potest opus opifici: aut factura coequari factori suo: nec potest figmētum in eum qui se finxit operatione subtiliari. Quia tamen inuisibilia eius que exsuperant oēs sensum: nō potest infirmitas captiuitatis nre: nisi per res visibiles contēplari studeat saltem seipsum homo: cum de illa maiestate loqui cupit: ad creaturas nobiliores contemplandas extendere: vt est in rebus visibilibus: lux ⁊ in inuisibilibus p̄pria que hoc cogitat anima ⁊ seipsum homo cōprehendere potest: inueniet in seipso similitudinem dei. Si etiam semetipsum cōprehendere nequit: studeat incunctāter credere spiritualibus viris quibus datus est spiritus scrutans omnia ⁊ etiam pfunda dei ⁊ suam imprudentiam ab hac temeritate cōpescat: Iniquum est enim in ꝯ circūscriptum lumen corruptibilibus coequare corporibus: quibus stultum est vel animaꝝ aut angelum compare: ⁊ satis est infidelis ⁊ improbus qui seipsum discutere nescies: deum qui supra se est: (sicut vere est:) comprehendere se posse ratione confidit. Non igitur diuinam substantiam aut vnum deum: quem trinum esse audis: sic in tres psonas diuisam putes: vt tria diuisa arbitreris sicut olina: mirtum: ⁊ palmam: que diuerse sunt natura ⁊ genere: sed nec vt tres oliuas: que vnius sunt nature: sed tamen corporuꝝ pprietate disiuncte: neq; vt tres ramos vni radici infixos: vt substantiā radicē ⁊ tres ramos ipostases arbitreris iuxta aliquorum perfidiam: quod est inducere quaternitatem: sed si coactis aliqua necessitate: figura visibilis accipienda est: saltem quod nobilius est in rebus ratione carentibus. Lucem istam accipiamus quam cōstat illius vere lucis habere qualemcunq; imaginem: que non tam oculos exteriores reproborum hominuꝝ q̄s corda illuminat electoꝝ: ⁊ ex q̄ manat semp illa lux q̄ illu- Joān. 1.
minat oēm hominē venientem in hūc mūdum: ⁊ pcedit ille calor qui vinificat omnia. Siquidem ex luce ista que vocatur sol ⁊ radius indefinenter nascitur: ⁊ calor indefesse procedit: qui etiam sic ad terram peruenit: vt ex fonte quo prodeunt: non recedant: haud dubium q̄ in typo filij gnos illuminare descendit non recedens ab eo: qui se miserat pater: ⁊ in typo spiritus sancti: qui cum eo nobis pariter donatus est vt nemo gelu pellens defidit: sine nos igna

charitatis accendere ad amandum: quatenus ꝛ in luce que chaſtus eſt: videamus quid ſit agendum: ꝛ in caloꝛe ſpiritus ſancti operari valeamus quod noſcimus. Habes ergo in vno ſole myſterium trinitatis habes multo melius q̄z in coꝛporibus tribus: ꝛ tamen a puritate illa quam creatoꝛ ſolus oſtendit cum dicit. Pater in me eſt ꝛ ego in patre: ꝛ qui diligit me: ſermonem meum ſeruabit: ꝛ pater meus diliget eum: ꝛ ad eum veniemus ꝛ manſionem apud euꝛ faciemus: amplius longe eo q̄z oꝛtus diſtet ab occidente: q̄z ſol cum ſuo radio venire nequit: venit autem pater cum filio: haud dubium q̄ in ſpiritu ſancto. Non eniꝛ poteſt vbilibet eſſe ſine filio pater: aut quecq̄z ſine patre ne filius aut Spiritus ſanctus: quia vbique pater eſt: vbique Spiritus Sanctus: ꝛ totus in patre filius eſt: ꝛ in filio pater: totus in vtroque Spiritus Sanctus: ꝛ in eo pater ꝛ Filius: quia vnum ſunt. Unde ꝛ ſimpliciter eſſe dicitur vnus: qui eſt veraciter trinus deus: quia ſic ſunt veraciter tres perſone: vt alia ſit in alijs: ꝛ nulla vnquam ab alijs queat eſſe diuiſa. Quia ſi raduis ꝛ caloꝛ ſolis ſic veraciter duo ſunt: vt tamen nulla poſſint ratione partiri: quante cecitatis eſt non poſſe credere trinum Deum niſi vnitatis veritas elongef in fide? Inter caloꝛe ꝛ ſplendoꝛem ſciſſionem facere nequis: ꝛ tamen eos non dubitas eſſe duos: ꝛ diuinam vis ſubſtantiam ſcindere: vt trinum deum credere poſſis. Item q̄ his nequius eſt: neſcio que tria preter ſubſtantiam noua ad inuentio aſſignare preſumpſit: vt in altero vnitas: in altero trinitas demonſtretur: quaſi cum ſubſtantiam illam ignem que in celo eſt: ꝛ radium qui ex ea naſcitur: ꝛ caloꝛem vnum ſolem eſſe dicimus: Quartum aliquod ſolis nomine aſſignamus: ꝛ non potius hoc dicentes ſciſſionem fugimus illoꝛum: tamen ꝛ vnitatem in qua manent indiuiſe monſtramus. Quid enim vidiſti in ſole niſi illa tria? Aut quid ibi aliud oſtendere poſſumus dicentes ea eſſe vnuꝫ ſolem: aut vnam ſubſtantiam: niſi hoc tantum q̄ eſſet illa tria oſtendimus indiuiſe? O humana temeritas quam ceca ſemper. O inimica ſemper humane pietati preſumptio. Si ſic extimaſti ſimplicem diuinam ſubſtantiam vt ſeoꝛſum a perſonis cogitaueris illam. Sabellium ſub Arrio palliaſti. Si ſeoꝛſum a ſubſtantia tres perſonas. Arrium ſub Sabellij palliatione excuſas. Non hoc ſancta animalia clamant: non hoc cantat Dauid in decacoꝛdo Pſalterio: non vtiq̄z Seraphin que vidit Eſaias: ſed ſenſus animalis ſibi iſte compoſuit. Sancta vero animalia quid cantent audiuimus: ſed iterum atq̄z iterum audire non pigeat quod ſemper electos dei dicere ꝛ audire delectat. Sanctus: Sanctus: Sanctus: dominus deus omnipotens qui erat ꝛ qui eſt ꝛ qui venturus eſt. Hoc fidei teſtimoniū plus eſt contemplari animo quam oꝛe proferre. Si diſcuti queritur hebetatur ſenſus ꝛ non ſufficit egena capacitas puritatem verbi huius in diſcuſſione ſeruare. Sabellius enarrare voluit: alliſa eſt nauis eius in ſiccum. Arrius vitare quereno: delectus eſt in limum profundi. Sabellius enim dixit vnam deum eſſe perſonam: pro ſuo velle: eſſe patrem eſſe filium: ꝛ eſſe Spiritum Sanctum. Arrius hoc deteſtans tres perſonas fatetur eſſe: quot nephas eſt dicere: diſtinctas eſſentia ꝛ maieſtate: in laudare ergo deum niſi ſunt: ſed exciderunt: quia cum ſanctis animalibus nihil erat illis commune: de propꝛijs loquebantur: ꝛ ideo exciderunt a fide: ſicut per ſe ipſam veritas dicit. Cum loquitur mendacium: de propꝛijs loquitur quia mendax eſt ꝛ pater eius: quia contra ſancta animalia clamant Deum trinum ꝛ vnum: laudant eum in Pſalterio ꝛ cythara ſicut audiunt in Pſalmis. Confitemini domino in cythara: in pſalterio decem coꝛdarum

pſallite illi. Cantate ei canticum nouum: bene pſallite ei in vociferatione: quia rectum eſt verbum domini ꝛ omnia opera eius in fide. Uerbo domini firmati ſunt: ꝛ ſpiritu oꝛis eius omnis virtus eoꝛum. Ipſe dixit ꝛ facta ſunt. Ipſe mandauit ꝛ creata ſunt. Hos pſalmi verſiculos ad quid proponere voluimus: in ſequenti monſtrabitur. Nunc autem quantum ipſa donauit: de qua ꝛ loqui cupimus: diuina maieſtas: Pſalterium decem coꝛdarum: quod propꝛie eſt in causa: ſacra myſteria perſcrutemur: quia ne quaquam inſtrumentum illud tam celebre nomen ſuſcepiſſe credendum eſt: vt ex eo liber pſalmoꝛum tale vocabulum ſoꝛtiretur: ſi magnum in eodem vaſe non lateret fidei ſacramentum cum vtiq̄z minima queque: ꝛ que plerunque audita ipſa faſtidiunt: habere myſteria notum ſit: quoꝛum eſt numeruꝫ infinitus. Nec eſſe eſt ergo vt multis preferatur myſterijs: ex quo multis prelatus notum ſibi vendicat liber iſte. Liber vtiq̄z pſalmoꝛum: qui non modo que diuina ſunt referat: ſed per quem diuinitati paratur: iter vt ad noſtroꝛum penetralia coꝛdium inuitata deſcendat. Pſallamus ergo ei inhoneſte: ſed vt iubeamur ſi ſufficimus ſapienter. Nec tantum in decacoꝛdo pſalterio in quo preceptoꝛum decalogus ꝛ totius ſumma fidei continetur: verumetiam ꝛ in cythara pſallendum eſt: quia ꝛ ipſa in diuina pagina ſatis celebꝛis eſt: ꝛ in ſacris voluminibus non minus quam pſalteriuꝫ reperitur. Quam multum tamen diſtet inter vtrumq̄z ignoꝛare non poſſumus: ſi illoꝛum alta myſteria vigilanter penſamus. Cythara nouum hominem qui ſecundum deum creatus eſt: ſimul cum ſuo coꝛpore: quod eſt eccleſia manifeſte deſignat: cuius ſumma myſterij in tribus ſuperextenſis coꝛdis ꝛ concauitate conſiſtit. Concauitas cythare que ſit audiamus: niſi quis abrenuntiauerit omnibus que poſſidet. non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et iterum. Nolite theſaurizare vobis theſaurum in terra: quia vbi eſt theſaurus tuus: ibi eſt ꝛ coꝛ tuum: quod cum recte feceris ꝛ tenueris: tunc te ad electoꝛum numeruꝫ pertinere confidas: cum tribus ſpirituabꝫ cordis laudas aſſidue deum tuum. Harum prima coꝛda operatio eſt: ſecunda lectio: tertia pſalmodia: vel certe prima fides: ſecunda ſpes: tertia charitas: ꝛ hoc maxime cum ſeruatur ſola vti in libꝛo Apocalypſis. Ne igitur cauſeris literarum inopiam: ꝛ ob hoc differas conuerti ad Deum dedit in diem: breue admodum eſt: ꝛ cunctis pene diſcibile quod audiſti. Uende omnia que habes: ꝛ da pauperibus: ꝛ habeto ſicut expedit coꝛdas iſtas: ꝛ ſufficere tibi poſſunt ad eternam ſalutem. Quia tamen inter perfectum ꝛ perfectum: dictura eſt: cum conſtet luce clarius aliam eſſe perfectionem que pertinet ad vitam actiuam: aliam que pertinet ad vitam contemplatiuam. Sic accipienda ſunt duo vaſa iſta: que ſimul ſcribuntur: vt in altero quod vocatur Pſalterium: accipiamus illa iuſtitiam: que propꝛie pertinet ad amoꝛem dei: in altero quod eſt cythara: illam que ſpectat ad amoꝛem proximi. Si ergo te delectat contemplatio dei: ꝛ cupis ꝛ ſufficis ſpeculatione ſuſpendi accipit ſecretius decacoꝛdum Pſalterium: ingredire ad Archana myſteria: infra cellaria coꝛdis tui: ibi forſitan ſpeculari incipies quod oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in coꝛ hominis aſcendit. Nec mirum ſi tanta prerogantia myſtery in Pſalterio manet: quia per ipſum, paratur iter paraclyto venendi ad nos: ꝛ ipſe ſpiritus: vt teſtatur Apoſtolus: ſcrutatur omnia: etiam profunda Dei. Diximus autem ſuperius quod ꝛ ſepe dicendum eſt: q̄ ſimplici illi nature que Deus eſt: cuius vt (ait) Pſalmiſta: ſapientie non eſt numeruꝫ: cuius magnitudinis nō eſt finis: nō poteſt humanis verbis certa ſimili

tudo aptari: quia necesse est vt cedat quantitas illi magnitudini: que quantitatem non habet: z visibilis forma inuisibili nature: z comprehensibile corpus incomprehensibili deitati. Si enim tãtus est vt eius immensitas capi nequeat: si tam subtilis z inuisibilis: vt eius species videri non possit: que nam potest esse figura que illi congrue possit aptari? Quid igitur? Censemus his omnino super sedendum ne aliter sermo accipiatur? Si sic expedit: frustra iam fateamur esse scripta: frustra in diuinis libris tam veteris testamenti: q̃z noui: ad significandum reposita. At si cibus diligenter excoctus: ne noceat stomacho pertimescitur: multo magis timendus est: ne crudus appositus: magis absit. Nequa q̃z vt oppinor: trinitatem abnegaret. Sabellius si sane intelligeret verbum veritatis dicentis. Ego z pater vnum sumus. Et audi israel. Deus tuus vnus est. Ne quaq̃z vnitatis fidem laceraret. Arcius si substantiam trinitatis vnius esse nature: sentiret. Sic sic qui male intelligit quod ait dominus. Ego z pater vnuz sumus de facili potest labi in errorem Sabellij. Et qui male intelligit quod ait Joannes. Tres sunt qui testimonium dant in terra: Spiritus. sanguis z aqua: z tres sunt qui testimonium dant in celo: pater: verbum: z spiritus sanctus: de facili coniungitur tertio: quorum alius trinitatem: alius vt diximus: vnitatẽ negauit. Nos autem opitulante deo: z per sanctorum orthodoxorum patrum gradi/entes itinera: in quoruz explanatione: plures sustinuerunt labores. Confiteamur: deum vnum: z summe vnum. Confiteamur trinum z veraciter trinum: patrem a nullo: filium a patre: non factum: non creatũ: sz genitũ: spũz scrũz ab vtroq̃z nõ scrũz nõ creatũ: nõ genitum: sed procedentẽ. Cõfiteamur eum sic procedere a filio vt tamen hoc ipsum filius a patre habeat: a quo est: non donatione gratie: sed simplicis vitate nature. Ostendit hoc filius vbi dicit. Cuz venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre. A patre inquit: quia sicut ipse est a patre: ita z spiritum sanctum habet a patre: quia sicut pater nunq̃z esse potuit: nisi quod est: ita nec filius: nec Spiritus sanctus. Neq̃z enim quia filium a patre esse vicimus: z a patre z filio: spiritum sanctum: idcirco aliquid prius: posterius: vt in trinitate esse fatemur: sed cõfitemur totas tres personas eeternas sibi esse: z coequales: Psallamus super hoc in decacordo psalterio: fide potius z intellectu q̃z voce. Possumus enim aliquid intelligere: non vt iam possimus scire quomodo est: sed vt credere possimus quod est. Diximus superius nullam esse similitudinem que tante materiati possit sufficienter aptari: z tamẽ plura esse mysteria: que ad se inuestigandum constituit secundum illud supra memoratum: quod per Joannem dicitur. Tres sunt qui testimonium dant in terra. Spiritus aqua z sanguis. Et faciamus hominem ad imaginem z similitudinem nostram. Et multa alia quorum ad presens mentionem facere non est locuo. Inter cetera ergo opera domini: que mysterium exibent trinitatis magnum tenet locum decacordum Psalterium. Est enim vt diximus: vas vnum musicum: quod z si diuidi per partes potest quia corpus est non tamen vt esse possit decacordum Psalterium: quam diu ergo Psalterium est indiuisum est. Si diuiditur in partes: mox esse desinit id quod erat. Igitur vas ipsum vnum est: sed tamen triangulatum: sed tamen in tribus cornibus miro modo consistens. Adeo enim tria cornua ipsa vnitas possidet indiuisa: vt z tria videantur esse vnum: z vnum tria: quod melius in ipsa figura cerni potest: q̃z verbis competentibus explanari. Non enim aliquod trium si totaliter horum quod libet contemplari volueris: (hoc est) proquantitate duarum linearum que conueniunt in angulo vno distincte ibi occupat partem suam z aliquid seorsum: a duabus attingit: sed ipsa in diuisa similitudo substantie mirabiliter sufficit ad ipsa tria: ita vt in vno quolibet duo necessarie accipiantur. Si ergo ad contemplandam illius summe essentie vnitatem que non est corpus sed spiritus: aliquid vestigium similitudinis res attrectabilis habere potest: q̃z sit hoc multis aliis preferẽdum facile intelliget vir peritus: q̃uis nõ corpus ipsum: tanto huic deseruiat sacramẽto: sed forma. Neq̃z enim in hoc celesti organo de tribus dissimilibus rebus agit: vt sunt: panis: vinuz: z oleũ: vt sunt aqua sanguis z spiritus: z his similia: in quibus sm quid inuenitur misterium trinitatis: sed de forma ipsa que trina est: sed tamen simplex z indiuisa: de figura ipsa vel arce que vocat psalteriũ. Qui hoc minus intelligit: nescio vtrũ sane valeat itelligere que sequunt. Nauis vnũ est vas: nec tamen ex vno ligno: sz ex multa lignoz materia: manu artificis diligenter extructum. Significat autem in naui orthodoxam ecclesiaz nulli sane sapienti dubiũ esse potest quero vbi sit hec figura: respõdebis in naui: quero quid sit nauis: formã mihi: credo non lignoz filus ostendes. Non enim ligna ipsa de qbus cõposita est nauis: naturaliter: nauis sunt: sicut naturaliter ligna sunt: sed illud vas dicitur esse nauis: quod ex eis constat esse compositum. Sicut nec lapides aut cementuz simplr murus sunt quõ id quod sunt: sed quod ex eis est cõpositũ: murus ẽ. Possumus mille talia exibere exẽpla: sed tamẽ fideli pauca infideli nec multa sufficiũt. Sic sic celeste organum discrete considera: z mirũ illõ quod querimus: speculari valebis. Accipienda sunt ergo tria cornua in triũ similitudine psonarum: nec confuse vt quod vel referas ad patrẽ: quod velis ad filiũ vel ad spiritũ sanctũ: sz distincte prout res expostulat: vnumquodq̃z in misterio proprietatis sue: vniuersum vero vas ipsuz in similitudine diuine substantie que vna est trium nõ in partes diuisa: sed tota simul nimirũ. q̃z in patre est filius z spiritus sanctus: in filio pater z spiritus sanctus: in spiritu sancto: pater z filius: q̃z vnũ sunt. Neq̃z n: audemus dicere vnus sunt: sed vnũ: nisi quãdo addit deus. Cum enim dicimus vnũ sunt: substãtiã vnã trium accipimus in hoc vno: sicut z veritas ipsa dicit. Ego z pater vnum sumus. Sic igitur tria cornua trinitatẽ designari: intergritas psalterij vnitatẽ. Et hoc q̃z mirabiliter diligẽter attende: aliud sonat vnus: aliud sonat vnitas. Unus. n. absolute dici negt: nisi de vna psona. Unitas vero ppie dici non potest nisi de duobus ad minus. Neq̃z. n. cuz iubemur cõsistere in vnitate ad singularez psonam referri posse credendũ ẽ. Licet ad populũ ad cõuẽtũ: ad plebẽ. Cũ. n. dicit absolute: vnus est: hic aut illic nõ est in loco ille nisi vnus: psonã in cũctãter intelligo: cũ vero dicit: vnitas est in loco illo: profecto nihil aliud itelligimus: q̃z multoz coz vnũ z animã vnã: hoc est vnã voluntatẽ z vnũ cõsenſuz. Si vero sic dicitur. Unus est in loco illo: vt protinus addat quasi: potest vnus: accipi de collectione multoz: vt vnus populus: vna plebs. Sic igit cũ dicimus: pater z filius z spiritus sanctus: nõ audemus dicere vnus sũt: nisi cõsequẽter addat deus. Si ergo dicimus tres psone: vnũ sunt: catholica cõfessio est. Et si dicimus tres psone vnus deus sunt catholica confessio est. Qui autem dicit pater z filius z spiritus, sanctus vnus sunt: Sabelliane hereseos asseuerator essicitur. Cõstat igit q̃ neq̃z trinitas neq̃z vnitas: de vna persona simpliciter dici potest. Sed trinitas dicit de tribus psonis. Unitas de substãtia vna: nõ vnius psone: sz ipsaz triũ psonaz. Qua in re notãdũ ẽ. q̃ neq̃z in hoc verbo quod est trinitas: psonas ipsas: neq̃z in hoc nomine q̃ ẽ vnitas substãtiã simpliciter intelligimus: quasi eo ipso intelligamus esse personas quo intelligimus esse tres aut eo ipso intelligimus esse substantiã quo intelligimus esse vnã: quia possumus aliqua tria intelligere que non sunt psone: z aliquod vnũ quod nõ sit substantia: vt tres horas noctis: z vnaz noctẽ

eum vero adduntur illa ad que dicta sunt tria vel vnum: tunc intelligimus que sint illa tria ⁊ quid sit illud vnum: tres: scilicet persone ⁊ vna essentia: quamuis a diuinis eloquijs vtriusq; testamenti nomen persone vel substantie peregrinum sit: nec queat inueniri aliquod nomen in prophetis ⁊ apostolis quo vna trinitatis essentia demostret nisi deus ⁊ dominus: aliqd simile ⁊ illud quod dictū est a dño Ego qui est misit me a vobis: nec aliquod nomē quo intelligant tres persone: nisi in hoc qđ deus: deus: deus: sanctus: sanctus: sanctus ⁊ siquod simile. Neq; enim propterea dicuntur persone quia tres: nec ideo dicitur substantia: quia vna trium. Diceremur enim persone etiam si tres non essent: ⁊ diceretur substantia etiam si vna non esset. Cum ergo queritur quot sunt ipse persone? Respondemus tres: nec vna tan persona pater cum filio ⁊ spiritu sancto esse putet ⁊ singularitas personarum: quod falsum est ⁊ nō magis pluralitas predicet. Et cū querit de substātia diuina: dicimus rā esse vnā: ne qs ipsas tres psonas inequales extimet aut diuisas ignorās verbū dñi dicētis. Ego ⁊ pater vnū sumus. Ad aliqd ergo dicta est trinitas: ad aliquid vnitas. Trinitas ad vitādā singularitatem psone. Unitas ad cauēdā vnius diuisionē substātie. Aliud. n. portat vnitas: aliud singularitas: aliud pluralitas. Trinitas vt iā dixi de cōmunione pluriū dicta est: nō de vna tm̄ psona: qr nisi singularitas est: vnitas eē nō potest. Singularitas autē dicit de vna aliqua psona: que sola est: pluralitas de duabus ⁊ supra ⁊ vtī iam dixi: nō vbi singularitas: sed vbi pluralitas: ibi vnitas est: qr igit̄ tres psone ibi sunt: nō vna tm̄: ⁊ ipse ineccessibiles a seipis: recte ibi esse vnitas: ⁊ i ipsa vnitate pluralitas: nō singularitas p̄dicat. Credimus ergo hāc ſbaz q̄ vna ē esse tres psonas nō vnā tm̄: ne singularitas sicut accidit Sabellio occurrat p vnitate: ⁊ tres psonas: vnā substātiā: nec ipis tribꝰ psonis diuisio inesse putet. Credimus vnā personam vocari patrem: quia habet filiū aliā vocari filiū qr habet patrem aliā vocari spiritū sanctum: qr ab vtroq; spiratur: (hoc est) qr ab vtroq; procedit ⁊ ab vtroq; donat: aut sicd dignus posse credit: huic sancto nomini conuenunt̄ aptari. Nomē ergo trinitatis a sanctis ⁊ catholicis patribus nobis traditū est: vt p hoc nomē vnū deū esse tres psonas veraciter itelligamus. Nomen vnitatis: vt vnius esse substantie illas tres personas confiteamur: (hoc est:) vt credamus illas indiuisas ⁊ inseceſibiles a seipsis: ita vt sint summa vnum: ⁊ veraciter tres. Cum autem dicimus deum esse sapientiam: vitam: charitatez: iustitiā: veritatē: ⁊ his similia: secundum substātiā accipiēdū est. Similiter ⁊ nomē psone ſm substātiā accipiēdū est: ita tamē: vt quomodo dicimus deū patrē: deū filium: deū spirtū sanctū: nec tū tres deos: sed vnū deum: ita dicamus psonā patris esse substātiā: psonā filij esse substātiā: psonā spiritus sancti esse substantiā: nec tū tres substātias sz vnā substātiā. Nō credūt hoc Sabelliani: quia nesciūt p visibilia mūdi: cōsiderare inuisibilia dei: nec p res humiliores ⁊ minimas: contemplari sublimia. Videmus sepe vnū ignē ferro seu carbonibus adherētez: videmus flāmam ex eo genitaz: que nihil est aliud qz splēdor igneus exsomēti substātia cōspissatus. Sentimus in vtroq; esse calorē qui ex igne pariter ⁊ flāma indefinenter procedit: nec tū tres ignes sunt in quo hec tria cernimus: sed vnus ignis. Antiq tamē patres disputātes aduersō arcū qui filij negabat eternitatē: flāmam sue ignem similitudini paterne dederūt: lucē filio qui coeternus est patri. Ego autem tamē qz fidelibus non infidelibus loquens: ignem patri: flammam filio conuenientius dari puto: quiaz flāma illa rubi que apparuit moysi: filij similitudinem gerit: ⁊ omnis flamma que per lignum seu stipulam manifeste apparet: siquidem antea occulta est: in eo: qr sic apparet in substantia palpali ⁊ terrena: ipsius filij apparentis in carcere simili-

Deo.

Exo.

tudinem gerit: calor autez spiritus sancti. Rursum in cōparatione illa qua dicimus: tria hec vnus sunt ignis: ⁊ vnus ignis hec tria: si illa lux intelligitur tantum que lōgius diffunditur extra flammam non ita cōgrue dari potest in secundo loco similitudo ipsius lucis q̄modo flāme que ignis est: p̄sertim quum aliud sit sapientia genita cuius similitudo est in flamma aliud spiritus sapientie: qui est vnum de septem donis: cuius recte in luce illa longius diffusa: similitudo est: vtpote: que non est flāma: sed de flamma procedit. Nec illud cuius recte in luce illa similitudo est: vt potequ de igne ⁊ flamma procedit. Nec illud mouere debet qꝫ flamma que materialiter latet in igne non simula principio reuelatur cum eo: quia nec filius a principio voluit hominibus reuelari: sed mansit in abscondito vsq; ad tempus statutuz: sicut ⁊ per prophetam dicitur. Domine quis credidit auditui nostro: ⁊ brachium domini cui reuelatum est. Et notandum qꝫ cineribus non solum flamma tegitur: sed ⁊ ignis quamuis amplius flamma: quia in verbis testamenti prioris: plerunque ipse pater: sepius autem filius qui est verbum patris in rerum immaginibus occultatur: que tamen si velud quodam flatu spiritualis intelligentie exterſa fuerit: mox apparet non solum pater qui designatur in igne: verum etiam sapientia eius que est Christus q ⁊ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Uerum hoc contra Sabellium qui nomina tantum vacua: ⁊ non etiam subsistentes personas quas Greci dicunt substantias predicabat. Unde Augustinus in libro de ciuitate dei. Non propter hoc naturam summi boni simplicem dicimus quia sola est ibi nominum trinitas sine substantia personarum sicut Sabelliani putauerunt: sed quia est hoc quod habet excepto qꝫ relatiue quoq; persona ad alteram dicitur: nec est ipsa. Et hoc quale intelligēdum sit: docet Hiero. scribens ad Damasum papam: pp eos qui ypostases alias q̄z dicerent intelligebāt. Interrogemus (inqt) qd tres ypostases arbitrent intelligi tres personas subsistētes aiunt. Respondemus nos (inqt) ita credere: sz nō sufficit eis iste sensus. Quare non sufficit eis iste sensus? Quia nescio qd aliud in hoc verbo conabant exprimere: p qđ aut psone singularitatem: aut pluralitatem substantie conarent asserere. Sz quocūq; illi ducant spū: quocūq; sensu nos psonas tres ſm substātiam p̄fitemur: nō ſm nudas voces. Sedm qꝫ et Scūs ac venerabilis pr Bernardus abbas clareual Ber. lēsis in lib. de p̄sideratione: scribēs ad Eugenium papam. Nō enim (inqt) noia vacua sūt: neq; absq; significātia casse voces. Querit enim qs: quo hoc possit esse: sufficiat ei tenere sic esse: atq; hoc nō rōne pspicuum: nec tū opinioni ambiguū: sz fidei psuasum. Sacramētum hoc magnum est: ⁊ qdem venerandum nec scrutādum. Quō psalitas in vnitate: ⁊ hac vnitate: aut ipsa in pluralitate. Scrutari hoc temeritas est: credere pietas. Itaq; non cassas voces: ⁊ noia vacua tres psonas credere phas est: ⁊ tū vna est substātia trium: diuina ipsa natura que dī essentia: vt nihil ibi diuisuz: nihil seceſsibile esse aligs suspicet. Sz ergo tres psone ſm substātiam dicant: sz essentia psonaz ſm substātiaz dicat: hoc tū interest qꝫ nomen psone platum in plurali numero pluralitatē indicat: singularitatez deitat ⁊ nomen substātie vnitatem retinet nihil scissionis aut diuisiōis admittēs. Quāuis inq̄z psone ſm substātiam dicte sint: ⁊ quāuis essentia ſm substātiam dicta sit: hoc tū interest qꝫ nomen psone pluralez admittit numez: ita vt tres esse dicantur: essentia vna trium modis oibus execrat scissionē: nō qr nomen istud hz hoc in ppietate sui: sz qr ita positum est a p̄tribus vt esset quo respōderemus hereticis querētibus a nobis: que tria? vel qd vnum? q̄uis melius quereremur: quō vnum tria? ⁊ tria vnuz? q̄z que tria sint ⁊ qđ vnū? qr nō aliđ est ibi vnū: ⁊ aliud tria: sz ad aliđ. Nō aliđ dixi: sz

Jo. 1

Augu.

Hiero.

ad aliud:q; ipse quidem tres persone sunt vnum:z hoc vnum ipse tres persone:z tñ ad aliud dicte sunt ibi tres pſone:ad aliud vna substantia vel essentia: q̃illud dr̃ vt intelligant etiam tres: istud vt intelligat q; ipsi tres nõ sunt a semetipsis aliqua partium scissione diuisi. Neq; enim aliq̃ pars est ibi pr̃ sicut radix arboris:que q; ammodo a nullo est: alia filius vt surculus: q; a radice in qua z manet:ascendit:alia spiritus sanctus sicut cortex que pertinet ad vtrũq;:q; nulla corporalis imago põt sufficiam illaz exprimere vnitatem in qua nõ est minus aliqd in singulis q̃z in tribus: q̃uis si illa tria que ꝓprijs exprimunt vocabulis non sunt tres arbores:sed vna arbor:qd m;z si tres pſone dicunt esse pr̃ z filius z spiritus sanctus:z tñ vnus deus: vna essentia:vna natura? Vbi enim vnitas ibi gaudium:z vbi diuisio ibi meror. Quo circa si illud gaudium inextimabile est:relinquat vt illa vnitas ineffabilis sit. Sed si trinitas pſonaz in coibus designata est:in quo vnitas? Nam multum interest inter assignationem trinitatis z assignationem vnitatis:z nõ eodem põdere rõnis demõstrat vtrũq;. Non enim inuenio aliq̃d quantum qd possit ostẽdere scissitanti:quo ostẽdimus illa tria:z ideo necesse habemus reducere mẽtis oculos ad tres ipsas pſonas: in quibus assignauimus trinitatem z dicere tria ipsa esse vnum:esse vnam substãtiam: vnum deum:quo vt nõ rem similem: sed dissimilem dicam:tribus Juda:z tribus Beniamin:z tribus Leui que remanserunt filijs Dauid:z templo dñi:vnus simul populus dicte sunt. Neq; enim cum dico: vnus populus:quantum aliqd assigno:sed dico q; vnitas est in tribus illis:eo q; non sint scisse vel diuise a domo Dauid quo relique decez tribus. Q̃d cum ita sit:qd possum ostẽdere cum interrogor de vnitate: nisi q; vas ipsum in quo sunt tria comua: vnum est. Qz tñ aliud est esse vnum:aliud est esse diuisum:siquidem hec duo ꝓtraria sunt sibi adinuicem:vident quodãmodo hec duo contraria pugnare aduersus illa tria:dum mera vnitas vult illa tria:vt loquar improprie mãe ꝓiuncta:apta diuisio scindere z partire. Igit̃ nec per hoc q; dr̃ aliqd vnum esse: nec per hoc q; dr̃ aliqd esse diuisum notat aliqua substãtia:q̃z sunt quedam voces intellectuales:quibus innuitur aliq̃z substantiam esse diuisam:aliquaz esse indiuisam simplr. Igit̃ nec vnum esse nec diuisum notat aliqd̃ substãtiuum: sed sunt quedaz voces intellectuales quibus innuit aliquam substantiaz esse vnam:aliq̃z esse diuersam. Tenuit autem hoc vnum Arrius:alteꝛ catholici tenent. Nam vox ipsius Arrij scissionem sonabat:que posset notari in tribus q̃libus a seipsis distinctis.

Figura Arrij sic. 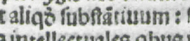

vox ca/tho

Figura catholicoꝝ.

lico ruz vni

tatem: que notatur in figura triangulata. Tertiaz q; aliud intelligimus in ipsa simplici natura: cum dicimus deum esse trinum: aliud cum dicimus trinitatem esse vnum deum:non incõgrue infra ipsa tria comua psalterij: figura quedam rotunda fieri ꝓsueuit:vt in ipsa:vz:rotunditate intelligamus verissimam vnitatem substantie. Igitur figura ipsa rotunda que manet media inter tria comua:nõ est accipienda quasi substãtia:q; nec est. Est enim substantia totum vas:sed quasi quedam vox materialis predicans totius vasis (hoc est) substãtie vnitatez:ne qs cum audit trinuz putet esse diuisum. Igit̃ z si tria comua trinitatem predicãt:z circulus vnitatem:nõ ideo tñ sicut tria comua tres pſonas: ita oꝛbiculus ille:quartuz aliq̃d designat:quasi diuina essentia quartum aliq̃d sit:sed innuit tñ trium pſonaz vnitatem:z tãtam vnitatem:quanta in nulla re simili inueniri queat:z in ipsis coibus simile aliquid notari queat: si id qd̃ est in eis extremum vel acutum:pro voce accipit materiali:vt neq; in

neq; in quo dicitur trinum: quod vnum est: neq; in quo dicitur vnum quod trinum est: patiatur veritas detrimentum: propter hoc enim cum sint tres persone: vna substantia dicte sunt: quomodo tria comua illa:vna res:vna substãtia:z vnum vas:quomodo autem dixi similitudinarie quid nõ causatiue:quia aliud est dare imaginem:aliud est exprimere causam. Vbi cunq; ergo occurit:vt ita positum sit:quo modo:vel sicut:sic accipiatur vt intelligit ijs qui scribit:quia (vt ait vir serenissimus Sanctus Hylarius in libro de Trinitate) non sermoni res: sed rei est sermo subiectus:oportet enim lectorem discutere scribentis intentionem:non improprietatem verbi: que vix in tam altis rebus pro loquẽdi inopia seruari potest. Si enim quartum aliquod esset essentia diuina:nõ dicerent sancta animalia:Sanctus:Sanctus:Sanctus dominus Deus omnipotens:sed dicerent simul o tres Sancti: z postea subiungerent:dominus Deus omnipotens:quia illi tres: z iste vnus. Sed quia ideo dicitur vnus deus:quia nõ sunt diuise tres persone:sicut nec tria comua vasis huius:dicitur quidem semel:Sanctus:propter patrem:semel propter filiuz: semel propter Spiritum Sanctum:z ad extremum datur causa:quare non sunt ausi dicere:o tres Sancti:cum addatur in fine:dominus Deus omnipotens. Quapro pter z si comua ipsa psalterij:indiuisa sunt z totum simul possident ipsa tria: ita vt extra ea non sit aliquid exigendum: sed totum satendum z confitendum: q; tria vnum sunt:extremitates tamen eorum videntur z ipse: sicut z circulus voces esse materiales:vt quomodo extremitates ipse indicant tria comua: z rotunditas vasis integritatem.: ita tres ipse extremitates: videantur clamare: Sanctus:Sanctus: Sanctus: rotunditas autem: dominus Deus Sabbahoth: quia z quod acutum est:personam indicat:z quod rotundum non vnius persone:sed ipsarum triuz personarum veram z simplicem vnitatem. Scimus enim q; in circulo: nulla est anguli differentia: sed est quodammodo circulus summe vnum. Si hoc de aliqua re preter q̃z de Deo dici possit: eo q; res rotunda;tota simul in seipsa esse vniformem videatur:z non sit in ea aliquid quod angulis: siue coibus ostendatur diuisum. Si ergo sic esset Deus in substantia vnus vt non esset trinus in personis (quod tãlsum est) ei profecto figura vnius virgule: z neq; figura rotunda: neq; triangulata in tanto mysterio conueniret. Et si ita esset trinus vt non esset etiam vnus Deus: sic ei conueniret figura triuz virgularum: vt ei neq; triangulata: neq; rotunda conueniret. Quia vero in personis trinus est z in substantia vnus:neq; vnius virgule: neq; trium maxime inequalium z dissunctarum ei in mysterio conuenire dignoscitur:sed potius trãigulata pariter z rotunda: iuxta quod in libro Apocalipsis: ipse sibimet testimonium phibet:dicens. Ego sum Alpha z.ω.fin hoc enim forma Psalterij decacordi vtriusq; huius elementi figuras demonstratur habere. A. O. Siue ergo extremitates trium coꝛnium: siue triangulatum elementum:quod grece dicitur Alpha:nihil aliud sonat q̃z Sãctus: Sanctus:Sanctus:z siue rotunditas illa que inter tria comua sculpta est:siue elementum rotundum:qd̃ est.O.nihil aliud resonat q̃z dominus Deus omnipotens: tibi est gloria z imperium in secula seculorum. Amen. Apoca. Apoca.

Explicit Distinctio prima. Incipit Distinctio secunda libri primi.

QUia vidimus annuente Deo: quomodo tres persone sint vnus deus: z vnus deus tres persone:superest quere re z inuestigare:quemodo totus pater intelligatur esse in filio:z totus filius in patre:z totus Spiritus Sanctus in patre z filio. Ut autem (prestante domino) dari

queat: recurrendum est ad exempla. Ne/
que enim quod scriptum est de rebus hu/
manis: longe diss mile est a diuinis: alie/
num est a fide per dissimiles similitudines
ascendere ad notitiam creatoris: nec diuer
sum a ratione assignare aliquid in distan/
tibus rebus: quod longe altius verus est:
cum hoc asseritur in creatore. Nam si lux
candele que deficit ad momentum: lux
quomodolibet dici potest: quanto id ve
rius dicitur de luce Solis: que tam in dis/
similiter maior est: & non ad horam depe/
rit vt lux cādele: sz ꝑtinua manet? Sic si ō
creatura dī aliqd qō sit bonū & felix: necel
se est vt dicaf verius de eo qui sine q̄litate
aut q̄ztitate: bonus & felix est: hūs essentia
liter in seipso q̄ cōicet ex ipe electis suis: si
cut per imaginem & similitudinē suam: sicut
p gr̄e largitatez. Quocirca: q: ipse inunita
te trinus est: q̄siuit semp & queret: quo plu
res homines & diuersi populi conuenirēt
in vnum: sciens q nulla possit esse felici/
tas vbi scissio & diuersitas est. Omne enim
Regnum in seipsum diuisum desolabi/
tur. Inde est q filius orat pro electis suis
vt sint vnum ad sue & patris sui similitudi/
nem vnitatis: dicens sic. Pater sancte ser
ua eos in nomine tuo quos dedisti mihi:
vt sint vnum sicut & nos. Et hoc quidem
de Apostolis. Deinde post pauca que re/
tulit: adiecit & ait. Non pro his rogo tan
tum: sed & pro eis qui credituri sunt per
verbum eorum in me: vt omnes vnum
sint: sicut tu Pater in me: & ego in te: vt
& ipsi in nobis vnum sint. Et paulopost.
Ego claritatē quam dedisti mihi dedi eis
vt sint vnum sicut & nos vnum sumus.
Certe audiuimus ex verbo veritatis qō
nos velit filios esse vnū ad imaginez & similitudinem illius vnitatis: qua ipse & pr̄ vnū
sunt. Est aūc vnitas ista in spiritu: sm illud
qō scriptum est in actibus Aplōz: Multi/
tudinis aūt credentium erat cor vnū & ala
una. Scōm hūc modum vnitatis: accipiē
duz est illud qō Aplūs ait: Qui adheret do
mino: vnus spūs est. Hac similitudine vsus
est Augustinus in assignatione vnitatis inter Patrem & Filium: dicens. Sic di
catur Deus de Deo: vt singulis hoc no
men: Deus: conueniat. Sed quare di/
cens illud Augustinus addidit istud: ni/
si quia sicut multum differt inter diuer
sum & ꝓiunctionem: ita multum interest
inter ꝓiunctionez diuersaꝝ naturaꝝ: & na
turalez vnitatē illaꝝ rez: que nec naturaz
habent diuersam: nec sbam: vel essentiam
partium scissione diuersam. Quocirca si
de diuisione ipsa agitur in primo loco: de
coniunctione in secundo: de simplici vni
tate in tertio: liquet q scissio diuisionem
facit: coniunctio vnitatem quidem: nec
tamen ita simpliceꝫ in vna re quomodo
in alia: nec ita in corporalibus rebus quo/
modo in spiritualibus. Quis enim pos/
set ita coniungere corpus alicuius homi/
nis corpori alterius: quomodo coniun/
gitur ignis igni: vt quamdiu ita manet
coniunctus: nulla ibi diuisio messe videa/
tur? Quanto magis autem sic adheret spi
ritus spiritui: vt vnus spiritus sit? Quan
to ineffabilius vna substantia sunt & vnus
spiritus: siquidem Deus spiritus est: tres
persone Deitatis: que non ex tempore
sunt coniuncte: sed semper in ea vnitate
in qua sunt: manent simul tote & indiui/
se. Ergo quia ineffabilis vnitas in trini/
tate est: ita vt in Patre sit filius: & in fi/
lio Pater: & in eis illorum compar spiri/
tus ab vtroq; procedens: ad ipsius dei/
tatis dignitatem pertinet vnitatis: vt quicquid
ibi dicitur sm substantiam: id est: quic/
quid ibi dicitur q substantiam alicuius
persone demonstret: totum dicatur esse
vel in Patre: vel in Filio: vel in Spiri/
tu Sancto: dicente Augustino. In Dei
substantia quicquid excogitari potest: sub
stantia est: & nihil est in Deo q non sit
Deus. Est enim substantia genita: in in/
genita & econuerso: & nihilominus proce/
dens substantia ingenita: & ingenita: &
econuersa: ita tamen vt propter summam
vnitatem: sic alia persona dicatur: & sit sub

Joan.

Augu.

Augu.

stantia ingenita: alia subgenita: alia proce/
dens: vt tamen simul tres persone non
sint tres substantie: sed vna substantia.
Psallamus super hoc in vase celesti: & qd
in eo sit repositum: de tanto mysterio vi/
deamus. Psalterium (vt sepe diximus)
vnum est instrumentum: & tamen in ipso
tria cornua sunt: non vnum. Non autem
ita sunt tria cornua inserta siue sculpta in
ipso: vt aliud sit Psalterium: & aliud tria
cornua eius: sed illud idem. Quomodo il
lud idem? Quia totum Psalterium: tota
tria cornua: & tota tria cornua totum psal/
terium: & tantum continet vnum cornu:
quantum simul tria. Verum & si sic vna
est in tribus substantia ipsa: que vocatur
Psalterium: vt tamen singulum cornuz
habeat sm aliquid ꝓprietatem suam: nec
vnitas tamen singularitatem mūrt: nec
singularitas cuiuscunq; trium vnitatem
excludit. Quare? Quia meta & distinctio
vniuscuiusq; cornu non potest inueniri
nisi in plenitudine aliorum. Quocirca dā
da est vnitas vniuersitati Psalterij: cu/
iuslibet autem persone: singularitas alicu
ius trium. Singularitas autem dico non
(quod absit) vt aliqua ꝑsona intelligatur
ibi esse singularis: cuz hoc sit ibi omniuz:
quod vnius (dicente Domino.) Et tua
Pater mea sunt: & mea tua sunt: sed ad
differentiam vnitatis (hoc est) vnius sub
stantie trium personarum: ne quis (quod
absit) sic accipiat vnam trium personaruz
essentiam: quomodo essentiam cuiuscun
que persone: cum ibi nomine essentie in/
telligamus simul: ingenitum: & genitum:
& procedentem: hic aut solum Patrem:
aut solum Filium: aut solum Spiritum
Sanctum: Cum enim dicovnam substan
tiam: tota simul tria cornua complector
in vno vase: nec si vnum psalterium: vnaz
substantiam nominarem. Cum autem di
co tres personas: non quia tres personas
nomino: scissionem facio vnitatis: sed di/
stinguo quid pertineat ad singulam perso
nam. Deinde si tria cornua ipsa quero me
tis distinguere: non sufficio: quia q dicere
ficut est: non est facile tria illa esse figilla/
tim intueo: & tamen tria vnum: & vnum
tria: & duo in vno: & vnum in duobus: &
alterum in altero: ita vt non sint plus tria
simul q̄z vnum: nec vnum minus q̄z tria.
Qui potest capere capiat. Qui autem nō
capit istud quod deorsum est: & oculis cor
poreis videri potest: quomodo valebit ca
pere quod videri non potest? Verumta/
men ne se aliquis de difficultate excuset:
dabimus operam pro posse nostro facere
facilia que difficultatem minantur. Qui/
uis autem Deus omnipotens sine quan/
titate magnus sit: res tamen quibus eum
assimilando intelligere querimus: quanti
tate: necesse est: terminentur: alioquin fi/
gure ipse incomprehensibiles foret: sicut
& ipse incomprehensibilis est: qui ꝓptereo
sensus nostri acumen & capacitatem exce/
dit: quia ipse incircunscriptus spiritus
est: nos autem locales & circunscriptibi/
les sumus. Omnis ergo res que cingitur
meta: de spatij sui quantitate: consideran/
da est: vt est ciuitas intra muros: vinea cir
cuncincta maceria: & his similia. Nunc er
go considerare est sepe scriptam figuram
quam esse diximus triangulatam cuius/
modi sint extrius cornuum eius: & quali
sint spacio terminandi. Fortassis etenim
in hac figura ita necessaria cornua tria illa
vocauit: quomodo Pater: verbum: & Spi
ritus Sanctus necessitate loquendi: tres
ꝑsone a patribus dicti sunt: nō inuenienti
bus cōe nomen qō eis plurali conueniret.
Nō igit tria illa que vocauit cornua sic in
telligas: vt illoz ī̄modo extremitates
accipiendas existimes: sz ḡtum due lineę
capiāt ex aduerso simul ꝓcurrentes: ad an
gulum. Quapp si incipiēs a principali cor
nu ḡtitatez ipsius cornu que dilatat deor
sum vsq; ad limitem suum: vigilāter attē
das: videbis cornu ipsum occupare totū:
qō trium esse videt: nullum prēiudiciū in
ꝓcurrētibus alijs: qui minus & ipsa id sint
pariter qō fuerunt. Sili & in secundo cor

nu: primum ⁊ secundum totaliter sunt: ⁊ in tertio pariter secundum ⁊ primum. Tantum est ergo vnum corpus: quantum simul tria: ⁊ duo in vno: ⁊ vnum in duobus: quod oculis contemplari melius q̃z verbis intimare valemus. Inde est q̃ perfectus Deus pater: perfectus Deus filius: ⁊ perfectus Deus Spiritus Sanctus: perfectus Deus tota Trinitas predicatur: quia (vt ait Beatus Bernardus: cuius supra fecimus mentionem) deus verus trinitas est: deus verus singula personarum. Sed hinc penset vnusquisq; q̃z prõptius debet esse ad fidem dei: q̃z facilius ad credendum quod testantur Scripture de domino Deo creatore suo: ⁊ quod nobis patres catholici crediderunt: quando vmbra veritatis inexplicabilis est. Si enim illud inexplicabile est quod mysterio seruit: quis de veritate ipsa que deus est loqui se posse digne: aut sufficienter confidat? Satis est nobis videre sudarium quod fuerat supra caput Jesu: explicare nobis illud nõ licet vsq; forte ad diem illum in quo illud dominus ipse explicãdum constituit. Cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum. Amẽ.

Bern.

¶Explicit Distinctio secunda. Incipit tertia.

QUod de simplici illa natura que deus est: a patribus catholicis: ⁊ orthodoxis: nobis traditum est: subtili est scrutatione pensandum: quomodo in deitate trinitatis: quicquid est potens: quicquid eminens: quicquid gloriosum: aut felix: totum esse dicatur: credatur ⁊ intelligatur cuiuscunq; psone: ita vt plenitudo ipsa diuine sublimitatis: non minor sit in singulis q̃z in tribus: immo vt quod trium esse dicitur: non per singulas personas: diuidatur in partibus: sed totum sit integre singulorum: excepto q̃ proprium est patris: esse patrem: proprium filij esse filium: proprium spiritus sancti esse spiritum sanctũ. Nam si hoc est ibi singuli quod simul trium: propter ineffabile vinculum vnitatis: quomodo maius aliquid habere ibi possunt tres simul q̃z singuli? Ut enim loquamur aliquid de vsu humano. Si aliquis Rex assumeret in societatem Regni: siue (vt accidere potuit) filium ⁊ nepotem: siue aliquem alium de sanguine suo: dans illis in omnibus omnem plenitudinem potestatis: quatenus simul tres: simuli honore venerarentur ab omnibus: in quo minus honoratus esset vnus q̃z simul tres: aut q̃ magis possent in Regno tres simul q̃z singulus eorum: cum ea potentia dominaretur ibi vnus: qua simul tres: ⁊ eo honore quo tres simul frueretur vnus? Ceteruz si res diuerse conferuntur simul: multum interest inter res corporeas ⁊ incorporeas ⁊ spirituales. Certe si in aream pergis laturus triticum: si ad torcularia vinum: si demuz ad fontem hausturus aquã: causaris non immerito ⁊ sollicitaris de vase: ne forte si paruum est minus afferas q̃z res aut necessitas exposcit. Si autem carbones ignis ad succendendam stipulam: siue ligna ferre queris: nonne in ferendis illis frustra de quantitate causaris: quum tanta virtus sit in vno carbone quanta in tribus: ⁊ non magis succendatur ex tribus q̃z ex singulis: etiam si id quod cernitur oculis: maius in tribus q̃z in singulis esse videatur. Neq; enim quantitas corporalis rei assimilanda est Deo: sed quantitas virtutis. Alioquin si aliquid interesse vis inter tres carbones ⁊ vnum: fateamur ⁊ nos in personis deitatis: dicentes plures esse tres personas q̃z duas: nec tamen maioris potentie: aut virtutis: quis id potest singula quod simul tres: Si autem inter aquam ⁊ ignem tanta inequalitas est: quantam inter ignem ⁊ Deum esse putas? maxime cum vnusquisq; triuz sine quantitate magnus sit: sine indigentia creatoris? Si enim maius aliquid essent tres q̃z singulus trium: haberet profecto terminum immensitas singulorum: ac per hoc nullus oipotens. Si autem singulus

eoz sine quantitate magnus est: quomodo possunt maius aliqd esse tres q̃z vnusquisq; eoz: quum ea magnitudine sit q̃q; magnus in semetipso: qua maius aliqd esse nõ pot? Illz enim ⁊ istud simplicitas illa in qua non est aliqua partium siue diuisio voluntatum: sed summa vnitas ⁊ inscissa maiestas. Ut enim a supernis illis redeamus ad ima nostra illud boni semp ⁊ vbiq; habere vnitas pfuit: vt qd̃ singuli est proprium: plurimum faciat esse cõe. Si autem id agit per hoc bonum vt id habeat singulus qd̃ habent omnes: qd possunt habere omnes qd̃ non habeat vnus? Verum hoc apud homines. Apud deum autem non agit hoc quicq̃z: sed est id qd̃ est: ad cuius summi boni similitudinem formanda erit rationalis creatura: non in plenitudine maiestatis assumpta: sed ad imaginem ipsius participatione gratie sublimata. Tanta vero vnitas est in summa illa trinitate: vt id habeat maiestatis singulus qd̃ habent tres: hoc possit singulus qd̃ possunt tres: excepto q̃ hoc pater hz a nullo: filius a patre: spiritus sanctus a patre ⁊ filio: non largitione gratie: sed simplicis veritate nature: Neq; enim pater: q̃ voluit: genuit filium sicut omnia que voluit fecit in celo ⁊ in terra: sed sicut ipse semp est: ita ⁊ filius cum spiritu sancto semper est apud eum: qui id circo ipsius patris predicatur equalis: q̃ sicut pater eternus est: ita ⁊ filius coeternus. Q̃ vero idem filius cum spiritu sancto non est separatus a patre: sed semp manet cum eo ⁊ in eo in vnitate perfecta: nec pater potuit amittere qd̃ dedit filio ⁊ spiritui sancto: nec ipsi possunt non habere quod visum est fieri esse in pprietate patris: si tñ aliqua datio aut proprietas in illa eterna vnitate esse potest: nisi intelligatur quomodo esse possit: sm̃ q̃ ⁊ vir serenissimus Augustinus luculenter exponit. Dicit enim filius de seipso. Sicut pater hz vitam in semetipso: sic dedit ⁊ filio vitam habere in semetipso. Et de spiritu sancto. Ille me clarificabit: q̃ de meo accipiet. Quaeq̃ liter autem hoc ⁊ similia intelligẽda sint: per multa ⁊ prolixa verba Augustinus exponit. De illis autem propriatibus que sic esse videntur singulorum proprie: vt tñ inueniantur communiter pmanere in tribus Et ipse: ⁊ alij multa loquuti sunt. Nõ nulli vero sequentes ista tria quibus perficiuntur omnia: vz: posse: scire ⁊ velle: patri attribuerunt potentiam sm̃ illud libri Job. Deus potentes non abijcit: quum ⁊ ipse sit potens. Et illud sacratissime matris domini. Quia fecit mihi magna qui potens est. Sapientiam filio: de quo dicit Paulus. Nos predicamus Christum dei virtutem ⁊ dei sapientiam. Voluntatem vel amorem: spiritui sancto: quod voluntas esse intelligendum: vbi dicitur per psalmistam. Vita in voluntate eius. Et vbi dicitur per Joannem. In hoc apparuit charitas dei in nobis: quoniaz filium suum vnigenitum misit deus in mundum vt viuamus per eum. Et notandum q̃ sapientia dicitur ⁊ fortitudo dei: charitas dei: amor vel dilectio dei. Et his similia sepe reperiũtur in diuinis eloquijs: ⁊ per hec spiritus sanctus intelligitur. Potentiam vero dei non me recolo alicubi legisse: sed tñ potentem ⁊ omnipotentem: ne forte q̃ subiũgitur: dei intelligeret filius: aut spiritus sanctus: sicut intelligitur filius nomine sapiẽtie dei: ⁊ spiritus sanctus nomine amoris dei. Si tamen ⁊ hoc ipsuz studiosus lector in scripturis sacris inuenerit: noscat ibi nomine potentie: filium esse intelligendum: quia quo tendit modo impetus noster: id omnino dicturi ⁊ probaturi sumus q̃ quicquid in illa simplici trinitate dicitur sm̃ substãtiam: ⁊ videtur esse pprium alicuius persone: sic intelligendum est sm̃ aliquid esse proprium alicuius persone: vt tamen velut in genere ostendatur esse cõmune. Verbi gratia. Pater dictus est potentia: quia faciens iudicium de peccatoribus: semper se ostendit inuictum. Filius dictus est sapientia: q̃ nolunt potentia vincere: sed humilitate. Spiritus sanctus di-

Job.

Jo.

Joãnis

Augu.

Joãnis

ctus est amor: qz qui plene amat aliquem: dat ei quem diligit z se z omnia sua. Propter hoc quippe z donum z donator est spiritus sanctus: qz z se dedit z sua: quamuis horum vnum magis ad patrem z filium: qui dederunt eum videatur referre. Et si hoc catholice dici posset: nec tamen qz seipsum dedit seipsum misit: vt nonnulli deliranti: quia missio ad euz pertinet trm qui alium vel aliud nuntiat: donatio z ad eum potest pinere qui mittitur z ad eum qui mittit. De solo autem filio intelligi potest: qz ipse se misit: z ab alio missus sit: propter gemine nature substantiaz: in qua est verus deus z verus homo. Nam z homo quilibet: quia in duobus consistit: dicitur emittere spiritum quando exit anima de corpore mortali: pro eo. q; homo interior est qui emittitur: homo exterior qui emittit. Frustra ergo conantur aliqui asserere in simplici: quod in gemina substantia a viris catholicis assignatur. Sed de hoc aliaz. Vt autem que proposita sunt reducamus in summam. Ecce pater dictus est potentia: filius sapientia: spiritus sanctus charitas: propter ea que superius dicta sunt: vel si qua sunt alia digna affatu: que huic tante significationi conueniant: z tamen tota trinitas perfecta potẽtia est: tota trinitas perfecta sapientia: tota trinitas perfecta charitas: alioquin nullus esset perfectus. Si autem ꝑm qz Augustinus docet in typo memorie rationis z amoris: vnuſquiſq; est potentia: sapientia z amor: restat vt nihil minus sit singulus: qz simul tres. Bene ergo in figura illa triangulata tantum continet vnum cornu: quantum simul tria: quia nõ maius aliquod sunt vel habent simul tres persone: qz singula trium: nec minus aliquid singula qz simul tres. Ne autez videatur impossibile quod ratione probatuz est: non quidem his qui rõnem ipsaz capere queunt: sed his qui firmiores sunt intellectu: considerandum est saltem eis quantum differat inter creaturam z creatorem: vt sciant quid differre queat inter humana z diuina: inter egenam naturam: z nullo indigentem bonorum omnium creatorem. Quod se vidisse refert Augustinus in libro de ciuitate dei. Lapidi cuidam adhibitum est ferruz: z mox virtus lapidis attraxit ferrum ad lapidem: z adiunxit se illiuta vt viderentur duo ipsa quadam validissima vnitate ligari. Amotum est autem ferrum a lapide: z appositum est ferrum ferro: z inuenta est ea virtus esse in ferro que erat in lapide: in nullo in lapide imminuta. Amotum est autem z ferrum quod tetigerat lapidem: z appofituz est aliud ferrum illi ferro quod tetigerat ferrum: z inuenta est eadem virtus in ferro: etiaz in tertio gradu: puto qz z in quarto z in quinto. Si igitur tanta est virtus ipsius lapidis vt propagata non minuatur: quamuis non sit in re ista imago patris z filij z spiritus sancti: z similitudo doni spiritus sancti: quod concessum est ecclesie sancte dei. Quid miruz si sine quantitate magnus est pater: sine quantitate filius: sine quantitate spiritus sanctus: ita vt non sit vel habeat minus aliquid singulus qz simul tres. Quia ergo non sapientia illi deest: nec virtus ad probandum quod est: ascendat qui potest intellectu ad contemplandam speciem celsitudinis eius: qui non potest admirari virtutem z credat: qui minus lucide intelligere potest: dicens assidue cum psalmista. Magnus deus noster z magna virtus eius: z sapientie eius nõ est numerus. Magnus dominus z laudabilis nimis: z magnitudinis eius non est finis.

Explicit distinctio tertia. Incipit distinctio quarta.

Tenendum est ad illud articulum: ex quo pendet notitia personarum. Quod vt recte fiat: principale illud cornu ex quo ars tota sumit originem: in primo loco trium quemadmodum expedit statuamus. In quo nimirum cornu: non

alius qz deus pater intelligendus est: a quo filius z spiritus sanctus: alter quidez nascendo: alter procedendo: id acceperunt esse: quod ipse est. Hec igitur principalis persona: in principali cornu psalterij designata est: q; quasi principale principium duorum esse videtur. Ibi enim (vt supra diximus) manet initium totius vasis: z quasi aqua ex fonte manans: in quedam larga maria dilatatur. Quod ergo ipsum cornu quod principale est: videtur aliquatum a duobus dissimile. Illud profecto insinuare videtur: q; pater quidem sicut a nullo est: ita nunquam legitur ad homines missus: vtpote qui non habuit principium a quo mitteretur. Filius vero cuz spiritu sancto influens ciuitatem illam celestem z replens gratia sua: nouem ordines angelorum: ac ſi cuiusdam fluminis impetus saluaturus humanum genus ad inferiora confluxit. Venit enim querere quod perierat: z chordam inferiorem in qua pro chordarum dispositione tota ars terminatur ad ostendendas diuitias bonitatis sue in genere humano perficere. Quod si pater: sicut a nullo est: ita nunqz legitur missus: filius vero z spiritus sanctus: alter quidem in carnis substantia: alter in columba z igne: ab eo qui a nullo mittitur: missi sunt: z ita missi ad homines: vt eum qui se misit non dimitterent: sed in eo z cum eo sine fine manerent: qz conuenienter cornu primo locus primus ascribitur: duobus concurrentibus: hinc z inde: non minus est mirabile qz apertum. Tradunt etiam nobis patres catholici: q; pater sit principiuz filij: filius cum patre principium spiritus sancti: principium ergo pater: principium filius: principium inquam filius: de principio patre: nec tamen duo principia: sed vnum principium. Similiter z spiritus sanctus principium est: nec tamen tria principia: sed vnum principium. Sed cuius esse principium fatemur spiritum sanctum? Principium omnium bonorum que ab ipso sunt: principium creaturarum omnium: quas sicut deus omnipotens ad suam creauit gloriaz. De hoc Augustinus in libro quinto de trinitate. Si quicquid in se manet z gignit aliquid vel operatur: principium est ei rei quam gignit: vel ei quam operatur: non possumus negare etiaz spiritum recte dici principium: quia non eum separamus ab appellatione creatoris. Et scriptum est de illo: q; omnia in omnibus operatur z vtiq; in se manens operatur. Non enim in aliqd eoz ipse mutat: z vertit: z que operatur vide. Unicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem datur per spiritum: sermo sapientie: alij sermo scientie: ꝑm eundem spiritum: alij fides in eodem spiritu tc. Et paulopost. Omnia autem hec operatur vnus atq; idem spiritus: diuidens propria vnicuiq; prout vult: z vtiq; sicut deus. Quis enim tanta illa potest operari nisi deus? Si autem omnium que operatur recte dicitur principium: spiritus sanctus: quis audeat negare illum esse principium hominis Christi Jesu: sicut z pater qui fecit omnia: z verbum quod erat ab eterno: per qd facta sunt omnia. Quod ne quis inter dubia ducendum crederet: tota illa operatio noui hominis: eidem spiritui sancto attributa esse monstratur: cum dicitur. Inuenta est Maria in vtero habens de spiritu sancto: z quod in ea natum est: de spiritu sancto est. Et in euãgelio angelus ad Mariam. Spiritus (inquit) sanctus superueniet in te: z virtus altissimi obumbrabit tibi. Et in Symbolo. Credo in Jesum Christum filium eius: qui conceptus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine. O mira mysteria. Unigenitus dei filius visitas mundum: fic humanam naturam in psone vnitate suscepit: vt cuius erat filius nõdum hõ: eius esset filius factus homo: z tamen hoc scriptura non dicit: nõ tam clare z tam pspicue verum est: sed illud magis dicere voluit: qd nisi intelligatur in spiritu: qualiter verum sit non apparet. Cuius

enim ratione ꝯceptus esse dr de spiritu sancto qui ſm̃ neutram naturam filius est spiritus sancti? Scom quippe diuinam naturam filius est trimodo dei patris: ſm̃ humanam: Abrae: ꝛ Dauid: ꝛ alioꝝ quos ex mstio i parte scriptura sacra cõmemorat. Sed facile istud soluitur: si verbi apostolici memoramur dicẽtis. Factus est primus Adam in aiam viuentem. Scdo Adam in spiritum viuificãtem. Ecce respice: Adam hõ terrenus: Christus celestis: Adam homo aialis: Christus spiritualis. Quare? qz illi data est aia que eum viuẽtem faceret ꝛ agentem. Huic non solum aia data est: sed ꝛ spiritus dei viui. Nõ solum inquam aia vacua inanis: sed plena gratia spiritus septiformis: nimiꝝ qz vt aia corpus: ita rem nõ similem: sed dissimilem dico: spiritus sanctus viuificat aiam creatam ad imaginem dei: quoꝝ alterꝝ primo homini datus est: alterus scdo: vt qui ad primi hominis imaginem aiati sumus: viuificati ad imaginem secundi: gloriemur in specie glorie filioꝝ dei. Habes scriptuꝝ in Esaya de nouo homine Christo Jesu. Requiescet sup eum spiritus domini: spiritus sapientie ꝛ intellectus ꝛc. Non autem sic requieuit spiritus sanctus sup eum: vt prius eum creasse credendus sit: ꝛ postea introierit in illum: sed eum ipse prevenit: cuius ꝛ receptaculum factus est. Ideoq non immerito dictum est de eo: qꝺ ꝯceptus sit de spiritu sancto: qz prius affuit gratia in mente virginis qꝺ ꝯciperetur in ventre matris: nec tamen spiritus sanctus ingressus est in eum ſm̃ qꝺ in electos alios: qui in peccatis ꝯcepti sunt: sed ab initio ibi affuit simul cum verbo: sacrumqꝫ illud dei vasculum sibi pro suo velle aptauit. Quocirca: nec vnqꝺ fuit non plenus spiritu: sicut nũquam non fuit dei verbo vnitus. Et ficausa mysterij actuꝝ sit: vt non qñ ꝯceptus est de virgine: sed quando baptizatus est a Joãne descenderit spiritus sanctus corporali specie: sicut columba in ipsum: ꝛ manerut super eum: propter eos. ſ. in quos descendit qñ baptizantur in Christo. Non igitur incongrue dictus est Christus ꝯceptus esse de spiritu sancto: cuius corpus nõ immunda libido: sed virtus diuina operata est replens illud gratia septiformi ab ipso initio ꝯceptionis sue: vt iure diceret homo celestis: hõ nouus: homo specialis: tanquaꝫ si non esset caro: sed spiritus. Sic enim miro modo dei filius venit in carne: vt tñ legem carnis nõ imponeret: sed deleret: non illam dico legem quam venit: non soluere: sed adimplere. Sed illam de qua dicit Apostolus. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: ꝛ captiuum ducentem me in lege peccati. Qez hoc idcirco diximus vt sciremus spiritum sanctuꝫ principium esse hominis Christi Jesu: qui ſm̃ qꝺ deus est: ipse spiritus sancti: vnuꝫ est cum patre principium. Et sciẽdum qꝺ si spiritus sanctus a solo verbo procederet ꝛ non a patre: nõ parum videretur absurdum: vt idem filius homo Christus Jesus diceretur missus a spiritu sancto: vel etiam esset vnctus a spiritu sancto: vel accepisse pmissionem piritus sancti: ꝛ si qꝺ simile. Qz qui semel assumptus fuit a verbo in vnitate persone tam non potuit non habere eum: qui procedit essentialiter ab ipso verbo. Quia vero idem spiritus: qui principaliter procedit a patre: dictus spiritus dei patris: iuxta illud euangelij. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Dictus est ꝛ spiritus filij: ſm̃ illud Apli. Misit deus spũm filij sui in corda nostra clamantia: abba pr. Recte a patris spiritu idẽ filius dr missus dicente eodem filio in Esaia propheta. Ecce dñs misit me ꝛ spiritus eius. Ut ideo specialiter ictꝫ spiritus intelligat̃ mittens filium: qz procedit a pre. Sic igit̃ pater principii filij: filius cum pre principium spũs sancti: ſm̃ qꝺ deus est: non ſm̃ qꝺ homo: ſꝫ vero qꝺ homo est: nõ ipse spiritus sancti: ſꝫ magis spiritus sanctus principiũ eius est: sicut ꝛ oiuꝫ que creata sunt. Non aũt hoc

Esa.

Esa.

sacramẽtuꝫ fidei: sicut nec quecũqꝫ alia vni vero deo: qui nescire seipsum negt necessarium erat: sed nobis: ne qua forte in nobis oriret suspitio non esse equalem spiritũ sanctum genitori ꝛ genito: ac per hoc minus essemus catholici: si non sicut oportet veneraremur deũ: qz qui minus deuotionis aut fidei: vni psone qꝫ alit tanqꝫ aliam alij preferẽdo tribuit: criminaliter errat: ꝛ in mente sua hereſim: ꝛ si ore nec dũ proferat nutrit. Ut aũt hec que fide tenemus: etiã atqꝫ etiã contẽplari possimus. Psallendũ est adhuc in decacordo psalterio: ꝛ ad eius misteria recurrendum. Si enim sic exponitur vas ipsuꝫ: vt principale eius cornu: qꝺ ascribi patri respiciat ortũ solis: psecto cornu illud quod respicit aquilonẽ: filio ascribendũ erit: qꝺ aũt respicit meridiẽ: spiritui sancto. Et hoc qdez cõgrue satis. Cui enim magis ꝯgruit pars orientalis: qꝫ illi psone ex qua semper natus est sol iustitie Christus: ꝛ ex quo omnis paternitas in celo ꝛ i terra nominat? Aut cui magis pars aqlonis: qꝫ illi qui ingressus est prouinciaꝫ aqlonis pugnaturus ctra principẽ mũdi huius: ꝛ per sinistram passionis quã sponte sustinuit ad tps superauit ꝛ vicit? Cui vero melius par australis: quam illi cui dicit in canticis. Veni auster ꝛ pfla hortũ meũ ꝛ fluent aromata illius? Certe Deus pater pncipiũ filij: pater simul ꝛ filius principiũ spiritus sancti. Vis istud agnoscere i sepe scripta figura? Incipe scribere a superiori parte ꝛ pcutere vniuersas lineas que cordaꝫ loco depicta sunt in ea ꝛ habebis profecto in principali cornu: principale principiũ tã ad illud qꝺ ascribi filio: qꝫ ad illud qꝺ ascribi spiritui sancto. Inde enim incipis scribere. Qz vero sic incipis a principali cornu: vt tñ per singulas lineas que infra sunt incipias ab illa pte q̃ ad aqlonẽ spectat: ita miro modo vtrũqꝫ cornu: (hoc est) ꝛ illud qꝺ ptinet ad patrẽ: ꝛ illud qꝺ ptinet ad filium: apparent esse simul vnuꝫ principiũ ad illud quod ptinet ad spiritũ sanctum. Ut magis ꝯtemplationi oculoꝝ subiaceat: qꝫ vt verbo oris (sicut est) sufficienter valeat enarrari. Si autez queritur descriptione hebreoꝝ qui incipiẽtes a dextra parte desinunt in sinistra: nec ipsuꝫ a principio misterio vacare posse credẽdum est: haud dubiũ pp illud: qꝺ dicit apostolus ꝺ verbo dei. Cũ in forma dei esset semetipm exinaniuit: formã serui accipiens in similitudinẽ hoiuꝫ factus: ꝛ habitu inuẽtus vt homo. Est autẽ pro vt supra digessimus principium eius spiritus sanctus: ſꝫ qꝺ homo est: non ſm̃ qꝺ homo: ꝛ ob hoc queniẽti misterio: hebrei incipientes a dextera peruẽniunt ad sinistram statuentes ibi finez vbi nos gentiles principiam non qdem qꝫtũ ad illud cornu qꝺ pertinet ad patrem: sed quantũ ad illud qꝺ videt pertinere ad filium. Sed quare a dextera incipit populus hebreoꝝ qui prior fuit: nisi quia apud illos humiliatus est filius vt ꝯciperet de spiritu sancto ex maria virgine: ita vt diceret ipse de spiritu sancto: ꝛ de se ipso. Spiritus domini super me eo qꝺ vnxerit me? Qꝺ aũt christianus populus incipiens a sinistra pergit ad dexterã: designat illud: qꝺ dñs ipse ait. Nisi ego abiero: paracletus non veniet ad vos. Si autẽ abiero: mittã euꝫ ad vos. Tale est enim ac si diceret. Propterea non mitto vobis modo spiritũ sanctũ manens adhuc in humilitate carnis: qz ſm̃ hoc nõ est meũ ostendere hominibus formã largientis muncra: sed accipientis quousqꝫ compleam cursum humiliationis mee: ꝛ doceam vos auditores fieri a principio ad accipiendam intelligentiam maioꝝ: qꝫ vt ipsi alios pudice: vꝫ sciẽtiolã ipartire velitis. Unde ꝛ de eodem humilitates magistro Joannes ait. Spiritus nonduꝫ erat datus quia iesus nonduꝫ erat glorificatus. Igit ꝛ qꝺ hebrei incipiunt a dextera: ꝛ qꝺ gentiles a sinistra: causa est aperti misterij in filio ꝛ spiritu sancto: quorum vna est cũ patre maiestas: cui est cuꝫ eis honor ꝛ gloria in secula seculorum. Amen.

Esa.

Joan.

Joan.

¶ Explicit distinctio quarta.

Incipit distinctio quinta.

Non est acutus superius cornu sicut duo inferiora: sed aliquantulum latū et euidens pre duobus: vt apte ab ipso vno duo reliqua cornua que infra sunt: trahere videant originē. Nec mirum. Pater enim deus a nullo genitus deo: habet in semet ipso sapientiam et amorem: filium. s. et spiritum sanctus: per quos pacificat sibi omnes electam creaturam: siue que in celo est: siue que in terra. Non enim eo modo filius et spiritus sanctus: mittunt ipsum patrē: aut solus filius sine patre mittit spiritū sanctū ſm deitatem: aut solus spiritus sanctus sine patre misit filiū: ſm qd filius homo est: vt in omnibus que dicunt de patre et filio et spiritu sancto: vna similitudo teneat. Et ideo primū cornu psalterij dissimile esse debet a duobus: vt vbi sit principium: vasis per id quod est dissimile intelligat. Nec aūt et filius in seipso spiritum sanctum: sicut et pater: sed hoc ipsum filius a patre habet: sicut ipse met filius demōstrat cuz dicit. Cū
Joan. venerit paraclitus quē ego mittā vobis a patre. Et alio loco. Sicut habet pater vitam in semetipso: sic dedit et filio vitam habere in semetipso. Dedit autē hoc pater filio: non quasi voluntate propria aut gratie largitate: sed hereditate nature. Que cum ita sint: recte principale cornu respectu duorum inferiorum: artitudine caret: quia ab ipso procedunt et mittuntur filius et spiritus sanctus. Inferiora autem dixi duo cornua: nō quasi inequalia: sed quasi humiliora pe tentia: ad designandum illud quod dominus ait. Qui a semetipso loquitur: gloriaz propriam querit. Qui autem querit gloriā eius qui misit illum: hic verax est: et iniu
Joan. stitia in illo nō est: Et de spiritu sancto. Nō enim inquit loquetur a semetipso: sed quecunque audiet loquetur: et que vera sunt annuntiabit vobis. Igitur principale cornu non incipit ab artitudine ne in principio solus pater fuisse putetur. Duo vero inferiora desinunt in cacumine: vt vnus esse intelligatur filius qui natus est de patre: et vnus spiritus sanctus qui a patre filio que procedit. Non enim versa vice filius aut spiritus sanctus mittit patrem: aut a filio vel spiritu sancto procedit: aut mittitur pater: vt poni modo in omnibus cornibus statuamus principium: sed in vno tantum principale principiuz: in alijs duobus que desinunt in acumine consumationem intelligamus: nimirum quia vnus filius et vnus spiritus sanctus. Alioz enim a quolibet duo sunt: vt sicut filius et spiritus sanctus sunt a patre: ita pater et spiritus sanctus sint a filio: aut pater et filius a spiritu sancto: vt in quolibet trium indifferens principium statuamus: nz in vno principium in duobus finem: nequis quartaz: aut quintam personam querat in illa simplici trinitate: in qua vnus ab vno: et alius a duobus. Et quia pater simul et filius vnum principium sunt ad spiritum sanctum: ita qz vt hoc filius habeat a patre: a quo et mittit illum: non oportuit propter hoc secundum cornu a tertio dissimilitudinem habere: nisi in hoc tantum qz inde incipit scribere in inferiori linea: et grecus et latinus: ſm qz superius dictum est: quia aliud est esse principale principium: aliud principium de principio: et aliud esse principium vnum ad vnum: aliud esse duo simul vnum principium ad vnū: et ita quoqz vt vnus habeat hoc ab alio: et simul habeat hoc cum illo a quo habet. Licet ergo filius principium sit et ipse spiritus sancti: quia tamen et ipse a patre est: et a patre habet vt sit principium spiritus sancti: nec sine ipso patre: sed cum ipso: nec vt sint duo principia: sed vnum principiū: non debuit illud cornu quod retinet misterium filij omnino simile esse: nec quod retinet typū patris: ne vtrunqz videretur esse principale principium quum ad solum hoc pertineat patrem: sed ipsa duo cornua considerāda sunt simul: vt simul ambo ad tertiū vnum esse principium videantur: sicut pater et filius vnum sunt principiuz spiritus

sancti. Recte ergo duo cornua inferiora in acumine desinunt quia et filius et spiritus sanctus a patre sunt et non ab eis alij: nz tantum duo ipsi sunt. Est tamen et aliud sacramentum quod debeat in hac re vigiliter pensari. Id quod acutum est in aliqua mysteriali figura significat principium siue finem. Et principium quidem si sic esset designarent illud ex quo incepit ars. finez in quo consumatur. Cum autem constet qō initiale acumen principium significet tempore: vtpote in rebus creatis que ab ipso qui est principium sine principio nō de aliqua: iam existenti re: sed omnino de nihilo sunt creata: merito idem principale cornu acuminis artitudine caret: qz deus pr cuz filio et spiritu sancto: caret principio tēporum et dierum: qz non aliquando cepit esse sed semper erat quod est. Si enim principale cornu inchoaret ab acuminis artitudine: videretur esse simile illi rei que fieri cepit ex nihilo. Ut autē deus oipotens semp oñdatur esse principium sine principio: cō grue satis cornu ipsum sine acumine manet: ac si verbis suis aptis vocibus clamaret dicens. In dei oipotentis eternitate nō est querendū esse cepit. sed semper erat qō est. Si enim dicere psueuimus in pfessione cōi. Sicut erat in principio et nunc et semp
Apo. Et Joānes euangelista in libro Apo. Qui erat et qui est et qui venturus est. Et in ipso principio euāgelij sui. In principio erat
Joān. 1. verbum. Apte ergo principale cornu psalterij quod assimilatur patri. acuminis artitudine caret: qz eternitas illa que erat in deo ante tempora secularia: nobis omnino qui ex tēpore esse cepimus inperscrutabilis est et quo suo occulto consilio voluerit creare ex tempore: quod nō fuit ab eterno hebetatur sapientia hominum: defuit sensus et intellectus. Sic igitur erat ficut est. Nunc pium sine principio: ipse solus cuz filio et spiritus sanctus: qui in ipso sunt: et ab ipso procedūt. Verumtamen ipse pater reuelatus est hominibus primo tempore magis qz filius et spiritus sanctus: vt ipse quoqz in suis tēporibus manifestius apparerent. Sed num quia duo cornua inferiora desinunt in acumine filius et spiritus sanctus habituri sunt finem? cum etiam electis omnibus eternitas temporum promittat? Absit. Sed quia soli ipsi acceperunt res visibiles in quibus apparerent hominibus: licet et alio modo filius: alter spiritus sanctus: quia ille humanam naturam in vnitate persone: iste speciem columbe in figura sancte matris ecclesie. Non enim est vna persona ecclesia: vt posset simul ostendi que nec dum tota erat in mundo: quando vidit Joannes spiritum descendentem super Christum iesum: vt apparerent ibi simul sponsus et sponsa: cui. s. sponse dictum est in canticis canticorum. Una est columba mea: perfecta mea: Can.
vna est matris sue electa genitricis sue. Et ob hoc in typo huius ecclesie que vnita ē spiritui sancto: illa vz vnione de qua dicit apostolus. Qui adheret deo vnus spiritus est: ostensa est vna columba: sicut et in typo filiorum ecclesie apparuerunt aposto Acto.
lis dispartite lingue tanqz ignis: et in sedie (inquit) super singulos eorum. Et filius ergo et spiritus sanctus accepit corpoream creaturam: in qua demonstraretur hominibus: et in qua consumaretur opus: pro quo et missi sunt: vt perficerent illud. Unde et filius ipse in pfessione sua quam fecit ad patrem. Opus inqt psummaui quod dediſti mihi. Et de spiritu sancto idem filius. Cum venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oēz veritatē. Non enim eo modo nō quolibet habere finem: quomodo nō poterat primoqz esse homo tempore habere principium: qz creatura temporaliter proficit et quādoqz vltra proficere desinit consumata: etiā si in momēto proficiat. Apud deū autē non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Dicit tū ipsa diuinitas principiū et finis ſm illud Apocalypsis. Ego sum. A. et. ω. principiuz et finis. Nz aliud est habere principiū vel finē aliud est

e principiū siue finē. Est autē deus principiū: qz ab ipso sunt oia que creata sunt. Sz si idcirco deus omnipotens vocatur principium: qz omnia que sunt ab ipso sunt z esse ceperunt: Num idcirco dī finis: qz in ipso esse desistunt? Absit. Sz quia opera que inceperunt ab ipso: per ipsum veniunt ad pfectionē: z in ipso qui est summa bonitas pfumationē accipiēt. Hoc ergo modo principiū z finis. Sed z pro eo qp in principio non erant treature: p qbus z cum qbus tēpora esse ceperunt: z nec filius nec spiritus sanctus aliquam assumpserat creaturā nequaqz nos temporales loquētes de deo vitio z vero qualiter erat in illa eternitate ita pgrue dicē possumus: fuit quomō erat vel esse cepit: qđ omnino esset impiū z iniquum: quomodo dicimus: erat z est: quia fuit: de illa re pgrue dici potest que esse desijt quod fuit: vt est: ille homo bonus fuit: sed desijt esse qđ erat: z esse cepit de illa re que aliqñ non fuit: z modo est. Quia ergo deus omnipotens nec esse cepit: nec desijt:

Joan. nec fuit quenit illi: nec esse cepit: sz aut erat aut est. Nō enim ait veritas iudeis sese perdere anhelantibus. Anteqz abraam fieret: ego sui: vel esse cepi: sed antqz Abraā fieret: ego sum. Et cum dicerent illi. Tu quis es. Respondit: principiū qui z loquor vobis. Si ergo verū est qp deus non esse cepit: sz semper est. Recte principale cognū qđ refert ad pz: qui est a nullo z a quo pcedūt filius z spūs sctūs: caret acuminis artitudine: vt non videat incepisse: semper esse qp est. De filio autez z spiritu sancto: nō eo modo dicere possumus: qp nō fm aliquid habituri erant finem: quomodo neqz pater neqz ipsi deitatis habuere principiū: qz z filius habuit finē vite huius tēporalis in assumpta carne: fm illud qđ ipse ait. Ea q̄ scripta sunt de me finem habēt. Vel certe habiturus est in pfumatione corporis sui: quod sumus nos. Et spiritus sanctus habiturus est in effusione donoz. Dictuz est

Psal. enim in typo solis de Christo. Sol cognouit occasum suum. Sane in typo dom spiritus sancti quod effundit in cordā electoruz. Repleta sunt vasa que habere potuit vidua illa mulier que clamauit ad Heliseum: z licet modico illo oleo qđ habere visa est p multa vasa effusum multiplicaret: z creseret: tū cum vas deesset: stetit oleuz: z tandem finē habuit effusio z infusio illa. Dicit autē apostolus de vera illa effusione: quam significat ista. Charitas dei diffusa ē in cordibus nostris p spiritū sanctū qui datus est nobis. Hec est illa virtus: que oiuz est mater virtutū: sine qua gregem virtutes reliquas: culmos vacuos z inanes ad tristem aream portare est. Ut enim humanitas christi plata est oibus creaturis: ita virtus charitatis: vniuersis virtutibus. Et sicut Joannes baptista preambulus fuit xpi ita virtus humilitatis puia est charitatis. De qua nimiz charitate que est precipuū donū spiritus sancti: dicit p psalmista. Omnis consumationis vidi finem latū mādatū tuū nimis. Et apostolus. Finis pcepti est charitas de corde puro z conscientia bona: z fide nō ficta. Licet autē homo Christus iesus magnus sit sup oēs homines: lz virtus charitatis magna sit sup oēs virtutes: neutruz tn horum sine q̄titate magnū est: neutruz n. fm aliqd nō fit: aut positus: aut ponēdus finis: nō vt esse desinat: sed vtter minum quantitatis pro mensura operatoris accipiat. Sola n. diuinitas sine q̄titate magna est sine qualitate bona: sola pro natura sui sine tpum varietate z volubilitate immesa. Qz vero illa eternitas que erat ante mundi principium: eo ino inscrutabilis est: vtpote in qua nō erant aliqne creature que manerēt in ea: q̄uis nesciamus q̄ longe vel prope ante mundi pstitutionem: aut si in ipso exordio mundi creati sint ordines angelorū. Adeerito cognu ipsuz principale carere principio demonstratur. ita vt videat representare principium sine principio: fm qp erat deus pater cum filio suo z spiritu sancto antecēz secula incepissent. Non autem eo modo inscrutabilis sunt: aut erūt nobis filius aut spiritus

sanctus

sanctus in operibus suis: siquid opera ipsa beatū sunt in illo seculo futuro in quo erimus z ipsi filij dei: sz erit intellectus noster cōsumatus in reuelatione ipsorum: sicut de se z de spiritu sancto: filius ipse

Joan. dicit. Multa habeo vobis dicere: sz nō potestis portare modo: cum aūt venerit ille spiritus veritatis docebit vos oēz veritatem. Quia ergo nec tpalis natiuitas pertinet nisi ad filiū: nec tpalis spiritus sanctimissio v el effusio nisi ad spiritū sanctū: excepto in eo qp vna est operatio triū pp ineffabile vinculū deitatis: nihilqz ptinet ppriе ad psonā patris: qđ eternū nō sit. Jure principale cognu iuuus est duobus: qz nimiruz patris eternitas cōmunis est filioz spiritui sancto: tēporalia vero filij z spiritus sancti que pscripsimus: ppria sunt filij z spiritus sancti. Illud ergo inscrutabile est vt timeatur istud noscibile vt amet. Illud eniz seruoz est istud amatoz. Nā ibi incōprehensibilis esse voluit: z hic cōprehēdi z agnosci. Ergo ibi principiū tēpoz nullū: qz diuinitas principio caret: hic finis ingressionis in filio z spiritus sanctus in assumptis creaturis cōprehēdi ab hominibus voluerūt. Quia post cōsumationē operū suoz qbus sunt in assumptiōe exhibilis z humilis creature reuelari dignati sunt: segtur eternitas seculoz: que z ipsa inextimabilis est: sed secundū qp dispositio cordaz initiū ipsius vasis z finē esse demōstrat: integritatez eius: z differentiā puidēter notamus: apparet qp latitudo ipsa que est inter duo cognata inferioza oppositā sint eregione sūmitati cognu pricipalis: nimiz qz sicut in cognu principali visus est pater incepisse opera sua: lz nō sint filio z spiritu sancto: ita quāuis nō sint eodē patre ostendūt simul in duobus cornibus cōsumare ea: ipsi in finibus seculoz. Inde est qp vetus testamētū videt ppriе ptinere ad patrē: nouuz ad filiū z spiritū sanctuz. Et qm̄ sicut illa eternitas dei que erat ante ipsa secularia: principium nō habuit sz principiū erat: ita illa que post finem tēpoz futura est: nō est habitura finez seculorum. Recte initium psalterij z finis acuminibus caret: ne qz filius z spiritus sanctus fines cōsumatorios habuisse ostēsi sūt fines etiā cōsumptorios: qđ falsum est habere putent. Sane in amplitudine spatij que est in exitu latioz designat abūdantia bonitatis dei quā ostēdit nobis in filio z spiritu sancto: qui sē prius ostenderat quasi dñz terribilē in seipso: qz nō solū natura illa incōprehensibilis z eterna sine fine manet qđ est: verūetiā electoz agmina cuz ipso sint sine fine manebunt. Et bene pfumatio totius operis in duobus cornibus data est: qz nō nisi in fine seculoz redimendum genus humanū filius z spiritus sanctus a patre visibiliter missi sunt: q̄uis aliter filius: aliter spiritus sanctus vt terroreż quē ostēderat in seipso: in eis misericorditer mitigaret: z saluos faceret per clementiā: q saluari nō poterant in operibus suis. Qui cum eodēm filio z spiritu sancto: viuit z regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Explicit distinctio quinta.
Incipit Sexta.

Non ē alienus a supradicto mysterio ordo cōmunis orationis: qui quotidie solet fieri in ecclesia Christi: quotienscunqz cōpletis laudū solemnijs: eius clementiā postulamus. Nā semp inuocationem primā ad patrē facere pseuerimus: exceptо cū occurrit aliqd pro quo inuocatio fiat ad filiū: sicut in aduentu ipsius: z ficubi vt hoc fiat aliqua rationabili causa: vel pprietas exposcit. Non inq̄z preter ordinē rationis tā crebro istud fit in ecclesia Christi: nec preter misteriū vere fidei patrem in principio psonaliter inuocamus adiungētes circa finē. Per dñm nostrum iesuz xp̄z filiū tuum: z i fine: In vnitate spiritus sancti: qz nequaqz ita fieri in tot catholicoruz ecclesijs ipsa que cunctis presidet: pateret diuinitas: si magne cultus fidei z pietatis misteriū nō inesset. Ut igit tante fidei elucesceat archanum: statuamus si placet in pri

mo comu:orationis initiū. Omnipotens sempiterne deus. Quesumus omnipotēs deus:t his similia:ac deinde p cordaz lineas orationis speciē pcurrent ē in vltima cordaz decē:extremū versiculū pferamus ita vt in sebo comu incipiamus dicētes: p dominū nostrū iesuz christū filium tuuz in tertio quo cōcludit in fine:in vnitate spiritus sancti:ficqz oratione cōpleta cōfessio ortodoxe fidei in q̄ salus est oiuz:psumet frigolum quis esse cauabitur:nisi verba hec simpliciter dicta maiori auctoritate munimus. In omnibus scripturis veteris testamēti t in oi illa serie tēpoz que ab Adam: vsqz ad Joannem Baptistam longo annorum spatio decursa est inuenitur nomen diuinum:patriarchis t prophetis t cunctis fidelibus illoz tempoz fide solemniter innotuisse:nunqz tamen de coeterno dei filio q̄ esset deus:sicut t pater nunqz hoc de spiritu sancto manifesta traditio patefacit: nisi in hac nostra tantum plenitudine tempoz:qū p semetipsum dei filius visitare dignatus est mundū:t t pspiritū sanctū quē dedit nobis ad cōsummanda ea que ipse inchoauit:agenda. Mā q̄uis deus vnus t trinus semper esset qđ est:vtrū tamen esset trinus:non nisi raris pfectis innotuit a principio:nomen vero vnius pone.i. dei patris:tam seruis q̄z amicis annunciatum est oibus.s.illis qui dei plebs dicebant: ne populus ille adhuc pro tēpore rudis misterium trinitatis capere non sufficiens:vnitas dei culturam iudeozum conuertere pluralitem. Quoz cures considerare est:q̄ infinita illa multitudo fidelium:q abiecta pluralitate deoz:deum vnum viuum t verū colendum esse dicebant:t si nec dum capere poterant misterium trinitatis in vnius tamen confessione dei ac domini non errabant q̄ vere vnus est omnipotens: pius sanctus t verus habens in semetipso semē sanctum t vitam veram filium.s.t spiritū sanctum de quibus non est facta veteribus manifesta locutio ad hoc vt horum singulus diceret esse deus:ne incideret vt iam dixi in pluralitatem deoz. Si enim pueri illi(adhuc pro tempore)populo proponeretur confessio trinitatis nullo modo posset capere:nisi diuisam:tresq̄z magis diuisos q̄z vnum crederet deum verum:nec ei quis posset aliud verbo persuasibili itimare. Oz igitur in illa confessione: ipersectio quidem erat:non error credere.s. vnum deum patrem ex quo oia:sed nescire eum habere filium t spiritum sanctum:tres vero deos dicere iniquus est:nec possibile ē pueris sensibus habere discretionem rationis inter vnitatem t trinitatem:positum est illis quasi pueris fidamētū fidei in vnoDeo. Nobis autem vt senioribus euo archanū trinitatis mysterium patefactum est: nō.s. a principio:sed i hac senili plenitudine tēpoz:qū misit deus filium suum in mūdū: illuminare his q in tenebris t vmbra mortis sedebant:ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Nec igitur causa est: cur per tot preterita secula:vna persona tantū t non etiam tota trinitas innotuit populo illi terreno t animali:me nos.s.deum trinum:sed magis tres deos credere cogeretur:presertiz cum paganoz cultura in pluribus numeribus letaret. Sed neqz q̄ nescirent archanum mysterium trinitatis: solum vt iam dixi:deum patrem coluisse illius temporis fideles credendi sunt:t nō etiam in patre filium t spiritum sanctum: cum vna sit substantia trium:t maxime cū frequens sit apud hebreos vocabuli trinitatem iplam. Adonay t Eloym:sed manifesta tunc patris erat cōfessio: occulta filij t spiritus sancti. Qđ patenter de filio expiimit Esayas dicēs. Domine quis credidit auditui nostro:t brachium domini cui revelatum est? Et ascendet(inquit)quasi virgultum coram deo:t sicut radix de terra sitienti. Sic igit in principio sine principio erat deus pater cū filio t spiritu sancto:nec tamen a mundi principio voluit reuelare brachium t charitatem suam: sed voluit occultare inextimabiles diuitias quas habebat apud se:vsqz ad plenitudinem tempoz

porum t fines seculoz:filium.s.suum q̄ est eius virtus,t eius sapientia:t spirituz oris sui:qui eius ē charitas:t bonitas eius: ita vt solis prophetis eos detegere dignarek: qui t plura de eis p enigmata in suis voluminibus locuti sunt. Jaz qui vellet ipa oracula colligere ex propheris: grandi volumine idigerer. Sed necesse non est:quia a multis inuenitur digestum. At q̄tumcunqz esset illa manifestatio:nulla tamē soze visa est. comparatione eius que facta est in tēpoze suo. Tunc enim q̄ esset deus filius: t deus spiritus sanctus:aliqbus quidem:nō omnibus qui fidēm vnius dei videbantur habere. Nunc autez generaliter omnibus illoz reuelatio facta est. Facta est aūt vt iam dixi per visibiles creaturas:vt per ea que facta sunt visibilia:illoz inuisibilia nosceremus. Quibus vz:creaturis visibilibꝰ a filio t spiritu sancto tēporaliter assūptis consummatum est:vt iam dixi qđ in acutis cornibus designatur. Acuta quippe decebat esse cornua: que has exhibitates duarū personarum designant. Distinguendū est autem inter primuz cornu t alia duo:t qđ habeat veritas:pro vt ipsa donauerit:inquiramus. Primum t principale cornu sic fibi videt esse proprium:vt tamē sicut supra iam diximus:tanqz fons t origo cōmune appareat esse duoz. Duo vero alia cornua esse propria sibiipsis:ipse quoqz extremitates testantur: q̄ nimiruz sic deus pater est id quod est. vt tamen coeternum sibi dei filiū t coeternū sibi spūz sctū ad electos ex seipso dign t mittere creaturas. Il nō aūt vnigenitꝰ dei filius sic ē id qđ ē. vt suū mittat ad aliquem genitorem: aut spiritus sanctus patrez ipsum a quo procedit: sicut nec filiū cuius est spiritus:nisi in eo qđ homo est ipse filius:q̄ nimirum pater sic est deus: vt a nullo sit:filius vero sic est deus: vt tamen non ex eo pater sit:sed ipse ex patre:t spiritus sanctus sic est deus:vt tamē non ab eo pater t filius sit: sed ab vtroqz: ipse q t si pater t filius t spiritus sanctus vnus sit deus;vnus dominus:vna t coeterna maiestas:solus tamen pater genitor est:solus filius genitus:solus spiritus sanctus ab vtroqz procedens. Solus autē pater sic mittit filium t spiritum sanctum: vt a nullo mittatur: t ideirco eterna patris diuinitas communis est filio t spiritui sancto. Incarnatio vero filij:propria filij est. Assumptio columbe vel ignis ppria spiritus sancti:t si vna sit operatio trium. Augu. De hoc Augustinus in libro de trinitate. Quamuis pater filium genuerit:t ideo filius non sit qui pater est filiusqz a patre sit genitus:t ideo nō sit pater qui filius:spiritusqz sanctus:nec pater sit nec filius:sed tā tum patris t filij spiritus patri t filio etiā ipse coequalis t ad trinitatis pertinēs vnitatem:non tamen dicimus eandem trinitatem natam de virgine Maria:t sub pōtio Pilato crucifixam t sepultam tertio die resurrexisse: t in celos ascendisse: sed tantummodo filium:nec eandem trinitatem descendisse in specie colūbe sup Christum baptizatum:aut in die pentheccostes post ascensionem domini de sono facto de celo quasi ferretur flatus vehemētis t linguis diuisis velut ignis:sed tātūmodo spiritum sanctum. Nec eandem trinitatē divisse de celo. Tu es filius meus dilectus:hiue cum baptizatus est a Joanne:siue i mōte quando cum illo erāt tres discipuli aut quando sonuit vox dicēs. Et clarificaui t iterum clarificabo:sed tantūmodo patris vocem fuisse ad filiuz factam:q̄uis pater t filius: t spiritus sanctus sicut inseparabiles sunt:ita inseparabiliter operentur. Igitur nomen paternum quod principaliter t proprie patris est:filium t spiritum sanctum a se non excluſit vtroqz quia t filius pater dici potest:t spiritus sanctus pater dici potest:qz vterqz creator: nunqz aūt deus pater aut filius dz:aut spiritus alicuius: Ille.n.rē satis simile i exēplū adducaz: qz dignitas pātriarchatus quā decebat si nō peccasset Adā data ē Abrae:sic accipiēdus est Abraam patriarchaz primus: ac si patrem hominem non haberet: vt typum

vei patris retinere ꝓ oībus videat. Primus ergo patriarcha Abraam nullius patriarche existimet filius: ⁊ apparebit quod querit. Non aūt eo modo Isaac nullius est dicēdus filius patriarche quomodo Abraam: sed ita ē dicēdus filius patriarche: vt tamē ⁊ ipse ficut ⁊ Abraā patriarcha dicatur: ⁊ nihilhominus Jacob: ficut Isaac ⁊ Abraā. Sic fic deus pater t fīi: qz a nullo ē: filius vero: nō fīi filius dicendus est: sed ⁊ pater: ⁊ si dissimiliter: pater est tū oiuz nrz. Similiter ⁊ spiritus sanctus ꝑ pater dicendus est: qz ab illo renascimur Quantū igitur spectat ad creaturas: vnus deus pater oiuz: pater ⁊ filius: ⁊ spiritus sanctus. Quātuz ad deitatē: nō filius: nō spiritus sctūs: ꝫ solus pater: pater est filij: vnus. ſ. vnius: ⁊ neuter eoz habet ꝑm. Quo circa ꝓsiderādum est: qz in illa omni secit tempoz: quo deus vnus est pater oiuz: ꝓdicabat esse ꝑ colēdus: nō solū in hoc nomine persona ꝑis incultu illius populi permanebat: verum etiā ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Quo circa nec iniuriā facit filio: aut spiritui sancto: qui patrē primo loco ⁊ quasi specialiter inuocat. Quia sicut laboriose ꝓlatū est: quicqd sub hac fide paterne impendit maiestati: inpēdit etiā filio qui cōsubstantialis est patri: inpēdit ét spiritui sancto: qui ꝓsubstātialis ē vtriq;. Cū vero addit circa finez. Per dominū nostrū iesum christū filiū tuū: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus. specialia illa recolimus que de filio ⁊ spiritu sancto in fine tempoz clarueruntquatenus ⁊ in illa inuocatione quam ad patrem facimus: excellentie differamus diuine: dū nos suos inutiles: ⁊ dignos supplicijs cōfitemur: ⁊ tādez consortati i xpo qui nobis fieri ꝓmus dignatus est: ⁊ nouissime in spiritu sancto esse nos ꝓ eos liberandos ⁊ liberos gaudeamus. Hoc est enim qđ ꝑ semetipsam veritas dicit. Simā scritis in sermone meo: veri discipuli mei eritis ⁊ cognoscetis veritatem ⁊ veritas liberauit vos. Quis est enim qui manet in sermone domini: nisi is qui patienē expectat quousqz doceat eū veritas: que est sapientia patris: ⁊ ꝑ eā puenīat ad spiritū sanctum: de quo dicit apostolus. Ubi spiritus dei: ibi libertas. Ubi est aūtez libertas: nisi vbi dilectio? Est enim deus bonus: dulcis: amabilis ⁊ suauis: ⁊ ab hoc qui agnoscunt illum: diligunt eum: ⁊ qui diligunt liberanī a timoze: qꝑfecta charitas foras mittit timorē. Scriptum est enim de timore ⁊ sapientia in libro psalmoꝝ. Initiū sapientie timor domini. Antigrus aūt deus timor ob reuerentiam dicēbat: sicut legitur dixisse Jacob ad Laban socerum suū Nisi deus patriemei Abrae: ⁊ timor Isaac affuisset mihi forsitan modo nudū me dimisisses. Et paulopost. Jurauit iacob ꝑ timorē patris sui Isaac. Dictus ē aūtē deus timor: ꝓp illud qđ habetur in psalmo. Venite ⁊ videte opera domini: terribilis i cōsilijs super filios hominum. Intelligit etiā timor: nomine potētie: siue nomine timoris: accipiēdus sit propie deus pater: sicut nomine sapientie filius: recte principiuz sapientie confitemur timorem: qz principiū filij pater est. Sicut autez timoris nomine patrem sapientie filium: ita charitas nomine intelligimus spiritum sanctum. Sz qđ de charitate dicit apostolus. Plenitudo iquit legis est dilectio. Quod si ita ē: liquet qz initium sapientie in timore est: finis autem in charitate. Sed hec tria noia: cōia sunt tribus ꝑsonis: ita vt nō solū pater: timor dicēdus sit: verūetiā filius ⁊ spūs sanctus: qz timendus est non solum pater: verumetiam filius ⁊ spiritus sanctus. Et nō solum filius sapia: ꝫ ⁊ ꝑ ⁊ spūs sctūs. Et nō solū spiritus sanctus charitas: sed ⁊ pater ⁊ filius. Hac i re queritur: nō absurde: ꝫ ex parte aliqua superius dictum sit: eiusmodi proprietate: rationis pater timor: filius sapientia: spiritus sanctus charitas scripturadicatur: ita cum dicitur. Initium sapientie timor domini. Et illud qđ superius dictum est: non filiuz intelligamus: nō spiritum sanctum: sed tantum patrem cū dicitur sapientia dei: actum est hoc vel illō non

Joā. 8.

Psal.

Gen.

Psal.

Psal.

nō patrē: nō spiritum sanctum: sed tantū filium intelligamus: ⁊ cum dicitur. Deus charitas est: non patrem: aut filium: ꝫ tantum spiritum sanctum: cum hec tria nomina cōmunia sint trinitati omnium: ⁊ perfecte conueniant singulis personarum. Causa vero proprietatis que sit videamus. Deus pater qui de nihilo cuncta creauit volens oīndere potentiā suam ⁊ incutere terroꝛez hominibus ne peccarent: noluit a principio blande corrigere delinquentes: ꝫ terribili seueritate puniens multos: multorum quoqz corda nimio timore ꝑcussit. Uū factum est: vt apud antiquos nescientes alid nomē eius: vocaretur timor: nimirum qz timore ⁊ tremore ad eius notitiā trahebant. Proprie vero vnigenitus dei filius: sapientia dictus est: quia noluit timore potentie debellare superbos: sed sapientie doctrina ⁊ humilitate: superboꝝ colla calcauit. Sz ⁊ spiritus sanctus charitas dictus est: qz charitatem dei ⁊ proximi nobis ipse inspirat: ita vt foras misso timore liberos nos esse letemur: ⁊ gloriemur in spe glorie filioꝝ dei. Ergo qz i patre timore cogimur sicut serui in filio eruditi ⁊ instrui q̄si discipuli veritatis: in spiritu sancto eripi a flagellis: quaꝝ omnino liberi ⁊ fideles amici: non incongrue deo patri ꝓprie ascribitur nomen timoris qui se per multa iudicia q̄ exercuit prauisqz filius veniret in mundū se se terribilem dominum cunctis mortalibus demonstrauit. Sane sapientie nomen ita videt esse positum in locis vbi filiū tangit: ac si a sapiente: qui tū ⁊ ipse sapientia sit exire videat: vt vz in hoc ipso manationis similitudo accipienda sit: quemadmodū si aqua oriens ex fonte dicat: fluuius siue riuus: non ad hoc qz aqua est: ꝫ ad hoc qz fluit: vel qz deriuat ꝑ agros: aptus est ad ꝓrata riganda. Nō.n. oīa aqua fluuius: sed tm̄ aqua que fluit: ⁊ fluens non tā supiora: q̄z humiliora rigat: nimirū qz deus superbis resistit: humilibus aūtē ꝓstat gratiā. Quo circa si aqua fluens sapiētiaz que est Christus designat: ⁊ aqua nō superiora: sed humiliora naturaliter petit: liquet qz vbi humilitas est ibi ⁊ sapientia ⁊ vbi superbia ibi ⁊ contumelia. Inde vt vbi aqua scribitur in typo Christi: plerumqz descensionis mēto facta sit: vt eius humilitas intelligat: iuxta illud psalterij. Descendet sicut pluuia in vellus: ⁊ sicut stillicidia stillātia sup terrā. Et in Esaya ex voce patris. Sicut descēdit imber ⁊ nix de celo ⁊ inebriat terrā ⁊ germinare eā facit ⁊ c. ita erit verbū qđ procedit ex ore meo. Porro vbi ortus eius ex virgine designatus est: ascensus magis ponit q̄z descensus: ꝫm illud libri Geneseos. Fons Ascēdebat de terra irrigans vniuersam supficiez terre. Significari ⁊ n. in hoc fonte vnigenitū dei: antiqua nobis est patrum expositione traditū. Spiritus quoqz sanctus idcirco ꝓprietatē quandaz. Charitas dictus est: qz Charitas nō ꝓprie ad vnū dī: ꝫ ad plures. Omnis.n. qui bñ diligit alterū diligit nō seipsum: qz minus q̄z inter duos Charitas esse nō potest: ⁊ si dicat in ꝓprie de quibusdā. Erunt homines seipsos amantes. Nam ⁊ si hoc de carnali amore quo quomodo dici posse videatur: ꝫ nō de illo amore qz q a distinctione huius amoris. Charitas dictus est. Manifesta est .n. apostoli sententia qua de hac dilectione que charitas appellata est dicit. Charitas nō querit que sua sint. Hec ergo dilectio ad alterum tendit: ⁊ in quo ad alterū tendit: ⁊ ab altero ad alterum ꝓcedit. Sicut ergo filius dictus est ad aliquid: sapientia ꝓ eo. ſ. qz missus est a patre docere homines fidē dei: ⁊ illuminare oēz hominē venientē in hunc mundū. Sic ⁊ spiritus sanctus ꝓprietate quadā dictus est Charitas: illa vtiqꝫ qua ad nos missus ē vt nos quoqz faciat diligētes: iuxta illud apostoli. Charitas diffusa est i cordib⁹ misericordie ꝑ spiritū sanctum qui datus est nobis. Cetez qđ ad se spectat substantialiter dici potest sapientia non tm̄ filius: sed ⁊ pater ⁊ spiritus sanctus. Et substantialiter dici potest Charitas nō modo spiritus sanctus: ꝫ ⁊ pater ⁊ filius: qz ⁊ si homines

Psal.

Esa.

Gen.

Joā. 1.

Jac.

qui docetur: z amant: nō essent: nihilomi/nus tū in se deus semp charitas: semper sa/pientia esset. Quia vero multo tēpore exercitatur homo in labore ductus spiritu ser/uitutis paulsp imbutus sapientia perue/niat ad libertatē amoris recte nomē pater/num ad qō specialiter pertinet timor lēgo prius tempore humane innotuit creature ad vltimum vero nomē filij z spiritus san/cti: ne prius mitteret filius dei ad redimē/dos eos qui erant sub lege: qz tempor ple/nitudo preiret: z prius darētur hoibus do/na spiritus sancti qz fundati in virtute hu/militatis: discerent humilibus consentire.

¶ Tria certe data sunt nobis iustra vir/tutum: quot quot iubēte deo ad pfectionē vocamur. Et hor quidē iā supra mētionē fecimus: sed tū in hoc loco data occasione misterij plenius est dicēdū de eis: siue qz illor similitudines ptinent ad summā illaz trinitatē que operatur oia in oibus pm cō/siliū voluntatis sue: siue qz ipsa tria instru/mēta cōueniūt figillatiz tribus ordinibus elector qui ad imaginē dei creati sunt. Ho/rum primū est opus manuū. Secūduz stu/dium lectionis. Tertiū psallendi ozādiqz deuotio. In actionis obtinētia: timor do/mini. In lectionis studio sapientia. In ora/tione z pfessione operat dilectio. Tenemur obedire pp timorē qui est pater. Tenemur legere pp sapientiā que est xp̄s. Tenemur psallere z orare pp charitatē: que est spiri/tus sanctus. In opere. n. timere necesse ē. In lectione sapere diligere in psalmodia. Per opus obtinētie recone iliamur patri. Per lectionis studiū iungimur filio. Per deuotam psalmodiaz adheremus spiritui sancto. Ita tū si sensus noster nō iaceat in/serius: sed ad superiora recurrat. In timo/re deniqz osculamur pedē: in lectione ma/num: in psalmodia os. Ibi. n. tantūmodo dicere libet z lz aie fideli. Osculetur me osculo oris sui. In actione z. n. nostra am/plectimur pedes: qr p hāc nos esse dei ser/uos pie ac fideliter demonstramus. In le/ctione manū: qr per eam opera dei facta in sapiētia intuemur. In cōtemplatione os: qr p eā oiporēti deo iūgimur: in osculo pa/cis ex cuius nobis ore spiritus dulc do di stillat. In actione ergo nostrā agnoscimus seruitutē. In lectione magna opera domi/ni cum admiratione pēsamus. In contem/platione in ipsum deū a quo sunt oia sen/sus noster dirigit. vt eo magis illū amare possimus: quo eius dilectionis suauitatem sentimus. Non. n. sufficit nobis vt pedem ad osculādū porrigat: nō sufficit vt manū extendat: lz osculet me (inquit) osculo oris sui. Bonū initiū in osculo pedū melior p seuerantia in osculo manus: optima consu/matio in osculo oris sui. Sicut ergo nō suf/ficit ad pfectionē solū opus manuū ita nec sola lectio nisi addat z psallmodia. Certe i lectione sacra: xp̄s tibi proximus fit qui est verbū dei z sapiētia patris quiqz te illumi/nat doctrina sua vt scias quid vitandū sit: qd agendū. Sz memēto eū dixisse discipu/lis suis. Nisi ego abiero paraclytus non ve/niet ad vos. Si āt abiero mittā eū ad vos. Nisi. n. mentē exoccupes a studio medita/tionis eor que ptinent ad sciētiā rep̄: que sicut dicit psalmista. In sapiētia facta sunt: non poteris sentire dulcedinē amoris dei: que ex pūcia sancti spiritus liberis oīno mē/tibus p̄suevit infundi. Scriptuz q; pe est. Vacate z videte qm̄ suauis est dñs. Sicut enim in scriptura z sciētia pficere quis nō potest: nisi a terrenor sollicitudine sese vi/gilāter excutiat: ita nec essentiā illā simpli/cē que deus est: p aduentū ipiritus sancti p̄/plari sufficit nisi a rer creatar z actionū z quor: ūcunqz verbor strepitu: que ad scien/tiā scripturar ptinent cōgescat: z adeū tū/ q secū oia intētionis sue studiū z deuotio/nē p̄uertat. Certe. n. q̄ scripta sunt de Adā de Noe: de Abrā: Isaac z Jacob verba au/cētica sunt: pia fide legēda z reuerēda fide/libus. Sz si auctētica z memoria digna: nū ideo hoc ipsum est: aut equale cogitare de ipsis z p̄plari deū: orare z laudare eū per/quē facta sunt oa: qd est volūtarie offerre illi sacrificiū laudis. Volūtarie inqt sacrifi/

cabo tibi: z nōmē tuo qm̄ bonū est: Aliud est. n. respicere qd̄ scīz est: aliud speculari eū q fecit qd̄ factū est: sicut aliud est scire aliqd vt sciaf: aliud sciri vt diligaf. Ibi ē scia sola que sepe inflat. Hic cū sapia charitas que edificat. Quātus vnitas qdā qua se ad inuicē capiāt his tribus inesse vi deaf: qr z i ope nō solū posse: sz z scire z vel le necessaria sunt: z in electione nō solū sci re: sz z posse z velle. Et in psalmodia nō so lū velle: sz z scire z posse. Ac si apte suis vo cibus clamare videref: lz ad faciedū aliquē intellectū: alia p̄sona dicaf potētia: alia sa/pientia: alia charitas: in simplici tū veritate hoc sentiēdū est: hoc tenēdū: qd̄ ait qdam sactor patrū p̄ra quēdā hereticū. Qd cōe ē trīū vel duor: nō ē ppriū singulor. Sci endū preterea ē qr aliis homo baptizatus in christo: nō statim post babtismi gr̄az: pse ctā p̄sequi libertatē: que nō nisi in patria sperāda est. Sed multo prius tpe cōpimi tur in labore: vt possit tandē cū fructu ope rū ad libertatis gr̄az puenire: Ad hoc pti/net illud qd̄ apostolus (ait). Quāto tpe he res puulus ē nihil differre a suo cū sit dñs oīaz: lz sub tutoribus z actoribus ē vsqz ad p̄finitū tp̄s a pre. Ita z nos cū essemus par uuli sub elemētis mūdi huius eramus ser uientes. At vbi venit plenitudo tpis misit deus filiū suū factū ex muliere: factū sub le gevt eos q sub lege erāt redimeret: vt ado ptionē filior recipemus. Qñ (inqt) venit plenitudo tpis. In gnqz siquidē eratibus timor seruilis p̄seuerauerit i mūdo. In sex ta vero z septia etate timor filialis z amor adsunt: quorum aliud ad filium pertinet: aliud ad spiritum sanctum. Secundum hoc. n. vt docet sanctus papa Gregorius. Obseruāde sunt z pēsande: vnī hoīs eta tes: z si spūs scī gr̄a lege nō ligef hūana: Mā vsqz ad gnq̄gesimū annū p̄z legē moy si. Jubent filij leui ministrare in tabernacu lo: exinde gescere a ministerio z fieri custo des vasor sacror que erāt in tabernaculo Hoc est accipe regnū animar sanctar: Qr vero scriptū est in psalmo. Dies annor no/stror in ipsis septuagita ānis: satis ē lāgui de spei ille senex q quo sibi vicim̄ s: tit adef se tp̄s vocatiōis: siue nō eo p̄platiōi: z oīo ni iīstit digne assidue cū psal. Notū fac mi hi dñe finē meū z numer dierū meorū qs est vt sciā qd desit mihi. Ecce qz multa di/cta sunt z in oibus vn: formis auctoritas z equū testimoniū repit dari: vz seruituti lō/giore mora paulqz veniat ad libertatē: p̄z ea que dicta sunt de pre z filio z spū sancto qua ratione paternū nomē oportuit mani festari filijs hoiuz a principio mūdi: Filiuz vero z spiritū sanctū nō nisi in plenitudi/ne tēpor pm qr in trino ope psalterij osten/dimus figuratū: distinguētes inter princi/pale cornu: qd̄ est principiū totius artis: z duo alia cornua que respiciunt inferiora in/gbus dei filius z spūs sctūs designati sunt.

¶ Explicit distinctio Sexta. Incipit di/stinctio septima.

QUia hucusqz de tribus cornibus suf/ficiēter (vt extio) dictū ē veniedū ē ad decē cordas a gbus nō frustra accepit z cognomē. Sic. n. dictū est psalteriū decem cordar: quō si diceref. Deus hebreor: de xp̄ianor: deus hoium z angelor. Ut aūt in exordio huius opis memoratus sum: di/ctū est de filio z spiritu sancto. Verbo dñi celi firmati sunt: z spiritu oris eius ois vir/tus eor. Si aūt celor noie angeli z sancti viri intelligēdi sunt: z ipsi designati in decē cordis: qd̄ ē: qd̄ ipse decē corde duobus ille rioribus cornibus: firmiter hinc inde colli/gate sunt: nisi qr oēs fideles capiti suo xp̄o iesu: cuius ipsi sunt corpus: nodo insolubi li p̄nexionis adherēt: z nihilominus spūi scō de quo dicit apls: q adheret deo vnus spūs ē? Oēs (inqt idē apls.) Unū corpus sumus i xp̄o: z oēs vno spū potati sumus. Quo circa nō i merito decē corde hic inde incipiētes a p̄mo duobus cornibus firma/te sunt: qr verbo dñi celi firmati z spū oris eius ois virtus eor firmata sunt. n. verbo p qd̄ facta sunt: solidata virtute spūs p quē z creata sunt. Ipse inquit. i. deus pater di/xit z facta sunt: ipe mādauit z creata sunt.

Psal.

nō exeludit pater qui dixit ⁊ facta sunt: mandauit ⁊ creata sunt: a quo sunt verbū ⁊ spiritus sctūs: ⁊ si notaꝫ hoꝛ aliqō quod sit ꝓpium verbi: aliquod qō spiritus scti: vt esse creatoꝛe filiū cum spiritu sancto nemo fidelium dubitaret: sm q filius ipse dicit. Neq; n. pater iudicat quēq; sz oē iudiciū dedit filio: vt oēs honorificēt filiū sicut honorificāt piem. Oē qppe iudiciū: sermone ⁊ sapiētia examinaf: ⁊ scimus qz filius: verbū ⁊ sapientia est. Uñ ⁊ ipsemet in euāgelio dicit. Sermo quē locutus fuz: ipe iudicabit eum: (hoc est) infidelem hoīem in nouissimo die. Qō vero ⁊ spiritui scō iudiciū datū sit a patre ⁊ filio inter multas auctoritates quibus ꝓbari potest: cū loquerf prophēta de Xpō. Spiritu (inquit) labioꝝ suoꝝ interficiet impiue: Et apostolus de eodē Antichristo quē iudicaturus ē Xps. Et tūc reuelabiī ille iniquus quē deus quidē iesus interficiet in impetu spiritus oris sui: ⁊ destruet illustratione aduentus sui. Que cū ita se habeāt: delectat hoc cōtēplari in decacoꝛdo psalterio: vbi puritas huius sacri misteriī melius q̄z dici pōt opere tam lucido continetur.

¶ Habemus in principali comu psalteriī imaginem genitoꝛis: qui cū sit in deitate principiū nihil tū p se solū fecisse legit qua si excluso verbo: sz ex se p verbū oia cooperante in oībus spiritu sctō de quo ⁊ dicit. Et spiritu oris eius oīs virtus eoꝝ. Propter hoc nulla coꝛdaꝝ eidē principali comu proprietenus adheret: sz duobus tātuz cornibus: hinc ⁊ inde ita tū vt q; duo cornua a principali ꝓcedunt: p ea totum in seipso ⁊ nihilminus possideat a duobus: q ficut supius dictum est: supra q̄z dici potest vnitas quedam in tribus est: ita vt si fit q recte cupiat: nō minus aliquod inueniaf in singulis q̄z in tribus. Sonant autē coꝛde iste in ꝓspectu dei: sed p filiū ⁊ spiritū sanctum. Sonant q laudant: ⁊ deus exaudit ꝓcrepationes eaꝝ. Habet enim psalterium istū foramina in medio sui: p que coꝛdaruz sonus: velut p quasdā aures ad interiora p ductus in pꝛecoꝛdijs vasis musici resonare videf. Et scriptum: est de oīpotēte deo qui oiuz creatoꝛ est. Oculi dñi sup iustos: ⁊ aures eius ad pꝛeces eoꝝ. Et bñ ipsa soramina in medio vasis sunt: qz ficut laus q̄ fit vni psone triū pariter est: ita quez exaudit vna: exaudiunt simul tres: quia sicut ē vna illoꝝ gloꝛiatia nihilhominus ⁊ vna voluntas. Sonāt ergo coꝛde cū pauperes spiritu humiliter deū laudāt. Et illius deus omnipotēs nō acceptat laudes qui spreto filio ⁊ spiritu scō: solū deū pīez colit: cuz iudeis: q substātiā cū Ario scindit: q vnitatē deitatis in trinitate partiī aut q trinitatē in vnitate ꝓfundit. In medio igiī sūt soramina (hoc est) inter comua tria: vt in nulla parte declinatio fit licitū discedendo ab vnitate: quia qui vnitatem deserit: deū penitus pdit. Sz forte Sabellius medium tenuit qz vnū pꝛedicabat? Minime. Neq; enim vnitatē Sabellius si singularitatem docebat tanq̄z si comu vnū alternaret in seipso: vt modo fieret hoc: modo illud. Nō hoc clamat voce sua rotunditas circuli: nō inuit hoc vnitas ⁊ trinitas sacri vasis: quo circa nō in comuū extremitatibus soramina ipsa sunt: sed in rotūditate: quia qui fide ad vnā psonā inuocationem facit: vt aliqz aut excludat cū iudeo: aut minus intente veneref cū Ario: aut quasi se ab vna plusq̄z alia exaudiri aut viderī ꝓfidat qō accidere solet illis quibus cū memoria trinitatis occurrit: quasi triū imagines virozū occurrent: ⁊ quasi tres reges sedētes in sedilibus suis: dissimiles tū in gloria ⁊ maiestate: (quod falsum est: qz trinitas deus ē nō homo: nō carozq; spiritus sanctus:) nouerit oratione suam ad aures diuinitatis peruenire nō posse. Mouef. n. pater magisq̄z placaf. q nō honorificat in pfessione sua filium sicut honorificat patrem: ⁊ uascitur filius magisq̄z placatur qui minus quaz se ipsum: spiritum sanctum veneratur: ⁊ colit: ⁊ qui non vnum regnum ⁊ vnum domi num confitetur esse credit patrem ⁊ filiuz ⁊ spiritum sanctum. Non enim sunt tres

Psal.

Psal.

reges sed vnus rex: ⁊ tū rex pater: rex filius rex spiritus sanctus: Rex inq̄z regis filius: filius est: sicut lumē de lumine: deus de deo: ⁊ tū nō duo dij sed vnus deus. At Sabellius neutrū inuocat qui trinitatē negat nec tenere rotūditatē didicit: sed singularitatē: qui quasi vnū artissimū coꝛnu alicui rei infixum esse artissimū suspicaf. Illius ergo fidelis cōfessio aures penetrat diuinitatis: qui tres quidem agnoscit ⁊ venerat̄ personas: sed tū mentis oculo vnitatem cernit: quando q̄dē ⁊ personas distincte cogitat nō diuise: ⁊ substātiā psonaruz nō singularez esse fingit sed vnam. Talis ergo coꝛdaꝝ vox aures cito penetrat maiestatis. Talis laus animaliū ad celū vsq; tertium pergit. Qui sic oꝛat ⁊ psallit laudans ⁊ inuocans deū suū: nouerit vocē suaz ad aures altissimi peruenire: si tū opera sua nō sunt ꝓraria voci sue. Excedit hominē supgreditur angelum: requiescit in deo. Ibi respicit mira misteria: ibi q̄ oculus nō vidit nec auris audiuit: ibi archana verba q̄ nō lz homini loqui: qz alalis inquit homo nō percipit que sunt spiritus dei. Pꝛedicandus est ei chꝛistus ⁊ hic crucifixus. Nō. n. est otium equa virtus: nū vna hec eadē potentia: qz nec coꝛdaꝝ vox vna est: nec eadē positio. Alior ē alia alia: alia alia plꝛioꝛe ⁊ q̄ altioꝛe altius ⁊ acutius sonat: ⁊ tū spatio minoꝛ est: que vero inferioꝛ est grauius ⁊ humilius ⁊ tū spatio maioꝛ est. Sed quid in his omnibus contemplandum nisi diuersetam illam ordinum multitudinē: quā tanta deus arte: tantaq; pꝛouidētia moderatur: vt diuersis distincta mansionibus: (hoc est) dignitatibus ⁊ honoꝛibus celestē illam curiam: ac si diuersis floribus aut coloꝛibus oꝛnat: ⁊ q maioꝛes: pauciores sunt: ne ibi adhuc Rachelem emuletur Lya: ⁊ qui plures sunt inferioꝛes: ne eos qui pauciores sunt: vt Phenēna quondā fertilis: Annā conteꝛnendo ꝓfundat. Sz ⁊ hoc nō spatio fit (vt ita dicam) limitibus interpositis sibi: vt quasi inter pꝛincipes ⁊ cliētes nullus oꝛdo medius sit: aliquin quantuz spectat ad commune iudicium: alios despicerent alij: ⁊ alijs alij inuiderent. Sed duz quasi vnus episcopis aliquantis sacerdotibus pꝛesidet dum sacerdotes pluribus diaconibus: dū diacones sub diacombus: subdiacones acolitis: acoliti exoꝛcistis: exoꝛcistis lectoꝛibus: lectoꝛes ostiarijs: maioꝛes inferioꝛibus suis quasi euicino pꝛelati sunt: ⁊ diuersitas honoꝝ sanctam illam ⁊ celestez patriam mirabiliter oꝛnat: ⁊ liuoris lesionē moderatio vnitatis excludit: lz enim gratia operetur ibi pacem: tamen ⁊ sapientia ibi necessaria est: vt non solum virtute spiritus videantur ibi celi pfecti: verūetiaz verbo domini firmati ⁊ solidati: ne illud in ciuitate illa videatur deesse qō psalmista in cperibus dei admiratur dicēs. Omnia in sapientia feciſti domine. Breues sunt: sāt vt iam dixi: coꝛde que comu pꝛincipali vicinioꝛes sunt: quia pauci ad modū fuerunt apostoli quos cōstituit dominus pꝛinceps super omnem terram. Sed si pauci patres nunquid eatenus pauci filij? Num granū illud quod de celo descendit frustra cadere voluit in terram ⁊ moꝛi: ⁊ non potius vt afferret fructum multuz ⁊ implere hoꝛrea vsq; ad summum? Audiui (ait Joannes) numerum signatoꝛum centum quadraginta quatuoꝛ milia: ⁊ post illos: Turbam magnam quam diuumerare nemo poterat de quibus in sequētibus dicitur. Hi sunt qui venerunt ex tribulatione magna ⁊ lauerūt stolas suas in sanguine agni. Quia verovt proprietate quadā martyres ad chꝛistū: ita cōtēplatoꝛes virgines pꝛinent ad spiritum sanctum. Dictū est aliquid simile de virginibus in eodē libꝛo. Vidi supra mōtē syon agnum stantem ⁊ cum eo centum quadraginta quatuoꝛ milia. Et paulo post. Hi sūt q cū mulieribus nō sunt coinquinati: virgines. n. sunt. Seruamus nūc si placet primo loco apostoloꝛ. Secūdo ꝓphetas ⁊ euāgelistas. Tertio doctoꝛes. Quarto contemplatoꝛes. Quinto clericos ⁊ monachos: deinde ꝓuentiū ⁊ oīuz fideliū multitudinē sciemusq; plures esse qui innocuis sunt q

Apoc.

Apoc.

dinis:pauciores qui dignioris:vt ꝛ illi qui inferiores sunt pauciorum deferant felicitati:ꝛ qui altiores sunt inferiorꝫ multitudinē nō cōtemnant:sed sint omnes vnanimes ꝛ mira charitate connexi: ꝛ vnusquisqꝫ se gaudeat esse id quod est:omni zelo impio ꝛ emulatione remota. Sic ea propter tempus qui voluerit:maneat in throno cū patre ꝛ honorificetur ab oibus: mihi prestet deus omnipotens cū multitudine hac sanctoꝝ habere per patiētia ꝛ mētis mūditia portionē. Et de his quid dicendū? Nescio quid de his certū scribā:ignoro quid horū preferā:aut deponā:q; plerunqꝫ illos inuenio ꝑm prerogatiuam gratie esse feliciores: quos ordine video inferiores. Mirarer super his si nescirem matrē alicuius in quo mater est:esse proprio filio materna dignitate prelatā ꝛ nisi viderē regē celi humilez sibi feminā elegisse in matrez. Restat ergo vt qui regnū dei nō recipit sicut paruulus nō ingrediatur in illud. Satis poterit de hoc iudicare vir probus qui nullā esse iudicaret artem decacordi psalterij:si vnus esset sonus in toto vase:si vna ꝛ indifferens in cordis omnibus melodia: Non enim differentias ordinum Deus esse voluit: quia alios alijs plus dilexit cum videamus Joannem plus dilectum petro ꝛ sue cessoribus suis:ꝛ suis posteris esse subiectū sicut ꝛ ipse matri sue subiici dedignatus non est:sed vt diuersos distincte corde promētes sonos suauitate melodie:sanctam illam letificent ciuitatem dei in qua sicut letantium omnium habitatio est. Ad quam nos perducat Christus iesus filius dei:qui cum patre ꝛ Spiritu Sancto viuit ꝛ regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Explicit psalterij decē cordaꝝ liber primus de ꝓemptatione trinitatis. Incipit liber Secundus de numero Psalmorum: ꝛ de perfectione vel significatione ipsius numeri.

INter ceteros solēnes nūeros quos scriptura sacra cōmemorat:cēteſim⁹ qnquagesimus numerus sacratissim⁹ ē: vtpote in cuius sūma psalterij perfectio cōtinet. Libri vtiqꝫ psalmoꝝ cōpositi a rege dauid ad ꝓfitendū deo viuenti: imo a spū sancto q directus erat in eū:ꝛ q sibi ad visitanda corda fidelū:parat iter. Sicut ex voce ipsius spiritus i psalmo quadragesimo nono scriptū ē. Sacrificiū laudis honorificabit me:ꝛ illic iter quo oñdam illi salutare dei. Huius sacri numeri ꝓportiones:diuersis modis considerare ad contemplanda inuisibilia dei simul ꝛ ineffabilia opa eius nos q p gr̄az ipsius spūz accepimus adoptiōis: multipliciter inuitār:minurū q: ꝛ tres qn quagenarij:perfecta esse indicāt opa trinitatis:ꝛ quinqꝫ trigenarij:vbiqꝫ deū trinū docent esse pītez:ꝛ qndecim denarij q pertinent ad qndecim gradus:vbiqꝫ mysteriū sacre fidei perfectum esse demonstrāt. Ita.n. sicut iubemur psallimus sapienter:si sane i telligimus sacramentū psalmoꝝ.s. qd sibi volūt:centūquinquaginta psalmi: qd cantica graduū:vel ipsi qndecim gradus: aut decez corde:subtili indagatione pēsamus: quatenus his oibus vigiliter discussis: ad intellectū spiritualis psalmodie peruenire possimus. Ut.n. icipiamus ab ipis gradib⁹ p quos ꝛ ascēdēdū ē ad ꝓplationē celestiū:q; denarius numerus perfectus ē in genere suo:ꝛ ter quinis denarijs ad quintūdecimū denariū peruenit:liber ꝓsiderare quid sibi velit ternarius i quario numero:ꝛ quē admodū vtraqꝫ perfectione egeat xp̄ianus: maxime q relictis oibus:querit esse perfectus. Certe a vigesimo quinto anno precepit lex leuitas ministrare i tēplo:ꝛ a qnq̄ gesimo cessare a ministerio ꝛ fieri custodes vasoꝝ sacroꝝ. Et ꝑ hoc in tribus statibus

Lor.

videt vita humana distingui qbusdā lustris ita vt eoꝝ singulo ascribant vigintiqnque anni:ꝑm q ꝛ Lucas septuaginta quinque generationes scribit in euāgelio suo. Nā ꝑ q; rationi ꝓsentaneū esse videtur: qui vellet incipere a minoribus ꝛ gradatim cum decursu tēporis ad perfectionez venire: vigintiquinqꝫ annis deberet esse laycus operans manibus suis bonū quod posset: donec videret virū posset continere nec ne: Alijs vigintiquiqꝫ in cleticatus officio:domino ministrare. Et rursum alijs viginti quinqꝫ vsqꝫ ad septuagesimūquintuz vacare orationibus ꝛ psalmis expectans quotidie paratus horā vocationis sue. Qd.n. qs amplius superuiuit:quasi pæter regulā est:ꝛ ita non tā lege agitur humana:qꝫ dispensatione moderat diuina. Qui ergo sic incedit:quasi quibusdā lenibus passibus:ꝛ veluti diebus quindecim peragit cursum suū:q; videntur nō incōgrue quindecim dies:lustra totidem designare. Qui aūt ab ipsa pueritia ad tria pariter cucurrit. Hoc est ad opus qō propriae laycoꝝ est ad doctrinā que clericoꝝ:ad iubilationemqꝫ monachoꝝ:hoc enim laudabile est: oia propter verba domini dicentis. Vigilate ergo quia nescitis diem neqꝫ horā:quasi in quinqꝫ lustris cucurrit ꝛ peragit iter suum. Et hoc quidem de illis q vel sero vel tēpestiue cōuertunt a vanitate seculi ad seruitium dei. Verumtū sunt ꝛ alia lustra maiora istis designata in diebus pentheccosten:que cōueniunt absolute tribus ordinibus electorū: ꝑm q vnusquisqꝫ habet obseruatores suos vsqꝫ in finē:ꝛ obseruat singulus qō ei mandatū est ꝑm proprietatem suā. Sed de his in sequentibus. Secundū vero etates morum que maxime a quolibet xp̄iano emulāde sunt:possumus in qnqꝫ virtutibus generalibus ptinētibus figillatim: ad nativitatē:passionem:resurrectionem:ꝛ ascensionem dominī:ꝛ aduētū spiritus sancti:tres ipsos status vite humane:nō incongrue assignare: q nō ab oibus dant virtutes ipse equaliter possidenf:nec ita in eis radicati sunt neophiti:nisi forte aliqñ ꝓ miraculo imitationis dextere excelsi:quo integri:ꝛ ꝓfecti. Ille.n. quindeci gradus seriatiz ascēdit:q ura nativitatē dñi:passionem:resurrectionem ꝛ ascensionem eius in celū: necnō ꝛ aduentū spiritus sancti:velut quasdā ascēsiones disponit in corde suo:vt in singulis operibus seu virtutibus que significanf i eis tres quosdā modos seruare studeat: q; bus incipiendo:ꝓficiendo ꝛ ꝑmādo peruenire queat vsqꝫad culmen ꝓfectionis earū. Ad hec.n. quinqꝫ opera:referendi sunt quinqꝫ trigenarij isti qꝫ in ipsis cōtinef in spiritu: sūma ꝓfectionis nr̄e. Quare i eis pluſqꝫ in alijs? Qz i his accepisse cernim⁹ illa dona que nobis data sunt ꝓ nos: vt q ea placeamus deo:ꝛ placētes vitā eternam hereditare possimus. Nā ꝛ Christi nativitate docemur humilibus ꝓsentire: ꝛ xp̄i passione patienter agere ꝛ xp̄i resurrectiōe fortes eē i fide:ꝛ eius ascēsione lōganimes in spe:ꝛ ignis ascēsione:feruore charitatis accensi. Una queqꝫ aūt istaꝝ: velut p quosdā gradus ꝓpheſ vt ad ꝓfectionē feratur ita vt in primo parua:in secōdo media:in tertio integra iudicef. Est.n. aliqs i ꝑmo gradu humiliatis:cū humiliat maiori: vt seruus dño. In secōdo cū humiliat equali. In tertio cum humiliatur minori vt dominus seruo. Est in primo patientie gradus cum patitur flagella pro peccatis suis. Est in secundo cum patitur p amicis. Est ꝛ in tertio:cum patitur pro inimicis. Et hoc qdem de duabus virtutibus que semper humiliora respiciūt suisqꝫ obseruatorib⁹ exaltationem acquirunt. De fide quoqꝫ que ē sperandarum substantia rerum:simile aliquid sentiendum est. Est enim aliquis in primo gradu fidei cum credit eos qui bene agunt remunerari:a iusto deo temporalibus bonis:ꝛta illud quod scriptum est. Non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Et illud. Querite primum regnum Dei ꝛ iusticiam eius:ꝛ hec omnia adijcientur vobis. Peruenit autem ad secundum gradum cum credit

Psal.

firmiter:resurrectionē mortuoꝝ:ꝛ carere electos dei cunctis gemitibus huius vite. Porro ad tertiū gradū peruenire: est credere futurā ꝛ eternā societatem angelorum habitare in superna Jerusalem ꝛ videre regem xpm sicuti ē inebriari ab vbertate domus domini ꝛ potari torrente voluptatis eius:habere.s.dona illa spiritus sancti de q̄bus dicit apostolus. Oculus non vidit:deus absq; te que preparasti diligētibus te. Eodem modo in primo gradu spei esse alios dicendus est:cū sperat sicut filij israel temporalem remunerationem ad nō de operibus suis. Est in gradu secundo cum post laborem vite presentis sperat se obeundo peruenire ad verā vitam:ꝛ post ērūnas seculi pertransire ad requiem. Habere quoq; nouū corpus in resurrectione iustoꝝ. Est ꝛ in gradu tertio:cū sperat perfrui visione dei fui:manere in superna illa ciuitate Jerusalem cū beatis illius agminibus angelorum: participare cū eis:donis spiritus sancti: ꝛ reputari inter filios dei. In primo quoq; gradu charitatis est aliquis:cū ꝑm deū diligit carnem suā parentes:vz ꝛ propinquos siue q̄ō vicinius ē proximos ꝛ amicos. Est in secūdo gradu:cū diligit extraneos ꝛ peregrinos. Est in tertio gradu cum diligit inimicos. Hi sunt illi quindecim gradus quibus ascenditur in templū dei:q; ꝛ revera qui vult ire de virtute in virtutem ꝛ videre deū deoꝝ in syon:nō sufficit ei seruare humilitatem inter maiores suos: nisi ēt seruet illā inter socios ꝛ coequales:ꝛ q̄ō eo maius est inter subditos ꝛ ministros. Nec sufficit ei vt patiatur pro se ꝛ pro amicis suis:nisi abundet iustitia eius plusq̄ scribarū ꝛ phariseoꝝ:ita vt si necesse est: pro salute inimicoꝝ passionem subeat:vt duz illis euidētissimum ostendit charitatis affectū faciat quātum in se est:ō inimicis amicos. Nec sufficit credere dari cultoribus veritatis remunerationem vite presentis: verū etiā vite future:ꝛ illius patrie que in celis est. Nec sufficit sperare a dño tēporalia bona nisi etiā speret donari sibi nouum corpus ꝛ gaudio vite future: alioquin si corpus sperare mus tantū ꝛ nō etiā patriam in qua visio pacis est:ac si iterū cum reprobis ad miseriam:non ad beatitudinem surgeremus. Nec sufficit alicui diligere propinquos ꝛ amicos:nisi diligat inimicos suos tene ꝛpa veritate que dicit. Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis?nonne ꝛ publicani hoc faciunt?sed diligite aīt inimicos vestros ꝛ benefacite his q̄ oderūt vos ꝛ orate pro persequētibus ꝛ calumniantibus vos:vt sitis filij patris vestri qui in celis est. Hi sunt re vera illi gradus quibus ascenditur in templum dei:non illud dico templum quod conditū est a Salamone rege Jerusalem ꝛ destructū a Nabuchodonosoꝝ rege babylonis:sed in templum illud non manufactum:quod est in celo:ad quod spiritualibus mētis passibus veluti per tres quinarios:vel potius quinquagenarios peruenitur. Nihil enim quis incipiat in qualibet istarum virtutuz gressum ponere:ꝛ ire quodammodo ꝛ reire: non potest ad illarum culmen ꝛ perfectionem venire. Est enim paruulorum habere virtutes ipsas in primo gradu:iuuenum in secundo. Senum in tertio. Hoc enim ꝛ christiana religio etates suas:que tamē nō annorum numero:sed vita differentia diuiguuntur.

¶ De tribus generalibus ordinibus electorum ꝛ q̄ ad eos pertineant quindecim gradus ꝛ numerus centum quinquaginta psalmorum.

POssunt ꝛ alio modo assignari gradus isti:quin imo longe altiori ꝛ diuiniori modo assignari possunt in tribus ordinibus electorum si illorum venerandā mysteria studio quo sufficimus vestigare curamus. Prius tamen nos explicare oportet ab alijs questionibus que hinc inde insurgunt:vt ad hec diligentius perscrutanda liberius pertransiri possimus. Ut autē que cepta sunt festinantius exequamur. Et laycorum est esse in primo gradu predictaruz virtutum:clericorum in secundo:ꝛ monachorum in tertio. Hoc enim de ordine monachorum permittitur aliquis redire ad vitam clericorum:sicut multi de vita clericorum ad vitam pertranseunt monachoruz. Hac de causa videtur ad coniugatos pertinere ꝑm aliquid:denarius:numerus ad clericos vigenarius:hec duo simul denarij:ad monachos trigenarius:(hoc est) denarij simul tres. Et hoc quare? Quia ꝛ clericus a principio laycus cum laycis fuit:ꝛ in sequenti fine laycis clericus esse cepit. Similiter ꝛ monachus qui gradatim peruenit ad hanc vitam:a principio cum laycis laycus est:ꝛ in sequenti cum clericis clericus:ad vltimum cum monachis monachus. Et quamuis in hoc aliquando ꝛ aliter fiat alterius causa mysterij quod ꝛ magnum est:ordo tamen iste congruentior ē. Vz enim ꝛ laycus eo modo quo ꝛ clericus recipiatur in monachum:quia tamen vix: raro inuenit laycus: q̄ ita sciat sacras litteras ꝛ psalmos ꝛ quicquid pertinet ad diuinum officium quomodo clericus: multuz interest inter vtrunque:ꝛ alio modo alteri ēꝫ alteri conuenire dignoscitur:quando quidem alter magis recipitur ad actionez: alter ad contemplationem:vt quasi Martha ꝛ Maria manentes in vna domo:altera post alterā vni redemptori occurrant.

¶ Quare non singulis triū ordinū ascribitur singulus denarius:sed potius primo denarius secundo vicenarius:tertio tricenarius.

QOngruentius fortassis videretur alicui:vt singuli denarij:singulis ordinibus ascribantur laycorum.s. clericorum ꝛ monachorum propter sacre mysteriū trinitatis:vt q̄ō tres persone sunt vnus deus:ita ea que pertinent ad ordines istos:ex equo reducantur in summum ꝛ colligantur in vnum. Sed hoc aptissime dicentur si psalmodia ex equo cōiter pertineret ad oēs:ꝛ si non hic de sola psalmodia:sed communiter de tribus illis exercitijs quoꝝ singulū specialiter pertinet ad suū ordinē cōiter ageretur. Quia vero ita sibi propie monachos vendicat psalmodia:q̄ō cōiugatos exercitiū operis:clericosq; doctrina non est isto modo similitudo trinitatis requirenda in psalmis:sed alio. Et qdem in tribus istis ordinibus:tres sepe scripte pfectiones requirēde sunt:haud dubiū quod in mysterio trinitatis:quia ꝛ opus quodāmodo ad patrem pertinet aquo oia doctrina ad filiū p quē oia iubilatio ad spiritum sanctum in quo oia. Oia ergo oiuz sunt:ꝛ tamē ꝑm aliquid singula singuloꝝ. Pater creat: magister docet: Charitas exilarat. Et tū hec oia operat pater:operatur filius operatur spiritus sanctus:q; vna simul trium operatio est. Inde ē q; singuli ordines indigent tribus istis: opere vz doctrina ꝛ laude:tū ad primū primo loco ptinet operatio:secundo doctrina:tertio iubilatio ad secundū primo loco doctrina:secūdo ꝛ tertio opus ꝛ iubilatio. Ad tertium Primo loco iubilatio: Secundo lectio: Tertio operatio. Quod tunc recte fit secundum ordinem ꝛ rationem:si laycus quidez operatur in triplum si clericus in triplū legit: si monachus in triplū exercitatur in psalmis. Oportet equidem laycum q̄ vult deuotione appropinquare deo:habere denariam perfectionem in laudibus diuinis:vicenariā in doctrina:tricenariā in opere manuū. Oportet ꝛ deuotū clericuz habere denariam perfectionē in ope manuū: vicenariam in psalmodia:tricenariā in doctrina. Sed ꝛ verū monachū oportet habere denariā pfectionē in ope vicenariā in doctrina:tricenariā i psalmodia. Cū ergo tria ista trium sint: ꝛ ita communiter trium: vt tū specialiter singula singuloꝝ meritoꝝ denariū psalmoꝝ laycis: vicenariuz clericis: tricenarū monachis;dixerim ascribēdū:q; sicut in triplū opus spectat ad laycos: ita in triplū ad monachos psalmodia. Nō.n. eque possunt vacare deo:q debitores sunt vxoribus ꝛ filijs:parētibus ꝛ propinquis:

quiqꝫ de laboꝛe manuũ suaꝝ:aut ꝓpꝛijs ſũ ptibus viuũt.Qũ his q oblationibus fideliũ:decimis ⁊ primitijs ſuſtẽtant:neqꝫ ipſi clerici q tenent ministrare eccleſijs ⁊ refundere illis a qbus accipiũt oblationes:cum his q patres ⁊ matres ⁊ oia reliquerũt pro xpo:et ſi ſacradeuotio pottoꝛa ꝓſumat.Uñ ⁊ p apoſtolũ dr.Qui ãt cũ vxoꝛe est:ſollicitus est que ſunt mũdi qõ placeat vxoꝛi ⁊ diuiſus est.Sz qd?Nõ cogẽdi ſunt oẽs vt relictis oibus monachi fiãt:maxime q nõ modo nõ pñt: verũetiã ⁊ ſi poſſint:nolũt: q quo minus agnoſcũt minus ⁊ diligũt? Abſit.Nõ est hoc neceſſitatis: ſed voluntatis.Quin potius ſic nõnulli i vita illa humiliori neceſſitatis vinculo obligati ſunt: vt ẽt ſi velit mutare vitã ſuã vxoꝛibus relictis nõ liceat ne deterius inde aliqd ꝓtingat.Sz qd agent?Agãt id qõ pñt: ambulent greſſu tardioꝛi:ne nimis onerati deficiant in via.Sz ⁊ hi q pro modo ꝓuerſationis adoleſcentes extimãdi ſunt:nõ ſunt cogendi ad ſupioꝛem gradũ:vt vẽditis oib⁹ ⁊ datis paupibus ingrediant in ꝓſortiũ ſeruientiũ deo:ſz tñ ſi pulſauerint animãdi: ne forte ſcãdalizati cũ adoleſcente illo q legit in euangelio?reuertant retroꝛſum:⁊ nõ ſolũ non faciant qõ monent:verũetiã a cõſueta cõuerſatione reſiliãt.Neqꝫ ſatẽdũ est non potuiſſe ſufficere adoleſcenti illi preterita ꝓuerſatio:ad eternã vitã: cum veritas ipſa teſtimoniũ illi perhibeat dicens.Hoc fac ⁊ vives:ſz plane nõ erat ei ſufficiẽs ad pfectionem:perfectionem dico illaz quã dñs poſt paululũ indicauit dicens.Uos q ſecuti estis me ſedebitis ſup ſedes duodeci iudicãtes duodecim tribus iſrael.Differt tñ inter eos q volũt ⁊ qui nequeũt ⁊ eos q nolũt:etiã ſi poſſe ꝓcreditur.Qui.n. volũt ⁊ nequeũt iuſta aliqua neceſſitate detenti:⁊ ſi habitu non ſunt monachi:ſunt tñ alio ⁊ volũtate:⁊ ideo deſperandi non ſunt a participatione illa gloꝛie quam oñdit dñs qñ ait:Si vis pfectus eſſe vende oia ⁊ da pauperibus ⁊ veni ſequere me.Qui aũt pñt ⁊ nolũt:⁊ hi e vita nõ ſunt deſperandi ob cete/

roꝝ cuſtodiã mãdatoꝝ:ſigdez ⁊ ipſis quõ qz ꝓcedit regnũ dei:ex partes ſunt tñ ab illa gloria que deſignat in vbe:qz qui hic eligens ſibi partem ruſticoꝝ nõ vult hic artius infra muri cuſtodiã ibi infra nobiles numerari nõ põt.Nec illud mouere debet qõ dñs ait.Difficile eſſe diuitẽ igredi i regnũ celoꝝ:qz nõ vbiqꝫ in regno celoꝝ : eterna illa patria intelligenda est:inqua oẽs electi futuri ſunt:ſed magis ꝓuata quedã gloria ⁊ beatitudo ſanctoꝝ que ſolis illis cõceſſa est:qui legitime certãt:vt ait Joannes in apocalypſi.Beſtiã ⁊ imaginẽ ⁊ numerum nominis eius.Beſtiã ſane vincũt:q parati ſunt ꝓius mori pro fide:qꝫ iuſſis impioꝝ hoiuz:(vt fidez ſuã deſerãt:)obedire.Imaginem vincunt q ſicut ſe verbis noſce deum:ita ⁊ opibus ꝓtentur abſtinẽtes ſe ab illis peccatis q̃ criminalia dicta ſunt.Numerũ nominis eius vincũt qui ab illa quoque peccatoꝝ numeroſitate abſtinere ſatagunt que venialia nominantur: arbitrantes apud viros perfectos reputari pro crimine:qõ apud cõe vulgus veniale ac minimum iudicat.Ut aũt oñderet Joãnes quãtum interſit inter iſtos ⁊ illos:⁊ q adiſtos maxime ptineat regnũ xpi.Dicit(inquit) ſedes ⁊ ſederũt ſuper eas:⁊ animas decollatoꝝ pp teſtimoniũ ieſu:⁊ propter verbũ dei ⁊ qui non adoꝛauerunt beſtiã neqꝫ imaginem eius:nec acceperũt caracterem i frõte aut in manibus ſuis:vixerũt ⁊ regnauerũt cñz Chriſto mille annis. De iſtis ergo q paſſi ſunt ꝓ chriſto aut legitime ꝓtra vitia certauerũt:dictũ est q viuãt ⁊ regnẽt: de ceteris autem non est hoc dictum:ſz tãtum aperti ſunt liber:⁊ alius liber apertus est q est vite:⁊ iudicati ſunt mortui ex his que ſcripta erant in libris ſm opa impioꝝ: Attende qõ ait Joãnes.Et iudicatũ est de eis ſm opa ipſoꝝ:⁊ cõſer cũ verbis dñi dicentis.Uos qui ſecuti eſtis me ſedebitis ſup ſedes duodeci iudicãtes duodeci tribus iſrael:⁊ agnoſcetis ſcõs ſolos iudicaturos cũ xpo:ceteris vero iudicãdis iuxta illud qõ in pſalmis ſcriptũ est.Eduocauit celuz

deſurſum ⁊ terrã diſcernere populo populũ ſuũ.Uerũ hoc idcirco dicimus vt oñdamus exſententia veritatis:quantũ diſtet inter illos deuotos xpianos q nolũt relinquere ſe ⁊ ſua ⁊ eos q relinquentes oia ſub paſtoꝛe q teneat locũ xpi cõiter viuũt: quoꝝ alterũ quaſi inferioꝛis ſcu medie iuſtitie ẽ: alterũ integre ⁊ ꝓfumate.Nõ igit cogẽdi ſunt fideles layci ⁊ clerici: quatenus relictis oibus deo viuant ſed monendi:ſi tñ nondum aduenit hoꝛa illa veſpertina in qua cogit ab angelis iuſtus Loth relinquere Sodomã ⁊ Gomoꝛrã:⁊ illa in qua iubet dñs fugiẽdũ eſſe ad mõtes . Deniqꝫ ⁊ ipe Loth ð ſodomis trãſijt i ſegoꝛ ⁊ a ſegoꝛ aſcẽdit in mõtem:timẽs diutius in loco ſibi nõ in dicto:ſed pmiſſo:manere . Quod ſi hoꝛã illã aliqs inſtare cognoſcit:nõ est arguẽdus ſi cogit aliquos cupiẽs eos abſcõdere a facie ſedentis ſup thꝛonũ ⁊ ſaluos facere ab hoꝛa tẽptationis que vẽtura est in orbẽ vniuerſum:tẽptare ⁊ opprimere habitãtes in terra.Alias ãt ꝯz vnuſqſqz iſtoꝝz triũ perfectionẽ ſuã:nõ tñ equalẽ: ſed ſz q deſignatũ est in euãgelio in loco illo:vbi veritas dicit:Aliud trigeſimũ aliud ſexageſimum:aliud centeſimum.

Gen.

Apo.

Apo.

Aug.

Abba.

¶ Qõd ordo laycoꝝ aſſimilãdus ſit pueris clericoꝝ iuuenibus ⁊ monachoꝝ ſenibus.

NOn abſurde laycoꝝ ordo q ⁊ ꝓiugalis dñi paruulis in xpo aſſimilãdus ẽ clericoꝝ retinentiũ ſibi ꝓpriũ.Iuuenibus: eoꝝ vero q cõiter viuũt.Senioribus viris qꝫ ſicut diſtinguunt annis etates corporũ: ita diſtinguẽde ſunt moꝛibus etates animoꝝ.Sz tñ ordo clericoꝝ pfectionẽ ſuã diſtinctã vt iã dixi in vicenario nũeroꝝ:ſicut ⁊ laycoꝝ pfectionẽ illã que ptinet ad denariuz: qñ quidem denarius pfectus numerus est. Illã nõ ſolũ ſimul pater cũ filio ⁊ ſpũ ſcto pfectus deus est:vel ũẽt ambo ſimul pater ⁊ filius aut ſpũs ſanctus:vñ etiã ſolus pater:ſolus filius:ſolus ſpũs ſanctus. Sicut enim ſigillatim vnãquenqꝫ ꝑſonã deũ aut dñz ꝓfiteri xpiana veritate cõpellimur: ita tres deos aut dños dicere catholica religione ꝓhibemur.Neqꝫ.n. quãtitas attendenda est in rebus ſimplicium:ſed pfectio. Deus.n.in ſingulis ꝑſonis quãtitate caret ⁊ ob hoc:vt in ſuperioꝛi libꝛo iã diximus: nõ ẽ aliqd minus vna ꝑſona qꝫ ſimul tres. Sz ⁊ hoc notandũ q ꝓ hi q baptizati erant Joãnis baptiſmate filiũ dei publice ꝓdicantis:interrogati a paulo:ſi ſpũs ſcuz acceꝑſſent credẽtes.Reſpõderũt. Sed neqꝫ ſi ſpũs ſcũs est:audiuimus. Pharisei quoqꝫ interrogati de xpo cuius filius eſſet . Reſpõderũt.Dauid.Quibus cũ obijceret dominus.Quõ eũ Dauid in ſpũ dñm vocat ſi filius dei ẽ.Neſcierũt qd rñderẽt:q eſſe deo filiũ equalẽ ſibi vt ideoctι ⁊ paruuli ne ſciebãt.Quid.n. ſi legebãt:Bñdictus qui venturus es in nomine domini:cũ nõ itelligerent que legebant?Sic ⁊ quoſdam baptizatos in chriſto arguit apoſtolus vocans illos paruulos ⁊ carnales:dicens animalez hominem nõ intelligere que ſunt ſpiritus dei.Quid.n.ſi baptizati ſpũz ſanctum acceperant?Nunqd nam ⁊ diſcipuli xpi nõ acceperũt ſpiritũz ſcũz qñ i chriſto baptizati fuerunt?Et tñ de eo dicit Joannes.Spũs nondum erat datus:q: ieſus nondum erat glorificatus.Hoc idcirco dicimus:vt oſtẽdamus qꝫ primo tempoꝛe ſolus patris manifeſta reuelatio facta fuerit:ſecũdo filij:tertio ſpũs ſancti.Ex qua re illud quoqꝫ oñditur q populus ille carnalis qui fuit ſub lege vſqꝫ ad Joãnem baptiſtam ſic cõceſſus est venire ad notitiam vnius dei : vt tamẽ ad notitiam filij eius nõ concederetur venire:exceptis patriarchis aliquibus ⁊ prophetis quibus hoc dei ſpiritus reuelauit. Chriſtianus vero populus eo ipſo quo notuit filium:notuit ⁊ patrem.Nec pater ſolus

entem audimus: lactentem matris vbe//ra: aut ludentem aspicimus: necesse illum habere patrem: vel habuisse cognosci//mus vnde ꝛ audita voce pueri: cuius filius sit: interrogare solemus arbitrantes q̄ q̄ formā hꝫ filij: ꝛ patrem vel habeat vel habuerit. Sane interrogare de aliquo cuius pater sit: absurdissimum est. Nullus.n. que//ritur: vtrum habeat filium: ꝛ si constat: nō queritur cuius pater sit: ſz magis quis sit: filius eius: eadē ratione. Populus nouus qui dicitur christianus: eo ipso quo nosci christum vocari filium dei: necesse intelli//git eum habere patrem: quia vocari nō po//test filius qui non habet patrem. Terūtū non eo ipso quo nouit christuꝫ caro factuꝫ protinus intelligere potuit: ea que spiritus dei sunt: quia animalis inquit homo: non intelligit que sunt spiritus dei. Neq̄ enim caro factus est ipse spūs sanctus sicut ver//buꝫ vt possit a carnalibus cōprehendi. Sꝫ
Joan. sicut scriptum est. Ego rogabo patrē ꝛ alium paraclytum dabit vobis spiritum veri//tatis quem mundus iste non potest accipe//re quia non vidit eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eū quia apud vos ma//nebit ꝛ in vobis erit. Sꝫ si ijsdem spiritus donum dei est: quomodo possumus habe//re donum: si non prius agnoscimus illum cuius est ipsum donum. Propter hoc.n.
Joan. ꝛ promissum dictū est. Ecce ingt: ego mit//to promissum patris mei in vos. Quis di//cit istud: ihesus xp̄s dedit ꝛ.n. spē promissi//eis qui cognouerāt q̄ pater miserat illuꝫ. Ex quibus oibus manifeste colligit: q̄ pri//mus populus perductus est vsq̄ ad quale//cunq̄ notitiam dei patris: Secundus ad potiorem notitiam patris ꝛ filij. Tertius p//ducendus est plenius ad notitiam patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti totius: vꝫ trinitatis. Non q̄ nō a principio filius expectaretur venturus: sed q̄ vtrū esset dei filius Chri//stus quem expectabant: nesciebant iudei: sicut ꝛ nonnulli christianoꝝ de spiritu san//cto sepe loquunt ꝛ tñ bonitatis eius nesci//unt ꝛ dona gratiarum ipsius virtutemq̄ ignorant. Verumtū q̄ spiritus sanctus a solo filio: sed a patre filioq̄ procedit: etiā illi populo innotescere debuit: quibus in//notuit ꝛ filius factus homo: ſz non ita ple//ne: aut soleniter qūo illi populo qui terti//us erit a primo: ꝛ specialius pre duobus alijs pertinet ad spiritum sanctum. Quia vero tres huius gradus in tribus supascri//ptis ordinibus notati sunt: debet qui plus accipit: plus letari: ꝛ qui amplius agnoscit deum amplius psallere ꝛ laudare.

¶ Jtez de similitudine triū ordinuꝫ: ꝛ de perfectione numeri supascripti: seu etiam de quinario ꝛ septenario numero.

LIber psalmoꝝ circa quez in his que loquimur: intentio nostra versatur: ac si in tribus iubileis consummationem ac//cepit: q̄: in tribus quinquagenis vniuersi//tas psalmoꝝ consistit. Beatus qui potest habere quod significat primus. Beatior q̄ obtinet quod designat secundus. Beatissi//mus qui non est expers ab eo quod signifi//cat tertius. Perfectus deus pater est: per//fectus filius: perfectus spiritus sanctus. Et tamen qui credit ꝛ timet: sed non intelli//git: quasi ad solius patris notitiam perdu//ctus est: q̄ apud antiquos dicebat timor. Gen. 31
Unde illud. Jurauit iacob per timorez pa//tris sui Jsaac. Et bene apud populum il//lum dictus est deus: timor: qui pro tempo//re adhuc paruulus erat: q̄ timore paruu//lorum est: formidare ꝛ pauescere eorum q̄ ignorant equitatem iudicij ꝛ non intelli//gunt que legunt: Qui autem, credunt ꝛ in//telligunt: quasi ad patris ꝛ filij notitiā per//ducuntur: quia filius patris sapientia est: ꝛ hoc quidem adolescentulorum. Sed ꝛ qui credunt: intelligunt ꝛ delectantur haben//tes notitiam patris ꝛ filij: vsq̄ ad spiritus sancti intelligentiam peruenisse noscun//tur: quia ipse est delectatio ꝛ amor dei ipse mel de petra oleumq̄ de saxo durissimo. Psal. 80
Ipse é inq̄z mel de petra: ipse letitia spū//lis: qua dari sibi psalmista exitabat dicens.

Psal. 50 Auditui meo dabis gaudiū ꝛ letitiā ꝛ exul//tabunt ossa humiliata. Q̄ si primum ho//rū paruuloꝝ fuit: sm iuuenum: liquet q̄ tertium senum est: eorū qui pro dono gra//tie nihil carnale sentiunt: nihil sordidum: nihil terrenum aut transitorū cōcupiscūt. Si ergo ad tria secla illa ḡbus magis ope//ra dei consumanda sunt: tria ista p̄ singula referre volueris: inuenies horum primum pertinere ad tempus illud quod fuit sub le//ge. Secundū ad tps gratie: vsq̄ ad quer//tionem israel. Tertium ad tempus amplio//ris gratie q̄ erit ex eo tempore vsq̄ in fi//nem. Jn primo nāq̄ tēpore erat populus sub vetustate litere: querens addiscere le//gem a Moyse: ꝛ ambulare sm carnē in man//datis ipsius. Jn secūdo liberato a seruitu//te legis: data est occupatio circa euangeli//cam veritatem. Jn tertio liberato a labore passionis dabitur insistere orationi: ꝛ laudi//bus vacare diuinis. Hac in re cōsiderandum est q̄ste pfectionis sit quinquagena//rius numerus in quo non absq̄ causa: an//nus remissionis p̄ quinquaginta annos: uz circulos occurrebat significans magnum illud iubileum quod olim in fine seculi fu//turum est: precedentibus duobus alijs: de quibus: quod deus dederit: in subscriptis dicetur. Si enim diuidatur p̄ decē: quinq̄ decades habere dignoscitur. Si vero p̄ se//ptem subtracto monade: septē infra se heb//domadas continere probatur. Quante ve//ro perfectionis sit quinarius ꝛ septenarius numerus: qui simul cōuncti ad duodena//rium consurgunt: nō potest de facili expli//cari sermone. Quod tñ deus donauerit: in sequenti dicemus. Illud aūt in pūri loco inter multa que dicenda sunt de perfectio//ne quinarij: silentio preteriri nolo: q̄ ꝛ si multa sint dona dei que d uidunt fidelipo//pulo ad vtilitatem: nulla tñ adeo necessa//ria sunt oibus in cōmune: quomodo ille q̄nq̄z virtutes de gbus locuturi multa: ali//qua supra locuti sumus: humilitate. ſ. ꝛ pa//tientia: fide: spe: ꝛ charitate. Quia vero sin//gula trinitatis persona: perfectus deus ē: neq̄z eniz aliquid potest pater: qđ nō eque possit filius ꝛ spiritus sanctus: qdem sunt nobis tres quinquageni psalmi sub eadez significatione: nō vt multiplicitas intelli//gatur in deo: sed vt nō negetur trinitas p̄sonaꝝ. Sicut enim nō alius est Xp̄s qui si//gnificat in Jsaac: alius qui significat in Sa//lomone: alius qui significatur in Joāne ba//ptista. Sꝫ ipse vnus ꝛ ijsdem qui significa//tur in tribus: sicut ꝛ in alijs multis: ita nō alie sunt virtutes que designant in primis quinquaginta psalmis: alie que in secūdis alie que in tertijs: sed ipse eedem sunt que significant in tribus: inspirate non a patre solo: vel filio: sed simul a patre ꝛ filio ꝛ spi//ritu sancto. Quod si ita est: quid cōfert tri//na significatio earūdem virtutum? Signi//ficatio dixerim an donatio? Utrunq̄z si di//cimus verū est: q̄ ꝛ propter hoc Spiritus sanctus qui datus erat apostolis vt credo//rent in iesum: iterum atq̄z iterum datus es//se cōmemoratur: quod si queritur: quid cō//fert donari iterū: qui donatus est? Quero ego quid confert in cocco vt inūngat sucō ꝛ extrahatur sozas: iterumq̄z intingatur in eo donec ad perfectum colorem perueniat? Illum q̄ varius est humor ille? Nil inimē. Sed q̄ nō perfecte in prima vice tinctio//nem accepit. Sic populus ille qui doctus est a Moyse: agnouit oipotentem deum sꝫ non ita perfecte qūo populus christianus qui doctus est a christo ihesu: sm eam doctri//nam que decet paruulos in Christo. Sed nec iste sic perfecte quomodo populus spi//ritualis inter quos sancti viri sapientia lo//quunt: q̄: alia est: vt iam dixi: capacitas par//uulorum: alia iuuenum: alia senum: ꝛ alī//ter proficiunt in virtutibus paruuli: aliter iuuenes: aliter seniores. Sic ꝛ ordo coniu//gatorum: quo magis querit placere vxori: ꝛ educare filios: eo minus potest esse inten//tus in his que dei sunt: nisi quod accidere solet: sic aliquis eorum gratia preuētus fit: vt habens vxorem tanq̄z nō habeat ꝛ pos//sidēs multa: ac si nihil possideat. Ordo ve//ro clericorum quo minime grauatur in hac

parte magis potest i vita spirituali: minus tñ q̃ monachoꝝ ꝓpter parẽtes ⁊ amicos quibus dilectione iunguntur quinimo qđ est amplius ꝓpter cõmissam sibi plebez su perarius morbidis moribus curam medi corum accepit. Sane monachorũ ordo nõ puer ⁊ paruulus sensibus esse debet: sensi bus dico non malitia: sed iure ipso nomis sui integer ⁊ pfectus. Nõ inq̃ puer ⁊ par uulus cui lacte opus sit: nõ solito cibo: sed puectus ⁊ senex: iuxta illud scti pape Gre gorij: quod de viro venerabili Benedicto scripsit dicẽs. Ab ipso puericie tpe coꝝ ge rens senile: nulli animum dedit voluptati. Re vera a pueritie sue tempore: q̃ nisi (in quit dñs:) pueri fueritis ⁊ efficiamini sicut paruuli: nõ intrabitis in regnũ celoꝝ: Qui enim senex est apud homines: puer est apud deum ⁊ ecõuerso. Ut autem veniamus ad summã: pertinet ad laycũ quasi denarius i notitia deitatis: i eo q̃ quasi litere veteris testamẽti adheret imitãdo patriarchas in procreatione filioꝝ: Que vz litera habet si sane sapimus imaginẽ patris: qui est inge nita sapiẽtia. Pertinet ad clericos quasi vi cenarius in eo: q̃ sciẽtes ⁊ venerãtes litera testamẽti veteris: multo amplius litere no ui testamẽti adherẽt imitãdo apostolos q̃ erant simul cum mulieribus sanctis pueni entibus iugiter in ecclesia que vz littera a litera veteris testamẽti propagata est: hũs ⁊ ipsa imaginem vnigeniti dei: qui est geni ta sapiẽtia. Et vt ait sanctus Augustinus. Sapientia de sapientia. Pertinet ad mo nachos quasi trigenarius numerus in eo: q̃ scientes ⁊ venerantes literam veteris te stamenti ⁊ noui in patriarchis ⁊ apostolis quos electos ⁊ sanctos esse sciũt intellectui spirituali q̃ ex vtraq̃ litera procedit: adhe rent imitãdo ⁊ ipsi perfectoꝝ patres q̃ i so litudinibus deguerunt: Helyam vz ⁊ Hely seũ: Joanem baptistã: Paulũ: Antoniũ: Benedictũ: ⁊ alios multos quoꝝ nomina scripta sunt in libro vite. Et trigesimus er go numerus pertinet ad fidem Trinita tis ⁊ centesimus quinquagesimus ad con sumationem virtutum.

Brego.

Augu.

¶ Secũdum perfectionẽ numeri de quo agitur edificata sit celestis Jerusalem.

Quinq̃ sapientes virgines veritas es se testatur: q̃ superna illa ciuitas hie rusalem in quadã posita ẽ terra: vt a q̃tuoꝝ partibus scribatur habere muros (hoc est) ab oriente ⁊ ab occidẽte: ab aquilone ⁊ me ridie: ipsa vero ciuitas quintum inter qua tuoꝝ muros obtinet locũ: ꝑm q̃ in medio: e in circuitu sedis dei haud dubiuz q̃ sub eodẽ intellectu quatuoꝝ alalia seraꝑ alas ha bentia visa sunt. Sed quid ibi dicit de per fectione muroꝝ? Ab oriente (inquit) porte tres: ab occidẽte: porte tres: ab aglone por te tres: a meridie porte tres. Ecce in qua tuoꝝ muris porte duodeciz: pfectiones duo decim: ⁊ quasi denarij psalmoꝝ duodeciz: q̃ sunt cẽtũ viginti. Tot ⁊. n. simul fideles fore legunt q̃ñ xps ascẽdit in celũ: vt qua tuoꝝ iste perfectiones que triplicate ad duo denariũ pducũtur: in natiuitate: passione: resurrectiõe: ⁊ ascẽsione dñi designate sũt. Qđ si singula quatuoꝝ partiũ: rres pfectio nes habet: quid restat: nisi vt quinta pars eadẽ ratione distincta esse noscat: (hoc est) in ipsa vbe: in sub vbanis ⁊ vicis? Quod si etiaz quinta pars ciuitatis in tribus por tionibus distincta est: ꝑm q̃ vniuersa terra in asia: in europa: ⁊ affrica: diuisa esse narra tur: assignatis in eis q̃ decenter: tribus de narijs qui reñdui erant ad quintumdeci mum numerum ⁊ perfectionem venimus

Hec tam veneranda mysteria arbitror cõ templatum fore virum beatissimum Be nedictum quãdo duodeciz psalmis quos dicendos esse constituit diebus festis tria cantica de prophetis annectando manda uit. Et benedicendum credidit que consti tuerit abbas: quia sicut duodecim psalmi videntur pertinere ad illos ordines qui de signãtur in portis: ita tria cantica ad illos ordines qui designantur in vbe: sub vbanis ⁊ vicis: hoc est ad illos ordines qui de

Abb

Apo

Bene

gunt sub regula vel abbate. Nempe ⁊ in p senti ecclesia quatuoꝝ ordines spirituales cognouimus: ⁊ quintum generalem. Spi rituales: apostolorum: martyrum: confesso rum ⁊ virginum. Generalem ãt sub cõi vi ta degẽtiũ. Et hec quidẽ ita se habent.

¶ Quare quinquies repetatur misteriuz trinitatis.

Ut autem gnquies repetat vel ite ret mysteriũ trinitatis: cum sole sint tres deitatis pson: ad quaꝝ significationẽ sufficere posse videret tres aliquot res my steriales: non video nisi q̃ ⁊ si vnus deus trinitas est: tamen multipliciter ⁊ dicitur: ⁊ intelligitur: quemadmodũ si vnus homo dicatur miles quia cingulũ obtinet milita re: magister q̃ habet discipulos: pater q̃ habet filios: dominus quia habet seruos: ⁊ multa talia. Secũdum hoc quinque no mina relativa ⁊ ad aliquid dicta videntur conuenire trino ⁊ vno deo: iuxta q̃ quin que sunt ptes ciuitatis: ⁊ vna quecq̃ pars habet proprietatem suam. Videtur enim ad partem orientalem pertinere nomen pa ternum: ad partez aquilonis nomen domi ni: ad partem occidentis nomen magistri: ad partem meridianam nomen amici vel nomen spõsi: ad corpus ciuitatis nomẽ iu dicis siue regis: nec istud tamen dicentes: in illa superna ciuitate pugnae ⁊ terrores ⁊ disciplinam inesse fatemur: sed quia in hac peregrinatione posita sic in suis parti bus nominatur. Unde apostolus. Unicui q̃ nostrum data est gratia ꝑm mensurã do nationis Christi: propter quod dicit. Ascẽ dens altum captiuam duxit captiuitatem dedit dona hoibus. Et ipe dedit quosdaz qdẽ apl̃os: q̃sdã ãt pphetas: alios vero euã gelistas ⁊c. Et hoc quidẽ dum sumus in in hac vita. In patria vero non sic: sed ta men quasi sic: quia ⁊ si pugna desinat: vnus quisq̃ tamen collocabitur in mansione cõ grua sibi vt recipiat mercedem propriam ꝑm suum laborem. i. apostoli cum aposto lis: martyres cum martiribus: doctores cũ doctoribus: virgines cum virginibus: con uentuales cum conuentualibus. Ut autẽ incipiamus a parte orientali sequentes or dinem quatuoꝝ animalium. Prima relatio est patris ad filium. Secunda dominꝰ ad seruos: siue vt seruitutem ipsam exprimamus: ad milites. Tertia magistri ad di scipulos. Quarta sponsi ad sponsam: siue amici ad amicos. Sane quinta relatio re gis est ad regem seu iudicis ⁊ rectoris ad plebem. Ipsius est enim principaliter iudi care plebem suam qui creauit illam: sicut ⁊ paulus dicit. Omnes astabimus ante tri bunal christi. Et ipsius est eligere de ipsa fa milia quos faciat iudices aliorum. Qz igi tur omnipotens deus pater ẽ: ⁊ dominus ⁊ magister ⁊ amicus: siue sponsus ⁊ iudex recte cum vnus sit: multipliciter tamẽ di citur ⁊ intelligitur non quo ad se: sed quo ad alios. Sz si hoc queritꝝ cur nõ i singula porta in singula pte vbis: sz tres: nisi q̃nõ solum pater dicendus est pater quo ad fi lios adoptiuos: de qualibet dicitur. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oẽs: verumetiam ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus. Et non solum pater dicendus est dominus aut magister: aut amicus: aut iudex siue rex: verumetiã ⁊ filius ⁊ spũs sanctus. Sicut. n. non solus Abraam dictus est patriarcha ⁊ pater filo rum Israel: verumetiam Isaac ⁊ Jacob ita non solus pater dicẽdus est pater chri stianorum omniumq̃ fideliuz: verumetiã ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: Inde est quod quatuoꝝ animalia: que significant quatuoꝝ ordines istos: clamant vna voce. Sanctꝰ: sanctus: sanctus dominus deus omnipo tens: quia in singulis quatuoꝝ partium ci uitatis operata est ⁊ operatur tota trini tas opera sua dum adhuc peregrinatur in terris: alij impartiendo prerogatiuam fidei: alij sermonem sapientie: alij sermo nem scientie: ⁊ his similia. Non est au tem dictum de sede quot ⁊ ipsa clama ret: Sanctus: Sanctus Sanctus: si cut quattuoꝝ Animalia: quia illa aperta

Psal.

Apo

habent ora ad predicandum: isti sufficit credere q̄ ita sit: ꝛ q̄ in ipsa quoq; manet misterium trinitatis. ¶Manet. n. in ipsa: q̄ cum ipsa cōtinet sub vbana ꝛ vici manet in qualibet quatuor partium: q̄ in quolibet ordine iustorum: alij sunt qui plus valent in operibus: alij qui preeminent in doctrina: alij q̄ plus valent in oratione ꝛ psalmis. Q̄ ergo plus valent in opibus bonis habent specialibus imaginem patris: qui in doctrina imaginem filij: qui in oratione imaginem spiritus sancti. Si ergo quinq; sunt turme iustorum: que constituunt supnam illam ciuitatem Hierusalem quatuor ſ. spetiales ꝛ vna generalis: ꝛ in singulis distinctio quedam est: qua discerni queat: inter generalē ꝛ alias partes vbis proprietate doni: ꝛ in ipsis quoq; inter alios ꝛ alios distiguit similitudo trinitatis: liquet q̄ undecim sunt pfectiones ipsius verbis p̄m q̄ ꝛ quindecim de cade psalmorum ꝛ quindecim gradus. Ipse quoq; quindecim perfectiones in quinq; portionibus coartant: p̄m q̄ in quinq; trigenarijs psalmorum totum psalterium comprehensum est. Et q̄ quinque perfectiones videntur p̄m similitudinem pertinere ad patrē quinq; ad filium: quinque ad spiritum sanctum: liquet q̄ vnus q̄nq; genarius psalmor̄ ascribendus est patri: alius filio alius Spiritui Sancto.

¶De proprietatibus donorum que collata sunt ad aliquid singulis ordinibus.

SEd ad huc manet questio: quare in parte orientali operatur deus quasi pater: in occidentali: quasi magister: in aquilone quasi dominus: in meridie quasi amicus: in corpore ciuitatis quasi iudex in parte orientali que pertinet ad seniores ꝛ prelatos ecclesiarum qui ꝛ patres christianor̄ dicti sunt: iure deus pater extimandus est pater: non modo q̄ pater est vnigeniti sui: sed q̄ pater est omnium nostrum: ꝛ quia ab eo omnis paternitas in celo ꝛ i terra nominatur. Scriptum quippe est. Ego dixi. Psal. dij estis ꝛ filij excelsi omnes. Nō modo autem vt iam dixi: ipse solus quo ad electos dicendus est pater: verumetiam ꝛ filius ꝛ spiritus: sctūs quia nō in solū patrē credimus: sed ꝛ in filium ꝛ in spiritum sanctum nec in solius patris nomine baptizati sumus: sed in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Non enim possent apostoli dici patres christianorum: si non essent ipsi principaliter filij dei patris. ſ. ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Et q̄ gradus iste p̄m ea que supascripsimus: primus ē: recte in hac parte vbis patrem se exibet potiusq̄ dominum pius deus: quia qui iam etate ꝛ moribus senes sunt: confidentia digni sunt: nō timore: ꝛ veneratione nō iniuria dicente apostolo. Seniorem ne increpa sed obsecra vt patrē. Et q̄m ipsi prelati qui ꝛ seniores: principes sunt populi dei: recte pars illa ciuitatis q̄ pertinet ad eos ab oriente posita esse dicitur: quia in oriente est quodammodo principium orbis: ꝛ inde expectanē luminaria celi. Quia vero sicut pars orientis ascribit apostolis ꝛ prelatis ecclesiaz: ita pars aquilonis diaconibus ꝛ martiribus recte in parte ipsa dominus extimandus est deus: q̄ timendum est eis ne violentia flagellorum p̄datur fides: perdatur veritas: perdatur amor ꝛ negetur deus trinus ꝛ vnus: q̄ potest animaz ꝛ corpus perdere in gehennā. Quia enim timorē incutit dñm se esse ostēdit: ꝛ vtiq; terribilē in cōsilijs super filios hominum. Pars autem occidētalis de iure ptinet ad doctores: quia eis summa humilitas necessaria est. Est autez vera humilitas extrema queq; respicere ꝛ contraria eius sentire: qui videt omne sublime. Non enim possunt nutrire paruulos lacte: si nō confirmatur infirmis: vt efficiantur ꝛ ipi quasi paruuli in medio eorum: non attendentes in ipsis paruulis quid debeant: sed quid possint. Ut autem hoc scirent doctores quibus citra ista incumbit: fecit hec ille qui ex voluntate patris cooperante spiritu sancto factus est paruulus cum esset

magnus vt inueniret multos paruulos quorum esset magister: sicut postea ipse demōstrauit: cū dixit. Mat. Confiteor tibi pater domine celi ꝛ terre q̄ abscondisti hec a sapientibus ꝛ prudētibus ꝛ reuelasti ea paruulis. Paruulus ergo factus est dei filius vt eēt magister paruuloz: quatenus ꝛ ipsi addiscerent qualiter deberent fieri aliorz paruulorum magistri. Quod si pater reuelauit paruulis archana mysteria: ergo ꝛ ipse magister est: ꝛ maxime cuz filius dicat. ¶Mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me. Joan. Sz ꝛ spiritus sanctus magister est: q̄ ꝛ de eo filius ipse dicit. ¶Multa habeo vobis dicere: sed nō potestis portare modo: cū aūt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oēm veritatem. Quod autem dicit filius: Patrem nolite vocare vobis super terrā: vnus est enim pater vester qui in celis est: nec vocemini magistri: q̄ magister vester vnus est christus: non propterea excluditur filius quin ꝛ ipse credentiuz pater sit: nec pater quin sit ꝛ ipse magister: sed vnus est scripturarum sanctarum: vt hoc aliqñ dicat vnus qđ sunt simul tres: vt deus pater. Sapientia filij: charitas spūs sanctus. Q̄ ergo docet pater: docet filius: docet spiritus sanctus: restat vt singulus magister sit ꝛ simul tres: vnus magister. Pars autē meridiana ptinet ad ꝓtemplatores qui calescunt gratia spiritus sancti ad amādum deum. In qua vz parte amicum se deus omnipotens liberis mentibus a seruitute timoris exibere dignat: eo q̄ diligat ipe diligētes se ꝛ honoret eos q̄ se honorāt ꝛ ostendat illis seneta sapientie sue. De illis enim spetialiter dictum est. Filij aūtē hoium in tegmine tuo alaz tuaz sperabunt: inebriabunt ab vbertate domus tue: ꝛ torrēte voluptatis tue potabis eos. Corp⁹ vero ciuitatis ptinet ad vniuersalem ecclesiam que est sedes dei: in qua sedet deus omnipotēs ad exercenda iudicia sicut scriptum est in psalmo. Sedisti super thronū q̄ iudicas iustitiam. Et in alio loco. Sedes tua deus in seculū seculi: virga directionis virga regni tui. Igit q̄ sedet in sede rex est ꝛ iudex. Rex vtiq; ad regendum: iudex ad iudiciū faciendum faciendum. Regis est enim facere iudicium. Ergo ꝛ sancti q̄ pertinētad hanc sedem iudices erunt hominum ipiorum. Quare autem magis ipsi? Q̄: igne zeli dei magis accensi sunt. In quinta ꝛ enim ascensione datus est ille q̄ apparuit i igne. Non est autez huius loci de hoc igne diutius disputare: q̄ grandi sermone indiget ꝛ mora multa: legat qui vult expositionez huius ignis in quinta parte libri apocalypsis in qua sicut ego puto sufficiēter de hoc igne ꝛ de quinq; ascensionibus istis tractatum est: Verumtamen ꝛ hic ꝛ alibi notari diligenter oportet: q̄ ecclesia ista cōsis q̄ designant in sede: ꝛ ꝟz aliquid prima est: ꝛ ꝟz aliquid vltima. Prima quo ad columbaz: vltima quo ad ignem: nimirū q̄ ꝛ aliqui sunt in ea qui iudices futuri sunt: ꝛ aliqui ptinentur sub ea qui a sanctis qui sunt in ipsa iudicādi sunt. Ut aūt que sparsiz locuti sumus reducamus in summā: ꝛ nomen magistri perficit humilitatē: ꝛ nomen dñi patientia: ꝛ nomen patris fidem: ꝛ nomē amici spem: ꝛ nomen iudicis zelum. Ipse sunt quinq; ille virtutes de quibus superius locuti sumus. Sed si ordo laycoz pertinet ad vicos: ordo clericoz ad sub vbana monachoz ad vbez: quid ad eos pertinet de gradibus alioz? Quindeciz sane turme esse noscunt: que tñ pp ea que dicta sunt de sacro mysterio trinitatis: coartant in tres: ꝛ vna queq; trium turmarum ꝟz sigillatiz quinquagenarium suum: Qđ si ita est: qđ ad primā turmā de quindeci denarijs istis? Sed sciendū est q̄ sicut quindecim sunt turme in vita ista: ita quindecim sunt quasi de cade diez que peragende sunt: ꝛ qui plus currit: citius pgit: Quis est autez qui plus currit: nisi qui feruētius operat opus dei? Et quāuis dictum sit. Non volentis neq; currentis: sed miserentis est dei: non ideo tñ precurrere non est vtile: q̄ ibi arguitur cursus superboz: hic cōmendatur cursus metuentium dominum: quumuis qui vi-

Gen. cinior est dicendus magis qui plus currit: q; Jacobnō q magis cucurrit: sed q; prope erat: fecit cito quod missit mater & benedictionem accepit. Liquet autem q; vicinior est deo qui contemplatur: q; qui exterius operatur. Quia quanto quisq; profundius pergit sequens ac perageno negotia mundi tanto magis elongatur ab eo: q mentibus liberis presto est. Cum baptizatur homo: quasi centum quinquaginta dietis videtur longe esse a patria. Cum efficitur clericus (si tamen dignus est:) quasi centum. Cum efficitur monachus quasi quinquaginta. Primus ergo longius distat tribus iubileis. Secundus duobus. Tertius vno: q̄uis nonnunq̄ qui cōstitit in primo gradu currat velociter & precurrat ad palmam: dimittens post se eos qui preire videbantur: & primus preueniens in regnuz dei. Uerum hoc non semper sed aliquando. Hoc enim speciale est: illud generale: Que autem specialia sunt nequaq̄ generalibus preiudicium faciunt. Sed quis est q ita currit nisi qui videtur esse in primo gradu & cito rapitur ex eo ad tertium vbiq; proficiens & perficiens opus bonū: nescies vt ita dixerim moram facere in eundo? Ceterum si de illis agitur qui ꝛ vinculis secularibus expediti: voto tamen & desiderio contendunt intrare per angustam portam & acquirere sibi locum in ciuitate. Dicimus q; illi coniugati qui tales sunt: monachi sunt i primo gradu: clerici in seculo: soli autem q

Nota; & hoc dicuntur in tertio. Hac in re diligentius conuenit intueri: qui in tribus iubileis annorum significantur tempora trium statuum de quibus que deus dederit in sequenti loquemur. Et videmus q; populus primi status qui in vita floruit coniugali: & non satis spiritualibus pennis decoratus sit: quasi centumquinquagita annis. i. 15. denarijs annorum sm id quod significant: oportet illos expectare vt perueniāt ad diem illum vltimum in quo generaliter omnes electi perueniant ad regnum dei. Ordo clericorum secundum aliquam sui partem: in hoc secundo statu claruit in castitate quasi centum annis: hoc est duobus iubileis: qui faciunt decem denarios in itinere manet: quia oportet illos pertransire secundum q; tertium statū anteq̄ videant diem illum. Ordo vero monachorum: non eorum dico qui alterius causa misterij cucurrit hactenus simul cū ordine clericorum. sed eorum qui imperfectiori vita aut incepit tam in aliqua parte orbis. aut incipiet cito q̄ & israel conuertetur ad deum: sicut non remanet nisi tertia pars itineris non sm annorum numerum dico: sed sm misterium: q; & si cōsumatus in breui complebit tū tempora multa: ita oportet eum operari in triplum: vt quod ordo primus compleuit in tribus iubileis iste quasi vir compleat q̄s deuote in vno. Sunt autem vite septuaginta annorū trās migrationis babylonice obseruat annum tum ecclesia septuagesimale misteriuz ad significandum: q; significant anni illi. hoc enim significant illi anni q̄ isti dies: ita & nos hic extimare oportet dies quinquagita quasi annos pentecosten. i. quinquies decem & quindecim dies: quasi annos quindecies decem: vt ad similitudinem misterij peruenire possimus. Sed dicit aliquis: Si ego sm ordinem meum ad viros pertineo: non ad vbem: qd vel mane vel meridie vel sero mihi & vbi: q̄ quidem non mihi in ciuitate sed in vicis possessio data est. Sed si hoc questio nulla. Si ciuis hierusalem esse non vis sm dignitatez dico: non sm cōem patriam: & habuit inter milites portionē: nihil in causa. Sed agit de eis qui volunt: cupiunt & suspirāt: qui libenter vēditis omnibus requirunt Christum: sed tū quibusdam obstaculis detinētur de quibus & questum est: vtrū possint & ipsi habere societatem in regno cuz illis qui omnia reliquerunt: & aliquid cū sanctis habere cōe. Questū est inq̄s & inuētū est: & q; hoc sit possibile si tū in eadem voluntate persistant & faciant id qd̄ possunt: aut qd̄ possibile iudicatur multis indutijs

ostensum est: Diximus enim q; ille qui in tertio gradu monachus ē: quasi quinquaginta dietis distat a ciuitate: ille qui in secūdo quasi centum: qui aūt in primo: quasi centum quinquaginta. Non enim loquimur hic dicētes de rara illa pfectione sanctorū: que per paucis concessa est: & pertinet ad eos qui totum psalterium persoluebant in die: sed de eo qd̄ multorum cōe est. Cino si quidem die totum psalterium persoluere: est in vna qualibet etate conuerti ad dūm & mox absq; dilatione dissolui & esse cum christo. Igitur & si numerus iste tam celebris & tam perfectus in celesti illa ciuitate Hierusalem venerabilis sit: nihilominus tū & in hac peregrinatione sm cursum tē pox & annox certis seculorū metis distinctus repit: sm quez currendū est & agēdū vt ad illam supernam Hierusalem peruenire possimus: in qua non qui prius nascitur aut prius incipit: sed qui citius currit sm deum obtinet primū locuz: ita vt multi sint ibi primi nouissimi: & nouissimi primi. Sed de hijs in sequentibus. De perfectione autem istorū numerorum illud nō est pretermittēduz q; sicut tricenarius numerus pertinet ad trinitatem que deus ē: ita centesimus quinquagesimus ad supplementum virtutum plenitudinem eorum: que de summa illa mā & vocabulis psonax relatiōe vel essentialr sentiēda sunt ita vz: vt tota sūma istius nūeri nisi in quindecim pfectionibus quas designant denarij pstringatur: & q; quq; sunt: vt sepe diximus virtutes generales: quinquies quodāmodo in vocanda est in eis trinitas deus: quatenus ipse q est summus magr operet in nobis humilitatem ipse q est magnus dūs: operet in nobis patientiā dum timet ipse potius q̄s tormēta carnificū: ipse qui est verus pater opetur in nobis fidē: ipse qui est benignus amicus operetur in nobis spem: ipse qui est iustus iudex operetur in nobis zelum sium faciens nos odire vitia & amare virtutes. Igitur tricenarius numerus qui constat ex tribus decadis ad fidem pertinet trinitatis: centesimus vero quinquagesimus: qui constat ex quindecim: ad perfectionem virtutum. Si autem sm ea que supra scripsimus ad ordinem laycox denarius pertinet ad ordinez clericorum vicenarius: tricenarius ad ordinem monachorum: q̄s est in quindecim denarijs cōsumare psalterium nisi pedetentim & cum deliberatione ascendere de virtute in virtutez: & ire quodammodo de egypto in desertum & non sint dilationis spatio de deserto (vt aut scriptura) in terram desiderabilem lacte & melle manantē: Porro abraam nō fecit sic. Sed mox egressus de egypto ascendit in montem significans eos q de vita seculari transeunt ad monasticham vitam: q; autem filij israel ascenderunt de egypto in heremū & facta ibi aliquata mora de heremo ad terrā fertilē in mōtibus vberibus constitutā: significat eos qui de habitu seculari transeunt ad clex: & de clero ad monasticham vitā: q; aūt abraam ex eo tpe quo ascendit ex egypto semp māsit in montanis: significat eos qui a pueritia sua dedicant dño & tres quodāmodo dietas coangustant in vna: qui ergo pōt pue Gen.
nire vsq; ad gradū istuz: q̄s sit laudabile & amabile: ex hijs que dicta sunt itelligi potest qui nō potest peruenire vsq; ad istum: & potest perficere in secundo gradu: non debet paruipendere aut negligere: q; qui bene ministrat: bonum sibi graduz acquirit: qui vero & hoc non potest maneat vel in primo vt habeat vel sero partem in resurrectione prima. Apoc.

¶ De illis laycis siue clericis qui non habent voluntatem relinquendi omnia & se qui Christum.

QUia de tribus ordinibus electoruz quorum alij corpore & animo monachi sunt: alij saltem animo & affectu eo q; voluntatem habeant relinquendi oia & se qui Christum: non inutilis questio & si cōdensa satis: & multiplex in suis propor-

tionibus mota est ad eiusdē questionis sar
cinā spectare videt. Quid dicitis laicis aut
clericis sentiendū sit: qui non habent vo
luntatem relinquēdi oia z sequi christuz:
sed in suis ordinibus facere bona que pos
sunt. Non enim ad eos pertinet aliqua illa
rum pfectionum: que solis desiderātibus
z sepe suspirantibus pcesse sunt: qz q nō q
rit nō petit: non pulsat: non reputat: nō af
fectat: pene alienum se cōstituit a iubilatio
ne psalmorum. Sed quid? Nuz hi q tales
sunt: desperandi sunt a salute? Absit.

De differentia meritorum.

ALia est enim causa que facit differen
tiā inter reprobos z electos: alia que
inter eos q iudicabunt: z saluabunt: z eos
qui non solū saluabunt: verumetiam iudi
ces erunt. Alia que inter iudices z iudices
distantiā facit vt vnusquisq; propriā merce
dem accipiat ꝑm suū laborem. Non enim
par est causa glorie eius qui a pueritia ser
uit deo in monasterio: z eius qui tunc ve
nit ad illud: cum sibi tā ex necessitate, cruci
fixus est mundus: excepto si puer sus puer
superbe ac negligenter vixit: puer sus vero
senex humilis esse incipit z subiectus re
diens ad simplicitatem z innocentiā pue
roz. Sed hoc aliquando z si raro contin
gat. Qđ si par est studium puersationis il
lius qui venit mane: z eius qui meridie z
q sero venerunt? Nunqd non ille retinet
primum locum qui venit mane. Secundū
qui meridie. Tertium qui sero venit? Om
nes ergo conueniunt ad vnum quiuum
ad quod omn⁹ suspitauerunt: sed qui ma
gis concupiuit: cucurrit z preccucurrit: ipe
occupat: (vtirai dixerim) altiorem locum:
quē vacuū a sessore inuenit. Ceteri autē q
secuti sunt eum: ordine quo venerunt: se
derunt. Magna enim oportet esse merita
que preferant iuniorem priori iuxta illud.
Qui se humiliauerit sicut parvulus iste:
hic maior est in regno celoruz. Siue ergo
in pueritia impleat homo exortationem il
lam de qua dicitur. Si vis perfectus esse:
vende omnia que habes z da pauperibus.
z veni sequere me: siue in iuuentute: siue
in senectute nil obstat ad obtinendā beati
tudinem illam de qua dicitur. Beati sunt
serui illi quos cum venerit dominus: in
uenerit eos vigilantes. Amen dico vobis
qz precinget se z faciet illos discumbere: z
transiens ministrabit illis. Nil inqz obstat
eis ad hanc btitudinē obtinēdā: sed tū iu
stus est dominus: vt qui plus digne labo
rat in vigilando: plus mercedis accipiat i
aduentu ipsius. Omnes ergo erunt i vna
mansione: quotquot vnius sunt voti z vni
us propositi: sed tamen vnusquisq; vt iam
dixi: propriam mercedem accipiet ꝑm suū
laborem siue prius veniat siue non. Cete
rum si de illis agitur qui semper volunt
manere in seculo z esse subiecti deo sicut fi
deles cum vxoribus z filijs suis: aut de il
lis clericis qui nolunt ingredi conuentuz
eorum qui communiter viuunt: sed volūt
vti libertate sua: acquirere non habita z
habita simpliciter possidere: z tamen pro
ordine suo bene viuere: manifesta est: z de
eis supra memorata sententia veritatis qua
dicitur: Mandata nosti: ne occidas: ne mechaberis:
non furtum facies: non falsum testimoni
um dices ꝛc. que ibi sequuntur. Quod si
queritur quid differat inter tales coniuga
tos z caste viuentes: sed tamen facientes
voluntatem propriam z proprietatem ha
bentes z inter istos z eos qui reliquerunt
omnia z seipsos vt sequantur christum. Fa
teor quantum differt inter rusticos z bur
genses z ciues. i. quantuz differt inter eos
qui sunt obnoxij seruituti: z eos qui liberi
sunt: sed non habent seruos: z eos qui pro
nobilitate stirpis siue seruorum z familie do
minantur. Et quidem magnum est esse ci
uem israel z inter filios regni ꝺominari: z
regnare cum christo: sed tamē respectu eo
rum qui extra sunt: beatum est manere vel
in vicis ipsius. Scriptum quippe est de
ea q per omnes vicos eius cantabitur al

Apoc.

leluia. Habet enim ciuitas illa suburbana:
z vicos non situ locorum extra vrbem di
spositaz differentia dignitatuz: unde e qđ
Caleph qui erat inclitus in tribu iuda: da
ta sunt sub vrbana hebron: leuitis aūt da
ta est ipsa ciuitas: qui sunt enim leuite qui
non hūt hereditatem inter fratres suos: ni
si hȳ qui pro deo omnia reliquerūt. Bene
principes iuda sacerdotes illos diaconesq;
significant qui licet non relinquāt omnia
sua: eis tū honeste z rationabiliter vtūtur
querentes que ad pacem sunt gentis sue z
salutem populi sui israel. Pro illis ergo q
mistice pertinent ad vicos: dictum est: de
ciuitate illa celesti: per omnes vicos eius
cantabitur: alleluia. Pro illis qui pinent
ad suburbana: qui bene (ait) ministrat: bo
num sibi gradum acquirit. Pro illis qui p
tinent ad vrbē: dicit psalmista. Beata gēs
cuius est dñs deus eius populus quem ele
git in hereditatem sibi z illorum quidem
qui pertinent ad vicos z non habent in p
posito z voluntate transeundi ad vrbem:
Proprium est operari vt habeant vnde tri
buant necessitatem patientibus. Nec mix
valde enim pauci sunt inter eos qui literas
sciāt: maxime diuine auctoritatis: eo ergo
magis debere intenti esse labori ad sustēn
tatic nem indigentium: quo nequeunt le
gere z cātaṙ deo. Seu qz graui sarcina cu
re familiaris premuntur seu qz literarū ele
menta non nouunt. Similiter z eoruz qui
pertinent ad suburbana z non est eis cure
edificare sibi domos in ciuitate: proprium
est legere z docere vt possint esse parati ad
respondendum hȳs qui se interrogant: q
bus z obligati sunt: vt pote qui ab eis acci
piunt vnde temporaliter viuant: decimas
z primitias z oblationes gratuitas. Eoruz
vero qui pertinent ad vrbem: proprium e
psallere z orare vt reddant deo vota sua q
distinxerunt labia sua. Tres ordines istos
videbat prophera ingressuros in regnum
dei: quando ex voce omnipotentis dei lo
quebatur dicēs. Abies z buxus z p⁹mus
simul venient ad ornandum locum sancti
ficationis mee in horum typo magi venie
tes ab oriente obtulerūt deo aurum thus
z myrraz: qz vero psalmodia propria mo
nachorum est: qua ratione tricenarium nu
merum monachis attribuimus: sicut vice
narium clericis denarium coniugatis: qui
cupiunt z sperant pertransire ad illos: nisi
qz illis ducibus ordinibus licet mutare vi
tam z pertransire ad istam: vt fiat quoddā
modo similitudo vnitatis in trinitate. Si
non licet remeare ad illos? Non enim sol
uitur sacramentum coniugij virorū z mu
lierum qz caste viuunt: z se z sua conserūt
monasterijs sicut sunt sacturos deuouerāt
anania z saphira: nec sacerdotes vel diaco
ni omittunt honores officij sui: qz transe
unt ad meliorem partem: sed mutatis mo
ribus z vita prioze: esse incipiunt qđ non
fuerunt: ita vt similitudo queda future pa
trie esse cenobijs videatur in qua: nec hȳ
qui coniugati fuerunt hic cōmisebuntur
ad inuicem ad procreationē prolie: nec cle
rici predicabunt ad instituēdas plebes. qz
cessabunt hec omnia: z erunt omnes sicut
angeli dei in celo. Et hoc quidem de illis
qui habentes vxores tanqz nō hūtes sunt
z seruantes sibi aliquid pro sustētatione qz
diu iuris sui sunt tanqz non possidentes.
Nempe si tale sapimus tripartita est causa
rationis istius. Aliter enim iudicatur de il
lis qui iaz de seculo egressi sunt. Aliter de
eis qui euidenti necessitate detinentur in
eo. Aliter de illis qui propria voluntate da
cuntur. Habent tū z illi locum venie si bo
na saltem munera que prevalent operātur.
Si enim aliqui coniugati qui tales sunt es
se volunt quales sunt: z sunt qui ingemi
scunt z dolent qz non spiritualiter z pinē
ter viuunt: qz nō sunt tales: quales se z e.s
velle demonstrabat apostolus quando di
cebat. Vtolo omnes homines esse sicut me
ipsum. Simpliciter z de ordine clericoruz
intelligendum est. Nam sunt aliqui eo
rum qui sic viuunt in clero: vt nunquam
velint transire ad partem feliciorem: sed in
ipso clericatus officio vitaz finire. Et sunt

q̄ mutare vitam cupiunt ⁊ transire ad par
tem optimam quam elegit maria: sed pa
trum: matrum: sororum: non habentium
aliqua sorte subsidia: pietate detenti dissimu
lant cito ire ad id q̄ d amā: ne eos quos na
turaliter diligunt in magna miseria derelin
quant. Aliud est enim manere ad tempus
in minori ordine ⁊ gradatim peruenire ad
digniorez: aliud sic manere in minori vsq̄
ad mortem vt transire ad alium non quea
rat. Si ergo de his tribus cōmuniter agi
tur: habet singulus quisq̄ proprietatem su
am. Pertinet enim ad laycos (vt sepe dixi
mus) studium operis: ad clericos exercitiū
doctrine: ad monachos iubilatio psalmo
die. Sunt in hoc loco clericorum nomine:
illi intelligendi sunt clerici qui manere si
bi ipsis ⁊ habere proprium permittuntur.
Non hi qui secundum regulaz sancti Au
gustini infirmo castitatis proposito cōmu
niter ⁊ canonice viuunt. Hos enim san
ctus ipse Augustinus monachos vocat tā
quam eos q̄ i sint vnanimes ⁊ vnitatis fir
missimi amatores iuxta vocem illius psal
mi qua dicitur. Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iocū
dum habitare fratres in vnum. Ceterum
si tres ordines istos vigilanter discutimus
videmus tantum distare inter vitam cleri
corum ⁊ monachorum: q̄tum inter vitaz
laycorum ⁊ clericorum. Si enim agitur de
cōtinentia laycis omnibus habere vxores
concessum est: nisi forte votum aut firmuz
propositum sit in causa: clericis ex parte cō
cessum vel potius permissum q̄ cōcessum
⁊ ex parte inhibitum: vt velut inter vtrūq̄
gradum esse ordo hic videatur. Mona
chis vero ⁊ semper ⁊ vbiq̄ apud omnes
homines iudicatur illicitum. Habent au
tem sicut iam dixi: isti duo ordines proprie
tates suas: operari: vsq̄ ⁊ docere: vt alteri eo
rum pascant indigētium corpora: alteri re
ficiant mendicantium mentes. Porro iu
bilationem psalmorum monachorum pro
pria esse diximus ⁊ querebatur de ea vtrū
ad aliquos laycorum vel clericorum perti
neat: an ita pertineat ad solos monachos:
vt non etiam ad alios fideles qui dei sui es
se cupiūt laudatores: sed prepediti quibus
dam occasiōibus facere id omnimodis ab
solute non possunt. Sciendum est ergo q̄
vnus quisq̄ fideliū debet pro posse suo lau
dare deum: sed tamen digne facere nequit
nisi cui spiritus sanctus affectum deuotio
nis inspirat: qui videlicet affectus quibus
dam ⁊ si datur ad horam: manere tamen
cum eis diu non potest: quia tum amore li
bidinis: tum lucri: suffocatus extinguitur
ita vt cum eis diutius manere non possit:
quia tamen sunt aliqui qui magis causa p
lis q̄ libidinis vxores habent: ⁊ magis ne
cessitate q̄ voluntate detinentur in curis
mundi. Et sunt aliqui clericorum qui ma
gis charitate plebis sue: ⁊ fructificandi in
verbo dei detinentur q̄ gratia turpis lu
cri: ita vt ⁊ si corpore extra sint: inter illos
tamen qui spiritualiter viuunt: mēte integra
conuersentur. Dubium nō est de istis quin
⁊ ad ipsos pertineat iubilatio dei: ⁊ quod
digni habiti sunt apud deuz: qui inter lau
datores dei computari mereantur: quia ta
men non eque possunt coniugari cum cle
ricis: eque clerici cum monachis qui ⁊ se
⁊ sua omnia reliquerunt pro Christo non
inconuenienter huiusmodi pijs laycis de
narium psalmorum numerum attribuen
dum dixerim: clericis vicenarium: trice
narium monachis: quia ⁊ illi deuotiōe mo
nachi sunt: ⁊ hi deuotione ⁊ continentia
isti autem deuotione ⁊ continentia ⁊ abne
gatione suorum. Videtur enim secundum
hoc: tria esse in hoc mundo genera mona
chorum: Unum quidem voluntate ⁊ ope
re: alterum voluntate ⁊ si non opere: alte
rum vero inter vtrūq̄. Tria certe sunt spe
cialia que monachum faciunt: votum con
tinentia ⁊ abnegatio suorum: ⁊ sui ipsius.
Nam cetere virtutes etiam: extra habere
possunt. Sed coniugatus manens cū vxo
re sorte ⁊ si vult: non potest tamen conti
nenter viuere. Habens filios ⁊ familiam:
non potest relinquere: aut vendere om
nia: dare pauperibus ⁊ sequi Christuz. Cu

pit tñ dissolui a nobis istis ⁊ trāsire ad feli
cē vitā: cupit inq̄tū ab his dissolui ⁊ cē cū
Christo. Est ergo quantum in se est: voto
⁊ animo inter monachos: ⁊ si re ⁊ corpore
nequit: quia ergo desiderio monachus est:
sed voluntariam paupertatem ⁊ continen
tiam nondum potest habere saltem vnum
denarium perfectionis sue habet: vnde de
um laudet qui sibi aperuit oculos mentis:
vt cognoscat q̄ benignus ⁊ suauis est do
minus. Sed ⁊ clericus qui est adhuc in se
culo: ⁊ pari desiderio flagrat in eo q̄ hoc
desiderat ⁊ continenter viuit duos iam de
narios habere dignoscitur: ⁊ quasi iam vi
ginti psalmos cantare ex hoc deo potest:
sed tamen ad tertium denarium quod est.
Vende omnia ⁊ da pauperibus ⁊ veni se
quere me: nondum peruenit: qui autē desi
derio suo q̄d habuit seruire Christo addit
continentie votum: continentie voluntari
am paupertatem ⁊ obtinentiam vsq̄ ad
mortem: iste vere monachus est: iste ad tri
cenariam perfectionem peruenit.

Quō ea que dicta sunt de tribus ordini
bus in leuitico mistice designentur.

Si querit q̄d sit quasi primij ex deuo
tione vbi opus q̄d in deuotione est:
ex necessitate diffe ur. Miro modo in le
uitico claris misterijs demonstratur: dixi
mus superius pertinere ciuitatem ad illos
religiosos qui designantur in leuitis: sub
urbana ⁊ vicos ad reliquam multitudinē
electorum dei. Quidam vero putant leui
tas specialiter clericos designare: sed non est
ita. Et quidem sm concordiam respiciunt
se mutuis vultibus reges ⁊ reges: pontifi
cos ⁊ pontifices: leuite ⁊ leuite. Secundū
vero specialem intellectum reges ⁊ princi
pes significant: pontifices noui testamenti
milites clericos qui sub eis degunt: sacer
dotes rectores cenobiorum: leuite mona
chos q̄ ⁊ cenobite: ⁊ autem proprietas ci
uitatis ad eos ptineat quos leuite dignāt
proprietas suburbanorum ad clerum: vi
rum autem qui extra sunt: ad reliquā mul
titudinem saluandorum: ex his que sub
scribemus de leuitico apparebit. Uerum
tamen quia monstrare intendimus fructū
premij eorum qui manentes adhuc in secu
lo: cogitatione ⁊ auditate iter monachos
conuersantur: inde incipiendum est. Qui
vendiderit (inquit) domum infra vrbis
muros habebit licentiam redimendi: do
nec vnus annus impleatur. Si non redi
merit: ⁊ anni circulus fuerit euolutus: pos
fidebit eam emptor ⁊ posteri eius in perpe
tuum: ⁊ redimi non poterit etiam in iubi
leo. Si autē in villa fuerit domus que mu
ros non habet: agrorum iure vēdetur. Si
aūt redempta non fuerit in iubileo reuerte
tur ad dñm: Edes autez leuitarum que in
vrbibus sunt: semper possunt redimi. Si
redempte non fuerint: in iubileo reuerten
tur ad dñm: q̄ domus vrbium leuitarum
pro possessionibus sunt inter filios israel.
Suburbana aūt eorum non vendent: quia
possessio sempiterna ē. Certe audistis quā
differentiam fecerit Moyses: immo spūs
sanctus per eū: inter leuitas ⁊ alias tribus
filiorum israel. Dicit enim q̄ domus leui
tarum que sunt infra muros si vendite fue
rint semper pōt redimi: ceterorum vero nō
pōt redimi: sīqs ibi domū vendiderit nisi
vsq̄ ad annum. Ex quo aperte datur intel
gi q̄ ⁊ reliqui de filijs israel: poterāt habe
re domos infra muros vrbis. Arta est enim
vita monachorum: sublimis ⁊ ardua con
templatiua felicitas. Sed tñ aliqui sunt vt
dixi: layci siue clerici qui manentes corpo
re inter seculares: voto ⁊ animo inter mo
nachos sunt. Isti ergo sunt nō leuite qui si
mul cum leuitis pōt domos in vrbe: qui
tamen caueant sibi ne vendant eas pro lu
cro temporali: aut si vendiderint redimāt
q̄ citius possunt. Ille enim vendit domū
quam in vrbe possederat qui remissa con
uersatione ⁊ intentione cum incipit fri
gescere ab amore dei ita vt incipiat viuere
sicut ⁊ ceteri qui extra sunt. Emit autez ali
us domum eius ⁊ ipse efficitur alienus ab
ea: cum aliquis informatus exemplis eius

facti ea que faciebat ille querens totis viribus que dei sunt. Accidit enim plerunqđ sine formidine dicendum non est: vt dum alius studet orando appropinquare deo: et alius operando proficere temporalibus lucris: alter alterius exercitationem emulet adeo vt facta cōmutatione: et alius remissa conuersatione reuertatur ad exercitium operis: et alius contempto lucro temporali conuertatur ad studium orationis. Que vis vicaria emulatio quia alius ad id quod non habet informatur per alterum: quasi quedam venditio est: dum quilibet eorum facta commutatione mutue conuersationis: et quod tenebat deserit: et quod erat alterius apprehendit. Si ergo anni circulus euolutus fuerit: (hoc est) si finis vite eius emerserit: et non inuenerit eum: (qui sic vendidit gloriam suam:) agentem penitentiam dum sanus est de charitate sua prima quam amisit: et tamen in aliis bonis studijs pertinentibus ad sub vrbana et vicos: (hoc est) ad vitam actuam repertus fuerit: erit quidem in numero saluandorum: sed tamen honore illo quo se fraudari permisit: carebit in eternum. Sed et domum quam ille vendidit: possidet emptor et posteri eius in perpetuum: quia acquisitam mansionem contemplatiue sublimitatis et ille possidet q emulatus est eam inhabente: et hi qui informati exemplis eius: per quandam genitiuam successionem imitantur eum vsqđ ad consummationem seculi. Quod si vterqđ peniteat: vteruz ammisso commutato reuertit ad priorem statum. Si alter eorum tantuz talis est: et tam larga illa domus vt facta quedam concordia vnius voluntatis capiat vtrunqđ et beatus sit in ea manere duos simul qđ vnum. Sane leuitaruz domus semper reduni possunt: quod quapietatis dispensatione decretum sit: peritur cum dicitur. Qđ domus vrbium leuitarum pro possessionibus sunt inter filios israel. Sub vrbana autem eorum non vendant: q possessio sempiterna est. Tale est enim ac si diceretur. Sicut propria possessio est eoruz q extra sunt: vita actiua: ita istorum qui intus sunt vita contemplatiua. Indignum est enim apud reges terre vt quantumcūqđ miles segniter agat aliqua forte infirmitate grauatus: auferatur ab eo honor communis quem milites habere consueuerūt: quia si depositus ab honore suo inter armigeros collocaretur: tale est ei ac si expellatur de regno: Neqđ enim potest vltra leuare oculos coram commilitonibus suis: aut in choro letantium cum letantibus conuenire. Non autem simulis causa est eius qui querit militari: et ante penitet qđ militet. Sic ille qui cupiebat fieri monachus propostea parui pendit: et tamen alia bona operatur que potest: et si aliqua confusio illi sit coram angelis dei: quia friguit a taz digno affectu: quia tamen non promisit aut nouit: non vsqđ damnabilis erit illa cōfusio: nec propterea ejciendus erit a numero electorum. Qui autem vouit et cepit reddere firmatus gratia et benedictione: quain numero christi milituz cōputatus est. Quid esset illi separari a societate illorum nisi reprobari a regno dei? Scriptum quippe est. Accedite ad deum et illuminamini et facies vestre non confundentur. Bene autem (ait) Suburbana autem eorum non vendāt: q possessio sempiterna est: quia vz et si nō potest monachus permanere continue in seruore nouitio in his que pertinent ad vitaz contemplatiuam, saltem a studio obtinentie cessare non debet: quia possessio prospecto illi sempiterna est: quam nulla ratione alienare aut amittere debet: Igitur et laycis siue clericis reseruata est spes posse redire ad possessiones suas que sunt extra vrbem: vsqđ ad iubileum: (hoc est) ad nouissimum diem. Et monachis ad eas que sunt in vrbe. Et tamen ille beatus est qui tenet qui non querit quod perdit: sed seruat fortiter quod acquisiuit. Fortitudo quippe necessaria ē. Qz vero de illis laycis et clericis sermo erat: qui videntur habere domos infra vrbis muros: quid esse dicimus quod tam si domos illas amittant: dicunt pos-

se habere domos foras: nisi quia non est aliquis cogendus ad alta illa precepta: quesolus ille potest imponere cui vult. qui potest ad complenda ea affectum infundere deuotionis: ne forte inconsulte et cōtra apostolum laqueum videatur inducere super collum eius. Ut enim aliqui monachoruz grauati infirmitate corporum operari manibus suis cum operantibus nequeūt: aut quia non sunt instructi a magistris: cuz docentibus docere non possunt et tamen boni monachi esse possunt in obseruatiōe partis sue: ita et multi laycorum et clericorum prepediti occupationibus mundi: orationibus et psalmodie instare nequeūt et tamen illi boni laici esse pñt: dum ex hijs que operantur: elemosynas faciunt: et illi boni clerici dum bene laborant in verbo dei: maxime propter illud quod scriptum est. Facite elemosynam et ecce omnia mūda sunt vobis.

¶ Quid differat inter eos qui conuertūtur a puericia ad seruitium dei: et eos q diferunt vsqđ ad senectutem.

Tripartitam causam questionum que supra mote sunt explicare possimus: primo attendenduz est quid proprie laycis: quid clericis: monachis ve conueniat: deinde quid differat inter eos qui sic a puericia vigilare incipiunt: vt tamen perfectionem suam vsqđ ad senectutis sue tempora differendo transportent: et eos qui seu in puericia: seu in iuuentute: seu in senectute sua a somno mortis euigilant: et mox euigilantes vitam arripiūt perfectioreZ. Laycorum est vt sepe diximus proprijs operari clericorum docere: monachorum laudare. Omnia hec bona sunt et necessaria in domo domini: quia non solum aurum sapiebatur in fabricatione templi domini: quod significat vitam contemplantium et laudantium dominum: aut solum argentum quod significat doctrinam eloquiorū domini: sicut scriptum est. Eloquia domini: eloquia casta: argentum igne examinatum. Et rūmetiam et eos qđ significat opus manuum ad sustentationem indigentium Per hoc quippe opus nutriūntur corpora: per doctrinam que significatur in argento: eorum qui sunt in Christo paruuli reficiuntur mentes. Utrunqđ autem spectat ad charitatem proximi: quia homo ex duabus substantijs indigentibus: his duobus subsistit. Porro horum tertium quod significatur in auro pertinet ad charitatem dei quod est maximum et primum mandatum: Propter hoc enim scriptum est de Salomone: qui fuit secundus Rex a Dauid. Tertius a Saule: qđ in in diebus Salomonis non reputabatur argentum. Talē est enim ac si diceretur. In diebus Saulis qui electus fuit a domino ad significandum populum primi status reputatuz est: eo. In diebus Dauid qui et ipse electus est a deo: ad designandum secundum: non est reputatum eo propter copiam argenti. In diebus autem Salomonis quem amauit Dominus et suscitauit in regnum in typo (hauc dubium) populi tertij status:) propter nimiam auri copiam que data est ei: nec pium argentum reputarum est aliqđ quod pretiosum satis ē comparatione eius. Nempe et si de tribus illis ordinibus agitur: primo claruit ordo coniugatorum in Abraam et Isaac: quibus orationibus data est eis proles eterna. Secundo ordo clericorum in Moyse et Aaron. Tertio monachorum in Helya et Helyseo. Nam et post illos duos patriarchas: multi patriarche secuti sunt. Et post Moysen et Aaron claruit ordo leuitarum. Et post Helyam et Helyseum: ordo filiorum prophetarum: qui morabatur in Bethel et Jerico. Utrū hoc sm partem. Secundum vero plenitudinem vnuscuiusqđ: ordo coniugatorum: qui inchoatus est ab Adam: claruit ab Abraam. Ordo doctorum initiatus est a Moyse: et alia ratione ab Esaia propheta: claruit in Christo et apostolis. Ordo monachorum initiatus est ab Helya vel potiz

us pro ratione temporis a sancto Benedicto iam nunc deo propitio tempus est vt ad lucem veniat: vt luceat omnibus qui i domo sunt. Que ē eni lux Christiani nisi opus iustitie. Sic ait dñs. Luceat lux vestra coram hominibus: vt videāt opera vestra bona ⁊ glorificent patrem vestrū qui in celis est. Pro eo enim q̄ spiritus sanctus procedit a patre oportuit ꝑm statum habere contemplatores sicut ⁊ doctores. Qz sicut ordo doctorum proprietate mysterij pertinet ad Christum: ita ordo contemplatium ad spiritum sanctum. Horum autem initiatio facta ab Helya ⁊ Esaia ꝯ q̄ apparebit circa finem huius opusculi: vbi degenerationibus agendum est. Quia vero idē spiritus procedit a filio: oportebat tertium statum habere ordinem suum qui tamen esset vnus cum precedente ad honorem creatoris: spiritus cuius initiatio in sancto Benedicto occidentalium monachorum institutore precessit. Audiunt fortassis ista homines ⁊ scandalizantur. Nobis inquiunt monachi attribuunt argentum ⁊ es. Sibi autem applicant aurum. Nec mirū raptus enim Paulus in tertium celū: qđ vitam significat contemplantium: audisse se dicit secreta verba que non lz homini loqui. Sed quousq̄? Nunquid in eternum? Absit. Sed vsq̄ ad tempus prefinitu: Sicut enim Moyses posuit velamen super faciem suam vt non intenderent in eum filij Israel ita ⁊ Paulus in hoc loco velamē super faciem posuisse videtur. Sz sicut velamen illud euacuatum est in Christo: ita ⁊ istud in spiritu sancto. Nam primum celuz fuit vetus testamentum quod conditum fuit in patriarchis. Secundum celum testamentum nouum quod conditum est in apostolis. Tertium celum est spiritualis intellectuz qui docet nos exire de Egypto: presentis seculi ⁊ transire per arctam viaz deserti que ducit ad vitam ⁊ ire in superna Hyerusalem. Exire de synagoga iudeorum: hoc illorum christianorum est: q moribus egyptij sunt ⁊ carnales iudei: vt quomodo apostoli ⁊ successores eoruz per multas tribulationes illorum temporum: peruenerunt vsq̄ ad illud: vt Romanum obtinerent imperiuz. Siquidem a diebus sancti Siluestri vsq̄ ad presens Petrus piscator quondam Rome dinoscitur imperasse: ita ⁊ nos per multas tribulationes transeamus ad celeste imperium: siue etiaz temporaliter ad beatam illam visionez pacis que erit in tertio statu seculi ad regnū illud pacificum de quo dicit angelus Danieli. Regnum quod est subter omne celū dabitur populo sanctorum altissimi. Nunc ergo quia tempus est vt auferatur velamē definat hō esse hō: ⁊ licebit audire: Quid eniz murmurat ⁊ irascitur homo? Si vult esse iumentum sequendo terrena aut homo partim hic partim celestia: timeat sup in perfectione sua: ⁊ iam non erit timor. Scriptum quippe est. Homines ⁊ iumenta saluabis domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Mihi cur indignatur si prefero celibatum coniugio contemplationem laborij: si dico de his qui sequūtur filium hominis. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt: inebriabuntur ab vbertate domus tue: ⁊ torrēte voluptatis tue potabis eos? Nonne tibi iustum videtur vt qui contēnit vestimenta mollia causa dei: dignus habeatur qui tegatur alis ipsius: ⁊ qui despicit vbertatem viui: percipiat vbertatē spiritus: ⁊ qui abijcit a se voluptatem carnis potetur de torrente voluptatis ipsius? Si emularis male audi contra te sententiam veritatis que dicit. Si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum: ⁊ proijce abs te. Bonum est tibi cum vno oculo ad vitam intrare q̄z duos oculos habentem mitti i gehennam ignis. Si autem bene emularis ingredere. Quis te prohibebit intrare? Finitum est priuatum conuiuium Assueri regis: ecce in pomerio preparatum est. Nullus ammodo prohibetur intrare a minimo vsq̄ ad maximū. Si autem serues animo: ⁊ tamen carbena aliqua impeditus te

Psal.

neris inter choros conuiuantium iugiter assistere nequeas. Bonus est dominus omnibus qui sperant in eum. Si coniugatus es: esto corde monachus obseruans te pro posse tuo: vt absq̄ crimine viuas. Uxore tua vtere sed honeste: aut sola causa prolis: (si talis es tu ⁊ illa:) aut cum timore ⁊ modestia reddens debitum: ne se qui infirmior est: temptetur a sathana. Curre ad ecclesiam horis statutis: esto ibi cum silentio excepto cum causa exigit iuste necessitatis. Lauda cum laudantibus deum: ⁊ si non quantum vis: quantum potes. Si clericus es ⁊ emularis: quis te prohibebit intrare? Sed si forte propter charitatem eoruz qui per te proficiunt detineris: esto saltim corde ⁊ continentia monachus: ⁊ vtere honeste rebus tuis quas nec dum causa dei abijcere potuisti: vt totus ⁊ integer sequeris Christum. Es tamen vicinus eis: qui omnia reliquerunt quia caste viuis: ⁊ in voluntate habes derelinquere omnia. Jam ergo duas perfectiones habes: iam secunduz significatum viginti psalmos deuotionis exibere probaris. Qui autem nō habens occasionem iuste necessitatis: consumauit hec tria: ad illorum participationem secretoruz perductus est. De quibus dicit Paulus. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim: siue in corpore: siue extra corpus: nescio deus scit: raptus huius vsq̄ ad tertium celum. Et scio huius hominez siue in corpore: siue extra corpus: nescio: deus scit: quoniam raptus est in paradisuz: ⁊ audiuit archana verba qne non licet homini loqui. Lucratur ergo primus in die: quasi decem numismos aureos. Secundus quasi viginti. Tertius quasi triginta. Sed ⁊ primus cuius longior est via veluti diebus quindecim peragit cursum suum. Secundus decem. Tertius quinq̄. Hoc de tribus generibus monachorum: quorum alij inter laycos militant deo: alij inter clericos: alij in mansionibus suis.

¶ De canticis graduū qualiter pertineāt ordines electorum.

ILla ⁊ enim duo genera extra sunt: ꝯ non ex toto. Istud in integrū intus est. Primi est enim dicere. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Secundi leuari oculos meos in montes vnde veni et auxilium mihi. Tertij letatus sum in his que dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hyerusalem. Porro quatuor horum de quibus supra locuti sumus: qui ⁊ viciniores sunt deo: terni ⁊ terni psalmi deputandi sunt: eo q̄ vnusquisq̄ illorum quatuor diuidatur in tres. Horum primi qui manet ab oriente dicere est. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Misi quia dominus erat i nobis: dicat nūc israel. Qui confidunt i domino sicut mōs syon: non commouebitur in eternum qui habitat in Hyerusalem. Secundi qui habitat ab aquilone consolari semetipsuz ⁊ dicere. In conuertendo dominus captiuitatem syon: facti sumus sicut consolati. Euntes ibant ⁊ flebant mittentes semina sua. Uenientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Misi dominus edificauerit domum in vanum laborauerunt qui edificant eaz. Beati omnes qui timent dominum qui ambulant i vijs eius. Labores manuum tuarum quia manducabis beatus ⁊ bene tibi erit. Tertij qui manet ab occidente dicere est. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea dicat nunc israel. De profundis clamaui ad te domine domine exaudi vocem meam. Domine nō est exaltatum cor meuz: neq̄ elati sunt oculi mei. Neq̄ ambulaui in magnis: neq̄ in mirabilibus super me. Quarti qui locatus est ab austro. Memento domine Dauid: ⁊ omnis mansuetudinis eius. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundum habitare fratres in vnum. Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Qui statis in domo domini: in atrijs domus dei nostri. Tres igitur primi pertinent specialiter ad tres ordines generales duodecim ad quatuor speciales: eo q̄ vnusquisq̄ eoz distinguat in tribus.

¶ Ob ordo ipse monachorum qui ꝛ corde ꝛ corpore reliquit seculum vt sequatur Christum in tribus speciebus consistat.

Ascendentibus nobis in hoc opusculo de tribus ordinibus electorum: vsq; ad hoc deuenimus est sermo vt contingeret tractare de illis coniugatis ꝛ clericis: qui quo minus cognoscunt per affectum inspirationis: gaudia Hyerusalem: eo minus desideraret peruenire ad eam: quin potius defleant amicos suos etiam transeuntes ad illam. Sed nunc de illis coniugatis ꝛ clericis dictum est: qui scientes quid amiserint lamentantur ꝛ dicunt. Quomodo cantabimus canticū domini in terra aliena. Si oblitus fuero tui Hyerusalem: obliuioni det dextera mea. Et si bene reminiscimur eoꝝ de illis laycis ꝛ clericis ageremus: qui homines ꝛ iumenta dicti sunt i tertio gradu: egimus de monachis: non quidem de illis qui solo nomine monachi sunt ꝛ non etiam fructu sed de illis qui se dolent esse peregrinos ꝛ suspirant quottidie ad patriam suam. Volentes autem in secundo loco agere de solis monachis: inuenimus tria esse genera monachorum: duo in spe: vnū in re. Sed ꝛ hoc ipsum, monachorum qō in re esse dicimus in tribus speciebus distinctum est. Nam alij a pueritia transeūt ad hanc vitam: alij dormientes vsq; ad secundam vigiliam: alij vigilant in iuuentute alij vero in senectute. Et de his quid dicēdum? Jam superius dictum est. Qui plus laborauerit plus mercedis accipiet. Vnus quisq; enim propriam mercedem accipiet ꝑm suum laborem. Qui enim a pueritia coꝝ gerentes senile ꝛ etatem moribus transeūtes: perfectionem accipiunt seniorum: quasi qui per triginta annos: tria talenta auri singulis annis lucrarentur. Qui vero i iuuentute sua: suaue christi iugum accipiūt: discentes ab eo qꝝ mitis sit ꝛ humilis coꝝde: ac si a decimo vsq; ad trigesimum facerent illud idem: (hoc est:) per continuos annos viginti. Qui autem in senectute: ac si a vigesimo vsq; ad trigesimum. Verumtamen nonnunqꝝ accidit: vt humilitas ꝛ prudentia eoꝝ qui tarde venerunt: preiudicet accidie coꝝ qui precesserunt. eos vt non solum accipiant mercedem sicut ꝛ illi: verumetiam fiant nouissimi primi: in hoc seculo ꝛ in futuro. Non enim qui monachus dicitur: habet premium: sꝫ qui monachus ē. Et sciendū qꝫ preueniens mors etatem seruorum in his qui in pueritia cōuertuntur. Non ademit meritum: quia cum deus ipse in talibus articulis necessitatem imponit: non tam de fructu operum: qꝫ de corde quisq; iudicatur. Non enim accipit quis sacrum habitum vt seruiet domino ad horam ꝛ ad momentum: sed etiam si liceat vsq; in eternum. Oō si is qui vocauit eum in vineam suam misertus laboris eius dicit. Quiescat: nūmisericordia dei auferat ab illo mercedem suam? Et hec quidē dicta sunt velut occasione ruineris obiecta oculis mentis nostre: ne ea que moto verbo obijci: aut queri posset intacta relinquere videmur. Ceterum intentionis nostre impetus: circa tres illos ordines directus erat ꝛ est: qui quantum fragilitas humana permittit rationabiliter viuunt.

¶ Jtez de tribus ordinibus sepe scriptis.

Si enim sic viuunt christiani sicut viuere debent: oportet singulos trium ordinum habere illa tria que i auro: myrrha ꝛ thure designata sunt. Aurum videlicet obedientie in operando quod bonum est: sicut ꝛ apostolus iubet: myrram compassionis fraterne que resistat putredini peccatorum. Thus deuotionis ꝛ laudis ad confitendum omnipotenti deo. Verum tamen vt iam dixi amplius incumbit layeis operari qꝫ ceteris duobus: amplius clericis instare doctrine: amplius monachis insistere oration: ꝛ laudibus vacare diuine. Quo. n. plus deo hominī qd debetur suꝫ est eo plus infirmatur ꝛ deficit in his que deorsum sunt. Et hoc iuste satis. Nam iustitia que de terra est: in longum protenditur merces eius. Que autem agitur (vt ita dixerim) inter terram ꝛ celum: media incedit inter vtrunqꝫ. Que autez de celo est iustitia mox perducit ad regnum dei. Certe tria tempora esse didicimus. In quibus tres ordines isti consummationem accipiēt. Ecce enim populus ille antiquus qui perseuerauerit in fide vsq; ad Joannem baptistam expectat remunerationem suam a domino in resurrectione futura. Similiter sequens populus qui credidit in aduentu christi. Similiter ꝛ populus tertius q in fine crediturus est. Ecce qꝫ longe ille: qꝫ prope iste. Nam nec exempla desunt mysterij: si ea p. quide querimus in diuinis scripturis. Legimus enim Abraam in senectute genuisse Joānem baptistam cum triginta esset annorum predicasse: sicut Ezechiel propheta: ꝛ ipsemet mediator dei ꝛ hominum christus iesus. Benedictum vero monachorum patrem ꝛ ducem sicut ꝛ multos alios a pueritia sua deo consecratus fuisse. Ex quorum euidenti mysterio luce clarius datur intelligi q diuturnior est ad percipiendum fructum mercedis sue vita cōiugati: vita clerici: diuturnior vita clerici: vita monachi. Quo enim quis longius recedit a deo per desideria vite huius: eo tardius perducitur ante faciē eius: ꝛ quo magis appropinquat illi per affectum amoris eo citius staturitur in conspectu illius. Qui ergo occasione coniugalis vinculi carnalibus amplexibus astricti sunt: vix possunt in extrema etate vite sue fructum bonis operis competenter afferre: cum saltem continentie bonum imperat defecta senectus. Qui autem amore propinquorum vix media etate cum se ab illoꝝ funibus: diuisis possessionibus absoluunt. Inde est q patriarchis: vt iam diximus in senectute filij dati sunt: cum magis amore prolis qꝫ libidinis conuenirent cum vxoribus suis. Inde q exemplo domini triginta annorū ad minus esse debet qui ministerium assummit predicationis. i. cum libera tam potest homo vti sententia rationis: vt habēs discretionem inter sanctum ꝛ prophanum: sciat reprobare malum ꝛ eligere bonum. Qui autez a pueritia sua spretis omnibus que possident: adherent deo: eo possunt liberius seruire illi: quo calcantes huiusce/modi necessitudines pestilentes: que ingerūt importune mortalibus: ꝛ tuxta iter scādalum ponant electis dei: aut parum: aut nihil sentiunt de carnali affectu. Horum itaqꝫ primum coniugatorum est proprium Secundum clericorum. Tertium monachorum. Ceteruꝫ quia sicut non omnes monachi equales sunt meritis: ita nec omnes clerici: nec omnes layci equales sunt: omittentes quid faciant illi: ꝛ illi pro defectu sua: quid facere debeant qui volunt esse beati in exemplum teneamus: quinimmo: ꝛ quid faciant multi quorum memoria in benedictione est.

¶ De tribus exercitijs quorum singulꝫ pertinet ad singulum trium ordinum.

Tria sepe scripta exercitia commēdata sunt nobis in tribus ordinibus sepe scriptis pertinentia ad imaginem trinitatis: opus doctrina ꝛ laus. Quia tamen i patre est filius ꝛ spiritus sanctus: in filio pater ꝛ spiritus sanctus: in spiritu sancto pater ꝛ filius: nihil sic attribuitur imagini vnius persone: vt non continuo inueniatur in eo similitudo duarum. Igitur ꝛ in opere solo similitudo trinitatis habetur: ꝛ in doctrina sola: in psalmodia sola. Aliud est enim operari ad vtilitatem propriam: aliud ad subsidium proximorum: aliud ad gloriam ꝛ laudem dei. Similiter ꝛ in doctrina obseruandum est. Aliud est enim legere ad vtilitatem propriam: aliud ad edificationem ꝛ institutionem: institutionez proximorum: aliud ad gloriam ꝛ laudem dei. Similiter ꝛ in psalmodia. Aliud ē psallere ad consolationem propriam. Aliud ad salutem proximorum. Aliud ad gloriam ꝛ

Psal.

laudem dei. Ad vtilitatem ꝛ enim propria operari videmur: cum nobis ex his q̄ agimus: prouidemus stipendia vite temporalis: ad subsidium proximorum aliquid agimus: cum eis necessitatem habentibus in quibus p̄sumus: ministramus. Operat autem quis ad gloriam dei cum edificationi basilicarum impendit curam: vt in illarum magnificētia honoretur deus. Eodē modo ad propriam vtilitatem legimus cū nos ipsos edificamus querētes in diuinis paginis que propue saluti necessaria sunt. Ad vtilitatem proximorum cum p̄parantur ad responsionem eorum qui nos interrogant de verbis dei: vt audientes a nobis verbum solatij: edificentur vt salui fiant. Legimus nihilominus ad gloriam dei: cū querimus itelligere misericordias eius ꝛ memoriamur iudiciorum eius que a seculo sunt. ꝛ pro nostra etiaꝫ ꝛ per proximorū vtilitate psallere comprobamur cum psallentes in cōspectu altissimi: pro nostris excessibus exoramus dicentes. Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Et illud. Comprehenderunt me iniquitates mee ꝛ non potui vt viderez. Multiplicati sunt super capillos capitis mei ꝛ cor meum dereliquit me. Complaceat tibi domine vt eripias me: domine ad adiuuandum me respice. Quid dico cū pene tertia pars psalmorum oratio pro peccatis esse videatur. Inde est q̄ pro nostris ꝛ pro aliorum peccatis dicere psalmos consueuimus orantes ꝛ pro propria ꝛ pro proximorum salute. Ceterum quod maius est ad gloriam ꝛ laudem dei debemus sine intermissione psallere ꝛ cātare dicētes: quotidie cum psalmista. Benedicam dominuꝫ in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Et his similia. Ecce q̄ distincte probatuꝫ est quod p̄diximus haberi. s. tres modos in singulis tribus. Et sciendum q̄ primū singulorum pertinet proprie ad populum qui fuit sub lege: qui suam vtilitatem potius q̄ aliorum populorum querebat. Secūdum ad populum christianuꝫ qui se ipsuꝫ tradere iubetur vt plures lucrifaciat. Tertium magis pertinet ad populum spiritualem qui erit tertij status. Cū data vndiq; pace ꝛ letitia: conuertetur p̄ solito a laudem dei: dicens assidue cum psalmista. Cōuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum ꝛ circundedisti me letitia. Vt cantem tibi gloriā meā ꝛ non cōpungar domine deus meus i eternum confitebor tibi. Que cum ita sint: liquet q̄ in opere ꝛ doctrina sicut ꝛ in psalmonia trinitatis mysteriuꝫ reperitur. Mēpe ꝛ psalterium decem cordarum: Sicut scripsimus in primo libro triangulatū est: ita vt trinitatis mysteriuꝫ in vnitate: ꝛ vnitatem in trinitatem quibusdam naturalibus vocibus exclamare ꝛ exprimere videatur. Nunc autem locus est exsoluere nos: si possumus a p̄missō quod de mysterijs quindecim graduum nos supra fecisse cuz de illis ageretur: meminimus.

Psal. Psal. Psal. Flor

¶ Quod tante perfectionis sit quindenarius numerus vt sub ipso cōtineatur ois perfectio misteriorum dei. Et q̄ idē numerus in ternariū quinarium: ꝛ septenarium distinguatur: ꝛ q̄ ipsa sit causa tante perfectionis.

NOnnulla dicta sunt de quindecim gradibus ꝛ de superna illa ciuitate Jerusalem ꝑm numerum psalmorum ꝛqn decim decadarum: sed adhuc alia viciniora luci seruata sunt vsq; huc: vt tenebre q̄s luminare minus fugauerat ex parte: superueniēte sole altioris intelligentie remicāte serenius deleatur Quod vt fieri possit ternarius ꝛ quinarius necnon ꝛ septenarius numerus qui simul coniūcti: quindenariū ꝓstituūt numerū: multis modis: vt apparebit inferius considerādi sunt: siue sub eodem sensu: tricenarius: quinquagenarius ꝛ septuagenarius: qui illud idem designāt. Neq; enim pro alia causa: decem pro vnoviginti pro duobus: triginta pro tribus: ꝛ sic de ceteris accipi puto: q̄ vt res ille de q̄bus loquimur: perfecte esse intelligantur. At de his in sequentibus. Oportet enim nos in loco suo seriatim ostendere quibus modis accipiendi sunt ipsi quindecim gradus ꝑm q̄ plures sunt intelligentie: q̄bus hec ꝛ alia accipienda sunt. Nunc igitur cōtēplandi sunt ipsi numeri in illa celesti ciuitate: vt exinde ad contemplandum cū qui fecit omnia sublimari possimus: eo enim q̄ dei est proprium eo subtiliori diligentia inquirendum est ꝛ tenendum: quo constat: q̄ ipse deus finis est inquisitionis ꝛ desiderij nostri In eo quippe ꝛ apud eum manet illa felicitas de q̄ dicit scriptura. Oculus non vidit: deus absq; te: que p̄parasti diligentibus te. Vt igitur ad contemplandum ipsum: qui solus est amandus ꝛ venerandus: oculus mentis nostre eleuari queat in sancta illa ciuitate de qua gloriosa dicta sunt. Numeri ipsi de quibus agitur: assignādi sunt: immo vt assignati sunt a deo reuelandi: quemadmodum ad totam illaz ciuitatez pertineat ternarius numerus ad totam quinarius ꝛ septenarius. Primo. n. considerāda sunt tria: vici sub vbana ꝛ vbs: deinde in structura murorum considerande sunt duodecim partes: que distinguuntur portis ꝛ fundamentis. Et eniz ex que ꝛ septem duodenarium numerum cōfistere manifestum est: quibus addita tria: quindenarium perficiunt. Differt autem inter tria prima ꝛ duodecim sequentia: q: illa tria generalia sunt: ista duodeciz specialia. Ut autem hoc totum factum esse liquet ad imaginem dei: iam nunc lipidius cōsiderare libet q̄ in his tribus numeris cōtineatur mysterium deitatis: ꝛ ita vt videatur posse sufficere ad omne: quare ꝛ enim ternarius: pertinet ad tres proprietates personarum: ꝑm quas vnaquaq; persona intelligitur per se subsitre: ꝛ non esse alia. Quinarius ad quinq; relationes. Septenarius ad septem modos: quibus dicitur: deus ad se. Siquidem per tres proprietates intelligimus tres distinctas personas. Per quinq; relationes intelligimus qui a quo: vel quis a quibus. Per septem modos quibus dicuntur ad se: ipse persone intelligimus perfectionem vniuscuiusq; persone: ꝛ duarum siue trium perfectissimam vnitatē. Et hoc quidē q̄z Anagogen. Aliter autem ternarius ad illa tria exercitia q̄ pertinēt ad tres ordines suprascriptos. Quinarius ad quinq; virtutes: quarū suprafecimus mentionē. Septenarius vero ad septē virtutes animē naturales. Sed de hoc in sequentibus. Primo autem ostendi oportet quomodo ternarius vel potius tricenarius numerus pertineat ad trinitatem. Quinarius vel quinquagenarius: ad quinq; relationes: Septenarius vel septuagenarius ad septem modos quibus dicitur: deus ad se: Quatenus intentum quinquaginta psalmis ostendatur nobis iter veniēdi ad perfectionē catholice confessionis: ꝛ in quindecim gradibus memoratis in hoc opere ingrediendi additum ad sancta sanctorum. Amen: Primo itaq; in fundamento fidei nostre statuenda est trinitas ipsa: que est id quod est: deus. Abraam: ꝛ Deus Isaac: ꝛ deus Jacob: ꝑm q̄ significatuz est in tribus illis angelis qui apparuerunt Abrae: (hoc est:) vt ante omnia credamus esse tres personas personas: non diuisas: sed distinctas proprietatibus suis. Deinde esse vnam personam ab vna ꝛ aliam a duabus: ꝛ ab ipsis tribus septem spiritus ipsius domini missos in omnem terram: ꝑm q̄ in quinq; relationibus continēri subsequens tractatus ꝛ imagines docent. Deinde esse singulam personam verum deuz: ꝛ duos simul vnum deum: ꝛ tres pariter vnum deum. Igitur locus est: vt agentes de trinario numero: premissis competentibus figuris: ad intellectum trium personarum mentis oculum dirigamus: querentes pro res visibiles intelligere inuisibiles: Item ꝛ per res creatas rerum omnium creatorem.

¶ Dicte Rei exemplum.

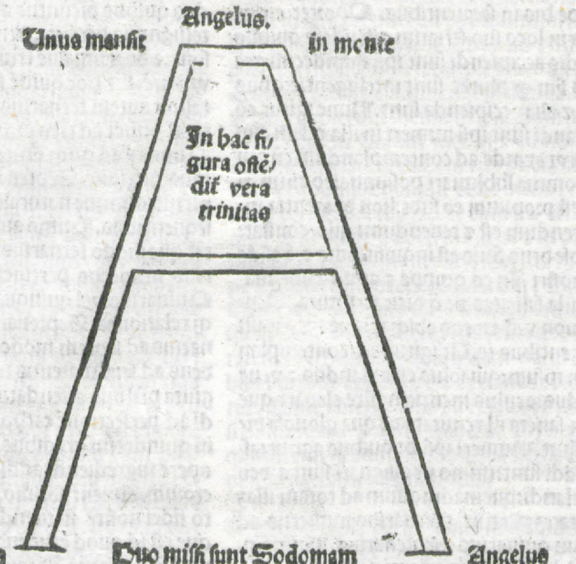

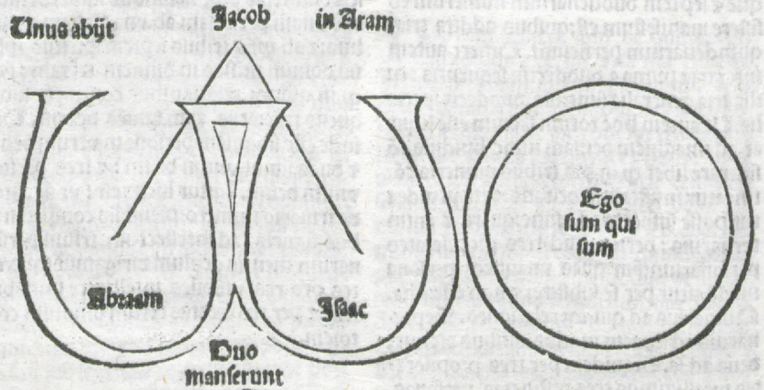

In hac figura oſtenduntur relationes.

In hac figura oſtendi/tur ſimplex vnitas.

Dicte rei exemplum.

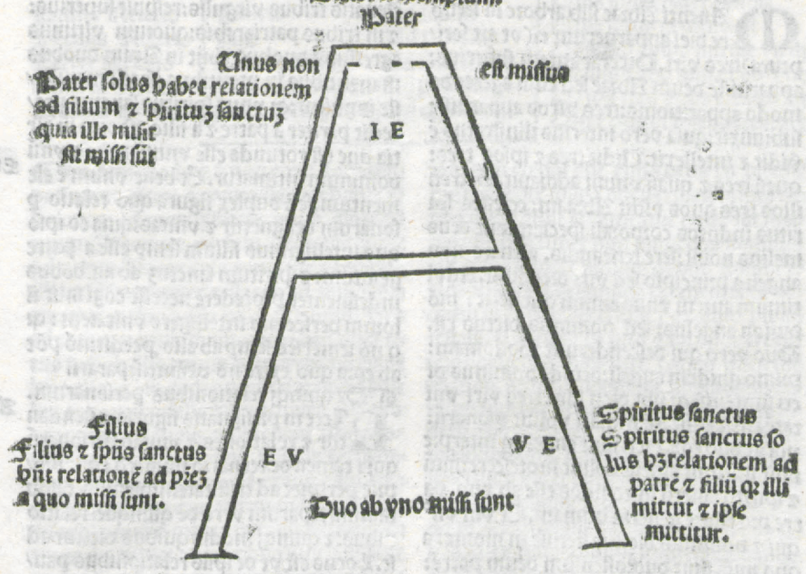

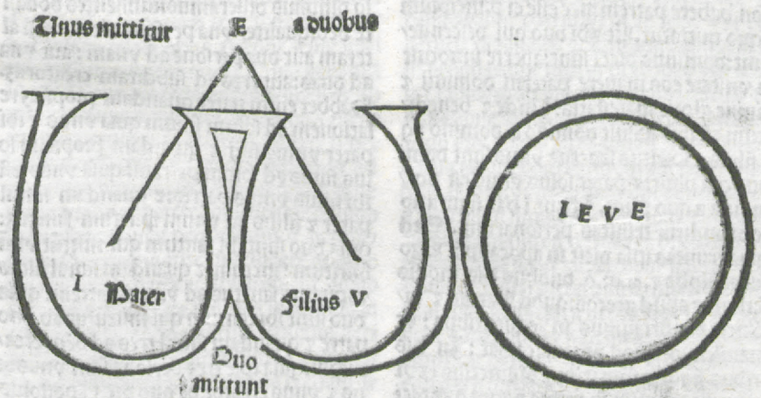

Pater ⁊ filius hñt relationem ad ſpũꝫ ſanctum: quia ipſi miſerunt ⁊ ipſe miſſus eſt.

Trinitas vnus deus hꝫ relationẽ ad ſeptẽ ſpũs q miſſi ſũt ab eo ad oẽm ſubditam creaturã.

¶ De mysterio trinitatis.

Gene. Manenti Abrae sub arbore in feruore diei apparuerunt ei(vt ait scriptura)tres viri. Dixerat autem superius: apparuisse deum Abrae sed cum ageret de modo apparitionis:tres viros apparuisse sibiunxit:quia vero interius illustratus é vidit ⁊ intellexit. Vidit tres ⁊ ipsos tres: quasi tres ⁊ quasi vnum adorauit. Sed cũ illos tres quos vidit Abraam: celestes spiritus indutos corpore:sub specie:prout deus melius nouit:fere teneamus. Quare non angeli a principio sed viri dicti sunt. Ad vltimum autem vnus eorum qui steriti mõte:non angelus: sed dominus dictus est. Duo vero qui descenderunt Sodomam: primo quidem angeli:deinde dominus dicti sunt:nisi q; vbi dicti sunt tres viri vnitatẽ trin ⁊ eqlitatẽ intimari voluit psonarũ: vbi ãt duo eoz dicti sunt angeliq interpretant nũtij:manifestevoluit inotescere:filiũ ⁊ spiritũ sanctũ mittendos esse ab vno patre pro salute generis humani. Et vbi vnº qui ⁊ dominus dicitur stetisse in monte: a quo missi sunt duo:ostensum deum patrẽ: non habere patrem:nec esse ei principium a quo mittatur. Et vbi duo qui descenderunt:dominus dicti sunt:aperte innotuit in vnitate eos manere paterni dominij ⁊ diuine glorie maiestatis. Unde ⁊ benedictum est ibi. Pluit domino a domino: q

Gene. ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus vnus sunt dominus qui pluit:⁊ pater solus vnus est dominus a quo pluit. Igitur i hac figura apte ostenditur trinitas personarum. Sed quia trinitas ipsa dicit in apocalipsi. Ego

Apoc. sum Alpha ⁊. ω. q;. o. duobus his modis scribitur apud grecos:quod sparsim ⁊ distincte dicturi sumus in sequentibus: vt manifestius quod dicitur:capiat: In his tribus figuris sũmatim ⁊ distinctius exhibetur. Ecce enim in prima figura que dicitur Alpha:aperte ostenditur esse deũ tres personas:⁊ in tribus illis personis que apparuerunt Abrae:⁊ in gestis earum aperte ostẽditur q; filius ⁊ spiritus sanctus mittantur ab vno patre. In secunda autem q; eleuatis tribus virgulis:respuit superius: ⁊ in tribus patriarchis:quorum vltimus egressus a duobus abijt in Aram duobus manentibus in montibus israel:manifeste innuitur:q; vnus spiritus sanctus procedit pariter a patre ⁊ a filio. Porro in tertia que est rotunda esse vnum deus ⁊ vnũ dominum intimatur. Et bene vnum ẽ elementum:sed duplex figura quo relatio psonarum designetur ⁊ vnitas:quia eo ipso quo intelligimus filium semp esse a patre genitum:⁊ spiritum sanctuz ab ambobus indesinenter procedere necesse cogimur illorum perfectam intelligere vnitatem: q; q nõ semel sed semp ab alio pcedit:nõ põt ab eo:a quo exire nõ desinit:separari.

Esa.

Apoc. ¶ De quinq; relationibus personarum.

Licet in prefignatis figuris ostendantur ⁊ relationes ⁊ vnitas personarũ quia tamen de ternario numero: qui proprie pertinet ad trinitatem:plenius disputauimus:parum vero de quinque relationibus:⁊ quinq; modis quibus dicitur ad se. Locus est vt de ipsis relationibus paulo diffusius disseramus:inuenientes donante deo:qualiter vna persona dicatur ad alteram aut due persone ad vnam: aut vna ad duas:aut tres ad subditam creaturaz. Habbet enim pater quandam propriaz relationem ad solum filium quia vnus ẽ ibi pater vnius filij:⁊ quandam propriam solus filius ad solum patrem: quia vnus est ibi filius vnius patris:⁊ quandam simul pater ⁊ filius ad vnum spiritum sanctuz: quia duo sunt ibi tantum qui mittũt vnũ spiritum sanctum:⁊ quandam simul filius ⁊ spiritus sanctus ad vnum patrem: quia duo sunt ibi tantum qui mittũtur ab vno patre ⁊ quandam simul tres ad oẽm creaturam:quia ipse tres persone sunt vnus deus ⁊ vnus creator:de quo dicit apostolus. Ab ipso ⁊ p ipsuz ⁊ in ipso sunt omnia:ipsi gloria ⁊ imperium in secula seculoz. Amẽ. Quod qui forte minus intelligit lectum. Ex pñti põt leuius inuestigare figura.

Prima Relatio	Patris	Ad filium	Quia solus pater genuit
Secũda Relatio	Filij	Ad patrem	Quia filius genitus est
Tertia Relatio	Patris ⁊ filij	Ad spiritũ scũm	Qz simul ambo mittũt vnuz
Quarta Relatio	Filij ⁊ spũs sancti	Ad patrem	Qz simul ãbo mittũt ab vno
Quinta Relatio	pris ⁊ filij ⁊ spũs sci	Ad creaturam	Qz ipsi tres vnus creator sũt

¶ Eodem modo ⁊ si non eque consimili possumus dicere q; vnus Abraaz habet relationem ad vnuz Isaac:⁊ vnus Isaac ad vnum Abraam:⁊ versum Abraam ⁊ Isaac ad vnum Jacob:quia vnus iste a duobus illis:⁊ Isaac pariter ⁊ Jacob ad vnũ Abraam:q; duo isti ab illo vno. Et simul tres ad totum populum filiorum israel quia totus ipse ab illis tribus patriarchis:⁊ est ad hoc aliquid in eodez mysterio: quod paulo acutiozem intellectum requirit: ꝑs q; a communi relatione nulla eximitur personarum: quin aut vnus habeat relationem ad duos:aut duo ad vnum: aut tres ad aliquid. In quo tamen modo relationis:sola missio manet in causa:nimiruz q; vnus ẽ q; mittit duos:⁊ duo sunt q; mittũt vnũ:⁊ duo sunt q; mittunt ab vno:⁊ vnus ẽ q; mittit a duobus:⁊ tres sunt q; testimoniũ dãt in celo:a qbus pcedũt septẽ spiritus missi in omnem terraz. Quia veronulo modo duo procederent indefinenter ab vno:aut vnus a duobus:si non duo essent vnum:⁊ vnus cum duobus vnuz: Ut hec facilius capi queant: recurrendum est ad imagines preparatas a deo:vt quod forte nudo verbo appareret obscurum: opposito lucris speculo:fiat perspicuum ⁊ manifestum. Querimus autez intelligere quomodo aliquando pater accipiendus sit solus cum dicitur mittere filium ⁊ spiritum sanctum:aut quomodo spiritus sanctus accipiatur solus:cum dicitur mitti a patre ⁊ filio:aut quomodo pater ⁊ filius credantur simul vnus deus cum dicuntur simul mittere spiritum sanctum:aut quomodo filius ⁊ spiritus sanctus credant simul vnus deus cũ dicũt mitti ab vno pre:aut quo si

Apoc.

Epo.

mul tres credãt esse vnus deus cũ dicunt mittere septẽ spũs i oẽz terrã:ad vtrificãdã: quã ipse pdidit creaturã:me (qdabsit) manus aliqd extimet duo simul quã singulus aut min aliqd singulus q; duo simul vel tres. Sane ad designãdã excellentiã tã archani mysterij:electi sunt i exordio prioris testamẽti ab ipso de quo ⁊ logmur creatore:gnq; venerabiles viri: i qbus gnq; iste relationes:ita ineffabili modo pnotate sũt vt nil superfit vel desit a perfectione mysterij. Sunt autem viri isti:Abraam:Isaac:Iacob:Ioseph ⁊ Effraim:Nempe Abraam specialius pre ceteris patribus accipi consueuit:in designatione patris. Isaac aliquando in designatione patris:vt i eo loco vbi benedicit Jacob filium suum: aliquando in designatione filij. Jacob aliquando in designatione patris:vt in eo loco vbi benedicit Manasen ⁊ Effraim: aliquando in designatione filij:vt in eo loco vbi amouit lapidem ab ore putei:aliquando in designatione spiritus sancti:vt cum dicitur. Ego sum Deus Abraam:⁊ Deus Isaac:⁊ Deus Iacob. Joseph quoq; aliquãdo significat filium:vt in eo loco vbi venditus est a fratribus:aliquando spiritum sanctum: vt vbi conatus est transferre dexteram manum patris super Manasen. Porro Effraim qui interpretatur fructificatio significat spiritum sanctum qui fructificauit in gẽtibº: sicut ⁊ manasses vnigenitũ dei. Igit Abraã significat patrem. Isaac significat filiũ. Jacob spiritum sanctum. Rursuz Isaac significat patrẽ. Jacob significat filium. Joseph spũz scũz. Rursuz Iacob significat pnez. Joseph significat filiuz. Effraim spũm scũm: sm q; in hac figura apertius demõstrat.

Gen. Exo. Gen. Gen. Gen.

Pater	Filius	Spūs scūs
Abraam	Isaac	Jacob

Pater	Filius	Spūs scūs	
Isaac	Jacob	Joseph	

Pater	Filius	Spūs scūs
Jacob	Joseph	Effraim

CONsidera lector ter trinā figuraz: ꝛ discе quare cantet ecclesia ter añ missam ter trinum Kirieleison: quoz ipsi qui invocantur non sint nisi tres. Et enim ex hac figura colliguntur illi quinqz modi relationum qñ quidem aperte ostenditur in ea: qꝫ in Abraam solo designatur pater. In Isaac solo designentur simul pater ꝛ filius. In Jacob solo pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus. In Joseph solo filius ꝛ spiritus scūs. In Effraim solo spiritus sanctus. Quare autez istud? Ut ostendatur: nec minus aliquid esse solus pater: aut solus filius aut solus spiritus sanctus: qꝫ tota trinitas: nec plus aliquid simul tres qꝫ singulus trium sed ita perfectus deus: solus deus genitus: vel ingenitus: vel procedens: quomodo tota trinitas vnus deus: ꝛ maxime vt ex hoc apertius ostendatur veritas relationuz in deitate: qualiter. ſ. vnus mittāt duos ꝛ duo mittantur ab vno: duo mittāt vnū ꝛ vnus mittatur a duobus ꝛ simul tres habeāt relationem ad septez dona spiritualia: que dicuntur septem spiritus domini missi i omnem terram. Sane ab ipsis septem spiritibus non fit reciproca relatio ad tres personas ꝑm equalitatem personarum: quia nō sunt nisi tres tantum persone deitatis aquibus sunt septez illa dona sicut ꝛ cetera opa. Neqz enim de substantia sunt diuine nature ipse diuisiones gratiaz: ꝫ profecto vnus est spiritus sanctus qui manens integer in singulis: dat de suis donis: non quantū volunt illi in quibus manet: ꝫ sicut ipse vult. Cum enim diceret apostolus. Diuisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus: ꝛ subiungeret. Alij ꝑ spiritum datur sermo sapientie: alij sermo scientie ꝛc. adiecit ꝛ ait. Hoc autem omnia operatur vnus atqz idem spiritus: diuidēs de suo singulis ꝓut vult. Nam ꝛ prophetа cuz diceret singulariter. Requieſcet super eum spiritus domini: postea adiecit ꝛ ait. Spiritus sapientie ꝛ intellectus ꝛc. quatenus ꝛ vnus spiritus: ꝛ plura intelligerentur esse dona eius: quetñ ꝛ ipsa spiritus scriptura cognominat vt Johannes in Apocalypsi. Et a septem (inquiens) spiritibus qui in cōspectu throni eius sunt. Igitur similitudo patris in Abraam: Isaac ꝛ Jacob. Similitudo filij in Isaac: ꝛ iacob: ꝛ ioseph. Similitudo spiritus sancti in iacob ioseph ꝛ Effraim. Ita enim miro modo in quinqz perfectionibus istis: ac si i quinqz literis vocalibus: sacri huius mysterij continetur archanum: vt aperte ostendatur quid ſpecialiter pertineat ad patrez vel ad spiritum sanctum: ꝛ quid communiter ad patrem ꝛ filium: siue ad filium ꝛ spiritum sanctum ꝛ quid communiter ad simul tres. Solum enim patrem significat Abraam: quia a solo patre mittuntur filius ꝛ spiritus sanctus. Solum spiritum sanctū significat Effraim: quia solus spiritus sanctus mittitur a patre ꝛ filioz quibus ꝛ procedit. Solus isaac significat duos: patrē. ſ. ꝛ filium: nec tamē duos deos: sed vnū deū quia ipsi duo qui sunt vnus deus designatus in isaac mittunt vnum spiritum scūz designatum in iacob. Solus ioseph filius iacob significat similiter duos simul: filiuz scilicet ꝛ ꝛ spiritum sanctum: non tamen duos sed vnum deū: quia ipsi duo q simul sunt vnus deus designatus in ioseph: mittuntur simul ab vno patre. Neqz enim de missione illa visibili qua dei filius factus ē homo: aut de aliquo huius sermo est: sed de illa missione spirituali: qua mittit qꝫtidie ad beandas ꝛ illustrādas alias fideles

Esa.

Apoc.

Joa. Primus Decē cordaꝝ 259

ꝑm quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sꝫ ꝛ vnus Jacob significat simul tres patrem. ſ. ꝛ filiū ꝛ spūm sctūm: nec tñ tres deos: sed vnū deū qui est creator omnium bonorum: visibilium. ſ. ꝛ invisibiliū a quo omnia per quem omnia in quo omnia quia ipse ē creator totius visibilis ꝛ invisibilis creature. Adhos quinqz modos relationum pertinent ille quinque virtutes de quibus superius locuti sumus. Quod melius apparebit si eisdē qnqz relatiōibus qnqz sua tpa coaptamus.

De differentia quinqz temporum.

Primū tempus

TIm primo sane tempore quod fuit añ legem: assumpsit deus Abraam ꝛ cōstituit illum patrem multarum gentium. Erat Abraam (quod nullus ante eum fecisse legitur patruz:) satis admodū ꝛ quasi supra modum sollicitus de herede: dicens ei qui cum eduxerat de terra sua. Domine deus quid dabis mihi? Ego vadam absqz liberis: ꝛ filius ꝑ uratoris domus mee: iste damascus eliezer. Addidit qꝫ Abraam. Ecce mihi autem non dediſti semen: ꝛ ecce vernaculus meus heres meus erit. Tantam vero benignitatem ostendit deus eidem Abrae ꝛ Isaac ꝛ Jacob tribus. ſ. patriarchis: vt non tam eorum dominus: qꝫ pater esse putaretur: respectu dumtaxat aliorum patrū: qui legis oneribus grauati sunt. Sed ꝛ taz aperta iudicia veritatis eis a domino facta sunt: vt non possent dubitare de promissione dei: sed crederent firmiter promittenti ꝛ reputaret eis ad iustitiā. Et lz de Abrā solo scriptum sit verbū istud: dubiū tamen non est qꝫ de omnibus fidelibus accipiendum sit. In tempore vero quod fuit sub lege: eductum populum de egypto: induxit dominus in desertum: ꝛ dictuz est qꝫ angelus domini precedent israel. Qui vꝫ angelus apparuit filijs israel: postmodum ꝛ ait illis. Eduxi vos de Egypto ꝛ introduxi in terram ꝓ qua iurau patribus vestris: ꝛ pollicitus sum vt non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiter

Secūm tempus

Beu.

num: ita dumtaxat vt non feriretis pactū cum habitatoribus terre huius: ꝛ noluistis audire vocem meam. Ecce ꝗstus erat angelus iste domini: Qui se dicit eduxisse populum israel de egypto ꝛ introduxisse in terram ꝓ qua iurauerat patribus suis. Hoc i libris ꝟ Doyſi ipse sibi ascribit: deus vnus ꝛ verus: ꝛ ipse se hoc iurasse testatus est. Quis igit erat iste angelus: nisi ille de quo dicit pater. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: ꝛ angelus testamenti quem vos vultis. Hinc est qꝫ in hystoria Sanson: ꝛ deus ꝛ angelus dictus est. Apparet autem qꝫ ex eo tempore quo locutus est Deus ꝟ Doyſi seruo suo: filius qui est verus legis lator ꝛ dominus magister inceperit sub occulto enigmate: hoc sub specie angeli: ostendere maiestatem suam ꝛ facere iudicia in nationibus ꝛ increpationes in populis: ꝛ etiam in ipso qui dicebatur populus eius: vt se ostenderet esse simul cum patre dominum vniuerse terre. Secutum est tertium tempus sub regibus ꝛ prophetis a diebus Samuelis prophete in quo tempore edificata est Hyerusalem ꝛ vncti sunt reges qui preessent populo illi: dictumqz est primo eorum. ſ. Sauli qꝫ cum videret gregem prophetarum: insilieret in eum spiritus domini ꝛ prophetaret: ꝛ de Dauid dicit scriptura qꝫ vnxerit eum Samuel in medio fratrum suorum: ꝛ directus fuerit spiritus domini in eū in die illa ꝛ in reliquuz. Igit ex eo tempore manifestius ꝛ frequentius prefolito locuta est scriptura de spiritu domini incipiente reuelari: ꝛ not⁹ fieri in regibus ꝛ prophetis: licet enim ꝛ in tempore iudicium ꝛ ab ipso principio loquatur scriptura de spiritu domini: non tamen ita certa indicia dare volunt sui ipsius: quomodo a tempore prophetarum ꝛ regum. Subeodem quoqz tempore: due tribus regales ꝛ leuitica aliis discedentibus a domo Dauid: facte sunt vna tribus: vt essent i Hyerusalem ꝛ iuda perfectum mysterium trinitatis: in qua ꝛ prophete domini multi-

Tertiū tempus

i. Reg.

plicari ceperunt: qui ꝛ irruẽte super se spiritu domini: aperte de fide trinitatis locuti sunt: ꝛ tam de aduentu filij in carne q̃z de effusione spiritus sancti pari voce pphetauerunt ꝛ que viderunt ꝛ predixerunt: re posuerũt in libris: ꝛ pro futura posteris reliquerunt. Quia igitur in primo tempore reuelauit se deus pater: sicut voluit: ꝛ quibus voluit patribus qui fuerũt ante legẽ. Secundo adiuncta est demonstratio filij in angelo domini: qui ꝛ Deus ꝛ dominus vocatus est. Tertio subsecuta ẽ exhibitio spiritus sancti loquentis in regibus ꝛ prophetis. Apparet q̃ in tertio tempore: iz sub obscuro enigmate: tota trinitas q̃ vnus deus ẽ simul se oñderit opari: ꝛ q̃ nõ vna tantum persona esset deus: sed pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus. Considera nũc si potes mentis oculis: quale erat tempus illud in quo non erat lex: quale illud in quo data est lex: quale illud in quo apparuerunt prophete. i. tempore patriarcharum. tẽpus iudicum: tempus prophetarum ꝛ regũ: ꝛ agnosces quanta inter tempus ꝛ tempus differentia fuerit. Et bene in corpore ciuitatis Rex simul ꝛ iudex extimandus est Deus: quia ꝛ Rex Dauid qui teneret locum eius constitutus est ab ipso super syon montem sanctum eius: ꝛ non lõge post subsecutus est Helyas qui accensus igne zeli dei vniuersam terram israel afflixit ficcitate ꝛ estu: ꝛ etiaz igne iudiciario cõ

Quartus tps cremauit superbos. Sed transeundum est ad tempus quartum: in quo filius ꝛ spiritus sanctus qui nõ ita aperte reuelati erãt in preteritis temporibus: quomodo pater manifesti apparuerunt ita vt alius vsq; ad ascensionem: alius multo tempore per apostolos (iz non alius sine alio: sicut nec sine patre:) operaret manifeste opera sua: sicut ꝛ operantur vsq; ad presens: vt consummarent opera que ceperunt. Hac in re monendus est lector: ꝛ ne forte alibi iam commonitus: dormitet: studiose pulsãdus: quatenus vbicunq; vna persona dicit operari: nõ intelligat (quod absit:) operari ipsam solam: aut me hoc alicubi intellexisse: etiam si in aliquibus locis non noteꝫ amet: qui vtiq; non infidelibus sed fidelibus loquor: ꝛ dicũt valde sit: in omnibus locis: eadem dicta: semel bis ꝛ tertio. iteruz atq; iterum per singula momenta notare: iz ita plane intelligendum est: ita tenendum: q̃ idcirco pro loco ꝛ tempore tacet scriptura de duabus personis: ꝛ loquitur de vna: vt opus illud de quo agitur ascribatur ei pro proprietate mysterij: ad hoc vt intelligat q̃ alia sit persona patris: alia filij: alia spiritus sancti. Q̃ autem in hoc tempore quod quartum est: respectu eoz que supascripta sunt simul ostensi sunt operari filius ꝛ spiritus sanctus: quandoquidem ꝛ ipse filius baptizatus est a Joanne vt sanctificaret aquas: ꝛ spiritus sanctus descendit in eum in specie columbe: vnum simul deum se intelligi voluerunt ꝛ ad redimenduz genus hominum ambos missos esse a patre: Jaz vero si de humilitate agitur: quod humiliusq; dei filium apparere in carne: spiritũ vero sanctum in specie simplicissime volucris que nec paruissimos vermiculos ledere cõsueuit? Quare autem in specie columbe ꝛ non sicut postea in specie ignis: nisi q̃ q̃ signficat: iam tũc incipiebat ꝛ apparebat: quod autem significat ignis: futuruz erat? Hinc est q̃ Jacobus ꝛ Joannes volentes zelare exemplum Helye: ab ipso humilitatis magistro audierunt. Nescitis cuius spiritus estis? filius hominis non venit animas perdere: sed saluare. Igitur Filius ꝛ Spiritus sanctus simul sub eodem tempore missi sunt a patre: dicẽte angelo ad Mariam. Spiritus sanctus superueniet in te ꝛ virtus altissimi obumbrabit tibi: vt appareret q̃ ambo procederent ab vno patre. Ego (inquit) filius a deo pcessi ꝛ veni. Et hec differentia. Omnis qui nascitur procedit: sed non conuertitur. Sed iam nũc agẽdum est de tempore quinto in cuius initio sumus nos: in quo oportet adhuc spiritum sanctum missum a filio operari opera sua: multo altius q̃z hactenus operatus est: vt

omnes discant honorificare spiritum sanctum: sicut patreꝫ ꝛ filium. In quo? Haud dubium quod in euangelio eius. Non enim sicut decet honorificat illum: qui non subiectus ꝛ deuotus: recipit euangeliũ eius. Et quod est euangeliuz eius? Illud de quo dicit Joannes in Apocalypsi. Vidi angelũ dei volantem per medium celum: ꝛ datuz est illi euangelium eternum. Quod ẽ euãgelium eius? illud quod procedit de euangelio christi. Litera enim occidit: Spiritus autem viuificat. Propter hoc enim veritas ipa dicit. Cũ venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem. Et vt ostenderet q̃ de euangelio Christi ꝛ de scriptura eius acciperet: ꝛ commutãs quasi aquam i vinũ inebriaret electos: adiecit: ꝛ ait. Non enim loquetur a semetipso: sed quecunq; audiet loquetur: ꝛ que ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit quia de meo accipiet ꝛ annunciabit vobis. Hoc ergo opus operabitur i nobis spiritus sanctus: vt docens nos omnem veritatem: erigat mentes nostras ad celestia desideria: ꝛ faciat expectare diem illũ ad quẽ suspirauerunt omnes sancti: ꝛ gloriari in spe glorie filiorum dei. Oportet enim illuz immutare mentes nostras: quod potest facere quando vult ꝛ prout vult sicut deus ꝛ transferre corda nostra a carnalibus desideriis: ad amorem celestium: vt quodammodo non simus quod fuimus: sed alij esse incipiamus. Ecce si reminiscimur eoruz que dicta sunt. In primo tempore opera tus est deus: fidem. In secundo patientiã. In tertio zelum. In quarto humilitatem. In quinto spem. Verumtamen quia in vita ista non est in veritate regnum sed exiliuz: nec operãdũ in iudicio sicut fecit Helyas: sed in mansuetudine sicut docuit Jesus. Illud quod de tempore medio dictuz est: (hoc est) de tempore Regum ꝛ Prophetarum: ad ostensionem magis factum est eorum que futura sunt in patria post finem mundi: q̃z vt tunc causa tanti mysterij consumata esse credatur. Igitur in futuro seculo consumandum est: quando iudicatis ab omnipotente Deo omnibus impijs in igne zeli sui circunstantibus etiam iudicibus in sedilibus suis: regnabit solus ipse in Hyerusalem ꝛ replebit in ea gaudio ꝛ letitia corda totius populi habitantis in ea: sicut (inquit.) Letantium omnium habitat o in te. Vt autem conferamus mysteria cuz his que veraciter gesta sunt Unus Abraam significat solum patrem. quia ipse vnus pater mittit Filium ꝛ Spiritum sanctum. Unus Isaac significat: simul Patrem ꝛ Filium: quia simul pater ꝛ filius vnus deus sunt: ꝛ ipi duo pariter mittunt spiritum sanctum. Unus Jacob significat simul tres personas: quia ipse tres persone vnus deus sunt. Et ab ipso vno deo: qui ẽ trinus ꝛ vnus missi sunt septem spiritus in omnem terram. Unus Joseph significat simul filium ꝛ spiritum sanctum: quia simul ipsi duo vnus Deus sunt: missiq; sũt simul ab vno patre. Unus Effraim significat solum spiritum sanctũ: quia ipse vnus spiritus sanctus mittitur a patre ꝛ filio. Miro autem modo deus pater habet in re dissimili: simile aliquid cuz spiritu sancto. Pater ꝛ filius cum filio: ꝛ spiritu sancto. Trinitas vero non habet cuius similis sit: quia ipsa est ꝛ nõ rẽ altera. Nam vnus pater habet mittere filium: ꝛ spiritum sanctum. Unus spiritus sanctus habet mitti a patre ꝛ filio. Pater ꝛ filius habent simul mittere spiritum sanctum. Filius ꝛ spiritus sanctus habẽt simul mitti a patre. Sane simul tres habent dare ꝛ mittere dona sua ad beatificãdos electos factos participes plenitudinis sue.

¶ Dicte rei exemplum.

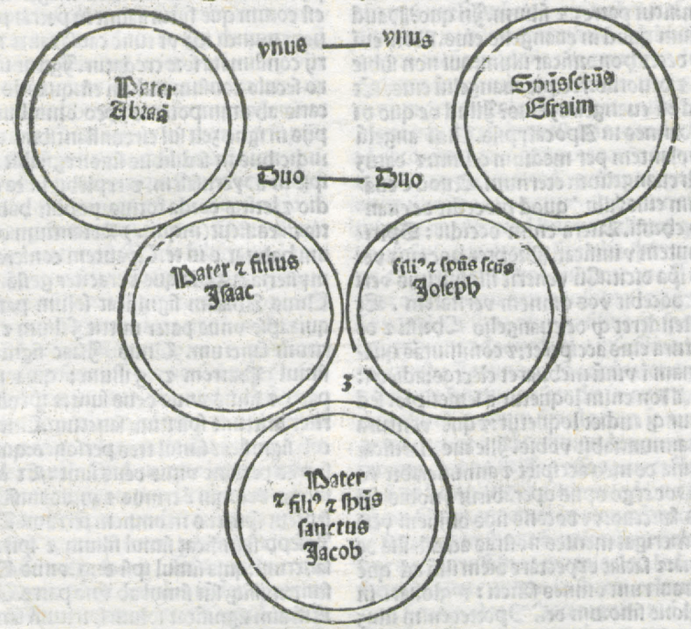

QUia vidimus in primo loco de mysterio trinitatis in secundo de quinq; relationibus quibus persona distinguitur a persona vel etiam ipsa trinitas a rebus q̄ sunt ab ipsa create. Nunc laus est agere de septem modis quibus dicitur od se quicqd dicitur deus: aut quod colitur: Singula. s. persona: due pariter: ⁊ tres simul. Sz vt hoc vt facilius capiatur recurrendum est similiter ad exempla.

¶ Quibus modis dicantur ad se persone deitatis siue singule: siue due pariter: siue tres simul.

QUod est sanctarum scripturaruz: vt nomine carnis accipiatur homo: vt
i. Esa. est illud. Et videbit omnis caro pariter salutare dei. Ex leuitico etiaz ⁊ ex alijs locis scripturarū dari potest qꝫ omnes ꝓpinqui sint vna caro: sicut ⁊ vir ⁊ mulier: Quodsi ita est non solum caro vnius hominis dicenda est vna caro: verumetiam simul caro viri ⁊ caro vxoris: caro patris ⁊ caro filij: caro patrui ⁊ caro nepotis: ⁊ sic de ceteris. Igitur Abraam solus vna caro est. Jsaac solus vna caro est. Jacob solus vna caro est. Deinde Abraam ⁊ Jacob simul sunt vna caro: Abraam ⁊ Jsaac simul sunt vna caro. Jsaac ⁊ Jacob similiter vna caro: ⁊ simul tres ipsi vna caro. Hoc sane dicitur ⁊ intelligitur. ⁊ si omnino longe distet vnitas carnis ab vnitate spiritus ⁊ maxime illius spiritus cuius mirum est qcqd est. Ꝺ si aliquid: qꝫ sit bonum ⁊ amabile de rebus infimis dici potest quanto magis de domino deo omnipotente bonorum omnium creatore. Quam vero sit amabile hominibus habere in heredem carnez suam: potius q̄ extraneam: exemplo ipsius Abrae probari potest qui desiderauit ⁊ habuit.

Exemplum dicte rei.

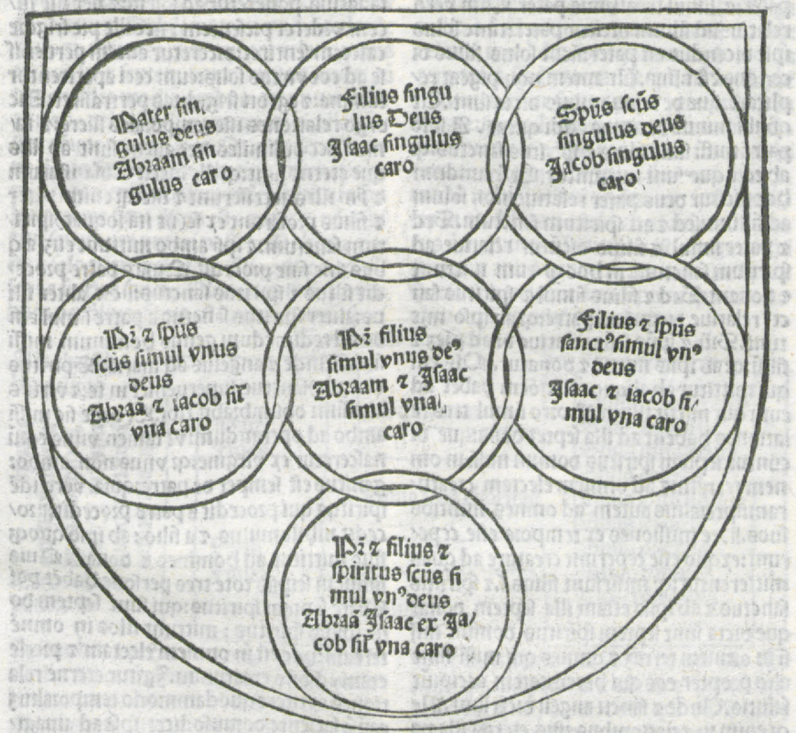

Ut ergo vtar verbis Augustini loquentis de maiestate illa que excedit omnez sermonem in libro de trinitate. Et singulus pater vnus deus ē: ⁊ singulus filius: vnus deus est: ⁊ singulus spiritus sanctus vnus deus est. Sed pater ⁊ filius simul vnus deus sunt. Datur ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Filius ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Siue ergo ergo dicatur deus: siue sapientia siue bonitas: ⁊ siquid simile pari modo accipiendū est. Et sub istis septem cōfessionibus equali sententia coartandum. Ubi ⁊ illud quoqꝫ vigilanter obserua: qꝫ simili modo accipiendum est: quicquid dicitur deus relatiue ad creature: vt deus creator omnipotēs rex pastor magister: ⁊ etiam pater cum relatiue dicit ad creaturas. Si enim ꝓstatoio: qꝫ non mō deus pater dicendus est pē

fidelium populorum verumetiam filius ⁊ spiritus sanctus:liquet q̄ isto modo nec solus pater dicēdus est pater:nec tres patres dicēdi sunt simul tres:sed singula persona: pater:⁊ simul tres:vnus pater.Cum vero relatiue ad filium dicitur pater:tunc solus ipse dicendus est pater:sicut solus filius dicendus est filius.Ut autem non pigeat replicare:que de relationibus dicta sunt.Ut q̄ ibi minus diximus addi queat. A solo patre missi sunt filius ⁊ spiritus sanctus:q̄ ab eo a quo sunt mittuntur.Et secundum hoc dicitur deus pater relatiue:non solum ad filium:sed ⁊ ad spiritum sanctum.Sed ⁊ pater simul ⁊ filius dicūtur relatiue ad spiritum sanctum:in hoc q̄ eum mittunt ⁊ donant.Sed ⁊ filius simul ⁊ spiritus sanct⁹ relatiue dicunt ad patrē:q̄ ab ipso mittunt.Silr ⁊ spūs scūs relatiue dr ad p̄es ⁊ filiū:q̄ ab ipsis mittit ⁊ donatur. Quis enī qui mittitur ab aliquo relatiōem habet ad eum qui mittit illum. Porro simul tres relationes habent ad illa septē dona:que dicuntur septem spiritus domini missi in omnem terram:⁊ ad omnem electam creaturam:specialius autem ad omnes nuntios suos.Hec missiones ex tempore esse ceperunt:exquo esse ceperunt creature ad quas mitterentur:q̄ missi sunt filius.s.⁊ spiritus sanctus ⁊ ab ipsis etiam illa septem dona: que dicta sunt septem spiritus domini missi in omnem terram ⁊ omnes qui missi sunt alio p:opter eos qui hereditatem accipiūt salutis.Unde ⁊ sancti angeli dicti sunt.Neq̄ enim in relationibus istis eterna illa natiuitas filij ⁊ processio spiritus sancti intelligende sunt:sed q̄ ex tempore esse cepit: non (q̄ absit.) q̄ mutabilis est illa natura apud quam non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio:sed q̄ non erāt creature p quibus hec omnia dicta sunt. Nec ita intelligendus est filius:qui est verbum dei:⁊ spūs sanctus qui est charitas dei trāsire de loco in locum qūo corporales creature:aut saltem qūo ipse quoq̄ spirituales que cogitando hec vel illa accedunt ⁊ discedunt:cuz vbiq̄ sint filius ⁊ spiritus sanctus sicut ⁊ pater per diuinitatis presentiā sed quia non vbiq̄ sunt per inhabitantez gratiam:quemadmoduz si cecus aut quartanarius poneretur ad solem:⁊ nec ille lucem videret presentem : nec ille pre frigore calorem sentiret:diceretur autem peruenisse ad eos virtus solis:cum ceci aperirentur lumina:⁊ egroti frigiditas pertrāsiret:Sic ergo relationes iste temporales fuere:⁊ tamen nec dissimiles:nec aliene sunt ab illis que eterne sunt:q̄ ille fuerit causa istarum ⁊ ꝑm illas accesserunt ⁊ iste:q̄ enim pater ⁊ filius proferunt ex se(ut ita loquar)spiritum sanctum:⁊ ipsi ambo mittunt euz a q̄ bus sine fine procedit.Quia a patre procedit filius ⁊ spiritus sanctus:licet aliter filius:aliter spiritus sanctus a patre simul ambo ad redimēdum genus hominum missi sunt.Unde ⁊ angelus ad mariā. Spiritus (inquit)sanctus superueniet in te:⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi.Et bene sic missi ambo ad operandum:vt tamen vnus eorū nasceretur ex virgine:q̄ vnus non ambo: genitus est semper de patre:quia vero idē spiritus qui procedit a patre procedit:procedit nihilominus ⁊ a filio ; ab ipso quoq̄ filio mittitur ad homines ⁊ donat. Quia simul in seipsis tote tres persone habēt posse dare septem spiritus:qui sunt septem dona ipsius spiritus : mittunt illos in omnē terram:hoc est in omnem electam ⁊ preelectam ad dño creaturam. Igitur eterne relationes extitere quodammodo temporaliuz causa faciente domino:licet ipsa ad imaginem(vt ita dixerim:)⁊ similitudinem suā. Denicq̄ ⁊ ille quinque virtutes de quibus supra locuti sumus tēporales sunt quo ad laborem:licet quo ad fructum eterne . Nā neq̄ seruitus hūilitatis:neq̄ pena patiētie neq̄ argumentum fidei : neq̄ desiderium spei:neq̄ ardor reliquo zeli:ꝑ iustitia eterna est. Et tamen fructus eorum sine fine manebit. Nimirum q̄ in patria illa nemo erit superbus:nemo impatiens: nemo infidelis:nemo desperans:nemo amās iniquitatem. Sz propterea desinent illa omnia:q̄ obtinebunt illas beatitudines pro quibus diutius certauerūt. Quamuis charitas nō eo modo quo alie quatuor transitoria sint: ⁊ si eius tpale exercitium nequaq̄ maneat in eternum.Habēt itaq̄ aliquid simile iste quinq̄ virtutes cum quinq̄ relationibus istis:sicut ⁊ septem dona spiritus sancti cū septem illis modis quibus dicuntur ad se persone deitatis:siue vnaquaq̄ sigillatim: siue cōiter due vel tres.Que:vz septem dona dr̄ sint verissime totius trinitatis:ꝑ preterea tamen specialius eidez spiritui ascribuntur:ne sicut filius est a patre ⁊ nō a spiritu sancto:ita putari posset esse aliqua dona a solo patre vel a solo filio : que non essent a spiritu sancto.Alias autem sicut verbum dei filius:filius est summi patris:spiritus vero sanctus:spiritus patris ⁊ filij : ita ista septem dona patris sunt:⁊ filij : ⁊ spūs sancti. Et notandum q̄ illarum virtutum que supra scripte sunt:due inferiores videntur pertinere ad humanitatem Christi:humilitas.s.ad animam: patientia ad carnez: relique tres ad ipsam(que deus est) trinitatem:fides.s.ad patrem:q̄ ipsa est fundamētum virtutum.sicut ⁊ pater principium in deitate:spes ad filium:qui veniens in mundum promisit nobis regnum:⁊ futuram vitam:charitas ad spiritum sanctum qui datus est nobis:vt diffunderetur ipsa charitas in cordibus nostris.Qui autem radicatus ē in quinq̄ virtutibus istis:dignus existimatur apud deum:vt accipiat illa septez specialia dona:que sunt septem spiritus domini missi in omnem terram.

Similitudo dicte rei

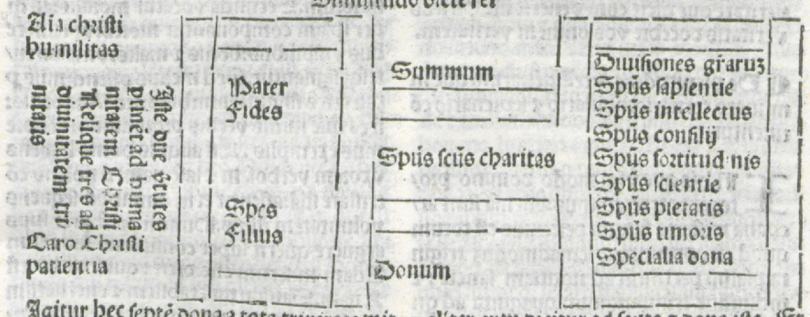

Igitur hec septē dona a tota trinitate mittuntur ⁊ donantur:⁊ si spiritui sancto ascribantur proprie:sicut ⁊ charitas : q̄ ab ipso singulis diuiduntur.Si autem queris quo modo sit hoc:aut qūo dicatur idem spiritus diuidere de proprio prout vult:aut qūo dicitur deus pater vel filius dare de spiritu sancto:aut qūo intelligatur illud psalmiste. Accepisti dona in hominibus?non est huius tpis differere.Hoc tātum scimus q̄ ipse spiritus sanctus:est summuz donum dei spiritus.s.⁊ filij:in quo ⁊ sub quo continentur omnia ista dona sicut ⁊ alia multa . Et notandum q̄ sicut aliter intelligitur vnaqueq̄ persona trinitatis cum dicit ad alia: aliter cum dicitur ad se:ita ⁊ dona ista. Et enim quo ad patrem ⁊ filium ⁊ spiritū sanctum dicuntur dona:⁊ nisi quo ad se autez septem spiritus:vel etiam septem virtutes. Videtur autem q̄ sicut ille quinq̄ virtutes pertinēt ꝑm aliquid ad illas quinq̄ relationes:ita iste septem ad illos septem modos:quibus dicitur deus ad se: quamuis similitudo id faciat intellectuum magis q̄z aliqua propria causa:nimiruz:q̄ vt in superiori intellectu:qui dicitur anagogicus tres denarij psalmorum. videntur pertinere ad notitiam trium personarum:quinq̄ denarij:ad notitiam quinq̄ relationum: septez denarij ad septem modos : quibus dicunt

ad se persone deitatis:ita in intellectu con templatiuo:tres denarij designant tria illa exercitia:quorum supra fecimus mentionē graciam.s.preuenientem gratiam cooperā tem z gratiam perficientem quinque dena rij:quinq; suprascriptas virtutes:septez de narij:septem dona spiritus sancti. Sed vt hoc facilius intelligi queat:oportet nos de plenitudine ipsa specialium intelligentia rum aliquid inferere in hoc opusculo:vt p pauca que notamus ipsi in fide illius sum mi magistri:qui habet clauem Dauid:pre sumat lector cui vacat: etiam maxima ex plicare. Habemus adiutorē ip̄m q est dux eaz intelligētiaz spūm scūm in quo nobis facta est rei huius p̄missio:q̄ cōplenda est: ꝑm plenitudinem in tēporibus suis:nā ab aliquo ꝓpheta aut apostolo q̄z ab ipsa met veritate que dicit cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.

¶ De plenitudine intelligētiarum que in numero ternario:quinario z septenario cō tinentur.

IN his que vsq; modo domino pro tegente tractauimus:ostensa sunt ar chana misteria summi dei:cuius est totum quod est optimum:quemadmodū trigin ta psalmi pertineāt ad notitiam sancte: z individue trinitatis:quinquaginta ad gn q; relationes quibus dicuntur persone ad personas:z ad vltimum ipse tres ad dona sua. Septuaginta ad septem modos: q̄bus dicūtur ad seipse persone deitatis:siue vna queq; sigillatim:siue due z due simul: siue etiam simul tres. Nunc autem dicendū est aliquid de plenitudine ipsa intelligentiaz: ꝑm ea que hactenus dicta sunt:vt multipli catis testimonijs veritatis:cōuertantur to to corde z tota fide ad eum qui de tenebris nos vocauit ad admirabile ne mē suū. Sci endum quippe est q̄ duodecim sunt intel ligētie speciales externo fonte litere miro modo manantes:non quidem ex tota scri ptura noui aut veteris testamenti:sed ex il la que historice scripta est:z hoc ipsum ꝑm partem. Non enim omnes intelligentie in omnibus locis historiarum assignari que unt:sed in multis. Est autem fons ipse lite re:quem trinuz esse dicimus. Vetus ac no uum testamentum:z institutiones sancto rum patrum inter quas continetur mist rium ecclesie:q̄ z multiplex est:ad magnū aliquid designandum a viris apostolicis in stitutum. Igitur ex hac trina litera: duode cim intelligentie spirituales procedūt. Ha rum due inferiores sunt z humiliores:z ta mē per eas in humano genere fructus vbe rior reperitur. Prima harum dua: um dici tur historica:eo q̄ ad exemplum historie in stitutum aliquid esse docet:vt cum ad ali quod nouum monasterium mittitur Ab bas cū duodecim monachis Christi z apo stolorum. Secunda vocatur moralis:eo q̄ per ipsam componantur mores:vt cum re bus visibilibus:bonis z malis:vitia virtu tesq; signantur. Sed melius ostendimus ꝑ prietates singularum:historice.s.z moralis: si ea que nudis verbis protulimus: robore mus exemplis. Est aliquis homo habens vxorem verbosam z lasciuam:z nolens cō tristare illā:assentit ei in omnibus sequens voluntatem illius. Hunc si presbyter suus arguere querit super confusione sua:z cum Adam miserum esse dicit: qui secutus est Euam. Sanson miserabilem z enervatum qui per amorem impie mulieris:prius sin gulari illa fortitudine sua:ac deinde lumi nibus priuatus est. Est z alius bonus vir: qui habet mulierem castam timentem do minum ac fidelem:custodiens illam amo re dei pot°:q̄z libidinis sicut Joseph Abra riam:qui tamen pro eo q̄ illa mulier est ip se vir dedignatur forte sequi in aliquo vo luntatem ipsius. Hunc ergo dicendum est quatenus sic discat posse vxori sue:vt tamē illam que prudens mulier est z timēs deū: extimet Sarram:h autem reputet Abraā: sciatq; q̄ vt ejiceret ancillam z filiuz eius: non propriam voluntatem secutus est Abraam:sed vxoris quemadmodum z Isaac

volens benedicere Esau: superatus est ab vxore:vt benediceret Jacob:pia pie vxoris deceptione deceptus. Diligebat enī Isaac quez dñs non amabat. Rebecca vero ama bat quez dominus. Et idcirco vicit illa:cu ius vna erat cum deo in amādo voluntas. Haud dubium q̄ spiritu inspirata diuino. Dicamus hoc apertius:vt facilius intelli gatur. Sarra non solum vxor sed z soror di cta est abrae. Est autem aliquis bonus vir qui habet sororem nolētem virum: sed ma gis eligentem viuere in castitate: vt sit (iu xta apostolū) libera z sancta z seruiat deo mente z corpore. Videns aut em ille deuo tionem sororis:non vult eam contra votū eius tradere viro qui pascat z regat eā: sed ei ipse vite viri decernit in omnibus obli gari:que videns tandem q̄ sic expediat:cō fulit fratri vxorem ducere filios procrea re. Sed z ipsa quia filium carnalem nō ha bet:querit quomodo habeat spectalem (ni hilominus volēte fratre:) z ei in omnibus assentiente. Videt enim aliquem orphanū z miseretur ipsius:quem assumens in do mum suaz:ipsa simul z frater eius:adoptāt in filium z metuunt deo. Huic autez q̄ d̄ ac cidere solet incipit inuidere is qui natus ē de vxore (si forte sapientior illo est) z querit quasi ludendo opprimere: z subijcere sibi eum:matre vidente z assentiente. Hoc que modo qui natus est ꝑm carnez de opere ser uili:persequitur eum qui natus est ꝑm spi ritum. Pertinet autez ad virginem dei op ponere partem suaz pro filio spirituali:z di cere fratri suo. Ejice ancillam hanc z filiuz eius.i.sic habeto in opere exteriori vxorem z filium qui natus est tibi ꝑm carnez: vt tamen istum qui spiritualiter viuit solum in terioribus manere constituas:q: iste magis q̄z ille heres est:huic magis q̄z illi hereditas iusti patris debetur. Huiusmodi ergo exempla z similia historice intelligētie ascri benda sunt. Pertinet etiam ad hanc intel ligentiam consolari pusillanimes tempore afflictionis propositis exemplis iustoruz q̄ similia passi sunt. Quod tunc recte fit si patienti exilium per inuidiam propinquo rum reuocetur ad memoriam Joseph. Si fugienti a facie inimici:ꝓponantur exem pla Jacob:exēpla Moysi Dauid z Helye: vt discat si bonus est:fiduciaz habere in eo qui non deserit sperantes in se dicens quot tidie in orationibus suis. Si dominus mi hi adiutor est:non timebo quid faciat mihi homo. Si flagellatus a deo respiciat Job. Si afflictus a subiectis Moysen z Aaron. Si depositus a dignitate Samuelem pro pheram. Si attritus pro iustitia eos qui p iustitia passi sūt. Huiusmodi ergo doctri na:que assignatur in superficie litere histo rica dicta est:eo q̄ assimilatis rebus de qui bus agitur:similibus suis ostenditur p eaz simplicibus quid debeāt cupere quid cave re. Secunda intelligentia que vocatur mo ralis:nō sicut historica in solis exterioribus agitur:q̄zuis z ipsa historica tangat aliquā do interiora:sed velut inter vtrunq; ince dens:modo interiora:modo exteriora com plectitur:z non in multis personis assigna da est:sicut hystorica:sed alio quodaz subti lioꝝ modo. Verbi gratia:Abraā habuit duo os filios:vnum de ancilla z vnum de libe ra. Querimus quid ista significent ꝑ intel ligentiam moralem:z inuenimus significa ri in Abraam:hominem nuper conuersuz a vanitate seculi ad seruitiū dei. Et huius quidem vxor legittima est conuersatio bo na quaz elegit. Ancilla vero sollicitudo car nalium quam prohibet dominus in euan gelio dicens. Nolite solliciti esse dicentes: quid manducabimus:aut quid bibemus: aut quo operiemur. Et hoc quidem prohi bet dominus:qui z alibi dicit. Estote ergo vos perfecti:sicut z pater vester celestis p fectus est. Verum q̄z plerunq; velut ex ne cessitate comitatur hominem ascendentez de egypto propter sterilitatem spiritualis vxoris que nōdum meretur videre fructū de labore suo:tolleranda est ad tempus z se cundanda prole:vt saltem opus eius profi tentibus ad salutē. Sed quia fructus hu iusmodi exercitij non bene consueuit lu-

Gen.

Scda intelligē tia

Gen.

dere cum fructu spiritualis conuersationis d. unitus inspirate: q; profecto vtilitas tē/ poralis cōmodi querit subijcere z conculcare vtilitatem eterni: audienda est aliquā do scriptura que pro parte libere loquitur dicens. Ejce ancillam hanc z filium eius: non enim erit heres filius ancile cuz filio libere: quid est non erit heres filius ancille cuz filio libere nisi id qđ ait apostolus. Nemo militās deo implicat se secularibus negotijs. Et bene eo tempore dixit hoc Sarra quo se legitimū heredem accepisse gaudebat: q; tunc quisq; securus esse potest de promissione illa domini dicentis. Respicite volatilia celi: que non serunt neq; metūt neq; cōgregant in horrea z pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Sicut enim pater vester celestis quia his omnibus indigitis. Cum ex longa conuersatione spiritualis exercitij: iam iam se perpendit a dño fructuz institit consecutum. Et hoc quidem exempli causa. Ostensis autē fundamētis hz que lacte historie pascit paruulos z duarum intelligentiarum quarum prima exemplis patrū instruit adolescentes. Secunda verbis misticis butiri pinguedine saginat iuuenes proficientes in deum: transeunduz est ad illas intelligentias que senem desiderant spūalem: eo q; in illis contineatur plenitudo fidei z sublimitas notitie sacramentorū dei. Nempe in his que assignate sunt totuz qđ dictum est: aut dici potest pertinet ad institutionem vite humane. Reliquis vero decem ostenduntur magna opera dñi exquisita in omnes volūtates eius: z qđ his maius est etiam inuisibilia misteriorum dei. Illud aūt non est prętermittēdum q; ita due iste intelligentie manent in numero aliaz ad completionem quindecim graduum: siue ad suppletionē duodenarij numeri qūo quadraginta diebus vel septuaginta senioribus additi sunt duo z duo: z tū dies quadraginta: z seniores septuaginta potius q;z dies quadraginta duo: aut seniores septuaginta duo scripti sunt: quatenus z alterius causa misterij extra fiant: z alterius additi esse videantur. Nec mirum si iste due intelligentie segregate sunt a numero aliarū decem: q; in natiuitate sua Christus Jesus ad quam pertinet moralis intelligētia z in passione ad quam pertinet historica: ita infirmus apparere voluit: z abiectus in medio iudeorum: vt magis se ostenderet esse hominem q;z deum: licet semetipsum verbis z signis negare nequiuerit: q; veritas est: quae tamen q; animales homines pensare non poterant: purum hominem putauerunt z occiderunt: vt complerētur ea que scripta erant in lege z prophetis de ipso. Natus ē autem de muliere: vt doceret nos humilibus cōsentire passus est in cruce: vt nobis patitur exhiberet exemplum. Et quidem in historica intelligētia: datis exemplis veterum roboratur patientia: in morali vero solidat humilitas. Sane resurrectio: ascensio: z aduentus spiritus sancti: ad que pertinent superiores intellectus: segregate fuerunt a lege ista: q; iam mortuus fuerat qui consumaturus erat legē: z qui accepto aceto in cruce dixerat. Consumatum est. Pertinent autem ad tria ista: tres ille virtutes sicut iam sepe diximus: quas cōmēdat apostolus dicēs. Manēt aūt: fides: spes: z charitas: tria hec fides. s. ad resurrectionē: spes ad ascensionem: charitas ad aduentum spiritus sancti. Non solum autem ipsa charitas: sed z alia dona cuz ipsa s;m q; z lingue que vise sunt z auctoritates testantur. Nō solum inq;z charitas dei diffusa est in cordibus fidelium per spūm sanctum qui datus est eis in die illo. Verum ēt z dona alia que essent singulis propria de quibus psalmista longe ante prędixerat: ascendisti in altū: cepisti captiuitatem: accepisti dona in hoib⁹. Et apostolus: ascendens in altum captiuā duxit captiuitatem: dedit dona hoib⁹. Ubi z mox sequit: z ipse dedit quosdā quidem aplos: quosdam aūt prophetas: alios vero euangelistas: alios aūt pastores z doctores ad cōsumationem sanctoz in opus ministerij in edificationez corporis Christi: donec

occurramus oēs in vnitatem fidei z agnitionem filij dei in viz perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. Jgit non vnum donum dedit tū fidelibus: sed plura: quorum tū septem spūalia sunt. Inde est q; septem diebus celebrat in ecclesia solēnitas ipsius festi: vt ostensioni linguaz z auctoritatibus sacra solēnitas pueniret. Quo circa si in tribus illis operibus fides: spes: z charitas cōmēdata sunt nobis: in dispersione vero linguaz que facta est ipsa hora: qua venit spūs sanctus ad aplos: septē dona ipsius que nobis taz soleniter scriptura cōmendat liquet q; decem sunt virtutes q; ptinent ad tps paschale s;m q; decem sunt corde psalterij qbus non est de iure psallēdum nisi in tpe gaudioz: cōpletis dumtaxat tractibus lamētationis z luctus. Qđ aūt z in alio tpe dñi psalmi ad initia gaudioz que pueniunt tps gaudij s;m partez referendum est: lz. n. quindecim sint virtutes que ptinent ad quindeciz gradus: decē sunt tū ex eis que ptinent ad decē cordas fides: spes: charitas: z septē dona spūs designata in linguis: z q; vidimus de duabus intelligentijs que ptinent ad patientiā z humilitatē ad institutionē exterioris hois z interioris. Siqdem historica ad exteriorem p/tinet: moralis ad interiorem: non q; dē vbiq; s;m totum: sed s;m partem: superest vt de decē intelligentijs que ptinēt ad decē cordas: que deus donauerit: videamus.

¶ De decem intelligentijs que pertinent ad decem corda psalterij.

Gen.

Primus superius in agar s;m historiā cum intellectū significari aliq; mulierē pugatam in Sarra aliq; feminam timentē deum a pugio liberam que seruiat dño in corde pfecto: s;m vero moralem intelligentiam: sollicitudinem rerum carnalium in ancilla: piamvero conuersationē z ad bonū voluntatem in libera. Nunc de reliqs itelligētijs q; de⁹ donauerit videam⁹.

¶ De tropologica intelligentia.

Tropologica intelligentia: illa est in qua de diuersis modis sermonuz dei spāliter agit. Que recte vno gradu superecedit moralem: q; in illa agitur de carne z anima: in ista de ira z spiritu: in illa de his que infra sunt: in ista de his que supra. Tropos enim grece: latine modus vel logos. i. sermo. Inde tropologia. q; s;m eam agitur de diuersis modis sermonum dei. Significat aūt Abraam in hac spē: doctorem ecclesie cuius vxor legitima spiritualis intelligentia est: concubina vero litera: quiq; cuz filijs abijcienda. Sunt. n. filij litere sensus carnales: filij spirituales intelligentie meditationes spirituales.

¶ De contemplatiua.

Post hanc sequit intelligentia contēplatiua que quarta est ab historica: a tropologica secunda que z ipsa vno gradu excedit tropologicam eo q; magis pre illa viz desideret spūalem contēnentem vtiq; mundū: z ea que sunt mundi z extendēte se ad ea que sunt spūs dei: vt sit iuxta illud apostoli Spūalis qui iudicet omnia z ipse a nomine iudicet: qui comedat butirum z mel: vt sciat reprobare malum z eligere bonum: vel qui sciat prouidenter subtrahere se metipsum a minori iustitia: vt possit apprehendere potiorem. Secundum hanc intelligentiam Abraam significat virum spūalem: vt pote: perfectum monachum vel heremitam. Ancilla vitam actiuam. Sarra vitam contemplatiuam: filij ancille sunt corporales exercitationes: filij libere virtutes spūales. Quamuis aūt bonum opus sit cibare esurientem: potare sitientem: vestire nudum z his similia: pro nihilo tamē sunt componenda omnia corporalia exercitia: respectu spiritualium virtutum: quia pauperes (inquit) dominus semper habebitis vobiscum: me aūt non semper habebitis: q; maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas vero ad omnia esse vtilis promissionem hūs eius vite que nunc est z future.

¶ De Anagogica.

QUinta intelligentia:tertia est atropologica:Anagogica propꝛie dicta est. Dicta est autem anagogica eo qꝫ supra ipsam:nulla alia intelligentia sit. Nempe anagogen:superior intellectus interpretatur. Quid enim potest esse altius deo? Secundum hanc intelligentiam Abraam significat deum patrez:ancilla Hierusalem terrenam:que abiecta est cum filijs suis:Libera vero illam que sursum est Hyerusalem.i. illam perfectam visionem pacis:ad quam suspirant anime electorum:cuius filij:neqꝫ nubent neqꝫ nubentur:sed sunt sicut angeli dei in celo:z filij sunt dei:cum sint filij resurrectionis. Hec de tribus intelligentijs que pertinent ad fidem:spem z charitatē. Siquidem tropologica pertinet ad fidez: qꝛ fides ex auditu:auditus autem per verbum Christi. Contemplatiua pertinet ad spē:qꝛ illud querimus videre:qđ amamus z speramus. Anagogica:pertinet ad charitatem:qꝛ deum quem querimus per eam. Charitas est:z qui habet charitatez:habet in ea totum simul qđ querit. Si enim dona spiritus sancti que data sunt electis in die pentheceostes:z danda omnibus electis in nouissimo die designata sunt in filio libere: z ipsorum donorum primum z summum:ipsa charitas est:liquet qꝫ sicut charitas finis precepti est:ita anagogica intelligentia: finis quinqꝫ intelligentiarum que prescripte sunt eo qꝫ ea altior nulla sit. Ut autem quinqꝫ intelligentiarum que prescripte sunt:nō pigeat producere clauee:sciēdum est qꝫ prima earum que vocatur hystorica designata est ꝓprie in duobus filijs Thare. Abraā .s.z Loth nepote suo qui egressi sunt cū eo de hur caldeorum:vt peruenirent in terrā chanaam:qui tamen nō peruenit nisi vsqꝫ in Aram:z mortuus est. Secunda que vocatur mozalis:designata est in duabus vxoribus abrae. Peruenit autem Abraaz vsqꝫ ad terram promissionis:qꝛ ad hac intelligētia in antea incipiunt intelligentie spiritua-

les. Significatur enim i Agar seruitus operis:in Sarra libertas que est in fide p quā certificatus est Abraam. Tertia que vocat tropologica designat i duobus filijs ysaac: quorum iunior accepit benedictionem maioris:significat enim in Esau doctrina carnalis:que est ꝑm literam:que occidit in iacob doctrina spiritualis:quam non sagacitas humana:sꝫ mater gratia ispirat. Quarta que vocatur contemplatiua designatur in duabus vxoribus iacob:quarum prima: que vocata est lya significat vitam conuentualium monachoꝝ. Secunda cui nomē Rachel:vitam heremitarum qui sola celestia intuentur. Quinta que vocatur Anagogica significatur in duobus filijs ioseph: quorum primus qui vocatus est manasses: significat vitam temporalem. Secundus qꝫ vocatur Effraim:beatam illam celestem vitam:qua fruuntur sancti angeli z anime iustorum:non iam per speculum in enigmate:sed imperfecta visione dei:desinit gemina annotatio huius sancte progeniei in effraim qui fuit quintus ab Abraam: desinit z ascensus intelligentiaruꝫ istarum in agogen qui est quintus ab hstoꝛico:z est superior intellectus. Mirabile vero quid accidit in mysterijs istis:vt vicissiz sibi succederent mulieres z viri:ita vt in primo gradu preirent duoviri:in secundo succederēt due mulieres:in tertio duo viri:in quarto due mulieres:in quinto duo viri:quare autem istud:nisi qꝛ mozalis z contemplatiua intelligentia:illis magis conuenit qui edificari querunt:qđ qui edificare .i. subiectis qui institutoꝛibus indigent:potius qđ prelatis? Porro in primo gradu:tertio z quinto:virilis significatio necessaria est:qꝛ z cōiugatus cui conuenit hystoria habet sub disciplina vxoꝛum z familiaz:z doctoꝛ cui cōuenit tropologica:habet sub doctrina quā insozmet ecclesiam:z qui egrediens ex hoc mundo vadit ad patriam eozum quos dimittit in seculo:incipit quodammodoꝫ esse pater. Idcirco autem commixte sunt intelligentie iste vt z requies contemplantium:

operātiū

operantium sollicitudine arguatur:si forte aliquando desidia est in causa:z sollicitudo operantium in primo z tertio gradu: contemplantium otio temperetur. Et de his pro loco satis dictum est. Ueniendum é autem ad typicam intelligentiam:cuius esse diximus species septem:quas missi celitus septem spiritus operantur in terram.

¶ De septē speciebus intelligētie typice.

IN prima specie intelligentie typice Abraam significat pontifices iudeoꝝ Agar significat israeliticaz plebem. Sarra tribum leui cui constitutum est viuere de labore filiozum israel. In secunda Abraam significat episcopos. Agar ecclesiam laycorum. Sarra ecclesiam clericoꝝ. In tertia intelligentia Abraam significat prelatos cenobiozum. Agar ecclesiam conuersoꝝ. Sarra monachoꝝ. Porro vnaqueqꝫ istarum ecclesiarum habet natos suos similes sibi:eos.s.qui instituūtur per eas. In quarta specie Abraam significat pontifices iudeozum z episcopos grecozum. Agar synagogam iudeozum. Sarra ecclesiam grecorum. Unde z per apostolum dicitur. Uirtus dei est euangelium in salutem oi credēti:iudeo primum z greco. In quinta intelligentia Abraam significat pontifices iudeozum z episcopos latinozum. Agar significat synagogam vt supra. Sarra ecclesiam latinozum. Secundum quem intellectum accipiendum est z illud apostoli. Hec enim sunt duo testamenta:puto autez idcirco voluisse dicere duplicez esse ecclesiam: vt isti duo intellectus ad similitudinem formarēt̄ur:vel potius vt in rebus creatis:creatoris similitudo z perfectum mysterium cōpleretur. In sexta intelligentia Abraam significat prelatos scōi z tertij status. Agar ecclesiam laboꝛantiuꝫ que presens est. Sarra ecclesiam quiescentium que futura est in tertio statu: cum dabitur sabbatismus populo dei. Necesse est enim vt transeat figuficatum petri:z maneat significatū Joannis. Neqꝫ enim quicquid dicitur reprobum:ꝑm totum:reprobū dici potest:sꝫ ꝑm partem. Alioquin si pro eo qꝫ synagoga iudeozum que in seruitute generauit: reprobata esse dicitur:ꝑm totum accipiendum est z non potius (vt ait apostolus) ꝑm partem:quid dicemus de patriarchis z ꝓphetis:qui z ipsi ꝑm tēpus in seruitute genuerunt? Sed reprobatur precedens quod bonum secundum partem vt statuatur subsequens quod perfectius est:non qꝫ illi q bene militauerunt ꝑm tempus non accipiāt in regno mercedem suā:sed vt deficiat imitatio eozum que bona fuit in tempoꝛe suo: quatenus transeunte minoꝛi bono: statuat illico quod maius est. Ut enim inferamus aliquid exempli causa. Edificanda erat domus dei z decozanda:re:argento:z auro: ita dumtaxat vt primum locum obtineret in eam:s:secundum argentum:tertium aurum. Hec tria necessaria pariter:sed qꝛ modus impositus est rebus:si hi qui consueuerant offerre es:obtulerunt ad sufficientiam z receperunt mercedē suam. z leti remearunt ad propria:quid adhuc querent: qui veniunt post eos:inuitati ad offerēdū argentum:iterum offerre es:cuius consummatum est opus:z sabbatizatuꝫ ab eo: aut hi qui succedunt vice tertia offerre iteruꝫ argentum consumato opere ipsius: z non potius aurum z lapides pꝛecioso:s: qđ suo loco z tempoꝛe necessarium est. Nō igit̄ reprobatur es:quod positum est in templo:sꝫ reprobata est oblatio erto:non oblata in tēpoꝛe suo:z reprobati sunt offerentes eo:a quibus exigebatur argentum. Nec reprobat argentum quod positum est in templo:sed necesse est vt desinat oblatio eius: ne negligatur opus auri:quod in fine necessarium est. Hac p causa aptū est:vt seruitus z libertas ꝑ tēpus z tēpus accipiende sint: quez admodum si seruitus ascribatur ferro respectu eris:eri respectu argēti:argēto ēt respectu auri .nimirum quia vnumquodqꝫ ꝑm qꝫ est vilius:magis manet in vsu:z ꝑm qꝫ est charius:in loco optimo custoditur.

Circa hec enim tria versant ꝑm id quod significant sex species intelligentie typice q̄ supra notate sunt. Nam tres earuꝫ que prime sunt simpliciter sunt intelligende: vna quequ in statu suo: ita tñ vt ꝑm plus ꝛ minus in singulis statibus extimet necessaria oblatio trina: dummodo splēdidius sit ea secūdi status: ere primi: splēdidius ea tertij ere secūdi. Similiter ꝛ argentū ꝛ aurū: ita vt non extimetur reprobatū generaliter ea tempore secundi aut tertij status: sed ea primi. Nec argentum generaliter tēpore tertij status: sed argentum secundi. Ut eni tā gamus causam (abſit) vt in secūdo statu dicamus reprobatam vitam coniugalem: in qua fuerunt primi parentes: sed reprobata est plane in hac parte imitatio Abrae qui habuit simul duas vxores: ꝛ Jacob qui habuit duas sorores consobrinas suas ꝛ duas pariter concubinas: ꝛ Dauid qui habuit simul plures ꝛ vxores ꝛ concubinas ꝛ sacerelibellum repudij: ꝛ si quid simile. Sz sorte in ecclesia non est passus apostolus: q ꝑ deus infunderet gratiam: imo ꝛ infundit ꝛ infunder plenius preferendum sit: vt inueniantur multi in populo christiano qui nō causa libidinis accipiant vxores: sed causa prolis: habentes vxores quasi non habētes vt non voluptate carnis sed voluptate spiritus recreentur ꝛ seruiāt domino in corde perfecto: Hoc si impossibile videtur hominibus: sed non deo. Sustineant paululum donec ꝓcuriatur babilon: qñ preciosior erit in auro: ꝛ homo: mūdo obrizo. Manet ān septima species in qua finis est omnium: ꝛ in ipsa summa pax: eo q̄ es argentum ꝛ aurum complectatur simul faciens vnitatez: vt non sit scisma inter ea: eo q̄ vnūquodq̄ in loco suo necessarium sit. Igitur ꝑm hāc speciem Abraam patriarcha significat deū patrem cum omnibus prelatis qui fuerūt ab initio seculi vsq̄ in finem. Scōm quez intellectum in Ancilla designatur tota electoꝛ ecclesia a principio vsq̄ in finem. In Libera illa que sursum est Hyerusalez que est mater nostra. Ut enim in quarto ꝛ qui, to intellectu iungitur ecclesia synagoge: in sexto ecclesie clericoꝝ: ecclesia monachoꝝ: ita in septimo iungitur peregrinanti ecclesie: illa que sursum est Hyerusalem: cuius filij: sunt filij resurrectionis: sicut eius que peregrinatur in terris renati ex aqua: ꝛ spiritu sancto. Nec putandū hanc ipsaz esse vitam contemplatiuam que est vna de quinqz: q̄ aliud est consideratio quam habent sancti de illa ciuitate: aliud ēt ipsa ciuitas. Ibi enim ostenditur qualis sit vita eoꝝ qui cogitant de illa ciuitate: hic qualis sit ipsa ciuitas: que est mater nostra.

¶ Itē ꝑm hanc speciem Abraam patriarcha significat omnes prelatos ab initio seculi vsq̄ in finem. Ancilla significat synagogam cum ea parte ecclesie secundi status: que pertinet ad Petrum. Libera eam partem que pertinet ad ioannem cum tota ecclesia tertij status: que ꝛ ipsa simul pertinet ad ioannez. Et eniz in primo statu sola fuit ecclesia laborantium. In tertio sola erit ecclesia quiescentium. In secundo pars vna laborantium est. Altera vero quiescentiuz.

¶ Hec sunt duodecim intelligentie: que de trino fonte litere miro modo procedūt in quibus finem impositum esse puto inq̄sitionibus nostris: si tamen sufficientes sumus assignare illas: vbi necesse ē: q̄uis nemo possit esse sufficiens ad minimam istaz: per se: sed ꝑm q̄ deus diuidit vnicuiq̄ mēsuram gratie tribuens singulis ꝓut vult.

¶ Assignatis autem duodecim intelligētijs in litera veteris testamēti: que pari modo in litera nouissimo altiori ꝛ nobiliori modo: iterum atq̄ iterū assignari possent: In Zacharia. i. sacerdote ꝛ vxore eius Helisabet ꝛ matre domini iesu. Superest vt ꝑz eas quindecim gradus ꝛ decem cordas assignare queramus: ita tamen vt in horum assignatione non attendatur honoꝝ: nec numerus. Non enim domini gradus in hoc loco: quia alius alio altior est: sed quia is q̄ transit per illos ꝛ profuit se ipso quottidie maior fit. Quindecim sane gradus sunt: q̄ quindecim sunt modi quibus loquitur hoc in diuina scriptura: Decem sunt corde quia decem sunt intelligentie: que specialiter pertinent ad notitiam dei: ꝛ ad magna opera eius que operatus ē ꝛ operatur vsq̄ in finem ꝑm consiliuz voluntatis sue. Mā due uiscerales que procedunt de litera ad institutionem vniuscuiusq̄ vt supra diximus pertinere noscuntur. Per istas enim duas docemur quid agere debeamus: per illas docemur agnoscere ea que adeo facta sunt. Multum igitur interest inter ea que fecit deus in sapientia sua: (inter que ꝛ ipse cognoscitur:) ꝛ ea que vnusquisq̄ nostruz facere aut cauere debet (vt viuat). Sicut multum interest inter ignem materialem qui diuiditur in partes vt uetur singulis: ꝛ lucem istam generalem que illuminat orbem. Hoc idcirco dico vt notentur diligētius que dicturi sumus: ꝛ intelligamus altitudinem sacramenti: quod in centūquinquaginta psalmis: (de quibus loqui cepimus:) continetur. Siquidem quindecies quindecim portiones inueniuntur rerum significantium simul ꝛ significatarum: in quibus quindecim gradus assignari queant: ex quibus tamen quinq̄ seorsum a decem considerande sunt ratione prescripta: vt siue per decies quindecim portiones: siue per quindecies: decem: ad centesimum quinquagesimum numerum peruenire possimus.

¶ De quindecim ꝛ quindecim viris segregatis in mysterium sepescriptum: ꝛ de duodecim intellectibus qui procedunt de trino fonte littere.

PRimo itaq̄ assignādi sūt ipsi gradus ꝑm hystoriam ꝛ ꝑm concordiam trium statuum in tribus statibus ipsis q̄uis in primo ꝛ secundo: eos ꝑm concordiaz assignare possimus: in tertio adhuc nequaq̄ q̄ nec dum peruenimus ad diem ꝛ horam in qua populus iudeorum cōuerteretur ad deum. Si autez sicut tenet opinio. Enoch ꝛ Helyas: (ꝛ apud aliquos: Moyses: siue aliquis alius in spiritu Moysi: reuelandi sunt:) qui melius q̄z ipsi accipi possent in concordia: Abrae: Ysaac: ꝛ Jacob: siue Zacharie sacerdotis: Joannis baptiste ꝛ hominis Christi iesu qui baptizat in spiritu. Constat enim q̄ Enoch pater sunt omniū filioꝝ: Noe atq̄ in hoc similitudinē habuit cum Abraam: qui est pater omnium credentium: ꝛ Zacharia patre Joannis baptiste. Sed ꝛ Moyses similis fuit Joānis baptiste: quia ille in martiſte i flumine baptizauit: vterq̄ vt preiret euz qui baptizat in spiritu: Helyas quoq̄ habet similitudinem cum Christo iesu: quia ꝛ Helyas suꝑ ignem potestatem accepit: ꝛ de Christo dicit Joannes. Ille vos baptizabit in spiritu sancto ꝛ igne. Apparuit eniz species ignis: quando missus est ad apostolos spiritus sanctus. Puto autem q̄ cum venerit Helyas: etiam alij atq̄ alij eligentur a spiritu sancto qui mittantur predicare euangeliū regni: sicut factum est in exordio secūdi status: quando dei filius venit in mundum. Si enim quindecim homines fuerunt: Abraam: Ysaac: ꝛ Jacob: ꝛ filij eoꝝ duodecim. Quindecim Zacharias: ꝛ Joānes baptista: ꝛ homo Christus iesus: ꝛ apostoli eius duodecim: siue eo modo quo diximus: siue alio. In exordio tertij status qui decim eorum similes sunt futuri. Liquet q̄ ꝑm hystoriā tres gradus assignari queunt: quia aliud est qđ factum est in primo statu: aliud quod in secundo: aliud quod in tertio: futurum est. In primo itaq̄ gradu accipiendi sunt ꝑm literam illi quindecim viri de veteri testamento. In secundo quindecim de nouo: inter quos dominus iesus ad complendam omnem iustitiam: quasi vnus eoꝝ (sicut ipse sibi testimoniū perhibet:) factus ē. In tertio quindecim alij qui suo tempore reuelādi sunt: ꝛ ꝑm q̄ deus nouit melius i libro spiritus sancti: scribendi. In quarto gradu obtinet locum hystorica intelligentia: que prima ē inter duodecim procedentes de fonte litere. Est autem hystoricus intellectus cū ali

primus gradus

Secundus gradus.

Joan.

Tertius gradus

Quartus gradus.

quid sit aut agnoscitur esse factum ad similitudinem eorum que ordinata sunt a deo: vt dum tenetur similitudo: appetantur ⁊ merita. Inde est q̄ ad instar duodecim patriarcharum ⁊ duodecim apostolorum: obtinuit consuetudo: vt duodecim monachi regulares ad nouum monasterium dirigãtur: quod beatus etiaꝫ Benedictus i duodecim monasterijs sigillatim fecisse describitur. Sed si hoc de duodecim ⁊ duodecim quid de tribus patribus sentiendum? Nũ ⁊ eorum similitudo vari potest? Potest in q̄ꝫ: Nam abbas qui preest monasterio: debet episco reuerentiam filialeꝫ. Episcopus patri suo qui genuit eum ſm carnem. Sic enim congruo satis mysterio extimantur ipsi patres: si primus eorum laycus est. Secundus clericus. Tertius monachus. vt nequis in alterutrum glorietur. Siquidē eũſimul agit de tribus patriarchis. Abraã significat patres carnales in ordine coniugatorum. Isaac episcopos in ordine clericorum. Jacob quoscunq; prelatos in ordine monachorum. In quinto gradu obtinet locum intelligentia moralis: ſm quã Abraã significat hominem exteriorem. Isaac hominem interiorem qui tegit carne. Jacob liberum voluntatis arbitrium: Quinq; patriarche quinq; sensus exteriores. Ysaac. i. auditus: odoratus: gustus: ⁊ tactus. Septē reliqui: septem motiones mentis: quibus mouetur animus ad obtinenda septem dona spiritus sancti. Sunt enim ipse septem motiones quasi septem quedam aptitudines: quibus possint comprehendi ipsa dona: ſm q̄ oculo capitur lux: ⁊ aure verbuꝫ ⁊ naribus odor: ⁊ gutture cibus. Deniq; ⁊ illi quinque sensus exteriores: quasi quedam vascula quinq; virtutum sunt: quoniam quidem in tactu horridarum rerum exercetur humilitas: i gustu amare potionis ⁊ insipidi cibi exercetur patientia. In auditu fides: in visu spes: quia per hoc q̄ꝫ videtur: speratur quod non videtur. Et in odore amor: q̄ nihil est q̄ꝫ ita afficiat mentem hominis ad amandũ quomodo odor bonus ⁊ suauis. Inde è q̄ licet aliqua res videatur pulchra: licet sit in ore dulcis ⁊ gustu delectabilis: si tamen fetida est: amari nequit: si autem odorifera: etiaꝫ si deformis sit ⁊ amara diligitur. Unde ⁊ in canticis ex voce sponse dictum est. Trahe me post te curremus in odorem vnguentorũ tuorum. In sexto gradu obtinet locum tropologica intelligentia: que est tertia ab hystorica: ſm quam Abraam significat legis peritum: Isaac sermonem dei: Iacob spiritum intelligentie: duodecim filij: duodecim species ipsius spiritualis intellectus. i. quinq; intelligentias quas superius scripſimus q̄ꝫ quas ⁊ loquimur ista ⁊ ⁊ ⁊ ⁊ septem intelligẽtias spetiales que in precedenti capitulo assignate sunt. In septimo gradu obtinet locum intelligentia contemplatiua que quarta est ab hystorica in qua non agitur de sermone qui auditur auribus: sed de vite perfectione que mentis oculis infigatur. Aliud est enim audire doctrinam apostolorũ aliud considerare conuersationem illorũ. Secundum hãc igitur intelligentiã Abraam significat virum spiritualeꝫ: Isaac donũ spiritus sancti: Iacob effectus ipsius doni.

¶ Quamuis hic intellectus ⁊ aliter assignari queat. Et enim q̄ electi dei: filij omnipotentis dei nominantur ⁊ sunt: ⁊ maxime in illa superna patria vbi nõ est adhuc opus seruile tam beate quam libere constituti. Ita quidem in Abraam: Isaac ⁊ Iacob intelligende sunt tres persone deitatis: vt tamen in duodecim filijs intelligamus illa centum quadraginta quatuor milia signatorum cum cetera sanctorum multitudine: que pertinet ad muros ciuitatis Jherusalem: maxime cum in eodeꝫ loco habentur scriptum. Audiui numerum signatorũ centum quadraginta quatuor milia ex omni tribu filiorum israel. Quod autem idem numerus pertineat ad muros ciuitatis in loco alio ostenditur vbi dicit ioannes. Mensus est angelus muros ciuitatis centũ quadraginta quatuor milia cubitorum: mensura hominis que est angeli. Et q̄ numerus duodenarius sit in causa qui diuiditur in quinq; ⁊ in septem duorum in se solemnium numerorum continet perfectionem: Paulo superius idem Joannes intimauerat dicens. Mensus est ciuitatem de arundine aurea: per stadia duodecim milia. Sed iste intellectus anagogicus est: ⁊ ille quem paulo posuimus similiter anagogicus est: videtur q̄ plures habeat species iste intellectus sicut ⁊ typicus. Sed sciendum est q̄ vnus ⁊ idem intellectus est q̄ vocatur anagogicus: sed non solum deum tangit: verum etiam plerunq; sanctos angelos ⁊ etiaꝫ sanctorũ animas in illa eterna patria cõstitutas. Denique ⁊ vltima species typica intellectus populos trium statuum simul comprehendit in vnum. Et tamen ipsa species vna est. Qua in re considerare est q̄ sicut Joseph ⁊ duo filij eius honore patrio similiter p̄diti sunt: ⁊ tamen duodecim tribus scriptura sacra ponere consueuit: ita ⁊ si tria dicuntur quibus assignatur intellectus anagogicus: itellectus ipse tamen est vnus de duodecim: haud dubium q̄ propter summam vnitatem que est ibi inter deum ⁊ sanctos angelos: siue homines: dicente apostolo. Qui adheret deo: vnus spiritus est cũ eo. Denique apud homines: aliud est tria regna ⁊ tres possessiones: aliud plures homines regnare cũ vno qui presit oibus in vno regno. Quocirca vbi non est morum siue voluntatum seu etiam possessionũ temporumq; varietas diuersitas totum est vnum: quicquid est: ⁊ si non desit ibi mansionum discretio.

¶ In quinq; patriarchis filijs Iacob significatur quinq; dona generalia. i. humilitas: patientia: fides: spes: ⁊ charitas: de q̄bus in hoc opusculo sermo frequens. In septem reliquis: septem specialia. i. septem dona spiritus sancti: de quibus secundario locuti sumus. In octauo gradu qui ceteris felicior est: obtinet locum anagogica intelligentia: que super omnes est. Secundum hanc intelligentiam tres patriarche: significant tres proprietates personarum: ſm quas vnaquæq; persona intelligitur esse p se: ⁊ non esse altera. Quinq; patriarche filij Iacob. Quinq; modos quibus dicitur deus relatiue. Septem alij: septem modos quibus dicitur deus ad se. Ostensis autez octo gradibus: qui distinguuntur in tres: ⁊ quinq; danda est etiam pars sua alijs septem gradibus: dicente scriptura. Da partes: nec non ⁊ octo. In nono itaq; gradu qui est primus inter septem: Abraam significat patriarchas. Isaac pontifices. Jacob prophetas. Duodecim autem filij Jacob: duodecim tribus: hoc est: quinq; ⁊ septez: ita enim diuise sunt quando acceperũt hereditatem. In decimo gradu qui est secundus inter septem: Abraam significat apostolos: Isaac episcopos: Jacob doctores. Duodecim patriarche qui distincti sunt: i quinq; ⁊ septem. Quinq; generales ecclesias: ⁊ septem alias que scripte sunt in libro apocalypsis. In vndecimo gradu qui est tertius inter septem: nonduꝫ possumus assignare: nisi forte ex parte: ⁊ hoc ipsum in enigmate: quia de opere inchoato: ⁊ nec dum vel in toto vel in maiori parte cõpleto: non potest quis de facili iudicare: etiam si aliqua iudicia eius presumptionem facere videantur. Puto tamen in tribus illis virtis significari: tria genera prelatorum in ordine nouissimorum monachorum sub regula beati Benedicti: quorum aliquos p̄cessisse arbitror: alios secutos esse: altos in proximo secuturos. Sane vt quiq; tribus ⁊ quinq; ecclesie generales claruerũt a principio: ita ⁊ in ordine cisterciensi quinq; domus prime: aliarum omnium capita facte sunt: in quibus pars mysterij huius videtur esse completa: quod tamen deus melius nouit: qui facit alia post alia in temporibus suis. Quia vero septem tribus minores in senectute Josue acceperunt hereditatem: ⁊ post obituꝫ Petri ⁊ Pauli ⁊ aliorum apostolorum: in quorum diebus fundate sunt quinq; prime ecclesie: quarũ vna que occasione Augusti: vocata est processu temporis. Constantinopolitana sub nomi

Lauꝫ

Sextus gradus

Septi. gradus

quitus gradus

Octauus gradus

Nonus gradus

Deci. mꝰ gradus

Undeci mꝰ gradus

Nota

ne alterius ecclesie fundata fuit a Paulo: sicut ꝛ alie multe. Septem ecclesie que scripte sunt in Apocalypsi: sub beato Joanne euangelista clarusse noscuntur: non est mirum si septem cenobia similia: septem tribuum ꝛ septem ecclesiarum necdum claruerunt in mundo: quia manente adhuc tempore Petri: non potest (eo superstite) seras vires (vt ita dixerim) exercere ioannes. Ubi autem pertranserit quod significat Petrus sequens deum cum cruce sua succedet manifeste quod designat Joānes.

Duodecimꝰ gradus

In duodecimo: ꝛ decimotertio: ꝛ decimo quarto gradu iungendi sunt status duo: ꝛ duo populus. s. cum secundo: ꝛ hoc bis propter geminam ecclesiam. Et secundus cum tertio: ita plane vt in primo accipiantur simul israel ꝛ populus Asie vbi requiemt toannes. In secundo populus israel ꝛ populus latinus. In tertio populus latinus: ꝛ populus qui creabitur: quem fecit dominus. In duodecimo ergo gradu accipiendi sunt in Abraam patriarche ꝛ apostoli: in Isaac pontifices ꝛ episcopi: in Jacob pphete ꝛ doctores Grecorum. In quinque filijs quinq; tribus cum quinq; ecclesie. In septem reliquis septem tribus cum septem ecclesijs. Et bene hoc: quia prima septem tribuum fuit Beniamin: ꝛ Paulus qui fuit de tribu Beniamin: genuit i christo filios epheſine ecclesie: que fuit prima inter septem: ita vt tribus Beniamin' ꝛ ecclesia Ephesina: vna tribus in spiritu esse videatur: quod ꝛ de reliquis in spiritu sentiendum est. In decimotertio gradu i abraam ꝛ Isaac sicut supra: in Jacob prophete ꝛ doctores latinorum. Quinq; tribus ꝛ quinque ecclesie sicut supra: septem vero tribus cum septem episcopatibus: qui specialiter pertinent ad Romanam ecclesiam. In decimoquarto gradu Abraam significat apostolos ꝛ quosdam prelatos cenobiorum. Isaac successores vtrorunq; in secūdo gradu. Jacob successores in tertio. Postro quinque filij: quinq; ecclesias patriarchales cū quinq; cenobijs: septem vero reliqui filij: septem ecclesias que fuerunt in Asia cum septem monasteriis circa finez futurie. In quintodecimo gradu qui generalis est: eo q; colligat in vnum totum genus humanum: Abraam significat prelatos primi status. Isaac prelatos secundi. Jacob prelatos tertij: quinq; patriarche significant quinque tribus cum quinq; ecclesijs ꝛ quinq; cenobijs. Septem reliqui: septem tribus cū totidem ecclesijs Asie. ꝛ totidem cenobijs circa finem futurie. Hec de quindecim gradibus breuiter dicta sunt: vt scimus: vel quibus indigeamus bonis: vel que ꝛ quanta donata sint nobis ab eo qui facit omnia secundum consilium voluntatis sue.

Decimꝰ tertius gradus

Decimus sextus gradus

Decimus septimus gradus

C Dicte rei exemplum.

Assignatio trium literarum ꝛ duodecim intellectuum
Qui confidunt in domino mutabunt fortitudinem assument pennas vt aquile volabunt ꝛ non laborabunt.

De significatione Sarre: Rebecche: ⁊ Rachelis.

Inter magna mysteria que dicta sunt de quindecim gradibus. Occurrit aliquid qđ nō sit pretereundū silentio: ne aliquid minus dixisse vel aliter qđ oportuit: videamur: sed reddentes singula singulis p tres ⁊ duodecim patriarchas: nō ēt triū illaꝝ magnaꝝ mulieꝝ vxoꝝ triuꝫ patriarcharum. Sarre. ſ. Rebeccheꝫ Rachelis: damus significatū: maxime cūvt filios pcedūt matres: ita tres ille matres fidelū populoꝝ habeāt tria quedā designare p singulos itellectus: q̄ sint i singlis gradib⁹. 12: vt ita dicā filijs pcreāda: Sꝫ ad rēveniam⁹ Hystoria i Sarra: accipiēda ē aliq̄ bōa matrona. In Rebecha aliq̄ bona ptinēs: i Rachele aliqua sanctimonialis. Moraliter in Sarra accipiēda est bona operatio: in Rebeccha lectio: i Rachele iubilatio. Tropologice: in Sarra litera priozis testamēti: in Rebeccha nouī: in Rachele regula vel institutio monachoꝝ. Cōtēplatiue i Sarra gratia pueniēs: i Rebeccha grā coopans: in Rachele grā pſumans. Anagogice: in Sarra pars illa supne ciuitatis q̄ designat in vicis israel: in Rebeccha pars illa que designatur in suburbanis: in Rachele ipa ciuitas. Nec de quinq̄ intellectibus: Sarre: Rebeccheꝫ ⁊ Rachelis. Lya vero ⁊ due ancille in alijs accipiēde sunt significationibus. Scēꝫ typicā intelligentiā: distinguēda ē plebs: p. 14. ⁊. 14. generatiōes: (hoc est:) ab Abraā vsqꝫ ad Dauid: ⁊ a Dauid: vsqꝫ ad trāsmigrationē babylonis: ⁊ a trāsmigratiōe babylonis vsqꝫ ad Xp̄m. In prima distinctione: significatū Sarre: in secūda Rebeccheꝫ in tertia Rachelis. Similr in secūdo ⁊ in tertio statu. Porro in q̄rta ⁊ quinta: ⁊ sexta specie: duplicanda sunt tpa ꝫ pcordiā: siue tpa p̄mi status ⁊ tpa scī: siue tēpora secundi ⁊ tempora tertij. Verum lꝫ tm̄ vt sciaſ: nō vt vbiq̄ pferatur: qrifirmi intellectus portare nō possunt. Sufficit ād de septē spūbus typice itelligēre: si qñ agēdū ē tū inter fratres: assignare tres p̄mas: q̄ ptinent ad pp̄ietatē triū psonaꝝ ⁊ vltimā q̄ spectat ad vnitatē sbe. Igit in septia specie Sarra significat totā synagogā: non quo ad reprobos: lꝫ quo ad electos. Rebeccha totā eccleſiā secūdi stat⁹. Rachel similiter eccleſiā tertij. Et hoc qđꝫ de mysterijs triū piaꝝ multipx: ipſaꝝ. ſ. simul nō cuz alijs in significatione assumptis. In his āt que de quindecim gradibus in typo psalterij dcta sunt: illud sūmope notari opꝫ q̄ litera quā trinā esse diximus: nō est accipienda in numero intelligētiaꝝ: qr lra simplex res est ⁊ breuis. Intelligētie vero spirituales hūt se ad multa. Quapp trina ipa litera q̄ est fons intelligentiaꝝ: ⁊ ita valēs quo ad hoc in singulis: quē admoduꝫ ⁊ in tribus: singula. n. plene hꝫ intelligētias ipſas: haud minus qꝫ tres simul: p̄m q̄ non minus potest vna psona deitatis: qꝫ simul tres: segregāda est in significatione psalterij. Nec inequaliter videri debet: vt quindecim trū psonas ad eā generalia mysteria ō signāda: a cetera multitudine fideliū segregatas esse dicamus: siue in exordio primi status: siue in exordio secūdi: siue (quod suturū arbitramur:) in exordio tertij: qñ quidē pstat: q̄ ⁊ p illos q electi sunt in principio primi status populus israel p̄m carnē: ⁊ p istos q electi sunt in principio secundi ois populus christianus p̄m spūz dissemiatus sit: ⁊ nihilominus p illos q vocandi sunt in exordio tertij: vocādus arbitramur ad fidē reliquias iudeoꝝ ⁊ gētiū. Igit tur trina lra segregata a duodecim intelligentijs: in hoc trīmodo questio manet: q̄ corde decem sunt intellegentie duodecim. Sed sciendū est q̄ sicut duo seniores additi sunt septuaginta: lꝫ nō essent de numero eoꝝ q ascenderunt in montem: ⁊ sicut Barnabas ⁊ Paulus supadditi sunt duodecim apostolis: ⁊ tamen non ptinent ad numerum duodecim: quos elegerat dominus a principio: ita due inferiores intelligētie: hystorice. ſ. ⁊ moralis: addite sunt ceteris intelligentijs: propter eos qui hereditatem capiunt salutis. His autem duabus segregatis: ad institutionez fidelium: ceteræ omnes intelligentie decē sunt: tres. ſ. superiores: quarū prima est tropologica: secūda contemplatiua: tertia anagogica: ⁊ septem species intelligentie typice: de quibus hactenus tractatū est: ⁊ in ipsis pſumatum ē speciale mysterium: ⁊ tres qđꝫ earū significate sunt in tribus filiabus Job: septem verō: in septē filijs: Unaqueq̄ autem istaꝝ sicut supra ostensum est: habet quindecim proportiones: Simul omnes centumquinquaginta. Et in istis quidem decem ostenduntur magna opera dñi exquisita in omnes voluntates eius. In illis autem duab⁹ que supaddite sunt: oñditur homini quid agere debeat: ⁊ quid cauere. Sed si decem intelligentie distinguunt a duabus: cū ita sit: duodecim intelligētie: quomodo sunt duodecim patriarche: ⁊ duodeciz apostoli: nunquid nō duo patriarchaꝝ ⁊ duo apostoloꝝ: nō pertinent ad mysteriuz decacordi psalterij? ptinent inq̄ ⁊ ipſi duo: ⁊ altius aliquid pre decem significant. Certe ⁊ enim superius dictum est: q̄ aliq̄n quinq̄ viri accipiendi sunt in mysterio trinitatis: propter quinq̄ modos relationis: ⁊ maxime vt principium oñdatur esse pater: principium filius: principiū spūs sanctus. Qđ si hoc teneri necesse est: minus qꝫ quindecim viri non sufficerent ad pſumationem psalterij. Si enim in Abraam designaſ pater an Isaac filius: in Jacob spūs sanctus. Et rursum in Isaac pater: in Jacob filius: in Joseph spūs sanctus: rursum in Jacob pater: in Joseph filius: in Effraiz spūs sanctus: siue vt hic exigit causa concordie. In Jacob pater: in iuda filius: in Joseph spiritus scūs: liquet q̄ nō sunt nisi decem q̄ bus sacrum cordaꝝ mysteriū oporteat adaptari. Quo circa si primū tenere volumus segregandi sunt a numero aliozuz. Leui: ⁊ dan. Si secundum. Dan ⁊ Joseph: Si tertium Judas ⁊ Joseph. Qđ enim leui segregandus sit aliquando a numero duodeciz nō est questio. Qđ autem aliquādo debeat pretermitti dan: ostendit manifeste Joannes in eo loco vbi ait. Audiui numerum signatorum ex omni tribu filiorū israel: vbi cum veniretur ad causam: eo pretermisso scriptus est Manasses. Ergo ⁊ in nouo testamento eodē modo accipiendū est aliq̄n mysteriuz trinitatis in Christo iesu ⁊ duobus magnis apostolis: Petro. ſ. ⁊ Joāne: quatenus in ipso vero homine Christo iesu: accipiamus similitudinē patris. In Petro ipsius filij: in Joanne spūs sancti: in reliquis autem decem apostolis: mysteriū decez cordarū. Tlet certe vt in veteri testamē to: aliq̄n in Beniamin similitudo filij. In Joseph spiritus sancti. Ita in nouo: in Jacobo similitudo filij: in Joāne spiritus sancti: nimirū q̄ ⁊ ibi decem emulati sunt duos: ⁊ hic similiter decē idignati sunt aliq̄n de duobus. Tlt ergo Joseph ⁊ beniamin filij Rachelis ſ gregati fuerunt quodāmodo a se cietate alioꝝ p̄m quid: ⁊ sicut Jacobus ⁊ Joannes (nescio) quā priuatā gloriā seorsum a ceteris postulasse a domino: vtsi sunt: ita vt audientes decem indignarent de duobus: ita aliud est quod exigit similitudo ipsa psalterij: aliud quod pertinet ad decem cordas. Si autem Jacobus ⁊ Joānes, accipiendi sunt hoc modo cū Christo in similitudinē psalterij: decem vero reliqui discipuli in similitudinem cordaꝝ p̄m q̄ tria sunt genera doctoꝝ: decem veto intelligentie ptinentes ad decem cordas qs non videat qꝫ decēter ad similitudinē duaꝝ illaꝝ itelligētiaꝝ q̄ nō ptinēt ad psalteriuz: electi sunt duo nouissimi apli extra numerū illū solēnē. 12. apl̄oꝝ. Quere altitudo sapie ⁊ sciētie dei: qꝫ icōprehēsibilia sūt iudicia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius. Jmmari (inqt Dauid:) vie tue dñe ⁊ semite tue in aqs multis ⁊ vestigia tua nō cognoscent. Deduxisti sicut oues populū tuū in manu Moysi ⁊ Aarō. Sꝫ opꝫ nos hꝫ ea q̄ dicta sunt de q̄nq̄ viris ⁊ trina assignatione psalterij: p̄ more nostro coaptare figurā: vt adducta imagine ipa psal. coā oculis carnis: spūales meātis oculi (extra posito:) vt ita dixeriz:) luto apiant ad intellectū.

Psal.

Apoc.

Triplex figura seu immago psalterij dicte rei exempluz.

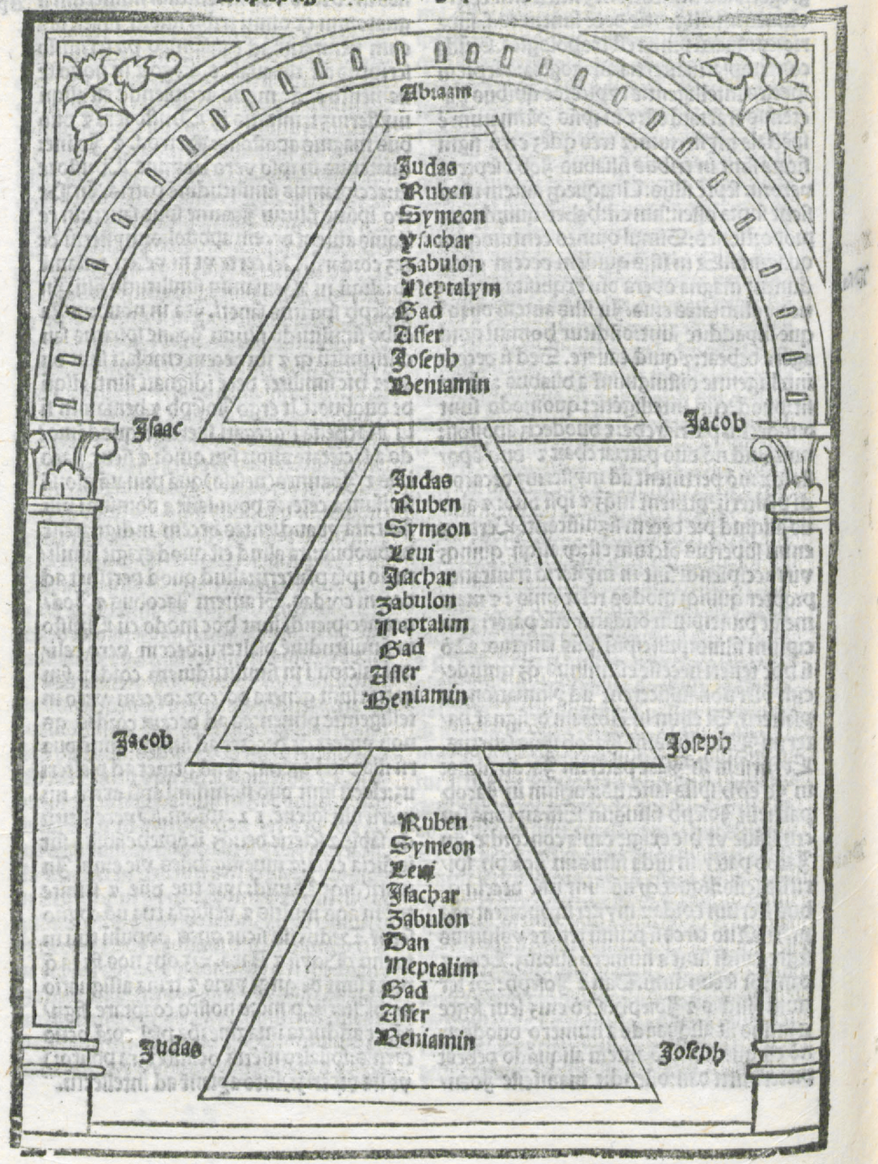

¶ De centumquinquaginta proportionibus spiritualium intelligentiarum.

NOn fuit propositi nostri intrare per tot angustias viarum dei: ⁊ assumere pennas velut aquile ad cōplenda ea oīa que dicta sunt: quia ⁊ plura mihi occurrerunt in via: que antea nesciebam. Non inq̄ꝫ ꝓpositi nostri fuit: vt hec de quindeciz intelligentijs seriatim diceremus. Sed q̄ clauem dauid quam hebet his qui apit: ⁊ nemo claudit: tetigimus vel ex parte visi
Apo. sumus aperto hostio intrasse in tabernaculum eius: ⁊ peruenisse vsq; ad loca thesaurorum sapientie ⁊ scientie dei: ⁊ tñ protulisse parum id quod afferre potuimus. Nūc ergo referentes gratias ei qui electis ⁊ seipsum libere largit̄ ⁊ sua: reuertamur ad nos ⁊ electa vna breui semita peragamus de reliquo iter nostruz: maxime cū in alijs opusculis nostris: quibus intenti sumus: grandis nobis adhuc restat via. De nūero psalmoruz agere cepimus in hoc secūdo libro simul ⁊ propter eum de quindecim gradibus ⁊ decez cordis pro quoꝝ occasione: ad cōtemplandaz persectionē denarij: ⁊ quindenarij numeri (innuente eo qui nos inuitauit ad conuiuium suum) aduolare p̄sumpsimus: ⁊ vidimus quid ad psalteriū: quid ad decem cordas seu etiam ad quindecim gradus pertineat: quemadmodum Jacob cū duobus filijs ⁊ decez alijs ꝓatriarchis: seu etiam homo Christus iesus cum duobus discipulis ⁊ reliquis decem apostolis: habeant in seipsis: huius plenitudinem sacramenti: vt ipsi quoq; videantur esse quasi que dd̄a spirituale psalterium ad vniuersa que diximus designāda: iuxta illud psal
Psal. miste. Surge gloria mea: surge psalteriū ⁊c. Nunc considerare libet. Utrū centūquinquaginta proportiones que ꝯtinent̄ sub intellectibus istis: s̄m numerum q̄ndeciz virorum q̄ dati sunt in exordijs duoꝝ testamentoꝝ ad tā magnū mysteriū designādū inter quos ⁊ homo Christus iesus: q̄ nō despexit fieri omnia ad cōtundendā arrogātiā ꝯtumatie nostre: ꝑtineant ad quindeci gradus: ⁊ si ita est: que sit causa taz archanitamq; venerandi mysterij. Qd̄ autem ita sit satis est ad modum digestū in suprascriptis. Si enim decem sunt intelligentie pertinentes ad psalterium ⁊ vnaqueq; recipit singulum per singulum ipsius de quo agitur testimonium: non possunt decem ipse intelligentie non ostendere centūquinquaginta proportiones: quibus ⁊ quindeciz ꝑsone assumpte sunt i causa mysterij. Et.n. si de tropologica agit̄: quindecim ꝓportiones habere ꝯstat. Si de cōtemplatiua similiter: ⁊ sic de ceteris. Ita tñ vt magis tres mulieres vxores patriarchaꝝ: q̄ꝫ ipsi assumantur ad completionem huius numeri: vt videantur duodecim ⁊ duodeciz: velud a matribus generari. Uerbi gr̄a. Tropologica intelligentia hz quindecim proportiones: harum tres que constant in litera vtriusq; testamēti: ⁊ mysterijs ecclesie: signantur in Sarra: Rebeccha: ⁊ Rachele. Duodeciz vero intelligentie intellectus spiritualis in duodeciz filijs. Et nota ꝙ litera q̄si muliebris res esse videt̄: q̄ ifirma: spūales vero intellectus viridē magis reqrūt aīuz: ⁊ fidei integritate robustū. Causa vero mysterij: illa est qua nūerus iste q̄ ex tribus ꝯstat iubileis: q̄daz occultissima dei arte: pene vniuersa cōplectit̄. Quo circa si plenitudinē cause ꝓ dono oīpotentis dei: assignare ꝯtendimus: facere id neq̄q̄ꝫ possumus: si causaꝝ diuersitas dat̄ obliuioni. Qd̄.n. psalteriū hz decē cordas: illud cā ē qd̄ due. 12. intelligētie: neq̄q̄ꝫ ꝑtinent ad gaudiū psalmoꝝ: s̄z magis: ad penitētie luctū q̄ ꝓponēda est neophitis: ⁊ nup de vanitate seculi ꝯuersis: Qd̄ āt. 15. sunt gradus quoꝝ ꝓpria cātica hūtur: (vt iā diximus:) in libro psalmoꝝ: ⁊ ꝙ s̄z eundez graduū numerū. 15. noiatos viros accepim⁹ ad sacrū misteriū intimāduz: illud cause ē: ꝙ vnaqueq; res cui iminet hoc mysteriū: ita vsq; ad quindenariū numerū pōt in iā dictis intellectibus ꝓpagari: vt vltra eūdem terminum non ꝓcedat. Uerbi gratia. Moyses ⁊ Aaron eduxerunt filios Israel

de terra egypti. Secūdū ꝓcordiā regrunt duos in principio secūdi status: t duos in principio tertij. In pricipio secūdi status: Paulū t Barnabā q ꝓcesserūt fideles p̄dicādo: vt oīderēt eis viā q̄ relicta synagoga: intrarēt ad deserta gētiū. In principio tertij status cognosceet in tpe suo. Ecce habemus tres gradus hystorice Moyses: t Aarō sīgnificāt aliquos viros fideles q cōuenīūt in vnū: t dāt opaz liberare intpe ō manu fortioris eius. e. t. pa. adi. eū. Moyses vir aarō hīgnificat bū opantē. Moyses virū mortigeratū oīoni. instātē: q q̄n duo fres boni dū bū ꝓuenīūt sibi: actione t oīone liberāt affectiones animi a ꝓāte vitioruz t amouēt illas a carnalib⁹ desideriis q̄ multāt aduersus aiaz: t ꝓ paz viā q̄ ducit ad vitā: pducūt illas ad trāquilitatē mētis. Tropologice Moyses significat doctorē spūalē: Aarō virū scolasticū hītez linguā eruditā. Qui duo dū sibi ꝓueniūt in vinculo pacis: vt qđ vnus intelligit: alter loquat: eripiūt spūales intellectus: t eos q̄bus datuz è posse capere a ptāte hereſuz: t ꝓ multos scribēdi labores pducūt illos ad nouitiā veritatis. Cōtēplatiue Moyses t Aarō significāt duos aliquos spūales viros degētes i solitudine: quales fuerūt Helyas t Helyseus: quoz vnū amor dei rapiebat ad astra: alterz amor ꝓximi cōpellebat pesse multitudini filioz ꝓphetaz. Quasi. n. vita Moyſi ptinere vidē è ad amorē dei: vita Aarō ad amorē ꝓximi: q̄ alter eoz intēdebat ad diuina: alter ad humana. Porro hec duo data liberāt spūales viros israel gerētes i vasculis cordiū virtutes spūales: a seruitute egyptioz: vt non p adulationes t fauores humanos pereāt inter homines seculares sed potius trahant in solitudines monasteriorz: vt ibi exerceant virtutes suas: vbi solus amor dei t religiosoz fratrū charitas è in causa: sine qua (teste apō) ociosa sunt i oi hīte quecunq; alia sint dona spūs sci. Scientes q̄n qui sic pugnant cōtra vitia cito ꝓsequunt p̄mium pacis. Et notādū q in morali itellectu agit de pugna corporalium vitioꝝ. In tropologica de pugna hereſum. In contemplatiua: de pugna spiritualium impugnationum diaboli. Et illa quidem pugna que pertinet ad moralez designata est in transitu maris rubri: illa que pertinet ad tropologicum in temptatione deserti: que autem ad contemplatiuum designātur in acerrimis bellis Phylistinorum. Secundum anagogen Aaron q interpretatur mons fortitudinis: significat filium: Moyses spiritum sanctum: filij israel qui erant in egypto significant filios spiritus sancti: qui sunt in hoc mūdo t affliguntur ab his qui nati sunt ſm carnem: liberant autem eos ab egyptijs: t ꝓ aspera heremi ducunt ad terraz promissionis: quia per mortem t ignem purgatorium perducunt ad requiez. Hec de quinq; intellectibue. Quid de septem?

Psal.

De septem intellectibus spiritualibus.

Prima species

In ꝑma specie typici itellectus moyses significat prophetas: Aarō sacerdotes. Egyptus multitudinem carnaliū iudeorum qui zelabant legem ſm literam: t sacrificia que se dominus detestari fatet. Filij israel viros spirituales quales erant illi qui morabantur in Bethel t Jerico: q quidē ad exempla t admonitionē Helye t Helysei discedentes a consortio carnalis synagoge aspirabāt totis viribus ad societatē iustoz. In secūda specie Aarō significat sacerdotes ecclesie: Moyses doctores: filij israel q ad vocē Moyſi t Aarō reliq̄rūt egyptū: t itrauerūt in desertū: designāt illos pios xpianos q relicta voluptate carnis: ꝓserūt se ad ꝓsortiū canonicoz regulariū: qbus est votū viuere in castitate t abstinere se a carnalibus ꝓcupiscētijs q̄ militāt aduersus aiaz. In tertia specie moyses significat viros ꝓplatores: Aarō quosdā spirituales abbates ptinētes quidē ad tertiū statū: sed nō exprēs a labore secundi. i. illos ꝓplatores t abbates qui sunt velūt velut in itenere intrandi in tertium

Secunda species

Tertia species

statū: sicut erāt apli in introitu scōi. Filij āt israel q transeūt in desertū: sunt illi fideles q ꝓuocati monitis t exēplis spiritualium patrū: relicta vanitate seculi ingrediūt mōnasteria. Reliquę tres species fiūt p coadunationem: sicut supra diximus cū ageretur de Ancilla t Libera: ita vt in Aaron accipiant ꝓiores: in Moyse iuniores. In septima specie Aaron significat pōtifices iudeorū: episcopos t abbates primi t scōi stat⁹. Moyses prophetas t doctores t ꝓmplatores simr primi t scōi status. Filij israel q relicta egypto trāseūt p desertū ituri i terrā ꝓmissionis: designant oēs electos vtriusq; status qui p successionē itraturi sunt in illā partez que erit in tertio statu: vt habeant plenarie qđ in primo t in scōo statu aliqui gustauerūt ſm partē. Verū hoc nos dicere coegit pfectio quindenarij numeri: vt sciremus que causa sit: vt ex tribus magnis patriarchis duodeciz viros: t ex eis oē semen israel: is q fecit oia ſm ꝓsiliū voluntatis sue: ac si ex qbusdā fontibus derivare voluerit: ita vt ſm q̄ duodeciz fuere patriarche: ita sint nihilominus t duodecim tribus. Qui. n. posset numerare multitudinē filioz israel: posset dinumerare verba que de taz multiplicibus rebus: sub qua libet duodecim intelligentiaz: pcedūt dicēte de hoc ipso Dauid. Magnus dns noster t magna virtus eius t sapientie eius nō est numerus. Et ne qs putet non ēe generale qđ dicimus de intelligētijs istis: aliud quoq; ꝓducemus exemplū. Precepit deus filijs israel seruare sabbatuz singulis hebdomadis: ſz quē ritū: certā septimū mēsez t septimū annū custodiri precepit. Arbitror autez q̄ idcirco reqem sabbati i mēse t anno septimo observarī dū mādauit: q̄ hec cerimoniale mandatū ſm supficiem litere: nec secūdus nec tertij⁹ recepit status: nimirū q̄ nō illa ptinēt ad ꝓcordiā: que iuncta fuerūt filijs israel. ſz illa que facta sūt a dño in tpibus suis: q̄ius t i populoz xpiano reputent in sabbata dies festi: t in ordine monasticho: hore q̄bus vacāt monachi lectioni. Igit trinitas litere: vel eo vel isto modo accipiat. Verumtn ſm ꝓcordiā: sabbatum habuerūt filij israel: cū intrarēt terraz ꝓmissionis. Sabbatū habuerūt xpiani cū data fuit pax ecclesie: in diebus sancti iohannis euangeliste. Sabbatū habituri sunt adhuc fideles: cū ꝓsumato labore pdicationis sue: dabit eis pax a laboribus suis. Sane ſm hystoricā intelligentiā: diem mēsez vel annū septimū seruare: ē aliq̄n feriari ab actionibus mūdi: vt saltez in diebus festis vacent q dicunt xpiani: psalmis t meditationibus diuinis. Secundo morale intellectū: ille optime seruat sabbatū q relicta vanitate seculi ꝓuertit se penitus ad seruitū dei. Porro ſm tropologicā sabbatū seruare est cessare ab obseruatione legis ſm literā: t seruare legez: ſm spiritū: vbi enim spiritus dei ibi libertas. Cōtemplatiue autez sabbatizare est de pfectione vite laboriose: transire ad vitā otiosam. Anagogice vero ille sabbatizat q solutus mole carnis requiescit in pace. Hec de quinq; itelligētijs. In prima specie intelligentie typice: sabbatuz habuerūt filij israel: q̄n abolita seruitute legis: acceperūt spiritū adoptionis. In secūda specie sabbatizabūt xpiani cū ꝓsumato labore huius secūdi status quē sustinēt electi pp verbū crucis: rebelles quoq; iudei ꝓuertent ad deū. In sabbatū habebunt hi q in fine seculi ꝓuertent ad deū: cū ꝓsumatis vniuersis psecutionibus sathane: dabit pax in toto orbe terraz. Puto āt q pp ea erit in sexto tpe duplex tribulatio: t reges post ꝑmā: t reges post secūdā: vt q̄si duo gomor colligant i sexto die ad ꝓsumationē mysterioz: ne itez laborare cogerēt in sabbato. Erit ergo secūdū sabbatū post sextaz tribulationez: que fiet p gentes infideles i tpe sexto. Tertiū post aliā tribulationē que sequet sub eodē tpe sexto: t durabit (vt putat:) in sexenis mensibus aut septenis. De quo vz tertio sabbato: videt dicere scriptura. Erit mensis ex mēse t sabbatum ex sabbato. Hāc posterius tribulationis senariā: (vt ita dixerim) fatigationem designauit Ja-

Septi. Pfectio

Gen. bot ille iacob: qñ post septem ⁊ septem annos seruitutis fue: nato sibi Joseph: decreuit reuerti ad patriã suã: ⁊ tñ renouato pacto: seruiunt rursum ꝑ gregibus annis sex. Sed ⁊ templũ dñi ꝓius edificatũ a Salomone ⁊ destructũ a rege Babylonis: ceperunt quidem reedificare secũdo filij transmigrationis: ⁊ paulo post destiterunt: deinde accepta licentia edificandi in sex continuis annis consumationem accepit. Quo circo sicut puto: quẽadmodũ ꝓius status post longum laborem merut habere breue sabbatum: ⁊ secundus post longum similiter laborem nihilominus breue sabbatum habiturus est: ita ediuerso tertius status: breuis quidem temporis ⁊ si non breuis laboris: transitum habiturus est: sabbatum autem integrũ ⁊ ꝑfectum. Et de hijs ꝓ loco satis dictũ. Jn quarta autez specie typice intelligentie: accipiendi sunt simul greci cũ hijs qui crediderũt est circuncisione: quia ⁊ ipsi acceperant legem qñ Christus venit in mundũ: a quibus eos sabbatizare iubet Paulus in epistola sua que intitulatur ad galathas. Jn quinta specie accipiendi sunt latini cũ eis qui crediderũt ex circũcisiõe tanq̃ filij cũ patribus suis. Secũdũ q̃ ⁊ Sarra significat simul ytrunq; vnã. s. iustoz ecclesiã a tpe ipsius Sarre: vsq; ad finem secũdi status in quo ⁊ accelerat partus eius. Siquidem ꝓceptus eius in aduẽtu dñi: partus: vel in tpe vel circa tempora antichristi. Erit autem ⁊ illi sabbatum post tribulationem quam facture sunt gentes infideles: qñ ⁊ dñus babilonis dissipabitur ⁊ erit dissipatum in eternum. Jn sexta specie iungendus est populus tertij status: cũ populo secũdi: vtpote qui sub vno nouo testamento simul dimicant: licet ille vltimus velut in vna hora: vt vnũ accipiãt premiũ retributionis eterne. Et ꝓm hoc illud tẽpus accipiendũ est sabbatũ: quod tertiũ diximus a duobus. Jn septima specie habituruus est sabbatum generale populus dei: respectu sex etatũ mundi: ⁊ vtiq; illud sabbatũ de quo dicit apostolus. Relinquet sabbatismus populo dei. Et si bñ reminiscimur. 1 5. modis assignatũ est mysteriũz sabbatoz: q̃tenus ꝓ tria siue ꝓ quatuor exẽpla que data sunt a nobis: eiscat lector aperta ianua intrare in tabernaculũ dei sui: ⁊ tã gratanter q̃z gratis haurire in gaudio de fontibus saluatoris: dicente dño Samaritane. Qui bibit ð aqua hac: sitiet itez: Qui autez biberit de aqua quã ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitã eternã. Ut añ repetamus ꝓposita: quo ex tribus patriarchis orti sunt duodeciz filij israel: ita ex trina ꝯcordia litere oriunt duodeciz spirituales intellectus. Et quo ex duodeciz filijs israel ꝓcesserũt duodecim tribus quarũ multitudo sicut arena maris: ita ex duodecim intelligentijs innumere expositiones oriunt: adeo vt prius mũdus deficiat: q̃z possit mortalis homo tante plenitudinis exhaurire ꝓfundũ. Terũ q; ꝓm q; decem sunt corde psalterij: decẽ sunt intelligentie: quibus cõprehendimus plenitudinẽ quandã operũ ⁊ donoz dei: ꝓ ea vnaquaq; istaz vsq; ad quindenariũ numerũ: propagat: ita vt simul oẽs res vel modi de quibus agit sint. 1 5 0. q; ⁊ si verba litere mutant: adẽ tñ numerus in hijs que designata sunt: manet. Neq; enim plures sunt aut paciores species: de quibus agit in tropologica intelligentia q̃z. 1 5. aut plures virtutes de qbus agitur incõtemplatiua q̃z. 1 5 ⁊ sic de ceteris octo. Qð si decem sunt ipse intelligẽtie: ⁊ vna queq; habet quindeciz proportiones: liquet q; ⁊ decies quindeci ⁊ quindecies decem: ꝓportiones sunt: ac per hoc decem corde: ⁊ quindeciz gradus: ⁊ psalmi numero. 1 5 0. Ut autẽ agamus aliquid de via huius exilij ꝓm terminum quindecim graduũ ⁊ numerũ decem cordarum ⁊. 1 5 0. psalmoz: libet ꝓsiderare generationes a principio seculi vsq; in finez: vt sciam° illud qð ait psalmista. Magnus dñs ⁊ magna virtus eius ⁊ sapie eius non est numerus.

Psal.

Psal.

¶ Qð ꝟz mysteriũ psalterij dinumeradum ⁊ assignande sunt generationes seculoz.

Si enim numeramus ꝓ ordinẽ generationes seculoz incipientes ab adã qui primus oium parens fuit in singulis pene decadum generationũ inuenit principiũ: ⁊ vbiq; manifestũ ⁊ lucidũ sacre mysteriũ trinitatis. Qz vero non sunt plures trinitates sed vna: nõ oportebat singulum gradum habere tredecim personas: vtqua si in tribus primis assignaretur mysteriuz trinitatis: in decem autem sequentibus: decez ꝓfectiones ꝓm q; tria sunt comua psalterij ⁊ decem corde: sed in vno tñ gradu supersunt tres in quibus assignet principaliter mysteriũ trinitatis: ⁊ oñdatur q; tres sunt tñ q; operanf simul oĩa in oibus. Pater: verbũ: ⁊ spũs scũs. Et q sunt illi? Abraam: Jsaac: ⁊ Jacob. Lz enim adã penitentiã verã egisse credat de reatu suo. Lz Moe deus ipse iustũ fuisse testef: nusq; tñ legit: dixisse deus. Ego sum deus adã. Ego suz deus Noe: sed ego sum deus Abraam ⁊ deus Jsaac ⁊ deus Jacob. Terũ ⁊ si tres ipsi supsunt tñ: q; tñ nõ possunt prescribi singulis decadis: vt ita iueniaf i singulis gradibus: quomodo deus vbiq; est: oportebat in alijs psonis id ipsum qð in Abraã ⁊ Jsaac ⁊ Jacob in singulis gradibus apparere vt in oibus presto sit mysteriũ salutis nostre: nequis putet sic manere deũ i vna aliqua primata manfione iustoz: vt nõ possint frui alij ꝑtra visionis illius. Jgif ⁊ si in illis tribus manifestius q̃z in ceteris sacrum mysterium ꝓtinef: nihilominus tñ ꝓtinetur in singulis gradibus: quemadmodum ⁊ in tertio: cui ipsi presunt: ⁊ in oibus vniformis psonaz numez numer° ad supplementũ misterij reperif. Addito autem modo actum est: vt tres persone prime subsequentis decadis: finis esset decadis pcedẽtis: ꝟm q; Zacharias sacerdos: ⁊ Joannes baptista: ⁊ homo Christus iesus medij fuerunt inter vtrunq; testamentũ: ita vt sub eis ꝓsumaref tempus legis ⁊ inciperet gratie. Unde ⁊ lapis angularis dictus ẽ Christus: qz sic obseruari in se voluit apparentibus precepta legis: vt tñ ipse per seipsum colligeret aliquot discipulos: qbus insunderet gratie libertatẽ: mittens illos p vniuersum mundũ predicare oibus gentibus ⁊ baptizare illas in nomine patris ⁊ filij ⁊ spũs sci. Jta ãt tres psone ipse que supsunt a numero decadaz: ⁊ segregate esse videntur a ceteris in mysterium trinitatis exti/mande sunt. quasi si in oibus gradibus iueniri queant: ⁊ tñ a nullo teneri possint: quatenus cuz agimus de primo gradu tñ in principio esse putenf ⁊ nõ in fine: ⁊ cuz agimus de secũdo similiter. Uerbi gratia ab Adaz vsq; ad Arphasath q; sunt nepos Noe: sunt duodecim generationes. Jn harũ ãt principio ⁊ in fine: habef mysteriũ trinitatis. Qũ tñ agif de isto gradu nõ ẽ querendũ ipsiz mysteriũ in fine earũdẽ generationũ: sz in principio. Diximus ãt q; vltime tres generationes accipiẽde sunt ꝓ fine ⁊ ꝓ principio: sicut homo Christus iesus: ioãnes baptista ⁊ Zacharias pater ei°. Qua pp cũ transimus ad secũdũ gradũ nõ ẽ incipiẽdũ a filio Arphasath sz a tertia añ se generatione: hoc est a Noe auo suo. Sigdẽ a Noe vsq; ad iacob. 1 3. generationes fuere. Tot. n. necessarie erãt ad ꝑsumationẽ mysterij. Qð ãt ab adã vsq; ad arphasath nõ sunt. 1 3. generationes: sz. 1 2. ideoscũz ẽ: q; Abel ꝓ quo posuit deus aliud semen eue: a quo processerũt filij dei: vice vn° generationis accipiẽdus ẽ. Fcũz ẽ ãt hoc causa magni mysterij ptinẽtis ad rẽ: de qua put deus donauerit in sequẽti dicemus: Si ãt tres generationes vltie in singulos gradibus iterãde sunt: liquet q; decẽ tñ sunt generationes: que determinãt singulũ gradũ: tres ãt addunt de sequẽti ad cõplendũ sacrũ mysteriũ: ⁊ rursuz repetũt eedẽ tres scribẽde ꝓme i gradu suo: vt ꝓme sicut iaz dixi ⁊ vltie esse videant: nimirũ q; ⁊ deus ipe dicit: Ego sum. A. ⁊. ω. principiũ ⁊ finis. Si. n. assignamus in adã ⁊ duobus filij° ei° mysteriũ trinitatis: qð est simile psalterio decẽ cordaz hñti in se comua tria: tunc in similitudine decem virtutũ que significantur in decem cordis: accipiendi sunt decez

Apoc.

subsequentes generationes: quaꝝ oiuꝫ nomina in sequeti scribemus. Igit in primo gradu accipiẽdus ẽ Adã cũ Abel ⁊ Seth in mysteriũ trinitatis: ⁊ tũc Noe: Sem ⁊ Arphasath eccipiẽdi sunt in si militudine triũ vltimaꝝ cordaꝝ: illaꝝ. s. triũ cordaꝝ di eo que significant fidem: spem. Charitatez quatenus ⁊ i hoc ipso simulitudo ipsius trinitatis inesse ꝑm aliquid videat: qz iste sũt ille tres virtutes sine quibus deus trinitas haberi nõ potest. Porro i scõ gradu Noe Sem ⁊ Japhet: gerũt mysteriũ trinitatis. Decem aũt generationes que sequuntur a Sale filio Arphasat vsqꝫ ad Iacob: gerunt typum decẽ virtutũ ⁊ sic de ceteris. Sed ⁊ hic causa mysterij vite Arphasath positus est: Japheth: qõ quare factũ sit: apparebit inferius cũ agemus de tertio gradu: nimirũ qz ⁊ in tertio celo agnoscunt mysteria. His aũt vice prefacũcule: necessario preliba tis ad retexendam huiusce modi telã generationũ: veniendũ est: vt singula oĩa di quant iuxta limites suos.

Ada q fuit primus parens ⁊ radix huius linee primitiuus genuit Abel quez occidit Caym. ⁊ Seth de quo aũt mater. Posuit mihi deus aliud semẽ ꝑ Abel quem occidit Cayz. Significat aũt Adã hoc mysterio: eũ a quo oĩs paternitas: in celo ⁊ in terra nominat. Iustus Abel q pro iustitia sua occisus est a fratre ipio: passiua fratre ꝑ iustitia scriptũ. Seth q datus est matri: vice Abel: eũ de quo ait filius tpe passionis sue. Ego rogabo patrẽ ⁊ aliũ paraclitũ dabit vobis. Ecce i his trib⁹ similitudo, psalterij: nota aũt eoꝝ q id significat qõ decem cordę: sunt ista. Primus Henos: secundus Cayna: tertiꝰ Malaleel: qrtus Jareth: quintꝰ Enoch: sextꝰ Mathusalẽ: septimus Lamech: octauꝰ Noe: nonus Sem: decimus Arphasat. Hec in primo gradu: in secũdo autem sic. Noe vir iustus q fuit pater oiuꝫ succedentiũ populoꝝ: oẽs. n. q nõ fuerũt filij eius mortui sunt i diluuio: excepta vxore sua: ⁊ vxoribus filioꝝ eius: signficat: deum patrẽ q fecit ⁊ regit fabricã totius mũdi. Sez vero de cuius semine natus ẽ christus ꝑm carnem ⁊ populus iudeoꝝ: significat ipsuꝫ xp̃m q ẽ pater xp̃ianoꝝ. Japhet in cuius semine effusa est gratia spiritus scĩ ⁊ de que electa est ecclesia que esset sponsa xp̃i: significat spũz sanctũ: qui apparuit in specie colũbe: vt eius specialẽ simulitudinẽ habere oñdat ecclia: iuxta qõ in cãticis scriptũ ẽ. Una ẽ colũba mea. Et bñdictũ ẽ in bñdictione dilaret deus Japhet ⁊ habiteti tabernaculis Sem: q: spõse est ingredi domũ viri ⁊ habitare in ea: ꝑm qõ ⁊ Rebecha de lõge veniens ad virũ suũ intrauit ⁊ habitauit in tabernaculo Sarre. Ecce ⁊ in his similitudo psalterij. Nomina aũt eorũ q id significãt qõ decez cordę sunt iste. Primus Salez: secũdus Heber: tertius Phaleg: quartus Ragau: quintus Seruch: sextus Nachor: septimus Thare: octauꝰ Abraaz: in tertio gradu Abraã: nonus Isaac: decimus Jacob. Pater credẽtiũ: significat deuz patrẽ: Isaac filiũ: Jacob spiritũ scũ. Hic tã locus est vt nos absoluamus a ꝓmisso. Cur i primo gradu Abel: q: sũt extra lineaa: significauit filiũ. Seth vero frater eiꝰ q manet in linea: spiritũ sanctũ: i secũdo editerso: Sem q manet in linea significat filium. Japhet q manet extra lineã q sunt frater ipsius: Sem spiritũ sctũz. In tertio Isaac significat filiũ: Iacob filiꝰ eius spũz scũz: ⁊ vteraz manet in linea. O magnũ mysteriũ: in primo gradu oñdit q filius ⁊ spũs scũs ꝓcedũt a patre: sed tñ solus is q significat spũz scũz: manet in linea: qz tpe primi status: filius manebat occultus ⁊ quotidie in mysterio mactabat ⁊ nesciebat: ꝺ spiritu aũt scõ: manifestius loquebant scripture: maxime in ꝓphetis ⁊ oñdãt manifeste operari cũ patre: ⁊ si carnalis ille populus nõ intelligeret que legebat: In secõdo oñdit illud idẽ. i. q vteraz ꝓcedit a deo patre: sz tñ vteraz manet: qz ⁊ ieius agnitus est: in hoc secũdo statu q sit filius dei ⁊ spũs, sanctus q procedebat a patre. Manet autem hic in filio linea generationũ: qz in populo latino ad quez missus est: Petrus q typũ tenuit

tenuit passi xp̃i: potius q̃z in greco: ad quẽ iuit Joannes q significat spũz scũz: manet successio patriarchaꝝ: ẽtenus vnigenitus dei q tpe primi status non suscepit honorẽ ab illo popło: susciperet ab alio i secũdo: dicente ipso. Neqz enim pater iudicat quenq̃z: sed oẽ iudiciũ dedit filio: vt oẽs honorificent filiũ sicut honorificant patrẽ. Porro q in tertio gradu Jacob q significat spiritũ scũz: ꝓcessit ab Isaac significat id qõ greci negant ꝓcedere. s. spũs scũz a filio ⁊ z dari ab eo sicuti ⁊ a patre q tñ hoc i tertio gradu potius q̃z in primo ⁊ secũdo designatũ est. Qz vz in tertio statu secult veritas sacramenti huius manifeste grecis ⁊ latinis: iudeis: ⁊ gentibus innotescet: ꝓfitentibus vna voce ac dicentibus esse iesum filium dei: ⁊ non minus ab ipso q̃z a patre: ꝓcedere spiritũ sanctum: dicente de eo ipso filio. Ille me clarificabit qz de meo accipiet: ⁊ annuntiabit vobis. Et alio loco. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat ⁊c. Unde ⁊ ꝓgruẽti mysterio ambo simul in linea manent: q: populi q modo sunt diuisi efficientur vnus populus ⁊ vna plebs: vt sint re vera genus electũ: gens sancta: ⁊ sit vnũ ouile ⁊ vnus pastor. Non. n. sicut de Sem ⁊ Japhet: qõ ꝓsumatũ ẽ i grecis ⁊ latinis: ꝓcedent due linee: sz vna erit gẽs ⁊ vnus populus creatus ad laudẽ dei cognoscens optime deũ suũ a minimo vsqꝫ ad maiorẽ. Videt aũt ꝑm hoc primus gradus ptinere ad vicos: secũdus ad saburbana: tertius ad vrbẽ: maxime qz viri vrbani sapiẽtes sunt: ⁊ inter illos Paulus loqu sapientiã. Et de his qdez sic. Nos aũt expediti a debito: redeamus ad iter ⁊ ea q̃ incepimus exeq̃mur. Abraã, sicut diximus: significat deum patrẽ: Isaac filiũ: Jacob spiritũ scũz. Noia vero eoꝝ q id significant: qõ decem cordę sunt ista. Primus Judas: secundus Phares: tertius Esron: quartus Araz: quintus Aminadab: sextus Naason: septimus Salmon: octauus Booz: nonus Obeth: decimus Jesse. Hic quoqz ꝓsiderãdũ est aliqd ꝑm ea que dicta sunt supius de spũ scõ: ne qs: (qz Seth ⁊ Japhet ⁊ Jacob non sunt de patribus suis:) extimet spũz scũz natum esse de patre ⁊ filio: quasi de patre ⁊ matre cũ ediuerso magis spũs scũs: similitudinez mulieris in qbusdã locis scripturaꝝ demõ strẽt habere. Neqz ergo putarẽt esse natus sicut ⁊ filius dei: mutata est ab hoc loco ⁊ in antea similitudo ipsius ⁊ translata in aliquã psonã spãlem: que nec frater esset nec filius illius psone: que significat filiũ: sz trĩ ꝓtemporanea eius. Igit in tertio gradu intelligendũ est a Booz q fuit auus Jesse: pro auus David. Fuit aũt iste Booz vir misericors ⁊ bonus q inter cetera opa misericordie nõ desperit alienigenã mulierem que erat pauper ⁊ inops: accipere in vxorẽ: pp qõ ⁊ deus benedixit illi dans ei filiũ nomine Obeth: q fuit pater Jesse: auus David de cuius semine natus est xp̃s. Significat aũt Noemi que abijt peregrinãti: imo aborta fame in terra Juda: partem finagoge in deoz: que ꝑ eo q ꝓspera que ꝓmittebant ꝓphete filijs israel: nõ accedebãt iuxta literã famẽ patiebat circa fidẽ: ⁊ quasi desperata ibat peregrinari in gentibus: ⁊ maxime in gente grecoꝝ: que a diebus alexãdri dominata fuerat israelis sicut ⁊ aliaꝝ gentiũ que erãt i pa t bus i l e. Duo filij Noemi designant duos populos in qbus diuisum fuerat regnũ David: iuda vz ⁊ israel: vel certe duas tribus que remãserant: qñ decez translate sunt i assirios: iuda. s. ⁊ Beniamin. Mortui sunt aũt ipsi ⁊ etiã pater eorũ: qz tã sacerdotes q erãt de tribu leui: q̃z ⁊ ipsi populi defecerũt in fide: eo q nec inter ipsas gentes cederent eis ꝓspera: sed semper aduersa. Neqz enim reputabant aliqd: ꝓsperitatem spũs sz carnis: nec inhiabant ad patriã celestem: sz ad terrenã quia qualis terrenus: tales ⁊ terreni. Remansit aũt semina sola mortuis viris: q: deficientibus viris militaribus ⁊ q ꝓfortabãt eaz in dño: circa ꝓsperitatẽ mundi: remãsit ipsa quasi semina vidua absqz aliq̃ spe: ⁊ decreuit vt reuerteret ad terrã suam: (hoc est:) ad humilitatem antiquã: in qua vixerant

patres eius a principio non habentes hic manentem hereditatem: sed futuram inquirentes. Adheserunt autem due mulieres vxores filiorum suorum qui obierant Noemi: sed tamen vna reuersa est: eo q non esset fortis in fide: quia z his qui trãslati sunt in mediam: z his qui erãt in egypto: terra in qua regnabant greci: adheserunt aliqui de gentibus: iudeis: vt seruarẽt legem vnius dei: sed tamen orientales tanquam non habentes fundamentũ: abierunt retro: de grecis autem post translationem legis quam fecit transferri Ptolomeus rex grecorum: multi firmiter adheserunt iudeis: ita vt ecclesia primitiua: que abhominabatur gentiles: multos grecorũ fuisse constat a principio: quos proselitos fuisse manifestum est: alioquin zelatores legis participare illos secum non paterẽtur: Igitur Ruth moabitis: partem illã gẽtilitũ designat que adheserat iudeis in fide: z facta erat vnus populus cũ iudeis: qñ xps venit in mũdũ. Unde z Ysgrue aduersanti sibi socrui z dicenti: vt reuerteret ad deos suos: z ad populũ suũ: respõdit z ait. Deus tuus: deus meus: populus tuus: populus meus: q; semp iudei exosos habuerũt gentiles: z eis volentibus seq eos verbis singularibus restiterũt dicentes. Nos sumus populus dei q sumus de semine Abrae: sed tñ gẽtiles pualuerũt in fide z plugerũt multi ab ipso principio ad culturã vnius dei: de quoz nũero fuit Raab mater huius Booz z Ruth ista de qua z loquimur z alij multi. Nõ. n. pñt dicere iudei q de solis patriarchis eoz nasciturus esset xps: cũ pñet q z Raab z ruth de gẽtibus fuerit: z tũ ex eis natus est Dauid de cuius semine nascitur erat xps: sicut ipsimet vna voce pfitent no biscũ. Unde bñ Obeth quasi duas matres visus est habere i domo cõi: q; vnigenitus dei filius quẽ designat Obeth sicut ex verbis istis loculent apparet: de iudeis z gẽtibus natus est: Unde z p ppheta di. Emitte agnũ dñe: dñatorẽ terre de petra deserti ad montẽ filie syon. Et bñ Obeth iste nõ fuit filius noemi: sed quasi filius: Ruth at nõ quasi filius: sz vere filius fuit: q; magis xps matrẽ extimauit ecclesiã que i fide parturit mẽbra eius q̃z synagogã iudeoz de q̃ bm carnẽ natus est ipse: nimirũ q; nõ natiuitas spũs p carnis natiuitate repta est: sz magis natiuitas carnis p natiuitate spũs i figura pcessit. Cũ. n. diceret illi qdã. Ecce mater tua z fratres tui foris querẽtes te: ipse ptin⁹ respõdit dicẽs. Que ẽ mater mea z fratres mei? Et extendens ingt manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea z fratres mei. Quicunq; n. fecerit voluntatẽ patris mei q in celis est: ipse mihi frater z soror z mater est. Igit Booz dei patris: Obeth vnigeniti dei filij: nati de virgine: typũ gerit. Sane similitudo spũs sci q nec genitor: nec genitus est: z magis spũalẽ copulã q̃z carnalẽ regrit: ex isto articulo clare cepit: in quo nec i fratre: Obeth designatus est: sicut in fratre Abel z Sez: nec in filio ipsius: sicut in Jacob filio Jsaac: sz magis in Samuele ppheta q nepotez huius Obeth iubente domino vnxit in regem: vt significaretur in eo regule sacerdotium quod gentium populo datum est: reprobato superbo populo iudeorum: quod significatum est in Saule. Fuit eniz Sophyn pater Samuelis: i quo initiate sunt hystorie regum: cõtemporaneus huius Obeth patris Jesse. Samuel contemporaneus iesse; q fuit pater Dauid. Sz ergo nõ fuerit Samuel filius Booz sicut facit Seth filius Adã: z Japhet filij Noe: nec filij Obeth sicut Jacob filius Jsaac: inconsimiliter tñ generatione bm temporis cursum claruisse dignoscitur. Incipiebat enim ex hoc loco attenuari similitudo carnis: initiari vero similitudo spũs: sz vsq; ad Christum cõ certatio quedã scta fuerit inter carnẽ z spiritum: quemadmodum inter domũ Saulis z domum Dauid: prophetis quidẽ sanctis ad superiora tendentibus: carnali vero populi multitudine ad inferiora trahẽte. Signat ergo Booz omnipotentem deum: Obeth vnigenitum dei filium: qui

Ruth

Esa.

est filius hominis vt tamen sit verus deus de deo vero: Samuel autem spũz scũz. Nomina autem eorum qui significãt id quod decem corde sunt ista. Primus Dauid: secundus Salomon: tertius Roboaz: quartus Abias: quintus Assa: sextus Josaphat septimus Joram: octauus Ochozias: nonus Joas: decimus Amasias. Hic sũt cõplete ab Adam generationes quadraginta due: in quaruz consumatione initiatuz est testamentum nouum in prophetis: incipiẽtibus Osee z Esaia: vnde z in firmari cepit omnino similitudo carnis: psortari aũt similitudo spiritus: non solum quo ad spiritum sanctum: verumetiam quo ad patrẽ Nec pretereunduz silentio: cur a principio cum adhuc viderentur homines esse carnales: voluerit assimilari aliquibus eorum qui nati sunt de patriarchis bm ipsam carnis naturam: qua caro procedit ex carne: deinde processu temporis carnalem similitudinem ammouere: spiritualez vero exhibere longe feliciorem q̃z carnis. Sed z primo nos oportet ostendere quomodo paulatim defecerit: quod animale est: z succedere rit quod spirituale: vt cum hoc plene claruerit: etiam cur hoc eluceſcat? Quod vt fieri possit relicto ordine narrationis: precurrendum est ad sequẽtia: Ab Obet vsq; ad Ochoziam qui fuit auus Amasie: fuere pariter generationes decem: non fuit autẽ iste Ochozias qualis fuit Noe: qui fuit decimus ab Adam: aut qualis Abraam: qui fuit decimus a Sem: aut qualis Booz qui fuit decimus ab Jsaac: quia illi viri iusti: iste impius z peccator fuit. Non ergo fuit dignus qui significaret deum patrem: sed neq; Joyas filius eius qui significaret filiũ: sed neq; Amasias qui significaret spiritum sanctum. Propter quod z a Matheo pretermissi sunt. Sed hoc quare? Num quia illi merito suo consecuti sunt: iste culpa sua honoris huius gratiam perdiderunt? Absit. Si hoc esset: immutari posse videretur propositum sapientie dei. Sed qui iusto z occulto iudicio suo: aliud quidem vas fecit in honorem: aliud vero in contumeliã: sustinuit haberi in genealogia patrum aliquos viros reprobos tempore quo ipso voluit: vt ostenderet quid differret inter carnem z spiritum: inter iustitiam que de terra est: z ad defectum venit: z eam que de celo est z manet in eternum. Occisus est ergo Ochozias in iniquitate sua: z claruit Joiada summus pontifex: qui pro merito iustitie sue in consortio regum Juda sepulturaz accepit: Sed z filius eius Zacharias nomine: cum esset z ipse iustus sicut Abel ab impio rege Joas interfectus est: sicut z vnigenit⁹ dei filius i cui⁹i quoz typo occisi sunt. Di viri i sti. Zacharias. s. z Abel: his qui se querebant occidere in euãgelio dicit. Ecce ego mitto ad vos prophetas z sapientes z scribas: z ex eis flagellabitis in synagogis vestris: z persequimini de ciuitate in ciuitatem vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti: vsq; ad sanguinem Zacharie filij Barachie quem occidistis inter templuz z altare. Justus itaq; vir fore noscitur: Noe qui fuit decimus ab Adam: iustus Abraam qui fuit vigesimus ab Adam: misericors Booz qui fuit trigesimus ab Adam: vt in nomine Trinitatis que Deus est: initialis illa imago dei circa finem tricenarij numeri triginta: scilicet generationum in carnis propagine compleretur. Ut autem statueretur vel ex parte iustitia que suo tempore reuelanda erat: defecit ex aliqua sui parte in quarto gradu iustitia que erat in propagine carnis: z veluti temporalis claritas lune ad defectum venit. Quid enim boni inuentum est in Ochozia isto: q; sint quadragesimus a primo parente: nisi quia numerus quadragesimus: aut consummationem significat: aut defectum? Non igitur absq; causa primus ex regibus Juda interfectus est gladio: effuso super Jehu zelo Helisei prophete: ad delendam domum Achab: q tamen zelus Helyseiimo spiritus sancti: qui odit ea que sunt carnis: z amat ea que sua sunt:

1. Reg.

Mat.

imo que multoz salutis puenit (iusto iudicio) vsqz ad Ochoziaz istū: q t pene in semine deletus est: vt nō gloriet ois caro in ꝓspectu eius. Nō igit in hoc quarto gradu Ochozias rex iniquus gerit imagine; patrie: ſz ioiada sacerdos iustus: q fuit ꝓtēporaneus eius: nec Johas Ochozie filꝰ unigeniti dei: ſz Zacharias filius ipsius Joiade quē fecit martirē idē Johas: nimirū q his q ꝗz carnem natus fuerat: ꝓsecutus est eū q ſm spūz. Nec Amasias filius Johas significat spūz scūz: ſz Helyseus ꝓpheta: p quē data ē occasio vt occideret Ochozias t Hyeu t filius eius vsqz ad tertiā generationē: pualerent regibus iuda. Nec miruz si zelus viri iusti q significat spūz scūz accēsus est ꝓra eos q gloriabant in carne dicētes se habere patrē David t nolentes imitari opera eius ambulātes ſm carnē t nō ſm spūz: q t Paulus dicit. Caro ꝓcupiscit aduersus spūz: spūs āt aduersus carnē. Pro eo enim q Dieu vtcunqz vidēbatur obtēperare ꝓphete: significās eos q ꝓtendit obedire spūi magis q̄z carni: datū ē vt vinceret Reges impios t humiliaret eos q ambulabāt ſm carnē: imo q significant eos q carnalem nobilitatē preferunt spirituali: t iustitiam terrenam illi iustitie que de celo est. Quamuis.n. pdelenda domo Achab regis israel vnctus esset Dieu i principem sup israel: ꝓpterea tū cū rege israel punitus est pariter t rex iuda: q t si de domo achab egressa erat inigtas: nihilominꝰ tū mediāte affinitate puenerat eo tpe vsqz ad reges iuda. Addortuo itaq rege impio: iustus q erat verus rex eleuauit caput: t ꝛz nō posset ꝓualere in oībus: bona tū quepotuit: docuit t ostendit. Et notandū q nullus de regibus Juda a David vsqz ad Josiā occisus est gladio preter q̄z tres isti quos pretermittit Addatheus: vt eadē causa mysterij: pretermissi intelligant in nouo: qua i veteri testamēto occisi esse narrant. Agit i exordio quinti gradus amplius visus est pualuisse spūs q̄z i exordio quarti: q ibi Samuel abiectus ē a populo neq̄z hic Helyseus ꝓpheta iudex iudicū effectus est: ſz t ibi venerandū mysteriū trinitatis in vna sola ꝓsona sepatū est a lege carnis: (hoc ē:) in Samuele ꝓpheta: hic in duabus: hoc ē in Joiada t in Helyseo. Nō enim Joiada summus pontifex aut Helyseus ꝓpheta ꝺ linea fuerūt que ꝗz carnis natiuitate tā soleniter scripta est: sed neq̄z Zacharias. Sed q vnus fuit filius Joiade: alius nequaq̄z: illa vtiq̄z causa est: qua solū filiū natū esse a patre: t nō ex spūz scūz ꝓtemur. Agit ex hoc loco infirmari cepit lex carnis: t quasi furtim reuelari lex spūs que omnino reuelāda erat i tpibus suis. Et sciēdū q ex hoc loco vel circa istū: trinū qd ꝓsiderari oportet in linea generationū: ꝛz ipsa linea nō sit nisi vna. Aliter enim ꝓsiderāda est: ſm q pertinet ad vetus testamentū aliter q ex eodē loco aut circa eundē locum initiatus ē nouū. Pro eo enim q in his oibus similitudo illius summe trinitatis est in causa: vt aliqd de illius pulchritudine: saltem per aliquā similitudinē predestinatū ad vitam quo ad electos mortale genus hominū videret habere: videnꝫ ex hoc loco vel circa istū locū ꝓcedere ex eadē linea: ac si ex vno stipite duo surculi hinc t inde: gbus excrescentibus t ꝓficientibus: sūmitas ipsius stirpis ad finē puenit. Et q: pp imꝑfectionē quā habuit ille populus sub priori testamēto: premīt claritas veterū respectu nouorū: videl̄ preclara illa similitudo trinitatis que ptinet ad locūdū psalteriū: deserere ipsaz lineā: quo ad vetus testamentū t transferre se ad nouuz: qō imutatio ipsa ꝓsonarū t linee aptissime docet. Agit ōmissa vna via: duabus semitis est herendū: vna que videl̄ ptinere ad filiū: alia que ad spūz scūz. Causa vero quare hoc in ope ꝓcordie intimata est. Ne aūt taceat oino q ex hoc loco initiatū est nouū testamentū: sub quo reuelati sunt manifeste hoibus: filius t spūs sanctus: t q: nō ita spūs scūs ꝓcedit a solo filio quēadmodū filius a solo patre: q: t ipse quoq; sic a patre procedit: vt vtraq; causa mysterij pāderet hominibus in tempori-

bus suis ita voluit opera sua facere in sapientia: ne in ipsis posset contemplari ege-na creatura: quod de tante sublimitatis maiestate tenere per piam fidem in secretario animi videtur. Igitur ex hoc loco omisso quod videtur spectare ad vetus testamentum: duabus vt ita dixerim semitis appropinquandum est nouo: quinimo nō duabus semitis ſz vna duobus modis: vno quo ꝓsideret: qō videt ptinere ad filiuz: alioquo accēdit qō pertinet ad spirituz sanctū. Sed quid pertinere potest ad vnū quod non pertineat ad alium: cuz oia sint eis cōia? Duto q hec proprietas nō sit cōsideranda in aliqua re: sed potius in imagine rei: nimirum q in aliquibus ſm qd inuenitur potius similitudo patris: in aliq; bus filij: in aliqbus spiritus sancti. Et hec regula generalis sit tibi lector. Ubicūq; aliquid t aliquid alicui personarum specialiter dicitur attributum. Igitur ſm primaz diffinitionem que pertinet ad spiritū sanctum: Joiada accipiendus est pro Ochozia: Zacharias ꝓ Johas: Helyseus ꝓ Amasia. In his tribus similitudo psalteriꝫ t similitudo trinitatis. Nomina vero eorū q significant id quod decem corde sunt ista. Azarias Ozias: secundus Jothan: tertius Achaz: quartus Ezechias: quintus Manasses: sextus Amō: septimus Josias: octauus Joachim: nonus Jechonias: decimus Salatiel. In isto Salatiel defecerunt reges iuda: t ceperunt esse principes pro eis: sicut t in principio. Ut autem deficiente regno carnis: regnum spiritus confortaretur: siquidem omnes reges vltimi q geniti sunt in trāsmigratione babylonis: pessimi fuerunt in ꝓspectu domini: electi sunt tres viri sancti in spiritu prophetie: Hyeremias. l. qui fuit quasi pater: Ezechiel qui fuit heres ꝓphetie ipsius: t Daniel cui revelata sunt secreta celestia. Fuit in q̄z Hyeremias pater Ezechielis in prophetia non in carne: q: de prophetia Hyeremie qui ꝓphetando preceſserat: pendere prophetia Ezechielis verbis similibus visa est: yterq; enim ꝓphetauit de ruina vrbis: yterq; mala futura: alter quidem in Hyerusalem: alter in babylone populo nō credenti ſz contradicenti predixit. Sicut autem duo virorum qui apparuerunt Abrae: descenderūt Sodomam vnus autem non descendit: ſz remāsit in monte: ita solus Hyeremias nō descendit in babylonem. Ezechiel vero t Daniel descenderunt in eam. Queris causam? Addons t Hyerusalem significant regnum celi. Sodoma t Babylon regnum mundi. Scimus enim q: pater nunq̄z legitur missus: ſz soli filius t spiritus sanctus. Sed quo missi? nunquid ad filios babylonis? Absit. Sed ad filios: t cum filijs Hyerusalez: qui aliquādiu t vsqz nunc sedēt lugentes t flentes super flumina babylonis. Psal. Igitur Hyeremias patris: Ezechiel filij: Daniel vir castissimus t honoratus: quem reges quoq; superbissimi venerati sunt: typum gerit spiritus sancti: quod etiam eloquiorum aut reuelationum differentia cōprobare dignoscitur. Nepe Hyeremie sermo: pene absq; ordine scriptus ē: t ob hoc obscuritate nimia ꝑ duobus aliis tenebrescit. Ezechielis sermo obscurus quidem: ſz ex parte t recto ordine consumatus. Daniel non solum ordinem seruat verumetiam his que vidit: expositionem adiungit. Et hec quidem ex maiori parte: lucida t perspicua sunt. Tempore nepe illo quo multipharie multisq; modis locutus est deus patribus in prophetis eis qui seruierāt ei timore seruili: eo q adhuc pro tempore homines essent t carnales: non est datum scire quid faceret dominus eorum. Tempore autem sequenti cum vnigenitus dei filius venit in mundū: omnia que audiuit a patre suo nota fecit amicis suis: ſz tamen sic nota: vt nonnulla adhuc superessent de q bus diceret. Addulta habeo vobis dicere ſz non potestis portare modo: cum autem venerit ille spiritꝰ veritatis docebit vos omnem veritatem. Nequis in die pentheco-stes dicat generaliter esse ista completa: audiat post diem illum: disputantez adhuc Joan.

apostolum ac dicentem. Ex parte enim cognoscimus ⁊ ex parte ꝓphetamus: cum autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Opz ergo esse tempus in quo loquatur nobis apertius spiritus sanctus: vt que hactenus videmus i enigmate: incipiamus videre facie ad faciē. Igitur Jeremias accipiēdus est vice Joachim: Ezechiel ⁊ Daniel q simul abierunt in babyloné: vice Jeconie ⁊ Salatiel. Nomina vero eorum qui significant id quod decem corde sunt ista: primus Zorobabel: secundus Abiuth: tertius Eliachim: quartus Azor: quintus Sadoch: sextus Achiz: septimus Eliuth: octauꝰ Eleazar: nonus Mathan: decimus Jacob. Iste Jacob pater Joseph viri Marie fuit contemporaneus aut quasi contemporaneus senis Zacharie patris Joānis baptiste: sub quo inchoatum est regale sacerdotium in tribu Juda: ſm q ex voce paterna dictum est regi xpo in libro psalmorum. Tu es sacerdos in eternum ſm ordinem Melchisedech. Nunc autem mirari debet quis mutationem mysterij: ⁊ in re consimili dissimilitudinem sacramenti: quia ⁊ hoc ipsum vt ita fieret digna satis memoria exigebāt mysteria. Qđ enim a principio cum adhuc viderent homines ſz tempus esse carnales: aliqbus eorum assimilari voluit: vel ideo id facere dignatus est q nondum erant homines spirituales sicut ex eo tpe quo xps venit in mundū: q primus homo vt ait apostolus de terra terrenus: ⁊ qualis terrenus tales ⁊ terreni. Cū ⁊ Joannes baptista quo nemo maior inter natos mulierum in typo illiꝰ populi de seipso loquebat dicens. Qui de terra ē ⁊ de terra loquit: vel vt nobis oīderet affectū benignitatis sue: nō dedignatus assimilari illis hominibus qui vel in peccato genuerunt: vel in peccato geniti sunt: etiam in hoc ipso q taliter aut genuerunt i peccato: aut de imūdo semine ꝓcepti sūt: qui inter cetera magnalia dei satis ē admodum admirabile. Qđ ār ꝓcessu tpis i aliquibus bonis viris inter quos nō tam carnis esset propagatio q̄z virtutis designari voluit: ideo factū est ne quis putaret vitam coniugalem non modo equandā celibatui verūetiam ꝓferendam. Ut ergo per incrementa tēpoꝝ quid sibi plus placeret: oīderet: paulatim amouēdo imagines carnis: spūales induxit: ac si iam in tpe illo apertis vocibus loquerent. Quod natum ē ex carne caro est: ⁊ quod natum est ex spiritu: spiritus est. Nec repente id factū est: vt moxoīs nouis: penitus vetera solueret ne nō meliora bonis qđ verū ē: ſz oīno bona malis: qđ falsuz est: substitui putaret. Neq. n. q ꝓfuasit oīs vitā castā: idcirco ꝓiugia que iceperūt ab adā ꝓdēnasse credēdus ē: nec q dixit homini illi q ārebat vitā ꝓfectaz. Vēde oia ⁊ da pauperibus: idcireo dānauit eos q volūt possidere q̄ sua sunt: ⁊ manet sibi. Sz plane ptē Marie se potius diligere demōstrauit cū dixit. Maria optimā ptez elegit q̄ nō auferet ab ea. Et virginitatē potius q̄z ꝓiugiū: cū sibi velut in tēplū ꝓpriū matrē virginē dedicauit. Nec. n. scire q̄ vnus istoꝝ bonū ē: alteruz melius? Discerne inter fructum ventris coniugate Elisabeth ⁊ fructum vteri virginalis Marie: ⁊ agnosces magnum bonum esse coniugiuz ⁊ tamen distare a celibatu q̄tum distat inter carnem ⁊ spiritum: ⁊ haud minus q̄z inter celum ⁊ terram. Vita quippe ista que communis est hominibus ⁊ iumētis: vita hominum est: illa non hominum: sed angelorum. Que pertinent ad vitam istam: nota sunt omnibus ⁊ notoria: de illa audita sunt secreta verba que non ꝛ homini loqi. Non ergo quia secreta est vita hec: reprobata est illa: sed potius honorata quia virginitas que procedit de coniugio: haud minus ornat vitam illam: q̄z flosculi pulchritudo nudā faciez terre. Et hoc qñ? Ꝓfecto in exordio veris: in vicinitate estatis. Nō igit ꝓtēnēda erat humilitas vite huiꝰ: ſz q ꝓpe erat tps beatū ⁊ felix eternitas seculoꝝ: oīnāda erat facies etꝰ virginitatis flore: vt bonū qđ i se habere nō meruit: a seipsa ꝓcederet q suppleret. Sz ō his alias nūc

Psal.

redeūdū ē ad Ozią vt ſz id qđ spectat ad similitudinez filij: patrū lineā ꝓsequamur.

Diximus q ab Ochozia duobus modis ꝓsideräda erat linea generationū pp filiū ⁊ spūz scūz: ⁊ ſz id q dē quod ptinet ad spūz scūz: tres generationes ꝑme cōmutāde erāt ſz id qđ ptinet ad filiū: nec cōmutā de q dē: nec statuēde erāt ſz ab aliaꝝ nūero secludēde. Et ſz hoc gntus gradus ichoādus ē ab Ozia. Iste Ozias bonus fuit a principio: ⁊ ipse ⁊ Joathā filꝰ eius. Manet ār Ozias i radice noui testamēti ſz initiationē: sicut ⁊ Adā i radice ꝓpis. Cū ⁊ imaginē patris gerit in hac parte Ozias: sicut ⁊ filius eius Joathā gerebat domū eius imaginē filij q est rector ⁊ redēptor eccīe: Qđ ār Ozias lepra ꝑcussus ē: ⁊ extra tēplū eie ctus significat plagā cordis sacerdotum iudeoꝝ: pro qua expulsi sunt de domo ꝓpria: ⁊ manēt sequestrati vsqz ad diē obitus sui: vsqz quo defitiat in eis illicitus zelus legis vt moriant in ea parte in qua male viuūt in peccato suo. Interiz ār sacerdotes Christi qui electi sunt de populo gentili: gerunt vicem christi: regūt domū ecclesie disponēt ea oia ſm deum: incipientes a Christo ⁊ a Petro principe apostolorū. Manent ār sic donec deficiat ille populus i ea dūtaxat parte in qua viuit in lepra imunditie sue. Deniqz eodem populo in tali conuersatione accipiente finē: incipiet quodammodo regnare Joathan: quia regnū quod est sub ter omne celum dabitur populo sanctoruz altissimi. Ut autem Adam peccato: nō amisit similitudinem seu patris seu filij: nimirum: quia ad aliud se habet similitudo paternitatis: ad aliud similitudo culpe. Ita Ozias non in quo percussus ē lepra: significat deum patrem: sed in quo constitutus est in eo loco linee: vbi initiatum est nouū testamentum. Sane Esaias qui prophetauit in diebus eoꝝ: ⁊ etiam post dies eoꝝ: significat spiritū qui locutus est ꝑ ꝓphetas tpe primi status: ⁊ locutus est ꝑ apostolos ⁊ doctores in diebus secundi loquet nichilominus in tertio. Sicut ār in primo gradu: accipiendus fuit Abel pro vna generatione vt semper fieret recapitulatio a decima generatione hoc ē a decima: a vigesima: a trigesima: a quadragesima: ⁊ ag nqua gesima: ita ⁊ hic vt cōcordia teneri queat. Esaias ꝓpheta qui prophetare exorsus est a diebus Ozie: ꝑ vna generatione accipiēdus est. Manet enim vt iam dixi. Ozias rex in radice noui testamenti: sicut in radice veteris protoplaustus Adā. Nomina ergo viroꝝ q significant id quod decē coorde sunt ista. Primus Achaz: secūdus Ezechias: tertius Manasses: quartus Amos: quintus Josias: sextus Joachiz: septimus Jechonias: octauus Salatiel: nonus Zorobabel: decimus Abiuth. Igit Zorobabel remotis illis tribus generationibus q̄ segregāde sunt ab alijs ratione suprascripta: qn quagesimus ē in nūero patrū: ſm fidē hystorie: ⁊ sub ipo aut circa ipsuz ꝓsumate sūt hystorie veteris testamēti: ⁊ sub ipso data ē libertas popło Israel: vt ibi oīderet ꝓsumatus magnus iubileus: ꝓsertim cū ab Adā vsqz ad Cyrū iueniāt ꝓsumati septuagenarij ānoꝝ q̄si q̄dragintanouē. Fuit ār q̄dragesimus nonus ille i quo egit terra sabbata sua: ſz ꝓphetiā Hieremie ꝓphete. Quo ꝓsumato ⁊ ichoato qnquagesimo: data ē libertas a Cyro popło iudeoꝝ ascēdēdi de babylone i hyerusalē: āno (vt putat) quo p cussa ē babilō ⁊ deletū ipiuz chaldeoꝝ. Ibi ergo finis ꝑmi magni iubilei: ibi cōpletū ē qđ significāt ꝑmi gnāgesimi psalmi. Credit ai Salatiel cuiꝰ cognomine apellatus ē iustus filius: vir bonus fuisse ac timēs deuz: q nūq̄z legimus viros iustos cognoiatos nolle ꝑuz suoꝝ: nisi quoq tales fuerit: q tātoꝝ viroꝝ ꝑes cognominari mereret? Inde ē q Ezechias ⁊ Iosias nō filij eoꝝ q genuerūt eos i ꝑmo gradu quos ꝓstat ipsos fuisse: ſz filij dauid appellati sī. Igit Salatiel typū gerit dei ꝑis: q Zorobabel typū filij: nimiꝝ q ⁊ ille domū dñi manufactā edificare studuit: ⁊ iste nō manufactaz hucusq̄z edificare non cessat. Porro vice Abiuth gerit typuz ipūs sancti: Josedech

Quintus gradus.

Dan.

Luc.

sacerdos magnus qui simul cū Zorobabel edificauit templum domino deo suo. Nomina autem eorū qui significāt id qđ decē corde sunt ista. Primus Eliachim: secundus Azor: tertius Sadoch: q̄rtus Achim: quintus Eliud: sextus Eleazar: septimus Mathan: octauus Jacob: nonus Joseph: decimus Christus. Sane in hoc gradu q fuit septimus a primo: Zacharias sacerdos qui exultauit vt haberet heredem: deus patrem designat. Joannes qui noluit esse pater: vnigenitum dei: ipse vero vnigenitus dei filius homo Christus iesus: qui in terra nec patrem habuit nec filium ſm carnē illius in trinitate persone typum tenet: q nec filius nec pater est: spiritus vtriq; sancti: qui a patre filioq; procedit. Igitur i Christo defecit ex toto linea carnis: in eo. s. gradu qui fuit septimus a primo: vbi t qp̄ cesserat in figura ostensum est in veritate: q̄ius t post ipsius (ex virgine) natiuitatez nō defuerit aut desit similitudo vsq; ad extremum iudiciuz. Finis est legis Christus ad salutem omni credenti. Sed nobis iam sufficere debet taliter hucusq; dinumerasse cordas: t vsq; ad septimuz gradū assignare psalterij sacramentum. Tempus est: vt hic' omittis: cātare t psallere debeamus. Durum est enim t laboriosum querere id ipsum in nouo testamento per singulas decadas generationum: t si extimem non deesse. Sufficit nobis scire qp in quatuor decadis generationum spiritualium: sub breuioris satis temporis spatio consumandus est cursus huius status secundi: ac si in sex hebdomadis quadragenarij: t si in q̄dragintа diebus. Que vz generationes comūcte illis decem que inceperunt a Cyro: inuenimus ſm pentheccosten: ſz q̄nquagenarium: ſm iubileum: in quo percutienda est noua babylon: t mater ecclesia que est noua Hyerusalem ab eius tyrannide liberanda. Nam sicut ibi percussa est vetus babylon: ita t hic percutiēda est noua: sicut scriptum est in libro Apocalypsis: vbi agitur de ea in specie magne meretricis: in cuius

Septimꝰ gradus

expositione omnes (pene) doctores conco: dare noscuntur. Quamuis diem t horaz: Non est tuum neq; meum. Queris tēporis vicinitatem? Scito qp ab Abiuth filio Zorobabel: sub quo vz Zorobabel percussa fuit vetus babylon: complete sunt generationes quadragintanouem: t maior pars quinquagesime que t presens est. Si autez hec ipsa est generatio quinquagesima: Cō sulto his qui manent in medio babylonis: vt fugiant de medio eius. Sed t sicut in fine quadraginta dierum celebratur memoria passionis Christi: ita in fine quadraginta generationum timendum est fidelibus a facie arcus. Prima t enim tribulatio delebit imperium babylonis. Secūda castigabit peccata delinquentis ecclesie. Exinde quod restat temporis: velut a pascha vsq; ad penthecosten: ac si in qnq; decadis spiritualium generationum cōsumabit opus dei. Et sic per quindecim gradus vel decadas: intrabimus in sancta sanctorum. Sigdem in centum quinquaginta psalmis continetur psalterium: t in centū quinquaginta generationibus vniuersitas temporuz: (hoc est) ab Adam vsq; ad consummationez seculi. Caue tamen ne longum annorū spatium tibi proponas in his extremis quinq; decadis generationum: nimirum qz ab Adam vsq; ad Sem generationes decem sunt: t a Sem vsq; ad Abraam decem: similiter generationes: t tamen numerus annorum inter duas illas etates in tantum dispar est: vt maior fuerit sola generatio Noe q̄z tota illa vna etas sub decez generationibus: a Sē filio Noe vsq; ad abraam. Utrum ergo generationes iste future dierum sint: an mensiuz: an annorū: t quot annos fuit menses per singulas: scient illi: qui ibi futuri sunt: nunc autem illud quod de tribus generationibus quas numerum decadarum excedere supra diximus: remaneat indiscussuz: scito esse magni mysterij: vt ita tres ipse generationes excederēt numerū decadarū: nec aliud q̄z illud quod i centū quinquaginta tribus piscibus pascha

lis t vltime piscationis Petri: designatuz est enim supra singulos quinquagenarios presidet vnusquilibet trium: patens est t p sp cuia causa rationis. Unus ē enim deus pater ad quem ptinet quinquagenarius primus. Unus est deus filius ad quez ptinet quinquagenarius secūdus. Unus deus spiritus sanctus ad quē ptinet quinquagenarius tertius. Et qz vnus est omnipotens deus q presidet super omnia in tribus personis: pater t filius t spiritus vnus est: t Dei populus a puncipio vsq; in finem: t vnus liber psalmoz qui continet in seipso quinquagenarios tres. Qz vero non vnū tm̄ sed plura psalteria decacorda David t Salomon: ad pfitendū domino fecisse scribūtur: liquet qp ſm numerum graduum decadumq; psalmoz t quindecim psalteria decacorda sub vno psalmoz libro accipiēda sunt: vt vz vnaqueq; iustoz mā̄io psallat pariter in ordine suo: ſz qp eas superius cum de celesti illa ciuitate memorabimus: distinximus. Quinq; ergo ptinēt ad primum statum: quinq; ad secundū: qnqz ad tertium. Et in minori diuisione euidentissima (vt iam dixi) trinitatis est similitudo. Si igit volumus t possumus: optamus t pmittimur bū psallere deo nostro: tunc nos sciamus exaudiri ab eo: tūc scimus accepta fieri in p'spectu eius sacrificia laudū nostraz: si eum laudamus secuti est: si qua laus debeatur singulis psonis: t tribus cōiter intelligimus: hoc exhortabatur psalmista electos dei: qū dicebat. Rex omnis terre deus est: psallite sapienter. O q̄z p̄aue psallebat Sabellius: qui vnū tm̄ denarium: t hoc ipsum nō intelligens decantabat dicens. Una psona deus est pro velle suo pater: pro velle filius: p velle spiritus sanctus. O q̄z peruerse organizabat Arius q dans patri vnū denarium filio t spiritui scō minorē portionē faciebat dicēs. Pater maior est: filius minor: spiritus sanctus minimus: t minister duoz. Tale enim erat ac si patri offerreret denarium: filio quinarium: spūi scō inferiorem numerum. O q̄z p uerse modis oibus emēdauit vtrunq; qui dixit vnā ſbam esse quandam summā rem communē tribus personis: t singulā personā esse illā ſbam. Tale est. n. ac si pro ſba ponat centenarius numerus: p personis aūt denarij tres: aut si non vult illaz dicere maiorem cuiuscunq; persone: ac si tres denarij ponerent pro psonis t quartus denarius pro ſba: tanq̄z si non esset deus trinitas sed quaternitas. Qui aūt eo modo nituntur palliare vesaniam istam: vt dicant vnam quāq; psonā esse illam ſbam: ac si dicerent tres denarios esse vnū denarium: t vnum denariū esse tres: vtrunq; ut iniquū ē. Sz denarius vnus ptinet ad pie: denari° vn° ad filiū: denarius vnus ad spūz scūz: trinarius simul ad trinitatē. Qđ si dicis. Ergo plus aliqd sūt tres simul q̄z duo vel singuli: falsuz est. Si dicis Plures: Uerū est. Ibi enim notat singulus: hic simul tres. Non autem plus aut minus: quia singula persona sine quātitate est magna. Denarius ita q̄z numerus positus est pro designanda psectione persone: non pro significanda q̄ztitate. Ternarius pro designanda trinitate: non pro significanda q̄ztitate: vbi finis nō est: nulla significatio dari potest. Et vide. Si quero quot persone sunt? Secure respondebis tres. Si quero de quantitate: deficies. Magnus. n. dñs t laudabilis nimis: t magnitudinis eius non est finis. Tres ergo denarij: tres personas designāt: quaz quelibet psectus est deus. Unus trinarius qui est collectio denariorum: vnius ſbe trinitatē: q perfectus deus trinitas: p fectus de° singula personaz. Respice finē questionis in isto sacro nomine dei quod est. JEUE. JE. Unum nomen est t refertur ad patrē. EU. Unū nomen est t refertur ad filiū. UE. Unū nomen est t refertur ad spiritum sanctum. JEUE. Unuz qdem nomen est: sed nō qp simpliciter possit referri ad patrē solū aut filium solū: aut spūz scūz solū: sed simul ad tres: misi forte ſz illud qđ dicit apostolus. Ab ipso t p ipsuz t in ipso: quatenus sic i tribus ppositionū

bus notet mysterium trinitatis: vt tamen in hoc qđ ait. Ab ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso: tam trium personaruꝫ vnitas: qꝫ singulaꝝ simplicitas inuiolata ꝓfitat. Pater. n. lꝫ ⁊ de singulis ⁊ de tribus cõmuniter dici quéadmodũ ⁊ illud. Ego sum deus abraã ⁊ deus Isaac ⁊ deus Jacob. Nos ergo qꝫtum ipse dederit: psallamus ei sapienter dicentes quottidie cũ sanctis animalibus ⁊ Seraphin. Scũs Scũs Scũs: dominus deus omnipotens: qui erat ⁊ qui est: ⁊ qui venturus est: ⁊ cum eo cui data sunt sacra ista mysteria. Benedicat nos dominus deus noster: bñdicat nos deus ⁊ metuent eũ omnes fines terre.

Exo.

¶ Explicit liber Secundus psalterij decem cordarum.

Incipit liber tertius de institutione psallentium.

Ulia veri ⁊ eterni dei qui ẽ mirabilis in scis suis ⁊ longe mirabilior i seipso i accessam ⁊ ineffabilem maiestatem in qua solus ipse gloriaꝫ semp ⁊ regnat trinus ⁊ vnus deꝰ: ꝓ modulo capacitatis nostre: imo ꝓ dono sui muneris ꝓtemplãtes que capere de gloria eius cõcessi sumus: siue ẽt de magnis opibus ipsius exq̃sitis vt ait psalmista in oẽs voluntates eius. In duobus superioribus libris: stili subtili diligentia annotare curauimus: opꝫ nos in hoc tertio libro ageꝝ breuiter ⁊ succite de modo psalmodie ⁊ institutione psallentiũ: vt ei quez regẽ magnũ esse cognouimus: psallamus: (sicut legimus:) sapienter. Quid ẽ ãt sapiẽter psallere: nisi verba ipsa psalmoꝝ discrete ⁊ intẽte ꝓferre? Melius est enim paucos psalmos ordinate ꝓferre: qꝫ multos inordinate ⁊ sine custodia disciplineː qꝝ nõ tã qꝫ titas nũerosa verboꝝ: qꝫ affectus ⁊ deuotio cõmẽdat a deo. Quo circa ⁊ si qꝫtitas i diuersis diuersa: affectus tñ deuotionis ibidẽ in oibus esse debet. Aliogn si nõ suppetũt vires: cedẽdũ ẽ potius qꝫtitati. Qz enim nõ ẽ equa virtus: ⁊ nõ oibus vt eque possint similiter vacare: diuersas sup hec sãcti patres exẽploꝝ traditiões suis posteris reliquisse noscũt: ita vt q potius sint imitãdi a qꝫ pluribus dubitet: dũ sint aliqui volũtate seruidi: deuotione rudes: q dũ arcẽ pfectionis apphẽderevolũt: aliqd supra vires nõ vsq; ad finẽ pseueraturi: ꝓsumũt: putantes ipossibile ceteris: qđ ipsi strenue cõplere nõ pñt. Quibus iure illud obijci potest. Si oculꝰ tuus dexter scãdalizat te: erue eũ ⁊ ꝓjce abs te. Quagni itaq; patres q vitaz heremiticã figillatim ducebãt: totũ p dies singlos psoluebãt psalterũ. Alij vero plus aut minus: ꝯz q eis sca deuotio diuinitus inspirata suggerebat: volẽtes hoc mõ complere qđ in eodẽ volumine scriptũ ẽ. Adij ciam sup oẽm: laudẽ tuã. Et hoc quidẽ bonũ satis. Nobis ãt vt ait pater noster scũs Bñdictus: q ista scimus ⁊ nõ facimus ruboꝝ ꝓfusionis ẽ. Sz qz non mõ centesimus ⁊ sexagesimus fructus acceptus ẽ apud deuz verũ etiã qđ paruuloꝝ ẽ tricesimũ terra ꝓfectis cõmendat. Et qz bonus ẽ ⁊ pius dñs: vt corda magis q̃rat qꝫ dona: ꝓferens oblationẽ paupercule abũdãtie diuitũ: videt nobis ꝓ diuersis accidẽtijs ⁊ assiduis occupationũ curis que inꝑate emergũt: nõ parue esse deuotionis dicere quottidie monachũ sup horas debitas ⁊ ꝓsuetas: triginta psalmos ad honoꝛẽ scẽ trinitatis: q̃tenus in tã pfecto numero fides muniat i tẽtione ⁊ in psoluẽdis illis retributio multa. Sed ⁊ clerico dicere viginti in die: non est inhertis deuotionis: qz vt monachi est tenere quo ad hoc: ad tertiũ gradũ: ita est clerici tenere secũdũ. Qđ si literatus aligs de ordine laycoꝝ: cupiẽs ⁊ ipse laudare deuz suũ: zelatus fuerit eos q vacãt lectionibus ⁊ psalmis: nec tñ causa rei familiaris ꝑmiserit eũ imitari ad itegrũ qđ zelat: videtur nobis ⁊ hoc bonũ: q̃tenus ⁊ ipse dũ potest: impleat tribus diebus qđ hi q vacant monachi: iplere sataguꝫ vno die: vt saltem in quindeciz diebus cõplere studeat qđ nõ absurde i qndeciz illis gradibus qbus ascẽdebat in tẽplũ crediderim designatũ: qz ⁊ illud ꝓ electis oibus veraciter scriptũ est. Sacrificiũ laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostãdã illi salutare dei. Neqz enim ad solos monachos ptinet psallere ⁊ laudare: qz nõ de illis solis dictũ ẽ. Passer iuenit sibi domũ ⁊ turtur nidũ. Et beati q habitãt in domo tua dñe i secula seculoꝝ laudabũt te. Sed alterũ ꝓ virgatie: alterũ ꝓ eis qui voto castitatis astricti sunt. Si ergo ꝓ assiduis curis occupationũ suaꝝ: nõ potest q eiusmodi ẽ ad integrũ psalmoꝝ numerum q ex tribus cõstat qnquagenis sufficere diebus qnqz: qđ est ꝑm id qđ significat libero ⁊ festinato cursu appropinquare ad regnũ dei sequat morosius: vt vel sero pueniat vt saltem in etate serotina: cũ vite transitorie termino ꝓsument ⁊ pagat cursum suũ. Debet ergo ois xpianus diligere psalmodiaz: presertim cũ sicut seruitus opis: ꝓpria fuit primi status. Studium doctrine secũdi status tribulatio psalmoꝝ que trahit hominez ad ꝓtẽplationẽ dei, ꝓpria sit tertij status: q in ianuis est: ⁊ ipsa sit clauis Dauid qua datũ est hostiũ aptũ ãgelo philadelphie: ita vt sine claue ipsa difficile sit aliter itrare i scta sctoꝝ. Siue ãt decẽ psalmi eo modo quo in libro supioꝛi dictũ est: qđ mystice referẽt ad laycos: siue qndecim vel viginti: quod mystice refert ad clericos: siue triginta qđ mystice refertur ad monachos: vnicuiq; ꝓ gradu suo: dũ vacat ⁊ viros suppetunt offerre libeat: siue alio modo prout cuiq; ispirauerit deus. Hoc summope caueri monemuz: vt nemo habeat vel aliquam aliam institutionem psalmorum: veluti ex debito seruitutis persoluendam suscipiat: sed magis ex libertate spiritus: ⁊ affectu deuotionis quia scriptum est. Vbi spiritus dei: ibi libertas. Et in alio loco. Timor nõ ẽ in charitate: sed perfecta charitas: foras mittit timorem. Si ergo deuotus frater qui hoc vel alio modo priuate psalmodie duz ꝓ posse licet ⁊ libet: operam dare decreuerit: aliqua forte corporis infirmitate grauatus: aut q̃ sepe solet accidẽ parti Mar the subiectus alicuius obtinentie sarcina ipeditus: aut non potest omnino: aut absq; tedij passione explere non sufficit quod monet: non se quasi reum iudicet quia persoluere nequit: sed tanꝫ minus deuotum arguat: qui fructum tanti premij per negligentiam perdit. Non enim legitur dominus condemnasse discipulos quia erant pre tristitia oculi eorum ꝓ grauati ⁊ orare nequibant: sed tantum monuisse atq; dixisse. Vigilate ⁊ orate vt non intretis in tentationem. Sic ficut malum accidie blanda est adhortatione palpandum: non timoris spiritu a mente miserabili expellendum: ne forte vitium nouum non patiantur vires veteres: ⁊ per assumentum panni noui in veteri consutum: maior scissura fiat. Non ergo ex tristitia aut ex necessitate exsoluendum quis extimet quod monetur: sed tanquam libertate donatus: laudet ⁊ glorificet deum suum. Et siue plus laudet siue minus: saluum esse credat per misericordiam dei: ꝓpter quam ⁊ modis omnibus psallere ⁊ laudare tenetur: quia ⁊ non nunquam qui plus laudat ore ⁊ minus sufficit laudare corde: ⁊ qui plus corde minus ore: quia forte quod affectus suggerit labor ⁊ occupatio non permittit. Quod cum ita sit. Quid restat nisi vt fateamur bonum esse dominum omnibus qui sperant in eum: ⁊ nec cum quisq; ore laudat minus esse de premio presummendum: nec cum minus posse cõceditur de misericordia desperandum: quin potius ⁊ timendum illud quod de quibusdam dicitur. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe est a me presummendum vero de eo: quod scriptum est. Sacrificium deo spiritus contribulatus cor con

Psal.

Psal. 83.

Jac.

Esa.

Psal. 50.

tritum ⁊ humiliatuꝫ deus non despicies. Non enim pari modo libera potest esse mes ad psallendū tempore gemitus ⁊ laboris (⁊ si nō minus necessariū sit) qꝫ tpe prosperitatis ⁊ gaudij: dicēte apło. Tristatur quis in vobis: oret equo animo ⁊ psallat. Ideoqꝫ ⁊ mestitie tēpore debet sibimet vnus frater aliquantulū inferre vim: ⁊ bñdicere oportētez deum in tribulationibus suis: vt non tm in die gaudij: verūetiaꝫ ⁊ in nocte tristitie: laudet ⁊ glorificet deū suū memorās illud qđ scriptū est i eodē libro. In noctibus extollite manus vestras in sctā ⁊ bñdicite dominū. Sz ⁊ illud añ omnia obseruari opz: qđ ⁊ satis pijs mentibus cōpertum est: ⁊ diuinis auctoritatibus approbatū: cantare. s. ⁊ psallere in cordibus nostris deo: magis qꝫ in apta voce: ⁊ pcrepatione labioꝝ: qz loq ⁊ clamare actionis est: orare ⁊ psallere cum silentio: ⁊ pēplationis. Nec illud putet qs esse pcrarium: qđ in ecclesia solemniter obseruatur: qz illud timoris est: hoc amoris: illud debiti: istud deuotionis: quamuis ⁊ ibi amor ⁊ hic timor necessarius sit: vt alterū (vt ita dicā) temperet ex altero: ſz qz ⁊ psalmista admonet dicens. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei cū tremore. Et i alio loco. Misericordiam ⁊ iudiciū cantabo tibi dñe. Uerūtñ vbi debitū ibi timor: vbi aūt non est debitū: ibi liberior amor ē. Quo circa illud publicū: istud archanū esse debet: qz ⁊ in aperto debemus deum nostruꝫ vocis officio pfiteri: pp eos qui foris sunt: ⁊ i occulto pro dono ipsius intrare penetralia cordis nostri: ibiqꝫ absqꝫ strepitu ⁊ sono vocis: offerre ipsi soli: sacrificiuꝫ laudis: sicut de sancta Anna futura Samuelis matre dictum est. Porro illa loquebat in corde suo tñqꝫ labia eius mouebantur: ⁊ vox penitus non audiebatur. Et eidez Samueli ex voce domini. Homo videt ea que parent: deus autem intuetur cor. Qui hec ⁊ similia scripturarum loca vigilāter inspicit: nō sibi sufficere putat qđ ex lege debitoqꝫ cōi: manifeste persoluit nisi habeat aliquid archani qđ secrete offerat deo suo: ne non esse amicus quincē: sed seruus: si nō aliquid spontaneus offerrat: ex voto suo: sed omnino coactus ⁊ exactus exoluit. Omnia igitur bona que facit christianus: debēt habere principium intentionem bonaꝫ: vt nō velut absurde: aut inaniter fiant. Sed primo ⁊ principaliter ad laudem ⁊ gloriā dei: qui est omnium auctor bonoꝝ: deinde pro remedio ⁊ indulgentia peccatorum suorū: pro vincendis passionibus carnis que militant aduersus animam: pro impetrāda gratia spiritus. Ut ergo in eis q psalmis ⁊ orationibus vacant. fructuosior semper fiat deuotionis affectus: bonum satis ⁊ laudabile est: ita dare operam psalmodie: vt per hoc quod exterius ore promitur mēs interius illustretur: ⁊ quod foris discrete agitur interiori: nostre notitie reueleť ⁊ crescat. Hac pro causa tricenarium numerum eis quin psalterio decacordo laudare cupiunt deuz suum: non frustra extimauerim cōmendādum cum cōstet luce clarius sicut superius dictum est: pertinere tres denarios ad portionem personarum: tricenarium vero ad vnitatem trinitatis. Unus est enim deus: vnus dominus: vnus rex: vn⁹ creator apud quem non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ad cuius gloriaꝫ ⁊ laudem pertinere credidimus: ita vniuersum psalterium: siue in quinqꝫ ascensionibus per triginta siue in quindecim gradibus per decem psalmos partiri: vt per singulos denos psalmos vbiliber distinctio fiat: ⁊ singule trium decadum ad honorem ⁊ reuerentiam singulorum soluantur: patris. s. ⁊ filij: ⁊ spiritus sancti. Et quia sicut supra notatum est: singulas decadas generationiuz tres: aliqne persone precedunt in typo reuerentissime atqꝫ prestantissime trinitatis: vt ipsum venerandum mysterium: sicut ostensuꝫ est in generationibus seculoruz in secreta quoqꝫ persolutione psalmorum: ob causam fidei teneatur assumendi sunt nouem psalmi de corpore Psalterij: qui dicuntur terni: ⁊ terni in singulis confessionibus: ad honorem sancte trini-

Psal.

Psal.

Psal.

Jac.

1. Reg.

Reg.

tatis: nimirū qz in patre filius ē ⁊ spiritus seūs: ⁊ in filio pater ⁊ spūs scūs: ⁊ in spiritu scō pater ⁊ filius: ⁊ nihil sic attribuit vni psone ꝓprietate mysterij: qđ nō sit trib⁹ pariter ⁊ indifferenter cōe. Dicēdi sunt ergo ipsi nouē psalmi terni ⁊ terni per singulas trū decadaꝫ. i. añ qꝫ decade psoluant: ⁊ ad vltimū fiet cōmemoratio scē ⁊ individue trinitatis: post trigita. s. modulationē psalmoꝝ. Fiducia vero ad psoluendū in illo ponenda est q se promittit cōplere in nobis: haud dubiū: qđ in tpibus istis: dicens inter cetera p Zachariā prophetā. In die illa querā ꝓterere oēs gētes que venerūt cōtra Hyerusalem ⁊ effundā sup domū David spiritum gratie ⁊ precum.

¶ Explicit liber tertius Psalterij decem cordaruz venerabilis abbatis Joachiz.

¶ Prophetia inuenta per fratrem Gerardum Odonis ordinis minorum.

Hoc euidentiā qndeciz signorum diei iudicij. Nota sit lectorem fratrum minorum conuentus Tholose quādo in vacationibus natalis domini legebat decretale scholaribus Tholosanis (vt moris est:) vocatū fratrē Gerardum Odonis: qui postea fuit minister generalis totius ordinis minoꝝ: ⁊ magister parisiensis: ⁊ excellentissimus: q fecit ⁊ dedit plura scripta in decretalibus: ⁊ dixit qꝫ in diuersis libris partialibus theologie in studio Parisiensi repererat ista de die iudicij. s. in Daniele ⁊ in Joachim libris. sed non asserebat esse vera: ſz sic inuenerat scripta: vnde aliqua sunt que fient añ diem iudicij: ⁊ quedaꝫ in die iudicij: ⁊ quedā post diem iudicij. Añ diem iudicij erunt qnqꝫ bella: Primum bellum erit inter rusticos ⁊ clericos: ⁊ rustici deuincēt clericos: ⁊ sup peditabit ecclesia Romana: in tantum qꝫ non erunt ausi portare tōsurā: nec ipsi eos nominabunt clericos. Secundum belluz erit inter laicos ⁊ ecclesiam taliter: qꝫ nec Papa: nec cardinales erūt ausi apparere. Tertium bellum erit inter rusticos ⁊ nobiles: ⁊ rustici deuincent nobiles: ⁊ illo tunc omnes erunt equales. Quartum bellum erit iter christianos ⁊ saracenos: ⁊ christiani erunt deuicti: ⁊ soluent tributum saracenis per longum tempus: Postea nascētur duo reges christiani. vnus in grecia: alter in Italia: ⁊ erunt fideles christiani: ⁊ bellabūt ꝓtra saracenos: ⁊ sicut christiani soluebant tributū saracenis: ita saraceni qui remanebunt soluent christianis: ⁊ istud erit vez bellū. Hoc facto illi duo reges facient octo reges cū populo: ⁊ erūt decē reges: ⁊ illi ⁊ oēs christiani pstituent vnum imperatorem Romanum: iste autem imperator fidelis faciet vnum scutum: in quo erūt picti duo viri: ⁊ super illos ponet alium viz: ad denotanduz qꝫ ipse est supra illos reges ⁊ supra omnes christianos dominus. Postea ille imperator sicut fidelis christianus ⁊ alij christiani accipient crucem Christi: ⁊ ibunt in Hyerusalez: ⁊ ibi Imperator faciet mansionem: ⁊ sic totus mūdus erit in pace. Et omnia erunt vnum: ⁊ vnus diliget alterum: sicut pater filium: ⁊ hoc durabit per longum tempus: postea nascetur Antichristus.

¶ Incipit hymnus eiusdez abbatis Joachim de patria celesti.

O Felix regnum patrie superne: i quo quiescūt agmina sanctoꝝ: gloria multa decorata cuncta pace perhenni.

Non est scribētis calamꝰ signare nec eloq̄ntis hominis narrare: q̄ꝫta parauit in te regnaturis deus eternus.

Ad te suspirat generis humani perdita p/les in parente primo: sed redemptoris celi tus directi morte redempta.

Bene suspirat tenebris ad dicta que paradisi gaudijs priuata: perdidit lumen quo fruuntur semper ciues superni.

Namq; presentis luminis splendore fallit ceca iuuenū caterua: putans iocunduz qō adimplet mundum fletu perhenni.

Quid.n.pōt hō moriturus nū dōlēr miseras ruinas: atq; lugere icolatꝰ suꝫpe breui.

Est quidem miser ꝛ infelix valde qui se dū viuit exulem ignorat: qui non suspirat ad illius regni felicitatem.

O siquis posset in palato cordis illius regni epulas sentire: sperneret cuncta que iocunda presens vita mentitur.

Nec mirum tamen si notatur opus p creature merito distinctum: bonis ꝛ malis medyq; trinum ante paratum.

Nam celum terra inferusq; simul confide/rata singula demonstrant: dum in respectu singuli pensatur singulum quodq;.

Inferus infra tenebraꝝ locus: desuper celū luminis eterni: media manens arida communis inter vtrunq;.

Inferus neq; angelos includit: regnuz supernum spiritus beatos: terra serpētis sauciatum ore genus humanum.

Jam si queratur singulorum status: tartaꝝ simul atq; paradisum: crederet mundus qui duo diuersa contemplaretur.

Nam in respecru loci tenebrarum mūdus hic locus credit amenus: celi respectu baratrum putatur ꝛ iure quidem.

Talis hic namq; dictus lachrimarum la/chrimas prestans parentibus primis oēm suorum filiorum turbam flere coegit.

Cur enim non flet homo peregrinus: qui supra flumen sedens babylonis: memor est matris qua priuatur visu tempore multo.

O vere mater ciuitas superna: ad te suspi/rant anime fideles: que tui roris pocula degustant celo demissa.

Claritas tua claritas eterna: honor ꝛ de/cus in turribus tuis: ꝛ per murorum me/nia iocunda: cantica laudum.

Lapides tui: lapides electi: aurum obrizū pulchritudo tua: ex margaritis ianuarū de cus omne consistit.

Preciosoruz lapidū structura: singula tua fundamenta vernāt: ꝛ per plateas ligni vi te fructus multiplex surgit.

O lignum felix quod rigatur vnda sōtis eterni qui de throno manat: impetu cuius hylarescit semper ciuitas dei.

Hec tue laudis ciuitas iocunda: ꝛ que nec lingua resonare potest: imo nec cordis sufficit humani sensus rimari.

Quoniam si iz latius pensemus: quāta sit ibi gloria tustorum: qui laureati manēt ante thronum regis eterni.

Nunq; laborant: esuriunt nunq; : semper exultant: iubilant ꝛ psallūt: quippe cū nulla gaudia festiua tempora claudant.

Jam enim imber transiet ꝛ hyems: flores in terra vndiq; vernabunt: ꝛ exultātis turturis os noua cantica procant.

Uoxq; letantis audietur sponsi: surge que dormis propera dilecta: ꝛ acceptura veni p paratam tibi coronam.

Jam nuptiarum copula secunda: citat cā/torum organa iocunda: cōcrepat simul co/hors letabunda cytharedorum.

Ad quorum voces resonat ꝛ tellus: chori sanctorū pariter exultant: ꝛ inaudita cōiuarum corda: gaudia replent.

Uerum hec parua exhibet aspectus: illius sponsi regis ꝛ magistri: qui super omnes i/perat ꝛ regnat vnus ꝛ idem.

Cuius q̄ꝫ mira gloria: maiestas: bonitas sūma claritas immensa: cuius splendoris speties illustrat secula cuncta.

Ergo fallacis gloria contempta mūdi que

ramus gaudia superna: vbi sanctorum cu/nei letantur: sorte felici.

Gloria tibi cuncti potens pater: gloria na/to ꝛ qui ab vtroq; semper procedit similis amborum: sit honor vnus. Amen.

¶ Explicit hymnus venerabilis abbatis Joachim de celesti patria.

¶ Incipit Visio eiusdē preclara: ac pluri mū admiranda: de gloria paradisi.

Uisionē admirande ordiar hystorie ꝛ succincte scribā textū felicis memorie Quidā vir religiosus fuma nō ignotus: Scripsit rē quāvidit q̄dā inextasi positus. Ducꝰ animi excessu ambulat per inuia. Nulla sibi parent campi nulla loca pervia. Primo die moto gressu i latrones icidit. Et ligatus strictis locis pene vita deficit. Hi his solutuz lux sēda semiuiuū suscipit. Nō curandū iz mactādū scorpionū ictibꝰ. Tertia his liberatus traditur exilio. Iter agit destitutus hominum consilio. Nihil minus q̄rto die patit discriminis. Fame siti ꝛ seruore maceratus heremi. Quinto asperis ferax laniat vngulbus. Et frequenter lacerat bestiaꝝ morsibus. Sz hoc totū se perpessum arbitrat venit. Dum in sexto intrat vltime miserie. Inde linces hinc hyene ꝛ grusonū feritas. Procedendi vltra sibi interdicūt semitas. Hinc leones hinc dracones minat iteritū. Aspides ꝛ basilisci tristem formant sibilū. Horꝝ dentibus attritus cogitur deponer. Erūnosaz carnis onus quo gravat pōder. In hac ipsa tū hora qua soluitur corpore. Videt flumē sumās igne ꝛ corrupto sulfur Ibi pons est ostitutus arctus in examine. Per quē transeunt tuuite miseroꝝ anime. Qū nozūt arctā viā a pontis acumine. Corruentes in pfundū absorbēt flumine. Sz felices q se ipsos luxu priuant seculi. Et cohercent studiose a carnis illecebris. Qui seipsos crucifigūt cū nature vitijs. Et induti vite pēnis exuunt spurcitys. Ibi securi ꝛ veloces ac si leues aquile. Trāseunt p arctū pōtē inducatum patrie. Erat āt murus ingens iuxta flumē posit⁹ Et in sūmitate muri cāpus amenissimus. Ipse murus velut eris ꝓtēdebat spetiem. Sive manu ꝓstitutus a summo artifice. Sed ꝛ via per anfractus inerat disposita. Per quā poterat ascēdi ad cāpoꝝ menia. Ergo cum illuc trāsiret vir prelatus spū. Videt beatoꝝ turbas: tripartitas gradib⁹. Prima hora vltra flumē supra muri verti Trahebat i imēsuz: spatioꝝ limitē. (cem. Ibi loca spatiosa illustrata lumine. Et in ipsis gēs beata fruens pacis requie: Ibi silue q̄ꝫ cōdempse diuersaꝝ arboꝝ. Poma ferūt vniuerse sapoꝝ suauium. Alte valde vt excedāt ceteraꝝ species. Umbra quaꝝ fit iocūda calozis tēperies. Abest anguis abest rana: abest mala bestia. Totū pulchrū totū tutū: totū plena gloria Ambulās p multos dies ꝓpe ānē turbidū Videt hinc reoꝝ penā: hinc iustoꝝ prmū. His p̄pētis i his locis ꝛ ad pmū rediēs. Querit vltra pträire vt in terra nosceret. Sz cū multa plustrasset ad radicē ducit. Mōtis alti cuius rupis murus ē argēteus Videt scalā elena: ā supra mōtis verticem. Per quā scādit ꝛ iustoꝝ ꝓemplar speciez. Ibiq; spatiosaz prospicit planiciem. Specioseꝫ visionis exhibēs blanditiem. Inter species herbaꝝ: prata viridantia. Liliozꝝ ꝛ rosaꝝ redolet fraglantia. Ibi multi diuidunt ruuiloꝝ impetus. Qui de fonte vite fluūt in mille meatibus Sz ꝛ loca infrascripta irrigantes fluunt. Et secūdant vniuersa infra muri ambitū. Uez surſū iuxta riuos arbores pulchrime Frōde floze decorate: ꝛ pomis vberrime. Querit tū aque fonte per pratoꝝ intima. Et ad altioris montis ducitur initia. Tūc ascendit data sibi vestis aminiculo: Et se cernit constitutum in regis palatio. Cuius muri erāt structi ex viridi iaspide. Et ornati vniuersi precioso lapide. Cuius tectū aurū purū supra vitrū lucidū Et i ipo splēdens thronus vñ flumē oriē.

Ipsa sedes preciosis rutilat lapidibus.
Et coruscat admirādis gēmaꝝ ordinibus
In sublimi constituta solis vincit radios.
Et illustrat infra sitos electorum cuneos.
In circuitu sedis huius: plurima sedilia.
Et in ipsis seniores decernunt iudicia.
Ibi pulchra super luna residet ecclesia.
Quasi sponsa viro suo circundata gloria.
Ante sedem assistebant puerorum millia.
Quorum vestes margarite ⁊ corone lilia.
Citharizant ⁊ decātant canticoꝝ cantica.
Et letificabant trina electorum agmina.
De sedenti super sedē non est loqui facile.
Superat non modo visuꝫ ſ ⁊ mētis acie.
Sed cū trine mansionis intellectū q̄reret.
Edocetur qd per ipsam expedit ppēdere.
Primo gradu ptinentur electorū populi.
Profitentes fidem trinit⁊ vnius domini.
Qui in hūiliori vita placant deū munere.
Laudis ⁊ oblationis ⁊ fideli opere.
Quorum vita coniugalis portat eris pcū.
Per qō suū serui domus iplēt ministeriū.
Estat viridis colozis per quā fides noscit.
Designare in quam viuit qsqs deo iūgit.
In secūdo manent illi q ꝓ ſancta studia.
Quodo vbo nūc exēplo edificāt agmina.
Horū vita per argentū designari creditur.
Cuius nitor dat iplēdore ſalnādoꝝ certio⁹.
In supmo manēt illi q ꝓmpta gloria.
Mundi solū querūt regē cernere i patria.
Quoruꝫ vita auri puri extimatur similte.
Et virtutum ornamenta: preciosis lapidis.
Tria sunt ergo veneranda electoꝝ gen⁊a.
In vicis ⁊ subuibanis: in vrbe consita.
Trina voce simul cantant laudita cātica.
Et collaudant regez celi qui fecit hec oia.
Trino deo trina turba electoruꝫ carmina.
Modulatur ⁊ exultat per eterna secula.
Amen. Finis.

Explicit visio seu hymnus ō celesti patria: Correspondens Psalterio decem cordarū ⁊ libro apocalipsis venerabilis abbatis Joachim.

Mapheus Pasinus impræssoribus.

NE quis vestrum se hac excusatione tueri possit se monefactū de horum volumine priuilegio non fuisse: ideo ad eorū pleniorem notificationem sciant: expresso Senatus Veneti consulto Cautum esse, ne quis i illustrissimi dominii locis per decennium præsens volumen a nobis impræssum, imprimere, nec ipsi mi facere, aut alibi impræssum vendere audeat. Sub pœna in priuilegio contenta.

Venetiis in ædibus Francisci Bindoni: & Maphei Pasini sociorū. Anno domini. M. D. XXVII. Die. XVIII. mensis Martii.

Decem chordaꝝ Abbatis Joachim

Incipit Tabula primi libri Psalterij decem chordarum.

Quod in figura materiali Psalterij demonstratur tres quin quagene psalmoruꝫ: propter tres personas deitatis: ⁊ tres status seculi. fo. 226. la. 1

decem cordas ipsius psalterij esse misteriales ⁊ continentes omnes seculi generationes ab Habraam vsqꝫ ad vltimū electū docet sacra scriptura. fo. 226. la. 1

primum ⁊ superius cornu psalterij nō est acutum sicut duo alia inferiora: quia pater manēs in culmine maiestatis missus non legitur: sed tantum filius ⁊ spiritus sanctus ad nostras angustias missi sunt ab ipso patre. fo. 226. la. 1

homo prelatus ē omnibus ordinibus Angelorum propter verbum patris humanam carnem assumens: vt gradum chordē decimum (qui corruit) restauraret. fo. 226. la. 1

prima decem chordarum: incipit a timore ⁊ ascendit vsqꝫ ad altitudinez caritatis. fo. 226. la. 1

per staturam ⁊ coniunctiones rotaruꝫ ab Ezechiele descriptam intelliguntur quattuor intelligentie seu sensus sacre scripture: ⁊ quelibet earuꝫ diuiditur in diuersas species: Nota ⁊ tecum serua. folio. 226. la. 2

antiqua patrum traditione prolatum est vsqꝫ ad modernos: magni esse premij psalmodiam: ⁊ ad ipsam pertinere illud psalmi. 49. Sacrificiū laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostendam illi salutare dei. fo. 227. la. 1

multi desiderantes sapientiam dederunt studium lectioni: insistendo doctrine: nec tamen ad ipsius medullam peruenerunt: quia non sunt arbitrati intrādum esse per gratiam: sed magis per arbitrium liberum qō non profuit ab initio intentibus super eo. fo. 227. la. 1

predicti sic querentes: non inuenerūt clauem Dauid: nec eum qui aperit diligentibus eum. fo. 227. la. 1

auctor ⁊ ipse aliquando erat anxius ad verba dei ⁊ querebat per exercitium lectionis ad veritatis dei notitiam peruenire: eumqꝫ ad eam per legendi studiuꝫ properare fragraretur: assumens sibi pēnas velut aquile longinis q̄ erat recedebat ab eo. fo. 227. la. 1

auctor positus in seruore noui tio cepit dei causa diligere psalmodiā: vnde multa sibi psallenti in scriptura sacra reserari ceperunt que antea legendo vestigare nequiuerat. fo. 227. la. 1

auctor in die sancto Penthecostes ob reuerentiam tante sollempnitatis statuit dicere aliquot psalmos ad honorem spiritus sancti sperans sibi ab eo donari aliquid in die illo. fo. 227. la. 1

auctor dum coram sancto altari oraret prefata die ac psalleret: occurrit eius animo forma psalterij de cacordi ⁊ in ipsa tā liuidum ⁊ apertum misterium sacre trinitatis: vt protinus compelleretur clamare: Quis deus magnus sicut de⁹ noster ⁊c. ⁊ sic cepit subscripti operis librū primum ocmpilare. fo. 227. la. 1

auctor dedicauit opus cōcordie deo patri opus apocalipsis filio: ⁊ opusculum psalterij spiritui sancto: ⁊ q̄ secundum procedit a primo: ⁊ tertium ab vtroqꝫ. folio. 227. la. 2

dictum opus distinguitur in tribus libris secundum q̄ tres sunt persone deitatis in quibus fidei nostre pulchritudo consistit. fo. 227. la. 2

in primo libro huius operis agitur de vase mistico: qō proprietate alti misterij attribuitur patri: a quo omnia: in secundo agitur de numero psalmoruꝫ sapientie diuine: per quaꝫ omnia: in tertio agitur de modo psalmodie: ⁊ institutione psallentium eidem sancte vnctioni: in

Tabula in erpõnẽ super psalte.

qua omnia: que cum sit gaudium ⁊ exultatio sumi dei: eos quos sacris replet muneribus letos efficit: atq; iocundos. folio. 223.la.2

Psalterium est egregium ⁊ preclarum inter omnia: ⁊ super omnia musica instrumenta cui tamen suppar est cythara in diuinis misterijs. fo.228.la.2

cythara rideo iũgitur Psalterio: quia maximo illi precepto qõ est. Dilige Deum: necessario iungi oportet aliud qõ ẽ: dilige proximum. fo.228.la.2

psalterium: seu vas muficum est opus scilicet regulatum habens decem chordas coram facie sua pulchram formam sono gracile: modulatione suauem: totum arte mysticum: ⁊ diuinitus adinuentum. folio. 228.la.2

tanta est in eo modulationis suauitas: vt dum ipse quoq; sonus exterior aures tinniendo percutit plerunque animos auditorum rapiat ad mentis excessum: ⁊ vsq; ad effundẽdas lachrymas demulcendo compingat. fo.228.la.2

vacat omne melos exterius cum interna percipitur cantilena: ⁊ dulcedo corporalis despicitur cum spiritualis iocũditas reperitur: qõ suauius diuina contemplatione: ⁊ per ea que facta sunt: ad factorem deueniretur. fo.228.la.2

frustra nonnulli se excusant de tarditate intellectus: dicentes q; impossibile sit ⁊ supra humane capacitatis mensuram extendere se ad intelligentiã creatoris: cum scriptura testetur dicens. Spiritus scrutatur omnia ⁊ etiam profunda dei. fo.228.la.2

nõ potest opus opifici: aut factura coequari factori suo: nec potest signum tamen in eum qui se finxit operatiõe subsolli. fo.229.la.1

inuisibilia dei que exsuperant omnem sensum non potest infirmitas captiuitatis nostre nisi per res visibiles ꝓtemplari. folio. 229.la.1

debet homo: cum de diuina maiestate loqui cupit: se ad creaturas nobiliores contemplandas extendere est: vt in rebus visibilibus: lux ⁊ in inuisibibus propria que hec cogitat anima: ⁊ si seipsum homo comprehendere potest: inueniet in seipso simulitudinem Dei. folio. 229.la.1

si homo semetipsum: comprehendere nequit: in quo relucet imago Dei: studeat inconctanter credere spiritualibus viris: quibus datus est spiritus: scrutans omnia: ⁊ etiam profunda Dei. folio. 229.la.1

satis est: infidelis ⁊ improbus: qui seipsum discutere nesciens: Deum (qui supra se est: sicut vere est) comprehendere se posse ratione confidit. fo.229.la.1

ex natura ⁊ proprietate solis deuenitur: ⁊ cognoscitur misterium trinitatis. folio. 229.la.1

iterum: atque iterum audire non pigeat: qõ semper electos dei dicere ⁊ audire delectat. fo.229.la.2

Quomodo errauerunt: Sabellius: ⁊ Arrius: nam Sabellius narrare volens de trinitate alliſa est nauis eius in siccum: Arrius vitare querens: delectus est in limum profundi. fo.229.la.2

nequaquam instrumentum: qõ vocatur psalterium suscepisse credendum est tam celebre nomen: vt ex eo liber psalmorum tale vocabulum sorturetur: nisi magnum in eodem vase: non lateret fidei sacramentum. fo.230.la.1

sepe minima queq; ⁊ que plerunq; audita ipsa fastidiunt: habere misteria notum est: quorum numerus est infinitus. folio. 230.la.1

liber psalmorum non solum que diuina sunt: referat: verum etiam: ⁊ per ipsum paratur iter ipsi diuinitati: vt ad nostrorum penetralia cordium: inuitatus descẽdat: psallamus ergo ei ⁊c. Nota. folio. 230.la.1

Decem chordaꝝ Abbatis Joachim

non solum in Decacordo Psalterio: in quo preceptorum Decalogus: ⁊ totius summa fidei continetur: verum etiam ⁊ in Cythara psallẽdum est: quia ⁊ ipsa in diuina pagina satis celebris est ⁊ in sacris voluminibus non minus qz Psalterium reperitur. Differunt tamẽ ⁊c. folio. 230.la.1

Cythara nouum hominem: qui secundum Deum creatus est simul cum suo corpore: quod est ecclesia designat: cuius summa misterij: in tribus superextensis chordis: ⁊ concauitate consistit. folio. 230.la.1.

concauitas Cythare est iuxta illud dictum Christi: nisi quis abrenunciauerit oibus que possidet: non põt meus esse discipulus: ⁊ nolite thesaurizare vobis thesaurum ⁊c. fo.230.la.1

tunc te ad electorũ nũez ptinere confidas: cum tribus specialibus chordis laudes assidue Deum tuum: quarum prima est operatio: secunda lectio: ⁊ tertia psalmodia: vel certe: prima Fides: secunda Spes: ⁊ tertia Charitas. folio. 230.la.1

Psalterium spectat ad vitam contemplatiuam: ⁊ ad amorem Dei: Cithara vero ad actiuã: ⁊ amorẽ proximi. f.230

si te delectat contemplario Dei: accipe secretius Decachordum Psalterium: ⁊ ingredere ad archana misteria: infra cellaria cordis tui: vbi forsan speculari incipies: qõ oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascẽdit: aialis nec mirũ q; per ipsum paratur: iter paraclyto veniendi ad nos. folio. 230.la.1

nulla est similitudo que diuine maiestatis: trinitatis possit sufficiẽter aptari: qz uis plura sint misteria que ad se in nestigandũ constituerit. nota. fo.230.la.2

inter cetera opera domini que misteriũ exhibent trinitatis: magnum tenet locum Decacordũ psalteriũ. f.230.la.2

non audemus dicere: pater ⁊ filius: ⁊ spiritus sanctus vnus sunt: nisi quando additur deus: sed vnũ. fo.231.la.1

diligẽter attendendum est: q; aliud sonat vnus: ⁊ aliud vnitas: nam vnus absolute dici nequit: nisi de vna persona: vnitas vero proprie dici non põt: nisi de duobus ad minus. Vide quomodo differant alio modo. fo.231.la.1

Quomodo in igne inuenitur trinitas ad explũ illius supne trinitatis. fo.231.

attribuuntur seu assimulatur ignis patri: flamma filio: ⁊ calor spiritui sancto. folio. 231.la.2

vbi est vnitas ibi est gaudium: vbi dilectio ibi est meror: ⁊ q; in diuinis psonis est inextimabile gaudium: erit ibi inextimabilis vnitas. fo.232.la.2

ex dictis Hylarij est regula qõ non sermoni res: sed rei sermo subiectus esse debet: nam lectorem oportet discutere scribentis intentionem non in proprietate verbi que vix in altis rebus pro loquendi inopia seruari põt. fo.233.la.1

tres persone diuine dicte sunt a sanctis patribus: pater verbum: ⁊ spiritus sanctus: (necessitate loquendi) non inuenientibus nomen commune qõ eis pluraliter conueniret. fo.234.la.1

Illud qõ de simplici illa natura: que deus est a patribus catholicis nobis traditum est: subtili est perscrutatione pensandum quo in deitate trinitatis quicquid ẽ potens: eminens glorioſum: aut felix. totũ esse dicatur: credatur ⁊ intelligatur cuiuscunq; persone: ita vt non minus sit in singulis qz in tribus. fo.234.la.2

non est deo assimilanda quantitas rei corporalis: sed quantitas virtutis. folio. 234.la.2

De similitudine trium carbonum ignis ad succedendum stipulum: ⁊ de potentia diuinarum personarum: que non est maior in vna qz in alia vide. f.234.l.2

vnaquaq; persona in diuinis tres ma

Tabula in exp̃one super psalte.

gnitudine est magna in semetipsa : qua maius aliquid esse nō potest. f.235.l.1

Q; nonnulli sequētes ista tria quibus perficiuntur omnia. videlicet posse scire ⁊ velle: patri attribuunt potentiam: sapientiam filio: volūtatem vel amorem spiritui sancto. fo.235.la.2

Q; pater ideo dictus est potentia: quia faciens iudicium de pctatoribus: semper se ostendit inuictum: filius etiaꝫ dictus est sapientia: quia nolut potentia vincere: sed humilitatem. Spiritus sanctus vero dictus est amor: qꝫ qui plene amat aliquem dat ei quem diligit: ⁊ se ⁊ omnia sua. fo.235.la.1

Q; de solo filio potest dici (inquantum est Deus ⁊ homo) qꝫ ipse se misit ⁊ ab alio: scilicet a patre missus est ad similitudinem cuiuslibet hominis cum moritur: vide. fo.235.la.2

Q; cuidam lapidi adhibitum fuit ferrum: ⁊ mox virtus lapidis attraxit ferruꝫ ad se: ⁊ illud ferrum accepit eandem virtutem: ⁊ sic aliud ferrum tangens recepit ⁊ ipsum virtutem: quod se vidisse refert August. in de ciuitate dei. fo.235.la.2

Q; ea de causa qꝫ pater a nullo est: ita nunquam legitur ad homines missus fuisse: vt pote: quia non habuit principium a quo mitteret: sicut filius ⁊ spiritus sanctus. fo.236.la.1

Q; spiritus sanctus est principium hominis Christi Jesu ⁊ quomodo: sicut pater: quia tota illa opatio noui hominis eidem spiritui sancto attributa esse mōstratur: quia cōceptus de spiritu sancto. folio. 236.la.1

Q; si spiritus sanctus a solo filio procederet: ⁊ non a patre: valde absurduꝫ videretur: cuius rationes adducuntur. folio. 236.la.1

Quare hebrei incipiunt scribere a parte dextra ⁊ definunt in sinistra: qō non vacat a misterio. fo.237.la.1

Q; attribuens maiorem deuotionem : seu honorem: ⁊ similia vni persone diuine: qꝫ alteri: erant ⁊ peccāt mortaliter: immo in mente sua hereſim nutrit. folio. 237.la.1

Q; eternitas illa: que erat in deo ante tempora secularia nobis omnino (qui ex tēpore esse cepimus) imperscrutabilis est: ⁊ quo suo occulto consilio voluerit creare eo tempore qō non fuit ab eterno beatitudine: deficit sensus ⁊ intellectus. fo.238.la.1

Q; pater reuelatus est hominibus : primo tempore magis qꝫ filius : ⁊ spiritus sanctus : vt ipsi quoqꝫ in suis temporibus manifestius apparerēt: videlicet primo statu mundi: filij secundo spiritus. f. tertio strau. ⁊c. fo.238.la.1

Q; Charitas est mater omnium virtutuꝫ sine qua congregare virtutes reliquas: culmos vacuos ⁊ inanes: ad tristeꝫ aeream portare est. fo.238.la.2

Q; sicut humanitas Christi prelata est omnib⁹ creaturis: ita virtus charitatis vniuersis virtutibus: ⁊ sicut Joannes baptista preambulus fuit Christi: ita virtus humilitatis preuia est charitatis que est p̃cipuuꝫ donum spūs sancti. f.238.l.2

Quomodo exponit de charitate : illud omnie confirmationis vidi finem latū mandatum tuum nimis. fo.238.la.2

Q; sola diuinitas est sine quantitate magna sine qualitate bona: sola p̃o natura sui sine temporum varietate ⁊ volubilitate immensa. fo.238.la.2

Vide in reuelationibus Amadei tminoriste: qui asserit longe ante : creatos fuisse Angelorꝫ ordines raptu p̃mo reuelatione secunda ⁊ raptu secundo.

Q; nescimus qꝫ longe vel prope ante mūdi constitutionem: aut si in ipso exordio mundi: creati sint ordines Angelorum ⁊ ideo merito comu principale psalterij caret principio: ita vt videatur repꝛesentare principium sine principio. Nota. folio. 238.la.2

Decem chordaꝫ Abbatis Joachim

Q; vna est operatio oīum trium psonarū in diuinis propter ineffabile vinculum deitatis. fo.239.la.1

Q; vetus testm̄ videt pertinere ad patreꝫ nouum vero ad filium ⁊ spiritū sanctū. folio. 239.la.1

Quare in ecclesia iuocatione p̃ma ad patrē facere p̃sueuimus in oronibus: ⁊ circa finē adiungere per dōm nr̄m Jesum Christū filiū tuū: ⁊ in fine in vnitate spiritus sancti. fo.239.la.1.

Quō ecclesia catholica (diuina gubernante maiestate) ordinat orationes dicēdas vt predictum est. fo.239.la.1

Q; p̃m seriem oronis: vt vꝫ initium pertinens ad patrem locat in sup̃mo cornu psalterij: ⁊ p dōm nr̄m Jesum Christuꝫ in secundo cornu: ⁊ in vnitate spūs sancti in tertio. fo.239.la.2

Q; qꝫpiis deus vnus ⁊ trinus semp eēt qō est: vtrum tū esset trinus non nisi rarissimis p̃fectis innotuit in veteri testō ab Adā vsqꝫ ad Christū: nomen vero vnius p̃sone. f. patris: tam seruis qꝫ amicis oīb⁹ annunciatū est eis. f. qui plebs dei dicebantur. fo.239.la.2

Q; ideo nō fuit populo illi rudi: adhuc p̃ctpe reuelatum misterium trinitatis: ne illud sufficientes cupere cultura vnius dei in deorum conuerterent pluralitatem. fo.239.la.2

Q; initiuꝫ sapie est in timore: finis autē in charitate: quō vide. fo.240.la.2

Que fuerit causa qꝫ per tot preterita secula vna persona tm̄: ⁊ non ēt tota trinitas innotuit populo illi terreno ⁊ animali: sed quasi pueris positum est illis fundamentum fidei in vno deo : nobis vero : quasi senioribus ⁊ perfectis mysterium trinitatis patefactum est. folio. 239.la.2

Q; deus pater sic ē id qō ē: vt tū coeternū sibi filium ⁊ spiritum sanctum ex se ipso mittere dignet ad electas creaturas nō autem filius aut spiritus sanctus mittit patrem. fo.240.la.1

Q; dignitas patriarchatus quam decebat si non peccasset Adam: data est Abrae: ⁊ sic accipiendus est Abraam patriarcharum primus: ac si patrem hominem nō haberet. fo.240.la.1

Quomodo per Abraam: Jsaac ⁊ Jacob figuratur ⁊ declaratur trinitas personaꝝ in diuinis. fo.240.la.2

Q; quantum ad nos creaturas: tam pater qꝫ filius ⁊ spiritus sanctus dicendus est pater: non autem quantum ad veritateꝫ vbi solus pater est pater: scilicet filij. folio. 240.la.2

Q; nulla fit iniuria filio vel spiritui sancto quando in orando ⁊ qualitercunqꝫ primo loco: ⁊ quasi specialiter pater inuocatur: quia quicquid sub hac fide paterne impenditur maiestati: ⁊ impendit etiaꝫ filio ⁊ spiritui sancto qui patri consubstantiales sunt: ⁊ patres nobis sunt : vt supra. fo.240.la.2

Q; quando in oratione circa finem additur: per dōm nostrum Jesum Christuꝫ filium tuum: qui vivit ⁊ regnat in vni. s. deus specialia illa recolimus que de filio ⁊ spiritui sancto in fine temporū claruerunt. fo.240.la.2

Q; pater itelligitur nomine timoris ⁊ potentie: filius nomine sapiētie: ⁊ spiritus sanctus nomine charitatis ⁊ amoris. folio. 240.la.2

Quomodo declaratur timorem esse initiū sapientie: nam per timorem intelligitur pater qui est principium filij qui est sapientia eius: ⁊ per charitatē spūs sanctus. ergo initium sapientie est in timore: ⁊ finis in charitate: cuius hec tria nomina cōmunia sint. fo.240.la.2

Que sit causa proprietatis trium predictorum nominum: ⁊ an pater dicat timor: ⁊ filius sapientia: ⁊ spiritus sanctus charitas. fo.240.la.2

Q; vbi est humilitas: ibi est sapiētia: ⁊ vbi est supbia ibi est ꝓtumelia. fo.241.la.1

Q; tria sunt nobis data instrumēta virtutum: quotquot. f. iubente deo ad p̃fectio

nem vocamur:que conueniunt tribus ordinibus electoꝝ qui ad imaginez dei creati sunt:vz opus manuuz:in quo obtinentia ꝛ timor domini:secundum studium lectionis:in quo sapientia:tertiuz psallẽdi:ozãdiqz deuotio:nota.fo.241.

℣ tenemur obedire propter timorem:qui est pater:legere propter sapientiam que est Christus:psallere ꝛ orare ꝓpter charitatem que est spiritus sanctus:in timore osculamur pedem:in lectione manũ: ꝛ in psalmodia os: bonum initium: in osculo pedum:melior perseuerantia in osculo manus: sed optima consumatio in osculo oris sui. fo.241.la.2

℣ sicut in scripturarum scientia proficere quis non potest nisi a terrenoꝝ solliciudine sese vigilanter excutiat:ita nec essentiam illam simplicem que deus est per aduentum spiritus sancti contẽplari sufficit:nisi a rerum creatarum: actionum ꝛ quozumcunqz verborum strepitũ cõquiescat:ꝛ ad eum qui fecit omnia intentionis sue studium ꝛ deuotionem conuertat. fo.241.la.2

℣ aliud est respicere id qõ factuz est: ꝛ aliud est speculari eum qui fecit qõ factum est:sicut aliud est scire aliquid vt sciat:ꝛ aliud est scire vt diligat:nam ibi est scia sola que sepe inflat:ꝛ hic cũ sapia est charitas que edificat. fo.242.la.1

℣ in quinqz mundi etatibus:timoꝝ seruilis perseuerauit in mundo:in sexta vero ꝛ septima:timoꝝ filialis ꝛ amoꝝ adsunt: quozum aliud ad filium ptinet:aliud ad ipm̃ sanctum ꝛ sm hoc(vt docet papa gregozius)obseruande sunt ꝛ pensande vnius hominis etates:nota pulchra.folio. 242.la.2

℣ sm legem ℵdoysi iubent filij leui vsqz ad quinquagesimum annum ministrare in tabernaculo:exinde quiescere a misterio ꝛ fieri custodes vasoꝝ sacroꝝ: hoc ẽ accipere regnum animarum sanctaruz. folio. 242.la.1

℣ satis languide spei est senex ille: q quo sibi vicinius sentit adesse tempus vocationis sue non eo contemplationi ꝛ oratioꝝ iniistit digne assidue cum psalmista. Notum fac mihi domine finem meum. ꝛc.folio. 242.la.1

℣ per decem chordas psalterij intelliguntur fideles ꝛ viri sancti. fo.242.la.1

℣ oratio ꝛ cõfessio illius fidelis aures penetrat diuinitatis qui tres psonas agnoscit ꝛ veneratur:ꝛ tamen mentis oculo vnitatem cernit substantie: quando.s. personas distincte cogitat non diuise: ꝛ substantiam personarum non singularẽ esse fingit:sed vnam. fo.243.la.1

℣ in primo gradu staruuntur apostoli:in 2.ꝓphetꝫ euãgeliste:in.3.doctores:in quarto contemplatores:in quinto clerici ꝛ monachi:in sexto cõtinentes ꝛ omnium fideliũ multitudo. fo.243.la.1

℣ quamuis in superna gloria diuerse sint mansiones ꝛ gradus sanctoꝝ ꝛ beatoꝝ: sunt tamen omnes vnanimes: ꝛ mira charitate connexi: ꝛ vnusquisque gaudet se esse qõ est omni zelo impio ꝛ emulatione remota. fo.243.la.2

Explicit tabula primi libri psalterij decachordi.

¶ Incipit tabula secundi libri psalterij decachordi.

Quod inter ceteros solẽnes nũeros: quos scriptura sacra cõmemorat cẽte simus gnãgesimus:sacratissimus ẽ:i cuius summa psalterij perfectio continetur. fo.243.la.2

℣ liber psalmoꝝ compositus est a rege Dauid ad confitendum deo iuuentutis: imo a spiritu sancto qui directus erat in eum:ꝛ q sibi ad visitanda corda fideliuz parat iter. fo.243.la.2

℣ tunc psallimus sapienter si sane intelligimus sacramentum psalmoꝝ:videlicet quid sibi volunt centumquinquaginta psalmi:quid cantica graduum:aut de

cem corde:subtili indagatione pẽsamus per ipsos enim gradus ascendendus est ad ꝓmplationẽ celestiũ. fo.243.la.2

℣ vita humana distinguitur in tribus tribus:ꝛ singulo eoruz ascribuntur viginti quinqz anni. fo.244.la.1

℣ qui vellet a minoribus gradatim cum decursu temporis ad perfectionem venire viginti quinqz annis deberet esse laycus ꝛ totidem in clericatus officio deo ministrare:ꝛ alios.25.vsque: scilicet ad 75.vacare oationibus ꝛ psalmis expectans quotid̃ e paratus:horam vocationis sue. Qõ enim quis amplius superuixit:quasi ꝑter regulã ẽ:nota.f.244.l.1

℣ secundum etates morum:que maxime a quolibet christiano emulãde sunt:possumus in quiqz virtutibus generalibus pertinentibus sigillatim:ad natiuitatez passionem:resurrectionem:ascensionem domini ꝛ aduentuz spiritus sancti:tres ipsos status vite humane assignare. folio. 244.la.1

℣ ille quindecim gradus seriatim ascendit qui per dicta opera seu virtutes que in eis significantur velut per quasdam assensiones disponit in corde suo: quibus incipiendo proficiendo ꝛ consumando peruenire queat vsqz ad culmen perfectionis eorum. fo.244.la.1

℣ ad quinqz predicta opera referẽda sunt quinqz trigenarij psalmoꝝ:qz in ipsis continetur in spiritu:summa perfectionis nostre:nam in ipsis accepisse cernim̃ illa dona q̃ nobis data sunt ꝓ nos: vt vitã eternã p ea hẽamus.f.244.l.1

℣ natiuitate xpi docemur humilibus cõsentire:passione eius patienter agere: ꝛ xpi resurrectiõe fortes esse in fide:ꝛ eius qz ascensione longanimes in spe:ꝛ ignis ostensione feruore charitatis accensi. folio. 244.la.1

℣ aliquis est in primo gradu humilitatis cum humiliatur maioꝝ:in secõ cum humiliat equalis:in tertio cum humiliatur minoꝝ. fo.244.la.1

℣ quis est in primo gradu patientie:cum patit flagella ꝓ peccatis suis: in secõ cũ ꝓ amicis:i tertio cũ pre inimicis:ꝛ hoc quidem de duabus virtutibus q̃ semp humiliora respiciunt suisqz obseruationibus exaltationem acquirit. fo.244.la.1

Quid sit credere in ꝓmo secõ ꝛ tertio gradu fidei ꝛ similr spei. fo.244.la.1

℣ ille est in primo gradu spei:q sperat ꝛpa lẽ remunerationẽ:est ꝛ in secõ cuz post laboꝛe vite pũtis:sperat puenire ad supnã illam patriã:est in tertio cum sperat perfrui visione dei. fo.244.la.2

℣ qs ẽ in primo gradu charitatis:cũ scõz deum diligit carnẽ suã:parentes vz:ꝛ ꝓpinquos:siue qõ dignius est proximos ꝛ amicos:est ꝛ in secundo cuz diligit extraneos ꝛ peregrinos:ꝛ in tertio cuz diligit inimicos. fo.244.la.2

℣ supradicti gradus virtutũ:sunt illi qndecim gradus qbus ascendit in tẽplum dei:vz ꝓ tres gradus:humilitatis:patiẽtie:fidei:spei:ꝛ charitatis.nota.fo.244

℣ ꝓ hos gradus nõ ascẽdit ad tẽplũ manufactũ:ꝛ qõ Salomon edificauit:sed illud nõ manufactũ qõ est in celo spũalibus mentis passibus. fo.244.la.2

℣ paruulorũ est habere virtutes ipsas in primo gradu iunioꝝ: in secõ senum: in tertio gradu.nota. fo.244.la.2

℣ christiana religio hz etates suas q̃ non annoꝝ numero:sed vite differentia distinguuntur. fo.244.la.2

℣ tres sunt ordines generales electoꝝ.s. laycoꝝ:clericoꝝ:ꝛ monachoꝝ ad quos pertinent quindecim gradus: ꝛ numerus centuz quinquaginta psalmorum. fo.244.la.2

℣ laycorum est esse in primo gradu pdictaꝝ virtutum ad quos pertinet denarius numerus:in secundo clericoꝝ ad quos vigenarius:in tertio monachorũ:ad quos trigenarius fo.245.la.1

℣ ad vitã ꝛ regulã monachalẽ: alig recipiunt ad vitã actiuã cũ ℵdartha:aliqui ad cõteplatiuã cũ ℵdaria.fo.245.la.1

Tabula in exp̃one super psalte.

Q ad cõiugatos proprie ptinet exercitiuz operis ad clericos doctrina:z ad monachos ꝓprie psalmodia. fo.245.la.1

Q ad patrez ptinet quodãmodo opus a quo oia doctrina ad filiũ p quẽ oia:ubi latio ad spũm scm̃ i quo oia. f.245.l.1

Q pr̃ creat magr̃.s.filius donec charitas s.spũs scũs exhilarat: z tũ hec oia opat pr̃ filius z spũs sanctus. fo.245.la.1

Q singuli ordines indigene tribus istis: opere vz doctrina z laude:ita vt ad primũ p̃mo loco ptinet opatio:scõdo doctrina:tertio iubilatio. Ad scõm: primo doctrina deide opus z iubilatio. Ad tertiũ prio iubilatio deinde doctrina z opus. folio. 245.la.1

Q predicta tunc recte ꝑm ordinem fiunt: si laycus operatur in triplum si clericus in triplum legit:si monachus in tripluz psallit. fo.245.la.1

Q si laycus vult deuotione deo appropiquare:oportet hẽre denariam perfectionem in laudibus diuinis:vicenariam in doctrina z tricenariaz in opere manuũ: z ita clericus z monachus suo modo.vide. fo.245.la.1

Q nõ eque deo vacare pñt qui debitores: sunt filijs:parẽtibus z ꝓpinqs: vt sunt layci neqz clerici qui tenentur ministrare ecclesijs z refundere illis a quibus accipiunt oblationes:sicut monachi q parẽtes z oia reliquerũt ꝓ xp̃o.f.245.l.1

Qualiter exp̃itur illud dictũ apocalipsis de adoratione bestie z imagine z numero nominis eius. fo.245.la.2

Q spũales hoies fatagunt se abstinere nõ solum a criminalibus peccatis:verumẽt a venialibus arbitrantes apud viros p̃fectos reputari pro crimine:qõ apud cõmune vulgus veniale ac minimũ iudicatur. fo.245.la.2

Q magna est differentia inter illos deuotos xp̃i nos q nolũt relinquere se z sua z eos q̃ relinquẽtes oia:sub pastore:q teneat locum Xpisti communiter viuunt. fo.246.la.1

Q ordo laycoz qui z coniugalis dr̃ : parvulis in Xpisto assimilandus est : clericorũ retinentium sibi ꝓprium iuuenibus eorum vero qui cõiter viuunt:senioribus viris:quia sicut distinguuntur animus etates corporaliter:ita moribus distinguende sunt etates animorum . folio. 246.la.1

Q ꝑmus populus.s.iudaicus perductus est vsqz ad ẽlẽcunqz notitiaz dei patris. Secũdus.s. populus christianus ad potiorem notitiam patris z filij. Sed tertius perducẽdus est plenius ad notitiaz patris z filij z spiritus sancti:.totius vz trinitatis. fo.246.la.1.z.2

Q ẽjus a principio ille populus expectaret Xpistũ:nesciebat : tñ an esset filius dei:sicut z nonnulli christianoz de spũ sancto sepe loquuntur:z tamen bonitatem eius nesciunt z dona grãrum eius: ac virtutem ignorant. fo.246.la.2

Q licet populo christiano notus sit spũs: tñ nõ ita plene aut solemniter qũo erit populo illi tertio qui venturus est.nam tps illud proprietate quadã pertinet ad spũm sanctum. fo.246.la.2

Q vniuersitas psalmorum consistit in tribus quinquagenis:z beatus qui põt habere qđ significat primus quinquagenarius:beatior qui obtinet qđ designat secundus . Sed beatissimus :qui non est expers ab eo quod significat tertius. folio. 246.la.2

Q timere,paruulorum est : formidare : z pauescere eorum qui ignorant equitatem iudicij z non intelligunt que legũt qui autem credunt z intelligunt: quasi ad patris z filij notitiam perducuntur: z.hoc adolescentulorum:qui autem credunt: intelliguntur z delectantur habentes notitiam patris z filij:ad intelligentiam spiritus sancti venerunt . folio. 246.la.2

Q eorum que dicta sunt:primum esse paruulorum:secundum iuuenum:tertium senum(qui pro dono gratie:nihil carnale:nihil fordiduz:aut terrenum:siue trãsitorium cõcupiscũt:)ad tria illa,secula sunt referenda quibus magis opera dei consumanda sunt. fo.247.la.1

Q primum seculum.s.paruulorum pertinet ad tempus illud quod sunt sub lege: secũdũ ad tempus gratie vsqz ad ꝓuersionem israel.Tertium ad tempus ampliozis gratie:quod erit ex eo tẽpore vsqz in finem seculi. fo.247.la.1

Q magne perfectionis est quinquagenarius numerus in quo nõ absqz causa'anus remissionis p quinquaginta annorum circulos occurrebat significãs magnum illud iubileum quod omnino in fine seculi futurum est. fo.247.la.1

Q z si multa sint dona dei que diuidũtur fideli populo ad vtilitatẽ:nulla tñ adeo necessaria sunt oibus in cõmune sicut ille quinqz virtutes supradicte:vz humilitas : patientia : fides:spes z charitas. folio. fo.247.la.1

Q dati sunt nobis adeo tres quinquageni psalmi:in quorum singulo designant prefate quinqz virtutes:sed pfectiori modo in secũdo qđ in primo:z in tertio qđ in secundo:nota. fo.247.la.1

Quare totiens seu ter datus ẽ spiritus sanctus apostolis. fo.247.la.1

Q populus qui doctus est a ꝛlldoyse agnouit oipotentem deum sed non ita perfecte:sicut populus christianus doctus a Xpisto iesu ꝑm eande doctrinã que docet paruulos in Xpisto:nec iste sic perfecte qũo populus spũalis: inter quos sancti viri sapiaz loquunt.fo.247.la.1

Q aliter proficere in virtutibus paruli: aliter iuuenes z aliter seniores:aliter cõiugati:aliter clerici z aliter ꝛlldonachi. folio 247.la.1

Q qui est senex adud hoies puer est apud deum z ecõtrario. fo.247.la.2

Q ad laycũ innotitia deitatis pertinet:decenarius nũerus:ad clericos vicenarius:z ad monachos tricenarius: Nota.

Quare in litera veteris testamenti : sapius imaginem dei pũs:z in litera noui imaginẽ filij:a litera veteris propagata z spũalis intellectus ꝓpagatus ab vtraqz litera:ad spũz sanctũ:ptinet:cui'adherent monachi imitando pfectos patres vt ꝛlldelyã:ꝛlldelyseũ:Joãnẽ baptistã:paulũ primũ heremitã:Antoniũ:Bñdictũ z alios multos quorum nomina scripta sunt in libro vite. fo.247.la.2

Q ꝑm perfectionem numeri de quo agit: edificata fit illa celestis ꝛlldyeru. fo.247

Q arbitratur beatum Benedictũ fore cõ templatum mira mysteria que per duodecim psalmos designantur:quos cõstituit dicendos z diebus festis tria cantica annectẽdo mãdauit.no. fo.247.l.2

Q duodecim psalmi ptinent ad illos ordines qui designantur in portis, duodecim ciuitatis celestis. fo.247.la.2

Q in presenti ecclesia sũt quatuor ordines speciales:vz apostolorũ:martyrũ:pfessorum:z virginũ:z quintus ordo generalis.s.sub cõi vita degentiũ.fo.248.la.1

Q quinqz sunt partes ciuitatis z vnaqueqz hz proprietatem suam:vz orientẽ:occidentem:aglonem:z meridiem z corpus ciuitatis:nota. fo.248.la.1

Q quinqz nomina relativa conueniunt deo trino z vno:nam ipse omnipotẽs deus pater est z dñs z magister z amicus siue sponsus z iudex:z cuz multipliciter dicatur z intelligatur : non tamen quo ad se:sed quo ad alios. fo.248.la.1

Q quinqz sunt turme iustoz que ꝓstituit supnam illã ciuitatẽ ꝛlldyerusalẽ q̃uor.s. spũales:z vna generalis. fo.248.la.2

Q quindecim sunt perfectiones ipsius vie bis:ꝑm qz z quindeciz sunt decade' psalmoz z.15.gradus nota. fo.248.la.2

Q quinqz predictarum perfectionum pertinent ad patrem:quinqz ad filiũ z quinqz ad spiritum sanctum z similiter quinquagenarius psalmoz ad piez, secũdus ad filiũ z tertiꝰ ad spũz scũz. f.248.l.2

Q deus operatur in hoc mundo:in parte orientali quasi pater:in parte occidenta

Decem chordaz Abbatis Joachim

Tabula in exp̃one super psalte.

li quasi ✠agister : in Aquilone : quasi Dominus : in meridie quasi amicus z in corpore ciuitatis:quasi iudex z quare vide ꝛc. fo.255.la.2

Q pars euãtalis pertinet ad semores apostolos z prelatos ecclesiarum vbi ẽ quodammodo principium orbis:pars aquilonis ad diaconos z ad martyres : pars occidentalis ad doctores:pars meridiana ad contemplatores: Corpus vero ciuitatis pertinet ad vniuersalem ecclesiam:nota. fo.248.la.2

Quare illi qui pertinent ad quintam sedẽ iudices erunt impiorum. fo.249.la.1

Q nomen magistri perficit humilitatez: nomen domini patientiam:nomen patris fidem:nomen amici spem z nomen iudicis zelum:z hec sunt quinq; ille virtutes de qbus supradcũ ẽ.fo.249.la.1

Q ordo laycorum pertinet ad vicos ciuitatis:clericorum ad suburbana:monachorum ad vrbem. fo.249.la.1

Q q̃to quisq; profundius pergit sequens ac peragens negotia mundi:tanto magis elongatur ab eo qui presto est mentibus liberis.s.z spũ scõ. fo.249.la.2

Q cum baptizatur homo:quasi centũ gn/quaginta dietis lõge distat a patria. Cũ efficitur clericus.(si taz dignus est:)quasi centum.Cum autem efficitur monachus:quasi quinquaginta.fo.249.la.2

Q in tribus iubileis annorum significantur tempora'trium statuum mundi in quorum primo floruit vita coniugalis. In secundo vita z ordo clericorum sub capite in parte.In tertio monachorum. folio. fo.249.la.2

Q populus primi status qui in vita floruit coniugali z non satis spiritualibus pẽnis decoratus fit:quasi centumquinquaginta annis.i.quindecim denarijs annorum ꝑm id quod significant : oportet illos expectare:vt perueniant ad diem illum vltimum:in quo generaliter omnes electi perucnient ad regnum dei.s. tertij status. fo.249.la.2

Q ordo clericorum qui ꝑm aliquã sui partem in hoc secundo statu claruit in castitate:quasi centum annis.i.decem denarijs in itinere manet:oportet illos ptrãsire secundum z tertium statum anteq; videat diem illum. fo.249.la.2

Q ordo monachorum non eorum qui alterius causa mysterij eucurrit hactenus simul cum ordine clericorum:sed eorum qui in perfectiori vita:aut incepit iaz in aliqua parte orbis:aut incipiet cito quãdo z israel conuertetur ad Deum: sicut non remanet nisi tertia pars itineris ratione mysterij:opz eum operari in triplum vt quod ordo primus compleuit in tribus iubileis : z secundus in duobus : iste q; deuote in vno compleat. folio. 249.la.2

Q aliqui sanctorum magne perfectionis totum psalterium persoluebant in die. folio. 250.la.1

Q in vno die totum psalterium persolueret:est in vnaquaq; etate conuertti ad dominuz:z mox absq; dilatione dissolui z esse cum Christo. fo.250.la.1

Q i sepe dictis generalibus virtutibus.s. humilitate:patientia:fide.spe:z caritate:quinquies inuocanda est trinitas: deus:q; est magister:dominus:pater:amicus:z iudex. fo.250.la.1

Q ex eo q; Abraam ascendit de egypto: z postea semper mansit in mõtanis:significat eos qui a pueritia sua dedicantur Domino: z tres quodammodo dietas coangustant in vna : qui ergo perueniunt ad gradum istum: valde est laudabilis. folio. 250.la.1

Q trium ordinum electorum : aliqui corpore z animo sunt monachi:aliqui tantum affectu:z animo:eo q; habeant voluntatem relinquendi omnia : z sequi Christum:aliqui nec sic nec sic:sed stare in ea vocatione qua vocati sunt. Nota. folio. 250.la.1

Q alia est causa que facit differentiam inter reprobos z electos : alia inter eos q̃

Decem chordaz Abbatis Joachim

iudicabuntur z saluabuntur: z eos qui non solum saluabuntur verumetiaz iudices erunt:z alia que inter iudices : z iudices distantiam facit : vt vnusquisq; propriã mercedẽ accipiat. fo.251.la.2

Q non est par causa glorie eius qui a pueritia seruit deo: z ejus qui tunc venit ad illud cum sibi iam ex necessitate crucifixus est mundus:nota. fo.250.la.2

Q cum dicitur in hoc loco. Ad clericos pertinet exercitium doctrine: intelligendi sunt illi qui manere sibiipsis z habere ꝑpium permittuntur:z non illi qui ꝑm regulam sancti Augustini:in primo castitatis proposito communiter z canonice viuunt:hos enim sanctus Augustinus monachos vocat. fo.251.la.2

Q tantum distat inter vitam clericorum: z monachorum:quantum inter vitam laycorum z clericorum : vide quomodo. fo.251.la.2

Q clericis ex parte permissum: z ex parte inhibitum est habere vxores : monachis oino interdictũ ẽ. fo.251.la.2

Q aliqui layci cõiugati sunt monachi:deuotione z voluntate clericorum etiam aliqui sunt deuotione : z continentia. ✠Monachi vero deuotione : continentia : z abnegatione suorum bonorum: z sui ipsius. fo.251.la.2

Q tria sunt specialia que monachum faciunt:votum:continẽtia:z abnegatio suorum z sui ipsius. fo.251.la.2

Q laycus coniugatus qui desiderio z voluntate est monachus habet denarium perfectionis monachalis z psalmodie: clericus autem duos denarios qui continenter vivit. fo.252.la.2

Q ꝑm concordiam respiciunt se mutuis vultibus reges z reges:sacerdotes z sacerdotes:leuite z leuite:noui z veteris testamenti. fo.252.la.1

Q ꝑm spiritualem intellectum: Reges z principes veteris testamenti significant pontifices noui:z milites clericos : qui sub eis degunt:sacerdotes rectores cenobiorum:z leuite monachos qui z cenobite dicuntur. fo.252.la.1

Q si monachus non potest continue permanere in seruore nouitio in his que pertinent ad vitam contemplatiuam: saltẽ a studio obtinentie cessare non debet:q; est sibi possessio sempiterna:quam nulla ratione alienare aut amittere debet. folio. 252.la.2

Quid differat inter eos qui conuertũtur a pueritia ad seruitium dei:z eos qui diserunt vsq; ad senectutem. fo.253.l.1

Q aurum significat vitam contemplatiuam z laudantium dominum. Argẽtuz doctrinam eloquiorum domini. Et eo significat opus manuum ad sustentationem indigentium:nota. fo.253.la.1

Q per opus nutriuntur corpora:per doctrinam in Christo paruulorum reficiũtur mentes:z vtrunq; spectat ad charitatem proximi:tertium vero quod i auro significatur.s.vita contemplatiua spectat ad charitatẽ dei q̃ est primũ z maximum mandatum. fo.253.la.1

Q in diebus Saulis regis q electus fuit a domino ad significandum populũ primi status reputatum est es. In diebus regis Dauid qui z ipse electus a domino ad significandum populum secundi status:non eo reputatum est propter copiam argenti:z in diebus Salomonis: qui tertium statum representat:propter nimiã auri copiam:nec argentum reputatum est aliquid. fo.253.la.1

Q ordo coniugatorum qui inchoatus est ab Adam:claruit in Abraam:ordo clericorum initiatus a ✠Moyse claruit in christo z apostolis:ordo monachorum initiatus ab Helya:iam nunc deo propitio tẽpus est vt ad lucẽ veniat:vt luceat omnibus qui in domo sunt. fo.253.la.1

Q initiatio tertij status pertinens ad spiritum sanctum : fuit in sancto Benedicto occidentalium monachorum: institutore : clarebit autem suo tempore. folio. 253.la.2

Tabula in exp̃ōē ſuper pſalte.

Raptus Pauli in tertiū celū ſignificat vitā p̃templatiuam: z archana que tunc nō licebat homini log: tpe tertij ſtatus licebit z manifeſta erūt. fo. 253. la. 2

Sicut velamē ſuper faciem Moyſi fuit euacuatū in Chriſto: ita a ſimili velamē Pauli: vt. ſ. archana verba euacuabitur in ſpiritu ſancto. fo. 253. la. 2

Primum celum eſt teſtamentum vetus p̃ditum in patriarchis: ſecundum celuz p̃ditum teſtamentum nouū p̃dituz in apoſtolis: tertium ex vtroq; emanans: eſt ſpiritualis intellectus docens nos exire de egypto preſentis ſeculi: z tranſire per arctā viam deſerti: que ducit ad vitam: nota. folio. 253. la. 2

Primus ordo. ſ. layeorū lucratur in die quaſi decem nūmos aureos: ſecūdus: q̃ſi viginti. ſ. clericoz. Tertius quaſi triginta: ſed primus cuius longior eſt via: veluti diebus qndecim peragit curſuz ſuū ſecūdus dece: tertiꝰ qnq. fo. 254. la. 1

Predictoz ordinem electoz: duo primi dñr eſſe extra vrbem. ſ. in vicis z ſuburbanis: tertius vero. ſ. monachoz eſt in integrum intus: ad quos pertinent qn decim pſalmi graduales: ſeu cātica graduum. fo. 254. la. 1

Primi ordinis eſt dicere. Heu mihi q; i colatus ē meus ꝛc. Secūdi. Leuaui oculos meos ad montes ꝛc. Tertij eſt dicere. Letatus ſum in his que dicta ſunt mihi ꝛc. fo. 254. la. 1

Quatuoz ordinibus de quibus ſupradictum eſt: qui viciniores ſunt deo: terni: z terni pſalmi graduales deputandi ſūt eo q; quilibet illoruz diuidatur in tres. folio 254. la. 1

Primi hoz quatuoz (qui manet ab oriē te:) eſt dicere. Ad te leuaui. Niſi q; dñs z Qui cōfidūt. Secūdi ab aquilone. In cuertendo. Niſi dñs. Beati oēs. Tertij qui ab occidente. Sepe expugnauerūt De profundis. Dñe nō eſt exaltatuz: q̃rti q; abauſtro. Memēto dñe. Ecce q̃bonū: z ecce nūc bñdicite dñm. ſ. 254. l. 1

Tres primi pſalmi z graduales pertinēt ſpecialiter ad tres ordines gñales: duodecim vero ad q̃tuoz ſpeciales ordines vt dictum eſt. fo. 254. la. 1

Tria ſunt genera monachoruz: duo. ſ. in ſpe: z vnum in re: z illud quod in re eſt: diſtinguitur in tribus ſpeciebus: nā alij a pueritia intrauerunt ad hanc vitā alij in iuuentute: z alij in ſenectute: ſollio. 254. la. 2

Non qui monachus dicitur hz p̃miū ſed qui monachus eſt. fo. 254. la. 2

Preueniens moꝛs etatem ſerotinam in his qui in pueritia conuertunt: nō adimit meritum: q; cum ipſe deus in talibus articulis neceſſitatem imponit: nō tam de fructu operum: q̃z decorde quiq; iudicatur. fo. 254. la. 2

Quo plus datur homini quod deſurſuz eſt: eo plus infirmatur z deficit in his q̃ deorſum ſunt. fo. 254. la. 2

Tria tempora eſſe didicimus: in q̃bus tres ordines iſti conſummationem accipient. Nota. fo. 255. la. 1

Tres populi trium temporum remunerationem expectant fidei ſue z laborum ſuoruz: primus. ſ. antiquus qui in fide p ſeuerauit vſq; ad Joannem baptiſtam: ſecundus qui in aduentu Chriſti credidit: z tertius futurus in fine ſeculi credi turus eſt. fo. 255. la. 1

Joannes baptiſta cum triginta eſſet annoꝛum cepit predicare: ſicut z Ezechiel prophetaz ipſe Chriſtus eadem etate ceperunt. fo. 255. la. 1

Q̃ q in occaſione p̃ugalis vinculi: carnalibus amplexibus aſtricti ſunt: vix p̃nt in extrema etate vite ſue fructum boni operis cōpetēter afferre. fo. 255. la. 1

Q̃ q aſtricti ſunt amoꝛe p̃pinquoz ſuoruū vt clerici vix media etate vite ſue: ſe ab illoruz finibus (diuiſis poſſeſſionibus) abſoluunt. fo. 255. la. 1

Patriarchis in ſenectute dati ſunt filij: cum. ſ. magis amoꝛe prolis q̃z libidinis ꝙueniebāt cū vxoꝛibꝰ ſuis. fo. 255. la. 1

Decem chordaz Abbatis Joachim

Tria ſunt exercitia pertinentia ad tres ordines. ſ. layeos: clericos z monachos: que etiam pertinent ad imaginem trinitatis. ſ. opus: doctrina z laus. ſ. pſalmodia. fo. 255. la. 1

Aliud eſt operari ad vtilitatem p̃priā aliud ad ſubſidium p̃ximoruz: z aliud ad gloriam z laudem dei. Et ſimiliter de doctrina z de pſalmodia. Nota. folio. 255. la. 1

Quaſi tertia pars pſalmoruz ſit oratio pro peccatis: z hinc eſt q; conſueuimus dicere pſalmos orantes pro noſtra z p̃ximoruz ſalute. fo. 255. la. 2

Pſalmodia p̃prie pertinet ad populū tertij ſtatus qui erit in fine ſeculi: quando data vndiq; pace z letitia chriſtianis conuertetur p̃e ſolito ad laudem dei dicens aſſidue cum pſalmiſta. Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi ꝛc. folio. 255. la. 2

Tante perfectionis ſit quindenarius numerus: vt ſub ipſo contineatur omnis perfectio miſterioz dei. fo. 255. la. 2

Dictus numerus diſtinguitur in numerum: ternarium: quinarium: z ſeptenarium. fo. 255. la. 2

Deus glorioſus eſt finis inquiſitionis z deſiderij noſtri. fo. 256. la. 1

Numerus ternarius: quinarius z ſeptenarius pertineat ad totam illam ſupernam ciuitatem. fo. 256. la. 1

In ſuperna ciuitate p̃ſideranda ſunt tria. ſ. vici ſuburbana z vrbs fo. 256. la. 1

In predictis tribus numeris continetur myſterium deitatis. fo. 256. la. 1

Ternarius numerus pertinet ad tres p̃prietates perſonaz: ꝑm quas vnaquaq; perſona intelligitur per ſe ſubſtare z nō eſt alia. fo. 256. la. 1

Quinarius numerus pertinet ad quinq; relationes. Et ſeptenariū ad ſeptem modos: quibus dicitur Deus ad ſe: nota: folio. 256. la. 1

Moraliter: ternarius numerus pertinet ad tria exercitia. ſ. opus: doctrinam: z pſalmodiam: trium ordinum ſupradictoruz. fo. 256. la. 1

Numerus quinarius pertinet ad quinque virtutes vt ſupradictum eſt: z ſeptenarius ad ſeptem virtutes anim: naturales. fo. 256. la. 1

Quomodo in centum quinquaginta pſalmis oſtenditur nobis iter veniendi ad perfectionem catholice confeſſionis. Et in quindecim gradibus (in hoc opere:) memoratis ingrediendi aditum ad ſancta ſanctoruz. fo. 256. la. 1

Primo: in fundamento fidei noſtre: ſtatuenda eſt trinitas: vt. ſ. ante omnia credamus eſſe tres perſonas perfectas nō diuiſas: ſed diſtinctas ſuis p̃prietatibꝰ. folio. 256. la. 1

Secundo credere debemus vnam perſonam ab vna: z aliam a duabus: z ab ipſis tribus ſeptem ſpiritus ipſius domini: miſſos in oēz terram. fo. 256. la. 1

Tertio credatur ſingulam perſonam eſſe verum deum: z duas ſimul: z tres pariter ſimul vnum deum. fo. 256. la. 1

Alpha duobus modis ſcribitur apud gregos: z. ω. Et quomodo per has figuras exponitur p̃ ipſa trinitate: Nota. folio. 257. la. 2

Quomodo pater hz quandam p̃priaz relationem ad filium: z econtra filius ad patrem: z vterq; ad ſpiritum ſanctum. Et ſimul tres ad omnem creaturam. folio. 257. la. 2

Ad deſignandam excellentiam tam archani myſterij. ſ. quinq; relationum in diuinis: in exordio p̃mi teſtamēti electi ſunt quinq; venerabiles viri. ſ. Abraam: Iſaac: Jacob: Joſeph: z Effraim. folio. 258. la. 1

Quomodo dicti viri accipiantur aliquando: vt pater z vt filius: z quomodo diuerſis reſpectibus hoc fiat: z aliquando p̃ ſpiritu ſancto. fo. 258. la. 1

Conſidera lector ter trinam figuram: z di-

ste quare cantet ecclesia ter ante missaz ter trinum Kyrieleison. fo.258.la.2

Septem dona spiritus sancti vocantur spiritus: vt in Apocalypsi dicitur. Et a septem spiritibus qui sunt in conspectu throni eius sunt. fo.258.la.2

Quomodo differant quinq; tempora. sab Abraam vsq; in finē secli. fo.259.la.1

Monendus est lector: quatenus vbicūq; vna persona dicitur operari: non intelligat operari illam solam: sed tres simul. fo.259.la.2

Quare voluit spiritus sanctus apparere: primo in specie columbe: deinde ignis. folio 259.la.2

Nos sumus in principio quinti temporis: in quo opz spiritum sanctuz missuz a filio: operari opera sua multo altiusq; hactenus: vt omnes discant honorificare spiritum sanctum: sicut patrem z filium. fo.259.la.2

Deus operatus in primo tempore fidē: In secundo patientiam: In tertio zelū In quarto humilitatem: In quinto spē solio. 260.la.1

Vsus sanctarum scripturaruz est: vt nomine carnis accipiatur homo: vt est illud. Et videbit omnis caro salutare dei. folio. 262.la.1

Quinq; virtutuz de quibus supradcūz est: prima. s. humilitas ptinet ad animaz Christi: secunda. s. patientia ad carnem eius: relique tres ad ipsam trinitatem. s. fides ad patrem: spes ad filium: z charitas ad spiritū sanctum. fo.262.la.1

Qui radicatus est in his quiq; virtutibus: dignus existimatur apud deum: vt accipiat il a septem specialia dona: que sunt septem spiritus domini missi i omnem terram. fo.262.la.1

Triginta psalmi pertinent ad notitiam sancte trinitatis: quin quaginta: ad quinque relationes: qbus dicunt psone ad psonas: septuaginta ad septē modos: quibus dicuntur ad se. fo.262.la.2

Duodecim sunt intelligentie spirituales ex trino fonte litere: miro modo manantes: non ex tota scriptura noui ac veteris testamenti: sed ex illa que hystorice scripta est: z hoc secundum partem. folio. 262.la.2

Sens litere quē trinuz esse dicimus. Ille tus ac nouum testamentuz: z institutiones sanctorum patrum: inter quas continetur mysterium ecclesie: quod z multiplex est: ad magnum aliquid designandum a viris apostolicis institutuz. folio. 262.la.2

Cum dicitur Abraam duos filios habuit ꝛc. ꝑm moralem intelligentiam: intelligitur homo nuper conuersus a vanitate seculi ad seruitium dei ꝛc.. note. folio. 263.la.1

Duodecim intelligentiaz: due prime. s. hysto ialis z moralis: z quicquid de eis dici potest pertinent ad institutionez vite humane: In reliquis autem decem ostenduntur magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius: z invisibilia mysteriorz dei. fo.263.la.2

In hystorica intelligentia datur exēplis veterum: roboratur patientia. In moreli vero intelligētia solidatur humilitas. folio. 263.la.2

Fides pertinet ad resurrectionez domini. Spes ad ascensionem: z charitas ad aduētum spiritus sancti. fo.263.la.2

Decem sunt virtutes que pertinent ad tempus paschale ꝑm q decem sunt cordes psalterij. s. tres theologice z septē dona spiritus sancti. fo.264.la.1

Intelligentia hystorica pertinet ad exteriorem hominem ideſt institutionez eius z intelligentia moralis ad interiorē hominem. fo.264.la.1

Tertia intelligentia. s. tropologica superexcedit moralem gradu vno: quia i morali agitur de carne z anima: in ista vero de litera z spiritu. fo.264.la.1

Abraam in hac specie z modo significat doctorem eccle sie: cuius vxor legitima est spiritualis intelligentia. Cōcubina vero litera quandoq; cū filijs abijcienda. fo.264.la.1

Filij litere sunt sensus carnales: filij vero spiritualis intelligentie sunt meditationes spirituales. fo.264.la.1

Quarta intelligentia. s. cōtemplatiua excedit tropologicaz z ipsa gradu vno: o q magis pre illa virum desideret spiritualem contemnentem vtiq; mundum z ea que mundi sunt: z extendentem se ad ea que sūt spiritus dei. fo.264.la.1

Ancilla Abrae significat vitam actiuaz: Sarra contemplatiuam. fo.260.la.1

Quinta intelligentia dicitur anagogica supra quam nulla alia inuenit: nam ipsa est superior cunctis aliis. Anagogen iterpretat supior intellectus. fo.264.la.2

Intelligentia tropologica pertinet ad fidem: quia fides exauditu contemplatiua ad spem: quia illud querimus videre quod amamus z speramus. Anagogica ad charitatem: quia deum quem querimus per eaz charitas est: z qui hz charitatē hz totū finē qd̄ q̄rit. fo.264.la.2

Intelligentia hystorica proprie designatur in duobus filijs Thare. s. Abraam z Loth. Moralis vero in duabus vxoribus Abrae. Tropologica designatur in duobus filijs Ysaac. Contemplatiua in duabus vxoribus Jacob. Anagogica in duobus filijs Joseph: in quo definit germina annotatio huius sancte progenici scilicet Effraim qui fuit quintus ab abraam. fo.264.la.2

In intelligentia anagogica definit ascensus intelligentiarum: que est quinta ab hystorica: z ē supior itellectus. fo.264

Mirabile: quid accidit in mysterijs istis: vt vicissim sibi succederent viri: z mulieres: ita vt in primo gradu duo viri: in secūdo due mulieres: in tertio duo viri: in quarto due mulieres: z in quinto duo viri: nota rationem z quenietiaz intelligentiarum in ipsis. fo.264.la.2

Septem sunt species intelligentie typice: quas septez spiritus celitus missi operant i terrā: q sigillati declarāt. fo.265

In sexta specie intelligentie typice abraaz significat platos secūdi z tertij status z Agar ecclesiā laborātium que pñs est. Sarra vero ecclesiā quiescentiū q futura est in tertio statu cum dabitur Sabbatismus populo dei. fo.265.la.1

Necesse est vt trā eat significatū petri. s. clericorum: z maneat significatum ioannis. i. monachorum. fo.265.la.1

In lege gratie reprobatur cōsuetudo veteris testamenti de duobus vxoribus simul vni nūptis viri: vz i Abrā: Jacob dauid: z facer libellū repudij. fo.265

Tpe tertij status post percussionem babylonis: multi accipiēt vxores non causa libidinis: sed prolis: z erunt quasi nō habentes vxores: vt non voluptate carnis: sed spūs recreētur z seruiāt dño in corde pfecto. Et si hoc habuerint videat i possibile: non tamē Deo. fo.265.la.2

Septima spēs typice intelligētie ē vltima in q̄ finis est omniū. fo.265.la.2

Hz hāc vltiaz itelligētiā abraā significat deū patrē cū oibus platis q fuerunt ab initio seculi vsq; in finē: z ꝑm hūc intellectū: in ancilla eius designat tota electorū ecclesia a principio vsq; in finē. In libera aūt illa que sursum est Hyerusalem mater nostra. fo.265.la.2

In primo statu sola fuit ecclesia laborantiū: in tertio sola eccl sia quiescentiuz z ꝓtemplātiū: in secundo vero statu pars vna laborātiū est: altera vero quiescentium z cōtēplantium. fo.265.la.2

Enoch z Helyas (z apd aliquos moysee: (reuelandi sunt. fo.266.la.1

Enoc similitudinē hūit cū abraā z Zacharia pie ioānis baptiste. fo.266.la.1

Cū venerit Helias: alij z alij eligentur a spiritu sancto qui mittantur predicare Euangelium regni: sicut factum est in

exordio secundi status quādo dei filius venit in mundum. fo.266.la.1
℣ sicut quindeciz homines ꝛ patriarche fuerunt: Abraam: Isaac: ꝛ Jacob ꝛ filij eorum duodecim. Et similiter quindecim fuerunt: in exordio secūdi status. s. Zacharias: Joannes baptista: ꝛ homo Christus iesus: ꝛ Apostoli eius duodeciz: ita ꝛ in exordio tertij status quindecim eoꝝ similes futuri sūt. fo.266.la.1
℣ hystoricus intellectus est: cum aliquid fit aut agnoscitur esse factum ad similitudinem eorū que ordinata sunt a deo: vt dum tenetur similitudo appetantur ꝛ merita. fo.266.la.2
℣ ad instar duodecim patriarcharum ꝛ duodecim apostolorum obtinuit cōsuetudo: vt duodecim monachi regulares ad nouum monasterium dirigerentur: quod ꝛ beatus Benedictus fecit i duodecim monasteriis. fo.266.la.2
℣ moraliter Abraam significat hominez exteriorem: Isaac interiorez: Jacob liberum voluntatis arbitrium: quinqꝫ eius filij patriarche: quiqꝫ sensus exteriores: septem reliqui: septem motiones mētis qbus mouetur animus ad obtinēda septez dona spiritus sancti. fo.266.la.2
℣ septē motiones sunt quasi septem aptitudines quibus comprehendi possint ipsa dona spiritus sancti. ſm qꝫ oculo capitur lux aut verbum ꝛc. fo.266.la.2
℣ in quiqꝫ patriarchis filijs Jacob significantur quinqꝫ dona generalia. s. humilitas: patientia: fides: spes: ꝛ charitas. solio. 267.la.1
℣ in septez reliquis patriarchis filijs Jacob: significantur septem dona specialia idest septem dona Spiritus Sancti. solio. 267.la.1
℣ septem cenobia seu monasteria tempore tertij status clarebunt ad similitudinem septem Ecclesiarum Asie. Et hoc cū pertransierit id quod Petrus significat sequens Deum cum Cruce sua. solio. 267.la.2
℣ in quintodecimo ꝛ vltimo gradu ipsarum intelligentiarum: qui est generalis eo qꝫ colligat in vnuꝫ totum genus humanum: Abraam significat prelatos primi status: Isaac prelatos secundi. ꝛ Jacob tertij status ꝛc. Nota. fo.267.la.2
℣ in illis tribus magnis mulieribus. s. Sarra: Rebeccha: ꝛ Rachele designātur quedā tria in singulis predictis duodecim gradus intelligentiarum: Nota. plurima. fo.268.la.2
℣ in exordio tertij status (in proximo futuri:) vocande ꝛ ad fidem conuertende sunt reliquie iudeoꝝ ꝛ gētiū. f.268.l.2
Qualiter due prime intelligentie non sunt de numero duodecim: sed eis addite. s. hystorica ꝛ moralis: quibus instruimur qd agere aut cauer debeamus. fo.268
℣ in morali intelligentia agitur de pugna corporalium vitiorum: ꝛ in tropologica de pugna hereſum. In cōtemplatiua vero de pugna spiritualium impugnationum diaboli. fo.270.la.2
℣ pugna que pertinet ad moralem intellectum designata est in trāsitu maris rubi: ille que pertinet ad tropologicū in temptatione deserti. Que autem ad cōtemplatiuum: in acerrimis bellis philistinorum. fo.270.la.2
℣ ille optime seruat sabbatuꝫ qui relicta vanitate seculi: conuertit se penitus ad seruitium dei. Et hoc ſm moralez intellectum. fo.271.la.1
℣ ſm tropologiam sabbatum seruare est cessare ab obseruatione legis ſm literaꝫ ꝛ seruare legē ſm spiritū. fo.271.la.1
℣ contemplatiue sabbatum seruare: est de perfectione vite laboriose ꝛ actiue transire ad vitam otiosam. Anagogice vero ille sabbatizat qui solutus molle carnis requieſcit in pace. fo.271.la.1
℣ in prima specie intelligentie typice habuerunt sabbatum filij israel quādo abolita seruitute legis acceperunt spiritum adoptionis.

In secunda specie sabbatizabunt Christiani: cum consumato labore huius secundi status quomodo sustinent electi: propter verbis cuius rebelles quoqꝫ in dei conuertentur ad xp̃m. fo.271.la.1
℣ tempore sexto ecclesie erit duplex tribulatio: ꝛ duplex requies: vt quasi duo gomor colligātur die sexto. fo.271.l.1
℣ dicta tribulatio facta per gentes infideles: durabit sex senis seu septenis mensibus. fo.271.la.1
℣ quemadmodum primus status post lōgum laborem habuit breue sabbatum. Et secundus status similiter post longum laborem dicturus est breue sabbatum: ita a diuerso tertius status: breuis quidem temporis: ꝛ si non breuis laboris transitum habiturus est: sabbatum aūt integrum ꝛ perfectum. fo.271.l.1
℣ in tribulatione quam facture sunt gentes infideles: dominium Babylonis: scilicet Rome dissipabitur: ꝛ in eternuꝫ non erit amplius. fo.271.la.2
℣ populus dei habiturus est sabbatuꝫ generale respectu sex etatū mundi: de quo dicit apostolus. Relinquetur sabbatismus populo dei. fo.271.la.2
℣ sicut ex tribus patriarchis orti sūt duodecim filij israel: ita ex trina concordia litere oriuntur duodecim spirituales intellectus: fo.271.la.2
℣ sicut ex duodecim filijs israel processerunt duodecim tribus: quarum multitudo sicut arena maris: ita ex duodecim intelligētijs innumere expositiones oriuntur: adeo vt prius mundus deficiat: qꝫ mortalis homo tāte plenitudinis ex hauriat profundum. fo.271.la.2
℣ sicut decem sunt corde psalterij: decem sunt intelligentie: quibus comprehendimus plenitudinem quandam operum: ꝛ donorum dei: propterea vnaqueqꝫ istarum vsqꝫ ad quindenarium numerum propagatur: ita vt simul omnes tres vel de quibus agitur sint centumquinquaginta. fo.271.la.2
℣ in tropologica intelligentia non sunt plures aut pauciores species qꝫ quindecim nec plures virtutes aut pauciores: de quibus agitur in contemplatiua: qꝫ quindeci: ꝛ sic de ceteris octo. f.271.l.2
℣ cum sint decem intelligentie ꝛ vnaqueqꝫ habeat quindecim proportiones: liquet qꝫ decies quindecim: ꝛ quindecies decem proportiones sunt: ac per hoc decem corde ꝛ quindecim gradus: ꝛ psalmi numero. 150. fo.271.la.2
℣ secundum terminum quindecim graduum ꝛ numerum decem cordarum: ꝛ centum quinquaginta psalmorum: libet considerare generationes a principio seculi vsqꝫ in finem: qꝫ iuxta numeꝝ psalmorum numerande sunt. fo.271.la.2
℣ numerando per ordineꝫ generationes seculorum incipiendo ab Adam: in singulis pene decadum generationum inuenitur principium. Et vbiqꝫ manifestum ꝛ lucidum sacre misterium trinitatis. fo.272.la.1
℣ quamuis Adam egerit penitentiam de reatu suo: ꝛ Noe iustus fuerit: ꝛ multi alij sancti extiterint in veteri testamento: nusquam tamen legitur dixisse Deus. Ego sum deus Adam: aut ego sum deus Noe. Sed bene legitur. Ego sum deus Abraā: deus Isaac: ꝛ deus Jacob: ꝛ quare. fo.272.la.1
℣ Zacharias ꝛ Joannes baptista: ꝛ homo Christus Jesus: medy fuerūt inter vtrunque testamentum: ita vt sub eis consumaretur tempus legis ꝛ inciperet tempus gratie: vnde ꝛ lapis angularis: Christus dictus est. fo.272.la.1
℣ ab Adam vsque ad Arphasat nepotez Noe fuerunt tredecim generationes: ꝛ hoc accipiendo Abel pro vna generatione: ꝛ quare. fo.272.la.1
A Noe vsque ad Jacob fuerunt tredecim generationes: ꝛ quare a Noe incipit. solio. 272.la.1

Tabula in exp̃one super psalte.

Q de semine Sem: natus est Christus secundum carnem: z populus iudeorum: z de Japhet electa ẽ eccleſia que est spõsa Christi. fo.272.la.2

Q abel in numero generationum est extra lineam: tamen Christum significat: quare. fo.272.la.2

Q tempore primi status filius dei minebat occultus: z tamen quotidie in misterio mactabatur z nesciebatur. Nota. folio. fo.272.la.2

Q eccleſia primitiua que abhominabatur gentiles multos grecorum habuit: qui appellabantur proſeliti. fo.273.la.2

Q Judei non possunt dicere de solis Patriarchis sore Christum nasciturum: cũ constet z Raab z Ruth de gentibus fuisse: z tamen ex eis natus est David: de cuius semine nasciturus erat Christus. folio. 273.la.2

Q Noe fuit decimus ab Adam: Abraam fuit decimus a Sem: Booz fuit decimus ab Jsaac: Ochozias fuit decimus ab Obeth. fo.274.la.1

Quare quidam reges Juda: a Matheo p̃termissi sunt. fo.274.la.1

Quomodo claruit Joiada summus pontifex: qui pro merito iustitie sue in consortio regum Juda sepulturam accepit: sed filius eius Zacharias cum esset iustus: sicut Abel ab impio Rege Joas interfectus ẽ: sicut z filius dei Christus. folio. 274.la.1

Q nullus de regibus Juda: a David vsq; ad Josiam: occisus est gladio preterquã tres: scilicet Ochozias: Joas filius eius z Amasias filius Joas: quos Matheus pretermittit in genealogia Saluatoris. fo.274.la.1

Q in aliquibus secundum quid: inuenitur potius similitudo patris: in aliquibus filij: z in aliquibus spiritus sancti: z hanc regulam generalem notare debet lector: vbicunq; aliquid: z aliquid alicui personarum specialiter dicitur attribuitum. fo.275.la.1

Q in Salathiel defecerunt Reges iuda: z ceperunt esse principes pro eis: sicut z in principio. fo.275.la.1

Q omnes reges vltimi qui geniti sunt in trãsmigratione Babylonis pessimi fuerunt in conspectu domini: z electi sunt tres viri sancti in spiritu prophetie: scilicet Hieremias: Ezechiel z Daniel. Nota. fo.275.la.1

Q Hieremie sermo pene: absque ordine scriptus est: z ob hoc obscuritate nimia pre duob⁹ alijs tenebreseit. fo.275.la.1

Q Ezechielis sermo ex parte obscurus ẽ: sed recto ordine cõsumatus. Daniel nõ solum ordinem seruat: veruz etiam bis que vidit: expositionem adiungit. folio. 275.la.1

Q inter vitam coniugalem z celibatam: non minus distat q̃ inter carnem z spiritum: z celum z terram: nam vita que communis est hominibus z iumentis: vita hominum est: illa autem: scilicet virginalis z celibata: non hominum sed angelorum. fo.275.la.2

Q sicut in primo gradu generationum: Abel fuit accipiendus pro vna generatione: vt semper fieret recapitulatio a decima generatione (hoc est:) a decima a vigesima: a trigesima: a quadragesima: a quinquagesima: ita z in quinto gradu accipiẽdus est: Esaias prophetа provna generatione. fo.276.la.1

Q viri qui significant id qd̃ decem corde Psalterij in hoc quinto gradu sunt. Primus Achaz. Secundus Ezechias. Tertius Manasses. Quartus Amos. Quintus Josias. Sextus Joachiz. Septimus Jechonias. Octauus Salathiel. Nonus Zorobabel. Decimus Abiud. fo.276.la.1

Q Zorobabel: semotis illis tribus generationibus que segregãde sunt ab alijs ratione supradicta: est quinquagesimus in numero patrum iuxta hystoriam: z sub ipso aut circa ipsuz consummate sunt hystorie veteris testamẽti. fo.276.la.1

Q sub zorobabel data est libertas populo israel: vt ibi ostenderetur psumatus magn⁹ iubileus presertim cum ab Adam: vsq; ad Cyrum inueniantur consummati septuagenarij annorum. fo.276.la.1

Q anno quo percussa est babylon z dilectum imperium Caldeorum: ibi finis fuit primi magni iubilei: z completum est qd̃ significant primi quinquagesimi psalmi. fo.276.la.1

Q Salathiel typum gerit dei patris: Zorobabel filij: z Josedech sacerdos magnus: spiritus sancti. fo.276.la.1

Q nomina viroz in hoc gradu qui significant id qd̃ decem corde psalterij sunt. Primus Eliachiz. Secũdus Azor. Tertius Sadoch. Quartus Achim. Quintus Eliud. Sextus Eleazar. Septim⁹ Mathan. Octauus Jacob. Nonus Joseph. Decimus Christus. fo.276.la.2

Q in hoc gradu qui est septimus a primo zacharias sacerdos designat deuz patrẽ: Joannes baptista filiuz: z Christus spiritum sanctum: fo.276.la.2

Q in Christo defecit ex toto linea carnis: in eo. s. gradu qui est septimus a primo. folio. 276.la.1

Q vsq; ad dictum septimũ gradum: dinumerate sunt corde z assignatum est ipsius psalterij sacramentum. fo.276.la.2

Q i quatuor decadis generationũ spũaliũ sub breuioris satis temporis spatio: consumandus est cursus huius secundi status. fo.276.la.2

Q in scdo quinquagenario z secũdo iubileo pcutiẽda ẽ noua babylon: sicuta Cyro pcussa est vetus: de qua agit in Apocalypsi in spẽ magne meretricis: vt oẽs doctores concordant. fo.276.la.2

Q cum ad pñs simus in fine quadragintа generationum timendũ est fidelibus a facie arcus: prima z eniz tribulatio debebit imperiũ babylonis: scda castigabit peccata delinquentis ecclesie: z exinde qd̃ restat tpis: consummabitur opus dei: z sic per quindecim gradus vel decadas: intrabimus in sancta sanctorum. folio. 276.la.2

Q sicut in cẽtũ gnq̃ginta psalmis cõtinet psalterium: sic in. 150. generationibus vniuersitas temporum: hoc est ab Adaz vsq; ad consummationem seculi: caue tñ ne longum annorum spatium tibi pponas in his extremis quinq; decadis generationum. fo.276.la.2

Q an generationes que future restãt: dierum sint: an mẽsium: an annorũ: z quot anni siue mensis per singulas scient illi qui ibi futuri sunt. fo.276.la.2

Q quinquagenarius primus pertinet ad deum patrem: scds ad filium: z tertius ad spiritum sanctum. fo.277.la.1

Q sicut vnus est omnipotens deus qui p̃sidet super omnia in tribus personis. s. pater z filius z spiritus sanctus: ita vn⁹ est z dei populus a principio vsq; in finem licet in tribus statibus distinctus: z vnus liber psalmorum qui cõtinet in se quinquagenarios tres. fo.277.la.1

Q secunduum numerum graduum: decadumq; psalmorum: quindecim psalteria decacorda: sub vno psalmorum libro accipineda sunt: vt vna queq; iusto rũ mansio psallat pariter in ordine suo. folio. 277.la.1

Q quinque psalteria decacorda pertinẽt ad primum statum: quinq; ad secundũ: z quinq; ad tertium. fo.277.la.1

Q tunc sciamus nos exaudiri adeo z acceptа fieri in conspectu eius sacrificia laudum nostrarum: si eum laudamus sicuti est: z si qua laus debeatur singulis personis: z tribus communiter intelligimus. fo.277.la.1

Q quidam volens emendare Arrium: z Sabellium peruersius eis dixit: videlicet vnam substantiam esse quandã summam rem communem tribus personis

Decem chordaz Abbatis Joachim

ꝛ singulam personam esse illam substantiam quaternitatem. fo.277.la.1

¶Explicit Tabula Secundi Libri ℙsalterij de cacordi.

¶Incipit Tabula Tertij Libri ℙsalterij decacordi.

Quod sapienter deo psallere: est ipsa verba psalmorum discrete ꝛ intente proferre fo.277.la.2

Q̃ melius est paucos psalmos ordinate p ferre: q̃ multos inordinatos ꝛ sine custodia discipline q̃ non tam q̃titas numerosa verboꝝ q̃ affectus ꝛ deuotio commendat a deo. fo.277.la.2

Q̃ si q̃titas in diuersis diuersa sit affectus tamen deuotionis ijsdem in omnibus esse debet: alioquin si non suppetunt vires: credendum est potius quantitati: quia non est equa virtus omnibus: folio. 277.la.2

Q̃ sunt aliqui voluntate seruidi: ꝛ deuotione rudes qui dum arcem perfectionis apprehendere volunt: aliquid supra vires: non vsq; ad finem perseueraturi presumunt: putantes impossibile ceteris quod ipsi strenue complere non possunt. fo.277.la.2

Q̃ magni patres qui vitam heremiticam sigillatim ducebant: totum per dies singulos persoluebant psalterium: alij vero plus aut minus: sm q̃ eis sancta deuotio diuinitus inspirata suggerebat volẽtes hoc modo comprehendere: quod in eodem volumine scriptum est. Aldij ciam super omnem laudem tuam: folio. 277.la.2

Q̃ nobis (vt ait sanctus Benedictus:) q̃ ista scimus ꝛ non facimus rubor confusionis est: est tamen Deo acceptus non soluz centesimus ꝛ sexagesimus: sed etiam trigesimus fructus qui est paruulorum. fo.277.la.2

Q̃ quia bonus est dominus ac pius vt corda magis q̃ dona querat pferens oblationem pauperule abundantie otuitũ. folio. 277.la.2

Q̃ non videtur esse parue deuotionis dicere quotidie monachum super horas debitas seu canonicas ꝛ consuetas: triginta psalmos ad honorem sancte trinitatis ꝛ precipue qui pro diuersis accidentibus ꝛ assiduis occupationum curis (q̃ insperate emergunt:) detenti ꝛ obligati sunt. fo.277.la.2

Q̃ clerico dicere quotidie viginti ℙsalmos non est inertis deuotionis: nam sicut monachi quo ad hoc est tenere tertium gradum: ita clerici secundum. Secularis autem siquis deuotus vellet ꝛ ipse immitari posset dicere decem: folio. 277.la.2

Q̃ id quod monachi vacantes implere satagunt vno die. ſ. totum psalterium: seculares saltem in quindecim diebus complere studeant q; ꝛ illud pro omnibus electis veraciter scriptum est. Sacrificium laudis honorificabit me: ꝛ illic iter quo ostendam illi salutare Dei. folio. 278.la.1

Q̃ non ad solos monachos pertinet psallere ꝛ laudare: sed ad omnes christianos ꝛ omnes christiani debent diligere psalmodiam. fo.278.la.1

Q̃ sicut seruitus operis propria fuit primi status. Studium doctrine secundi: ita iubilatio psalmorum (que trahit hominem ad contemplationem dei:) est tertij status: qui in tanto est. fo.278.la.1

Q̃ contemplatio ꝛ iubilatio psalmoruz est clauis Dauid qua datum est hostiuz aptum angelo philadelphie: itavt sine clue ipsa difficile sit aliter intrare i sancta sanctorum. fo.278.la.1

Q̃ dicere decem psalmi: quod mystice refertur ꝛ pertinet ad laycos dicere vigiliis quod ad clericos: ꝛ dicere triginta pertinet ꝛ refertur ad monachos: vt vnicui q; pro gradu suo dum vacat ꝛ vires suppetunt offerre libet. fo.278.la.1

Q̃ nonnunq̃ qui plus laudat ore minus sufficit laudare corda ꝛ ecõtra: qui plus corde minus ore: q; forte quod affectus suggerit labor ꝛ occupatio non permittit. fo.278.la.1

Q̃ non pari modo mẽs libera esse potest ad psallendum tempore gemitus ꝛ laboris. (ꝛ si non minus necessarium sit:) q̃ tempore prosperitatis ꝛ gaudij: dicẽte Apostolo. Tristatur quis in vobis: oret equo animo ꝛ psallat: ꝛ ideo tali tẽpore debet frater sibimet inserre vim. folio. 278.la.2

Q̃ ante omnia obseruari oportet: id quod ꝛ satis pijs mentibus comparatum est: ꝛ diuinis auctoritatibus approbatum: cantare scilicet ꝛ psallere in cordibus nostris deo magis: q̃ i apta voce ꝛ crepatione labiorum: quia loqui: ꝛ clamare: actionis est: orare ꝛ psallere cum silentio contemplationis. fo.278.la.2

Q̃ in aperto debemus deum nostrum vocis officio confiteri propter eos qui foris sunt: ꝛ in occulto pro dono ipsius intrare penetralia cordis nostri: ibiq; absque strepitu: ꝛ sono vocis offerre ipsi soli sacrificium laudis: sicut Anna faciebat. fo.278.la.2

Q̃ qui vigilanter inspicit sacras scripturas: non sibi sufficere putat: quod ex lege debitoq; communi manifeste persoluit: nisi habeat aliquid archani quod secrete offerat deo suo: ne non esse amicus conuincatur sed seruus: si non aliquid spontaneus offerat ex voto suo: sed omnino coactus. fo.278.la.2

Q̃ omnia bona que facit Christianus debent habere principium: intentionem bonam. Et primo ad laudem ꝛ gloriam dei: deinde pro remedio ꝛ indulgentia peccatorum suorum: pro vincendis passionibus carnis: pro impetranda gratia spiritus sancti. fo.278.la.2

Q̃ vt in eis qui psalmis ꝛ orationibus vacant fructuosior semper fiat deuotionis affectus: bonuz satis ꝛ laudabile est: ita dare operam psalmodie: vt per hoc q̃ exterius ore promitur: mens interius illustretur ꝛc. fo.278.la.2

Q̃ tres denarij psalmorum pertinent ad ad perfectionem personarum: tricenarius ad vnitatez trinitatis. fo.278.la.2

Q̃ ad gloriam ꝛ laudem dei pertinet vniuersum psalterium siue in quinq; ascensionibus per triginta: siue in quindecim gradibus per decem psalmos partiri: vt per singulos denos psalmos distinctio fiat: ad honorem ꝛ reuerentiam soluantur singulorum ſ. patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. fo.278.la.2

Q̃ singulas decadas generationum: tres alique persone precedunt in typo prefiantissime trinitatis: vt ostensum est. folio fo.278.la.2

Q̃ in secreta quoq; persolutione psalmorum assumendi sunt nouem ℙsalmi de corpore psalterij: qui dicuntur terni: ꝛ terni in singulis cõfessionibus ad honorem sancte trinitatis. fo.278.la.2

Q̃ predicti nouem psalmi dicẽdi sunt terni ꝛ terni per singulas trium decadarũ ideſt ante q̃ decade persoluantur: ꝛ ad vltimum fiat commemoratius indiuidue trinitatis: post trigita. ſ. modulationem psalmorum. fo.279.la.1

Q̃ fiducia ad persoluendum in illo ponẽda est: qui se promittit complere in nobis: (haud dubium:) quod in temporibus istis dicit per Zachariam inter cetera. In die illa queram conterere omnes gentes ꝛc. ꝛ effundam super domũ Dauid spiritum gratie. fo.279.la.1

¶Explicit Tabula Tertij Libri ℙsalterij decacordi.

¶ Explicit Tabula in expositionem super Psalterium decacordum per Abbatem Joachim illustratum. Venetijs in Calcographia Francisci Bindoni ⁊ Maphei Pasyni sociorum impressum. Expensis vero heredum q. D. Octauiani Scoti ciuis Modoetiẽsis: ac sociorum. Anno salutifere incarnationis. M. D. xxvij. Die vero. xvij. mensis Aprilis.

¶ Cautũqꝫ est põtificis priuilegio. S. D. N. Clemẽtis diuina prouidẽtia Pape. vij. Librũ hũc non amplius impressum: quos dicti heredes. q. d. Octauiani Scoti ĩprimere ⁊ sua ĩdustria ⁊ ope ĩ lucẽ venire fecerit. Nemo alius ĩprimere: aut ĩprimi facere ꝓcuret: sub penis ⁊ cẽsuris: de qbus in dicto priuilegio latę constat: quod quidem priuilegiũ ad oẽs gẽtes: populos: ⁊ ciuitates: vbi xp̃i nomẽ venerat̃ locũ habere voluit: vt in eo patet.

Registrum huius operis

A aa bb cc dd A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO.

A dd DD Duerni. Certeri alij quaterni.